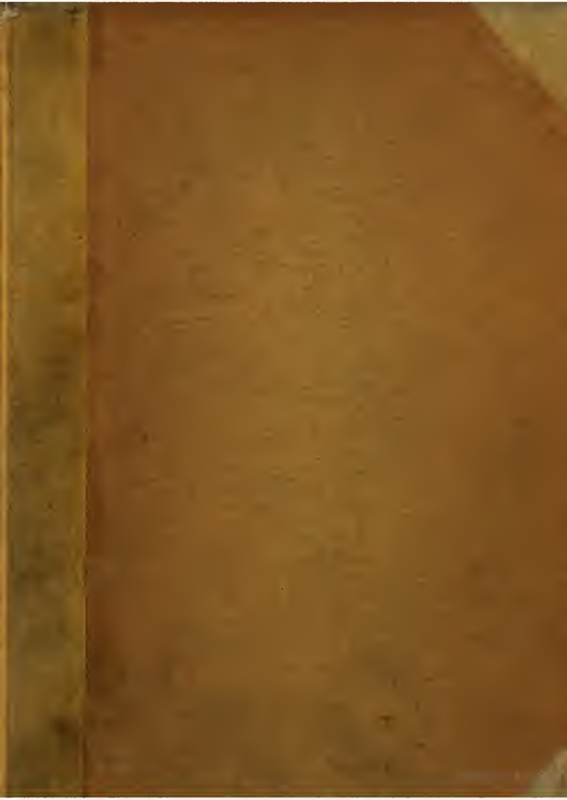

5

Adamus Goddamus Anglus scripsit Commentaria in quatuor Libros Sententiarum, quę edita fuerant Parisiis an. 1512. Vivebat auctor anno 1330.

Bellarmin.

Adamus Goddam, seu Woddheam, qui nonnunquam ἁπλῶς à Patria appellatur Adam Anglicus ex Ordine seraphico, claruisse dicitur anno Redemptionis humanę 1320., vel 1330. De ejus obitu nihil certi proferunt Willotus, Pitseus, Wadingus, aliique recentiores.

Labbè

Parisiis 1512

Adam goddam super quattuoꝛ libꝛos senten tiarum.

¶ Venūdātur parrhisijs a Johāne Granion eiusdē ciuitatis bibliopola i claustro Bꝛunello pꝛope scholas Decretoꝝ e regione diue virginis Marie.

¶ Cum pꝛiuilegio Regis

Johãnes solo cognomento maior theologorum minimus eruditissimo viro Mattheo galtero doctori theologo i maioris monasterij abbatẽ electo. S. D. P.

Go eam ne dicam fortunæ sed ethereę cuiusdam sortis electionẽ cũ ipe reputarẽ prudẽtissime virorũ demiratus sum qua i pastorem & via quidẽ honestissim i quam spũs sancti dicũt assũptus fueris nõ multorũ more violẽter intrusus es sed ingenuus cõuẽtus filius & cœnobita itegerrimus ita ꝙ sicut i aplorũ actibus sup Matthiam sors aplatus cecidit sic sup Mattheũ archimãdritæ sors requieuit. Nõ potui nõ tibi gratulari. gratulari doctis oĩbus: gratulari nro seculo ita vt fortuna prius cęca i te vno oculos recuperasse videat̃ q̃ totiẽs idignos ꝓmouer e solet. & quid mirũ cũ amicorũ precipuũ cũ quo i sũmulis amicitiæ & charitatis iecerim fũdamẽta quæ viginti ãnos coaluit ad honorẽ sublimẽ more Aaron vocatum cõtẽplar attamẽ cũ i præsentiarũ desinẽte nri laboris fœtura impressioni Adæ inuigilaremus q hacten⁹ calcographis nõdũ erat pñratus placuit ipm noi tuo dicare. Si vero inter legẽdũ q̃dam vngue & obeliscis em iculanda comperiant̃ nõ id mirũ videat̃ cũ inter multa exẽplaria vix duo visa sũt cõformia nec sedulũ castigatorẽ me fuisse pmiserũt quotidianę lectiões nri quarti emũctu rę. & tumultuaria quæ intercedere solẽt negocia: tñ vt cũꝗ est hoc munusculum accipito Vale felix.

Elegiacum carmen.

Qui fuerat tenebris perfusa latentibus olim
Clarior ignivomo lima nitore micat.
Qui fuerat quondam mendis fallacibus asper:
Splendicat ex omni sorde politus Adam.

Le Roy nostre sire a donne priuilege troys ans a Jehan petit & a Jehan granion & a Poncet le preux / Libraires iurez de luniuersite de Paris. pour ce present liure Adam sup senten. de imprimer ce dit liure. Et defent a tous aultres ipprimeurs & libraires de ce Royaulme de nõ ipprimer ne faire ipprimer vendre / ne distribuer aultres que ceulx que lesditz libraires auront fait imprimer de ce iourduy. xvj. iour dauril. M. ccccc. & .xij. sur peine de cõfiscacion desditz liures & damãde arbitraire Donne a Bletz le. xij. iour d Mars. M. ccccc. & .xj. auant pasq̃s. Par le Roy ainsy syne Geffroy.

De vita Ade.

V Itam autoris nuq̃ me legisse memini: aliqua tamen quæ per eius & aliorum monumēta innotescūt scribere enitar. Nr̃a ex insula britānia ea ī parte quā angli colūt oriūdus est cognomēto goddā alias voddā ꝓfessiōe minoritanus Oxoniēsis achademiæ (quæ ea in tēpestate viros celebres emisit) doctor Lōdon js āglerū regia Oxonię & Nordwici plurimū moratus quibus in locis duas sentētiarū lecturas peregit Okam & Catonis cōtēporaneus. vtrūq; in scholis respōdētem audiuit. materias po sitiuas & faciles necnō præcedētiū nexus intricatos & inutiles aspernatus: theoricas theologas pertractat interserēdo scd̃m sententiæ oportunitatem philosophiā moralē & naturalē vtilē acriter pspicue: succincte & solide oīa prosequens sentētias ab eo scriptas nullibi offendi: earū succū & medullā Henricus oyta a centū & viginti annis abhinc extraxit quē sententias Adæ appellamus eū nōnūq; abbreuiauit vt in quarto in materia de quātitate vi dere est: in oībus librarijs & in caracteribus optimis Adā inuenimus q viro erat magnæ laudi si ei⁹ librū habuissem⁹ lubēti aīo eū calcographis trade dissemus sed illustris viri & eruditi Petri menenes lusitani ī theosophia bac chalarij exēplar ꝓcurauimus mediocriter castigatū q imitari ꝓ maiori pte eleborauimus curātes vt tabula alphabetica ad folia & colūnas adderetur. Et si ꝓ secūdo aut tertio loco inter angliæ lr̃atos certauerit a duob⁹ sic ei re sistit vt quotū locū inter eos optinuerit a musis nōdū accepi. Primam sedē iam diu venerabilis beda pacifice adeptus. tū qa Oxoniā (sicut athenas homerus) antecessit. tū quia in scriptis bibliacis cōmētarios: annales patriæ: calculatiōes: tēporūq; supputatiōes studiosissime cōposuit & si sedē scd̃am septuagita annis Alexāder halēsis iure qdē optimo vēdicauerit ab Okam & Adamo ꝓ eadē dimicatū ē s; ob veterū maiestatē & vt lite pēdēte nihil in nouet scd̃o adhuc loco gaudeat Okā & Adā accedūt ī logica & vtraq; phi sophia pares: in sentētijs Okam āpullosus & diffusus Adā digestus & reso lutus si Guillermi dyalog⁹ nō obstiterit palmā a priore surriperet posterior sublimi ingenio & audaci Guillermus excelso & solido Adā ille rugosa frōte dimisso supcilio micātibus oculis tanq̃ vir bellator ab adolēscētia suadēdo dissuadēdo seriose disputat. hic serena frōte eleuato supcilio ridēdo singulis gratus: oīa diluit quocirca neutrum alteri præferā hęc sunt quæ de autore & vicino in presentiarum scribere libuit.

Tabula alphabetica Ade.

Tabula

a.iij.

¶Sequitur de C.

Tabula alphabetica

¶Sequitur de littera G

¶ Sequitur de littera. S.

¶ Sequitur de littera. T.

¶Finis tabule alpha betice super Adam

Theologi sm ꝯ prudētes secu lr utetur.

Sta est enim lex
Adam dñe deus. Secūdo
regum septimo. Mirari so
lent mundi sapientes ꝛ lu=
cris tm̄ secularib⁹ ꝛ cōmo=
dis tp̄alib⁹ īhiantes sacre
scripture deditos quos et
iudicāt nesciētes ꝛ fatuos
cur ita sollicite ī hac scien=
tia diuine legis cum fides sufficiat ꝓ noticia ip=
sorum iudicio ianiter occupant dies suos ex quo
per ipsum lucrari nō potuerunt vt medici curan=
do nec vt causidici placitando nec per fallaria pe
cunias colligendo sicut artiste grammatici ꝛ ope
rarij manuales nec ꝓ obsequio causas consequē
do vt clerici curiales vt qd igr̄. Ita karissimi de
theologis sapiētia hui⁹ mūdi q̄ ē stulticia apd̄ de
um iudicāt sed dei sapiētia alr̄ loqtur ꝑ psalmi=
stā. ¶ Beat⁹ vir q̄ nō abijt ī consilio ipiorꝫ. sed ī le=
ge dñi voluntas ei⁹ ꝛ ī lege eius meditabit die ac
nocte. Talis eīm meditatio est sanctissima occupa
tio ꝛ tale studiuꝫ valde meritoria opatio cum ad
hoc eligit atqꝫ suscipit vt de⁹ feruētu⁹ diligatur
ꝛ amor proximi nutriat et spes salutis augeatur
vt aīa pascat ꝛ crebris cōsolatiōib⁹ spūs repleat
ꝛ spūs angelici nobis studētibus ꝛ legentib⁹ as=
sistant auxilia ferant ꝛ assistētes diuinis collodis
reficiant ꝛ ex opposito demones cōfundantur que
multis probari possent testimonijs. ¶ Si ꝓlixitas
non obstaret ex q̄bus probatis satis pateret stu=
dium sacre scripture esse meritorium et summe ꝓ
ficuum inter omia studia ꝛ nō esse superfluum ꝛ i=
ane. ¶ Ista eīm est lex adam dñe deus lex diuie in=
structionis lex humane eruditiōis qꝛ lex adam ce
lestis lex. ¶ Adam terrestris de q̄bus prīa corith.
xv. factus est primus adam ī animam viuētem no
uissimus adā ī spm̄ viuificantē prim⁹ de terra ter
renus. secundus de celo celestis. hec ē vtriusqꝫ lex
quia lex dñi imaculata conuertens animas testi=
monium. d. fi. sa. prestans paruulis. ¶ Ista ergo ē
lex adam domine deus. ¶ In quibus verbis sacre
scripture ī generali et libri sententiarum ī specia
li causam quadruplicē videtur annuere istud the
ma dum tāgit obiectū effectum modū ꝛ fructum
effectum potentie obiectum noticie modum for=
malē ꝛ fructum finalem effectum potētie ī existē=
tia designata. ¶ Ista est obiectum noticie ī subsi=
stentia designata. ¶ Adam modum formalem ī le=
gis qualitate lex ꝛ fructum finalē ī dei bonitate
dñe deus. ¶ Ista enim est lex adam dñe de⁹ tangit
inqꝫ primo effectum potētie ī existentia designata
¶ Tum qꝛ pronomen demonstratiuū notat singu=
laritatē ꝛ actiones sunt singularium ꝛ circa singu=
laria prio methaphisices. ¶ Tū qꝛ eē appetūt oīa
scd̄o de aīa ꝛ causa illi⁹ agunt q̄cunqꝫ agunt qua=
tenus ipso semper et diuine essentie ꝛ diuino esse
participant secundum quod possunt ꝛ bn̄ notatur
existētia singularis designata. Tum ratiōe ipsaꝫ
contemplantis. Tum ratione ipsam recitātis. tū
ratione ipsam inspirantis. tum ratione ipam pro
mulgantis eius ispirator ē deus. bar. ca. iij. hic ē
deus noster ꝛ non estimabit alius ad illuꝫ. hic ad
inuenit omnem viam discipline ꝛ ex hoc eius ꝓuē
tore ꝛ auctore prīcipali ipsum desuꝑ ispirātē qui
dicit exo. iij. ¶ Ego sum q̄ sum et q̄ misit me ad vos
īfallibilem ꝛ iperturbabilem continet veritatem
ꝛ non est ī illa sed ē ī ista ē scd̄e corinthios p̄mo ca.
Unde loqtur augu. contra faustum sic iquit extat
auctoritas scripturarū noui ꝛ veteris testamenti
cui omnis fidelis ꝛ pius subseruiat itellectus ibi
inqt nihil absurdum iuenitur ibi non licet dicere
auctor huius rei nō tenuit veritatē. sed aut codex
mēdos⁹ ē aut iterpres errauit aut tu nō itelligis
¶ Et hugo didas̄ca. iiij. eloqa diuīa sola sūt ali
ena a falsitatis cōtagiōe. ¶ Jō bn̄ de eccl̄ia. xxiiij.
hec oīa liber vite ꝛ testamētū altissimi ꝛ cognitio
veritatis et hec ratio qꝛ ip̄m altissimus ispirauit
eius ꝓmulgator erat legis lator xp̄s vel moyses
ꝛ ei⁹ q̄libet predicator ei⁹ compilator q̄ ad librūꝫ
sentētiarum extat ma. petrus q̄ sacraꝫ theologiā
ꝑ infinita dispersam volumina ad certos redigēs
titulos priorꝫ sentētias collegit ꝛ posteriorib⁹ viā
dedit ꝛ eius recitator est oīs eius lector. Ex qui=
bus vn⁹ ē hic discipul⁹ ille q̄ testimoniū perhibet
de his. io. xxi. ¶ Ista ē eīm lex Adam dñe de⁹ scd̄o
prīcipaliter tangit ī themate modus formalis in
legis qualitate. ¶ Ista ē eīm lex Adam legis autē
qualitas est mira formositas. Nam si ē lex iusta ē
vel iusta. Unde augu. de. li. arbi. ca. primo lex mi=
hi esse non videt q̄ iusta non fuerit quito aūt ethi=
corū dicitur ca. tertio preclarissima virtutum vi=
detur esse iusticia ꝛ neqꝫ hesperus neqꝫ lucifer tā
admirabilis potest aut sacra scriptura ī sentētijs
recollecta dici lex ꝓ eo quod ligat ꝛ legitur a li=
gando lex nature a legando lex scripture a liberā
do lex grē a leuādo lex glorie. Nā sacra scriptura
est ignea lex iexꝫ di qꝛ nos refrenando ligat ignea
qꝛ ad amorem creatoris īflamat vt dicit richard⁹
suꝑ epo. li. scd̄o. vnde bar. iiij. Hic ē liber mādato
rū dei ꝛ lex q̄ ē ī eternū oēs q̄ eam ad vitam q̄ au=
tem relinquunt eam ad mortem. ¶ Tertio princi=
paliter huius noticie tangitur obiectum expresse
subsistentia noiatim cum dr̄ Adam. Ista est enim
lex Adā. lex diuīe generatiōis lex hūane procrea=
tionis lex diuīe īcarnatiōis lex humane restaura=
tiōis nā verbi emanatio secundi adam ad librum
spectat primū et congruit orienti hoīs plasmatio
et primi adā ad scd̄m et cōgruit occidēti Ubi īcar
natio ꝑtinet ad tertiū et cōgruit austro hoīs cura
tio p̄mi. ¶ Adā ꝑtinet ad quartū ꝛ cōgruit aqloni
nā dicit papias ꝙ adam ī. iiij. grecis lr̄is. iiij. p̄nci
pia Uboꝫ grecorꝫ signat. ¶ Anastole dyses arthos
messembā. i. oriētis occidētis septētrionis ꝛ me=
ridionis ꝙ ali⁹ grāmaticus ita describit anatole
dedit a disis. d. cōtulit arthos a messembria ī col=
lige fiet adam. ¶ Sicut enim celum quantum ad
primū suꝑ oriētem semꝑ emergit et oritur sic pat
innascibilis nature semꝑ pululans idesinenter
gignit filium deū de deo lumē de lumie hoc lumē
idesiciens ex patre semꝑ nascitur tanqꝫ splēdor de
gloria et candor de luce et ars de artifice et Uirtus
de opifice paterne proles fecūditatis ymago pr̄is
spūs patris pat matre trinitatis nā Adā maxim⁹
sbi iter enathum versitus ē iosue. ix. i. dei filius q̄
est duob⁹ antedictis maximus adaꝫ inter patrem
et. s. gignitur ꝛ spirat mediat per originē ꝫ plura
liter loq̄ sicut notat enachim potētes tribiles ac

robustos vt sic de primo libro q̄ vbi ex patre etnā
originē ꝓsequitur dici possit illud genesis quīto hic
est liber generatiōis adā. ¶ Pro libris sequētib⁹
ista vice adaptare ꝯgruētias p̄termitto. Quarto
principal̄r tangit fruct⁹ finalis hui⁹ noticie q̄ est
dei bonitas ꝛ finis finiū vl'timatus dn̄e deus qui
tuta q̄duplicē cōditiōem finalis btitudīs sūme
ē admirabilis sūme delectabilis sūme amabilis
ꝛ sūme ꝑdurabilis ꝛ q: sic admirabilis iō afficiēs
vt beatifice videat̄ q: sic amabilis q: sic aliciēs vt
spōtanee diligat̄ q: sic delectabilis iō reficiēs iō
suauit̄ hauriat̄ ꝛ q: sic ꝑdurabilis ideo sufficiens
vt ꝑhenniť teneat̄ ꝛ mathei ca. p̄mo dn̄e de⁹ omniū
creator terribilis fortis iust⁹ ꝛ misericors q̄ sol⁹
es bon⁹ sol⁹ rex sol⁹ prestans solus iustus omps ꝛ
etern⁹ q̄. ¶ Jesus xp̄us tot⁹ scripture sacre princi
piū atq̄ finis eē dinoscit̄ ip̄i⁹ igit̄ gratia directri
ce humilit̄ postulata quero circa pricipium libri
sentētiarū ¶ Utrū studiū sacre scripture sit meri
toriū vite eterne / ꝙ nō q: finis ꝑ se īmediat⁹ talis
studij ē credere vel scire sed ꝓpter principium nō
est meritoriū / q: non ē in libera ptāte nr̄a credere
vel nō credere / nec ꝓpter scd̄m q: scientia īflat. i.
corinth. viij. Contra ꝑ istud studiū peruenit̄ ad sa
piētiā q̄ ducit ad vitā eternā igr̄ Añs p̄z ecc̄. octa
uo quid habet ampli⁹ sapiēs a stulto nisi vt ꝑgat
illuc vbi ē vita / ꝛ ca. septimo cōparās adinuicem
sapiētiā ꝛ diuitias dicit hoc hꝫ ampli⁹ eruditio ꝙ
vitā tribuit possessori suo. Hic erūt tres articuli
Primo ponit̄ cōclusio cū suis ꝑsuasiōib⁹. Scd̄o mo
uent dubia. ¶ Et tertio r̄ndetur ad ea. Conclusio
questio tā certa ē cōcedēda: q: nō ē dubiū quin
illud studiū sit natum eē vel natū agere ad meri
tum illis q̄ ex caritate ꝛ propter finē debitū assu
mūt illud / ꝓbat̄ tale studiū est oꝑatio humana li
bera vt q̄libet in se experit̄: ꝛ ꝑducit ad noticiā sci
entie diuinitus īspirate q̄ scd̄m apl̄m scd̄e thimo.
¶ Tertio vtilis ē ad docēdū ad arguēdū ad corri
piēdū ꝛ erudiēdū i iusticia vt ꝑfect⁹ sit homo dei
ad omne opus bonū instruct⁹. Sed omne id quod
reddit hoīem perfectum ad omne opus bonū hoc
iuuat ꝛ dirigit ad vitam eternā igit̄. Item ad ro.
decimo quinto q̄cūq̄ scripta sunt ad nostrā doctri
nā scripta sunt: scriptura sancta ꝓuocat nos ad spē
vite eterne. ¶ Itē hieronym⁹ in ꝓlogo biblie da
niel in fine sacratissime visiōis ait iustos fulgere
quasi stellas ꝛ intelligētes. i. doctos q̄si firmamē
tū. Itē primi ad corinth. scd̄o nos aūt nō spiritū
hui⁹ mūdi accepim⁹ sꝫ spm̄ q̄ est ex deo sciamus q̄
a deo donata sunt nobis q̄ et loquimur non indoctis
humane sapiētie vbis sꝫ in doctrina sp̄us vbi di
cit glosa ꝙ sine hac scientia nemo beat⁹ ē. Itē au
gustin⁹ decimo quarto ca. scd̄o de trinitate sup il
lud apl̄i alii dat̄ sermo sciētie de qua inq̄t i volu
mine xiij. disputaui nō vtiq̄ d̄ q̄d sciri pōt ab hoīe
i reb⁹ hūanis vbi plurimū supuacue vanitatis et
noxie curiositatis ē huic sciētie tribuēdū sꝫ illō tm̄
mō quo fides saluberrima salubri via q̄ ad veram
btitudinē ducit gignit̄ nutrit̄ defendit̄ ꝛ roborat̄
sꝫ ad hoc studere ꝛ laborare meritoriū ē. Preterea
ad hoc arguit gandēsis i sūmo articulo quīto in
q̄stiōe. vtrū homī studēdū sit vt sciat ꝛ sꝫ ꝙ sic q: vl
tim⁹ termin⁹ vite hūane ē noticia ꝑfecta sūmi vbi
ad quē terminū deueniri nō pōt nisi sciēdo aliqua
vera q̄ sunt ad ip̄m tanq̄ via igr̄ studēdum erit ad
hunc finē vt homo sciat ꝛ p̄cipue in theologia vbi
inueniunt̄ talia vera que sunt via. ꝯn̄s tenet quia
nemo veniet ad terminū nisi ambulet ꝑ medium.
Et cōfirmat illud idē augu. xiij. de Ci. dicēs. sine
sciētia nec virtutes ip̄e quibus recte viuitur deo
oīno possunt haberi ꝑ quas hec vita misera sic gu
bernat̄ vt ad illam que vere beata ē ꝑueniat̄ eter
na hec ille. Ex illo arguit in fine. q. ip̄m inq̄ stude
re ordinata itēsione est op⁹ meritoriū vite eterne
quia nec sine sciētia dirigi possunt vtutum opera
propter quod dicit Apl̄s prime thimo. iiij. attē de
tibi ꝛ doctrie. ideo monuit psalmista. gustate ꝛ vi
dete ꝛc. quia sicut scribit hugo libro didasc̄ cap.
iiij. io. diuina eloquia aptissime fauo cōparantur
que ꝛ propter simplicitatem sermonis arida ap
parent ꝛ intus dulcedine plena sunt. Ad id facit
illud ysidori de summo bono libro primo cap. xix.
Scriptura sacra pro vni⁹ cuiusq̄ doctoris variat̄
intelligētia sicut māna quod ꝑplo veteri ꝓ singu
lorum delectatiōe variū dabat saporem. Itē hie
ronym⁹ i epistola ad paulinū totū inq̄t quod legi
mus i scripturis diuinis nitet q̄dā ꝛ fulget i corti
ce sꝫ dulcedo est i medulla q̄ edere vult nucleum
frāgat nucē / hec ille. sed ista fractio ē ꝑ studiū igr̄
Scd̄m argumētū ē hērici gandēsis q̄ concedit ꝙ
hoi studēdū ē vt sciat q̄ nō ē ver̄ si ly vt dicit cau
sam finalē vltimatā q: taliter nec scientia nec vir
tutes nec beatitudo appeti dicuntur q: me scire
vel beatū eē est me aliqualit̄ esse vel me habere
sed si finalit̄ appeto vltimate me aliqualit̄ eē vel
habere cū hoc sit creatura q̄ nō ē faciēdū. Sed si
ly vt dicit finē quo bn̄ concedit̄ sic etiā noticia ꝑ
fecta summi veri ꝛc. bene ē finis quo humane vi
te sed sol⁹ de⁹ ē finis vltim⁹ igr̄. Itē secluso ꝑ yma
ginationē oīm extriseco adhuc sciētie ꝛ virtutes
essent appetēde tanq̄ perfectiōes anime huma
ne. Ideo etiā d̄r ꝙ sint appetende propter se nec i
eis ē sistēdū vt dicit magr̄ lib p̄mo di. pria. Item
studere ad ꝑceptionē cibi sp̄ualis anime est meri
toriū studiū sꝫ ille ē effect⁹ sacre scripture igr̄ ꝛc.
minor patet per illud gregorij moral̄ super illud
Job amittētes vocauerūt tres sorores suas vt co
mederēt ꝛ biberēt cū eis scriptura ei sacra nobis
cibus ē aliq̄n pot⁹. cib⁹ nāq̄ ē i locis obscurioris
bus q: quasi exponēdo frāgit̄ ꝛ comedēdo glutit̄
pot⁹ vo ē i locis aptiorib⁹ q̄n ita sorbet̄ sicut inue
nit̄. Ad illō facit i p̄mo ꝓlogo mora. sermo diu⁹ sicut
misteriis prudētes exercet sic plerūq̄ supficie sim
plices refouet q: hꝫ i publico vn̄ ꝑuulos nutriat
seruat i secreto vn̄ mētes sublimiū in admiratiōe
suspēdat q̄ q̄dā q̄ppe vt ita dixeri ē fluui⁹ planus
ꝛ altus i q̄ ꝛ agn⁹ ambulet ꝛ elephas natet. Itē i
mēsa scripture sicut dicit hugo de claustro aīe po
nunt̄ tria fercula caro agnina arietina ꝛ vaccina
abel agnū arietē abrahā iosue vaccā. In agno vi
dt designat̄ simplicitas cordis in ariete / fortitudo
opis i vacca / lac p̄dicatiōis vt nō sit i nobis simpli
citas sine discretiōe nec discretio sine lacte doctri
ne. Itē grego. moraliū. xxv. sup illō iob brachium
excelsū cōteret d̄t sic vba dei quasi pigmēta q̄dā
sunt nostri adiutorij ꝛ sicut pigmentū quanto pl⁹
teritur tanto in poculū virt⁹ eius augetur: ita di
uina eloquia quo magis exponenda conterimus

Questio ꝓlogi.

Nota ꝙ studiū sacre scripture ē meritoriū.

Henri. de gandauo.

eo amplius. q. bibentes iuuantur. Preterea criso. supra matheu loquens de vtilitate sacre scripture dicit quicquid querit ad salutem inuenit in scripturis qui est ignorans ibi inuenit quod discat: quod contumax est inuenit ibi quod timeat: qui laborat inuenit ibi promissa quibus recreetur adeptus igitur tale studium natum est iuuare ad meritum. Item gregorius mo. super illud Job. bibent sitientes diuitias eius. Sepe inquit stultus habet verum liquoris fontem sed non bibit quia ingenium intelligentie accipit et sit quod intelligentie studio valeat sed ab omni studio doctrine fastidiosus cessat et post sepe idcirco desidiosus ingenium accipit vt de negligentia iusticia puniatur et quod sine labore assequi potuit scire contempnit et non nunquam studiosus tarditate intelligentie premitur vt eo magis premia retributionis inueniat quo magis in studio inuentionis elaborat. ¶ Item studium quo possumus cognoscere defectus nostros et animari ad opus virtutis est meritorium sed tale est studium theologie igitur etc. minor patet per gregorium in principio. scdi moralium vbi dicit scriptura sacra mentis oculis. q. quoddam speculum opponitur vt interna nostra facies in ipsa videatur ibi etenim feda nostra et pulchra cognoscimus ibi sentimus quantum proficimus ibi videmus quantum a profectu longe distamus. narrat gesta virorum et ad imitationem corda penetrat infirmorum dum illorum facta commemorat contra viciorum prelia debilia nostra confirmat fitque verbis illius vt eo minus mens inter certamina trepidet quo ante se positos tot virorum fortium triumphos videt nec solum nobis eorum virtutes asserit sed etiam cautius casus innotescit vt et in victoria quidem fortium quid mittendo arripere, et rursum videamus in lapsibus quid timere debeamus. Item preseruat a viciis precipue a carnalibus. vnde hieronymus in epistola ad rusticum. ama inquit scientiam scripturarum et carnis vicia non amabis. Item illa nostra operatio qua letificantur angeli boni et torquentur mali est meritoria. huiusmodi est studium theologie dicit enim glosa super illud. i. Corinth. et angelici spiritus nobis adesse credendi sunt cum sacris lectionibus aurem commendamus immo quod plus est scdm orig. super Josue omel. xx. similiter dicit ibidem prius virtutes angelice cum scripturam ore proferimus velut quodam carmine in veritate nobis adesse et ferre auxilium delectantur et nobis assistentes reficiuntur in sermonibus et pascuntur contrarie virtutes torpescunt et fatigantur. Item origenes super librum minorum quantis inquit demones putas augeri tormentis si quem viderint vendere omnia sua et dare pauperibus et tollere crucem suam et sequi xpm. super omnia vero eis tormentorum sunt genera si quem viderint verbo dei operam dare et scientiam diuine legis et misteria scripturarum intentis studiis perquirentem hec ille patet igitur conclusio principalis. Contra dicta dubitatur habeat aliquis totiens tales actus studii ex caritate procedentes quo vsque meruerit tantum premium quanti ipsius anima est capax, quod est dandum cum anime capacitas sit finita, tunc sequitur quod studio sequenti nullum correspondebit premium igitur pari ratione nec precedenti. Secundo tunc aliquis posset mereri iuuitus quod est contra aug. primo confess. ca. xij. vbi dicit quod nemo iuuitus benefacit etiam si bonum est quod facit. consequentia probatur quia aliquis posset esse casus licitus ex precepto dei vel aliquo quo preter dicenda missa nollet interrumpere actum studii in scriptura sacra, immo nollet mereri vel vellet non

Scdm articulus argumentum primum de dato premio quanti anima est capax.

Argumentum scdm de volente mereri per actum studij.

mereri per actum studij pro certa mensura, sed nolendo mereri vel volendo non mereri esset iuuite mereri igitur etc. Tertio tota quantitas meriti nostri consistit in bonis volitionibus igitur actui studendi nullum meritum correspondet. Ans probatur nam ex actibus interioribus necessario inferunt exteriores volitionibus si assit possibilitas vt patet nono metha. vbi dicit de poten. a scdm rationem necesse cum non deficiat cuius habet potentiam et vt hoc habet facere sic habita volitione conformi ad studendum necessario sequitur actus studij igitur totum meritum correspondet volitioni interiori et nihil actui studendi. Confirmatur quia actus studij potest fieri bene vel male sicut alij actus exteriores igitur sicut opera exteriora non addunt meritum super operationes interiores quibus posita necessitate naturali inferunt opus exterius ita nec actus studendi. Forte dicitur quod non est simile quia studium per se ordinatur ad hoc vt cognito per studium quid oporteat agere vel respuere sequatur bona et meritoria electio conformis tali dictamini secus autem est de operibus exterioribus. Contra posita eadem causa vel simili sequitur similis effectus sed tota causa quare opera exteriora non addunt distinctum meritum super volitiones interiores est quia non sunt in libera potestate exterius operantis quia si sicut interiores exterius operetur si possit. Et similis causa est in proposito quia vt dicitur septimo ethicorum ca. quinto. scito quoniam omne dulce gustare oportet hoc autem dulce vt vinum aut aliquod aliud singularium necessarium potentem et non prohibitum hoc operari. ¶ Et ex isto etiam probatur quod quando homo habet efficax velle in vniuersali ad bonum et in particulari cognoscit per studium quod hoc agere. scilicet dare elemosinam vel aliquid huiusmodi sit bonum necessario sequitur volitio ad sic agendum. Quarto tunc studens in theologia posset eadem sub precepto sicut certiter iniungitur religiosis sit igitur quod aliquis pro tempore pro quo obligatur ex precepto studere vel velle studere scienter omittat velle studere. tunc talis omissio esset tantum culpabilis vel tantum malum demeriti quantum velle vel oppositum esset bonum meriti quia magnitudo culpe omissionis non est alicui mensurabilis nisi ex quantitate boni omissi sicut in genere boni negatur tam mala est cecitas quam bonus est visus. ¶ De hoc etiam anselmus et cur deus homo ca. xiiij. de bonum tam bonum est quam mala est eius corruptio falsitas consequentis probatur quia nolle studere qui est actus contrarius ad velle studere est peior quam sola omissio talis actus et tamen nolle studere non est peius in genere culpe posito casu predicto quam velle studere sit bonum quod patet in simili comparando odire deum ad diligere deum sed odire deum peius est quam eius sola omissio pro tempore pro quo homo tenetur diligere deum. Quinto sic si sic studere imponeretur alicui in foro penitentie adhuc esset meritorium quia talis impositio non facit non meritorium quod alias esset meritorium. Falsitas probatur quia vel tunc esset magis meritorium vel minus vel eque sicut in aliquo non vel eque sicut in aliquo non habente ita satisfacere ceteris paribus non magis quia tunc ille reportaret commodum de peccatis, non eque quia tunc mereretur equalem gloriam cum illo qui non peccasset et vltra hoc remissionem pene et tunc sequitur quod ceteris paribus deus non ita sufficienter retribueret pro pari bono perseueranti in bono sicut illi qui in crimina cecidisset hoc videtur inconueniens et contra anselmum. Cur deus homo libro. vij. ca. xij. vbi dicit quod non conuenit

Argumentum tertium quod actui exteriori vel imperato non respondet meritum sed solum elicito.

Argumentum quartum quod tantum omissio alicuius actus sit per se tam demeritoria quam actus ille sit demeritorius.

Argumentum quintum quod meritorium sit studere si iniungitur pro penitentia.

deo φ similit sit apud deū peccāti ꝛ non peccanti.
Et non p̄ōt dici φ min⁹: qꝛ nulli expediret in vita
ista satisfacere ꝑ peccatis suis qꝛ quātūcunqꝫ si-
bi parū decresceret de beatitudine ex hoc φ soluꝫ
redimeret penā tp̄alē purgatorij cum talis pars
glie foret etna peior esset carētia illi⁹ glie q̄ sustī
nere penā taxatā sibi in purgatorio ꝛ ꝑ ꝯñs magꝭ
expediret sibi facere hic hmōi opa bona nō satis-
faciendo ꝑ ea q̄ ad dānū sempiternum satisfacere.
Sexto io. xvij. dꝛ hec ē vita eterna vt cognoscāt te
solū verū deū quare si ꝯclusio foret bona seq̄ret
φ sic studere esset meritoriū diuine visiōis vel co-
gnitiōis falsitas ꝓbat qꝛ tūc a creatura posset ha
beri visio īfinite ꝑfecta qḋ ē īpossibile ꝯñs ꝓbat
qꝛ sēp si cetera sint paria respectu obiecti ꝑfectio
ris haberi p̄ōt ab intellectu creato visio ꝑfectior.
Cōfirmat qꝛ si haberet aliqua cognitio qua īfini-
ta viderent sic φ qḋlibet istorum esset distīcte ista
esset īfinite ꝑfectiōis sed de⁹ est obiectū infinitum
equalē a vel excedēs infinita obiecta talia si darē
tur igr̄ visio dei si daret distīcta eēt īfinite ꝑfectio
ris p̄terea vl̄ mediāte tali visiōe appareret de⁹ bo
nū finitū vel infinitū. si finitū tunc aliud a deo pos
set apparere meli⁹ ꝛ diligibilius deo clare viso si
infinitū tunc ab intellectu creato de⁹ esset cōpre-
hēsibilis qꝛ si nō vel hoc esset ex eo φ deus nō p̄ōt
ita clare cognosci ab ītellectu creato q̄ clare ipse
cognoscibilis ē ꝛ hoc non qꝛ tunc pari ratiōe nul-
la creatura eēt ab ītellectu creato cōphēsibilis
vel hoc ē ex eo qꝛ quālibet creaturā quātumcūqꝫ
clare deuꝫ vidētē aliqd dei lateret qḋ ē falsum.
qꝛ nec deitas nec ꝑsona ꝛc. cum ibi sit summa sim
plicitas vel ex eo φ de⁹ nō p̄ōt apparere ītellectui
creato tantus quātus est ꝛ tunc appareret ītētuꝫ
s. φ appareret solū bonū finitū nec p̄ōt dari quar-
t⁹ mod⁹ nō reducibilis ad aliquē p̄dictorum. Se
ptimo tunc beatifice frui deo posset esse p̄miū
pro tali studio sed hoc nō qꝛ sic frui nō ē possibile
creature eo φ hoc vel īferret gaudiū infinitū qḋ
ꝓbatur qꝛ de malo pene eterne ē dolendum infini
te qꝛ īproporcionaliter plusq̄ de aliqua pena tē-
porali sed de nullo malo pene ē rationabiliter pl⁹
dolēdū q̄ de dei beatifica fruitiōe sit gaudenduꝫ.

Terti⁹ articul⁹ vbi soluūt dubia.

Itē de⁹ clare visus pl⁹ delectat q̄ aliqua pena cō
tristet. Ad primū istorū videt prima facie cōcedē
dū φ sit dare maximā charitatē vie ad quam aia
possit ꝑtingere ꝛ ꝑ ꝯñs maximū premium ī aia es-
sentiale etiā receptibile scḋm illḋ augu. ī enche.
ca. penultimo vbi dicit φ minuit cupiditas cre-
scēte charitate donec veniat hoc ad tātā magnitu
dinē qua maior eē nō possit. Ad hoc etiā facit di-
ctū magri de aia xp̄i libro. iij. di. xiij. ca. i. ꝛ tūc cō
sequēter videt dicēdū φ aia ꝑtigēs ad talē sūmū
gradū grē ꝛ p̄miū postea nullū nouum premiū nec
nouum grē graduꝫ mereret sed ꝑ bona opa seq̄ē

Primū dubiū ē an tātū de charitate posset recipi ī aiaqꝫ nō pl⁹ ponat pro vna vice q̄ digsiceū

tia mltiplici⁹ mereret idē qḋ pri⁹ ꝛ hoc cōseq̄ē-
tertenet ma. li. iij. di. xviij. ca. ij. de xp̄o. ¶ Sꝫ ꝯ tūc
creatura pl⁹ posset scḋꝫ legē dei ordiatā mereri q̄
posset sibi retribui de potētia dei absoluta ēt tūc
pl⁹ posset mereri de pena q̄ sibi possit īfligi scḋm
ꝓportionalē taxationē legis ordiate a deo qꝛ cē-
tra cōdignū punit ꝯñs pꝫ deducēti, falsitas pꝫ qꝛ
est cōtra iudiciū rōnis ꝛ etiā quātūcūqꝫ post gra-
dū sūmū aliqs grauiter peccaret non esset in dei

ꝑtāte absoluta grauī⁹ eū punire ꝛ tūc peccata re-
manerēt īpunita ꝛ ꝑ ꝯñs non ordinabilia p̄terea
ꝑuētoad talē summū graduꝫ opera sequentia
procederent libere ex maiori charitate igit maio
ri p̄mio digna p̄terea. Cōtra hāc rñsionē videt eē
clemētina de hereticis ad nr̄m. d. φ quedam secta
dānabiliter abhoiabilis insurrexit tenens ꝛ asse-
rēs doctrina sua sacrilega φ homo ī p̄nti vita tā-
tā ac talē ꝑfectiōis grām potest acq̄rere φ īplius
ꝓficere nō valebit, nā vt dicūt si qs posset profice
re posset aliquis xp̄o ꝑfectior inueniri. Et cōtra
istorum beghardorum sentētiā super illud. Capi
tulū allegat Io. andree illud augu. contra Iouī.
quod ponit in decretis de pe. di. ij. caritas inquit
augustin⁹ in quibusdā ꝑfecta ī qbusdā īꝑfecta ꝑ-
fectissima aūt ī hac vita haberi nō p̄ōt. Etiam di-
cit qdam doctor inq̄rens an charitas viatoris pos
sit equari charitati cōprehēsoris tenens φ non se-
cundū legē dei cōem qꝛ si vnus homo viueret per
maximū tēpus ordinatū secūdū hāc legē merēdo
semꝑ quantū posset scḋm illam legē adhuc nō per
tingeret ad gradum charitatis patrie a multo er
go fortiori hꝫ ille dicere φ nō ꝑtingeret ad maxi-
mū gradū ī ip̄i⁹ aia receptibilē, sꝫ hoc nō sufficit
tñ qꝛ ipse cōcedit ꝛ bñ φ de⁹ p̄ōt tādiu conseruare
hoīem ī vita meritoria φ ille hō hēret tātā chari-
tatē sicut hō hꝫ ī patria quāuis ex hoc nō sequat φ
posset deū hic tm̄ amare sicut ibi amat petr⁹ qꝛ de
esset sibi cognitio ita clara. ¶ Et certe pari rōne

Nota quō charitas vie p̄ōt eē eq̄lis charitati p̄rie

dicā ego φ poterit hoīem ī vita meritoria cōserua
re donec ꝑtigat ad charitatē finitā quātūcūqꝫ pla
cuerit si hō nūq̄ fuisset mortu⁹ solutio illa nō hēet
locū. ¶ Tñ si enoch ꝛ helyas sūt ī statu merēdi de
illis nō hꝫ locū solutio sꝫ ꝓcedit argumētū. ¶ Ali
ter mihi videt dicēdū φ capacitas aie est finita ꝛ
repleri potest de quauis forma ī ea receptibili de
cui⁹ spē nō ē dare maximā possibilē ꝓportionalit
in spūalib⁹ scḋm itētionē sicut vas corporale re-
pleri p̄ōt liq̄re scḋm extēsionē. Et simul cū hoc φ si

Hic ponit suā solutiōnē de capacitate anime.

ī īfinitū hō mereret de⁹ sibi sufficiēti⁹ p̄ōt retribu
ere ꝓportionalr sicut mō solet retribuere bona fa
cta vn⁹ mod⁹ hoc soluēdi ē iste φ ī aia iā naturalr
repleta grā de⁹ ꝑ miraculū poterit ponere equalē
priori si ipsa hoc meruerit ꝛ codē mō tertiā q̄rtā ꝛ
hoc sine fine ꝛ ꝓportiōalit ī alia vita de p̄mio, ꝛ ꝓ
cedit ista ymaginatio sicut de plurib⁹ corꝑib⁹ ī eo
dē loco. Alt⁹ mod⁹ possibilis sine tali miraculo ꝛ
subtilior eēt poni φ ī omi creatura rōali respectu
dei possūt recipi visiōes ꝛ amores fruitiui diuer-
sarū spēꝫ nō tot quin pluriū quarū īdiuiduū vni⁹
spēꝫ totalit replens ī ꝑfectiōe excedit īdiuiduū al
teri⁹ spēi īferioris q̄litatis vel grad⁹ ī sua specie
recte sicut denari⁹ aure⁹ excedit argēteū: eiusdeꝫ
q̄ntitatis ꝛ sicut vinū excedit aquā ī q̄ntitate ꝛc.
Et ꝓportiōalit dꝛ de formis receptibilib⁹ ꝛ a deo
cābilib⁹ ī aia viatoris quarū q̄libet poterit dici ꝛ
eē charitas vel grā. Ideo nec ē dare ꝑfectissimā
charitatē receptibilē ī aliq̄ aia viatrice nec btitu
dinē ꝑfectissimā receptibilē ī eadē. Et sicut nō est
īpossibile multa accidētia diuersarū specieruꝫ se
compati quorū quodlibet replet totū subiectum
quo ad suā speciē sicut discus plen⁹ lacte replet
albedine ita φ extēsiorē vniformia raritatis non
posset simul recipere naturalit tamē recipit eque

extēsam dulcedinē ⁊ etiā humiditatem ⁊ etiā sic
Argumentū aliorū ꝯ dictā solutionē.
propoꝛtionabiliter pōt esse in ꝓposito. Sꝫ contra
plus repugnat capacitati finite creature recepti
bilis illius q̄ pl⁹ pficit scđm opatonē altioꝛis spe
ciei q̄ illius quo solū perficitur scđm operationē
altioꝛis gradus īdiuiduatis īferioꝛis speciei igr̄
si īdiuiduū inferioꝛis speciei ita repleret eā q̄ nō
ē receptiua īdiuidui alicui⁹ altioꝛis grad⁹ ī eadē
spē: multo min⁹ ē receptiua īdiuidui spēi altioꝛis
q̄ necessario excedit pmū īdiuiduū quoad nobili
tatē grad⁹ speciei: ita charitas ē ī īfinitū ītēsibilis
igr̄ si repugnat aīe recipe gradū ītēsioꝛē hoc ē pp
limitatione sue pfectiōis. Ad illō qđ dicunt ma. ⁊
An xp̄s mererebat pꝛimū īstans sue conceptionis.
gregoꝛi⁹ de donis aīe xp̄i sic rn̄det credo q̄ hoc sit
de facto ⁊ de potentia dei oꝛdinata. ⁊ postea dicit
q̄ xp̄us post pꝛimū instās cōceptionis sue fuit ī sta
tu cōpꝛehensoꝛis non ī statu vie quo ad merendū
sibi sed aliis tn̄ sicut sancti in patria non possunt
mereri sibi tn̄ merent̄ nobis. Ad scđm pꝛincipale
Ad scđm pꝛicipale.
negat̄ ꝯn̄a. ¶ Ad ꝓbationem dr̄ q̄ stante casu iste
vellet q̄ actus iste esset non meritoꝛius q̄ꝛ tamen
libere causat eū ideo meret̄ alit⁹ scđm qđ sed nō
simpliciter. Sꝫ cōtra iste in tali casu nō meret̄ ymo
demeret̄ igitur/ aīs ꝓbatur q̄ꝛ me velle ꝓximum
p bonū actū nō mereri esset illicitū q̄ꝛ lūdās gr̄e
fraterne sꝫ plus teneoꝛ mihi q̄ ꝓximo igitur. Sꝫ
ꝯ solutione arguitur si scirem deum oꝛdinasse q̄
ꝓximus me⁹ posset saluari per hoc q̄ ego sibi da
rem meritū meū vnius hoꝛe ita q̄ egomet carerē
illo merito ⁊ q̄ aliter saluari non posset p̄ceptum
charitatis me ligaret ad hoc faciendum igitur.
Preterea de⁹ posset mihi p̄cipere hodie vt cras
in a nō merear ⁊ meritoꝛie possū me huic p̄cepto
cōfoꝛmare. tūc in q̄libet instāti citra a quo habeo
actum volēdi non mereri in a merebor licet non
sēp nouo merito ⁊ forte pari rōne retinēdo vl̄ no
uit eliciēdo illū actū in a merebor in a credēs me
in hoc p̄ceptū dei exequi non aduertens q̄ ex hoc
ponit tres ꝯclusiōes ad illō dubium.
mererer. Ad illud dubiū dr̄ q̄ scđm legē dei cōem
vbi nō occurrit talis cas⁹ q̄lis p̄tact⁹ ē vel tāget.
q. d. sine notabili etiā charitatiua cā erga deū ⁊ ꝓ
ximū null⁹ pōt mereri volēdo nō mereri ymo vel
le nō mereri p actū de gn̄e bonū eē ī pctm̄. Scđo vi
det̄ dicēdū q̄ hō bn̄ posset de possibili posito casu
pmi argumēti ī ꝯtu vl̄ simili volēdo nō mereri ex
inaduertētia q̄dā q̄ nō pcipet q̄ sic velle ī tali ca
su eē ī mereri sic credo paulū meruisse dū optabat
anathema esse a xp̄o ꝓ frib⁹ ad ro. ix. eodē mō de
moyse qn̄ oꝛauit exodi. xxxij. dimitte eis hāc noxā
aut si nō facis dele me de libꝛo tuo quē scripsisti.
Tertio videt̄ mihi dicēdū q̄ hn̄s plenū iudiciū de
cōditiōib⁹ act⁹ sui q̄ ad meritū vl̄ demeritū nō pōt
simul mereri volēdo efficacit̄ nō mereri/ ꝓbat̄ q̄ꝛ
si nō hoc maxie eēt ī casu p̄dicto de p̄cepto vel in
aliq̄ cōsimili. falsitas ꝓbat̄ q̄ꝛ esto q̄ habeas p̄ce
ptū volēdi nō mereri p a hoꝛam si nō confoꝛmas
te pꝛecepto peccas si autem confoꝛmas te pꝛe
cepto ⁊ velis efficacit̄ nō mereri tunc nō libere et
sciēter cās actū quē scis esse meritoꝛiū. si solutio
supponit q̄ tu habeas plenū iudiciū ⁊ noticiā de
cōditionib⁹ act⁹ tui q̄ ad meritū vel demeritū ⁊
si tu vis efficacit̄ nō mereri igr̄ nō mereberis volē
do nō mereri. vel etiā esto q̄ habeas p̄ceptū nō me
rēdi p a hoꝛā. si tn̄ dr̄ q̄ tu in a hoꝛa mereris volē
do nō mereri ⁊ cū p solutionē tu nō mereris quin
scias te mereri igr̄ scienter trāsgrederis p̄ceptū
igit̄ peccas ⁊ nō mereris. Itē q̄ omo vult non me
reri nō causat sciēter actū quē scit esse meritoꝛiū
nec ꝓpter salutē ꝓximi nec ꝓpter suā. Coꝛrelari
um stante lege dei oꝛdiata. s. q̄ ois exequēs p̄ceptū
dei ī charitate meret̄: de⁹ nō pōt simul cū hoc p̄cipe
re existēti ī charitate q̄ p certū tp̄s nō mereat: ꝓba
tur q̄ nō pōt q̄s exequi: nō pōt sibi rōnabilit̄ p̄cipi:
sed tale p̄ceptū null⁹ exn̄s ī charitate exeq̄ posset
q̄ꝛ exequēdo p̄ceptū mereret̄ siue p positionē act⁹
volūtatis siue p suspēsionē/ ⁊ sic p̄ceptū nō exeq̄re
tur ⁊ ita simul exeq̄ret̄ ⁊ nō exeq̄ret̄ qđ ē īpossibi
le. Sciēdū etiā q̄ possibile ē ī casib⁹ p̄dictis ⁊ simili
b⁹ q̄ aliq̄s volēdo nō mereri p vnā hoꝛā ꝓpt hoc
q̄ se cōfoꝛmet p̄cepto vel volūtati diuine meret̄ p
eādē nō ꝓpt volitionē nō merēdi sꝫ ꝓpt volitiōē
deo obediēdi: ⁊ igr̄ nō sequit̄ q̄ meret alit⁹ staret
etiā ī eodē casu q̄ nō meret̄ q̄ꝛ de⁹ posset illā obe
diētiā nō acceptare ad meritū. ¶ Aduerte etiā so
In isto secundo dubio hēt̄ur An aliq̄s posset mereri volēdo nō mereri.
lutionē ade. q̄ꝛ ē bona. ¶ Sciēdū etiā circa solu
tionē pmi argumēti q̄ multiplex ē capacitas q̄dā
receptiua q̄dā appꝛehēsiua ⁊ vniuersalr̄ actiua q̄dā
repn̄tatiua q̄dā eminēter ⁊ v̄tualr̄ cōtētiua q̄dā
circūscriptiua q̄dā p̄cialr̄ ꝯstitutiua dicēdū igit̄
q̄ cuiuslꝫ creature rōnalis capacitas receptiua q̄
etiā obediētial̄ dr̄ est īfinita nec illa dī pfectionē
sed pot⁹ īpfectionē q̄ deo nō ꝯuenit. ¶ Capacitas
aūt appꝛehēsiua sicut ē ī hoīe cognoscitiua ⁊ dile
ctiua finita ē ī creatura qđ ꝓbat̄ q̄ꝛ eē appꝛehēsiuū
dicit pfectionē simplr̄ igit̄ nulli ꝯuenit illimitate
⁊ imense nisi soli deo igr̄ ⁊c. ⁊ idē ē iudiciū de q̄li
bet actiua cuiuscūq̄ rei capacitate. ¶ Ań p3 q̄ lꝫ
creatura rōnalis ī īfinitū ꝓcedēdo sēp pfectioꝛis
⁊ pfectioꝛis gr̄e vel visiōis vel dilectiōis vel cuius
cūq̄ q̄litatis vel act⁹ sit receptiua tn̄ vltra gradū
sue cōpꝛehēsiuitatis nō pōt cognoscere vel diligere
vel alias se appꝛehēsiue actuare. Ex q̄ p3 q̄ non sēp
creatura p duplā dilectionē pōt ī duplo plus dili
gere nec p duplā cognitionē in duplo plus cogno
scere quāuis p nobilioꝛē qualitatē vel actū in ea
a deo causatū pfectioꝛ ⁊ nobilioꝛ fiat qualitatiue
⁊ etiā acceptioꝛ quoad deū q̄ etiā plus scđm hoc
pōt acceptare act⁹ eius ⁊ p ꝯn̄s facere q̄ sint plus
⁊ plus meritoꝛii ⁊ coꝛrespōdēter pl⁹ p̄miatoꝛii seu
maioꝛi p̄mio digni ⁊ sic in īfinitū ascēdēdo q̄ꝛ hoc
totū respicit capacitatē ī creatura ⁊ possibilitatē
largitiuā ī creatoꝛe quarū vtraq̄ ē infinita/ nō tn̄
pꝛedicto modo creaturā pōt perfici actuatiue q̄ꝛ
eē actuatiuū seu cognoscitiue, dilectiue vel q̄cūq̄
modo non pōt cōpetere creature nisi limitate vt
dictū ē ⁊ contradictionē īplicaret q̄ de⁹ faceret
creaturā pl⁹ diligere q̄ ipa ē dilectiua q̄ꝛ quante
de⁹ pōt facere creaturā diligere tante capax ē vt
diligat vl̄ tāte ē dilectiua ⁊ similit̄ arguit̄ de aliis
actuatiōib⁹ vn̄ seq̄tur q̄ nō op3 vt dupla visio ī foꝛ
te denoīet eū in duplo pl⁹ vidētē nec op3 q̄ dupla
dilectio denoīet eū ī duplo pl⁹ diligētē sꝫ denoīat
eū pl⁹ alia denoīatiōe q̄litatiua nobis foꝛte igno
ta p3 igr̄ q̄ nulla ē rō quare creatura rōnalis nō ē
capax cuiuscūq̄ īdiuidui quātocūq̄ grad⁹ ī eadē
specie ita bn̄ sicut ē capax semp nobilioꝛis indiui
dui diuersarū sp̄erū. nec ē simile qđ adductū ē de
qualitatib⁹ coꝛpoꝛalibus ⁊ esto q̄ sic tunc dico q̄

nõ repugnat lacti recipere cuiuscũq̃ ītẽsiõis vel
perfectiõis albedinẽ ꝛc. Capacitas repñtatiua
est ĩ deo ĩfinita ꝛ videt̃ q̃ nõ possit esse ĩ creatura
nisi limitate propter rationẽ tantã de perfectione
simplicit̃ ꝛ ex eo q̃ si posset esse creatura ĩfinite re
presentatiua tũc posset alicui repñtare ĩfinite. et
non deo q̃ ille non potest sic cognoscere ꝑ repñta
tionem alteri⁹ igit̃ creature sed hoc nõ cum non
possit esse aliqua creatura ĩfinite apphẽsiua vt
dictũ est. Capacitas emĩnẽter cõtẽtatiua etiã cõ
petit deo illimitate ꝛ cuilibet creature scd̃m gen⁹
ꝛ gradũ suũ. Capacitas circũscriptiua cõuenit lo
co cuilibet infinite cũ q̃libet locus in infinitũ pos
sit extẽdi. Capacitas pluralitatis coexistiua cõue-
nit cuilibet ẽt infinite q̃ꝛ q̃libet creatura coexistit
deo q̃ ẽ ĩfinit⁹ etiã q̃libet res ẽ capax cuiuslibꝫ rei
create vel cãbilis magne vel parue ĩ infinitũ pro
cedẽdo ĩ magnitudĩe ꝛ multitudine coexistiue re
cte sicut distãtia separata quã antiq̃ dixerũt locũ
capit ĩ se coexistiue corp⁹. Nota tñ q̃ licꝫ cuiuslibet
rationalis creature capacitas actiua sit finita sic q̃
deus vltra terminũ sue speciei p̃fixũ nõ posset ea
remanẽte specie poni ampli⁹ dilatare ad capiẽdũ
vltra talẽ t̃minũ modũ agẽdi vel se habẽdi nobi-
liorẽ specifice distictũ a mõ agẽdi vl̃ se hñdi nobi
lissimo scd̃m dictũ terminũ sibi cõpetẽti sicut nõ
potest facere q̃ aĩa sẽsitiua bruti sit capax actiue
ĩtellectiõis vl̃ alicui⁹ nobilioris actiõis seu mõi
se habẽdi. ¶ Et licet etiã q̃libet talis capacitas sit
sic finita quo ad gradũ q̃ aliquo certo gradu dato
vltra illũ se nõ possit actuare vbi gr̃a diligendo
vel cognoscẽdo ꝛ hoc sua capacitate nõ ampliata
tñ quocꝫ gradu dato vltra illũ potest deus eã dila
tare ad duplũ ꝛ triplũ ꝛ sic sine statu ita q̃ tam in
modo agẽdi q̃ se habẽdi sue speciei competẽtib⁹
in duplo ꝑfecti⁹ vel intensius ꝛ sic sine statu quan
tũ deo placuerit actuet̃. Nũc ẽ sciendum q̃ de ca-
pacitate actiua qualis ẽ cognoscitiua vel dilecti
ua in hoĩe triplex occurrit ymaginatio vna q̃ ipa
in q̃libet creatura limitate habeat se ad certum
gradũ ad quẽ ẽ eleuabilis ꝛ nõ vltra etiam ꝑ po-
tentiã dei absolutã ita vt tante vel tanto gradu se
possit actuare dei adiutorio ꝛ nõ vltra q̃ꝛ tota sua
capacitas illo gradu actuatiõis vltimate absolu
te replet̃ ita q̃ ĩcludit repugnãtiã eẽ talẽ creatu
rã ꝛ eã vltra talẽ gradũ actuari ꝛ isto mõ ꝓcedũt
ea que dicta sunt in notabili precedenti. Secũda
ymaginatio q̃ q̃libet creatura vltra quẽlibet gra
dum finitũ datũ vel dabilẽ actuationis in duplo
ꝑfectius actuari põt ꝛ in triplo ꝛ sic sine fine ꝛ ita
capacitas actiua creature est infinita scd̃m quid
quia modo p̃dicto in infinitũ ꝓcedẽdo capax est
ꝑfectioris ꝛ ꝑfectioris actuationis tam intensiue
secũdũ grad⁹ indiuiduoꝝ eiusdẽ speciei q̃ etiã di
uersarũ specierũ non tñ ẽ infinita simpliciter sed
adhuc se habet limitate ꝛ finite q̃ ad hoc q̃ cuius-
libꝫ grad⁹ actuatiõis ipa ẽ capax talis grad⁹ ẽ fi
nit⁹ nec põt simul actuari modo p̃dicto ad oĩa est
capax. verbi gr̃a. Capacitas cognoscitiua in hoĩe
licet possit actuari mõ p̃dicto non tñ sic q̃ homo si
mul vel vno ĩtuitu cognoscat omne' cognoscibile
Tertia ymaginatio q̃ capacitas creature actiua
est tanta q̃ simul potest actuari respectu oĩm q̃rũ
est capax. vbi gr̃a cognoscibilitas foret posset sic
actuari q̃ simul ꝛ semel cognosceret oĩa cognosci
bilia a creatura Sꝫ tũc staret adhuc q̃ illa capa-
citas eẽt finita ꝛ q̃ ipe cognosceret simplr̃ ĩfinita
aliq̃ actu cognoscẽdi finito vltra quẽ nõ posset ꝑ-
fecti⁹ cognoscere ꝓut tactũ ẽ ĩ p̃ma ymaginatiõe
vel aliq̃ actu finito vltra quẽ tñ si deo placeret pos
set ĩ duplo ꝑfecti⁹ talia ĩfinita cognoscere vel ĩ tri
plo ꝛ sic sine statu ꝓut tactũ ẽ ĩ scd̃a ymaginatiõe.
Sꝫ adhuc subdiuidit̃ ista tertia ymaginatio eo q̃
ipa stãte posset dici q̃ creatura sit actuata ĩ cogni
tiõe adhuc nõ sciret oĩa q̃ de⁹ scit q̃ꝛ q̃daꝫ v̓itates
tã ĩfinite sũt excellẽtes q̃ creatura nõ ẽ ad earum
cognitionẽ eleuabilis vel etiã dici posset q̃ crea-
tura sic actuata cognosceret oĩa q̃ de⁹ scit distincte
ꝛ cum limitate mõ predicto ¶ Ad tertiũ negat̃ cõ
sequẽtia q̃ꝛ licet executio bone volũtati nõ addat
nouũ meritũ sup voluntatem tñ ẽ meritoria ymo
etiã facit ad augmẽtũ meriti q̃ꝛ ꝑ ipm potest cre
scere volitio bona ꝓuta ꝛ etiam per ipsam ꝓuem-
tur ad bonã volitionẽ sequẽtẽ quam ipa compri
cipiat tanq̃ cõprĩcipium mediatuꝫ ꝛ singulariter
hoc facit studiuꝫ theologie recte: sicut prudentia
dicitur esse virt⁹ q̃ꝛ comprĩcipiat bonas volitiões
deliberatas debere haberi de supposito, seu p̃mo
aũte teneo cõmunẽ viã q̃ sit verũ ꝛ patet hoc per
hugonẽ libro scd̃o de sapiẽtia pte. xix. c. vi. vbi in
ter multa circa hãc materiã p̃missa ex ĩtẽtiõe in-
fert totũ igit̃ meritũ a volũtate ẽ. quantũ vis tã
tum mereris quid ergo facit op⁹ respõdet hugo.
¶ Si voluntatem sine opere habere nõ potest q̃ꝛ
operari potest non est voluntas si non operatur.
quod põt si aũt non possit operari sufficit ipsa sibi
ꝛ habet meritũ suuꝫ ꝓpter se. Sꝫ diceres quare
req̃rit̃ op⁹ si ꝓ opere meritorio hoĩs nihil addat̃
vel aufertur. respõdet alibi ideo op⁹ req̃ritur vt
ipo opere volũtas augeat̃ tale ẽ cor hoĩs vt ope
re suo amplius inardescat siue ad bonum siue ad
malũ. Ita virtusq̃ affect⁹ opere nutritur ꝛ vix fie
ri põt vt volũtas opere suo nõ augeat̃ quãtuꝫ igi-
tur voluntas crescit tñ meritũ crescit ꝛ tantum
opus ꝓdest volũtati ĩ bonũ ꝛ nocet in malũ q̃tuꝫ
ipam voluntatẽ ad effectũ bonitatis siue malitie
attẽdẽdo exercet ꝛ si forte cõtingeret tantã eẽ vo
luntatẽ in eo q̃ nõ operat̃ quanta ẽ in illo qui op⁹
exercet vbi voluntas est eadẽ meritũ dissimile eẽ
non potest. Sed dicis si totum meritũ ĩ volũtate
est igit̃ sola volũtas remunerat̃ ꝛ nõ op⁹. Rñdet
ibidẽ q̃ sola volũtas remũerat̃ ꝛ cũ hoc volũtas
ꝛ op⁹ ꝛ ipe hõ volens ꝛ operans ꝓ volũtate ꝛ ope
re remunerat̃. dicit̃ volũtas remunerari q̃ꝛ ĩ ipsa
meritũ ꝯsistit. dicitur ꝛ opus remunerari q̃ꝛ in ip
so constat causa ꝛ occasio merẽdi opus remunat̃
pro voluntate quia ex ipo vt placeret accepit vo
luntas placet q̃ꝛ bona ẽ ꝛ in ipa ẽ iusticia q̃ placet
opus placet q̃ꝛ ex voluntate bona est ꝛ signum iu
sticie ꝛ bonitatis que in ipa voluntate ẽ ꝛ placet
sicut igitur sola iusticia ẽ pro qua volũtas placet
ꝛ opus volũtatis sic nõ due sed vna retributio est
qua ꝛ voluntas remũerat̃ ꝛ opus. Una igitur re
tributio est qua ꝛ homo remunerari dicit̃ in qua
voluntas ipa placere meretur etiam quando non
operatur voluntas placet in hoc q̃ voluit opera-
ri ꝛ de ipo opere placet etiã quãdo operari nõ põt
semper ergo placet voluntas ꝓ opere nõ sic quasi

In solutio
ne. xix. ter
tii dubii hã
det q̃ act⁹
exterior si
addit ali-
q̃d meriti
vel deme-
riti ad a
ctũ ĩterio-
rẽ ꝛ tñ ad
q̃d valet
postea quõ
facit act⁹
studẽdi ad
meriti vel
demerituꝫ
q̃ vn⁹ act⁹
exterior
postea q̃ ẽ
cõcedẽduꝫ
q̃ act⁹ ex-
terior ꝛ in
terior sũt
duo meri-
ta ꝑ illa tñ
idẽ meret̃

opus propter se placeat et volũtas propter op⁹ cũ voluntas placeat et opus propter volũtatẽ. Sꝫ dꝭ propter op⁹ placere voluntas q꞉ ipa volũtas opis est ⁊ de ope ẽ ꝙ placet velle enim semper aliquid ẽ velle et placet homo q꞉ vult aliquid ꝑꝑ volũtatẽ iustam ꝙ de aliquo est et ideo iusta est q꞉ est de quo esse debet sic igitur in volũtate totũ bonũ meritũ est etiã si illud opis sit quod opus siue sit siue non sit nihil in volũtate minus ẽ nisi forte in hoc ꝙ voluntas ipa maior fieret si ipsũ opus fieret hec ille et multa alia notabilia sup hoc ferẽt Subdit adã cõcedo igr̃ ꝙ nullũ distinctũ p̃miũ correspõdet acti b⁹ aliis bonis ⁊ tñ per se sũt meritoꝝ.i. principaliter actus studii pro vt dictum est in vna solutione posita in ista ratione quia p̃noticiam habitam ex studio scripture homo peruenit ad p̃mã radicem bene viuendi ꝙ est velle quicquid oportet ⁊ ꝙcꝙ recta ratio suadebit eẽ necessariũ ad bene ⁊ meritorie viuendũ: nec est ibi simplex necessitas inferẽdi opus ex voluntate sed conditiõata quia stat hominẽ habere volitionem ad opus ⁊ mutare voluntatem anteꝙ vadat i opus sꝫ si manet efficacia volũtatis ⁊ adest facultas tunc dꝭ necessario seq̃ op⁹ .i. ista nõ sunt simul volũtas efficaciter vult facere a i tp̃e. b. ⁊ sibi adest facultas sufficiens ad faciendũ. a. in tempore. b. et non facit. a. i tp̃e. b eodẽ modo dico de velle quod prouenit ex studio et tamen quilibet dictorum actuũ siue interior siue exterior libere fit et contingenter. ¶ Item concedit ꝙ actus interior et exterior sunt duo merita vꝉ demerita quia tamen ex eadem causa actus exterior est meritum vel demeritũ ex qua volitio iterior ideo non debetur distinctum premiũ vel distincta pena pro actu exteriori. de hoc etiã vide magistrũ lib. ij. dist. xl. Sciendũ tamẽ ꝙ non seq̃tur absolute volũtas vult agere. a. pro tp̃e. b. et illa volitio stat ꝑ totũ. b. et est potẽs agere. a. in. b. igit̃ voluntas agit. a in. b. q꞉ deus posset sibi p̃cipere velle facere a actũ i. b. et prohibere facere a actũ et etiã concurrere cum voluntate ad faciendũ a actũ i tp̃e. b. et ẽt cõcurrere cũ volũtate ꝓ toto tp̃e. b. ad velle quo volũtas illo tp̃e vult facere. b. et tñ nõ cõcurrere cũ volũtate ad faciendũ a actum in tempore b. Itẽ intellectus põt ostẽdere volũtati ꝓ illo tp̃e esset bonũ velle facere. a. in. b. et tñ nõ esset bonũ facere. a. in b. Itẽ videtur quibusdã ꝙ stãte p̃lcõ velle por totũ tẽpus. b. quo voluntas vult agere. a. actũ cõtĩẽ ꝑ totũ et i toto. b. et stante sufficienti potẽtia volũtatis ad sic agẽdũ et remotis oib⁹ impedimẽtis ⁊ stante quo ad hoc ĩfluẽtia dei gñali simul stat eãdẽ volũtatẽ nõ agere a. actũ in. b. q꞉ de ratiõe agẽtis liberi ẽ ꝙ quacũꝙ dispositiõe itrīseca sua stãte simul stet nullũ actũ extrīsecũ ipꝫ agere. Et ꝑ hoc videt̃ differre ab agẽte naturali igit̃ cũ quacũꝙ ei⁹ volitione stat ipm nõ agere aliquẽ actũ iperatũ. Istius tamẽ multi tenent oppositũ dicẽtes ꝙ stãte illa volitiõe efficaci cũ aliis circũstantiis p̃ius positis actus iperat⁹ ex quadã naturali cõcomitantia sequitur ex actu elicito seu exterior ex iteriori ⁊ tñ dꝭ liber q꞉ volũtas libere imperat eũ fieri ⁊ libere elicit iteriorẽ ex ꝙ tp̃e seq̃tur ¶ Sciẽdũ etiã ꝙ dictũ aristotelis allegatũ i ratõe hꝫ articulũ contra se quia stante sciẽtia i vniuersali ⁊ i ꝑticulari nõ oportet volũtatem ire i op⁹ ymo nec velle op⁹. ¶ Ad quartũ dicit̃ ꝙ licet priuatio et similr̃ omissio penit⁹ nihil sit ad vnũ modũ loq̃ndi sanctoꝝ et ideo omissio ad vim vocis non habet vt sit tãta vel tanta tamẽ coi modo loquendi nec ab illo vero itellectu recedẽdo põt concedi ꝙ scienter nõ facere qđ fieri deberet est tãta omissio quãtũ est bonũ quod omittitur quia omissionem esse tantã nõ ẽ aliud ꝙ tantũ bonũ debere fieri ⁊ nihil ei⁹ fieri sꝫ ex illo nõ seq̃tur ꝙ omissio sit tanta culpa vꝉ demeritoria quantũ bonũ qđ omittitur foret meritoriũ vñ nõ est idẽ omissionẽ esse tantam vel tantã omissionẽ et eam esse tam grauẽ vel offensiuam culpam et licet magnitudo culpe omissionis possit sine mẽsurari ꝑ quantitatẽ boni omissi non tamen seq̃tur ꝙ eius malicia in genere culpe eq̃tur bonitati meritorie illi⁹ qđ omittitur si causaret̃ sꝫ sufficit ꝙ sit sibi ꝓportionalis vel si cetera sint paria sẽꝑ maioris boni omissio qđ deberet fieri peior sit ꝙ minoris ⁊ sic coĩter ex quãtitate effectuũ sꝫ vltimũ potẽtie sue/ex suis causis ꝓcedẽtiũ mẽsuram⁹ quãtitatẽ virtutũ i causis vel ecõuerso vt pꝫ de itellectiõe ⁊ itellectu nõ tamẽ oportꝫ ꝙ itellectio equet intellectui sm̃ ꝑfectionẽ vel ecõuerso. ¶ Itẽ facẽ cõsiliũ est bonũ valde meritoriũ ⁊ ei⁹ omissio alicui nõ ẽ demeritoria igitur multo forti⁹ posset omissio eẽ modicũ culpabil̃ licet positio omissi eẽt valde meritoria. Itẽ negatur ꝙ cecitas sit p̃cise tam mala sicut visus est bon⁹ quia si visus haberet cõtrariũ illud esset peius ꝙ cecitas et tñ nõ esset peius ꝙ visus est bon⁹. ¶ Ad anselmũ dꝭ ꝙ ipe nõ loquit̃ de bono et ei⁹ priuatione sꝫ de bono ⁊ ei⁹ corruptiõe: generatio aũt ⁊ corruptio sũt cõtraria de qb⁹ cõceditur talis equalitas si cetera sint paria ⁊ ita dicit anselm⁹ ꝙ tã demeritoriũ ẽ velle xp̃ꝫ occidere vel ip̃ꝫ odire ꝙ meritoriũ ẽ velle ei⁹ vitã vꝉ ip̃ꝫ diligere. Sciendum tñ ꝙ alij dicunt ꝙ omissio illi⁹ ad quod aliquis tenetur et vniuersaliter omnis priuatio considerata in se et quantuꝫ ad rõnẽ sui intrinsecã precise tantum dicit imperfectionẽ vel defectionẽ quãtã perfectionẽ ponit vel poneret bonum qđ omittitur vel priuat̃. vt si fortes et plato sint equaliter obligati ceteris parib⁹ ad diligẽdũ actualiter deũ ꝑ a horã ceteris parib⁹ ⁊ fortes hoc omittat plato vero faciat tunc quãtũ ꝓficit plato ꝑ a horã tantum deficit fortes ꝑ eãdem. Si vero considerantur omissio et boni positio penes eẽ culpabile seu vituperabile ⁊ laudabile tũc omissio in infinitũ ẽ magis vituperabilis seu culpabilis ꝙ boni positio cõmẽdabil̃ quia omissioni saltem quando ẽ peccatũ mortale de condigno corresponderet pena infinita intensiue et extẽsiue sꝫ positioni boni nullũ correspondet premiũ de ꝯdigno Si aũt comparentur penes rectum et obliquum tunc positio boni in infinitum ẽ rectior ꝙ omissio sit obliqua quia omne rectum est rectissimũ sꝫ qlꝫ obliquo dari põt obliqui⁹ Si autem comparẽtur penes meritoriũ ⁊ demeritoriũ seu penes hec quãtũ vnũ deũ placuit tãtũ alterum deo displicet tũc nõ videtur certa regula eẽ de hmõi comparatiõe Et si forte dꝭ ꝙ deus premiat vltra condignũ ⁊ punit citra condignũ ex hoc videt̃ posse capi regula ꝙ omissio sit minus displicens vꝉ demeritoria ꝙ positio boni sit placẽs vel meritoria Respondet̃ negãdo cõseq̃ntiã propter hoc ꝙ omissioni de cõdigno

In solutione quarti dubij habetur ꝙ nõ ẽ tm̃ maluꝫ omittere faciẽdum quãtuꝫ est bonũ committere: sicut nõ diligere deuꝫ nõ ẽ tm̃ malũ sicut diligere est bonũ sꝫ bñ odire deũ ẽ tm̃ malũ nota diligẽter.

correspōderet īfinita pena/positiōi ħo de cōdigno
nihil vt dictū ē. Cū aūt dr̄ de actu contrario posi-
tiōi etc̄. dico q̄ ille nō opponit̄ positiōi rōe q̄ act⁹
ſʒ ratione qua est priuatio rectitudīs debite ieſſe
vel cōformiter diuine legi. Vbi gr̄a odire deū op-
ponit̄ huic qd̄ ē diligere deū ſub ea rōe q̄ puat ho
minē cōformitate legis diuine que precipit deū
eſſe diligendū ſup omnia ⁊ cum hoc includit repu
gnantiā cōformitatis illius legis negatiue ſeu, p
hibitiue. eo q̄ nulli⁹ dz odire deum et ideo opponit̄
duplici conformitati quarū vtraq̄ perficit hoiem
et laudabilis est ⁊ meritoria. Jō reſpectu vtriuſq̄
facit hoiem eē īperfectū culpabilē ⁊ deo diſplici-
bilē. Sʒ ſola omiſſio tātū vni ꝯformitati opponit̄
et ex hoc patet quid ſit reſpondēdū illis qui tenēt
contrarium vnde quātū plus intenditur odiū dei
vel alius actus virtuoſus tanto plus cōtrauenit̄
diuine legi que plus prohibet actum peiorē. ⁊ pl⁹
obligat hoiem ad non faciendū maius malum: q̄
minus malum: igitur maius malū ē priuatio ma-
ioris obligatiōis ad rectitudinē debitam ieſſe vl
ad conformitatē diuine legis q̄ lex magnā habet
latitudinē in prohibitionib⁹ et preceptis Jdeo di
cit pſalmiſta latū mādatū tuū nimis. Tria argu-
menta ſequentia ſoluentur in proxima queſtione.
Ad primū pricipale. ¶ Ad primū pri:cipale dr̄ q̄ aliq̄ tenēt q̄ credere nō
ſit i nr̄a ptāte cui⁹ tū̄ oppoſitum oſtēdetur poſtea
ſuppoſito tū̄ q̄ ſit ⁊ q̄ credere ſit finis ſtudij adhuc
tū̄ ſtudium eſt meritoriū. vnde quantūcunq̄ poſ
ſem non credere deū ñ eſſe ſūme amabilem ꝓpter
certas euidētias quas ad hoc habeo tamē ſtudiū
ꝑ quod ad hoc deuenit libere ⁊ ex volitionib⁹ cha
ritatiuis proceſſit ⁊ cū dr̄ q̄ ſciētia inflat dicit glo-
ſa q̄ hoc ē ñ fuerit ſine charitate tū̄ cum hoc dicit̄
Quō ſciē- q̄ ſicut virtutes formaliter ⁊ effectiue nō ſūt cā vi
tia iflat. tū̄ licet obiectiue quandoq̄ ſint occaſio ſupbie ſic
ēt ē de ſciētia theologie q̄ formaliter ⁊ effectiue
producat ⁊ prouocat hoiem ad conformiter viuē-
dū die legi ⁊ ad vitādū vitia multis tū̄ obiectiue
eſt occaſio ſupbie qui de ipſa volunt gloriari.

Secundo queritur p
ſubūis nōdū ſolutis. Utrum ſtudi
im ſacre ſcripture impoſitum ali
ui in foro penitētie ſit meritoriū
Probatur q̄ nō ꝑ argumētū pri⁹
factum probat. q̄ ſic quia alias non expediret pe-
nitēti q̄ aliquod opus ſuū in foro penitētie ſibi in
iūgeretur cui⁹ oppoſitū facit eccleſia, cōſequētia
ꝓbat̄ q̄ nō expedit alicui īpoñ vnde opa que eſſēt
alias meritoria fierent nō meritoria. Concluſio ta
Concluſio concedr̄ q̄-ſtio. le ſtudiū ſic īpoſitū ⁊ ex charitate executū ē, meri-
toriū vite eterne/ꝓbat̄ q̄ oīs act⁹ bon⁹ viatoris
ex charitate ſic ꝓcedēs ē meritori⁹ vite eterne igr̄
Jtē ſi non tunc ſufficiēter ꝑmiaret̄ prelarationes
pene ſed hoc ē falſum q̄ tunc pro redimēda pena
intenſiue ⁊ extenſiue finita omitteret āquale pre-
miū vite eterne ſʒ illa nō eſſet expediēs ꝯpenſatio
nec cōueniēs a infinite mie dei eo q̄ talē penā ſolue
re eſſet incomparabiliter min⁹ maluʒ q̄ amittere
quātūlibet paruū ꝑmiū eternū. ¶ Jtē faciētes ta
le op⁹ ex charitate merent̄ ꝑmiū ſʒ pnīa obediētia
lis ⁊ gr̄a ſacramēti aduenieñs nō minuit bonitateʒ
Dubitat̄. meritoriā operis ſʒ auget igr̄. ⁊c̄. Sed contra aliq̄

pena debita ꝓ mortali ē ꝑciſe ita mala, ſicut gra-
dus eterni premij correſpondens tali bono operi
eſt bonus igitur ſufficiēs ē compēſatio q̄ñ ꝓ tali
opere bono homo preciſe liberatur a pena/⁊ q̄ñq̄
pena debita ꝓ mortali ē magis mala q̄ tale ꝑmiū
ſit bonū igitur tunc melius agitur cum illo q̄ libe
ratur a pena q̄ cum illo cui pro ſimili actu datur
tantū premiū/ Añs probatur quia pena predicta
ad premiū dictū modo predicto habet propoſitio-
nem finitam igitur pōt dari tam graue pctm̄ cui⁹
pena ſit eque vel magis mala ſicut illud premiuʒ
ē bonū/ ꝑterea faciāt ſor. ⁊ plato actiōes meritori
as ſimiles. ſortes aūt faciat ſuam pro peccato cui
tanta pena debet̄ quātū ꝑmiū platoni pro ſua tūc
ſic tam vtile eſt ſorti nō habere illam penam ſicut
platoni habere illud premiū ſed plato ſufficiēt̄ ꝑ-
miatur per ſuū premiū igitur ⁊ ſor. per abſolutio
nē a ſua pena. Si concedr̄ cōcluſio. ſ. q̄ tale opus
ſolum ſit ſatiſfactorium ⁊ nō ꝑmiabile ī vita et̄na
quāuis bene iuuet q̄ citius pertingat ad gradum
beatitudīs alias ſibi debitum q̄ ñ ſine illo merito
ꝑtingeret. Cōtra ex hoc ſequit̄ q̄ aliq̄s pōt facere
in charitate tot opa bona ⁊ meritoria ſicut vnq̄ fe
cit petrus vel paulus et tū̄ ſcd̄m legē ordinatā nō
plus haberet de premio q̄ infans nouiter baptiza
tus decedens/ quod non videtur dicendū. Conſe-
quētia patʒ poſito q̄ aliquis pluribus annis tam
grauiter peccaſſet q̄ omnia merita ſua ab inſtanti
quo incepit penitere vſq̄ ad inſtās mortis ſue vix
ſufficienter ad hoc vt eſſent ſatiſfactoria igit̄. ⁊c̄.
Forte cōcederet̄ ꝯcluſio q̄ alit̄ viliſſim⁹ peccator
in fine vite penitēs quātūcūq̄ remiſſe dū mō ſuf-
ficeret ad ſalutē foret ī celo glorior q̄ inocēs q̄ nū
q̄ deū offēdiſſʒ. qd̄ forte q̄buſdā ñ videt̄ cōueniēs
diuine iuſticie ordinate. Sed contra videt̄ ſcd̄ʒ le-
gem dei ordinatā ſtatim habita cōtritiōe q̄tūcūq̄
parua habetur charitas et gratia iuſtificans igr̄
ſic contrito non debet̄ pena niſi tēporalis ⁊ finita
in vita hac vel in purgatorio ſoluenda. nulla autē
pena intenſiue finita et extenſiue ē ita mala ⁊ odi-
bilis ſicut gradus beatitudīs eſt deſiderabil' igit̄
abſolui a pena non ē ſufficiēs cōpēſatio ꝓ actu me
ritorio ꝓueniēte ex gr̄a Preterea oīs ec uſ penitēdi
q̄ ē vera cōtritio ē dignus aliquo gradu beatitudīs
q̄ oīs ſufficiēter penitēs ē dignus ꝑmio eterno ſʒ
ſicut pʒ in quarto ſētētiarū ⁊ in decretis. ¶ Jn oī
vere penitēte reuiuiſcunt omnia merita que vnq̄
fuerunt viua igit̄ reuiuiſcit ēt plenarie meritum
gr̄e baptiſmal: ⁊ cū hoc vt ꝓbatū ē habet meritū
ꝑ actum pnīalē igitur ſceleratiſſimus peccator ſi
cōuertitur ⁊ moritur in gratia glorioſior erit in ce
lo q̄ ſi deceſſiſſʒ inocēs nouiter baptizat⁹ q̄d ꝯcedē
do nō nego tū̄ q̄n pagan⁹ poſſet ſic cōteri de pctīs
ſufficiēter ad ſalutē ⁊ tū̄ ita remiſſe q̄ ſi moriatur Scd̄a con
haberet min⁹ ꝑmiū q̄ deberet̄ puero nouiter ba- cluſio q̄ce
ptizato. Scd̄a cōcluſio nulla actio meritoria ē mi teria pari
n⁹ meritoria ꝑmij eterni ex hoc ꝑciſe qd̄ ē ſatiſfa- b⁹ tū̄ me-
ctio vl' redēptio pene debite ꝓ pctō. Pro hac con ret̄ q̄ facit
cluſiōe ⁊ cōtra tenētes oppoſitū: arḡ ſicut ꝑactū ē aliqd̄ retū
q̄ tūc opa deuotiōis ē meritoria nō eſſēt penitēti ctū ſibi ſi-
tib⁹ iniungēda. falſitas patʒ ꝑ cōſuetudinē eccleſie: cut ñ foret
cōſequētia ꝓbat̄ q̄ citius eſſʒ eis cōſulēdū q̄ ta ſibi iniūctū
lia opa ꝑciſe facerēt ad placēdū deo ⁊ ad merēdū vſq̄ ad finē
btitudinē ⁊ ꝓ pctīs expectarēt penā purgatorij q̄ articuli.

mi9 mala ē q̄ omissio illi9 ptis p̄miū p talib9 opi
b9 debiti. Sȝ forte respōdet q̄ nulla iusticia exigit
pro actu minus laudabili deberi p̄miū equale sȝ i
ꝓposito ceteris parib9 reat9 pene ꝛ obligatio ad
istā penā soluēdā ꝛ ad tādiu carēdū btitudīe est
circūstātia q̄ reddit actū penitētis min9 meritoriū
vt nō videtꝰ ei9 fcrā ita acceptabilis regi q̄ ad hoc
dign9 ē excludi a palatio ꝛ detineri in carcere si-
cut eius ē qui dignus ē actu regi assistere igr non
ē mirū si illi cui adhuc debetur carcer purgatorij
ꝛ exclusio a cōspectu dei nō soluet equale p̄miuȝ
pro actu consiīt sicut ille q̄ eē dignus statim deo
assistere ꝛ non cruciari talr. ¶ Sed cōtra notum ē
theologis ꝛ supra assumptū ē q̄ i prima cōtritiōe
et mortal' culpe remissiōe reducit penitēs ad gra
dum pristinum gratie ponatur igitur q̄ gradus
p̄stinus nunc penitētis cui adhuc restat soluendi
pena in purgatorio sit ita magn9 sicut grad9 cha-
ritatis illi9 q̄ nihil hȝ soluēdū de pena purgatorij
tunc sequitur q̄ opa istorum ceteris parib9 sunt eq̄
meritoria qꝛ isti sunt eque boni eo q̄ habēt eq̄leȝ
grām vt̄ augu. i euch. ca. lxxxij. ꝛ de paruis. xcvi.
Charitas in quocunq̄ maior ē tanto melior ē in
quo ē. Silr per illud. i. Cor. xiij. si tradidero cor-
pus meū ita vt ardeam dicit glosa bona opa non
ex quātitate sȝ ex charitate plus vel minus pro-
sunt. ¶ Itē scdm legem coēm equalem habēs gra
tiā gratificantem seu charitatem ē equaliter deo
gratus igitur equaliter operans equaliter pla-
cet ꝛ meretꝰ apd eū cui ē eq̄ grat9 ꝛ char9 igr nec
vestrū exēplū adductū in contrariū qꝛ in tali casu
si rex dimisisset illi plene offēsā tantum acceptaret
opa ipius i carcere detēti sicut alteri9 sibi assistē
tis. Aliter sequitur q̄ op9 bonū factū ab habēte cē
tuplā grāȝ factā respectu alteri9 ceteris pib9 p̄ter
obligationē istā eēt min9 meritoriū q̄ equale op9
factū ab hn̄te grāȝ p̄cise subcētuplā qd̄ n̄ videtꝰ cō
cedēdū ꝯsequētia pȝ qꝛ si obligari ad penā tp̄alē
p̄dictā ceteris parib9 reddit actū bonū min9 lau-
dabilē tūc obligatio ad penā maiorē redderȝ eū
adhuc min9 laudabilē igr ad tāta penā finitā posȝ
obligari qd̄ sequitur ꝯposita cōclusio. Ex dictis in-
fertꝰ tertia cōclusio q̄ cuilibȝ actiōi satisfactorie
meritorie debetꝰ tm̄ p̄miū vł mai9 quātū simili a-
ctiōi ipamet vł i alio vbi nō eēt talis satisfactio vł
pene redēptio pȝ ex dictis. Sȝ cōtra tūc deus p
merito eq̄li pl9 p̄miat peccātes si peniteāt q̄ non
peccātes ceteris parib9 qd̄ videtꝰ icōueniēs: pba
tur sequitur q̄ pctm̄ fortis remanet ipunitū qꝛ for-
tes nō pl9 punitꝰ q̄ plato: plato aūt nō punitꝰ sicut
nō demeruit igr. Forte diceretꝰ q̄ vtute sacramēti
ꝛ obediētie iuuatꝰ. Cōtra tūc nō oia sūt paria p̄ter
hoc q̄ vn9 hȝ satisfacere ꝛ alter nō cui9 oppositū
supponitꝰ. Itē cōfiteatꝰ iterū pctā sua q̄ p9 cofess9 ē
ꝛ de qb9 satisfacit ꝛ ponatꝰ cas9 vt p9 tūc stat argu.
preterea nulli9 fit melior nisi p maiorē grām vt su
pra pbatū ē p augu. sȝ plato q̄ m9 q̄ peccauit p̄t ha
bere tātā grāȝ qu ātā hȝ fortes virtute sacramēti
obediētie ꝛ oīȝ similiū igr ꝛc. ¶ Itē si fortes post
satisfactionē subdit se sacramē tali dicto casu sibi
pl9 correspōdet de p̄mio q̄ pat9 qn̄ habuit satisfa
cere ꝛ p ꝯsequēs plus q̄ actui eq̄li inocētis qd̄ vi
detꝰ absurdū qꝛ tūc videtꝰ expedire fuisse pctōrem
p̄terea penitētes magis faciūt opa sua p cōmo-

Tertia cō
clusio operi
satisfacto-
rio tm̄ de-
betꝰ p̄miū si
cut operi. n̄
satisfacto-
rio.

dū ppriū ꝛ euadēdum penā innocētes aūt amore
dei ꝛ iusticie igr inocētes pl9 merētꝰ. Preterea dato
q̄ vnꝰ penitēs nō habeat oportunitatē confessoris
et voluntarie assumat sibi opa satisfactoria ad pla
cādū deū ꝛ ad redimēdū penā. Innocēs aūt silr ope
retꝰ. vt deo placeat ꝛ ne peccet tunc dicta euasio
nō habet locum qꝛ si tunc actus penitētis simul ē
satisfactori9 ꝛ cū hoc meritori9 equalis btitudinis
cū actu innocētis tunc penitēs plus premiabitur
q̄ innocēs. Pro bono ope equali. ¶ Et si dꝛ q̄ act9
penitētis ē min9 meritorius btitudis. q̄ inocētis
hoc ē cōtra cōclusiones pbatas. ¶ Aliter forte re
spōdebitꝰ ad rōnē cōtra vltimā cōclusionē iuxta il
la q̄ dicta sūt i solutiōe tertij p̄ncipalis. s. q̄ op9 ex
teri9 nihil meriti addit sup volitiōes interiores Et
ideo licȝ opa exteriora fortis ꝛ platonis sint eq̄lia tn̄
neuter eoꝝ p̄cise ꝓ eis p̄miatꝰ sed pro bonis voli-
tionib9 ex charitate procedētib9 ꝛ ille non sunt i
eis equales qꝛ vltra actū volendi sic facere ꝛ ei9
executionū talē habȝ plato fortes hȝ actū obediē
tie quo vult implere iniunctum ad redimēdū penā
Et ideo vltra p̄miū equale p̄mio platonis p tali
actu obediētie sibi remittitur pena. Et p idem dꝛ
ad fin. s. q̄ fortes plus punitur q̄ plato qꝛ obligatꝰ
ad actū obediētie ꝛ vult iplere iniunctū et magis
pena ē sic necessitari Sȝ cōtra credat plato se obli
gari ꝛ subdat se sacramētis tūc stat rō. Forte dicis
q̄ penali9 ē sic obligari sic a culpa sua q̄ credere
sic obligari. Cōtra nec ē maior pena sensꝰ ex iniūctio
ne nec ex obligatiōe eo q̄ penitēs satisfacit nec ē
maior pena damni eo q̄ vterq̄ eoꝝ eq̄liter p̄mia-
bit igr ꝛc. Ideo aliter posset dici sicut nunc scribit
vn9 doctor modern9 corrigēs respōsionē suā ali-
am cōtra quā supra ponatꝰ illa cōclusio negatiua.
¶ Dico inquit sine p̄iudicio melioris sententie q̄
actio meritoria satisfactoria semp ē equalis me
riti respectu premij in celo sicut actio non satisfa
ctoria cum eisdem circūstantijs exceptis circum-
stantijs q̄ sūt necessarie ad hoc sit satisfactoria ma
gis tamen est accepta deo quātū ad remissionem
pene propter vnam circumstantiam suam quā illa
non satisfactoria habet qꝛ. s. sit voluntarie recom
pensatione pene pro peccato sibi debite cui cir-
cumstantie non debetur premium aliqd̄ eternum
sed sola remissio pene contra hec responsio nō re-
spondet de bonis opib9 illi9 qui habȝ satisfacere
non tamen facit opa ex itentione satisfaciendi de
pena debita sed placendi deo vel ex alia itentione
charitatis et tamen pie credendum est q̄ talia bo
na opa penam redimāt etiam q̄ñ non intenditur.
Item talis circumstantia que est ad redimenduȝ
penam suam reddit actum suum magis charitati
uū igr etiā magis meritoriū p̄miū eius Añ pbatꝰ
qꝛ ad talē circūstātiā charitas vł dilectio nobis p̄
cepta specialiter inclinat vel obligat igr. ꝛc. assū-
ptū pbatꝰ qꝛ hō ex charitate tenetꝰ velle liberari p-
rimū a pena purgatorij vnde sancta et salubris est
cogitatio pro defunctis exorare secundi mach. xij
sȝ plus tenetꝰ seipsū diligere vel saltē non minus q̄
proximuȝ igitur ꝛc. Confirmatur secundo omissio
libera illius circumstantie foret demeritoria igitꝰ
positio eius est meritoria: añs probatꝰ qꝛ si homo
aliū posset liberare p hoc qd̄ vellet opus suum eē
satisfactoriuȝ pro illo et cum hoc sciret q̄ nō min9

est meritoriꝰ quo ad se et tñ nollet ipsum esse sa-
tisfactoriū talis vtriq peccarz igr similr respectu
sui. ¶ Aliter igitur respōdeo licet sit multū difficil
Respōsio p pria ade. le et dico pmo q vere penitēti solū restat penam
tpalē quā pena eterna pitꝰ et debita ē commuta-
ta Et p hoc soluunt argumēta prima quibus p
babat q relaxatio pene debite pro mortali esset
Nota tri plices actꝰ penitētis. cōpēsatio sufficiēs. Scđo dico q talis vere peni-
tens potest quantū est ad ppositū triplices actus
bonos facere. ꝛc. Pmū itēdit redimere penam sibi
debitam quosdam. s. pura ꝛ sola affectiōe iusticie
quosdam sola affectione cōmodi ppꝛ priuati sibi
liciti et tertios mixtos q simul sint affectiōes cō-
modi ꝛ iusticie vel pcedētes ex talibꝰ ꝛ ita ppor-
Solutio difficultatis de actibꝰ penitētis quos facit pure ppter deū. tionabiliter ex pcedētibꝰ a prioribus de primis q
sūt pure charitatiui ꝛ ad placēdū deo videt mihi
dicēdū q qñ sūt oino similes ꝛ eqles i penitēte et
innocēte habētibꝰ equales gratias q tūc sunt eq
meritoriū respectu beatitudinis eterne vt supꝰ
est argutū et cū hoc redimeret in penitēte ptem
pene debite vel aliqñ totam qr ieiunans motus
pricipaliter vel potiꝰ totaliter ex amore dei ea cū
hoc itētiōe vt expediat a dilatiōe fouēdi dilectio
eo q sibi sit penale ex nimio amore dei pp seipsuz
carere ipsiꝰ desiderato aspectu talis meretur mi-
tigationem pene sibi addite quam pro tali casu
optat abreuiari principaliter vel totaliter qr me
liorē actū nō videt qs posse habere q optet vl itē
dat penā redimere q talē igitur talis vel nullus
videtur dignꝰ pene talis mitigatione. ¶ Sed tunc
videtur q de peccato suo lucret. Respōdet primo
negando cōsequētiaz pp hoc qr innocēs nō habet
actū totaliter similē eo q nō optat per suum actū
liberari a pena cum sciat se non obligari. Sed cō
tra hoc est recedere a casu qui ponit actus oino si
miles in vtroq et igitur oportet q inocens in di-
cto casu recedat vel timeat se obligari ad penam
quam optet sibi remitti vt citius pertingat ad
dilectum motus amore dilecti ꝛ nō amore sui nisi
propter illum ꝛ tunc stabit difficultas Respōdet
q vterq dictorū actuum valet ad premiū eternuz
et ad mitigationē pene quam operatur in illo q i
diget sicut sol rē habēdā humidā et frigidā cale-
facit et desiccat sed rem eque frigidam non tamē
humidam eque calefacit sed non desiccat quia nō
oportet. ¶ Sed etiam similis tunica p equali mer
cede data vni tantum valet contra frigus alteri
vltra hoc valet ad tegendum corpus turpe.
¶ Item indulgentie septime partis pene debite
De idulgētia certe ptis pene. concessa a papa ex thesauro ecclesie vel sufficien
tia mortis xpi vni plus valebit in centuplo q al-
teri/ ꝛ tamen ille non lucratur illum valorem ex
peccato suo sed potius ex bono opere suo et me-
rito mortis xpi. ¶ Sic in proposito penitens de
q peccator penitēs nō reportat cōmodum de pctō suo. peccato suo quantum in se est patitur iacturam
quia est dignus ad tempus priuari dei beatifica
fruitione et ea etiam affligi sensibiliter nisi adiu
uetur specialiter et non reportat de ipso lucrum
sed de bono facto suo lucratur illō bonum ad qđ
aliter nō est dispositus quia non indiget et sicut di
ctum est de actu predicto ita dici potest de quoli-
bet actu bono ex sola affectione iusticie pueniē
te sicut est dilectio dei gratuita super omnis vel
alterius cuiuscumq precise pscientie propter deū

Nota illud quod dicitur in solutione non ex valo
re actuum in se vel ex se sed ex diuina acceptione
et ordinatione et possibile est sic esse ordinatuz si-
cut hic dicitur sed in scriptura non inuenitur exp̄s
sum. ¶ Aliter potest dici q innocenti valeat actꝰ
suus etiam ad bonum temporale puta sanitatem
ꝛc. Loco remissionis pene ad quam penitenti va-
let actus suus. Sed prior responsio est certior a-
pud me. ¶ Secundi actus fiunt ex naturali affe- Solutio dicte difficultatis de actibꝰ q fiunt ex naturali affectiōe cōmodi
ctione commodi priuati respectu sui vel amico-
rum et non ex amore dei gratuito sicut quilibet
naturaliter appetit scire vl sicut omnes homines
volunt esse beati idq vnū ardentissimo amore ap
petunt et propter hoc cetera queq appetunt.
¶ Ut dicit augustinus decimo quintodē trinitate ca
pitulo quinto. constat autem q non omnes appe-
tunt sic beatitudinem ex amore gratuito dei pro-
pter se nec omnes plus deum diligunt q seipsos
talis affectio est mere naturalis et per cōsequēs
actus bonus elicitus tales actus licet sint cū cha
ritate nō tamen procedunt ex charitate Et ideo
secundum intentionem scripture et sanctorum nō
sunt digni premio eterno sed meritorū bonorum
tpalium scilicet redemptionis pene. ꝛc. et si pro
eis detur premium eternuz quando fiunt precise
ex motu naturali hoc erit ex mera dei gratia ꝛ li-
beralitate probatur per beatum gregorium in
omelia cōmuni de apostolis dicētē Ille veraciter
charitatē hꝫ q et amicū diligit in deo et inimicuz
propter deum. ¶ Subdit nā sūt nō nulli q diligūt
proximos per affectum cognationis ꝛ carnis qbꝰ
tamen in hac dilectiōe sacra eloqa nō cōtradicūt
sed aliud est qđ sponte impenditur negatur aliud
quod preceptis dominicis ex charitate debet obe
dire nimirū et proximū diligunt et tñ ista summa
dilectionis premia non assequuntur quia amorem
suū nō spūaliter sed carnaliter impendunt hec il-
le Multo fortius affectio naturalis cōmodi pp
non repugnat preceptis de qua ad ephē quinto. ne
mo carnē suam vnq odio habuit vnde sciendum
q si tales actus non referuntur aliquomō in deū
tunc homo sic agens fruitur creatura igr peccat
mortaliter. Si vero refert eos i deū nō explicite
per modū charitatis sꝫ implicite et vniuersaliter
p modū actionis nature seu naturalis affectiōis
quem sequitur ita q actualiter solum considerat
motum carnalē seu naturalē tamē si interrogatꝰ
pluries resolueret se ipse tandē responderet q sic
ageret propter deum. Et videtur q etiā charitas
ibi comparetur quamuis aliū motꝰ faciant hoc nō
apparere. sic pōt eē ex ordinatione diuina q illis
actibus non correspondet premiū eternū quia nō
referuntur in finem per modum charitatis sed p
modū naturalis affectionis fortiꝰ ꝛ explicite mo
uentis tamen propter conformitatē recte ratiōis
et relationis in finem debet eis premium tpale li
cet in eis venialiter peccetur. ¶ Alūs tñ actibus
qui per modū charitatis vincētis motꝰ naturaliū
affectionū simul concurrentium ad productionē
talium actuū referuntur in deum meretur homo
premiū eternū licet simul venialiter peccet nec se
quitur q existens in peccato mortali per actus af
fectiōis naturalis aliquod temporale mereatur
quia existens in charitate gratus est principi quā

ideo eius opus acceptat ad premium op⁹ vero cō
simile in genere alterius qui sibi ingratus est non
acceptat ymo stat q̄ quicquid alter facit stāte illa
ingratitudine totum deo est ingratū propter igra
titudinem operantis. dicēdū igitur q̄ si penitēs
et innocens faciant tales actus oino equales iux
ta modū p̄dictū scilicet q̄ innocens timeat penā
quam velit redimere tunc fit compensatio inocē-
ti i aliquo bono tp̄ali iuxta vltimū modū solutio
nis pri⁹ positū et iuxta illud vt sis longeuus i ter-
ra vel secundū priore modū penitēti valet actus
suus ad remissionē pene et non innocenti quia nō
est aptus pro tunc ad illum effectum. ¶ De actib⁹
tertiū modi dicendum q̄ propter affectionē iusti-
cie sūt digni premio eterno sed ex affectiōe ꝯmodi
premio temporali et ex hoc sunt meliores q̄ illi q̄
ceteris paribus fiunt amore dei et iusticie/ et ex iā
dictis satis apparet ad omnia argumēta pri⁹ fa-
cta. Ad sextū argumētū prime questionis ꝯcedit
q̄ visio dei est nobis possibilis et non sequitur q̄ esset
infinite p̄fectiōis q̄ nō q̄ talis sit ꝓportio naturā
cognitionū q̄lis ē obiectoꝝ iter se sicut declarabi
tur in p̄ria q̄stiōe. ¶ Ad tertiā probationem dicit
q̄ visio infinitoꝝ obiectorū cuiuslibet distincte so
lius dei nec esset possibilis creature igr̄ concedit
q̄ si talis esset ēet infinite perfectiōis et licz deus sit
obiectū equiualens ymo prepōderās illis obiectis
infinitis si esset nō tñ sequit q̄ visio qua itellect⁹
noster videt deū sit p̄fectiōis infinite q̄ visio crea
ture respectu dei in infinitū plus deficit ab adeq̄-
tiua apprehensiōe diuine cōprehensiuitatis imē-
se q̄ faceret talis visio infinitoꝝ alioꝝ obiectorū
cuiuslibet distincta si daretur a cōprehēsibilitate
et cognoscitiuitate suoꝝ obiectoꝝ. ¶ Ideo ifinitas
illius in perfectione non īfert ifinitatē p̄fectiōis
illi⁹ q̄ est ex parte dei quia cetera non sunt paria.
¶ Ad scdam probationez dicitur q̄ mediante tali
visione de⁹ apparet illud qd ē et si clara dei visio
non sit euidens iudiciū q̄ deus est infinitū bonum
q̄ non est iudiciū cū non sit cōposita vel diuisiua sz
simplex intelligentia tamē ipsa posita statim pōt
haberi iudiciū alicuius actus intellect⁹ quo de⁹
apparet esse bonū infinitū ymo potest contingere
vt verius estimo q̄ eodē actu appareat eē bonuz
infinitū ita vt ipamet visio faciat suū obiectum
apparere infinitum sicut visio baculi cuius ps ē
in aqua et pars supra facit apparere baculuz fra
ctum licet ipa corporalis visio non sit iudiciuz de
hoc et ita de similib⁹/ quia alioquin stante clara
dei visione posset intellectui sic vidēti sicut tangit
argumētum principale non impedito sed suis na
turalibus vlterius relicto aliud a deo apparere
melius et diligibilius qd non credo/ quia tūc cla
re videns deum posset rationabiliter et licite pl⁹
deo aliud a deo diligere quia licite potest illō pl⁹
diligi quod iudicatur rationabiliter melius esse
deo saltem dum modo ibi non sit error ex peccato
ꝓueniens/ preterea aliter nō apparet beatis om
nibus eque bonus et eque amabilis cōtra magistrum
versus finem quarti libri. Forte enim diceretur li
cet deus mediante clara sui visione intuitiue ap-
pareret clare videnti tantus quant⁹ est. Contra
ista abstractiua aut est ipamet visio aut alia co-
gnitio posterior naturaliter si primuz videtur mi
rabile q̄ eodem actu cognoscatur obiectum bea
tificum intuitiue et abstractiue et tamen imp̄fecti⁹
intuitiue cū nulla cognitio sit beatifica nisi ex hoc
q̄ ipsa est clara dei visio. Si secundum vel est sim-
plex dei intelligentia vel compositio et diuisio si
primum tunc de natura sua imperfectius repre-
sentat obiectum q̄ intuitiua correspondens natu
raliter sibi penitentia. ¶ Item si aliqua ratio pro
baret deum non apparere bonum infinitum visio
ne clara intuitiua eque probaret q̄ non abstracti
ua. Si vero dicitur q̄ ista abstractiua posterior na
turaliter visione sit compositio vel diuisio siue iu-
dicium vel ergo est euidens ex terminis vel non si
primū hoc esset per adiutorium visiōis intuitiue
quod falsum est q̄ sicut dicis ista responsio per vi-
sionem intuitiuam deus solum apparet bonum fi
nitum igitur per eam non iuuatur cognitio qua
deus iudicatur esse bonum infinitum ymo potius
iuuatur iudiciū oppositum si ista abstractiua nō ē
nota ex terminis sed habetur per discursū sūptuz
aliunde ex clara visione tantum tunc ante comple
mentum talis discursiue inuestigationis volūtarie
et ratiōabiliter et licite poterit creatura aliq̄ pl⁹
diligi et appretiari q̄ de⁹ clare visus. et ꝯsequēs ē
inconueniens consequētia tenet vt p̄us i argumē
to. Tunc vltra dicitur ad hoc qd tangitur i argu-
mēto negādo q̄ de⁹ sit ꝯp̄hēsibil' ab itellectu crea
to q̄ nulla creatura cognitio ē vel eē potest ita p̄
fecta dei cognitio sicut deus est cognoscibilis et si
cut ipsemet est sua cognitio creatura tamen com
prehensibil' ab itellectu creato q̄ ita perfecte ab
hm̄ōi intellectu est itelligibil' sicut ipsa est ens vñ
licet musca ifinite sit cognoscibilis a deo ꝓ vt ly
ifinite notat magnitudinē cognitiōis vl' p̄fectiōez
modi cognoscēdi tñ ipsa solū finite ē. cognoscibil'
et precise tm̄ quantū ipa est ens etiam a deo ꝓ vt
ly finite vel ly tantum determinat ipsū cognitum
Sed contra dictam solutionē sol totaliter visus
apparet minor q̄ est igr̄ sic potest esse de deo clare
viso. Item sicut obiectum iproportionatum visui
puta lux solis non perfecte videtur, proportiōatū
aut p̄fecte videt sic licet creatura aliq̄ itellectui
proportionata appareat quanta et qualis ē deus
tamen q̄ ifinite iproportionat⁹ alicui intellectui
i ifinitum apparet minor ītuitiue q̄ est. ¶ Item si
luminosum ifinitum distaret ifinite ab oculo ap-
paret sibi finitum igitur pari ratione possibile ē
q̄ obiectum ifinitum itensiue appareat finitum i-
tensiue. ¶ Item semicecus iudicat colorem vel lu
cem ītuitiue sibi apparentem remissiorem q̄ est
vel q̄ iudicet bene videns sed acuties itellectus
creati i ifinituz distat a deo respectu itellect⁹ diui
igr̄ itellectus creatus non iudicabit illud quod a
solo visu itellectuali ifinite acutiei ē cōprehēsibi
le tante p̄fectiōis esse i tali ītuitione quante est.
Respondetur ad p̄ma tria dicitur q̄ siue lumiosū
ponatur esse finitum siue ifinituz nō quelibz pars
eius est sufficienter presens oculo corporali tota
autem dei immensitas est sufficiētissime presens
oculo mētali beati per essentiaz. ¶ Ideo nō ē sic
hic et ibi sed per improportionabilitatē bñ ꝓbat
q̄ deus nō potest cōprehēdi siue videri ab itellectu
creato et sic appars minus bonū itellectui creato
q̄ increato ꝓ vt ly minus determinat ly apparet

De actib⁹ mixtis ex p̄mis et scdis

Nota q̄ clara dei visio ē itellectui cognitio simplex et cum hoc ꝓportiōalis. et c. Ideo ea sola saltē tanq̄ actu cognoscit simpliciter et eq̄literꝗ.

Circa solutiōez isti⁹ ē dubiū vide infra i fine scdi libri vbi ponitur. h.

Nota quō de⁹ nō ē cōprehēsi. a creatura.

etnon li bonum. Et eodem modo dici pōt ad illō de semicecovel dicitur ꝙ in semiceco ē idispositio organi sed hec causa nō habet locum i proposito.

Cōtradicta i isto.ij.ar.

Contra dicta arguitur qꝛ talis clara visio dei vł est ipse deꝰ vel visio creata non primū quia i consilio vienensi de hereticis Capitulo ad nostrum i Clemētis damnatur opinio dicens ꝙ anima nō idiget lumine glorie ipsam eleuante ad deum videndum et eo beatifice fruendum sed nec opinio sibi cōdemnata nec aliqua alia vnq̄ posuit vt videtur ꝙ aīa possit deū videre et eo beatifice frui sine lumine glorie quod est deus igř decretalis ista diffinit lumen glorie aliud ab anima et ꝓ eo requiri ad videndum deum et fruendum eo sed nullū aliud lumen requiritur necessario nisi visio et dilectio igitur nō potest dici scđm videlicꝫ ꝙ talis visio sit creata qꝛ si sic cum creature videatur i verbo a beatis et nō solum sicut i lumine nec ꝓcise sicut i ymagine sicut probauit socius ille contra magistrum sententiarum, et secum idē teneo oportet ꝙ hoc sit eodē actu cognitiuo quo cognouit verbum et creaturam ꝛ hoc ēt sibi concedo ꝙ eodē actu creato pōt aīa beata videre verbum ꝛ creaturam i verbo.

Conceditꝛ ꝙ eodeꝫ actu creato aīa videt ỽbuꝫ ꝛ creaturā i ỽbo.

¶ Sed contra hoc arguit iste socius et ꝓ io sic quia vel per talem actum beatꝰ potest videre aliam rem creatā vel creabilē quātumcūq̄ distincte vel ad videndum aliam rem ab illis quas nunc videt requiritur alius actus. non primū qꝛ tunc ille actus esset cognitio ꝑfectionis ifinite eo ꝙ ipe idē nūero potest esse distincta cognitio dei ꝛ cuiuslibet cognoscibiľ. Si secundum

Conceditꝛ ꝙ ꝓbaťꝛ.rō mbꝰ fineme diūs ꝙ visio q̄ videt ỽbū ꝛ creatura i ỽbo sicut ipsum met ỽbū.

cum talis actus sit visio vel igitur adueniēte scđo corrumpitur prior vel remanet / si primū tunc actus ille non fuisset beatificus qꝛ scđm augustinū xiij. de trinitate cap. vij. de magnis. et xvij. de ꝑuis nullus actus deficiens et nō semper ꝑmāsurꝰ est beatitudo et idē vult. xi. de Ciuitate dei ca. xij Preterea ibi non ē talis successio actuū vt pꝫ per augu. decimo quinto de trinitate ca. xvi. et ē. xvi. de magnis vbi dicit ꝙ non erunt ibi volubiles cogitatiōes nr̄e ab aliis i alias euntes ꝛ redeūtes sed omnē scientiam nostram vno simul aspectu videbimus et non potest dare secundum quia cum vtrūq̄ sit visio verbi cresceret beatifica cognitio et ꝑ ꝯn̄s beatitudo qđ nō videtur dandum ꝛ iterū ibi ponere tot similitudines simul in intellectu cum melius saluari possit per vnam increatam videtur sup̄fluuꝫ similiter sicut aliquando haberꝫ plures cognitiones beatificas et q̄n̄q̄ pauciores sic haberet quandoq̄ plures delectatiōes ꝛ q̄n̄q̄ pauciores quod nō videtur. ¶ Scđo pricipaliter si visio verbi esset actus distinctus a verbo tunc anima xp̄i non posset habere tam perfectam noticiam de aliqua creatura in genere proprio sicut anima lini supposito ꝙ sint equales i naturalibus cōsequētia ꝓbať qꝛ vt pꝫ ꝑ magistrū. iij. sētētiarū aīa xp̄i habet clarissimam dei visionem cuiꝰ ē capax sed cum itēsissima cognitione nō stat i eadem potētia alia cognitio itensissima qꝛ pari ratione staret tertia ꝛ quarta. et sic sine statu Iterum qꝛ experimur ꝙ vna cognitio circa obiectum multū placens remittit cognitionem que est circa aliud vel eam totaliter suspendit. ¶ Itē augu. septimo sup genesim ad lřam ca. xv. dicit ꝙ potētie aīe in actibꝰ suis mutuo se ipediunt igitur a fortiori actus intensus eiusdem potentie ipedit itensionē alterius cum ipo igitur aīa xp̄i habens itēsiuam beatitudinē cuiꝰ est capax si habebit cognitioneꝫ creature i gn̄e proprio ita perfectam sicut ipa ꝑt hr̄e aīa lini sibi ꝑ oīa equalis in naturalibus cuꝫ remissa sua btitudīe oportebit remitti btitudīem aīe xp̄i quod est inconueniens. ¶ Tertio augustinꝰ sup genesim octauo ad lřam ca. xij. de magnis vel xxiiij de paruis ostendens quō diuersimode loqť deꝰ creaturis sup illō genesis scđo quacūq̄ die comederitis ꝛc. si modū inqt q̄rimꝰ quō locutꝰ sit deus certissime tenere debemꝰ deū aut ꝑ substātiā suam loqui aut per subiectā sibi creaturā sꝫ si per substātiam suā nisi ad creādas omnes creaturas spirituales nostre atq̄ intellectuales non solum creandas sed etiam illuminandas cū ille possint capere locutionem eius qualis est i verbo eiꝰ qđ i pricipio apud deum erat et deus erat verbum et post igitur si adam tunc erat posset capere istam locutionē dei quā mentibꝰ angelicis prebet ꝑ suā substātiā hec ille ex hoc pꝫ propositū. s. ꝙ dei substātia sit angelis cognitio. Quarto si aliqđ obstaret hoc marie siue potissime videť ꝙ nō posset saluari tūc ꝙ vnꝰ beatꝰ clarius videret q̄ alius. falsitas probatur qꝛ eque faciliter saluabiť hoc sicut ꝙ. si. sit charitas aīe vt dicit magister i eo et tamē vnꝰ ē chariorꝛ deo q̄ alius igitur. ꝛc. ¶ Deus ē sūme presens intellectibus beatis per illapsum et ipe ē cognitio quare nō poterit ita bene esse tali itellectui creato esse cognitio sicut vnꝰ actꝰ creatꝰ qui nō esset itimus et presens. ¶ Sexto quare nō poterit ita bene poni verbū supplere vicē alicuiꝰ creati sicut vicem speciei nec ita ꝑfecte representabit. ¶ Septimo tunc beatꝰ per talem actum posset aliquid nouiter cognoscere i verbo. et ita posset proficere in cognitione creaturarum eo ꝙ non cognoscit simul per talem actum omnia cognoscibilia falsitas probatur quia tunc posset proficere in amore dei et per ꝯn̄s in beatitudine qꝛ quāto deus plus facit pro aliquo tanto plus tenetur eū diligere. i. falsitas patꝫ ꝑ beatū augustinū. iiij. cōfessionū capitulo octauo vbi loquēs de sciētiis secularibus dicit ¶ Infelix homo deus q̄ scit ista omnia te autem nescit q̄ vero te et ista nouit non propter ista beatior sed propter te solum beatꝰ ē Octauo. xiij. de trinitate capitulo septimo de magnis vel. xiij. de paruis loquēs de felicitate dicit et quod ē oīno beatissimū ita sēꝑ forte certū erit igř beatus ꝑ suū actū quātū ē de ratione actus cognoscit suam securitatem igř de ratiōe actus beatifici est ꝙ ꝑ ipm cognoscitur aliquid aliud a deo et qua ratione vnū pari ratiōe qđlibꝫ cognoscibile ꝛ ꝑ cōsequēs ē ꝑfectiōis ifinite igitur est deus Nono aliquod cognoscibile non potest cognosci in verbo visione btifica et nō ē maior ratio d̄ vno q̄ de alio igř. ꝛc. Aňs probatur qꝛ non stat simul aliquē habere visionem beatificam ꝛ cognoscere se non esse beatum igitur ꝛc. Preterea anselmus de libero ar. cap. vij. Quodlibet cognoscibile cognoscitur sua propria cognitione. ¶ Ad primum conceditur q̄ per eundem actum creatum potest cognosci verbum ꝛ aliqua creatura vel multe nō tamen oportet ꝙ omnes distincte nec etiam per

eundem actum potest videri verbum et creatura possunt tali actu omnia cognoscibilia videri distincte in verbo quia tūc ille actus foret cognitio infinita dico igit̄ ꝙ iste act⁹ q̄ semel rep̄sentat potentie quā informauit obiectū aliquod vel aliqua semꝑ dū informat talē potētiā precise eadē obiecta sibi representabit ꝑ modū cognitionis ⁊ hoc intelligit̄ de obiectis ꝑ se ⁊ non solū per accidēs sicut est in visiōe albedinis ⁊ subiecti eius. ¶ Tunc vltra dico ꝙ potest ibi haberi successio taliū actuum siue dicat ꝙ nulla verbi visio ē de cōmuni legeistiue status icorporalis vel ꝙ vna sola q̄ sit visio verbi p̄cise sit ibi ꝑpetua sed alie non qꝛ sufficit ꝙ nunꝙ cessat prior actus q̄ est verbi visio siue sit verbi solius siue verbi ⁊ simul alteri⁹ quin illo illius cessantis immediate succedat ali⁹ equalens ⁊ p̄cipue rep̄sentās verbū sicut prior et tunc nō oportet ꝙ idē beat⁹ quandoqꝫ clari⁹ quādoqꝫ minus clare videat deū. ¶ Ad augustinum dī ꝙ ip̄e non describit ibi beatitudinē ſꝫ beatū volēs ꝙ ille nō esset beat⁹ q̄ quādoqꝫ esset cessaturus videre deū ⁊ illo frui si tamē desineret habere vnū talē actū dūmodo nunꝙ esset sine equalenti non cessaret esse beatus. ¶ Ad aliaꝫ auctoritatē augustini dicit̄ primo ꝙ hoc ip̄e nō ponit determinatiue sed dubitatiue de fortassis nō erunt ibi volubiles cogitationes nr̄e ⁊c. Et iterū statim post hoc hūt. ¶ Ecce ꝙ profert hoc semꝑ cū nota dubitatiōis. ¶ Scdo dicit̄ ꝙ non negat ibi successionem actuuꝫ sed dicit ꝙ ibi nō erūt volubiles cogitatiōes nostre ab alijs in alias euntes atqꝫ redeūtes. ⁊ hoc ē verū de illis cognitis in q̄b⁹ cōsistit beatitudo essētialis sicut de diuinitate vniuoce et de trib⁹ ꝑsonis. ¶ De alijs aūt nō p̄ōt hoc intelligi etiā dato ꝙ nō per actū creatū sed ꝑ verbū videret aīa beata vt statim ꝓbabo ꝯtra eū. ¶ Dico tertio ꝙ auctoritas est contra eū qꝛ statim additur ibi cum hoc fuerit si hec fuerit formata erit creatura q̄ formabilis fuit sed impossibile ē ꝙ de⁹ sit eius forma igitur per aliam rem a deo est formata cum sic videt et prius tantum isto modo formabilis erat. ¶ Item deducitur auctoritas contra eum quia per verbū supplens vicem cognitiōis vt ipse dicit vel videt intellectus creat⁹ beati omnia alia simul a deo ⁊ quodlibet distincte vel non. si primum tunc verbū est intellectui creato cognitio infinita quod ipse negat. Si secundum cum quodlibet posset distincte cognosci in verbo pari ratiōe sicut i ꝓprio genere igitur ibi poterit esse trāsit⁹ ab alijs ad alia cognoscibilia qđ ē cōtra auctoritatem augustini vbi ip̄emet dicit vel p̄ōt dici ꝙ vno actu videt̄ v̄bū seu illa i q̄bus consistit beatitudo essētialis ⁊ ille act⁹ nunꝙ deficit ſꝫ alia visa i verbo vident̄ distinctis actib⁹ eis distincte correspondētib⁹ causatis a verbo clare viso ꝑ actū primū ⁊ ita i talibus visionibus creaturarū i verbo que dicuntur cognitio matutina verbum obedientialiter potētiam cognitiuā mouet non vt speculum vel ymago sed vt species obedientialis non terminatiue ad se ſꝫ ad creaturas quas videns verbum visione prima videt nō eadem visione sed alijs. de quib⁹ ē dictū sed tales quādoqꝫ possūt desinere ⁊ qn̄qꝫ de nouo fieri de hoc ēt vide notarū i marginali ibi. q. 44. ¶ Ad secundū negatur ꝯn̄a qꝛ tales act⁹ nō repugnāt ⁊ possūt recipi nō tot quin plures simul i eadē aīa sub gradib⁹ itēsissimis difficultas autē in

De cognitione creaturarum i verbo.

contrariū experta est pena pc̄ti sed tales defectus nō erūt in patria ⁊ idē dī ad augustinū. ¶ Ad tertiū dī ꝙ sicut de⁹ creat ꝑ suā substātiā sine aliquo actu medio nō tn̄ sine noue rei īpositiōe sic sine medio cōpricipiāte efficit illuminatiōem ⁊ cognitionē qua angel⁹ cognoscit etiā hoc fit sine subiecto medio qđ directi⁹ ē ad itētionē augustini qꝛ statiꝫ addit illa. Aut q̄ ea locutionē qualis ē i verbo capere nō possunt cū eis loq̄tur de⁹ nō nisi ꝑ creaturam aut tn̄ modo spiritualem aut in sōnis aut in extasi aut i similitudine reꝝ corporaliū aut etiam per ip̄am corporalē de sensib⁹ corporis aliq̄ species apparēt vel isonāt alique voces hec ille. Ecce plane ꝙ vocat locutionē ꝑ creaturas qn̄ illa ē obiectū mediatū alicui⁹ alteri⁹ ducens i alteri⁹ rei noticiā sicut ꝑ voces significatiuas auditas cōcipimus res ⁊ per hoc nō excludit actū mediū cui⁹ imediatū obiectū sit substātia dei ſꝫ excludit obiecta media i verbi visiōe. Preterea lꝫ de⁹ loquatur creature ꝑ substātiā suā ostēdēdo creature semetip̄m sine oī medio ex ꝑte sui tn̄ creatura audit ꝑ actū suū in se subiectiue receptū. Ad quartū dī ꝙ magisterij hoc cōiter nō tenet̄ etiā ille videt clari⁹ i quo ē clarior visio ⁊ fruitio. Ad quintū dī ꝙ etiā de⁹ intime p̄ns est damnatis nō tn̄ ꝑ hoc ē visio. Ad sextū nō pono vsquā aliquam speciem recipi i potētia q̄ sit p̄uia primo actui/ ſꝫ solū in medio ⁊ organis sensuū ⁊ si concedit̄ species tn̄ vbi obiectū ē imediate p̄sens potētie obiectaliter quo ad se ibi omnino poneret̄ sup̄flue sic est de deo ⁊c. ¶ Et cū dicit apostol⁹. i ad corinth. 5. per fidē ambulam⁹ ⁊ nō ꝑ speciem intelligit ꝑ speciē idē ꝙ per presētiā. Ad septimū dicendum ꝙ in isto amore q̄ p̄supponit cōpositionē ⁊ diuisionem de quo ꝓcedit argumētū nō ꝯsistit essētialis btitudo/ btitudines aūt accidētales bn̄ possunt itēdi ibi ⁊ remitti etiā cessare qn̄qꝫ ⁊ resumi. ¶ Ad octauū dī ꝙ sola deitas obiectiue beatificat essētiali btitudine sicut ꝓbat auctoritas augu. quisto cōfes. allegata ⁊ iō negat̄ ꝙ alicui⁹ alteri⁹ a deo tāꝙ obiecti oportet esse actū beatificū nec securitas ꝑpetuitatis est pars vel obiectū hui⁹ btitudinis ſꝫ beatitudīs aggregate/ ex oī parte accidētalis beatitudinis. Ad nonū dico ꝙ cū clara dei visiōe posset stare ꝙ sic vidēs nō semꝑ habitur⁹ esset beatitudinem et ita nō esset beatus: nec visio sua esset beatifica lꝫ esset clara verūtamē bn̄ cōcedēdum ē ꝙ ꝑ visionē in v̄bo nō p̄ōt scire quodlibet ab eo cognoscibile qꝛ nō p̄ōt scire se nō videre verbū. ¶ Ad anselmuꝫ dī ꝙ ip̄e solū loq̄tur ibi de cognitiōe possibili i genere ꝓprio. Nota circa solutionē sexti dubij q̄ ponit̄ i pricipio scdi articuli ꝙ qn̄ visiōes seu cognitiōes ꝓducunt̄ i potētia vel potētijs scd̄m naturalē influxū seu actiuitatē ⁊ scd̄m vltimū posse obiectorū remotis oīb⁹ ipedimētis ex ꝑte potētie et quoruncūqꝫ alioꝝ: tūc talis erit ꝓportio cognitionū qualis ē obiectoꝝ iterse. In alijs vero nō opꝫ de hoc vide pl⁹ i sequēti. q. ¶ Preterea sciēdū ē circa scd̄am partē eiusdē solutiōis ꝙ nō opꝫ visionē vel cognitionē ꝓpt hoc eē ꝑfectiorē visionē ꝙ ꝑ eā videtur multa similia oīo: qꝛ ꝑ visionē eandem ꝑ quā videt homo vnū ouū videret oīa simplicit̄ infinita oīno silia si ceteris pīb⁹ essēt sibi equalit̄ presentata vnde si de⁹ i aliquo situ faceret īfinita oua equalia ⁊ angel⁹ eēt p̄sens illi situi ⁊ cuilibꝫ ei⁹ parti eadē visiōe finita q̄ videret vnū videret

Visio nō ē ꝑfectior ꝑfectior qꝛ ꝑ eā videnē plura.

oia ⁊ quodlibet eoꝝ distincte simplici visione ⁊ ēt eadē cognit idē cōplexa distictiua qua distigueret inter duo eti ā distigueret qūlibet a quolibꝫ ⁊ ita etiā talis cognitio esset finita distictiue. Nos aūt dū cognoscim⁹ vel videm⁹ simul pauca similia vel distinguim⁹ inter ea nō eadem facilitate videm⁹ multa vel distinguim⁹ iter ea hoc est ꝓpter ipotē tiā nrām ⁊ cognitiue potētie nre ⁊ etiā ꝓpē idebi tā applicationē obiectoꝝ ad potētiā nrām quāto tñ per aliquā visionē distiguit inter magis simi lia tanto illa visio ē ꝑfectioꝛ distinctio vel distin ctiua cognitio igr̄ videt ꝙ visio beati qua distin guit iter patrē ⁊ filiū sit ifinite ꝑfecta distictio nō tñ ē imēsa qꝛ ifinities ifinite distinctⁱ⁹ cognoscit seipām trinitas ꝙ aliqu beat⁹ nec sequit ꝙ qlibꝫ beatus tā ꝑfecte videat distinctiue sicut aīa xp̄i q̄ forte vltra quēlibet aliū beatum pluribꝫ modis distinctiue cognoscit iter ꝑsonas diuinas/ vel pōt dici ꝙ illa visio solū ē finita distictio vel cognitio distinctiua sicut visio essētie diuine solūꝫ est finita visio gꝛata faciliter distinguitur inter magis simi lia qñ qūlibet eorum determinate inter se ⁊ in cō paratione ad aliud eorumdē apprehenditur sicut est in ꝑsonis diuis q̄ distincte et determinate se ostē dunt cuilibet beato per actum visionis ⁊ distictio nis finitum. ¶ Alterius sciendum ꝙ visio vel co gnitio tantū bene est perfectioꝛ visio quantum ꝑ ea plura differentia specie vel aliis modis distin cte videnī. ¶ Et ideo si aliqua visione creata vide rent simul infinita specie distincta vel alia i modo essendi ⁊ cognoscēdi diuersitas talis esset ifinita visio non tñ esset immēsa nec equiparabilis diui ne visioni qua vltra hoc ifinities ifinita videntur nec seqtur visio qua videntur distincte infinita sic differentia ē ꝑfectionis infinite vel est infinita vi sio igitur visio qua videtur deus qui obiectum in finitum est visio infinita et causa est qꝛ creatura vi dens deum non videt distincte quodlibet enūcia bile de deo sicut in dicto casu aliqs distincte videt quodlibet illoꝝ infinitorū. ¶ Ex his videt ꝙ si aīa xp̄i distincte simpliciter sciret oia que scit de⁹ ⁊ qūlibet illorum ipa sciret imense ⁊ haberet sciētiaꝫ imensam ⁊ ita clare sciret sicut deus qꝛ non videt penes quid possit accipi claritatis equalitas in cognitione penes hoc nisi ꝙ quicquid per vnā co gnitionem scitur simpliciter ⁊ distincte tā cōplexe ꝙ incōplexe i toto vel i partibꝫ hoc scitur ꝑ aliaꝫ tunc vtiqꝫ videnī esse equales. ¶ Si vero dicis de us scit idependenter creatura aut nō sic. Contra independenter se habere nō ꝑficit cognitionē nec facit eaꝫ esse clarioꝛē ymo nec aliqd videt facere ad claritatem visiōis nisi distincta apprehēsione obiecti/ quare si de⁹ solū sciret de triangulo vnaꝫ propositionem quam aliquis homo scit certitudi naliter ⁊ sine erroꝛe videtur ꝙ deus clarius nō sci ret triāgulū ꝙ talis hō etiā si de⁹ vnā ꝓpositionē sic sciret simplicit̄ absqꝫ hoc ꝙ sciret ifinita enūcia bilia de eadē vel circa eādē tūc etiā solū sciret eā finite/ nec videt icōueniēs concedere ꝙ deus rem creatam per vnā propositionē ꝓcise cognouit fini te. verbi grā triangulū ꝑ istaꝫ triāgul⁹ hꝫ tres ⁊c. qꝛ licet deus qui est noticia istius sit in se noticia infinita cum soluꝫ est finite noticia triāguli ꝑ illā triangul⁹ hꝫ tres ⁊c. sicut ē contingenter noticia ꝙ antiqꝫ ⁊ contingenter causa effectuū ad extra sicut quēlibet effectū ad extra cōtingēter ⁊ finite agit ⁊ cuiuslibet talis ē finite actio lꝫ i se sit actio infinita. ¶ Sed nūc ita est ꝙ de qualibet re de⁹ scit simpliciter ifinita igit̄ etiam cōcedēdum est ꝙ qlibet res ē infinite scibilis i se ⁊ quantum ad natu rā suā sed tamē aliqui dicunt ꝙ nulla res est plus scibilis in se et ex parte sui ꝙ ipsa est ens. ¶ Dico ꝙ hoc intelligitur quātum ad ꝑdicata ei⁹ essen tialia quibꝫ ostenditur species rei seu exprimitur entitas eius quantū ad ꝑfectionē eius specificaꝫ. ¶ Unde etiā de aīa xp̄i dicunt doctores aliqui ꝙ co gnoscit oia que de⁹ scit scientia simplicis visionis s. presentia ꝑterita ⁊ futura. Sed contra tunc di stincte videret quodlibet punctū ⁊ quālibet par tē ⁊ quālibet figurā cuiuslibet continui et ꝑ ꝯñs videret visione ifinita sed de ista materia alibi vi debitur deo dante. Sciendū etiā ꝙ non sequitur ista visio. s. que est in angelo est nobilioꝛ qualitas ꝙ ista que ē in anima humana igitur est nobilioꝛ vel perfectioꝛ visio.

Nota etiā de scia aīe xp̄i.

¶ Ubi sciēduꝫ ē ꝙ aliqd dicit̄ clarius cognosci ab alio quadrupl̄r. Primo qꝛ imperturbabilius ⁊ sic de⁹ eandē propositionem quā etiā prius homo certitudinaliter noscit sine erroꝛe. verbi gratia. istā triangul⁹ habet tres ⁊c. scit infinite clarius ꝙ talis homo/ quia nulla pro positio est tā homini certe cognita quin turbari posset persuasionibus tantum ꝙ dubitaret de ea ⁊ ita multi negauerunt primum principiuꝫ. Secūdo sic ꝙ eandē rem vnus noscit noticia que est in se clarioꝛ ꝙ sit noticia per quā alter noscit eādē rē ⁊ sic licet homo ⁊ aqila videāt eūdē circulū eque singulariter ⁊ distincte tñ clarius videat eū aqila quia visio sua clarioꝛ ē ꝑ quam in maiori distātia posset videre distincte eūdē circulū i qua non vis⁹ hominis. ¶ Tertio clari⁹. i. magis ꝓprie sꝫ tūc ille qui videt seu cognoscit rē min⁹ clare vel min⁹ im proprie. vtiqꝫ deficit i aliq̄ illi⁹ rei vel i aliqua ꝓ prietate illi⁹ rei quā non cognoscit ⁊ quā tamē al ter cognoscit. Quarto clari⁹. i. singulari⁹ vel spe cial⁹ vt si cognosco ꝙ hoc ambulās est sortes alī autem ꝙ hoc ambulans est homo vel aīal ⁊ nescit ꝙ est sortes tūc ego clarius cognosco sortē.

Aliqd dr̄ clari⁹ co gnosci ab vno ꝙ ab alio q̄drupliciꝫ

¶ Ex his etiā melius itelligentur ꝑdicta. ¶ Adhuc ar guitur cōtra ꝑdicta si eodē actu videt de⁹ ⁊ crea tura ⁊ non ē maioꝛ ratio de vna ꝙ de quauis alia igit̄ ipsamet visio videbit seipā i verbo ⁊ tūc idē actus erit rectus ⁊ reflex⁹ itensus ⁊ remiss⁹ scien tia ⁊ opinio quod nō videt. Itē tūc eadē cognitio esset affirmatiua ⁊ negatiua.

Arguit dupl̄r ꝙ eodē actu q̄ videt crea tura nō vīt deꝰ ꝯ bū vt ecōtra.

Preterea dixi ꝙ hō pōt vltra oēm grām habitā ꝓficere vltra omnem grām ex hoc videtur ꝙ viatoꝛ possit venire ad tā tam grām qua habita pōt cauere omne pctm̄ taꝫ moꝛtale ꝙ veniale. Istud ꝯñs aliq concedunt iu xta finē vbi dicit/ nō contēdo cū illis q̄ asserūt ho minē posse i hoc vita sine vllo pctō viuere/ nec cō cedo nec ꝯdico. Itē anselmus hō pōt sēꝑ seruare rectitudinē si hꝫ eā. ¶ Itē de⁹ vult hoīem esse sine pctō. ¶ Itē si nō pōt oia venialia vitare vl̄ hec ipo tētia ꝓuenit sibi ex culpa aliena vel ꝓpria. Si ex aliena illa nō foret nisi culpa originalis ⁊ hoc nō qꝛ illā excludit gratia si ex propria illam potuit vitare et per consequens impotentiam si non po tuit illam vitare vel hoc est ex culpa propria vel aliena et sic processus in infinitum. ¶ Preterea ista impotentia esset pena alicuius culpe vel igi tur venialis/ et hoc esset nimis durum dicere vel moꝛtalis et hoc non quia secundum sanctos oia

Arguit multi pliciꝫ ꝙ hō pōt vitare omē pctm̄ moꝛtale et veniale.

Arguit ꝯ ꝑdi cta de actu videndi deū ⁊ creatu ras.

culpa mortalis habita ista gratia vitari potest di cēs q̄ ista impotentia prouenit ex peccato originali quod manet in renatis quantum ad penam. licet non quantum ad culpaȝ. ¶ Contra nulla pena iuste remanet deleta culpa. Item originali solum debetur pena damni igitur. Pro istis dubiis pono aliquas conclusiones. ¶ Prima q̄ eodem actu creato potest videri verbum et creatura /q2 sancti dicunt q̄ creature a beatis videntur in verbo et non solum sicut in lumine nec sicut in ymagine nec quouis alio modo cognitionis alterius rationis ab omni cognitiōe vespertina sicut de quolibet l speciali posset argui si daretur licet cognitio matutina et vespertina sint eiusdem rationis quo ad hoc q̄ sicut vespertina sit per species sic matutina per essentiam diuinam prout habet vicem speciei cum inter se et intrinsece et specifice differunt et sunt diuersarum rationum. ¶ Item si non maxime esset ex hoc q̄ distinctarum rerum cognoscibilium sunt distincte cognitiones sed hoc non oportet quia licet vt cōmuniter distincte possunt haberi vt vult anselmus de li. ar. ca. septimo tamen non semper oportet q̄ eodem actu sciendi scitur cōclusio et premisse demonstrationis alias enim scientia contingenter esset scientia contra aristotelez septimo methaphisices particula. 53. dicentem non contingit scientiam quandoq̄ scientiam quandoq̄ ignorantiam esse. Item sicut patet per doctorem communem parte pma. q. 55. articulo. 33. illa que representantur per plures scientias in angelo inferiori representantur per pauciores in superiori igitur per vnaȝ speciē possunt representari plura simpliciter distincte igitur potest hoc fieri per vnum actum. ¶ Item vna dilectione que est actus vtendi qua diligitur creatura propter deum diligitur tā creatura q̄ deus igitur vtrunq̄ potest eodē actu cognosci. ¶ Per hoc ad rationem primam conceditur q̄ idem actus sit rectus et reflex⁹ quia cognitio cui subordinatur ly ens vel intellectio est etiam cognitio sui ipsius Etiam notandum est q̄ non sit maior ratio de vna creatura que cognoscit primo actu q̄ de quauis alia ⁊ ideo non oportet ipsum vnet actum videri in verbo licet nullum sit inconueniens etiam non est inconueniens q̄ idem actus sit remisse cognitio vnius obiecti et intēse alterius sicut idē act⁹ est vsus idem respectu creature quo etiam creatura minus diligitur et fruitio respectu dei quo etiam plus diligitur deus. etiam non est inconueniens eundem actum respectu vnius esse cognitionem affirmatiuam et respectu alterius negatiuā Item respectu vnius scientiam et respectu alterius opinionem. Secunda conclusio q̄ non est in hominis potestate naturali etiam habita gratia sine miraculo speciali quale fiebat circa beatam virginem vel simile istam vitam transire sine omni peccato veniali non nego quin possit aliquādo esse sine omni peccato. hoc probo per illud augu. quod ab eo allegatur quia licet augu. nolit contendere contra cōtradicentes tamē sententia ei⁹ ibidem est q̄ non est ita sicut illi dicūt vnde immediate q̄ ante illa verba recitata per socium dicit satagentibus inquit vigilantibus q̄ nec peccent cauere possunt quodam modo ex humana fragilitate peccata quāuis parua quāuis pauca non tamē nulla hec ille. Itē hoc probat augu. ibidē sic

Tenet q̄ eodē actu pōt aliqd cognosci intēse ⁊ aliqd remisse ⁊ similr diligi.

Johānes inqt sic dixit si dixerimus q̄ peccatuȝ nō habemus nos ipsos seducimus et ve. in. no. non ē hic certe non ille aut christianis omnibus hoc dicitur hec ille. Item. 3. de li. ar. ca. 29. sumit inquit necessitate facta improbanda vbi vult homo recta facere et non potest, nam bene sunt ille voces non quod volo facio bonum sed quod nolo hoc ago malum Et dicit ibidem plane q̄ de talib⁹ nō intelligit illud q̄ nullus peccat in eo quod vitare non potest similit. 1. retrac. ca. 12. dicit sic sicut hic q̄ non intelligitur de peccato quod est pena peccati preterea de fi. ad pe. firmissime tene et nullatenus dubites etiam iustos atq̄ sanctos homines exceptis paruulis baptisatis sine peccato neminem viuere. Item gregorius morali. 16. quedaȝ sunt peccata que a iustis vitari possunt et sunt nōnulla que ab eis vitari non possunt et exemplificat de peccato cogitationis. ¶ Item bernard⁹ super can. sermone. 59. quantumlibet in hoc corpore manens pro ceteris erras si vicis putas enormia vitare velis nolis intra fines tuos habitat iebuseus subiugari pōt sed nō exterminari de hoc etiam vide ma li. 2. di. 3. ca. illud autem. ¶ Ad primum argumentum in contrarium est responsum q̄ augu. ibi et in multis locis tenet contrarium licet nolit ibi contendere contra cōtrariū asserentes. ¶ Ad secundum anselmus vult q̄ gratia ipsa est rectitudo ista et veruȝ est q̄ ista habita semper poterit seruari ab habente sed certe cū gratia bene stant venialia. ¶ Ad tertium deus vult hoc volūtate signi. ¶ Ad quartum dicitur q̄ culpa propria vere et subiectiue sed originaliter aliena dicit enim Ansel. de concep. virgi. ca. 26. nō portāt infantes peccatum ade sed suuȝ nā aliud fuit peccatum ade ⁊ peccatuȝ īfantis illud enim fuit causa et istud ē effectus non est igitur idem peccatuȝ ade ⁊ infantum qua ꝓpter condēnatur infans ꝓ peccato originali non damnatur ꝓ peccato ade sȝ ꝓ suo hec ille. Quādo igitur dicitur q̄ deleta culpa nō remanet iuste pena ⁊ q̄ pena originalis peccati soluȝ sit damni negatur vtrūq̄ qȝ mors ⁊ multe alie pene infligunt ꝓ originali culpa etiā deleta similit deleta culpa actuali remanet pena purgatorii vel alia pena temporalis. Sciēdum circa primam dictarum cōclusionū q̄ cognitio matutina est qua cognouit beatus ī verbo seu in essētia diuina verbum ⁊ creaturas quas tali visione et cognitione sibi diuina essentia non vt speculum reflectens nec vt ymago figuralis sed tanq̄ species obiectalis sibi repñsentat ita q̄ ipsa essētia diuina vicem supplet speciei intellectualis vel specierū intellectualiū. ¶ Sed cognitio vespertina ē rerū in proprio genere per suas species quam etiā possunt habere beati quia preter illa que cognoscūt primo mō possunt cognoscere alia per suas species in ꝓprio genere. t. q̄ prius cognouerunt hic in via non enim oportet q̄ species talium et cognitiōes per illas species desināt esse i patria. vel etiam que ibi de nouo cognoscunt per species eoruȝ qȝ non obstante visione quam habet angelus vel aīa beati petri in verbo pōt cognoscere multa q̄ sibi presentantur vel que sibi per superiores reuelantur proprias de eis species formando vel abstrahendo vt si deus iam crearet vnum lapidem circa vnum angulum quem non ostenderet sibi primo mō. s. matutine, cū angel⁹ ex suis naturalib⁹

Nota d cognitiōe matutina ⁊ vespertina.

posset eum intelligere in proprio genere per suam speciem etiam eadem que cognoscunt primo modo possunt cognoscere simul. scdo modo q2 licet anima xpi cum esset hic in via simul videret in verbo oia ista corruptibilia tn̄ de his q̄ quotidie cognouit p sensus potuit formare spēs itelligibiles quib⁹ eadem i verbo cognita etiam cognosceret in proprio gn̄e ꝛ scdm̄ hoc modus cognitiōis in verbo est alterius rationis a cognitiōe vespertina. ¶ Sic etiam posset concedi q cleric⁹ vn⁹ beatus plura sciret q̄ rusticus beatior eo licet rustic⁹ plura noscat i his q̄ sūt ad beatitudinem essentialem. ¶ Et forte adā dicēs modū cognitionis i verbo nō est alterius rei a cognitiōe vespertina vult q beatus vno solo actu cognoscit ꝛ q ille actus respectu eoꝝ que cognoscit de deo in quib⁹ consistit beatitudo essentialis dicitur cognitio matutina sed respectu creaturarum in q̄bus consistit beatitudo accidētalis dicitur vespertina. nec ē incōueniens q ibi desinant esse species priores q̄ñ vicē ipsarum supplet essētia diuina ꝛ vicē diuersoruꝫ cognitionū supplet vnus actus lōge nobilior omnibus prioribus ꝛ tunc etiam diceretur q anima xpi etiam in via non cognouisset res per species earū propter claram noticiā quā habuit in verbo ꝛ vtique nō videtur necessitas ponere i verbo tales cognitiones realiter distinctas q̄tuꝫ ad actus tamē primus modus loquendi plus videtur consonare dictis doctorum.

De vitatione pcti. ¶ Item sciendū q non oēs tenēt secūdam cōclusionem p̄dictam vbi aduertendum q de rigore naturalis iusticie homo tenetur facere totum suuꝫ posse seruiendo suo creatori ꝛ hoc etiam dicit primum p̄ceptuꝫ legis quisquis ergo tantum ab hac iusticia deuiat q/ea contēpta creature plus seruit q̄ ei⁹ creatori mortaliter peccat sed q̄ deū charitatiue super omne diligens notabiliter i pluribus remisse agit vel delectationib⁹ vel aliis negociis se implicat quib⁹ impedit vt minus deo seruiat venialiter peccat/ꝛ quāuis vt dicit augu. li. 2. de peccatorum meritis ꝛ remissione et baptismo paruuloꝝ homo possit esse sine peccato tam primo q̄ scdo modo/etiā in hac vita per dei gratiā ꝛ liberū arbitrium tn̄ est valde difficile. ¶ Et ideo dicit ibidē. Si q̄rat vtrū aliq̄s possit sine peccato esse non credo tn̄ istis⁹ vltimi dicti aliqui ponūt oppositum credētes multos q̄n q̄ dum insistunt certis bonis actibus esse sine peccato.

Contingit etiam q añs per contritionem et confessionem ꝛ penitentiam a peccatis priorib⁹ exutus tanto conatu fertur in deum q etiam pro tūc non apparet aliquod quo min⁹ faciat q̄ debet nō tamen hoc facit omnino toto posse ymo si angel⁹ vel alius illum defectum considerans ipse fateretur se defecisse ab vltimata iusticia regule naturalis et diceret ego nesciui me hoc posse ꝛ tale licet sit peccatum in se propter defectuꝫ ab illa plena iusticia/ tn̄ possibile est q deus nō imputet hoc ad culpā nec ad penā q2 sic sumēdo peccatum videtur q nullus viator habens vsum liberi arbitrii possit esse sine peccato de communi lege secūdum quam non potest homo facere simpliciter secundum vltimum sui posse.

¶ Sequitur prima distinctio.

Circa primam distinctionē vbi tractat magister de frui et vti. Primo quero pro solutiōe pleniori sexti ꝛ septimi dubii p̄le questionis. Utrum pro studio sacre theologie ex charitate p̄cedente debeat pro mercede visio dei ꝛ ei⁹ fruitio / q non quis talis visio esset perfectionis infinite/ alioquin visio boni finiti et visio boni īfiniti ceteris parib⁹ essent equales. ¶ Similiter arguitur q dilectio fruitiua dei sit perfectionis infinite. Arguitur sic sensui est a deo obiectum summe proportionabile verbi gr̄a lux vel color mediocris visui ꝛ ideo obiectum deficiens ab hac proportione vel excellens eam minus perfecte capitur a potentia sensitiua. Similiter autem oportet esse de intellectu ꝛ ei⁹ obiecto sed eius obiectum summe proportionatum est finite bonum igitur obiectum infinituꝫ scꝫ deus cū infinite recedit ab ista porportione non est intelligibile. ¶ Preterea fruitio dei causaret gaudiuꝫ infinitum quantum creatura non posset recipere igitur. Antecedēs probatur sicut in alio dubio. sexto ꝛ septimo prime questionis. ¶ Contra tale studium est meritoriū vite eterne vt prius p̄batū est igitur ꝛc.

¶ Conclusio hui⁹ questiōis satis certa est ex primo articulo prime questionis. Conclusio p̄cedit q̄stionem. ¶ Primus igitur articul⁹ erit soluere prima duo argumenta ꝛ precipue primū. ¶ Secundus soluere tertium. ¶ Ad primum dr̄ q procedit de obiectis mere naturaliter cōcausantibus in itellectu suas visiones sed deus libere causat visionem sui sicut et alias res ad extra. ¶ Ideo dicit Augu. si vult videtur si non vult non videtur.

Obiicit ꝫ solutioneꝫ ¶ Sed contra sit igit dei visio causata voluntarie in anima petri. a. vel ista est perfectionis finite vel infinite si primū habetur intentum si secundum tunc potest dari visio angeli vel alterius creature perfectior visione dei. ¶ Item nulla creatura potest tantam visionē producere naturaliter quin deus libere possit p̄ducere maiorem igitur. per producere naturalit et libere non euaditur argumentuꝫ. ¶ Item si deus causaret naturaliter visionem sui non posset causare infinitam vel infinitas eo q creatura illius vel illorum non esset capax et cum deus vltra omnem creaturam in infinitum procedendo secūdum duplum triplum ꝛc. possit producere perfectiorem sequitur q possit dari creatura que mere naturaliter agendo producat visionem perfectiorem q̄ deus mere naturaliter agendo. ¶ Aliqui dicunt q visio dei sit infinite perfectionis non sic q infinitum excedat quodlibet indiuiduum finite perfectionis eiusdem speciei / sed sic est q perfectior est q̄ infinite visiones angeli vel quorumcūq obiectorum aliorum a deo excedentes se secundum duplum triplum et sic in infinitū. ¶ Adam dicit hoc non teneo quia nō capio q aliquid sit p̄fectiōis infinite qd̄ non solū a deo sed ab idiuiduis proprie speciei pōt excedi secundū dupluꝫ ꝛ quālibet aliam proportionē determinatā sed sic est de qualibet visiōe tali possibili hēri respectu dei igr ꝛc. ¶ Itē si talis visio esset finite perfectionis nō video quin in qualibet specie sic possit ascendi

secundum duplum triplum &c. in visionibus ꝙ tādem et tandē dabitur visio equalis perfectionis vel maioris cum visione dei data. ¶ Respondetur
Hic ponit visionē ꝓpriam. igitur ad primū argumentum iuxta solutionē datam ad primum dubium prime questionis ꝙ quelibet creatura rationalis est capacitatis finite. ¶ Ideo datur maximus gradus visionis cuiꝰ anima petri est capax sit gratia exempli talis vt mille tunc nullum obiectum quātecunꝙ perfectiōis etiam naturaliter agēs potest producere visionē sue speciei in eadem aīa perfectiorem seu meliorem ꝙ visio mille graduum in eadem specie & cuꝫ deus etiā libere possit producere visionem mille graduū in eadem anima patet ꝙ nulla creatura data vel dabilis potest ꝓducere naturaliter visionem perfectiorē quo ad gradum ꝙ deus: sed mille gradus indiuiduales secunduꝫ intensionem in specie nobiliori & respectu obiecti nobilioris sūt nobiliores seu perfectius indiuiduum constituētes ꝙ totidem speciei ignobilioris. visio igitur mille graduum respectu dei est perfectior ꝙ quevis alia totidem graduum respectu alterius obiecti.
Correlarium. ¶ Correlariū ceteris paribus ex parte itellectꝰ & certitudinis vel euidentie actuum et obiectoruꝫ perceptorum/non oportet ꝙ actus in eadem proportione se excedant in qua obiecta quo ad perfectionem specificam quia tunc visio mille graduū respectu dei esset in infinitum perfectior visione mille graduum respectu cuiuscunꝙ obiecti creati/cuius oppositum patet ex iam dictis. ¶ Item si cut patet ex dictis/visio anime respectu dei que ē mille graduum est finite perfectionis secundū speciem eo ꝙ capacitas eius sit finita/ & etiam visio albedinis totidem graduum est finite perfectionis secundum suaꝫ speciem. igitur si proportio visionum quo ad perfectionem specificam esset secūdum proportionem obiectorum ita ꝙ obiecto in duplo nobiliori correspondere visio i duplo perfectior: tunc cum in infinitum possit procedi in obiecto creabili sic ꝙ detur aliquod duple perfectionis ad albedinem & aliqd triple et sic sine statu sequitur ꝙ sit danda aliqua visio alc respectu creature que sit perfectionis speciei ꝙ visio respectu dei. Etiam si deꝰ mere naturaliter causaret visionem in anima adhuc esset finita quo ad perfectionem specificam propter finitatē capacitatis anime: patet igitur ꝙ visio mille graduum respectu dei est perfectior et nobilior perfectione intrinseca sue speciei ꝙ aliqua visionum mere naturalit causabilium respectu obiectoꝝ quorūcunꝙ creatorum vel creabilium. ¶ Unde dicendum est ꝙ tota latitudo specierum visionis possibilium equalium semper graduum cuilibet in sua specie ē semper finita ita ꝙ summum gradum tenet visio obiecti infiniti & si naturaliter causaretur ab eo adhuc esset finita visio secunduꝫ speciem: quia creatura rationalis non est mobilis visione perfectiori secundū speciem et sub isto gradu supremo omnes visiones cābiles a creatura continent. ¶ Ex eodem etiam sequitur ꝙ totalis latitudo specifica visionum quo ad sensuꝫ est finita. ¶ Et ideo nō sic vna excedit aliam sicut obiectum vnius obie
Nota bñ. ctum alterius. ¶ Nec debet hoc mirabile videri cum omnes visiones naturaliter possibiles ita sint propinquarum specierum vt quiqui credant & teneant ꝙ omnes visiones possibiles haberi respectu quorumcunꝙ obiectorum etiam dei sit eiusdem speciei specialissime. ¶ Sciendū circa dicta ꝙ si obiecta mere naturaliter producerēt suas visiones in creatura rationali comprehensiue vidēti quodlibet per suam visionem tunc eadem esset proportio visionum et obiectorum et tunc visio dei esset simpliciter infinita tam quo ad speciem ꝙ quo ad gradum sed ita non sit propter finitateꝫ capacitatis anime. ¶ Et ideo visio quā habet etiam respectu dei est finita quo ad gradum indiuidualem et quo ad perfectionem speciei. ¶ Et licet secundum legem ordinatam nulla creatura possit causare visionem tam perfectam in specie tamen absolute possibile foret ꝙ deus daret creature potestatem creandi talem speciem visionis effectiue/impossibile tamen est simpliciter ꝙ aliqua creatura causet talem visionem mere naturaliter obiectiue quia talis visio est visio obiecti immensi igitur si esset causata a creatura obiectiue mere naturaliter cum nulla visio sit naturaliter mere visio alicuius nisi illius a quo est obiectiue naturaliter causata sequitur ꝙ ipsa erit visio creature tanꝙ obiecti immēsi quod est impossibile. ¶ Contra dicta sint. a. & b. equalia per omnia tunc distincte et eque apprehensiue cognoscere. a. et. b sunt duple perfectionis in cognoscēdo ad cognoscere precise. a. igitur pari ratione sic cognoscere aliquod obiectum duple perfectionis ad. a. est duple perfectionis in cognoscendo et sic arguitur de triplo &c. igitur clara dei visio cum sit obiecti infiniti est in infinitum perfectior visio ꝙ cuiuscunꝙ alterius obiecti. ¶ Preterea contra formam arguendi vnam prius positam angulus contingentie est finite acutiei eo ꝙ per maiorationem circuli sit acutior et tamen non sequitur angulus rectilineus potest fieri in duplo acutior et in triplo et sic in infinitum igitur potest fieri acutior angulo contigentie pari ratione nō valet forma arguendi prius facta consimiliter de visionibus. ¶ Respondetur ad primum dicēdo ꝙ cōparatio predicta pōt intelligi vel de visionibꝰ mere naturaliter causabilibus ab obiectis suis vel supernaturaliter vel a solo deo vel aliter cōcausante ꝙ cōiter causabilibus in potentiās. Primo modo ad cōprehensiue videndū duo obiecta distincte non sufficit ꝙ visio superioris sit causata i sua specie seu tot graduū sue speciei sicut iferior i sua quis si anima videret comprehensiue seipsam visione decem graduum non tn̄ videret deum cōprehensiue visione decem graduuꝫ sue speciei ymo requiretur visio graduum infinitorum vel intensiue imensa sed talis ē creature impossibilis. ¶ Et ex hoc patet solutio argumenti quia bene procedit quando quodlibet obiectum haberet potentiam sibi sūme proportionatā. ¶ Unde non est mirum si duplata tantum altera causa noticie non dupletur noticia sed si dupletur procedit bene argumentum et eodum modo dicitur si supernaturaliter causent tales visiōes. ¶ Et si arguatur ex quo clara dei visio est finite nobilioris speciei etiā si ē naturalit causata a deo ꝙ sit visio naturalit causabilis i itellectu creato ab aliq̄ creatura et hoc absolute i genere qualitatis cum igitur quamlibet creaturam potest deus causare i duplo perfectiorē secundum speciē & in triplo &c. sequitur ꝙ deus possit causare in intellectu vnam visionem

Instat ꝙ dicta i solutione.

creature nobiliorē secundum speciē ꝛ eiusdē q̄titatis gradualis in sua specie q̄ sit visio clara sui dei. ¶ Adam dicit ad hoc respondendum mihi videtur sine omni assertione opinātiū ꝙ conclusio ē vera ad vnum intellectum scilicet sumendo magis perfectum secundum intrinsecam magnitudinem et perfectionem ad esse talis qualitatis / ꝛ tamē ad hunc eundem intellectum loquendo non potest deus causare aliquam tam nobilis speciei respectu creature quin possit in centuplo pfectiorem et plus secundum quācūq̄ proportionē finitam aliquā causare respectu sui. ¶ Alio mō pōt intelligi vna noticia nobilior alia secundū denolationē extrinsecam / scꝫ vel in relatione ad obiectū vel ad subiectū vel ex hoc ꝙ eque vel magis pfecte repñtat obiectū sue potētie cognitiue. ¶ Primo mō oīs visio dei cuiuscūq̄ speciei possibilis ē in īfinitū melior quacūq̄ visiōe possibili respectu creature si tñ eandē visionē deꝰ conseruaret ī aīa petri tanq̄ qualitatē absolutā sic ꝙ nō esset illi visio dei vel non videret per eam deū tunc non esset tante nobilitatis. ¶ Si sit cōparatio ad subiectuꝫ adhuc dico ꝙ omnis clara visio dei ī quacūq̄ specie possibili taliū visionū est incōparabiliter suo subiecto melior quacūq̄ alia eiusdē q̄titatis in specie sua respectu creature / qꝛ q̄libet talis ē beatifica per modū forme sui subiecti sed nulla est talis respectu creature / nec hoc ē mirū qꝛ modicuꝫ aque plus valet sitienti q̄ totum aurum mundi / ꝛ tamen aurū in se plus valet mēs aūt in solo deo quietatur. ¶ Comparādo aūt eas adinuicem penes hoc ꝙ vnā pfectius vel imperfectius excedat vel deficit ab equata correspōdētia cōprehensiua obiecti sui sic visio dei in īfinitū ē imperfectior q̄ aliqua alia qꝛ in īfinitū ab illa proportiōe deficit erga suū obiectuꝫ quā hñt alie erga sua obiecta. ¶ Sciendum tamen ꝙ visio dei non ē ex hoc minꝰ perfecte reprehensiua sui obiecti ipsi potentie ꝙ in infinitū deficit a comphensiua representatione sui obiecti sicut visio magni montis plus deficit a comprehensiua repñtatione eius q̄ visio parui collis a representatione comphensiua ipiꝰ stante ꝙ visio mōtis perfectiꝰ ꝛ plus representat de mōte q̄ alia de colle. ¶ Ad illud de angulo continentie premittitur primo ꝙ licet angulus cōtinētie omni angulo rectilineo sit acutior non tamen minor. ¶ Item in isto argumēto de angulo cōtinētie itur ad minꝰ sed in argumento de pfectione visionum itur ad maius. ¶ Tunc dico ꝙ licet angulꝰ cōtinētie in īfinitū sit acutior rectilineo cū sic solum cir cunferentialiter diuisibilis ꝛ rectitudinaliter indiuisibilis non tñ conceditur ꝙ infinite excedat in paruitate vel acutie angulū rectilineum quod tamen oporteret si directe valeret ad probandum vnam intellectionem finitā excedere aliā infinite ¶ Unde si poneretur punctꝰ indiuisibilis linea in infinitū esset maior ipo accipiendo cōparationem proprie. Et si esset aliqua creatura perfectionis indiuisibilis quelibet perfectionis finite istaꝫ excederet in infinitū sic etiam inter illa quorum vnū est indiuisibiliter aliquale ꝛ reliquum diuisibiliter tale nulla est certa proportio scd̄m illud ī quo sic comparantur sed angulus continentie est rectitudinaliter indiuisibilis omnis autem acutus alterius speciei est rectitudinaliter diuisibilis sic vero non est in exemplo dato igitur similitudo nulla ad propositum. ¶ Unde patet quia omnia entia sūt inter se comparabilia secundum aliquam perfectionem vel secundum aliquod cōmune eis omne enim ens est omni enti eque perfectuꝫ ens vel magis vel minus et ita de comparatione de q̄titate ꝛc ¶ Si autem alterum sit tale indiuisibiliter / sicut sphera tangit planuꝫ indiuisibile et planuꝫ tāgit ipsum diuisibiliter vel si vnum sit finite tale et aliud infinite sicut deus est infinite bonus ꝛ creatura finite hic licet sit vera comparatio non tamē secundum proportionem finitam cum in nomine equiuoco non sit comparatio. Ideo non dicimus ꝙ vox sit acutior cultello. ¶ Etiam aliquando est certa causa quare secundū nomen generale non sunt proprie comparationes sed talis causa non est in proposito igitur. ¶ Ad secundum principale conceditur totum vsq̄ ad vltimam illationem non enim sequitur deus infinite excedit obiectuꝫ summe proportionatum intellectui ad comprehensiuā visionem sui igitur deus non potest immediate videri a tali intellectu sed bene sequitur ꝙ visio possibilis haberi tali īteIlectui respectu dei infiniti deficiat a visione summe adequata et proportionata vel comprehensiua talis obiecti ꝛ hoc prius est concessum ꝛc. ¶ Secundus articulꝰ Respondet ad tertium principale illius questionis quod fuit septimum dubium prime questiōis Et dicitur primo ꝙ tristicia de estimatione pene future diuturnioris bene est maior / non tamē procedit talis maioratio secundum partes eiusdem q̄titatis ideo non oportet ꝙ ad estimationem pene infinite causetur tristicia infinita. ¶ Sed cōtra secundum rectam rationem terribile equale debet equaliter tristare et maius magis igiť pena secundi diei tantum debet habere corrñdentē tristiciam sicut primi et ita de tertio ꝛ quarto igitur tristicia de pena duorum dierum debet esse dupla ad tristiciam de pena vnius diei et tripla ad penā trium dierum. ¶ Dices ꝙ primum terribile componitur ex duobus obiectis scꝫ ex pena infligenda que est per se terribilis et ex mora que non est per se terribilis sed est circumstantia aggrauās timorem siue terrorem prout iungitur illi quod ē per se terribile / et in secundo die non additur aliquid per se terribile sed idem ponitur quod in primo et ideo solum crescit terror quo ad circumstantiā temporis igitur / non in duplo. ¶ Sed contra tunc si accipio gradum excessus qui precise correspondet more diei secundi tunc tantus corrñdebit diei tertio et sic consequenter et sic stabit argumentum. ¶ Item si pena prime diei cessaret in fine diei ita ꝙ secundo die poneretur alia pena equalis ꝛ similiter in tertio et sic consequenter tunc stabit argumentum / sed precise facit tantum eadem pena per totum durans quantum facerent omnes pene sibi inuicem succedentes igitur. ¶ Aliter diceretur ꝙ talis tristicia non fit nisi habita cognitiōe de pena infligēda ita ꝙ cognitio est partialis cā respectu tristicie vel totalis sed qꝛ īfinitū est incognitū igiť nullꝰ distincte apphēdit tantā penā duratiue īfinitā igiť nō causať in eo nisi finita tristicia. ¶ Sed cōtra tunc aliquis posset scd̄m rectam rationem plus dolere de pena tēporali q̄ de eterna sicut prius deductū est / diceres licet mora crescat secundum partes equales non tñ ita crescit cognitio distincta morarū qꝛ indistinctius appre-

Quō accipit pfectio visionum.

Nota d angulo cōtinētie.

Scd̄s articulꝰ an tristicia de pena īfinita ī fligēda sit finita vel īfinita ꝛ pmittit rn̄s oneo aliorū q̄s ipꝛobat.

hendendo morā duoꝝ dierū simul q̄ vni⁹ tn̄ ideo
etiā crescit tristicia non sc̄dm ptes eius ꝗ̄titatis
sȝ eiusdē ꝓportionis. ¶ Sȝ hoc iprobat qꝛ volo p̄-
tes temporis addendas augē quātū decrescit p̄-
fectio cognitionis vel pl⁹ conseruet deus notici-
as vel causas semper in gradu equal' perfectionis
tunc homo rationabiliter pl⁹ tristaretur de infi-
nita q̄ de quancūqꝫ finita. ¶ Aliter dicendū est q̄
nō rōabiliter est plus dolendū de pena infligēda
per temp⁹ infinitu q̄ per temp⁹ finitū. ¶ Exēpluȝ
ad hoc est qꝛ nō est grauī⁹ pctm̄ velle peccare mor
taliter per temp⁹ īfinitū q̄ per vnū diē probatur
qꝛ si solū circunstantia tēporis aggrauaret pctm̄
seq̄ret q̄ aliqua pena dēret sibi ꝓ vno die precise
igitur cū ī tēpore īfinito sint īfiniti dies respectu
quoꝝ ista volitio se habet equaliter seq̄turq̄ cuili-
bet istoꝝ correspōdebit pena equal'. a. et per ꝯñs vo-
lēti peccare ꝑ tempus īfinitū dētur pena īfinita.
¶ Cōtra velle facere malū mai⁹ scitū eē tale pei⁹
est ceteris parib⁹ q̄ velle facere minus malum.
¶ Sed qñ af q̄ aliqua pena dētur sibi pro vna die
negatur qꝛ act⁹ volēdi peccare per tempus īfini
tum non est alicui⁹ diei distincte actus sed est vna
volitio confusa oim̄. Ideo pena precise correspō-
Responsio ppria. debit alicui istorum sed oībus correspōdebit vna
pena. ¶ Aliter respondeo primo q̄ ista tristicia ē
alteri⁹ spēi q̄ aliqua de pena finita sicut ⁊ eī⁹ esti
matio mediante qua cātur q̄ cōponit ex conceptu
positiuo et negatiuo qꝛ nō habem⁹ cōceptū īfiniti
moris addēdo negationē mētalē positiuo ꝯceptui
¶ Scdo dico q̄ qlibet grad⁹ illi⁹ spēi ē obiectiue
maior q̄ alīqs grad⁹ tristicie alteri⁹ spēi de pena
finita ceteris parib⁹ tamē grad⁹ vni⁹ spēi īrinse-
ce pōt equalīter adequari per gradū alteri⁹ spēi
¶ Tertio dico q̄ quanto hō magis distincte appre
hēdit hmōi penā tanto plus rationabiliter tristat
tristicia īra illam speciē dato q̄ cause concurrē-
tes non sint alteri⁹ spēi q̄ priores. ¶ Ex hoc d' ad
arg. negando q̄ ibi causetur tristicia īfinita ¶ Ad
ꝓbationē tunc alīqs rationabiliter tantū posset
tristari de pena finita sicut de infinita negatur cō-
sequētia vnde quanto magis aduertitur obiectū
illi⁹ tristicie tanto tristicia ē maior. ¶ Ideo quā-
tūcūqꝫ ꝑueniri possit ad graduȝ tristicie respectu
pene tēporal' īrinsece equiualēter nō tn̄ obiecti
ue. ¶ Etiam sicut cōtinue crescit tristicia ex vna ꝑ
te ita et ex alia et ita nūq̄ erūt equales intrīsece
¶ Aliter pōt respōderi q̄ si stantib⁹ caīs proximis
adhuc cōtingenter et libere creatura pōt cāre tri
sticiā tunc non dictat rō q̄ videns vel sciens īfli-
gendā penā sempiternā deāt tristari quia hoc eēt
addere penā pene qđ tn̄ secundū rectā rationem
est fugiendū de sola autē culpa erga deum vel ꝓ-
ximum vel de miseria sui dolendum est vel etiam
de miseria aliena quando talis dolor potest eē me
ritorius vel ad merendū disponens. ¶ Sed tamē
per hoc non euadī difficilis forma quin ī multis
cāib⁹ habeat locū et precise de gaudio ¶ Et etiaȝ
si talis dolor vel gaudiuȝ causatur naturaliter ex
apphēsiōe bōi vl' mali vl' cōplacētia vl' displicētia
sicq̄ non est imediate in potestate hominis habe-
re tristiciam vel gaudium tunc reducitur difficul
tas de tristicia infinita vl' de gaudio īfinito ¶ Dicē
dum igitur q̄ in tali augmento de quo tangitur ī
argumento non itur ascendendo per partes equa
les nec per maiores qꝛ solum tempus duplatur

quando cetera manent vniformia q̄ deberent ma
iorem dolorem causare. ¶ Ideo statim variatur
proportio sed si certitudo cognitionis et odium
natura fierent infinita sicut tempus creditur fo-
re infinitum tunc sequeretur tristicia infinita mo
do non.

Trum fruitio beatifica

sit qualitas distincta ab ipa anima / q̄ nō
quia ad hoc / q̄ aliquis fruatur deo suf
ficit q̄ obiectū beatificum. s. deus sit pñs aīe igr̄.
¶ Ad oppositum fruitio est act⁹ elicitus igitur.
¶ Conclusio ad questionē q̄ nec in via nec ī patria
est aīa fruitio dei probat' fruitio ī ibere causatur Cōclusio q̄ fruitio ⁊ cognitio distiguntur ab aīa pbat' ꝯtra alios.
ab aīa ¶ Item cognitio est res distincta ab anima
igitur et amor añs patet per articulū. 89. q̄ est q̄
scia itelligētie ñ differat a substātia itelligētie er
ror ¶ Itē. 69. ar. q̄ ī substantiīs separatis nulla ē
possibilis transmutatio error. ¶ Item. 39. ar. q̄
semper hñs meliora naturalia est magis beatus
error sed hec videntur si anima sit ipsa dilectio
vel cognitio. ¶ Preterea tunc angelus et anima
beata beatificarentur per essentias suas qđ dā-
natur in Cle. de hereticis ad nr̄m. ¶ Item tunc ni
hil nouū haberet aīa btā nec aliquid plus ī se q̄
hic in via eo q̄ essentia diuina est esse hec aīe pñs.
¶ Item tunc non essent in anima aliqua in qui-
bus saluaretur ymago trinitatis quia nulla tūc
poneretur distinctio īter partes ymaginis. ¶ Itē
dilectio pōt intendi et remitti et anima nō. ¶ Itē
tunc aīa eque eēt odiū dei sicut dilectio. ¶ Item
amor habitual' puta charitas distingit' ab anima
vt patet extra de sūma trinitate et fi. Cā. capitulo
¶ Credim⁹ igitur etiam amor actualis. ¶ Itē tūc
anima sine omni dono posset implere preceptum
de dilectione dei et proximi et vitare oīa pctā qa
ipa esset substantialiter illud velle quod exigere
tur quo posito vellet facienda et nollet omitten-
da. ¶ Item quomodo posset tunc demon vel aīa af
figi penis et tormētis. ¶ Item tunc anima simul
esset odiū dei et dilectio qñ sil' vnū odit et aliū di-
ligit sil'r scia et error quia errat citra vnā cōclusio
nē et scit aliā sil'r heresis et fides Item pōs tertio
de anima videtur, sentire q̄ aīa itelligit se et alia
per intellectionem additā. ¶ Item articuli pari-
siē ses et experiētia dicunt q̄ homo pōt libere nol
le et velle vel non velle omnib⁹ aliīs vniformiter
cōcurrentib⁹ hoc non si aīa esset velle per deuola
tionē extrinsecā ad quā oporteret recurrē tenen-
do oppositā viam. ¶ Ad ista proteruus diceret q̄ Responsio ad oīa argumēta.
ista argumenta eque cōcluderent de diuina noti-
cia ⁊ volitione nam deus mane non sciuit me hic
sedere et tamē modo scit me eē hic sedere. ¶ Etiā
omnibus aliīs concurrentibus vniformiter se ha
bentibus potest aliquē libere acceptare ⁊ non ac
ceptare ad vitam eternam Item quosdam diligit
et quosdam odit ⁊ idem ē odiū sibi ⁊ dilectio ac-
ceptatio ⁊ reꝓbatio ⁊ si deo ñ repugnat errare si
cut sibi nō repugnat nescire vel non scire quedā q̄
sciūtur ¶ Idem sequeret' de scia et errore. Et si af
ego me experior modo scire aliquid quod nō pri⁹
igr̄ aliquod nouū est ī aīa mea. Responderet pro-
teruus q̄ similiter modo deus experitur se scire
modo se sedere quod prius nesciuit ita q̄ fidens su
stinet q̄ idē penit⁹ respectu eiusdē eēt velle ⁊ nol
le scire ⁊ nescire propter diuersa cōsignificata es

quare non eque in proposito dicerē etiam q̄ ar-
ticuli nō cogunt quia bñ concedit q̄ aīa nō est ab-
solute sic scīa s; relatiue scz dū actualiter vel habi
tualiter cognoscit ꝛ ideo aīa vel intelligentia nō
est necessario scīa sicut semper est substantia Ad
secundum articulum.
¶ Ad secundū articuluz diceret q̄ itellect⁹ eē mo
bilis localiter ꝛ trāsmutabilis ad aliqua accidē
tia ĩnherentia puta lumē glorie grām ꝛ hmōi s;
ad actū cogendi vel amandi non. Ad tertium di-
ceret q̄ aīa non ē btitudo absolute ad se ꝛ ita po-
neret perfecti⁹ lumē in vno q̄ in alio vel per alia
requisita in quibus esset deformitas euaderet q̄
ex articulo mcō sequetur contra eum. ¶ Ad illud
de ymagine diceret q̄ aīa ipsa pri⁹ est cognitio q̄
volitio ꝛ non pōt eē volitio nisi sit cognitio ꝛ per
istū modū poneret partes ymaginis. ¶ Ad alia se

Arguit cō-
tra ꝯclusio
nē pōitā ys
medgs.

tis patet quomodo diceret. ¶ Contra conclusio-
nē in principio positam Arguitur tunc aīa posset
diligere deū ꝛ lapidē aut igitur codez actu ꝛ tūc
tantū diligēt deū sicut lapidem vel alio modo et
alio ꝛ tunc posset itendi dilectio lapidis q̄ tantū
diligeret lapidem sicut deū. ¶ Secundo sic tunc
tal' dilectio libere causaretur igitur oportuit q̄ p̄
cognosceretur ꝛ cū illa precognitio libere causat
oportet illā precognosci ꝛ sic in īfinitū. ¶ Tertio
p̄sitentur voluntati duo eque diligibilia q̄ro quō
preeligz vnū alteri non ex hoc q̄ vnū obiectū cau
sat cognitionē sui ꝛ nō aliud q̄ tunc non essent pa
ria respectu volūtatis quodē contra positū opz
igitur q̄ voluntas iparet itellectui q̄ plus cogno
scat vnū q̄ aliud ꝛ tūc sequitur q̄ illā cognitionem
precognoscat et velit ꝛ idem de illa precognitiōe
et sic i īfinitū ¶ Quarto ad hoc q̄ itellect⁹ educat
de potētia essentiali ad potētiā accidentalē opor
tet donē aliquid aliud ab actib⁹ ꝛ habitib⁹ puta
spēm ergo si amor distinguit ab aīa oportz pari ra
tione ponere in volūtate aliquā formā aliā ab ha
bitibus ꝛ actib⁹ qd ē falsū. ¶ Quinto si sic diligit
libere tunc quodlibz diligibile pōt intensi⁹ ꝛ ma-
gis diligere q̄ diligit ꝛ ita non posset implere p̄i
mū preceptū. ¶ Sexto omnia argumenta eque p
barent distinctionem inter amorē dīm ꝛ subst'ātiā
dei. ¶ Septimo sic dato q̄ sicut dicit cōmentator
q̄ itellect⁹ sit forma separata in essendo licet cōiū
gatur nobis in opando tunc non patitur a re ma-
teriali quia est immaterialis. ¶ Ideo aristo. dicit
tertio de aīa q̄ intelligē non sit pati q̄ imateriale
non pat' materiale ꝛ primo de generatione dt q̄
nulla nata sunt agere ꝛ pati adinuicē nisi que cō
municant i materia diceret q̄ hoc intelligit de pas
siōe corporali non spūali marie que nō ē abiectio
sed salus et protectio. ¶ Contra octauo phisicor
vlr; probatur q̄ primus motor non est passibil' q̄
non est forma in materia igr. ¶ Itē tertio de aīa
textu' ꝯmēti. 14. soluit phs q̄stionē de passiōe itel-
lect⁹ q̄ nō patitur ab intelligibili sicut alia patiū-
tur sed habet scdm ꝯmētatorē Ibidē de intensio-
ne passionis receptionem tn̄ sine transmutatio-
ne et hoc non est vt videtur nisi pati vel recipere
obiectiue. ¶ Item secūdū phm vna intelligētia si
patitur ab alia subiectiue cū intelligere aliā s; p
essentiā intelligit eam. i. non per formā inheren-
tē additā substātie sue igit similiter de intellectu
possibili. ¶ Item quomodo indiuisibile patitur a
diuisibili cū omnis actio sit per contactū per com
mētatorē scdo de aīa. ¶ Item idē ē formā nō exte-
di in materia ꝛ non eē in materia per hoc eīn pro
bat phūs primū motorē non eē in materia igr.
¶ Itē tunc itellect⁹ p⁹ forte intelligibile minus i-
telligeret debile sicut est de sensu quia sp̄ualitas
nō tollit quin intentio formaliter ipediat debile.
¶ Itē phūs ponit exēplū itellect⁹ de rasa tabula q̄
pigit sed in pictura non educitur color de poten-
tia tabule nec recipit subiectiue in tabula sz cor-
pus coloratū applicatur tabule igitur nec cogni
tio recipitur subiectiue i itellectu ¶ Itē tertio de
anima commento septimo dicitur q̄ priuatio trās-
mutationis i itellectu ē pura priuatio sic q̄ simpl'r
est intransmutabil' non solū substātialr sed et su b
iectiue quod probat per hoc quod dictū est q̄ p⁹
forte intelligibile. ¶ Item cū scdm eū est q̄ sens⁹
transmutatur igitur. Item tunc intentio vīis ho-
minis recepta in intellectu meo ꝛ i intellectu tuo
essent due singulares res in essendo igitur ab eis
posset abstrahi aliquis conceptus cōis et sic esset
processus in īfinitū in p̄dicatis essētialib⁹ ꝛ inde
vel stabitur ad aliquā supremā qualitatē recepti
bilem i intellectu que respectu sui ip̄r⁹ erit īferi⁹
et superi⁹ et genus et indiuiduū. ¶ Item auctori
tates que ponūt mouere fantasmata intellectuz
et ipsū eē patientē ꝛ receptiuū glosant aliū de mo
uē obiectiue et nō subiectiue. ¶ Ad primū ꝯcedo
q̄ pōt tn̄ diligē lapidē sicut deū s; si tn̄ ap̄p̄ciabil'
¶ Item stante precise eadem cognitione non pos-
sum intendē actū diligendi sed proportionaliter
sicut augetur cognitio qua res apparet magis di
ligibilis sic auget dilectio et aliter non. ¶ Est eīn
cognitio vel simplex vel cōplexa vel vtraq̄ par-
tialis causa dilectionis. ¶ Et licet sit in potesta-
te volūtatis posita cognitione elicē actū diligēdi
et non elicere tamē nō ē in p̄tāte sua qualem aut
quātū eliciat nisi secūdū exigentiā cognitionis.
¶ Ita q̄ ē dare maximū in quem pōt libere medi-
ante tali cognitiōe ¶ Ista tamē cognitione stante
et ceteris p̄ter volūtatez vniformiter se habētib⁹
ipsa pōt minorē elicere et maiorē remittē ꝛ mino
rē intendē ꝛ hoc mediante iudicio practico quo
vides illud eē plus vel min⁹ diligendū ex tali cau
sa. ¶ Contra frequēter accidit q̄ duo homines re
spectu alicuius amabilis sunt pares in cognitio
ne et tamen sunt dispares in amore intn̄ q̄ nō ē i
bera p̄tēte vni⁹ tantū diligere illud sicut facit ali
us. ¶ Item aliquis vellet frequenter min⁹ dili-
gere aliquid amabile q̄ diligit vel plus et tn̄
non pōt libere illud quod vellet bene vnde apo-
stolus velle mihi adiacet. ¶ Item amor intra vbi
cognitio foris stat igitur hō potest diligere vltra
exigentiā cognitionis ¶ Ad primum dico q̄ assū-
ptū ē falsū si cetera sint paria puta complexio ꝛ
dispositio et omnia talia nā rōe passionis sensual'
dominantis in vno vel ratione complexionis est
conueniens et magis delectabile vni q̄ alteri et
ideo pōt plus diligere illud q̄ ali⁹ qui ē par in co
gnitiōe licet raro tn̄ fiat illa paritas quia amor
facit aduenire ꝛ offerre rationes diligenter ꝛ for
tius figit cognitionē in contemplationem dilecti
¶ Ad scdm dico q̄ procedit de amore sēsuali idest
naturaliter causato ad transmutationem corpo-
ralem alicuius organi vel partis corporis. ¶ Et
hoc loquendo de posse imediato q̄ mediāte yma
ginatione forti et consideratione competenti pōt

Rñdet ad
primū cōce
dit q̄ aliqs
licite dili-
git creatu-
rā sicut deū
s; deū plus
app̄ciētur.
Nota q̄ nō
opz q̄ eque
vl pl⁹ itēse
p̄t diligere
creatu ram
dummodo
appreciet
creaturam
Nota q̄ l;
cōiter illō
dicat tn̄ vi-
det q̄ volū
tas p̄t libe
re itēdē su
um actum
vltra gdus
cognitiōis
inte siue. ꝛc

homo tales actus augere ꝛ remittere tamen de
amore intẽsiuo libere causabili ab aĩa nõ est verũ
quin homo tñ possit diligere a quãtũ sufficit ta-
lis cognitio causare in ipso bene tñ põt velle dili
gere plus mediãte perfectiori cognitione ꝙ̃ pos-
sit diligere q2 nec potest libere istam perfectiorẽ
cognitionẽ habere. ¶ Ad tertium dico ꝙ intrat ꝑ
modũ meriti quia magis acceptatur et plura bo
na procurat. ¶ Ad secundum pricipale dico ꝙ ad
elicitendũ aliquẽ actũ libere circa aliquod obie-
ctum sufficit apprehensio incõpleta illi⁹ obiecti
¶ Et si presupponatur dictamẽ practicũ tunc opꝫ
saltẽ in vnũ ꝙ precognoscatur actus talis cui⁹ di-
ctatur executio prioritate nature et non oportet
ꝙ talis precognitio sit preuolita nec oportet ꝙ ta
lis actus precognitus sit preuolitus. ¶ Ad terti-
um dico ꝙ volũtas determinat se ad vnũ per im-
perium et non oportet ꝙ precognoscatur illud i-
perium. ¶ Ad quartũ dico ꝙ volũtas sufficiẽter
reducit ad potẽtiã accidentalẽ per cognitionem
quam pono causam partialẽ actiue respectu vo-
litiones causãde. ¶ Ad quĩtũ dico ꝙ est dare actũ
intensissimuꝫ quẽ volũtas põt causare mediante
ista cognitione respectu talis obiecti illum au-
tem põt remittere vel omnino nõ cãre loquendo
de cognitiõe l via mediãte saltẽ cognitiõe cõpleta
¶ Ad sextũ dr ꝙ nõ ẽ simile de deo q2 euidens ẽ ꝙ
non ẽ possibile qui deus diligat se et qui dilectio
dei sit deus sꝫ hoc nõ ẽ euidẽs de itellectu nr̃o. ⁊c̃
¶ Ad argumẽta phica dr ad pͥmũ ꝙ stãte ypostesi
eorũ adhuc itellect⁹ nr̃ ꝛ intellectiue sunt ꝯiuncte
cũ materiis ad quas sunt determinate licet nõ in
hereant sic autẽ non est de motore primo ¶ Ad scdꝫ
illa auctoritas intelligitur de substantiali trans
mutatione. ¶ Ad tertium sufficit cũ cõtactus vir-
tualis. ¶ Ad quartum est negandus põs Ad aliũ
non est simile de sensu ꝛ itellectu q2 excellens in-
telligibile non indisponit intellectum. ¶ Ad a-
liud dicitur ꝙ non est oĩno sĩle igr̃ sicut tabula re-
cipit colorẽ absq3 hoc ꝙ trãsmutet sic intellect⁹ re
cipiendo itellectionẽ non transmutat substantia
liter ¶ Ad aliud dr ꝙ respectu itellect⁹ dr pura pri
uatio transmutationis q2 nullo modo transmu-
tat in substãtia sed organũ sensus transmutatur ꝛ
corrumpitur ideo quo ad hoc non est pura pri-
uatio transmutatio. ¶ Ad aliud de processu i infi-
nitum de cõceptibus cõcedr̃ tamẽ isti nõ erunt cõ-
muniores ꝙ̃ ens. ¶ Ad argumentum pricipale dr
ꝙ necessitas est ponere actum distinctum ab aĩa.
¶ Cõtra tũc nõ oporteret ponere locutionem ãge
lorum quia vnus angelus posset vidẽ istas intel-
lectiones in alio angelo et statim itelligere quid
ipse conciperet et intelligeret. ¶ Respondetur li-
cet vnus angel⁹ videat itellectiones alterius nõ
per hoc nouit quarum rerum iste intellectiones
sũt signa et propter hoc locutiones iste non sũt ne
cessarie. ¶ Primum dubium verũ intellectus ꝑ
impressionem speciei fortis intelligibilis non im
pediatur in cognitione intelligibilis debiliorum
⁊c̃. ¶ Respondetur ꝙ organuꝫ sensus per speciem
fortis sensibilis inficitur sic non est de intellectu.
¶ Secundum dubium videtur ꝙ cognitio non sit
res distincta ab anima/ q2 secundum augustinum
nono de trinitate. capitulo quarto. ꝛ sexto. amor ꝛ no
ticia existunt in aĩa substantialiter vel vt ita dicã
essẽtialiter non tãꝙ̃ in subiecto vt color in corpo
re aut vlla alia quantitas aut qualitas quicquid
enim tale non excedit subiectum in quo est/ nõ est
color ille aut figura huius corporis potest esse et
alteriusmens aut amore quo se amat potest ama
re aliquid preter se et ita est de cognitione q̃ mẽs
cognoscit se et alia. ¶ Item in fi. sexti de ciuitate
itaq3 modo tria ista scilicet mens et amor et noti
cia inseparata sunt a semetipsis et tamẽ eorum si-
gulum quedam substantia est et simul omnis vna
substantia vel essentia hec ille. ¶ Respondetur ꝙ
augustin⁹ non loqtur ibi de actib⁹ sed de potẽtijs
que sunt pricipia actuũ vnde vult ꝙ potentie iste
intellectia volitia et memoratiua non distinguntur
realiter ab aĩa sicut erãt opinio ãtiqua. ¶ Et tũc
ratio augustini potest sic deduci dicte potẽtie sũt
qualitates anime igitur sicut per eas potest itel-
ligere et frui ita seipsa potest formare tales act⁹
vna cum obiecto quia alias separabiliter ab aĩa
maneret cognitio ꝛ fruitio in eis et non i aĩa ꝛ sic
essent nobiliores ꝙ̃ aĩa. ¶ Teneo igitur ꝙ augu-
stinus loquitur de amore et noticia potentiali ac
virtuali que ẽ in ipã aĩa non autem de habituali
vel actuali q2 actualis cognitio secundum eũ est
res distincta nam libro sexto. capitulo sexto. vt
recitat magister sexta distinctione primi probat i
ipsa anima non esse vnam simplicem essentiam cũ
eñ aliud sit artificiosum esse in habere aliud acu
tũ aliud memorẽ aliud cupiditas aliud timor a-
liud leticia aliud tristicia ponit q̃ hec et alia innu
merabilia in aĩe natura iueniũtur et alia sine il-
lis et alia magis et minus manifestum ẽ eñ non
simplicẽ ⁊c̃. ¶ Itẽ magister ibidẽ ca. 7. et ẽ ex. 6.
ca. 8. deo ẽ hoc esse quod fortẽ eẽ vel sapientẽ vel
iustũ eẽ hũano autem omnino non ẽ hoc eẽ quod
fortem eẽ aut prudentẽ aut iustũ potest eñ eẽ ali
cuius ꝛ nullam istarum habere virtutem ¶ Item
magister ca. 6. ꝛ fruitur a libro nono de ciuitate
ca. 10. propter hoc ista natura diuia scꝫ dr simplex
ꝙ non est aliud hũano et aliud illud qd̃ habet si-
cut in ceteris rebus est non eñ hñs liquorem li-
quor est nec corpus color ẽ nec aĩa sapiã ẽ hec il-
le. ¶ Nec est difficultas nisi ad glosandũ auctori-
tatem augu. que mirabilis ẽ tamẽ põt dici ꝙ vo-
cat subiectum indifferenter illud qd̃ ẽ vere subie
ctũ receptiuũ et illud quod ẽ obiectũ eo modo q̃
solet dici in coi modo dicendi ꝙ est subiectuꝫ istius
vel illius scie et tamen ibi intendr̃ de obiecto.
¶ Et tunc glosabitur ratio nullum accidens põt
excedere suũ subiectũ nec receptiuũ nec obiecti-
uũ q2 nec põt fieri naturaliter in alio subiecto pri
mo et imediate ꝙ̃ sit nec eẽ alteri⁹ obiecti per se
ꝙ̃ est cũ signa naturalia nõ possint significare nisi
illud qd̃ signãt. ¶ Sed potentia intellectiua etiã
litiuã põt eẽ et sui aliorum obiectiẽ respectu quo-
rum põt eẽ igitur nec hec potentia nec ista ẽ acci
dens. ¶ Tertiũ dubium ẽ istud creet deus vnam
creaturam que intelligat tunc per essentiã suam
tunc ista posset beatificari et tristicia vel dolore ꝑ
essentiã suã igitur simile põt eẽ de aĩa. Responde
tur admittendo casũ et concedendo ꝙ illa creatu
ra esset substantialiter cognitio et fruitio dei et
cognitio sui et amor et etiam aliorum multorum
sicut de facto ponit aureol⁹ de ãgelo respectu sui
et aĩa ratio sui sed simul cũ hoc staret ꝙ multarũ
cognitionũ et volitionũ eẽt receptiua quia cõclu
sionẽ icludit ꝙ esset aliqua creatura q̃ cuiuslibet

rei possibilis et simul omnium et singularum eēt distincta cognitio hoc em̄ repugnat noticie perfectionis limitate et soli diuine proprium est. rc.

Utrū fruitio realiter distinguitur ab omnibus cognitione

Utrū fruitio realiter distinguitur ab omnibuz cognitione/ q sic quia omnis actus volitionis elicitus a voluntate presupponit cognitionē mediante qua causetur sed omnis fruitio est volitio igitur. rc. ¶ Secundo experimur nos nec odire nec diligere quedam eque perfecte cognita sicut cognoscerētur si diligerentur ymo perfectius consimilia que diliguntur igitur dilectio non est cognitio nam si esset quelibet dilectio cognitio quanto perfectius diligeremus aliquid tanto perfectius illud cognosceremus. ¶ Ad oppositum quia si sic deus posset destruere visionem dei seu cognitio conseruando fruitionē et ita amaretur icognitū quod ē inconueniens. ¶ Primus articulus ē ponere argumenta pro vtraq parte et primo probo q amor nō distinguitur ab oīm cognitiōe per augu. 9. de tri. capitulis multis. 37. et deinceps et magister allegat tertia distinctione primi q amor quo mens amat se et alia et noticia qua nouit se et alia sunt vnus spūs et vna essentia ergo amor non distinguitū ab oī cognitione. ¶ Preterea aīa posset amare icognitū quod non videt verū falsitas probat per au. 9. d tri. c. 4. ¶ Et magister tertia di. primi mēs em̄ inquit in principio capituli amare seipsam nō pōt nisi etiam nouerit se nā quomodo amat quod nescit et in fine illius capituli dicit mens que non se nouit nō se amat. ¶ Et alibi inuisa possimus diligere incognita nequaq̄ consequentia patz qr si essent absoluta realiter distincta deus posset facere vnū sine reliquo. ¶ Item tunc volūtas eēt ceca qr nihil cognosceret per actū suū de obiecto ¶ Itē tunc pōt eē aliquis beatus et tamen non videret deum nec cognosceret Item impossibile ē simpliciter icognitū placere voluntati sed posito solo actu amandi quocūq alio circūscripto placet oppositum dilectū. ¶ Item tunc econuerso actus fidei posset esse sine actu volendi consequens est falsum quia nullus credit nisi volens secūdū aug. super. 10. omel. 97. Intrare ecclesiam potest quis nollens sed credere non nisi volens. ¶ Item tunc volūtas posset in oppositū cuiuslz dictalis sine noticia stante et ita ferri in incognitū. ¶ Contra q nulla volitio sit cognitio probo quia aut actus amādi requirit aliam cognitionē preter actū amādi ad hoc q sit et tūc de ista stat tota dificultas principalis alterius partis, aut non et tunc quecunq essent equales in amādo essent equales in cognoscendo et ita semper maior clericus esset melior. ¶ Item tunc nullus posset contra conscientiā suam nec contra amorem suum ex quo conscientia sua non est nisi amor suus. ¶ Item tunc nullus actus malus volūtatis eēt quedā cognitio vel ergo recta vel erronea si primum tunc actus virtuosus contrarius esset cognitio erronea et per cōseq̄ns nullus eēt virtuosus nisi errando quod non est sanū si secundū tunc pena esset ante culpā scz error i cognitione. ¶ Item tunc quādo aliquid dictatur faciendū et voluntas vult illud facere tunc tale dictamē est cognitio distincta a volitione vel igitur cognitio que est volitio est conformis illi dictamini et tunc nullus posset facere contra conscientiā vel difformis et tunc simul assentiret et dissentiret eis vel non est distincta r tunc natura intellectualis non indigeret intellectu quia volūtas sibi sufficeret. ¶ Item voluntas pōt primo velle aliquid r postea nolle illud si igitur idem dictamē stet cū vtroq actu aut erit cognitio ipse velle cōformis aut nō siue sic siue nō erunt contraria simul scz assensus et dissensus. ¶ Item tunc in corde experiremur intellectionem vbi experimur dilectionem. ¶ Item tunc non esset i potestate nostra quis actus amandi sit rectus et quis nō sicut nec cognitio sit recta et que non nā si formamus propositionē nō est in potestate nostra vtrum sit vera vel non.

Primus articulus vbi prio pbat q̄busdā modis q ois volitio sit cognitio.

¶ Ad idem alius doctor tunc summa beatitudo esset sūma miseria: et sūma iusticia sūma iniqtas consequentia probatur posito q deus per suā essētiam suppleat vices oīm cognitionū quas habet dyabolus nullam mutationē faciendo i dyabolo tunc adhuc dyabolus esset sūme miser eius autez miseria est eius volitio vel nolitio. Si igitur omnis nolitio vel volitio est cognitio et tamen per positum diuina essētia sit cognitio dyaboli igitur sūma miseria dyaboli est diuina essētia et illa ē sūma beatitudo igitur summa beatitudo est sūma miseria rc. ¶ Preterea tunc de non amico posset fieri amicus sine mutatiōe noviter amātis: quia ista cognitio quā habeo d aliquo pōt fieri postea dilectio et tūc de non amico rc. quod est cōtra augustinū. 5. trinitatis ca. 37. Dicunt aliqui tenentes partem hanc q voluntas mutatur ex hoc q illud quod prius fuit tm̄ cognitio alicuius nūc fit volitio respectu illius et propter hoc voluntas aliter se habet. ¶ Sed contra tunc deus mutatur quia iam habet cognitionē actus alicuius peccatoris siue a pbatione vel cōplacētia et postq̄ dederit illi charitatē acceptando talem actum tūc est volitio et ap pbatio respectu illius igitur. rc. ¶ Item non saluaretur i aīa ymago trinitatis secundū duos actus et ita quasi superflueret totus liber augustini de trinitate declarare trinitatem increatam ex ymagine/ creata maxime libro nono. 10. 11. 15. ¶ Preterea sequitur q meritum posset fieri demeritum nā posito q aliquis haberet preceptū cognoscendi aliquā illecebrā tūc ista cognitio esset sibi meritū r si post vellet illecebram esset demeritū quia prior cognitio fieret dilectio. Preterea ex vehemēti amore sequitur maxima passio in corpore qualis nō fit ex actuali cognitione igitur. Preterea pari ratiōe qua cognitio pōt fieri volitio pōt esse nolitio et tunc volitio pōt fieri nolitio et ecōtra qd nō videtur. ¶ Item in xpo idem fuisset volitio et nolitio respectu passiōis qr vtraq fuit cognitio/ et tunc nō fuissent ibi voluntates diuerse quarū vna noluit mereri et alia voluit qd ē cōtra magistrū lib. 3. di. 27. Propter ista iste doctor tenet q volitio respectu alicuius rei nō est cognitio respectu eiusdē/ q̄uis volitio alicuius rei sit cognitio sui ipsius propter hoc q ipsa ē ipsius intellectus. ¶ Subdit adam q̄z iste rōnes nō pbāt cōtra me nisi q nulla cognitio p̄cedens volitionem sit volitio quā p̄cessit nec hoc dico nō autem pbāt qm̄ volitio sequens sit etiam vna cognitio licet nō p̄cedens cognitio igitur pcedit ab insufficienti sicut si vellēt pbare q iudicium intellectus respectu sēsus nō ē apphēsio pma igitur nō ē apphēsio. Preterea nō videtur rōnabilius q volitio

sit cognitio sui ipsius ꝙ sui obiecti quia omnis a
ctus talis primo est respectu sui obiecti talis a
ctus. ¶ Item sufficit illud quod datur si enim om
nis volitio est cognitio sui igitur omnis volitio ē
cognitio ⁊ hec ē conclusio probanda. Item cōtra
eum est illud argumentum de amico. ¶ Secund⁹
articulus ē ponere conclusiones. Prima aliqua
cognitio non est volitio seu fruitio loquendo de
fruitione causata partialiter ab anima effectiue
deus aūt nō necessitatur ad talem ordinē in cau-
sando ꝓbat̄ cōclusio nam omnis volitio vel frui-
tio cāBilis a voluntate nr̄a ꝓsupponit cognitionē
sicut experimur ʒ effectus naturaliter causabi-
lis nullū absolutuʒ necessario ꝑexigit nisi a quo
dependet ī aliquo gn̄e cause ergo talis cognitio
partialis ē causa effectiua volitionis seu amoris
igitur distinguntur. ¶ Confirmatur cognitio q̄ nō
est amor reducit voluntatem de potentia essentia
li ad accidentalem igitur presupponitur amori ⁊
nō nisi sicut eā effectiua igitur. ¶ Item experien-
tia docet ꝙ multa apꝓhendim⁹ que nec amamus
nec odimus. ¶ Item experimur ꝙ eodē actu apꝓ-
hendendi stante possimus alꝗ libere odire dilige
re ⁊ nō diligere apꝓhensum igitur ista apꝓhensio
nō est volitio. ¶ Secunda conclusio nō asserendo
sed opinando est ista ꝙ omnis volitio est cognitio
probatur ois experiētia alicuius obiecti est co-
gnitio eiusdē sed ois volitio ē huiusmodi eo ꝙ ē
actus vitalis igitur. ¶ Itē ad hoc sunt auctorita
tes in secunda ratione ad primam partē supra.
Prima operatio q̄ ē vltimus finis hominis est si
mul cognitio ⁊ dilectio igitur Antecedens proba
tur quia si esset cognitio q̄ nō ē dilectio deus pos
set illam conseruare sine dilectione et tunc homo
posset esse beatus qn̄ deum non diliget nec ꝑt eē
dilectio q̄ nō sit cognitio quia tunc cum beatitu-
dine staret ꝙ deus non esset cognitus. ¶ Item. 12.
trinitatis ca. tertio dicit augustinus Inueni scri
ptum esse in libro iob sācto viro loquēte ecce pie
tas ē sapiētia abstinere aūt a malis scia. In hac
differentia intelligendum ē ad cōtemplationem
sapiētiam et ad actionē sciētiam pertinere pieta
tē quippe hoc loco ponit dei cultum et quia cul
tus eius nisi amor eius quo nūc desideramus euʒ
videre et quasi idem habitus Enchi. cap. primo.
de sapia et pietate igitur. ¶ Item augustinus. 15.
de trinitate cap. 65 nūꝗ dicturi sumus volunta-
tem quādo recta ē nescire quid agit porro si sic i
est ei sua q̄dā scia. An vero audiendus ē quispiā
dicēs charitatem nescire quid agat quod non a-
git perperam. Et cap. 65. amor meus meminit
atꝙ intelligit quod appetere debeat quid vitare
¶ Item gregorius omel. 27. super illud ioh. 15.
quecunꝙ audiui a patre meo nota feci vobis dū
audita seruauit amata iam nouit quia amor ipse
noticia ē hec ille. ¶ Ex his respondetur ꝙ aucto-
ritates intelliguntur per comitantiam quia om
nis amans intelligit. ¶ Ad rationes dicitur ꝙ cō
tradictio ē eē dilectioneʒ sine cognitione a qua
procedit sed res ista q̄ nūc ē dilectio poterit a deo
cōseruari anichillata cognitione a qua processit
sed tūc ipsa non erit dilectio voluntas autē non
possʒ cōseruare illam eē que nūc ē dilectio absꝙ
cognitione ex quo ipsa naturaliter depēdet a co-
gnitione deus aūt posset: illud aūt quod nūc ē di
lectio ē actio voluntatis et non erit eius actio ni

si quando dependet a voluntate ideo non sequit̄
ꝙ aliquis posset velle incognitum. ¶ Contra tūc
pari ratione illa qualitas que nūc ē cognitio vo
litioni prima ꝑt informare animam et non eē co-
gnitio falsitas probatur quia quando iterato fie
ret cognitio vel hoc esseʒ per additionē alicuius
aut nullo addito vel subtracto nō primum quia
illud additum vel foret res nō cognitio puta spēs
prima vel simile aliud vel foret cognitio alia pri
ma puta ymaginatio vel sensatio exterior. Et tūc
etiam per talis additi subtractionem desineret
eē cognitio. Non secundum quia tunc fieret tran
situs de contradictorio in cōtradictorium ⁊c.
Diceres forte ꝙ sufficit ꝙ deus velit ꝙ ista qualitas
ꝑexūs sit nouiter cognitio verbi gratia si rex per
totum annū faceret cudi nouam pecuniam vo-
lens ꝙ a principio sequētis anni ipsa sit ꝑciuʒ tūc
sine nouitate rei ipsa tunc incipiet eē ꝑcium igit̄
a simili hec ¶ Contra augustinus. 5. trinitatis ca.
1. Dissimile ē ꝙ aliquis fiat amicus et ꝙ num⁹ fi
at ꝑciu primū non ꝑt eē sine mutatione subiecti
¶ Item tunc pari ratione poterit dici ꝙ quando
deus voluerit ipsa subiecta anime erit sibi ipi co
gnitio sine omni additamento nec oportebit po-
nere talem qualitatem que ē intellectio ymo fru
stra ponerētur multe qualitates in anima ꝓpter
plures actus anime. ¶ Item cum anima sit noui-
ter intelligens ipsa secundum intrinsecam deno-
minationem incipit eē aliqualis qualis prius nō
fuit igitur mutatur sic non ē de nummo cum no-
uiter sit preciuʒ vel de homine cum nouiter acce
ptatur ad aliquid ad quod non prius ⁊ hoc bene
sit ipso ignorante sed cum anima sit nouiter intel
ligens intrinsece experitur aliquid cognoscēdo
quod non prius. Aliter forte diceretur ꝙ qn̄ tal̄
qualitas iterum sit intellectio tunc aīa agit hoc
ꝙ ipse sit intellectio. ¶ Contra tunc nec solus de⁹
posset in me agere visionē vel fruitionē beatificā
quod non videtur dicendum quia tunc deus non
posset beatificare creaturam aliquam nisi ⁊ crea
tura beatificaret se ipsam vnde multi philosophi
concedunt ꝙ intelligere nō ē nisi pati. ¶ Item cuʒ
deus omni intellectione data possit creare in intel
lectu in duplo nobiliorē et in triplo et sic ī infini-
tum ita ꝙ intellectus per eam intelliget. Et pte
si per eam intelliget oportet ꝙ agat causa igr̄ ali
qua intellectione data intellectus ꝑt agere ī du-
plo nobilioris spēi et sic in infinitū igr̄ intellectus
est perfectionis infinite ¶ Item scd̄m quosdā sic
opināntes deus potest sic intelligi vt ipse sit anime
intellectio si igitur animam intelligere aliquid ē
agere intellectionem suam aīa posset agere deū.
¶ Item mirum esset ꝙ anima posset hoc facere ꝙ
talis qualitas fieret nouiter intellectio vel no-
uiter repreſētaret potentie obiectum et ꝙ solus
deus non posset hoc tribuere illi qualitati ꝙ ipsi
anime nihil agenti represētaret obiectū. ¶ Item
ad principale si volitio desinit esse volitio manēs
tamē illud quod prius si anichillaretur cognitio
preuia tunc ipsa prius erat volitio per ipsam co-
gnitionē. quero ly per cuius cause circunstantiā
notat et non ē dare nisi effectiue et talem ꝑt deus
semper supplere igr̄ sine cognitione ꝑt ista quali
tas eē volitio. ¶ Item tunc eque faciliter ipsi sal
uarēt omnia ponendo ꝙ aīa eē cognitio vel voli
tio ad presentiam obiecti tal̄ et tal̄ et tunc sequit̄

ꝙ eadē cognitio posset eē successiue amor et odiū respectu eiusdē ⁊ eadē cognitio possz eē assēs⁹ ⁊ dissē s⁹ sic la fides et opinio Sȝ diceres scia pt eē error ⁊ tū icōueniēs ē hoc sicut illa que tu infers igr̄ illa non sunt incōueniētia Añs probatur quia habita scia de aliqua re pt illa res corrūpi manēte eodē iudicio in anima ꝙ fuit prius scia et hoc tunc erit error igitur Respōdetur ꝙ secus ē de assensu ⁊ dissensu et de scia ⁊ errore quia scia dependet ab extrinseco scȝ a re sicut veritas ꝓpositionis ⁊ etiam sicut meritum quod dependet ab acceptatione diuina ⁊ ideo si deus ꝓcipiat mihi cōtinuare aliquē actum vsq ad a et non vltra et ego continuarem post a ille actus qui fuit meritum ante a erit demeritum post a sicut etiam idem iudicium quod nūc est scia potest fieri error propter mutationem rei sic autem assensus vel dissensus non denominatur ab extrinseco igitur ⁊c. ¶ Adam concedo igitur conclusionem videlicet ꝙ actus volēdi ita sit volitio ꝙ contradictio est quin ipsa posita in anima aia velit sicut contradictio est ꝙ albedo informet quando sit album illud quod informat ita ꝙ nullo pōtmodo prius non esse volitio informans aiam et postea esse volitio. sed illud quod est volitio vel nolitio vel cognitio absolute est tale secus est de errore et noticia vera quia veritas et falsitas de nullo dicūtur ad se sed nullomodo idē informans potest esse primo assensus et postea dissensus et ideo sicut omnis assensus vel dissensus est apprehensio et non econuerso ita omnis volitio vel nolitio est quedā apprehensio et hoc necessario posita ꝯstantia sibi sed non ecōtra. ¶ Dubitatur cuiusmodi sit dilectio vel volitio Supponitur primo ꝙ volitio est talis cognitio qualem presupponit quando naturaliter causatur. ¶ Conclusio aliqua volitio est cognitio apprehensiua tantum probatur volitio ad hoc ꝙ naturaliter causetur tantum presupponit cognitionem apprehensiuā quia aliquod delectabile potest diligi si apprehēdatur tamē noticia simplici incompleta vel complexa absq assensu vel dissensu igitur ¶ Ex quo pz ꝙ ēt aliqua volitio ē assēs⁹ et aliqua dissēs⁹ qñ. s. talē cognitionem presupponit ad sui naturalem causationem sicut cum aliquis gaudet de morte inimici naturaliter primo assentit isti inimic⁹ meus est mortuus igr̄. ⁊c. ¶ Ad primum argumentū pariter opposite dicitur ꝙ actus amandi naturaliter causatus requirit cognitionem preuiaz que non sit amor ⁊ negatur ꝙ de ista cognitione stet tota difficultas. ¶ Ad secundum negatur consequētia quia illum amorē ꝓcedit aliqua cognitio mediante qua causatur puta aliquod iudicium rectum cui potest contraire. ¶ Sed contra noticia que est amor similis est noticie precedenti vt dictum est igitur. ⁊c. Aliter dicitur ꝙ cum noticia precedēti et cum illa ꝙ est amor quādoq stat alia verbi gratia cum gaudeo de morte inimici possū simul habere cognitionē vel etiam preuie habuisse ꝙ non est gaudendum de morte inimici. Et contra talem facio ⁊ talis nec est cognitio que ē gaudiū de morte inimici nec ꝓcedens ex qua sit cātuȝ illud gaudiū quia talis ꝓcise ē ꝙ inimicus ē mortuus. ¶ Ad tertium concedo ꝙ actus malus ē ꝗdā cognitio et cum queris an recta vel erronea quero an loquatur de rectitudine morali et tunc talis actus non est moraliter rectus si loquatur de rectitudine veridica dico ꝙ quandoq sic puta si gaudeo ꝙ inimicus tribulatur et ita est in re est quādoq non sic si aliter sit in re ⁊ cum dicis ꝙ tūc actus virtuosus erit cognitio erronea ho non ē inconueniens vt si aliquis tristaretur de tribulatione inimici qui tamē nō tribularetur. Alia ꝗ sequūtur i argumēto nō habent colorem nisi ponēdo ꝙ omnis volitio e ēt assensus vel dissensus cuius oppositum dictum est. ¶ Ad quartum dico ꝙ iste actus voluntatis non est dictamē sed sequēs ad illud ⁊ quandoq ē conformis quando scȝ volitio sequens et iudiciū ꝓcedens habent idem obiectum primo in quod in vtroq actu sit assēsus vt si iudicē ꝙ inimicus mortuus est et gaudeam de hoc tunc illud gaudiū ē assensus et cognitio cōformis ꝓcedenti iudicio non tamē oportet ꝙ in illo casu nolitio opposita illi volitioni sit dissensus quia si tristaretur de morte inimici talis tristicia etiam esset assensus aliqualiter conformis precedenti dictamini licet tristicia non haberet idē obiectum precise cum iudicio precedenti sicut habuit gaudium qr obm̄ iudicii ꝓcedentis ē ꝙ inimic⁹ mortuus ē et hoc est precise obiectum gaudiū sed obiectum tristicie ē ꝙ non ē gaudendum de morte inimici. ¶ Itē vbi iudico ꝙ inimicus mortuus est et volitio sequens est precise habita ex tali iudicio siue sit gaudiū siue tristicia adhuc ē noticia cōformis illi iudicio quādoq aūt ē noticia desperata nec cōformis nec difformis vt si iudicē de aliquo bono quod nō ē appetendum adhuc stante illo iudicio possit appetere illud et tunc talis appetitus est sicut apprehensio incompleta illi⁹ boni similiter stante casu priori scilicet ꝙ iudicē nō esse gaudendum de morte inimici et tamē gaudeam de morte inimici tunc illō gaudium est assēs⁹ et iudiciū dissensus sed gaudium solum habet ꝓ obiecto ꝙ inimicus mortuus est. Et dictamē primum habet pro obiecto ꝙ non est gaudendum de morte inimici et ita actus iudicandi et volitio sequens non sunt conformia nec difformia sȝ desperata. ¶ Ad quintuȝ dico ꝙ tam velle ꝙ nolle erit conformis noticia illi iudicio. ¶ Ad sextum dico et concedo ꝙ ibi experimur illam cognitionem ꝗ est volitio licet non oporteat ibi experiri aliquā intellectionem distinctam ab omni actu volendi vel nolendi. ¶ Ad septimum negatur consequentia de rectitudine morali sed secus est de rectitudine veridica cui opponitur error illa enim respicit assensum vel dissensum et nulla volitio vel nolitio est assensus vel dissensus quin ipsa posita et rebus significatis per eam sit recta vel non recta secundum exigentiam rei significate velimus nolimus. ¶ Ex his sequitur ꝙ illa volitio que ē apprehensio proportionalis est vera vel falsa scȝ cuȝ gaudeo ꝙ inimicus meus mortuus est vel ꝙ sum xp̄ianus ⁊c. queō aūt nō licet sit apprehensio completa puta ista qua opto me eē beatum quia ōo optatiua non ē vera neq falsa vnde patet ꝙ aliꝗ volitio ē equiualenter ꝓpō. ¶ Ad primum argumentuȝ alterius doctoris nego deū posse eē creature cognitionem vel visionem et maxime omnem suam cognitionem si est miseria quia non essz ibi cognitio nisi qualis deus essz sibi ¶ Ad secundum non est contra me quia non concedo ꝙ precedens cognitio fiat post dilectio. ¶ Ad tertium bene saluatur ymago propter distinctionem prime cogni-

Aliꝗ volitio ē vera vl falsa ⁊ aliqua non

Ad primuȝ argumētū alteri⁹ doctoris.

tionis a dilectione quam principiat. ¶ Ad quartum patet per idem cum cōsequēs nō est inconueniens vt patet ex dictis. ¶ Ad quintum similiter et etiā ad sextum et septimū et propterea diceretur leuiter ab his qui tenent alio modo ꝙ precedens cognitio potest nouiter fieri volitio quia sicut ipse diceret ꝙ qualitas causata a deo in anima que nō est cognitio potest esse cognitio et ita causare cognitionem sic isti dicerent ꝙ cognitio potest fieri de nouo amor vel volitio et tunc nata est causare passionem. ¶ Ad principale patet. ¶ Sciendū ꝙ licet conclusio principalis a de cōmuniter teneatur scilicet ꝙ omnis volitio sit cognitio practica tamē tenentes oppositum dicerēt ad auctoritates sicut prius est tactum. ¶ Ad ratiōes vero diceretur ꝙ licet naturaliter volūtas non possit efficere volitionem sine cognitione prima concausante tamen possibile foret ꝙ annichilata cognitione deus cōseruaret volitionem per quam voluntas actualiter aliquid vellet et ita fieret incognitum cognitione concomitante non tamen incognitum cognitione prima a qua talis volitio processit. ¶ Item si deus immediate produceret talem volitionem in voluntate absqꝫ cognitione voluntatis per eaꝫ posset fieri in obiectum sibi simpliciter incognitū tamen voluntas per naturam suam non posset talem volitionem causare sic etiā non esset impossibile ꝙ staret fruitio beatifica sine visione quāuis de lege currente hoc nō possit esse quia per decretum beatitudo consistit in duobus actibꝰ que sūt visio et fruitio. ¶ Et ex hoc patet ꝙ in vna ratiōe secunde conclusionis assumitur falsuꝫ quando dicitur ꝙ vna operatio est vltimus finis hominis. Etiam non oportet necessario quando illa res q̄ est actus volendi est in voluntate ꝙ sit illi volitio sicut dicit adam quia possibile est ꝙ cum illa qualitate que nunc est dilectio. formaliter deꝰ ponat in eadem anima illam qualitatem que si naturaliter esset a voluntate causata ipsa foret odiuꝫ fortis igitur si prima necessario est dilectio. secunda necessario erit odium igitur idem homo eundem simul diligit et odit quod est impossibile sic etiaꝫ non oportet illud esse album quod informat albedo quia si nigredo maioris intensionis vel equalis simul informaret non esse album. etc.

Vtrū fruitio realiter distinguat a delectatione ꝙ non qꝛ alias posset stare fruitio dei sine delectatiōe et p̄ ꝯn̄s posset stare cū tristicia ꝯ̄ria et ita aliq̄s simul posset eē miser et beatꝰ. Itē voluntas ꝑ fruitionē vltimate q̄etat qḋ nō pōt eē nisi ꝑ delectationē qꝛ q̄cq̄d hēat volūtas adhue q̄rit delectationē si careat ea. ¶ In ꝯ̄riū ponit ꝑmꝰ articulꝰ ꝯtinēs plura argumēta ꝙ delectatio non sit fruitio. Probat fruitio ē opatio eo ꝙ frui ē amore inherere alicui ꝓpꝫ se ſꝫ delectatio ē aliq̄d supueniēs opatiōi. 10. ethico. igr̄. Itē fruitio ē actus libere elicitꝰ a volūtate delectatio aūt ē passio ipressa ab obiecto qꝛ orit̄ ex ꝯiūctiōe potētie cū obiecto ꝯueniēti. ¶ Itē fruitio hꝫ deū ꝓ obiecto delectatio nō habet visionē et fruitionē ꝓ obiecto igit̄ ꝓbat̄ volitio ē ī nr̄a ptāte delectatio nō vt pꝫ de pmis motibꝰ delectādi qꝛ scḋm augu. nō ē ī nr̄a ptāte qbꝰ visis tāgamur. Preterea. 10. ethi. ca. 4. perficit aūt opationē delectatio nō vt habitꝰ qui inest sed vt supueniens q̄dā finis sicuti iuuenibus pulchritudo. Preterea ibidē dꝛ ꝙ scḋm vnū quēq̄ sensū delectatio fit: dicimꝰ enī visiones et auditiones eē delectatiōes ſꝫ nullꝰ appetitꝰ vel volitio ē in sensu exteriori vt pꝫ per augu. 2. de li. ar. ca. 7. vbi ostēdit esse sensū comunē et post hoc ostēdit ꝙ tam in hoībus q̄ bestijs est virtus interior qua appetunt̄ delectabilia et fugiuntur offensiua et illa nō ē aliquis sensꝰ exterior nec etiā est ratio cum insit bestijs pꝫ igitur ꝙ appetitꝰ nō ē in sensu exteriori ſꝫ in iteriori. ¶ Preterea ponatur ꝙ aliquis ex cogitatiōe alicuius illecebre delectet̄ nō tn̄ velit illam sicut ponit augu. 12. de tri. ca. 15. et postea velit istā et amet tunc si iste amor sit ista delectatio q̄ prefuit seq̄tur primo ꝙ aliquis peccet mortaliter absqꝫ omni mutatiōe alicuiꝰ in ipso: secūdo ꝙ ex eodē aliquis pōt fieri amor respectu alicuiꝰ absqꝫ mutatiōe volūtatis quod negat augu. quinto de trinitate ca. 87. ¶ Et si diceret̄ ꝙ ymo mutat̄ voluntas qn̄ delectatio sua fit amor. ¶ Contra tūc deus mutaretur et etiā nūmus quando fit ꝓciū quod negat augu. ibidem. ¶ Preterea posito ꝙ aliquis vehementer appeteret aliq̄d qḋ non haberet et hoc absqꝫ delectatione sicut ē cōmuniter qꝛ desiderium sicut dicit commētator. 12. metha. cōmento. 29. magis est dolor q̄ voluptas et ꝙ post adipiscatur illud delectando de ipo tunc si ipsa delectatio sit ipa volitio que prefuit erit sibi contraria quia illa volitio ē dolorosa etiā mirabile videtur ꝙ totum corpus hominis ita alteraretur vehementer propter voluntatē et actum eius et tn̄ nihil nouū fieret in ea preterea tristicia est causa nolitionis igit̄ delectatio est causa volitionis sed nihil ē causa sui scḋꝫ augu. pmo de tri. ca. primo. ergo delectatio non est volitio. ¶ Preterea delectatio sequitur cognitionē sicut vmbra corpꝰ. 12. metha. cōmētato. 39. igit̄ magis ē cognitio q̄ volitio. ¶ Pro scḋo articulo istis nō obstantibꝰ teneo ꝙ fruitio beatifica creature rōnalis ꝑ quā formaliter excluditur miseria ē delectatio ꝓbatur talis fruitio excludit miseriā igit̄ formalit̄ repugnat tristicie igit̄ est delectatio hic dꝛ ꝙ fruitio eo ꝙ est nata eē causa delectatiōis nō stat cum tristicia. ¶ Contra igit̄ contrariatur tristicie sed tantum vnum vni ē contrariū igitur. ¶ Dicitur ꝙ fruitio proprie non contrariat̄ tristicie tn̄ sibi repugnat nā alique forme substātiales repugnāt licet nō proprie contrariant̄ et similiter alique forme accidentales. ¶ Contra igit̄ tristicia nō repugnat fruitioni nisi prout est cōtraria effectui fruitionis sed causa nō repugnat cōtrario sui effectꝰ nisi virtualiter deus aūt pōt illā virtutē suspendere ab agēdo etiā passo presēte tā quo ad causationē ꝓprii effectus q̄ quo ad destructionē effectus cōtrarii igit̄ pōt ꝑ potentiā dei talis causa stare in contrario sui effectus. ¶ Confirmatur quia agēs naturale quādoqꝫ suspēdit actionem alterius destruendo eius effectum et inducendo contrarium vt patet de igne calefaciente aquam et impedientem frigefactionem eius igitur multo fortius deꝰ. Item exempla de formis non sunt ad propositum quia ꝙ anima sensitiua asini et intellectiua hominis non se compatiuntur non est ex earū repugnātia sed ex hoc ꝙ nullum vnum corpus vel subiectum est naturaliter perfectibile simul vel successiue in eodem subiecto per ambas similiter est de

Primus articulus.

Secūdus articulus.

intellectione et albedine que non sunt receptibiles nec simul nec subiectiue in eodem subiecto sed argumentum procedit de formis repugnātibus receptibilibus in eodem. ¶ Aliter dr ꝙ de potētia dei absoluta simul stāt miseria tristicie et fruitio beatifica put sint in xp̄o / sed nec hoc rñdet quia argumētum procedit de tristicia cōtraria delectationi beatifice que deū habet pro obiecto et si talis est impossibilis ꝙ nullus forte posset tristari de dei bonitate clare visa tunc saltē procedit argumentum de tristicia que ē sūma pena dānatorum sed nulla talis fuit in xp̄o quia sua tristicia erat sensitiua et habuit aliud obiectū. s. passionem. ¶ Alia posset esse responsio magis realis ꝙ delectatio beatifica non pōt habere tristiciam sibi contrariā qz forte nulla tristicia nata est deū habere pro obiecto sine addito sicut habet delectatio btīfica sed actus vitalis cōtrariū debent habere idē obiectū et etiā idem subiectū nō solū specie sed numero qz amor et odium duorum indiuiduoꝝ eiusdem speciei bene compatiuntur se in eadē aīa. ¶ Secundo principaliter si fruitio non est delectatio tunc fruitio nō repugnat formaliter tristicie vt patet ex dictis igit possibile ē ꝙ in aīa absorpta tristicia subito a deo causetur fruitio beatifica absqz hoc ꝙ destruatur illa tristicia ponatur igitur hoc in esse tunc sic nullum agens creatum inueniens agens idispositum cōtrarie potest subito suum cōtrarium corrūpere et effectū suū iducere sed fruitio beatifica ē agēs creatum igitur tristiciā absorbentē nō pōt destruere subito et delectationem cōtrariā iducere igitur stabunt simul per aliqđ tempus potissima felicitas a sūma miseria sed nec in hoc casu ē ipossibile ad quod deducitur qz cōtraria bene possent a deo simul fieri in eodem ideo propter istas rationes nō teneo cōclusionē predictam. ¶ Ideo aliter arguo illud est beatitudo seu fruitio beatifica quod naturaliter est ab oībus hominibus appetibile quia vt dicit augu. omnes homines naturaliter appetunt beatitudinem vel esse beati sed gaudium vel delectatio sempiterna est hmōi igitur. ¶ Item si fruitio et delectatio distinguerentur ille cui daretur optio diligeret summā delectationem igit delectatio foret eligibilior fruitione beatifica sed hoc est inconueniēs igitur non distinguitur ab ea ¶ Item talis delectatio est actus summe quietatiuus igitur est fruitio. ¶ Item omnia sufficienter saluantur que oportet saluari ponendo ꝙ sint idē

Augustinus actus igitur. ¶ Item augu. 14 de trinitate ca. 7. dicit ꝙ amor fruens ē leticia. ¶ Itē primo de tri. ca. 10. plenum gaudium est frui trinitate. ¶ Itē de vera innocentia. 180 propositiōe beata vita ē gaudium et delectatio preterea .1. ethicoꝝ dicitur ꝙ delectatio perficit operationem igitur ē finis ad quē fiunt opationes igit. ¶ Preterea si non tunc deus posset annichilare delectationē fruitiuam manente delectatione et ita posset aliquis beatifice delectari nihil amando qui adhuc claram dei visionem haberet quod non videtur conueniens. ¶ Aduersarius nō reputaret ɔñs incōueniens. Itē augu. li. 1. de tri. ca. 13. de paruis in fine hoc ē plenū gaudiū nrm quo amplius non ē frui deo beatifice ad cuius ymaginem facti sumus. ¶ Ista tamen cōclusio posset teneri secundū duos modos distinctos. Primus esset ꝙ aliqua cognitio ex obiecto et natura propria talis ē ꝙ anima ipsa habita potest statim sine medio in actum amandi qui sit delectatio vel in actum odiendi qui sit tristicia et pena pro isto facit illud cōmentator. 12. metha. cōmento. 39. ꝙ delectatio sequitur apprehensionem sicut vmbra corporis igitur nō oportet interponi aliquā meditationem nec aliquam volitionem nec nolitionem. ¶ Et iterū tunc nulla delectatio esset primum peccatum si semper presupponeret aliquem actum appetitus. Item tunc nulla delectatio eēt immediate a libera voluntate sed effectus naturalis aliorum effectuum voluntatis. s. cognitionis et volitionis vel nolitionis. secundum istum modum diceretur visionem dei clarā eē talem cognitionem qua habita potest aliā imediate elicere vel causare cum deo fruitionē que sit gaudium beatificum. ¶ Secūdus modus sustinendi predictā conclusionem esset dicere ꝙ sicut omnis amor ad hoc ꝙ naturaliter causetur presupponit cognitionem ita omne gaudiū vel dolor delectatio vel tristicia et generalis omnis passio p̄supponit actum appetendi vel respuendi seu odiū vel amorē primum sicut causam suam partialem cum anima / et auctoritates multe hoc sonant que dicunt ꝙ tristamur de his que nobis nolentibus accidunt et similes et scd̄m istum modum dicēdi respondetur in vna alia cōclusione post ꝙ tales passiones non sunt effectus liberi voluntatis nisi mediāte ꝙ naturaliter sequuntur ad volitiones et amores vel odia presupposita ita ꝙ non ē in potestate voluntatis vt tollantur nisi recta aliqua de causis suis. ¶ Istam responsionem intelligo de illis passionibus que presupponunt actum aliquem appetitiuum p̄mum si nō omnes passiones tales sint ꝙ sic presupponant vterqz eni modus ponēdi apparet mihi pulcher et pbabilis sed secundum istum modum secundum oportet respondere ad argumenta modi prioris. ¶ Ad cōmentatorem dico ꝙ talis delectatio sequatur apprehensionem rei delectabilis non tamē sine amore vel odio medio nec adhuc est necessaria consecutio ꝙ mediante deliberatione posset anima facere ꝙ ad talem apprehēsionem nec sequitur amor nec delectatio. ¶ Ad secundum diceretur concedo consequens et ad tertium similiter. ¶ Ad primum dico ꝙ delectatio q̄ habet operationem pro obiecto est aliquid superueniens operationi delectatio autē beatifica habet immediate deum pro obiecto et est met operatio fruitiua cui tamē bene superuenit maxima delectatio reflexa sed ista non est beatifica beatitudine essentiali sed potius ista prior que est actus rectus. ¶ Ad secundum negatur ꝙ talis delectatio est passio impressa ab obiecto. ¶ Ad tertiū patet ex prima solutione ꝙ delectatio beatifica solum deum habet pro obiecto licet delectationes reflexe suguentētes bīi hēant pro obiecto visionē et delectationē de qbus beatus valde delectatur delectatiōe reflexa sed nō recta. ¶ Ad. 4. dr ꝙ sicut p̄me delectatiōes nō sūt i nr̄a ptāte sicut nec p̄me volitiones ex quo naturaliter ex cognitiōibus p̄uis sunt tante. ¶ Ad quintū cōcedo ꝙ delectatio nō est ista opatio quā pficit vt finis et tñ ē in se opatio q̄dam delectabilis. ¶ Ad sextū dr ꝙ sufficit vnus appetitus corrñdēs quiqz sensibus exterioribus et sensui cōi in differens reliqit vel saltē subito a sensu cōmuni qz simul duratione imutat a sensibili sēsus exterior et sensus cōmunis sed prior nature et ordine sensus

exterior ⁊ scd̄m hoc pōt stare tam dictuȝ augustini
ꝙ pōi vel si pōus velit ꝙ scd̄m vnumquēq; sensum
sit delectatio propria et appetitus tunc intelligē-
dum est dictum augustini de appetitu quo appe-
tere possumus vel fugere obiecta diuersorū sen-
suum non autem de appetitu q̄ precise respicit sen
sibilia vnius sens⁹ exterioris. ¶ Ad septimum di-
cendum ꝙ delectatio de illecebris est cōplacentia
ad obiectum non ad illecebram et vltra concedo
ꝙ in casu argumenti delectatio de illecebris cogni
ta non est nec efficitur amor prim⁹ habitus ad eū
dem vel obiectum eius. ¶ Ad octauum dr̄ similit
ꝙ desideriū quo quis desiderat aliquid sine dele
ctatione ymo pott⁹ cuȝ dolore respectu non habē-
ti nunꝙ̄ fit delectatio que habetur de eodem desi-
derato quando obtinetur. ¶ Ad nonum dicitur ꝙ
tristicia non est nec nunꝙ̄ erit illa nolitio vel odi
um cuius est causa sic nec delectatio est nec erit il
le amor cuius est causa cum hoc stat ꝙ omnis tri-
sticia sit in se sit amor vel odiū vel forte amor vni⁹
et odium alterius et ita suo modo est de delecta-
tione. ¶ Ad decimum potest diuersimode dici secū
dum duos modos prenotatos sustinendi hanc con
clusionem vt satis patuit concedendum est autem
ꝙ omnis delectatio est quedam cognitio et simili
ter omnis tristicia sed non est ista cognitio q̄ eadē
stat successiue cum tristicia precedente ante ade-
ptionem desiderati et post cū delectatiōe respectu
eius iam habiti vt satis patet. ¶ Sciendum ꝙ vni
uersaliter omnis appetitus alicuius rei cogniti-
ue pn̄tate potentie appetitiue per modum conue
nientis vel boni apparentis dici potest delectatio
et secundum hoc negandum esset illud quod assu
mitur in octauo argumēto. s. ꝙ aliquis potest ap-
petere aliquid nōdum habitum absq; delectatio-
ne ymo dico ꝙ ille appetitus seu volitio est ipsa-
met delectatio cum qua bene stat dolor seu dele-
ctatio tristicia cuius obiectum non est illud desi-
deratum sed pott⁹ carentia illi⁹ desiderati / sic eti-
am diceretur ꝙ appetitus dyaboli ad puniendū
animas est sibi delectatio quāuis aliunde maxi-
mam habeat tristiciam ⁊ ita omnis fuga mali seu
odium mali tristicia est ⁊ eius obiectuȝ est hoc eē
malum cuȝ quo stat delectatio de hoc ꝙ homo re
cedit a malo. ¶ Ex hoc patet ꝙ potissime fruitio ē
in se formaliter, delectatio non tamen est summe
appetibilis sub ratione qua delectatio sed pott⁹
sub ratione qua ē dilectio summi boni. ¶ Et ideo
si dilectio et delectatio realiter distinguerentur
daretur optio alterius precise sine altero eligen-
da foret dilectio eo ꝙ hoc esset iustuȝ ad hoc ꝙ ra
tionalis creatura tenetur nec haberet curare de
delectatione quia sufficienter ymo summe satia-
retur in dilectione seu fruitione qua sic coniungi
tur suo fini propter ipsum finem quo totum suum
desiderium satiatur ⁊ quietatur etiam si nullum
respectum habet ad suum cōmodum vel ad suam
delectationem. ¶ Ex hoc patet ꝙ alique rationes
scd̄o adducte pro cōclusione dicta non procedunt.
¶ Sciendum est ꝙ pro eadem cōclusione dilectio-
ne stante non oportet ponere aliquam delectatio
nem reflexā superuenientē fruitioni sed ipa fruitio
est vltimata delectatio de summo bono ⁊ etiam ē
delectatio sui ipi⁹ ⁊ visionis eiusdem summi boni
licet quibusdam operationibus imperfectis sup
ueniant bene delectationes quibus confortatus

operans perfectius operatur sed hoc non opor-
tet in operatiōe perfectissima sicut est fruitio ni-
si diceret delectationē superuenire fruitiōi / quia
ratio delectationis consecutiue se habet ad ratio
nem fruitionis quia fruitio naturaliter est prius
fruitio vel dilectio ꝙ ipsa sit delectatio et etiā na
turali concomitantiali non sit impedimētum ad
eam sequitur ꝙ ipsa sit delectatio sicut alii dicunt
ꝙ relatio est realiter distincta ab ea naturaliter
sequatur eam. Et dicitur notanter si non sit impe
dimentuȝ quia deus posset facere ꝙ esset dilectio
vel fruitio que non esset delectatio nec ad eam se
queretur delectatio nec hoc videtur incōueniens
de potentia dei absoluta sed tunc fruitio non for-
maliter esset delectatio nec vniuersaliter omnis
appetitus sed solum talis in quo est actualis pce
ptio cōmodi ex coniunctione potētie cum obiecto
¶ Sciendum etiam ꝙ delectatio proprie non ē ni
si virtutis appetitiue rationalis vel animalis et
sic intellectus non delectatur de apprehensis vel
de sua apprehensione sed apprehenso conuenienti
appetitus concipit desiderium vel amorem illius
et ita delectatur et sic delectatio vel est amor seu
desiderium alicuius conuenientis sequens ad ap
prehensionem eius vel est actus distinct⁹ sequēs
simul apprehensionē ⁊ dilectionem seu amorem ⁊
sic si deus crēret angelum qui non esset appetitu⁹
rationabiliter vel animaliter sed solū intelligēs
talis in nullo posset delectari. ¶ Si tamen aliqs
accipiat vniuersaliter delectationem ꝓ adeptio-
ne naturaliter cōuenientis vel illius ad quod tā-
ꝙ̄ ad finem suum vel tanꝙ̄ ad bonum vel conuenie
ens inclinat appetitus siue animalis siue natura-
lis vel prolatione in illud tunc sunt etiaȝ delecta
tiones intellectuales ⁊ naturales. Et scd̄m hoc i
anima rationali vel in angelo triplices sunt intel
lectiones prime sunt intellectuales et sic omnis i
tellectio complexa vel incomplexa siue sit appre-
hensio obiecti simpliciter vel per modum veri vl
per modum boni est delectatio intellectus quia ē
cōiunctio potentie cum suo obiecto sibi conueni-
enti. Aut est delectatio que est naturalis motio
potentie apprehensiue per modum complacentie
in obiectum sibi presentatum sub ratione boni et
tales delectationes etiā vocant prime volitiōes
naturalit cāte a cognitionib⁹ primis ⁊ non sut in
nostra potestate prout cōiter conceditur. ¶ Ter-
tia delectatio ē libera volitio qua appetitus fer
tur i obiectū suū ⁊ qua libere dilectiue cōiungit
eidē siue substātialit siue sit absens siue pn̄s ⁊ ta-
lis ē in nostra potestate ⁊ potissime talis ē fruitio
⁊ sic implicaret cōtradictionē fruitionem esse, si-
ne delectatione sed q̄ concederet fruitionē esse si
ne delectatione diceret ꝙ delectatio adderet sup
fruitionē perceptionē cōmodi prouenientis ipsi
potentie ab obiecto ¶ Dubiū primum si oīs dele
ctatio est amor vel odium igitur ē cognitio conce
ditur ꝙ quedam delectatio est simpliciter appre- Primū dubium.
hensio quedam compositio etiā ꝓut talem vel ta
lem noticiam naturaliter preexigit nulla tamen
est iudicium practicum quo. s. iudicetur sic esse a-
gendum sicut nec volitio est tale iudiciuȝ quia di
ctamina practica et electiones secundum philo-
sophum sunt respectu nondum positi tempore
vel natura vt ita loquar: aliqua tamen bene est
iudicium speculatiuum scilicet opinio vel cre-

dulitas qua opinetur vel credaſ de aliquo ita eē
vel non eſſe aliqua tamen bene precedit noticiaꝫ
practicam ſicut ⁊ obiectum ſuum. verbi gr̃a cum
doleo ꝙ offendi deum vel proximum. ¶ Ex dictis
patet ꝙ aliqua delectatio virtuoſa poteſt eſſe opi
nio falſa vt iſta qua quis delectatur ꝑ ſe ex hoc
credit perſecutorem eccleſie eē mortuum vel con
ſimile ⁊ non eſt ita. ¶ Contra oīs electio virtuoſa
eſt cum rōne recta ⁊ ratio recta ē vera / dico ꝙ eſt
cum ratione practica vera ſed bene poteſt eſſe cū
ſpeculatiua falſa. ¶ Secundū dubium ē quia non vi
Scōm dubium. detur ꝙ omnis delectatio vel amor ꝓſupponit na
turaliter cognitionē aliam reſpectu voliti quia cuꝫ
contra omne iudicium ſuum poſſit volūtas īvelle
aliquid vel nolle videtur ꝙ ipſuꝫ velle eſſe poſſit
prima noticia illius voliti. ¶ Item voluntas pōt
auertere intellectionem ab oī actualiter cognito
⁊ velle intellectuꝫ intelligere ad modū precogni-
tum actu hoc non videſ niſi ipſa volitio ſit prima
illius obiecti cognitio. ¶ Ad primū dr̃ ꝙ nō obſtā
te quocunq̄ dictamine practico voluntas pōt libe
re nō velle vel nolle ſe conformare, nec tñ poteſt
velle oppoſitū niſi oppoſitū apprehēdatur ⁊ ideo
non ſequiſ ꝙ feratur in incognituꝫ. ¶ Ad ſcōm ne
gatur ꝯña quia ad hoc ꝙ voluntas cōuertat intel
lectum ad aliquid cognoſcendū reqritur illi⁹ ap
prehenſi propria habitualis forte cōmunis cōcur
rens cum habituali propria vel aliter quod plus
apparet ad e dicendū eſt ꝙ intellectus iudicat nō
eſſe ſtandum in tali conſideratione ⁊ voluntas po
teſt conformiter imperare ⁊ ſuſpēdere intellectū
a cōſideratiōe illa vel cōuertere ad aliō vel actu
aliter occurrens vel ex cognitione aliqua ad ꝑus
cognitum vel quia vnus habit⁹ forti⁹ īclinat ad
actus aliquos ꝙ alt⁹ vel alio modo ſed ſecus eſt
circumſcripto omni tali iudicio tunc enim ſolū a
caſu vel mere naturaliter ſolum ceſſaret ab actu
priori obiecti. ¶ Sciendūꝫ ꝙ volitio vel delecta
tio etiā eſt cognitio que ē iudiciū practicuꝫ ⁊ hoc
probatur ex dictis i primo dubio ꝙ delectatio ta
lis ē noticia qualē naturaliter preexigit ſed ali-
qua exigit iudiciū practicū quo iudiceſ ſic eē agē
dum vel non. ¶ Item nota ex ſolutiōe primi argu
menti ſecundi dubii patet ꝙ non ſequitur ratio ē
recta igitur voluntas quia ratio pōt habere ap-
parentiā ad vtramq̄ partem contradictionis de
aliquo agibili ita ꝙ in particulari habet apparē
tiam boni ꝙ. a. eſt agēdum ⁊ aliā apparentiam ꝙ
a. non ē agendū ſicut ſepe fit in cōcluſionib⁹ ſpecu
latiuis ⁊ ſtante vtraq̄ apparentia boni conſentit
per iudicium practicum illo non obſtante volun-
tas eligit oppoſitā partem q̄ etiam p̄ñtatur ſibi tan
ꝙ apparens bonum ab intellectu apprehēſuꝫ igi
tur ⁊c. ¶ Item ſciendū ꝙ ſcdo argumento nō vide
tur ſatiſfieri niſi dicatur ꝙ voluntas eſt per ſe co
gnitiua ⁊ ſic pōt intellectum ſuſpendere a conſi-
deratione quam habet et vertere ipm ad conſide
rationem alterius obiecti ꝙ ipſa voluntas tūc ta
liter cognoſcit ꝙ non prime ſibi preſentatur per i
tellectum quia alias ipſa nō verteret intellectuꝫ
ad hoc obiectum ſed intellectus verteret ſeipſuꝫ
ſufficit autē volūtati ꝓſentatio preuia alteri⁹ ob-
iecti vel aliorum habentiuꝫ naturalem connexio
nem cum iſto cognito ſiue ex conformitate ſiue ex
Tertiū dubium. contrarietate ⁊c. ¶ Tertium dubium vtrum obie
ctum ſit cauſa immediata delectationis. Reſpon

det ſcotus queſtione vltima prime diſtinctionis
in reportatiōe pariſieñ. ꝙ ſic quia ſicut obiectum
ſenſibile eſt cauſa delectationis in appetitu ſenſi-
tiuo ita conſequenter obiectuꝫ intellectuale cau
ſat delectationem in appetitu intellectiuo ſcili-
cet voluntate igitur. Contra illud arguit okam Okam.
poſito actu primo intellectus vel voluntatis que
preexigitur delectationi ſecundum ordinem natu
ralem habetur cauſa ſufficiens delectationis ſi-
ue obiectum ſit ſiue non ſit ⁊ etiam ſtantibus eiſ-
dem actibus primis volēdi vel cognoſcēdi amo-
to obiecto non ſequitur minor delectatio ꝙ pri⁹
ſaltem dum modo non remittantur actus primi
per ablationem obiecti ⁊ deſtructo tali actu vel
actibus vel ſaltem eis non poſitis non poteſt fie-
ri delectatio ergo obiectum nihil facit ad illam
delectationem ſed iſti actus ſunt ſufficiens eius
cauſa. Iſta concluſio deducta contra ſcotum vide
tur ad e vera vnde dicit ꝙ ex hoc ꝙ obiecta ſūt de
lectabilia non habetur euidētia ꝙ cauſent imme
diate delectationem licet aliquando obiectuꝫ de
lectabile ſit cauſa mediata delectationis conce-
dendum ē ꝙ delectatio intellectualis que eſt ip-
ſa dilectio immediate cauſatur ab anima ⁊ intel-
lectione ſicut dilectio ſenſitiua a ſenſatione dele
ctatio autem intellectualis ſuperueniens cauſa-
tur ab aīa et ab intellectione mediante ſcilicet di
lectione. Unde patet ꝙ etiaꝫ dilectio nō eſt ab ob
iecto ſed ab anima et intellectione preuia ⁊ eodē
modo dicitur de delectatiōe reflexa. Per hoc pa-
tet ad formam argumenti ſcoti quia negandū ē
antecedens ſcilicet ꝙ obiectum ſenſibile ſit cauſa
ſaltem immediata delectationis in appetitu ſen-
ſitiuo. Contra decimo ethicoruꝫ quarto habetur
ꝙ ſemper obiecto delectabili ſenſato ſequitur de
lectatio. Item qua ratiōe delectatio aliqua eſſet
dilectio libere cauſata a voluntate eadem ratio
ne triſticia eſſet odium libere cauſatum a volun-
tate et tunc voluntas poſſet non contriſtare ſe quod
videtur inconueniens. Ad primum dicitur ꝙ phi-
loſophus videtur attribuere cauſalitatem imme
diatam delectationis ſenſationi q̄ ē reſpectu ob-
iecti delectabilis ſcōm ſenſuꝫ ⁊ nō obiecto. ¶ Ad
ſcōm dr̃ ꝙ triſticia aliqua libere cauſatur ab aīa
ſ. illa q̄ eſt contraria delectationi libere cauſatæ.
conceditꝫ ꝙ tali triſticia voluntas poſſet ſe non cō
triſtare quia poſſet illam triſticiam non cauſare ſ
nō odiēdo obiectum triſtabile ⁊ non ſequiſ iſte li
bere contriſtaſ igiſ libere vult triſtari quia triſti
ri eſt actus rectus odiendi obiectum ſibi diſcon-
ueniens ſed velle triſtari eſt actus reflexus ſicut
eni voluntas pōt cauſare dilectionē libere abſq̄
hoc ꝙ velit dilectionē ſed obiectū tm̄ ita pōt libe
re cauſare triſticiā ferēdo ſe oditiue i obiectū di-
ſcōueniēs licꝫ nō velit triſticiā ſꝫ nollit tñ q̄ñq̄ poſ-
ſet velle triſticiam ſicut aliqui volunt eſſe triſtes
pro peccatis. Eſt etiam quedā triſticia non libere
cauſata ſed neceſſario ſicut ⁊ delectatio illi ꝯtra
ria. Ubi gr̃a cognito īfortunio amici neceſſario
ſequiſ triſticia q̄ ē odiū illi⁹ īfortunij ſicut ad co-
gnitionē ꝓſperitatis amici neceſſario ſequiſ de-
lectatio q̄ ē dilectio illius ꝓſperitatis ambe etiā
ſunt triſticie alie ⁊ delectatiōes ⁊ amores ⁊ odia
tā primaria ꝙ ſecūdaria non libere ſꝫ neceſſario
cauſata ab aīa. Triſtis ē (inquit xp̄s) aīa mea vſ-
q̄ ad mortem videtur enim ꝙ nō fuit in poteſtate

anime christi data immediate de illa morte certitudinaliter cognita minime non tristari vel non eam odire odio q̃ non esset horror mortis.

Quartum dubium. Quartum dubium vtrum fruitio sit actio partialiter ab anima vel totaliter a deo. ¶ Respõdetur q̃ ẽ partialiter a deo ⁊ eodem modo delectatio beatifica vnde patet q̃ delectatio beatifica imediate ẽ ab obiecto delectabili secus autem est de alijs delectationibus aliorum obiectorũ vt patet ex dictis

Quintum dubium. ¶ Quintum dubium vtrum delectatio beatifica sit actus reflexus. Et dicendum est q̃ si hoc est possibile non oportet tamen ita esse et quando sic est adhuc ipsa nõ est delectatio beatifica ex hoc q̃ habet aliquid aliud a deo ꝓ obiecto. Contra probatur q̃ delectatio beatifica non sit actus rectus sꝫ reflexus habens rectum pro obiecto quia omnis amor concupiscentie qui est delectatio et non desiderium fertur immediate super habitionem rei et non super rem concupitam vel amatam amore amicitie visum enim non est immediatum obiectũ amoris concupiscentie que est delectatio sed visꝰ qui est actus rectus sꝫ delectatio fruitiua ẽ amor concupiscẽtie cum sit delectatio proueniens ex diuina habitione que habitio est aliquis actꝰ quo habetur deus puta visio beatifica vel dilectio dei igitur. Preterea delectatio fruitiua succedit desiderio sed desiderium est habitionis diuine respectu. non respectu dei absolute non enim desideramus deum sed habere deum vel videre ipsum: igitur nec fruitio est delectatio de deo sed de visione dei. Item obiectum dilectionis fruitiue ẽ aliqua perfectio nostra nobis formaliter inherens cum sit delectatio proueniens ex coniunctione conuenientis cũ conuenienti ita q̃ coniunctio et perfectio qua perficitur potentia per sibi conueniens videtur causare delectationem fruitiuam sed deus non est ꝑfectio formaliter nobis inherens nec aliquid aliud est perfectio nostra vltimata quo aliquis actus quo coniungimur immediate deo igitur talis actus vnitiuus beatifice est obiectuꝫ fruitiue delectationis et non deus. Itẽ amor oĩs desiderij aut delectatiõis habet; pro tali obiecto significabile per complexum significans aliquid esse cõueniẽs vel discõueniẽs sicut deũ videri vł manifestari vel hmõi et deꝰ absolute sumptꝰ nõ ẽ tale significabile per complexuꝫ igitur fruitio nõ erit delectatio de deo sed de visione dei. Cõfirmatur quia obiectum complexuꝫ gaudij beatifici pẽdet ex circulatione perpetuationis diuine visionis et fruitionis igiẽ requirit creaturã ꝓ partiali obiecto. ¶ Preterea desiderare aliquod bonuꝫ deo esset omnino vacuum igitur talis delectatio non videtur esse fruitio sed delectatio de hoc q̃ aliquis habet deum per visionem vel dilectionẽ. ¶ Sed contrariũ mihi videtur q̃ omnis amor perfectissimꝰ est amor amicitie respectu nobilissimi obiecti sed delectatio beatifica est amor perfectissimus quia fruitio vt patet ex cõclusione principali igitur ⁊c. vnde et beatus scd̃m leges amicitie ⁊ virtutis magis gaudet de felicitate dei q̃ de propria vnde augu. propter te solum beatus nõ propter illã beatior supple essẽtialiẽ ⁊ absolute. ¶ Secundo sicut habetur in littera per augustinũ frui est per amorẽ inherere alicui ꝓpter se igitur solũ ⁊c. ¶ Item res quibꝰ fruendũ est sũt pater et filiꝰ ⁊ spiritus sanctus. Preterea actu visionis ẽ vtendum ex littera igitur nõ fruendũ: Itẽ visio vel delectatio posset esse nolita scd̃m rectam rationem s. si deus hoc p̃ciperet igitur ⁊c. Preterea desideriũ visionis istiꝰ nõ est fruitio vie igitur nec delectatio respectu illiꝰ ẽ fruitio patrie q: idẽ ẽ obiectũ in oĩbꝰ est obiectum vtriusq; nã scd̃m augusti. 14. de trinitate ca. vltimo fruitio vie etiã ꝯsistit ĩ amore dei vsq; ad cõtẽptũ sui. Itẽ ĩ via nõ tñ desideramꝰ videre deũ sed diligimus deum absolute igitur nõ minꝰ in patria nõ tantũ delectabimur de visione dei sꝫ de deo ĩ se. Añs patet q: posito q̃ nũq̃ deus esset habendꝰ aliẽ q̃ in via adhuc esset summe diligendꝰ ⁊ tũc non esset desiderandꝰ haberi ꝑ visionem. ¶ Ad primũ in contrariũ negatur minor licet enim talis delectatio sit ꝓueniens ex diuina habitione causaliter partialiẽ nõ tamẽ ista habitio est eiꝰ obiectũ. Ex hoc vult q̃ vt patet ex dictis ponenda sit alia delectatio reflexa cuius ista habitio est obiectum tñ credo q̃ hoc nõ oporteat q: hic in via posset esse vnus actus dilectionis cuiꝰ obiectum principale ẽ deus ⁊ obiectũ secundariũ proximꝰ qui diligiẽ eodẽ actu ꝓpter deũ sic etiam eiusdem actus delectationis beatifice recti ⁊ nõ reflexi obiectũ principale est deus secundariũ autẽ est diuina habitio in qua delectaẽ beatꝰ ꝓpter deũ. Ad scd̃m dicitur q̃ delectatio cõcupiscentie succedens desiderio habet idẽ pro obiecto q̃d habet desideriũ sꝫ delectatio amicitie succedit amori absoluto dei in via et non desiderio nisi sic q̃ est post ipsum sicut etiam succedit fidei. Ad tertiuꝫ patet per idem Ad quartum patet similiter: ⁊ confirmationẽ eius ⁊ procedunt de delectatione concupiscẽtie q̃ succedit desiderio. Ad quintum dico q̃ nõ est vanũ delectari ĩ deo ⁊ cõplacere in deo ⁊ bonis dei nisi apud illum q̃ non experitur vel nõ credit se debere cõplacere in aliquo nisi cõcupiscenẽ ⁊ non amicabiliter.

Sextũ dubium. Sextũ dubiũ an tota beatitudo stet in vno actu q̃ simul sit dei visio dei fruitio ⁊ delectatio beatifica de deo. dicendũ est q̃ si aĩa beati se habeat actiue ad aliquam partẽ sue beatitudinis essentialis tunc sunt ibi ad minus due partes distincte scilicet clara dei visio ⁊ dei fruitio vel gaudium scd̃m scilicet modum sustinendi conclusionem principalem. Utrum autem anima actiue se habeat respectu beatitudĩs sue tractabitur in alia questione/hic tamen est notandum sicut tangiẽ quidã doctor et bene q̃ beatitudo multipliciẽ sumiẽ vno mõ ꝓ obiecto beatifico ⁊ sic loquitur boetiꝰ tertio de cõsolatione prosa decima probans deũ esse summã beatitudinẽ. Tertio pro visione clara dei de quo Jo. 17. hec ẽ vita eterna. Tertio ꝓ actuali amore dei clare visi ⁊ sic loquiẽ augustinus in locis innumeris vocãs fruitioneꝫ dei beatitudinẽ. Quarto pro dilectione vel gaudio quod oritur ex fruitione dei clare visi ⁊ sic loquitur augu. ĩ libello de vera ĩnocẽtia ꝓpositiõe 160. cũ dĩt btĩtudinẽ seu vitã beatã etiã gaudiuꝫ. Quinto ⁊ magis ꝓprie accipiẽ ꝓ toto aggregato ex tribus predictis ⁊ omnibꝰ pertinentibꝰ ad statũ beati, q̃ ꝑtinẽtia enumerat anselmꝰ de similitudibꝰ ca. 49. Et sicut sũt. 7. a dotes ꝑtinentes ad statuꝫ corporis. s. pulchritudo agilitas fortitudo libertas sanitas voluptas ⁊ longeuitas ⁊. 7. ad animam. s. sapientia amicitia concordia honor potestas securitas, ⁊ gaudiũ. Interque habes sapiẽtiã amicitiã ⁊ gaudiũ de quibꝰ loquiẽ anselmus

in libro de cōcordia describēs beatitudinē ꝙ beatitudo scḋm omnē consensum est sufficientissima competentium commodorum sine omni indigentia. Et boetius describit eam ꝙ est status bonorū omnium aggregatione perfectus / ꝛ isto modo teneo seu securitas est intrinseca pars beatitudinis sicut sumitur beatitudo maxime propter secundū eum quia cum omnia talia saltem que pertinent ad essentialem beatitudinem inseparabiliter cōcomitantur. Ideo auctoritates quamlibet istarū partiū essentialium quādoqꝫ vocant beatitudinē ꝛ vtuntur parte ꝓ toto tamen delectatio est pars vltima ꝛ optima beatitudinis. ꝛ optima partialis beatitudo ꝛ hoc habeo ego dicere qꝛ ista circūscriptis aliis esset quedam plena beatitudo licet non eque plena sicut aggregatum prenotatū nec sit aliqua partiū aliarū vt visum est. Et nota ꝙ delectatio iportat operationem omnino perfectam et penitus quietatiuam et sacietatiuam.

Viso de delectatione beatifica.

Utrum sit fruitio queritur i generali Utrum oīs delectatio vel tristicia sit dilectio vel odiū seu volitio aut nolitio. ¶ Et potest argui pro ꝛ contra sicut i precedenti questione. ¶ Prima cōclusio oīa delectatio voluntatis vel tristicia volūtaria est velle vel nolle probatur quia non sunt plures actus vitales appetitiui in voluntate etiam quia omnis actus complacentie vel displicentie volitiue ē velle vel nolle igitur ꝛc. Item qꝛ nō minus vna delectatio volitiua est volitio ꝙ alia sed delectatio beatifica ex primo articulo ꝑcedētis q̄stiōis ē dilectio igr̄. Ex quo patet ꝙ omnis delectatio vel tristicia sensitiua est quoddam appetere vel nō appetere contrarie. s. appetitiue fugere qꝛ sic est de hoc a parte appetitus sensitiui sicut a parte appetitus itellectiui igitur ꝛc. ¶ Primū dubium vtrum econtra omnis amor vel odium sit delectatio vel tristicia hic tenetur concorditer ꝙ non / ꝛ hoc arguit petrꝰ aureolus quia aliquis est amor nō delectationis sed desiderii respectu non habiti / igit̄ bene ponuntur ista quattuor. s. velle desiderii ꝛ velle delectationis ꝛ nolle fuge ꝛ nolle tristicie. ¶ Quāuis ista conclusio forte sit vera tamē mediū nō videt̄ sufficiens qꝛ stat in hoc ꝙ amor desiderii nō est delectatio nec tristicia cuiꝰ oppositū innuit ꝯmentator. 12. metha. ꝯmento. 39. dicit quasi in principio cōmēti ꝙ desideriū tale magis est dolor ꝙ voluptas non igitur initendū est huic medio sed posterius tangendo. Secundū dubium vtrum omnis amor distinctus contra amorem desiderii sit delectatio ꝛ omne odium distinctum contra nolle fuge ꝛ resilitionis sit tristicia. ¶ Et videtur ꝙ sic nam appetitus naturalis non habet nisi duos actus positiuos. scilicet moueri in finem et quiescere in ipso vt patet de grauitate respectu centri et duos priuatiuos. s. fugere ab opposito et inquietari dum est i ipso igitur a simili appetitus sensitiuus irrationalis similiter et rationalis non habet nisi quattuor actus duos positiuos quorum vnus est moueri ad finem scilicet desiderium et prosecutio. ¶ Secundus quiescere in fine vel obiectū scilicet delectari et duos priuatiuos quorum primus correspondet fuge ꝛ resilitioni scilicet abhominatio seu detestatio secundus inquietationi. s. displicētia et contristatio / dices ꝙ non est vsqꝫ ꝙ simile qꝛ in naturalibus est grauitas vel leuitas que principiant istos actus et in se non sunt actus sed i appetitu animali et rationali est loco grauitatis et leuitatis ipse amor pondus inclinans in desiderium vel delectationem. Iuxta illud augustini amor meus pondus meum ꝛc. etiam preter actus correspondentes forme que est principium talius in naturalibus igitur ꝛc. non est simile sed hoc nō valet quia amor iste ex quo oritur desiderium est delectatio quedam de obiecto apprehenso igitur amor incitans desideriuꝫ non est alius actus a delectari Antecedens patet quia memoria ꝛ ymaginatio delectabilium sunt delectationes vt dicit phūs in rethorica. Ex hoc autem ꝙ homo delectatur ꝛ complacet in obiecto apprehenso incipit desiderare realem eius presentiam. Et ex hoc confirmatur prima ratio quia si aliquis amor esset alius a desiderio ꝛ delectatione esset iste amor q̄ incitat desiderium et facit prosequi vt habeatur desideratum sed ille nō est alius actus ꝙ delectari ꝛ complacere in obiecto et conditionibus eius vt ex terminis patet / idem enim ē dicere tale quid amo ꝛ tale quid est complacens mihi vel delectabile igitur amor preueniens desiderium est delectatio cum hoc non principaliter habetur quod desideretur igitur videtur ꝙ omnis amor vel est desiderium vel delectatio de obiecto apprehenso desiderium preueniens vel delectatio de obiecto presente desideriuꝫ. ¶ Item omnis amor est amor amicitie vel concupiscētie sed vterqꝫ amor subdiuiditur in delectationem seu amorem delectationis preuenientem desiderium et in subsequētem. ¶ Item omnia amor vel est desideriuꝫ vel complacentia sed omnis complacentia est delectatio patet ex terminis nam idem est obiectum placibilis est mihi ꝛ delectabilis est mihi delector in te ꝛ cōplacet mihi in te. ¶ Item augustinus. 14. de ciuitate dei capitulo septimo dicit ꝙ amor inhians. s. desiderās habere illō qd̄ amat̄ cupiditas ē amor aut habens illud quod amatur eo ꝙ fruens letitia est siue delectatio. Amor vero fugiens quicq̄d ei aduersatur timor est accipit vt deducitur timorem pro abhominatione et fuga que opponitur desiderio sequitur idqꝫ si acciderit sentiens tristicia est hec augustinus. ¶ Ex quo patet ꝙ eius intentio fuit diuidere odium in fugam et tristiciam et amorem in delectationem et desiderium licet duplex sit delectatio scilicet preueniens desiderium et sequens. Et istam conclusionem concedit Petrus aureolus et est pulchra conclusio et probabilis et argumenta in contrarium pro maiori parte sufficienter soluuntur. ¶ Mihi tamen videtur ꝙ sua contradictoria ē vera scilicet ꝙ aliqua sit dilectio que nec sit desiderium nec delectatio propria. Et primo arguo sic quia damnati aliquā habent dilectionem et habebunt post iudicium quia maxime diligunt seipsos secundum augustinum. 14. de ciuitate dei capitulo. 26. et tamen ex tunc nullam habebunt delectationem vt tenent communiter magistri. ¶ Item volunt alios secuꝫ puniri et tamen ista volitio non est eis delectatio. Item demonibus placet ꝙ homo peccat et tamen non delectātur nec illud velle est velle desiderii cum sit respectu presentie igitur ꝛc. Itē septimo ethicoꝝ capitulo vltimo tristicia vehemēs

Prima cōclusio.

Primū dubium.

Istiꝰ oppositū pōt teneri bn̄ vt i ꝑcedenti conclusiōe post articulum tertiū

Scḋm dubium.

Scḋs ponit ꝯclusionē oppositā. s. ꝙ aliq̄ ē dilectio q̄ nō ē desideriū nec delectatio propria.

expellit delectationem non solum oppositam sed contingentem sed damnatus summe tristatur igitur de nullo delectatur. ¶ Item fortis summe diligit actum fortitudinis et pericula mortis et tamen nihil vel modicum in tali actu delectatur vt patet tertio ethicorum. Item aliqui deuoti feruentius diligunt et minus delectantur ymo dolent ꝙ non habent suauitatem delectationis sicut alias hñt quando minus intēse diligunt Respondet petrus aur. ꝙ deuotus sume diligens deū summe complacet sibi in eo et ita negare videtur assumptū. Et ꝓbabiliter pōt teneri opinio pe. aur. ymo ꝙ plus est concedi pōt ꝙ omnis amor vel dilectio sit delectatio etiā illa que ē desideriū quia omnis dilectio est latio appetitus in obiectū sibi conueniēs vel complacens vel coniunctio cum eo. igitur ē complacentia et etiam delectatio q̄ cōceditur in damnatis q̄uis ibi nō sit perceptibilis suauitas vel perceptio cōmodi q̄ sit mitigatiua pene in ipsis Et ita videtur adam accipere delectationē.

¶ Ad aristotelem dico ꝙ no repugnat suis dictis quin in forti vel alio virtuoso stet vehemens tristicia sensualis cum magna delectatione intellectuali tam respectu obiecti principalis dilecti q̄ respectu actuū virtuosoꝝ. ¶ Sed contra adhuc arguit adam non omne odiū ē fuga vel tristicia igitur nec omnis amor erit desideriū vel delectatio consequētia pꝫ quia distincto odio opponitur distinctus amor. añs patet quia deus odit iniquitatem et etiam beati absq; tristicia. Respondet petrus sic quia sicut deus et sancti odiunt malum sic est eis malum displicibile et tristabile non accipiendo tristiciam pro actione concupiscentie quā facit pñs malum sed pro sola displicentia Sed adā dicit ꝙ illa non ē tristicia ad intellectum cōem igitur Respondet aliter pe. ꝙ nec deus nec beati odiunt iniquitatem nisi negatiue quia non placet ꝙ aut accirētur positiue et eis malum displiceat nullo modo conceditur vtraq; solutio pe. teneri potest. Ex dictis infert adam ꝙ nō omnis fruitio ē delectatio quia damnatus fruitur se nec tamen delectatur de se. Sed dubitatur prius enim dictum ē ꝙ dilectio ē apphensio illorum quorum apprehēsio necessario psupponitur ad ipsam necessario causandam sed dei noticia qua cognoscitur in via est apphensio oim entium quia partes totales cōceptus dei naturaliter significant omis entia licet totalis sit ꝓprius dei in predicando ꝓut concedit adam igitur dilectio qua deus diligitur in via psupponens talem noticiam ita ꝙ aliter naturaliter causari non posset esset cognitio et dilectio oīū q̄d videtur incōueniens. ¶ Item delectatio deuotoꝝ causatur ab aīa et cognitione et dilectione que nō est delectatio vt tu concedis igitur si ista sint intensiora ista suauitas erit maior Item si aliqua dilectio dei in via non ē delectatio quare igitur similiter erit in patria Itē q̄re vna dilectio ē magis delectatio q̄ alia vel q̄re magis dilectio vnius obiecti q̄ alterius ¶ Ad primū concedit ꝙ talis dilectio ē cognitio omnium tamē est solius dei dilectio sicut vnicus actus diligendi potest eē fruitio dei et vsus creature. ¶ Ad secūdum dicitur ꝙ talis suauitas pōt causari immediate a deo vel si causetur naturaliter tunc existe cōtemplatione tranquilla maiori dilectioni correspondet maior suauitas. Quādoq; aūt passiones tales suauitatē impediūt etiā quandoq; talis delectatio ē reflexa habens actus rectos pro obiecto et tunc nō est mirū ꝙ nō habet se conformiter dilectioni q̄ ē actus rectus respectu obiecti principalis scilicet dei. ¶ Sed diceres talis delectatio reflexa ē volitio igitur ē apprehēsio istorū sine quorū apprehensione pñis nō possꝫ naturaliter causari igitur ē apprehensio dei igitur erit delectatio de deo et nō tantum de creatura vel de actibus. Respondetur concedendo ꝙ ista delectatio est apprehensio sine quorū apphensione pñuia ec. Apprehensio aūt pñuia ē illa qua quis apprehendit et sentit se videre vel diligere deum ꝙ vtiq; possꝫ fieri de potētia dei absoluta absq; hoc ꝙ videret deum et tunc talis apphensio vel assēsus naturaliter cū anima posset pncipiare dilectionem cuius obiectum esset se videre deum et licet ista delectatio esset apphensio dei saltem imperfecta non tamē esset delectatio de deo sed de visione et de se ipso cui cōcupiscibiliter diligit illam visionem sicut ille qui gaudet de hoc ꝙ pcipit se scire triangulum habere tres vel de hoc ꝙ percipit se preuidere malum sibi imminens non vtiq; gaudens de eo ꝙ est sed de eo ꝙ scit et tamē illud gaudium ē apphensio ꝙ malum sibi iminet vel ꝙ triangulus habet tres et iō non sequitur hoc gaudium est apprehensio huius igitur ē gaudium de hoc. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ etiāꝫ aliqua dilectio in prima non est delectatio tamē potest dici ꝙ omnis dilectio correspondens simplici visioni dei in se vel abstractiue proprie dei et sumpti causabili per intuitiuā propriā esset delectatio quedam. ¶ Ad quartum respondetur ꝙ vna dilectio ē magis conueniens potentie q̄ altera et similiter vnū obiectum conuenientius q̄ aliud. Sciendum tamē ꝙ nullus ordinate gaudet de visione nisi principaliter gaudeat de deo nec aliquis gaudet de hoc ꝙ percipit se scire triangulum habere tres angulos nisi principalius gaudeat de existentia rei scite. s. trianguli et si scōa eēt causa pma sue sciētie sisteret ibi sed quia non ē iō refert gaudiū in deum actualiter vel habitualiter ex tali igitur cōnexione in ordine creaturaꝝ magnificat creatorē in q̄ pncipalissime gaudet si gaudiū ē ordinatū similiter facit ille qui percipit se puidere malum sibi imminens qui et de malo sibi imminenti gaudet non sub radice mali sed prout ordinatum ē ad sui ꝓbationem vel ad sui prouisionem per quam cognoscit dei beneficium qui custodit eum a malo et iterum totum gaudium principalissime ordinatur in deum.

¶ Ad pmā rationē aureoli respōdꝫ ꝙ amor scitās desiderium non est delectatio nec complacentia et delectatio sunt idem ymo quandoq; desideriū oritur non ex amore sed ex odio cuiusmodi ē desiderium vindicte. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ complacere potest accipi pro omni velle respectu habiti et sic non omne complacens delectat vel pro delectari et tunc non omne amatum complacet. ¶ Ad tertium negatur ꝙ omnis amor amicitie vel concupiscentie distinctus a desiderio sit delectatio.

¶ Ad quartum dicitur de complacentia sicut in secundo argumento et vno modo accipiendo quedā est delectatio et quedā non Aliomodo aliquis amor est complacentia et aliquis nō. ¶ Ad quintū dicitur ꝙ illa auctoritas si sufficiēter diuidit amorem sed sufficit ad ꝓpositum suū ꝙ voluit ostēdere contra quosdā dicentes nomen amoris semper su

Sc̄dm dubiū

Responsio 8 delectatione deuotoꝝ

mi in malo contra quod diuidit amorem quadruplic-iter modo p̄dicto et cum ꝑcessit in improbatione illius opinionis secūdum cōsuetudinem loquendi scripture et intulisset recta itaq; volūtas est bonus amor et voluntas peruersa mal⁹ amor Et deinde diuisit amorez isto modo addidit simul ista nulla voluntas recta est mala s; voluntas recta est aliquis amor igitur non omnis amor ē malus quod sibi sufficit ostendere. Qualiter autem aliter possit dici ad dictas rationes dicit adā pz ex dictis nec aliquod desideriū vindicte oritur ex odio quin oriatur ex amore ad se ipsum et ad vindictam proximi licet talis amor sit quandoq; inordinatus quandoq; aūt ordinatus cum ē amor iusticie sic etiam dicitur ꝙ omnis complacentia est delectatio et ꝙ visio amoris quā ponit augustin⁹ est simpliciter sufficiens.

Utrum voluntas necessario vel libere principiet suos actus

Utrum voluntas necessario vel libere principiet suos actus videtur ꝙ non libere quia vel quando actus est vel quando nō est: non secundum quia tūc nō cātur nec primum quia omē qd est quando est necesse est esse Item ma. li. 2. di. 25. dicit ꝙ liberū arbitriū vl ad p̄ns vel ad preteritū nō refertur sed ad futura contingentia ꝙ enī i p̄nti est determinatū est nec i potestate nostra vt tunc sit vel non sit.
Hugo. Item hugo de sacramentis libro primo parte secunda dicit ꝙ liberū arbitrium nō ad p̄ns spectat sed ad futurum nec ad omne sed ad contingens. Ad oppositum est aug. de li. arbi. frequēter dicit ꝙ nihil est tam in potestate volūtatis sicut ipsa voluntas ꝑbatur. 12. de ci. ca. 6. dicit eē possibile ꝙ duo sint equaliter affecti. s. dispositi corpore ⁊ animo occurrente pulchro corpore alliciente et equaliter ambo tentari et tamen vnus consentit tentationi et alius resistit ꝙ non prouenit nisi ex libertate voluntatis respectu actus sui. Primus articulus. ꝯclusio prima voluntas multos actus suos potest causare libere contingenter quam sic intelligo ꝙ oībus aliis concurrentibus vniuersaliter se h̄ntibus tam obiecto q̄ cognitione preuia potest adhuc voluntas libere velle vel non velle et libere actum suū causare vel non causare probatur illa potentia que habet i potestate sua mouere alias vires mediāte actu ꝓprio tantū. multo magis habet proprium in potestate sua sed volūtas ē hoc igitur Minor ꝓbat supposito ꝙ aliqs libere contingenter ambulet ad forum tunc volūtas nō est causa immediata illius ambulationis sed causat eam mediante actu suo volendi ita ꝙ si volitio sit efficax ꝓ presenti et sit potentia motiua sufficiens et organa apta et nullū obuiet impedimētum extrinsecum statim sequitur naturaliter ipsa ambulatio ex nono metaphisice et experientia igitur vires et organa similiter et volitio ñ libere contingenter principiat ambulationē sed naturaliter et cum ambulatio causetur libere vt supponitur non videtur ꝙ ab alio q̄ a voluntate libere eliciente volitionē mediante qua libere alūs viribus imperat et ita libere ambulationem causat vnde augu. primo retractationum capitulo nono dicit ꝙ nihil est tam in potestate volunta-
Augustin⁹ tis q̄ ipsa voluntas. ¶ Nec potest dici ꝙ ipsa tantum passiue se habeat quia tunc nec meretur nec demeretur nisi forte deus hoc imputaret sibi ad meritum vel demeritum quasi in premiuz meriti precedentis. ¶ Item nullus laudatur vel vituperatur nisi pro his que sunt in nostra potestate nihil autem est in nostra potestate nisi quod possumus indifferenter agere ⁊ non agere igitur in nobis est tale principium illud autē non est nisi voluntas. ¶ Probatur si non tunc non oporteret cōsiliare circa actus nostros Dicitur forte ad omia predicta ꝙ actus voluntatis est in potestate volūtatis passiue nō autem actiue. ¶ Contra actus bonus vel malus imputatur voluntati igitur magis est in sua potentia q̄ alterius agentis citra deum igitur nod tantum se habz passiue eo ꝙ talis act⁹ producitur ab agente secūdario et etiā qr nullus actus magis ē in potestate patientis q̄ agentis. ¶ Unde nono metaphisice in antiqua trāslatione voluntas ē verus d̄ns. ¶ Dices forte aliter ꝙ nullus actus est in potestate voluntatis immediate sed alie potentie obediut voluntati in executione actuum sibi cōpetentiū vsq; ad dictamē rationis quo posito voluntas conformatur eidē. ¶ Cōtra si voluntati obediūt alie potentie igitur habet in potestate sua actus aliarum potentiarum et non nisi per actum proprium volendi vel nolendi igit talis est immediate in sua potestate quia si esset in potestate alterius agentis secundarij tunc imprimitur volūtati talis actio aliunde. s. ab obiecto vel a cognitione obiecti vel ab aliquo huiusmodi cum omnis alia causa preter voluntatē sit mere naturalis sequitur ꝙ omnis actus hūani tam imperati q̄ eliciti fiant secūdū directam protectionē agentiū mere naturaliter et per ꝯñs nihil contingenter et libere fiet ab homine.
¶ Itē agens quod non mouet nisi moueat ab alio si nō est in eius potestate moueri ab alio tunc etiam non est in eius potestate mouere aliud igit ¶ Itē nono meta. particula. 10. dr ꝙ potentie rationalis valet ad opposita etiam positis omnib⁹ Aristo. aliis requisitis sed potentie irrationales necessario agunt passo p̄nte disposito ⁊ nō īpedimēto sed voluntas est potentia rationalis que inter ipsas potentias rationis solum ē libera. ¶ Quod probatur quia nono metaphisice dicitur ꝙ potentia rationalis que ē intellectus ē vna et eadē oppositorum et nisi detinetur ab alio principio non p̄t exire in actum quia exiret in opposita simul principium autem determinatiū intellectus ē prohēsis seu appetitus vt ibidem dicitur igitur intellectus non e potentia libera sed voluntas nec intellectus determinat voluntatem sed econuerso. ¶ Et si diceretur ꝙ voluntas determinat prius tamen determinat per dictamē rationis seu intellect⁹ sequitur ꝙ determinatiuū volūtatis respiciat equaliter contraria igitur ipsa vel nō exibit in actum vel simul exibit in contraria ¶ Item respectu eiusdem obiecti ⁊ vniformiter oñsi p̄t voluntas habere diuersis vicibus actus contrarios. s. velle et nolle quos non posset producere idem agens ceteris omnibus paribus mere naturaliter actum ex nono metaphisice quia agerent simul contraria igitur aliquod agens liberum et nihil ē tale post deum nisi volūtas. ¶ Item auctoritate anselmi in lib de gratia et li. ar. ca. 29. et totus liber d̄ concordia dicit ꝙ voluntas ē instrumentum quod mouet omnia alia instrumēta quibus sponte vtimur ⁊ que sunt in nobis vt manus ⁊ lingua ⁊ que

sunt extra nos vt stil⁹ et securis ꝛ facit omnes vo
luntarios motus ipsa vero volũtas se suis affecti
bus mouet vnde pot dici instrumentũ seipsũ mo-
uẽs hec ille. ¶ Item hugo li. pᷣio parte quita. ca.
Hugo. 19. tractans de li. ar. in angelis dicit ex eo ꝙ volũ
tasẽ libertas qm̃ poterit; erit per se moueri ¶ Et
parũ ante dicit ex quo et a voluntate erat ꝙ libe
re mouebatur qm̃ per se mouebatur et nõ impul-
suali quo ex quo habetur ꝙ pᷣimũ velle est a vo-
luntate actiue. ¶ Item li. pᷣio parte. 6. ca. 4. vbi
tractat de li. ar. in homine vult ꝙ volũtas ꝑ se mo
uetur et volũtarie et ꝙ hinc surgit meritũ homi-
nis vel demeritũ ¶ Item. b. bernard⁹ de de li. ar.
ca. 9. dicit habet sane voluntas quocũq; verterit
rationem semper comitem et quodãmõ pedissecã
nõ ꝙ semper ex ratione sed nũq̃ sine ratione mo-
ueatur ita ꝙ multa faciat per ipsã hoc est per ei⁹
instinctũ contra eius consiliũ vel iudiciũ et parũ
postrario data est voluntati vt illam instruat non
vt destruat destrueret eñ si vllã necessitatem im
poneret quominus li. suo arbi. se mouet. ¶ Item
ad hoc sũt plures art. parisieñ qui dicũt erroneũ
eẽ dicẽ ꝙ voluntas iudicio rationis contraire nõ
valeat. ¶ Item. b. ber. sup cantica sermone. 82. vt
anime ocul⁹ diiudicat et discernit sicut arbiter i
discernendo ita in eliciendo liber vnde et libe-
rum vocatur arbitrium qõlz versari i his ꝓ arbi-
trio volũtatis. ¶ Item exponens illud ysaie om-
ne caput languidũ ꝛc. dicit sicut deus superiores
nõ habet nec habere potest sic li. ar. diuinum non
patitur nec pati põt quia violentia ei inferre nec
creatori decet nec creatura põt. ¶ Probatur au
ctoritate Richardi vbi pᷣius arbitrium hominis
Richard⁹. non idcirco liberum dicitur ꝙ promptũ habet bo
nũ vel malũ facere sed quia libertatẽ habet bo-
no vel malo consentire posse quidẽ facere maluz
infirmitatis est facere bonũ ptãtis neutrũ autẽ li-
bertatis. libertas vero est ꝙ consensus eius extor
queri vel cohiberi non põt: põt etiam consentire
vel non consẽtire inspirationi diuine ꝛ similiẽ sug
gestioni dyabolice vtrũq; aũt ex libertate neutrũ
ex necessitate hec ille. ¶ Item damas. li. 2. ca. 27.
omnis considerans vt in ipsius electione existe a-
ctuũ neq; ex hoc ꝙ preiudicat eligit. et eligens e-
ligit secundum hoc ex necessitate rationali subsi
stit liberũ ar. vel eñ non erit rationale vt ratiõa
le ens vel non erit dñs actuum ex li. ar. vnde irra
tionabilis non sũt liberi ar. ducuntur enim magis
a natura quam ducunt propter quod neq; cõtradi
cunt appetitui sed simul cum appetitu tũc admo
uent ad actũ homo autẽ ratiõalis ex so ducit ma
gis naturam q̃ ducatur propter quod appetens
quidam si velit habet refrenare appetitũ vel sed
vnde irrationabilia quidã nec laudãtur nec vitu
perantur homo autem laudatur et vituperatur
hec ille. Et notetur auctoritas quia ponit liber-
tatem volũtatis etiã ꝓ habito dictamie delibera-
tiuo. ¶ Ad idem sunt auctoritates posite ad prin-
cipale ad partem oppositam questionis. ¶ Scda
conclusio nõ omnẽ actũ suũ voluntas libere elicit
imediate: qz posito ꝙ ds simpliciter efficacit velit
sanitatem et cũ hoc iudicet ꝙ hanc habere non po
terit sine potione amara, tunc non põt nõ velle po
tionẽ amarã immediate licet mediate non volen
do sanitatem quã libere põt non velle. Item aug.
non ẽ in ptãte nostra quibus visis tangamur.

¶ Secundus articulus vbi dubitatur contra di-
cta primo sic tunc voluntas libere posset produ-
cere actũ de se indifferentem bonũ tamẽ ex circun-
stantia puta si fiat ex precepto sit igitur talis a et
faciat eũ. sor. libere et determinate ex precepto; fa
ciat etiam. b. actũ de se bonũ ex eodez ꝑcepto. tũc
quelz pars proportionalis in. b. est melior. a. qa
habet tãtã bonitatẽ quantã habet. a. ex circunstã
tia precepti. ¶ Et vltra hoc habet bonitatẽ prop-
om igitur. b. est in infinitũ melior q̃. a. igitur sor-
tes in infinitũ plus meretur per. b. q̃ per. a. quod
est falsum. verbi gratia velle leuare festucã nul-
lam habet bonitatẽ moralẽ de se nisi ex circũstan
tia precepti vel huius velle honorare deum de se
est actus bonus nisi ex mala circunstantia redda-
tur mal⁹ ¶ Respondetur ꝙ voluntas potest libere
in actum indifferentem qui neq; est ex cã bona bo
nitate meriti bon⁹ neq; ex mala malitia demeriti
mal⁹. ¶ Sed adam dicit istud ẽ mihi dubiũ quia
vel indeliberate sic vellẽ sicut cum ex distractiõe Null⁹ act⁹
sicco manus ꝛc. et hoc non est ad propositũ quia voluntatis
hoc fit in aduertenter et non libere quia non est i deliberat⁹
potestate nostra quin talia leuitabilis faciamus ẽ idifferẽs
si autem fiat aliqd tale deliberate ꝛ libere tũc ni
si fiat pro aliquo bono videtur fieri ociose: ꝛ per
ↄñs inutiliter ꝛ culpabiliter Nec video casũ i quo
ex deliberatione libere posset fieri talis actus in
differenter nisi forte ad experiẽdũ libertatem vo
luntatis ꝛ forte ista esset bona causa vbi nec hoc
nec oppositum esset prohibitum vel preceptuz ex
hoc ꝙ homo cogitaret ꝙ hoc nec eius oppositum
precipitur vel prohibetur ꝛ ẽ mihi solatium sic
facere igitur volo ꝛ forte etiam in isto casu fieret
bene meritorie ꝛ per ↄñs non indifferẽter quia
meritoriũ esset sic velle attẽdẽ ne faciat prohibitũ
vel omittat preceptũ vel fieret totaliter ociose vẽ
sine omni causa ꝙ vix esset possibile ꝛ credo ꝙ
esset culpa aliqua sz leuis. ¶ Aliter dicunt alii ꝙ Nõ opz da
non quelz pars. b. ẽ distincte perceptibilis. ¶ Nõ hoc ꝙ act⁹
non quelibz pars talis scitur fieri cũ circũstãtia sit virtuos⁹
equali circunstantie cuz qua fit. a. igitur non opz ibz distincte
ꝙ. b. sit in infinitum melior. a. ¶ Sed hec respõsio cognosci.
non sufficit quia velle subuenire proximo propẽ
deum charitatiue meritorium est etiam si homo ni
hil cogitet de velle suo sz simpliciẽ ferat in actuz
subueniẽdi proximo igiẽ concedo ꝙ nẽ opz actus
volẽdi ad hoc ꝙ sit bonus ex circunstantia cogno
sci habere talẽ circunstantiam igiẽ nec opz de par
tibus b ymo nec requiriẽ cognitio distincta neq;
indistincta sz sufficit dictamẽ rationis presuppo-
situm cui actus virtuosus debet esse conformis.
¶ Contra nulla electio vel volitio est virtuosa ni
si sit conformis rationi practice preuie sibi secun
dum naturam seu iudicio rationis practico ꝙ ita
est sz hoc non põt eẽ nisi homo sic eliciẽs vẽ volẽs
distincte cognoscat talẽ volitionẽ quantũ ad cir
cunstantias suas quomodo enim põt illam voli-
tionẽ conformare iudicio ꝑuio nisi cognoscat eã
et circunstantias suas igitur adhuc stat responsio
prima de partib⁹. b. Preterea si nõ valet hec
rñsio de partibus. b. et de. a. detur alia probatur.
ponatur ꝙ sortes vnica intentione bona. s. propẽ
deum velit facere omne illud quod facit ꝛ faciat
tunc. a. ꝛ. b. tunc quelibz pars. b. ex illa circũstan
tia. s. intentione finis est ita bona sicut totus. a. ꝛ
stabit difficultas argumẽti. ¶ Itẽ si actus bonus

bene fiat magis est laudabilis ꝙ actus idifferẽs de se bene factus ceteris paribus sꝫ sic est de qualibet parte respectu. a. probatur ꝑcipiat deꝰ sorti ꝙ operetur actũ. a. sub pena. c. et similiter ꝙ operetur quãlibꝫ partẽ. b. sub maiori pena ꝙ sit. b. c. tunc quacũꝙ parte. b. omissa maior pena infligeẽ ꝙ propter omissionẽ totius. a. igitur quelibꝫ ps. b. ex hoc ꝙ fit propter preceptũ hmõi est melior ꝙ a. probatur, si sortes non compleret. b. mereẽ penam infinitam quia infinitas partes sibi ꝑceptas omitteret ⁊ pro omissione. a. solum finitam penã igiẽ. ⁊c. ¶ Ad primum diciẽ ꝙ non oportet volitionẽ vel electionẽ conformẽ illi dictami eẽ cognitam vel volitam nec ẽt eius circunstantiam quia tunc iterum oporterꝫ illam volitionẽ primam eẽ cognitam ⁊ volitam ⁊ sic in actibus simul positis esset processus in infinitum: sꝫ sufficit ꝙ opus dictatum ꝑ rationẽ debere fieri eligatur pro debito fine ⁊ sciatur habere circunstantiam ex qua redditur virtuosum quia eius bonitas dependet ex tali electione debita: ⁊ si actus interior scꝫ volitio vel electio sit dictatus fieri ita ꝙ dictamẽ habeat talẽ actum pro obiecto Uerbi gratia ꝙ ego deberem elicere dilectionẽ proximi tunc etiam oportet ꝙ talis actꝰ eligaẽ ⁊ sciatur ꝗ ad se ⁊ circũstãtias suas tamẽ electionẽ illius dilectionis nõ oporꝫ cognosci nec diligi ad hoc ꝙ sit virtuosa quia alsiretur in infinitum sed sibi sufficit ad hoc ꝙ sit virtuosa ꝙ cõformeẽ dictamini ꝑuio saltẽ si assit igẽ ¶ Ad secundum dicitur ꝙ non quelibet ps. b. ẽ melior toto a si a ⁊ b sint actꝰ volẽdi quia licꝫ velle leuare festucam de se non sit bonũ moraliter aut meritorie tamẽ ex bona causa quia precipitur a deo actus de se bonus dummodo fiat charitatiue ⁊ libere igitur non obstante ꝙ. b. non solum ex tali circunstantia sed aliunde sit bonus de se adhuc bene fiat ꝙ. b. habens eandẽ circunstantiam cum a. non sit in duplo melior a. ¶ Et idem est iudiciuꝫ si. a. ⁊. b. sint executiones exteriores quia tũc hñt bonitatem ex interioribꝰ sed argu. procedit ex falsa ymaginatione. s. ꝙ aliquis leuet vel velit leuare festucam siue puluerẽ vel non ex causa, ⁊ tunc supueniat circunstantia ex qua reddatur talis actus bonus sed sic non ẽ quia vnicus actus ẽ leuare vel velle leuare festucam propter hoc quia precipitur ⁊ ita talis actus includit circunstantiam ex qua ẽ bonus sed si fieret primo sine tali circunstantia non fieret bonus propter circunstantiam sequẽtẽ nisi tunc simul essꝫ vel fieret cum tali circunstantia ⁊ ita acceptus cum illa ẽ de se bonꝰ ¶ Unde videtur ꝙ voluntas non põt velle sine cã

Anselmus vnde anselmus de ꝟitate ca. 72. dicit ꝙ omnis voluntas sicut vult aliquid ita vult propter aliquid et ꝙ omnis voluntas habꝫ cur ⁊c. omnino nãꝙ nihil volumus nisi sit cur volumꝰ ⁊ dicit ꝙ hoc experimur in nobis ¶ Supponatur tamẽ gratia disputationis ponatur vnus actus indifferẽs libere factus a voluntate ille nec essꝫ bonus nec malus. superueniat preceptum tunc ille actus iam essꝫ bonus ex circunstantia ⁊ stat argumẽtum diciẽ ꝙ tũc ille actus continuatus non esset virtuosus nisi ex dictamine ⁊ electione virtuosa sequẽtibus preceptum sicut ẽ generaliter in omnibus actibus virtuosis. ¶ Et ideo solum ẽ ibi generalis difficultas prius soluta in prima questione prologi.

¶ Aliter põt dici ꝙ licet quelibꝫ pars. b. sit melior a. tamẽ quia due partes equales. b. non sunt i duplo meliores altera earum eo ꝙ ex circunstantia precise vna bonitas correspondet vni parti ꝙ duabus ⁊ ita de aliis partibus ⁊ quia bonitas intrinseca partium diminuũtur secundum partes ꝓportionales equales. b. non sunt in duplo meliores igiẽ non opꝫ si quelibꝫ pars est melior. a. ꝙ igẽ. b. sit in infinitum melior. a. ¶ Sed contra cum diligo hodie proximum propter deum mereor ⁊ tãtũdẽ cras ⁊ quotiens equaliter diligo totiens tantũdẽ mereor ⁊ in duplo plus duabus vicibus ꝙ vna ꝟ quãꝙ amplius propter cremẽtũ charitatis ⁊ in omnibus his ẽ precise vna circunstãtia finis reddens actum bonum igiẽ similiter erit in proposito. ¶ Respondetur ꝙ non ẽ simile quia ibi secundum plures vices innouatur intẽtio ⁊ amor sic agẽdi ⁊ tot sunt ibi eque boni amores ⁊ eque bone intentiones ac si eẽnt totaliter distincti et quotiens nouiter sic diligo ceteris paribus sꝫ non sic cum diligo vnico actu proximum propter deum ibi non innouatur mirabiliter intẽtio qua ego amo secundum multitudinẽ ꝑtium. ¶ Aliter põt dici ꝙ stante casu. a. ⁊. b. sunt eque virtuosi et eque meritorii actus dum modo procedãt ex eq̃li charitate ⁊ cetera sint paria quia vnus actus i se nude consideratus non ẽ magis virtuosus vel meritorius de se intrinsece ꝙ alter tamẽ aliquos actus dicimus eẽ de genere bonorum quia secũdũ legẽ currẽtẽ cadunt sub precepto vel ad hoc sũt ordinati vt ꝑ eos homo virtuose se habeat ⁊ mereatur ⁊ solẽt fieri ad honorẽ dei ⁊ ad vtilitatẽ ꝓximi. Illi vero qui non sunt sic ordinati secunduꝫ legẽ currentẽ dicuntur indifferẽtes quia nec lex ordinauit ꝙ fiant nec ꝙ non fiant ⁊ tamen si fiant bona intentione sunt meritorii si vero mala demeritorii. ¶ Ad tertium patet responsio ex dictis ꝙ velle facere a. propter deum vel ex precepto nõ est actus indifferẽs sed alterius nature ⁊ speciei tam in genere nature ꝙ moris ꝙ essꝫ actus ille ꝗ precise sortes vellet facere. a. si hoc essꝫ possibile vel admittendo causa disputationis falsum suppositum diciẽ recte sicut in precedenti respõsione ¶ Ad quartum ꝓper idem. ¶ Ad quintum si intelligatur de maioritate pene secundum extẽsionẽ tunc sic. e. ẽ pena finita omittere. a. essꝫ veniale ⁊ omittere. b. vel aliquã partẽ eius essꝫ mortale: ⁊ tunc concedereẽ ꝙ pena pro omissione. b. excederet penam debitam pro omissione. a. in infinitum secundum extẽsionẽ vel durationẽ. ¶ Si autem intelligiẽ secundum intensioneꝫ posset forte dici ꝙ preceptũ non essꝫ infinitum eo ꝙ sit precipiens non possꝫ infligere tantam penam ¶ Sed hec responsio non reddit causam sed ducit ad incõuenies multiplicare autẽ incõueniens non ẽ soluẽ ergo. Aliter diciẽ ꝙ si sortes omitteret. b. ⁊ quãlibꝫ eius partẽ scienter distincta ⁊ propria volitione ꝙ non possꝫ fieri sine infinitis volitionibus distinctis totaliter quarum quelibꝫ essꝫ alicuiꝰ determinate magnitudinis tam in entitate ꝙ in malicia vl' vbi habereẽ vna electio equalens talibꝰ infinitis tunc ex omissione b. mereret penam infinitam intensiue sed sic electiue omittere ẽ impossibile creature indistincte aut nolle. b. ⁊ omnes ꝑtes eius non ẽ tante malicie nec habebit correspondẽtẽ tantã penam et sic etiam pꝫ solutio ad sextũ. Contra tunc si duo haberent preceptũ simile respectu Nota de pena infinita

b.actus ⁊ vterq̄ haberet nolitionē implendi p̄-
ceptū ita ꝙ ad tale nolitionē essent omnino par-
tes. ⁊ alter cuꝫ hoc nollit facere vnam medietatē
b.actus ⁊ vellit facere aliam tunc sequitur ex di-
cta solutione ꝙ secundus esset prior primo falsitas
probatur quia in parte.29. obedit ⁊ primus i nul
lo Respondetur ꝙ si secundus habet primo equa
lē nolitionē de non implendo preceptum cum pri
mo ⁊ iterum habet secundam nolitionē non iplē-
di preceptū totaliter sed partē eius conceditur ꝙ
secundus grauius peccat si autē vnica nolitione
nollet implere preceptum ⁊ tamē vellet facere ꝑ
tē nec nolitio sibi imputet ad tātam penam sicut
si illam partem non faceret tunc minus peccaret
Aliter dicitur ⁊ credo ꝙ melius ꝙ stante casu q̄n-
ti argumēti omittēs.b. mereret penam intēsiue
infinitam siue quālibꝫ partē aduertēter distincta
nolitione omittat siue nō nec distinctio nolitionū
aliquid variat in proposito quia tam culpabilis
redditur talis omissio ꝑ vnam nolitionē respictē
tē totū actū ē ꝯsiter quālibꝫ partē eius si respectu
cuiuslibꝫ partis noua eliceretur nolitio equalis
priori sic etiam tantum peccat scīēter nolendo fa
cere.b. nec aliquā eius partē dum vnico actu cir
ca totum.b. considerat ac si circa quālibet partē
haberet nouum actum considerandi:item in pote
state dei precipientē ē sic obligare fortē ad facien
dum.b. actum vt ponitur in quinta ratione siue di
stincte ⁊ aduertēter habeat nolitiones distinctas
partium siue non. Item quodlibꝫ peccatum mor-
tale ē dignum puniri pena infinita intēsiue ⁊ extē
siue licet deus misericordius agat ymo quodli-
bꝫ peccatum veniale de se inquantum est dei offē
sa ē dignum puniri pena infinita intēsiue ⁊ extēsi-
ue licꝫ deus non velit tantum imputare ⁊ igit̄ di-
cit̄ veniale propter veniam quam deus facit ho-
mini dimittēdo penam ⁊ auferēdo culpam quia
nullus pōt esse beatus nisi habeat plenam iustici
am sed si deus non deleret culpam venialē homo
qui venialiter peccauit nūq̄ haberet plenam iu-
sticiam igitur in eternum impediretur a beatitu-
dine ⁊ etiam maneret in dei, offensa igitur ⁊ ra-
tionabiliter in pena. ¶ Itē ꝓ infinitis mundis nō
deberet homo minimum peccatum veniale com
mittere igitur ⁊c. ¶ Unde patet ꝙ quodlibꝫ pec-
catum ē eq̄ fugiēdum quia quodlꝫ ē infinitū ⁊ sū
me fugiēdum quia contra deum ⁊ tamē vnum ē
grauius alio ⁊ imputatur ad maiorē penam. s.
mortale ad eternam veniale ad tēporalē. ¶ Item
hō pl⁹ dꝫ abhorrē grauī⁹ pctm̄ q̄ min⁹ graue ⁊ pl⁹
se custodire ne incidat i grauius q̄ in minus gra-
ue tamē quodlibꝫ est in infinitum fugiēduꝫ sicut
pro nullo bono ymaginabili ē eligendum nec ad
ipsum ē aliqualiter accedēdum. nec sequitur de⁹
non potest infligere penam talē igitur preceptum
est iniustum quia non precipitur sub tali pena in-
fligēda sed digna infligi. ¶ Item negatur ꝙ de⁹ nō
posset infligere penam infinitam intēsiue forti vel
anime eius ymo hoc posset conseruando substan-
tiam fortis ⁊ viuacitatē intellectus ⁊ sensuum.
Itē non esset inconueniēs ꝙ deus daret forti disti-
cte videre quālibꝫ partē ꝓportionalē.b. sine vlla
cauillone siue distinctus ⁊ ita etiam habere circa
quālibꝫ partē distinctam nolitionē. ¶ Et forte a-
nima christi distincte videt quālibet partē ꝓpor-
tionalē cuiuslibꝫ continui, nō tamē videt aliquā

Nota

vltimam cum nulla sit talis Itē tenēdo ꝙ queli-
bet culpa siue mortalis siue venialis sit intēsiue
finita sic ꝙ per quālibet taleꝫ homo solum finite
difformiter se habeat vel solum finite a conformi
tate diuine legis ad quam tenetur recedat ⁊ secū
dum hoc pro qualibet solum debeatur pena fini-
ta de iure stricto seu de condigno tamē quelibet
in infinitum ē fugibilis quia quātūcūq̄ sit parua
nolitio ē licita vel eligibilis etiam pro bono quā
tūcūq̄ magno vel magis bono q̄ culpa ē mala q̄z
eo ipso quo culpa non pōt dari tantum bonum ꝓ
pter quod ipsa reddatur eligibilis ⁊ licita. ¶ Est
tamē actu intēsiori vna fugiēda magis q̄ alia ⁊
ita quelibet in infinitum ē fugiēda eo ꝙ in infini
tum ē cauēda quelibꝫ dei offensa qui in infinitū
est diligendus licet cum actu finito ¶ Item stante
ymaginatione predicta adhuc mortale peccatum
punitur extēsiue infinite quia decedēs i ipso vult
quādiu ē in se peccare ⁊ ideo quando non ē in se
scꝫ post mortē non dimittit̄ sibi peccatum igitur
perpetue manebit in culpa igitur etiam ⁊ in pe-
na secus ē de veniali ꝙ non tollit charitatē qua
homo quantum pōt conatur ad non peccandum
et quotiens etiam recordatur de peccato veniali
dolet etiam h̄ns voluntatē cauēdi omne peccatū
et ideo quando ex infirmitate peccat veniale re-
missibile ē tam quoad culpam q̄ quoad penam
¶ Secundum dubium tunc voluntas posset libe
re peccare sine causa mouēte ⁊ tunc peccaret pec
cato infinito secundum intentionē malicie quod
est impossibile consequentia probat̄ quia occidit
fortes patrē suum sine cā mouente ⁊ plato suum
propter bonum publicum vel aliud intellectiuū
¶ Tunc si fortes cōmittēt illum actum propter fi-
nē in duplo minus bonum q̄ plato in duplo gra
uius peccaret platone ⁊ si propter fratrē in qua-
druplo minus bonum in quadruplo grauius pec
caret ⁊ sic in infinitum igitur si facit talē actum
sine causa in infinitum grauius peccat q̄ plato et
per consequēs peccat peccato malicie infinite.
¶ Et ꝑ hoc idē medium aliter versum pōt proba-
ri ꝙ plato ꝙ nec peccet interficiēdo patrē suum
sine dispēsatione legis vel dei cuius falsitas pa-
tet ꝑ scripturam ⁊ p̄bīam consequētia probatur
quia plato committēs actum malum propter bo
num finē in aliquo excusat̄ igit̄ propter finē i du-
plo meliorē in duplo magis excusat̄ igit̄ propter
aliquē finē totaliter excusat̄. ¶ Respondet̄ ꝙ vo-
luntas nullum actum principiat libere sine iudi-
cio aliquo vel saltē sine apprehēsione compositiua
vł diuisiua causam aliquam repr̄sētante vł offerē
te sine assēsu vł cum assēsu ꝙ tale quid sit verum
bonum delectabile vł vtile. ⁊ hoc docet experiē-
tia sicut supra allegatum est per anselmum ⁊ hoc
credo verum. ¶ Sed illud non solum difficultatē
quia loco non cause de q̄ dictū est in argumēto ac
cipiatur causa pessima nō attenuans sed aggra-
uans culpam. et deducatur argumentum vt pri⁹.
¶ Sed hic dicitur ꝙ sic peccans ex mala causa ver
bi gratia occidens hoīeꝫ vt capiat eius bona pec
cat duobus peccatis et ideo grauius peccat q̄ p̄-
cise peccans altero eorum cum homicidium solū
esset grauius peccatum in spē homicidiū precise
quando fieret ex sola malicia sine motiuo q̄ non
vel allectiuo si hoc esset possibile q̄ quando fierꝫ
ex sola malicia sine motiuo vł allectiuo si hoc esset

s:dꝫ dubiū.

possibile q quando fieret ex odio vl quauis alia
causa concepta per viã iudicii compositi necessi-
tate ymo nec odium esset causa sed illud ex quo
oritur ipsum et ita habet causam attenuantem et
per consequens non ita grauiter peccaret sicut il
le qui ex pura malicia sine causa mouente vel al
liciẽte hoc facerez ¶ Similiter iterficiẽs xpianos
motus ex hoc quod credit fidem esse errorem ar
bitrans in hoc obsequium se prestare deo videt
aliquibus q propter duo peccata .s. homicidium
et errorem grauius peccat q qui precise interfi-
ceret eos nulla ex causa si hoc esset possibile ta-
men peccatum interfectionis non est precise i eo
ita malum sicut in alio quia iste error licet mal9
videtur attenuare homicidium. Iuxta illud apo
stoli i misericordiam consecutus sum qm ignorãs
feci. ¶ Et ita homicidium cum causa mala licet
sit maiori pena dignuz q si fieret ex pura malicia
tamen est excusabile eo q ibi est aliquid qd atte-
nuet vel iuuet ad impetrandã misericordiam.
Sed si omnia ista essent vera nõ euitarent formas
tactas in argumẽto quod deduci potest sicut pri
us etiam in terminis dicte solutionis nec est ve-
risimile q culpa excuset culpam. ¶ Ideo aliter
respondetur negando q fortes committens actũ
propter finem in duplo minus bonuz siue propter
quã plato omittat eũdẽ in duplo grauius peccet
quia non oportet q finis in duplo melior in duplo
plus excuset quia tunc aliquis finis totaliter ex
cusaret peccatum scienter factum contra dei pre
ceptum tamen si preceptum datum et alie circun
stantie opposite motiue ad oppositam partem su
duplarentur sicut ex alia parte duplatur sola cir
cunstantia excusatiua tunc argumentum haberz
colorem quia minueretur culpa secunduz partes
eiusdẽ quantitatis nunc autem quia non sic ẽ mi
nuitur secundum partes eiusdem proportionis q̃
non sunt numeri ad numerum qualis est propor-
tio coste ad dyametrũ in quadrato ¶ Sciẽdum tñ
q hoc parum est ad factũ de proportione irratio
nali sed sufficit q nõ tota malicia vel diminutio
malicie est ex fine sed etiam ex modo agendi pro
pter finẽ et ex aliis circunstantiis vnde pro decla
ratione istius suppono cum auẽ pethe. q si .a. gra
ue descenderet in vacuo ipsum moueretur i cer-
to tempore per vacuum secundum virtutem suã
et idem graue per mediũ plenũ equalis magni-
tudinis moueretur in certo tempore maiori et
iterũ i medio subtiliori in duplo moueretur i tẽ-
pore minori q in grossiori non tamen in duplo mi
nori tempore et ita si in infinitum subtiliabitur
mediũ non deueniet ad equalem velocitatẽ mo-
tus in vacuo et iuxta istum modum soluitur pri-
Tertiũ dubium. mum ar. ¶ Tertium dubium tunc idem ab eadẽ
voluntate posset simul odiri et diligi et simul pos
set fieri persecutio et fuga eiusdẽ consequẽtia te
net quia idem potest apparere secundum vnã cõ
ditionẽ bonum et scdm aliam malum conceditur
consequens quia iudei odiuerũt xpm iuxta illud
Ps odio habuerunt me gratis et dilexerunt ipsũ
Quartum dubium. quia dilexerunt deum cui arbitrabantur se presta
re obsequium. ¶ Quartum dubium tunc volũtas
libere posset se conformare rationi recte et quia
illa dictat q deus est diligendus q quanto aliqd
est melius tanto ceteris paribus est magis dili-
genduz sequitur q voluntas posset diligere deũ
infinite quod est impossibile cum sit virtus fini-
ta Respondetur q voluntas solum finite quantũ
ad intensionẽ actus potest diligere deum ymo qñ
q licite diligit creaturã in spẽ dilectionis sibi cõ
petenter intensius q deum tamen infinite tenet
voluntas diligere deum appciatiue quia omnib9
ceteris infinite debet preponere deum in amãdo Anselmus
vnde anselmus li. i. ¶ Cur deus homo cap. 14. si
necesse esset aut totum mundũ aut quicquid de9
non est perire aut in nihilũ redigere aut aliquod
peccatũ facere contra dei volũtatem citius q̃ eli
gere debent. primũ q secũdũ. Item anselmus li.
2. ¶ Cur deus homo capitu. 14. dicit pro infinitis
mundis saluandis nõ debet homo leuissimũ pec
catum facere contra dei voluntatẽ. ¶ Quintum
dubium ponatur q fortes libere ab aliquo instã- Quintum dubium.
ti continet dilectionem charitatiuã erga deuz vl
proximum et q deus augmentet in eo consequẽ-
ter charitatem vsq ad instans mortis ita q si vi-
ueret i illo instanti haberet charitatem vt quat-
tuor et sit plato qui in vita sua habuerit tantam
charitatem sed impeditus per furiam vel aliam
passionem non meruit sue charitatis augmentũ
et moriantur ambo in eodez instanti tunc semper
in vita semper plato fuit magis charus deo q for
tes et cum equaliter premiantur quod videt in-
conueniens quia secundum leges statutas ille q
est magis charus deo in vita ista magis premiabi
tur in futura. Respondetur concedo conclusionẽ
scilicet q ambo equaliter premiabunt et ad hoc
sufficit q fortes i termino vite fuerit ita carus deo
sicut plato. ¶ Sed dicis q tunc alter eorum i mor
te sua esset magis charus deo q antea dũ vixit et
cum tunc nõ mereretur esse charior concedenda est
conclusio quia vsq tunc meruit eẽ ita carus et an
te non meruerat esse ita char9. ¶ Sextum dubiuz
deus est causa totalis volitionis igitur etc. Ante- Sextum dubium.
cedens probatur per descriptionem cause totalis
posita omniũ volitione dicitur q velit me diligere
sequitur q diligam si autẽ nolit non diligã igit. etc
Respondetur q illa nõ est descriptio totalis cau-
se nisi addatur cum alio circũscripto i ratiõe cau
se ita q illud est cã totalis quo posito oib9 aliis
in ratione cause circũscriptis ponitur effectus et
ideo si deus circũscripta voluntate et omnibus a
liis in ratione cause concurrentibus saltem acti-
ue causaret dilectionẽ fortis vel combustionem
ignis tunc esset causa totalis nunc autem vtrobi
q concurrit actiue aliud agens particulare.
¶ Septimum dubium tunc possem tantum dilige
re deum q vellem sibi dare gloriam infinitam si Septimuz dubium
possem et si ipse non haberet illam tunc sequitur
q deus teneretur mihi dare tantam gloriaz quã
tam possz Probatur consequentia quia si de fa-
cto darem sibi tantam gloriam teneretur ex gra-
titudine tantam mihi dare quantã posset cũ igit
voluntas reputetur imperfectio vbi ex impoten
tia deficit executio eo q actus exterior vel paruz
vel nihil addit super bonitatem actus interioris
quo ad rationem meriti sequitur propositum.
¶ Respondetur q de facto tanta beneficia habe-
mus a deo q de iure naturali sua immensa boni-
tas. a qua hec beneficia procedũt posset a quolz
nostrum exigere tantũ amorem q̃tus exprimitur
in argumento sed de sua speciali gratia in hoc p-
cit nostre infirmitati. ¶ Et ideo habenti tantum

amorem nihil vltra beneficia iam collata. teneretur nisi hoc de sue gratiosissime liberalitatis influentia prouenitret. ¶ Contra saltem si haberet tantum amorem ad deū ⁊ ad hoc sibi non teneret tūc ipse teneretur mihi igitur si diligerem proximū meum vel angelū aliquem ita pfecte ꝙ si ipse nō esset et ego possem causare ipsum ⁊ si peccaret redimerem eum et beatificarem tunc cum ad talem amorem sibi nō tenear ⁊ voluntas reputetur pro facto ipe tantum teneretur mihi quantum sicut si hoc fecissem. falsitas probatur quia tūc licite posset me causatū diligere vł quasi ex tali causa quā tum teneor deum diligere ex hoc ꝙ me creauit et beatificauit cōsequens est cōtra sanctos. vnde anselmus in meditationibus dñe quia fecisti me de deo amore tuo me ipsū totum ⁊c. ⁊ iterum pro redemptione mea ⁊c. ⁊ iterū meipsum ⁊ plusꝗ me ipsum pro deo promisso in beatitudinem obiectiuā. ¶ Et similiter beatus bernardꝰ de diligendo deo si me totū debeo pro me facto quid addā iam pro refacto in primo opere me mihi dedit in secundo me sibi reddidit datus igitur et redditus me pro me debeo et bis debeo dicendum ꝙ adhuc deꝰ mihi non teneretur nisi ex sua gratia quia non teneretur acceptare illam affectionem meam. ¶ Unde posito per impossibile ꝙ a me ipso vel aliunde esset et a deo in nullo dependerem adhuc deus infinite mihi esset amabilis et omnibus diligibilibus diligibilior propter hoc ꝙ ipse est in se infinite bonus et sue bonitatis in alia a se diffusiuus ⁊ igitur si nunꝗ diffunderet eam aliis adhuc nō minus esset diligibilis. diligere autem eum precise propter beneficia amoi est potius mercenarii ꝗ amici. ¶ Ex hoc patet vlterius ꝙ in illo casu posito de proximo proximus si esset iuris sui et non alterius deberet se totum mihi tanꝗ amico et benefactori sed nō tanꝗ summe amabili. ¶ Et ideo deberet me diligere tamen incomparabiliter teneretur mihi minus ꝗ deo qui creauit eum nullo ad hoc mouente nisi sua bonitate ego autem non sic fecissem nisi aliquo mouente ad hoc et etiam deus dedit pro me bonum infinitum redimendo me et dabit bonum infinitum beatificando creatura autem non posset dare nisi ꝙ posset dare nec plus velle efficaciter ⁊ absolute conditionaliter aut velle est longe minus diligibile. ¶ Item posset dici ꝙ antecedens illius conditionalis scilicet ꝙ aliunde non teneretur est impossibile et similiter me creare angelum ⁊c. absq; eo ꝙ hoc sit mihi collatum a deo est impossibile igitur non est mihi mirum quodlibet inde sequi sed ad hoc ꝙ vellem creare angelum si deo placeret mihi dare hoc posse sufficit satis remissa dilectio nec ex hoc de iure stricto mihi quicꝗ teneretur angelꝰ. sed deo ꝗuis iam ex dei dispositione inter amantes homines sit gratitudo readamatiōis ordinata.

8. dubium.

¶ Octauum dubium tunc deus inequaliter merentes nō posset iuste premiare secundum plus et minus falsitas probatur posito ꝙ plato plus mereatur ꝗ sortes tunc vterq; premiabitur premio infinito secundum durationem accipio tunc premium platonis quod debet esse intensius durans per annum de illo gaudere debet plato in aliquo gradu et licet sortes de suo premio non tantum debeat gaudere pro vno anno tamen de hoc ꝙ durabit ꝑ plures annos scilicet per centum tantum habet gaudere. Et quia in multitudine infinita annorum nō est pluries vnus annus ꝗ in multitudine infinita centenariorum centum anni sequitur ꝙ per equalitatem tantum gaudebit et premiabitur sortes sicut plato. ¶ Respondetur ꝙ licet tales equaliter debeant premiari secundum durationem non tamen secundum equalē gradum premij nec oportet ꝙ aliquis eorum intensius gaudeat de duratione sui premij per annum ꝗ per centum sed sufficit gaudium alicuius certi gradꝰ de premio habendo per totam durationem infinitam. ¶ Sed si fiat argumentum de gaudio rationabiliter habēdo tunc quia tantum mihi placeret forte habere minus gaudium per maius tempus sicut maius per minus tempus facta debita correspondentia secundum hoc videtur rationabile quod assumitur ¶ Et tunc vltra dicitur ꝙ in infinita duratione futura non totiens sunt centum anni quotiēs vnus et in multitudine infinita annorum sunt plures anni ꝗ in multitudine infinita centenariorum sint centenarii. ⁊ ꝙ in vna multitudine infinita sūt plures anni ꝗ in alia, si tamen totiens et quotiens accipiantur proprie tunc non reperiuntur nisi in multitudine finita et tunc totiens essent ibi centum quotiens vnus vnde etiam conceditur ꝙ in continuo sunt plures partes ꝗ in eius medietate licet vtrobiq; sit infinita multitudo. ¶ Et hec est sententia lynconiensis super librum posteriorum quia in multitudinibus infinitis est inuenire maiorem et minorem ymo et quasi omnes ꝓportiones numerales scilicet duplum quadruplū et sic in infinitum.

9. dubium.

¶ Nonum dubium si voluntas agit libere igit̄ potest efficaciꝰ ⁊ velociꝰ agere et sic in infinitū. ¶ Et si nulla sit resistētia potest agere subito in primo instanti quo agit ponatur igitur ꝙ ita sit ⁊ ex tunc intendat actum suum donec acquirat per successiuam augmentationem tantum quantum produxit in primo instāti, quia igit̄ in primo instanti in isto casu non potest post ꝑmū instans equale producere illi nisi in tēpore quod producebatur in primo instanti igitur in infinitū efficaciꝰ aget vel intendet agere in primo istāti ꝗ post cum eadem sit proportio i velocitate vel efficacia actionum que est mensurarum. ¶ Respondetur ꝙ lʒ in ptāte voluntatis sit actum suspēdere vel cōtinuare nō tn̄ est in ptāte eiꝰ sic libere cōtinue intēdere actū suū nisi alia causa cōcurrēte scʒ quis vel perfectiꝰ cognoscit vel qr obiectū apparet melius. ¶ Exemplum sol quādo nubes sūt multum spisse illuminat medium in aliquo gradu in primo instanti si aūt continue nubes rarefiant continue intendit lumen ⁊ eque faciliter. tūc producit lumen perfectius sicut primo imperfectius ymo totum lumen quod causat in fine causaret in principio si omnia vniformiter se habuissent ita credo esse in proposito de voluntate intēdente actum suum nisi ꝙ libere pōt cessare sol autem non. ¶ Unde in casu argumenti efficaciꝰ ageret voluntas primo postꝗ in principio quia factū in instanti in quolibet instanti temporis posterioris cōseruaret ⁊ continue plus adderet, ꝯseruare vero tāte ꝟtutis est sicut ꝑmo producere ceteris paribus dato etiam ꝙ voluntas nullo alio cōcurrente et aliter se habente. posset de se actum intē

dere. et remittere sicut deus potest quod tamen
dicendum esse non credo dicendum esset commu
niter q illam medietatem totius actus quã suc
cessiue apposuit illi q in principio causabatur su
bito poterat a principio concausasse ita faciliter
sicut presentia solis in quolibet instanti temporis
sequentis potuit simul produxisse quod de facto
successiue produxit cuius oppositum sumit argu-
mentum. ¶ Et tunc etiam sequitur vltra q in infi-
nitũ expeditius et citius posset agere q̃ agit quã-
do successiue agit si sibi placeret nec ex hoc argui
tur infinitas in vigore qꝛ effectus fact⁹ est in nul-
la resistentia et licet in infinitum citius ageret ef
fectum in instanti q̃ postea equalem in tempore
tamen postea stante casu argumenti efficati⁹ age
ret vt dictum est in prima solutione q̃ plus placet
a de. ¶ Decimũ dubium tunc voluntas posset libe
re mereri continue per aliquod tempus et per cõ
10. dubiũ. sequens deus posset correspondẽter charitatem
augere. falsitas probatur quia talis charitas nõ
esset increata vt patet de se nec creata quia tunc
fieret subito etiã talis videtur dependere ab aĩa
igitur non precise causatur a deo ꝛc. Respõdetur
q talis charitas est creata successiue vel in instã-
ti sicut deo placet. ¶ Nec dependet ab anima effe
ctiue licet forte subiectiue. ¶ Undecimum dubiũ
tunc vnus posset libere plus peccare mortaliter
11. dubium alio falsitas probatur quia quilibet peccãs mor
taliter peccat infinite quia peccãs venialiter me-
retur certam penam et peccans mortaliter mere-
tur plus in infinitum de pena igitur plus peccat
in infinitum consequentia tenet quia aliter deus
puniret vltra condignũ q est contra sanctos. ¶ Re
spondetur q peccans mortaliter peccat infinite
obiectiue scilicet ratione infiniti obiecti a quo se
auertit preceptum paruipendẽdo quod non debe
ret etiam pro infinitis mundis secundũ anselmũ
2. capi. ¶ Cur deus homo capi 19. et ita preponit
illud quod in infinitum minus bonum est bono in
finito tamen talis non peccat infinite ratione infi
nitatis actus secundum intentionẽ ꝛ ideo in hoc
possunt esse gradus secundum plus et minus di-
ces forte q eadem ratione peccatum veniale eẽt
infinite puniendum quia esset contra bonum infi
nitum. ¶ Respondetur q non sequitur quia in pec
cato veniali nullus auertit se a deo sed vel ma-
gis tepide adheret deo vel minus excessiue adhe
ret alteri tenendo se tamen semper ad deum infle
xibiliter nec pro quacunq re mundi volendo ab
illo diuerti vel ipsum grauiter offendere. ¶ Duo
decimum dubium. Cum virtus sit circa difficile
secundo ethicorũ igitur magis virtuosum est vi-
12. dubiuʒ. cere magis difficile ꝛ quia data difficultate volũ
tas potest vincere duplam quadruplam et sic in i
finitum igitur erit infinita in vigore. ¶ Et si ali-
qua difficultas tanta dabitur que voluntatẽ vin
cit tunc quo ad hoc necessitatur et non agit libe-
re actum suum quod est contra conclusionem pri
cipalem huius questionis. Preterea quanto pas
sio vel tentatio est fortior tãto magis retrahit vo
luntatem a bono et tanto difficilius voluntas re
sistit duplicando igitur et quadruplicando et sic
in infinitum fortitudinem passionis voluntas re-
sistere non valebit igitur etiam nec libere elicere
actum suum poterit circa illam. ¶ Confirmãtur
ambo argumenta quia ad galat᷑. quinto dicitur
q caro concupiscit aduersus spiritum. et tertio
de anima appetitus sunt contrarij sed vbi est con
trarietas ꝛ resistentia ibi est certa proportio con
trariorum seu potentie et resistentie igitur vnum
eorum potest tantum augeri q simpliciter vincet
alius. Item dicitur septimo ethicorum q inconti
nens vincitur a passionibus. Item volũtas eque
faciliter et eque libere eliciat actus suos circa
omnia obiecta ita q vinci non poterit tunc eque
facile esset hominem velle subire martyriuʒ sicut
velle leuare festucam quod non apparet. Item si
eque faciliter elicere valeat actus suos circa ma
teriam difficilem et circa facilem tunc auferetur
omnis maioritas meriti. Unde chrysostomus di-
cit q obseruatio preceptorum facilis est sed con-
siliorum difficilis sed magne remunerationis.
Item secundo ethicorum capitulo secundo ꝛ eti-
am tertio phisicorum in fine vult aristoteles q ni
hil difficilius est q̃ a delectationibus abstinere.
¶ Respondeo q magis virtuosum est vincere for
tius motiuum ad oppositum actus virtuosi / sed
hoc vlterius diuersimode sustineri potest modus
vnus concedit voluntatem esse infinitam licet nõ
sit deus et iste non placet mihi. ¶ Item nec ille pla
cet mihi qui ponit voluntatem esse infinite actiui
tatis seu vigoris in agendo sed finite perfectio-
nis in agendo quia licet aliqua entitas perfecti-
or alia in essendo quandoq minus sit actiua ta-
men quodlibet tantum habet de entitate quantũ
habet de accidente / nam agere presupponit esse ꝛ
perfectum agere perfectum esse. ¶ Igitur potest
quis aliter ymaginari de hoc vno modo q ista dif
ficultas sit solum respectu appetitus sensitiui et
quandoq tantum crescit difficultas aggredi tri-
stia et respuendi delectabilia secundum appeti-
tum sensitiuum quod impossibile foret appetitui
sensitiuo vel homini secundum talem appetitum
vincere nisi admiraretur. ¶ Adiutorium autem ẽ
duplex vnum habitus acquisiti etiam appetitui
sensitiuo ex bona assuefactione ꝛ disciplina q̃ sũt
moderamẽ taliũ passionũ sicut pꝫ i pueris ymo ꝛ
i canib⁹ ꝛ aliis bestiis plurib⁹. ¶ Scdm adiutoriũ
est volũtas libera hñs ministeriũ rõis dictãtis qd
fugiẽdũ ꝛ qd ꝓsequendũ lꝫ appetit⁹ sensitiuus. i.
ipsamet i hoib⁹ scdm appetitiões sensuales incli-
net ad vnã partẽ tñ totũ hoiem facit i cõtrarium
ferre. ꝛ hoc ẽ q dr tertio de aĩa vincit aliqñ ꝛ mo
uet seipm sicut spera sperã ꝛ appetit⁹ appetitum
sicut etiã. 7. ethicoꝝ dr de continente qui nõ sequi
tur passiones sed etiaꝫ rationẽ. ¶ Tota igit̃ diffi-
cultas i hmõi sensu hũc modũ ponendi attẽditur
penes appetitũ sensitiuũ ꝛ nõ penes itellectum q̃
i nullo difficultatẽ quin valeat liberrime velle op
positũ ꝛ ita libẽ. durissimũ subire martyriuꝫ sicut
q̃ sicũq aliõ q̃tũcũq leue. ¶ Et hec erat rñsio ma
gistri richardi cãpsale. Et lꝫ reputẽ hãc viã pul-
chrã ꝛ mihi verisimilẽ q̃ ad hoc q volũtas p nul-
lã difficultatẽ necessitari põt. Jõ etiã augu. de li.
ar. ca. 5. dicit q met⁹ mortis q̃ cadere põt i cõstãtẽ
virũ nõ põt necessitare hoiem ad mentiendum ꝛ si
in primo casu mentiretur puniendus esset pro mẽ
datio etiam secundum Anselmum semper habet
aĩa aliquod liberũ ar. vnde seruare possit iustici-
am tamen difficile est videre quin tantum possit

augeri difficultas q voluntas necessitetur quod
tamen non concedimus sed ponimus oppositum
scilicet q nulla difficultate obstāte ipsa libere po
test conformiter velle diuinis preceptis concedo
etiam aliud dictum eiusdem vie scilicet q quan-
tumcunqz homo velit libere tamen difficile est su
stinere tristia secundum sensuz vel abstinere a ma
gnis delectationibus sensus licet velle abstinere
sit virtuoso facillimuz ymo delectabile nec mirū
si habitudo potentie ad ipsum velle et posse velle
facilior sit q posse sustinere sepe enim efficaciter
volumus in nobis impossibilia et igitur non sunt
ad volendum difficilia sed ad sustinendum vel si
hoc sit difficile velle hoc est per aliam viā seu ali-
um modum scilicet per volitionem retentam in-
clinantem formaliter ad contrarium vt qui nimi-
um diligit seipsum valde fugit corruptius sui et
tamen cum tali volitione absoluta ad semetipsuz
ex dei amore vel iusticie possibile erit z velle susti
nere tristia et delectationes indebitas fugere ta-
men semper remouet difficultas sustinēdi de hoc
rich. super illud omne caput languidum dicit q in
nobis post lapsum primi hominis cogitatōes co
gitationibus cōtradicunt affectiones affectioni-
bus resistunt et surgit gens contra gentem et re-
gnum aduersus regnu et insurgunt sepe boni mo-
tus contra malos et mali cōtra bonos z q magis
est mali contra malos et diuiduntur cōtra semet-
ipsos ymo q his omnibus miserabilius est boni i
surgunt contra bonos/quis etiam nesciat q gra-
uis sepe contentio fiat inter auariciam et gulam
non dico de talēto sed de solo nūmo dicitur q vna
vult expendi alia precipit reseruari. Item aliud
sepe loquitur iusticia aliud misericordia. et q di-
citur ab vna contra dicitur ab alia hec ille p istuz
modum potest voluntas habens vnam volitionē
per istam difficultari respectu alterius igitur est
motus alius a priori. ¶ Sed quomodo meret vo-
lendo cum hoc sit ita facile. Respondetur q ipsa
eadem natura realiter cui ista volitio est ita faci
lis ad causandum est cui ipsa penalitas volita dif
ficillima est ad sustinendum et ideo meretur non
propter difficultatem volitionis sed tollerande
penalitatis quam libere potest vitare. ¶ Sed ad-
huc stat difficultas quia non solum passiones ire
vel timoris vel voluptatum zc. penales sunt sen-
sualitati sed etiam faciunt difficultatem volunta
ti secundum apostolum ad ro. 7. de lege membro-
rum zc. et quandoqz difficile est voluntatem eas
reprimere quod tamen potest licet cū difficile ad
horam et tante posset esse q esset sibi illas repri-
mere impossibile licet non necessitetur ad confor
mandum se illis inclinationibus difformibus ra-
tiōi recte quia adhuc facillime potest se tenere i
Tertia via actibus suis liberis licet passiones nō posset om-
nino tollere. ¶ Tertius modus esset iuxta secun-
dam conclusionem principalem q sicut vna voli-
tio quandoqz necessitat ad aliam habitis aliis re
quisitis ita quandoqz vna notabiliter inclinat ad
aliam intantum q stante volitione preuia inclinā
te suspenditur alia ad cuius contrarium inclinat
prima et quandoqz vna impedit aliam. quandoqz
remittit et quandoqz impossibilitat ad eam sicut
habēs amicū inclinat ad velle sibi prospera zc. sic z
canis quandoqz simul appetit cibum z inclinatur
ad panem sibi porrectum tamen et ex alia parte i

clinatur ad fugam timens ictum sic et in volunta
te inueniuntur inclinationes seu appetitus con-
trarij vt patet per ansel. in libro de casu dyab. ca.
13. 15. z. 16. vbi dicit q homo secundum volunta-
tem habet affectiones commodi et iusti inclinati
uas in contrarias partes et in isto casu diffinitur
voluntas per semetipsam quādo ex vna parte vel
let commodum vel honores et ex alia parte vult
talis respuere propter deuz. ¶ Quarta via q pas- Quarta via.
sio sensitiua vel obiectum delectabile seu triste se
cundum sensum vel tētatio et sic de aliis facit vo
luntati difficultatem etiam ne ita faciliter sicut
sine ea eliciat actum volitiuum et maior maiorez
sed non in duplo maior in duplo maiorem z ita nō
poterit deueniri ad aliquam tentationem finitaz
que vincere valeat voluntatē. ¶ Ex predictis pa-
tet ad formam argumenti secundum primam viā
assumitur falsum scilicet q voluntas cum difficul
tate vincat passiones quia secundum illam viam
nulla difficultas sit in voluntate in eo q volūtas
sed in appetitu sensitiuo vel in eo q sensualitas ē
¶ Secūdum viam scdam dicēdum est q voluntas
non potest difficultari ad eliciendum actus suos
sed bene difficultas est in tollerādo vel respuēdo
passiones. ¶ Sed secūdum viam tertiam licet vo-
luntas non posset difficultari ab alio tamen seip-
sam difficultat volēdo simul absolute vel cōditio
naliter aliqua que vix compatiuntur se. ¶ Secū-
dum viam quartam dicitur q licet tanta passio tā
tum difficultet voluntatem nō tamen dupla i du-
plo. ¶ Et licet hec responsio sit magis cauta q ve
ra tamen iuuatur per experientiam quia licet in-
carcerari per vnum diem sit odiosum et verecun-
dum tamen incarcerari duob9 diebus z sic propor
tionaliter nō est in duplo z sic proportionaliter tristi
us ac verecūdi9. ¶ Contra vltimum modum licet
duplum non in duplo plus difficultet tamē tātuz cōtra quar
poterit addi q in duplo plus difficultabit et tan- tā rñsionē.
tū q in quadruplo et sic in infinitū igit non soluit.
¶ Dicit q voluntas virtuose resistendo vni facili
us potest resistere secundo z ita potest crescere fa
cilitas ex parte voluntatis sicut ex parte obiecti
delectatio vl tristitia. ¶ Contra si stante prima di-
spositiōe volūtatis imediate occurreret obiectū
magis triste vel delectabile plus eam difficulta-
ret q si occurreret obiectū min9 tale z tunc dedu
citur argumētū vt pri9. ¶ Contra rñsionē triū via
rum quam tu eligis arguit Anselm9 de conceptu Cōtra rñ-
virginali dicit ca. 1. nihil est pena alicui nisi q est sionē arg9
eius voluntatē igitur nō est in potestate volunta
tis nō odire penā dū infligitur igitur quo ad hoc
nō volūtas diuina zc. Dicetur sicut cōiter z bene
q pena ē contra naturalem inclinationē volūta-
tis vel contra voluntatem quo ad affectionē cō-
modi nō tamē quo ad affectionē iusticie qz vt sic
volūtas prehabita deliberatiōe semper est plene
dña nec respectu hui9 acceptatiōis habende diffi
cultat nisi modo pdicto. ¶ Contra concessuz ē pri
us q voluntas ita potest affici affectiōe naturali
ad aliquid q aliqñ voluntati est difficile tollere
affectiones sensualiter mouentes ipsam volunta
tem z aliquando impossibile z nō est in ptāte vo-
lūtatis talē naturalē volitionē nō habere vl tol-
lere ponat igit q aliqis habeat affectionem hmōi
ita intensam sicut posset habere aliquod obiectū
delectabile vel tūc voluntas per suam libertatē

potest in contrarium secundum affectionem iusti
cie ita faciliter sicut si non afficeretur vel si non si
non tunc difficultatur et stabit argumentum pri
ma factum scilicet ꝙ tandem poterit vinci si
eque faciliter tunc non haberet necesse fuge-
re occasionem mali. ¶ Secundo tunc nulla as-
suefactio ad malum īpediret vel difficultaret vo
luntatem ad volendū quod bonū ē scđz dictamē
rationis falsitas ꝓbatur .2. ethi. vbi dī si aliquis
non ignorans ex q̄bus erit iniust⁹ volens vtiq̄ in
iustus erit non si velit iniust⁹ existens requiescit
⁊ erit iust⁹ sicut libere ꝓiicit homo lapidē ⁊ ta
men nō est in ptāte eius ꝓiectā resumere. ¶ Si-
militer gregori⁹ super illud arborem fieri dicit ꝙ
culpa grauis ī cōsuetudinē ducta ita obligat mē
tem ꝙ nequaꝙ̄ assurgere possit ad rectitudinē co
natur ⁊ labitur qꝛ vbi sponte diu persistit ibi ⁊ cū
voluerit coacta cadit. ¶ Item ysidor⁹ de sūmo bo
no cogitatio ꝓuis delectationē parit delectatio
consensum/cōsensus actionem/actio consuetudi
nem/consuetudo necessitatem. ¶ Tertio discipu-
lus ansel. de li. ar. ca 6. dicit quādā esse impoten
tiam in voluntate quam omnes experimur cum
violentia tentationis superamur ⁊ post fateri me
oportet nos aliquādo premi tētatiōibus vt sine
difficultate nō valeam⁹ nolle ꝙ suggerūt. Et rñ-
det magister ꝙ hec vis tentationis non eam auer
tit a rectitudine si ipsa non vult ꝙ suggerit ten-
tatio quapropter inquit dubitare non debes hanc
impotentiam seruandi rectitudinem quam dicit
in nostra voluntate esse cum tentationib⁹ consen
timus non esse cum impossibilitate sed ex difficul
tate hec autem difficultas permittit voluntatem
libertatis impugnare nāq̄ potest inuitam expu-
gnare nequaꝙ̄ inuitam. ¶ Et iterū in fine capituli
concedit discipulus ꝙ voluntas non potest tenere
suam rectitudinem sine difficultate hoc autem vt
dicit non aufert voluntati potestatem perseuerā-
di in rectitudine. ¶ Ex quib⁹ videtur ꝙ voluntas
respectu affectionis iusticie etiā patitur difficul
tatem. ¶ Quarto probatur ratione omne mouēs
quod īuenit in passo resistentiā impeditūr a velo-
citate vel ab efficacia agendi hoc difficultatur ī
mouendo sed sic voluntas impeditur ab appetitu
sensitiuo et naturali affectione cōmodi etiā respe
ctu volitionū sequētiū rationis igit̄ difficultatur
non solum in reprimēdo motus sensatiōis sed eti-
am in eliciēdo actus deliberationis quos nō ita ī
tense nec ita celeriter valet causare stante appe-
titu sensitiuo inclinante ad contrarium sicut sine
illo. Item tunc stabit prima forma. s. ꝙ tam gra-
ues passiones possent insurgere ꝙ totaliter volū
tatem impedirent. ¶ Quero quare dicas volun-
tatem difficultari in reprimendo motus sensatio
nis aut quia nō potest subito eos tollere ⁊ ex hoc
sequitur propositum ꝙ actum summū tunc nō po-
terit habere stante passione inclinante in cōtrari-
um per quam impeditur ab intētione actus volē
di ⁊ per consequens sicut remittetur vel reprime
tur appetitio sensualis vel passio ita successiue ⁊
non simul intēdetur volitio quare sequitur volū
tatem difficultari respectu talis actus vel hoc di
cetur quia maior et grauior passio requirit mai⁹
tempus pro repressione ꝙ̄ minor ⁊ si hoc igitur in
tensior actus volēdi req̄rit maius temp⁹ ꝓ sui au
gmentatione in presentia appetitus ī contrarium

⁊ hoc est difficultari igitur euasio nulla. ¶ Ad pri
mum rñdet ⁊ bene vnus doctor in disputatione hy
bernicus ꝙ quātūcūq̄ crescat passio illata ab ob
iecto delectabili vel tristabili secūdum sensuz dū
modo plene stet iudiciuz rationis adhuc eque fa-
ciliter poterit voluntas nolle seu nō velle consen
tire illi motioni passionis siue sit magna siue par
ua licet forte per actus. s. propter alium actuz nō
ita intense voluntas eliciat suum actū posset ta-
men passio tristicie vel delectationis tm̄ procede
re ꝙ ratio absorberetur ⁊ per consequens tunc vo
luntas non posset libere in actus suos rōnales re
quirentes deliberationem vel iudicium rationis
probauit per augu. de ciuitate dei in quodam lo-
co. ¶ Et subdit adam et hic habeo tantum virum
mecum ꝙ actus liberi presupponunt compositio
nem et diuisionem vel iudicium quod non recor-
dor me ab aliis audiuisse illud etiam quod ratio
potest absorberi patet in ebriis dormientibus fu-
riosis et pueris ⁊c. ¶ Et ideo oportet bona hora
refrenare passiones ne nimis procedant et absor
beant iudiciū rationis qꝛ si passiones sensuales
sinat mēs inualescere ꝑ negligentiā volūtatis sibi
imputat̄ ad pctm̄ isto mō forte loquit̄ apostolus
prime corinthi. 10. fidelis de⁹ q̄ non patiet̄ vos tē
tari ⁊c. etiā bñ credo ꝙ multi martires sine metu
mortis siue ꝑ vehemētiā pene ꝑdiderūt vsū ratio
nis. ¶ Ad primū dicit̄ ꝙ stante pleno iudicio rōnis — Ad .1. argumentum.
volūtas ita facilit̄ pōt vicere magnā passionē, si-
cut paruā. sec⁹ ē si rō absorbeat̄ qꝛ itellect⁹ ī hole
vtit̄ ministerio virtū sensitiuaꝝ q̄bus destructis vel
simpliciter īpeditis ī suis opatiōib⁹ itellect⁹ defi
cit ī iudicio ⁊ aliis opatiōib⁹ suis q̄n̄q̄ ad tēp⁹ ⁊
donec cessant īpedimēta q̄n̄q̄ irrecuperabilit̄ q̄ñ
ꝙ irrecuperabilis ē, impeditio ī virtb⁹ sensitiuis
q̄n̄q̄ etiā iudiciū rōnis deficit partialit̄ vel tota-
liter ex auersiōe q̄n̄q̄. s. ꝓpter maliciā volūtatis
tantū figit̄ itellect⁹ ī bono apparēte vel delecta-
bili qđ etiā nō hꝫ rectum iudiciū ꝙ hoc sit fugien-
dū ⁊ verū bonū ꝓsequēdū q̄n̄q̄ ex nimia pena tā-
tū figit̄ in obiecto delectabili ꝙ iudiciuz ꝑdit ra-
tionis q̄n̄q̄ ex distractione ad varia q̄b⁹ īpeditur
ratio ne certa verū aliqđ rectū habeat iudiciuz.
¶ Et istis tribus vltimis modis etiā absorbet̄ ra
tio in angelis ⁊ aiabus damnatis. ¶ Ad secundū — Ad .2. argumentum
dicendum ꝙ assuefactio ad malum impedit et dif
ficultat voluntatem ad bene volendum et facien
dum quia facit magnum malum apparere mi-
nus malum et etiam facit ꝙ male passiones gra
uius insurgunt etiam et habitus malus inclinat
ad similia. Unde augustinus ezech. capitulo. 51.
peccata ꝗuis magna et horrenda cum in consue
tudinem venerint aut parua aut nulla creduntur
vsq̄ adeo non solum vt occultanda verum etiam
predicanda et diffamāda videantur ¶ Item cesa
rius in sermone habet hoc infelix consuetudo vt
quanto amplius quilibet peccauerit tanto mi-
nus ipsa peccata intelligat et tanto plus eum de
lectat peccare. ¶ Item augustinus super psal. 69
omne peccatum consuetudine vilescit ⁊ nescit ho
mo quantum sit. Et gregorius in registro si pra-
ue rei anteꝙ̄ inualescat adit⁹ non claudit̄ fit latior
⁊ erit cōsuetudine licituz qđ constat esse ratione
prohibitū. ¶ Tamen cū his oīb⁹ stat ꝙ talit̄ assue
factiōes. si iudicet illud eē malū libere pōt velle
non prosequi ipsum et ideo si opat̄ ipsum libere

operatur non obstante consuetudine et eñ inquit aristoteles. 3. ethicoꝝ. capi. secundo pricipiū mouendi organicas partes in talibus operationib⁹ in ipso est quorum autē principium in ipo ⁊ pmo operari. ¶ Per hoc ad auctoritatē aristo. in contrarium dicendum ꝙ male habituat⁹ nō potest sine magna difficultate talem habitum delere et contrariū acquirere tñ actus volendi cōtrarium habito iudicio ꝙ ipsum sit malū semper est in plena ptāte volūtatis ⁊ hoc docet ipse eodē. 3. ca. dicens nō similiter opationes voluntarie sunt ⁊ habitus operū quidē eñ a principio vsq3 in finē dn̄i sumus scientes ⁊ ꝙ scđm singula principiū habituum adiectio ⁊c. ¶ Et p hoc etiā patet quomodo ɔsuetudo est talit̄ natura q2 q̄ fiunt ab habituato scđm talē habitum talia nō requirūt deliberationē sed quasi naturalit̄ fiunt alibi. ¶ Cū dicit aristo. ꝙ in subitis ⁊ non precogitatis magis experimur aliquē sic vel aliter habituari vt etiā dixi de ipsa voluntate ꝙ multa vult mere naturaliter añ deliberationē. Istis autem nō obstat quin voluntas possit velle cōtra inclinationem habit⁹ habita deliberatione seu post iudiciū rōnis. ¶ Dicitur primo ꝙ assuet⁹ ad malū nō potest facilit̄ surgere ad rectitudinē opis cōtrariū operi peruerse consuetudinis de hoc origi. super eplam ad ro. dicit non statim cū bonā volūtatē quis habuerit cōuerti ad bonū vsus boni operis subsequit̄ cita enim res ē voluntas ⁊ sine ipedimento conuertitur op⁹ vero tardum ē ꝙ ⁊ vsum ⁊ artē ⁊ laborem requirit operandi. Aliter pōt dici ꝙ loqtur de prauo assuefacto qui tepide habet affectionē benefaciendi sed non bene vult plene ⁊ ideo insurgente passione dimittit rationē propter delectationem hec est intentio augusti confes. 6. vbi tamē ca. quito dixisset ꝙ ex voluntate puersa facta ē libido ⁊ dū seruit libidini facta ē cōsuetudo dū consuetudini non resistitur facta est necessitas dicit ꝙ licet partem vellet difficile tamen fuit sibi conuerti ad deum ⁊ dimittere prauam cōsuetudinē ⁊ causā assignat dicens de seipo due volūtates mee. vna vet⁹ alia noua ista carnalis alia spiritualis confligebant inter se atq3 discordando dissipabant animā meam. Item ca. 8. etiā respondet sup idem ⁊ querit cuius modi monstrū est ꝙ cum statim cum imperat animus mouetur man⁹ ⁊ q̄n̄q3 iperat anim⁹ vt velit animus nec facit nunquid vnum hoc monstrum. ¶ Et respondet non ita plene imperat nam si plena voluntas esset nō imperaret vt esset quis res iam esset nō igitur monstruz partim velle partim nolle sed egritudo animi tamē q2 totus assurgit veritate subleuat⁹ ⁊ cōsuetudine pregrauat⁹ ⁊ ideo sunt due volūtates quarum vna non est tota earū ⁊ hoc adest alteri quod deest alteri hec ille. ¶ Contra augustinus dicit ꝙ cuz consuetudini nō resistit̄ facta ē necessitas quomodo hoc stat cū predictis. ¶ Ad illud simul et ad ysodorum qui dicit ꝙ consuetudo parit necessitatem. Respondeo sicut respondet ansel. de li. ar. ca pitu. 5. reddens rationem vsus loquendi quare dicitur inuitus et coactus mentiri qui ideo mentitur vt mortem effugiat est inquit et alia ratio quam frequēs habet vsus. cur inuitus ⁊ nolens ⁊ ex necessitate dicitur aliquid facere quod tamen volens facit· nā ꝙ non nisi difficile facere volemus et ideo non facimus dicimus hoc facere non posse. ⁊ necessitate nos siue inuitos desferere ⁊ ꝙ sua difficultate dicere nequimus et illud certe facimus hoc nos inuitos et nolentes ⁊ ex necessitate facere asserim⁹ hoc igitur modo quo quis mentitur ne moriatur mentitur inuitus et volens mentiri ex necessitate quia mendacium vitare non valet sine mortis difficultate hec ille. Et ideo cū assuefactio sit difficultas non dico ad bene volendū sed ad bene operandum et exequendum dicimus ꝙ assuefact⁹ ad malum necessitatem habet male agendi ita etiā loquitur ibidem ansel. capi. 6. di. frequenti vsu dicimus nos non posse aliquid nō quia nobis impossibile est sed quia illud sine difficultate nō possumus non autem difficultas perimit inquit volūtatis libertatem. ¶ Et per idem dicitur ad tertium ꝙ voluntas patit̄ difficultatem in resistendo tentationi non respectu actus volendi sed respectu passionis refrenande respectu rei delectabilis illicite ⁊ difficultatem patitur sustinēdo tristia non autem in volendo ea sustinere. ¶ Dices discipulus dicit non valemus nolle quod suggerit. ¶ Dicitur ꝙ hoc est in illis qui dolent ꝙ illicitum est sequi consuetudinem vel consimilem actuz eo ꝙ ipsi habent in se dissimilem voluntatem. ¶ Ad quartum dico ꝙ voco difficultatē vbi requiritur conatus laboriosus vel penalis ad producendum actum vel effectum et est tantum in animatis cuz conantur contra appetitus naturalis inclinationem vel animalis et ex hoc etiam homines merētur agentia autem mere naturaliter licet quandoq3 impediantur et violentētur non tamen dicūtur difficultari et ideo negatur maior et etiam negatur ꝙ voluntas difficultatur in actu volendi vel ꝙ impediatur quoad intentionem vel accelerationem actus volendi nisi forte per distractionem et per volitionem aliam impeditiuam sz hoc non arguit voluntatem difficultari. ¶ Ad quintū conceditur conclusio quando absorbetur ratio alias non. ¶ Ad sextum non probatur ꝙ vehementia tentationis poterit impedire ab aliquo gradu actus de hoc tamen dubium est. Et ideo quid de hoc sit iam dictum est ꝙ hoc non est eaz difficultari respectu talis actus causandi quia respectu proprii actus causandi non oportet immediate laboriose conari sed bene respectu passionis refrenande pro quo addo vnaz auctoritatem beati bernardi. de li. ar. capi. 10. ¶ Ubi dicit libertas a necessitate eque contingit deo et vniuerse creature rationali tam bone ꝙ male nec peccato vel miseria amittitur vel minuitur nec maior est in iusto ꝙ in peccatore nec plenior i angelo ꝙ in homine manet igitur libertas voluntatis tam plena in bonis ꝙ in malis sed in bonis ordinatior tam integra pro suo modo in creatura ꝙ in creatore sed in isto potentior et hoc intelligo stante vsu rationis hec ille. ¶ Difficultas igitur quam experimur in nobis non est ad volendum sed est secundum sensum appetitiuū sensitiuum secundum quem difficile est abstinere a delectabili vel sustinere triste vel est in appetitu rationali ad reprimendum vel refrenandum secundum regulam recte rationis mot⁹ appetitus sensitiui vel est in vtroq3 i sustinēdo tristia ⁊ abstinēdo a delectationib⁹ vel quarto ista difficultas est secundum hunc appetitum vel secundum illum ad vnum actum propter vnū aliū actum i eodem inclinantē in cōtrariā executionē

Ad. 3. dubium.

Ad. 4. dubium.

Bernard⁹.

ita ꝙ partim habeatur motus ad vnum ⁊ partim ad aliud. ¶ In omnibus enim his est quidam conatus laboriosus et perconsequens difficultas post deliberationem modis predictis. ¶ Sed contra non est in potestate nostra quibus visis tangamur secundum augustinuꝫ. ¶ Respondet cāpsale ꝙ hoc est intelligendum scḋm appetitū sensitiuuꝫ tamen credo ꝙ ad litteram vera sit de vtrisq̄ circūscriptis volitionibus habitis ⁊ deliberatione quia talibus circūscriptis volitio naturalis causatur ad p̄ntiam obiecti placibilis ita bene sicut appetitio sensualis nisi simul appareat i eodē aliqua conditio magis odibilis q̄ conditio bonitatis apparēter sit pacibilis sed postq̄ homo vti incipit libero arbitrio aduertēdo ⁊ inquirendo an dilectio sit licita ⁊ conueniens pōt p libito suo ꝑmanere in actu vel actū suspēdere cōformiter iudicio dictaminis vel difformiť sicut placet et hoc nisi aliqua volitio iuxta scḋam cōclusionē necessitaret ad eādem cōcupiscētiā vel abiciendā vel aliqs aliꝰ modꝰ ꝯconcessꝰ. ¶ Scḋo etiā dico ꝙ aliquis posset ita apte habituari habitibus ⁊ virtutibꝰ volitiuis vł itellectiuis vł habitu quodā electiuo seu elicitiuo subordiato gn̄ato ex frequētatis actibꝰ qbꝰ si ip̄i volūtas determiasset vt stati quocūqs occurrēte quocūqs iquirendū esset an sit volēdū aut nō. ⁊ qualiter sit volendum ita ꝙ vix occurreret volibile aliquod primo ipsi voluntati quin anteomnem actum volitiuum circa illud deliberaret vtrum sit volendum vel non. vel habitus volitiuus ⁊ electiuus ibi maneret inclinās ad suspendendum ⁊ ad non ponendum actum anteq̄ cōsulať intellectꝰ. Dices si volūtas nō patiť difficultatem respectu suoꝝ actuuꝫ tunc in quēqs actum virtuosū ⁊ predictatum poterit indifferenť sine difficultate ⁊ ꝑcōsequens virtutes morales supfluūt. Respondetur ꝙ adhuc virtutes valent

Nota ꝙ virtutes sunt vtiles. primo propter causā dictā qꝛ magnū signum habitus virtuosi est ꝙ in aduentu subito ⁊ iprouiso debite se habeat de quo etiā. 3. ethicoꝝ ca. 9. ⁊ etiaꝫ ca. 10. Secundo ꝙ alique virtutes morales subiectiue sunt in appetitu sensitiuo. Tertio qꝛ virtutes volitiue q̄ intrinsece ⁊ scḋm se sunt virtutes ⁊ alie. s. sensitiue scḋm extrinsecaꝫ denoiationem ab habitibus volitiuis ille minq̄ iuuāt ad reprimēdum passiones ⁊ motꝰ sensuales quod ē sepe volenti difficile facere vt in tertia via ꝯtactum est. Quarto ꝓpter scḋam difficultatē supertius attributā voluntati quanto enim ꝑfectius habituata fuerit ad volendū quod decet tanto minꝰ difficultať circa tales actus ꝑ volitiones in oppositū inclinatiuas. Quinto qꝛ ornant aiam dato ꝙ nihil agerent ergo faciūt ad perfectionē maiorem scḋꝫ intēsionē in actu ceteris paribꝰ.

13. dubium ¶ Decimū tertiū dubiū anselmi dicit de casu dya. ca. 15. angelꝰ non potuit habere p̄mū actū a se igiť nec volūtas igitur non ē libera causa sui actus. ¶ Ad illud rn̄det cāpsale ⁊ bene ꝙ anselmꝰ ibi modo ꝓhabito ymaginabať vnū impossibile ad iuestigationem veritatis. s. angelū componi ꝑ partes ⁊ habere primo affectionē cōmodi sicut brutū ⁊ ꝙ scḋm istam partem nō posset ferri nisi incōmodum sibi ⁊ tantum agitur nec quo ad hoc agit. Nota bn̄ ꝙ etiā quo ad hoc agit nō vtiqs est vilioris cōditiōis q̄ lapis quo ad appetitū suū naturalem. deinū ymaginabatur sibi dare aliam partē scḋm affectionē iusti i ⁊ pricipiū vitale quo posset iuste affici ⁊ quo posset moderare se ne excedat in affectione commodi vltra dictamē rōnis ⁊ ita angelꝰ nō pōt habere a se actū primū. i. affectionē cōmodi nō pōt habere in sua ptāte libera circūscripta alia parte ymaginata vel aliter nō pōt habere p̄mū actū a se. i. pricipiū vitale opatiuū qḋ ē actꝰ primꝰ sic etiam aia diciť actꝰ primꝰ. 2. de aia. ¶ Et licet ista ymaginatio sit falsa. s. ꝙ angelꝰ cōponať ex duabꝰ formis vitalibꝰ sicut qdā posuit vitā hois ꝯpositā ex duabus aiabꝰ quarū vna ē brutalis tm̄ nata affici affectiōe cōmodi ⁊ alia rationalis nata affici affectione iusticie attamē manuducit nos ad ymaginandū veritatē. s. ꝙ vnū simplex vitale pricipium habet vtrāqs virtutē. s. pricipiādi actꝰ suos scḋm affectionē cōmodi ⁊ scḋm affectionē iusti ymo mihi apparet ꝙ sēp agit scḋm affectionē cōmodi naturalem quando agit ꝓcise mediātibꝰ apprehēsionibꝰ simplicibꝰ licet mō supra exposito habitꝰ virtuosi possent tales hēri ⁊ ita prompti ⁊ efficacesq̄ occurrēte placibili vel tristabili qḋ vocat anselmꝰ cōmodū vel icōmodū suspēdat. i. nō eliciat actum suū sed ꝯsulat intellectū. ¶ Decimū quartū dubium volūtas nihil pōt velle nisi bonū vel apparēs bonū qꝛ opꝫ vt habeať. ¶ Cur velit scḋm ansel. et alios sꝫ nō ē i ptāte volūtatis ꝙ aliqd sit bonū vł apparēs bonū igiť. Respōdeť cōcedēdo maiorē ⁊ ad hoc sufficit apph̄ēsio boni veri vel apparētis quāuis nō iudiceť vel estimeť eē tale. ¶ Sꝫ ad minorē dr̄ negādo eā qꝛ in ptāte volūtatis ē auertere itellectū ab vna cōsideratiōe ad aliā. ¶ Aliť dr̄ ꝙ argumētū nō plꝰ ꝯcludit nisi ꝙ ē i ptāte volūtatis velle icognitū vel illud qḋ nō ē bonū vł apparens bonum ⁊ hoc cōcediť sꝫ ptās volūtatis libera attēdiť penes hoc ꝙ postq̄ aliqd apparet esse bonū adhuc volūtas pōt libere illud nō velle vel nolle si habeat aliquā causā veram vel apparētē

14. dubiū.

15. dubium ¶ Decimū quītū dubiū qꝛ aristo. 7. ethico. cap. 5. vult ꝙ hn̄s sillogismū circa agibilia cuꝰ maior in p̄ia figura sit vniuersalis. verbi gr̄a ꝙ oē dulce ē appetēdū vel gustādū ē minor singularisq̄ necesse est eligere ⁊ operari nō ꝓhibitū. ¶ Rn̄deť ꝙ aristo. loquiť qn̄ voluntas ē cōformis dictamini maioris omē tale esse agendum vel recusandum ¶ Et huic concordat cōmentator sup. 6o. ethico. cōmento. 11. vbi vult ꝙ sicut mens cōcludit aliqd non esse bonum sicut appetitꝰ fugit nō ens bonuꝫ hoc aūt dictumꝰ esse de viuentibꝰ videtur qn̄ iudicio et ratiōe ecce ꝙ loquiť vbi voluntas vel vita concordat cū ratiōe ⁊c. alias vero nō oportet nec sufficit dicere ꝙ volūtas nō impedita necessario exequetur ipsa autē potest seipsam impedire qꝛ contra hoc est articulꝰ dānans hoc ꝙ cessantibus impedimētis volūtas necessario mouetur ab appetibili. ¶ Contra ois malꝰ est ignorans. 3. ethi. ca. 3. igitur stāte pleno iudicio rationis qd sit agēdum voluntas non potest contraire tali iudicio. ¶ Respondetur ꝙ non ois malꝰ est ignorās. ¶ Ad aristotelē pōt dici primo ꝙ peccans ex malitia est ignorans. i. non sciens sic etiam agendū eo ꝙ iudicat non sic esse agendum taliter glosaꝰ componit illud ad ro. 7. ꝙ ego operor non intelligo semper esse operandū sed iudico ꝙ non ē faciendū. ¶ Aliter dr̄ ꝙ loquitur de malo distincto contra incōtinentē qꝛ in incōtinente viget ratio sed in malo iaꝫ habituato i malitia sopita est recta ratio ⁊ viget

Quō itelligiť ois malus ē ignorans.

erronea sine reluctatiōe appetitus et hec responsio est secundum mentē aristo. ¶ Aliter si quis velit illud intelligere de omni vicioso etiaȝ dicitur ignorans idest non ita perfecte iudicans sicut posset ceteris paribus si non esset sic malus eo ꝙ voluntas figit mentē citra conditionem illam ꝓpter quam se difformat et ita remittit iudicium vel cessat quasi semper vł cōmuniter. ¶ Quarto potest sic intelligi ꝙ omnis malus consentit apparētie false. ¶ Decimūsextū dubiū posito ꝙ volūtas

16. dubiuȝ vel intellect⁹ ñ cognoscat nisi vnum et conditiōes eius et quid faciendum sit citra ipsum et ꝙ omnibus pensatis iudicet ipsum esse eligendum ex debito tunc si non eligeret illud peccaret contēnendo vel omittendo sed omittere non potest vt videtur nisi actualiter contēnendo non autem potest illō contēnere nisi appareat esse malum igitur nō stabit vltimatum iudicium ꝙ ipsum sit bonum ⁊ eligendum quod est contra positum. Respondet ꝙ in tali vltimato iudicio scilicet ꝙ res sit bona et eligenda stare potest apprehensio alicuius conditionis displicibilis illius rei que non est iudicatiua nec assertiua: ⁊ ex hoc libere potest fieri voluntas contra iudicium rationis et est sententia aristot. septimo ethicorum capitulo quinto vbi tractat ꝺ sillogismo incontinente habēte duas maiores verbi gratia intellectus iudicat ꝙ nullum dulce sit gustādum et cum hoc apprehendit omne dulce esse gustandum et subsumit vnam minorem scilicet ꝙ hoc est dulce et ex hoc quo ad primam maiorem que est secundum iudicium intellectus infertur illa conclusio scilicet ꝙ hoc dulce non est gustandum voluntas autem libere potest dimittere iudicium intellectus et conformare se apprehensioni scilicet ꝙ omne dulce est gustandum et sic vna cū dicta minore infert illā cōclusionē ꝙ ē gustādū cui se conformat non obstāte iudicio rationis etiā dicta ratio assumit aliquid quod forte habet instantiam scilicet ꝙ omnis culpa omissionis requirit contēptū quod intelligatur tamē de cōtemptu interpretatio ¶ Sed dices possibile est ꝙ aliquis iudicet aliquid esse bonum et nullam penitus apprehendat conditionem displicibilem in eodem nec aliquid aliud apprehendat pro tunc tali igiť casu posito aut poterit ipsum nolle aut non velle aut non si nō habetur propositum contra libertatem voluntatis si sic et non potest respuē non apparens maluȝ vel displicibile et nihil tale per casū apprehenditur sibi conuenire igitur. Respōdeo ꝙ poterit adhuc nolle illud quia pōt se auertere ab illo quod tunc cognoscit non tamen stante tali cognitione et omni alia circunscripta omni apprehensione cuiuscūꝗ conditionis male vel displicibilis et cuiuscunꝗ alterius appetibiľ actum tunc in actu sufficienti primo ad alia apprehendenda etiam forte tunc res ñ bñ ⁊ perfecte cognoscitur nec vltimate practice seu moraliter q̄ prudentia que est recta ratio agibilium habȝ conferre ipsum eligibile ad suum oppositum ⁊ similia quod hic non fit. ¶ Sed tunc est dubium an stante illo casu voluntas possit non velle sic apprehē-

An volūtas cuicūꝗ dictamī intellect⁹ se possit ꝯformare. sum. ¶ Similiter aliud dubium an in eodem casu voluntas possit intellectum auertere ab apprehensio et consequenter nolle ipsum vel non velle et videtur ꝙ sic quia voluntas est libera igitur. ¶ Contra tunc talis auersio esset volita quare et cognita sub ratione boni quod est contra positū probatur dictet intellectus voluntati ꝙ nulla volitio adhuc sit eligenda circūscripto omni alio iudicio practico tunc propter libertatem suaȝ quā tu ponis potest voluntas illi dictamini se conformare quo posito quero an voluntas velit sicut dictatur an non si non igitur non conformat se illi dictamini si sic iterum non conformat se illi quia dictamen est ꝙ nulla volitio sit causanda probaľ iudicet intellectus ꝙ a actus voluntatis sit bonus et habendus pro ista hora et nullus ali⁹ tunc si voluntas non potest se conformare illi iudicio habetur contra dicta si potest igitur potest velle habere a sed velle habere a esset alius actus ab a igitur non conformaret se iudicio predicto.

¶ Confirmatur quia stante tali dictamini aduertat simul ꝙ a actus non potest esse volitus nisi ꝑ b. actum vel alium igitur stante tali iudicio. b. actus non est habendus et voluntas non potest se conformare iudicio non habendo. b. actuȝ igitur probaľ secundum ansel. de concordia voluntatis nūꝗ deserit rectitudinem nisi volendo aliquid qđ rectitudini non concordat sed si actus voluntatis possit suspendi secundum iudiciuȝ recte rationis in casu et pari ratione in aliquo casu contra iudicium rationis ibi peccaret omittendo et per consequens desereret rectitudinem quia sit sermo ꝺ culpa mortali ideo hoc erit volendo aliud et sic nō non oporteat igitur similiter in proposito. ¶ Ad primum respondetur ꝙ stante tali casu artato voluntas non potest se conformare dictamini rationis nec etiam potest auertere intellectum ab apphēso vt probat armētū. et tamē nō sequitur quin adhuc agat libere seu etiam meritorie quia si prius voluntarie voluit prosequi illud quod per iudicium rationis poterat iudicari esse bonum tūc totum sibi ascribetur ad meritum nouū propter nouitatem actus vel ad cōtinuationem seu ad ꝓsecutionē prioris sicut ē de illo qui continuat peregrinationem suam et tamen sepe non attendit quid faciat sicut nec in predicto casu voluntas attenderet quid faceret sed solum attenderet citra obiectum dictatum. ¶ Aliter respondetur ꝙ stante tali casu voluntas pōt se non conformare dictamini et simpliciter nihil velle et sic etiam faciliť soluitur secundum argu. scilicet concedendo ꝙ voluntas pōt suspendere omnem actum suum nihil volēdo pro aliqua mensura ꝙ contingit dupliciter vno modo ꝙ sicut preuie dictatur voluntati ꝙ pro aliqua mensura nihil velit seu nihil debeat velle sic etiam voluntas prime potest velle se ꝓ mensura sequenti nihil velle ⁊ sic per vsum positiuum sue libertatis suspendit actus suos et ꝑ cōsequens suspendendo actus adhuc habet actum suum sufficit autem pro suspensione ꝙ pro mensura intenta non habeat actum et ad hoc ante se disponat. ¶ Secundo contingit hoc simpliciter vł nihil volendo sicut in casu argumenti dictum est et ita suspendere actum libere est eam libere nihil velle vel ꝙ velit se suspendere actus suos.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ in illo casu voluntas non potest se ad plenum conformare illi dictamini nisi suspendendo se ab omni actu. ¶ Sed contra in tali suspensione voluntas vteretur sua libertate quod non esset nisi mediante aliquo actu et per consequens tunc non suspenderetur ab om

ni actu. ¶ Ad illud dicunt aliqui ꝙ libere volun-
tatem suspendere se ab omni actu non est vsus e-
ius nec vti libertate sua sed est libera priuatio il
lius vsus. ¶ Alio modo potest dici ꝙ libera suspē
sio voluntatis ab omni actu est vti libertate ⁊ ita
vsus liber consistit non solum in positione actus
sed etiam in eius suspensione. ¶ Aliter forte pos-
set dici ad primum argumentum et similia ꝙ licz
libere possit voluntas omnem actum dictatum de
bere non haberi velle non habere tamen forte si
dictaretur nullum actum omnino debere haberi
dictamini tali non posset libere se conformare.
¶ Sed prior responsio mihi plus placet hanc tamē
haberent illi dicere qui ponerent peccatum omis
sionis nūq̄ posse esse sine peccato commissionis.
¶ Ad tertium iuxta vltimam responsionem prece
dentē esset dicēdū ꝙ non posset se dictamini cōfor
mare quia scdm veritatē illud dictamē essz qua
si dictare ꝙ deberē velle a vel habere a et tamen
ꝙ non deberē agere vel niti habere a vel velle ha
bere a quod esset obligare ad opposita vna tamē
fantasia esset euadendi ad hoc et credo ꝙ sit vera
scilicet ꝙ in tali casu voluntas simpliciter vellet
a absq̧ ꝙ vellet se velle a vel se velle conforma-
re illi dictamini Uerbi gratia si dicatur eūdem es
se ad ecclesiam voluntas potest se cōformare illi
dictamini solum per hoc ꝙ vult ire ad ecclesiam et
nō oportet ꝙ eliciat aliam volitionem qua se hoc
velit velle. Ad quartū dicendum ꝙ anselmus lo-
17. dubiū. quitur de desertione positiua q̄ est peccatum ꝯmis
sionis. ¶ Decimūseptimū dubium si voluntas eēt
libera tunc a causa cōtigentie equaliter prouenī
ret actio ꝙ est cōtra cōmentatorem secundo phisi
corum cōmento. 46. vbi vult ꝙ contingēs ad vtrū
liber nō inuenitur in celo actiuis sed bene mate-
rialibus. ¶ Confirmatur quia si est indifferens nō
causabit donec determinetur ista indifferentia ⁊
sic oportet ante omnem volitionem liberam pre-
cedere aliam hoc falsum est quia tunc necessita-
retur ad partem vnam per illam non liberam et
etiam tunc processus in infinitum Respōdetur ꝙ
aristotel' in illo casu dicit ꝙ casus non reperitur i
his que fiunt necessario vel in maiori parte. sed
in his que contingūt vt raro et non facit mentio-
nem de contingentia equali quia secundum, com
mentatorem a contingente equali nulla prouenit
actio secundum ꝙ est contingens equale quoniā
natura eius est natura materie non forme. ¶ Ex
quo videtur ꝙ nulla potētia actiua equaliter re
spicit effectus oppositos sed quelibet ex se neces-
sario determinatur ad vnum effectum. ¶ Ex quo
ꝯcludunt multi ꝙ nec voluntas nec alia causa p̄t
de nouo aliquid agere nisi sibi adueniat aliquod
determinatiuū ipsius ad agendū quia cōmētator
loquitur de omnipotentia, actiua vniuersaliter si
ue sit anima siue non anima vt patet in cōmento.
¶ Sed illud de voluntate inquantum est in proba
tione prime conclusionis dicendum est igitur ꝙ di
ctum commentatoris intelligendū est de causa a-
ctiua materie naturali et non libera. ¶ Et si com
mentator omnino intelligat dicta sua simpliciter
de omni actiuo tam libero q̄ naturali nego eum
et ita negaret eū redimagia dicens hic poni radī
cem heresis qua tenuit deum nihil posse agere cō
tingenter et libere. ¶ Aliter tamen glosat eū dicēs
ꝙ aristotel' et cōmentator equaliter ad recipiēdū
et non recipiendum posuit solum in potētiis passi
uis deus autem nō agit per formam aliquā quā
recipit nec habet nouas cognitiones et volitiōes
per quas contingenter agat videtur igitur dicen
dum inquit ille ꝙ potentiā equaliter se habere ⁊
per contingentiā contingit tripliciter vno mō ad
recipiendum et non recipiendum formas ⁊ hoc so
lum est in potentiis passiuis licet alique earū pa
ti possunt a seipsis et alique ab extrinsecis. ¶ Alio
modo ad agendū et non agendum actione cuius
non est principium sufficiens actiuum et hoc non
prerequirit determinationem alicuius alte-
rius et ita voluntas omnibus concurrentibus
vniformiter potest causare volitionez vel nolitio
nem obiecti cogniti et seipsam determinat ad vo
litionem vel nolitionem etiam aristotel' loquitur
ibi de casu distincti contra fortunam et sic casus
non prouenit ab agente libere. sed naturali ideo
non inuenitur in contingenti equali sz fortuna q̄z
pertinet ad agēs a proposito bene inuenitur a cō
tingente equali actiuo extrinseco. ¶ Decimum
octauum dubium sicut sequitur stante errore i ap 18. dubiū.
petitu sensitiuo iuxta modum loquendi quorūdā
vel magis proprie loquendo stante actu appetit⁹
sensitiui de ordinato voluntas posset ex libertate
sua elicere volitionem rectam quod non videtur
quia voluntas tenetur refrenare appetitum sen
sitiuum. ¶ Aut igitur refrenat et tunc non est de
ordinato in appetitu aut non refrenat et tunc nō
est rectitudo in volūtate Respondetur ꝙ sufficit
volūtatem facere quod in se est et si non plene ap
petitus ordinetur nō semper passio imputabitur
voluntati dūmodo non fuerit in culpa respectu il
lius. ¶ Decimūnonū dubium sicut actio volunta- 19. dubiū
tis ex hoc dicitur meritoria quia libere fit et con-
formiter legi diuine a volūtate sic etiam foret me
ritoria si de⁹ talem volitionem crearet in anima
dūmodo voluntas per eam vellet quod dictatur
igitur etiam actio voluntatis poterit dici meri-
tum si sit ipsamet voluntas qd est falsum quia vo
luntas non est meritum hominis ¶ Respondetur
negando consequentiam quia actio non est ipsuz
agens nec forma qua agit sed effectus ꝓductus
ab agente qui etiam dī passio prout recipī̄ in pas
so sicut eadem est via athebis tertio phisicorum
¶ Uicesimū dubium et vltimum detur principalis
cōclusio voluntas potest libere principiare voli- 20. dubiū
tiones conditionatas sicut et absolutas vt pote
quia fortes potest velle promouere patrem suuz
vel huiusmodi si esset omnipotens vel papa vel
rex et tunc per tales volitiones posset mereri vel
demereri sicut per absolutas volendo secundum
rectam rationem vel cōtra rectā rationem pono
tunc ꝙ aliquis conditionaliter sic vellet fornica-
ri si esset licitum vel occidere inimicum si posset
hoc facere sine offensa dei aliter autem non. ¶ Et
quero vtrum peccet sic volendo vi detur ꝙ nō q̄
adhuc absolute respuit illecebraz quia nouit eāz
esse a deo prohibitaz igitur ille cui preciperetur
ne liberaret patrem suum a morte licite posset
velle patrem suum liberare conditionaliter ymo
meritorie igitur a simili in proposito. ¶ Cōtra ita
intense poterit per velle conditionale appetere
illecebram ꝙ inflāmabitur cogitando de illa rez
ꝙ erit penale sibi ea causare vl' colorem huiusmo
di extinguere sine peccato igitur. Respōdētaliq̄

ꝙ velle conditionaliter illa que non sunt mala i
se nisi quia prohibita non est peccatuȝ sicut dictū
est de filio respectu patris sed velle conditionali
ter malū de se est peccatum quedam enim vt dici
tur secūdo ethicorum capitulo sexto cōfestim no-
minata conuoluta sunt malicie ¶ Sed hec respō
sio non sufficit vt videtur quia tunc liceret sacer-
doti conditionaliter velle habere vxorem. ¶ Sed
hic potest dici ꝙ talis peccaret quia missa manu
ad aratruȝ respicit retro quia obligauit se ad cō
tinētiā et sic ꝯditionaliter velle vxorem ducere ē
quasi ꝓpendē illud quod fecit ita ꝙ si tale votū
continentie sue adhuc esset faciendū ipse nequa
ꝗ hoc faceret stante huiusmodi conditionali vo
luntate et ita vult conditionaliter sibi illicitum
ex prius facto. ¶ Sed contra quādiu perseuerat
quis in perfecta obedientia quo ad deum non vi
detur mortaliter peccare sed talia velle cōditio-
nalia respectu illicitorum stant cuȝ perfecta obe
dientia quo ad deum igitur minor patet quia li-
cet velle talia non esse illicita vel dolere de hoc
ꝙ talia deo displicent sic deordinate velle non so
lum conditionaliter sed sine conditione tamē pri
me ea conditionaliter velle sub conditione nō af
fectata deliberate non videtur illicitum igitur si
sunt peccata saltem mortalia quod concedo sed
quin sint venialia nō videtur mihi bene possibile
quando habentur inutiliter si tamen adiungatur
absoluta nolitio eorum propter deum Uerbi gra
tia vellem homo si esset licitum sȝ modo nolo qꝛ
prohibitum a deo non solum non videretur esse
peccatum sed actus meritorius propter velle deo
placere et nolle illicitum perpetrare. ¶ Aliter re
spondeo ꝙ quedam velle conditionaliter libere
causata sunt valde meritoria puta cum quis pro
pter deum vellet iuuare inopem si haberet ⁊ ita
de similibus et quedam sunt valde demeritoria
sicut velle committere adulterium si esset opor-
tunitas. Et quedam vana et inutilia sicut si ho-
mo multum insisteret in illis que fieri ratio non
suadet nec dissuadet vt scilicet quid faceret si essȝ
rex vel papa ⁊c. ¶ Secus est de multis ad que ab
solute inclinamur secundum sensualitatem ⁊ per
appetitum intellectiuum secundum affectionem
naturalem vel commodi a quibus nos trahimus
propter deum quod tamen vellemus ea si essent
licita et talia velle ex tali causa prime conditio-
naliter cum aliquo velle absoluto propter deuȝ
non credo esse illicita quando causaliter occur-
runt. Insistere tamen talibus per cogitationem
morosam vsqꝫ ad inflammationem vel alias de-
ordinatas passiones est interpretatiue in eis
complacere et hoc est illicitum illis quibus exe-
cutio operis est illicita hoc tamen non ex tali vo-
litiōe conditionali quia illa circūscripta si quis
immoraretur talibus illecebris per solam cogi-
tationem naturaliter insurgunt passiones non ha
bende. ¶ Item dico ꝙ optare per tales conditio-
nes sub quibus talia sic volita deo non displice-
rent et huiusmodi est deordinate grauiter velle
peccare nec talia sunt velle conditionalia sed de-
sideria absoluta longe tamen minus est peccatū
ꝗ quo quis absolute vellet illud quod conditio-
naliter supponebatur prius velle. ¶ Ad argumē
tū pro secunda parte dubū de inflāmatione patet
ex dictis quia ibi est culpa non ratione conditio-
nalis volitionis sed propter permissionem illici
tam vel potius procreationem vel incitationē tal'
concupiscētie inflāmantis per morosam ymagina
tionem et prohibitum illi cui non licet opus illud
¶ Ad argumētū principale dicendū ꝙ in isto instā Ad arg. prin
ti quo voluntas producit actum suum post delibe cipale.
rationem libere producit illum. ¶ Et ideo quādo
est et in eodem instanti prius natura ꝗ causet ipȝ
posset non causare eum. ¶ Ad pbm dicitur ꝙ ly ne
cesse denotat necessitatem consequentie non cōse
quentis quia hec est necessaria sed aliquid ali-
quando est ipsum tunc est quando est. ¶ Sed con-
tra hec etiam est necessaria si aliquando erit ipȝ
tunc erit igitur non est differentia inter presentia
et futura quo ad necessitatem vel contingentiaȝ
quam tamen differentiam phus ibidem intendit
Aliter igitur dico ꝙ intentio phi est ꝙ posita qua
uis entitate in aliquo instanti non est in potestate
alicuius cause eam facere non esse in illo instan-
ti nisi per transitionē illius instantis vel desitio-
quia tunc esset possibile ꝙ simul in eodem instan
ti esset et non esset sed secus est de futuro quia nō
obstante ꝙ ante xps erit in aliquo instanti tamē
in potestate eius est ꝙ ipse tunc non erit vnde po-
sito ꝙ aliquid nunc sit non potest nunc non esse sȝ
posito ꝙ aliquid erit cras possibile est ꝙ non erit
cras sed hoc non est contra libertatem voluntatȝ
quia aristotel' non dicit ꝙ omne quod causat quā
do causat necesse est tunc causare non enim est ne
cessaria habitudo in omnibus inter rem que cau
sat et causationem sicut est inter rem et ipsam eē
sed contingens si est causa libera ¶ Sed cōtra ista
cōsequentia si est bona volitio que nunc actualis
causatur a voluntate est igitur voluntas nūc cau
sat eam et antecedens iuxta modū predictum est
necessarium igitur et consequens item recte sicut
tu arguis de entitate posita in aliquo instanti sic
ego arguā de hoc ꝙ aliqua res causat in eodē instā
ti. ¶ Propter ista argumenta dicit adam ꝙ de vir
tute sermonis non est cōcedendum ꝙ causa potest
nunc non causare si tamen de facto causet qꝛ cau-
satione tam posita omne quod causat necessario
causat cum hoc tamen stat ꝙ posita natura ista sci
licet voluntate que nata est in hoc instanti pone-
re hunc effectum cum omnibus requisitis ꝓuis
adhuc effectum in potestate voluntatis est nō po-
nere hunc effectum in eodem instanti et ita stat ꝙ
in hoc instanti prius natura ꝗ poneretur ista cau-
satio vel volitio posset voluntas non ponere eam
licet si nunc ponatur nō sit in eius potestate ꝙ mo
do non sit. ¶ Et vltra dicit saluando libertatē vo
lūtatis pro instanti in quo causat actum per hoc
ꝙ prius natura ꝗ causet eum posset libere ipsum
nō causare et per hoc saluari pōt xpm meruisse in
primo instāti ⁊ angelum potuisse peccare i primo
instāti sui esse ⁊ similia vera multa que alia via sal
uare nō potest scilicet magistri hugolin et lobraȝ
et aliorum dicētium ꝙ libertas volūtatis nō re-
spicit presēs et preteritum sed futurum nec valet
dicere ad magistrū. et hugolin sicut dicitꝙ hoc ve
rum est sic ꝙ libertas talis ⁊c. que fit cum iu-
dicio rationis discursiuo nō est nisi respectu futu
ri cōtingentis quia in instanti terminātē talem dis
cursum prius natura ꝗ causet est volūtas potens
vtrāqꝫ ptē eligere alioquin incideretur in articu
los multos ꝯsilii ⁊c. dicēdū igr̄ circa ꝓdicta ꝙ vo

lūtas nō hȝ libertatē respectu p̄sētis sic ꝙ rē p̄ntē possit facere non esse pro nunc i quo est p̄ns ymo talē libertatē solum habet respectu futuri sed ꝙ prius natura ꝙ̄ esset p̄ns i natura volūtatis ex sua libertate esset ꝙ actum natura posteriorem nō poneret et secūdum hoc volūtas libere causat actū in instāti quo ipsum causat nō quia potest iā causatum nō causare sed quia in eodē instanti prius naturalis ꝙ̄ causet huiusmodi posset illum causare tūc quia qñdo nō est nihil causat sed voluntas solum in p̄nti est igitur solum in p̄nti causat et si hoc igitur non necessario nec libere causat aliqd nisi in p̄nti. ¶ Et mirum est de ol ram dicente ꝙ libertas solū est respectu futuri et tamen concedit ꝙ angelus potuisset peccasse in primo instanti sui esse ¶ Item si angelus peccasset in primo instanti sui esse et precise per illud instans habuisset esse tūc nō videtur libere peccasse nisi detur hec via. ¶ Aliter dicunt alij concedēdo simpliciter ꝙ volūtas causans a actum p̄ncialiter in instanti. b. libere causet ipsum sic ꝙ potest ipsum nō partialiter pro instāti. b. absꝗ tamē distinctione ₰c. ipsius. b. et cōcedit ꝙ aliquid dū est potest nō esse etc̄. nec aristoteles ponit oppositum. ¶ Sed dicit in sēsu cōposito omne quod est quando est necesse est esse et omne quod non est qñ non est non necesse est eē nec sequitur ex dicta solutiōe ꝙ possibile sit aliqd simul esse et non esse vt patet respiciēti i logicam

An libertas possit auferri a volūtate.

¶ Notādum etiam an deus possit auferre libertatem a volūtate et videtur ꝙ deus possit facere hominem eiusdē nature omnino cum hominibus qui nūc sūt hñtem ratiōem et volūtatem taliter ꝙ recte sicut appetitus sensitiuus positis omnibus requisitis ad hoc ꝙ feratur in suum obiectum naturaliter fertur in ipsum et non est in eius potestate non ferri sic voluntas etiam positis omnibus requisitis ad volitionem aliquam naturaliter eliciet eam et non est in eius potestate non elicere eam nec etiaȝ posset se libere cōtinere nec ad oppositum flectere sic etiam videtur ꝙ deus nūc possit ordinare de voluntate hominis quia velit sibi concurrere ad agenō libere sed solum naturaliter modo predicto seruata tamen integre natura voluntatis. ¶ Et sic vltra videtur ꝙ licet secūdum legem ordinatam nō possit auferri libertas voluntatis ipsa remanēte tamen absolute est possibile ꝙ deus modū agendi libere auferat a volūtate ipsa remanēte nec est de essentia sub ratione voluntatis habere in sua potestate modū agēdi libere Quis sit bene ō essētia et ratione volūtatis posse agere libere vel esse libere accidentium vel eam esse libertate donatus.

Utrum sola voluntas cū dei influentia seu concausatione coi sit causa effectiua sue libere volitionis Videtur ꝙ sic quia sicut patet ex processu augustini 12. de ciuitate dei ca. 6o allegato cuȝ p̄cedēti questione volūtas respectu eiusdem obiecti eodē modo presenti potest primo habere volitionem. secūdo nolitionem omnibus alijs vniformiter cōcurrētibus igitur si aliqua causa naturalis cum principiaret actum volitiōis libere sequitur ꝙ agēs mere naturale posset in eodem passo vniformiter disposito contrarios effectus producere quod videtur incōueniens. ¶ Ad opposita volūtas vt vide tur nō est causa effectiua talium volitionum igitur nec sola volūtas Añs probatur quia nō probaretur hoc nisi qr ad eius positione poni posset talis volitio et sine ea nō et non est materia nec forma igitur efficiens. ¶ Item arguam ego de cognitione p̄uia ad cuius positionem ponitur talis volitio et sine ea poni naturaliter non posset probatur si volūtas esset causa actiua sue volitionis tūc idē esset mouēs et motū in actu et in potentia respectu eiusdem ¶ Conclusio prima volūtas est causa actiua sue volitionis libere hec pbata est i q̄stione precedēti articulo primo. ¶ Secūda cōclusio ꝙ aliud a volūtate cum principiat actiue talē volitionem vel nolitionem quia cognitio sibi naturaliter presupposita ₇ necessario requisita ad hoc ꝙ ipsa sine miraculo esse possit est cōprincipium actiuum ipsius igitur assumptum probatur di. 3. Ubi tractabitur de hoc in materia de ymagine ₇ ad p̄ns probo per argumētū scoti quo. di. 3. primi probat obiectum actiue cōprincipiare intellectioneȝ ipsius ₇ est etiam argumētū olrā ad p̄ns punctum omnis forma presupposita et necessario reqsita ad hoc ꝙ aliquis effectus sine miraculo producatur et sine qua huiusmodi effectus nō producitur est causa i aliquo gñe cause hoc enim negato nulla restat via concludēdi euidenter aliquid causā alicuius naturalis in istis inferioribus sicut patet inductiue sed sic presupponitur cognitio volitioni et nō est eius causa nisi effectiua. ¶ Contra ambas conclusiones simul est argumentum primum ad oppositum questionis: contra secundam est argumentum secundum ad eandem partem probatur cōtra primā tūc volūtas sufficienter approximata vel p̄ns alteri volūtati similiter possȝ volitionem in illa causare sicut in se ipsa falsitas patet et cōsequētia probatur sicut probat hoc doctor subtilis de intellectiōe in materia de locutionibus angelorum li. 2. omne agens producens effectum aliquē in aliquo passo in quocūꝗ passo similiter potest agere similem effectum nisi impediatur ergo ₰c. probatur cōtra cōclusionē secūdā tūc agens mere naturale in eodē passo vniformiter disposito posset effectus cōtrarios successiue producere sicut tactū ē in principio Probatur tūc crescēte noticia cresceret amor falsitas patet qr tunc volūtas nō libere sed iuste augeret actū suum Cōsequētia probatur qr crescēte causa ceteris paribus crescit effectus probatur per idē medīū seqr ꝙ oībus alijs vniformiter se hñtibus ₇ alijs reddītis efficacius vel minus efficacit agētibus ꝙ̄ prius ₇ sola noticia crescente crescat dilectio secūdum gradum aliquē falsitas probatur quia tūc talis gradus dilectionis esset a sola noticia effectiue ₇ pari ratione prior gradus dilectionis cum sit eiusdē rationis cum isto posset esse a sola cognitione ₇ p cōsequēs tota dilectio quia sicut patet secūdo ethicorum ab eisdem vel similibus siūt aliqua ex quibus augētur probatur tūc iste gradus additus ad cremētum noticie nō libere produceretur et pari ratione nec priores quia sicut ille acquiritur ex augmētatione solius cognitionis ceteris paribus ita prior dilectio decresceret decrescente sola cognitione et p cōsequēs gradus decrescēs a sola cognitione actiue dependebat igitur nō libere agebatur et ita nō fuisset meritū nec demeritū ¶ Ad primum sciendū tamen ꝙ alij nō cōcedūt ꝙ

Art. primus
Prīcipalis cōclusio.
Secūdo dubiū.
Tertius art

cognitio prima cõprincipiet actum liberum quia
tunc ageret aliquid nobilius se secundum spẽm:
nec concedũt hanc artẽ probandi aliquid eẽ cãm
a liceri⁹ que hic ponitur quia ex ea sequit̃ q̃ dispo-
sitiones prime essent cã effectiua forme substãtial̃
quod patet falsum de anima intellectiua et etiaȝ
de aliis formis substantialibus eo q̃ perfectio-
nes sunt secundum speciem suis primis disposi-
tionibus. Nec forte potest dari ars generalis ad
probandum aliquid esse causam effectiuam ali-
cuius nisi forte sic. Arguatur stante cõmuni ordi-
natione dei posito. a. naturaliter ponitur vel seq
tur. b. eiusdem speciei cũ. a. vel inferioris ꝛ. b. nõ
potest poni per naturam sine a posito vel presup-
posito igitur. a. est. cã. b. tamen hec forma adhuc
nõ est euidens quia aduersarius diceret q̃ de cõ
muni ordinatione dei forte sic est q̃ posito a debȝ
sequi. b. ꝛc. vt differentia argumento et tamẽ so-
l⁹ deus vult efficere. b. vel dedit alteri cause q̃
ipsa efficiat. b. et nõ. a. sed si per ymaginationem
ponẽtur q̃. a. et. b. solum essent in mũdo tunc for
te procederet Argumentum. ¶ Ad primum conce
do q̃ hec non est ars probandi generalis aliquid
esse causam hoc posito ac presupposito naturalit̃
ponitur effectus ille et sine illo poni non posset p
naturam igitur hoc est causa eius et addo natura
liter quia deus se solo potest producere lumẽ in
medio et ponatur q̃ simul fiat ad presentiam sol̃
et nõ sine pñtia eius sicut est de effectu sacramẽ-
ti etiã nõ sequitur de verbis que homo dicit oran
do ipsis positis ponitur gratia et sine ipsis nõ po-
neret igitur sunt causa gratie quia solus de⁹ cau-
sat. ¶ Et sic etiam dicitur de quocũq̃ merito no-
stro respectu gratie quam deus confert et ideo ẽ
ibi ponere causaȝ sine qua nõ licet talem nõ opor-
teat poni in isto casu vbi per naturam poni ñ pos
set effectus sine tali causa et cum ea naturaliter
poni posset actum solum stando i hac cõsequẽtia
hoc posito cũ aliis requisitis illud ponitur et sine
isto hoc nõ ponitur neganda ẽ cõsequẽtia in hisq̃
sine miraculo fieri possũt vt pote aliis requisitis
si velim palpebras aperire videbo colorem pñtẽ
et si nollem aperire nec viderẽ ꝛ tamẽ ista volitio
nõ est causa visionis sine qua nõ fieret quia vndi
quaq̃ aperirent̃ palpebre ceteris vniformiter se
habentibus vt per violentiã vel casu idem ponẽ-
tur effectus. ¶ Sed propter primum modum pro
bandi cõcedo q̃ intellectio naturaliter presuppo-
sita dilectioni est causa partialis effectiua ipsius
qñ ipsa naturaliter causatur. ¶ Contra in anima
est vna actio relatiua distincta ab omnibus abso
lutis qua dilectio causatur sed ista actio non põt
habere aliud principium elicitiuum nisi animaȝ
quia experior q̃ omnibus absolute pñtibus i po
testate mea est q̃ diligam vel non diligam, igitur
nulla res ñ libera seu mere naturaliter actiua est
principiũ elicitiuum illius actionis sed solum a-
nima vel volũtas que libere agit eam et istud pȝ
inductiue quia tale principiũ non est habitus eo
q̃ dilectio causatur sine habitu nec cognitio quia
interdũ intendit̃ cognitio quando remittitur dile
ctio et ecõtra nec ẽ aliqua alia res distincta ab a-
nima quia nihil causat dilectionẽ nisi scienter ali
ter enim nõ causaret virtuose. ¶ Respondetur ne-
gando primam partem antecedẽtis et si illa con-
cederetur adhuc nõ probatur q̃ nihil ad aliud ab

anima principiet huiusmodi actionem si poneret̃
sed bene probat q̃ anima principiat cum quo stat
q̃ aliquid aliud cõprincipiat sicut concedit̃ de ha-
bitu quãdo inest et de cognitione similiter et non
solum sũt circunstantie principij actiui scilicet a-
nime sed etiam sũt cause a quibus naturaliter p-
uenit dilectio et etiam huiusmodi actio relatiua
si ponitur et si qñq̃ crescẽte cognitione remittit̃
dilectio vel econuerso hoc est propter impedimẽ
ta que plus faciunt ad decrementũ dilectionis q̃
cognitio facere possit ad crementum. Dices licet
noticia vel assẽs⁹ cõformis cõclusioni nõ possit na-
turaliter cãri sine formatione premissarum vel si
ne iudiciis conformibus premissis circa tñ noti-
cia premissarum non causat effectiue noticiã con
clusionis igitur a simili licet volitio presupponat
cognitionem nõ tamẽ sequitur q̃ cognitio sit cau
sa effectiua volitionis ans probatur quia quãdo
infertur cõclusio ꝑmisse nõ sunt vel saltem nõ opȝ
eas esse eo q̃ discursus est successiue. ¶ Respõde-
tur negando añs Ad probationeȝ dicitur q̃ licet
discursus vocalis sit successiuus tamẽ i mẽte ma
nent premisse cum cõclusione. ¶ Pro quo notan-
dum secundum augustinum. 16. de trinitate. cap.
15. licet sepe volibili cogitatione iactem⁹ nos mẽ
taliter hinc inde indrẽdo et studendo circa aliqđ
scibile et per talem successiuã et volibilẽ inuesti-
gationem tãdẽ prouenianius ad actum scientie p
hoc q̃ iam inuenimus principia ex quibus euidẽ
ter cõcludimus q̃ volumus cũ tunc in fine talium
inquisitionum medium mẽtaliter sicut dicit phs
simul inducens cognouit bene patet q̃ actus sciẽ
tialis nũq̃ sciẽtialiter experimur quin conclusio
et etiam premisse preconcipiantur. ¶ Ad secundũ
argumẽtũ concedẽdũ est q̃ idẽ potest esse mouẽs
et in potẽtia ad hñdũ illud respectu cuius iam est
in actu virtuali et quãdoq̃ moueret̃ adhuc ab a-
lio sicut vinũ et gingiber est virtualiter calidum
et põt fieri formaliter calidũ ab alio scilicet cale
faciente sed nõ se ipso propter principiũ intrinse-
cũ impediens scilicet frigiditatem qñq̃ autẽ po
test mouere seipsum ad acquirendũ illud forma-
liter quod habet virtualiter vbi sciendũ q̃ ẽ mo
tio siue causatio vniuoca. i. q̃ principium agendi
sit forma eiusdem speciei specialissime cuȝ forma
producta tunc non est hoc possibile q̃ idem ducat
seipsum de potentia ad actum vt pote per calidũ
per suum calorem nõ potest imediate semetipsuȝ
calefacere et similiter est in aliis. ¶ Et hoc inten
dit phs sexto phisicorũ vnde cõmẽtator ibidem di
cit q̃ aliquid moueat secũdum quod moueret̃ est
impossibile i motis et mouentibus que dicuntur
vniuoce. ¶ In aliis autem sicut in intellectu et vo
luntate bene potest idem mouere se et esse in po-
tentia et in actu modo iam exposito ꝛ etiam i cor
poribus nonnullis in actionibus equiuocis si-
sicut aqua potest seipsam frigefacere et calorem
inductum in ipsa expellere vel corrumpere. ¶ Ex
quo patet q̃ voluntas causãdo in seipsa volitio-
nem vel dilectionẽ sui actiue se haberet et etiam
passiue respectu illius dilectionis eodem modo
est de intellectu respectu sue intellectionis Item
ignis naturaliter determinat sibi caliditatem et
aqua frigiditatẽ igitur nõ solũ passiue se habent
respectu istarum qualitatuȝ sed etiam actiue q2
potentia ꝑcise respectu alicuius actus vel forme

est potentia ꝯtradictionis ex nono methaphisice. ¶ Item angelus potest se mouere localiter et similiter aia separata vt patet ex creditis in theo. et etiã grauitas separata vt patet in sacramento altaris. ¶ Item grauia et leuia mouẽtur a seipsis vt patet nec valet dicere ꝙ graue mouetur ratione forme et mouetur ratione materie et ita idem secũdum idem nõ mouet et mouetur quia materia nõ potest poni ratio quare leue moueatur sursum vel graue deorsum ꝙ ecõtra magis quia eadez materia q̃ nunc est grauis postea potest esse materia leuis et ecõtra et in istis plus est credendũ theologis ꝙ aristoteli. ¶ Item augustinus in multis locis libro de trinitate dicit ꝙ intellectus habens habitum scientie est memoria perfecta et parens respectu noticie genite. ¶ Contra omne quod mouetur mouetur alio septimo phisicorũ ¶ Item si aliquid moueret seipsum maxime esset veruz in animalibus falsitas probatur quia illa diuidũtur in duo quorũ vnũ est per se mouẽs et nõ mouetur nisi per accidens et aliud per se motuz et nõ mouet nisi per accidens. probatur grauia et leuia nõ mouentur a se vt patet. 8 phisicorum qz hoc est proprium animatorum vt ibidem dicitur igitur eadem ratione docens doceretur a seipso. ¶ Item. 9. metaphisice dicitur ꝙ potentia actiua est principium transmutationis et transmutandi alterum inquãtum alterum igitur. ¶ Ad primum concedo ꝙ omne quod mouetur mouetur ab alio ad actũ primũ. i. ad formã et quedam etiam mouẽtur ab alio ad actũ 2m sicut q̃ mouẽtur ab extrinseco vt proiecta ⁊c. ¶ Tamẽ secũdum theologiã omne quod mouetur ab alio mouetur. s. a deo qui est immobilis et ita patet quomodo volũtas mouetur et actualiter a deo principaliter et cuz hoc etiam primo mouetur ab obiecto vel a cognitiõe qui secũdũ aliquos cõprincipiat actũ liberum secũdum alios solum dispositiue prerequiritur ad actum liberum tamẽ volũtas dr̃ mouere seipsaz quia supposito dei cõcursu et actione cõsueta ipsa est agens principale in cuius potestate est talem actum producere in se nõ obstantib᷒ actionibus aliorum agentiũ creatorũ. ¶ Ad secũdum de motiõe animalium probabiliter nec itꝰ vere quin potius virtus motiua mouere potest primis seipsam prout melius notũ est theologis de angelorũ motibus et anime separate de motu grauium et leuium dicendũ ꝙ mouent seipsa licet nõ ad actũ primum ad quã mouẽtur a generante et etiã ad grauitatẽ et leuitatez que sequũtur formas substantiales concedẽdũ est tamẽ secũdo ꝙ mouẽtur ab aliquo actiue immediate scz a grauitate et leuitate ille mouẽt seipsas et mouẽtur etiam separata a substantiis. ¶ Item scdo concedr̃ ꝙ q̃ sũt extra loca sua impedita non possunt a seipsis remouẽ impedimẽtũ et ponere se in dispositione tali ꝙ moueant se ad loca sua nec etiaz possũt sistere motus suos anteq̃ veniãt ad loca sua nec mouere se ad omnẽ differẽtiam põnis vel ad multas et ista possunt animalia igitur quoad tales tres cõditiones dixit aristoteles ꝙ grauia et leuia nõ mouẽtur ex se sed hoc est proprium animatorum saltẽ quorũdã scilicet animalium ¶ Item cum phs dicit ibidẽ ꝙ graue nõ diuidit in partem per se mouentẽ et in partẽ per se motã sicut animal ¶ Respõdetur ꝙ licet phũs dicẽt ꝙ grauitas nõ mouet seipsum nisi per accidens sicut nec anima in animali. ¶ Dico tamen ꝙ grauitas primo mouet seipsaz per cõcomitantiã vero subiectũ suũ ⁊c. ¶ Ex his patet ꝙ homo voluntas intellectus et grauia ⁊c̃ mouẽtur a se et mouent se ad actus suos et cum hoc stat ꝙ mouerentur ab alio nõ solũ intrinseco vt patet in grauibus animalibus sed etiaz ab extrinseco sicut volũtas moueretur a deo ad cognitionem et amorẽ ⁊c̃. vt patet ex dictis ¶ Ad illud de docente quicquid sit de cõsequẽte negatur consequentia quia scientia est tãq̃ actus primus docẽtis inquãtũ est docens sed nihil mouet seipsum ad actum primum. ¶ Ad vltimum dicitur ꝙ illa auctoritas intelligenda est de potẽtia factiua cuius scilicet effectus recipit in obiecto extrinseco nõ de actiua cõmuniter dicta. ¶ Ad tertium principale dicitur ꝙ volũtas in alia voluntate nõ potest agere volitionem nisi per motũ obiecti sz supplere efficaciam principii vitalis respectu alterius principiĩ vitalis similis quomodo causat in se actum vitalem, nõ per modũ obiecti sed per modum intellectus et volũtatis et sensus nõ potest nisi solus deus alioquin hoc posset volũtas facere in alia voluntate illa nõ cognoscente quia cognitio non disponit eam ad receptionẽ volitiõis ab alio sed ad actionẽ sue volitionis. ¶ Item tũc si voluntas vna actiue cõprincipiet suã beatitudinem posset in alia voluntate consimilem beatitudinem comprincipiare et per consequens eam actiue beatificare consequens non est dandũ. ¶ Item angelus cadens potuisset alium necessitasse ad odiuz dei et sic etiam a voluntas posset facere. b. velle se nõ eẽ vel velle se eẽ suum inimicũ vel nolle se esse btm̃/ quia hec om̃ia a possz velle de. b. si igitur potest cõsimiles actus causare in. b. sequitur propositũ. maior igitur scoti cõcedit potest de actionibus transeũtibus cuiusmodi sunt edificare calefacere ⁊c̃. nõ autem de actionibus immanẽtibus cuiusmodi sunt visio intellectio gaudium tristicia et hmõi / qz nullũ ens principiare potest per modũ principii distincti contra modũ principiandi obiecti aliquẽ actũ vitalem in alio principio vitali nisi deus qui simplr̃ omnem efficientiam supplẽ potest et quicq̃d potest mediante causa secũda potest sine ea sicut articulus quidam parisi. docet. ¶ Ad quartũ dicitur ꝙ nõ est inconueniens concedere cõsequẽs de causa naturali partiali cõcurrente tamẽ cum ea causa libera ¶ Ad quintũ dicitur negando consequentiam sed bene sequitur ꝙ ad crementũ noticie vt in pluribus crescit amor ceteris paribus quãuis voluntas libere possit sistere se ꝙ non intensius amet et ex hoc etiam patet ꝙ nullus gradus amoris ascribi potest soli noticie ⁊c.

Ad tertium principale.

Ad quartũ dicitur.

Utrum voluntas possit

simul et subito ꝓducere actũ volũtariũ meritorie et libere dilectionis videtur ꝙ non/ quia tunc in momento temporis posset mereri meritis equalibus infinitis in infinitis instãtibus eius cũ non sit maior ratio de vno q̃ de alio ¶ Contra principium actiuum in passo sũme disposito in quo nulla est resistentia positis cũ hoc omnibus causis potest causare effectum suum subito sed voluntas est principiũ tale actiuuz et cũ hoc tale passiuum igitur circũscriptis impedim̃tis

et positis omnib⁹ requisitis subito causabit actū sed voluntas est p̄ncipium tale actiuum ⁊ cū hoc tale passiuum igitur subito causabit actum suum.

1. articul⁹. 1. cōclusio. ¶ Prima conclusio quā non assero q̄ voluntas nostra vel angelica si in hoc instanti non causat dilectionem nō pōt sine medio post hoc instans ⁊ subito simul causare dilectionē. probatur supponēdo q̄ idem est fieri in instanti ⁊ fieri simul q̄z secundū veritatem instantia non sunt mensure tales quales quidam ymaginant. ¶ Tunc arguitur sic impossibile est q̄ instans immediate succedat instāti vel vnum mutatū esse in eodē motu cōtinuo: igit̄ impossibile ē q̄ aliquid immediate post instans ī quo nō est ip̄m nec aliquid quod pōt esse pars ei⁹ simul fiat vel instantanee: q̄z tūc esset aliqd̄ īstās instanti immediatum. Item per p̄hm non est dare vltimum rei p̄manentis in esse igitur pari ratiōe non est dare vltimum indiuisibile in quo res aliqua ⁊ quelibet eius pars vltimo nō sit. probatur tunc duo angeli essent factibiles immediate vnus post alium: quilibet eo₂ instantanee ⁊ tunc instās in instanti erit immediatum. ¶ Contra cōclusionē arguitur primo sic possibile ē deum annichilare mundum sic q̄ mundus habeat modo esse ⁊ immediate post hoc subito habeat non esse igit̄ etiā pōt facere q̄ modo nō sit ⁊ imediate post hoc simul totus erit igitur ⁊c. preterea de⁹ potest facere vnum angelū qui p̄cise esset p̄ instans ⁊ talis simul desineret esse igit̄ p̄ tuum modū arguēdo instās erit immediatū instanti. preterea p̄cise per vnū instās deus pōt nolle cooperari soli ad illuminationem mediū summe dispositi qd̄ si fieret in instanti sol nō illuminaret mediū ⁊ tamen statim post illuminaret ⁊ simul: q̄z non esset ibi aliqua causa successionis preterea obstaculū aliquod inter positū iter solem ⁊ mediū posset deus instantanee annichilare illo casu posito sol immediate post illud instās illuminaret medium sine successione: quia nō esset ibi causa successionis. preterea in quacūq̄ mensura pōt causa successiue agere aliquā rem simul factibilem deus pōt eam simul et subito p̄ducere s₃ creatura potest imediate post q̄ talis res non est nec aliquid ei⁹ agere successiue igitur ⁊c. preterea deus imediate post hoc instans pōt totam rem aliquam et quālibet eius partē cōseruare s₃ dei conseruatio ē vera productio igit̄. ita etiam sol si staret immediate post hoc instans cōseruaret radium quem nunc producit ⁊ conseruare est producere igitur. preterea omne illud cui non repugnat simul esse immediate post hoc instans pōt de⁹ simul producere immediate post hoc instans etiā₃ dato q̄ nunc non sit sed nulli rei permanenti repugnat simul esse immediate post hoc instans q̄z omēs tales de facto essēt secundum se immediate post hoc instans igitur ⁊c. preterea nihil est negādum a diuino posse ex quo non sequuntur cōtradictoria igitur ⁊c. ¶ Ad primum respondetur q̄ hoc nō est factibile q̄z repugnantiā₃ includit. s. q̄ aliquid simul ⁊ istantanee fieret vel destrueret̄ ⁊ cū hoc idē non fieret nec destrueret̄ simul nec istātanee cū instans instāti imediate succedere nō pōt. ¶ Ad scd̄m₃ negat̄ assumptū q̄z cū p̄ma parte nō stat scd̄a. ¶ Ad tertiū d̄r q̄ ī illo casu sol nō illustraret imediate post hoc mediū subito sed successiue ⁊ de⁹ esset cā successionis eo q̄ nollet tūc subito vel nūc producere q̄z si vellet lumē tale subito p̄ducere sine omi medio post hoc instans tūc vellet ip̄m p̄ducere in hoc instanti cū nō sit huic istāti aliqd̄ instās imediatum nec eē posset ī q̄ subito aut simul p̄duci valeret. dicens ponat̄ p̄cise q̄ deus p̄ instās nollet simul producere tale lumē ⁊ p̄ totū tēpus p̄cedēs ⁊ sequēs producat̄ simul vel sic simul idem lumen d̄r q̄ hoc non est possibile q̄z infert indiuisibilia eē imediata. ¶ Ad quartū d̄r q̄ in istanti adnihilationis obstaculi sol illuminaret mediū q̄z tunc nō esset obstaculū impediens. ¶ Ad quītū negat̄ discurs⁹ q̄z nō bene subsumit̄, deberet ei subsumi aliqd̄ indiuiduū mēsure ⁊ hoc nō fit s₃ subsumit̄ hec aduerbialis determinatio imediate ⁊ fit fallacia figure dictionis cōmutando rē ī modū sed bene pōt formari ratio sine defectu. ¶ Ad sextū cōcedit̄ q̄ de⁹ pōt immediate post hoc instās simul aliquam rē p̄ducere sed nō primo imediate post hoc instans tūc ei simul eā p̄duceret ī hoc instanti. ¶ Ad septimū negat̄ maior p̄pter illud additamentū etiā₃ dato q̄ nūc nō sit. Ad octauū d̄r q̄ hoc implicaret cōtradictionem vt p₃ ex dictis.

¶ Secūda cōclusio sequēs ex dictis q̄ si volūtas in hoc istanti nō causat dilectionē ⁊ imediate post hoc cābit illa cābit successiue. 2. cōclusio. Sciendum tn̄ q̄ oppositū dictarū cōclusionū teneri pōt: ⁊ satis videt mirabile negare deū posse aliqd̄ qd̄ nūc non est immediate post hoc subito p̄ducere. vbi aduertēdū q̄ aliq̄ dicūt nullū₃ istās esse realiter in tēpore vel motu cōtinuo: sed q̄ oē instans ē productio subita alicui⁹ rei ⁊ ita instās est mēsura extrinseca tēpori. Et scd̄m hoc dicēdū est q̄ si nūc aliqd̄ puta sortes non est ⁊ immediate post hoc erit subito q̄ instans p̄ductiōis sortis nō coexistit alicui parti tēporis p̄cedentis nec instāti termināti tēpus p̄cedens q̄z nullum tale est / s₃ erit anteq̄ trāseat aliqua pars tēporis sequētis nec tn̄ oportet q̄ aliqua pars vel aliquod instans sequentis tēporis adequate mensuret talem subitā p̄ductionē. ¶ Item cōcedēdo instantia in tēpore modo cōmuni ita q̄ instans sit mutatū₃ esse tūc si in hoc istāti sortes nō est ⁊ imediate post hoc subito erit cōcedit̄ q̄ subita p̄ductio sortis ē instās extrinsecū tēpori imediatū p̄nti istāti intrīseco tēporis ⁊ tūc tale instās extrīsecū nō coexistit p̄cise alicui instāti intrinseco tēporis sed imediate erit post hoc instans p̄ns ante omnē successionē tēporis futurā. ¶ Itē illud ī p̄manēt ib⁹ scd̄e linee p̄n esse contigue ⁊ ita punct⁹ initiatiuus posterioris imediate erit post punctū terminatiuū prioris quelibet distincte in situ suo / sic etiā de⁹ pōt facere ī successiuis q̄ vna hora cōtigue sequat̄ aliā et per p̄ns istās erit imediatū istāti ⁊ etiā aliqd̄ qd̄ habs nō eē ī vno istāti pōt subito p̄duci ī alio instāti immediato illi. Item producat de⁹ quattuo₂ lineas imediatas ⁊ mutet̄ vn⁹ pūct⁹ per eas tūc in qualibet parte p̄ter p̄mā habet mutatum esse igit̄ ibi sicut tria mutata esse instantia immediata. ¶ Item producat de⁹ tres angelos imediate post se succē tales autē tres productiones sunt tria instantia mediata nec illud est mirū puncta sic p̄nt poni extra seinuicem immediate q̄ tamen vnum est prius et aliud posterius licet non in eodem cōtinuo sicut nec instantia possunt esse immediata in eodē cōtinuo nec etiam ex instantibus immediatis iuxta predictam ymaginationē potest fieri successiuo c̄tinua sicut nec ex pūctis linea.

¶ Tertia cōclusio aliqua dilectio cāis ē successiue p₃ ex dictis ⁊ 3. cōclusio.

probatur quia omnis dilectio est forma intensibi
lis et remissibilis, quilibet enim experitur q aliquando
idem obiectum diligit intensius aliquan
do remissius. Item charitas habitualis potest in
tendi igitur et actualis. ¶ Quarta cõclusio q dile
ctio est ab angelo vel ab aia causabilis successiue
4. cõclusio probatur qz dilectio ꝑrequirit cognitionẽ cõcau
santem cum ipsa voluntate vt patet ex questione
prima sed talis cognitio intendi potest et remit
ti eo q obiectum proportionabilius vel minus ꝓpor
tionabiliter approximari põt potentie cognitiue
et scdm hoc ipam magis vel minus perfecte imuta
re igit etiã dilectio que ẽ effectus cognitionis in
tensibilis ẽ et remissibilis. Preterea non ẽ dare
maximam distantiã a qua obiectũ aliquod imuta
re potest potẽtiã angeli cognitiuã quia quacunqz
data a qua põt aliquo obiectũ immutare illam
potentiam ꝑ maiorẽ immutare põt idem obiectũ
maius sequitur igitur q ẽ dare distantiã minimã
a qua obiectum non posset mouere potentiam il
lam ceteris paribus: igitur si a fine illius distan
tie incipiat moueri obiectum versus potentiam
causabit successiue maiorem et maiorẽ cognitio
nem in potentia secundum successiuam approxi
mationem obiecti versus potentiam igitur etiaz
volitio potest esse successiua quia amor respectu
obiecti naturaliter cogniti mere naturaliter cau
satur si obiectum eius apprehendatur tantum ap
prehensione simplici sine omni deliberatione seu
compositione et diuisione posita autẽ causa mere
naturali et sufficienti et non existente impedimen
to ponitur effectus in passo disposito et hoc simul
vel successiue correspondẽte productioni sue cau
se. preterea visio corporalis causari potest et eti
am corrumpi successiue secundum approximatio
nem obiecti ad potentiam vel scdm remotionem
ab eodem igitur visio talis habet partes et non
secundum extensionem eo q anima humana in qua
recipitur non est extensa igitur secunduz intensio
nem et per consequẽs cum amor vel appetitio ne
cessario sequens modo preexposito ipsam visionẽ
simul fiat cum factione cognitionis illius igitur
sequitur q tantum partibiliter fiet et destruetur
sicut et ipsa visio ¶ Contra illas duas cõclusiões
arguitur per aliquos tenentes hoc pro conclusio
ne q actus diligendi sit indiuisibilis simpliciter ca
rens partibus quia aliter actus diligendi deum
esset imperfectior actu diligendi iniustum: eo q in
actu diligendi deum reperitur tam remissus gra
dus dilectionis q actus diligẽdi deum est intensi
or ipso cuz igitur quelibet pars dilectionis sit di
lectio sequitur propositum. ¶ Secundo sequitur
ex eadẽ deductiõe q vnus modicus fetor actu diligẽ
di deũ esset perfectior. ¶ Tertio tunc simul et se
mel diligeret quis idem obiectum perfecte et im
perfecte quia toto actu perfecte et per te actus im
perfecte. ¶ Quarto anima xpi est perfectior ani
ma iude. et sunt eiusdem speciei et tamen neutra
habet partes igitur similiter poterit esse in propo
sito. ¶ Quinto si habeant partes accipio duas spe
cies in talibus actibus. Et quero an quodlibet
indiuiduum vnius illarum specierum sit perfecti
us quolibet alterius vel non. si sic tunc sequitur
q quodlibet indiuiduum speciei perfectioris sit in
infinitum perfectius quia habebit infinitas par
tes quarum quelibet valet infinita indiuidua spe
ciei inferioris equalis si non hoc est cõtra pñm di
centem q species sunt sicut numeri. ¶ Preterea si
sic ponatur tunc q aliquis actus intẽdatur ꝑ ad
ditionem vnius gradus sue speciei et post ꝑ medie
tatem vnius gradus et cõsequenter in infinitum ꝑ
partes proportionales sic procedẽdo si sic fieri po
test eque rationabiliter poterit poni simile de spe
ciebus q cuilibet augmentationi sic facte corre
spondet vnum indiuiduum vnius speciei q esset pre
cise tante ꝑfectionis sicut indiuiduũ sic augmen
tatum: et ꝑ consequẽs infra quascunqz duas speci
es possunt esse species infinite preterea ex hoc so
lo q partes alicuius cõtinui plus distant q ante
ceteris paribus illud quãtuz est maius tantũ est
igitur pari ratione ex solo q aliquis eodem actu
posset vna vice perfectius cognoscere obiectũ ali
quod q alia vice poterit actus ille dici cognitio
perfectior q ante sine aliqua partium additione.
preterea tunc intellectio respectu sortis posset au
geri per intẽsionẽ respectu platonis quia sũt eius
dem speciei et in eodem subiecto. ¶ Ad primum
conceditur q aliquis actus dilectionis dei est imper
fectior actu dilectionis alterius et hoc bonitate in
trinseca scdm quantitatem ꝑfectionis actus scili
cet quo ad gradum tantum vel tantũ licet secũdũ
qualitatẽ sit ꝑfectior ¶ Ad scdm respõdet similit.
¶ Ad tertiũ ꝯña ẽ incõueniẽs vel dici põt negãdo
ꝯsequẽtiã eo q denoiatio fit a toto. ¶ Ad quartũ
patebit in materia de augmẽto formarũ q ꝑmisse
repugnãt si intelligat ꝑma de ꝑfectiõe substãtiali.
¶ Ad quintũ dicendum q non. Et ad pñm qualit
intelligat exponetur ibi. ¶ Ad sextum conceditur
quod infertur accipiẽdo ly infinite sincathegoreu
matice. ¶ Ad septimum negat cõsequentia ¶ Ad
octauum non habeo pro incõueniẽti qui ex illis
duabus intẽsionibus resultat vna composita si ta
men simul per distinctas intensiones eiusdem spe
ciei intelligatur vterqz tamen ex hoc nõ sequitur
q sortes perfectius intelligitur q si sola illa pars
esset qua sortes intelligitur. ¶ Quinta conclusio
voluntas potest simul ac subito causare volitio 5. cõclusio
nem meritoriã probatur quia vbi nec ẽ formalis
nec virtualis repugnãtia vel ꝯtrarietas in passo
tam sufficiẽter approximato subito agit qd enim
esset cã successiõis sic est in proposito igitur ec. Itẽ
intellectus subito põt producere actum suum igi
tur et voluntas. antecedens probatur quia saltẽ
primo actui intellectus nihil est contrarium in in
tellectu quia nec habitus nec passio nec aliquid
simile vel saltem non oportet q ibi sit aliqua resi
stentia intrinseca nec oportet etiam q extrinseca
igitur subito agit consequentia patet per proces
sum pñi et commentatoris quarto phisicoꝝ capitu
lo de vacuo cõmento. 7. preterea si non tunc nullũ
agens naturale puta lumen vel calor in recepti
uo in quo nulla adesset resistentia in non tempo
re sed necessario in certo tempore et ex hoc sequi
tur q habens resistentiam et non habens agerẽt
equales effectus in equalibus temporibus etiaz
forsitan ceteris paribus. Preterea tertio de ani
ma dicitur q intellectio est actio perfecta et fit in
instanti. ¶ Similiter et sensatio nec precedet illã
alia actio diminuta igitur pari ratione voluntas
subito potest causare actũ suũ. ¶ Sz hic respõdẽt
aliqui q licet sensatio intellectio et volitio successiue
producant et intendantur tamen dicuntur ꝑfici in

instanti quia quando coniunguntur cum alia trãs
mutatione corporis vel aie tũc sunt imperfecte sꝫ
qñ anima omnino est in quiete et sine turbatione
tunc fiunt pfecte vt patet septimo phisicoꝝ. sic etiã
dicit̃.7. ethicoꝝ qꝛ delectatio non ẽ vera gene
ratio nec verus motus sicut nec visio quia est per
fecta in instanti/ sic etiã dicit̃ septimo phisicoꝝ ꝙ ĩ
virtutibus moralibus non ẽ mot⁹ quia nõ sunt ni
si perfectiones omẽ autem perfectum consistit in
quiete et in indiuisibili ꝛ ad istum gradũ indiuisi
biliter attingunt primo in instãti hoc ẽ ꝙ sint per
fecte in suis speciebus in instanti nec tunc requi
runt aliquam actionem successiuaꝫ imediate pre
cedentem sed sunt imperfecta quiete anime ꝛ cor
poris et tunc maxime sunt perfecte. ¶ Sed contra
similiter est de virtuoso sicut de sanitate vel pul
chritudie quo ad hoc ex.7. phisicoꝝ. vnde sicut il
lud quod esset sanitas vel pulchritudo non esset
sanitas si simul concurrat alius superfluus humor
tollens debitam proportionẽ humoꝛũ nec est pul
chritudo concurrente deformitate seu alio defor
mãte ita eadem res que esset electio virtuosa ces
sante passione ꝑ sedationẽ perfectam iam non est
virtuosa si fiet deordinata passio adhuc sedenda
scdm modũ loquendi pħi. ¶ Et ideo incontinens
licet bene eligat tamen sua electio non vocatur
virtuosa sicut temperati igitur sic loquẽdo de in
tellectione vel volitione relatiue scilicet prout ẽ
virtus vel prout est perfecta scientia fiat indiuisi
biliter tamen loquendo absolute de intellectione
vel volitione secundum naturam sue qualitatis
prout aliquis absolute per eam volens vel intel
ligens tunc si non fiet instantanee non plus fit in
diuisibilit̃ ꝙ albedo vel queuis alia forma que
acquiritur successiue licet in hoc instanti cognitio
successiue tanta fiat indiuisibiliter scientia et
alia volitio vel electio partibiliter facta subito
fiat virtus vnde aristo. non loquitur de istis solũ
relatiue sed absolute alias enim non different a
qualitatibus tertie speciei. ¶ Preterea ista respõ
sio nõ saluat istam negatiuam quam addit cõmen
tator nec eã precedit actio diminuta qꝛ si intelle
ctio secundũ rem fiat diuisibiliter licet primo in
indiuisibili pertingat ad gradum quo potest dici
intellectio tamẽ ibi precedit actio diminuta sicut
Xp̄s meruit ĩ p̄mo instãti sui eẽ
patet de se. ¶ Item sedatio perturbatiõis ẽ actio
diminuta que precedit intellectionem perfectam
igitur ꝛc. ¶ Preterea christus merebatur in primo
instanti sue conceptionis secundum magistrũ.16
di.3. summo merito suo quia non habuit omnino
christus iuxta meritum anime quo potuisset pro
ficere. ¶ Respondetur ꝙ magister non dicit ꝙ tũc
summe meruit in primo instanti sed ab ipsa sui tã
tum meruit quãtum post passionem sed non in ip
sa conceptione. ¶ Sed hec responsio non sufficit
quia vt ibidem dicit magister et ẽ auctoritas gre
gorij non habuit omnino christus iuxta anime me
ritum quo proficere potuisset Forte dices ꝙ hoc
meritum non causabatur ab anima xp̄i sed a deo.
¶ Contra tunc anima xp̄i meruerit quod ẽ cõtra
auctoritatem gregorij. vnde augu li. primo de do
ctrina xp̄iana ca 38 dicit ꝙ cũ adest quod diligit̃
delectationem secum gerere necesse est sed obie
ctum diligibile in instãti potest esse presens potẽ
tie dilectiue. igitur delectatio potest fieri in instã
ti igitur etiaꝫ ꝛ dilectio ꝛ cognitio. Forte dicitur

ꝙ augustin⁹ intelligit ꝙ cum adest actu secũdo di
ligitur tunc secuꝫ gerit delectationem sed dato ꝙ
quia videret deum clare in primo instanti sui esse
adhuc non posset deum actu scdo diligere in illo
instanti ꝛ ideo non tunc sequitur delectatio. ¶ Cõ
tra si deus subito causaret actualem dilectionem
tunc per istam motionem naturaliter sequeretur
delectatio subito sed voluntas non minus est po
tens subito causare dilectionem ꝙ delectationeꝫ
igitur etiam fruitio necessario sequitur clarã vi
sionẽ sicut vmbra corpus saltẽ deo non ĩpediente
sed vmbra sequitur corpus ꝓ eodem instanti igit̃
¶ Preterea aliquis potest subito peccare quia ĩ eo
dem instanti pro quo destruitur eius charitas ꝛc.
¶ Secundus articulus est arguere contra cõclu
sionem vltimã et soluere. ¶ Arguit̃ primo sic tũc
voluntas posset peccare in primo ĩstanti sui eẽ fal
sitas probatur quia tale peccatum adimeret ali
quod bonum a voluntate igitur tale bonũ ꝓfuit
in volũtate igitur voluntas prefuit igitur instãs
in quo primo peccat non ẽ primum instans sui esse
Iste modus arguẽdi habet̃ ab augu.22. de ciuita
te dei ca 6. vbi probat ꝙ mala voluntas.i. mala
volitio non pꝫt esse coeua voluntati in qua est igi
tur ꝛc. ꝓbat Augu. xi. de ciuitate ca. 15. vbi repro
bat opinionem dicẽtiuꝫ ꝙ angelus malus pecca
uit in primo instanti sui esse qui quidem allega
bant illud io.3. ab initio dyabolus peccat non enĩ
intelligunt illud vt inquit augustin⁹ si natura ta
lis est nullo modo põt esse peccatum. q.d. si pecca
set in primo instanti sui esse tunc naturale fuisset
ei peccare et per consequens non peccasset. ¶ Et
ideo dicit ibi ꝙ ista auctoritas aliter habet expo
ni sic scilicet dyabolus ab initio peccat. i. peccatũ
dyaboli initium erat peccati probatur in princi
pio capituli.17. exponit illam auctoritatem Iob
que videtur esse cõtra sc.s. homo est initiuꝫ figmẽ
ti eius.i. dyabolus propter naturam inquit nõ ꝓ
pter malitiã. hoc dictum esse recte intelligimus.
qm sine dubio vbi esset viciũ malitie vtiqꝫ natura
viciata ꝓcessisset hec ille igit̃ natura ꝛ viciũ non
possunt esse coeua/ ꝓbat̃ si volũtas peccaret ĩ pri
mo ĩstãti sui esse tũc nõ posset illũ peccatũ vitare
et ꝑ ꝯñs nõ peccaret qꝛ null⁹ peccat in hoc ꝙ nul
lo modo caueri põt vt patet ꝑ augu. 3. de li. ar. c.
28. ꝛ etiã ĩ libello de duab⁹ aiabus. Cõsequentia
patet quia ante illud instans nõ potuit peccatum
vitare quia ante non fuit nec post qꝛ hoc solo pri
uatur deus ꝛc. nec in illo instãti quia omne quod
est quando est ꝛc. ¶ Probatur null⁹ põt perdere iu
sticiam in primo instãti qꝛ omne quod est ꝛc. igit̃
nec mereri. cõsequẽtia tenet qꝛ null⁹ põt mereri
nisi qñ põt iusticiã amittere vt videt̃ patere ꝑ an
selmum de casu dyab. in principio cap. quinto vbi
probat bonos angelos potuisse peccare anteꝙ
mali caderent quia vt dicit si non potuerunt pec
care non potestate sed necessitate seruauerũt iu
sticiã quare nõ magis meruerunt grãm qꝛ stete
runt aliis cadentib⁹ ꝙ quia seruarunt naturã ra
tionalem quã perdere nequiuerũt/ ꝓbatur creet
de⁹ in hoc instanti vnũ angelũ dãdo sibi perfectã
cognitionẽ ꝛ libertatẽ arbitrij ꝛ ꝓceptũ ꝙ eliciat
actum diligendi deum ꝙ citius poterit et de⁹ no
lit sibi cooperari in hoc instanti et ita preciso per
istans suspendat voluntatem ab agere hoc facto
si actus dilectionis causabitur in instanti et non

in instāti immediate precedenti instanti sequitur ꝙ per tempus mediū necessario omitteret contra preceptum. ¶ Probatur tunc secundo merita essent equalia quorum vnū omnibus aliis paribus existentibus de parte vtriusq; merentis esset in tēpore et aliud in instanti quod falsum est, quia tūc nihil prodesset continuare meritum, consequentia patet quia ponatur ꝙ duo mereantur vnus tātum per instans et alius per horam cum omnibus conditionibus aliis similibus ex parte vtriusq; et cum equali conatu et equali charitate et intētione actuum et huiusmodi tūc meritū factum in hora est maius et non nisi finite, sit igitur ꝙ in duplo gratia exēpli tunc sit tertius qui ceteris paribus mereatur per medietatem vnius hore tunc eius meritum erit subduplum ad meritum secūdi merentis per horam et per consequens equale merito primo instantaneo et voco equalia merita quibus debentur equalia premia. Item tunc merito instātaneo debetur meritū eternū et peccato mortali instantaneo pena eterna igitur casu posito possibili alicuius peccata vel peccatum non posset deus sufficienter punire nec ex aliqua parte alicuius merita instantanea. cōsequentia probatur quia quelibet voluntas est nature finite et per consequens contingit assignare penam maximā quam potest recipere vel saltem aliquam ita magnam ꝙ nō poterit eam recipere sit talis. a. et pena debita peccato mortali instantaneo sit. b. tunc inter. a. et. b. est proportio cum neutra sit infinita sit igitur in decupla tunc sic in tempore quantūcunq; paruo potest angelus non solum decies sed centies peccare ita grauiter sicut fecit in vno instanti igitur in tempore finito potest mereri a penam et etiā maiorem et non potest maiorem recipere. igitur propositū. Assumptū probatur quia in tempore quātumcunq; paruo posset ipse stante eadem cognitione sufficienti emittere malam volitionem qua sic peccaret et eam resumere quotienscunq; vellet saltem dum non est confirmatus quia nullam patitur difficultatem in volendo. ¶ Preterea si sic tunc continuans meritum instantanei causatū vtpote vnam bonam volitionem cum aliis conditionibus per tempus meretur premium infinitū intensiue et cum tale capere non possit non potest a deo sufficienter premiari. Cōsequentia probatur quia sicut primo instanti intellectiuo istius tēporis debetur isti merenti debitum aliquod premium precise ita pro quolibet instanti posteriori istius temporis aut igitur pro quolibet sequenti premium equale est maius vel minus si primis duobus modis tunc sunt sibi premia infinita et aliquo certo dato circa principium homini quodlibet sequentium est equale vel maius. ¶ Tertio vero modo dato aliquo merito circa finē hore infinita sunt precedentia quorum quodlibet illo dato est maius in quolibet istorum modorum premium compositum ex illis infinitis erit infinitum.

¶ Respondetur primo instanti correspondet meritum precisum et nullo posteriori. ¶ Contra tunc posito casu possibili inequaliter merentes debēt equaliter premiari nam posito ꝙ sortes mereatur continue in a. tempore et in quolibet instanti illius et in vltimo et plato omnino equaliter mereatur per tempus. a preterꝙ in vltimo instāti ipsius. a. ꝙ sit. c. tunc si premia ipsorū sunt equalia sequitur propositum quia sortes meruit in se quando plato non meruit si premia sunt inequalia sequitur ꝙ pro. c. instanti posteriori debetur meritum precisum et pari ratione pro quolibet. ¶ Preterea tunc voluntas posset libere subito volitionem producere sine aliqua motione immediate precedente cuius ista volitio sit terminus et tunc transmutatio subitanea foret per se scilicet absq; hoc ꝙ esset finis alterius transmutationis successiue contra commentatorem sexto phisicorum commento. 32. probatur tunc secundum legē communem posset quis grauius iuste puniri pro peccatis venialibus finitis secundum numerum ꝙ pro maximo mortali in eodem tempore vel maiori facto quia pro veniali vnius instantis debetur aliqua pena et illa non exceditur infinite a pena debita pro maximo mortali igitur totiens poterit secundum multitudinem finitam peccare venialiter eque graue precise sicut ante quod sequitur consequens illatum probatur pro merito instantaneo debetur augmentum charitatis ergo cum illius augmenti sit aliqua certa proportio sequitur ꝙ in tempore quantumcunq; paruo posset quis huiusmodi volitionem instantaneam totiēs causare quotiens illud augmentum continetur in charitate christi et per consequens in tali tempore acquirere tantam charitatem quantam habet christus. probatur tunc obesset actum meritoriū continuare quia pro actu continuato debetur premium certe quantitatis et pro instantaneo similiter licet minus sit igitur sit in decuplo minus cuius igitur non solum decem actus subitos ymo centum posset ipse tales elicere dum continuat illuz actum vnum et tunc maius premium acquireret in continuatione alicuius in illo casu sibi obesset. Item tunc aliquis habens summum meritum sibi possibile circa aliquod obiectum ex hoc ꝙ fieret continue in eodem gradu dilectionis respectu istius per vnam horam plus in eadem hora in decuplo posset mereri habendo diuersos actus nunc circa vnum obiectum et nunc circa aliud falsitas patet quia in hoc felicitas commēdatur decimo ethicorum capitulo octauo ꝙ est maxime cōtinuatio. probatur tunc si aliquis peccaret venialiter continuando actum suum vniformiter per aliquod tempus in cuius fine mereretur pro quolibet instāti illius temporis deberetur sibi aliqua pena in purgatorio et ita pro omnibus simul deberentur sibi pene equales infinite et per consequens semper foret in purgatorio et si peccatum sit mortale debebitur sibi pena eterna infinita intensiue hoc falsum est quia tunc deus non posset eum sufficienter punire probatur ꝙ non sit dare primum instans in quo voluntas vult licet sit dare primum instans in quo volitio hec vel illa sit. probat vnus doctor sic. si sit primū instans in quo voluntas vult vel hoc est volitione libere producta vel volitione que naturaliter producitur et necessario sequitur ad aliquam apprehensionem ¶ Non primum quia tunc non omnis mutatio esset finis successiue mutationis contra commentatorem sexto phisicorum commento 32. ¶ Nec secundum quia non est aliquod primum instans in quo intellectus iudicat de tali volito ꝙ sit. a. quia cogitatio talis libere causaretur et tunc sicut prearguitū de volitione libere causāda tpāꝯ fieret

subito per auctoritatem commentatoris. ¶ Aut etiam scđo ista cogitatio actualis generaretur naturaliter a spẽ ymaginatiua et tunc cum non sit danda species debilissima ipsius voliti. a. predicti et virtute ymaginatiua que potest agere in intellectum quia tali data ipsa posset causare cogitationem certe intentionis et per consequens species debilior posset agere cogitationem debiliorem in intellectu. ¶ Relinquitur igitur ꝙ sit aliqua species maxima siue intensissima in ymaginatiua de obiecto a. que non potest agere in intellectum. hoc declarato probat iste quia non est aliquod primum instans in quo species ymaginatiua agit in intellectũ ꝛ per cõsequẽs non est aliqđ primum instans in quo intellectus cogitat quando sua cogitatio fit naturaliter a spẽ ymaginatiua qꝛ si aliquod sit tale instans sit illud presens tunc species ymaginatiua agit nũc in intellectuȝ et certũ est ꝙ naturaliter ꝛ non libere igitur nũc primo ista species est satis fortis quia si prius satis fuisset fortis prius egisset sequitur igiꝛ ꝙ ista species est minima in ymaginatiua que põt agere in intellectũ cuius oppositũ est prius ꝓbatum ¶ Propter ista argumenta et precedentia tenet iste cõclusionẽ ad quã vadunt precipue quia tunc angelus posset peccare in primo instanti sui eẽ qđ repugnat et includit cõtradictionem vt patet per argumẽta varia vndecimo de ciuitate et per argumentum anselmi. ¶ Et magister scđo libro distinctione tertia. ¶ Ad primum argumẽtum in oppositum cõceditur ꝙ volũtas aliqua si infũderet sibi cognitiones naturaliter presupposite peccato posset peccare in primo instanti sui esse. ¶ Ad augustinuȝ dico ꝙ non oportet peccatum priuare bonum quod infuit sed quod inesse deberet. Et ideo non requiritur alia precessio nisi forte nature inter naturã que peccare põt et peccatum posttis supnaturaliter cognitionibus requisitis cuiꝰ oppositum ymaginatur argumentũ. ¶ Aliter põt dici ꝙ augustinꝰ intendit ibi probare ꝙ nulla volitio nõ ẽ naturalis voluntati sic ꝙ naturaliter eã consequiꝛ sicut calor ignem quia cũ talis volitio adimat bonum quod infuit vel ꝙ possit inesse sequitur ꝙ ipsa non sit naturalis volũtati sicut nec bonũ quod ipsa adimit sed volũtas precedit vtrũ ꝙ saltẽ natura ꝛ ꝑ ꝯñs mala volitio non ẽ coeua vel coeterna volũtati quasi sibi naturalis cuius oppositum dicunt manichei ponentes hanc malitiam esse sibi productam a malo principio secundum augustinum de duabus animabus et sepe alibi. ¶ Item tertio omnẽ peccatũ cõmissiõis adimit de bono aut de promptitudine ad bonum qꝛ relinquit habitũ vel dispositionẽ ad actum consimilẽ. ¶ Et similiter forte est de omni omissione sicut autẽ habitꝰ bonꝰ facit ad actus intẽtionẽ ita malꝰ videꝛ impedire intẽtionẽ actꝰ boni ꝛ ita talis habituatio vel dispositio adeptio boni põt nominari. ¶ Ad secunduȝ concediꝛ ꝙ augu. reprobat ibi opinionem dicentium angelũ peccasse in primo instanti sui esse sed non ponentiũ angelum potuisse peccare in primo instanti sui esse quod aũt sequiꝛ nõ intelligunt. si natura talis ẽ ꝛc. non dicitur cõtra ponentes angelum potuisse peccare in primo instanti sui esse nec etiam cõtra ponentes eũ peccasse in primo instanti sui esse licet eoꝝ opinio reprobetur. ¶ Sed contra manicheos ponentes angelos malos malas habere naturas a malo principio sicut bonos bonas a principio bono nam si sic natura peccarent tunc non peccarent ꝛ ita simul peccarent ꝛ nõ peccarent ꝛ hec ẽ intentio eius qđ ꝓbatur ca. 14 immediate precedẽti vbi cuȝ reprobasset ponentes angelos a primo instanti sui esse peccasse nichilominꝰ tñ cõsequenter excusat eos ab heresibꝰ. d. huic sciẽtie quisquis acquiescit nõ tamen illis heresibꝰ sapit. i. manicheis ꝛ siq̃ alie pestes ita sentiant ꝙ suã quãdaȝ ꝓpriam tanq̃ ex aduerso quodã principio dyabolus habeat naturam mali. ¶ Confirmatur predicta solutio qꝛ vñ augu. principium contra arriũ est ꝙ non est repugnantia effectum esse coeuum sue cause vt patet de pede et de vestigio et de igne et splendore nec maior est repugnantia de voluntate et eius effectu. Verum est tamen ꝙ nulla natura põt peccare in primo instãti sui eẽ relicta in oibus nature sue et tantum de influentia generali quia peccatum requirit deliberationem que non potest fieri in instanti per naturã volũtatis create. ¶ Sed aliĳ in hoc vltimo sibi contradicunt quia supposito intellectu in sua dispositione optima in primo instanti sui esse et debite applicato obiecto. remotis omnibus impedimẽtis ita bene potest ex natura sui intelligere vel etiã certũ iudicium habere de suo obiecto sicut ignis potest producere splendorem quia non minus agens spirituale potest producere effectum suum q̃ agens corporale suum et ita etiam stante cognitione vel iudicio sufficienti intellectus et remotis impedimentis voluntas est ita sufficiens ad producendum actum suuȝ nec requiritur deliberatio nisi quando deficit cognitio quia ars perfecta non deliberat. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ optime dicit augustinus deus enim non est auctor mali sed nature et ideo oportet naturam preesse anteq̃ malitia possit esse sed hanc precessionem non oportet esse temporis vel mansure sed solum causaliter et nature contradicunt naturam non viciatam precessisse. dicendum ꝙ intelligit non viciatam ex hoc ꝙ natura est et hoc sufficit sibi contra machineos. d. contrarium. ¶ Ad quartum satis dictum est quere. 6. di. huiꝰ. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ si per iusticiam intelligatur aliquod positiuum informans naturam intellectualem neganda est consequentia si sola innocentia naturalis que nihil positum addit supernaturalem bonitatem substantialem negatur antecedens qꝛ eo tp̃o ꝙ aliquis peccaret iam nõ esset innocens licet simul duratione prius tamen natura potuit innocentiam habere vel conseruare. ¶ Anselmus vero supponit angelos bonos habuisse iusticiam anteq̃ ceciderunt mali bonis concreati. ¶ Ad sextum dicitur ꝙ illo casu posito implicat contradictionem ꝙ immediate post instans in quo voluntas suspenditur a causando actum suum simul et subito causet illum successiue tamen poterit ideo non oportet ꝙ expectet per tempus sicut de causatione luminis dictum est in responsione ad secundam obiectionem contra primam conclusionem. ¶ Sed etiam patet ex dictis quomodo teneri potest esse immediatum instanti/ sed contra ponatur ꝙ in hoc instanti nolit deus cooperari tali voluntati ad eliciendum dilectionem sed precipiat sibi ꝙ ita cito sicut potest simul et non partibiliter eliciat actuȝ suũ tũc

Ad primam rationem.

flat argumentum dicendum ꝙ si intellectus creatus quacunq; parte temporis assignabili posset minꝰ naturaliter distincte ꝑcipere tunc illud positiuū includit contradictionē sicut ⁊ ꝙ deus ita cito post hoc instans sicut pōt causet aliquid simul. ¶ Si aūt sicut veruʒ ē tenetur ꝙ creatura nō pōt per naturā suā ceteris paribꝰ tēpus sic in infinitū diuidere ⁊ quālibet partem eius distincte apprehendere tunc saltem dicendum est ꝙ in fine minimi tēporis ab eo perceptibilis distincte vel maximi nō perceptibilis ab eo distincte ceteris paribus tunc teneretur habere actum ꝑceptuʒ sibi subito ab eo cābilem. ¶ Sed hec responsio nō sufficit qꝛ non oportet intellectum quodlibet tempus distincte percipere ī quo pōt volūtas noviter mereri sicut nec oportet de quolibet instanti ideo dicendum est ꝙ si voluntas eliciat actum in instanti meritorium que vel sibi omnino similem secundum totum vel partem per tēpus cōtinuat tūc nō est icōueniens ꝙ meritū sibi correspondēs ꝓ toto tempore. primo etiā corrīderet sibi totaliter ī primo instanti eo ꝙ tunc posuit oēs circūstantias requisitas ad illō meritū ꝓ illo toto tpe. Et ideo qꝛ tunc in illo instāti ꝙ in se fuit fecit hoc vt cōtinuaretur ille actꝰ in illo tempore. Ideo si statim post instans fuisset mortuus totū ꝑmiū illiꝰ tēporis sibi correspōdisset. ¶ Si autē in ꝑmo instanti nō intēdebat vlterius continuare tūc vel intēdebat actū eque bonū continere vel meliorem vel cessare vt post hoc posset bene agere vel similit̄ nihil boni facere prin°o mō pōt esse actꝰ instātaneꝰ ita bonꝰ sicut ipse simul cū scdo eo ꝙ omnes circūstātie bonitatis scdi virtualiter sunt in ꝑmo. ¶ Secūdo modo sensus ē melior non ex duratione sed ex aliquo gradu bonitatis supeddito Tertio modo sensus non habet bonitatē nisi ratione primi si autē positiue in illo instanti habet volitionē nihil boni faciendi pro tempore futuro vel non ordinandi actꝰ vel cessationes in deum tunc non meretur. ymo si vero cessat necessitatiue tūc illud meritū instātaneum potest esse equale alicui merito temporali nouo vel maius vel minꝰ iuxta modū et circūstantias ex quibꝰ vtrūq; elicitur. ¶ Unde patet ꝙ iterruptio nō prodest nisi fiat ad eliciēdum actus meliores vel eundem actū melius qꝛ si nec eliciunt actus meliores distinctis vicibus nec idē actꝰ melius nec etiam intellectualis sit debita recōpensatio tunc in aliquo casu actus discutiue facti per vnam horam certis vicibꝰ simul iuncti minus haberet premiuʒ sibi correspondens ꝙ actus eiusdē intentionis in instanti elicitus. de ista materia vide infra di. prima. 2. questione tertia. ¶ Sed facilius respondetur iuxta priꝰ dicta post obiecta ad responsiones prime cōclusionis. ¶ Ad septimū cōceditur ꝯña. Sed tunc stat difficultas ꝙ magis expediret interrūpere actū ꝙ continuare qꝛ si meritum instantaneū potest esse equale merito continuato per totā horā ⁊ tamen si sepe iterrūperetur ille actꝰ in illa hora ⁊ resumeret in se vel in simili specie ita ꝙ vix ꝑ decimā partē hore in oībus vicibus haberet actū tm̄ meret̄ qualibet vice ex resūptiōe actꝰ sicut nunc meret̄ in ꝑmo instāti hore illius qꝛ per casum cetera sunt paris igit̄ ⁊c. ¶ Respōdet̄ ꝙ sicut cōtingit dare mīmū sensibile a sensu vel maximū ꝙ sentiri nō pōt ita contingit dare minimum tēpꝰ a nobis ꝑceptibile vel maximū quod a nobis percipi nō pōt scdm exigentiā certarum dispositionum principaliter habēdaruʒ / ⁊ ex hoc sequitur si voluntas in hoc instanti īpāret sibi dilectionem alicuiꝰ obiecti ꝓ illo tunc nō est in potestate volūtatis ꝙ ꝓ alio nūc ꝑceptibiliter distincte per nolitionē actus illiꝰ tollat ipm donec lapsum fuerit tēpus aliquod intra ꝙ voluntas non posset actū dimittere ex se libere cū nō posset distincte omne instans auertere ⁊ ꝑcōsequēs per illō tempus non addit nouū meritū sup suū meritum instantaneum et ideo meritū istantaneū est equale merito per illud tempus continuato ⁊ sic patet ꝙ cōsequens illatum in argumento septimo principali est concedendum. ¶ Et per hoc vltra rndetur ad instantiam factam de interruptione actus negando cōsequētiam quia si lapso tpe minimo qō sic vel maximo ꝙ non de quo dictuʒ est si tunc libere actum illum continuet tantuʒ meret̄ sicut si nouiter ꝓ sequenti tempore eliceret illū actū quotiens igitur distinctis volitionibꝰ in aliquo toto tempore libere posset ⁊ distincte ab actu cessare et tamen libere actum cōtinuat totiens tm̄ meretur ceteris paribꝰ sicut si nouit̄ eliceret talē actū et per ꝯñs totiens si actum interrūperet et ꝑ tot tempora equalia totiens eliceret sed si per illam interruptionem per minus tempꝰ haberet actuʒ vel actus sicut dict̄ in argumēto tūc interruptio foret nociua. ¶ Ad octauū principale concedo cōsequētiam primaʒ ⁊ nego secundā. ¶ Et ad probationē dicitur ꝙ non est dare maximū gradum meriti vel demeriti quē aliquis purus viator habere pōt citra finem vite sue scdm cōmunem legem ⁊ ⁊ si deus faceret eū pertingere ad talem gradum miraculose tunc etiam pōt superaddere ꝙ autem supponit argumentū qꝛ omni tempore ꝙtūcunq; paruo posset ad tantū meritum peruenire declaratū est esse falsum in solutione prima ꝑcedenti. ¶ Ad nonum negat̄ cōsequētia iuxta illud quod iā dictum est in precedenti solutione de tēpore mīmo vel maximo ꝙ nō vnde quotiens fuerint in toto tali tēpore talia parua tempora cōtenta abinuicem totaliter distincta tot merita habere poterit quoruʒ quodlibet est equale merito instantaneo primi instantis vnde in tali processu talis nō meretur nisi instātanee ꝑ oppositum augmentationē forme quia ibi nihil accrescit meritū successiue sʒ instantanee licet volitio subita actus vna cū hoc ꝙ habet volitionē cōcipiendi illum actum sit magis meritoria ꝙ si hmōi actum meritoriū continuare non vellet. ¶ Ad decimū intelligi potest dictū cōmētatoris de causis mere naturalibꝰ ꝙ producūt effectꝰ suos successiue. Et si aliqua talis agit effectum suum subito sicut luminosū tm̄ precessit successio ex approximatione actiui ad passiuū vel econtra ex amotione impedimēti vel successiua vigoratione cause vel ex alia cā simili sed hoc nō oʒ de causa libera que oībus aliūs ꝯcurrētibꝰ ꝑt agere vel dimittere sicut sibi placuerit. ¶ Ad. 11. dicēdū ꝙ nō est incōueniēs ꝙ aliquis ī purgatorio ad tempꝰ hēat tantā penā itensiue pro pctō veniali sicut alter in inferno ꝓ mortali licet nō extēsiue scdm durationem. ¶ Ad. 12. 13. 14. ⁊. 15 ꝑ ex dictis ¶ Ad. 16. dicitur ꝙ tam de volitione libere ꝓducta ꝙ de illa que ante deliberationem naturaliter causatur est dare saltem in casu possibili ꝑmū instans quo voluntas tali volitione vel tali vult

puta si deus simul ipmeret intellectui sui claraz visionem vel ante oculos subito causarz obiectũ multum placibile voluntati. ¶ Ad confirma. dicitur vt prius. ¶ Et ad illud de volitione naturaliter producta dicitur q deus potest subito ipmere intellectui cognitionem obiecti. ¶ Adhuc af cõtra cõclusionem et tunc angelus potuisset fuisse malus in primo instanti sui esse et tunc de⁹ causasset angelu malũ. Respondetur concedendo cõclusionem illatam nõ tamẽ ẽ per se Vã qz de⁹ i isto casu non esset causa quare iste angelus essz mal⁹ et ideo in illo casu ista propositio deus creat ãgelũ malũ fuisset vera per accidens sicut p accidens amo malum cũ amo aliquẽ qui est malus non tamen quia malus sed ex alia causa quia propiqu⁹ ¶ Ad argumenta principalia patet ex antedictis

Utrum voluntas libere

possit subito suspẽdere actũ suũ siue ab actu habito cessare. Uidetur q sic quia voluntas põt subito actũ suum libere causare ex questione precedenti igitur ⁊c. cõsequẽtia pz qz facili⁹ est destruere q̃ construere agenti qđ patet vtrũq. ¶ Secũdo voluntas sic põt actũ suũ suspendere q precise per instans velit prius igitur ãtecedẽs probatur quia aliter volũtas inuite continuaret actum suum quia ponatur q voluntas primo anteq̃ eliciat actum suum nolit illũ cõtinuare per tempus aliquod Aut igitur cõtinuabit et tunc inuite vel nõ et tunc habetur intẽtũ. ¶ Tertio si volitio necessario duret per aliqđ tempus necessario sequitur q in casu voluntas ñ possit se conformare iudicio intellectus quia iudicet intellectus in medio illius temporis q volitio non est cõtinuanda aut igr volũtas potest tũc se conformare illi iudicio et tunc illa volitio non durat per tempus datũ aut non potest et sequitur cõclusio probanda. ¶ Quarto sequitur q in casu voluntas necessario mereretur quia per tempus illam bonã volitionem necessario continuaret et sic post primuz instans illius temporis nõ esset in eius potestate quin mereatur per totũ illud tempus datum et si ex necessitate igitur nõ esset meritũ. ¶ Quito sequitur q in casu viator aliquis nõ potest penitere de peccato suo quia sit. b. vltimuz instans temporis dati tunc si actus de quo est sermo ẽ peccatum mortale quero an ante. b. põt penitere et tunc ante. b. potest ab illo actu cessare cuius oppositum datur vel nõ et tũc habetur cõclusio probanda. ¶ Sexto tunc in medio illius tẽporis ñ põt corrũpi ipa volũtas qz ista necessario sicut manet act⁹ manet sbm act⁹. ¶ Septimo seqr q in casu volitio esset incognita vel volitis esset incognitum quia ponatur q in medio illius temporis fiat homo demens ita q corrũpatur cognitio respectu illius obiecti et ex quo volitio vlterius durat sequitur propositum. ¶ Contra nõ i instanti in quo ẽ actus potest instantaneus pduct⁹ simul totus cessare quia tunc simul esset et non esset nec sine medio quia tũc indiuisibile immediate succederet indiuisibili.

Prim⁹ ar.

Prima cõclusio.

¶ Prima cõclusio si voluntas in hoc instanti habet actum post hoc habebit illum vel partem eius probatur quia aliter ĩdiuisibile esset immediatũ indiuisibili vnde patz q voluntas non potest subito suspendere actũ suum sic q nec habeat ipsum nec aliquid ei⁹. ¶ Alio modo potest intelligi q subito suspendeat actum suum vel cesset ab eo ita videlicet q ab actu p tẽpus prehabito vel acquisito sic cesset q in fine tẽporis nõ sit ille actus nec aliud eius. ¶ Et isto mõ pono cõclusionem secundam q sic quia subito ⁊ simul ex discursu prehabito et deliberato cõsilio põt firmare et iudicare illud esse malum quod pri⁹ credebatur esse bonum et ideo esse nolendum q pri⁹ volẽdum nec videtur quin in instanti quo primo iudicabit intellectus illud nõ esse volendũ volũtas possit illud velle et conformare se iudicio igitur videtur q voluntas in casu subito ⁊ simul possit cessare ab amore vl' odio per aliquod tempus vsq tunc habito.

Secunda cõclusio.

¶ Nota q aliter est de executionibus actuum et aliter de electionibus cõformibus vel difformibus iudicijs practicis nã de secũdis nõ videtur esse instantia quin in primo instãti euidenter iudicij vel firme credulitatis possit voluntas se conformare tali iudicio immediate pricipiãdo libere talem electionem conformẽ vel ñ conformare se si occurrat aliud eliciens vel mouẽs ad oppositum sed de executionibus est maior difficultas. ¶ Ad primam rationem in oppositũ dicit q nõ est in potestate voluntatis in hoc instãti causantis actum aliquẽ quin ipsum vel partẽ aliquam eius retineat per temp⁹ ideo quo ad intellectum prime conclusionis et eius correlarij negatur consequentia. ¶ Et ad probationem dicitur q voluntas non potest vtrũq quo ad illũ sensum sic coartatũ sed bene habet vtrũq iuxta intellectum conclusionis secunde et sic etiam cõcedit cõsequẽtia sicut et questio. ¶ Ad secundum negatur cõsequẽtia scilicz q inuite vellet licet in casu argumenti bene sequat q aliter erit q̃ nũc vellet q foret in futuro non autẽ aliter q̃ vult q sit quo ad hoc quod nunc vult ipsuz esse ne aliter q̃ vult quo ad hoc q velit ipsum esse quando eliciet.

¶ Ad tertium dicẽdum q cõsequẽs illatũ est verũ de dãnatis qui sciũt deũ nõ esse odiendũ et tñ ab eius odio cessare nõ possũt de voluntate tamẽ viatoris nõ est hoc absolute concedendũ ¶ Et tũc vltra dicitur q ante finẽ talis tẽporis intellect⁹ non potest habere tale iudicium nisi sibi a deo immitteretur vel ab extrinseco prouenirent et in tali casu poterit ab actu volendi cessare ĩfra tps datum infra quod nõ põt si precise mãsissent oẽs priores dispositiones preter tempus. ¶ Si autem dicat q intellectus habuit tale iudicium a pricipio illius electionis illius actus de quo nunc est sermo tũc tempus minus tempore dato esset ab ipo perceptibile secundum dispositiones tũc habitas quod est contra superius probata et hic suppo sita. ¶ Ad quartum concedo q infra illud temp⁹ si sibi relinquatur cũ cõmuni dei adiutorio necessario mereretur non tamẽ nouo merito licet deus posset illud temp⁹ breuiare pro suo libito. ¶ Ex his duabus responsionib⁹ patet ad rationes multas cãpsalis per quas intẽdebatur probare q voluntas libere potest precise per instans quia si nõ tũc cogentur ad peccandũ quia dato tempore ante cuius finem non potest cessare ab actu secũdũ te iudicet intellectus nõ esse bonũ ymo malũ tale obiectũ vel actuz in respectu medietate illius temporis et hoc est contra te vel nõ ⁊ habetur intẽtum. ¶ Dicendũ vt priusqz tpis si a pricipio illius sic iudicat distincte discernẽdo vnã medietatem

Hic ponũt rões qb⁹ p bat q voluntas põt libe velle pcise per istãs.

tõis ab aliis tũc illud temp⁹ est maius tempore g
unc dato et eodem modo dicitur si nouiter post pri
cipium temporis sic iudicatur nisi tunc aliunde
ab extra proueniat hoc et tunc recedit a pacto qz
tunc habetur alia dispositio secundum naturã pri
ma cessationẽ ab actu illo ꝙ pri⁹. ¶ Idem arguit
sic in quocũq; instanti vel tempore obiectũ appa-
ret bonum potest voluntas se conuertere ad illũ
si malũ auertere aliter oporteret expectare ante-
ꝙ vellet in casu vbi nihil deficeret sibi igitur. ꝛc.
¶ Dicendum ꝙ absolute loquendo per nullũ tem
pus necessario continuat datũ actũ tamẽ precise
positis dispositionibus illis de quibus est dictuz
nõ est in eius libera potestate nõ continuare ipsũ
per certũ tempus. ¶ Secundo arguit quia tũc vo
luntas cogeretur i casu ad merendũ et in casu ad
demerendũ dicendum ꝙ nõ cogitur ad causatiõez
primam sed ad cõtinuationem cogitur idest neces
sitatur si causet nisi aliud nouiter occurrens vel i
pedimẽs obsiet. ¶ Per hoc patet ad tertium. ¶ Et
qñ sic tunc totũ residuũ a primo instanti non esset
sibi ĩputanduz sicut nec proiectio lapidis Dicit ne
gando cõsequẽtiã propter liberã causationem li
cet nõ noua imputabilitate. ¶ Item arguit cũ ni-
hil sit tam in potestate voluntatis sicut ipsa volũ
tas et per impedimẽta extrinseca potest ei⁹ act⁹
incurtari videtur multo fortius ꝙ a seipsa. ¶ Di-
cendũ ꝙ augustinus intelligit ꝙ nullus actus ex-
terior ita ẽ in potestate voluntatis sicut interior
et ex hoc bene conced ꝙ ipsa potest bene incurta
re actum suum concurrentibus extrinsecis q̃ sibi
ad hoc expediunt non tamen sequitur ꝙ sine illis
hoc possit facere infra illud paruũ tẽp⁹. ¶ Ad qn
tũ principale conced consequentia quia ipse se-
ipsum impossibilitat ne infra dictũ temp⁹ possit
penitere. ¶ Contra sancti dicunt ꝙ de nullo dũ est
in vita ista desperãdũ est. ¶ Dicendum ꝙ hoc itel-
ligitur quãdiu superest sibi possibilitas ad delibe
randum et scienter volendum conformiter delibe
rationi quod non ẽ in proposito quãuis illa mora
la sit instãtanea ꝛ breuis nec credo de cursu cõmu
ni hominem ita tarde ante mortem aliquẽ actum
deliberare et ex certa scientia posse elicẽ ymo iu-
dicio hominum a mortuis distingui non posse.
¶ Ad sextum negatur cõsequẽtia quia dictum pri
us loquitur de voluntate causante actum suum ꝛ
manente per tantũ temp⁹ ¶ Ad septimum dicitur
ꝙ in illo casu non manẽt prime constantie ꝛ dispo
sitiones eedem que supponebantur manẽ in illo
Tertiũ ar. tempore paruo. ¶ Dubitatur vtrũ sequatur sor.
in hoc instanti meretur igitur sor. immediate post
hoc merebit Uidetur ꝙ nõ quia tũc si mini⁹ esset in
potestate mea retrahere digitũ ꝙ retinere actum
meũ volendi quod est cõtra augustinum qui dicit
ꝙ nihil est tam in potestate volũtatis sicut ipsa vo
lũtas. ¶ Item si sic tũc sequitur volũtas habet. a.
actũ volendi igitur immediate post hoc habebit
illum igitur in aliquo instanti imediate post hoc
erit. a. actus quod est falsum. ¶ Probatur imedi
ate pt hoc erit. a. actus igitur immediate post hoc
erit. a. actus et immediate post hoc potest non eẽ
a. actus igitur simul poterit esse et non esse. ¶ Rñ
detur cõcedendo dubium. ¶ Ad primum in cõtra-
rium negatur consequẽtia quia a primo possum
ab extrinseco cohiberi contra volũtatem meã et
a. secundo nõ. ¶ Dices in quolibet instanti possũ

motum digiti rescindere. ¶ Dicendum ꝙ hoc non
est verum nisi a casu quia secundum impetum fa-
ctum a volũtate si nihil nouum obstet ꝓcedet mo
tus et si voluntarie debet motus prescindi hoc erit
mediante actu volũtatis alio ab illo quo impera
batur motus et ita iste actus erit immediate i po
testate volũtatis sicut dicit auctoritas allegata.
¶ Ad secũdum negatur consequentia sed bene se
quitur ꝙ immediate post hoc. a actus vel aliqd
eius erit negatur tamẽ ꝙ in aliquo instanti imme
diate post hoc erit. ¶ Ad tertium negatur conse-
quentia vltima. ¶ Secundum dubium contra se-
cũdam cõclusionez si voluntas possit subito dimit Secunduz
tere actum prehabitũ sicut dicit ista conclusio ꝓ- dubium.
cipiatur igitur sorti ꝙ cessz subito ab illo actu vo-
lendi habito citra. a. instãs meridiei et tamẽ sor.
nõ cessat sequitur ꝙ peccet primo in. a. quia nũꝙ
ante. a. fuit verũ dicere iste peccat contra prece-
ptũ sibi datũ eo ꝙ in quolibet instanti ante. a. ad
huc restabit sibi tempus in cuius quolz instãti po
tuit implere preceptum. ¶ Sed contra videtur ꝙ
in. a. nõ tenetur cessare ab actu sed ante. a. igitur
ꝛc. nec etiam peccauit post. a. quia preceptum nõ
extendebat se post. a. ¶ Et similiter deducitur ar-
gumẽtũ si precipiatur ꝙ sortes faciat talem actũ
successiue hic pono tres cõclusiones. ¶ Prima cõ Prima cõclu.
clusio ꝙ in dicto casu sor. nõ primo peccat in. a. ꝓ
batur quia non omittit primo i. a. cõtra preceptũ
¶ Secundo quia tunc primo est sibi impossibile i
plere quod precip. ¶ Tertio sor. põt in. a. conte-
ri de hoc quod prius omisit. ¶ Quarto cũ toto ca
su staret ꝙ sor. moreretur in. a. hñs vsuz liberi ar
bitriĩ vsq; ad. a. et tunc nõ peccaret in. a. quia essz
extra statum vie. ¶ Sed illud est cõtra antissiodo
rum in sũma sua libro secũdo ca. 63. dicit ꝙ si pre-
ceptũ esset alicui ꝙ cogitaret de deo ãte terminuz
huius diei si non cogitat non est culpabilis ante fi
nem diei in aliquo instanti quia inter illud instãs
et finem diei est aliquod tempus in quo potest im
plere preceptũ et ideo nõ sequitur sortes teneba-
tur cogitare de deo ante terminum huius diei et
non cogitat igitur omittit ante terminum huius
diei debet enim addi vel contraxit maculaz omis
sionis in termino huius diei et in hoc cõcordãt se
cũ plures moderni. ¶ Huic ratiõi dicitur sicut ad
septimũ precedẽtis questionis quod supponit fal
sum scilicet ꝙ libere vltra quodlibet instans ci-
tra. a possit differre et libere differre cãtionẽ ta
lis actus subito causabilis sibi precepti quod nõ
est verũ quia dabitur tempus ita paruũ ante. a.
ꝙ post ei⁹ initiũ nõ sufficit sortes deliberare ꝛ ad-
uertens exequi actum sibi preceptum vt tenetur.
¶ Sed hic diceretur ꝙ forte stare poterit contle
per totũ hmõi temp⁹ in eadem deliberatione nol
let tamen exequi adhuc si vellet vlterius differre
¶ Sed tunc diligenter oportet cauere ne sic diffe
rat vltra principium vel vsq; ad principium mini
mi temporis vel ab eo perceptibilis citra. a vel
maximi ꝙ nõ quia ex tunc non erit in sua potesta
te scienter et libere facere vel velle quod sibi ꝓ-
cip. ¶ Ad antissiodorum dicẽdũ ꝙ ipse ymaginat
omnẽ partem temporis in infinitũ diuidendo ver
sus minus intellectũ creatũ posse distincte cogno
scere et illo supposito non viderem fugã melior&
ꝙ suam. ¶ Sed adhuc talis peccaret volendo sic
differre quia se exponeret periculo sicut rei cuẽ-

tus tūc edoceret ⁊ ideo vel interpretatiue cōtē-
neret vel saltem nō haberet se erga impletionē p̄
cepti sicut teneretur se habere et per ɔn̄s ab illo
instanti et deinceps sic p̄sumeretur nolens quia
si postea āte. a. exequeretur quod sibi precipiꝫ ad
huc peccaret et hec sua. ¶ Responsio nō potest eua-
dere omnia argumenta. ¶ Pro mea conclusione
posita igitur ⁊c. ¶ Secundo dico ad istum docto-
rem ꝙ nō absolute inheret illi respōsioni quod pꝫ
ex dictis et ex eius responsione ad argumentum
satis bonū in hac materia iuxta similem formam
tertie rationis superius posite ī principio dubij
secūdi huius. ¶ Quilibet inquit qui mortaliter
peccat tenetur cōteri sit igitur. a. instans ī quo vł
prius tenetur habere actū cōterēdi et tamē non
conteritur in. a. nec prius igitur in. a. est peccator
si conceditur. ¶ Contra aut tenetur conteri in. a.
aut nō si non igitur nō omittit in. a. ex hoc ꝙ nō cō
teritur si sic hoc ē impossibile sibi cū. a. sit et non
cōteritur per casum tunc enim teneretur ad ipos-
sibile. ¶ Ad hoc respondet ꝙ aliquis potest omit
tere ex hoc ꝙ non conteritur in hoc instanti nec ta
men dico inquit ꝙ teneretur cōteri in hoc instanti
quia hoc esset impossibile quia sicut omne quod
est ⁊c. ita omne quod nō ē. sed ideo omittit. i. ma-
culā omissionis contrahit quia nō cōteritur ī hoc
instanti vel ante. ¶ Unde notandū scdm ipsū ꝙ cū
homo peccat non statim omittit ex hoc ꝙ non cō-
teritur qm̄ impossibile esset ꝙ statim contereretur
quia ad hoc ꝙ aliqn̄do conteratur oportet ꝙ pri
us deliberet cogitando de peccato suo et de pena
eterna et mis et hm̄oi dātur enim inducie a deo tē
pꝰ deliberationis sed q̄ tp̄s precise deus scit tene
tur igitur conteri in tempore induciarum vel ī ter
mino illius temporis et si non conteratur in illo
tp̄e vel in termino illius omittit idest peccatum
omissionis seu maculā contrahit tunc enim primo
est vituperabilis et omittit ex hoc ꝙ non conteri
tur cum non fuerit prius cōtritꝰ et tenebatur pri
us conteri in hoc instanti vel ante: et tūc addit ad
huc ꝙ est directius ad propositum decens si tn̄ fue
ritvis in hoc ꝙ contritio exigit tēpus qm̄ ad hoc
ꝙ aliquis conteratur oportet multa precedere
vt dictum ē. ¶ Secundum hoc dicendum est ꝙ iste
nō omittit in termino temporis induciarum ē eīn
inquit generalis doctrina ꝙ si aliquis tenetur ad
aliquā actionem in hac die si ista actio exigit tem
pus ad sui cōplexionem nec potest impleri in istā-
ti tunc contrahꝫ omissio non in termino sed citra
terminum in instanti in quo efficitur impotēs ad
illam actionem in hac die hec ille in sentētia.

¶ Notandum ꝙ iuxta primam ymaginationeꝫ hu
ius doctoris dicitur ad primum argumentum me
um ꝙ licet sortes nihil teneatur facere in. a. tam̄
nunc primo sibi reputatur ad penam et ad culpā
ꝙ ante. a. si fecit ꝙ ante. a. facere tenebaꝫ et hoc
debet intelligi per sortem modo primo cōtrahere
maculā difformiter omissionis peccati ad moduꝫ
loquendi doctoris. 2. et. 5. fūdātur super pricipia
secūde ymaginationis vere in hac materia q̄ pri-
cipia oporteret eum negare licet sint multuꝫ eui-
dentia apud me ¶ Ad tertium de cōtritione dicē-
dum esset secundum ymaginationem istam ꝙ nō
est in potestate sua naturali cū generali dei influ-
tia tūc cōteri ex hoc ꝙ cōtritio plura supponit et
ideo nō potest cōteri ī instāti ī quo peccat nec sta-

tim post. ¶ Sed fortiter cōtra hoc stat quarta ra-
tio: quia tūc aliquis iuste posset dānari etiam se-
cūdum ordinatā dei iusticiam qui nūq̄ peccasset
mortaliter ī vita sua quia ponatur cum casu prio
ri ꝙ talis nō peccauerit alio peccato mortali' ab
illo de quo est sermo ymo precipiatur sibi sub pe-
na mortis tēporalis in. a. infligende nisi faciat qđ
precipꝫ sibi citra. a. et etiam sub pena dānationis
eterne ponaꝫ igitur iuxta talē cōminationē factā
ꝙ sor. ī istāti. a. absq̄ infirmitate precedēte de po-
tētia dei moriaꝫ tūc dānabꝫ et tamē dū vixit nūq̄
mortaliter peccauit igitur meliꝰ videtur refuge-
re ad secūdam ymaginationem tactam ī quadam
ratiōe cōtra primam. ¶ Illa solutio inter alias vi
detur verior et sequi ex casu qui non obligat ad a
liquid cuius omissio imputetur ad culpam ante.
a. et sic in casu cōcederetur ꝙ talis decedēs in. a.
dānaretur pro culpa q̄ sibi primo imputatur in. a.
dū est extra viam ex eo ꝙ tenebatur aliqualiter se
habere vel agere ante. a. qualiter nūq̄ se habuit
vel egit ante. a. dum vixit/ licet igitur in illo casu
posset cōcedi ī. a. ꝙ ille tenebatur habere talem
actum āte. a. in nullo tamē tempore vel instāti an̄
a. tenebatur habere illum actum et ideo an̄. a. nū
q̄ fuit verum dicere ꝙ ille omittit omissione que
sit carētia actus debiti: eodem modo itelligꝫ exē
plum sequēs de reprehēsione libidinis. ¶ Cōmu-
niter tamē videtur dicendum secūdum istum do-
ctorem ꝙ in vita sua iste omisit sibi facere preceptū
idest caruit actu quē tenebatur aliquo tempore
habuisse quo vixit sed maculā omissionis primo
cōtraxit ī. a. ī quo nō vixit tunc enim primo impu
tatur sibi ad culpam et penam ꝙ actu tali caruit
ad. a ¶ Unde sciendū est secundum eū ꝙ omissio si
gnificat carentiam actus debiti ¶ Item signat dif
formitatem culpe omissionis et qn̄q̄ talis caren
tia actus debiti et difformitas exinde prouenięs
nō cōpatiūtur se sicut ipse declarat in exemplo de
cogitatione habenda de deo citra. a. quia nec ī. a.
nec ante. a. omittit ille omissione que sit carētia
actus debiti quia pro nullo instanti citra. a. tene-
tur habere actum illum nec in. a. quia in. a. ē, im-
possibile sibi habere illū actū ex quo tunc non ha
bet eum ymo nec a principio tenebatur tunc ha-
bere eum. ¶ Aliud exemplum ponit de illo q̄ te-
netur reprimere motū libidinis anteq̄ sit morta
lis ponatur enim ꝙ talis motus semper citra. a.
sit venialis et ī. a. primo mortalis si non reprima
tur citra. a. in quo casu' secundum eū si valet hec
argumētatio iste tenetur reprimere motū libidi-
nis anteq̄ sit mortalis et nō reprimit igitur omit
tit anteq̄ sit mortalis scilicet secundum ꝙ hoc ver
bum omittit importat difformitatem principaliꝫ
eīn inquit signat carentiam actus debiti nec ī p̄
posito cōpatiūtur se carentia actus debiti ⁊ diffor
mitas que inde prouenit quia impossibile ē omit
tere in proposito secundum hanc significationeꝫ:
sed si omittere importet tantum difformitatem
omissionis dicendum est inquit ꝙ ille qui nō rep-
mit motū libidinis omittit in illo instanti in quo
iste motus incipit esse mortalis idest difformita-
tem omissionis contrahit hec ille ¶ Consimiliter
igitur vt videtur haberet dicere ad quartum ar-
gumētū meum' ꝙ in instanti mortis primo contra
hit difformitatem sed quia hoc non mihi videtur
verum ideo teneo conclusionem prius positam.

¶ Secũda cõclusio retẽto casu possibili pricipali hec cõtinua nõ est vera sor. peccauit añ. a. ꝛ tñ nũ ꝙ añ. a. vel ĩ nullo istãti vel tpe añ. a. fuisset verũ dicere iste peccat et huius cõtradictionez diuersi diuersi mode tenuerũt aliq̃ tenentes ꝙ sor. peccauit ꝛ tñ ĩ nullo istãti peccauit :peccauit tamẽ ĩ aliquo istãti ¶ Aliqui vero tenẽt ꝙ ĩ nullo istãti peccauit añ. a. nec etiam peccauit ĩ aliquo istãti añ. a. sed ĩ toto tpe cõtinuato ad. a. sumẽdo ly totum cathegoreumatice ꝯtra quos probatur cõclusio quia talis cõtinue per istos vsq ad a fuit ĩ gratia supposito ꝙ nõ habuit aliud peccatũ mortale igitur nõ peccauit mortaliter añ. a. ¶ Cõfirmatur si añ. a. peccauit ergo añ. a. priuabatur gratia vel igitur ĩ aliquo instãti añ. a. vltimo habuit gratiam vel ĩ aliquo instãti añ. a. primo ñ habuit gratiam et vtroq modo per tempus ĩterceptum ĩter illud istãs et. a. caruit gratia igitur per illud tẽpus fuit in culpa et peccauit quia gratia nõ aufertur nisi propter peccatum. ¶ Probat si fortes fuit peccator in. a. et etiam ante. a. et cũ suum peccatuz nũq̃ fuerit interruptum sequitur ꝙ ipe fuerit peccator per aliquod certum tpe terminatuz ad. a. deo notum et nature cõsequẽs est falsuz secũdum eos quia dato quocũq tempore añ. a. tñ principio secũde medietatis illius sor. potuit implere preceptum cõsequẽtia patet quia omne qđ nũc ẽ aliquale et prius fuit tale sine ĩterruptione aliqua per tempus aliquod fuit tale ¶ Confirmatur falsitas cõsequẽtis quia si sor. per tale tẽpus cõtinue peccauit mortaliter tunc ĩ quolibet istãti ĩtriseco illius temporis si morẽtur dãnaret tũc deus ĩ puniẽdo ꝑueniret sẽtentiam precepti sui quod nõ ẽ dandũ ¶ Probat si hec nõ fuit vera añ. a. fortes peccat tũc stante dicto casu si sor. moritur, ĩ. a. dãnabitur qui tñ vsq ad. a. s. ad finẽ vite fuit gratus deo quod est inconueniens. ¶ Alia euasio ꝙ sor añ. a. peccauit vel gratiam perdidit in nullo tñ instanti ante. a. sed immediate ante. a. ita ꝙ ĩ quolibet ĩstanti ante. a. habuit gratiam et etiam ecõtra gratia sua fuit ĩ quolibet instãti añ. a. et tamẽ sine medio ante. a. corrũpebatur gratia sor. ymaginatur quasi vnum medium ĩter omnia instantia, preteriti temporis cõtinuati ad. a. ꝛ ipsum. a. ¶ Contra vel igitur charitas talis corrũpebat successiue ante. a. quod non ẽ danduz de lege dei cõmuni cũ qua stat totus casus vel subito et si sic igitur in aliquo instanti ante. a. et nõ ĩmediato igĩ mediato et per cõsequẽs per totum tempus interceptũ et in quolibet instanti illi⁹ tẽporis fuisset sine gratia ante. a. cuius oppositum dicit dicta euasio. ¶ Item si charitas sortis corrũpebatur ante. a. vel igitur sic ꝙ habuit vltimum sui esse vel primum sui nõ esse et vtroq modo inter illud et a. est tempus medium igitur. ꝛc.

¶ Item tũc talis charitas desinebat eẽ ante. a. vl igitur sic ꝙ tunc nõ fuit et ĩmediate ante fuit vel sic quia tunc erat et immediate post nõ fuit ꝛ vtroq modo sequitur inconueniens Probatur totuz tempus in quo fortes fuit in gratia et totum tempus in quo fuit in culpa fuerũt ĩmediata capiat igitur instans copulans ea vel hoc fuit. a. vel aliud ab a. si fuit. a. non igitur ante. a. corrũpebat eius gratia si aliud ab. a. et nõ immediatum igĩ mediate precedens. a. et per cõsequẽs per totum mediũ interceptum corrupta fuisset gratia sortis probatur tunc pari ratione deus potuit fecisse angelũ q̃ de fuissz añ. a. ꝛ tñ nec fuissz in. a. nec ĩ aliq̃ instanti ante. a. sed in toto tempore cõtinuato ad a. cathegorice sumendo ly totum quasi diceretur post omnia instantia ante a. et cũ ante. a. producatur igitur similiter vnũ post. a. et vnũ in. a. tũc habebimus tres angelos cõsequẽter se habẽtes et indiuisibiliter productos nullum cum alio qđ est impossibile quia pari ratione posset producere taliter mille et sic habebimus vnã durationẽ compositam ex indiuisibilibus cõsequẽter se habentibus etiam productio tertij angeli erit immediata prime sicut secundus eo q̃ indiuisibilia non tangunt se partialiter sed totaliter ex sexto phisicorum igitur productio tertij angeli erit in. a. et tamen casus ponit ꝙ nõ ĩ. a. sed immediate post a. igitur ꝛc. sexto si charitas sortis fuit ĩ oĩ istãti añ. a. et cum corrũpebatur ante a. et omne corruptum ante. a. põt deus in. a. reproducere posset deus facere ꝙ charitas aliqua puta. b. fuerit in oĩ istãti huius diei ante. a. et cum hoc etiam ĩ. a. et tamẽ ꝙ simul in hac die fuerit corrupta ante. a. et pari ratione potest facere ꝙ charitas que est ĩ a. corrupta sit sine medio post. a. et cũ sic reproducatur ꝙ ipsa sit in omni instanti huius diei post. a. et sicut argutũ. est respectu. a. ita põt argui de oĩ instanti intrinseco illius diei ꝛ tũc sequitur ꝙ ista simul staret ꝙ charitas. b. essz ĩ omni instanti hui⁹ diei et tñ ꝙ ĩfinities corrũpẽtur in hoc die. ¶ Ex quo sequitur ꝙ charitas. b. esset in instanti quolibet huius diei et tamẽ infinities nõ esset in hac die et ecõuerso. b. ꝙ ĩ nullo istãti. b. charitas huius diei esset et tamen esset infinities in hac die.

¶ Tertia conclusio ꝙ sor. casu posito pricipali peccauit ante. a. et per tempus aliquod et per infinita instantia illi⁹ temporis fuit sor. peccator ante a. certũ enim est sor. peccasse in. a. vel ante. a. ꝛ ꝓbatum est pro conclusione prima ꝙ nõ primo ĩ. a. igitur ante. a. et probatum est pro conclusione secunda ꝙ nõ stant simul ꝙ fortes peccauit ante. a. ꝛ tamẽ ꝙ in nullo instanti ante. a. peccauit sequiẽ igitur ꝙ sor. in aliquo instãti ãte. a. peccauit ꝛ cũ inter quodlibet instans ante. a. et. a. fuerit temp⁹ mediũ in quo non emendauit se sor. nec impleuit preceptum sequitur propositũ. probatur sicut ꝓius pro prima conclusione fuit argutũ loco quito respondendo suppositũ ex antissiodori sortes peccauit a principio vel in principio illius minimi tẽporis eo ꝙ tunc nec volens nec nolens ĩchoare ĩpletionem precepti reddidit se impotentẽ ad implendũ postea per predicta patet ad tres formas principales in principio pñtis dubij propositas scilicet ad primam secundam et quartam. ¶ Ad tertiam formam principalem et ad quintam que est altisiodorẽsi et ad omnes tales dicẽdum ꝙ talis non faciens vel dimittens in. a. vel ante a. ꝙ ꝑ tunc sibi precipiẽ faciendũ vel dimittendum talis peccat in. a. vel ante. a. et si fiat argu. de incipere sicut fiebat tertia forma principalis hoc est difficilius quia tunc talis nihil tenetur facere in. a. sed tñ ĩcipẽ et incipere facere non semper est aliquid facere ¶ Huic respondet firuanser in opere correcto ꝙ peccatum cõmissionis est actus aliqs et ideo per illum actum aliqñ dicitur peccans actualiter peccare sed peccatum omissionis ẽ pura priuatio actionis que deberz fieri ¶ Et ideo nõ

Tertia cõ.

oportet ꝙ ille in quo est illa priuatio dicatur aliquando actualiter peccans sed verius dicitur ꝙ est in peccato et ꝙ nūq̄ peccauit quia nullū actū peccati habuit. Et ideo dutis sor. tenebatur incipere vnā volitionē in. a. et nō incepit nō ideo tūc omisit sed incepit omittere et esse in peccato ⁊ tamē nūq̄ peccauit ymo si deus creasset ī ipso gratiam sine medio post. a. tunc ipse nūq̄ fuisset ī peccato sed deus preuenisset culpā hec ille ī summa ¶ Et potest dari casus in quo solutio sua esset vera. s. ꝙ in. a. nō omittit sed incipit obiectiue puta si dato precepto de eligendo actū volendi respectu alicuius obiecti et immediate post hoc quātū in se ē cogeret voluntati ipsa autem non faceret quod deberet si tamen deus preciperet alicui ꝙ in. a. instanti inciperet moueri vel aliquid aliō facere quod morā requireꝫ nisi in. a. haberet efficax imperium faciēdi vel mouēdi talis peccarꝫ in. a. peccato cōmissionis primo quia sine tali volitione efficaci in. a. nō exequeret̄ sine medio post a. et sicut tenetur ad executionē exteriorē ita etiam ad interiorem sine qua non potest sicut tenet̄ in exteriorem et etiam irrationabilr̄ dicitur in alio. s. ꝙ nullus actualiter peccat precise omittendo quod debet quia peccatum diuiditur in actuale et originale et actuale vltra in peccatum commissionis et omissionis sed de vocabulis contra eum nō intendo. ¶ Ad primum argumentum principale dicendum ꝙ tantum probat secundam cōclusionem primi articuli. ⁊c.

VTrū creatura clare videns deum necessario diligat ipsum Uidetur ꝙ sic quia intelligentia mouēs aliquē orbem necessario mouet ipsum secundum phm̄ et non mouet nisi quia diligit primum quod mouet sicut amatum et desideratum igitur ex hoc necessario mouet ꝙ vidēs deum diligit eū igitur ¶ Probatur delectabile finitum difficultat voluntatem ad nō volendū ipsum igitur in duplo magis delectabile ī duplo magis difficultat ad nō volēdū ⁊ sic ꝯ̄r igr̄ ī īfinitū delectabile in infinitū difficultabit ad non nolēdū et ita necessitabit ad volēdū: cōsequētia patet ꝑ modū arguēdi phī octauo phisicorū vbi probat ꝙ virtus infinita nō esse in magnitudie finita. qr tunc moueret in non tempore: si enim aliqua virtus mouet in aliquo tempore dupla mouebit in subduplo tempore et infinita moueret in nō tēpore etiam si cōsequētia nō esset bona nūq̄ aliquod agens naturale posset producere effectū proportionatū sue virtuti actiue quia si cetera sint paria ita proportionatur duplus effectus duple virtuti actiue sicut subduplus subduple ¶ Item primo de trini. capitulo septimo impiis nō manifestabit̄ filius ī forma dei in finali iudicio quia sic nō pōt videri nisi ad gaudium. ¶ Item. 13. de tri. nullus potest velle miseriam. 10. ca. de paruis et etiam aliīs cais igitur nec nolle beatitudinem. ¶ Item voluntas nō pōt velle sūmū maluꝫ sibi ostēsum qr omnis natura cogita: suauitat incommodū vt patet de casu dyaboli. capi. 32. ⁊. 32. dicitur ꝙ si angelus malus ꝑsciuisset penam sibi imīe nō potuisset velle peccare igitur nec nolle summum bonum. ¶ Item ca. 13. ibidem vult ansel. ꝙ volūtas nō potest nō velle beatitudinē sibi ostēsam igitur multo fortius nec deū clare visum a se vñ quasi in fine capituli loquendo de bono cōmodi et malo ī cōmodi dicit hoc modo omnes sibi esse bene volūt et male sibi esse nolunt. ¶ Item anselmus monologion ca. septimo ꝙ quecūq̄ anima rational̄ sūma beatitudine frui poterit eterne beata erit quia creatura eius indigentiam experta illam ñ poterit non amare nec illa deseret amantem se.

¶ Item si clare ostenso sibi deo volūtas nō necessario amet ipsum igitur nec ostensū quocūq̄ alio quātūcūq̄ tristabile non necessario illud odiret cōsequētia patet quia nihil est magis odibile q̄ deus sit diligibilis ⁊ per consequēs nō necessario dolet dyabolus ex maxia pena quā ꝑsustinere qr nihil est pena alicui nisi quod est contra voluntatem secundum anselmum de conceptu virginali capitulo quarto vbi dicitur sicut quicquid factū mēbra et sensus totū imputādum est volūtati ita nō punitur nisi volūtas nā nihil est pena alicui. ⁊c. ¶ Et prius sicut enim volūtas ī mēbris et sensibus operatur ita et in illis ipsa torquetur aut delectatur ꝙ si quis nō accipiat sciat ī mēbris et sensibus nō nisi animā in qua est voluntas sentire et operari et ideo in illis torqueri aut delectari habet tamē visus vt actiones quas facit iniusta voluntas vocemus peccata quia ī voluntate qua fuit est peccatum ⁊c. nota bene illū passū. ¶ Item si voluntas clare vidēs deum potest ipsum diligere vel hoc esset omnem actum suspendendo vl̄ ad alium intellectū diuertendo nō primum quia tūc si intellectus vnum bonum videret potest voluntas nō velle illud stante tali dispositione quod negat ansel. de casu dyaboli capi. 13. diffuse ⁊ nō estꝫ ad propositum quia inquiritur an stante visione dei. ¶ Etiam anselmus ī pluribus locis dicit ꝙ ītellectus ibi vnico intuitu videbit omnia igit̄ videbit illud ad quod diuertetur. ¶ Item si nō tunc in aliquo potest stare cū clara dei visione odium dei et per consequens maximus dolor. ¶ Item cōmentor. 12. metaphisice. cōmento. 39 dicit ꝙ delectatio sequitur appensionē sicut vmbra corpusꝫ delectatio volūtatis requirit dilectionē sicut dolor odium igitur. ⁊c. ¶ Item aliter nullus beatꝰ videretur esse confirmatus in beatitudine sua qr si libere posset cessare ab omni actu fruendi qui est dilectio etiaꝫ stante visione non videtur ibi eē maior cōfirmatio vel certior q̄ in via vel q̄ in angelo ante lapsum qualiter enim conformaretur.

¶ In cōtrariū deus clare visus potest odiri a sic vidente igitur ⁊ non diligi Probatur ātecedens quia aliquis iudeus odiuit deū sed potuit fuisse ꝙ simul clare vidisset diuinitatem. ¶ Itē tunc quilibet videns deum esset conformatus quis nō pōt non frui deo falsitas patet de angelis malis āte lapsum etiam tunc paulus fuisset certus de eternitate sue beatitudinis et moyses similiter quorꝫ vterq̄ clare vidit deū d moyse patet ꝑ augustinū 12. super gen̄. ca. 53. 54. 55. de paulo expresse dicit in questionibus orosij questione. 36. ꝙ ī raptu viderit deū sicut scti post hanc vitam ¶ Hoc etiā dicit in libro de videndo deum de moyse probat per illud numeri. 12. quo deus arguens mariam sororem moysi dixit de moyse ore ad os loquor ei ⁊ palam non per enigmata et per figuras dominū videt. ¶ Propterea nonnminus libere et contingenter fruitur quis deo clare viso q̄ vult beatitudi-

nem apprehensam omnes enim volunt naturalit̃ beati esse secundum augustinum. 13. de tri. ca. 5. ⁊ alius precipue ad expositionem ãselmi de casu dyaboli ca. 12. et tamē libere potest quia nō velle beatitudinem apprehensam quia libere pōt velle sibi miseriam eternam; quia secundum augustinum tertio d̃ li. ar. ca. 11. 12. 13. si dyabolo daretur optio secundum rectam rationem potius deberet eligere semper miserum esse q̃ nō esse nā vt dicit ca. 11. 12. 13 si quis dixerit nō esse q̃ miserū esse me mallē respondebo mentir et ca. 13. probat tripliciter ¶ Primo sic qui dicit mallem hoc q̃ illud eligit aliud non esse aut nō esse aliquid : sed nullo pacto pōt quis recte eligere non esse. ¶ Secundo quod est alio pre eligendum melius esse o quod autem non ē melius esse nō pōt igitur. ¶ Tertio q̄ quis recte appetit eligit appetendum cum ad illud p̄uenerit necesse ē vt melior fiat melior autem esse non poterit qui non erit igitur. ¶ Dices forte sicut contra se obijcit q̄ aliqui vigente miseria sese interimant. ¶ Respondet primo q̄ tales aut eo cō fugerunt vbi sibi melius putauerunt et hoc nō ē contrarium rationi recte nostre aut sic nullos se futuros omnino crediderunt multo minus falsa electio nihil eligendum commouebit. ¶ Aliter etiam et magis iuxta illud q̄ consentit diffuse.

¶ Respondet q̄ cum quis credens q̄ post mortem non erit in tollerabilibus tamen molestijs ad cupiditatem mortis impellitur ī opinione habet errorem omnino defensionis in sensu aut naturale desideriū quietis et parum ante probat multipliciter quomodo pōt fieri q̄ aliud sit in opinione ⁊ aliud in sensu. ¶ Et tunc quasi in fine ca. 13. infert q̄ vult circa hoc dicere dicit enim itaq̄ omnis ille appetitus in voluntate mortis nō vt qui moritur non vt sic sed vt requiescat et ita dicit licet cū errore credat non se futurum natura tamen quietē esse hoc ē magis esse desiderat qua propter nullo pacto fieri pōt vt nō esse aliquē iibeat. ¶ Quarto ar̄ ex priori fundamento viator pōt velle nō eē vt patet de de achithofel saule et iuda igitur pōt sibi nolle beatitudinem igitur clare videns deuz pōt nō velle vel nolle beatitudinem. Consequentia prima patz per augustinum 11. de ciuitate dei ca. 27 porro inquit tam nemo ē qui non esse beatus velit q̃ non esse quomodo enim pōt beatus esse cum nihil sit. secunda consequentia patet quia non magis necessitatur videns deum vt deū clare visum diligat q̃ quis ad volendum bene se esse ¶ Probatur possibile esset dānatum clare videre deum et q̄ deus reuelaret ei aliquam paruam penam futuram tunc ex hoc haberet dolorē aliquē et per consequens minoraretur gaudium suum ī aliquo igitur propter maiorem dolorem plus minoraretur et per consequēs deus posset facere q̄ ipse haberet tantum dolorem etiam stante clara dei visione q̄ ille dolor naturaliter excluderet oē gaudium consequens illam visionem sed frui nō est sine gaudio vt patet per augustinum. 10. d̃ ciui. ca 26. de paruis. ¶ Probatur tunc clara visio faceret voluntatem desin:re esse voluntatem

¶ Consequētia patet per augustinum. 3. de li. ar. ca. 2 vbi dicit si necesse est vt velim nō iā voluntate sed necessitate illud me velle faciendum est sicut nō voluntate scire scimus sed necessitate sz q̄ nō voluntate velimus quis q̃ delirus audeat dicē

¶ Itē eodem ca. dicit q̄ nihil est tam in potestate nr̄a q̃ ipsa voluntas eo enim prorsus nullo interuallo mox vt volumus presto ē et post si fieri non pōt vt dū volumus non ve:imus adest vtiq̄ voluntas volentibus nec aliud quicq̃ ē in voluntate nisi quod volet. ¶ Adest igitur voluntas nostra nec voluntas esset nisi esset in potestate nr̄a. ¶ Porro quia est in potestate nr̄a libera ē nobis non est enim nobis liberum quod in potestate nostra non habemus aut nō potest non esse liberum quod habemus in potestate. patet igitur consequentia prima et per consequens per nullam cognitionē necessitabitur voluntas ad diligendū. ¶ Item clare videns deum necessario bene vellet igitur eadez ratione angelus malus necessario male vellet cū ita sit malus in malo obstinatus sicut bonus confirmatus in bono consequens ē falsum quia aut habuisset illam necessitatem ante casum suum et tunc ante fuisset malus vel post casum et tunc vel a se et tunc hoc non videtur plus q̃ de homīe ī via peccante mortaliter aut a deo et hoc non cum deꝰ non sit auctor mali. ¶ Item clare videns deuz potest aliquem suum actum respectu alterius rei remittere vel non habere igitur pōt non habere vel omittere beatitudinem. consequentia probatur quia si potest aliquem actum libere remittere vł dimittere tunc potest peccare habito precepto q̄ non dimittat vel remittat ipsuz et per consequēs poterit dānari et nō frui assumptum patet q̄ angelus raphael qui fuit ductor thobie habuit volūtatem ambulandi et aliquando intēsiorem et aliquā remissiorem ⁊ aliqñ voluit ambulare et aliqñ noluit. ¶ Prima conclusio q̄ in via stante cognitione viatoris enigmatica vnīuersali vel particulari voluntas potest causare in se actum dilectionem dei super omnia ⁊ propter se sine fruitione dei: q̄ voluntas potest se conformare recto dictamini intellectus: sed intellectus potest recte dictare q̄ deus sit cognitus super omnia sit diligendus et bonus igitur multo fortius si clare videretur: q̄ non minus potest voluntas in obiectum perfectius cognitum q̃ in minus perfecte. ¶ Item omnis potētia libera potest habere aliquem actum secūduz circa obiectum sibi ostensum igitur et volūtas potest habere aliquem actum circa deum sic cognitum et etiam multo fortius circa deum clare visū et non necessario deo ordinatum igitur ex puris naturalibus poterit habere ordinatum actum circa deum licet non meritorium sed bonum ex genere et ex natura actus igitur actus dilectionis dei super omnia quia sine tali actu non diligeret deꝰ ordinate quando sic comparatiue diligeretur. .

¶ Tertio potest probari ista conclusio sicut supra maior est probata questione 6. ar. primo ¶ Quarto intellectus potest reducere se de potentia ad actum quia habens habitum potest illo vti cum voluerit sicut dicit cōmentator de anima ꝯmētato 18. et etiam phūs vult q̄ habites iam sciam vel fidē in actu primo possumus intelligere cum volumus igitur multo fortius poterit volūtas educere se de actu primo ad actum secundum cum secunduz omnem opinionem voluntas non minus sit actiua q̃ intellectus. ¶ Item aliter voluntas non agerz malam actionem interiorez sed solum pateretur eam et ita nūq̃ peccaret quia pati malum non est malum sicut nec pati iniustū est iniustū ex quinto

Prīa ꝯclu.

ethicorum z.3.de li.ar.ca.26.dicit augu.expresse
q pati iniustũ nõ est pctm. ¶ Item augu. primo de
li.ar.cap 26.i fine. quasi lib. dicit qđ aut sit sectã
dum et amplectendũ si quis eligat in volũtate po
sitã esse constat z nisi indi fallor illud facim⁹ ex li-
bero voluntatis ar. sed hoc nõ esset verũ nisi volũ
tas libere efficeret suaʒ electionem. ¶ Itẽ ad hoc
est anselmus de concor. ca. quito. d. opus volunta
tis alicui datũ est vt illud quod vult fit z illud qđ
non vult non fit volũtariũ siue sponteneuʒ est qm
q sponteanea voluntate fit bifaris est necessariuʒ
qz voluntate cogitur fieri et qđ fit nõ põt nõ fieri
sʒ has necessitates facit volũtaria libertas q̃ pri⁹
q fuit eas cauere põt hec non essent nisi voluntas
libere cãre posset suam volitionem quia alia non
sunt immediate in eius ptãte sed mediãte actu vo
lendi vel nolẽdi igitur. ¶ Contra cõclusionẽ tunc
volũtas posset ex sua naturali libertate diligere
deuʒ super oĩa z per ɔñs posset velle iplere omia
dei pcepta et totam dei volũtatem igitur natura
liter põt habita sufficienti cognitione vitare oĩa
peccata quia nõ stant simul q aliquis velit imple
re totam voluntatem dei z q tamẽ peccet si habe
at cognitionẽ sufficientem qz eo ipso nihil potest
omittere ad quod tenetur scitum esse tale nec cõ-
mittere quod prohibet et pari ratione qua semel
occurrente materia peccati põt sic dispositᵘ ex na
turalibus vitare omnia pctã pari ratione pro per
petuo habita tali dilectione nouiter vel pri⁹ libe
re producta continuata sed ɔñs videtur esse error
pelagii igitur zc. ¶ Confirmatur qz sĩ põt dilige-
re vnus homo alium q nec omittit nec cõmittit cõ
tra eius volũtatẽ aliquid faciendo contra ipsum
igitur si potest ex naturalibus plus diligere deum
tunc etiam põt ex naturalibus implere precepta z
vitare oĩa peccata in deum. ¶ Confirmatur qz sĩã
te semper tali continuata dilectione dei super oĩa
nec peccabit vtendo dea nec fruẽdo: vti enim deo
creaturã repugnat dilectioni dei sup oĩa. ¶ Pro-
batur sancti ponũt q naturalia nr̃a non sufficiunt
pmo indigemus gratia infusa ad implendum pre-
cepta ad vitandum peccata oppositum enim erat
error pelagii sed non minus indigemus gratia ad
diligendum deum super omnia propter se vt tene-
mur q̃ respectu aliorum igitur ad causandum di-
lectionem dei propter se que cadit sub pcepto non
sufficit voluntas ex libertate z naturali conditio
ne. ¶ Item confirmat doctor ille rationem prioreʒ
quia si argumentum pro cõclusione valeret eque
probaretur q homo ex puris naturalibus posset
mereri quia intellectus posset ex puris naturali-
bus dictare merendum esse igitur voluntas po-
test ex puris naturalibus mereri. ¶ Confirmatur
ratio quia quero a te cum anima indigeat chari-
tate ad merendum aut indigeat ea solum vt sfor-
met animam sicut quoddam ornamentum ad pul
chrandum voluntatem et quia deus vult talem
gratiam a quolibet haberi aut quia sic est necessa
ria et seruit ad actum eliciendum q non possit si-
ne ea principiare actum huiusmodi non primum
quia sancti ponunt esse necessariam ad meritum.
Si secundum aut igitur requiritur circumstantia
actus meritorii solum aut tanq̃ causa actus meri
torii. Non primum quia non ponit inquit iste cõ-
tra ostam circũstantias esse necessarias nisi vt sint
obiecta actuum volitiuorum et electiuorum et p
consequens secundum hoc gratia non requiritur
ad meritum vt sit in mente realiter sufficit enim
q diligatur. Si secundum igitur alius est actus
qui causatur in charitate q̃ qui causaretur sine
ea qz cũ particularis alterius rationis potest in
aliquem effectum alterius rationis et per conse-
quens haberes ponere q in talem actum non pos
set naturaliter. ¶ Item si sic potest voluntas prin-
cipiare dilectionem dei super omnia igitur aut li
bere aut necessario. si libere igitur libere virtu-
tute illius amoris posset vitare hoc peccatum si-
cut arguit pelagius et eadem ratione secundum
et tertium et sic de omnibus ita potest naturaliter
omnia peccata vitare quia si aliquod vitare non
potest illud non erit in nostra potestate nec nobis
imputabile et ita non esset peccatum si necessario
non imputaretur nobis ad meritum. ¶ Octauo
phisicorum patet quia nullum agens potest age-
re nouiter aliquam actionem nisi propter nouam
dispositionem in ipso factam. et ex hoc probatur
ibidem q motus fuit ab eterno. ¶ Item tertio si
voluntas esset actiua respectu volitionis tunc po
test velle incommodum falsitas patet quia nõ po-
test velle aliud nisi in aliquo modo appareat com
modum vt patet per Anselmum in casu dyaboli
capitulo duodecimo et augustinus secundo de li.
arbi. capitulo decimoquinto et tertio ethicorum
igitur voluntas non potest nolle commodum qz
non magis necessitatur ad nolendum incommo-
dum q̃ ad volendum commodum et si voluntas
vult necessario q sibi appareat commodum igi-
tur respectu talis obiecti non ipsa sed obiectum
vel cognitio obiecti est causa volitionis. ¶ Pro-
batur nono methaphisice commẽto decimo dicit
commentator q quando voluntas agit contraria
successiue tunc ipsa nõ primo immediate agit ista
quia tunc potest illa agere simul igitur dicit com
mẽtator q est alia causa que necessario est causa
immediata vnius contrariorum et non alterius
quia aliter ageret ista contraria in simul cum igi
tur respectu volitionis non ponatur alia causa i-
mediata q̃ voluntas sequitur q ipsa potest face-
re volitionem et nolitionem in simul quod patet
falsum. ¶ Probatur agens est prestantius passo
per augustinum duodecimo super genesiʒ capitu
lo quinto et tertio de anima sed nihil est prestan-
tius seipso igitur. ¶ Item octauo phisicoruʒ capi-
tulo octauo dicitur q aristoteles intendit q com
mune est omnibus potentiis rationabilibus et ir
rationabilibus q si quando non mouet et postea
mouet hoc est propter appetitum de nouo causa-
tum per aliquam transmutationem factam ab ex
trinseco igitur. ¶ Item ibidem commentator cõ-
mento. 15. et eadem est sententia in textu dicit q
vnus motor nõ mouet essentialiter nisi vno motu
z ideo i aialib⁹ apud nos prim⁹ motor nõ est in il-
lis sed est extra quia aliter non mouerentur nisi
vno motu tantum et ideo motor in istis animali-
bus non mouet nisi quia prius mouetur ab extrin
seco. ¶ Ad primum istorum mihi concedendum vi
detur q etiam sine infusione boni super naturalis
posset voluntas viatoris mediãte dictamine pos-
sibili haberi de deo in via libere in se causare dile
ctionem dei super omnia vt deducit. ratio prima
pro cõclusione facta. ¶ Utrum aũt talẽ qualis no
bis pcipit z qualis põt elici mediante charitate

infusa: dubitatio bona ulterior esset: et dico pro nunc q sic tale in specie: qr idem actus scdm speciem elici pot a potentia sine habitu qualis cu habitu licet no ita perfecte ceteris parib9. ¶ Probat dato q actus elicitus mediate charitate infusa esset alterius speciei tamen ex frequentia actuu cu charitate sic posset habituari potentia q substracta charitate infusa adhuc p habitu generatu posset facere talem actu quale prius fecit cu charitate. ¶ Probat dato q dilectio dei super oia facta sine charitate sit alterius speciei q facta cum charitate tame charitas non ipossibilitat potetia qui ipsa habens charitatem possit actum dilectionis talem τ in illa specie in qua eliceret sine charitate talis aute actus si eliceretur habita charitate meritorius esset: igitur talis actus in specie qua le volutas sine charitate infusa elicere posset potest ee meritu τ posset ee talis qualis caderet sub precepto. ¶ Probat pcepta no videtur ronabilia si ponerentur ipossibilia deus aute etia si charitatem infundere nolet rationabiliter pot precipere amorem sui sup oia ymo adhuc teneremur instinctu nature igitur talem actu ex naturalibus elicere possum9 qualis caderet vel cadere posset sub precepto. ¶ Nec sequit q tunc possemus ex puris naturalibus implere pceptu τ vitare omnia peccata, tn quia non e in ptate nostra aliqd facere ex hmoi pcepto qr non est in ptate nra q sit pceptum tu quia nec cu charitate nec sine charitate possumus ex coi statu vitare oia pcta iuxta illo l Cano. 10. si dixerimus q peccatum non habemus τc. saltem no oia venialia possum9 ex naturalibus vitare nec etiam omnia mortalia tu qr originale tum qr no est in ptate nostra naturali vt post baptismu habeamus originale iusticiam collata a deo in se vel in alio dono equivalenti maxime post lapsum in peccatum actuale τ tamen carentia vtriusq simul imputatur ad mortale. ɔcedo tn q multa peccata mortalia τ etiaz venialia vitare pot homo sine charitate infusa nec propter hoc erravit pelagius sed qr dixit q oia τ etia q mereri possum9 ex puris naturalib9 vt estimo τ hoc est falsum, quia licet sit in ptate nostra elicere multos act9 bonos ex genere tamen non est in ptate nostra q deus illos acceptet ad vitam eternam. ¶ Per ide ad primam confirmationem dicendum q licet sit in potestate hois tn diligere aliu q velit mihi omittere vel comittere cotra eius voluntatem tamen non e in eius ptate nec committere nec omittere cotra ipsum quia semper stat in potestate alteri9 q placeant vel displiceant facta proximi. ¶ Ad illud dicendum q non contingeret dormire τ cessare aliquotiens a cognito vel credito q homo pot hmoi dilectione dei sup oia continuare, τ non sequitur nec peccabit vtendo qr cum isto staret vsus alicis dei et fruitio creature iuxta illo ps. Inclinavi cor meum τc. propter retributione nec hoc e malum nec abuti deo sed precise vti deo. ¶ Et ita cum augu. dicit q vti deo et frui creature est perversitas maxima intelligendum est quando tale vti τ frui repugnat amori dei super omia nec est in ptate nostra q omnis fruitio creature vel omissio multorum aliorum que starent cum dilectione et que omnia vitare non possumus ex puris naturalib9 nec etia ex charitate dei quin displiceant deo mortaliter τ preter hoc multa alia tacta sunt i prima responsione quare non sit in ptate nostra oia peccata vitare ex puris naturalibus dato etia q naturaliter possem9 vitare nec vteremur deo vel frueremur creatura. ¶ Ad scdm cocededu est q tenemur diligere deum ex gra τ q hoc no est in ptate nra naturali nisi dispositive sed ex hoc no sequit quia simile actu dilectionis ex naturalib9 possemus elicere τ simile illi qui de facto cadit sub pcepto qm sub precepto cadit habitio charitatis τ causatio dilectionis, eamde tn dilectione numero q causatur mediate charitate infusa si ipsa active pricipiet non potest volutas sine illa pricipiare qr nec aliquis effect9 active cari posset ab alia creatura nisi ab illa vel illu a quo vel a qb9 causat per se loquedo quod addo qr ista catio coicari potest alteri. ¶ Ad quartum dicedum q non est simile qr mereri non est in nostra naturali potestate nisi dispositive simile tame esset de velle mereri. ¶ Ad quintu si diceretur primu membru adhuc charitas esset necessaria tanq signu acceptatiois per se operatis iuxta illud quomo huc intrasti no habes veste nuptiale nec ex scripturis habem9 sive pl9 sit de facto sive no si etia dat q sit solum circustatia addita no sequitur q solu obiective se hēat sz adhuc erit i anima ita q actus sine ea no erit meritori9 τ etia ea posita ceteris parib9 de9 magis efficacit cooperaret nobis q sine ea. ¶ Si vero di q vere effective concurrat q τ visibili9 est ptz ex pma rsione q alium actum scdm spem no coprincipiat. cu dicit q cu alteri9 ronis pot aliqu effectu alteri9 ratiois causare veru τ intellectione alteri9 rei i potentia cognitiva sz no sequit igr illam alia dilectione scdm specie respectu prioris obiecti qr fallatia ɔntis e. ¶ Probatur si ratio valeret concluderet q hitus naturaliter acqsitus cu potetis posset i actum alterius ratiois ab actu i quem posset potentia anteq habituetur falsitas patet. 2. ethicor. ¶ Ad sextum di q libere τ etiaz q ex tali amore pot homo vitare hoc peccatum actuale per se et illud per se τ sic de quolibet forte divisim sed non omnia simul illa tamen in potentia non excusat nisi de dei mia speciali que voluit nos ad illam obligari: et ideo actualia mortalia que de facto sunt quo ad operationes et omissiones actuales vitare possumus forte sine habita gratia de generali dei iudicio: non tamen omnia peccata mortalia nec originale licet autem hoc possumus non tamen faceremus nec aliquis vnq fecit sine speciali dei adiutorio q non cooperatur voluntati electorum ad malum ymo sepe immittit eis (vt estimo) volitioes bonas sine actione voluntatis sed voluntas libere tenet se posita in cursu boni. ¶ Ad septimuz q non oportet semper precedere mutatione in agente quando facit aliquem effectu de novo vt patet de deo et de voluntate nostra quo ad actus elicitos licet oppositum voluerit aristo. nec valet argumentum suum quia nitebatur ad conclusionem que non e sustinenda in fide de voluntate tamen nostra planum est q non ducitur de potentia ad actum nisi a motore primo. ¶ Ad octavum dicitur concedendo q voluntas non potest simul aliquid velle propter se τ p se τ q illud appareat sibi icomodu simpliciter τ hoc voluit auctores τ no alio sz quin voluntas possit velle icomodu scitu ee icomodu pter

An gra concurrat active an sit tm q ornamentum.

an sine gra possum9 oe pctm mortale vitare

aliquē finē nolunt negare. ¶ Diceres si voluntas sciat sequi icommodū ex cōmodo tunc non potest velle añs nisi velit ɔñs vt videt̃ p anselmum de casu dyaboli ca. 13 vbi dicit q̄ dyabol⁹ non potuisset velle peccare si prescivisset se semp fore miserū p pctō hoc nō oporteret nisi q̄ nō potuit velle ɔñs illud. s. miseria ppetuā simul ē formaȝ facit augu. xi. de ci. 28 ca. d. porro iā nemo est qui esse se nolit causā nemo ē qui non esse beatus velit quomodo enim potest beat⁹ esse si vero nihil sit cui cōsonat anselmus de casu dyaboli ca. 12. circa finem. ¶ Respondet stras. ⁊ pbabiliter q̄ ista dicta anselmi nō fundantur sup ista regula q̄ qui vult añs vult cōsequens scitū esse tale q̄ ipse potest velle ɔñs nō esse cōsequens sȝ ppter errorē naturalē ad penaȝ eternā quā nullus potest velle nec i suo añti ineuitabili. ¶ Dicit anselmus dictaȝ auctoritatē. ¶ Uerūtamen q̄tū ad propositum est non oportet q̄ homo actu consideret de cōsequentia aut de cōsequente quando cogitat istā motionem vel causat eā libere. ¶ Ad nonū dicit̃ q̄ procedit de actionib⁹ extrīsecis de quib⁹ arguit cōmentator ⁊ non de itrinsecis. ¶ Sȝ cōtra actio itrīseca ⁊ extrīseca simul pducunt̃ q̄uis aliq̄ vtrobiq̄ naturalit̃ aliq̄ pure libere igit̃ ⁊c. ¶ Dicēdū q̄ nō sequit̃ q̄ nulla actio extrīseca libere pducit̃ a sua causa efficiēte sȝ naturaliter nā cōpositum ex potentia volitiua ⁊ volitione naturaliter pducit actionē cuius est principium licet enī voluntas in se ipsa producat volitionem imediate effectū tamē extrinsecum nō producit libere imediate sed soluȝ libere mediate et ita non sequit̃ q̄ possit simul pducere actiones cōtrarias. ¶ Ad decimū dicit̃ q̄ agens i quātū agēs nobilius est q̄ patiens inquātū patiens. ¶ Ad vltimum dr̃ q̄ talem dispositionem q̄ ē concupiscētia ad obiectum voluntas quandoq̄ libere causat in se duplū illi⁹ volitionis vel cōcupiscētie obiectuȝ sit causa mediāte cognitiōe quā causat vel causauit ⁊ ideo in istis motib⁹ aīaliū p̄mus motor apō nos est obiectum extra aiam autem cum sit vnus motor non mouet diuersis motibus nisi p diuersa principia imediata scilicet per diuersos appetit⁹

Nota quō itelligit̃ q̄ q̄ vult añs vult ɔñs scitū eē tale.

2. cōclusio.

¶ Secunda cōclusio principalis voluntas non necessario fruitur deo apprehēso illo modo quo cōmuniter apprehēdit̃ in via siue in vlī. s. sub conceptu cōmuni siue in particulari p̄habita cōpositione ⁊ diuisiōe ⁊ huiusmodi probat̃ q̄ si sic hoc p̄cipue videret̃ quando iudicamur summū bonū vel summe debere amari ⁊ huiusmodi / sed hoc nō q̄ si tunc necessario diligerem⁹ eum non meremur ex hoc cx quo non possemus stante tali cognitiōe non diligere eum ¶ Confirmatur q̄ voluntas libera est ita q̄ habito dictamine practico potest illi se conformare vel non ita bene respectu finis sicut respectu ordinatorum in finē. ¶ Probat aug. primo de li. ar. cap. 19. ¶ Probat q̄ nulla res pōt cogere mentē seruire libidini igitur electio ⁊ volitio libidinis non necessario sequitur apprehensionem prehabita deliberatione igitur nec bonuȝ infinitu necessitat voluntatē ad dilectionē respectu sui post cognitionē deliberatiuā. Consequentia probatur q̄ obiectum infinitum clare vel obscure motum nō mouet intellectum vel volūtatē nisi finite quia passiuum non est receptiuū nisi motionis finite nec mouet ad volendū ipm per modū obiecti effectiue nisi causando cognitionē sui finitam que imediate actiue mouet ad volitionē igitur soluȝ finite fortí⁹ mouet voluntatem ad appetēdum vel volēdū ipm q̄ delectabile finitū. ¶ Capiat̃ igit̃ delectabile finitū in eadē pportione fortius motiuū volūtatis ad volēduȝ ipsū q̄ fuit primum delectabile finitū datum igit̃ sicut illud post deliberatiuā cognitionem sui non pōt necessitare volūtatē ad sui dilectionē ita nec obiectū primuȝ infinitū. ¶ Itē si volūtas necessario sic vellet finē apprehensum tunc etiā necessario vellet illā apprehensionem quā scit esse necessariā ad hoc q̄ velit vel diligat finē cōsequens ē falsum cōsequētia pȝ q̄ q̄ vult efficacit̃ finē necessario vult illud, sine q̄ scit nō posse habere finē igitur. ¶ Itē cū oī cognitione cōiter habita i via de deo alliciēte ad amorē sui stat q̄ apprehendat̃ sub aliqua cōditiōe displicibili vtpote sub rōne p̄s̄etatiui vel substrahētis auxiliū desideratū ⁊c. oē autē apprehensū sub ratiōe displicibili pōt volūtas nō velle igit̃. ¶ Cōfirmat̃ q̄ iob laudat̃ ex hoc q̄ perseuerauit i amore dei q̄ñ ipsum affligi pmisit igit̃ potuit tūc non dilexisse deum q̄ non laudamur p illud qd̄ nō est i nr̃a p̄tāte. probat̃ si sic apprehens⁹ necessario diligeret̃ aut ppter bonitatē in se aut propter hoc q̄ apprehendit̃ bon⁹ nobis nō primum q̄ tūc dyaboli non odirent deū contra illud ps̄. superbia eorū q̄ te oderunt ascendet semp ⁊ scd̄m augustinū amor sui vsq̄ ad contemptu dei fecit ciuitatē dyaboli. ¶ Nec secunduȝ q̄ tunc magis amarent se ⁊ quia multi optant se non esse possunt etiā nolle deū eē ¶ Probat̃ cum dictamine quo cognoscim⁹ eē subueniendum proximo stat q̄ hoc non facimus igitur eodem modo respectu dei similiter stāte dictamine q̄ debemus ire ad ecclesiam sepe hoc dimittimus igitur ⁊c. ¶ Contra conclusionem deus potest in via apprehendi sub ratione summi boni et summe amabilis sine hoc q̄ simul apprehendatur sub ratione displicibilis igitur tunc voluntas poterit non velle ipsum igitur in tali casu necessitabitur ipsum diligere et multo fortius si clare videret ipsum ¶ Similiter augustinus. xi. de ciui. capi 27. vult q̄ quilibet naturaliter ⁊ necessario appetit esse beatus et nō falli ita scilicet q̄ si actu cogitentur talia non possunt nō amari igitur nec deus sub ratione boni apprehensus / probatur in animali bruto apprehenso delectabili necessario sequitur delectatio et appetitio. igitur similiter i homine ⁊ in angelo. consequentia probatur quia in tali bruto non sequitur delectatio et appetitio nisi ex naturali conuenientia illius quod apprehenditur igitur cum similis ratio maneat in proposito de homine ⁊ de angelo similis ibi relinquitur effectus non existente impedimento igitur.

¶ Probatur si non tunc posset voluntas stante apprehensione delectabilis ipsum libere non velle probatur falsitas quia sit a delectabile actualiter apprehensum et etiam prius volitum si tunc voluntas potest desinere velle. a. stante actuali cognitione respectu. a. vel hoc erit q̄ vult aliud ⁊ hoc nō q̄ potest vtrūq̄ velle simul vel etiā ponatur q̄ nō velit aliud ⁊ si tūc desinit velle. a. aut volens aut nolens. si nolens tunc voluntas hoc non facit si volēs desinit velle. a. igit̃ vult aliud q̄ a. cōtra positū p simile enī argumētuȝ. ¶ Probat̃ de casu dyaboli ca. 13. q̄ iste q̄ soluȝ accepit velle beatitudinē nō pōt eā nō velle pbat̃ si nō tūc aliq̄s pōt

diligere aliq̄d bonū vel delectabile scōm minorē
circūstantiam bonitatis scienter ꝛ libere nō dili
gendo ipsuꝫ sub rōne vel circūstantia melioꝝ. fal
sitas patet ꝑ anselmū vbi prius dicit ꝙ qui solum
vellet beatitudinē necessario vellet eā quāto me
liorē ipam intelligeret si eni inquit nō tanto ma-
gis vellet beatitudinem quāto maiorē ac melio-
rem tunc nollet sed dicimus ꝙ eā vult igit̄. ¶ Ad
primum dicit̄ ꝙ cum tali appꝛhensione bene staret
ꝙ aīa vellet experiri libertatē suā ꝛ etiā aliquid
aliud pōt occurrere cui placeret adherere ad ho-
rā verū est tamen ꝙ volūtas nō pōt nolle bonum
precise isto modo appꝛehensū. ¶ Ad scōm dꝫ negā
do cōsequentiam qꝛ licet ibi sit aliqualis similitu
do tñ in hoie vel angelo vltra hoc ē libertas vo-
lūtatis tñ viri cū ex circūstātia displici iō comi-
tante potest delectabile fugere. ¶ Ad tertiū cōce-
ditur ꝯña vbi occurrit occasio vel causa hoc faci
endi. ¶ Ad ipꝛobationē dico ꝙ pōt desinere velle
a ꝑ hoc ꝙ vult aliū ꝛ etiā non volēdo aliud ꝛ qua
re dicit̄ vel nolens dico ꝙ volens ꝛ nō sequit̄ igit̄
vult aliud qꝛ pōt similiter cessare ab actu volēdi
nec ē simile dictū anselmi q̄ loquit̄ de angelo qui
iam accepit beatitudinē ꝛ ita cōfirmat⁹ est ꝙ non
potest suspēdere actū volendi beatitudinē. ¶ Ad
quartū dicendū ꝙ ꝯña est verū in casu possibili ve
rū est tñ ꝙ si appꝛehēderetur amabile aliq̄d sub
dupla circūstantia meliori ꝛ minus bona ceteris
parib⁹ nō posset sine causa ꝛ sine aliquo cur velle
ipsum circūstantia min⁹ bona nō volendo ipm sub
circūstantia meliori eque delectabili vel delectā
ti sed habito aliquo cur vnde posset puta ꝙ vult
experiri suā libertatē vel conditio melioꝛ habet
displicibile aliquod annexū ꝙ non circūstantia mi
nus bona vel aliquid hmōi verū est tñ ꝙ tunc non
sumus ī casu anselmi sicut dictū est ad argumētuꝫ
precedens ideo nō est simile. ¶ Tertia coclusio pri

3. cōclusio. mi articuli ē ꝙ creatura rationalis clare videns
deū potest actiue principiare dilectionē respectu
dei sic visi ꝛ ita fruitionem respectu dei ī patria/
qꝛ voluntas cū appꝛhensione vie respectu dei acti-
ue potest pꝛīcipiare actiue amorē respectu dei sic
appꝛehensi igitur multo forti⁹ ipsa poterit pꝛeha
bita clara dei visione cum ipsa pꝛincipiare actiue
amorem amicitie respectu talis boni sic clare visi
ex quo eni cum principio min⁹ ꝑfecto potest in ef-
fectuꝫ aliquē pōt multo forti⁹ habito cōpꝛincipio
fortiori ꝛ propter quid obstaret ꝛ quare nō. ¶ Sꝫ
contra cōclusionem arguit̄ pꝛimo sic si aīa posset
actiue cum visione dei pꝛīcipiare fruitionē igitur
anima posset seipsam beatificare qꝛ talis fruitio
pꝛesupponens visionem dei est beatitudo aīe ꝯña
est falsū igitur et aña. falsitas consequentis ꝓba-
tur multipliciter quia visio nuda dei ē a solo deo
actiue igit̄ ꝛ fruitio beatifica. consequentia patet
qꝛ essentialiter ordinātur ꝛ visio est imperfectioꝛ
fruitione quia si negaret̄ de vtroq;. ¶ Cōtra quia
quando aliqua sunt supernaturalia saltem si im-
perfecti⁹ ex eis propter sui perfectionē est a solo
deo actiue perfectius eorum solum erit a deo acti
ue causabile sed habitus charitatis et lumen glo
rie si ponatur sunt supernaturalia et imperfectio
ra q̄ actus beatifici eis correspondentes ꝛ sunt a
solo deo actiue igitur et actus. ¶ Pꝛobatur oīs
potentia libere agens ꝛ contingēter potest de sua
potentia absoluta cessare ab actu suo quē sic acti

ue elicit mediate vel imediate sed volūtas respe
ctu cuiuscūq; obiecti libere agit ꝛ contingent̄ igi
tur simplicit̄ de sua potentia absoluta pōt cessare
ab actu suo ꝛ ita volūtas beati nō esset cōfirmata
in bono sicut nec voluntas viatoris maioꝛ ē mani
festa minoꝛ patet quia voluntas nō pōt necessita-
ri respectu cuiuscūq; saltē quin posset cessare ab
actu quē actiue elicit mediāte deliberatiōe. ¶ Itē
non min⁹ volūtas beati recipit actuꝫ beatificū a
solo deo q̄ volūtas dānati actuꝫ suū sed dānatus
nō pōt se habere actiue respectu act⁹ voluntatis
sue qꝛ tunc facere posset se sine illo actu ꝛ per con
sequēs sine tristicia. ¶ Item aut illa fruitio esset
beatifica aut nō. si sic sequit̄ istantia ꝑillata si non
Cōtra ꝑ rationē tuā nō min⁹ pōt causare dilectio
nē ꝓmi ꝑfecte cogniti proportionalē illi cognitio
ni q̄ dilectionē ꝓmi cogniti imperfecte ꝓportio-
nalē illi iꝑfecte cognitiōi sꝫ respectu dei nūc ī via
iꝑperfecte cogniti pōt cāre dilectionē ꝓportionatā
tali cognitioni sꝫ ꝓportionata dilectio visiōi bea-
tifice esset beatifica aliter ibi essent due fruitiōes
vna beatifica ꝛ alia nō beatifica quod nō videtur
Itē si voluntas effectiue posset ꝓducere suā bea
titudinem tunc semper stante dei cōmuni īfluētia
habēs meliora naturalia cāret in se perfectioreꝫ
beatitudinē cōsequens videtur esse articul⁹ dāna
tus. ¶ Itē nulla creatura pōt producere visionem
dei igit̄ nec fruitionē. ꝯña patet qꝛ illa fruitio nō
est minus vltra possibilitatem creature q̄ ista vi-
sio aña ꝓbatur qꝛ null⁹ spūs sufficit ex naturali-
b⁹ producere visionē cuiuscūq; rei igit̄ nec dei qꝛ
plus est ꝓducere visionē dei etiā partialr̄ q̄ ꝓdu-
cere posse visionē creature totalit̄ probatur hoc
assumptum de visione creature ꝙ nullus spiritus
pōt hēre visionē rei ad extra nisi ꝑ aliquaꝫ spēm
vel habitū a deo sibi īfusū vel ꝯcreatū. ¶ Pꝛobo
qꝛ alit̄ supposita dei gñali īfluētia qua de⁹ ꝑmitte
ret res habere actiōes ꝯuenientes naturis suis eo
mō quo caloꝛ pōt naturalr̄ calefacere angel⁹ non
indigeret locutiōe vel illūīatiōe qꝛ si posset habe
re naturalr̄ ītellectiōes reꝝ īruitiuas videret oīa
cōpleta ꝛ īcōpleta ī mēte alteri⁹ angeli ꝛ sciret ꝙ
ista significarēt qꝛ sciret ꝙ essēt tales q̄les mō for
mat ipe ꝛ ꝑ ꝯñs stati ītelligeret ea q̄ alt⁹ angelus
intelligit igr̄. ¶ Itē tūc alt⁹ angel⁹ nō īdigeret ꝙ
de⁹ ī creatiōe sua cōtulisset ei spēs vel hit⁹ reruꝫ
qꝛ naturalit̄ pōt sibi oēa tales acq̄rere. Itē tūc an
gel⁹ ꝛ aīa sepata pōt naturalr̄ scire secreta cordi
um nroꝝ supposita gñali dei īfluētia cui⁹ opposi-
tū tenet scriptura. Dicens ꝙ sol⁹ de⁹ nouit secre-
ta cordiū vel corda hoim. ¶ Itē tūc naturalr̄ pos
set sibi acq̄rere visionē dei ꝛ naturalit̄ seipm
btificare qꝛ nō min⁹ pōt ex naturalib⁹ cāre visio-
nē rei magis visibilis q̄ rei min⁹ visibilis ¶ Iteꝫ
sol⁹ de⁹ hꝫ reddere ꝓmiū ꝓ labore sꝫ talis fruitio
esset ꝓmiū qꝛ btitudo pꝛīcipalr̄ ꝯsistit ī fruitione
q̄ ī visiōe naturalit̄ ꝓsupposita. Pꝛobatur actus
btitudīs nō ē min⁹ vltra charitatē creature, vt
ꝓtactū ē ꝛ supꝛa ei⁹ ptātē liberā q̄ hit⁹ glie velut
dea īfusa sꝫ scōꝫ oēa ista nō sūt cābilia a creatura
nec totaliter nec partialit̄ igr̄ ꝛc. ¶ Itē act⁹ btifi-
c⁹ creat̄ qꝛ nō min⁹ ipe q̄ fides īfusa vel charitas
sꝫ creatura creare nō pōt nec totalit̄ nec ꝑtialiter
igr̄ nec fruitionē talē ꝓducere ꝓbatur īpossibile
est volūtatē charitate non eleuatam frui etiā vi-
so operari ꝓsupponit esse igit̄ supnaturale opari

Ad pmum pcedit q vo lũtas pti culariter pot se btifi care cãndo i se fruitionem dei.

supernaturalit esse ¶ Ad primũ qñ dicitur q aĩa posset se beatificare negatur consequentia qz cuz cõclusione staret q nõ potest aĩa causare visionem dei in se q̃ tñ est pars essentialis licet nõ principalis beatitudinis z etiã ppter aliud põt vitari cõsequẽtia qz l3 ista fruitio põt dici aliqualis beatitudo non tñ pricipalis qz diceret forte sicut ipsemet dicit q actus essẽtialis beatitudinis ẽ fruitio ita nobilis q sol⁹ deus istam causare potest actiue cũ qua tñ bene stat alia fruitio causabilis ab aĩa z visione sicut cũ visione creature i proprio genere que sola causabilis ẽ ab intellectu nr̃o bene stat scd̃m doctores visio eiusdẽ rei i verbo multo perfectior q̃ nulla creatura potest causare. ¶ Et ratio ẽ qz dona supnaturalia nõ destruũt naturam scd̃m sanctos sed pficiut. ¶ Si igitur fruitio talis causabilis a volũtate dz beatitudo quedaz talis qualis cõcedo q voluntas potest seipam beatificare partialiter tali fruitione positis aliis reqsitis z non sequitur q ideo volũtas seu anima possit causare visionẽ que iperfectior ẽ qz agens naturale põt pducere formam substantialem z non materiam que tamen imperfectior est nec etiã gratiam in aĩa que est iperfectior entitas q̃ sit forma substantialis et per idem de habitu glorie vel fidei vel charitatis q̃ sunt a deo causabiles. ¶ Ratio realis huius est quia voluntas cum cognitione sunt causa efficiens respectu amoris producendi supposita generali concausatione dei sed respectu visionis oportet obiectum esse presens z naturaliter actiuum respectu sue visionis vbi anima naturaliter causabit visionem respectu illius sed deus de generali influentia non est obiectum presens sic actiuum cũ anima ad sui visionem igitur. ¶ Ad secundum hoc est multiplex cõfirmatio beatorum licet possit volũtas beati elicere actũ fruitionis posita visione de re via q voluntas necessario causat fruitionem illo casu posito sicut tenet pe. aureolus et multi alii magister de villa et tu ipse. ¶ Sed quomodo postea dicetur. ¶ Secunda via est q fruitio semel elicita a voluntate ex tunc perpetuo confirmatur a deo sicut ponit sco z hec erat mihi quandoq inter alias omnib⁹ pensatis probabilior nõ q ex tunc solus de⁹ conseruet actũ talem sed vel solus vel cum voluntate vel aliquãdo sic forte aliquando aliter. ¶ Tertia via est q p̃ter fruitionem a voluntate causabilem esset alia fruitio a solo deo causabilis z talis a nullo deserui posset et tũc possum ymaginari vltra q voluntas posset libere cessare ab actu a se causabili sed non ab actu a solo deo causabili. ¶ Sed ex ista via sequitur q deus non contulisset nec conferre põt anime xp̃i summam fruitionem sibi possibilem cuius contrarium sepe dicit magister in li. 3. z sancti alii ɔña patet quia si eadem potentia appetitiua respectu eiusdem precise omnib⁹ aliis concurrentibus vniformiter plures actus possit habere puta duos alterius rationis vnum naturaliter z alium supernaturaliter supposita eadem visione correspondente vtrisq nõ video quin possit supernaturaliter. 34. z sic in infinitũ quorũ semper posterior sit speciei pfectioris q̃ prior. ¶ Respondetur q hoc illatũ nõ est iconueniẽs apud me vt patuit supra. ¶ Et ad auctoritates dz q aĩe xp̃i de⁹ contulit quãtũ dare potuit illi⁹ speciei btitudinis quã cõtulit eo q ãplioris i illa specie nõ fuit capax naturalit sine miraculo speciali. ¶ Ad tertiũ pz scd̃z tertiam viam pretactã quid sit dicendũ qz pcedit de actu beatifico causabili a solo deo. ¶ Ad quartum iuxta scd̃am viam teneri debet q illa fruitio est beatifica simpliciter sed iuxta tertiam q ẽ beatifica scd̃m quid et longe inferior illa que est simpliciter et principaliter beatifica. ¶ Et cõcedi potest q due fruitiones compatiunt se sicut et due visiones eiusdem rei vna in verbo et alia in genere proprio. ¶ Ad quintum q bonum est z difficile respondere potest multipliciter vno modo q non tenet consequentia qz visio dei causatur nõ naturaliter nec a creatura sed a solo deo qui non dat visionem secundum bonitatem nature beatificabilis sed secundum exigentiam meritorum z gratie in via collate z ideo quia fruitio naturaliter causatur a volũtate vel cognitione visiua simul secũdum q visio fuerit perfectior vel minus perfecta clarior vel minus clara secundum hoc etiam erit proportionaliter de fruitione et ita non secundũ exigentiam naturalium et hec via est mihi multũ probabilis ¶ Aliter diceret q visio beatifica causaretur partialiter ab aĩa tamen deus concurrendo per modum obiecti specialiter agit libere efficatius vel min⁹ efficaciter secundum exigentiam meritorum vie et tunc voluntas cõsequenter operatur ad fruitionem proportionalem visioni iam habite et hec via similiter est multum probabilis ¶ Tertia via pretacta est. s. q deus causaret aliaz fruitionem z meliorem illa quam voluntas causare posset sed tunc videtur sequi q visiones beatifice diuersorum beatorũ sunt alterius speciei et fruitiones similiter et ita non solum differunt secundum perfectius et minus perfectum intra eãdem speciem. ¶ Etiam sicut sancti dicunt differẽtis inter visionem lini et petri z aliorum secundũ exigentiam meritorum similiter est de fruitionibus. ¶ Ideo frustra ponitur duplex fruitio igitur zc. ¶ Probatur adhuc est alia via qz charitas cõsummata bonorum reddit actum intensiorẽ q̃ sola voluntas potest z etiaz ex hoc patet quomodo nõ põt beatificare se ex puris naturalib⁹. ¶ Ad sextũ añs est mihi probabile dubium tamẽ pro eo q non ẽ de deo sicut de aliis obiectis quodlibet eñ aliud obiectum sta naturalit mouet potẽtiam cognitiuã sibi proportionalit pñtem et dispositam si alia reqsita cõcurrant sicut ignis cõburit stuppã de⁹ autẽ est obiectũ volũtarie solũ mouẽs ad noticiã etiã q̃buscũq aliis reqsitis cõcurrẽtib⁹ quia scd̃m augu. de videndo deo si vult videt si nõ vult non videt etiã de⁹ q̃cq̃d agit ad extra cõtingenter agit z libere igit ad dei visionẽ nõ sufficit generalis influẽtia cũ aliis naturalit reqsitis. ¶ Huic tñ nõ obstat quin deo specialit agẽte mouẽte illã visionẽ z mouẽtẽ itellectũ p ipressionẽ visiõis ipse intellect⁹ possit sibi cooperari partialit si de⁹ permittat nec video aliqd obstare nisi q tunc beatificaret se partialiter z certe secundũ multos hoc est ad magnã gloriam negat q premietur in eo q actiua tam in eo q̃ passiua diceres q tunc pares in naturalibus essent eo ipso pares in beatitudinibus quod est contra articulum. ¶ Respondetur negando cõsequentiã quia licet intellect⁹ cooperetur semper scd̃m vltimũ sue potẽtie tñ de⁹ agit efficati⁹ z min⁹ efficaciter scd̃m proportionẽ meritoꝝ qz tamen illud probare nescio totũ reliquo

Nota õ cũ z mõ cõfirmationis beatorum

Nota quõ de⁹ ẽ obiectũ volũtarie mouẽs

an aĩa actiue ɔpricipiat visionez dei.

sub dubio magis tñ opinor q̃ nullam habeat re-
spectu visionis dei causationem actiuã. ¶ Ad for
mam igitur rationis potest negari añs ⁊ si detur
antecedens potest negari cõsequẽtia qꝛ respectu
fruitionis causande habet tñ oẽs causas secundũ
genus alibi concurrentes. s. cognitionem ⁊ potẽ-
tiam non sic respectu visionis causande respectu
dei sicut alibi vbi obiectum mouere natum ẽ me-
re naturaliter. ¶ Ad primam probationem añtis
detur cõsequẽtia licet male probetur qm̃ falsum
assumitur. s. q̃ magis est ꝑducere visionẽ dei par
tialiter q̃ visionem creature totaliter hoc non ẽ
verum quia ꝑducere aliquid totaliter repugnat
creature sed nulla apparet repugnantia vt preui
Voluntas põt cõprĩci piare visio nem dei. sum est quare creatura non possit comprincipiare
actiue visionem dei posita speciali dei influentia
vel concursu quia generalis non sufficit tamẽ ne
gatur antecedens cum sua probatione ⁊ cum dici
tur q̃ tunc angelus non indigeret locutione. ⁊c.
¶ Dicendum q̃ non sequitur quia aliquod obie-
ctum potest distare ab vno sine hoc q̃ distaret ab
alio proportionaliter ad mouendum ipsum ad co
gnitionem sui tamẽ quia formare tales cognitio
nes in se ita etiam vt notificaretur alteri esset lo-
qui et alium illuminare sicut si vnus angelus in
terra multa vidisset quin rediret ad celum posset
alteri multa notificare formando in se seriose co
gitationes actuales de his que ipse viderat mul
te alie congrue possunt assignari pro necessitate
locutionis angelorum sed ad presens sufficiat di
Angel⁹ hʒ hit⁹ ⁊ spẽs rerʒ sibi ĩfu sas. ctam probationem non procedere. ¶ Ad secundã
probationem similiter neganda est consequentia
quia si debuit statim habere noticiam aliqualem
omni indiguit similiter habitus vel species infũ-
di ⁊ scientiã ⁊ virtutes ⁊ alia huiusmodi nõ quidẽ
indiuiduales qꝛ tũc infinitas habuisset species vł
habitus sed cõmunes tñ tales nihil faciũt ad vi-
sionem sed ad abstractiuã noticiã ⁊ hoc confusam
soluʒ respectu multoꝝ saltem sicut bene ꝓbat sco
tus libro. 2. ¶ Ad tertiã scriptura loquiẽ de facto
non de posse vel fide posse q̃ñq̃ hoc est intelligen-
dum de potẽtia ordinata nõ absoluta dei aut crea
ture ordinauit nõ cooperari nisi alio volente quẽ
cognoscit aut diligit in ĩ futuro dicit scriptura cõ
trariũ vtpote in die iudicii vbi secreta oĩʒ oĩb⁹ mu
tuo patebũt. ¶ Ad quartũ pʒ ex dictis quare non
equaliter se habet aĩa respectu visionis causãde
de creatura ⁊ de deo. ¶ Ad aliud dicendum q̃ sol⁹
deus reddit premiũ q̃ ẽ actus prim⁹. s. charitas si
militer de lumine glorie sʒ non operatio nisi sicut
dñs ⁊ retributor principalis in cui⁹ auctoritate ⁊
volũtate soli⁹ plene est quid ⁊ quãtum reddere sʒ
hoc non obstat quin creatura possit condonare vł
si dareẽ duplex visio vna a se cũ deo cãbilis alia a
seipsa vel vice a solo deo causabilis ⁊ alia a se-
ipsa cõsequentia patet q̃ nulla ẽ nec iste debet ar
gumentum põderare qui ponit q̃ aĩa actiue con-
seruat suã beatitudinẽ fruitiuã. ¶ Ad octauum ⁊
nonũ dicendum est sicut ad primũ. ¶ Ad decimuʒ
respondet scotus ⁊ bene dis. pma primi q̃ ille act⁹
nõ esset supnaturalis sed naturalis qꝛ actum ali-
quẽ potest voluntas elicere circa obiectum quali
tercũq̃ ab intellectu ostensum nec valet quod po
nit de fruitione ꝓportionata noticie abstractiue
sibi possibili qꝛ visio põt poni de potẽtia dei sine oĩ
tali abstractiua noticia. ¶ Nota q̃ circa predicta
ymaginanẽ aliqui q̃ si de⁹ ostenderet se clare ali-
cui aĩe non impedite in suis naturalib⁹ talis ali-
qualiter videret deũ ⁊ vna cũ visione posset stan-
te solo dei concursu generali in se causare fruitio
nẽ dei ⁊ ita similiter in patria aĩa vidẽs clare deũ
quãuis talis visio nõ sit sine speciali dei concursu
⁊ dono tamẽ illa stãte põt aĩa in se causare aliquã
dei fruitionẽ vnã cũ sola influentia generali dei ⁊
forte (vt dicũt aliqui) sic est de facto q̃ aĩa illã frui
tionem primo causat ⁊ tũc de⁹ nobiliorẽ fruitio-
nem in gradu licet sub eadẽ specie vel scdm̃ alios
in alia specie causat ĩ anima ⁊ ita perfecte beatifi
cat ⁊ ad illã anima solũ se habet passiue scdm̃ ali
quos, scdm̃ alios vero etiã ex dono dei se habet ad
eã actiue etiã aliq̃ cõcedũt q̃ visionem primã cau
sat anima mediãte sola dei influẽtia generali sed
deus tunc specialiter causat se solo vel cũ aĩa no-
biliorẽ visionẽ recte sicut dictũ ẽ de fruitiõe. Nec
sequitur q̃ stante sola fruitione prima aĩa seipsaʒ
beatificaret qꝛ ad beatitudinẽ non sufficit act⁹ sʒ
principalius requiritur obiectũ ⁊ ideo adhuc se-
cundum illaʒ primã fruitionẽ de⁹ beatificaret eã
quia principali⁹ causaret illũ actũ. ⁊ exhiberet se
ipsum obiectũ beatificũ. ¶ Cũ videẽ rationabili⁹
dicendũ q̃ solum sit vna fruitio beatifica ⁊ q̃ tam
fruitionẽ q̃ visionẽ deus causat supnaturaliẽ de
speciali suo concursu ⁊ ita etiã eleuat animã q̃ ip
sa nõ solũ passiue se habet ĩ receptione hmõi actu
um sʒ etiã cõprincipiat nec etiã ex hoc sequitur q̃
ipsa possit cessare ab actu vel actibus illis ꝓpter
cõfirmationem ⁊ dona gratuita quibus ita sibi cõ
placet in obiecto q̃ stante ordinatiõe diuina non
põt cessare ⁊ tñ valde libere fruiẽ cõplacenẽ licet
nõ cõtingenter stante dicta cõfirmatione ⁊ ordina
tiõe secus aũt ẽ loquẽdo absolute. ¶ Quarta cõ- 4. cõclusio
clusio q̃ de v̾tute sermonis null⁹ ali⁹ a deo clare
vidẽs deũ necessario diligit ipm̃ ꝓbaẽ null⁹ talis
necessario ẽ in seipõ manẽte nec sua visio nec dile
ctio necessario ẽ igiẽ ⁊c. ¶ Quita conclusio simul 5. cõclusio
stat q̃ aliquis clare videt deũ ⁊ nõ diligit ipm̃ ꝓbaẽ
quia possibile est q̃ stante clara visiõe q̃ ẽ act⁹ ĩtel
lect⁹ de⁹ suspẽdit actũ volũtatis respectu dilectio 6. cõclusio
nis sui igiẽ. ¶ Sexta cõclusio si aliqua visio sit dile
ctio sicut mihi est verisimile q̃ idẽ act⁹ ẽ tam dile
ctio q̃ cognitio ⁊ q̃ idẽ actus respectu dei ẽ q̃dam
plena beatitudo tũc tali visiõe null⁹ põt deũ vide
re quin diligat deũ sic visũ qꝛ idem actus numero
fact⁹ ĩ potẽtia iformabili ab illo nõ põt esse pmo
dilectio ⁊ post nõ esse dilectio nec ecõuerso. ¶ Se- 7. cõclusio
ptima cõclusio q̃ loquẽdo de clara dei visiõe disti
cta ab oĩ dilectiõe nõ est ĩ ptãte voluntatis create
quin diligat deũ sic visũ si nulla alia cognitio q̃ il
la visio habeaẽ ꝓbatur volũtas añ oẽ dictamen
habitũ ⁊ añ oẽm noticiã cõpositã mere naturaliẽ
elicit act⁹ suos nõ solũ respectu dei sʒ respectu cu
iuscũq̃ obiecti simplici ĩtelligẽtia apphensi sicut
habitũ ẽ supra questione. 6. hui⁹ di pma scdm̃ il-
lud nõ ẽ in ptãte nr̃a q̃b⁹ visis tãgamur igiẽ ita ne
cessario diligit placibile apphensũ sola apprehẽ-
sione simplici sicut appetit⁹ sensitiu⁹ simpliciẽ ap
prehensũ nec hoc obuiat libertati volũtatis qꝛ si
cut liberũ ar. requirit arbitriũ ita volũtas di li-
bera qꝛ habita deliberatione ⁊ arbitrio ipse põt
libere suũ actũ ponere vel nõ ponere vel positũ su
spẽdere vel cõtinuare. ¶ Et iuxta hoc pono octa- 8. cõclusio
uã cõclusionẽ esse ꝓbabilẽ q̃ volũtas clare vidẽs

tecum si sibi relinqueretur posset actum diligendi
suspendere et nō ponere respectu dei mediāte iu
dicio deliberatiuo seu noticia alia compositiua et
diuisiua probatur quia experiētia docet in sēcūis
ꝙ nullum delectabile vel tristabile in creaturis
pōt libertatem volūtatis limitare vel tollere stā
te vsu rationis igitur nō est rationabile necessita
re libertatem volūtatis respectu dei clare visi ni
si in bono confirmetur ¶ Preterea si aliquid ob
staret huic libertati vel hoc esset infinitas dilig=
bilis vel quia deficeret circa tale obiectum cur
si suspēderet dilectionem nō quia nō obstaret in=
nitie adhuc libere cōtingenter concāri voluntate
dilectionem sui et etiam cognitionem sui seu vi=
sionem finitam tantum nec secūdū quia sufficiēs
est posset esse volūtati experiētia an posset a dile
ctione causanda vel cōtinuanda desistere ad horā
Tertio argui potest sicut supra. ¶ Primo secūdo
et quinto loco pro secunda conclusione. ¶ Item
quarto deus potest ad horam dare alicui fruitio
nē et certificare ipsum ꝙ post talem horā nō habe
bit fruitionem illam igitur talis potest velle cau
sare illa fruitione etiam stantibus adhuc visione
et fruitione quia nō est sibi impossibile cōforma
re se deo in volito et acceptare illud ꝙ deus de ipso
ad horā disponit. ¶ Confirmatur quia deus pre=
cipere posset voluntati ꝙ conaretur suspendere a
morem quo amat ipsum clare visū igitur ipsa po
test velle illum amorē suspendere. ¶ Item alicui
decedēti cū peccato veniali posset se deus ad tē=
pus clare ostendere et ad fruitionem sui ipsū ad
mittere et cum hoc ostēdere sibi ꝙ in purgatorio
deberet soluere penam debitam interrupta tali
sua beatitudine et cum talis esset in charitate cō
formaret se deo in uolito et cogitaret ꝙ iuste eēt
eū ad tempus sic priuari dilecto suo igitur. &c.
¶ Item cum illa clara visione staret ꝙ deus com
positiue et diuisiue cōciperetur sub ratione displi
cibilis vel incōmodi veri vel estimati. ¶ Contra
conclusionem potest argui sicut fuit primo argu=
tum contra conclusionem secundam. ¶ Preterea
suspendere fruitionē patrie iā experta hȝ rationē
summe tristabilis qr carētia illius ē miseria pncipalis
dānatorū igitur volūtas si pt hoc velle ¶ Tertio pñt
adduci ꝯ istā cōclusionē oīa argumēta pncipalia
facta ad primam partem ꝙ sicut est ibidē quomo
do essent beati iam cōfirmati qz nō per habitum ali
quem vt videtur quia cum habitu videtur stare
libertas continue voluntatis nec per dei manutē
etiam quia aut voluntas potest conari i obiectum
et tunc violenter et inuite fruerētur deo clare vi
so Aut non posset conari in oppositum et hoc non
quia posset velle experiri potentiaȝ suam igitur
videtur ꝙ ista confirmatio sit ex naturali dilectio
ne ipsius volūtatis naturaliter necessitate ad di=
ligendū bonum infinitum clare visum quando po
nitur visio. ¶ Ad idem vadit argumentum ꝙ bo=
num finitum elicit ad amorem sui igitur infinitū
necessitat. ¶ Ad primum istorum respondet etiaȝ
sicut ad primam contra secundam conclusionem
et proportionaliter ad alia ¶ De ista conclusione
multuȝ dubito et singulariter mouet me ꝙ amor
et delectatio passionalis sicut dolor et tristicia pas
sionalis sepissime non subsint libertati nostre stā
te presentia talium obiectorum et presentiali ex
perientia eorūde in cuius enim potestate esset nō

dolere se sato igne vehemēter calido ¶ Verisimile
autem mihi est ꝙ nullius tristabilis sensatio plus
contristat ꝙ clara dei visio delectat et cum omis
delectatio sit amor vel amorem supponēs videt
ꝙ necesse sit clare videntem deum delectari de sic
viso et frui eo necessitate in cuius oppositum nō
potest ex sua libertate voluntas. ¶ Et hoc conce=
do pro nunc et sit conclusio nona ꝙ voluntas vi=
dens deum necessario diligit ipsum vna dilectiōe
non electiua. ¶ Pro rationibus tamen conclusio
nis distinguo de amore sicut prius questiōe septi=
ma huius di. quia quidam est amor naturalis se=
quens simplicem aprehensionem bonorum ama=
bilium et talis amor et similiter delectatio illi a
mori proportionalis non semper sunt immediate
in potestate voluntatis vt supra patuit. q. 6. &. 7.
lȝ qñq fuit in potestate volūtatis mediate quia
voluntas potest imperare fugam talium vel auer
sionem sensus a talibus aliqñ autem est sibi im=
possibile tales tollere vt supra habitum est de dif
ficultate circa huiusmodi. q. 6. ¶ Alius est amor
electiuus qui est dilectio conformis vel difformis
dictamini et sūme consiliū practici et ille semper
est in plena libertate voluntatis et eius dominio
et de tali conceditur ꝙ clare videns deum nisi eēt
confirmatus in bono posset libere velle non frui
deo et de tali procedūt argumenta octaue cōclu=
sionis. ¶ Dicendū igitur ad argumenta facta pro
octaua conclusione ꝙ nec finitas nec infinitas est
in causa quin in electione in quibus consistit prin
cipaliter omne meritum vel demeritum fuit in no
stra libera potestate ante confirmationem i bono
vel obstinationē in malo tamē clara dei visio vel
alia experimentalis noticia obiecti delectabilis
necessitare potest voluntatem in casu ad delecta=
tionem et amorem passionalem non aūt potest vo
luntas nec circa finitum delectabile nec circa infi
nitum ex tali noticia necessitari ad volitionem et
amorem electiuū vt sepe dixi ex eadeȝ radice sol
uuntur alia pro eadem conclusione facta. ¶ Sed
contra istud et illud quod est argutum cōtra octa
uam conclusionem quia si carere fruitione est ma
xima pena dānatorum igitur voluntas non potest
velle carere fruitione et tamē potest dictare ꝙ vel
le debeat ea carere igitur non omni dictamini recto
poterit se voluntas libere conformare quod ē cō
tra dicta. ¶ Similiter argutum ē ꝙ nō potest vel=
le suspendere actum fruitiōis beatifice quia tūc
posset ad hoc conari et per consequens violēter
et indebite frueretur in illo casu deo clare viso
quod videtur inconueniens ¶ Itē si sic quare igitur
beati nō possent velle experiri an possent ad mo=
mentum velle suspendere actum fruitionis beati
fice et nō videtur ratio nisi quia ita efficaciter a=
ctu recto diligunt deum vt nō possent illud velle si
esse ad cuius remotionē sequitur deū sic visū nō
haberi et si sic nō est plus in libera potestate volū
tatis clare deum videntis velle nō frui deo sic cla
re viso vel nō velle frui eo ꝙ nō sit in libera eius
potestate nō tunc frui eo igitur electio illa cōfor
mis recto dictamini possibili haberi dictaretur
volendum esse fruitionem non haberi de qua est
sermo nō plus subest dominio volūtatis clare deū
videntis ꝙ ipsa fruitio dei quod negasti. ¶ Ad
primum dicitur ꝙ carentia fruitiōis beatifice po
test elici per accidens propter aliud ad horā mo=

xime ab illo qui esset in charitate quia talis obli
gari posset ꝙ cōformaret se deo inuolito ⁊c. vt
superius tactū est nec obstat ꝙ talis carentia pos
set eē valde penalis qꝛ hñs perfectam charitatē
paratus ē ad dei volūtatem grauē penam sustine
re ¶ Ad secundum dicitur pꝛimo negando ꝙ talis
violenter fruetur deo clare viso quia non contra
naturalē inclinationē ymo sūme secūdum eaʒ be
ne tamē sequitur ꝙ iuite cōtra liberā voluntatis
electiōem possit hoc contingere sicut aꝫ nec hoc ē
icōueniēs quia et apostolus actus quosdam ap-
petitionis fatebatur se habere contra suam ele-
ctionem et sicut pꝛimo supposui nihil apprehēsū
efficatius potest allicere voluntatem ad amoreʒ
sui per modū finis nec alicuius apprehensio per
modū efficiētis ꝙ clara dei visio ad amorē dei visi
tū pt dissigui si ei attēdam⁹ ad amorē q̄ volūtas 13
necessario sponte tamen secundum cōuenientiam
nature sue fert se in deum clare visum secundum
hoc non inuite sed spōte amat ipsum si attēdam⁹
ad ipsum eūdem amorem comparādo ipsuʒ ad e-
lectionem qua eligitur nō esse ad horam inuite ha
betur ¶ Simile dicit augustinus de li. ar. ca. qui
to ꝙ qui cōtra propatum istrumētū et cōtra propā
spōtaneam iclinationem ideo mētitur ꝙ mortem
euadat potest inquit forsitā dici ꝙ secūdum diuer
sas volūtates has propter se et propter aliud si-
cut ipse exemplificat ibi inuitus et nō iuit⁹ mētit
¶ Ad tertium dico ꝙ causa quare beati possint vel
le experiri an possint actum fruitionis beatifice
suspēdere nō ē causa illa que ibi tangiꝫ sed cā ē qꝛ
nō decet ꝙ sic velint nisi ad hoc licētiarētur a deo
10. cōclusio alias deordinate vellēt. ¶ Decima cōclusio ꝙ nul
lus pōt deum clare visum per se odire electiue p-
batur quia nō ē possibile ꝙ deus clare visus per
se apprehendatur per modum displicibilis vel in
cōuenientis igitur ⁊c. ¶ Undecima cōclusio ꝙ nec
11. cōclusio diuina bonitas nec entitas pōt per se eē cā vocā-
di suspendere actum dilectionis cāte vel causan-
de respectu sui clare visi probatur nulla bonitas
pōt eē cā sub ea ratione qua ē cōuenientis potētie
et ab ipsa naturaliter appetibilis vel pro vt ē ap-
parēs talis ꝙ ab ipsa resiliatur igitur ⁊c. ¶ Con-
firmatur nulla conditio displicibilis obiecti pōt
ex hoc ꝙ displicibilis ē mouerē appetitū ad sui a-
moreʒ igitur nec cōditio placibilis ex hoc ꝙ talis
est vel pōt eē cā quare volūtas ab eo refutat igiꝫ
12. cōclusio ⁊c. ¶ Duodecima cōclusio diuina bonitas clare vi
sa ab aliquo pōt odiri a sic vidente. ¶ Probatur
si sciretur a sic vidēte eē suus perpetuus afflictor
vel nolle sibi dare eius fruitionem et similia ⁊ in
tali casu diceretur per accidens solū et nō per se
Anselmus odiri. ¶ Unde ansel. de casu dyaboli capi. 12. dicit
qui vult aliquid propter beatitudinē nō vult aliō
ꝙ beatitudinē quare pōt ⁊ ꝙ putat prodeē ad be
atitudinem et solam beatitudineʒ velle igitur ea
dem ratione illud quod solum propter aliud odi
tur nō per se oditur. ¶ Dices si possibile ē ꝙ aliqs
per accñs odiat deuʒ clare visum et per te nō pōt
ipsū nō diligere igitur simul idē diligeret et odiret.
¶ Respōdetur ꝯcedēdo cōsequēs ex alia et alia cā
et hoc patet per ma. vltima di. primi ca. 4. vbi di-
cit ꝙ xpā pateretur debuit placere sanctis viris
intuitu nostre redēptionis nō ītuitu eius crucia-
tus. ¶ Secundus articulus ē respondere ad ar-
gumenta principalis et illa q̄ ponūtur ad primā

partem questiōis quātū valent probant cōclusio-
nē meam. ¶ Ad primum in oppositaʒ partē cōclu-
sionis negatur cōsequētia quia licet ponatur cā
propter quā pōt deus clare visus per accidēs odi
ri illa tamē nō auferret gratiaʒ propter quam sit
per se diligibilis igitur nō sequitur deus clare vi
sus pōt odiri igitur nō diligi. ¶ Ad secundum con
ceditur ꝙ clare videntes deum cōfirmati sūt quā
tum ad amorem naturaliter cōsequētem illam vi
sionem nō tamē hoc oportet quātum ad amorem
electiuum quod aut assumitur secundum augu-
stinum ꝙ angeli mali ante lapsum clare viderunt
deum. ¶ Dicendum ꝙ nō est intelligendum de vi- An angeli
sione clara nude diuine essentie que esset eiusdeʒ clare vide-
speciei cū visione beatifica sed viderunt per specu rūt deū aū
lū in enigmate perfectiori tamē cognitione ꝙ me ꝯfirmatōeʒ
re naturaliter sibi possibili et illā p multa alia co
gnouerunt perfectius ꝙ in genere proprio puta
forte per abstractiuam dei propriaʒ sed nullo mō
ista beatifica visione ad quā sequitur aliquaʒ ha
bere fruitionē beatificā et gaudiū ad quod facit
illud aug. super genesis ad literaʒ quod allegat
ma. li. 2. di. 3. ca. ¶ Deinde dicit ꝙ dyabol⁹ se auer
tit a veritate propria voluntate delectatus bea-
teq; vite dulcedinem nō gustauit quā acceptā nō
fastidiuit sed nolendo accipere amisit. ¶ Itē etiā
argumētū de paulo et de moyse nō vadit ad pūctū
quia quid mirū ꝙ illi i bono cōfirmati nō fuerūt
ex clara visione quibus abstracta est visio ad ho-
ram cōcessa sine culpa sua. ¶ Ad tertium dicēduʒ
ꝙ omnes volunt esse beati et etiam bene eē et vi
uere et nō decipi et similia cū de hoc cogitant ⁊ se
cundum hoc generalem conceptionem beatitudi
nis et sunt naturaliter proni ad hoc volendum ⁊
si nihil cogitant adhuc remanebit naturalis affe
ctio ad essendū et bene habendū nisi per electio-
nē liberam actus talis mediate suspendatur ⁊ ni
hil cōmutetꝫ ꝙ magis displiceat ꝙ hec placeant
cogitata tamen aliquid propter infortunia anne
xa et penas nimias nihil huiusmodi possent opta
re nō esse vt euaderent penas suas. ¶ Et dico pro
me ꝙ libentius vellē anichillari ꝙ remanere sē-
per in penis inferni sed ex hoc nō sequitur ꝙ pos-
sim absolute et per se velle nō eē sed propter aliō
et per accidens possum hoc eligere. ¶ Ad formā
igitur argumenti cū accipitur ꝙ nō minus libere
et contingenter fruitur quis deo clare viso ꝙ vult
beatitudinem generaliter conceptam igitur. ⁊c.
¶ Hec propositio est neganda quia omnis conce-
ptio beatitudinis seu actualis illi⁹ cogitatio nūc
in via subest imperio voluntatis saltem mediate
vt sit vel nō sit et illa sublata cessabit talis dilectō
beatitudinis. ¶ Sed clara dei visio nō subest do-
minio voluntatis ⁊c. Et cū vltra aꝫ ꝙ nō obstante
naturali affectione ad volendū beatitudinem cō
ceptam cum aliquis pōt nō velle beatitudineʒ ap
prehensam quia pōt sibi velle miseriā eternā. mi-
hi apparet ꝙ si haberetur noticia experimētalis
illius pene cū sua firma credulitate ꝙ ipsa duraret
sine fine necessario odiretur ita ꝙ nō subesset liber
tati volūtatis velle eam saltem per se nec aliquo
modo non odire eam ¶ Et cum arguitur ꝙ si dya
bolo daretur optio vel de āichilatione sui vel ō
eterna miseria sui. ¶ Dicendū ꝙ si nō esse vel an-
nichilari sit odibilius tali pena ipse posset malle
sustinere illam ꝙ ānichilari cū quo stat ꝙ vtrūq;

valde odiret plus tamen non esse de me tamē cer
tus sum q ego preeligerem nō eē tā̄q mihi min⁹
odibile tamen ad propositum nō ē simi. e de velle
sustinere miseriam et de amare vel nō amare de-
um clare visum. ¶ Ex quo sit hic sermo de amore
primo qui est actus rectus et ibi de amore reflexo
et electiuo de quibus est magna differentia q au
tem in casu augustini rationabiliter possim peli-
gere nō eē sic suadeo ¶ Pono enim q vnus ange
lus veniret ad me offerens optionē talē inter om
nino nō eē et miseriā et nescire ex parte cuius et
deus reuelaret mihi q ipse vellet me omnino āni
chilare ego rationabiliter possem vellem nō esse
simpliciter quia frustra obitaret et cōtristarer op
positum volendo bene tamē verū ē q accidēta.r
vellem tūc nō esse et nō per se sicut nec in casu au-
gustini i quo nollē eē miser. ¶ Ad primum argu-
mentū aug. cū dicit qui dicit mallē hoc q̄ illō eli-
git aliud dicendum q hec ē vera si ly hoc et illud
solum demōstrentur signabilia icomplexe conce-
ptu simplici prime itentionis et per ly aliquid ali
quam naturā exītē vel possibile sed nō eē nō ē hu-
iusmo. nā data mihi oportūitate silēdi vl̄ loqndi si
eligā silere nō eligo aliquid sumēdo ly aliquid p
aliqua natura nec etiam si eligo loqui et tamen
vtroqmō eligo aliquid eo mō quo dicimus eū ali
quid cogitare qui proponit simile et cogitat ante
christi animam non esse z dicitur secundo modo
sumendo aliquid et non esse sic loquendo est a-
liquid et omne significabile complexe siue ne-
gatiue siue affirmatiue. ¶ Item si argumentum va
leret tunc data mihi optione eligēdi esse pessimū
epm vel nō eē epm sequitur per cōsimilem formā
arguēdi q nō possem preeligere nō esse epus.
¶ Item q non possem pree igere nō esse peccator
q̄ esse peccator. ¶ Ad secundum dicendu q si fiat
in maiori distributio pro naturis ɔceditur q quic
quid ē p alio eligendū per se et non solum per ac-
cidens melius est illo sed tunc nō subsūitur quia
nō esse nō est aliquid tale. ¶ Si autem ibi fiat di-
stributio pro omnibus etiam complexe significa
bilibus eo modo quo homini datur optio vtrum
velit currere vel nō currere et tunc si melius sūi-
tur pro comparatiuo boni secundum q iste termi
nus bonus cōuertitur cū ante signi ficāte naturas
possibiles cuius moi sunt subē et qualitates tūc
maior ē falsa quia nō currere est aliquando peli
gendū ipsi currere et tamē nō est sic loquendo me
lius isto qz neutrum eorū est sic loquēdo bonum
¶ Si autē fiat distributio vt prius vltimo z ly me-
lius sumatur pro compa ratiuo boni large sumpti
eomodo quo loquebatur petrus cū dixit bonū est
hic nos esse et quo xps dixit bonū erat illi si nat⁹
nō fuisset hō ille et ecclesiastici. 30. melior ē mors
q̄ vita amara et eccle siastici. 40. melius est mori
q indigere et huiusmodi sic potest maior concedi
quando illa quorum datur optio sunt bona sic lo
quādo sed si ambo sūt mala nō oportet nā de duo
bus malis quorū alterū est substinere minus ma-
lū est peligendū et tamē n oportet q sit meli⁹ nec
bonum eligenti nisi vocando minus malum esse
bonū eligenti q expedit sibi liberari a pena ex q si
potest ab vtroq. ¶ Aliter potest dici q si quid pro
bant hoc est q nō rationabiliter potest quia peli
gere non esse licet hoc absolute possit. ¶ Et hec
est responsio prima aug. ad obiectionē de iterni

nente per seipsum sed verisimilius est mihi q etiā
recte nisi sciretur aliud placere deo. ¶ Ad tertiū
dicitur q maior pōt concedi de bonis eligendis de
malis non oportet ymo peiorātur per minus ma
lum preelectum quāuis nō tantū sicut si eligeret
maius malum dici etiam potest q aug arguit de
electione recta pro vt ipse exprimit et hoc in casu
vbi quis nouerit deum hoc velle cui tenetur ho-
mo se conformare etiam in volendo sustinere pe-
nam quā sibi deus vult infligere quia tenetur de-
um plusq̄ seipsum amare secus autē esset vbi de
us daret optionē et q indifferenter sibi placeret
illud quod placeret eligenti z c. ¶ Itē rationes au
gustini nō concludūt q aliquis volitione absolu-
ta possit velle esse miser sed tantū conditionata si
aliter nō possit esse dices negas igitur augustinū
dicendum q ipsemet concedit in responsione secū
da ad instantiam de occidente q aliquis volūta-
te conformi iudicio erroneo pōt velle nō esse sal-
tem conditionaliter si possit nō eē sine molestia sz
naturali desiderio tunc desiderat quietum eē et
per consequens vult esse. modo dico q i casu suo
ille cui datur optio ista absq errore nouit se pos
se non esse igitur poterit hoc velle ad euadendū
miseriam voluntate conformi iudicio vero licet
nō conformi desiderio quiē naāt quo, detis nul⁹
vult nō eē sed magis liberari a molestia et quie-
tius esse. z quo ad hoc bene sequitur sua cōclusio
¶ Sed de voluntate deliberata probo q recte et
licite et charitatiue pōt quis in casu velle simpl'r Hic pbat q
nō esse. ¶ Ponatur enim q deus alicui perseue- aliqs i casu
ranti finaliter in charitate reuelet vere q moriē- pōt recte vel
do annichilabitur ponatur cum hoc q iste per ali le simpl'r sie ē
quē artetur vel vt consentiat peccato vel moriat
tunc iste iuste eliget mori et per consequens nō eē
¶ Item si talis cui daret optio pnotata deberz ra
tionabiliter peligere miseriā qualem habet dya
bolus aut hoc esset quia sciret deum velle illā p-
tem poni sesse et hoc nō est verum in casu in quo
datur optio quia dare optionem est ponere i ele-
ctione libera illius cui datur sicut patet secundi
regum vltimo de optione trimembri facta dauid
vel hoc esset quia remota culpa pena miserie in-
ferni nō esset simpl'r ita mala sicut non esse suum
vel sicut suum esse est bonum simpl'r vel quia suū
esse est sibi melius q̄ illa pena sit sibi mala. si pri-
mum tunc citius rationabiliter haberet eligere
esse perpetue in sūma miseria pene q̄ q protinu⁹
adnichilaretur data optiōe huiusmodi a deo qd
certum est nō esse dādum nec secundum videtur eē
causa sufficiens quia esse nō esset in bonum dele-
ctabile nec amabile vt cōmodum dato q certifica
rer ab instanti electionis nūq̄ postea haberem a
ctum vel delectationem igitur multo fortius eti
am sub penis gehennalibus non esset mihi aliqd
bonum ymo malū supra modum terribile igr ma-
gis esset odibile mihi esse sub tali miseria q̄ esse
sit mihi amabile Dices penā illaz odio mihi amo
rem amicicie que habeo ad me ipsuz et ad hoc vt
bene sit mihi igitur magis diligo meipsum q̄ ali
am miseriam odiam per illam regulam propter
vnūquodq tale et illud magis z c. igitur per op-
positum odibilius erit mihi destrui q̄ illam mi-
seriam tollerare. ¶ Respondetur negando vlti
mam consequentiam quia licet miseriam in se cō
sideratā nō plus odiam q̄ meū esse diligam tamē

considerando illam prout per illam tante habeo
male esse et misere magis est odibilis mihi ꝙ me
nõ eẽ nec vt sic est a me odita propter me seu pro-
pter meũ eẽ tanꝙ propter magis bonuz ꝙ me sic
miserum eẽ sit malũ ymo me sic miserum eẽ esset
peius ꝙ me nõ eẽ et ideo per se et propter se essꝫ
mihi magis odibile sic me miserum eẽ ꝙ me non
eẽ. ¶ Et ideo ad augustinum dicendum sicut p⁹
ꝙ non eẽ non est eligibile secundũ se vel propter
se sed in comparatione ad maius malum scilicet
considerando sub priuatione afflictionis quia vt
sic habet rationem boni vel apparentis boni.
¶ Ad quartum dicendum per omnia sicut ad ter
tium fuit dictum. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ il-
lud eque procedit contra ponẽtes clare videntẽ
deum libere causare fruitionẽ respectu boni sic
visi sicut cõtra tenẽtes necessario ita ꝙ nõ libere
sit quia si dolor vel tristicia gradum aliquẽ dele
ctationis beatifice impediat causari vł actiue re
mittatur tunc ratiõe ita minuetur ex tali tristicia
gaudiũ beatificum si sequatur ex amore libero si
cut si sequatur ex amore mere naturaliter sequẽ-
te claram visionẽ. ¶ Unde siue graue descenderꝫ
libere siue naturaliter equaliter medium plenũ
resistendo impediret velocitatẽ motus tamen ar
gumentum tangit difficultatem de qua statim vi-
debitur in principio tertij articuli. ¶ Ad sextum
negatur consequentia quia si valeret probaret ꝑ
eam ꝙ voluntas beati confirmata in fruendo nõ
esset voluntas. ¶ Ad augustinum dicitur ꝙ i illo
processu sunt volũtatẽ pro actu libero elicito ⁊
nõ pro potentia ipsa quia potẽtia nõ est in nostra
potestate sicut ipse dicit ibi de volũtate. ¶ Aliter
dicitur ꝙ appetitus intellectualis nõ vocatur ab
eo ibi voluntas nisi ex actu suo libero i quem põt
et secundũ hoc glosandus. ¶ Ad septimum conce
ditur ꝙ beatus necessario bene vult ad hunc sen-
sum ꝙ nõ ẽ in eius libera potestate seu facultate
non bene velle et de hoc dãnato similiter cõcedi-
tur ꝙ non potest dimittere actum malum ⁊ ꝙ ta-
lis actus partialiter est a deo pro vt actus et pro
vt pena sed pro vt est mal⁹ ẽ ab ipsomet dam-
nato tñ hoc tamẽ actu a deo manu tenetur ad pe-
nam suam ¶ Ad octauũ dicendũ ẽ sicut dicetur i
dubio scdo tertij articuli de confirmatione bono-
Tertius ar. rum. ¶ Tertius articulus ẽ mouere dubia et sol-
uere. ¶ Primum dubium vtrum tristicia aliunde
prouenlens possit minuere vel totaliter tollere
delectationeꝫ beatificã stante cõtinue visione dei
posito casu quinti argumenti principalis vel vlte-
rius aggrauato et videtur ꝙ sic quia septimo e-
thicorum ca. vltimo dicitur ꝙ vehemens tristicia
expellit omnem delectationem nõ solũ oppositã
sed etiam contingenteꝫ et eadẽ ratione ecõuerso
nec obstat ꝙ in xpo simul fuerunt summa delectatio
illi anime possibilis et dolor acerbissim⁹ quia hoc
fuit miraculose et nõ per naturã / posset forte di-
ci ꝙ angeli mali potuissẽt per dei potentiam ante
casum suũ habuisse aliquẽ dolorem simul cũ cla-
ra dei visione et ꝙ iste dolor minuisset gaudium
nõ tamen sequitur ꝙ deus potuit fecisse vnũ ha-
buisse tantũ dolorẽ ꝙ nullũ gaudium potuisset i
habere etiam stante clara dei visione sed bene se
quitur ex hoc ꝙ potuisset habere minus gaudiũ
et minus semper secũdum ꝙ haberꝫ maiorem do
lorẽ et maiorẽ et non ꝙ omnino nullum. ¶ Cõtra
si dolor aliquis minuit gaudium hoc est per con-
trarietatẽ formalẽ vel virtualẽ inter ista igit tan
tũ poterit vnũ intẽdi ꝙ aliud aliter totaliter cor
rũperetur sicut ẽ in olbus contrarijs. ¶ Probat
si tantus dolor corrũpit medietatẽ delectationis
igitur duplus corrũpit totam et nõ solũ vnã me-
dietatem residui eo ꝙ est duple virtutis in corrũ
pendo. ¶ Item si tantus dolor corrũpit medietatẽ
de tota delectatione multo fortius alius dolor e-
qualis corrũpit aliam medietatem eo ꝙ pars se
orsum existens a toto minoris virtutis est in resi-
stẽdo ꝙ existẽs i toto. ¶ In contrariu tamẽ cõstat
ꝙ de⁹ clare vis⁹ ẽ obiectũ ita delectabile sicut ob
iectum aliquod infernatũ tristiciã mediãte sua
experimentali noticia sit tristabile alioquin duri
us puniri possunt reprobi ꝙ premiari electi qđ si
videtur. ¶ Respondetur ad istud dubium credo ꝑ
mo ꝙ cognitio ⁊ dilectio obiecti habiti vel rei ha
bite naturaliter causat gaudium sibi correspõdenter ꝑ
portionatũ nec video quin clare videns deũ qua
licũqꝫ pena desperata affligeretur dũmodo non
esset obstinatus in malo sed in charitate potest de
um diligere si igitur si nõ nisi naturaliter sit repu
gnantia inter talẽ afflictionem et gaudiũ natum
sequi ex visione et dilectione dei quod nõ videtur
cũ sint de obiectis disperatis sequitur ꝙ simul po
terit gaudere gaudio debito sue visiõi et dilectio
ni et tamẽ simul affligi nec taliter ex dolore dispe
rato minuetur necessario gaudium. ¶ Secundo
mihi videtur ꝙ non est naturalis cõtrarietas. seu
repugnãtia formalis vel virtualis inter gaudiũ
de vno obiecto et de dolore de alio per se et dire-
cte quia astita nõ repugnãt igitur nec continua sꝫ
amor vehemens vnius staret cum odio vehemen
ti alterius seruãt per deum cognitionibus requi
sitis sed solum immediate et indirecte impedit
vnum per aliud qualiter dolor vel gaudiũ ex vna
parte ita reddit animaꝫ attentã circa obiectũ il-
lius gaudij vel pene vel circa ipsam penã vł gau
dium quod remittitur attentio vel receptio illi⁹
passionis vel obiecti ipsius et ita est generaliter
in vita ista naturaliter ꝙ vehemens delectatio vł
tristicia totam rapit attentionem anime in se ita
ꝙ vix aliquid aliud interim attendi finitur et ex
hoc veritatẽ quod allegatum est ex septimo ethi
corum. ¶ Utrum autem ita sit circa animam sepa
ratam vel reunitã corpori glorificato vel circa an
gelum dubium ẽ nã si sic videretur cognitio matu
tina diminuere vespertinã et ecõtra sed si dicit ꝙ
nõ videtur ꝙ beatus possit simul cognoscere per-
fectissime nõ tot quin plura sicut posset quodlibet
eorum per se et vtrũqꝫ istorũ apparet magnuꝫ icõ-
ueniens. ¶ Dicendum pro nũc ꝙ in statu patri et
vbi corpus nõ aggrauat animam ibi potest anima
vel angelus in puris naturalibus sine gloria po-
situs cognoscere non tot quin plura alterius spe
ciei quodlibet eque perfectum sicut cũ alio vel a
lijs sicut quodlibet eorum per se solum ratio est
quia cognoscere aliquid nõ est nisi potentiam co
gnitiuam habere cognitionẽ formaliter sed co-
gnitiones indiuiduales vel specice spẽ distinctoꝝ
sunt distincte secundum speciem ¶ Distincta autẽ
secundum speciem quorum quodlibet est recepti
bile naturaliter in aliquo sicut forma accidenta
lis inter que nulla ẽ cõtrarietas si potest stare vna
talium formarũ cũ hac forma per se et cum illa ꝑ

se et quelibet vna per se cū qualibet alia de ptis
residuis potest etiam stare cuꝫ multis alijs simul
ymo cū nō tot finitis quin cū pluribus qualibet
existe perfectiua receptibili sine miraculo in ta-
li subiecto bene pōt simul esse lac albissimū ꝛ dul
cissimū ꝛc. ¶ Item nō videtur repugnātia qui tot
simul starent ī aīa nō īpedita act⁹ īpē distincti quos
habitus vel quot species prime actibus sed non
tot species vel habitus quin plures ꝛc. ¶ Secun-
do dico ꝙ hoc non est concedendū de cognitionib⁹
eiusdem speciei quia omnis eiusdem speciei simꝉ
naturaliter receptibilia in eodē informatiue pos
sunt constituere aliquod vere vnū illius speciei ꝛ
de qualibet forma vnius speciei in subiecto aliq̄
informatiue receptibili ē dare tantum ꝙ nō ma-
ius intensiue naturaliter sine miraculo simul re-
ceptibile in illo et tot alicuius determinate per-
fectionis simul ꝙ non plures consequentia patet
quia nihil ad subiectum an partes forme in ipso
recepte adinuicem vniantur vel nō dūmodo rea
liter et vere ipsum informēt posset enim deus du
as medietates albedinis abinuicem vnitas gra
dualiter seu ad constitutionem vnius intensioris
abinuicem diuidere sine hoc ꝙ aliq̄ eorum diuidē
tur a subiecto et etiam econuerso ꝛ per conseq̄ns
si potest repleri per vnam totalem poterit esse ꝑ ꝑ
tes eius siue adinuicē vniantur ille partes siue ñ
¶ Sic etiam dicendū de speciebus et habitibus ꝛ
ideo possent eē tot habit⁹ eiusdē speciei haberi ꝙ
si post videre individuum nullū habitum possꝫ re
linquere et eodem modo dicitur de speciebus ob
iectorum. diceres tunc statim cū tale obiectū fierꝫ
absens a sensu nullā possem habere memoriā vel
abstractiuam noticiam illi⁹ stantibus omnib⁹ po-
rib⁹ noticijs abstractiuis quod videtur absurdū
¶ Respondetur negando consequentiaꝫ qꝛ adhuc
poterit homo memorari illius mediante ꝯceptu
specifico et determinatione signi particularis vel
pronois demōstratiui eo modo quo cogito de pa-
pa vel de anima antexp̄i quorꝫ neutrum vidim⁹
poterit igitur talis memorari ꝙ viderit quēdam
singularem hominem cuius tamē cognitionē ab-
stractiuam singularem et propriam elicere nō pōt
dicens contrarium huius quibus experimur si em̄
quis viderit multa milia hominum et habituet
eoꝫ cognitionib⁹ īdiuidualib⁹ abstractis adhuc ꝑt
semper in abstractiuam propriaꝫ nouiter visi ꝙ̄ li
bucrit sine termino. ¶ Dicendū ꝙ hoc est quia ali
quis conceptus īdiuidualis alicui⁹ speciei habet
de vno qualis nō de alio vt pote quoniā concipit
alia eius magnitudo vel finita vel color ꝛc. vnde
vix vnq̄ videret homo duos per omnia similes ꝙ
si faceret tot potest videre ꝙ staret responsio iam
predicta. ¶ Si dicas nō est dare maximum lumen
naturaliter receptibile in aliquo igitur nec ē da-
re maximum indiuiduuꝫ alicuius specie forme re
ceptibilis in potentia cognitiua. ¶ Respondetur
negādo aīs licet hoc verum sit de potentia dei ab
soluta et miraculose per hoc ad propositum dubi
um quia in beatis vel spiritibus relictis nature
sue non repugnāt naturaliter adinuiceꝫ cognitio
nes sperice distincte ꝛ pari ratione nec amor ꝛ o-
dium contrarites nec etiam delectatio seu gaudiuꝫ
et tristitia disparata de alio obiecto ¶ Et cū instaē
de christo videtur ꝙ ipse tunc habuit corp⁹ passio
nale et mortale de quo cōcessū est ꝙ sibi delectatio

minuit tristiciam et ecōtra nisi miraculose aliter
fiat. ¶ Secūdum dubiū est qualiter angeli confir-
mātur in bono nā si libere cōcausassent suas beati
cas fruitiones tūc videtur libere posse ab illꝭ ces-
sare si vero naturaliter adhuc hñt libertatem ad
quēdā aliā et per ꝯñs talia possent nō exequi si ꝑ
ciperētur igitur possēt peccare ꝛ ita demereri cō
seruationem sue beatitudinis ꝛ ita nō essent ī bo
no confirmati. ¶ Dicendum ꝙ ipsi sunt cōfirmati
per gratiam creatam simul et increatā cōsuman-
tes et confirmantes eos in bono mediāte inclina-
tione fruitionis beatifice et alijs bonis habitib⁹
et actibus ꝛ dei assistentia speciali nec possunt fa
cere aliquid omittendū nec aliud omittere faciē
dum. ¶ Unde Anselmus de casu dyaboli ca. 6. di Anselmus
cit de angelis bonis ꝙ a deo sunt prouecti vt sint
adepti quicquid velle potuerūt nec iam videant
quid plus velle possent et propter hoc peccare ne
queūt. ¶ Itē ca. 25. in fine dicit ad discipulū ꝫ scio
ꝙ supra claruit eū. s. bonū angelū idcirco peccare
nō possunt qui merito perseuerantie a deo proue
ctus ē vt iā nō videat quid plus vel nequeat.
¶ Ex hoc habetur ꝙ angelus primo actu beatifi-
co redditur naturaliter īpeccabilis et confirma
tus posito ꝙ istū actū necessario causꝫ viso deo ꝛ si
libere ꝙ deus illum actū nolit nō cōseruare. ¶ Cō-
tra cū illius actus conseruatione stat ꝙ ipse vide-
at aliquid ꝙ libere pōt velle vel nolle et si circa
hoc habeat preceptum pōt libere omittere vel cō
mittere contra preceptū eo ꝙ preceptū nō tollerꝫ
istā libertatē indifferētie probatur aut intelligis
ꝙ adepti sūt quicquid velle possunt pertinens ad
essentialē beatitudineꝫ tantū aut generaliter de
omnibus ab ipsis volibilibus si primo modo per
hoc nō excluditur potestate peccandi ꝙ cū hoc sta
ret ꝙ in faciēdo misterium suum circa nos possēt
aliquid facere vel omittere contra preceptum.
¶ Si scdo modo tunc assumeret falsum ꝙ angeli
habebunt in futurum circa nos aliquas actiōes
quas propter nos possunt velle habere nō tamen
habens eas in presenti. ¶ Itē beate aīe volunt ha
bere sua corpora que nōdū habent probatur si an
gelus nō cognouisset nisi beatitudinem sicut āsel
mus ymaginatur et haberet eam tunc ipe habe-
ret quicquid illa sola cognitiōe habita velle pos
set et non esset confirmatus ad nō peccandū quia
statim habita cognitione aliorū posset velle alia
et per ꝯñs peccare nisi aliunde reddatur impec-
cabilis habita libera facultate talia volendi ꝫ
nūc est ita ꝙ angeli etiam naturaliter proficiunt
in cognitione quia res noue cōtinue fiūt quas na
turaliter nouiter cognoscunt vel saltem nouiter
eas esse sciūt igitur possūt peccare circa res illas
nisi alia ratio impossibilis assignetur peccandi ꝙ̄
precedēs. ¶ Respōdetur tenendo confirmationē
vt prius quia angelus clare videns deū et ex hoc
necessario fruens eo ex charitate cōsūmata et ad-
iutorio gratie iudicat euidenter ꝙ iste amor frui
tiuus est sibi cōueniens et ex inclinatione illius a
moris eligit secūdum dictamē recte rationis in
omnibus parere tali dño taliter amato et ī tali a
more manu tenetur a deo quo perseuerāte nō pōt
simul velle aliquid omittere contra preceptū dei
nec deus permittit eū ignorare aliqua ad que te
netur. ¶ Etiam dici pōt ꝙ deus assistit ita volun-
tati cuiuslibet beati ꝙ nō sinit eū periculose erra

re vel peccare et concẽt in eo omnẽ actū ad quẽ
obligatur cū quo stat ꝙ multa libere agat et con
tingenter sicut declarabo in tertio libro soluen-
do ipeccabilitatem beate virginis in via. ¶ Sed
primus modus videtur realior et cõformis dicto
anselmi allegato quia illi qui hñt optimū ꝙ vel-
le possunt nõ possũt videre aliquid eo amabiliꝰ
et ideo isto actu vel cõfirmatur a deo vel necessa-
rio ipsum principiant circa deū visū iste autẽ a-
ctus ẽ ita sufficiens et efficax amor dei ꝙ ipse po
situs in volũtate cū amore electio concordi cõse-
quẽter necessitat eam ad volẽdū facere vł omit-
tere quicquid deū nouit simpliciter velle ab ea
fieri vel omitti et deus ratione status beatifici ñ
permittit beato deeẽ noticiam eorū qui simplici
ter vult ab eo fieri vel omitti hoc ẽ ꝙ nullus bea
tus peccare potest stãte et obseruato suo actu be
atifico fruibũdo et libero igitur nõ põt secundū
legem dei nõ stare. ¶ Ex his patet rñsio ad octa-
uū principale. ¶ Ad primū cõtra ans. patet simili-
ter quia preceptū aduenitẽ a actui fruitio et amo
re electiuo concordi quo regũtur opera bonorū
integrant necessitatem ad vnã partem. ¶ Ad secū
dum conceditur prima pars negatur et negatꝰ ꝙ
cū hoc staret eos posse peccare ⁊c. vt patet ex di-
ctis. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ amãt quicquid velle
possũt ad essentialẽ beatitudinẽ pertinẽs. i. sum
mū et optimū quod velle possunt. i. nullū ẽ vnū
volibile aliud ab illo pro quo possent sibi relicte
aie rationaliter velle illud preeligere vt ly quic
quid itelligatur distribuere pro gradibus boni-
tatis realiter vel per equalentiã vel per eminen
tiam natis alicui vnico diligibili cõuenire vel ꝓ
quolibet beatifice diligibili et tunc illud quod i-
statur de corpore nõ ẽ ad propositū. ¶ De quo ta
mẽ; dico ꝙ non possent stante amore beatifico dei
velle reuniri corporibus si haberent preceptū de
opposito et hoc est verum de velle electiuo licet
appetitu naturali qui nõ est actus elicitus si pos
sint dū si separantur hoc nolle. ¶ Ad quartum fa-
tis patet ex dictis diceres ex solutione secundi et
et tertij sequitur ꝙ securitas nõ esset optiã pars
beatitudinis falsitas patet per augustinum. 13. de
tri. ca. 7. ¶ Respondetur ꝙ ẽ optiã pars beatitu-
Tertiū du. dinis essentialꝰ vt alias dixi nõ autẽ est aliqua ps
beatitudinis. ¶ Tertiū dubiū est vtrū aia vel an
gelus relictus naturaliter nature sue necessiteꝰ
odire miseriã expertã vel diligere delectationē
beatificã expertam videtur ꝙ sic per ansel. de ca-
su dyaboli ca. 21. si angeli mali prescuissẽt mise-
riam quã incurrerũt pro peccato nõ potuissẽt pec
casse qꝛ nõ potuissent miseriam illã velle idem pt
argui de beatitudine ꝙ omnes volũt eẽ beati et
bene esse probatur si dyabolus posset suam mise-
riam nõ odire tunc i eius potestate esset ꝙ illa stã
te nõ doleret quia per ansel. de conceptu virgina
li nihil ẽ alicui pena nisi ꝙ est contra eiꝰ volũtatẽ
¶ Contra talis creatura põt iudicare ꝙ talis pe-
na esset pro amore dei sustinẽda et pro maiori pre
mio ꝙ talis pena sit grauis igitur volũtas potest
cõformiter velle tali iudicio practico et per ꝯñs
eligere talem penã sustinere et pari ratione velle
pro maiori et diuturniori bono priuari ad horam
delectatione aperta circa deū clare visum. ¶ Di-
cẽdū mihi videtur ꝙ posito casu iuxta ymagina-
tionẽ dicti argumẽti volũtas possꝫ sustinere velle

per tempus talem penam. ⁊c. ¶ Ad primū in op-
positum cõcedendū ẽ ꝙ nõ est in potestate volũta
tis aie vel angeli experientis obiectum discõue-
niẽs penã nõ isugi vel nõ dolere de ipsa vł habẽtis
ꝓ obiecto tale quid ipsum naturaliter nõ odire.
¶ Et dico naturaliter quia bene staret ꝙ ex bona
causa in qua iudiciū rationis cõcordaret possꝫ ta
le quid velle verū ẽ aut ꝙ angelus nõ potuisset i
uenisse aliquod cur ita placibile ad causandum
actū quo peccauit sicut miseria qua patitur exp-
ta vł scita perpetuẽ debere durare sibi fuisset di-
splicibilis et per consequens non potuisset secū
dum instinctum naturalem ꝑeligisse placibilita-
tem peccati ¶ Ad secundum per idẽ nõ est in pote
state dyaboli nõ dolere de penis quas experit et
forte ẽt de culpa et de carentia beatitudis pro cul
pa hoc enim ẽ vermis eorum qui nõ moritur sꝫ ta
mẽ hoc nõ est ex sola experientia obiecti penalis
exterioris quã etiã habent exĩte ai purgatorio ꝗ
licet nõ possit nõ dolere de pena tamẽ eã libenter
sustinẽt ad beneplacitū dei. ¶ Sed contra sicut oẽ
bonū vel apparẽs bonū ẽ ante compositionẽ vel
diuisionẽ naturaliter placibile ita oẽ malū vł ap
parens malū est naturaliter displicibile ante cõ-
positionẽ et diuisionẽ igitur si afflictioꝰ purgato
rij cõcipiatur cõceptu simplici ante compositionẽ
et diuisionẽ infert odiū sui et penã et per cõsequens
pari ratiõe illa aliaꝫ et sic sine statu ꝓbatꝰ odiū
auget penã et pena cãt vel auget odiū et magis
aucta maius odiū igitur nullus eẽt status i pena
¶ Ad primum dicitur ꝙ nullus actus reflexus ha
betur sine imperio volũtatis vel solus priꝰ vł pau
ci volũtas aut nihil imperat ante compositionē
et diuisionẽ igitur tales reflexiones nõ procedũt
ante cõpositionẽ et diuisionẽ vel non multū quia
quãto tales reflexiones posteriores sunt tanto re
missiores et deficiunt ab efficientia agẽdi cogni-
tionẽ suam experimentalẽ sine imperio volũtatꝭ
vel saltem ad imperiū voluntatis intellectus pt
nõ attendere et nõ percipere tales actus nisi sint
multū excessiui et ita nõ sequitur processus i infi
nitū maxime quia primum penale vel primū cuꝫ
scõo pro statu isto saltem vix permittũt attendere
ad aliud ꝙ ad ipsum. ¶ Ad secundū dicitur ꝙ exi-
stes in purgatorio electiue volũt penã sustinere ⁊
ideo in illis nõ oportet augeri penã ex odio sui esse
pria sicut nec i martiribꝰ dãnati autẽ nõ pñt se ipos
plus affligere ꝙ affligũtur ex impatiẽtia tormẽ
torū. ¶ Verū tamẽ nõ ẽ ymaginãdū ꝙ odiū reflexū
augeat penam ꝗ est actus primus rectus sic ꝙ di-
sponat potentiam ad intensionẽ penam recipien
dã a primo obiecto afflictio prout aliqui dicũt qꝛ
licet potẽtia possit sic disponi per ablationẽ actu
um repugnãtiū tamẽ per positionẽ quorūcūꝗ a-
ctuum nõ magis disponitur potẽtia ad recipiẽdū
penã a primo obiecto afflictio qꝛ de se sũme dispo
nitur si nihil obstet ipediens aliud auget igitur
penã suam alio modo quia. s. ipsamet impatiẽtia
vel odiū seu displicẽtia de pena prima ẽ passio vł
actus penalis discõueniẽs naturaliter et sic quã
to plus volunt procedere dū poterunt displicere ꝓ-
cipere tanto plus affliguntur per aggregationẽ
variarū penarū in tali potẽtia quia cū actus po-
steriores vadũt ad minus et ad minus ideo tãdẽ
deficerent totaliter et ad iperceptibiles displice
deueniretur ⁊ ex opposito iste ꝗ gauderet de prio

dolore posset de suo gaudio gaudere sicut dicit augustinus de materia de penitētia doleat pctōr ꝛ de dolore gaudeat sed sic procedēdo ex curiositate ꝑ imperiū volutatis tandē veniretur ad act⁹ qui non cognoscuntur et qui nec delectabunt nec affligent.

Utrum solus de⁹ licite a

creatura rationali vltimate sit fruibilis ꝙ nō qꝛ entitas resultās ex humanitate christi et supposito verbi ē ita bona sicut deus vel melior ꝛ per ꝯñs licite fruibilis ꝛ tamē ipsa non ē deus cū sit recens. i. non eterna qualis est deus dicente. ps̄. Israel si me audieris non erit in te deus recens. ¶ Sed ꝯtra deo licite ē fruēdū ꝛ nullo alio a deo igitur. Prima pars antecedētis pꝫ ꝑ augustinum de doctrina xpiana li. primo ca 2. ꝛ ponitur hic in di. prima. ca 2. ¶ Secūda pars ꝓbaꝫ qꝛ nihil ē vltimate fruibile a creatura rationali nisi finis suus vltimat⁹ ſꝫ nihil aliud a deo ē finis vltimat⁹ ei⁹ igiꝫ. ¶ Hic erūt quattuor articuli. Primo exponeꝫ ratio tituli ꝛ distingueꝫ de fruitiōe ꝛ alia talia cōia premittenꝫ. ¶ Secundo an deus sit ab oi creatura rationali ordinate fruibilis. ¶ Tertio an aliud a deo sit licite fruibile. ¶ Quarto soluenꝫ dubia q̄ restant. primo ponitur ista particula licite qꝛ illicite cōtingit frui aliis a deo dicēte augu. 83 questionū. q. 30. ¶ Suma ꝑuersio ē fruēdis vti velle atq; vtendis frui. ¶ Addidi etiā vltimate qꝛ q̄busdā contingit licite frui quodāmodo quorū amor ꝓpter se. i. absolutus nō prohibetur ꝛ isto modo scōm multos dicimur frui virtutibus de hoc vide ma. hic di primo ca. penultimo. ¶ Propter quod sciēdū ꝙ frui capitur dupliciter etiam distinguēdo frui cōtra vti vno mō ꝓ amore absoluto alicui⁹ quo aliqd propter se diligiꝫ sine hoc ꝙ illo amore ad aliqd aliō referaꝫ ꝙ magis amatur, ꝛ iste subduntur i amorē sensualē ꝛ intellectualē ꝛ intellectualis diuiditur in amorē naturaliter sequentē simplicē apprehensionē veri boni vel apparētia boni ꝛ in amorē sequētem. 9. ꝛ. d. oēs eīn tales amores nō vlteri⁹ referentes sunt fruitiones quodā mō licet nō proprie. Unde etiā de sensuali seu brutali amore de q̄ videꝫ ꝙ sit fruitio de quo dicit augu. 83. q. 30. frui cibo ꝛ q̄libet corporali voluptate estimanꝫ et bestie v. i aūt nō pōt aliqua re nisi aīal quod ratiōis ē particeps. scire nāq; quo qd referēdum ē nō datū est rationis ex partib⁹. ¶ Scdo principaliꝫ ꝛ ꝓprie sumitur frui ꝓ amore alicui⁹ no solū nō referēdo dilectū ad aliud ſꝫ acceptante illud etiā ꝓ fine vltimo ꝛ repugnāte naturaliter amori relatiuo ipsius ad aliud sicut ad finē magis acceptū sicut loquitur augu. d. si inherere finem in ea ponens letitie tue ꝛc. vt patet hic i textu ꝛ iste mod⁹ fruitiōis nō videꝫ cōprehendere amores ꝓcedētes. 9. ꝛ. d. sed amores habitos mediāte. 9. ꝛ dicit ꝙ talis amor simpliciē non videꝫ excludere relationē amati ad aliud nec finē vltimū ibi statuere ꝛ ꝑ ꝯñs fruitio beatifica videꝫ ꝯtineri sub primo modo fruitiōis vterq; tñ mod⁹ antedict⁹ fruitionis distinguiꝫ ab actu vtēdi re illa respectu cui⁹ habeꝫ illa fruitio de qua loquitur augu. in auctoritate ꝓallegata d. ꝙ vti re aliqua nō pōt nisi animal rationis particeps ꝙ autē aliqd possit amari licite propter se ꝛ tamē non vltimate patet per ma. vbi supra de virtutib⁹. ¶ Probaꝫ primo ethicorū ca. 4. dı qm̄ aut plures videnꝫ fratres horū autē quoidā eligim⁹ propter alterū ꝛc. ꝛ postea ꝑfecti⁹ autē dicim⁹ ꝙ scōm se est ꝓsequibile eo ꝙ ꝓpter alterū ꝛ ꝙ nūq̄ ꝓpter aliud honorē ꝛ voluṗtatē ꝛ itellectū ꝛ prudentiā ꝛ oēm virtutē eligim⁹ ꝓpter ipsa nullo ei aduenientē eligerem⁹ vnū quodq; ipsorꝫ. eligim⁹ aut ꝛ felicitatis gratia ꝓpter hoc suspicātes felices fore felicitatē aut null⁹ eligit gr̄a horꝫ neq; omio propter aliud hec ille. ¶ Contra. 13. de tri. ca. 6. dicit augu ꝙ virtutes ꝓpter solā beatitudinem amamus. ¶ Respondet magister ꝙ hoc dicit nō quin eas ꝓpter se diligam⁹ ſꝫ qꝛ idipsum ꝙ ad eas diligim⁹ referim⁹ ad illud summū bonꝫ cui soli inherēdū ē. dices iste amor quo diligim⁹ aliquid relatiue ꝓpter aliud si illud qd ē ad finē propter finē est amor tā finis q̄ illi⁹ quod ē ad finem vel igiꝫ fruitio est vsus. ¶ Si primū tunc fruimur creatura si scōm tunc vtimur fine vltimo. probaꝫ aut isto actu eque diligim⁹ finē sicut amore absoluto finis aut nō. si eque tunc act⁹ vtēdi esset felicitas qꝛ esset act⁹ optim⁹ voluntatis vel esset perfectior felicitate qꝛ esset eque ꝑfect⁹ amore respectu finis ꝛ preter hoc amor alteri⁹ si nō ē eque ꝑfectus amor finis hō. nō videꝫ cū sit respectu eiusdē finis eque apprehensi ꝛ habeat easdē causas ꝛ etiā cām additā. s. amorē finis. ¶ Probatur tūc ꝟtutibus esset fruendū falsitas patet qꝛ sola trinitate fruēdū est ꝯñā patet ꝑ diffinitionē frui in littera. ¶ Probaꝫ videtur ꝙ deo sit vtendū qꝛ possumus diligere eū ꝓpter aliud. s. qꝛ creauit nos ꝛ redemit nos ac ꝓpꝫ retributionē. ¶ Ad p̄mū ꝯcediꝫ ꝙ idē act⁹ ē vsus respectu illi⁹ qd ē ad finē ꝛ fruitio finis. ¶ Ad scōm r̄ndet okam ꝛ bñ. q. p̄ma di. p̄ma ꝙ nō ē icōuenientē aliquē actū amādi vtēdi aliquo actu fruēdi eē ꝑfectiorē qm̄ iste act⁹ vtēdi ē actus fruēdi qꝛ nō videꝫ ꝙ act⁹ q̄ diligiꝫ creatura ꝓcise ꝓpꝫ deū sit iperfectior q̄ act⁹ q̄ diligiꝫ ꝓcise de⁹ et hoc si sit eq̄ itēsi ꝛ ceteris parib⁹ ꝙ nō sēꝑ eq̄ cōtingit hec ille i sentētia ꝛ hoc intelligas de amorib⁹ ꝓsuppositiōib⁹ naturalr cōpositionē ꝛ diuisionem qm̄ amor fruitiu⁹ vel q̄ sequiꝫ imediate clarā dei visionē q̄ ē ꝓncipalis essē halis btitudo talis naturalr excedit actū vtēdi ꝓpe dictū. ¶ Hoc addendo qꝛ vs⁹ aliqn̄ sumiꝫ large ꝓ cuiuscuq; potentie. ogatiōe sicut i illa rl'a thopica cui⁹ vs⁹ bon⁹ ē. ꝛc. sic aliqn̄ dicimur vti potentiis aliqn̄ habitib⁹ iuxta illō augusti ꝟtutib⁹ nemo male vtiꝫ saltē per modū hit⁹ ꝟtuosi iuxta legē cōeꝫ tñ obiectiue pōt aliqs male vti ipis. ꝓpe aūt ꝛ ad ꝓpositū sumitur vs⁹ qn̄ dicimur vti aliq tāq̄ obiecto ꝑ modū amoris relatiui diligēdo ipm ꝓpꝫ aliō actu eodē illō aliō pl⁹ diligēdo ꝛ ita accipiꝫ ꝑ ma. ꝛ augu. i textu ¶ Ad tertiū dı ꝙ accipiēdo fruitionē ꝓpe cōcedi pōt ꝙ illis fruimur q̄ sic amam⁹ ꝙ ad vlteriorē finem actualr eā nō referim⁹ ꝛ ita ꝯcediꝫ ꝙ fruimur ꝟtutib⁹ ſꝫ accipiēdo frui ꝓprijssime sicut aug. dı ꝛ allegaꝫ i textu tūc sola trinitate fruēdū ē ꝛ nō ꝟtutib⁹ nec aliq̄ pura creatura ſꝫ eis vtendū ē ꝛ ꝑ illas fruēdū ē summo bono. ¶ Ad q̄rtū dicēdū ꝙ deo nō ē vtēdū stricte sūpto isto tmlo vs⁹ ꝓ amore relictio q̄ qs aliqd ꝓpꝫ aliō sicut ꝓpꝫ finē vltimū q̄ vlterior nō q̄raꝫ ſꝫ hēaꝫ oio ꝓ vltio tñ sumēdo vsū idifferēt. s. ꝓ amore relatio alicui⁹ ad aliō ꝙ illo actu ꝓncipali⁹ amaꝫ tūc videꝫ ꝙ ille q̄ diligit deū aliq̄ actu ꝓcise ꝙ redēit vl creauit vl ꝓpꝫ retributionē

Nota ꝙ aliquā rē aliā possum⁹ diligere ꝓpꝫ seipsam.

Okam.

et huiusmodi vbi ipsemet diligens est principale di
lectũ amore amicitie τ alia propter ipm amore cõ
cupiscentie τ vnũ quodcunque propter quod τ illud quod
magis inquã qꝫ ille tũc vtit deo. ¶ Secũdo modo
sũpto termino non primo modo ymo oportet qꝫ eo-
dẽ actu cũ sit deliberat⁹ diligat deũ sũme min⁹ ha
bitualiter vel virtualiter etiã cũ isto simul stat qꝫ
tam actu ꝙ habitu alio diligat deuꝫ sũme sicut fi-
nem vltimũ nec videtur qꝫ illicite ꝙdiu nõ habeat
actũ aliquẽ vere vel interpretatiue repugnãtẽ il-
li amori quo tenet actu vel habitu solũ deũ dilige
re sicut vltimũ finem τ sũme acceptũ. ¶ Tertio no
tandũ qꝫ non est idem dicere solus de⁹ ẽ licite frui
bilis τ solus de⁹ est obiectum debitũ fruitiõis li-
cet aliqui ista duo habeãt pro eodẽ qꝛ vt pꝫ ex di-
ctis dyaboli peccatũ τ omne ens τ oẽ cõceptibile
põt eẽ obiectum debitum fruitionis qꝛ põt diligi
vel odiri propter deũ τ hmõi τ sic esset obiectũ de
bitũ huius act⁹ qui est fruitio. non tñ fruitio illius
1. Cõclusio. sed dei. ¶ Prima cõclusio secũdi articuli qꝫ de⁹ ẽ
ab omni creatura rationali ordinate fruibilis pꝫ
per augustinũ arguẽdo ad partẽ oppositã questio
nis. Itẽ primo cõfes. capi. primo qꝛ fecisti nos dñe
ad te inquietũ est cor nostrum donec requiescat in te.
Itẽ ad hoc ẽ scriptura quasi tota pmittẽs deũ in
premiũ τ beatitudinẽ vltimatã nec ista cõclusio fi
delibus debet esse dubia. tamẽ cõtra eã arguitur.
¶ Primo sic tunc securitas de fruitione beatifica
esset creature possibilis ꝯña tenet qꝛ securitas ẽ
optima pars beatitudinis. 13. de tri. ca. 17. ¶ Fal-
sitas probatur qꝛ tam creatura ꝙ eius fruitio pos
set a deo annichilari et per ꝯñs ipsa nunꝙ fuisset
beata si securitas requiritur ad beatitudinẽ pro
batur tũc vn⁹ beat⁹ posset ꝑcipere totũ gaudiũ al
Anselmus terius ¶ Ansel. 10. de similibus ca. 60. dicit tunc
iusti cuncta scient que de⁹ fecit scienda tã ea ꝙ sũt
preterita ꝙ ea que post modũ sũt futura qꝛ a singu
lis omẽa τ ab oĩbus singuli cognoscẽtur. falsitas
probat qꝛ tunc gaudium quod habet petrus ex se
augmẽtabit viso gaudio pauli τ ecõuerso quo ad
paulũ τ iterũ petro vidente mai⁹ gaudium pauli
plus augebit gaudiũ suũ τ ita de paulo ecõuerso
respectu petri τ sic reciprocando in infinitũ τ pro-
batur de quolibet beato quod habeat gaudiũ in-
tensiue infinitũ probatur tunc vn⁹ beat⁹ foret ma
gis beatus τ mai⁹ gaudiũ haberet ꝙ ali⁹ puta ꝗ
plus hic meruisset sed hoc videt esse cõtra augu-
stinũ τ recitat ma. li. 4. di. 49. vbi dicit vbi erit de
us oĩa in omnib⁹ erit in dispari claritate ꝑ deum
τ postea ma. dicit τ par gaudiũ oẽs habebũt et si
disparẽ cognitionis claritatẽ qꝛ ꝑ charitatẽ que
in singulis erit perfecta tantũ quisqꝫ gaudebit de
bono alteri⁹ ꝙtũ gauderet si illa i seipo haberet.
¶ Cõfirmat ꝑ illud anselmi ca. 25. dicentis certe si
quis alius quẽ oĩno sicut teipsũ diligeres eandẽ
beatitudinẽ haberet duplicaretur gaudiũ tuum
qꝛ non minus gaudẽs ꝓ eo ꝙ ꝓ teipo si vero duo
vel tres vel multo plures idipm haberẽt tñdem
ꝓ singulis ꝙtũ ꝓ te ipso gaudẽs si singulos sicut
teipm amares igit in illa charitate ꝑfecta inume
ralitũ beatorũ angelorꝫ τ hoim vbi null⁹ diligit mi
nus altũ ꝙ seipm nõ aliter gaudebit quis ꝓ singu
lis aliis ꝙ ꝓ seipo: si igitur cor hois de tãto bono
suo vix capiat gaudiũ suũ quomõ capax erit tot τ
tantorꝫ gaudiorꝫ: cõsimile dicit de similibus ca. 27.
igit null⁹ ibi pl⁹ gaudebit alio ymo etiaꝫ videtur

sequi qꝫ creatura nõ sit capax fruitionis beatifice
¶ Ad hunc pũctũ possent adduci quedã dubia so-
luta in ꝓlogo. τ in pma questiõe hui⁹ pme di. Itẽ
tunc creatura teneret diligere deũ sup oĩa. Falsi-
tas ꝓbat qꝛ amor ꝓximi licite põt intendi τ amor
dei remitti donec amor respectu ꝓximi sit maior
ꝙ amor licit⁹ respectu dei. Itẽ tunc volũtas crea
ta teneret diligere deuꝫ infinite. ꝯña ꝓbatur qꝛ si
solũ finite cũ licite possit creatura tãte diligi igit
nõ oporteret deũ sup oĩa diligi. ¶ Confirmat qꝛ si
super oĩa igit plusꝙ infinitos hoies si essent sꝫ il-
los si essent tenereris ifinite diligere qꝛ plus tene
rer vnũ ꝙ duos igit infinitos infinite. Itẽ tũc dor
miens deberet actu vel habitu deũ plus diligere
ꝙ se vel ꝓximũ. falsitas pꝫ de actu qꝛ tũc non hꝫ ta
lẽ et similiter de habitu qꝛ eodem habitu dilige-
re põt sicut tenetur tã deũ ꝙ ꝓximũ τ se. ¶ Itẽ pos
set fieri argumẽtũ ponẽdo casum vt pri⁹ qꝫ aliqs
teneat ad talẽ actũ sñ. a. ꝓbatur tunc qui sic dili-
gendo plus mereret plus ꝑmiaret. accipiat igit
fortes qui multũ meruit iste plus ꝑmiabit ꝙ ifãs
decedẽs sic igit qꝫ i cẽtuplo τ sit plato qui in cẽtu
plo min⁹ meruisset tunc talis ꝑmiaret minusꝙ in
centuplo τ per ꝯñs ꝑcise ꝙ infans τ sit cicero qui
adhuc min⁹ ꝙ plato tunc talis ꝑmiaret min⁹ ꝙ in
fans quod est incõueniẽs. ¶ Item tũc quis tenere
tur diligere deũ scdm totũ suũ posse sed hoc nõ po
test impleri in hac vita secundũ sanctos τ ita tene
tur ad impossibile. ¶ Cõfirmatur hoc quia si pos-
set hoc preceptuꝫ impleri tunc esset dare perfecti
simam dilectionem qua viator hroct etiã qua bea
tus in patria teneretur deũ diligere. Falsitas pro
batur quia habita ista adhuc potest deus ostende
re tali voluntati aliam causam quare ab ea esset
diligibilis prius ab ea non perceptam et tunc te-
netur plus diligere ꝙ prius ymo vt videtur ꝙto
deus plura cognoscibilia ei ostenderet ex tũc pl⁹
teneretur eum diligere sed non tot quin plura po
test sibi simul distincte ostendere per tertium spe-
ciem distinctam igitur τc. ¶ Item plus diligit se
ꝙ deum nec potest aliud facere quia se non potest
non diligere quia non potest non velle sibi beati-
tudinem vel non odire miseriam hoc patet. 13. de
trinitate capitulo quinto vbi prius qꝫ omnes vo-
lunt esse beati illud qꝫ vnum ardentissimo amore
appetunt deum aũt põt non diligere igit τc. Pre
terea tunc post pctm mortale habito isto actu dili
gendi deum super omnia aut secundum cõmunem
legem statim infunderetur gratia aut nõ si sic tũc
peccator mortalis poterit saluari sine penitentia
quia ponat cas⁹ de vno ꝗ nõ habeat post peccatuꝫ
mortale actũ aliũ bonũ añ instãs mortis/ si dr qꝫ
non tũc i eodẽ casu vel etiã addito qꝫ ne ydolatra
ret vel ne deũ abnegaret occideret sequitꝫ talis
dãnaret qđ eẽt valde crudele dicere. ¶ Itẽ ꝙtum
valet creatura tñ põt licite diligi a volũtate crea
ta sꝫ beata virgo ad min⁹ tñ valet ꝙtũ ipa diligit
deũ igit ipa põt licite tñ diligi a beato petro sicut
ipa diligit deũ sꝫ ipsa plus diligit deũ ꝙ beat⁹ pe
trus igit põt licite plus diligi a beato petro ꝙ de
us. ¶ Ad primũ ꝯcedit qꝫ null⁹ ẽ beat⁹ nisi sit secu
rus de ꝑpetuitate btitudis talis aũt securitas est
firma τ vera adhesio sicut patebit i materia de reue
latiõib⁹ futurorꝫ ꝯtigentiũ. Hic etiã ꝗdã rñdet si-
cut negando istã ꝯñam de⁹ anichilabit petrũ igit
petrus erronee estimauit se semꝑ habiturum illã

gaudiū quia illa estimatio nihil addit sup cognitionē petri in verbo ꝛ ideo sicut deꝰ estimauit beatitudinē petri fore eternā ꝛ tamen pōt nō estimasse illam fore eternā absqꝫ errore ita petrus cuius cognitio ē in verbo nūc estimat suā beatitudinem semꝑ fore ꝛ tñ pōt non estimare hoc ꝛ similiter nō estimasse et hoc siue ponat ꝙ ipsa estimatio petri sit ipsum verbū dei siue actus secundꝰ respectu cuius verbuꝫ se habeat sicut species in memoria qꝛ vtroqꝫ modo ista estimatio pōt non fuisse estimatio tñ causa quare estimatio sit in verbo sit ex hoc scꝫ ꝙ verbum repꝛesentat illam beatitudinē semꝑ fore ꝙ tñ verbum pōt non repñsentare hec ille. Contra hāc respōsionē nō oportet laborare qꝛ auctor ꝓprius a ꝓposito alibi impugnat eā sicut patebit in materia de reuelationibꝰ futurorū. Hec tamē responsio est meo iudicio tenenda a ponētibꝰ verbum ipsum esse visionē qua formalit creatura videt res in verbo ꝛ hoc dicit cōiter sed hec via est apud me impossibilis ꝛ etiam apud eū qui eā improbat in materia de futuris sed dato ꝙ actu scdo distincto a verbo estimet beatꝰ Petrus suaꝫ beatitudinē semꝑ fore illa ꝯña est apō me optima petrus estimat se semper fore beatum et petrus anichilabit et ꝑ consequens non semꝑ erit btūs igit petrus erronee estimat ꝛ de hoc non est hesitatio. ¶ Ad secundū satis est credibile ꝙ q̄libet beatus cognoscit totū gaudiū essentiale alterꝰ etiā forte distincte ꝛ in ꝓprio genere vel potiꝰ i verbo ꝛ hoc magis innuit verba multa anselmi i passu vbi arguendo allegat. Et vlterius dicit ꝙ ex tali visione non sit maius gaudiū essentiale in aliquo eorū sꝫ bene habebūt ex hoc ꝙ vident mutuo gaudia sua essentialia plura gaudia vel intēsius gaudiū accidentale sed nō oportet ꝙ vlterius ꝓpter illa gaudia accidentalia nouiter vel plus gaudeant qꝛ de hoc ꝙ vident gaudia accidentalia mutuo in se parū curant sꝫ si alter videret in alio maius gaudiuꝫ essentiale ꝙ priꝰ tunc plus gauderet ꝙ ante. ¶ Contra tunc ꝑfectus amicꝰ non plus gauderet de maiori bono sui amici ꝙ minori. Certe inquit doctor quidā pōt concedi cōclusio ista scꝫ ꝙ amicus nō plꝰ gauderet de maiori bono accidētali tñ amici sui ꝙ de minori. Intellige tñ semꝑ ex tali causa occurrente ꝛ ꝑcipue esset ista respōsio ꝓbabilis i talibꝰ reflexionibus i se ipso quādo tñ ꝓcederet ꝙ videret magis ꝓcessus curiositatis ad experiētiam libertatis vel hmōi ꝙ vtilitatis vel cōmodi. Vel secundo oportet dicere ꝛ hec responsio est incertior ꝙ nō est possibile ꝙ beati videant mutuo sua gaudia oīa et omnes cognitiones distincte quanlibet si detur talis processus sine termino in talibus reflexionibus visionū ꝛ gaudiorꝫ qꝛ tunc quilibet videret in alio distincte infinita sicut patet deducēti

Anselmus Sed contra hoc stat auctoritas anselmi quia tunc iusti scient oīa q̄ deus fecit scienda. Itē illud in libro. 3. distin. 14. anima xp̄i nouit oīa q̄ verbum ꝛc. ¶ Item hoc ē cōtra te qꝛ concedis ꝙ non tot quin plures cognitiones vel amores diuersarū specierū possunt esse in eadē anima. Preterea lꝫ sic pōt euadi de visionibꝰ ꝛ gaudiis reflexis respectu sui ipsius seu in se ipso ꝓpter hoc ꝙ forte nō cognoscūtur actus posteriores sine imperio voluntatis tñ hec euasio nihil iuuat quin beatus petrꝰ videat i paulo distincte quodlibet ꝙ simul suo intellectui presentatur in intellectu pauli ex quo enī quodlibet illorum est naturaliter motiuū ad cognitionē sui ita bene sicut aliud eorūdē et etiā intellectus est tam naturaliter actiuus ꝙ naturaliter passiuꝰ respectu intellectionū hmōi videtur ꝙ quodlibet eorū vel nullū videbit. Nec hic valet euasio eiusdem dicentis ꝙ actꝰ quilibet cognoscitur formaliter ꝑ se ipsum ꝙuis enim hoc sibi daretur tamē constat ꝙ petrus nō cognoscit actum pauli formaliter p[...]ium sed actu visionis alio ꝛ alterꝰ speciei ab illo cum habeat obiectum alterꝰ speciei ꝙ ille. Et per hoc idē ꝓbatur ꝙ per actum alium secundum speciē videt actum illuꝫ in se ipso. Etiā sepe experimur ꝙ quandoqꝫ intelligimꝰ obiectuꝫ aliquod sine hoc ꝙ talē actum simpliciter cognoscamus. ¶ Ad primum dicit ꝙ anselmus non dicit scient oia sed oia que fecit deus scienda semꝑ a talibus. Ad secundū per idē sicut alias magis explicabitur ala etiā illa scit oīa que deꝰ in verbo sicut in principio habituali ad faciendum nec actu cogitare de vno nūc de alio etiam si nullam spēm vel habitū aliū requireret. Si aūt magister vellet dicere ꝙ cognosceret omnia distincte q̄ deus sibi nō crederem in hoc dicto maxime cū omnia argumēta sua sint valde exilia in hoc puncto. Si itelligat de oībus factis fiendis ꝛ possibilibꝰ tūc eñ haberet infinitos actus distinctos simul quorꝫ quilibet esset distincta ꝛ perfecta cognitio equalis alicui cognitioni date vel ꝑfectior illa quod nō cōcedit vel vna infinite perfectionis i essendo cognitionē nouit igit simul oīa q̄ deꝰ idistincte ꝛ i genere actu tñ clariori ꝙ nos non aūt omnia quodlibet distincte quia hoc est impossibile creature. ¶ Ad tertiū ꝛ ad quartum simul apparet mihi dicendū ꝙ i talibus reflexionibꝰ mutuis actus posteriores sunt imperfectiores ꝛ sic tandē deficiūt a perfectione requisita ad distinctā cognitionem sui causandaꝫ in intellectu approximato. ¶ Ad tertiuꝫ principale istius dubij cōcedo ꝙ qui plus hic meretur plꝰ habebit de gaudio essentiali. Ad. M. dicitur ꝙ ipse ponit duas respōsiones vnā ꝙ omnes habebunt par gaudiū ꝛ si instatur ꝙ tunc esset omnium par beatitudo Respondet negando ꝯñam eo ꝙ non ē ibi paritas cognitionum. ¶ Contra tale gaudiuꝫ est premiū essentiale ex quadā alia questione huius distinctionis sꝫ differentia essentialiū erit ibi secundū differentiā meritorꝫ iuxta illud euangeliū. In domo patris mei mansiones multe sunt. Et secundū gregorium. 4. moralium capi. 34. ꝛ secundum haymonē sup apoca. ꝛ scdꝫ augustinuꝫ de verbis dñi sermone. 49. sicut allegat eos Io. in tabula originalium nec sufficit dicere ꝙ intelligunt de differentia visionū ꝛ fruitionū precedētium ipsū gaudium quia sicut allegat ibidē ex grego. mor. Gregorius beati tantum videbunt quantum amabunt ꝛ tantum amabunt ꝙtum cognoscunt. Ista igit prima respōsio magistri nō ē vera. Scdo respondet ꝛ bñ vt nō referat paritas ad itētionē affectiōis gaudentiū sed ad vniuersitatē rerū de quibꝰ gaudebitur quia de omni re de qua gaudebit vnus gaudebūt omnes et hoc sine hesitatione. Verum est intelligendo hoc ꝙtum ad beatitudinē essētialem ꝛ ille res solum sunt. pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūs sācꝰ ꝛ sic videt augustinꝰ loq̄ dicēs ꝙ vbi deꝰ. erit oīa i oībꝰ erit etiā i dispi claritate par gaudiū. vocauit igit gaudiū par ꝛ cōe oībꝰ obiectū de quo gaudet beatifice essētiali btitudine eo mō q̄ nūc tenerrie diligē

filium suũ dicere solet ipse est totum gaudiũ meũ.
¶ Ad confirmationẽ respondet quidã cõcedẽdo q̃
vnusquisq; ibi tantũ gaudebit de bono alteri⁹ qui
est sibi par in p̃mio sicut de suo bono ⁊ pl⁹ gaude-
bit de bono meliori se q̃ de suo q̃ iste ppositiones
significant q̃ vn⁹ quisq; ibi tantũ gaudebit de hoc
q̃ videt amicũ suũ ita bonũ sicut ipe ẽ equalit̃ bea
tum cũ ipso sicut gaudet de hoc q̃ pcipit meliorẽ
se plus se btm̃ ⁊ de hoc q̃ ipsemet habet suã beati
tudinẽ minorẽ nec ex primo sequit̃ q̃ vnusq̃sq; tm̃
gaudeat de bono amici sui q̃tuz gauderet si illud
esset i se sicut etiam nec duplatur suuz gaudiũ i se
ipso ꝓpter hoc q̃ scit se eẽ beatum i aliquo gra-
du q̃ ex hoc solo non habetur nisi gaudiũ accidẽ-
tale. ¶ Ista r̃sio non deuiat a vero q̃tum mihi vi
detur nisi i hoc q̃ ponit q̃ gaudiũ ꝓueniẽs ex hoc
q̃ beatus videt vnũ parẽ esse sibi equalit̃ beatum
secum ẽ equale illi gaudio quo pcipit se esse in tã-
to gradu beatũ q̃ vnusq̃sq; post deũ summe diligit
se ⁊ ex hoc exigit ordo charitatis nõ dico ad plus
sz intimi⁹ ⁊ singulari⁹ ⁊ hec ego cõcedo. Sz contra
sunt v̾ba anselmi si alius haberet eandẽ beatitu-
dinẽ duplicaretur gaudiũ tuum ⁊c. Forte dicit̃ q̃
bono gaudio gaudet respectu sui ⁊ oim̃ aliorum.
¶ Sed contra hoc sũt p̃allegata v̾ba anselmi. For
te dicit̃ q̃ ipe vocat gaudiũ sicut dictũ est ad argu
mentum p̃cedens ipsum obiectũ de quo gaudetur
⁊ ita duplicatur gaudiũ in me ⁊ alio mihi pari q̃
duo bona pares duplo plus valẽt q̃ alter eorum.
Contra anselm⁹ exprimit se loqui de gaudio qd̃ ẽ
affectio gaudẽtis igitur. Aliter forte dicit̃ cõpo-
nendo vnã ymaginationẽ ex duabus p̃dictis q̃ scz
duplatur vocando gaudiuz ipsa obiecta de quib⁹
gaudetur cũ vnitate gaudij cuiusdã quo de oib⁹
talibus gaudetur equalit̃. Sz nec hoc est ad men-
tem anselmi q̃ loquit̃ de duplatione gaudij i ala
receptibilis q̃ dicit si cor hois de tanto bono vix
capiat gaudium suũ quomõ capax erit tot ⁊ tanto
rum gaudiorũ. Aliter forte respõdetur sicut respõ
dent diuersi M. q̃ verba ista anselmi nõ sũt vera
ad vim vocis sed excessiue ⁊ deuotionis excitatiua
Anselmus ⁊ per duplationẽ non intendit nisi grandẽ additio
ne ⁊ quãdo dicit tantũ ⁊c. intelligit̃ taliter dilige
re aliũ sicut se. Contra anselm⁹ dicit vbi null⁹ mi-
nus amabit aliũ q̃ se. ¶ Item tũc saltẽ beatus de
gaudio alteri⁹ aliquo certo gradu gaudij gaudet
⁊ iterũ de gaudio alteri⁹ parũ illi tãto gradu ⁊ sic
de tertio ⁊ quarto ⁊c. igit̃ non est finis multitudi-
nis equaliũ gaudiorũ in eodẽ quod nõ ẽ verum.
¶ Item tunc cũ alios in certo numero pl⁹ diligat
q̃ vnũ eorũ plus de ipsis gaudebit igit̃ tandẽ ali-
quos in certo numero magis vel equaliter dilige
ret sicut se sed hoc nõ videt̃ q̃ sẽper pl⁹ odiret so-
lus annichilari q̃ oẽs dãnandos si alterum opor-
teret ⁊ si dicis q̃ beat⁹ infinite pl⁹ diligit se q̃ aliũ
Contra scd̃m anselmum icõparabiliter pl⁹ gaudet
de gaudio dei q̃ de proprio igit̃ de ꝓprio nõ potest
gaudere nisi finite ideo alit̃ dicit alius M. conce-
dendo cũ priori respõsione q̃ sermo ansel. est exci-
tatio deuotionis vel nõ ẽ intelligẽdũ de vi vocis
vel si põt glosari in illa charitate ꝑfecta ⁊c. null⁹
min⁹ diliget aliũ ⁊c. hoc ẽ non min⁹ ꝑfecte iplebit
p̃ceptum ibi illud diligas ꝓximũ ⁊c. quia ibi ma-
gis diligunt inuicẽ q̃ si vnus in via diligeret aliuz
omnino sicut se ipsum ⁊ ꝓpter tantã ꝑfectionẽ di-
lectionis dici potest q̃ nullus min⁹ ⁊c. nec sequit̃

secundũ sic exponentẽ q̃ beatus equaliter diliget
quẽcũq; minus beatũ et magis beatuz sed magis
quẽcunq; beatũ diligit q̃ quisq; se ipsũ. Et ita per
fecte gaudet quilibet ibi de alio q̃ ad ostendẽduz
perfectionẽ dilectionis dici põt non aliter gaude
bit q̃sq; ⁊c. Hec ille. Pro certo hec ẽ pulchra glo-
sa quia nihil omittit de cõtingentib⁹ in isto ꝓcessu
anselmi quin ad hanc expositionẽ poterit cocorda
ri q̃ anselmus exẽplificat de statu isto dicẽs si qs Anselmus
hic aliquẽ aliũ oĩno sicut se ipsũ diligeret ⁊c. vo-
lens p hoc nos manuducere ad ymaginationẽ ma
gnitudinis gaudij l beatis ⁊ scd̃m hoc valet ista cõ
sequẽtia si ibi q̃libet tm̃ diliget aliũ sicut hic se ip
sum ⁊ tm̃ gaudet de bono alteri⁹ sicut hic faceret
de bono ꝓprio tunc ibi p gaudiũ de bono vni⁹ alte
ri⁹ duplicabit̃ gaudiũ q̃tum hz quis vel habere
põt secundũ statum vie de bono ꝓprio et p triplo
triplicat̃ gaudiũ hic habituz de bono ꝓprio et sic
deinceps hec glosa mihi placet siue sit ad mentem
anselmi siue non q̃ cõsequẽter exponit eũ. Respõ
sio sua ꝓpria tenet q̃ beat⁹ quẽlibet habebit tan-
tũ de gaudio q̃tum sua naturalia capere põt et si
sufficeret sua naturalia pl⁹ capiẽduz pl⁹ haberet
sine miraculo q̃tũ est ex parte dãtis et eorũ q̃ sunt
ibi occasio gaudij bene ꝓpter seruitutẽ potentie
non oportet q̃ respectu cuiuslibet equaliter beati
cũ alia atestat equalis gradus gaudij sz sufficit q̃
in Petro termini pauli atestat aliq̃s grad⁹ et ite-
rũ respectu alterius et sic deiceps remissius cãm
et remissius et ex oĩbus gradibus posteriorib⁹ au
get̃ gaudiũ. Ita q̃ ex eis surget vnũ gaudiũ q̃ con
tinue intendit̃ vsq; ad diẽ iudicij et tunc tota capa
citas actiua propinqua repleta erit gaudio acci-
dentali sicut nunc repleta est essentiali. Mihi ta-
men apparet nec discordo a p̃dicta respõsiõe q̃ an
selmus non vult dicere q̃ de facto ita erit sz q̃ i il-
la ꝑfecta charitate tanta erit materia et occasio
gaudiorum vel principia nata actiue principiare
equalia gaudia q̃ tantum gaudebit q̃tum pote-
rit capere de gaudijs talibus etiam p̃ter illud in-
effabile gaudiũ dei de quo beatus paul⁹ sine esti
matione gaudebit q̃ de se et omib⁹ alijs secũ. De
hoc vide textum anselmi. Unde absq; hesitatione
apud me quilibet replebitur etiam infans nouit̃
baptizat⁹ tãto gaudio respectu dei in aliqua spe-
cie q̃ti in illa specie ẽ naturaliter capax sine mira
culo simul sua als et si sufficerẽt sua naturalia ad
plus capiendũ sine miraculo plus haberet et ita
etiam erit de alijs specieb⁹ gaudiorum q̃ licet ibi
mãsiones multe sint q̃si differentia specifica p̃mio
rum tamen quilibet in specie qua premiabit̃ sine
mensura ex parte dantis ideo optime dicit ansel-
m⁹ vt nõ sufficiat ibi tota mens totum cor ⁊c. Di-
ces mereatur aliq̃s repleri gaudio alicui⁹ spẽi ⁊
cũ hoc aliquã ꝓportionẽ spẽi superioris et moriat̃
tũc replebit̃ sua capacitas naturalis illi⁹ speciei
superioris cui⁹ solũ meruit ꝓportionẽ. ¶ Itẽ tũc
hñs meliora naturalia habebit pl⁹ de gaudio ⁊ p
ꝯñs nõ erit p̃cise retributio scd̃z merita. ¶ Ad pri-
mum dicitur q̃ in illo casu q̃tum valeret illa pro
portio cum gaudio repletiuo speciei inferioris
tantum deus retribueret vt estimo in specie vna
precise equiualenter duobus sed nõ videtur opor
tere quia in illo casu capacitas naturalis propin
qua illi⁹ totaliter repleret̃ illa portiõe q̃tum ad
illaz spẽm eo q̃ talis capacitas ꝓpiqua ẽ magna

vel per ea secundū exigentiam meriti. Et per hoc
patet solutio secundi tamē non precise fit retribu
tio secundū valorē meritorū qz nõ sunt condigne
passiones &c. sed scdm proportionem regule retri
butiue quam taxauit deus. ¶ Ex his patet ad se-
cundu argumentū contra vnā respõsionē precedē-
tem q erat de gaudijs equalitū beatorū. Et dicit
q non distincte simul gaudet singulis gaudijs de
singulis sed de tot quot põt vna vice & de oibus si
mul vno maximo gaudio & nūc distincte de vno nūc
de alio sicut sibi placet vel secundū q vnus ē nunc
sibi sufficiēter pñs alius alia vice. non ē enī veri-
simile qui eoꝝ habitatio habeat beatos aliquos
improportionalit̃ distātes qnq; ad amores & pas-
siones taliū gaudiorum & xp̃us oibus ē presens i
verbo & hij etiā sunt et corpore viciniores q hic i
animo in terris magis ꝑcepta eius adimplendis
animo appropinquāt vt ad litterā verum sit forte
q in domo patris mei mansiones multe sunt nullꝰ
tamen ibi angustia artabitur qui poterit ꝑ vices
sicut volet sicut iudicabit iustum esse vel dignū ac
cedere nunc propinquius nūc distantiꝰ ꝓ exigētija
meritorū redire vt placebit. ¶ Ad tertiū dicitur
q ꝓportionaliter firmiꝰ diligit se q̃ alium ymo q̃
deum ad hunc sensum qz a sui ipsius amore natu-
rali difficilius põt euelli talis firmitas amandi
est a deo sibi indita & a deo accepta dū modo deum
plus appreciet̃ q̃ se. non aūt incõparabilit̃ diligit
se scdm intēsionem amoris vel scdm magnitudinē
boni optati nec icõparabiliter plꝰ se appreciat̃ sz
precise sicut valet & q̃tum valet. ¶ Ad primū argu
mentum scde vie pricipalis cõtra cõclusionē datā
cõcedit̃ q tenemur deū diligere super oia & tñ lici
tum est aliquādo intēsiori actu diligere creaturā
q̃ alias deū / tñ non credo q amore electiuo distin
cto contra amorē naturaliter cõsequentē simpli-
cem rei placibilis apprehēsionē liceat simul co-
gitando de deo & quouis alio quādo cõparat illa
ad inuicē secūdū amabilitatē eoꝝ intēsius dilige
re aliud q̃ deum de amore autē naturali respectu
rei nõ ꝓhibite precedēte. 9. & 10. dicit probabilit̃
doctor quidā q multi sunt fideles q nunq̃ tam in-
tenso actu dilexerūt deū q̃ intense appetierunt ci
bum qñ famescebant & potū quando sitiebāt vel
forte q̃ intenso actu mater aliqua diligit filiū vel
aliqua iuuēcula sponsum suū nec tales intēsiões
actuū sunt dānande aut forsan vituperāde q̃diu
deus ꝑ amorē ꝑponitur modo dicto. Hic tñ addo
vnum q nunq̃ per actum ꝑcedentem ex charitate
q̃tum mihi videtur intēsius diligitur aliud a deo
q̃ deus qz omnis talis dilectio respectu creature
est amor relatiuus illius in deū sicut in finē. ¶ Ad
scdm concedit̃ q volūtas tenetur infinite diligere
deū appciatiue sed nõ actu infinito intēsiue. ¶ Ad
tertiū conceditur si essent hoies infiniti q teneor
eos diligere infinite quodāmodo. i. improportiona
biliter plusq̃ vnū nõ infinite actus scdm intēsionē.
sed plus incomparabiliter ꝑeligendo salutē oim
illorum cõiunctim q̃ vnius solum vel q̃ duoꝝ vel
triū & sic sine fine & tamen teneor deū plus dilige-
re q̃ omnes illos non tñ sequit̃ q tenerer eum di-
ligere plusq̃ infinite eo q ly plusq̃ confundit &c.
Dicit q tunc sequitur q multa possem diligere sic
q scdm plus infinite q̃ primum & tertiū plus infi-
nite q̃ scdm & quartum q̃ tertiū quod nõ videtur
ymaginabile. Cõsequētia patet in terminis sit a. pri

mum charitatis. b. scdm aia vna itellectiua. c. ter
tium infinite tales anime. d. quartum egomet. e.
quintum deus & patet deductio. ¶ Respondet̃ q si
modus amandi expressus per hanc aduerbialem
determinationem infinite requireret infinitatē rei
semp q licite diligeret̃ vel infinitū excessum illius
rei super aliam tunc consequēs illatum esset im-
possibile sed nõ est incõueniēs vbi ly infinite modi
ficat actus volendi & amādi quelibet vna res icõ-
parabiliter ꝑappreciatur alteri quo ad bonū vni-
uersi vel quo ad licitū bonū propriū & sic tenerer
iminente necessitate famis īfinite ꝑoptare bucel-
lam panis q̃ aurū / modus enī debitus amādi nõ
semper proportionaliter q̃titatibus vel bonitati
bus rerū sed sicut dictum ē deū tamē solū propter
infinitam bonitatē suam tenetur voluntas dilige
re infinite ymo infinities infinite. ¶ Ad quartū di-
citur q dormiēs eodē habitu tenetur plus dilige-
re deum q̃ alia. ¶ Ad quītū dicitur q licet ꝑceptū
dilectionis semper obliget nõ tamen pro semꝑ ad
minus tamen illis temporibus quibꝰ specialiter
ꝑcipimur vacare culture dei. Dico etiam q qui-
libet tenetur deum sic diligere semꝑ in habitu be-
ne prompto ad actū vt omni vice qua occurrerit
tentatio ad mortale pctm in qua amor dei sup oia
requiritur ad euasionē peccati. In isto casu possit
in actu amoris talis exire & vlterius qñ ponit̃ ca
sus &c. Respondendū ē sicut prius de peccato ante
a. ¶ Ad sextum dicit̃ q premia nõ ꝑcise dant̃ ꝓ me
ritis illius qui ꝑmiat̃ sed ꝑ sacramenta a deo isti-
tuta vel alia remedia ex dei gratia & merito xp̃i.
Unde si aliquis ꝑcise ꝓ suis meritis ꝑmiaret̃ for-
te non contingeret ad ꝑmiū paruuli baptizati ta-
men credo q tam baptismꝰ q̃ circūcisio restituit
ad gradum q prius fuisset datus scdm exigētiam
originalis iusticie & quod vltra talē gradū habet̃
est ꝑ merita ꝓpria. ¶ Ad septimū dr q hõ tenet̃ il-
lud ꝑceptū iplere i via mediante gr̃a & iste diligit
toto corde deū q oibꝰ aliis corde dilectis deū ꝑpo
nit & ea i deū refert ꝑ amorē ille simplicit̃ ex tota
mēte q oibꝰ aliis a deo q̃ memorit̃ vel habitualit̃
cognoscunt̃ cū occurrūt plꝰ deū diligit. Et ꝑ hoc
pz ad cõfirmationē qz si ly ꝑfectissimā denotet itē
sionē dilectiõis nõ seqtur qz scdm expositionē iam
datā aliqs põt diligere deū ex toto corde q tñ ad-
huc itēsiori actu põt diligere deum ex toto corde.
¶ Ad octauū dr q magis diligit se q̃ deū hoc ē fir
miꝰ nõ aūt magis appciat̃ se q̃ deū nec citiꝰ elige-
ret deū nõ esse q̃ se. Aliter dico negādo q aliquis li
cite firmiꝰ diligit se q̃ deū ymo existēs i charitate
potiꝰ vellē nõ esse vel oēm miseriā ymaginabilit̃
sustinere q̃ velle deum nõ eē & hoc loquēdo q de
velle electiuo nec auctoritas augustini ē i ꝯtrium
qz de facto sic est qd omēs tā velle naturali q̃ ele-
ctiuo volūt bñ esse tñ nõ sequit̃ qui bonꝰ hõ arta-
tꝰ ad vnū istoꝝ potiꝰ vellet nõ esse vel miserū esse
q̃ deū nõ esse. ¶ Ad nonū pie credibile est q talis
saluaret̃ & hoc tz scotꝰ i. 4. qz lz nõ peniteret for-
malit̃ tñ ꝟtualit̃. ¶ Ad decimū dr ꝯcedēdo q q̃tū
valet creatura tñ põt licite diligi ita q tñ appcie
tur & tūc negat̃ minor i illo sensu scz q beata virgo
tantum valet q̃tum ipsa diligit deum appreciati-
ue quia sic infinite diligit deum si autem ly q̃tum
& tantum notant intensionem actus diligendi tūc
non est comparatio inter actū et obiectu & si ipro
prie admittit̃ cõparatio ꝯcedi põt maior ꝓut ly q̃tū

denotat proportionem ⁊ non equalitatem et tunc non sequitur ꝙ beata virgo licite pōt tantum diligi ⁊c. licet tamē conclusio nō sit īpossibilis qꝛ stat ꝙ beatus petrꝰ aliquo actu diligit dñm ⁊ ꝙ licite actu intensiori pōt diligere beatam virginem eo:

3. articulꝰ. dem tamen actu preponderat deum. ¶ Tertiꝰ articulus vtrum aliud a deo sit licite fruibile proprie loquendo de fruitione vltimata videtur ꝙ sic per argumentum principale de ente resultante ex verbo ⁊ humanitate assumpta. Item oē finitū potest quietari per finitum cum non habeat appetitum infinitum igitur ⁊c. ¶ Confirmatur qꝛ appetitus bruti animalis pōt quietari ⁊ satiari per finitum sed appetitus hominis nō in infinitū excedit ipsū igiꝣ. Item beatꝰ petrꝰ finite diligit deū igitur solum finite plus diligit deū ꝙ̄ se. Sit igitur in quadruplo ⁊ reueletur petro ꝙ ipse in quadruplo plus sit dilectus a deo ꝙ̄ linus igitur petrꝰ tenetur se in quadruplo plus diligere ꝙ̄ linū qꝛ tenetur diligere ⁊ velle sicut scit deū diligere ⁊ velle ⁊ ꝑ ɔ̃ñs tantū teneꝣ se ipsum diligere sicut de facto diligit deū sed deo fruitur dilectione qua diligit deū igitur ⁊ se ipso teneꝣ frui. Item felicitas est creatura cum sit operatio hominis ex primo ⁊ 10. ethicoꝝ et illa ē diligenda vltimate propter se ex primo ethicorū igitur creatura est fruendum. Prima charitate est fruendū quia. s. de trinitate ca. 13. de magnis probat augustinus ꝙ dilectio ꝓximi est magis diligenda ꝙ̄ ꝓximꝰ igiꝣ ea est fruendum ⁊ eadem dilectio est aliud a deo cum sit motꝰ ⁊ affectio mentis ab amante distincte ꝑceptibilis hic in via. Unde ibidē dicit augustinꝰ in principio capituli. Nemo dicat non noui quid diligam diligat fratrem ⁊ diligat eandē dilectionē magis enī nouit dilectionem qua diligit ꝙ̄ fratrem quem diligit sed deū nemo nouit in via magis ꝙ̄ fratrem igitur ista dilectio non est deus. Ad hoc autem etiam decretalis ponens charitatem animā īformare. Ad istud potest argui per multa argumenta soluta in precedenti articulo. Respondetur ꝙ non ē fruendum nisi benedicta trinitate vt patet ꝑ augustinum vbi supra. ¶ Ad primum istorum nō ē hic sꝫ tertio discutiendū vtrū aliquid vere vnū qđ distinguatur a deo resultet ex verbo ⁊ humanitate simul sumptis vel nō supposito tñ ad p̄ñs ꝙ sic vt detur argumento ꝙ̄tum supponit dicendum ꝙ ista entitas composita non ē per se loquēdo fruibilis fruitione debita deitati nec vtibilis amore debito per se humanitati per se intꝫ quia per accidens nō nego hoc quia forsitan per se vtendo xp̄i humanitate per accidens vtor filio dei eo modo quo vidēs per se accidentia dīarū filū per accidēs video diarū filium sed per se loquendo non est illa entitas quasi cōposita fruibilis ex hoc ꝙ ē ex talibꝰ quasi partibus qꝛ nec illud totū est melius fruibili bonitate ꝙ̄ sola diuinitas nec etiam illud totum est bonitas dei vel deitas ideo nō ē ꝑ se loquēdo fruibilis sꝫ ex hoc ꝙ talis entitas preter amores debitos partibꝰ quoꝝ alter ē fruitio ⁊ alter actꝰ vtendi. Etiam est amabilis quodā amore cōcupiscētie relatiuo referente ip̄am scđm humanitatē amatā amore amicitie tanꝙ̄ sibi vtilē ⁊ ip̄am sublimātē ⁊ nobilitantē ī deū tanꝙ̄ in sūmū bonū ꝑ qđ simpliciter assurgimur in amorē suū. Per hoc ad argumētū dicit negādo ꝑmam ɔ̃ñam eo ꝙ supponit quandā sp̄em amoris vel fruitionē ꝗ debeꝣ ꝑcise illi entitati composite ꝙ negaꝣ exēplum licet compositū in anima amici mei ⁊ virtutibꝰ simul eiꝰ ista ais tamen non sequitur si diligā aiam illam amore amicitie ꝙ ꝓpter hoc diligam illud cōpositum amore amicitie qꝛ non curarē de ista cōpositiōe nisi propter animā illam ⁊ ideo nec cōpositū sine cōpositione qꝛ nec tale cōpositum diligo nisi amore cōcupiscentie ad bonū istius anime ⁊ tñ dico ꝙ illud cōpositū ⁊ partes suas plꝰ diligo ꝙ̄ aiam illā secundum ꝙ plus notat cōparationē nō secundū intensionem actus amoris sed scđm pluralitatem amorū et ita proportionaliter est in ꝓposito istud constitutū ⁊ partes eius plus diligo ꝙ̄ deitatē nō maioritate alicuius amoris sed aggregatiōe plurium amorum sicut et ibi est aggregatio plurium amabiliū. Si dicas ibi est vna vera entitas includens deitatem ⁊ humanitatē ⁊ vtriusqꝫ totā bonitatē igitur sicut vnica est ibi completa entitas ita vnico cōpleto amore est amabilis. negatur ɔ̃ñs qꝛ de partibꝰ amoris nō resultat vnus amor. Ad aliud etiā dicitur ꝙ illud aggregatū seu illud quasi cōpositum est bonū pluribus bonitatibꝰ ꝙ̄ sola deitas sed nō aliqua bonitate intēsiori vel ꝑfectiori simpliciter licet bonitate ꝑfectiori secundū quid propter infinitam bonitatem alterꝰ scꝫ diuinitatis ⁊ cum hoc propter bonitatē humanitatis illi additam ⁊ sic dicit aristoteles primo ethicoꝝ ca. 8. ꝙ perfectum simpliciter ē quod scđm se ē eligibile ⁊ nunꝙ̄ propter aliud ⁊ tale ē felicitas de paucis interpositis dicit: estimamus aūt felicitatē omnium maxime eligibilē nō cōnumeratā cōnumerata aūt manifestum ꝙ eligibilior. ¶ Et si arguaꝣ tale aggregatum nō est eternum nec simplex nec īcorruptibile igiꝣ non est eque bonum cū summo bono et propter hoc etiā mallemꝰ illud aggregatū non esse ꝙ̄ deitatē non esse. ¶ Respondeꝣ negādo ɔ̃ñam quia sufficit ꝙ includit in se deitatem que ē eterna sic etiam si mallemus licite a nō esse scđm se ⁊ quodlibet sui ꝙ̄ deitatē non esse etiam a non esset eque bonum cū deitate sed sic non est in ꝓposito vnde tale aggregatum non est fruibile sub ratione qua aggregatū vel quasi cōpositū nec vt sic est simpliciter bonum summū. sꝫ includens sūmū bonum quod libere perficit vel cōseruat vel vnit sibi bonum a se factum. Et ideo vt sic ē vtibile qꝛ talem aggregationem vel quasi cōpositionem diligimus ꝓpter summū bonū ⁊ tale quasi cōpositū vt sic ē eq̄ vel tm̄ bonū itē siue sicut sūmū bonū eo ꝙ bonitate sūma ē bonū nō tñ ē similiꝣ vel taliter bonū sicut sūmū ꝑ se simpliciꝣ acceptū eo ꝙ ē dependēter tēpaliꝣ ⁊ dissolubiliꝣ tale ⁊ etiā bonū. Etiā ē extēsiue maiꝰ bonū ꝙ̄ sūmū bonū ꝑ se sumptū qꝛ ē bonū pluribꝰ bonitatibꝰ quas īcludit sibi creata ⁊ increata quarū tñ vna scꝫ increata eminēter cōtinet aliā ⁊ igiꝣ ex illis duabus nō surgit vna ꝗ sit intensior bonitate increata ⁊ quasi hoc cōpositum vt sic est finite diligibile qꝛ si deꝰ dissolueret illā vnionē anichilādo partē creatā posset ꝑ aliā vnionē vel creationē supplere totum bonū quod facit illa vnio vel cōpositio vt sit ad dei laudē ⁊ vtilitatē ꝗ ex ea ꝓuenit ī vniuerso etiā si dicaꝣ ꝙ vt sic sit īfinite diligibile adhuc tñ deꝰ īfinities plꝰ ē diligibilis ⁊ sicut ē dictū ip̄o vti debemꝰ ⁊ ip̄ꝫ amare ꝓpꝣ deū cuiꝰ laus ⁊ bonitas in ip̄o nobis ostēdiꝣ. ¶ Ad scđm negaꝣ ɔ̃ñs ꝗ īnuiꝣ ꝙ multi sūt q̄ essēt sa tiati ⁊ ɔtēti de hoc ꝙ possēt ꝑmanere ī vita delitijs

affluēdo etiā pōt integrari añs q̄ si tales nō essent saciati simpliciť eo q̄ cessantib⁹ ⁊ existente in eis ratione non impedita ipsi cognoscerent summum bonū quod appeterēt / nec esset cor quietū donec in illo requiesceret vt dicit augustin⁹ et precipue si haberent rectam fidem vel opinionē alterius vite tunc etiam appeterēt illius summi boni fruitionē et tunc vlteri⁹ dicitur q̄ appetit⁹ finit⁹ bñ saciatur per actum vel formam finitam l se receptibilem non aūt per obiectum finitū. ¶ Per hoc p3 ad cōfirmationē q̄ nō ē simile quia appetitus bruti non ē natus habere pro obiecto saciatiuo sui bonū infinitum licet bene sit simile quādo ly per notat circunstantiam forme in tali appetitu receptibilis et quo ad hoc bene ē certa ꝓportio inter tales appetitus sed non quo ad obiectum. ¶ Ad tertium conceditur q̄ petrus finite diligit deum secundum intensionē actus et non oportet si de⁹ in quadruplo plus diligat petrum q̄ linū q̄ propter hoc q̄ pe. in quadruplo pl⁹ diligat se quo ad intensionē actus q̄ linū sed bene ad quadruplam beatitudinem. Et ex hoc patet q̄ non sequitur q̄ petrus tantū diligat se quātum deū licet hoc non esset magnū inconueniēs quo ad intensionē act⁹ eo q̄ eodē actu diligitur deus et creatura. ¶ Ad quartum dicitur q̄ felicitas non ē appetenda ꝓpter operationē aliā vlteriorē s3 bene ꝓpter aliō obiñ nec hoc negat phus s3 ponit in. 10. ethicorum q̄ est respectu optimi. ¶ Ad quintum dicitur q̄ augustinus loquitur de cōquerētibus se non habere noticiam dei quos inferret q̄ diligant ꝓximū tūc ꝑcipiēdo dilectionem in se diligant eam et vlteri⁹ cognoscere poterit per apostolū q̄ deus dilectō ē multo nobilior et perfectior q̄ sua a qua sua habet esse et dependet et igitur multo fortius diligat. Patet igitur q̄ duplex ē dilectio / seu / charitas scilicet / creata et illa ē vtendum et increata
4. articul⁹ et illa est fruēd. Quartus articulus ¶ Primum dubium An aliquis pōt eē beatus sine fruitione dei videtur q̄ sic sicut arguit qdā doctor qa absq̄ fruitione dei pōt aliquis habere tantum gaudiū q̄tum habet vnus beatus in pria et cum hoc securitatē de eternitate eiusō gaudiū igitur añs ꝓbatur posito q̄ sit vnus homo qui nūq̄ audiuit loqui de deo quē deus velit cōseruare eternaliter dando sibi omnes dotes corporis quales habebim⁹ post resurrectionē et cum hijs aliquod tantū gaudiū q̄tum habet vnus beatus in pria et q̄ deus reuelet sibi eternitatem sui gaudij absq̄ hoc q̄ ipse videat eius essentiam. quibus positis sequitur intentum. ¶ Ad aliud respondet et in hoc bñ q̄ nullus potest eē perfectus beatus absq̄ trinitatis increate fruitione cōtingit tamē sicut accedit in argumēto quod non credo eē verum q̄ aliquis de potentia dei absoluta posset tantū gaudiū habere quātum h3 vnus beatus in pria et securitatem de eternitate illius nō fruendo deo. Et si obūcit contra eum secundū cōmunē opinionē q̄ null⁹ pt habere talem securitatem nisi clare videat deu3 Respondet cōcedendo q̄ aliquis pōt deū videre clare absq̄ eius fruitione quia deus potest actu3 fruitionis respectu dei sequestrare etiam posita clara dei visione et istud vltimū secū tenuit i questione. 10. huius distinctionis ¶ Sed contra casus argumenti ponit de illo qui non nouit deū quo stāte et concesso toto casu sequitur q̄ aliquis posset tantū gaudere sicut anima xp̄i vel angelus nō cognoscendo vel amando deū plus q̄ lapis cōseqńs est incōueniens apud me et tamē in suo antecedēte videtur esse datum. Et patet etiam falsitas ex hoc q̄ alias tetigi q̄ omnes actus vitales tam nature intellectualis q̄ brutalis ē respectu alicui⁹ obi quetō ꝯceptio illi⁹ obiecti talia igitur ō quo est sermo si tanto gaudio gaudet de aliquo placibili sibi gaudet et hoc non ē nisi tale quid apprehēdat et nisi illud sibi placeat igitur illud cognoscit et amat. Et propter hoc teneo sicut prius q̄ omnis fruitio dei et vniuersaliter omnis amor ē cognitio et omnis delectatio vel tristicia ē amor vel odiū et iō casus suus includit repugnantiam ¶ Secūdū dubiū pōt eē cōtra ꝓdicta q̄ deus nō sit solus fruibilis quia plus ē diligibilis propter se et propter aliud q̄ propter se solum nam plus da deus et quia redemit ⁊ creauit q̄ quia solum de⁹ ¶ Item xp̄s est diligendus quia deus et quia proximus igitur diligibilior q̄ deus propter se Cōsequētia ꝓbatur quia odire deum et proximum ē magis malum q̄ odire deū solum ceteris parib⁹ tamē quia illud esset directe cōtra duo mandata tamē quia odium ꝓximi superueniens odio dei aliquid mali apponit igitur ⁊c. cōsequētia tenet ꝑ regulam anselmi. 20. cur deus hō. ca. 9. in questionis eoō gñe tam mala ē corruptio q̄ bona est res ipsa. ¶ Respondeo patet ex dictis ad argumētum 4 p̄mi articuli precedentis questionis per hoc enim q̄ deus nos creauit et redemit et est factus ꝓximus ⁊c. mouemur plus et etiam obligamur plus sicut per quecūq̄ sua beneficia ad diligendū ipsum q̄ si nullū tale beneficiū nobis fecerit finaliter tamē et principaliter tenemur ipsum diligere propter suam bonitatem etiam si nullum tale beneficium attenderemus. ¶ Item hic tenuit vn⁹ magister q̄ odire deu3 et proximū non ē peius q̄ odire solum deū nisi inquātum redundat in odium dei et auget ipsum nec sequitur ē contra duo precepta igitur peius nisi plus redundaret in cōtemptum dei. Et iō non sequitur q̄ dilectio dei et proximi vt in proximum tendit sit melior dilectione dei vt in deum nisi plus finaliter tenderet in deum deus vere et interpretatiue plus diligeretur hec ille. Hic non credo eē verum quia secundum sanctos preceptum de diligendo deu3 ē lex nō solum decalogi sed nature vt scilicet q̄ hoc facias alijs quod tibi vis fieri et de ꝓximo dicitur ne oderis illum in corde tuo ne habeas super illo peccatum. Capiamus igitur vnū qui nullā noticiam habeat de deo et tamē habeat noticiam de proximo qui ē similis sibi tunc in corde suo habet hanc legem scriptam nō facias alijs ⁊c. vt patet per sanctos et circa principiū decretor igitur cōtrauenięs peccaret quia cōtra sciam faceret nec tamen illud odiū redundaret in odiū dei quia ipse hab3 ignorātiam inuincibilem respectu per casum.
¶ Item accipiatur amor quo aliquis diligit ꝓximum propť deū si ille est ꝓcise bonus quia amor dei et non quia amor ꝓximi et frustra inhibeť ei⁹ odiū quod falsum ē quia tunc tale quid non esset cōtra cōsciētium dictaminis naturalis. cōsequentia probatur sufficeret enī ꝯcipere q̄ viso vel concepto proximo assurgeret quia in amorem dei q̄ esset equaliter amor dei sicut est iste quomodo diligimus ꝓximū propter deū ⁊ hoc esset nobis pos

ribile non simul diligendo primum vel etiam o-
diendo sicut modo de facto habita cõceptione de
dyabolo et de peccato assurgimus in amorem dei
¶ Ad argu. pncipalia pz ex dictis Ex dictis etiam
respondetur ad formam vtriusqz argumẽti istius
vltimi dubij. ¶ Ad primam conceditur q plus de
us est diligibilis propter se et propter aliud scz qz
nos redemit 7c. et etiam quia est deus et primus
q̃ solum propter se et hoc extensiue scz pluribus
dilectionibus nõ aũt intensiue appreciatiue. sic ẽ
melius ẽ diligere deum et primum q̃ solũ deum
sicut magis malum est odire deũ et proximum q̃
deũ solum quia q̃to plus homo multiplicat dile-
ctionẽ ordinatam tanto melius facit sicut per op
positum de odio. tamẽ nõ sequitur q aggregatuz
ex deo et primo sit intensiue appreciatiue dilig-
bilius deo licet sit bene diligibilius extensiue vt
dictum est scz pluribꝰ dilectionibus. Et per hoc
patet responsio ad secundum et sic est finis huius
questionis.

Uodecimo queritur cir-
ca primã distinctionẽ vtrum hec sit pos-
sibilis Creatura rationalis fruitur vna
persona diuina non fruendo alia Uidet q sic quia
aliquis potest frui essentia diuina non fruendo a
liqua persona igitur 7c. cõsequentia patet quia
nihil videretur ex parte personarum obstare nisi
ydentitas essentialis personarum sed ista eq̃ ob-
staret de essentia et persona. añs pbatur quia es-
sentia diuina intelligi põt non intellecta aliqua p
sona igitur diligi quia ad omnẽ actũ cognoscen-
di põt haberi actus pportionalis voluntatis et
cum hoc non pt diligi incognitum Assumptum p-
batur quia iudei et phi cognouerũt diuinã essen
tiã et nõ distinctas personas. Confirmatur añs qz
omne prius intelligi põt sine intellecto posteriori sz
diuina essentia ẽ prior psona quia omne qd ẽ hec
persona diuina vel ista ẽ diuina essentia et nõ ecõ
uerso. ¶ Item aliquis videt colorẽ a remotis 7 si
albedinẽ et tamẽ iste color ẽ albedo. ¶ Secundo
principaliter omnis res realiter distincta ab alia
potest intelligi et diligi alia nec intellecta nec di
lecta sz quelz psona 7c. Maior nota scdo metaphi
sice vnũquodqz sic se habet ad esse sic' ad veritatẽ
.i. ad cognoscibilitatẽ. ¶ Tertio nõ magis videt
repugnare vni persone terminare intellectionez
aliquam vel dilectionẽ alia nõ terminante q̃ vnã
incarnari alia nõ icarnata sed secũdũ ponit fides
igr possibilitatẽ primi negare non debet. ¶ Quar
to aliter de personis distinctis non essent articu-
li fidei distincti. Ad oppositum nihil concessum de
vna psona debet ab alia negari nisi ad hoc cogat
fides vel oppositio relatiua igr. 7c. Preterea
nulla persona põt cognosci vel diligi essentia diui
na non cognita nec dilecta nec essentia sine perso
na quacũqz igr nec vna persõa sine alia Prima p
positio patet quia qlz persona ẽ essentialiter essẽ
tia igitur nihil pt cõuenire persone qui cõueniat
essentie qd etiam ipsi essentie nõ repugnat quod
addo pro talibus distingui a tali et tali psona ge-
nerare non gñari nõ esse cõem vel nõ posse cõicari
et hmõi. Sed esse illud quod intelligitur seu in-
telligi vel diligi nõ repugnat essentie igr Et patz
cõsequẽtia quia ideo essentia dicitur incarnata fi
lio incarnato patet etiã per augustinum. 10. de tri
nitate capitulo. 25. de paruis vbi dicit Nullo mo
do recte dicitur sciri aliqua res dum eius ignora
tur substãtia. Secũda ppositio probatur quia es
sentia nullomodo distiguitur ab aliqua persona
in entitate igitur nec in veritate nec in cognoscibi
litate. Primo ponẽtur cõclusiones. scdo instãtie
tertio mouebũtur dubia et soluẽtur. ¶ In primo
articulo ẽ hec prima cõclusio q vna persona diui
na cognosci nõ põt alia non cognita et hoc cogni- Prima cõ.
tione intellectuali cuius p se obiectũ sit deitas vl a-
lia diuina persona et eadẽ ratione nec diligi alia nõ
dilecta. Ad hoc pcipue mouet me verbum xpi in
io. cum diceret philippus dñe ostende nobis prẽz
dicit ei iesus tanto tpe vobiscum sum et nõ cogno
scitis me philippe q videt me videt et patrẽ 7 qñ
tu dicis ostẽde nobis patrẽ non credis quia ego i
patre 7 pr in me est hec est eni pbatio consequen
ter quam idẽ xps pmiserat si cognouertis me et
patrẽ meũ vtiqz cog. Dices forte q verbum chri-
sti pcedit nõ d possibili. ¶ Contra tunc 9ña xpi nõ
videretur valere quia añs põt eẽ verũ sine 9ñte
et etiã tunc frustra apposuisset istam pbationez
de circũ incessiõe. Preterea hoc ẽ plane contra ex-
positionẽ primo de trinitate ca. 10. vbi dicit d phi
lippo q eq̃ bene potuisz dixisse de xpo dñe ostẽde
nobis te et sufficit nobis sicut ostende nobis prẽz
7c. quia siue audiamus ostẽde nobis filiũ siue au
diamus ostende nobis patrẽ tantum valet quia
neutrũ sine alio ostẽdi põt vnuz quippe sunt sicut
ait ego et pater vnũ sumꝰ et si deberet intelligi so
lum de potentia ordinata frustra apposuisz xps
vel augustinus probationẽ quã apponit. ¶ Item
probatur ratione impossibile ẽ vt aliquid per no
uã visionẽ videatur p se qui ipsũ concauset actiue
tanq̃ obiectũ visionẽ illã sz nihil aliud a deo supple-
re põt actiuitatẽ dei obiectiuam respectu visiõis
causande igr ad hoc q deus de nouo videatur re
quirit necessario q deus ipe tanq̃ obiectũ cõcauset
istam visionẽ sed opera triũ personaruz ad extra
diuidi non possunt igitur si aliqua persona diuia
causz aliquẽ actum cognitionis intuitiue actiue
per modum obiecti oportet eo ipso q quelz pso-
na diuina visionẽ illam causet sicut obiectuz cau
sat visionẽ sui sicut obiectũ in potentia visiua hoc p
illam videt igr impossibile ẽ aliquã personã di-
uinã videri qui q̃libet videatur. Et dixi notanter
de illo quod videtur per se propter hoc q solũ vi
detur per accidens scz quia vel ẽ subiectũ illius qd
per se videtur vel quia inest illi quod per se videt
¶ Secunda conclusio per accidens cognoscit vna Scda cõ.
persona diuina nulla alia cognita probat xps cor
poraliter visus ẽ in carne assũpta et tamẽ ista cor
porali visione nec pater nec spũs sanctus visus ẽ
Similiter xps odiebatur a iudeis ratione huma
nitatis et tamẽ isto odio non odiebatur persona
pris nec persona spũs sancti. Preterea psona
filij cõcipit isto cõceptu homo et isto conceptu a-
nimal et tamẽ ista nõ cõcipitur pater nec spũs sã
ctus. Similiter argui põt de dilectione dato q a-
liquis cõcipiat hominẽ sub cõceptu specifico ho-
minis ipe põt elicere actum amoris respectu oĩz
hominũ et tũc tali dilectione diligeret filiũ nõ ta
mẽ prẽm aut spũm sanctum Ex prima cõclusiõe se
quitur tertia q nulla cognitione abstractiua in- Tertia cõ.
diuiduali vel specifica pcise hñte deitatẽ vel per
sonam pro obiecto que nata ẽ causari a cognito

ne intuitiua dei cognosci pōt vna persona alia nō cognita. Probatur quia tales abstractiue siue sint indiuiduales siue specifice hñt oīa eadē et pcise eadē ꝓ obiectis q̄ habēt intuitiue ipsis correspōdētes secundum naturā prime sed quelibet talis intuitiua hñs vnā personā pro obiecto habet et quālibet ex cōclusione prima igr̄ ⁊c. Ex hac sequitur ꝙ nec aliqua gñali nec aliqua transcendenti cognitione q̄ pcise per se p̄dicet de intuitiua de q̄ intuitiua in prima cōclusione vel abstractiua correspōdēte indiuiduali vel specifica specialissima personaliter supponentibus cognosci pōt vna persona nisi alia cognosceret̄ eadē. Preterea cuiuscūq rei in quarūcūq rerū cognitio indiuidualis vel specifica ē signū naturale seu intellectio eiusdē rei q̄libet cognitio per se superior ad eandē ē intellectio seu signū naturale. Ex hac sequitur ꝙ exceptis cōceptibus qui cōueniūt filio dei solum ratione humanitatis nulla persona diuina pōt a nobis apphēdi in via nisi quelibet apphendatur licet cū multi cōceptus haberi possint quorū aliquis sic supponat pro essentia diuina ꝙ pro nulla persona vt ista entitas non producens aliquid intra nec producta et aliquis pro vna persona sic ꝙ non pro alia nec pro essētia vt ista persona diuina generās ⁊c. non tamē in via nec in patria pōt cōceptus aliquis haberi qui vnā personā diuinā significet quin et quālibet significet. Exemplū huius habetur de cōceptu cui in significādo subordinatur hoc concretum album qui licet per se significet albedinem et nō subiectum pcise tamē pro subiecto supponit et nō pro albedine. Conclusio ista probatur q̄cq̄d significatur per conceptum quēlibet inferiorē per se significatur per quēlibet superiorē ad istum cōceptum inferiorē sed conceptus vie quibus deū cōcipim⁹ vel sunt simplices per se superiores ad cōceptum indiuidualē vel specificum dei vel cōponūtur ex talibus simplicibus. Exemplū prioris sbā ens spūs et huiusmodi. Exemplū aliorū p̄mū ens sūma sbā natura spiritualis prius ⁊ hmōi igitur quicquid concipim⁹ p cōcept⁹ pñie indiuiduales et specificos dei cōcipim⁹ in via pro concept⁹ cōmuniores certum ē enim ꝙ quelibet persona diuina ē ens ē subā est spūs et sic de aliis quibus deum concipim⁹ in statu vie. Dices forte ꝙ licet deus cōcipi nō pōt in via conceptione simplici cōmuniter habita nisi ista cōceptione cōcipiatur et quelibet persona tamē vt videtur cōceptione cōposita p̄t sicut iste conceptus videtur esse solus essentie ens nec generans nec genitum nec spiratū. ¶ Contra pars illius cōceptus cōpositi scilicet ly ens significat diuinā personam igitur et ille cōceptus cōposit⁹ licet nō supponat pro persona tamē significat personam. consequentia tenet ex hoc ꝙ signū naturale nō absoluitur a sua significatione propter alterius additionē. ¶ Sexta cōclusio nullus frui pōt

6. cōclusio vna persona secundum diuinitatē nisi fruendo q̄libet nec diligere vnā nisi diligendo quālibet. hec probatur sicut prima de cognitione per media xpi et aug. Et confirmatur quia aliter posset vna persona sine alia adorari vel coli quia dilectio fruitiua est sūmus dei cultus falsitas patet per dam. lib. prio ca. 8. et alios sanctos. Preterea vna persona non pōt creare alia non creāte ex eo quia principium creationis primū et imediatū ē velle diuinū cōe personis oīb⁹ diuinis igitur pari ratione quia obm̄ primū et imediatū fruitionis vel visionis iam in causando actus q̄ in creando ē diuinitas ipa vel bonitas essentialis cōmunis omnib⁹ personis nec est aliqua persona fruibilis nisi per istā scilicet deitatē sequitur ꝙ q̄libet erit obm̄ sicut alia. Preterea non est possibile ꝙ aliquis fruatur aliquo nisi illud alliciat ipsum per modū finis sed nulla persona potest voluntatem allicere per modum finis nisi tunc alia similiter alliciat per modū finis quia nō est plus possibile ꝙ vna persona sit causa finalis alicuius effectus sine alia q̄ vna sit efficiens sine alia sed opera trinitatis ad extra sunt indiuisa igr̄. Preterea aliter posset persona diuina esse finalis et sūma beatitudo alicuius sine alia ɔñs ē incōueniēs ɔña pꝫ quia qua ratione vno gradu fruitionis pari ratione in omni illius speciei et similiter vna ē ita bona bonitate essentiali sicut omnis. Preterea ꝓbo hoc per arg. cōe quasi omnib⁹ cōclusionibus simul quia null⁹ pōt esse actus fruitionis alicuius persone qui possit fruitio alterius igitur nec qui si ē sic de facto fruitio alterius persone. Añs probo per medium scoti opinātis cōtrariū scilicet distinctione prima questione scdā qui dicit ꝙ nec intellectus de potētia sua naturali videre pōt essentiam non videndo personā nec vnā personā non videndo aliā quia intellectus mere naturaliter et nō libere agit agente obiecto. si igitur obiectum ex parte sui agit manifestando tres personas intellectui non ē in potestate intellectus vt videat aliquod ostensum ⁊ aliquod non videat nec volūtas pōt ordinate frui essentia non fruēdo persona quia si nō frueretur nō impeditis peccaret scdm eū. Sed dubitans de potentia absoluta volūtatis scdm quā videretur magis posse frui vna persona nō fruendo alia vel frui essētia et non persona dicit etiam ꝙ nō quia licet in potestate voluntatis sit aliquis actus vt ponatur in esse vel non ponatur tamen non est in potestate voluntatis vt actus positus in esse habeat illam conditionē vel nō habeat que naturaliter competit actui ratione obiecti actus autem fruitionis q̄tum est de natura obiecti natus est vt sit triū personarum in essentia quia non ponēdo aliquod miraculum ex parte obiecti erit de se trium personarum sic, igitur patet añs per eum cōsequētia patet quia nō cōtingit trāsire de contradictorio in cōtradictoriū siue aliqua de quibus vīs in alia questione prius tract. ⁊c. licet non sit cōsequētia bona per eum respectu potentie diuine sic cū instat ipse sibi ipsi ꝙ aliquis forsan diceret ꝙ ratio iam posita concluderet ꝙ non in potestate dei ꝙ actus sit essentie et non triū personarū. sed respondet ꝙ nō sequit̄ nam actus elicitus est in potestate dei q̄tum ad aliquam conditionē que naturaliter sibi cōpeteret ex obiecto et tamē non est in potestate create quātum ad illam conditionē vt pote sicut in exemplificādo innuit ꝙ sit vel nō sit respectu obiecti secundarii. Sed ex quo teneo sibi cōclusionē contrariam nō accipio dicta sua omnia vt teneā syt ex eis pro conclusiōe mea contra ea arguā. Et ideo dico ꝙ nō sufficiēter mihi propriā soluit instantiam contra se et etiam illud quod ego probo per illud principiū impossibile ē trāsire de cōtradictorio in cōtradictoriū ⁊c quo principio ipsemet frequēter vtitur sicut distinctione. 17. primi et alibi et certe in hoc passu

de obiecto primario et secūdario ꝙ idem actꝰ mo
do sit respectu vnius sine alio et alias non suꝰ di-
scipulus et sequax valētissimus io. de eadē mate-
ria sibi planissime contradicit. Preterea qui di-
ligit aliquā bonitatem diligit eo ipso omne illud
quod est illa bonitas siue hoc sciat siue non et io
xp̄s dixit de iudeis ꝙ oderunt ipsum quia oderūt
hominē qui fuit et ē xp̄us et filius dei licet hoc ipsi
ignorarēt dicēte apostolo si cognouissēt ⁊c. igr̄ ⁊c
7. cōclusio ¶ Septima conclusio possibile ē ꝙ aliquis cogno
scat aliquē eē deū vel essentiam diuinā et nesciat
illud eē trinitatē vel tres personas probatur ta-
mē quia philoso. iudei et ceteri infideles scioli
tenēt primū et nō secundū tamē quia philo. repu
tabant se demōstrasse primū nō secundū tū quia a
liquis est diuina essentia et non tres persone igr̄
et hoc cognosci pōt Tum quarto quia de eodem
omnino contingit scire ipsuȝ esse animal siue hoc
ꝙ sciatur ipsum eē hominem vt patet de visis a re
motis. Tum quinto quia licet intellectus sit subā
multi tū sciunt itellectū eē itellectū et nesciūt itel
lectum eē substātiam sȝ credunt ꝙ sit accidens et
similiter de voluntate. ¶ Octaua conclusio conti
8. cōclusio. git aliquē credere se frui diuina essētia nō credē
do se frui trinitate vel aliqua persona probatio
9. cōclusio. patet ex cōclusione septima. ¶ Nona conclusio ali
quis pōt velle volitione saltem acceptationis et
cōplacētie aliquid eē diuinā essentiam non volē-
do illud eē trinitatem vel personam aliquam. ꝓ
batur quia aliquid eē diuinā essentiam pt eē cre
ditum ab aliquo qui non credit hoc eē trinitateȝ
ex ꝑcedenti cōclusione et ratione dictāte illud eē
bonū et placibile voluntas pt se illi dictamini cō
formare igr̄ ⁊c. ¶ Secundus articulus ē arguere
contra conclusiones et primo probatur ꝙ cōtingit
etiā ordinate frui essentia non fruendo persona ⁊
etiam ꝙ absolute hoc cōtingat primo per ratio-
nes scoti vbi supra quas recitat ocham libro pri-
mo distinctione prima questiōe quarta Primo quia
essentia diuina ē aliquid cōceptibile in cuius cō-
ceptu nō includitur relatio probatur ibi per au-
gustinū igr̄ sic pōt cōcipi a viatore sed essentia di-
uina concepta habet rationem sūmi boni igr̄ ⁊ ꝑ
fectam rationem fruibilitatis igit̄ taliter cōtin-
git ea frui ordinate. ¶ Confirmatur ex puris na
turalibus pōt cōcludi aliquid eē sūmū bonū nō ta
mē eē trinū et vnū et circa sūmū bonū sic cognitū
pōt voluntas habere aliquē actum et nō necessa
rio inordinatum igr̄ actū fruitionis ordinate cir-
ca essentiam siue hoc ꝙ circa personā licet nō ecō
tra quia persona in ratione sui cōcludit essentiaȝ
Secūdo viator pt ordinate frui vna persona non fru
endo alia quia respectu personarum sūt tres ⁊ di
stincti articuli igr̄ pōt cōcipi vna persona cui cor-
respondet vnꝰ articulꝰ nō cōcepta alia et tunc a-
liqua persona cōcepta pōt cōcipi ratio sūmi boni
igr̄ cōtingit frui illa et non qualibet alia. ¶ Item
pat̄ prius origine ꝙ genuit filiū ē perfecte beatꝰ
quia nullam perfectionē sibi intrinsecam habet
a persona producta igit̄ in isto priori perfecte ha
bet obiectū beatificans et hoc non videtur pro tunc
eē essentia cōicata tribus personis sed essētia ab
solute vel essentia vt ē i vna persona tantum ꝑ se
igr̄ non ē ratione essentie vt ē obiectum beatifi-
cum ꝙ ipsa beatificet inquātum cōicata tribus ⁊
hoc neqꝫ ꝗtum ad visionē neqꝫ ꝗtum ad fruitio-

nē igitur simpliciter primū obiectum beatificuȝ
est ipsa essentia diuina absolute igitur nō videtur
cōtradictio ꝙ intellectus creatus videat vel frua
tur essentia non fruendo persona. Hic vltimo
arguitur in modo ponendi huiꝰ doctoris sic Om-
nis actus habens obiectū primū a quo essentialiter
dependet ⁊ secūdariū a quo non depēdet essentia
liter sed tendit in illud virtute primi obiecti licȝ
non possit manere idē actus nisi habeat habitudi
nē ad primū obiectum pt tamē manere idem sine
habitudine ad secundū obiectū quia ab eo nō depen
det. Exemplificat de actu visionis diuine essentie
et aliarum rerum in essentia vbi essentia ē ꝑmuȝ
obiectum et res alie vise sunt obiectū secundariū il-
le enī actus visionis non pōt manere idem nisi es-
set eiusdē essentie sed bene pōt manere idē absqꝫ
hoc ꝙ esset rerū visarum in ea. Ex hoc deducitur
propositum sicut enim deus potest sine contradi-
ctione cooperari ad actum primū inquātum ten-
dit i primū obiectū non cooperando ad ipsum inquā
tum tendit in secūdū obiectum et tamē erit ideȝ
actus. ¶ Item sine contradictione pōt cooperari
essentie ad visionē que habet. q. rationē primi ob
iecti nō cooperante eidē actui visionis vel fruitio
nis inquātum tendit in personam vnā et nō iquā-
tum tendit in aliam Similiter arguitur per. c. et
primo ꝓbatur ꝙ hec opio no possit saluare propo
sitiones ad quas cōpellit fides de personis diui-
nis primo quia ista propositio tenetur fide pater
in diuinis nō ē spūs sanctus sed hoc saluari nō pt
tenendo ꝙ prima persona non pōt intelligi alia i
tentione ꝙ non intelligat̄ tertia igr̄. Assumptum
probatur quia illa propositio mētalis saluanda
pater nō est spūs sanctus cōponitur ex intētiōibꝰ
aut igr̄ intentio illa q̄ ē subiectū ꝓpositionis istiꝰ re-
pñtat primā personam et nō tertiam ⁊ habetur ꝓ
positū aut equaliter repñtat tertiam personaȝ si-
cut primam et tunc ꝓpō ē eque falsa sicut vera qr
eque significat ꝙ tertia persona non sit tertia et
eodeȝ modo arguitur de intentione q̄ ē ꝑdicatuȝ
Aut tertio modo similiter illud subiectū ꝓpositiōis repñtat
primā personā primo et cōnotat secūdario tertiā
et hoc nō pōt dari quia cōceptꝰ qui subiicitur i ista
ꝓpositione refertur ad secūdam personā et ñ ad
tertiam sicut cōceptꝰ spūs refertur ad tertiam ꝑ
sonā et nō ad secūdam. ¶ Cōfirmatur quia per ad-
uersarios vna persona pōt significari sine alia sȝ
quicquid significat intelligitur igr̄ et ecōuerso.
si aliquid ꝑcise significat primā personam per il-
lud sic intelligitur prima ꝑsona ꝙ nulla alia qđ
est intentum. ¶ Preterea nulla est contradictio
ꝙ vna persona cognoscatur cognitione cōpleta a
lia persona non cognita per illam cognitionē igr̄
nec ē cōtradictio ꝙ hoc fiat cognitione incomple
ta a fortiori patet in istis propositionibus mētalibus
Aliq̄ ꝑsōa ē ingenita: aliq̄ ꝑsona ē genita aliq̄ ꝑsōa
ē spirata et sic de cōsimilibꝰ quarum quelibet ē ꝑcise cō
plexa cognitio vnius persone aliter non verifica
ret plus de vna persona ꝙ de alia quia propositio
non verificatur nisi pro re que intelligitur ꝑ eam
¶ Item non apparet maior cōtradictio ꝙ vna ꝑ-
sona intelligatur nō intellecta alia ꝙ vna icarne
tur nō icarnata alia igitur ⁊c. Dicetur forte ꝙ nō
est simile quia principiū quo fit incarnatio distin
guitur ab aliis personis nō sic primum quo fit co
gnitio vel fruitio sed bene esset simile de creatio

ne quia ita est cõmũe personis intelligi sicut crea
re sed secundum per omnes includit repugnãtiã
igitur primum. ¶ Contra prima duo homini indif
ferẽti sustinẽti tres personas vnũ deũ equaliter
apparẽt includere vel nõ includere cõtradictionẽ
sicut alia duo quia vni indifferenti apparet q si
creare esset rem velle esse non de aliquo et iudi-
caret q illud velle eẽt essentiale et per cõsequẽs
cõueniret tribus personis sic de incarnari vel in-
telligi qz terminare dependentiã extrinsecam ne
gatur alterius in vnione ypostatica vel intelle-
ctionis seu dilectionis non apparet euidenter nõ
eẽ essentiale. ¶ Item non plus põt probari q inclu-
dit contradictionẽ vnam personam cognosci alia
non cognita q̃ vnã gñare alia non gñante igitur
rc. Añs pbatur quia sicut tu arguis persona co-
gnoscit essentia cognoscitur. Et vltra essentia co
gnoscit igitur q̃lz persona. Ita ergo tibi psona
gñat igitur essentia gñat qz sũt eadẽ res. Et vltra
essentia generat igitur q̃lz persona generat et si-
cut ex fide negas cõsequẽtias illas ita ego nega-
bo tuas. ¶ Item arguitur q hec opinio nõ potest
saluare propositiones ad quas fides cõpellit de
essentia r persona scz q essentia diuina ẽ filius pa
ter nõ est filius et pater nõ est trinitas rc. Que-
ro igitur de subiecto istius propositionis menta-
lis pater nõ ẽ filius nec trinitas an subiectum est
equaliter cognitio ipsius essentie sicut persone vl
nõ: si habet ppositũ si sic tũc idẽ significat p istã pñ
nõ ẽ filius p istã essẽtia non est filius qz omnes ter
mini significant idẽ qui sunt cognitiones eiusdez
obiecti et per cõsequẽs sicut ista ẽ vera pater nõ
est filius et ista essentia non est filius. ¶ Item ista
duo sunt concedẽda eẽ sapientem seu creatiuum
primo dicitur de essentia et non primo de persona
igitur essentia intelligi põt aliqua intellectione
qua non intelligitur persona. añs tu concederes
cũ olzam cõsequẽtia probatur quia si esse creatũ
primo dicatur de essentia et nõ primo de persona
hoc non põt intelligi q primo dicatur de re extra
animã quia talis non est pars ppositionis mẽta-
lis igitur dicitur primo de conceptu essentie ille
conceptus essentie aut ẽ equaliter conceptus p-
sone sicut essentie vel non si sic igitur eẽ creatum
non plus dicitur primo de essentia q̃ de persona
quod negas si nõ tunc habetur propositum q fi-
des cõpellit cõcedere q aliquis ẽ conceptus rco
gnitio essentie qui nõ ẽ cognitio persone. ¶ Item
ista propositio hec persona ẽ beata esset nata in-
differenter eẽ vera siue pater pcederet filiũ dura
tione siue nõ igitur sue beatitudini nõ repugnat
primo modo dicendum per se q non haberet filiũ
pro obiecto repugnaret aũt ei p'mo modo dicendi
per se q non haberet diuinitatẽ pro obiecto igr a
liqua perseitate est diuinitas obiectũ beatitudi-
nis prime persone qua perseitate secunda perso-
na non ẽ obm̃ beatitudinis sue. ¶ Item arguitur
q hec opinio tua dicat repugnãtiã dicit enĩ q pñi
sciuerũt aliquid esse deũ siue diuinã essentiã non
sciendo illud esse trinitatem. ¶ Ex isto sequitur q
aliquam cognitionẽ habere poterant cuius ob-
iectum esset diuitas siue distingueret a persona
siue nõ igr illa cognitio nõ requirit q persona sit
eius obiectum igitur aliquomõ per se est diuini-
tas obiectum illius actus quomodo nõ persona
et sic affirmatio et negatio sunt hic concedende

de essentia et persona q̃tuz ad cognitionẽ p'heha
bitam. primo consequentia patet quia ista cogni-
tio pbor repñtat illam rẽ eẽ deum et nõ repñtat
illam rẽ eẽ patrẽ igitur siue illa res esset pater si
ue nõ nihilominus ista cognitio repñtaret diuinaz
essentiam. ¶ Item per eos et per te esse creatum
primo dicitur de conceptu essentie et non de cõce-
ptu persone igitur aliquis cõceptus essentie ẽ
qui non ẽ conceptus persone et ita aliqua est co-
gnitio essentie que nõ ẽ cognitio persone ¶ Item
prima persona significatur cõceptu patris r secũ
da nõ vt videtur ista opinio dicere sed conceptus
pris ẽ intellectio igitur prima persona intelligi-
tur illo cõceptu et nõ secũda. ¶ Item per te iste cõ
ceptus ens nec pducẽs intra nec productum ẽ p-
prius essentie et nõ cõuenit persone sed iste conce
ptus ẽ cognitio igitur rc. ¶ Item in ista proposi-
tione deus ẽ pater et filius et spũs sanctus subm̃
supponit pro essentia et nõ pro aliqua personarũ
sed conceptus mẽtis qui ẽ intellectio non suppo-
nit nisi pro illo quod significat et cum sit intelle-
ctio nõ significat nisi illud quod intelligitur p eũ
igitur essentia intelligitur per illum conceptum
et nõ persona. ¶ Item determinatum ẽ q tres sũt
persone distincte igitur determinatuz ẽ q tria sũt
cognoscibilia et hoc ẽ propositum. Item si nõ hoc
precipue videret q ex ydẽtitate essentiali perso-
narum ita posset cõcludi vnã personam non posse
ostendi alia non ostensa sicut q vna persona nõ põt
creare alia nõ creante sz tamẽ hoc nõ ẽ simile qa
omnes persone sunt vna creatio quia sunt vna vo
litio quia deus vult rem capere esse de nullis et
nõ sũt plures creatiões nec plura creantia sed nõ
sic est vnũ cognoscibile qui etiam sit plura cogno
scibilia tũ quia primam personam intelligi nõ in
tellecta secũda ẽ intellectionẽ eẽ in mẽte q repre
sentet illam rem eẽ talem personam et nõ aliam
vel intellectionez eẽ cuius veritas requirit p se
q suum obm̃ sit prima persona et non requirit q
sit alia persona quia actus ille repñtans illud ob
iectum esse patrem esset indifferẽter verus siue
suũ obm̃ eẽ filius siue nõ. ex quo possz nõ include
re repugnãtiam intelligi vnã personã non intelle
cta alia eo q hic cõceditur aliquid pro vno actu
intelligendi quod negatur pro alio actu intelli-
gẽdi sed affirmatio et negatio respectu diuerso-
rum nõ cõtradicunt sic aũt non ẽ si diceretur vnaz
personam creare alia non creante quia tũc voli-
tio que deus ẽ cõueniret vni persone et nõ alteri
sic concederentur affirmatio et negatio pro eadẽ
creatione et volitione q̃ deus ẽ et que ẽ ipsemet
per se. ¶ Item non videtur contra dicta deũ posse
creare talem visionẽ sue essentie qualẽ causaret
de ea si ipsa distingueretur a persona vel que sic
repñtaret diuinitatem q eam repñtaret etiam si
distingueretur a persona nec etiã qui posset cau-
sare vnã visionẽ seu cognitionẽ que repñtaret de
um ipsum eẽ deum non representando ipsum esse
patrem vel filiũ vel spm̃ sctũ intelligendo q in-
tellectus per illam cognitionẽ natus esset assere
re se cognoscere deum licet per eam nõ esset nat'
asserere se cognoscere patrem vel filium vel spm̃
sanctum igr rc. ¶ Confirmatur quia aliquis hõ
naturaliter põt hr̃e visionẽ que repñtet rem visã
esse colorẽ nõ repñtando eam eẽ albedinẽ vel ni-
gredinẽ licet ipsa de facto sit albedo vel nigredo

igit &c. Item de qualibz persona potest haberi de scriptio & notificatio sibi ppria igitur ipa potius re presentat illam personā q̃ aliam. assumptū pz quia aliter intellectus nō distingueret inter personas Et proportionaliter argui pt de fruitionibus cōformibus an te dictis. ¶ Item maxime videretur talis cōnexio in cognoscēdo patrē et filiū propter relationē sz hoc non oportet quia sicut res absoluta pōt quā doq3 cōcipi et describi relatiue ita etiā res relati ua concipi et describi absolute igitur. ¶ Item ad eundē intellectum ad quē fides cōpellit cōcede re istas essentia ē filius pater non ē filius sūt iste concedende essentia videtur hac visione Pater non videtur hac visiōe Probatur quia per illam propositionē pater nō ē filius aut intelligitur q patner nō sit ista res que ē filius et hoc ē falsum qz est diuinitas que ē filius aut intelligitur q pater non ē de se filius ita q siue pater esset diuinitas siue non adhuc non eēt filius sic a simili in proposito cum dicitur pater non videtur hac visione aut intelligitur q pater non sit illa res que videtur p eā et hoc ē falsū si essentia videretur per eaz cum ipse sit essentia aut intelligitur q pater non sit de se visibilis tali visione et hoc est verum quia affirmatiua sibi opposita ē falsa quia si pater videretur per se tali visione tunc siue pater esset idem cum diuinitate siue nō nihilominus videret ista visione et hoc ē falsū igitur negatiua sibi opposita est vera sumēdo igitur propositiones istas ad istuz intellectum ad quē loquitur fides cum dicitur essentia ē trinitas Pater nō est trinitas possunt iste due propositiones concedi Essentia videtur pater nō videtur sicut ille hec argumēta supra, sūt a cathi. ¶ Item contra cōclusiones de noticia abstractiua qz abstractiua ideo dicitur q abstrahit ab aliquo vel aliquibus a quibus non abstrahit intuitiua igit non oportet q omne cognitum per abstractiuam cognoscat per intuitiuā igit dato q persone diuine non possunt separatim videri nec essentia a persona videtur cū abstractiua cognitione possit maxime cū essentia vere et realiter sit cōmunis personis et cōmune cognosci possit proprio non cognito. ¶ Contra conclusionē primā de fruitione licet proprietas personalis sit bonitas essētialis nō tamē ē de se ita igitur licet ex hoc ipsa diligatur q est bonitas essentialis si ipsa bonitas diligat tamē non oportet q voluntas illā secundum se diligat sed solum per accidens propter ydētitatē cū bonitate cōmuni essentiali. ¶ Item multis simul visis nō oportet voluntatem oīa simul visa simul diligere igitur dato q per se in videri vel cognosci sequestrari non possunt nō videtur requiri nec oportere qui voluntas vnā simul visam diligere valeat aliam non diligendo vel essentiam non diligendo personā omnī eodē amore ex quo voluntas libere elicit actus suos saltem elicitiuos circa deum etiam vt tu concedis. ¶ Ad primum istorum dicendum ē q diuina essentia est ad obiecti conceptibile et ita est etiam relatio diuina quia sunt idem cōceptibile Et cum dicis q essētia est conceptibilis in cuius cōceptu nō includit relatio dd vocas tu cōceptum illius conceptibilis quia vel illud quod concipitur et tunc verum ē q relatio nō includitur in illo sed potius est illud &c. per se primo modo sicut post dicetur etiam in alia q̃stiōe et hoc ē magis q̃ includi in illo et ideo ex hoc nō sequitur quin relatio cōcipiatur qn essentia cōcipitur sed magis sequitur cōtrariū si intelligas p cōceptum intentionem verū ē quia in isto cōceptu nō includitur relatio certe nec essentia vtraq3 tamē est illud quod per illud intelligitur et ita nō sequitur sic propositum et ideo deficit ad propositum tota vlterior deductio sicut patet de se. Si dicas quid est igitur q dicit augustinus et scotus etiaz allegat septimo de trinitate ca. 2. si essentia relatiue dicitur nō ē essentia quia omnis essentia que relatiue dicitur est aliquid excepto relatiuo ex q̃ concludit ca. 3. augustinus quapropter si pater non est aliquid ad se non est aliquid quo ad alterum dicatur hec videntur sonare q essentia possit concipi sine hoc q relatio concipiatur. Dicendum q si ad vim vocis exprimit negatur plane cum exprimi contradictoria in cōditionali et eius probatione quia ōña repugnat et medio ideo ad sensū eundo potius q̃ ad verba. Dicēdum q augustinus vult ibi q si essentia debeat diffiniri vel describi descriptiōe correspondēte huic nobilissimo nomine essētia et alteri nomine absoluto cōceptus relatiuus non debz poni in illa descriptione et ideo vult etiam q essentia q̃ relatiue dicitur pōt descriptione aliqua describi sine hoc q cōceptum relatiuum describat et ideo dicitur de patre de quo nō dubiū quin sit entitas quedā relatiua p se primo modo qz si nō eēt aliqd ad se n eēt aliqd qd ad alterū diceretur. i. si non possit exprimi per conceptum absolutū non posset exprimi vel describi p conceptū aliquē relatiuū et hoc ē quod expressuz est per septimā cōclusionē q aliquid pt cōcipi seu cognosci esse essentia sine hoc q cōcipiatur eē relatio vel persona et hoc cōcedo sed ex hoc non sequitur q essentia possit cōcipi absq3 hoc q relatiō concipiatur. Exemplum homo concipi nō potest sine hoc q creatura aliqua concipiatur et tamen aliquid potest concipi esse homo sine hoc q concipiatur esse creatura. Similiter albedo que est similitudo cōcipi non potest hoc remanēte q ipsa sit similitudo qui cōcipiatur similitudo sz tamē pōt cōcipi eē albedo sine hoc q cōcipiatur eē similitudo igitur ita est in proposito essentia q̃ est relatio concipi nō pōt sine hoc q relatio cōcipiat et tñ ipsa pōt concipi esse essentia sine hoc q cōcipiatur eē relatio vel persona. Per idē penitus patet ad cōfirmationē ¶ Ad secundum negatur ōña quia licet per quēlibet illorum articulorum q̃libet persona cōcipiatur ad minus icōplexe scz per subiectum vel predicatum illius articuli tamen quia requiritur ad salutē expresse scire vel credere q deus est deus pater et filius et spiritus sanctus ideo ad hoc expresse insinuandum positi sunt tres articuli. ¶ Ad tertium respondet olim pro maiori parte iuxta illud q censeo quare igitur in eo vbi prius libro primo distinctione prima q̃stione quia sed aliter dicitur ad vim vocis in principio q licet pater sit prius origine beatus q̃ filius nō tamē prius origine ē pater q̃ generat filiū gregorius in illa questiōe an pater genuerit filiū voluntarie recitans opinionez scoti dicentis q prius voluit generationez filii q̃ genuit quia pater in primo signo originis intelligit formaliter et habet actuz volendi formaliter in alio signo originis gignit filiū &c. dicit postea hec sunt verba sine intellectu vel penitus falsa quia prioritas in diuinis nō ē alia q̃ causalitas et productiuitas de hoc videat li. 1.

capitulo. 10. neq₃ scđm aliud nisi secundum causã.
pater est prior filio q̃ fili⁹ ẽ ex patre genitus ⁊ nõ
pater ex filio secundu hoc igit̃ dicit̃ in proposito q̧
sicut pater ẽ prior filio origine sic etiã ẽ pri⁹ bea
tus origine q: filius suam beatitudinem habet a
patre ⁊ nõ econuerso s₃ ex hoc non oportet ponere
aliquod prius intensiue in quo pater sit beat⁹ ⁊c.
prout petit argumentũ. ¶ Ad quartum cõceditur
maior sed negatur illud exemplũ de visione diui-
ne essentie et aliarum rerum in essentia sicut ipro
bat illud okam p illã regulã nõ ẽ trãsit⁹ de cõtra
dictorio in cõtradictorium ⁊c. ⁊ licet de⁹ possit co
operari ad hoc q̧ act⁹ sit primi obiecti ⁊ nõ secũdi
vbi etiam ipsa obiecta separari non possunt non
tamen potest hoc esse ipsis vniformiter dispositis
et igitur dato q̧ persona diceretur secundariu ob
iectum non tamen potest se difformiter habere ad
primarium: tamen dicit̃ q̧ p̃sona diuina est primuz
obiectum beatificuz ita bene sicut essentia. ¶ Ad
quintum d̃r q̧ isti voci pater in mẽte correspondet
visionis cõceptus cõpositus verbi gr̃a substantia
viua q̃ genuit sibi simile i natura vel aliquis simi-
lis ⁊ ad hec cõpositior concept⁹ correspõdet huic
voci p̃r in diuinis sed sicut p₃ ex dictis in ꝓbatiõe
questiõis quite. Quicq̃d significat̃ p cõceptũ par
tialem alicuius cõpositi. hoc etiã significat̃ per il
lum conceptum cõpositũ licet tamen non pro quo
libet supponat conceptus cõpositus sed ly substan
tia significat deum ⁊ quãlibet personam diuinam
igitur etiam et conceptus patris quãlibet perso-
nam diuinã significat licet ꝓ solo patre supponat
in illa propositiõe mẽtali pater nõ ẽ spiritus san-
ctus. Et ex hoc etiam concludit̃ tertia pars diui-
sionis que ponitur i argumẽto sc₃ q̧ nõ equaliter
significat primã personã ⁊ tertiã igitur non sequit̃
si refertur ad p̃sonã scđam q̧ igit̃ non ad tertiam
quia ibi est fallacia ꝯ̃ntis. Si aũt fiat sermo de il-
la ꝓpositiõe negatiua i mẽte cõprehẽsoris dici põt
q̧ cõprehensor h₃ vnũ cõceptuz seu intẽtionẽ ícui-
tiuã seu abstractiuã ⁊ similit̃ abstractiuã idiuidua
lẽ ⁊ similit̃ specificã corrñdẽtes illi ícuitiue q̧ qua
rum triũ quãlibet cõcepit̃ diuinitas ⁊ quelibet p̃-
sona diuina seu tota trinitas ⁊ iste concept⁹ equa
liter ẽ intellectio patris et filij ⁊ sp̃us sancti q̃ eq̃
distincte intelligunt̃ per illum sicut si cuilibet su⁹
conceptus proprius q̃ nõ esset alterius correspon
deret nec aliq̃s põt esse concept⁹ dei ꝓprius ⁊ sim
plex quin significet diuinitatẽ et totã trinitatẽ p̃-
sonarum. Et iste vnus cõceptus est subiectũ ⁊ pre
dicatum etiã illi⁹ negatiue de qua loquitur ⁊ hoc
vnic⁹ numero existens vel replicatus et etiam dũ
modo tam pater q̃ spiritus sanctus in subiecto et
predicato concipiatur precise nominaliter quia
conceptus quo pater vel spiritus sanctus concipe
retur verbaliter non esset simplex sed composit⁹
proportionaliter conceptui vie antedicte ⁊ quan
do dictus conceptus ponitur vnicus esse in subie
cto et predicato tunc non mediat ibi copula inter
rumpendo istum conceptum. sed est conceptus q̃-
dam verbalis secundum quosdã coadiunctus illi
conceptui vnico medians secundum durationem
vel alium ordinem in mente proportionalem quo
dam modo ordini rerum extra animaz. Unde idẽ
conceptus sumitur primo pro prima persona secũ
do pro secunda ad placitum cõcipientis sicut nos
vtimur vocibus ad placitum ymo etiaz vnus act⁹
intellectiuus nostri distincte rep̃sentat nobis vel
equiualet in significando subiecto ⁊ p̃dicato ⁊ to-
ti propositioni. sicut patet de assensu correspondẽ-
te huic negatiue homo non est asinus ⁊ sic de simi
libus quorum omnium causa est quia licet intel-
lectus componat propositionem ex intentionib⁹
nihil tamen attendit ex hoc q̧ habet in mente sua
propositionem tantam ad intellectiones quibus
vtitur tanq̃ signis sed tantum ad intellecta per il
las. Et ideo tantũdem valet menti vna itellectio
quo ad propositum respectu multorum intellectio
num sicut multe dum modo eque distincte ⁊ perfe
cte significet omnes illas res ⁊ singulas sicut sin-
gule intentiões proprie significarẽt ymo q̃to ꝑau
ciores essent ceteris paribus intellectiones q̃b⁹
intellectus absolute vel relatiue apprehendit il-
la que concipit tanto facilius esset. ¶ Ad formam
igitur argumenti dicendum q̧ significari primo su-
mitur pro representari menti formaliter et sic idẽ
est q̧ cognosci. Alio modo pro supponere. Primo
modo dicitur q̧ subiectum dicte propositionis in
mente comprehensoris equaliter signat tertiam
personam sicut primam et econtra et equaliter ẽ
intellectio vtriusq₃. Illa tamen intellectio ex hoc
q̧ est ibi subiectum supponit pro prima persona ⁊
non pro tertia et econuerso prout est predicatum
et ideo nõ sequitur q̧ equaliter sit vera sicut falsa q:
veritas ꝓpositionis non solum attenditur ex signi
ficatione primo modo dicta subiecti et predicati
sed ex significatione vtroq₃ modo dicta et magis
ex suppositione q̃ signatione vt cum dico album
currit non denotatur q̧ albedo currat sed q̧ subie
ctum albedinis et tñ secundum p̃hm album solaz
qualitatem significat. Ad confirmationem patet
ex dictis ¶ Sciendum tñ q̧ an sit vnus conceptus
vel distincti in mente comprehensoris subiecti et
predicati dicte propositionis vel cuiuscunq₃ alte-
rius non est nobis perspicuum. Unde si ponuntur
distincti equaliter soluitur argumentum ⁊ si poni
tur vnus possibile est q̧ ille non solum nominalit̃
sed etiam verbaliter ⁊ propositionaliter ⁊ quali
tercũq₃ comprehensor noscit vel intelligit eidem
significet sicut essentia diuina ẽ sibi noticia nomi-
nalis verbalis propositionalis vel qualitercũq₃ sal
tem de noticijs quas habet in verbo. Etiam q̧ di
ctum est in solutione de assensu correspõdẽte huic
negatiue homo non est asinus. ¶ Scĩeduz q̧ talis
assensus nõ ẽ noticia apprehensiua significatoruz
per talem propositionem sed noticiam illam app̃
hensiuam consequitur tanq̃ adhesio qua quis ad
heret firmiter significato per talem propositionẽ
Et ideo hoc exẽplũ nõ videtur sufficere ad propo
sitũ. ¶ Ad sextũ negat̃ maior. Ad ꝓbationẽ dico q̧
per hãc aliqua p̃sona ẽ igenita etiã cognoscit̃ fili⁹
vel sp̃us sanct⁹ l₃ nõ ꝯplexe sic q̧ sit totale obiectũ
illius noticie cõplexe sicut p istã cõplexã aliquod
aial ẽ risibile cognoscit̃ asinus ⁊ oẽ aial icõplexe
q: significat̃ p eius subiectũ. Aliud eni ẽ cognosci
aliquid cognitione cõplexa ⁊ aliud ẽ hoc idem co
gnosci per illaz cognitionẽ cõplexe. ¶ Ad septimũ
negat̃ añs ⁊ instãtia ibi posita bona ẽ cui⁹ rõ posi
ta ẽ supra in scđo argumẽto. Ad primã ꝯclusionẽ
q: mouẽ actiue p modũ obiecti ẽ q̃dã agẽ ad ex-
tra igit̃ volũtariũ ⁊ p ꝯñs sicut ex p̃te creatiõis acti
ue ex vnitate volũtatis essẽtialis. Tu arguis opor
tere vna p̃sona creãte quãlibz creare tũ i ꝓposito

oportebit vna persona mouente obiectiue ad visionem vel amorē sui actiue p modū finis z allicitiue quālibet mouere z ideo quod assumit ibi de vno hoīe indifferēti negandū ē. ¶ Ad octauū negatur añs cum sua pbatione q2 vt dictum est mouere actiue per modū obiecti est agere ad extra: sed generare est ad intra. ¶ Ad nonū dicitur penitus sicut ad quintū. ¶ Ad decimū dato antecedente negatur ɔña. Ad probationem patet ex dictis. ¶ Ad vndecimum dicit q conclusio ad quā deducit est impertinens pposito quo dicit q oīs cognitio que est essentie est psone z ecōuerso nihil autē dicitur i pposito de hoc vtrum illa q̄ est per se vnius sit etiā per se alterius vel ecōtra. ¶ Itē q̄ritur qd demōstratur p ly hec quia si ly hec psona correspōdet cōceptui' pprio simplici intuitiuo vel abstractiuo per se prime psone tunc falsū ē q ista esset indifferenter vera. Pater ē beat' zc. q2 si pater pcederet filiū duratione pater z filius nō essent aliqua entitas nec pater esset illa entitas scz essentie q̄ ē persone z si sic tunc pater nō esset eiusdem speciei specialissime cui' est modo sed entitas alteri' rationis q̄ sit modo de facto z ita nō esset natus cōcipi conceptu illo indiuiduali vel specifico quo vl' quali nūc concipit de facto z tūc psona prima nō esset hec que mō nec talis qualis modo igit zc. et ita deficit ex falso fūdamēto tota deductio ¶ Ad duodecimū dicit eodē modo q cōclusio vltimata ad quā deducit ē impertinens. ¶ Itē non pbat qd intendit q2 pbi non habebant aliquā cognitionem incōplexā in essendo z in significando propriam de deo indiuidualem vel specificam sed solū gnalem vel transcēdentē sed cōcept' generalis vel eius significatio ita saluat circa naturam alterius rationis sicut circa naturā aliā datā de naturis p ipsius significatis. Et ideo nō valet deductio quando infertur q igit illa cognitio nō requirit q persona sit eius obiectū q2 ista cognitio cōis quā habet pbus non plus reqrit deitatem esse deitatē vel naturā talem qualis ē de facto q̄ deitatem esse psonā q2 ita significaret deus p talem cōceptum phisicum et cōplexum si deus esset entitas alterius rōnis sicut modo. De cognitione autē cōplexa phisice cōcessum est prius q aliquis talis bene significat aliquid esse deū z nō significat illud esse trinitatem cum quo stat q talis cognitio incōplexe significat trinitatē. ¶ Ad decimū tertiū negat ɔña vt patet ex dictis. ¶ Ad decimū quartū dicitur sicut ad confirmationē quinte. ¶ Ad decimū quintū dicitur q iste cōceptus ē pprius essentie in supponēdo non in representando. ¶ Ad decimū sextū negatur vltima cōsequētia. ¶ Ad decimū septimum nō sequit tria sunt cognoscibilia distincta igit sunt cognoscibilia separatim vnum sine alio. ¶ Ad decimū octauum dicendū q licet tres psone sint tria distincta cognoscibilia sicut sunt tres res z tria entia scdm sanctos tñ sicut sunt vna volitio nata obiectiue mouere actiue respectu cognitionis z p modum finis respectu amoris non tñ credo q sunt creatio vna vel motio vna quia creatio z motio sunt ipa pducta vel sunt in pducto vel in passo z non sunt pductor vt alibi declaraui. De scda ppositione que dicit q primā personā intelligi zc. negat tota quia aliud est vnam personam intelligi non intellecta alia z aliud ē aliquid significari esse vnam personam z non significari esse aliam. ¶ Ad decimū nonum negatur añs pro prima parte z scda cui' ratio assignata ē respondēdo ad primū z tertiū. tertia pars añtis non obuiat predictis etiā supponitur falsum scz q visio aliqua creata intuitiua vel abstractiua sibi correspōdens habēs precise p obiecto idem vel simile cū visione naturaliter causabili a re cuius ē talis visio repsentat aliqd esse deum vel diuinitatē sed hoc ē falsū q2 sic cōplexe representare est solius ppositionis vel equalenter propositionis nisi forte dicas q licet illa visio non significet cōplexe aliqd esse deū tamē mediāte illa intellect' natus ē assentire se cognoscere aliquid esse deum z nō cognoscere se aliquid esse patrem hoc non nego. Et ita sit hic in via vt patet de albedine in confirmatione illius argumenti que tamen debiliter videri potest a remotis q virtute illius visionis aliquis concedat illam hoc visum est color. Et dubitat istam hoc visum ē albedo. nec hoc est cōtra dicta pmo facit cōtra arguentem eo q licet nō iudicē illam rē esse albedinem p talē visionem est tñ pcise visio albedinis z nulli' alteri' coloris nec in cōi nec i particulari nec p se nec per accidens. Unde patet q nō sequitur ex dictis q hec visio esset per se visio coloris et non albedinis.

Per hoc patet ad confirmationem q assumit falsum cum dicit q ista visio repsentet rem visā esse colorem zc. saltem formaliter loquendo licet bene virtute illius visiōis iudicari possit formatis complexis quibusdam q illa res īē color et nō q sit albedo formaliter addidit q forte virtualiter z accidentaliter aliquo modo significat illam rem esse colorem. Sciendū tñ q nō esset inconueniens q ista visio formaliter representaret ita bene cōplexe sicut incomplexe vt patet circa finem solutionis quinte. ¶ Ad vicesimum dicendū q huius modi notificatio non erit propria in significando primo modo superius posito in respōsione ad quintum sed solum secundo modo. ¶ Ad vicesimū primum negatur consequentia quia non est precise propter relationem talium correlatiuorum que sunt idem penitus essentialiter. Ex quo sequitur vt prius deductum est q nulla motio causalis effectiua vel finalis competere potest vni sine altero igitur nec intelligi potest nec diligi absolute vel relatiue quin actiue per modum obiecti vel per modum finis allectiue filius ad talem moueat intellectionem vel dilectionem. ¶ Ad vicesimum secundum negatur assumptum ad probationem dico q fides negat istam pater est filius non ideo q2 pater non est illa res que est filius cum hoc sit falsum nec ideo precise quia pater non sit de se filius sed quia pater nullo modo de mūdo est filius nec de se nec non de se. Unde dare precise illum sensū veritatis vel illum huic negatiue quem iste dicis esse intellectum fidei esset erroneū contra fidem quia cum illo sensu optime staret affirmatiua q pater est filius quod tamen esset contra fidem: simul enim stant q homo non sit de se albus et q tamen sit albus et sic de aliis infinitis. Ultra tamen ad propositum sumitur aliquod falsum scilicet q pater videri possit aliqua visione qua posita posset ista visione videri. Dato per impossibile q pater non esset diuinitas. hoc tamen est falsum cui' causa assignata est in respondendo ad vndecimū ¶ Ad vicesimū tertiū dicendum q licet non requiritur generaliter q abstractiue cognitum sit pñs

vel etiam ab eodem cognoscente cognoscatur in-
tuitiue vt manifestuȝ ē in creaturis non tñ sequit
ꝙ cognitione abstractiua cognosci pōt essentia di
uina ꝛ non persone vel vna ꝑsona et nō alia. ¶ Ad
vicesimūquartū negatur assumptū qꝛ paternitas
diuina ita de se ē diuinitas sicut homo de se ē ani
mal. Etiā conclusio illata ē impertinens vt ptꝫ exdi
ctis. ¶ Ad vicesimūquintū licet maior vera sit vbi
obiecta alliciūt obiectiue ꝑ modū finis motione
finali separabili nō tamen sic ē in proposito ꝙ ois
causatio ad extra cōueniens vni ꝑsone cōuenit cui
libet vt priꝰ dictū ē. ¶ Tertius articulꝰ ē mouere
3. articulꝰ. dubia et soluere ꝑmo videt ꝙ scda ꝓbatio prime
cōclusionis non ꝓcedat qꝛ licet vna ꝑsona nō pos-
sit mouere actiue ad itellectionē causandā respe-
ctu dei nisi quelibet moueat sicut nec causare nisi
ꝗlibet causet tamē videt ꝙ vna ꝑsona bene posset
terminare illam intellectionē quā quelibet cau-
set sine hoc ꝙ ꝗlibet terminet sicut patet de incar-
natione ꝗlibet eñ persona diuina causat incarna-
tionem actiue ꝛ tamē solus filiꝰ incarnatur ꝛ ter-
minat incarnationē. Dicēdū est sicut acceptū est i
argumento ꝙ ad omnē visionē oportet concurre-
re obiectiuā motionē illiꝰ quod videt vel alteriꝰ
potentis supplere vicē illiꝰ in mouēdo. Solꝰ eñ
deus respectu cuiuscunqꝫ actꝰ intuitiui supplere
pōt in agendo vicē obiecti primo visibilis illa vi-
sione. Licet eñ aliqs possit credere ꝑ illusionem ꝗ
sit in potestate creature se videre aliqd quod non
videt vel se non videre quale videt īpossibile est
tamē ꝙ ꝑ actionē creature aliqs videat aliqd il-
lo non agente actiue ad causationē illius visionis
nisi deus suppleat vicē eiꝰ in agēdo multo igitur
fortius de deo nisi aliqs suppleat vicē eiꝰ sed hoc
est impossibile si nulla creatura pōt supplere vicē
obiecti creati in agēdo visionē illiꝰ obiecti multo
fortius nec respectu dei igit si deus videbit opor
tet necessario ꝙ agat ꝓ se obiectiue. sꝫ nulla actio-
ne agere pōt vna ꝑsona ad extra sine alia igit nec
obiectiue causare sed ꝗcquid causat obiectiue co
gnitionē aliquā hoc ē obiectū illiꝰ cognitiōis igit
¶ Ad argumentū igit dicendū est ꝙ non est simile
de incarnari et videri qꝛ aliquā ꝑsonam incarnari
non ē nisi aliqd constitui ex illo ꝛ carne assumpta
sicut deaurari nihil ē nisi vnū fieri ex aliquo deter
minato mō ex illo ꝙ deaurat ex auro. Et verisimi-
liter dealbari et sic de aliis. In istis aut nulla reqꝫ
ritur actio ex hoc verbi gfa in hoc ꝙ deaurat vel
dealbatur nō eñ oportet illō quod deauratur vel
dealbatur agere inq̄tū deauratur vl dealbat nec
aliquid oportet vicē actiuā illiꝰ supplere. Sꝫ vbi-
qꝫ ad visionē reqritur actio vera obiectiua illius
quod videt ad hoc vt videat vel alterius qd eius
actiuitatē suppleat vel supplere possit scilicet so
lius dei. vnde nō est simile vnde si incarnari reqre
ret specialē actiuitatē ipsius icarnabilis ꝑ modū
incarnabilis vel alteriꝰ potētia eiꝰ vicē supplere
sicut ē de visibili respectu visionis tunc nulla ꝑso-
na incarnari pōt sine alia sicut nec videri sine alia
sed hoc non ē ita vniformiter vtrobiqꝫ sicut iā di-
ctū ē. ¶ Cōtra istiꝰ dubij solutionē arguit cū dicit
ꝙ vna ꝑsona nō pōt efficere visionē sui efficientia
obiectiua hoc ē partiali actiuitate ꝗ ꝯuenit obie
cto visionis mee quasi obiectū visiōis effecte qui
ꝛ ꝗlibet agat efficiētia obiectiua ꝛ ꝑ ꝯñs quin ꝗli
bet videat cū nulliꝰ ꝑsone diuine actio sit supple-
bilis. Arguit tñ sic vel hec ratio intēdit istā cō-
sequētia si vna efficit visionē igit oēs efficiūt eā
et vltra igitur vna non pōt videri illa visione nisi
qualibet visa. Et planū est ꝙ tunc ratio nō cōclu-
dit quia nō plus valet ista cosequētia ꝗ̄ ista si vna
efficit icarnationē oēs efficiūt eā igit vna nō pōt
icarnari nisi ꝗlibet incarnat. Forma eñ ē eadem
vtrobiqꝫ ꝛ ita respōdebit ex vna parte sicut ex alia
Vel scdo intelligit rō sic vna nō pōt mouere obie-
ctiue alia nō mouente obiectiue hoc ē vna nō pōt
efficere visionē ꝛ terminare illā nisi alia efficiat
eā ꝛ terminet et tūc est petitio principij. hec eñ ab
aliis negat et haberet hic ꝓbari ꝙ non sit si sic in
telligitur ratio. ¶ Itē ꝑsone diuine possunt distin
cte cognosci sic ꝙ vna distinguit ab alia igit de po
tentia dei poterit vna cognosci alia incognita. Cō
sequētia ꝓbat qꝛ si naturalit vnꝰ cōceptus suppo
nit ꝓ vna ꝑsona ꝗ nō pro alia poterit vnus supna-
turaliter significare vnā personā non significando
aliā. ¶ Ad primum istoꝝ dicēdum ꝙ respectu visio
nis causande hic multiplex occurrit efficiētia re-
quisita ꝑ se vel ꝑ aliud supplēs vicē eius. Primo
gñalis dei efficiētia sine qua nihil causari potest
Secūdo efficiētia ꝓpria intellectꝰ vel vitalis pri
cipij. Tertio secūdū multos efficiētia habitus vl
speciei. Quarto scdm veritatē efficiētia propria
obiecti visionis. Secūda ꝛ quarta sūt ita necessa-
rie ꝙ sine illis nō pōt aliqua noticia intuitiua cāri
nisi miraculose fiat suppletio sꝫ talis fieri nō pōt i
visione qua videt diuina essentia vel ꝑsona. ideo
dico ad argumētū ꝙ vna ꝑsona nō pōt mouere ob-
iectiue nisi alia moueat obiectiue seu efficit pro-
pria obiecto ꝛ idō si vna mouet vel agit in visionem
dei vel persone diuine efficit ꝓpria obiecto tunc
quelibet sic agit visionē ꝛc. Et ideo ē quia nulla
specie actiōis potest vna ꝑsona agere ad extra nisi
qualibet cōsimilit agēte qꝛ opera trinitatis ad ex
tra sunt īdiuisa. Sꝫ tūc ē ibi dubiū. vtrū pat agat
visionē sui solū ꝑ hoc ꝙ ipe est deitas vel etiā i eo
ꝙ pater seu hec ꝑsona. Et videtꝰ ꝙ etiā in eo ꝙ hec
persona qꝛ sic distincte videt alioqui per nullā vi-
sionē dei ꝗtūcūqꝫ clarā potest creatura habere iu
diciū euidens ꝙ visū ab ea esset pater vel hec per
sona eo ꝙ nihil distinctissime videt intuitiue quin
per modū obiecti distīcte sub ratiōe ꝓpria sui visi
onem coefficiat. ¶ In oppositum videt esse ꝙ tres
ꝑsone sunt vnicū principiū cuiuscūqꝫ creature non
plura pricipia vt patet ꝑ augustinum ꝛ decretales
quasdā et. M. libro primo distinctiōe. 29 igit. Cre
do ꝙ securius est dicere ꝙ quelibet persona agit
visionem sui per hoc ꝙ ipsa met est deꝰ ita ꝙ tres
persone sunt vnicum efficiens et vnicum principi
um et non plura principia illius visionis ꝗ ꝙ vna
persona agat eam prout distinguitur ab alia ta-
men concedendum est ꝙ pater agit illam sua pro-
pria personalitate quia in nullo distiguitur a sua
personalitate et eodem modo dicitur de filio ꝛ de
spiritu sancto. ¶ Sciendum ꝙ licet cuiuslibet per-
sone visionem distinctam inq̄tum est talis perso-
na agat tota trinitas tamen quelibet persona sui
visionem distinctam obiectiue terminat inq̄tum
talis persona distincta ab aliis: et ita etiam ta-
lis persona ymo et tota trinitas causat talem
visionem obiectiue distincte quo ad talem per-
sonam et etiam indistincte quo ad totam trini-
tatem eo ꝙ talis persona est essentia que est tri.

nitas sicut dicit de incarnatione verbi gsa operata est tota trinitas ꝛ ē similitudo in parte sed nō i toto vt dictum ē in textu. ¶ Ad argumentū in contrariū bene volo ꝙ quelibet persona agat visionē sui secundū propriā personalitatem qꝛ cuilibet psone ppria personalitas ē essentialiter ipa deitas ꝛ illud quod ē principiū operandi ad extra ꝛ hoc sufficit ad ppositum. Nec ex hoc seqtur ꝙ vna psona agat visionē sui inqtum distincta ab alia. ¶ Ad secundum argumētum respōdetur ꝙ discretiua noticia ꝛ etiam icōpleta non semp requirit noticias diuersas alioquin nec deꝰ discretiue cognosceret tres psonas vel creaturas sine distinctis noticiis quod falsum ē. Dicēdū igitur ꝙ vna noticia sufficit q̄ sit distinctissime respectu cuiuslibet psone sicut credo ꝙ erit visio beatifica ꝛ fruitio beatifica alioquin oporteret ibi ponere plures beatitudines cognitiuas ꝛ fruitiuas quod nō videtur cō. cedendū. Et concedēdū est vltra ꝙ sicut iste vnꝰ actꝰ quālibet personā significat ita p qualibet pōt supponere. Cuiꝰ oppositū ymaginaꝫ argumentū. verum ē tn̄ ꝙ aliquis habere potest cōceptus cōpositos ibi ꝛ etiam i via qui p vna psona pn̄t supponere non supponēdo pro alia sicut spiratū genitū vel aliquis p essentia q̄ non p psona sicut res nec generans nec genita nec spirata sicut dictū est prius

2. dubium. ¶ Secundū dubiū est an cōclusio principalis pbari possit per hoc ꝙ ly intelligitur ꝛ nō intelligitur videtur ꝛ nō videꝫ: fruitur ꝛ nō fruiꝫ sunt cōtradictoria ꝛ ideo nō possunt verificari de eadē re videtur ꝙ sic quis ex quo ē difficillimū sustinere aliqua cōtradictoria verificari de eadē re ꝛ maxime dissonum ratiom naturali. Et scādalizare pōt ifideles nunq̄ debet hoc concedi nisi vbi fides ad hoc compellit ꝛ nisi habeaꝫ hoc ex scriptura sacra vꝫ ex determinatiōe ecclie vel euidēter inferri valeat ex talibꝰ. Sed sic non ē in pposito igiꝫ cum essētia et persona sint eadē res sequiꝫ ꝙ qcq̄d conceditur de essentia vel aliqua psona debet concedi de qualibet alia psona diuina nisi oppositū habeaꝫ ex scriptura vel ex determinatione eccle vel nisi euidēter ex talibꝰ sequaꝫ igitur hoc fieri debet de frui ꝛ intelligi. ¶ Contra p cōtradictoria nō possunt intelligi ppositiōes cōtrarie qꝛ sicut ratio naturalis illa nō admittit ita nec fides ad ea cogit igitur intelliguꝫ ꝯtradictoria icōplexa cuiusmodi sūt homo ꝛ non homo vel potiꝰ esse hominē ꝛ non esse hominē ꝛ cū fides talia contradictoria intelligat verificari de personis diuersis i diuinis sicut etiā de essentia ꝛ psona nō videꝫ quare talia debent ibi negari de talibus pcipue q̄ fidei nō repugnant cuiusmodi sunt intelligi ꝛ nō intelligi diligi ꝛ nō diligi. ¶ Itē ex quo cōtradictoriis quedā verificanꝫ de personis vel de essentiis ꝛ psona tunc non sūt negande alique ppositiones esse possibiles i quibꝰ affirmatio et negatio predicantur de essentia ꝛ psona vel de distinctis psonis nisi aliqua pbatione probetur eoꝝ repugnātia nec etiā ad hoc ꝙ concedantur esse possibiles de potentia dei reqritur ꝙ habeantur ex scriptura vel ex determinatiōe ecclesie mediate vel immediate sed sufficit ꝙ nō appareat quare debeant repugnare. Dicere enim hec propter naturam contradictionis cuꝫ alia concessa de personis et etiam de persona et essentia essē taliter contradicant esset dare magnam occasionem subuertendi fidem. Preterea determinatum est ab ecclesia ꝙ deus ē talis res de cuius diuersis conceptibus verificantur affirmatio ꝛ negatio sicut ꝙ pater generat et essētia nō generat ergo in proposito ex hoc ꝙ cognosci ꝛ nō cognosci sunt cōtradictoria non sufficienter arguiꝫ quin concedi possint de personis et de diuersis cōceptibus rei q̄ est deꝰ. Preterea ex ante dicte rationis sequiꝫ ꝙ ad hoc ꝙ dicte ppositiones cōcedanꝫ posse verificari de potētia dei sufficit ꝙ non appareat quare debent poni repugnare vel sufficit ꝙ alique ppositiones sint simul vere q̄ ita se habēt inter se sicut ille de quibꝰ ē sermo sic est in pposito ꝛ hoc ē cōtra okam ꝛ ideo concedit cōclusionem. Apparet mihi ꝙ vterq̄ deuiat a veritate in parte ex primo argumento igitur teneo istam conclusionē ꝙ affirmatio et negatio concedi non debēt p diuersis psonis seu de diuersis psonis nec p essentia et persona nisi q̄ habentur isto mō ex fide aut ex scriptura vel determinatione eccle. vel nisi euidenꝫ hoc sequitur ex talibꝰ. Tum qꝛ hoc sustinere est contra naturale iudiciū rationis. Tum qꝛ nullꝰ debet sibi ignotum vel dubium affirmare. Contradictoria autem que diuinis personis vel persone ꝛ essētie non tribuuntur ex fide nec in quibus habeatur euidens ratio que nos circa hoc dirigat ¶ Dubium est an ipsis conueniat maxime cū quedā talia doceantur ipsis conuenire et quedam ipsis repugnare et ideo de quibus nulla certitudo habetur modo pdicto dubium esse pōt rationaliter cuilibet an sint de genere conuenientium vel de genere repugnantium. Preterea illa q̄ exprimuntur in scriptura vel per determinationem ecclesie nō ideo sunt vera quia exprimuntur sꝫ ideo exprimūtur quia sunt vera et si non exprimerentur nihilominus essent vera quia locꝰ ab auctoritate negatiue non tenet. Cuꝫ igitur constet talia prius fuisse vera q̄ expressa non oportebat omnis vera exprimi quare dubitabile est de non expressis vtrū sint concedenda vel ne nisi ex hoc appareat aliqua euidentia ex his que sunt expressa. Secundo dico ꝙ nec in diuinis nec in creaturis debent cōtradictoria verificari de eodē simpliciter pro eadē re probatur quia hoc esset oppositum primi pncipii de quolibet esse ꝛc. Itē imponere fidei tale icōueniens est exponere fidem derisioni infideliū. ¶ Item qꝛ ois res in diuinis ē deitas vel pꝫ vel filius vel spūs sanctus vel aliqua pprietas psonalis. Sꝫ p nulla de istis verificanꝫ contradictoria hec qꝛ nec deitas generat ꝛ nō generat nec pater generat et non generat ꝛ sic de aliis. Tertio dico ꝙ talis contradictoria verificanꝫ de eodē cōceptu dei p alio tn̄ ꝛ alio supponēte qꝛ de ꝯceptu essētie ꝛ pris verificanꝫ ista ꝯdictoria sꝫ idē ē ꝯceptꝰ essētie ꝛ pris ex pori articulo i pcedēti dubio igꝫ. Diceres hic cōtra hoc ē cōtra pmū pncipiū. Rn̄deꝫ negādo añs qꝛ nō ē icōueniēs de eodē cōceptu p alio tn̄ ꝛ alio supponēte ista ꝯdictoria verificari. Cōtra hec deitas ē pꝫ hec deitas ē nō pꝫ hic verificanꝫ ista ꝯdictoria de eodē p eadē re. Rn̄deꝫ ꝙ rꝫa aristotelis itelligēda ē de ꝯdictoriis i q̄rū alio negatio ppōnit vbo sicut ipsemet exponit dicēs de q̄libꝫ eē vel nō eē ꝛc. ꝛ iō ille nō essēt ꝯcedēde. hec diuinitas ē pꝫ hec diuinitas nō ē pꝫ. Añ q̄dā magꝫ hic dicit et mihi videꝫ pbabiliꝫ ad hoc ꝙ hec sit ꝯgrua ꝛ itelligibiꝫ essētia ē nō pꝫ oꝫ ꝙ negatio sit ifinitās vꝫ ꝙ itelligaꝫ pcedē vbū ꝛ si sit ifinitās non sūt pdicata

illa cõtradictoria sed priuatiue opposita. Sed de priuatiue oppositis satis est possibile ꝙ simul verificent aliqua de eodẽ in diuinis qꝛ essentia diuina est nascibilitas ⁊ innascibilitas. ¶ Ad primum in oppositum cõcedo ꝙ nõ ex hoc ꝙ intelligi ⁊ non intelligi sunt cõtradictoria negari debet ea posse cõuenire patri ⁊ essentie ymo nisi aliunde pateret hoc deberet remanere in dubio. sed in ꝓposito aliunde certificatur sicut patet ex rõnibus ⁊ auctoritatibus positis ad primã cõclusionẽ primi articuli. Scriptura enĩ ⁊ rõ ad hoc necessitat respondendum ꝙ teneo sꝫ nõ ꝓcise natura cõtradictionis Et per idem patet ad tres rõnes sequẽtes. ¶ Tertiũ dubium est an ex hoc ꝙ scdm regulam anselmi ĩ diuinis omia sunt idem vbi nõ obuia relationis oppositio dici debeat cõtradictionẽ includere ꝙ vna persona intelligatur vel diligatur sine alia vel essentia sine persona videt ꝙ sic quia nullã aliã habemus a sanctis regulã qd intelligi debeat de oĩbus in diuinis. Et quid de vno ita ꝙ nõ de alio nisi istaꝫ. Et si ita frustret omis ars nobis tollit. ¶ Cõtra si illa ars sufficeret pater incarnaret. Dicẽdũ est ꝙ nõ quia regula illa nõ regulat nos immediate nisi circa essentiã ⁊ personas ad intra ꝙ cui conuenit ⁊ ꝙ nõ ad intra iõ signanter dicitur. In diuinis omnia sunt vnũ ⁊c. nõ aũt regulat in possibilibus sumptis ad extra nisi mediate vel remote ⁊ insufficienter sicut plane docet instantia de incarnatione filij sine patre nec tamẽ tollitur omis ars ꝓbandi intentũ qꝛ ex euãgelio ⁊ ꝑ artẽ in secundo articulo arguẽdo ad primã cõclusionem primi articuli. ¶ Ad primum principale negat añs cũ sua ꝓbatione. Ad cõfirmationẽ negat maior de prioritate cõmunitatis solũ ⁊ per idẽ negatur illud quod assumit confirmatio tertia. ¶ Ad secundũ negatur maior precise de illis que sunt vnica essentia ⁊ nõ possunt seorsum mouere nec causare ⁊ per hoc patet ad confirmationem seu ad ꝓbationem. ¶ Ad tertiũ ⁊ quartum patet per prius dicta.

Ertio decimo circa distinctionẽ primã querit occasiõe secunde cõclusionis q̃stionis. 12. vtrũ liceat filiuꝫ dei plus diligere ꝙ patrẽ vel spiritũ sanctum seu eo plus frui ꝙ sic qꝛ filius ẽ melior igit. Assumptum ꝓbatur quia filius ẽ bonus bonitate patris et preter hoc bonitate humanitatis assumpte igit. ¶ Itẽ filius est amabilis quia deus ⁊ qꝛ redemptor nõ sic pater igit ⁊c. Preterea iudei sciuerunt illum esse hominẽ quẽ crucifixerunt ⁊ nõ sciuerũt ipsum eẽ deũ igitur aliqd est scibile de filio qđ nõ de deo igitur multo fortiꝰ aliqd est scibile de filio qđ non de patre igitur pari ratione poterit plus diligi cum preter hoc ꝙ de ipso singulariter ẽ scibile ipe etiã sic deus añs primũ patet ꝑ illud apli. Si cognouissent nunq̃ deũ glie crucifixissent. ¶ Contra quilibet tenetur quãlibet ꝑsonã diuinã diligere ⁊ apꝑciari infinite igit ꝯña tenet quia nullꝰ põt plus di-
1. cõclusio. ligere q̃ infinite. ¶ Primꝰ articulꝰ prima cõclusio cõformis secũde cõclusioni ꝓcedẽtis q̃stionis xp̃s cognosci poterat aliqua cognitione et diligi aliqua dilectione qua nec pater nec spũs sanctꝰ. probat xp̃us potuit videri oculo corporali mediante huius humanitate ⁊ diligi per accidens ex hoc solo ꝙ humanitas fuit sibi vnita ⁊ constat ꝙ tali dilectione vel cognitione nõ diligebat pater qꝛ hec sibi nõ conuenerunt. Preterea aliq̃ oderut xp̃m ꝓpter aliquã conditionẽ displicibilem ĩ natura assumpta vel saltem hoc fuit possibile q̃ tñ conditio nulli alteri ꝑsone copetisset sic etiam forte diligebatur ab aliquibus solũ ꝓpter aliquã cõditionẽ humanitatis scꝫ quia cõsanguineus. ¶ Ex hoc arguitur sic quãdo aliqd diligitur ꝓcise ꝓpter causã sibi ꝓpriam nõ oportet ista dilectione aliũ diligi cui illa ratio precise nõ cõuenit sed sic ẽ in ꝓposito igitur. Unde dicendũ est ꝙ omne illud qđ immediate cõuenit ꝑsone filij rõne ꝑsonalitatis diuine hoc etiã cõuenit essentie si sibi nõ repugnet secus autẽ est de hijs q̃ cõuenitũt filio ꝑ humanitatẽ vt ꝙ fuerit mortuus famescẽs ⁊c. qꝛ licet hec cõcedantur de filio non tñ ꝓpter hoc oportet cõcedere ꝙ deitas fuerit mortua ⁊c. vel si quis vellet ista essentie tribuere ꝑ accidẽs non tamen ꝓpter hoc haberet ista cõcedere de patre et spũ sancto. Et ita nõ sequtur filius scdm humanitatẽ est cognitus vel dilectus igit deitas ẽ cognita vel dilecta nec etiã hoc sequitur de patre et spũ sctõ. Quis enĩ diceret ꝙ asinꝰ q̃ portauit et vidit xp̃m viderit deitatẽ vel si hoc velit dicere tñ de patre nullo cõsensu ẽ concedendum. tñ vt patuit circa cõclusionẽ secundam precedentis questionis dicta cõclusio non videtur vera ymo etiã opposita ꝓbari potest ꝑ omnia media quibꝰ in ꝓcedenti q̃stione probatum est ꝙ vna persona nõ põt per se cognosci sine alia. Ad hoc etiã ducit ratio naturalis coassumpta fide ꝙ tres ꝑsone sunt vnum in essentia et nec fides nec scriptura alicubi ponit aliquid propter quod nõ debeat sic cõcedi cõclusio deducta scꝫ ꝙ nõ põt cognosci vna persona diuina nec diligi quin essẽtia et quelibet ꝑsona alia diuina sic cognoscat et diligat igit nec est incõueniẽs ꝙ sicut filiꝰ videbat ꝑ accidẽs oculo corporali ita etiã et deitas et pr̃ et spũs sanctꝰ. ¶ Dubiũ ẽ quõ vno actu beatifico distincte cognoscit essẽtia ⁊ distincte q̃libet ꝑsona. Ex hoc enĩ videtur ꝙ idẽ actꝰ oĩno repñtet absolute ⁊ relatiue et tũc de eodẽ ꝯceptu ꝓdicarẽtur ꝑ se diuersa ꝓdicata scꝫ substãtie ⁊ relationis. ¶ Itẽ tunc idẽ negaret de se ipo posita cõstãtia subiecti qꝛ talis ꝯceptꝰ vel actꝰ supponẽs ꝓ filio distincte singularit negaret de se ipso supponẽte singularit ꝓ pr̃e. ¶ Itẽ tũc eadẽ ꝓpositio ĩ q̃ talis cõceptꝰ vel actꝰ poneret tã ĩ subiecto q̃ ĩ ꝓdicato esset x̃a ⁊ falsa ꝓut idẽ supponit vniformit ĩ subiecto ⁊ ĩ ꝓdicato scꝫ vbiq̃ ꝓ pr̃e ⁊ etiã difformit scꝫ ĩ subiecto ꝓ pr̃e ⁊ ĩ ꝓdicato ꝓ filio ¶ Itẽ si talis actꝰ eq̃ primo ĩportat p̃ternitatẽ ⁊ filiationẽ tũc ẽ cõceptꝰ cõis cũ significet vniuoce plura distincte Et per ꝯñs non ẽ actꝰ fruitionis nec visio beatifice qꝛ talis debet eẽ distinctissimꝰ si nõ ĩportat eque ꝓmo ꝑsonas tũc beatꝰ prius frueretur vna ꝑsona q̃ alia. ¶ Ad primũ cõceditur ꝙ idem actus vel cõceptus supponat ⁊ etiã relatiue ¶ Ad secundũ dicit ꝙ cõsequens non ẽ incõueniẽs si ꝓ alio ⁊ alio sumatur ĩ subiecto ⁊ ꝓdicato. ¶ Ad tertiũ negat ꝯña qꝛ licet idẽ termini ponũtur ĩ ꝓpositiõe x̃a ⁊ in ꝓpositione falsa tñ alit fiunt se intellectus in illa que per tales terminos significantur quando sunt propositio vera et aliter quando sunt ꝓpositio falsa et ideo nõ est eadem propositio vera et falsa ĩ mente simul sicut idem non est simul statio et sessio licet hoc possit esse successiue. Alij dicunt ꝙ sicut in voce eadem propositio sit

simul vera et falsa terminis equiuoce sumptis sic
non ē incōueniēs in mēte. Aliter pōt dici q ibi sūt
diuerse copule scdm quarū naturā termini i subie
cto ꝛ pdicato diuersimode significant ꝛ ita sunt di
uerse ppositiōes. Aliter dicit q sicut iste idē act⁹
repñsentat alicui cōplexe ꝛ incōplexe absolute ꝛ re
latiue ꝛ qualitercūqȝ videt in vbo sicut etiā repñ
sentat eidē qualitercūqȝ vere ē ꝛ false ꝛ qualiter
possibiliter ꝛ impossibiliter ē qualitercūqȝ appñ
hendit in vbo quia lȝ ibi nō cognoscat nec videat
false vel impossibiliter tñ taliter apprehendit eo
q bene apprehendit significatū propositionis fal
se ꝛ etiā impossibilis ꝛ nō sequit talis actus ē re
presētatiu⁹ alicui taliter eē qualiter nō ē vel qua
liter impossibile ē esse seu qualiter false ꝛ qualit
impossibiliter ē igit repñsentat false vel impossibi
liter vel etiam seqtur q sit ppositio falsa vel ipos
sibilis eo q ex sui repñsentatiōe nō facit aliquē sibi
inherētem cōsentire aliter eē q est vel taliter esse
qualiter impossibile est eē. prout tamē facit ppo
sitionē falsam vel impossibilē. sed dictus actus si
bi quo ad repñsētationem suaȝ inherentē bene fa
cit apphendere taliter qualit ppositio falsa vel
impossibilis supponat sic etiā essentia diuina ē re
presentatiua cuiuslibet ꝛ qualitercūqȝ significabi
lis tam false q impossibiliter tñ ipsa non est pro
positio falsa vel impossibilis nec ē repñsentatiua
false vel impossibiliter put ly false ꝛ ly impossibi
liter determināt ly representatiua. si aūt determi
nant significabile expressum vel intellectū bene cō
ceditur q ē repñsentatiua false ꝛ ipossibilit supple
significabilis vel apprehensibilis. ¶ Ad quartum
cōcedit q eque primo ꝛ nō sequitur q igitur sit cō
ceptus cōis cōitate pbationis qꝛ talis indistincte
et cōfuse representat plura qualiter nō ē in ppositio
to eo q iste actus cōcept⁹ singulariter ꝛ distincte re
presentat quālibet psonā. ¶ Secūdus articul⁹ an
vna psona diuina possit licite vel etiā absolute pl⁹
diligi q alia vt pote fili⁹ q nos i humanitate rede
mit non sic pater. Et videt q non qꝛ tunc pari rōne
pōt vna psona amari alia nō amata qꝛ illud plus
scȝ quo plus diligeretur vna psona q alia ē quidā
amor ꝛ ē ita respectu vni⁹ psone q non ē respectu
alterius. ¶ Ad illud dubiū dicendum est q dupli
citer pōt intelligi primo de psonis diuinis eo q ta
les psone diuine naturaliter sunt ꝛ diuinitate ope
rantur actiue ad extra ꝛ in isto sensu simplicit ne
go dubiū vt proponit. Diceres tñ ecclesia quādo
qȝ dirigit oratiōnē principaliter ad vnam psonam
ꝛ nō sic ad alias. Ex hoc eñ aliqui vident habere
maiorē deuotionē ad vnam scȝ ad filiū vel ad spm
sanctum q ad aliā quādoqȝ ad totā trinitatē. Re
spondet q ecclesia nō vult p hoc deuotionē hoim
excitare plus ad vnā psonā q ad aliā nā ille deuo
tiones in orōnibus ecclesie cōcipiunt nō ex pprijs
personaȝ sed ex appropriatis operatiōib⁹ seu effe
ctib⁹ earūȝ quādoqȝ enim cogitat peccator de cle
mentia ꝛ misericordia vel q appropriat spūi sancto
magis excitat sepe ad deuotionē q quando cogi
tat de omni potentia q appropriat patri vel de sa
pientia ꝛ iusticia q appropriant filio ꝛ tamē secū
dū veritatē illa causa quare diligit equaliter cō
uenit patri ꝛ filio sicut spūi sancto et igit tunc ita
diligit. p. ꝛ. f. sicut. s. s. licet non semp hoc aduertat
ꝛ sicut in hoc ē exēplificatum ita etiā intelligēdū
est in alijs casibus. Alio modo potest intelligi di
ctum dubiū spāliter de persona filiū ppter duplicē
naturā ꝛ duplicem bonitatē ei⁹ amabilē diuinam
scȝ ꝛ creatā et tūc potest intelligi vel de amore plu
ri licito vel illicito satis ē possibile q aliquis pl⁹
potuisset dilexisse ei⁹ humanitatem q diuinitatē
ꝛ ita etiā plus q pater ꝛ spūs sanct⁹. Si aūt intel
ligatur q vna persona licite pōt plus diligi q alia
ꝛ persona filij pro eo q habet in se duplicem ama
bilitatē nec sit psona alia tūc verū esset ad hūc in
tellectū pōt pl⁹ diligi. i. plurib⁹ amorib⁹ diligi qꝛ
amore fruitiuo ppt hoc q de⁹ ē ꝛ amore vl⁹ ppt
humanitatē vel vno amore forte equiualēte illis
duobus amorib⁹ ꝛ tūc plus diligitur ꝛ amore plu
riū diligit ꝛ extēsiue nō aūt intēsiue diligit ex hoc
amore fruitiuo q alis psona licet p humanitatem
amabilem surgat volūtas i magis feruiduȝ amo
rē nō tantum filij sed toti⁹ trinitatis in qb⁹ omino
eadem bonitas q sola licite ꝛ vltimate fruibilis
est. Potest etiā sic intelligi de psona filij qꝛ scȝ in
humanitate fili⁹ nos redemit et natus ē et passus
p nobis ꝛc. ꝛ nulla psona alia ideo videt q possit
licite plus diligi q psona alia. Respōdetur q in ta
li passione et redemptione consideranda sunt duo
primo velle spontaneū quo voluit diligere nos et
ex amore magno sponte ꝛ gratuite pati et facere
opus redēptionis nostre et quo ad hoc equaliter
obligamur omib⁹ personis quib⁹ huiusmodi vel
le fuit cōmune q filius in humanitate pro nobis
pateretur. licet etiam hoc alia volitione creata fi
lius voluerit p quā sibi ꝛ toti trinitati obligamur
nec p se loquēdo passio illa plus grauauit psona
litatē eternā filij q patris sȝ qualiter vera passio
humanitatis sibi cōueniebat per cōicationē ydio
matum hoc ē q grauauit humanitatem q sibi fu
it suppositabiliter vnita. Secundo considerandū
est opus operatum scȝ passio et tota redēptio ꝛc
et quo ad hoc iterum tenemur equaliter toti tri
nitati q redemptionem nostraȝ operata est in filio
per quam assurgere debem⁹ in amorem toti⁹ tri
nitatis et per eum regratiari toti trinitati pl⁹ pro
pter hoc q placuit omnibus personis nos redime
re per suppositum increatum potius q per creatu
ram licet scdm sanctos per puram creaturam po
tuisset redemptio fieri si deo placuisset. Subdit sȝ
illi suppositio non ex hoc solo obligamur singula
riter q est suppositū redimēs nos sed obligatione
speciali sue humanitati debita que singulariter il
li supposito ē vnita ꝛ quod debetur illi nature de
betur etiam et supposito cuius est saltem mediate
et per accidens aut per aliud non sit alteri suppo
sito. Sed illud vltimum dictum non videtur verū
quia ex obligatiōe speciali debita humanitati te
nemur toti trinitati que operata est omnia bene
ficia et redemptionis opera propter que obliga
mur humanitati christi. ¶ Hic dicit vnus doctor q
in patria non ē aliquis amor vnus respectu filij in
q̄tum est deus et homo seu redemptor noster sed
duos amores propter duas naturas quas vnico
amore non contingit amari et hoc distincte quia
non possunt cognosci vnico actu simplici intelle
ctus sed opposito et non sequitur ex hoc q posset
sic amari quia actus amoris oportet q sit sim
plex. Si enim inquit idem esset actus amoris
respectu diuersorum tunc vȝ videtur eadem es
set fruitio intensior respectu alicuius persone
q respectu alterius. Sed hoc nō videt verum qꝛ

idem actus diligendi qui ē vsus respectu humanitatis xp̄i est fruitio dei igitur vnico actu simplici potest quis diligere deum et hominē quia redemptor secundum vtrāq; naturā requisitam i persona redemptoris. Sñs p̄ augustinū. 17. de trinitate ca. nono vtimur eis que ad aliud referimus quo fruendū ē igitur amor qui est vsus relatiuus est in deū tanq̄ in principaliter amatū illo amore ¶ Item non videtur verum ꝙ ipse dicit duas naturas redemptoris nō posse cognosci vnico actu simplici. Oppositum huius probaui in secunda questione prologi et etiam hic addo ꝙ illud iudicium quo iudicatur ꝙ albedo nō ē nigredo ē act⁹ simplex in essendo et tamē ē apphensio tam albedinis q̄ nigredinis sicut credo et ponit vt cōiter ¶ Item eodē actu videtur verbum et res in verbo igitur. dico igitur ad argumētum suum ꝙ licet ꝙ idem sit amor respectu vtriusq; negatur in supposito redemptoris tamē iste actus est vniformiter fruitio oim personarū et non est intensius respectu filii q̄ respectu patris vt patet ex dictis. ¶ Ad primum principale dicendum ꝙ filium esse meliorem p̄re potest dupliciter itelligi vl' scilicet ꝙ pluribus bonitatibus sit bonus vel ꝙ intensiori bonitate sit bonus et eodē modo diligibilior vel quia pluribus dilectionibus seu modis diligibilis est vel quia intensius diligibilis est fruitione Et patet vlterius ex dictis qualiter sit distinctio applicanda Et per idem patet ad secundum principale ¶ Ad tertiū principale dicitur ꝙ quicquid scitur de persona diuina aliqua etiam scitur de deo licꝫ nō de diuinitate nā generare spirare generari spirari sciuntur de personis sed non de diuinitate et licet quodlibet scitū de persona sit scitum de deo nō tamē oportet ecōuerso nā eē tres personas vl' esse trinitatē scitur de deo et non de aliqua persona patet igitur ꝙ neganda est prima pars añtis istius rationis Et similiter illud quod assumitur in probatione scilicet deū nesciuerūt eē hominem quia sequit' expositorie hunc hominem sciuerunt esse hominem hic est homo et fuit tunc deus igit' deum sciuerūt eē hominem nō tamē sciuerūt deū esse hominem nec sciuerunt illum hominem esse deum in sensu composito et ad hoc ē bene auctoritas apostoli etiā; illud quod infertur i argumēto scꝫ ꝙ aliquid sciatur de vna persona quod non de alia hoc non est inconueniens licet de vna persona non possit haberi cognitio nisi per illam etiam cognoscatur alia persona. ¶ Contra primam solutionis partem tunc per similem deductionē; deberet concedi ꝙ ipsum deum ignorauerunt esse deū quia hominem quē crucifixerūt ignorauerūt esse deū conceditur cōclusio in sensu diuiso Cōtra igitur multo fortius deum ignorauerunt esse hominem quod ē contra primam solutionem Preterea de filio dei nescit iudeus ꝙ ille sit homo tum quia nescit deū habere filiū; tū quia credit nihil qđ est deus esse hominē; sed filius dei ē et fuit homo a iudeis crucifixus igitur de homine a iudeis crucifixo nescit iudeus ꝙ ipse sit homo igitur mlto fortius deū nescit esse hominem Preterea tūc etiam valeret iste discursus omne quod iude⁹ iste scit se diligere illud scit se diligere sꝫ aliquid qđ iudeus iste credit seu reputat se non diligere ē illud quod ipse scit se diligere igitur aliquid quod reputat se non diligere scit se diligere quod repugnantiā includit maior nota supposito ꝙ iudeus diligat deum et hoc sciat. minor patet quia quem crucifixerunt ex odio crediderunt se non diligere ¶ Ad primum istorum negatur cōsequentia et cause negationis patet ex dictis. ¶ Ad secundum negatur maior pro tempore quo crucifixerunt xp̄m et vtraq; probatio maioris bene concludit istam i sensu composito ꝙ ista non est nec fuit scita iudeo filius est homo in sensu composito. ¶ Ad tertium maior est vera dū modo iudeus sciat se aliquid diligere sed minor est falsa quia ostenditur sic arguendo omne quod iudeus scit se diligere rēputat se diligere si igitur aliquid quod reputat se non diligere est illud quod scit se diligere igitur illud qđ reputat se non diligere reputat se diligere quod est falsum igitur et dicta minor. Ad probationem cum dicitur quē crucifixerunt ex odio crediderūt se non diligere negatur illa in sensu diuiso supposito vt prius ꝙ ipi deum dilexerunt et hoc sciuerūt sed bene conceditur ista in sensu composito ꝙ ipsi crediderunt se non diligere quem crucifixerūt etiam ista conceditur quem crucifixerunt ex odio crediderunt esse aliquid puta purum hominē; ꝙ crediderunt se non diligere et ex hoc non pōt inferri dicta minor. Iuxta quod dubitari potest de quibusdem formis similibus arguendi posito ꝙ iudeus vel paganus diligat deum qui credit ꝙ i diuinis non sit realis trinitas personarum. Tunc sic omne illud quod iudeus iste vel paganus scit se diligere puta homo vel trinitas est illud quod scit se diligere igitur quod non reputat se diligere scit se diligere secunda forma habeat eandem maiorem et minor sit ista sed illud quod iste reputat se non diligere est illud quod iste scit se diligē igitur quod reputat se nō diligere scit se diligere ¶ Item isto posito dubitatur an hec sit concedēda iudeus iste vel paganus scit se diligere trinitatē et aī ꝙ sic iudeus iste vel paganus trinitatem scit se diligere et nō scit se diligere trinitatem igitur quod scit se diligere non scit se diligere conclusio falsa et non maior igitur minor igitur opposita eius vera. ¶ Ad primam formam negatur minor et cum probas quia trinitatem nō reputat se diligere illa negatur licet ista cōcedenda sit in sēsu composito ipse non reputat se diligere trinitatem. ¶ Ad secundam formam negatur minor ꝛ cū probas quia verbum quod reputat se non diligere est deus quem scit se diligere nego illud assumptum. nā prima pars ei⁹ est falsa vt patet ex dictis si secunda sit vera quod relinquo sub dubio ¶ Ad tertium negatur propositio proposita ad probationem negatur discursus sed bene sequitur ꝙ trinitatem quam scit se diligere non scit esse trinitatem. Etiam bene sequitur aliquid scit se diligere quod non scit esse trinitatem ꝛc. et sic est finis questionis

Quarto decimo circa distinctionem primam et vltimo querit' vtrū; fruitio beatifice sit actus intellectiuus ꝙ sic quia ex. 10. Ethicorum felicitas cōsistit i speculationē optimi obiecti sed speculatio pertinet ad intellectū igit' et felicitas igi' ꝛ fruitio q2 fruitō vie et patrie ad eandē potentiam pertinent igit'. ¶ Oppositum habitus et sua propria operatio ad eandem potentiam pertinent sed fruitio est ope-

ratio ad quam per se inclinat charitas Charitas
autem est actus nobilissim⁹ et ē absolute in volū
tate igitur et fruitio. In questione ista primo sup
pono ꝙ fruitio et felicitas beatifica pricipaliter
pertinent ad eandē potentiam quecunq; sit illa ꝛ
ꝙ sint tales potētie multe in natura eadem bea-
tificabili et ꝙ fruitio beatifica ē perfectio poten
tie nobilissime ex eisdem Ita enim. 10. ethicoꝝ
ca. 8. in principio ꝙ felicitas ē operatio secundū
optimā virtutem hec aūt erit optimi siue vtiq; in
tellectus hec siue aliud quod vtiq; secundū natu
ram videtur principiari et dominari. ¶ Primus
1. articul⁹. articulus dubitatur vtrū intellectus sit nobilior
voluntate ꝙ sic quia ibidem ꝯsequenter dicit phs
etenim intellectus eorum que in nobis sunt ē op-
timum. Item ibidem felicitas ē optima operatio
secundum optimā virtutem et ibidem probat ꝙ
optima operatio ē speculatiua dicens existima-
mus oportere delectationem adiūctam eē felici-
tati delectabilissima autem earum que secundu;
virtutem operationū que secundum sapientiam
concessa est videtur enim phia admirabiles dele-
ctationes habere puritatē et firmitatē. ¶ Ad idē
est ꝓcessus phi primo ethicorum capitulo penulti
mo et cōmentator ibidem cōmento. 62. circa me-
diū sic dicit Sicut i corpore visus bon⁹ cognitiōes
entium prebens et decorans ita intellectus in ani
ma cognitionem intelligentiu; dans et decorans
ipsam super omnem potentiam Preterea augu-
Augustin⁹ stinus de vera religione. c. 12. et. 2. de libero arbi-
trio capitulo nono probat ꝙ intellectus est nobi-
lior et prestantior sensu per hoc ꝙ intellectus iu-
dicat de sensu et eius actione vtrū sic sit sicut esse
debet. Sed idem medium ē verum de intellectu
in comparatione ad voluntatem igitur intellect⁹
est nobilior voluntate Iuxta hoc potest argui pro
prius actus intellectiuus ē nobilior proprio actu
voluntatis igitur Aūs probatur quia actus itel
lectiuus ē regula secundum quā iudicamus de a-
ctione voluntatis vtrum sit bona vel mala igitur
cōseq[uenti]a patet per augustinū scdo de libero ar
bitrio. c. 21. vbi ꝓbat ꝙ veritas secundum quā iu
dicamus de hijs que sunt in mente nostra est me-
lior et nobilior ꝙ mens nostra ꝑ hoc ꝙ nisi eēt su-
perior ꝙ mens nō secūdum illam sed de illa iudi-
caremus igitur similiter in proposito. ¶ Cōfirma
tur quia actus voluntatis nō ē rectus nisi qr con-
formatur rationi recte s; vnūquodq; ꝓpter qd
ꝛc. igitur actus intellectus est magis rectus igit
nobilior Preterea illud est melius quod natura
liter magis amatur sed iudicium rectum intelle-
ctus est huiusmodi respectu delectionis que tam
magis diligitur inter illa que sunt in voluntate
vt patet per augustinu; in quod loco de ciuitate
dei ꝙ vnusquisq; mauult sana mente lamētari ꝙ
letari in amentia. ¶ Contra actus voluntatis est
melior igitur et voluntas Aūs patet quia ꝓ actio
ne voluntatis principalius debetur premiū et ēt
ipsa voluntas vel sola mereretur vel principalius
facit ad meritum igitur. Preterea optimus ha-
bitus siue optima virtus voluntatis ē melior op-
timo habitu intellectus igitur et voluntas intel
lectu per consequentiam aristotelis supra in ar-
gumento primo et secundo prime partis assūptū
ꝓbatur quia charitas ē melior sapientia nā scdm
apostolu; spes fides charitas tria hec sed maior
horum est charitas Preterea potentie principa
liter merenti in via pricipaliter debetur premiu;
in patria sed voluntas est huiusmodi igitur mi-
nor patet per hugonem et ponitur in prima que-
stione in solutione secundi dubij principalis nec a
liqui; hoc negat. Hic hyb cum sco. contra tho. in
scripto ꝙ voluntas est nobilior potentia ꝙ intel-
lectus Et arguit cōtra thomā dicens ꝙ intellect⁹
est altissima potentia in anima quero inquit aut
intelligit per altissimam nobilissimam aut prio-
rē secundū ordinē. si primū tūc cōtradicit sibi ipi
in responsione ad primū argumentu; dicit ꝙ mēs
habet intellectum et voluntatem quorum duo-
rum intellectus est altior secundum ordinē ꝛ volū
tas secundū perfectionē. si secundum tunc illud qd
ipe accipit pro se noto ē falsum sc; ꝙ optima ope-
ratio sit altissime potentie nisi per altissimā intelli-
gat nobilissimā quia potentie nobilissime ē ope-
ratio nobilissima sicut etiam vult phūs. 10. ethicoꝝ
ca. 8 Eundo ad vim sermonis teneo contrariam
cōclusionē sc; ꝙ intellectus nō ē potētia nobilior
voluntate nec ecōuerso quia idem omnino est intel-
lectus ꝙ voluntas et econuerso. Nam omni alio
circūscripto ab hac natura intellectuali ipsa na-
ta est intelligere igitur hoc natum velle est natu;
intelligere et econtra igitur intellectus est volū-
tas et econuerso Ex hoc enim ꝙ talis natura est
nata vel potens intelligere dicitur intellectus vł
ex hoc ꝙ ē potens vel nata ad volendum ipsa di-
citur voluntas ꝛ hoc non solum dicerem in homi
ne de intellectu et voluntate sed etiam de omni
sensu cui consonat auctor de spiritu et aia. d. c. 3.
Sensus vero vnus est in anima et ipse non sit cor-
pus corporeus dicitur et tamen non sit nisi vnus
verum tamen propter varia exercitia varie nūcu
patur. Dr nāq; sensus ymagiatō ratio intellectus
intelligentia et hec omnia in anima nihil adsunt
ꝙ ipsa et ca 10 aia ē spiritus itellectualis ratio-
nalis bone maleq; voluntatis capax secūdum be
nignitatem creaturaꝝ atq; secundum sui operis
effectum variis nūcupatur nominibus dicitur nā
q; anima dum vegetat spiritus dum contemplat
sensus dum sentit animus dū sapit mens dum in-
telligit ratio dum dissoluit vł discernit memoria
dū recordatur. dū vult voluntas. ista tamē nō dif
ferunt in subā quēadmodum in nobus qm omnia
ista vna est anima Preterea non videtur rationa
le ꝙ solum per vnū accidens medium anima sit re
ceptius beatitudinis quia tunc accidens esset bea
tum. Preterea frustra ponitur per plura quod
eque faciliter pōt saluari per pauciora vbi nec ob
uiat scriptura nec ratio sed per eandem simplicē
naturā intellectualē sine oī tali distinctōe reali ꝓ
uta primis actib⁹ modo quo illā expressit auctor
ille facillime poterūt saluari oīa ꝑꝑ q̄ aliū ponūt
potentias anime distigui igr ꝛc. ꝙ autē si obuiet
patet ēt per scotum scdo libro vbi de isto puncto
inuestigat de reportatione pisi. auctoritates autē
que oppositum ꝓtēdunt facilr glosari possūt vna
per aliam hoc ēt declaratur exēplo de deo q̄ ha-
bet potentiā creatiuam gubernatiuam reparatiuam
predestinatiuam que nullomodo distiguūtur i eo
Sz eadē oīo dei essētia varie noiat a varijs effectib⁹
suis s; magistrū sepe li. pilo. preterea si distiguerē
tur aut rōne solum et hoc non da tal distictō cau-
saretur per actum itellectus sed volūtas et itel-

lectus precedunt omnē actum intellectus aut ex
natura rei et hoc non q: vel hoc esset propter di:
uersitatem actuum vel propter diuersum moduȝ
pricipiendi non pmū q: tunc essent tot potentie i:
tellectiue quot actus itelligendi secundū spēȝ di
sticti quod nō est verum nec propter secundum qr
pricipiare libere et necessario conueniunt eidem
potentie respectu diuersorum vt patet de volun:
tate diuina que necessario vult se et contigenter
creaturam. Similiter voluntas nostra vt prius vi
sum est quosdō actus mere naturaliter pricipiat ꝛ
quosdō libere. ¶ Item augu. 10. libro de trinitate
distictione tertia ca 7 memoria intellectius ꝛ vo
luntas non sunt tres vite sed vna vita. Cōtra hāc
conclusionē sūt multe auctoritates propter quas
tenet scotus distictionē formalem inter potētias
dicunt enim auctoritates q potentie fluūt ab essē
tia et q sunt passiones anime et huiusmodi. Item
phūs et sancti dicunt istas potentias esse partes
anime. Preterea. 8. ethicorum dicitur cap. scdo
dictum est supple in primo duas esse partes ani:
me rationem habens et irrationabile. Nunc aūt
de rationem habente dicuntur et supponūtur duo
vnū quo speculamur talia entiū aliud quo conti:
gentia ad casū q: gnē alia et aie pticulari alterū
generum ad vtrumq̧ aptum natum. ¶ Item secū:
dum augustinū scdo de trinitate et ponit. M. lib.
prio distinctione tertia cap. scdo mens proprie dr
non ipsa anima sed q in ea est excellentius. Pre:
terea. M. vbi pris ca. 12. dicit q dictum augustini
scilicet q memoria intelligētia voluntas sūt vna
vita et non videtur esse verum iuxta proprietatē
sermonis q: mēs et spiritus rationalis essentia ē
spiritualis ista vero tria naturales proprietates
sunt seu vires ipsius mentis et a se inuicem diffe:
runt q: memoria nō ē intelligentia vel voluntas
Anselmus ¶ Item anselmus de concordia ca. 3. sicut habem⁹
in corpore mēbra et sensus et singula ad suos vs⁹
apta quibus quasi instrumētis vtimur vt sūt ma:
nus apta ad capiendum visus ad videndum et ita
in se anima quasdō pprietates seu vires quib⁹ vti:
tur velut instrumentis ad vsus cognitionum. Est
nāq̧ ratio qua sicut vtimur sȝ eo istrumento ꝛ vo:
luntas qua ad volendum non enī est rationalis
voluntas tota anima sed vna queq̧ aliquid in a:
nima. ¶ Item aristoteles in cathegoreema. suis
dicit q principia operationum anime sunt potentie
que sunt in secunda spē qualitatis igr sunt accīa
¶ Ad primum istorum dicendum q augustinus et
multi aliū rationabiliter dixerunt q intellect⁹ me
moria et voluntas sunt ipsa sbā anime licet magi
ster et aliqui aliū senserint aliter et ideo cum di:
cant q potentie anime sunt accidentia ipsi habēt
consequenter tenere q fluūt vel oriūtur ab essen:
tia anime sicut nos tenemus cōmuniter de calore
ignis et aliīs accidentibus consequentibus natu
raliter totam spēm aliquam et nō est timendū eos
negare et cum augustinus teneat contrarium.
Sed si quis velit tales auctoritates violēter glo
sare poterit dicere q ista vocabula voluntas itel
lectus et similia significant naturā quandō nō per
se sed prout ipsa est secundum suam rationem p:
ductiua quarundō certarum operationum vitales
operationes ista nomina potentialia significant
per se puta intellectionem et volitionē et illa pul
lulant vel fluant ab illa natura sicut loquunt illi
doctores. Principale igitur significatum hui⁹ no
minis intellectus est ipsa intellectio licet tamen
supponat pro anima sicut album secundū aristote
lem solum qualitatem significat quod intelligen
dum est principaliter nō tamen in propositione p
qualitate supponit sed pro subiecto sicut dictum
est de intellectu ita suo modo dicendum est de vo:
luntate et similibus. Qui autem dicunt intellectū
et voluntatem esse passiones anime intelligendū
est sicut cōis schola tenȝ q risibile est passio hōis
et tamen res pro qua supponit risibile non distin:
guitur ab homine licet risus quem ly risibile per
se significat distinguitur ab homine. ¶ Ad secun:
dum dicitur q non sunt realiter partes anime sȝ
equiualenter. i. tantundē valet vna natura intelle
ctualis ad intelligendū et ad volendum et omnia
alia faciendū sicut valeret vnū cōpositū ex ptib⁹
distinctis quare vna posset precise intelligere et
huiusmodi et alia velle igitur ꝛc. Et hec respon:
sio sufficiat. Videtur q opinantes contrarium nō
ponūt in homine duos intellectus et tamen secun
dum augustinū et eos in intellectu est duplex por
tio superior et inferior vt tractat in libro secundo
distinctione. 24. que nec secundum veritatem nec
secundum eos differunt realiter sed habitudine
vel aptitudine ad actus varios respectu diuerso
rum obiectorum genere quasi distinctorum nā aia
sō dr portio supior q: pōt vaccare circa diuina et i
ferior q: pōt circa tpalia gubernanda Simili mō
glosari possunt alie auctoritates exprimētes potē
tias anime esse partes eius. ¶ Ad tertium per id
ymo illud fortificat partem istam cum nullus po:
nat in homine duos intellectus quorum vnus sit
solum circa eterna et alius circa contingentia.
¶ Ad quartum similiter q aliquid dicitur anime
excellere per equiualentiam propter excellentes
actus circa obiecta excellentia. ¶ Ad quintū ista
fuit opinio magistri cui modo videtur pferenda
opinio augustini vel dicitur q magister intelligit
q ista predicatio non est essentialis et per se me:
moria est intelligentia vel voluntas quia hec in:
tensiones memoria intelligentia et volūtas signi
ficant essentiam anime per modum naturalis p:
prietatis et ideo essentialiter sub eius propria ra
tione non predicatur per se de aliqua illarū sub
illis intentionibus nec aliqua illarum de alia et
hoc intelligit magister eo q modus aliorum au:
ctorum est loqui in propositionibus de per se.
¶ Ad sextum dictum anselmi glosari potest de ha
bitibus vel de actibus vt dictum est in secunda d
partibus non vere sed secundum equiualentiam.
¶ Ad septimum non est inconueniens q anima ex
hoc q est natura subālis pertineat ad predicamē
tum subē et ex hoc q naturalis potentia ad secū:
dam spēm qualitatis ꝛc. Et huic simili est opinio
augustini qui etiam eā ponit esse aristotelis. Eti
am auctoritas ista et similes glosari possēt de spe
ciebus et habitibus in anima que sunt quedō na:
turales potentie habitantes animam ad act⁹ ta:
les. Ex dictis patet corrlisiue q ad proprietatem
sermonis eundo dubitatio ista nulla Est enim fe
licitas actus immediate receptus in nuda subā
anime et non in aliqua potentia realiter distincta
a tali natura vel ab aliqua eius potentia. ¶ Con
tra tunc anima vellet per intellectuȝ et intellige
ret per voluntatem quod non est bene dictum.

Preterea potentie distinguũtur per actus: et actus per obiecta et de anima. ¶ Ad primum concedit consequens tamẽ modus loquendi non est proprie sermo artis et scientie eo q tales ppositiones nõ sunt per se sed per accidens sicut dicitur secundo phisicorum et septimo metaphisice q alr policletus vel homo vel musicus est causa statue et aliter statue factor. ¶ Ad secundum dicitur, q phũs ibi vult q obiã sunt notiora actibus et actus potẽtijs qz per eos cognoscimus q̃tum valet subã anime eq̃ ualenter et inquãtum potest zc. Dicere o. phũs dicit vt supra recitatum ẽ q felicitas est optima operatio et optimi principii igitur rationalis est dubitatio cuius optime potentie in homine felicitas sit operatio. ¶ Dicendum sicut prius q loquitur ibi de vno principio operationum scilicet de anima tanq̃ de multis principijs propter equiualentiam zc. vt prius. Iuxta modum loquendi predictum est rationalis dubitatio que potentia sit nobilior intellectus scz an voluntas quia hoc nõ est aliud querere ad vnum intellectum q̃ quod genus actuum est nobilius volitiones scilicet vel intellectiones vel ex quibus eius actibus magis innotescit talis nature nobilitas. ¶ Ad hunc sensum respondeo q ex actibus virtuosis volendi et meritorijs in vis et ex dilectione et ex delectatione fruitiua l patria magis innotescit nobis eius nobilitas intellectualis nature q̃ precise ex actibus cognitionis et similiter est de habitibus correspondentibus quia nullus est habitus nobilior caritate. Ex quo patet q nobilius est animam esse voluntatem q̃ ipsam esse itellectum. hoc psit concludere rationes principales pro secunda parte primi articuli sed rationes pro prima parte adducte sunt soluende. ¶ Ad primã secundam et tertiam loquendo de partibus anime secundum equiualentiam vt predictum est dicitur q in illis auctoritatibus appetitus ratiõalis siue voluntas et intellectus comprehendũtur sub ead anime particula quã ymaginãtur distingui a parte aie sensitiua Ad quartam patet per idem imaginando q anima per vnam particulam velit et intelligat et q per illam possit cognoscere actus particule sensitiue et non econtra et ita pcedit rõ augustini ↄcludẽs sbm q aia put est aia itellectia nobilior ẽ q̃ put ẽ aia sẽsitiua qz put ẽ intellectiua iudicare põt de sensitiua et actibus eius et non econtra. Sed hoc non tenet de voluntate et intellectu quis natura potest haberi intellectio de volitione quin eq̃ bona vl melior possit haberi volitio de intellectione. ¶ Ad quintum dictum est q augustinus loquitur ibi de veritate increata que est deus sicut esse alibi anselmus facit et illa nobilior est mente nostra similiter et licet anima prout est iudicatiua de actibus volũtatis sit melior q̃ prout volitia et prout vt sit de eius actibus iudicatur hoc subiectum est secundũ quid quia tales excellentias mutuas multas bene contingit reperire inter intellectum et volũtatem et econuerso ymaginãdo talem particularitatem anime isto enim modo secundũ quid materia prima secundũ conditionem incorruptibilitatis et simplicitatis dici potest nobilior homine et tamen simpliciter loquendo homo est nobilior sua materia. ¶ Ad sextum dicitur q actus volendi est magis rectus idest eius rectitudo est magis laudabilis tamen cum hoc stat q actus intellectus est magis rectus. i. q eius rectitudo secundum naturam sit prior quia secundũ veritatem recitando actus intelligendi ordinatur ad rectitudinem actus volendi sicut declarat anselmus ꝛ cur deus homo capitulo primo et ordine natura li nũq̃ ordinatur nobilius ad vilius sed econtra vt apparet primo ethicorum vbi per hoc probat phũs q felicitas est nobilissima actio quia omnes alie operationes humane sunt gratia ipsius igitur. ¶ Ad septimum dicitur q lamentari rationabiliter mẽte sana non est malũ spirituale ymo meritorium ex patientia. Sed letari in amentia nec est desiderabile in se nec meritorium etiã tũc voluntas est ita bene expedita sicut intellectus. Ad argumenta principalia patet ex iam dictis.

Circa distinctionez secundam quero duo. primũ erit de vnitate essentiali. secundum de trinitate personali ¶ Prima questio vtrũ in entibus sit tantum vnus deus q non quia nõ potest demonstrari in entibus eẽ deum quomodo igitur cõstabit q tantum vnus est deus. Assumptum patet quia dicit insipiens in corde suo zc. ¶ Item videtur q plures sint dij quia pater est deus et filius est deus et iste deus demonstrato pr̃e non ẽ iste deus demonstrato filio igitur est alius. ¶ Item si nõ essent tres persone tres dij hoc esset propter vnitatem deitatis in personis sed hec vnitas pluralitatem deorum non excludit quia si vnica humanitas vniretur tribus personis tres persone essent tres homines et si tribus hominibus eadem sciẽtia secundũ numerum imprimẽtur esse tres scientes ab vnita scientia igitur pari ratione tres dij ab ead diuinitate ex quo tria sunt supposita quorum quodlibet est deus. ¶ Item ea quibus maiora cogitari non possunt sunt in rebus et si sunt dij igitur plures dij. Maior patet per processum anselmi pro solutione ea. scdi quia cuz quis audit hoc qd dico quibus maiora cogitari non possunt intellectum sunt sed si eẽnt in solo intellectu et si in re extra maiora eis cogitari possent quia illa que essent in re extra igitur ea quibus maiora cogitari non possent essent ea quibus maiora cogitari possunt. consequens est impossibile relinquit igitur q ea quibus maiora cogitari non possunt sunt in re et per consequens sunt infinita non multitudine sed perfectione igitur sunt dij. ¶ Per istũ etiã modum arguendi potest probari q aliqua creatura est infinita in perfectione et per consequens ẽ deus verba enim anselmi sunt ista cum insipiens audit hoc ipsum quod dico aliquid quo maius vl cogitari potest intelligit qd audit ꝛ qd intelligit i intellectu eius est. Etiam si non intelligat illud esse. aliud est enim rem in intellectu esse aliud intelligere rem esse Nam tunc pictor precogitat q futurus habet quid est in intellectu sed nondum intelligit esse q nondum fecit ꝛc̃ igitur conuincitur insipiens esse vel in intellectu aliquid quo vl maius cogitari põt quia hoc qd audit intelligit et quicquid intelligit in intellectu est. Et certe istud

Anselmus

quo maius cogitari nequit. non potest esse ī solo
intellectu. Si enim vel in solo intellectu est pōt
cogitari esse in re q maius est. Si igitur istō quo
mai⁹ nihil cogitari nō pōt est ī solo intellectu id ip̄z
quo nihil mai⁹ cogitari non pōt ē id q̄ mai⁹ cogi
tari pōt. Sed certe hoc esse nō pōt existit igr̄ p̄cul
dubio aliq̄d quo nihil mai⁹ cogitari non valet et ī
intellectu et in re ponatur in loco huius aliquid
quo maius cogitari nō pōt creatura qua maior
cogitari nō pōt et ar̄ consimilr̄ et tunc vltra sic cre
atura ista non est finita igitur infinita. Ad opposi
tum est illud deutero. 6. audi israel dn̄s deus tu⁹
vnus ē ꝛ in symbolo credo in vnū deum. ¶ In que
stione ista erunt duo articuli vnus an possit proba
ri deum esse scd̄o ad titulum questionis. ¶ Circa
primum articuluꝫ procedit̄ probando q sit aliq̄d
simpliciter primū in entibus Nam illud quodcū
q fuerit supponit̄ eē de⁹ et rō melior quā ad hoc
audiui est ista Ad hoc est scotus libro primo disti
ctione secūda. q. 2. et in tractatu de p̄incipio p̄rio
hoc scꝫ ad ens est effectibile quia aliquid est effe
ctum sicut docet experientia aut igr̄ a se vel ab a
lio vel a nullo non primū nec vltimū igr̄ ab alio sit
illud a tunc quero de a aut est similiter primū in
effectibile et habetur propositū quia nihil ē sim
pliciter ineffectibile et indepēdens nisi deus seu
primū ens siue tale sit vnicū siue multa an non sꝫ
ab alio est et sit illud. b. et de hoc quero sicut pri⁹
et ita vel erit processus in infinitum ita q supra oē
ens est nobilius effectiuū illius a quo ipsuꝫ depē
deat et sic vltra sꝫ sine fine cuiꝰ pōt mens assenti
re aut stabitur ad aliquid q nō est effectum nec ef
fectibile et illud est q queritur quod aūt insit es
sentialiter ordinatur non sit processus in infinitū
ascendēdo semper ad nobilius. Probat per hoc
q vniuersitas tantorum essentialiter ordinatorū
est causata siue sit finita siue infinita et nō ab aliq̄
illius multitudinis igr̄ ab aliquo supra illā mul
titudinem et illud ē q̄d queritur ¶ Ex quo eni tā
tum vltimū essentialiter dependet a qualꝫ sua cā
per cām ꝛ quelibet eius cā de qua ē sermo citra p̄
mā vel oīs causa eius si negatur prima cā depen
det in causando illum effectū ab ol cā super se al
terius speciei eo q tales cause sint essentialiter or
dinate in causando ipsum tunc sequitur q oīs mul
titudo talium cārum danda vel dabilis erit me
mora siue ipsa multitudo sit finita siue infinita vl
neutrū istoꝝ acceptoꝝ erit cause ol eius causatio
condepēdeat a superiori in causando sicut arguit
phūs scd̄o metaphisice per totum et est argumen
tū euidētius inter omnia que audiui pro hoc pū
cto. ¶ Sequitur etiam vltra q iste effect⁹ requi
rit ad sui p̄bationē cās actu infinitas ipsiꝫ simul
cāntes quare oīs posterior in cāndo a priori depē
deat: hoc non videtur rationabile. ¶ Sed ista rō
nō cōuinceret eum qui vellet pertinacit̄ proterui
re de causis accidentalr̄ ordinatis in generatiōe
hominis ab hoīe et illius ab alio et sic de simili
bus quas non oportet oēs simul coagere in cau
sando hunc hoīem. ¶ Sed contra illud arguit q̄
dā doctor: q p̄ria rō sit eque bona vbiq si bene for
met̄ capit igr̄ totam multitudinē oīm que sunt ī
vniuerso quorum quodlibet habet prius se et ar
guit sic tota ista multitudo habet aliquid prius
quia preter totam multitudinē oportet dare ali
quid prius aut est primū ens et sic habetur p̄posi
tum aut non et hoc est cōtra positū quia tunc ip̄ꝫ
erit pars totius multitudinis istoꝝ quorū q̄lꝫ
habꝫ prius se Primā propositionē probat quia q̄
libet pars illius multitudinis accepte habet p̄
se igr̄ tota multitudo taliuꝫ quorū quodlibet ha
bet prius se ꝛc. ¶ Respondetur primo q hec rō hꝫ
multas instantias euidētes et ī solubiles sicut cre
do Verbi gratia primo accipio totam multitudi
nem minorū ymaginabilium quorum quilibꝫ ha
bet maiorē se numerū finitum Et tūc arguo sicut
tu tota ista multitudo habet numeruꝫ finitū yma
ginabilem superiorē seu maiorē se igitur preter
istam totam multitudinē oportet dare numerum
finitum ymaginabilē superiorē seu maiorē se aut
igr̄ iste est suprem⁹ siue maxim⁹ numer⁹ finit⁹ yma
ginabilis et hoc est manifeste impossibile vel non
et hoc est contra positum quia tunc iste erit pars
multitudinis demonstrate scilicet istorum quorū
q̄libet habet numerū finitum ymaginabilē ma
iorem se. ¶ Itē per idem eodē mō arguo q sit dare
vltimū diem possibilem demonstro eni ꝫ totā mul
titudinē dierū possibiliū quorum quilibet p̄t ha
bere posteriorē se ꝛc. Preterea per idem proba
ri potest q sit dare primū diem quē deus pōt pro
ducere. ¶ Item etiam q sit dare maximā multitu
dinem finitā creabiliū a deo ꝛ ita de pluribus aliis
quia demōstro totam multitudinem aiarum ha
bētiū multitudinē aiarum finitam maiorē se ꝛc.
vt prius igr̄. ¶ Item ꝯtra seipsum facit bonas istā
tias quaruꝫ quas rō nūq̄ soluit nec soluet licet ipe
promittat soluere locis suis primo quia eque in
quit probares primū in accidentaliter ordinatis
contra phōs. ¶ Item probares primū instans itri
secum alicuius tp̄is et ita q non sit infinita instā
tia: et tertio q non essent in continuo partes infi
nite. quarto q mūd⁹ nec durauit nec durabit in in
finitum. Quinto quia non esset processus in infi
nitum in actibus reflexis quia tota multitudo a
ctuū reflexorū quorū quilibet habet vlteriorē se
ꝛc. Sexto capio totaꝫ multitudinē partiū propor
tiōabiliū temporis vel spacii quarū quelibet erit
pertransita citra a istans quarū quelibet habꝫ po
steriorem se ī illo ordine et simile formabit argu
mētum. ¶ Et si hic concedat cōclusionē formabo
aliud argumētum de futuris contingentibus co
gnitionibus angelorum quarū quelibet habꝫ po
steriorem se vbi ergo inferenda est inconueniens
¶ Dico igitur q in maiori sua quam accipit scꝫ ī
ista: tota ista multitudo habet aliquid prius si ly
tota accipiatur cathe. negari potest saltem sic q
nō est generaliter vera in oībus. Nec probat p̄l⁹
q̄ si argueret quelibet pars fortis est minor forte
igr̄ totus fortes est minor forte accipiendo ly to
tus cathego. et ī dicta propositiōe sua capit̄ ly to
tus sincathe. tunc non probat intentum suum.
¶ Item ymaginemur p̄dice q homo fuerit gene
ratus ab hoīe et iste ab alio et sic in infinitū et e
quus ab equo in infinitū sicut etiam cōcedunt nō
nulli doctorum catho. hoc fuisse possibile tunc de
monstro totam multitudinem hoīm vel equoruꝫ
quoꝝ quilꝫ est gener atus ab alio priori: tunc hoc
posito hec est falsa tota ista multitudo genita est
ab homine priore se sumē do ly toto sincathe. et ist̄
quilꝫ homo generatus ab homine priore se: nō dī
co quelibet pars illius multitudinis est genera
ta ab homine priore se hoc enim esset falsuꝫ vt pꝫ

demõstrando multitudinem oim hominuȝ preter
vltimo genitum sic etiam illa quã tu assumis in
probatione falsa esset,scilicet illa quelibet ps il-
lius multitudinis et tunc nõ probatur intentũ si-
cut nec arguẽdo in casu istius argumẽti quilibet
homo istius multitudinis ⁊c nõ valet igit̃ rõ gr̃a
forme sed gr̃a materie scilicet de primo ente hñ
tenet modo prius dicto secundum scotum siue ãt
multa sint talia quale ẽ illud ad quod statur siue
nõ pertinet ad secundum articulum. ¶ Secunda
ratio que tamẽ non cõuincit proteruũ vel ẽ in en
tibus aliquod ens nobilissimũ quo vel ẽ nobili⁹
vel eẽ põt vel non ẽ aliquod tale si sit habetur in
tentum quia illud supponitur eẽ deus si non vel
hoc est quia super omnẽ naturam est de fctõ alia
natura nobilior et tunc simul entia sunt infinita si
cut ascendẽdo quorum qƚbȝ est celo nobilius cui
dicto nõ põt alius intellectus sine murmure assẽ
tire licet gr̃a disputandi valeat preteruire vł hoc
est quia licet hoc sit nobilissimũ actu existens nõ
tamẽ nobilissimum possibile ¶ Contra hec euidẽ
tissima rõ quia illud nobili⁹ potentia nec a se nec
ab alio produci poterit nec sine producente veni
re de non eẽ ad esse igitur tale semper fuit ideo
dicit apostolus ad romanos primo inuisibilia dei
⁊c. sempiterna quoq; virtus eius ẽ diuinitas ita
vt fuit inexcusabilis. ¶ Ex quo idẽ patet qð cui
dens habuerit iudicium secum vel cozus aliqð
non eẽ primũ vel nobilissimũ ens et per ꝯñs spi-
rituȝ esse aliquid celo nobilius et ita ꝙ deus sit
spũs quia dicit inuisibilia dei per ea que facta sũt
cõspiciũtur. i. euidenter deducebãtur eẽ. Ultam
distinctione scđa. questione. 20. dicit ꝙ prima rõ ẽ
sufficiens et ẽ,quest olm pbozũ tamẽ quia diffici
le vel impossibile est probare contra proteruiẽ
tem ꝙ nõ sit processus in infinitum in cais eiusdẽ
rationis quarũ vna põt eẽ sine alia sicut primo phi
posuerunt ꝙ quẽlibet hominẽ precessit hoc sine
principio et ẽ difficile probare qñ vn⁹ homo pos
sit produci ab alio sicut a causa totali et ideo non
habeatur aliud a quo illa infinitas hominũ depẽ
det difficile est probare vnũ simpliciũ efficiẽs Jõ
sic format argumẽtuȝ ⁊ est bona rõ quicquid ab a
liquo realiter producit̃ conseruatur ab aliquo ꝙ
diu manet in essentia reali igitur effectus iste ꝗ
ab aliquo producitur ab aliquo conseruatur de
isto igitur conseruante quero aut producit̃ ab ali
quo aut non si non igitur est efficiens sicut conser
uans primum quia omne conseruans est efficiẽs
Si producitur ab alio de illo queram vt prius et
quia non p̃t sic poni process⁹ in infinitum oportet
stare aliquid qð ẽ cõseruans et nullomodo cõser
uatum et istud est efficiens primũ. ¶ Tamen con-
tra ista põt obĳci quia homo generat hominẽ et
sol et ideo proteruit alius ꝙ homo genitus non
indiget conseruante sed habet principiũ intra se
determinãs periodũ vite. Sed quia hec respõsio
multũ depẽdet ex differẽtia cãrum essẽtialiter or
dinatarũ ad cãs accidentalr̃ ordinatas põt scđo
dubitari que vel cuiusmodi cause sint in causan-
do essentialiter ordinate et que non ¶ Ad istud vi
detur mihi dicendum cũ scoto ꝙ triplex ẽ differẽ
tia inter has ⁊ istas Prĩa differẽtia ẽ ꝙ in causis p
se siue in essentialiter ordinatis scđa dependet a p
ma in causando et non solum in essendo vel alio-
mõ ꝙ si nulla taliũ cãrum concurrẽtiũ posset ef-
fectum determinatũ siue alia sicut ẽ de multis a-
liis cais citra deum:tunc non tantũ scđa in causã
do depẽdet a prima sed etiam prima in causando
hunc effectum dependet essentialiter a secũda ge
neraliter tamen illa que ẽ prior et illi mutationi
in causando non sit oĩmode dependet a posteriori
cã eiusdẽ effect⁹ sicut econtra quia scđa aliter ali-
quomodo depẽdet a prima ꝙ prima a secũda vbi
tamẽ vtraq; exigit aliã cõcurrere verbi gr̃a hõ ge
nerat hominẽ et sol et ideo in generando hoiem
homo essentialiter dependet a sole quia sine sole
homo nõ põt hoiem naturaliter producere. Etiã
econuerso sol ab homine propter eandẽ cãm tam̃
aliter ẽ in aliquo quia sine sole nõ põt sortes na-
turaliter producere hominẽ sol aũt hominẽ ali-
quẽ producere põt sine sorte et etiã cã vniuersal
in causando multa alterius rationis non requi-
rit cãm inferiorẽ hanc vel aliam sue spẽi ⁊c. Ali
qñ aũt nõ est talis mutua essentialis dependẽtia
quia licet vermis non potest vermẽ generare si-
ne sole coagẽte tamẽ sol ecõuerso põt vermẽ pro
ducere sine verme coagẽte ideo ad producẽdũ ver
mẽ non oportet dependere solem a verme essẽtia
liter in causando sicut ecõuerso ¶ Ex hac differen
tia patet absolute et secundum veritatem fidei ꝙ
nullus effectus saltem absolute ab aliqua causa
creata dependet essentialiter in causari vel con-
seruari licet ab illa secundũ cursum nature causet̃
vel conseruetur nec requirit per se et essentialit̃
a causis a quibus creatis conseruari vel causari
¶ Itẽ oĩs causa scđa non solum in essendo sed eti
am in causando essentialiter dependet a deo ⁊ ipse
econtra a nullo Sic igitur patȝ quomodo alique
cause sint essentialiter ordinate. Sed cause acci-
dentaliter ordinate ad productionẽ alicui⁹ effe-
ctus sunt ille quarũ neutra requirit aliam secũ
concausare naturaliter nec dependet ab alia in
causando talem effectum talis speciei. ¶ Contra
dicta arguit scot⁹ pbando ꝙ in nullo casu cã essẽ
tialiter dependet causa prior a posteriore sicut e-
conuerso quia oĩm alio circũscripto hoc solo po
sito ꝙ effectus non sit producibilis a causa infe-
riore nisi concurrat superior et econuerso adhuc
esse potest essentialis ordo posterioris ad priorẽ
qualis non econuerso Uerbi gratia stante isto ꝙ
sortes non põt producere talem effectum sine sole
concurrẽte ⁊ ecõuerso adhuc sol p̃t tales multos
effectus producere sine sorte et ideo licet sortes
in causãdo talem effectum dependeat a sole essẽ-
tialiter non tamen e conuerso eo ꝙ particularis
cã non põt producere talem effectum vel sibi simi
lem sine ista causa vniuersali vniuersalis aũt p̃t
illum effectũ vel similẽ sine ista causa particula-
ri. Respondeo negando vniuersaliter illud quod
assumitur in probatione quia sicut intellectus ꝗ
est causa vniuersalior ⁊ illuminior respectu talis
intellectionis puta albedinis:quã albedo p̃t ta-
lem causare sine hac albedine,ita hec albedo si-
ne hoc intellectu:et ita fere est in oĩbus nec illð
est soli de sole obstat ꝙ ita põt homo nũc defecto
ex natura sua hominẽ producere cum alio sole si
esset sicut sol cũ alio homine. Alius enim sol secũ
dũ veritatem non ẽ impossibilis ergo non est im-
possibile quin iste homo possit producere hoiem
cũ alio sole igitur non veruȝ est ꝙ põt quia nõ p̃t
incipere posse vel saltẽ non põt incipere posse nisi

incipiendo esse. Okam obijcit contra scotũ sic ob
iectum τ intellect⁹ respectu intellectiõis sũt due
partiales cause quarũ neutra depẽdet ab alia in
causando sed vtraq; agit ꝟtute ꝓpria tunc q̃ro an
iste cause sint essentialiter ordinate aut accidẽtaliter
si primum habet ꝓpositum scʒ ꝙ non semꝑ i essẽtia-
liter ordinatis scđa dependet a prima i causando
si scđm igitur pōt vna agere sine alia quod pʒ falsuʒ
¶ Respondet ꝙ vnaʒ cãm agere in virtute alteri⁹
vel ab alia dependere in causãdo pōt dupliciter i
telligi. Primo sic ꝙ vna earũ dependeat ab alia
in habẽdo illam partialem virtutẽ qua partialr
potest agere in suo ordine τ sic obiectũ non depẽ-
det ab intellectu i causando itellectionẽ nec ecõ-
uerso sed vtrũq; agit virtute ꝓpria. Secundo sic
ꝙ vna earum sine concursu alteri⁹ nõ sufficiat ad
ꝓducendũ talem effectũ, sed indigeat alia secum
actiue cõprincipiante τ hoc cõcedit de obiecto et
intellectu ꝙ vtrũq; vt sic depẽdeat ab alio τ vtrũ
q; agat virtute alteri⁹ τ ita in causãdo itellectio-
nem essentialiter ordinãtur. Secunda differentia
est ꝙ in per se τ essentialiter ordinatis ẽ causalitas
alteri⁹ et alterius rõnis hec sumitur ex prima qr
nulla causa essentialiter depẽdet in causando nisi
causa alteri⁹ rõnis qr in causatiõe alicui⁹ effect⁹
in specie aliqua sufficeret vnũ vni⁹ rõnis. ¶ Ter-
tia differentia ꝙ oẽs cause essentialiter ordinate
necessario requirunt ad causandũ alioqui aliqua
per se cãlitas deesset effectui in accidentaliter or-
dinatis nõ requirit simultas eorum in causando.
¶ Contra sol τ mus sunt cause essentialiter ordi-
nate τ tamen sol sine mure potest ꝓducere murẽ
igitur. ¶ Item quilibet effect⁹ pōt a deo produci
nullo alio coagẽte igitur. ¶ Ad primũ bene ꝓbat ꝙ
non essentialis ordo solis ad murem ꝗuis sit eco-
uerso. ¶ Ad secundũ dico ꝙ ly necessario intelligi
debet de necessitate naturali cui⁹ oppositũ ꝑ nul-
lam cãm naturalẽ vel citra deũ fieri pōt. ¶ Ter-
tium dubium quõ cause ꝑ se differũt a causis essẽ-
tialiter ordinatis. ¶ Itẽ que sit differẽtia iter cau
sas ꝑ se τ causas ꝑ accidẽs. Respondet scot⁹ τ be-
ne quo ad primũ ꝙ prima cõparatio ẽ cãrum dua
rum inter se in causando eundẽ effectũ. Sed scđa
est cõparatio vni⁹ cause ad vnũ effectum. Quo ad
scđm dicit ꝙ illa ẽ per se causa alicui⁹ effect⁹ q̃ se-
cundũ naturã ꝓpriã τ nõ solum secundũ aliqd si-
bi accidens q̃ non sic causat ꝑ naturam ꝓpriam sʒ
ꝑ accidens sibi. verbi grã subiectũ ẽ causa ꝑ se sue
proprie passionis sibi naturaliter cõuenientis et
inherẽtis sicut ignis respectu caloris sui τ de hoc
etiam ponit ille doctor exempla phi τ pħorum. 5.
metha. vt album per se disgregat τ edificator per
se edificat, que itelligẽde sunt i sensu cõpositiõis
tamen accipiẽdo albũ ꝓ aggregato ex subiecto τ
albedine hec esset vera i sensu diuiso albũ ꝑ se dis-
gregat quia ꝑ aliqđ ꝙ ẽ pars sui scʒ ꝑ albedinem
disgregat. Et sic ꝓportionabiliter dicendum esset
de similibus. Sed in modo loquẽdi vsitato sumũ-
tur talia concreta ꝓ subiectis quibus insunt for-
me huiusmodi: τ ideo iste in sensu diuiso album ꝑ
accidens disgregat: edificator per accidens edifi-
cat ita sunt vere sicut ista policletus per accidẽs
edificat et huiusmodi quia per primas non plus
denotatur nisi ꝙ suppositum illud ꝓ quo supponit
subiectum vtriusq; non per naturam suam intrin-
secam sed per accidens aliqđ sibi inherens edifi-
cat vel disgregat τ hoc est verum. ¶ Ex illis dictis
sequitur ꝙ iste in sensu diuiso creator ꝑ se est de⁹ ho
mo ꝑ se spirat spũm sanctum eque vere sunt sicut
iste deus per se est deus verbum per se spirat. s. s.
¶ Secundus articulus est inq̃rere de dei essentia-
li vnitate, τ hoc primo dico ꝙ tm̃ esse vnum deum
indubitanter verum est cum sit articul⁹ fidei. Sʒ
tamen restant dubia. Primum vtru sit euidenter
probabile ꝙ similiter incausabile sit tantũ vnicũ
numero videtur ꝙ non ymo magis eius oppositum
qr quicquid si eẽt: esset similiter necesse esse: hoc
est similiter necesse eẽ: sed aliquid aliud similiter
incausabile ab isto si eẽt: esset similiter necesse eẽ
igitur aliquid aliud similiter incausabile est necesse
esse igitur duo sunt simpliciter necesse eẽ. Igitur
maior probatur qr ex opposito predicati insequitur
oppositum subiecti: quia si non est similiter neces
se esse tũc nec si esset: eẽt similiter necesse esse sed tã-
tum possibile esse. ¶ Contra. 12. metha. entia no-
lunt male disponi sed pluralitas principum non ẽ
bona igitur vnus princeps. Primo dico vt in priori
articulo ꝙ persuaderi pōt quo predicta efficati⁹
q̃ eius opposita licet contra proteruientẽ non po
test sufficiẽter demonstrari. ¶ Ad hoc pono rõnem
que est scoti i virtute si essent duo dij siue duo sim
pliciter incãbilia aut distinguerent i specie aut so-
lum numero: si specie nõ est verisimile quin vnus
esset ꝑfectior alio τ ita ille imperfectior non esset
deus: non potest dici ꝙ solum numero quia taliuʒ
indiuiduorum solo numero distinctorum non po-
test dari certus numerus vltra q̃ non possint plu
ra eiusdem speciei q̃ de facto sint et per cõsequẽs
possent esse plures dij: q̃ de facto sint cum non sint
infiniti: et ex hoc sequeretur ꝙ de facto essent plu
res dij q̃ sunt: quia nec potest esse deus vel simili-
ter incausabile quin sit de facto quia si non est et
posset esse et non a se igitur ab alio igitur non es-
set similiter primum incausabile cuius oppositũʒ
supponitur. ¶ Ad primum argumentuʒ huius du
bij dico ꝙ non potest probari oppositum nec pro-
positum demonstrare euidentius cum propositũʒ
et maior ypothetica falsa est. ¶ Ad probationem
dico ꝙ talis consequentia ex opposito non valet.
Nam oppositum consequentis stat cum antecedẽ
te. ¶ Ad argumentum in partem oppositam con-
cedo ꝙ sit bona congruentia philosofica maxime
ponendo tantum vnum vniuersum dependentiuʒ
et deum agere vniuersaliter naturaliter tamen
probabiliter diceretur ꝙ vnus effectus esset pro-
ducibilis ab vno per se sine alio et econuerso et
cum hoc aliquis effectus per se producibilis ab
vno esset per se et equaliter producibilis ab alio
nec tunc entia male disponerentur quia tunc vni-
us multitudinis ordinate dependẽtiũ esset tantũ
vnus princeps et alterius alter multitudo autẽʒ
dependentium vel producibilium ab vtroq; simul
nõ male disponeretur ymo optime per duos quia
repugnaret illi multitudini esse nisi haberet prin
cipes duos.

¶ Secundum dubium ista vnitas numeralis pri-
mi probari possit per hoc ꝙ eiusdem effectus non
potest esse plures cause totales τ videtur ꝙ sic qr
si essent duo prima effectus neutrum dependeret
ab alio in causando effectuʒ maiorem vt patet ex

differentia secunda causarū essentialiter ordinatarum ab essentialiter ordinatis posita in p̄cedenti articulo tū q2 simpliciter primū efficiēs nullius alteri⁹ virtute ē effectiuū alioquin depēdēter esset effectiuum vtraq3 esset cā totalis ipsi⁹. Sed hoc ē ipossibile q2 tunc posset aliqd esse cā totalis prima alicuius effect⁹ a quo illud nō depēderet essentialiter q2 a nullo depēdet aliud essētialiter quo nō existente nō minus esset sed si haberet duas causas totales puta. a. z. b. in eodē ordine vtraq3 earū nō existente nihil min⁹ esset effect⁹. c. ab altera earū: q2 non existēte. a. vel minus esset ipsū. c. ab ipso. b. z non existente. b. nihil min⁹ esset. c. ab. a. igit. ¶ Tertio idē arguit de causis finalib⁹ q2 nullū finitū ordinatur essentialiter ad aliud sicut ad finē quo nō existēte vel min⁹ esset sufficiēs finitū z tñ ita esset si respectu eiusdē finiti essēt duo primi fines. ¶ Sed ptra hoc arguit p okam q2 p ipsū cā totalis ē qua posita omni alio amoto ponit effect⁹ sed sic pōt respectu eiusdē effect⁹ se habere duo ignes vel duo soles q vterq3 esset ad cui⁹ positionē poneret effectus oī alio circūscripto igit minor videt patere quia accipiam⁹ stuppam mīmā naturalē p se combustibilē summe dispositā ad cōbustionem z ponatur inter duos ignes simul approximatos equaliter tūc ab vtroq3 eoz incēderet reliquo circūscripto vel faciat de⁹ de sua potētia absoluta duos ignes adequatos i eodē loco z pducatur stuppa i igne ab vtroq3 statim incendet etiam reliquo amoto igit ¶ Itē de causa finali p3 per idē q2 illud est cā finalis totalis quo posito poneretur effectus: oī alio circūscripto ex descriptiōe cause totalis licet hoc contingit frequenter vt patet ad experientiā. Ad istud dico q ex vtraq3 parte est difficultas bona tñ mihi videtur q per euidētiam rationis naturalis nō pōt ostēdi vnitas numeralis primi per hāc viā q iste q poneret plura talia z vtrūq3 esset effectiuum primū q2 a nullo esset effectum nec effectibile nec ab aliquo sue spēi depēderet in agēdo. Iuxta scōam differentiam cārum essentialiter ordinatarum zc. talis imprimis q̄reret ab opponēte quid intelligeret p causā effectiuā totalē vel finalem ¶ Si dicas quod oēm illā qua posita et circūscripta quacunq3 alia primus ordinis seu prim⁹ spēi poneret seu poni posset sufficiēter talis effect⁹ q addo propter cām liberā. ¶ Respōdetur q null⁹ idē effect⁹ numero ē effectibilis a quolibet p se sufficienter agentiū eiusdē speciei nec prioris nec secūdarioq3 planum ē q contra sic respondētem deficeret euidentia pbandi per hanc ppositionē q eiusdem effectus numero non possunt esse plures cause effectiue totales. Ista respōsio cōsequenter diceret q qualitercūq3 posset vnus aliqd producere z alter posset simile pducere z equale s3 non idē numero. ¶ Contra tunc esset non vterq3 ops. Ideo enim deus: z omps quia potest producere quodlibet producibile. ¶ Respōdet talis cōsequenter q sic sumēdo omnipotentiam. omnipotētia dicit tñ credita est q2 absq3 fide diceret q qualitcūq3 posset vn⁹ z alter non tñ idem. ¶ Itē pōt dicere q idē effectus numero est sufficiēter cābilis a quolibet agentiū eiusdē spēi sine altero maxime a quolib3 priorū sine altero qd non ē incōueniens eiusdē effect⁹ numero esse plures causas totales primas et etiā nō primas totales sicut expositū est: et sicut modo de facto vn⁹ effectus absolut⁹ essentialiter

similiter absolute depēdet a quacūq3 causa realiter z totaliter ab eo dicta p̄terq3 a causa simpliciter. Preterea nō obstāte q de facto causetur pducatur z conseruetur a causa creata pduci z conseruari a prima ita pfiter dicerent q null⁹ effect⁹ essentialiter depēdet ab ista prima vel ab illa prima q2 licet sufficienter posset poni a qualibet illarum diuisim q2 causā nullam illarū requirit simpliciter z absoluta necessitate ad hoc vt ponat ideo similiter a nullo essentialiter dependet: licet essētialiter dependeat ab illa specie ad hoc vt tenet. verbi gratia. calor eiusdē speciei potest pduci ab igne z etiā a sole z si idē indiuiduū ab vtroq3 posset pduci illud ad hoc q naturaliter pducatur req̄rit solem vel ignē sub disiunctione a neutro tamē determinate essentialiter dependet. Uocando tamē essentialē dependētiā ad illud sine quo de facto non fieret z a quo fieret alio circūscripto. Dicendum eēt q ab illo essentialiter dependet a quo pducitur de facto nec etiā conseruaret de facto nisi ab eo fieret licet ab alio fieri posset et conseruari zc. sic conformiter diceret in pposito. Diceres si ponit duo prima eo ipso ponit oppositum in adiecto quia q per superhabundantiam dicit vni soli cōuenit. Dicendum q tunc iste superlatiuus primū exponeret negatiue z nō affirmatiue Tertio posset q's vocare dependētiam essentialē dependentiam alicuius ab alio a quo de facto capit eē vel conseruat non obstante q ab alio caperet esse si illud deesset. Verbi gr̄a deus posset ordinare q si talis cā fuerit p̄ns tali materie in. a instanti q ipsa cooperabitur tali cause ad pductionē. b. effectus z deficiente tali causa ipse p se ipsum solū pduceret. b. quo posito si ista causa creata sit p̄ns tali materie in. a. istāti effect⁹. b. effectiue erit a tali causa creata z si non adesset nichilominus. b. pduceret z in isto casu deus esset causa totalis illius effect⁹. quia ab ipso de facto ponit effect⁹ z equaliter poneretur omni alio circūscripto in ratione efficienter z tamē ita absurdum videt q respectu eiusdē effectus sint due cause effectiue vna totalis z alia partialis sicut q due totales. Sic ergo per omnia esset dicendum tenēdo cū scoto q idē effectus numero posset pduci a diuersis causis creatis a qualibet illarū sine alia vt patet de diuersis p̄rib⁹ respectu eiusdē filij in q̄stiōe illa an si adā nō peccasset tātūmodo illi q saluabunt fuissent nati z i. 4. in materia. De respōsiōe videt sibi rōnabile q de eadē materia nūero a diuersis agētib⁹ nūero produceret idē effect⁹ nūero z hoc etiā pbari pōt posito casu de duob⁹ ignib⁹ vel trib⁹ existētib⁹ adequate in eodē situ zc. vt prius pargumentū okā. Nullum igit incōueniēs ē ponere q idē effect⁹ simul pducit a plurib⁹ causis totalib⁹. Diceres a nullo depēdet aliud essentialiter quo nō existēte vel min⁹ esset. S3 si effect⁹ h3 plures causas totales i eodē ordine si aliqua eaz abesset vel min⁹ eēt igit a nulla eaz depēdet essentialiter z ita i pposito nisi des vnicū primū. ¶ Respōderet pteruus q maior est vera loquēdo de essētiali depēdētia p2io mō dicta s3 nō scōo mō vel tertio mō q2 si t3 se l p2ia r̄nsiōe sc3 q diuersitas agētis scōm nūerū in naturalib⁹ arguit sufficiēter diuersitatē numeralē effectus q ego veri⁹ reputo tunc consideret q quilibet effectus essentialiter dependet a primo, suo etiam sumendo dependentiam essentialē primo mō quia

nullus posset sine hoc produci nisi ab isto aliquo producit̃ ꝛ ꝙ nõ posset ꝑduci idẽ effect⁹ ab altero primo sed sibi similis ꝛ equalis sicut forte diceret̃ de oĩbus causis naturalibus ꝙ idẽ effect⁹ numero qui ꝑducit̃ ab isto ꝑ se non põt produci ab aliquo effectiuo eiusdẽ speciei ꝫ similis ꝛ equalis vel si concederetur ꝙ idem effect⁹ numero ꝑduci posset simul ab vtroq₃ ꝛ etiam separatim ab vno per se si aliud nõ esset ꝛ ecõuerso qḋ credo eẽ verũ non tñ sequit̃ ꝙ ambo essent cause totales vocando causam totalẽ illam a qua ꝑducit̃ effectus ꝛ a nullo alio: sumendo aũt causã totalẽ sicut pri⁹ nõ est incõueniens duas esse causas totales respectu eiusdem effect⁹. ¶ Sed contra arguit̃ tũc multitudo dependẽtium eque primo ꝛ equalit̃ depẽderet ab vno istoꝝ sicut ab altero. Falsitas ꝑbatur quia aut ambo concurrerẽt respectu eiusdẽ effectuũ vt cause ꝑtiales mutuo se exigentes respectu eoꝝ ꝛ tunc neutrũ eorum esset primũ q₂ vtruq₃ a reliq̃ dependeret ĩ causãdo aut vtrũq₃ esset causa totalis sic ꝙ posset cãre illa altero circũscripto ꝛ hoc est falsũ q₂ cõtradictio est ꝙ aliq̃ effect⁹ essẽtialiter dependeat ab a ꝛ ꝙ tñ posset causari circumscripto a q₂ illud quo circunscripto põt causari a non est ei⁹ causa essentialis ꝛ per ꝯñs nec totalis. ¶ Respondet̃ si quis non velit dare ꝙ idẽ effectus numero ẽ naturalit̃ cãbilis a diuersis agentibus numero et eiusdem speciei neganda est ꝯña prima q₂ equalis ꝑfectio nõ arguit plus nisi ꝙ possit inequales effect⁹ non tamẽ in eosdẽ isto tñ dato cũ probas falsitatẽ ꝯñtis dico primo ꝙ cõcurrunt vt cause partiales sicut deus mõ cũ musca cõcurrit sicut cã partialis respectu eiusdem effect⁹ nec sequit̃ ꝙ vnum depẽderet ab alio in causando sicut nec de⁹ nunc a musca quia sine tali cõprincipio põt in eundẽ effectũ vel in similem illo nõ dato etiam ꝯcedẽdo ꝙ ambo sint cã totalis vni⁹ effect⁹ sicut ĩ argumẽto accipit̃ causa totalis ꝑ causa q̃ potest causare altera circũscripta ꝛ vltra dico ꝙ a nullo primorum determinate depẽderet effectus essentialiter primo mõ superi⁹ exposito sumẽdo dependentiã essentialẽ sicut etiã tu accipis hic/ ꝛ causa hui⁹ ibi tacta ẽ quilibet enĩ talis effectus requirit aliud primorũ hoc vel illud sed nec hoc determinate nec illud. ¶ Diceres si essent duo primi vterq₃ argueret aliũ nullipotentẽ sicut arguit Hugo de sancto victore ꝙ vnus posset nolle esse idem ꝙ alius velle. Respondetur negando ꝯñam ꝙ ita essent certatim ꝙ neuter possit alteri difformit̃ velle. ¶ Secundum dubium põt esse an idẽ effect⁹ numero qui defacto sufficient̃ producitur seu ꝑduci posset de hac materia ab vno actiuo naturali posset naturaliter ꝑduci ab alio actiuo eiusdem spẽi Similiter mihi vr̃ dicẽdũ ꝙ nõ ꝑpter hãc rõnem quia qua rõne hoc posset fieri per agẽtia naturalia vni⁹ speciei eadẽ rõne ꝛ alteri⁹ q₂ nõ pl⁹ repugnat agẽti vni⁹ spẽi ꝙ precise suppleat vicẽ agẽtis sibi similis in specie q̃ cuicũq₃ agenti naturali cuiuscũq₃ alteri⁹ spẽi respectu sibi similis. Falsitas ꝑbat̃ q₂ visionẽ sensitiuã vel intellectiuã eandẽ nũero quã causat respectu sui hoc visibile vel hoc intelligibile nullũ aliud visibile eiusdẽ spẽi posset ꝑducere q₂ nullũ aliud visibile natũ esset sufficienter hoc circũscripto ꝑducere visionẽ propriã illi⁹: tũ q₂ tũc nõ esset ꝑpria hui⁹ vl̃ nulla habebit visio ꝑpria cãbilis ꝑ naturã vel ꝑpositũ tũ quia actiuũ naturale agit scđm vltimum potẽtie sue: ꝛ ideo si hec albedo sufficeret cãre visionẽ ꝑpriam alterius albedinis ꝛ non plus vni⁹ alteri⁹ a se q̃ cuiuslibet infinitorũ ergo cũ non sit maior ratio ꝙ causet vni⁹ q̃ alterius visionẽ vel causabit ꝑpriam cuiuslibet vel nulli⁹ ꝛ nõ cuiuslibet alterius igit̃ tñ ꝑpriam sui ipsi⁹ ꝛ sicut nõ põt cãre visionẽ ꝑpriã alteri⁹ ita nec albedo alia₃ visionẽ istius. Preterea oĩs cognitio ẽ signũ naturale illi⁹ ꝙ ꝑ se significat tali potẽtie quã ĩformat. Preterea aliter eadẽ cognitio posset esse nõ tot quin plurium dicta cognitio. ¶ Itẽ nec in mũdo esset cognoscibile cognitione sibi ꝑpria. ¶ Correlariũ ꝙ hec albedo siue posset cãre infinitas visiones sui siue tñ vnicã semꝑ in eadẽ posita nunq̃ tñ poterit causare nec in eadẽ posita nec in alia aliã de oĩb⁹ visionib⁹ infinitis cãbilibus in eadẽ potẽtia vel aliã ꝑpriã respectu cuiusq₃ albedinis ꝛ tamẽ cũ hoc stat verum esse ꝙ oẽs visiones ꝑprie quarumcunq₃ albedinũ cãbiles sufficiẽter ab illis albedinib⁹ et potentiis visiuis eiusdẽ spẽi specialissime sunt eiusdẽ rationis quia oẽs cause concurrentes ad causandũ respectu vnius sunt eiusdem spẽi cũ causis concurrẽtibus alterius. Scilicet tam apparenter nõ posset argui secundũ hãc viam de diuersis ignibus ex ꝑprius conditionib⁹ actiuũ vel obiectorum tñ oẽ argumẽtũ qḋ fieret ad ꝑbandũ oppositũ de ignib⁹ eque ꝑbaret oppositum de obiectis ꝛ visionib⁹ et ita naturalis vel necessaria cãlitas ẽ ex vna parte sicut ex alia. ¶ Et si arguatur cõtra hoc scđm motiuũ sco. de filiis ꝛ pñbus quia dato ꝙ adam nõ peccasset idẽ ꝑcise fuissent scđm sãctos saluari tunc ꝛ nunc igit̃ cum multi nunc saluandi humanarunt pñes dãnatos defacto quorũ nullus tunc fuisset in rerũ natura secũdũ hoc igitur habuissent patres alios. ¶ Dicendũ ꝙ dictũ sanctorũ intelligendũ ẽ de ꝑdemptitate tũc ꝛ nũc aĩarũ ꝛ non corporũ. Ex hoc põt solui quartũ dubiũ scꝫ quomõ põt vitari quin eiusdẽ effect⁹ numero sint plures cause totales scꝫ sic exponendo ꝙ ꝑ quãlibet earũ alia circũscripta vel alius adhuc ꝑducerẽtur q₂ diceretur ꝙ idẽ effect⁹ numero non esset ꝑducibilis a diuersis causis ꝛc. vt predictũ. Unde dico ꝙ ponẽdo stuppã inť duos ignes equales vn⁹ ageret vnã medietatẽ ꝛ alius aliã. Diceres ponẽdo cõtinuũ cõponi ex indiuisibilibus statur ad partẽ minimam de qua rñsio non habet locũ. ¶ Respondet̃ licet suppositũ sit impossibile adhuc posset dici ꝙ primus ignis minimi secũdũ extensionẽ vn⁹ grad⁹ ꝑfectiõis inťẽsiue cãtur ab vno igne ꝛ alius ab alio ¶ Sed dices ista opinio sicut ponit minimũ scđm intẽsionẽ. Et tũc stat argumẽtum responsio eadẽ ẽ ad illud argumẽtũ sicut ad argumentũ pri⁹ factũ de duob⁹ vel de plurib⁹ ignibus positis in eodẽ situ adequato equaliter applicat̃ vni stuppe vel materie mĩme ꝛ licet euadi põt ponẽdo latitudinẽ graduũ ĩ forma ignis sicut ponit cõmẽtator ꝙ forme elemẽtoꝝ sũt ĩtẽsibiles ꝛ remissibiles q₂ tũc diceret̃ ꝙ vn⁹ grad⁹ esset ab vno ꝛ ali⁹ ab alio sed ecõuerso nõ cõcedo ꝙ forma substãtialis suscipiat magis ꝛ min⁹ tũ vel oportebit dicẽ ꝙ ista materia mĩma recipet formã ab vno nõ ab alio q₂ nõ videt̃ rõnabile ꝑ casũ positũ vl̃ ꝙ vter ꝙ cãbit vel neut̃ vel ꝙ ista materia simul reciperet duas formas eiusdẽ spẽi nõ facientes vnã qḋ licet nõ sit apud me verũ cui⁹ tñ hoc ponerẽ q̃ di-

Hugo.

cerem q̃ iste effectus secundũ numerum qui suffi-
cienter producitur ab vno istorum posset produci
naturaliter ab altero quia hoc scio esse verum in
simili: anima enim separata simul posset pꝛ̃ici dua
bus intellectionibus ꝓprijs duorum angelorum
vel oportebit tertio dicere q̃ materia non reci-
peret aliquid sed manebit i medio mille ignium
qui non poterũt cõburere vnã stuppã3 qđ tñ videt
absurdũ vel oportebit dicere q̃ ambo simul ꝓdu-
cunt eundẽ ignem numero qđ concederem suppo
sita indiuisibilitate forme causalis intensiue. Di-
ces prius oppositum dixisti. ¶ Respondeo hoc ne-
gando s3 dixi q̃ iste effectus secundũ numerũ q̃ po
test sufficienter ꝓduci ab vno non põt produci ab
alio eiusdem speciei: ꝛ nunc addo q̃ nec ab isto et
alio simul. ¶ Hec autem dico q̃ idẽ ignis potest si
mul produci a duob⁹ ignib⁹ sed iste secundum nu
merum a neutro posset naturaliter ꝓduci. Unde
secundũ varietatem efficientis q̃tumcũq; parum
volueris in numero vel in entitate habebis semꝑ
alium ꝛ alium effectu secundũ numerũ. ¶ Contra
tunc inter indiuidua eiusdem speciei esset ordo es
sentialis in causando eundem effectum cum tamẽ
superius dixeris q̃ cause essentialiter ordinate in
causando sunt alteri⁹ rationis ꝯña patet q2 vtra-
q; taliũ causarum necessario requirit alteram ad
hoc q̃ producat illum effectum. ¶ Item non videt
si deus conseruaret radium ꝓductum ab illo sole
aut vel causando solem et ponendo in eodem situ
alium ali⁹ posset conseruare radiu ab alio prius
conseruatum sed conseruare ꝛ producere sunt idẽ
in re quo ad positiua signatur per hec nomina igr̃
¶ Item nõ videtur quin aliud sigillu3 numero po-
test conseruare figuram aque impressam ab illo si
deus poneret ibi aliud et illud destrueret. ¶ Ad
primum negatur ꝯña ad probationem dico q̃ licet
ad producendũ illum effectũ altera requirat alte
ram tamẽ quelibet causa potest ꝓducere aliquẽ
effectum aliũ sue speciei sine altera illi⁹ speciei ꝛ
ideo non ẽ ibi ordo essentialis in causando simpli
citer licet posset concedi q̃ ibi esset talis ordo re-
spectu illius effectus dati eo q̃ ille simul a duob⁹
mutuo essentialit̃ dependet. ¶ Ad secundu dico q̃
secundus sol nõ potest conseruare radiũ ab isto so
le causatũ. ¶ Ad tertiu3 non pono q̃ figura sit rea
distincta ꝛ si poneret hoc idẽ dicerem. ¶ Quintus
dubium an possint esse plures cause finales tota-
les respectu eiusdem effectus. Et argui potest q̃
non per argumentu3 scoti qđ supra ponitur arguẽ
do ad primam partẽ secunde dubitationis secun-
di articuli. ¶ In contrarium põt argui per argu-
mentum ibidem positum. Hic respondeo primo q̃
quilibet experitur q̃ sepe appetit idem propẽ di-
uersos fines sic q̃ vno illorũ quouis simũ non co-
gitato nec concepto ꝑ reliquo faceret et optaret
illud idem verbi gratia. Soleo intrare villã tam
vt intersim disputationi q̃ vt loquar scriptori ꝛc.
At tamen distinctius videatur quid dicendum sit
vado ad argumẽta sco. ꝛ okã per que arguit pro
ꝛ contra in hoc dubio et in dubio scđo de causis fi
nalibus multis respectu eiusdem. ¶ Ad argumẽ-
tum scoti põt proportionabiliter respondere sicut
responsum est de effectiuis totalibus. ¶ Ad argu-
mentũ okã dico q̃ ab agente propter finem vel fi-
nes duos null⁹ ꝓducit effect⁹ primo ꝛ imediate q̃
habeat vtrũq; ꝑ causa finali totali creata etiam
nec vnom3 ꝑ se posito nec alio sumẽdo causã tota-
lem. Et ratio patet ex iã dictis q2 aliquid causa-
re ꝑ modũ finis est ab agente creato intẽdẽte finẽ
illũ vel illos amari amore tali quo posito seqtur
imperiũ executionis illi⁹ q̃ a tali agẽte causatur
propter talẽ finẽ ꝛ illud imperiũ habet ꝑ efficaci
tate volũtatẽ simul cũ amore vno vel duob⁹ duo-
rum finiũ. Igit̃ ꝑ pđicta aliud imperiũ i specie vł
in genere causabitur vna cũ amore duorũ finiũ q̃
si causaret a voluntate ꝛ amore tantũ vni⁹ illoru3
finiũ. Et si imperium est aliud numero prius effe-
ctus imperij erit alius numero ꝛ sic deinceps di-
xi autem notanter de effectu immediate ꝓducto
ab agente intẽdẽte finẽ tũ ꝓpter motu localẽ qui
secũdũ aliqs ꝛ scđm ꝟitatẽ nõ ẽ effect⁹ ꝑ se loquẽ
do q2 mouere localit̃ est scđm eos nõ efficere ali-
quid nec ẽ aliqđ effici sed ẽ a iqđ trãsferri de situ
in situm ꝛ non ẽ negãdũ qñ ꝓpter amorẽ diuerso-
rum ab eodem motiuo aliqđ idẽ numero trãsfer-
ri posset ab eodẽ situ numero ad aliũ numero eũ-
dẽ situm sicut ꝓpter amorẽ vni⁹ illorũ tamẽ fieri
posset tum ꝓpter effectũ ꝓducibilẽ ab alio acti-
uo q̃ ab illo qui intendẽt eundẽ vel plures fines
mediate tñ motu locali ꝓueniente mediãte amo-
re finis vel finiũ. Verbi gratia si quis ꝓpter amo
rem duorũ faceret ignem ꝛ apponeret eadẽ ligna
ad cõburendum que ipe apponeret sicut here co
gitaret de vno quouis illorum ꝑ se igni appositis
lignis eundẽ ignem numero cãret siue iste appli-
caret actiua huiusmodi passiuis propter amore3
vnius siue ꝓpter amorẽ multorũ. ¶ Sextum dubi-
um est contra vnũ pri⁹ dictũ. dictũ ẽ enĩ q̃ ille effe
ct⁹ q̃ de facto cãtur ab vna causa effectiua nõ põt
causari sine illa ꝛ si ꝓducitur a duab⁹ repugnat si
bi naturaliter ꝓduci nisi a duabus. ¶ Cõtra si ali-
cui indiuiduo repugnat naturaliter ꝓduci nisi a
duobus igit̃ cuilibet indiuiduo eiusdẽ spẽi repu-
gnat ꝓduci nisi a duob⁹ sic eñi ꝛ tu ex alia pte ar-
guis q̃ qua rõne repugnet vni actui naturali na-
turalr̃ ꝓducere aliqđ idiuiduũ q̃ posset ab alte-
ro ꝓduci ꝑ se eadẽ rõne ꝛ cuilib3 ꝛ si sic illđ idiui-
duũ põt ꝓduci a duob⁹ igit̃ qđlib3 idiuiduũ eiusdẽ
spẽi vel q̃le isti saltẽ poterit ꝓduci a duob⁹ naturalr̃
¶ Hui⁹ oppositũ dicis supposito q̃ aliqđ naturalr̃
ꝓducibile sit idiuisibile i essentia sua seu entitate
tã itẽsiue q̃ extẽsiue. ¶ Respõdet q̃ nõ ẽ simile q2
ego arguo ab vna cã ad aliã causã: ꝛ tu ab vno effe
ctu ad aliũ effectũ ego de ꝓducere ꝛ tu de ꝓduci/
ꝛ rõ dissimilitudis ẽ: q2 cã respectu hui⁹ effectus
scđm numerũ ideterminatior ẽ q̃ econuerso eo q̃
cã põr ẽ effectu idẽ ei agẽs qđ ꝓducit hũc effectũ
de hac materia vel de alia materia nũero vtroq;
mõ scđm me. S3 iste effect⁹ ꝓduct⁹ de hac materia
ab alio agẽte nec etiã ab isto ꝛ sic s3 oẽs ydẽ pri
catos effect⁹ scđm nũerũ reqrit eãdẽ materiã sm
nũerũ ꝛ nõ ecõuerso. Ita dico ego de cã effectiua.
¶ Ad pmũ pricipale p3 ex pꝛio articulo i solutiõe
pmi dubij. ¶ Ad scđm negat̃ ꝯña q2 i pma ꝓpositio
ne pđicatũ sumit̃ essẽtialr̃ ꝛ i minore ꝟo cũ dr̃ ꝛ iste
de⁹ demõstrato pr̃e ꝛc. notat̃ q̃ vel psona pr̃is non
est de⁹ vel nõ sit filı⁹ ꝛ hec disiũctiua ꝟa ẽ ꝛ i ꝯclu
siõe aũt cũ īfert̃ igit̃ pr̃ ẽ ali⁹ de⁹ a filio ex vsu fidei
ꝯtra hereticos notat̃ eẽ ali⁹ a filio sm deitatẽ ita
q̃ ly de⁹ i pđicato stet essẽtialr̃ ꝛ nõ pcise psonalr̃
ideo nõ valet discurs⁹. ¶ Per idem p3 ad tertium
probaret enim vnum veru3 si in ista tres persone

sunt tres dii predicatum in vsu ecclesie tenet pre-cise psonaliter vt esset sensus tres psone: sunt tria supposita quoꝝ quodlibet ē deus vel habet deitatem sicut ē in exemplis sed etiā non permittit ꝙ sic vtamur ne per hoc heretici deciperent simplices et ne scandalizarent infideles. ¶ Ad quartum videt posse responderi negando maiorē ꝫ argumētum anselmi valet in numero singulari ꝫ nō in plurali quia alius ē modus significādi in singulari alius in plurali. ¶ Itē pōt concedi maior qꝛ demonstrato deo ꝫ quacūꝗ alia re hec est vera. Ista sūt quibus maiora cogitari non possunt qꝛ si darent alia maiora cogitabilia vnuꝫ illorum esset maius vno prius demonstrato et reliquū reliquo ꝫ aggregatum aggregato ꝙ non est verum cum deꝰ solus sit quo maius cogitari non potest. Et tunc neganda esset minor scilicet ꝙ talia sūt du sꝫ sufficit ꝙ vnuꝫ illorum sit deus ꝫ ꝙ vnū illorū sit infinituꝫ. Aliter enim dicit ꝙ argumētū anselmi tenet gratia materie sed non valet gratia forme quia tunc eque pbaret esse in entibus albedinē ꝙ maior cogitari nō posset. Secūdo principaliter restaret querere de trinitate sed illa differtur vsꝗ ad distinctionē. 33.

Circa distinctionē tertiā Quero vtrum mēs humana sit ymago trinitatis increate sicut in rebus aliis factis pter hominē ꝫ vestigium eiusdem trinitatis. Videt ꝙ nō quia secundū augustinum sermone cōi de vno martyre si homo seruasset in se bonū qd in primo creauit deꝰ .i. ymaginē suam semper laudaret deū non solū lingua sed ꝫ vita igit ex opposito nō sic laudat deum igit non seruat bonū illud scꝫ ymaginē dei ꝫ cū seruat mētem suam igitur mens humana nō est ymago dei. ¶ Item quarto de trinitate capitulo septimo de paruis dicit iuxta illud ps. Veruntamē in ymagine pertrāsit homo qꝛ hec ymago ita deformis et ita obscura facta est vt pene nulla sit: ipsa autē mens humana secundū suā substantiam integre manet igit secundū suā substantiā nō est ymago trinitatis. ¶ Item tunc mēs magis esset ymago dei ꝙ homo qꝛ propē vnū quodꝗ tale ꝫ sic falsitas pbatur qꝛ vt dicit augu. scꝫ. q. 9. ꝫ. 78. ymago est expressa similitudo deo ꝙ mens eius qꝛ est ens

Anselmus

nobiliꝰ igit magis similis deo ꝯña patet p ansel. mō. c. 66. vbi dicit quicquid inter creata constat deo esse similius illud necesse est esse natura pstantius. Assumptū probatur qꝛ sicut felicitas cōnumerata aliis bonis sit eligibilior et sit maius bonum sic compositum ex mente ꝫ corpore nobilius est sola mēte. ¶ Item si sic vel hoc esset ratiōe substantie ipsius mētis / ꝫ hoc non quia illa nō representat dictionē psonarum aut ratiōe actuū quos causat et recipit ꝫ hoc nō quia illi non sunt cōsubstātiales igit. Ex hoc pōt argui sic siue i anima sit realis distinctio siue non adhuc eius cognitio non est nata inducere ad cognitionem trinitatis increate sed potiꝰ abducere qꝛ si sit ibi distinctio realis tunc sunt ibi diuerse res vel igit ille sunt ptes mētis vel accidentia in ipsa ꝫ ita ista cognitio faceret estimare ꝙ per se essent partes dei vel accidētia in eo ꝫ ita non essent deꝰ. si non sit realis distinctio tunc faceret estimare personas non realit distingui. ¶ Itē specialiter ꝙ mēs non sit ymago ratione suorū accidentiū qꝛ. 14. de trinitate capitulo. 6. de paruis dicit augustinus ꝙ ymago creatoris immortaliter infinita est anime hominis rationali seu intellectuali sed actus non immortaliter Et ibidem. 5. ca. vult ꝙ ymago illa non ē attendēda in rebus trāseūtibꝰ sed actus transeunt igitur ¶ Ad oppositum genesis primo faciamus hominē ad ymaginē ꝛc. ꝫ augustinꝰ sup gen. ad litterā capitulo. 23. de paruis dicit hominē esse factum ad ymaginem dei secundum mentem iuxta illud apostoli. Renouamini spiritu mentis vestre et, ca. 26. concludit ꝙ in mente factus ē homo ad ymaginē dei. Et idem patet per. M. libro. 2. distinctiōe. 16. ¶ Ad idem ē augustinus. 12. de trinitate capitulo Augustinꝰ
17. de paruis nulli inquit dubium est non secundū corpus nec secundum quālibet aliam partem sed scdm mentem rationalem vbi potest esse agnitio dei factum hominem ad ymaginem eius qui creauit. ¶ Item augustinus. 14. de trinitate capitulo. 15. de paruis prius mens in seipsa consideranda ē anteꝙ sit particeps dei / et in ea recipienda ē ymago: diximus enim causā esse amissā dei participatione abolitam atꝗ difformē dei tamen ymaginē permanere eo ꝗppe propie est quo capax dei est eiusꝗ particeps esse potest. Quinto sunt ad idem multe auctoritates tam quo ad ymaginē ꝙ quo ad vestigium quas ponit. M. in littera presentis distinctionis et etiaꝫ libro. 2. d. 16. In ista questione est conclusio certa ꝙ sic. ¶ Sed videndum ē primo quare in creatura sit vestigium trinitatis ꝫ in homine ymago trinitatis ꝫ ratio contra dicta aliqua dubia mouebuntur. ¶ Circa primum sciendū est ꝙ ymago et vestigium in hoc cōueniunt ꝙ vtrūꝗ ducit in noticiā illius cuius est ymago vel vestigium tanꝙ cātiuum noticie illius mediante noticia sua sed non deducit in primam noticiam determinatam et propriam illius cuius est ymago vel vestigium quia ex alibi determinatis patet ꝙ noticia incomparatiua vnius rei non ducit in primā noticiam incomplexam distinctam et propriam et simplices alterius rei. ¶ Sed illo modo quo vna res mediante noticia sua incomparatiua potest esse causa partialis rememorationis alicuius rei habitualiter note. Ita ꝙ noticia habitualis necessario cōcurrit sicut enim causa partialis. Verbi gratia. statua habitualis non ducit aliquem i noticiam herculis nisi que prius cognouit herculem vel per visum vel per aliunde per studium vl informationem quia tunc videns statuam sibi similem in accidentibus exterioribus virtute visionis statue potest recordari herculis. Ita etiam ē de vestigio ꝙ aliquis videns vestigium bouis recordat de boue habitualit viso. Sed si prius nunꝙ habuisset aliquā noticiā de boue nō plus recordaretur de boue ꝙ de asino: per istum modum vnū simile ducere potest in noticiaꝫ recordatiuam sui similis prius noti. Alie etiam possunt assignari cōditiones in quibus conueniunt ymago et vestigium sed minoris ponderis sunt ideo transeo. ¶ Sꝫ differunt quia de ratione vestigii est quod causet ab illo in specie cuius est vestigiuꝫ aliquomō sicut pꝫ inductiue de vestigio bouis ꝫ de vestigio cōbustionis ꝛc. Et hinc ē ꝙ vestigiū dr aliqd derelictū ex alio. Sꝫ de rōe ymagis non ē ꝙ causet ab illo cuiꝰ

est ymago sufficit enim q ymago herculis ab alio sit causata tamen ab hercule. ¶ Nota tamen q proprissime loquendo de ymagine et de ratione ymaginis est q ipsa sit similitudo expressa seu genita ab eo cuius est ymago sicut dicit augustinus scz. q. 14. et exemplificat ibi vt in speculo est ymago hominis quia de illo expressa est et de parente expressa est similitudo filii vt recte dicatur ymago et cum etiam proprie sumitur ymago sicut prius accepi teste. M. libro. 2 distinctione. 15. c. 2. Ex hac differentia sequitur alia quod vestigium ducere potest non tamen in noticiam incomplexam recordatiuam illius cuius est habitualiter noti sed etiam in aliquas consecutiuas et consensus aliquos sibi conformes in quorum similes non potest sufficienter ymago directe. verbi gratia vestigium bouis non tantum facit recordari de boue habitualiter noto sed ducit communiter in credulitatem conformem huic complexo bos hec transiuit. Sed ymago petri non in hanc petrus hic transiuit vel huiusmodi Dubitatur in quo consistit ratio ymaginis et videtur q non in substantia anime quia, ymago necessario requirit distinctionem aliquam sed in substantia aie nata est distinctio igitur. ¶ Item q nec in substantia anime et duobus actibus eius respectu quorum habet aia fecunditatem cuiusmodi sunt actus volendi et intelligendi quia inter partes ymaginis debet esse consubstantialitas: sed inter substantiam aie et illos actus non debet esse consubstantialitas igitur ¶ Item secundum augustinum. 14. de trinitate capi. 2. de magnis ymago dei in creatura naturali est immortalis sed isti actus sunt corruptibiles igitur. ¶ Item secundum hoc q posset in mente rationali inueniri ymago respectu cuiusque obiecti intelligibilis etiam diuisibilis cuius oppositum innuit augustinus. 12. de trinitate capi. 4. In eo solo inquit q ad contemplationem partium eternorum non modo trinitas sed etiam ymago dei in hoc autem q deriuatum determinatum est in actione temporalium etiam si trinitas possit non tamen ymago dei inueniri potest. Et. 14. de trinitate ca. 23. de paruis dicit q non propterea est trinitas mentis ymago dei quia sui meminit mens et intelligit ac diligit se sed quia meminere potest et intelligere et amare eum a quo facta est eadem ratione in parte sensitiua esset ymago trinitatis. Nam etiam ibi substantia anime cum obiecto principiat cognitionem sensitiuam et cum cognitione actum appetendi sensitiuum et ergo eque est originatio et ordo conformis trinitati sicut in intellectu. ¶ Ad primum bene probat q in nobis non est similitudo ymaginis ad plenum quia, secundum. M. magis est dissimilitudo. Ideo dico q nulla tria sunt in mente nostra realiter determinata inter que sit similis ratio ymaginis duorum ab vno et vnius a duobus cum substantialitate .i. essentiali identitate istorum trium realiter distinctorum oportet igitur q ratio ymaginis sumatur vel quo ad originem et distinctionem vel quoad substantialitatem et hoc non est inconueniens de illo in quo tamen principaliue et virtualiter consistit ratio ymaginis cuiusmodi est substantia anime. ¶ Ad secundum dico q licet substantia anime et duo actus eius deficiant infra cum substantialitate tamen prima consubstantialitas exprimitur per memoriam et intelligentiam et voluntatem que sunt vna aia. ¶ Ad tertium dicitur q ymago trinitatis prout exprimitur in anima per memoriam et intelligentiam et voluntatem est immortalis. Secus autem est de actibus qui possunt non esse manente anima nisi per accidens intelligitur aptitudinem naturalem quam anima habet respectu illorum actuum scz q ipse est volitiua et intellectiua. ¶ Ad quartum bene respondet scotus q respectu dei vt obiecti habetur in mente vltima et perfectissima ratio ymaginis quia scz ista tria memoria intelligentia et voluntas tunc non solum sunt expressa similitudo trinitatis increate in quantum sunt .i. tales res sic se habentes inter se. Sed vltra, hoc quia omnis actus est vere similitudo et ymago expressa obiecti cuius est licet equiuoca ideo quando actus ibi sunt respectu dei vt obiecti tunc perfectius habetur ymago et conformitas ad trinitatem increatam, maxime cum etiam tunc in obiecto inueniatur trinitas obiectiua correspondens quodammodo in mente trinitati subiectiue quod non contingit in aliis obiectis. Ex eadem solutione patet ad quintum q non est simile de sensitiua quia actus eius non potest habere deum pro obiecto, tamen mihi videtur q in sensitiua humana que est eadem cum intellectiua potest poni ymago trinitatis in substantia et actibus sensitiuis sic ordinatis vt supra tactum est licet imperfectior, actus enim sensitiui et appetitiui humani sunt simplices et inextensi ita bene sicut actus intellectui et voluntati. Sed secus est de bruto vbi tales actus sunt forme extense et ideo est imperfectior similitudo ad trinitatem increatam simplicissimam. ¶ Secundum dubium vtrum secunda pars ymaginis increate scz actualis intellectio gignatur a prima scz a memoria et videtur q *2. dubium.* non quia vel per memoriam intelligitur nuda substantia aie et illa non sufficit sine obiecto vel specie vel habitu ad principiandum actum quia si sic tunc semper intelligeret sicut arguit pho. 2. de anima de sensu q semper sentiret si se solo ageret sensationes nec intelligi potest intellectus cum specie vel habitu quia actualis intellectio non distinguitur ab habitu vel specie quod probatur primo de specie quia actualis sensatio est species in sensu vt patet per philosophum et commentatorem secundo de anima vbi probant q actio sensibilis et sensus vt est in actu quod exponit commentator actio sensibilis extra animam in mouendo sensum et actio sensus que est in sentiente scilicet qualitas qua sentiens calificatur in eadem actio hec commentator igitur similiter sic erit in intellectu. ¶ Similiter probatur de habitu quia si distingueretur tunc generaretur ex actibus et tunc intellectus habens vnum actum per illum causaret aliquem gradum habitus et iterum cum illo actu gradum intensiorem q prius et iterum cum intensiori actu plus de habitu causabit et sic circulariter sine fine donec intellectus habeat perfectissimum habitum quem recipere potest et actum similiter, et per consequens statim quando habetur primus actus statim causaturus ipsius habitus consequenter produceretur talis actus perfectissimus et similiter actus perfectissimus iuxta modum predictum sed consequens est falsum igitur et illud ex quo sequitur. ¶ Respondetur q intellectio actualis distinguitur sicut proles a memoria .i. ab intellectu existente in primo actu sufficienti respectu intellectionis gignende vel per presentiam obiecti respectu primi actus naturaliter in illo causabilis respectu talis obiecti vel per speciem vel

habitū postea l absentia obiecti respectu cognitionis abstractiue gignende vnde de actu primo. C. intuitiuo causādo verū ē illud aug. nono de trinitate ca. tertio. de paruis ab vtroq; noticia gignitur. i. a cognoscente videlicet et cognito de scdo dē. 15. de tri. ca 24. de paruis tamē quod scimus loquimur ex scientia tamē i memoria nascit verbū quod eiusmodi est. Item ca. 26. dicit q verbū gignitur de scientia q̄ manet i aia et ca. 36. simile

¶ Contra arguitur per eos qui tenent q actual cogitatio pōt remanēdo i mente subiectiue tanq̄ vna qualitas cessare esse intellectio Ex quo sequitur q illud idem quod est spēs vl habitus anima nō actu cogitante sit actualis cognitio cū aia ceperit cogitare igitur frustra poneret species vel habitus distinctus a tali actuali cogitatione z p cōsequēs frustra poneretur pars realis scde ymaginis. C. intellectio determinata a spē z habitu naturaliter sibi presuppositis in eodem. ¶ Assumptū probatur qr aliter quando aliquis actu intelligeret haberet simul plures distinctas similitudines respectu eiusdē quod ē superfluū cōsequētia patet qr etiam secūdū augustinum vbi sequi videtur illam distinctionē actus vel habitu vl spē 29. de trinitate ca. 15. et in multis locis actualis cognitio est simillima speciei de qua gignitur.

¶ Item eodem actu quo cognoscitur verbū aliqn etiam cognoscitur alia res in verbo et aliquando non illa res sed alia vel nulla alia sed hoc non detur q qualitas que est intellectio possit manere non essendo intellectio qr qua ratione pōt manere et simul non eē intellectio alicuius cui9 fuit intellectio pari ratione et cuiusuis alterius probatur cū diligo vno actu omnes visiones bonas et bonos si quis eorum me ignorāte fiat mal9 talis actus manens cessat eē dilectio illius igit pari ratione de intellectiōe Probatur nihil diligit nisi cognitū sed cognitio a deo pōt destrui sine destructiōe qualitatis que est dilectio igitur tunc illa manebit et tamē tunc non erit dilectio pari ratione de intellectione. probatur ponatur dilectio qua fortes diligit seipsum in platone tunc plato experietur se diligere igitur tunc aliquid diligit per istam dilectionē et non idem quod prius qd probatur qr si fortes velit se diligere angeluz et hec volitio ponatur in platone per illaz plato volet se diligere angelum igitur similiter in proposito. ¶ Confirmatur quia p intellectionē qua fortes experitur se intelligere angelū si eadem ponatur in platone plato experiret se intelligere āgelū igitur et similiter per volitionem. ¶ Probat dilectio fortis et odiū platonis naturaliter se cōpati possunt in voluntate fortis igitur cū odium fortis et odiuz platonis sint qualitates eiusdem speciei si in aliquo subiecto pōt vna stare et alia sed in volūtate fortis cū dilectione terminata ad fortē stat odiū platonis igitur in eadem volūtate cū dilectione terminata ad fortē pōt stare odiū fortis sed nō pōt cū dilectione fortis eē odiū fortis igitur odiū fortis pōt eē i volūtate fortis. qn ipsum nō erit odiū fortis et similiter arguatur de visione probatur visio aliqua pōt eē in visu quando ipsa non erit visio ergo ¶ Antecedens pbat qr videatur albedo pedal i aliqua distantia tūc q̄libet pars eius que est in superficie versa ad oculum videtur tamē qr quelibet pars talis cooperatur ad visionē et facit ad hoc q totū a remotiori videri potest q̄ videri possit residuū ista parte remota si cetera sint paria tamē qr cōpositum ex duobus maximis nō visis albedinibus ab aliqua distantia apparet habere partem extra partem i illa distantia igitur media pars eius videtur a tali distantia et pari ratione medietas medietatis et sic sine fine et tamē aliqua pars illi9 albedinis ē ita parua q si esset p se cessaret videri in tali distātia sine hoc q cessaret ista qualitas eē que nūc ē eius visio igitur. ¶ Item accipiatur minimū visibile ab. a. distantia et incipiat tunc plus elongari tunc non manebit post hoc visio eius et tñ illa qualitas que nunc est visio manebit qr aliās deperiret vltimū rei permanentis eē. ¶ Probatur si ptes albedinis vise secūdū superficiē versam ad oculum corrumpantur secundum latum donec residue cessent videri a bruto quero aut in oi instāti habet tale brutū nouā visionem et tunc essz dare vltimum rei permanentis i esse vel in oi instāti habet visionē minus extensam q̄ prius et hoc nō quia manet extensa per totū oculum vel tertio sequitur q habet visionē remissiorem q̄ ante sed talis remissio nō fit per substractionem alicuius partis gradualis quia forme illo modo non intenduntur vel remittuntur. ¶ Ideo oportet q hoc sit quia eadem qualitas manē scessat eē visio illorum quorum prius erat visio. ¶ Probatur sit albedo a visa visione. b. et post hoc instans annichilata. a. ponitur in eodem loco albedo c. simillia conseruata priori visione. s. b. tunc quero aut per. b. videbit. c. vel non si sic igitur visio. b. que nunc nō est visio. c. erit post. a. visio. c. et per consequens eadem visione qua videtur vna pars integral albedinis videtur z alia sibi simillima igitur pars integral nouiter acquisita videtur per visionē continue prius repñtantem partē integralē perfectam. ¶ Si non contra. a. potest videri ab oculo meo et tuo et infinitis aliis igitur infinite visiones sūt repñtatiue a. quarū nulla pōt repñtare. c. nec aliud ab. a. ¶ Falsitas probatur qr tunc sequit q iste terminus repñtatiuū. a. essz terminus cōmunis infinitis indiuiduis alicuius speciei cōueniens et aliis infinitis eiusdē speciei repugnans consequens est falsum quia tunc periret via probandi aliquā vniuersalē. ¶ Item intellectus qui modo non intelligit per intellectum. a. potest intelligere per. a. igitur et similiter obiectū modo non intellectum per a poterit per ipsū intelligi loquēdo de intellectionibus z obiectis similibus consequētia patet quia noticia essētialius dependet a subiecto q̄ obiecto. assumptū pz quia intellectio fortis poni potest in platone.

¶ Item omnes conceptus numerales seu numeroz sunt alterius speciei aliter ptes albedinis diuise possent causare infinitas qualitates specifice distinctas nā illis visis potest intellect9 formare cōceptus numerales quotquot sibi placuerit igitur isti conceptus poterūt sic intendi et remitti q erunt simillimi z per consequens qui pri9 repñsentat quiq; poterit repñtare precise tres sicut alius representat cui sit vel fuit simillimus de qdd cōuenit vni similliмоz cōuenire potest reliquo aliter sequeretur incōueniens illatū prius in arg. 10. ¶ Item si oculus continue videat aliquid pri9 motum et post quiescens eadem visio q̄ prius re

pn̄tauit motū rep̄ntabit quietē et nō motū. ¶ Itē
quelibet pars q̄ntitatiua visionis bruti est visio g
ceptiua et tamē aliqua pars ē ita parua q̄ si esset
per se non esset visio perceptia licet remaneret ī
oculo ꝛc. ¶ Probatur si visio vel intellectus se-
pararetur a subiectis suis nō essent cognitiones
igitur ¶ Item. 7. phicoꝝ ad qualitates de p̄ia spē
nō ē motus q2 sunt ad aliquid sed noticia est tal'
qualitas. ¶ Istis non obstantibus teneo cōtrariā
cōclusionē q2 vt dicit aug. 11. de trinitate ca. 22. il
lud quod formatur in acie cogitantis ē aliud ab
eo quod ī memoria reseruatur et fit ab eo sicut ꝓ
les a parēte. ¶ Item si qualitas que ē actual' co-
gitatio posset cessare eē cogitatio īherendo tā
anime sicut prius igitur pari ratione poterit ite-
rato reīcipere eē actualis cogitatio et tunc intel
ctus nouiter intelligeret sine hoc q̄ nouiter esset
causa illi⁹ intellectionis ī aliquo intellectu q2 ni
hil nouiter ageret aut nouiter reciperet sed hoc
non videtur intelligibile igitur. ¶ Ad primum in
contrarium dicendū ē q̄ cōclusio illata ē vera se-
pe de illis similitudinibus quarum vna est tantū
habitualis rep̄ntatio illius obiecti et alia actua
lis ymo de actualibus nō ē incōueniens dūmodo
sint alterius rei sicut patet de intuitiua cognitione
alicuius et abstractiua eiusdē vel de visione ali-
cuius rei in verbo et eiusdem in genere proprio.
¶ Ad secundum respōdi in precedentibus q̄ hoc
nō fit per eūdē actū nūero. ¶ Ad tertiū dicitur q̄
ibi per se intelligitur bonitas moralis subiectuꝫ
autem talis bonitatis scilicet soꝛ. vel plato ꝛc. p
accidens diligitur et de talibus concessi di. p̄ia
q̄ p̄nt nō cognosci vel nō diligi eisdem actibus re
manentibus sicut eodē actu visionis quo primo p
accidens video substātiā panis in hostia cōsecrā
da eādem non video hostia consecrata sic hic ī ꝓ
posito cū indistincte diligo bonos q2 tales et me
ignorante desinūt aliqui subesse huic accidēti de
sinūt et a me diligi illo actu. ¶ Ad quartum patꝫ
ex prima di. vbi tenui q̄ dilectio est cognitio.
¶ Ad quintum dicendum ē q̄ ī illo casu plato per
illam dilectionē nō diligeret se sed soꝛ. et similit'
si dilectio qua soꝛ. vult se diligere angelū ponere
tur in platone plato per illam vellet soꝛ. diligere
angelum et eodēmō si intellectio qua sortes ex-
peritur se intelligere poneretur ī platone ille iu
dicaret sortem intelligere vel experiretur nisi ex
perientia cōnotet sibi aliquid aliud. ¶ Ad sextum
dico q̄ nō omne quod est eiusdem speciei cuꝫ odio
platonis compatitur secū dilectionē sortis quaꝫ
tamen secum compatitur odium platonis quia a
liquod eiusdē speciei contrariatur illud vero nō
q2 ad contrarietatem actuum huiusmodi īdiuidu
aliuꝫ. i. dilectionū vel cognitionū requiritur ydē
titas numeralis obiecti vnde etiam illi iudicio q̄
iudicarē hūc hominem esse sortem demonstrato
sorte repugnaret contrarie iudiciū quo iudicarē
eūdē nō esse sortem et tamē secū compateretur il
lud iudiciū quo iudicarē istuꝫ hominē nō esse soꝛ
tem demonstrando platonem vnde amoꝛ et odiuꝫ
erroꝛ et scientia nō cōtrariantur nisi sint respectu
eiusdem licet sint eiusdem speciei cū quibusdā q̄ ī
uicem contrariantur et hoc est speciale ī actibus
vitalibus qui sunt ipsi motus et oꝛdines potētia
rum erga obiecta. probatur contrarietas si esset
inter illas qualitates nō cessarent esse contrarie
ex hoc q̄ cessarent referri ad ea que prius videre
tur posse dici vno modo aut etiam quis non sunt
eiusdē speciei quia ex alia et alia cā concepta h̄n
tur alia et alia eiusdem speciei. il lud tamē argu-
mētū et fere oīa procedūt ex non cā vt cā q2 diffi-
cultas est cōmunis isto nō posito et queritur eius
causa quomodo euadatur. ¶ Ad septimum cū dī
q̄ visio potest eē in sensu subiectiue sine hoc q̄ ipa
sit visio nego. ¶ Ad probationē dico q̄ quādo illa
pars cessaret videri tunc etiā cessaret illa quali-
tas que prius fuit visio illius partis Et si ar̄ a simi
de delectatōe appetit⁹ que poterit esse ita remis-
sa q̄ ipsa delectatio nō percipētur nego q2 null⁹
talis actus ī sensu vel ī intellectu est īperceptibil'
¶ Ad octauū nō pono aliquod minimū visibile ab
aliqua distantia danda. ¶ Ad nonū teneo augmē
tationē et diminutionē gradualem in formis fie-
ri per additionē et subtractionē similia in specie
¶ Ad decimū dicēdū ē q̄. c. albedo nō ē nata vide-
ri visione. b. qua videtur. a. et cōclusio ad quā de
ducitur non est plus incōueniens q̄ q̄ iste termi-
nus esse naturaliter ꝓducibile de hac materia p̄
ma demōstrata cōueniat īfinitis indiuiduis ex ea
producētibus ꝛ tamē nulli olm ex aliis materiis
ꝓducibiliū nec sequitur q̄ perirer via inducendi
vniuersalem. ¶ Sed videndū est ī qualibet mate
ria q̄ debite fiat talis inductio ¶ Ad vndecimum
benevolo q̄ aliquid quod modo nō intelligitur p
intellectionē. a. pōt eē in casu per accidens obie-
ctū illi⁹ intellectionis nō tamē per se. ¶ Ad pro-
bationē q̄ probat q̄ per se dico q̄ licet essentiali⁹
dependeat intellectio a suo subiecto ī essendo nō
tamē ī rep̄ntando obiectū cuius est actus ipsi sub
iecto cui inheret sicut vitali principio hoc cū ha-
bet inseparabiliter ex natura sui et in hec ab ob-
iecto dependet nec opoꝛtet q̄ ab obiecto actiue fꝫ
ab illo qd̄ actiue conseruat eaꝫ in subiecto quod
cūq̄ fuerit illud. ¶ Ad duodecimū dicendum q̄ cō
ceptus numerales nō sunt eiusdē speciei sed sunt
mere finca. sicut oīa et aliquis quod patet q2 con
fundūt terminos sequentes se et ideo vnus nūq̄
potest fieri similis alteri. ¶ Aduertendū tamē q̄
nominaliter expressa sumūtur quasi collectiue ꝛ
tunc nō cōfundūt terminū sequētē sicut nec ly oīs
q̄n sumūtur collectiue. ¶ Ad. 13. dicendum ē q̄ ac
cidit visioni q̄ eius obiectum per se moueat vel
quiescat et per ꝯn̄s q̄ ipsum sit motus vel quies
quāuis mediāte visione possit euidenter iudica-
ri vel argui q̄ res visa moueatur et ideo dicatur
motus esse de numero sensibiliū ideo hic dicendū
consequenter sicut supra ad tertium. ¶ Ad. 14. si-
cut ad probationē septimi. ¶ Ad. 15. concedendū
q̄ sicut accidit illi rei que est intellectio q̄ ipsa sit
accidens vel qualitas q2 nō est accidens vel qua-
litas nisi quādo accidit vel qualificat ita accidit
sibi q̄ ipa sit cognitio q̄a natura sua nata est eē in
tellectio nō sibi ipsi sed suo subiecto et sicut nō pōt
in esse illi subiectiue nisi ipsum qualificet ita nec
quin sit sibi cognitio. ¶ Ad. 16. dicendum ē q̄ ali-
qualitas aliqua fit vel fieri pōt scientia sine aliq̄
mutatione scientia vocando scientiā omnē notici
am verā iudicatiuam si enī stante noticia tali res
aliqua aliter se haberet et si post īcipiat se habe-
re sicut supponat talis noticia tunc habetur scia
sine mutatione scientia quia ab eo q̄ res est vl̄ nō
est oīo dī vera vel falsa. ¶ Similiter aliquis pōt

fieri de nouo bon⁹ sine mutatione alicu⁹ sibi ad-
diti i subiecto per nouitatē precepti vel huiusmo
di similiter de pulchritudine vel de sanitate et ita
de multis qui ponūtur in primo specie qualitatis
nā aliqua fiūt pulchritudo vel sanitas ad amotio
nē aliorum sine additione vel substractione abil-
lis que erūt pulchritudo et sanitas. ¶ Aliter di-
cunt aliū q isti termini visio noticia intellectio sci
entia dilectio et cōsimiles nō distingūtur ex eo q
aliquis de facto actiuetur per tales actus vel ha-
bituetur formaliter denosariue per habitus sed
distinguuntur aptitudie naturali actuādi vel habi
tuandi aliquem vel aliquos et sic si intellectio vl
visio fortis poneretur in lapide adhuc esset intel-
lectio vel visio licet actu nullus per eam intelli-
geret vel videret sed quia de natura sua est si essz
in subiecto apto nato formaliter quia per eam a-
liquid videretur vel intelligeret ꝛ eodē modo de
aliis similibus. ¶ Aliū dicūt q illa qualitas que ē
visio vl itellectio ꝛc. nec tñ debet concedi q simile
sit de accidente vel qualitate q̄ nō distigui ē ex hoc
q accidens actualiter accidat subiecto vl quali-
tas qualificet sed ex hoc q essentialiter natū sit ac
cidens accidere et qualitas qualificare nec etiā
concedēdū est q aliquis possit fieri de nouo bon⁹
sine sui mutatione quāuis forte malus possit fie-
ri nō malus sine sui mutatione. s. q per solam de-
rogationē et nō ad imputationē ad culpā. ¶ Itez
quicquid sit de pulchritudine nō videtur q sani-
tas de nouo possit fieri in subiecto sine sui muta
tione Item quod dicit q termini numerales cō fū
fundūt ꝛc. nō est ad propositium sed dicendū est q
conceptus numerales essentiales diuersarum spe
cierū sunt nec ē icōueniens q vna albedo secūdū
se vel i suas partes obiectiue agat ad causandū ta
les spēs infinitas vel vt melius dicā secūdū logi-
cā ifinite species tales q̄ accipiūt secūdū diuersā
aptitudinē partiū adiuicē. ¶ Diceres cōceptus q̄
est naturalis similitudo quaternarū etiam repñ-
tat ternariū igitur est eiusdē spēi cū cōceptu qui
est precise naturalis similitudo ternarū et ita ar-
guitur de quolibet numero maiori respectu di-
uersorum numerorum. ¶ Item tunc est dubium q̄
species numeri sit perfectior. ¶ Ad primum nega-
gatur cōsequentia eo q non vtrobiq repñtatio ē
omnino similis et adequata ꝛc ¶ Ad secundū di
co q loquendo de perfectione rei absolute prout
est talis essentia tunc species maioris numeri in-
cludit perfectionē nūerorū ꝛ adhuc pl⁹ igitur tūc
semp maior erit perfectior. ¶ Si autē loquimur
de perfectione numeri quo ad constitutionez sui
ex partibus tunc iste numerus dicitur perfectus
qui adequate constituitur ex partibus suis aliq̄-
rū ꝛc. vt dicūt geometre. ¶ Si autem loquimur d
perfectione secūdū consonātiam et armoniā re-
sultatē i aliquo toto nūero ex habitudine suaruz
partiū adinuicē vel alio conformiter sicut est i cō
sonātiis musicalibus cuiusmodi sūt dyapēte dya-
pason ꝛc tūc talis numerus est perfectior cui cor
rñdet armonia melior et cōueniētior vñ forte nūe
rus ternarius vt sic est perfectissimus et vniuersa
liter numerus ipar perfectior nūero pari. ¶ Ad
Ad primuz articulum. primum principale istius dubii cū inquiritur qd
vocetur memoria ꝛc dicendum ē q intellect⁹ ꝛc.
vt prius dictum est. Et cū probatur q habitus vel
spēs nō distinguitur ab habitu nec ecōtra per spe
ciem in sensu dicēdū q sensus dupliciter sumitur
vnomodo pro potentia seu natura vitali recepti
ua imediate sensationis et i illa nō recipit spēs a
liqua prima. primo actui posteriorem tamē bene
recipit qualitatē q̄ spēs vocatur frequēter ab au
ctoribus et secūdū veritatē est habit⁹. ¶ Aliomō
accipitur sensus pro composito ex tali potētia et
organo corporeo cuius est actus et forma et sic lo
quendo in sensu. i. i organo quod est altera pars sen-
sus sic accepti recipitur spēs que cū potētia ꝛ a-
ctiua sensationis requisita neccessario ad natura
lē cātionē sensationis exterioris licet ipsa nō suf-
ficiet cū sē su sine actione propria obiecti et hoc ē
quod adducitur in auctoritate allegata q eadez
est actio sensus et sensibilis qr illa sensatio ē actō
acta vtriusq et eodēmodo proportionaliter ē di
cendū de intellectione intuitiua et si quis vocet
illam sensationem vel intellectionē speciem ob-
iecti. i. similitudinem seu ymaginem eius ei⁹ cer
te concedendū est q a spē sic distingui nō potest a
ctualis sensatio sed sic loqui est extra propositum
loqui et eodēmō ē eadem actio sonantis et audi-
tus sicut ipsuz audire sicut ipsamet auctoritas ex
primit. ¶ Ad secūdū de mutua circulatione i cau-
satione alicuius passionis habitus ab actu ꝛ ecō
uerso dicitur q concesso tali processu mutuo pri-
mus actus reliquit vnā portionem que forte vo-
catur dispositio non differens ab habitu nisi sicut
imperfectum a perfectiori eiusdem speciei q̄ vo-
cetur. a. et illa dispositio iuuat intellectuz vt pos
sit in portionē promissam nouā actus multo mio- Ad secūdū
rē priori qr respectu priorū egit intellectio secū-
dū vltimū sue potentie cū actu intuitiuo eiusdem
obiecti et parū plus pōt nouiter intellectus cū il
la dispositione q̄ prius secūdū intensionē et voce
tur illa portio addita primo actui. b. tunc. b. ē mi
nor melior q̄ actus cui additur et g minorē portio
nē causabit de habitu q̄ erat portio. a. et ita con
tinue proceditur hinc inde ad minus et ad minus
donec vtrūq finaliter deficiat additio et sic sistet
i aliquo forsan citra sūmū ibi cābilem ex olbusil
lis portionibus per illū modū addit compositus
¶ Aliter respondetur q cum habetur actus p̄m⁹
sensationis et intellectionis intuitiue simul tem
pore virtute illi⁹ habetur duplex noticia abstra
ctiua eiusdem vna idiuidualis et alia specifica q̄
rū statim vtraq relīqt dispositionē vel habituz q
cū itellectu sufficiat post in absentia obiecti i ab
stractū actū qualem non poterat ante ītuitionez
tal obiecti et tunc est respondendū q i prīa gene
ratione spēi vel habitus est potentia ita attenta
circa p̄mū obiectum suū mediāte eius cognitiōe
ītuitia quod nihil aduertit de abstractiua sua co
gnitione et dicendū esset vltra q portio p̄mo cau
sata de spē seu habitu non statim coagit ad alium
actū sed ideo cābatur vt esset pricipium actus vl
terius i futuro et qñ postea cum tāto habitu seu
spē itellectus pricipiat nouum actuz tunc ille no
uus actus ē et relīqt additionem ad habitum ꝑo
rem tamē illa additio seu portio addita pro tunc
nihil agit ad aliū actū causandū ex eo q itellect⁹
iā ꝑus natura ad habitus est tantum illi obiecto
respectu cuius est ille actus tātus q̄ ꝑt ꝓ ista vice
nec ideo igenauit natura hītuū vel portionem hī
tus talem causari vt tunc feruiat ad actū aliquē
cum ꝑus est sed vt i futurum deseruiat. ¶ Con-

tra priorem responsionem ex quo sic remittendo ē statuo sic igitur primus actus q̄ precessit omnē habitū. a. et actus compositus ex illo et sequētibus sit. c. et compositū ex residuis partibus preter. a. et. d. et totus habitus sit. b. tunc queritur an totus habitus. s. b. sit cātus a toto actu. s. c. et pari rōne ex alia parte queritur de actu composito ex omnibus preter primū. s. ipso. d an cābatur ex habitu. b. vel nō si sic videtur eē circulus ī causis et per ɔ̄ns idem erit a seipso. ¶ Contra totus. b. ē cātus a quo igitur et similiter totus. d. a quo igitur ē causatus hic pōt responderi secūdum duplicem fantasiam vna q̄ tandē venietur vel ad actū ita remissum q̄ iste non sufficiet vlterius causare aliquam portionē habitus vel ecōuerso sed illud non videtur verū q̄z nō ē dare minimū actū ī spē aliqua mere naturaliter agentium maxime quādo tale ī existit toti suo. ¶ Alia fantasia est q̄ in dicto casu ē processus hinc inde sine fine ad semper minus et minus et tūc vltra dī q̄ totus. b. habitus nō ē cātus ab aliquo vno actu sed ab actibus et ecōuerso ē de actu cuius īfinite partes cāte sunt. a. ptibus. b. habitus totus autē. c. actus non ē cātus ab habitu vel habitibus eo q̄. a. actus precessit omnes per positum et sic etiam patet q̄ ibi non est circulus ī causando nec etiam idem causatur a seipso in tali processu causationis ¶ Si autē queratur vtrum totus habitus. b. sumpto ly totus cathe. causet ibi aliquē actuz et ɔ̄ vtrū totus actus. c. causet ibi aliquē actuz adequatum sibi. ¶ Respondetur q̄ licet vterq̄ totus causetur neuter tamen totus aliquid causat eo q̄ neuter totus habet aliquid posterius secuz vtrobiq̄ sit processus sine fine. ¶ Aliter respondetur ad istam difficultatem q̄ si potentia non fatigaretur sed posset ꝯ̄tinuare actus sequētes sicut primum cum equali vigore quātum est ex parte sui tunc in casu argumenti semper produceret actuz posteriorem perfectiorem priore et eodem modo habitum vel dispositionem nec eēt incōueniens q̄z valde cito ī tali processu haberetur habitus perfectissimus et actus similiter receptibilis in tali potentia saltem sic q̄ potentia vitaliter cāta actuaretur in tali receptione secus autē ē de receptione passiua tantū respectu cuius non oportet dare perfectissimum actū vel habitū vt patuit in questione prima. ¶ Et si dicis q̄ illud nō videmus fieri. ¶ Respondetur q̄ hoc ē propter potentie fatigationem et distractionem ¶ Item porro habitus vel dispositionis acquisite nō solum iuuat ad actū abstractiuū in absentia obiecti producēduz sed etiā ad actū intuitiuū ī presentia obiecti experimur enim q̄ qui sepius perlegit psalterium ex dispositione vel habitu quē habet longe facilius legit easdem litteras visas q̄ anteq̄ haberet talē dispositionē vel habitum. ¶ Tertium dubium

3. dubium. secūdi articuli ē vtrum tertia pars ymaginis procedat realiter a scda amor. s. a. noticia videtur q̄ nō quia tūc amor angeli peccātis quo affectauit equalitatez dei processisset ab aliqua noticia aut igr ab obscura dei noticia aut ab altera ¶ Si primū cū obscura noticia fuerit ī illo pena peccati sequeretur q̄ ipsum peccatum angeli processit a pena peccati et ita sequitur q̄ pena naturaliter saltez precessit culpā auctoritate aug. super gene. ii. ad litteram ca. 24. ¶ Si secundum igitur angelus simul fuit ī maximo peccato et clare vidit deuz igitur simul fuit miser et beatus q̄z hec ē vita eterna vt cognoscāt te ꝛc. Jo. 17. ¶ Item tunc primus amor in mente aliqua procederet a noticia et supposito q̄ iste amor sit respectu alicuius obiecti delectabilis cū tūc illa noticia sit verū q̄z est cognitio alicuius respectu placētis igitur ē verbū per diffinitionē verbi. ¶ Ex quo sequitur q̄ primus amor mētis ī illo casu procedit a verbo ɔ̄ns ē falsum quia tūc idē eēt cā et effectus respectu eiusdē q̄z oē verbum procedit ab amore secundum augustinuz. 9. de tri. ca. 24 et. 12. ¶ Probatur prima noticia procedit ab amore igitur primus amor nō procedit a noticia Assūptū probat q̄z prīa noticia sēsitiua sit a voluntate copulāte sensum cū sensibili secundū aug. ii. de tri. ca. 2. 4. 7. 9. 21. 29. et quasi p totū librū sed voluntas nō copulat nisi per amorē cū nō habeat aliū actuz quo sic copulet igr q̄lz cognitio sensitiua procedit ab amore. ¶ Probat appetitus sēsitiuus potest esse sine cognitiōe igitur intellectiuus Assūptuz probatur quia naturaliter quis haberet tamē et sitim etiaz si nūq̄ sentiret aliquid ab extrinseco Item talis dilectio vel eēt eadem cuz intellectione presupposita vel nō si sic cū ista intellectio pari ratione possit fieri odiū dei sicut dilectio sequitur ex positione q̄ dilectio possit eē odium si non ē intellectio igitur deus posset conseruare dilectionē istā destructa ista intellectione ꝛ pari ratione omī intellectione destructa et tunc volūtas posset diligere incognitum contra aug. et contra experientiam. ¶ Et confirmatur q̄z tūc volūtas vere potest imperare cogitationi de aliquo actualiter non cogitato aut igitur illud apprehenditur actu aut non. ¶ Si non tunc volūtas operatur volitione circa incognitum. si sic frustra operaretur et hoc etiā erat cōtra casum. ¶ Ad oppositum quinto de tri. ca. 67. et. 77. vtrobiq̄ enī dicit q̄ amor procedit de scientia et de ipsa mente ¶ Probatur noticia presupponit amori sicut probat aug. 8 de tri. ca. 16. et. 10. de tri. ca. 58. et quasi per totum librū. Et tertio de li. ar. dicit hoc ca. 4. q̄ nihil potest amari nisi cognitum quāuis aliquid possit cognosci et nō amari igitur cognitio est aliquo modo cā amoris et non materialis nec finalis igitur effectiua igitur amor procedit a noticia. ¶ Item de hoc vide aristotelem tertio de anima et cōmentatorē cōmēto. 50. ¶ Item. 12. metha. cōmēto 36. sicut appetitus in brutis animalibus ē propter sensum qui apprehēdit voluptuosum ita voluntas siue desideriū intellectus est per intellectum. ¶ Ad istud dubiuz respondetur affirmatiue loquēdo de amore qui est actus amandi vel appetēdi per viā nature causatus et ideo amor huiusmodi inter partes ymaginis proportionaliter. ꝯ in. ymagine increata secūdum augustinum vbi prius arguendo ad partē oppositam huius dubitationis. ¶ Si instes per augustinum 9. de tri. vbi quasi per totum dicit q̄ mēs humana ē ymago trinitatis increate ratione istius trinitatis scilicet mentis noticie et amoris ī qua trinitate noticia procedit de mente et amor de noticia et tamē ibi secūdū eū tam amor q̄ noticia sūt vna essentia mentis igitur amor ibi non distinguitur a noticia actualis qua procedit nec noticia actualis que ē ibi ples a mēte ipsa tāq̄ a parēte. ¶ Respondet vnus doctor q̄ amor et noticia tripliciter accipiūtur vno modo pro potentijs Alio modo pro habi-

tibus tertio modo pro actibus et secūdum hanc distinctionem dicendū esset ꝙ secūdum ymaginationem solū est illa trinitas nō secūdū rem cuius partes ymaginate sūt secūdū augustinū ipa subā mētis secundū veritatē rei extra nisi virtualiter solum qꝛ mens ipsa continet potentialiter illa. a. quorum vnū realiter procedit ab alio et tertium ab vtroqꝫ. ¶ Ad primum ar. in contrariū respondet sypħ. ꝙ ista noticia actualis que primo fuit clara dei noticia postea fuit obscura qn̄ de⁹ se sub straxit ab angelo cū peccauit et ideo amor suus q̄ fuit primum pctm̄ processit a pena peccati tamē nō vt pena sed vt actualis cognitio sufficiens ad productionē amoris et ita pena precessit causalitate primum peccatum nō tamē vt pena sed facta fuit pena propter peccatum et ita vt pena fuit posterior. ¶ Sed apud me est impossibile ꝙ eadem noticia prius fuit clara et post obscura p̄dictū modū Aliter dicitur ꝙ actiuum currit in fantasia falsa cū visio dei vel aliqua simplex apprehensio suffecisset pro noticia a qua procederet amor dyaboli culpabilis et sic nō erat qꝛ amor ille erat electiuus presupponens cognitionem compositiuam et diuisiuam et ideo processit talis amor parti a noticia sui partim a noticia componēte et diuidēte et ideo alia noticia erat ibi necessaria ad amorem illum ꝙ̄ sola dei noticia clara vel obscura.

¶ Ad secūdū bene respondet sypħ. concedo ꝙ p̄mus amor processit a verbo cōmuniter accidendo verbum pro quacūqꝫ cogitatione actuali sicut loquit̄ augu. Mo. ca. to. ¶ Augustinus autem accipit verbū proprie pro cogitatiōe actuali respectu placiti. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ ad primā sensationem nō semper oportet habere amorē aliū ꝙ̄ inclinationē naturalē potentie cognitiue i obiectū suum tamē aliū accidit ꝙ amor elicit⁹ circa obiectum aliquod tenet potētiā diu i actuali noticia talis obiecti et hoc qn̄qꝫ libere et electiue qn̄qꝫ mere naturaliter et aliū p̄uenit et ē cā vt pariatur noticia explicita et distincta obiecti alicuius certi.

¶ Ad quartum respondet sypħ. ꝙ appetitus sēsitiuus no pōt eē sine cognitione nec famea nec sitis licet nō requiratur aliqua sensatio alicui⁹ extrinseci sed sufficit actio intrinseca vnius partis i alia ex qua cātur cognitio sensitiua i virtutib⁹ apprehēsiuis ipsius animalis et ipse loquitur de appetitu naturali et non de actu elicito quo mouet̄ homo vel brutū ad prosecutionē cibi vel potus exterius p̄ntati. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ volitio non est eadem res cū cognitione sibi presupposita tempore vel natura et vltra conceditur ꝙ volitio posset a deo conseruari sine tali cognitione sibi p̄uia et tñ nō sequeretur ꝙ diligentur i cognitū qꝛ tunc illa qualitas que prius erat volitio cessaret tunc esse volitio ¶ Sed qꝛ hoc apud me nō ē verū ideo dico ꝙ talis volitio est met cognitio quedaꝫ vt prius patuit in tertia questione prime distin.

¶ Ad confirmationem dico ꝙ volūtas libere pōt imperare cogitationem actualē et distinctam de quo nō cogitatur actu demōstrato vt pote contingit qn̄qꝫ cū quis audiuit vnū bonū verbū nō recogitat quod fuit illud tunc precipit volūtas intellectui vt inquirendo recogitet et inueniat illud quod fuerit vel cū occurrit mihi vn⁹ homo et scio ꝙ vidi illū et nescio vbi et per imperium volūtatis discurrendo ymaginor loca in quibus fui ⁊ qd fecerim ⁊ similia secūdū artē pōt de memoria ⁊ reminiscentia tādem deuenio vbi vidi eum. ¶ Et cū ad illud cuius actualis cogitatio imperatur aut est actu apprehensum aut nō. ¶ Dicendū ꝙ sic in vniuersali et confuse sed non determinate et ita cognoscitur vno modo ⁊ precipitur cognosci alio modo. ¶ Utrum autem volūtas possit diligere incognitum est dubiū magnū et teneo ꝙ non tamen quia apud me omnis volitio est apprehensio quedam sicut patet di. p̄ia. et tertia tamē qꝛ secūdū augustinum inuisa diligere possumus incognita nequaꝙ̄. probatur nō plus pōt volūtas i incognitum ꝙ̄ intellectus assentire nō apprehenso qꝛ volitio non minus in suo fieri et eē dependet ab apprehensione ꝙ̄ assensus. ¶ Item ois volitio naturaliter cāta est effectus alicuius cognitiōis ⁊ nullus potius ꝙ̄ illius quod diligitur tali volitione ¶ Sed contra voluntas precipit intellectui consideret. a. aut igitur tunc. a. est actu consideratū et tunc superflue preciperet voluntas aut non ⁊ sic habetur propositum. Item voluntas pōt se cōformare intellectui et suspendere actus proprios et velle istos et etiam sensationes quas experitur etiam si actu eas nō intelligit. ¶ Item nō min⁹ requirit effectū suū pre cognosci ꝙ̄ obiectū eo ꝙ effectū suū libere producit a proposito sed primuꝫ non req̄rit secūdū omnes igitur nec secundū Item voluntas pōt intellectionem velle non habere aliquam cognitionem ita tamē ꝙ ipsa cōtinuet istā volitionem aut igitur intellectus obediat sibi et tunc stabit volitio sine intellectione aut non ⁊ tūc voluntas non esset potentia libera plusꝙ̄ ignis.

¶ Item si non hoc maxime videtur qꝛ cognitio intellectiua eiusdem obiecti naturaliter sibi p̄supposita volitionem causaret probatur fatis quia causa naturalis non potest causare in idem passum vniformiter dispositum contrarios effectus sed stante eadem intellectione potest voluntas velle vel nolle illud quod intelligitur igitur non est causa naturalis vtriusqꝫ. ¶ Item cognitio habitualis videtur sufficere quia habitibus vti possum⁹ cū volum⁹ secundū pħm igitur non videtur requiri cognitio actualis. ¶ Item dato ꝙ intellectio actualis requireretur ad causationem volitionis tamē videtur ꝙ voluntas ex sua libertate postꝙ̄ actus causatus possit istum continuare cessante intellectione quēcūqꝫ nā spēs sensibilis in organo sensus exterioris non minus dependet a sensibili ꝙ̄ volitio ab intellectione. ¶ Sed licet res extra requiratur ad causandū spēm istam et visionē cōsequētē tamē illa spēs postꝙ̄ est causata potest per aliquod tempus conseruari sine presentia sensibilis sicut patet per perspectiuos de claudente oculos postꝙ̄ vidit res lucidas et idē aug. dicit. ¶ Item non plus requirit actus voluntaris intellectionem ꝙ̄ libera executio exterior actum voluntatis ¶ Sed executio exterior nō semper requirit actum voluntatis vt patet de illo q̄ distincte legit horas vel vadit ad ecclesiam. ¶ Itē videtur ꝙ saltem respectu alicuius oppositi habere possit voluntas actum suum licet pro tunc illud oppositum non sit obiectum alicuius intellectionis nam qn̄ intellectio aliqua est i intellectu circūscripta omni alia intellectione posset volūtas velle istā intellectionem et tamen intellectio illo casu posito non est obiectum intellectus

actualiter igitur probo assūptū quia cogitatio ista potest eē cōueniens licet sit respectu alicuius odibilis et stante ista cognitione voluntas pōt delectari sicut patet per experientiam ista delectatio nō ē respectu obiecti cogniti qz illō ymaginatum non ē sibi delectabile per positū igitur ē respectu istius cognitionis et per ꝯñs voluntas pōt velle istā cognitionē licet illā nō intendat qz delectatio huius ē quoddā velle vel saltē velle aliqđ pōt eē respectu eiusdē oī alia cognitiōe circūscripta eodē modo pōt argui de delectatione sicut de actu voluntatis non intellecto. ¶ Ad primū istorum patet responsio ex dictis imediate ante istā dubitationem. ¶ Ad secūdū dicendum ꝙ oportet voluntatem apprehendere istum actum quem debet suspendere et hoc eo modo quo suspendit scilicet distincte vel in cōmuni. ¶ Ad tertium negat assūptum quia non vult quēlibet effectum que libere producit sicut vult quodlibet obiectū quod diligit tamē si effectū suum vellet tūc etiam illū proportionaliter cognosceret vt quando volūtas vult aliquid eē diligendū. ¶ Ad quartum dicēdū ꝙ si intellectus debeat obedire volūtati in illo casu oportet ꝙ ipsamet obediat sibi ipsi cessādo ab omni volitione et ab actus imperati cognitione si detur alia pars nō sequitur ꝙ ipsa nō sit libera. ¶ Ad quintū minor est falsa de causa partiali ad varios effectus determinabili libere ab alia causa. ¶ Ad sextum negatur assumptum. ¶ Ad probationem dicendum ē ꝙ habitibus vti non valemus nisi cum de eorum vsu confusione vel diuisione actualiter cogitamus. ¶ Ad septimum dicitur ꝙ licet talis species nō minus dependeat i suo fieri a sensibili ꝙ volitio a cognitione prima naturaliter tamen amplius dependet ab eo in essendo et permanendo in aliquo subiecto. ¶ Ad octauū negatur maior qz executio nō est libera nisi denominatione extrīseca nec volūtas cāt illā immediate ꝫ mediate ꝟtute motiua qz ad hoc ē articulꝰ parisi. scilicet ꝙ subā creata nihil operetur ad extra per solum velle hoc eñ soli deo cōuenit quia dicit et facta sunt propter quod cessante volitione potest executio exterior aliquādiu continuari. ꝛ quia solū est meritoria bonitate interioris volitionis iō illa cessante nō ē exterior meritoria sic ꝙ ad nouū meritum imputetur ꝛ ex hoc concedo ꝙ ābulans ad ecclesiā ꝫ si moreretur in instanti quo cessat habere actum interiorem tantum premium habet i celo ꝙ si vltra procederet sine actu meritorio interiori. ¶ Ad. 9. dicitur ꝙ assumitur falsū licet eñ qñqꝫ delectemur de aliqua cogitatione tñ hoc nō fit sine apprehensione illius cogitationis.

Multū dubium.

¶ Multum dubiū an partes ymaginis create sint equales ꝙ nō quia secūdū augustinū. 15. li. de triu. ca. 62. a singulis bina a binis singula maioribus minora dicūtur et per hoc patet ꝙ non sunt equales ¶ Sed respondetur ꝙ ipse probat hoc secundū suos actus i via et hoc est verū. ¶ Contra si sic intelligeret tunc acciperet falsum quia a singulis singula vincūtur quia nūꝙ vincitur a memoria ab itelligentia si itelligit actu memoria meminit suo modo actu. ¶ Item si sint equales tūc quid memoria memineret intellectus intelligeret sicut dicit augustinus. 10 de tri ca. 26. Et magister allegat libro primo di. tertia. falsitas ꝓbat quia aut hoc esset verum de intelligere actu primo aut de actu scđo nō de actu primo quia hoc nō est nisi meminē si de actu scđo falsum ē quia multa habeo in memoria q̄ non actualiter cogito. ¶ Itē memoria itelligētia volutas nō distinguūt realiter igitur. cōsequētia patet per hyl. 3. de tri. et per ma li. primo. di. 31. vbi dicit ꝙ equalitas et similitudo nō sūt nisi vbi est distinctio realis ¶ Item si sic tunc iste partes forment equales ratione suorū actuum i pria qñ essent sanate a langore sicut dicit augu. 15. de tri. ca. 26. ¶ Falsitas probatur quia voluntas habebit ibi adiuuās puta charitatē que nō excedit secundum apostolum igitur volūtas plꝰ amabit ꝙ intellectus intelliget ¶ Item in pria erit pfectꝰ amor sicut dicit aug. 9. de tri. ca. 9. de quo si igit cognitio equalis sit amori sequitur ibi ꝙ mēs ibi tm̄ cognoscet se quātū est sed deus ipsā nō cognoscit nisi quātum ipsa est igitur mens ibi tātū se cognoscit ꝙ deus eam cognouit qđ ē impossibile. ¶ Probatur tunc beatus i patria equaliter amaret deum ꝛ omnia alia posito ꝙ eque clare cognoscat deū et oīa alia quod est impossibile qz cognitis equaliter bonis iequalibus magis amat beatus magis bonū vt manifestū est. ¶ Item actꝰ malus hic i via nō est volitus a beato quia tunc ipse peccaret nec nolitus quia tunc non haberet qcqđ vult et tamē talem actum cognoscit igitur. ¶ Ad oppositum arguitur per augustinum. 10. de trini. ca. 26. Et magister allegat di. tertia. primi libri. Itē. 15. de trinitate ca. 68 dicit ꝙ hec erunt equalia quādo erunt ab omni langore sanata. ¶ Probatur. 9. de tri. i fine mens amor et noticia eiꝰ tria sunt quedā sunt et cū perfecta sunt et equalia sūt si enim mens minus se amat ꝙ est Verbi gratia si se tantū amet mens hominis ꝙ amandū est corpꝰ hominis cum plus sit ipsa ꝙ corpus peccat et non amat perfectum amorem sui. ¶ Et nota bene hāc auctoritatem aug. quia probat solutionem quādā prius positam quia tunc intellectus creatus cōprehendit aliquid cum cognoscit illud ita perfecte sicut ipsum est ens non autē sicut ipsum est cognoscibile sicut dicit augustinus ꝙ partes ymaginis cū sint perfecte nō minus mens nō amat se ꝙ est et nō dicit nō amat se ꝙ est amabilis nā est infinite amabilis infinite diuini amoris. ¶ Ad illud dubium respondet et bene in quibusdam sypē dicens ꝙ pars dupliciter sumitur pro parte secūdū sidē et pro parte secūdū ymaginationē hanc di. de parte ponit cōmētator primo phi. cōmēto. 11. ꝛ voco inquit partē secūdū sidē illud quod in re est ꝑs et partē secūdū ymaginationē voco totum consideratū per modū temporis. ¶ Et suppono ꝙ per ymaginationem creatā intelligamus mētē humanā et per partes potentias naturales eiusdem. s. memoriā intelligentiam et voluntatē quarū quelibet est tota subā anime que tamen significatur ꝑ quācūqꝫ istarū itēśionē per modū partis. ¶ Istas autē eē equales pōt intelligi multipliciter vno modo ratione obiecti. s. ꝙ qcqđ pōt eē obiectum vnius pōt eē cuiuslibet obiectū et quicqđ est obiectum vnius ē obiectū alterius eodem modo habitu. s. vel actu et sic conceditur ꝙ sint equales sēper tam i via ꝙ i pria et hoc vult aug. 9. de tri. c. 9. Alio modo intelligitur hoc ratione suorum actuū sic. s. ꝙ nulla earū sit magis impedita i suo actu ꝙ alia a suo sed ꝙ quelibet habeat dispositionem naturalem cōpletā i nullo impeditam a suo

proprio actu et isto modo non oportet ꝙ sint actu equales in via sed sic ī patria equātur ⁊ hoc vult augu. 15. de tri. ca. 68. vbi vult ꝙ memoria itelligentia ⁊ volūtas in via aliqñ sunt inequales quia videmus in aliquo maiorē memoriam ꝙ intelligentiam et in alio ecōuerso et in aliquo duo hoc amore magis superari sed in patria erūt equales quādo erunt ab omni lāgore sanate. ¶ Tertio modo pōt intelligi equalitas sic ꝙ respectu eiusdem obiecti habeāt act⁹ eque intensos. ¶ Et de isto sēsu est speciale dubiū videtur eñ ꝙ sic qr dicit ma. libro ⁊ di. 33. ca. 4. tātū vt tradit auctoritas q̄sq̄s ibi cognoscit quātū diligit. ¶ Sed respōdet iquit iste doctor ꝙ nō ymo ꝙ hoc est impossibile qr charitas habitualis ītēdit actū dilectiōis sꝫ remota charitate habituali adhuc esset amor ad min⁹ ita itēsus sicut cognitio qr volūtas ad min⁹ ita intense diligere pōt obiectum suum delectabile sicut itellectus ipm intelligit etiā quācunq adiuuet̄ p lumen glorie igitur addita charitate voluntas intensius amat. ¶ Secundo arguit sic iste doctor aliqua claritate cognitionis cognoscit̄ de⁹ sic illa. a. ⁊ petrus etiā cognoscit̄ aliqua claritate cognitionis sit illa b. tunc. a ad. b. est certa proportio sicꝙ dupla cum duplata bonitate petri erit b. duplatū et per cōsequēs amor respectu petri duplatus igitur respectu ipsius erit tantus amor intēsiue sicut respectu dei ꝯñs non est dādū de beatis igit̄ amor est intensior ꝙ cognitio respectu dei. ¶ Sed dicta ymaginatio non procedit quia licet ita intense sicut intellectus pōt cognoscere vel videre obiectū delectabile visione naturaliter cāta vel causabili a tali obiecto et potentia cognitiua possit etiaꝫ voluntas illud diligere tam intense si nihil obstet tñ si de⁹ duplet hmōi cognitionē vltra intēsionez illam quam posset natura talis potentie cognitiue virtute sui ⁊ obiecti dico ꝙ voluntas eadē manēs non sufficeret sine alio ꝑmotiuo duplare amorem priorē nec sufficit duplatio cognitiōis qr cognitio non ē totalis cā sed partialis solum amoꝝ causa aūt quare potuerunt in primis naturaliter causabilibus equari est quia ita fecunda est ⁊ potens talis natura respectu amoris a se causādi sicut respectu cognitiōis a se causāde respectu eiusdē obiecti quādiu promotiua fuerut inde paria. ¶ Ex hoc patet ad scdm dato eniꝫ ꝙ dupletur visio petri et etiam eius bonitas dummodo non dupletur actiuitas voluntatis non sequitur ꝙ duplabitur dilectio erga petrum. ¶ Si tamen duplatur actus non ex natura potentie et obiecti sed a causa voluntaria vel tali modo receditur a proportionis equalitatis huiusmodi nisi adimet. ¶ Aliter etiā dici potest ꝙ non oportet duplata bonitate petri vel cuiuscunq obiecti cogniti duplari cognitionē quando non duplatur principalior causa cognitionis. s. intellectus qualiter autem sit verum videlicet amor et visio beati sint equaliter intensi quodlibet in sua specie nescio quia ista est questio facti et non est nobis scibile in via peregrinantibus nisi fuerit a deo alicui reuelatum. ¶ Ad primum argumentum istius dubij augustin⁹ loquit̄ de equalitate secundo modo dicta non autem in positione et isto modo verum est ꝙ non sunt tres partes iste ymaginis equales in viatoribus communiter qr vt sepius vna pars sic loquendo est in viatore pl⁹ impedita ꝙ alia. ¶ Ad secundum respondet syps.

ꝙ intelligere est duobus modis. vno modo ī actu et in habitu. ¶ Secundo modo ibi loquitur augustinus et cum accipitur ꝙ sic intelligere non ē nisi meminere. Respondetur tamen ꝙ hoc est secundū aliaꝫ et aliam rationem dicit̄ el meminere prout est cognitionis conseruatiua et dicitur intelligere prout est habitus cognitiuus absolute. Aliter potest dici ꝙ iste auctoritates et consimiles intelligende sunt sic ꝙ quicquid memoria memineret intellectus potest intelligere et econuerso et ita de nolle et velle. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ bene ꝓbat ꝙ non proprie dicuntur equales quia non realiter distinguntur et hoc totum conceditur. ¶ Ad quartum respondet syps. ꝙ amor est intensior ī prima propter causam prius dictam sed patuit ꝙ illud medium non necessitat illud ponere sed argumentum tangit vnum dubium facti vnde posset esse sic et aliter et ideo qualiter sit de facto nobis est incertum. ¶ Ad quintum conceditur conclusio ꝙ mens cognoscit se tantum quantum deus eam cognoscit referendo q̄titatē ad obiectum cognitum non autem ad intensionem cognitionis sicut conceditur ꝙ mens amat seipsam quantum deus amat ipsam ⁊ hoc appreciatiue quia neuter amat ipsam nisi q̄tum valet licet deus diligat ipsam in infinitum plusꝙ ipsa seipsam secundum intensionem et magnitudinem perfectionis illius dilectionis. ¶ Ad sextum dicitur ꝙ mentem cognoscere eque clare deum et alia potest dupliciter intelligi vno modo ꝙ eque proportionatiue et eque cōprehensiue et dixi alias ꝙ isto modo in infinitum minus perfecte et minus clare cognoscit deum ꝙ seipsam et aliam creaturam visam a se et hoc q̄uis visione multo intensiore videatur deus ꝙ aliquid aliud. ¶ Alio modo potest intelligi ꝙ eque clare cognoscat deū et aliud vel alia qr cognitiōe eque intēsa ī spē sua cognoscit deū sicut fac. ⁊ creaturā ibi visā vel ꝙ intēse cognoscit creaturā ī specie visionis cōgrua creature. ¶ Et tunc dico ꝙ nihil aliud a deo potest in genere ꝓprio ita clare. ⁊ ita intēse ī specie visionis sibi congrue videri siue cognosci a creatura rationali sicut cognoscit̄ de⁹ ab ea que cognitio qua videt deū replet suam capacitatem in illa specie visionis qua videt deum sed nihil aliud ita intense videtur igit̄ a creatura rationali p cognitionem in genere ꝓprio quā causat potētia simul cū obiecto naturaliter talis est multū deficit scdm itēsionē a tāta quāta est illa q̄ habet̄ respectu dei. ¶ Diceres nihil aliud posset mētē replere sui cognitiōe naturalit̄ ab illo ⁊ mēte cui obiicit̄ cābili tñ de⁹ poterit illi⁹ spēi cognitiōe ipam replere quo posito stat argumentuꝫ vel ꝙ partes ymaginis nō erunt respectu illius creature equales vel ꝙ mēs in isto casu tantum diliget creaturā sicut deum. ¶ Respondetur ꝙ hoc nō est incōueniens prout ly tantuꝫ notat equalitatē intēsionis cū quo stat ꝙ in infinitum plus diligit deum appreciatiue. ¶ Ad vltimum pōt concedi ꝙ beatus nollit peccatū esse vel actum malum precipue in aliquo sibi deuoto. ¶ Legitur eñ ꝙ sanctus Jo. euāge dixit q̄busdā iuuenib⁹ vidi angelos vestros flentes igi̊ illis angelis displicuit ruina illoꝝ iuuenū nec tales displicētie q̄ ꝓcedūt ex charitate ad ꝓximos viatores repugnāt eoꝝ statui btifico nec etiā oīa fiēt q̄ optāt fieri circa alios. Sꝫ sufficit ad btitudinē ꝙ q̄cq̄d optāt sibi ipsi

ꝙ hoc habeant vel ꝙ hoc eis fiat nec estimo ꝙ te-
nentur in omni volito conformari deo sepe nanqꝫ
orant ꝓ salute sibi deuotoꝝ optant eis salutē qui
tamen finaliter dānabuntur qꝛ non semꝑ eis reue
latur qd finaliter de talibus erit ꝓ quibus orant
¶ Ad primū principale dꝛ ꝙ ymago dei sumit̄ vno
modo ꝓ substantia mentis creature rationalis q̄
semper dū est memoria intelligētia ⁊ voluntas et
istud bonum non perdidit quo ad substantiam ho
mo per pctm̄ licet perdiderit efficatiam bene ope
randi in īpedimentis q̄ incurrit et hec fuit sua in
naturalibus vulneratio. ¶ Alio mō sumitur pro
ista substantia cum actibus cognitiōis et delectio
nis dei et actus illos perdidit in quibus forte cre
atus fuit vel etiam quales poterat in statu inocē-
tie et semper si non delinquere potuisset nunc au
tem pro statu nature lapse in tales non potest et
maxime cum seruit peccatis et distrahitur ad ter
ram. ¶ Ad secundum patet per idem. ¶ Ad tertiū
conceditur ꝙ tam mens est ymago dei q̄ homo se-
cundum mentem magis tamen mens eo ꝙ homo
non est ymago dei nisi secundum mentē ⁊ propter
vnumquodqꝫ tale ⁊c. nec obstat ꝙ homo ē ens no
bilius eo ꝙ non est ymago secūdū illud quod ad-
ditur menti sicut etiam secundum illud nec amat
nec intelligit sed secundum mentem. ¶ Aliter re-
spondet sypē. ꝙ homo est ens nobilius extensiue
sed mens intensiue et secundo modo loquit̄ ansel
mus. ¶ Ad quartum dicendum est ꝙ ratione sub-
stantie sue quia ipsa substantia mentis est ymago
dei actus autem non sunt ymago dei sed tantuꝫ ip
sa mens in comparatione ad actus quos potest ⁊
ideo cum actualiter habet actus huius expressi⁹
est ymago dei quia tunc magis ducit in noticiam
trinitatis quoad personalem distinctionem pri-
us tamen ex fide vel reuelatione cognitam quia
vt supra tactum est non de ratione ymaginis vel
vestigij ducere in primam noticiam illius cuius
est ymago vel vestigiuꝫ ¶ Ad improbationes ibi
factas dicitur secundum magistrum ꝙ ibi non est
tanta similitudo quin ibi sit maior dissimilitudo.
¶ Ad aliam probationem ibidem conceditur ꝙ so
lum innitendo argumentationi a simili quo ad
aliquid cognitio eius nata est abducere ⁊ quo ad
aliud nata est iuuare tamen quia fides firmius fa
cit adherere q̄ argumentum a simili abducat igi
tur excludit abductionem et per hoc iuuatur co-
gnitio mentis. ¶ Ad vltimum responsum est supra
soluendo omnes rationes primi dubij.

Circa distinctionē sextā vbi inquiritur an ex
hoc ꝙ voluntas dei est natu
ra siue essētia dei sequatur
ꝙ si verbum dei natura dei
filius sit. ¶ Quero primo
vtruꝫ a parte rei in diuinis
sit aliqua non ydemptitas
inter naturam dei et volun
tatem diuinam et ita de ceteris perfectionibus q̄
ponuntur in deo vel deus nec moueat ꝙ plurali-
ter loquor anteq̄ habeatur ꝙ ibi sit pluralitas si-
ue enim hac improprietate loquendi non potest
homo i hac materia leuiter exprimere illud quod
vellet. ¶ Et videtur ꝙ sic quia magister tenet i lit
tera capitulo primo huius distinctionis et probat
per augustinū. 15. de trinitate capitulo. 2. verbum
dei esse filium dei natura non volūtate sed hoc sta
re non potest nisi a parte rei preter operationem
intellectus aliquis esset modus non ydemptita-
tis voluntatis ad naturam qualis non est nature
ad naturam igitur. ¶ Item filius in diuinis proce
dit modo nature et intellectus non modo volun-
tatis quia procedit quomodo natus non quomo
do datus secundum augustinum. 5. de tri. ca. 32. de
paruis et ponitur di. 13. primi capitulo scdo. ¶ Sꝫ
sꝫ. ꝓcedit modo voluntatis non modo nature igit̄
a parte rei est aliquis mod⁹ non ydemptitatis in-
ter naturam et voluntatem in diuinis quia distin
ctio rationis nihil facit ad processionem illā rea-
lem personalem in diuinis. ¶ Tertio si inter naturā
et voluntatem in diuinis sit sola distinctio causata
ab intellectu aut igitur creato aut increato si cre
ato et ita distinctio presupponitur vel coexigitur
ꝓcessioni personarum in diuinis vt probat argu-
mentum procedēs igitur intellectus creat⁹ ꝑsup
ponitur vel coexigitur emanationi ꝑsonarū in di-
uinis quod est erroneū si ab intellectu creato cau
saret̄ illa distinctio aut igitur ipse causat eam vt
distinct⁹ ab essentia secundum rationem aut vt in
distinctus ab essentia secundum rationem si scdm̄
igitur eque essētia causabit illam distinctionem ⁊
tunc erat distinctio correspōdens ex natura rei qꝛ
ex natura essentie quod est intentuꝫ et preter hoc
qua ratione intellectus esset indistinctus re et ra
tione ab essentia siue a natura eadem ratione; vo-
luntas esset indistincta re et ratione ab essentia si
ue a natura. ¶ Sed hui⁹ oppositū videtur deduce
re precedens argumentum si intellectus diuinus
causet istam distinctionem de illo enim querent̄
sicut de primo et erit processus in infinitum. ¶ Ad
oppositum arguo quia dicitur in littera di. 6. primi
ca 2 voluntas dei est natura seu essentia dei quia
nō est aliud deo esse et aliud velle ⁊ ideo sicut vna
est essentia trium personarum ita et vna volūtas
si igit̄ deus natura est et voluntate deus et si ver-
bum dei natura filius dei est ⁊ voluntate fili⁹ dei
est. ¶ Item i summe simplici non est distinctio vel
nō ydēptitas essētialis vel essentialiū sꝫ scdm̄ au-
gustinū sicut allegat magister di. 8. de⁹ vere ⁊ sū-
me simplex ē ⁊ si multiplr̄ dicat̄ in deo hoc ē eē ꝙ
sapiētem vel iustū eē ⁊ si qd de illa simplici multi
plicitate vbi dixeris quo substātia ei⁹ significetur
in hac q̄stione primo ponā. 3. q̄stiones. Et probabo
eas nō īquirendo hic de attributis vel de signis
hmōi sꝫ de illis q̄ sūt in deo vel sūt de⁹. Scdo īpu-
gnabo eas ꝑ media alit̄ opināntium ⁊ soluam illa.
¶ Prima cōclusio intellect⁹ dei ⁊ sapiētia ⁊ voli-
tio que de⁹ ē nō sūt res distincte īter se vel a natu- 1. cõclusio.
ra dei ꝓbat̄ qꝛ scdm̄ doctrinā sanctoꝝ ⁊ scdm̄ regu
lā anselmi i diuinis omia sūt vnum vbi nō obuiat
relatiōis oppositio. ¶ Scda cōclusio ꝙ sapiētia di
uina ⁊ volitio dia ⁊ deitas nō sūt i deo īter se disti-
cte formalitates eiusdē rei absolute s ꝙ sint eadē 2. cõclusio.
res sꝫ tn̄ distincte formalitates vel ꝑfectiōes vl' for
males rōnes distincte vel modi reales eiusdē rei
inter se ⁊ a parte rei distincti vel distincte q̄dditates
vel cognoscibiles vel qualitercūqꝫ placuerit voca-
re. ¶ Hoc ꝓbo qꝛ hoc dato sequeretur processus i
infinitū in distinctis formalitatibus in qualibet
earum contentis vel dabit̄ ꝙ sunt inter se distincte
res quod īprobat cōclusio ꝑma. ꝓbatio ꝯñe quia

vocent.a.z.b.illi duo modi vel ille due formali-
tates q̄ differũt a pte rei formalit̃ z tñ sunt eadez
res quero igit̃ de re seu de realitate essentie z for
malitate eiusdẽ aut sunt idẽ oĩbus modis a par-
te rei vel non z eodẽ mõ ex alia parte de realitate
sapiẽtie z formalitate eius si sic igit̃ sicut res vel
realitas essentie est res siue realitas sapiẽtie ita
a.erit.b.ita ꝙ erũt eedẽ formalitates sicut sũt ea
dem realitas vel si non cũ tñ vt dicit ista respõsio
essentia.i.res essẽtie et formalitas ei⁹ sint oĩbus
modis idẽ igit̃ sicut formalitas.b.siue sapiẽtie nõ
est a siue formalitas essentie ita nec erit res essen
tie qd̃ tñ ẽ falsũ ex cõclusiõe prima si realitas essẽ-
tie z formalitas eius vel modus vel quãtitiua ra
tio vel quicq̃d vocauerit illud nõ sunt idem omni
bus modis a parte rei igit̃ vt prius sequendo fã-
tasiam de plurib⁹ formalitatib⁹ eiusdem rei alis
erit formalitas realitatis essentie ab ipsa forma-
litate essentie z de formalitate formalitatis essen
tie quero vt prius aut ẽ eadem modis omnib⁹ a
parte rei illi date et si sic sicut prius si non ꝓcessus
in infinitum s:quit̃ igitur ꝙ nõ plus est conceden-
dum de sapiẽtia z essẽtia diuina ꝙ sint plures for
malitates vel modi reales vel rõnales quantita-
tiue vel etiam entia absoluta inter se distincta a
parte rei modo p̃ex posito q̃ ꝙ sint plures res vel
plures realitates vel plura entia absoluta sic di
stincta. ¶ Dices forsitan ꝙ distinguuntur formali-
ter vel non sũt idẽ formaliter non tñ sunt distincte
formalitates. ¶ Sed hoc nõ valet ꝓ istis qi nesci-
3. cõclusio. unt videre ꝙ possunt aliqua distĩgui formalit̃ vel
esse z non esse idem formaliter quin sint distincte
formalitates. ¶ Tertia cõclusio ꝙ sapientia diui-
na omib⁹ modis a parte rei est essentia diuina vl̃
eadẽ essentie q̄bus essentia diuina est eadẽ essen-
tie diuine et sic de qualibet alia ꝑfectione absolu
ta nec est inter eas aliqua distinctio penit⁹ ex natu
ra rei vel nõ ydemptitas. ¶ Et istõ mouet me mul
tum qi sancti hoc clamãt sicut hoc patet vbiq̃ l li.
sentẽtiarũ vbi de hac materia fit mẽtio z hoc põi
contestantur qi vt dicit cõmentator.12. metha. cõ-
mento 29. multiplicitas in deo nõ ẽ nec differẽtia
nisi in itellectu nõ in esse inquit magna inquit dif
ferentia ẽ inter ea q̄ differũt in esse z intellectu et
que differunt intellectu tantũ. ¶ Itẽ tanta ydem-
ptitas z simplicitas z vnitas ponenda est essentie
diuine ad quodlibet qd̃ in diuinis ponit̃ a parte
rei quãta potest stare absq̃ repugnãtia manifesta
quia hoc videtur seruare sũmam simplicitatẽ dei
et vnitatem cuz vnitate cuiuslibet infinite ꝑfectio
nis simpliciter absq̃ omni imperfectione. ¶ Sed
nulla potest ostendi cõtradictio sequi ex hoc ꝙ sa-
pientia diuina sit omnibus modis a parte rei essẽ
tia diuina siue eadem quibus essentia diuina ẽ ea
dem, sibi igitur minor patebit soluendo argumen
ta in contrarium. ¶ Tertio diuina essentia nihil ẽ
quin diuina sapientia sit illud nec ecõtra igit̃ diui
na sapientia z diuina essencia sunt p omnia adin-
uicem idẽ sicut essentia essentie vel sapientia sibi
ipsi. ¶ Quarto oĩa entia vel reb⁹ ꝓ quib⁹ nulla
cõtradictoria pñt verificari simul sũt inuicẽ sũme
idẽ sz sic ẽ de deitate z diuina sapiẽtia igr̃. ¶ Dice
res si maior sit vera igr̃ ex opposito si aliq̄ nõ sũt lui
cem sũme idẽ de illis potuerit vẽificari ꝯdictoria
sz deitas z diuina essẽtia nõ sunt iuicẽ sũme idẽ qr
nõ cõuertit̃ idẽ cũ deitas sit aliq̃d puta filius z tñ
pñitas nõ ẽ idẽ igr̃ de pñitate z deitate vel ꝓ il-
lis pñt simul vẽificari aliq̄ ꝯdictoria z si hoc igr̃ ꝑ
eadẽ re qr deitas z pñitas sũt idẽ. ¶ Negat vlti-
ma ꝯña qr nõ plus valet q̃ ista ꝓ essentia z pñita
te verificant̃ ꝯdictoria z deitas z pñitas sũt alte
rũ istoꝝ igit̃ ꝯdictoria vẽificant̃ de altero istoꝝ non
enĩ sunt aliud idẽ nisi vel eadẽ deitas vel eadem
paternitas vel eadẽ spiratio actiua z cõstat ꝙ nec
de eadem deitate vẽificant̃ ꝯdictoria nec zc. ¶ Et
nota ꝙ istis termĩs pr̃ z essẽtia vẽificãtur ꝯdicto-
ria nõ ꝓpter hoc ꝙ pater imediate distinguat̃ for
maliter vel alio mõ ab essẽtia vel ecõtra sz ꝓpter
hoc ꝙ essẽtia est tres res distĩcte z ex hoc etiã es-
sentia ẽ aliqua res.s.fili⁹ q̄ res nõ ẽ pr̃ et scõz hoc
aliq̄ dicit̃ ꝙ essẽtia nõ distĩguit̃ a pr̃e imediate.s.
mediãte ita.s. ꝙ essẽtia ẽ fili⁹ q̄ distinguit̃ a patre
¶ Sz argumentũ forte alit̃ ymaginat̃ ac si esset ali
quid idẽ in re cui tã deitas q̃ relatio ꝑsonalis vl̃
ꝑsonalis ꝓprietas ydẽptificaret̃ tanq̃ i aliq̄ eodẽ
ydẽptitate ab eisdẽ sz nõ ẽ ita ꝙ sit aliq̃d idem nisi
eadẽ deitas ꝓ qua nõ vẽificant̃ aliqua ꝯdictoria
vel eadẽ ꝑsona vel ꝓ quo etiã nulla vẽificant̃ ꝯdi-
ctoria z ita currẽdo ꝑ oĩa q̄ darent̃ de ydẽptitate
vere essentie ad pñitatẽ z ecõtra qualis autẽ sit
z quãta tractabit̃ postea loco suo ẽ igr̃ i argumẽ
to figura dictiõis equalẽs huic ꝯdictoria vẽifican
tur de istis igit̃ de hoc istoꝝ vel de hoc istoꝝ a plu
rib⁹ determinat̃ ad vnũ aliqd̃ eorũdẽ nõ ei sequit̃
vna pars verificat̃ ꝑ hoc istoꝝ z alia ꝓ alio igr̃ am
bo vẽificant̃ ꝓ hoc vel ambo ꝓ illo. ¶ Multo sic ꝑ
se indiuiduus illi⁹ abstracti ꝑ qd̃ abstractũ z etiaz
ꝑ concretũ eiusdẽ bñ rñdetur ad q̄stionẽ per quid
est de deitate nullo mõ distinguunt̃ a parte rei a dei
tate qr nõ posset certi⁹ vel essẽtiali⁹ ab itellectu
ydẽptitate esse istud q̃ q̄dditatiue. ¶ Sz ad que-
stionẽ factaz per q̄d de deitate vel deo rñdet̃ vere
et bene ꝙ ipsa ẽ iusticia sapiẽtia zc. iusta et sapiẽs
zc. minor patet per ansel. monologiõ.16. vbi ostẽ
dit ꝙ illi summe essentie idem est esse iustaz ꝙ est
esse iusticiam et eodem modo z similiter de his q̄
de illa dici possunt z ꝙ nihil horum monstret qua
lis vel quanta sit sed quid sit et capitulo decimo
septimo ostẽdit ꝙ ita sit simplex vt illa que de ei⁹
essentia dici possunt vnum idemq̃ in illa sunt et ni
hil de ea dici possit substantialiter nisi in eo ꝙ qd̃
est et ex hoc concludit ibidem. dicens q̃admoduz
itaq̃ vnũ est quicquid essentialiter de summa sub
stantia dicitur ita ipsa vnomodo vna considerare
est quicquid est essentialiter. ¶ Et notanter dicit
essentialiter propter notionalia et personalia qr
essentia non est aliquid illorum essentialiter per
se primo et ibidem. ¶ Illa vero summa essentia
nullomodo sic est aliquid vt istud idem secundum
alium modum aut secundum illam consideratio-
nem, non sic quia quicquid aliquomodo essentia-
liter est hoc est totum quod ipsa est. ¶ Huic cõcor-
dat bene super cantica sermone.85.cap.20.dicẽs
deus non aliunde bonus est q̃ vnde magnus est
nec aliunde iustus aut sapiens q̃ vnde bonus et
magnus nec aliunde fruibilis quoniam hec om-
nia vnus deus si quid igitur proprie de eo possit
dici congruentius dicitur deus magnitudo iusti-
cia bonitas q̃ deus magnus bonus iustus hec ille
¶ Ex istis plane habet̃ minor supradicte quo ad
abstractum et quo etiam ad cõcretũ. Et vltra etiã
quo ad alias q̄stiões alibi ꝑtractas de nõ loquẽdi

taliũ q ipsa per se p̄dicant̃ ⁊ hoc p se primo modo q̃ in quid nõ in quale potuisset vix plenꝰ lod p̃z etiam ex dictis ansel. q nullꝰ sit modꝰ nõ p̃dempti tatis a parte rei nec apud considerationẽ in his q̃ substãtialiter dicunt̃ de deo quod itelligendũ ẽ si tales pfectiones significent̃ signis positiuis mere absolutis siue ꝓprie siue cõibꝰ p que notificantur perfectiões diue seu pfectio diuina quo ad suũ p se sigñatũ i deo nã omnis cognitio simplex ⁊ ꝓpria diue essentie est etiam eque ⁊ eodẽmodo simplex ⁊ ꝓpria diuine iusticie q̃ idem sunt omnino in re. ¶ Sed t̃n hoc non obstãte non ẽ idẽ. cognoscere diuinã essentiã esse essentiã siue deitatẽ ⁊ eam ẽ iusticiam q̃ côceptꝰ iusticie principalit̃ vel secũdario iportat extrinseca q̃ iusticia ẽ qua reddit̃ vnicuiq̧ qd̃ suũ ẽ cuz hoc etiã verũ ẽ q quocũq̧ côceptu cõi tali itelligit̃ sapiẽtia q̃ ẽ deꝰ itelligit̃ etiaz iusticia q̃ ẽ deꝰ ⁊ deitas ip̃a s̃z anselmꝰ locutꝰ ẽ de iusticie sigñato a p̃te rei et signis eius absolutis q̃ si int̃ illa enumerant̃ signa alia iportãtia extrinseca cadũt sub illa regula exẽpla ponimꝰ nõ vt ita sint ⁊ illd̃ qd̃ iã dictũ ẽ apte p̃z per ansel. ca. 15. vbi dicit de relatiuis nulli dubiũ ẽ q̃ nullũ eoꝝ substãtiale ẽ illi de quo relatiue d̃r ⁊ ꝓpter hoc vt ibidẽ apparet eẽ sũmã naturã oĩm nõ significat simpliciter diuinã essẽtiã s̃z relatiue. ⁊ ideo si nulla eaꝝ rerũ vnq̃ esset q̃re relatiõe sũma d̃r ip̃a nõ itelligeret̃ esse sũma nec t̃n idcirco minꝰ bona eẽt aut essẽtialis sue magnitudinis i aliquo detrimẽtũ pateret̃ ⁊ id̃ ibidẽ omissis illis q̃ relatiue dicuntur ad alia disliguẽda se cõuertit. ¶ Itẽ põt argui p idez oĩno ẽ deꝰ finis ⁊ efficiẽs creature s̃z ꝓduxit eã p volitionẽ et finit eaz p deitatẽ vel bonitatẽ suam igit̃ ista sũt in mente oĩmode idẽ sicut ip̃a deitas vel diuina bonitas sib ip̃i. ¶ Itẽ alit̃ deitas nõ eẽt p se ip̃am vna entitas sũma bona q̃ nisi sit essẽtialiter ⁊ itrinsece sapiẽtia ip̃a t̃n sapiẽtia qua esset sapiẽs p̃celleret p̃cise s̃pte deitatis bonitatẽ qd̃ nõ est dandũ igit̃ ip̃a ẽ essentialit̃ ⁊ itrinsece sapiẽtia. Itẽ si sapiẽtia et iusticia nõ essẽt idẽ formalit̃ in deo tũc nõ esset deꝰ eo sapiẽs quo iustꝰ ad illuz sensũ quo frequẽtissime loq̃tur augu. ⁊ ma allegat et p oppositũ d̃r q nõ eo pater quo deꝰ. ¶ Contra tertiã ɔclusionẽ si hec sapiẽtia demõstrata dei sapientis ĩfinita esset essẽtialit̃ ⁊ p se hec bonitas demõstrata bonitate dei ĩfinita tũc sapientia i cõi esset bonitas i cõi. tunc oĩs sapiẽtia esset bonitas q̃ gradus ĩfinitꝰ vel aliꝰ gradꝰ nõ tollit formalẽ rationẽ illiꝰ cui additur ¶ Respõdet̃ negãdo cõsequẽtiã q̃ hec non ẽ p se sapiẽtia ẽ bonitas nã si talis esset p se bene sequeret̃ quod ĩfertur nec etiaz hec ẽ vera p se hec sapiẽtia diuina ẽ bonitas diuina l̃z iste sint cõcedende in sensu diuiso sapientia p se ẽ bonitas vel hec sapiẽtia. s. diuina p se ẽ bonitas etiam si. a. esset côceptus simpliciter idiuidualis vel specificatꝰ absolutꝰ illius sapiẽtie q̃ deꝰ est et. b. similit̃ illius bonitatis q̃ deus est hec esset p se vera. a. est b. qd̃ vero ymaginat̃ argumentũ de gradibꝰ infinitis additis sapiẽtie vel bonitati qd̃ nõ tollit rationẽ illiꝰ cui addit̃. ¶ Dicendũ q hoc est verũ q gradꝰ tãtꝰ vel tantus p̃cise sub ratione in tẽsione non variat spẽm cũ quo stat q sapiẽtia vel bonitas infinita est alterius ratiõis et speciei q̃ sapiẽtia vel bonitas finita nõ t̃n accidit illa diuersitas ꝓpter finitatem et infinitatẽ sed propter essentialẽ differentiam rerum inter se. ¶ Secundo arguitur si sapientia diuina esset per se seu formaliter bonitas igit̃ haberet diffiniri p bonitatez qd̃ est falsũ. ¶ Dicẽdũ q illa sapiẽtia q̃ ẽ deꝰ si diffiniri posset diffinitiõe q̃d rei eq̃ bñ posset diffiniri p côceptũ bonitatis sicut p côceptuz sapiẽtie ⁊ econuerso vel forte oporteret vtrũq̧ illoꝝ côceptuum et multos alios in diffinitione cõpleta ponere vel in se explicite vel in suo añte. Verbi grãa. dicendo a. est deitas iam ponit̃ côceptus sapiẽtie ⁊ bonitatis et cuiuslibet pfectiõis simplicit̃ nonq̃dẽ i se s̃z in suo añte ad modũ quo côceptus entis ⁊ substantie et corporis ponit̃ i suo añte i diffinitiõe dicẽdo hõ est alal ratiõale. ¶ Itẽ dam. li. 1. ca. 4. quecũq̧ dicimꝰ i deo affirmatiue nõ naturã s̃z q̃ circa naturã ostẽdũt ⁊ si bonũ si iustũ si sapiẽs. et si q̃cunq̧ aliud dicat̃ nõ naturã dicit dei s̃z q̃ circa naturam. Et ca. 9. dicit videt̃ quidẽ p̃cipalíꝰ oĩm q̃ de deo dicũtur illũ eẽ q̃ ẽ totũ eĩn i se cõprehẽdẽs. habet eẽ velut quoddã pelagꝰ substãtie ĩfinitũ et currit ɔsiter ibi p alia noĩa ꝓbãs. q nõ ostẽdũt sciẽt am dei. ¶ Dicit ip̃e itelligi q nos nullũ nomẽ hẽmꝰ de deo cui p̃cise correspondeat aliq̃s côceptus q̃ p̃cise significet substãtiã dei seu deitatẽ ip̃am q̃ vt ipse ibidẽ dicit de deo qd̃ ẽ impossibile dicere scd̃z substantiã nec hoc nomẽ q̃ est q̃ illud scd̃m ip̃m ca. 9. ipsius essẽtie demõstratiuuz ẽ et nõ eiꝰ q̃d ẽ nec hoc nomẽ deꝰ q̃ sicut ibi ꝓbat p beatũ dyonisium q illud d̃r a creare vel circũsed vniuersa vel ab ardere deꝰ eĩn ignis cõsumẽs oẽm maliciã ẽ ⁊c. nec ens nec substãtia nec cognitio sicut oñdit capi. 4. vbi cũ dixisset q de deo ipossibile ẽ dicere secũduz substãtiam dicit q familiariꝰ ẽ ex oĩ ablatiõe facere rationem. nihil enim illorum que sunt est non vt non ens. sed vt super ens et super omne ens et omnino super substantiam et super cognitionem hec ille. Nullum igitur tale nomen secũdum ipsũ precise deitatem significat sed etiam aliqua que circũstant deitatem. i. creata vel creabilia. ¶ Sed quia indifferenter loquitur de omibus positiuis certum est q substantia aut ens nõ dicit aliq̃d qd̃ circunstet deitatem tanq̃ aliquid in deo differens formaliter a deitate verba igitur sua sunt excessiua et indigent glosari dicto modo vel aliquo quẽ placebit magis tamen credendum est augustino. 15. de trinitate capitulo octauo de paruis et 9. d̃r. q deus dicitur sapiens bonus iustus secundum substantiam sicut dicitur spiritus secũduz substãtiam. ¶ Unde sciendum est q isti termini absoluti ens essentia et cõsimiles habent côceptꝰ sibi correspõdẽtes quidditatiue significantes deũ ita bene sicut signat alia entia nec significant aliquid repugnans deo sed conceptus correspondẽtes istis terminis connotatiuis iustus sapiens et consimilibus quando secundum naturalem modum in nobis generantur tunc sicut nostra naturalis cognitio incipit a creaturis ita tales conceptus representatiui sunt suorum significatoꝝ secundum modum habendi quem in creaturis videmus. Verbi gratia conceptus huius termini iustus vt sic significat aliquem habentem habitum iusticie ⁊ vt sic etiam iusticia significat habitum inherentem alicui ex directiuum secundum dictamen rationis cum quo stat q idem conceptꝰ ex ipositione significat illũ q̃ essẽtialiter ẽ iusticia ⁊ ſeip̃o essẽtialiter scd̃m rationẽ actꝰ vel si deꝰ infunderet alicui côceptũ correspõdent̃ significãtẽ ille etiã significaret illũ

qui essētialit̄ ē iust⁹ vel iusticia. ¶ Itē arguit̄ per
ratiōes alias p̄mo q: demōstratio emanationum
diuersarū necessario presupponit distinctionē pri
cipioꝝ elicitiuoꝝ ꝛ non distinctionē rei igit̄ distin
ctionē eoꝝ ex natura rei. ¶ Respōdeo de q̄b⁹ ema
nationibus loqueris tu aut de passiuis ꝛ hoc ē ve
rum q: generatio passiua presupponit patrē scd̄m
ip̄m ꝛ spiratio passiua patrē ꝛ filiū s; nō p̄suppo-
nit distinctionē principioꝛu absolutoꝝ nec realem
nec scd̄m rationem. ¶ Si loq̄ris de emanationib⁹
actiuis ille non eliciunt nec pricipiant plus q̄ dei-
tas ip̄a vt h; alias declarari. Itē tunc i diuinis nō
esset vna p̄ductio p̄ modū nature ꝛ alia p̄ modum
voluntatis siue libertatis. ¶ Ad illud p̄ idē dicit
okā de libertate stricte sumpta vel large. s. enim
libere p̄ducitur pro modo volūtatis amabiliter
q: p̄ducitur a duob⁹ p̄ducēte ꝛ p̄ducto sicut amor
non tn̄ libere cōtingēter fili⁹ aūt p̄ducitur ab vno
productio vero intellectionis non p̄supponit itel-
lectū ad p̄ductū sed volitio p̄ducit ab aīa itelle-
ctiua ꝛ itellectione pri⁹ natura p̄ducta. ¶ Et vlte-
ri⁹ dicēdū cū okā q̄ idē penit⁹ pricipiū idistinctū
posset eē pricipiū naturale respe. tu vni⁹ pricipia
ti ꝛ liberū respectu alteri⁹. ¶ Itē arguit̄ si aliqua
sint idē realit̄ ꝛ formalit̄ adequate seu ꝯuertibilr
q̄cq̄d p̄ se cōuenit vni ꝛ alteri. Sed sic nō ē de itelle
ctu diuino ꝛ volūtate diuina igr̄ minor p; tū quia
act⁹ dicēdi v̄bū ē act⁹ memorie ꝛ nō volūtatis tū
q: v̄bū p̄ducit̄ p̄ actū itellect⁹ nō p̄ actū volūtatis
ꝛ. s. spirat̄ p̄ actū volūtatis nō p̄ actū intellect⁹ tū
q: de⁹ ex natura rei itelligit p̄ itellectū nō p̄ volū-
tatē ꝛ vult p̄ volūtatē nō p̄ intellectū q: si vellet p̄
itellectu seq̄ret̄ q̄ naturalr̄ vellet q̄cq̄d vult sicut
itelligit q̄cq̄d itelligit ꝯn̄s ē falsu tū q: voluntas
ex se determiatur ad volēdū aliq̄d obiectū eē ꝛ i-
tellect⁹ ei⁹ nō ex se determinat̄ ad itelligēdū illū
esse tū q: itellect⁹ diuin⁹ itelligit mala ꝛ tn̄ volū
tas diuina nō vult mala igr̄ nō sūt idē formaliter.
¶ Rn̄det̄ q̄ maior de vi volūtatis icludit repugnā-
tiā pōt tn̄ cōcedi ad bonū itellectū tn̄ i p̄prietate
loquēdi notādo idē q̄ tn̄ alio ꝛ alio mō significat
minor etiā posset h̄re v̄itatē ad hūc sēsū aliq̄ p̄po
sitio ē p̄ se v̄a q̄ p̄bat aliq̄d p̄dicatū de hoc ꝯceptu
ꝯposito itellect⁹ diuin⁹ ꝛ tn̄ q̄ p̄bat idē p̄dicatu de
hoc ꝯceptu ꝯposito volūtas diuia nō nā hec ē v̄a
p̄ se p̄rio mō itellect⁹ diu⁹ ē itellect⁹ diu⁹ ꝛ tn̄ hec
nō volūtas dia ē itellect⁹ diu⁹. Sed sic nō sumitur
minor sub maiore nec val; discurs⁹. ¶ Si aūt minor
d; eē ad p̄positū op; vt ad aliā itētionē accipiat̄.
s. q̄ aliq̄d p̄ se cōueniat illi rei q̄ ē volūtas diua et
vocet̄. b. ita q̄ si. a. ꝛ. b. sint signa p̄pria mere abso
luta ꝛ positiua ꝛ simplicia hec sit p̄ se. a. ē. c. ꝛ non
hec. b. ē. c. ꝛ tūc negat̄. ¶ Ad p̄mā p̄bationē dico q̄
actū dicēdi v̄bū. i. gn̄ationē actiuā eē actū memo
rie pōt multiplr̄ itelligi p̄rio q̄ memoria sit prici-
piū illi⁹ act⁹ ꝛ hoc falsū ē q: nō pricipiat. ¶ Scd̄o
q̄ ille act⁹ actuet ꝛ p̄ficiat memoriā i diuis ꝛ hoc
iteꝝ falsū ē q: nō ē ibi p̄fectio ꝛ p̄fectibile. ¶ Ter
tio sic q̄ gn̄atio actiua q̄lit̄cūq̄ i re alit̄ se hēat ad
a. q̄ sit memoria diua q̄ memoria ē q̄libꝫ p̄sonaꝝ si
gulari ꝛ simil̄ dīa q̄ ad. b. q̄ sit volūtas diua q̄ de⁹
est ꝛ hoc iteꝝ falsū ē. ¶ Quarto itelligit̄ p̄ appro-
priationem tn̄ vel aliq̄ simili mō ꝛ hoc bn̄ ꝯcedo.
Sed hoc nō p̄bat minorē i sēsu quo negat̄ minor
rō aūt appropriatiōis vl̄ equalētis rn̄sionis p̄tacta
est vna i rn̄siōe ad argumētū p̄cedēs vbi dictū est

Okam.

de ordīe p̄ductiōis i diuis scd̄m modū itellectiōis
ꝛ volitiōis i aīa vel alia ratio quā assignat ma. li.
primo di. 34. ca. 6. ¶ Illud igit̄ nisi eīn vocabuluꝫ
memorie p̄mittat̄ ibi sumi aliq̄n notionalit̄ aliter q̄
vocabulu deitatis vel essētie nō h; concedi p̄prie
q̄ memoria dicat v̄bū magis q̄ q̄ deitas generet
filiuꝫ s; bn̄ p̄ appropriatione pōt dici q̄ memoria. i.
pr̄ q̄ p̄ appropriationē di memoria dicit v̄bū vl̄ alio
mō simili exponat̄ hmōi. ¶ Ad scd̄am p̄ idē penit⁹.
¶ Ad tertiā nego assūptū q: deitate ip̄a itelligit ꝛ
vult ꝛ volūtate itelligit ꝛ itellectu vult vt supra i
simili dixi i q̄stiōe vltia p̄le di. arti 4. ¶ Ad p̄ba-
tionē assūpti nego ꝯn̄am s; tn̄ sequit̄ q̄ sicut p̄ itel
lectū naturalit̄ itelligit aliq̄ q̄ tn̄ non naturaliter
vult ita p̄ volūtatē naturalr̄ itelligit aliq̄ q̄ nō na
turalr̄ vult q: sicut itellect⁹ diu⁹ sit oib⁹ mōis idē die
essētie q̄b⁹ ip̄a ē eadē sibi ꝛ similit̄ etiā voluntas
tn̄ deū naturalr̄ itelligere q̄dā nō est deū naturalr̄
velle ista eadē q: deū velle aliq̄ factibilia nō solū
est illā volitionē esse s; etiā illa eē vel esse futura
ꝛ hoc deo auctore totali vel pricipali et ideo hec
p̄positio de⁹ vult talia totū hoc q̄d dictū ē iportat
¶ S; deū itelligere illa nō ē illa eē neq̄ fore deo
auctore q: itelligit nō nulla q̄ nec sūt nec erūt nec
fuerūt scd̄m magistrū sētētiaꝝ. ¶ Ad quartū dico
q̄ ad eūdē sensū quo scd̄m v̄itatē sermonis diua
volūtas ꝯtermināt ex se ad volēdū aliq̄d eē ꝛ itel-
lect⁹ diu⁹ determiat̄ ex se ad volēdū illō eē i; vn⁹
sermo nō sit ita p̄ se sicut alter. ¶ S; nō op; si itelle
ctus vel volūtas q̄ de⁹ ē determinat̄ ad volēdū hoc
eē q̄ p̄pt̄ hoc determinet̄ ex se ad itelligēdū hoc esse
ꝛ ecōuerso ꝛ causa p̄tacta ē iā imediate hec eīn p̄
omnia habēt veritatē nō p̄ aliquā nō ydemptitatē
a parte rei inter itellectū ꝛ volūtatē diuina. ¶ S;
q: predicata aliud ꝛ aliud iportant ꝛ attribuit ei-
dem omnino signis diuersis expresso. ¶ Ad quin-
tam sicut ad tertiam quia sicut intellectus dei in-
telligit mala fieri ita etiam et voluntas eius in-
telligit mala fieri et sicut volūtas diuina nō vult
mala fieri sic etiam intellectus diuinus non vult
mala fieri. Item aliter arguitur aut nomina acci
dentalia et conceptus correspondentes omnino si
gnificant idem in deo autem si non propositum si
sic igitur sunt nomina synonima quod non videtur
concedendum. ¶ Respondetur negādo consequē-
tiam quia licet in deo idē sit oīmode p̄ quo quod
libet taliū supponit alibi tamē pro aliquo suppo
nit pro quo non aliud aliquid enim i creatura cō
tinetur sub conceptu sapientie q̄d non sub ꝯceptu
amoris vel iusticie et sic de similibus. ¶ Dices sal
tem isti termini erunt synonimi diuina sapientia
diuina bonitas et ita de aliis. Dicendum q̄ nō pl⁹
q̄ isti iste homo et hoc aīal q: licet ly hoc aīal nul-
li conueniat nisi cui ly iste homo tamen plura si-
gnificat q: oīa animalia nō sic alter. ¶ Item si om-
nino idem significet ex parte dei hic erit nugatio
deus iudex iustus fortis ꝛc. vel saltem hic deus sa
piens intelligens volens ꝛc. ¶ Dicenduꝫ q̄ ex pri-
mo exemplo non sequitur nugatio quia non sunt
nomina connotatiua vel respectiua vel negatiua
non ordinata per se secundum sub et supra tūc eīn
esset nugatio vt hic inuisibile incognoscibile ꝛ sic
de similibus de secundis exemplis dicēdum q̄ ibi
nugatio excusatur per figuram. ¶ Sciendum tn̄ q̄
omnia ista dici possunt sine nugatione ꝛ licet i deo
significet vnā simplicissimā perfectionū eminēter

omnē perfectionē simpliciter cōtinētē in creatu-
ris tñ significāt perfectiōes diuersas ⁊ accidētia
superaddita sicut velle ⁊ intelligere sunt distincta
act⁹ seu accidentia in hoīe ⁊ ꝙ tam velle ꝙ itelli
gere ē perfectio simpliciter eminent attribuit deo
¶ Ad primū pricipale dico ꝙ magister glosat hoc
vltimo ca. huius di. de volūtate pcedēte vel ante
cedēte. ¶ Ad scdm pꝫ vt pri⁹ dico tñ ꝙ pcedere quō
natus est nasci ⁊ quomodo dat⁹ ē spirari ⁊ nasci ⁊
spirari realiter distinguuntur sꝫ ex hoc nō sequitur
ꝙ intellectus ⁊ voluntas in deo distinguunt vt pu⁹
tactū est. ¶ Ad tertiū dico ꝙ nec re nec rōne distin
gunt intellect⁹ qui ē deus ⁊ volūtas q̄ est de⁹ nec
quocūqꝫ signo signat vnū quin ⁊ reliquum eodē ⁊
ideo nō sequit ꝙ aliqua distinctio vel non ydēpti-
tas realis vel etiā distinctio ratiōis inter intelle-
ctū ⁊ voluntatē in deo ꝓsupponant emanatiōibus
actiuis ꝑsonaꝝ passiuis tñ presupponit distinctio
realis patris et filiū quia pricipiū filiū est solus pa
ter. s. s. pater ⁊ fili⁹ ⁊ sic est finis. q. 19.

Queritur secundo circa eā-

dem distinctionē. ¶ Utrū de⁹ sit realiter
⁊ per se primo mō sapiens ⁊ intelligens
⁊ sic de similibus videt ꝙ non qꝛ creatu
ra intellectualis ē p accidens sapiens igit deus.
¶ Consequēns probat quia iste termin⁹ sapiens
vnitate est cōis deo ⁊ creature sapienti igit vni cō
uenit essentialiter ꝓ suo significato ⁊ alteri ⁊ ecō-
uerso nā ꝙ vni est substantia nō est accidens alteri
primo phisicoꝝ. ¶ Cōtra sepissime dicit augustin⁹
⁊ recitat in multis locis primi sētētiaruꝫ quicqd
de deo ad se dicit scdm substantiam dicit sicut sapi
ens bon⁹ ⁊ huiusmodi. ¶ Et libro quarto allegat
magister di. 8. primi de hoc ē esse quod ē, fortē eē
vel sapientem esse ⁊c. ⁊ di. 45. cap. primo volūtas
siue volens de deo scdm essentiam dr non est enim
aliud velle ⁊ aliud esse patet hoc etiaꝫ p augusti-
num in quinta ꝓbatiōe tertie cōclusionis p̄cedē-
1. articul⁹. 1. cōclusio. tis questionis. ¶ Prima cōclusio omis concept⁹
simpliciter abstractus absolutus affirmatiu⁹ cō-
munis deo ⁊ creature est cōceptus quidditatiuus
illius rei simplicis que de⁹ ē ⁊ sibi cōuenit in qd.
¶ Ad cuius ꝓbationē supponitur ex p̄cedēti que-
stione nullam penitus esse distinctionē inter sapi-
entiam q̄ deus ⁊ quācūqꝫ diuinam perfectionē ab
solutam. ¶ Secūdo p̄mitto ꝙ illa res que deus ē
pōt tripliciter exponi per pronomen demonstrati-
uum absqꝫ omni addito dicendo hoc vel cum ter-
mino communi sibi addito. Dicendo hoc ens vel
hec res vel per nomen propriuꝫ quomodo hoc no
men sortes significat istā rem. que est iste homo et
qꝛ illius rei que deus est non habetur nomen ma
gis propriū ꝙ sit hoc nomē de⁹ vtor isto vt sit pro-
prio noīe illi⁹ rei siue sit propriū illi in significā
do siue non. ¶ Tertio suppono ꝙ idem cōcept⁹ cō-
ueniens sapiētie intellectionis volitiōis et sic de
similibus cōueniunt deo ⁊ creature ⁊ ideo nomia
ista absoluta vniuoce dicūtur de deo ⁊ aliquibus
creaturis. his suppositis probatur prima cōclusio
per auctoritatem anselmi i p̄cedenti q̄stione posi-
tam. ¶ Item omnis talis concept⁹ abstractus est
quidditatiuus respectu cuiuslibet sui p se indiui
dui a quorū qꝫlibet imediate ē abstrahibilis. sed
conceptus sapientie ē sic imediate abstrahibilis
a sapientia creata ⁊ increata ⁊ similit concept⁹ in-
tellectiōis ⁊ sic de similibus mere absolutis ⁊ ab
stractis tanqꝫ cōe quoddam transcendens a suis p
se contentis igitur est concept⁹ quidditatiuus re
spectu vtriusqꝫ maior patet qꝛ non ē maior ratio
ꝙ sit quidditatiuus vnius eorūꝫ ꝙ alteri⁹ ex quo
vtrūqꝫ eorum est per se singulare suū eque. minor
patet ¶ Tertio supposito conceptus sapi
entie ē cōis deo ⁊ alicui creature igit est abstrahi
bilis ab eisdem. ¶ Secūda cōclusio cōcept⁹ cōcre 2. cōclusio
ti dictorum abstractorum etiā p̄dicantur inqd de
deo ita ꝙ sicut hec est in quid de⁹ vel deitas est sa
pientia sic ⁊ ista deus vel deitas ē sapiens vel hic
est sapiens demonstrando deum ꝓbatur cuicunqꝫ
precise eodem sui conueniunt talis concept⁹ ab-
stractus cōueniat et talis cōcretus si illi cōueniat
in quid abstract⁹ cōueniet ⁊ concret⁹ in quid ꝯña
patet iductiue nāqꝫ eodem sui penitus est de⁹ enti
tas ⁊ ens ideo sicut ē in quid hic est entitas ita est
in qd hic ē ens ⁊ econuerso sic etiam qꝛ eodē sui ē
deitas et deus ideo sicut hec demonstrata deitate
est in quid deitas ita est in quid deus sed deus eo
dem sui omnimode est sapientia et sapiēs volitio
⁊ volens igitur ⁊c. ¶ Contra hec demonstrata hu-
manitate tua est humanitas in quid ⁊ tamen hec
non est homo in quid qꝛ potest eē ⁊ non esse homo
puta si assumeretur a persona diuina. Similit hec
est in quid humanitas demonstrato toto sorte pre
ter digitū ⁊ tamē hec non est in quid homo qꝛ hic
non est homo. similiter linea est longitudo ⁊ lōga
ratione eiusdem rei et tamen loquendo in quid ē
non longa in quid quia potest fieri breuis eadem
longitudine remanente. ¶ Ad primum ista instan-
tia non est ad propositum quia iste terminus ho-
mo vt sic sumitur est nomen suppositi et per conse
quens terminus implicite negatiuus nulli rei in
quid conueniens expresse solo pronomine demon
stratiuo per idem ad secundum exemplum. ¶ Ad
tertium dicendum est ꝙ sicut magnum et paruum
quādoqꝫ accipiuntur relatiue sicut patet et predi
camentis et quandoqꝫ absolute sicut patet per cō
mentatorem quinto methaphisice vbi ponit hāc eq
uocationem ita etiam de longitudine latitudine
et de longo lato nā quandoqꝫ accipiuntur relatiu-
ue et ita est aliquid quod est latum respectu vni⁹
est strictum respectu alterius et quod ē breue re-
spectu vni⁹ ē lōgū respectu alteri⁹ ⁊ sic hmōi ab-
stracta lōgitudo ꝓut ponit i diffinitiōe linee non
correspondet huic latū. ¶ Scdo mō accipit absolute ⁊
tūc dicta abstracta correspondēt eis ⁊ sicut hec ē i qd
linea ē lōgitudo ita ē in qd linea ē longa. ¶ Scdo
pricipalr arguit sic. sit. a. cōcept⁹ ꝓpri⁹ illi⁹ rei simplr
simplicis q̄ de⁹ ē. ¶ Tūc sic ois ꝯcept⁹ ꝯcret⁹ abso
lut⁹ ⁊ positiu⁹ q̄ p̄dicat de. a. eq essētialr vel essen
tiali⁹ sicut ꝯcept⁹ cōcret⁹ adiectiu⁹ q̄ sicut ps diffi
nitiōis alicui⁹ rei p̄dicat de ꝯceptu ꝓprio isti⁹ rei
p̄dicat de. a. i qd p se ⁊ prio mō qꝛ hic nō distiguit
qd ꝯtra q̄le substātiale sꝫ ꝯcept⁹ alicui⁹ sapiētie ē
hmōi respectu. a. igit maior pꝫ p pbꝫ qꝛ q̄lꝫ ps diffi
nitiōis p̄dicat de suo diffinito p se prio mō ex primo
posterioꝝ ⁊ aduersariū ē hoc ꝯcedūt. ¶ Aīi ⁊ hñt
ꝓria ꝙ illō p̄dicat i qd ⁊ p se prio mō de aliq̄ qd p̄-
dicat de illo sicut diffinitio vel ps diffinitionis vl
ipsamet. minor ꝓbatur qꝛ tota causa quare talis
pars diffinitionis vel quicūqꝫ concept⁹ concretus
alius p̄dicat p se primo mō de diffinito vel de aliq̄
alio ē quia significatum suum vel abstracti sui est

essentia vel pars essentie significati illius de quo
verificatur huiusmodi pars diffinitionis vel huius
modi concretum positiuū et mere absolutum ꝛ ni
hil extrinsecū cū significāt cū hoc ꝙ sit predicatio
directa propter hoc enim ista ē per se primomodo
hō ē animatus a anima ē animatum quia anima
est pars hominis vel animalis vel hominis. ¶ Si
militer ista angelus est natura subāl' quia abstra-
ctum huius concreti subāl' scilicet subā significat
per se illā essentiā quā exprimit hoc nomen ange-
lus sic etiam ly ens predicatur in quid de quolibꝫ
qꝛ per se significatū sui abstracti est essentia vel ps
illius de quo verificatur concretū entis constat
autē ex precedenti questione ꝙ a est essentialiter
illud quod per se significatur per conceptum ab-
stractum sapiē. ꝛc. ¶ Sed contra propositio com-
posita ex terminis concretis est indifferenter mo
do in quid vel in quale tamē verificatur de simpli
ci sicut esset si suis abstractis correspondere ti deo
aliqua realiter demōstrata tūc ista predicatio de⁹
est sapiens esset demōstratiua et in quali igi ꝛc.
maior patet quia termini concreti indifferenter
significāt suppositū siue suis abstractis correspō
deāt eedē res siue diuerse in eodē supposito vt sa
piens significat vniuoce cū dicitur deus est sapiēs
et angelus est sapiens et hō vniuoce dicitur d xp̄o
et aliis hominibus et deus vniuoce de xp̄o ꝛ filio
dei ante icarnationez et hoc vniuoce videt ꝑ deo
et creatura subā est sapiens. ¶ Respondetur negā
do maiorē. ¶ Ad probationem dico ꝙ concesso to
to quod ponitur in probatione nō sequitur ex hoc
veritas maioris quia dicendo album ē coloratū
et hō est coloratus ly coloratum vtrobiqꝫ signifi-
cat subiectum et vtrobiqꝫ stat vniuoce et tamē p̄
ma probatio ē in quid secunda est in quale accidē
tale. ¶ Secundum ꝙ ibi assumitur ꝙ sapiēs vni-
uoce dicitur de deo et angelo si secundum aliquā
rationem huius termini sapiens hoc forte conce-
deretur adhuc non sequitur si hec priuatio est in
quale angelus est sapiens ꝙ etiam ista sit in qua-
le deus est sapiens. ¶ Item negari potest minor di
cte rationis quia similiter potest intelligi tempo
raliter talis distinctio i deo saltem per impossi-
bile vnomodo sic ꝙ sapia esset accidens inherens
deo sicut nunc est respectu hominis vel angeli et
tunc ista propositio deus est sapiens bene esset p̄-
dicatio in quale. ¶ Secundo sic ꝙ sapiētia eēt ps
... cū deitate constitueret vnū compositum
sicut ex materia et forma fit vnum et tūc si in ista
deus est sapiens ly deus staret pro altera parte il
lius compositi s. pro deitate adhuc ista essꝫ i qua
le deus est sapiens sicut si preter animam intelle-
ctiuam in homine poneretur sensitiua ita ꝙ cōpo
situm ex corpore et sensitiua esset proprium perfe
ctibile per intellectiuam sicut multi tenēt tūc de
monstrato cōposito ex corpore et sensitiua hec eēt
in quale et per accidens vera hoc est intellectiuū
sicut nunc ista materia est animata. ¶ Tertio ꝙ
in ista propositione deus ē sapiens ly deus staret
pro composito ex deitate et sapiētia et tunc nihil
obstaret quin ita esset in quid et per se primomo-
do deus et sapiens ita bene sicut nunc ista hō est a
nimatus vel rationalis et hoc sufficit ad falsificā
dū minorē que est conditionalis. ¶ Item cōfirma
tur hec dicta ratio hic nō est formalis cōcept⁹ de-
us nō est sapiētia igitur deus nō est sapiens quia
sic tenent in omni materia in quā est de forma con-
sequētie oppositum consequētis stat cum añte ꝛ
per consequens obligatus ad sustinendum ꝙ non
sit sapia non habet concedere ꝙ nō sit sapiens ꝛ p
consequens esse sapiētē. ¶ Probatur de deo in
le nō subāli modo sicut tunc. ¶ Respondetur negā
do vltimam consequētiam etiam consequētia de
qua fit mentio in ante licet nō sit formalis est tam̄
necessaria tenēs per hoc medium intrinsecū neces
sarium impossibile est deum esse sapientem sapia
que nō est ipse. ¶ Secundo arguitur principaliter ex ra-
dice precedentis rationis hec predicatio deus est
sapiens modo est vera et nata eēt eē vera quātuꝫ
est ex formali consequētia terminorū si sapientia
nec esset deitas nec pars deitatis igitur non ē pre
dicatio in quid ¶ Cōseqñtia probatur quia oīs pre
dicatio in quid requirit p consequentiā formalē ꝙ
res significata per predicatum sit quiditas vł ps
quiditatis rei significate per subāꝫ licet nō econ
uerso. ¶ Respondetur negando añs eo ꝙ ly deus
de sua formali significatiōe significat illud quod
est essentialiter sapia et ideo licet ista consequen
tia nō sit bona respectu cuiuslibet hoc est sapiēs
igitur sapiētia est ipsuꝫ vel pars ipsius tamē hec
est bona deus est sapiens igitur sapiētia est deus
vel pars ipsius et tenet in omnibus terminis vbi
predicatū taliter se habet sicut hic ad subiectum.
¶ Item conceptus paternitatis nō est quidditati
uus respectu deitatis igitur nec conceptus sapie
consequētia probatur quia nō minus per conce-
ceptum paternitatis concipit essentia diuina q̄ p
cōceptū sapie si igitur ratio cōceptus sapie sit qd
ditatiuus quia significat essentiam diuinam quia
conceptus paternitatis ergo ē quidditatiuus ꝑ-
pter id maior probat qꝛ sicut impossibile est ꝙ per
aliquā visionem videatur essentia nō visa pater-
nitate et econuerso sic est impossibile ꝙ aliquo cō
ceptu cōcipiatur esse non concepta paternitate ꝛ
econuerso. ¶ Respondetur negando primam con-
sequētiam. Ad probationē dico ꝙ assumit falsum
scilicet ꝙ ratio conceptus sapientie sit quiddita-
tiuus respectu deitatis quia significat essentiam
diuinam ꝛc. ¶ Ista enim non est causa sufficiēs qꝛ
tunc conceptus proprius et simplr fortis eēt con-
ceptus quidditatiuus humanitatis cōmuniter ex
presse et conceptus hominis albi eēt conceptus
hominis quidditatiuus ꝛ multa alia falsa seque
rentur Sed causa est quia concept⁹ sapiētie vltra
hoc ꝙ est representatiuus essentie diuine sub ea
ratione que est sapiētia est cōmunior cōceptu dei-
tatis ita ꝙ ibi sit predicatio directa et licet alia a
deitate significet non tamen extrinsece aliquid cō
seruat plus q̄ conceptus deitatis ideo deitas est
aliquid sapiētia per se sed hic non est p̄dicatio dire
cta deitas est paternitas cum deitas sit aliquid
quod non est paternitas puta filius.

Irca distictionez octauam quero vtrum so-
lus deus sit immutabilis
Uidetur ꝙ nō quia potest
esse vbi nō ē vir extra celuꝫ
igi. Item aliquid dicitur
de deo per accidens igi ē
mutabilis. cōsequentia pꝫ
per augu. quinto de trinita-

te ca. scdo. de paruis in principio. ¶ In deo nihil
secundū accidens dr qꝛ in deo nihil est mutabile
assūptum patet per ma. in principio di. 30. vbi di-
cit. Sūt em̄ quedam ex tp̄e de deo dicūtur eiꝗ tē
poraliter cōueniūt et realitiue dicitur secūduꝫ ac
cidens ꝛ plura similia ponūtur ibidē. ¶ Sed huic
rationi respondetur ibidē per ma et augustinuꝫ
ꝙ hoc nō fit sic ꝙ deo aliquid accedat sed creatur
vt ibidem declaratur de nummo qui fit precium
postq̄ non fuit precium. ¶ Contra nummus nō pt
fieri de non precio precium sine mutatione in nū-
mo vel in alio sed non oportet fieri mutationem i
alio scilicet in instanti quo fit precium qꝛ nec i re
ge nec i plebe sufficit em̄ precessisse statutū quo
sine alia mutatione nūmus in tali instanti fit pre-
cium. ¶ Probatur sic dr in eadem auctoritate au
gu. quā ibidem allegat. Ma. de nō amico fit ami-
cus sine mutatione in vno vel in alio sed deus po-
test fieri nō amicus alicuius sine mutatione illi⁹
quod probatur quia deus potest de amico alicu-
ius fieri n̄ amic⁹ eius sine illius mutatione igitur
pari ratione econtra. ¶ Mīs probatur quia ca-
pio aliquē habentem amicuꝫ venialis peccati pu
ta cogitationem vel delectationem de aliqua il-
lecebra qui actus ex sola mora ceteris parib⁹ fiat
mortale peccatum in instanti a tunc iste in instan-
ti. a. nō mutatur et tñ de nouo fit nō amicus dei
vl̄ igr̄ hoc fiet sine omni mutatione contra augu.
et processum ibi sequentez vel mutatio erit i deo
¶ Aliter probatur idē assūptū supposito ꝙ de⁹ mo
do ante prandiū det preceptū alicui ꝙ citra occa-
sum solis aliquid faciat vel facere incipiat ꝛ il-
le cui precipit velit adhuc differre illius precepti
executionem ꝙ bene diu potest sine culpa perma
neat in tali volūtate omnino vniformiter vsq̄ diu
post occasum solis et post meridiē deus erit ami-
cus eius et in solis occasu et post vsq̄ quo penite-
at n̄ erit amicus eius et iste cui⁹ desinit esse amic⁹
non mutatur in aliquo igitur deus ꝛc. ¶ Item de
us ē homo qui multipliciter est mutatus igr̄ de⁹
non ē immutabilis. ¶ Cōsequētia probatur quia
nullum idem simplex et indiuisibile est mutabile
et nō mutabile qꝛ tunc esset mutabile et nō muta
bile qꝛ ex termino priuatio sequitur terminus in
finitus primo posteriorū. ¶ Ad oppositum ē ma-
gister i hac di. 8. ca. 4. vbi probat intentū suū per
b. aug. ¶ Item iacobi primo apud quē non ē trās
mutatio et illud malach. Ego deus et non mutor
distinctio mutatio etiam accipitur a sanctis q̄ꝙ
cōmunissime pro omni noua inceptione rei vel an
nihilatione vel distinctione vel destructione vl̄ cā
tione et ita secūdū damascenū visio vocatur mu-
tatio. ¶ Secūdo sumitur pro omni receptione for
me non prehabite vel pro desinere habere formā
prehabitā et sic materia dicētur mutari in primo
istanti sui eē si crearet sub forma vel si totum com
positum ex eaet forma et isto modo loquitur au-
gustinus sepe de materia prima ꝙ fuerit mutata
in principio creationis ¶ Tertio sumit̄ proprie ꝓ
omni receptione noua forme vel sit⁹ in subiecto p̄
supposito vel pro perditione forme informantis
vel situs subiecto eodem remanente et sic sumit̄
cōmuniter ab aristoteles phi. qui dicit mutare ē
aliter se habere nūc q̄ prius. ¶ Conclusio prīa lo
quēdo primo modo de mutatione solus deus se-
cūdū se ē immutabilis de aliis a deo planū est se
cūdū fidē de deo etiam patet secūdū fidē et phos
ꝙ de⁹ ē necesse eē si enim nō esset necesse eē neces
sario eēt prius aliquid eo secūdū naturā qđ pos-
set facere ipsum esse et ipsum nō eē et per pn̄s ꝙ
ponebatur deus non esset deus. de hoc etiaꝫ vide
di. 8. et etiā phs dicit primum motorē omnino eē
immobilē per se et per accidens. ¶ Scđa cōclu-
sio deus ē per se scđm se imutabilis scđo mō et ter
tio mō probatur qꝛ deus nō est secūdū se formā a-
liquā subiectiue recipere nec trāsferri de situ ad
situ probatur per augustinū. 5. de tri. et ponit in
textu ēt cū de⁹ sit actus pur⁹ nullius per se est p-
fectionis receptiuus. ¶ Tertia conclusio nō so-
lū deus ē secūdū se imutabilis ad formam ip̄e ta
men solū ē imutabilis secūdū locū vel situ prima
pars probatur qꝛ multa alia sunt a deo vel saltez
sunt possibilia que nō possunt per formas i eis re
ceptibiles subiectiue perfici qꝛ aliter eēt proces
sus in in finitū in formis essentialiter ordinatis re
ceptibilibus i hoc subiecto questionis demōstra-
to cōsequens est incōueniens igitur. secūda ps cō
clusionis patet quia omnes subē alie sunt locali-
ter mobiles de corporibus per phm patet etiā
de angelis per scripturam quia omnes sunt admi
stratorū spiritus ꝛc igit̄ etiam de accidentibus ꝛ
de partib⁹ su bārū non ē dubiū quia motis nobis
mouentur omnia que in nobis sunt. ¶ Quarta
conclusio ꝙ deus secūdū aliquid ē mobilis ꝛ mu
tatibilis vere quia rationem humanitatis assū-
pte ꝛc. de hoc vide satis diffuse euangelium ¶ Si
hic attendedū ē ꝙ filii personalitas nō transfuit se
cūdū se de situ in situ nec mutabatur ad formam.
¶ Sed ista sunt vera de dei filio secūdū cōmunica-
tionē ydiomatū sicut oēs doctores clamāt ip̄e ve-
ro dr hō ab humanitate sibi vnita nō secundum ta
lem cōmunicationē ydiomatū sed imediate sicut
calix dr deauratꝰ ab auro sibi vnito vel sicut ferrū
secūduꝫ damascenū dr ignitum a forma ignis sibi
ignita vel ab accidentibus similibus accidentib⁹
ignis sed ꝙ deus mutabatur non est nisi secundū
cōmunionem ydiomatum vt sit sensus deus muta
bat quia ipse erat yposta sis nature mutate vel sic
idest aliquid deo vnitum hypostatice mutabatur
vel natura ex cuius assumptione deus est hō mu-
tabatur stante illa vnione hypostatica et sic de si-
milibus et deus fuit mortu⁹. i. deo ypostatice cor
pus vniebatur carens vita vel corpus mortuum
¶ Diceres pari ratione dei filius diceretur com-
positum et creatura et huiusmodi. ¶ Respondeo
ꝙ non sequitur licet enim natura assumpta sit cre
atura et composita et aliud a deo et incepit esse ꝛ
fuerit creatura et sic de similibus quia tamen dei
filius non est natura illa assūpta non enim oporꝫ
ꝙ omnia cōmunia relatiue illi nature dei filio cō
ueniant quia non illa que non sunt nata conueni
re nisi illis quibus primo et immediate conueni-
unt Uerbi gratia licet homo sit albus ab albedi
ne tamen homo non est accidens ab albedine licꝫ
albedo sit accidens et licet homo sit animatus ab
anima et anima sit pars non tamen propter hoc ē
homo pars quia hoc ꝙ hec dictio pars non est
predicatuꝫ vel terminus relatiu⁹ natus denomi-
nare sub hac denominatione nisi illud cui conue-
nit primo et pari ratione nec hoc predicatū qđ est
terminus relatiuus sibi compositus scilicet totū
vel compositum et eodē modo est de istis predica-

tis idem et aliud vel idem et distinctum licet em
natura assūpta sit distincta a deo et aliud a deo nō
oportet tñ nec est aliquatenus concedendū q dei
filius sit aliud a deo vel distinctus a deo et ita de si
milibus et pari ratione quia deus nō est aliquid
factum de nihilo quia queritur quid ē nō inuenit
ideo nō est creatura. et quia etiam ipse non est illō
qd resultat ex xpi humanitate et verbi personali-
tate quia ipse fuit ab eterno et nec hoc resultans
nec illud fuit ab eterno. ¶ Quod pulchre tractat
b. hieronymus in sermone de assumptione beate
marie et nō est assignare aliud compositum quod
esset dei filius igitur ē cū ē vt predixi quia talia pre
dicata totum compositum pars idem aliud distin
ctum nō sunt sub hac forma nata denominare nisi
illa quibus immediate cōueniūt sicut nec descri-
ptiones eorūdē et multa sunt talia sicut eē hic ē
nō alibi et similia secus autē de illis qui dei filio
attribuuntur per cōmunicationem ydiomatum.
¶ Diceres deus perforabatur vel diuidebatur ē
et nullū simplex pōt diuidi igitur deus est compo-
situs. ¶ Respondetur q quia antecedens verifica-
tur solum per cōmunicationē ydiomatum ideo cō
sequētia nō valet plusq ista xps fuit vere leo de
tribu iuda igitur xps habuit de caudā et quattu
or pedes hic em habet quicquid est proprie leo.
¶ Regula aūt que predicata sint hic concedenda
secūdū cōmunicationē ydiomatum de deo et q ca-
pi non pōt a creaturis qm oīa que agit vel patit
pars essentialis vel accidēs creature pōt ista cre
atura dici pati vel agere nō vlterius modificādo
sermonem hunc per illa aduerbia bene vel male
per se vel p ad mediate vel immediate sic i propo
sito quicquid egit vel patiebatur natura assūpta
attribui potest supposito assumēti per cōmunica-
tionem ydiomatū et vltra hoc sine tali medio vel
tali cōmunicatione concretum humanitatis assū
pte et oīa essentialiter superiora ad illud per so-
lum pronominem demonstratiuū expressa de hoc
vide plus in responsione ad tertium principale.
¶ Sed contra deus est homo igitur est animal igr
corpus animatū igitur diuisibilis. Preterea dā
mascen dicit de plano sicut tangeē in tertio q dei
filius qui eternaliter fuit simplex hypostas. ex tpe
cepit esse hypostasis composita. ¶ Item si actio-
nes passiones nature assumpte per cōmunicatio-
nem ydiomatum competunt illi supposito cū illa
natura sit assumpta sit depombilis et reassumpti-
bilis causabilis et corruptibilis creabilis ē adni
hilabilis et multa similia vbi notatur actio ē pas
sio illius nature sequitur q omnia sic possent dei
filio vere attribui ¶ Itē deo in triduo mortē vere
vniebatur tam corpus q anima igitur qua ratio
ne animatus et homo erat ab humanitate vnita
sibi ita tunc a corpore dici poterat corpus sumen-
do concretiue ly corpus sed omne corpus est com
positum et diuisibile igitur ¶ Ad primum respō-
detur q accipiēdo corpus pro vt est in pdicamēto
subē et est per se superius ad ly animal hoc potest
concedi deus est corpus quia est suppositum sustē
tans ypostatice corporeitatē et non sequitur q sit
diuisibilis sed sufficit q corporeitas sibi vnita sit
composita et diuisibilis. ¶ Ad secundum dicendū
q aliquid esse hypostasim compositam potest du
pliciter intelligi vel q sit hypostas vel ex pluribus
resultans et integrata et, sic negatur hoc de deo.

¶ Aliomodo dicitur compositum q cum alio po-
nitur ad integrandum aliquid vere vnum ē sic lo
quitur dāmascen dicēs dei filiū in incarnatione
factum esse nouiter hypostasim ē compositā quā
uis proprie non alteri componatur. ¶ Sed aliud
est puta hūanitas ita q claudicet lex proprie di-
cte compositiōis ex parte verbi nō ex parte hūa-
nitatis in ipso personaliter subsistens: vbi nota q
qsiq aliqua sic vniuntur q ex eis fit per se vnum
compositum a quolz cōponendum distinctum i re
et denominatione vt patet cōmuniter in compositis
tis ex materia et forma et sic xps vel filius dei nō
est aliquod compositum ex humanitate et deita-
te. ¶ Secundo aliqua sic vniuntur q propter inti
mitatem quā vnum alteri intime vnitur et prope
modū vniēdi vel componendi alterum componē
dum denominatur ab altero sibi vnito et sic dei fi
lius denominatur homo ab humanitate hyposta-
tate sibi vnita a qua etiaz denoiatur hypostasis
composita et sic de pluribus denominationibus
consimilibus nec illud ē mirum vnita subiecto al
bedine subiectum quod est altera pars illorū vni
torum denominationem recipit et vocatur albū.
¶ Ad tertium dicendum q assumi vel deponi vel
deo vniri nō notant actionē nec passionem nature
assūpte sed potius nouitatem entis vnius quasi
compositi resultantis creari etiā vel ānihilari nō
notant actionem nec passionē proprie dictā vt ita
loquor nec codez modo quo loquitur auctor sex
principiorum. d. q actio est secūdū quā i illud qd
subiicitur agere dicimur. ¶ Ad quartum concedo
q in triduo poterat dei filius vere denominari a
corpe et ēt ab aīa vnita sibi aliqua denominatiōe
que nō ē i vsu quecūq ista esse debuerit ē ideo de
illa nō curetur. ¶ Nota etiam q in triduo verbū
hoc non esset hō fuit tamen xps propter aīam sibi
vnitam vnctam. s. vnctione et licet corpus essz si
bi vnitum ita q propter hoc vere dicētur xps iacē
in sepulchro nō tamē ratione corporis dicebatur
xps qz corpori nō cōuenit vnctio spiritualis sz qz
ille q fuit xps ratione aīe habuit corpus sibi vni-
tum iacens in sepulchro. ¶ Ideo dicebatur xps
iacere in sepulchro. ¶ Contra conclusionem secū
dam deus est primus motor aut igitur mouet mo
do nature aut libere si primū tunc agit falsū secū
dū vltimū sue potentie igitur anteq mouēt celuz
nō potuit mouere nec creare ipsū et per cōsequēs
fuit mutatus si libere moueat sint igitur duo mo
bilia. a. ē. b. equalia per duo spacia sic q tamē. a.
pertransit vnā partē proportionalez sui spacij. b.
pertransiet duas de suo et cū a duas. de suo. b. qt
tuor et sic deinceps semper duplo plures donec to
tum spacium vtrobiq sit pertransitum. ¶ Tunc q
ro vtrum. b. citius pertingit ad terminum sui spa
cij vel nō. si sic sit. d. primum instans in quo. b. per-
trāsiuit suum spacium et quero vtruz in illo sit ve
rum dicere q a. pertransiuerit partes proportio
nales infinitas illius ordinis aut non si sic igitur
est in fine sicut et. b. Et si non igitur solum finitas
et si hoc cum. b. precise per casum precedat. a se-
cundū regulā plures partes proportionales qd
patet falsum cū sit in fine spacij. ¶ Si dicatur q sic
pertinget ad terminum ¶ Contra immediate an-
te. d. instans. b. pertransierat duplo plures illaz
partium et per cōsequēs cū ita semper esse debe
at vsq ad vltimum instans. b. citius erat peruen-

turum ad terminum q̃ a. ¶ Respondetur conce-dēdo q b. et. a. simul pertingerent ad finem et ne-gatur vltima consequētia quia licet in principio velocius moueretur q̃. a. tamen post stante casu oportebit q. a. moueatur velocius q̃. b. donec p̄-cise l fine pertigat ipsum. ¶ Hic etiam valet yma-ginatio que tangitur in spera de partibus equino-ctialis et zodiaci. ¶ Tertio principaliter de⁹ cre-ans potest non esse igitur deus potest n̄, eē Añs p-batur q₂ hec est possibilis deus creans non ē igr̄ ¶ Item vel deus creans potest non esse vel de⁹ cre-ans nō pōt nō esse si primum intentū si secūdū igr̄ deus creans necessario ē. ¶ Respondetur conce-dendo q deus creans nō pōt nō esse nec valet ista consequētia deus creans nō ē igitur deus creās potest nō esse propter ampliationem que fit in cō-sequēte. ¶ Item hic negatur ista consequentia de-us creans non potest nō esse igitur deus creās ne-cessario est et datur instātia quia hec est falsa chi-mera potest non eē eo q si esset vera vel igitur chi-mera que est vel que potest esse potest non esse. ¶ Sed vtrūq est falsum eo q nec chimera est nec potest esse igitur hec est vera chimera non potest non esse ꝛ non tamen sequitur igitur chime ra ne-cessario est et tunc vltra dicitur q illa equipollē-tia necessarū et nō possibilis non solum tenet cum constantia subiecti. ¶ Sequitur enim. a. nō potest non eē. et. a. est igitur necessario. a. ē vnde ista ne-gatiua. a. non pōt non eē pōt habere tres causas veritatis vel. s. q a necessario est vel quia. a. ipos-sibile ē eē vel quia aliquid pōt eē. a. et omne tale necessario ē modo prima causa verificat istam de-us creans nō pōt non esse secunda istam chimera nō pōt nō eē tertia istam deus creans nō pōt nō eē dato q deus nihil creet ¶ Item secūdū hoc ista si ꝯtra dicunt deus creans necessario est et deus creans pōt non eē nā ambo essent false deo nihil creante Secundo deus creans pōt desinē esse igr̄ ꝛc. Añs probatur supposito q deus nūc primo nō creet tūc sic deus creans nūc non est. et deus creans imme-diate ante hoc fuit igr̄ deus creans desinit eē igr̄ deus creans pōt desinere eē respondetur negādo Añs ad probationem negatur consequentia nec iste sunt exponētes cōsequētis nisi in vtraq expo-nēte ly deus creans sumatur pro eodem ꝛ tunc se-cunda est falsa propter falsam implicationē istā scilicet q deus qui est creans immediate āte hoc fuit. ¶ Aliter respondetur tam ad responsionē se-cundam q̃ ad istam tertiam concedēdo q ista ē bo-na equipollētia deus creans nō pōt nō eē et deus creans necessario est sed ista consequentia nō va-let deus creans necessario ē igitur deus creans est quia ly necessario ampliat et ideo añs signifi-cat q ille q ē creās vel q pōt eē de⁹ creans necessa-rio est et hoc est verum. ¶ Ad instantiam de chime-ra dico concedendo istam chimera potest nō eē et istam chimera que est potest non eē nec ex illa se-quitur q chimera est cū illa sit negatiua cuius subiectum nō oportz supponere pro aliquo. ¶ Si-militer concedo istam chimera q potest eē pōt nō eē et ex illa non sequitur q chimera pōt eē q₂ nō oportet subiectū eius pro aliquo supponere et ra-tio naturalis in qua debet fundari logica hoc di-ctat q nō oportet si de aliquo deb⁹ verificari pos-se nō eē q de ipso verificatur posse eē. ¶ Ad aliam negatur consequentia deus creans desinit eē igr̄ de⁹ creans pōt desinere eē propter ampliationez que fit i cōsequēte ꝛ etiam non sequitur deus creās desinit eē igr̄ deus desinit eē nec cōsequens ē icō-ueniens cū intelligenti quando deus non creat ve-rū sit q deus creans nihil est eo q nulla entitas ē tunc cui vere cōueniat hoc predicatum deus cre-ans quare igitur non similiter pōt ista concedi de-us creans desinit eē. ¶ Et accipiatur exemplū de sorte albo vel magis cōueniens de sorte p̄re quia in instanti in quo filius eius primo ē mortuus ve-rū ē dicē q sortes pater desinit eē et tamē ipe tūc i nullo dubitatur nec etiam ex hoc sequitur q sor-tes desinit eē. ¶ Ad primum principale negatur consequētia q₂ hoc fieret nō propter mutationez dei sed propter positionem loci vel situs cū deo vt̄ dicitur q deus immense est extra celū vbicūq pōt eē aliquid. ¶ Ad secūdū negatur ista consequen-tia de deo dicitur aliquid secūdū accidens igitur deus ē mutabilis et hoc sumpto añte ad sensū ve-rum concessum a magistro et ab aug. sicut ibidem exprimitur. ¶ Ad probationē dr̄ q aug. ibi loquit̄ de accidente quod est forma inherens alicui. ¶ Ad primam reductionem de nūmo dr̄ q ibi suf-ficit transitus temporis stante statuto regio quo ordinatū ē q ad transitū temporis fieret precium per idem ad secundum per reductionem nouiter facto amico. ¶ Dicendum q ibi sufficit preordina-tio diuina et statutum de abijciēda tenebras et ille-cebris infra limites temporis prefiniti ita q tran-situs illius temporis sibi prestituti a deo cum a-lijs tanguntur in argumento puta perseuerentia negligentia et consensu interpretatiuo vel hmōi sufficiūt vt de amico dei fiat non amicus ¶ Ad ter-tium patet responsio ex dictis i prosecutione q̃r-te ꝯclusionis vbi dixi q licet filius dei proprie et vere et non per cōmunicationem ydiomatū sit hō et animal et corpus et aiatum tamen per cōmuni-cationē ydiomatū omnes actiones et passiones proprie dicte et motiones locales siue exprimant̄ actiue siue passiue que imediate cōpetebant hūa-nitati xp̄i etiam supposito eterno absolute sine vl-teriori modificatione aduerbiorum verissime cō-petebant. ¶ Et ratio primi quia cōmunicare ydio-mata ē predicatū vni primo et imediate cōueniēs alteri secundario et mediate conuenire sicut dis-gregare vel videri q primo conuenit albedini i-mediate et secūdario tribuitur subiecto eius ꝛ si-cut aqua dicitur calefieri quando calor ipsam in-formans calefacit. ¶ Sed sic nō est de predicatis istis homo humanatū et similibus dictis de dei filio q₂ ista non primo et imediate conueniunt in xp̄o alteri et per illud aliud filio dei quia tale alteꝝ non eēt assignare nisi humanitate assūpta et con-stat q ista nec ē hō nec aial nec humanata nec in-carnata. ¶ Sed primo ꝛ immediate conueniunt hoc in filio dei et sunt sibi ydiomata et nullo mo-do nature assumpte sed actiones et passiones si-ue secūdū locū siue secūdū formā humanitatis as-sumpte taliter dei filio congruebant q ista sunt p̄-ma et immediata ydiomata predicata conueniē-tia illi nature et illa mediate cōmunicat̄ supposi-to in ipsa personaliter subsistēte et istud ē ita sim-plex et impartibile et incōpositum modo pre expo-sito sicut eternaliter existebat licet a compositis et diuisibilibus concretiue vere denominetur. ¶ Diceret nihil moritur nisi compositū q₂ mors

est separatio partis a parte i composito moriēte
sed dei filius vere moriebatur igitur vere fuit cō
positus. ¶ Respondetur ꝙ si dei filius qui verissi
me pro nobis mortuus ē et passus ita immedia-
te ꝛ propriissime fuisset mortuus sicut corpus qđ
erat pars assumpte humanitatis valeret conse-
quentia nunc non valet sic quia sensus ē xp̄s ve-
re mortuus fuit idest xp̄s subsistebat in carne ve-
re mortua per carentiam vite prius eam viuificā
tis vel animantis et cum hoc stat vera summa ꝛ
eterna simplicitas quia simplici vniri potest com
positum et ne de meo aliquid dixisse videar in hu
iusmodi expositionibus probo quod dixi testimo
niis aliorum. ¶ Unde ambro. vt recitat Ma. lib.
tertio. 21. ca. penultimo in fine emisit xp̄s spiritū
sed bene emisit ex carne Et consequenter vide to
tum capitulum sequens inuenies multa dicta
ad propositum et di. 22. ca. 3. mortem igitur dei fi
lius et in anima non ptulit et in maiestate non sē
sit sed participatione infirmitatis rex glorie cru-
cifixus est.

Circa distinctionem deci
mā septimā Queritur primo vtrū cha
ritas seu gratia sit viatori necessaria
ad salutem ꝙ non quia rectitudo volū
tatis videtur sufficere ad salutem sed gratia seu
charitas non est illa rectitudo nec pars illius re
ctitudinis quia secundum anselmū deus non po-
test voluntati auferre rectitudinem sed charita-
tem sepe auferre igitur ꝛc. ¶ Probatur obserua
tio mandatorū dei sufficit ad salutem mathei. 9.
si vis ad vitā ingredi serua mandata et alibi hoc
fac et viues sed precepta seruare potest homo si-
ne charitate superaddita quia si non tunc nullus
peccaret non faciendo precepta quia nullus pec-
cat non faciendo quod facere non potest per bea
tum augustinum de duabus animabus. ¶ Et hie-
ronymus dicitur i explanatione fidei execramur
eorum blasphemias qui dicunt deū aliquid ipossi
bile precepisse. ¶ Contra nullus potest eē saluus
nisi charus et gratus deo sed nullus potest eē cha
rus sine charitate et gratus sine gratia sicut nec
albus sine albedine igitur. ¶ Probatur peccatū
est malum et infinitum igitur non potest tolli per
sola naturalia et si aliud requirit illud voco gra
tiam. ¶ In ista questione et in omnib⁹ aliis de hac
materia suppono ꝙ charitas infusa et gratia de
qua querit idē sunt. Distinctio de gratia seu cha
ritate ꝙ aliquādo sumitur pro gratia creata for-
maliter animam informāte. ¶ Secundo pro increa
ta ad vitam eternam animam acceptante ¶ De p̄
ma loquitur decretalis in titulo de sūma tri. et fi-
de ca. ꝙ sub hiis verbis quantum ad effectum ba
ptismi in paruulis reperiuntur doctores quidem
theo. opiniones habuisse contrarias quibusdam
ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi paruu-
lis quidem culpam remitti sed gratiam nō cōfer-
ri aliis afferentibus contra ꝙ et culpa ipsis in ba
ptismo remittitur ac virtutes et informans gra-
tia infunduntur quo ad habitum et si non pro illo
tempore quo vsum nos attendentes generalem ef
ficatia mortis xp̄i qui per baptisma applicatur pa
riter oībus baptizatis opinionem secundam que
dicit tam paruulis q̄ adultis cōferri i baptismo
gratiam et virtutem tāq̄ probabiliorem et dictis
sanctorum aut modernorum doctorum theologo
rum magis cōsonā et concordem sacro approban
te concilio duximus eligendam. ¶ De scđa loquit
to. in cantica sua. d. dicens deus charitas est ꝛ ad
illum tendit se ma. in presenti distinctione. ¶ Se-
cunda distinctio est de necessitate scilicet simplici
ter dicta et secundum quid. i. secūdū dei potentiā
absolutā vel secūdū legem statutā et cōmunem.
¶ Item premitto ꝙ questio nō est intelligenda ca
the. qm̄ sic nullā haberet veritatem quia sal⁹ nō
est necessaria igitur nihil ad eam est necessarium
Añs patet quia de potentia dei ordiata potest de
non saluat i intelligenda ē igitur questio hypoteti
ce ita scilicet si debeat pertingi ad salutem vtrum
ad hoc gratia necessario requiratur. ¶ Conclusio
prima charitas increata est homini ad salutem ne
cessaria probatur nullus potest pertingere ad fi-
nalem beatitudinē qui hic vocatur salus sine dei
acceptatione et preordinatione et beatitudinis i
homine creatione igitur ¶ Secūda conclusio gra
tia creata distincta ab ipsa beatitudine non est ab
solute necessaria ad salutem probatur quia nuda
subā anime est finalis beatitudinis sufficiens sbi
us productiuum ¶ Tertia conclusio nulla gratia
creata ē ad salutem hominis necessaria secūdum
cōmunē legem dei probatur conclusio quia ē vna
vniuersalis cuius qlʒ singularis est vera ¶ Quar
ta cōclusio necessario si aliquis saluari debeat de
cōmuni lege secūdū eādē legē requiritur gratia
creata que informat ¶ Probatur sine tali gratia
nullus recte viuē potest nec liber esse potest a ser-
uitute peccati igitur cōsequētia tenet cum nulli
possit esse saluus de cōmuni lege nisi liberetur a ser
uitute peccati et viuat recte añs patet per augu
stinum primo retractationum capi. 9 ꝛ allegatur
a ma. li. scđo. di. 26 ca. scđo. ¶ Item probatur ra
tione act⁹ charitatis et dilectionis naturales nō
minus relinquūt habitū naturaliter causabilem
cui correspondere possit habitus supernaturalis
qui possit comprehendere tales actus q̄ actus fi
dei vel spei vel iustitie aut alterius virtutis igit
nisi scriptura obuiet vel euidens ratio quare de⁹
non infunderet habitum supernaturalem corrñ
dentē actui charitatis acquisite non plus debet
hoc negari q̄ ꝙ det fidem spem et iustitiam super
naturalem correspondentes naturaliter acquisi
tis ¶ Sed ratio nō obuiat ymo magis hoc dictat
quia charitas acquisita excellit quēcūq̄ aliū ha
bitum ceteris paribus rationabilibus igitur vi
detur ꝙ deus ibi debeat dare habitum superna-
turalem q̄ in aliis necetiā obuiat auctas nisi ma-
gistri que in hoc nō tenetur cōmuniter ymo p̄po
derat auctoritas ecclesie. nec obstat ꝙ multe au-
ctoritates sanctorum quas Ma allegat dicunt ꝙ
. sp̄s s. est charitas qua formaliter diligimus deū et
proximum ille enim vero dicūt eo ꝙ efficit actum
diligendi partialiter et specialiter quo [illegible]
deum et proximum et sine cuius speciali accepta
tione nullus habitus sufficeret vt meritorie dili
geremus deū et proximum sed hoc non excludit
charitatem creatam que se habet tāq̄ aliud com
principium. ¶ Si quis autem saluare velit sentē-
tiā magistri dicere potest ꝙ ipse loquitur de cha
ritate illa sine qua nullus potest esse charus deo
ad vitam eternam de quacūq̄ potentia et sine q̄
etiā de potentia dei absoluta nullus pōt aliquod

opus meritorium facere nec deum aut proximū
meritorie diligere et ista charitas est diuina ac=
ceptatio que appropriate est .s. licet tamen pro=
prie et cōmuniter etiam sit tota trinitas ¶ Sʒ ta=
men preter illam charitatem increatam dat deꝰ
charitatem creatam sine qua etiam de facto nul=
lum acceptat nec vt creditur acceptabit licet ab=
solute sine ea posset et etiam ea posita posset nō
acceptare habentem de sua potentia absoluta ad
beatitudinem. ¶ Primum dubium contra dicta
2. articulꝰ. sit illud quod in primo argumento principali ta=
ctum est de rectitudine voluntatis. ¶ Cui corre=
spondeo negando maiorem si intelligit̄ de rectitu
dine naturali quia secundum scripturaʒ deꝰ crea
uit hominem rectum et tamen secūdum magistrū
licet homo vel angelus ex puris naturalibus sta
re potuerit non tamen proficere vt patet de ange
lis di. 3. scdi et de homine, di. 29. eiusdem scdi et p
consequens rectitudo naturalis non sufficiebat
ad merēdam vitam eternā: rectitudo gratuita be
ne sufficit sed ista includit gratiam et cum pro=
batur ꝙ nō quia per ans. tertio de li. ar. ca. 8 deꝰ
non potest illam rectitudinem auferre voluntati
¶ Et ratio sua est quia voluntatem esse rectā nō
est nisi eam velle istud quod deus vult eam velle.
Sed hanc rectitudinem non potest deus aufer=
re quia si sic aut igitur volens aut nolens non no
lens certum est quia tunc deus posset velle volū
tatem non velle illud quod vult eam velle pona=
tur ista in esse et tunc implicantur contradicta .s.
ꝙ deus vel voluntatem nō velle illud quod vult
eam velle. ¶ Sed contra istam sententiam ar. da
nihil absolutum est libere causabile inuoluntate
quin deus possit illud libere destruere conserua=
ta voluntate igitur et rectitudinem si ipsa recti=
tudo sit aliquid receptum in voluntate. ¶ Ad ra=
tionem anselmi dicitur ꝙ deus volens ꝛc. et cōce
ditur ꝙ deus potest velle voluntatem non velle
illud quod vult eam velle saltem in sensu diuiso
sic ꝙ non velit eam velle .a. esse vel sic ꝙ velit nūc
eam velle .a. esse et etiam nunc velit voluntatem
cras non velle .a. esse. Item hoc de in esse et possi=
bile deꝰ nō vult volūtatē velle ꝙ vult eā velle q̄ po
nat ꝙ voluntas nihil velit tunc affirmatiua q̄ cō=
tradicit dicte negatiue falsa est igitur negatiua
vera est ¶ Si dicas ꝙ licet non velit eam modo a
liquid velle tamen stat ꝙ velit eam aliquid velle
pro futuro et tunc affirmatiua vera est et negati=
ua sibi contradicens precōcessa falsa. ¶ Contra si
a voluntas quam deus non velit aliquid velle in
futurum ymo velit ꝙ ipsa nūq̄ aliquid volet l fu
turum et similiter de presenti tunc stat vtriusq̄ p
positōis ꝯcesse possibilitas, pbat velle ē presentis
temporis igitur patet igitur ꝙ propositio ad quā
anselmus deducit non implicat contradictionem
quia licet bene sequitur deus aufert a ergo vult
aufe[illegible] .a. sit .a. in voluntate velle illud qd deꝰ
vult [illegible] velle nō tamen sequitur aufert a igitur
a est sʒ potius sequitur igitur .a. non est cuius op
positum oportet anselmum supponere si ad cōtra
dictionem debeat deducere tamen pro reuerētia
sua dicendum est ꝙ ipse tunc habuit pro eodē hāc
deus non vult voluntatem velle quod vult eam
velle et istam deus non vult voluntatem velle, et
vult eam velle vel istam deus vult voluntatē vel
le ꝙ vult eam velle. ¶ Nec tn̄ ista sequitur expos
tione in esse ꝙ deus auferat rectitudinem volun
tatis nisi intelligatur dictum suum sicut ipsemet
dicit in libello posterius edito scilicet de concor=
dia p̄stine et predesti. et gratie de li. ar. ca. 6. vbi
dicit q̄m iusticiam qua quis iustus est constat eē
rectitudinem voluntatis que rectitudo tantum
tunc est in aliquo cum ipse vult quod deus vult eū
velle patet igitur ꝙ deus eādē rectitudinem nul
li inuito auferre potest nec potest hoc velle sʒ ne=
ꝙ velle potest vt eam habens nollen s vlla neces
sitate eam deserat hec ille. ¶ Ex quo patet ꝙ deꝰ
non potest rectitudinem voluntatis auferre inui
to vel ipse nolēti eā auferri et hoc totum intelligē
dum ē de potentia dei ordinata et; quādiu volun=
tas persistit in hoc ꝙ vult illud et nō aliud nisi ꝙ
deus vult eam velle. ¶ Contra voluntate volēte
recte cuilibet reddere quod suum est et habente
etiam actum reflexum quo apperat et velit omni
no actum priorem rectuʒ tenere potest deus actū
priorem tenere sine posteriori et tunc nolente vo=
luntate auferetur sibi sua rectitudo: probatur re
ctitudo non includit gratiam igitur ad dictum in
solutione falsum aña probatur quia omnia iusti
cia ē rectitudo voluntatis propter se cōseruata: ꝛ
omnia habens hanc rectitudinem iustus est vt pa
tet per Anselmū vbi prius. ca. 14. ¶ Idem igitur
est iusticia et rectitudo et iustus ꝛ rectus tunc sic
omnibus habentibus gratiam promissa est vita
eterna vt videtur patere per ans. vbi supra. c. 22.
Sed non omnibus iustis promissa est vita eter=
na vt patet per ans. vbi supra ca 24. sed tamen il=
lis qui sunt iusti sine omni iniusticia illi enim pro
prie et absolute sunt iusti et recti corde est enim a
liquid secundum aliquid iustum et secundum ali
quid iniustum vt qui castus est et inuidus talibꝰ
non promittitur beatitudo iustorum q̄m sicut ve=
ra beatitudo est sine omni indigentia ita nulli da
tur nisi iusto sine oī iniusticia hec ille igitur Pro
batur rectitudo voluntatis potest stare cum pec=
cato mortali igitur non includit gratiam aīs p=
batur quia secundū ans. idē. 9. ca. voluntas non Ansel.
potest velle rectitudinem nisi habeat rectitudinē
et sit recta. ¶ Sed constat ꝙ homo existens in pec
cato mortali velit rectitudineʒ et iusticiam vt pa
tet de fornicario qui nescit fornicationem. eē pec=
catum et tamen diligit deum super omnia et vult
rectitudinem et habet promptam voluntatem, bn̄
faciendi licet non habeat sciētiā Dicitur forte ꝙ
illud dictū quod dicitur de rectitudine includente
gratiā intelligenduʒ est de rectitudine que est sine
omni iniusticia iuxta prius dicta ¶ Sed cōtra hoc
est processus anselmi postquā enim premisit i fi=
ne cap. 12. ꝙ non vult loqui de alia gratia q̄ de il
la sine qua nullus saluatur et post ca 13. diffinivit
iusticiaʒ ꝙ ipsa ē rectitudo voluntatis propter se
seruata dicit. ¶ Si igitur possumꝰ ostendē nullam
creaturam hanc adipisci hanc rectitudinem pos=
se non per gratiam manifesta erit inter ipsam ꝛ li
berum arbitrium ad saluandum hominem con=
cordia quam querimus Assumptum autem conse
quenter ostenditur sic voluntas non vult recte ni
si quia recta est nā sicut visus non est acutus quia
videt acute sed idcirco videt acute quia est acu=
tus ita voluntas non est recta quia vult recte sed
econtra. Cū autem vult hanc rectitudinem pro=
culdubio recte vult non igitur vult rectitudinem

nisi quia recta est idem autem est voluntatem rectam esse et rectitudinem habere palam igitur quia non vult rectitudinem nisi quia rectitudinẽ habet licet enim possit velle rectitudinem quam nondum habet vt cuȝ vult maiorem habere ꝙ habeat. ¶ Dico autem nullam eam posse velle rectitudinem si non habet rectitudinem qua illam velit. Hanc autem rectitudinem non habet a se et habere nequit aut volendo aut non volẽdo quippe nullus valet eam adipisci per se quia nequit illam velle nisi illam habeat nec nolendo seu nõ volendo hoc enim nullius mens accipit igitur non potest eam creatura habere neq̃ a creatura quia sicut creatura nequit creaturam saluare ita non potest ei gratiam dare per quam debeat saluari sequitur igitur ꝙ nullam rectitudinem habet creatura quam dixi voluntatis nisi per dei gratiam. ¶ Deo igitur largiente inuenimus gratiam eius ad saluandum hominem cum libero arbitrio concordare ita vt gratia sola posset hominem saluare nihil de eius libero arbitrio agente sicu fit in infantibus et intelligentibus ipsa sic semper adiuuat liberum arbitrium naturale ꝙ sine ista in tali valet ad salutem dando voluntati rectitudinem quam seruet per liberum arbitrium.

¶ Iste processus plane habet ꝙ omnis rectitudo voluntatis includit vel requirit iam gratiam descriptam. ¶ Nam da ꝙ non probatur quin volendo possit quis in volendo possit quis rectitudinem adipisci ad se nam hoc non improbatur nisi per hoc ꝙ nullus potest eam velle nisi habeat.

¶ Ad primum istorum concedendum est ꝙ actum rectum de quo arguitur posset deus tollere conseruando reflexum. ¶ Sed tunc voluntas recta adhuc manet habendo actum reflexum quia sicut dictum est nullus potest velle rectitudinem nisi habeat rectitudinem quamuis igitur voluntate inuita possit sibi de potentia dei absoluta auferri aliquis actus rectus seu rectitudo aliqua non tamen omnis quia ipsa voluntas habendi ꝙ ob ipsa aufertur ceteris paribus sibi pro iusticia et rectitudine imputatur. ¶ Aliter potest dici pro isto argumento et toto isto dubio ꝙ deum auferre posse rectitudinem voluntatis ab ipsa voluntate tripliciter potest intelligi. ¶ Primo modo sic ꝙ deus possit omnem habitum vel actum iusticie vel rectitudinis acquisitum vel infusum auferre a voluntate que habet vel habuit talem actuȝ vel habitum etiam ipsa voluntate remanente et nihil ad talem ablationem agente prime ipsa inuita et renitente et sic conceditur ꝙ hoc deus potest cum quamlibet rem absolutam ab alio distincta deus ab ea potest separare. ¶ Secundo modo intelligitur sic ꝙ accipiendo hominem innocentem in puris naturalibus constitutum qui habet rectitudinem naturalem qui penitus habet se taliter ad deum et in seipso qualiter debet se habere nec in aliquo est obliquus per recessum a lege diuina. Utrum tunc a tali possit auferre suam rectitudinem naturalem sine eo ꝙ ipse voluntarie se difformet legi diuine et conceditur ꝙ sic quia potest eũ annichilare licet tamen hoc non sit proprie auferre. ¶ Tertio modo intelligitur sic ꝙ dato homine habente rectitudinem naturalem iuxta modum predictum vel habentem rectitudinem actualem vel habitualem vel vtroq̃ modo iuxta primum modũ predictũ deus potest precise sine cõcursu volũtatis illi⁹ facere ꝙ ille peccet actualiť se difformando diuine legi vel ꝙ habitualiter vel quocũq̃ alio modo difformiť se habeat vel difformis existat diuine legi ipso homine vel voluntate remanente et hoc est impossibile et sic patet quomodo verificari possunt dicta anselmi ꝛc. ¶ Ad secundum concedo ꝙ omnis iusticia seu rectitudo simpliciter non secundum quid sicut anselmus diffinauit capitulo nono requirit vel includit gratiam gratuitiuam minor autem dicens ꝙ non omnibus iustis promissa est vita eterna intelligitur de illis qui scd̃m quid sunt iusti et secundum quid iniusti quales describit ibidem. ¶ Ad tertium patet per idem et hoc quod dicitur ꝙ nullus potest velle rectitudinem nisi habeat rectitudinem. intelligendum est de velle sufficienti quo ita eligitur rectitudo quia rectitudo est. hoc est quia deus vult et rationabile est omnino ꝙ sic fiat. ¶ Sed contra primam responsionem quo dictum est anselmus ibi capere negatiuam non impossibilem pro affirmatiuo impossibili questione inaduertẽter ita ꝙ non intendit aduertenter hanc negatiuam esse impossibilem deus non vult me velle qđ vult me velle. ¶ Sed hanc affirmatiuam deus vult voluntatem velle quod non vult eam velle.

¶ Contra dicta propositio est impossibilis etiam secundum dei potentiam absolutam igitur antecedens ex quo infertur scilicet ꝙ deus auferat a voluntate rectitudinem est simpliciter impossibile quod est contra dicta in responsione vel consequentia sua non valet quia ex possibili non sequitur impossibile. ¶ Probatur in principio capituli octaui de libero arbitrio dicit ꝙ totam substãtiam quam deus de nichilo facit potest reducere in nihil a voluntate vero habente rectitudinem non valet eam separare. ¶ Sed prima pars illius dicti non potest intelligi de potentia dei ordinata igitur nec secundo vel l eadem auctoritate equiuocat de potentia dei quod non videtur verisimile. ¶ Ad primum istorum potest multipliciter responderi primo supponendo ꝙ voluntas de facto velit et optet facere ꝙ deus vult eam velle et hoc sine omni demerito annexo et culpe mortali ꝛ tũc potest dici ꝙ si secundum legem nunc ordinatã deus sine illius demerito aufert rectitudinẽ et gratiam a tali voluntate et tamen secundum illam legem velit omnem voluntatem semel rectam semper rectam esse nisi istam rectitudinem demereatur et ista habet eam et non demereatur eam igitur si deus voluntati sic se habenti tollit rectitudinem igitur vult eam velle quod non vult eam velle vel vult eaȝ habere rectitudinem quam nõ vult eam habere ista consequentia est bona ꝛ antecedens est ita impossibile sicut consequens ꝛ sicut dictum est de voluntate non demerẽte. ita et iam potest dici respectu voluntatis inuite vel renuentis perdere beatitudinem. ¶ Aliť potest dici ꝙ voluntas semel recta secundum legem dei tã ordinatã ꝙ absolutã fieri nõ põt nõ recta culpabiliter sine suo demerito ꝛ hoc siue auferat sibi forma qlibet prius eã informãs siue non. ¶ Scd̃o di ꝙ scd̃m anselmũ auferre rectitudinẽ l voluntate ẽ eã facere nõ velle aliqliť ꝛ tñ de⁹ vult taľr eã vellet sic ẽ lpossibile ꝙ de⁹ auferat rectitudinẽ a voluntate qꝛ ipossibile ẽ ꝙ de⁹ auferat a volũtate illđ

tra priorem responsionez ex quo sic remittendo ē status sic igitur primus actus q̄ precessit omnē habitū. a. et actus compositus ex illo et sequētibꝰ sit. c. et compositū ex residuis partibus preter. a. et. d. et totus habitus sit b. tunc queritur an totꝰ habitus. s. b. sit cātus a toto actu. s. c. et pari rōne ex alia parte queritur de actu composito ex omnibus preter primū. s. ipo. d an cābatur ex habitu. b. vel nō si sic videtur eē circulus i causis et per ɔñs idem erit a seipso. ¶ Contra totus. b. ē cātꝰ a quo igitur et similiter totus. d. a quo igitur ē causatꝰ hic pōt responderi secūdum duplicem fantasiam vna q̄ tandē venietur vel ad actū ita remissum q̄ iste non sufficiet viteriꝰ causare aliquam portionē habitꝰ vel ecōuerso sed illud non videtur verū qꝛ nō ē dare minimū actū i spē aliqua mere naturaliter agentium maxime quādo tale i existit toti suo. ¶ Alia fantasia est q̄ in dicto casu ē processus hinc inde sine fine ad semper minꝰ et minus et tūc vltra dr̄ q̄ totus. b. habitus nō ē cātus ab aliquo vno actu sed ab actibus et ecōuerso ē de actu cuiꝰ īfinite partes cāte sunt. a. ptibus. b. habitus totꝰ autē. c. actus non ē cātus ab habitu vel habitibꝰ eo q̄. a. actus precessit omnes per positumꝰ et sic etiam patet q̄ ibi non est circulus i causando nec etiam idem causatur a seipso in tali processu causationis ¶ Si autē queratur vtrum totꝰ habitus. b. sumpto ly totus cathe. causet ibi aliquē actuz et eō vtrū totus actus. c. causet ibi aliquē actuz adequatum sibi. ¶ Respondetur q̄ licet vterq̄ totus causetur neuter tamen totus aliquid causat eo q̄ neuter totus habet aliquid posterius secuz vtrobiq̄ sit processus sine fine. ¶ Aliter respondetur ad istam difficultatem q̄ si potentia non fatigaretur sed posset ꝯtrarie actus sequētes sicut primum cum equali vigore quātum est ex parte sui tunc in casu argumenti semper produceret actuz posteriorem perfectiorem priore et eodem modo habitum vel dispositionem nec eēt incōueniens qꝛ valde cito i tali processu haberetur habitus perfectissimus et actus similiter receptibilis in tali potentia saltem sic q̄ potentia vitaliter cāta actuaretur in tali receptione secus autē ē de receptione passiua tantū respectu cuius non oportet dare perfectissimum actū vel habitū vt patuit in questione prima. ¶ Et si dicis q̄ illud nō videmꝰ fieri. ¶ Respondetur q̄ hoc ē propter potentie fatigationem et distractionem ¶ Item portio habitus vel dispositionis acquisite nō solum iuuat ad actū abstractiuū in absentia obiecti producēduz sed etiā ad actū intuitiuū i presentia obiecti experimur enim q̄ qui sepius per legit psalterium ex dispositione vel habitu quē habet longe facilius legit easdem litteras visas q̄ anteq̄ haberet ta-
3. dubium. lē dispositionē vel habitum. ¶ Tertium dubium secūdi articuli ē vtrum tertia pars ymaginis procedat realiter a scda amor. s. a. noticia videtur q̄ nō quia tūc amor angeli peccātis quo affectauit equalitatez dei processisset ab aliqua noticia aut igr̄ ab obscura dei noticia aut ab altera ¶ Si primū cū obscura noticia fuerit i illo pena peccati seq̄retur q̄ ipsum peccatum angeli processit a pena peccati et ita sequitur q̄ pena naturaliter saltez precessit culpā auctoritate aug. super gene. ii. ad litteram ca. 24 ¶ Si secundum igitur angelus simul fuit i maximo peccato et clare vidit deuz igitur simul fuit miser et beatus qꝛ hec ē vita eterna vt cognoscāt te ꝛc. Jo. 17. ¶ Item tunc pꝰ amor in mente aliqua procederet a noticia et supposito q̄ iste amor sit respectu alicuius obiecti delectabilis cū tūc illa noticia sit verū qꝛ est cognitio alicuius respectu placētis igitur ē verbū per diffinitionē verbi. ¶ Ex quo sequitur q̄ primꝰ amor mentis i illo casu procedit a verbo ɔñs ē falsum quia tūc idē eēt cā et effectꝰ respectu eiusdē qꝛ oē verbum procedit ab amore secundum augustinuz. 9. de tri. ca. 24 et. 12. ¶ Probatur prima noticia procedit ab amore igitur primus amor nō procedit a noticia Assūptū probaꝫ qꝛ pria noticia sēsitiua fit a voluntate copulāte sensum cū sensibili secundū aug. ii. de tri. ca. 2. 4. 7. 9. 21. 29. et quasi p totū librū sed voluntas nō copulat nisi per amorē cū nō habeat aliū actū ꝗ quo sic copulet igr̄ q̄lz cognitio sensitiua procedit ab amore. ¶ Probaꝫ appetitꝰ sēsitiuꝰ potest esse sine cognitiōe igitur intellectiuꝰ Assūptuz probatur quia naturaliter quis haberet tamē et sitim etiā si nūq̄ sentiret aliquid ab extrinseco Item talis dilectio vel eēt eadem cuz intellectione presupposita vel nō si sic cū ista intellectio pari ratione possit fieri odiū dei sicut dilectio sequitur ex positione q̄ dilectio possit eē odium si non ē intellectio igitur deus posset conseruare dilectionē istā destructa ista intellectione ꝛ pari ratione omī intellectione destructa et tunc volūtas posset diligere incognitum contra aug. et contra experientiam. ¶ Et confirmatur qꝛ tūc volūtas vere potest imperare cogitationi de aliquo actualiter non cogitato aut igitur illud apprehenditur i actu aut non. ¶ Si non tunc volūtas operatur volitione circa incognitum. si sic frustra operaretur et hoc etiā erat cōtra casum. ¶ Ad oppositum quinto de tri. ca. 67. et. 77. vtrobiq̄ em̄ dicit q̄ amor procedit de scientia et de ipsa mente ¶ Probatur noticia presupponiꝫ amori sicut probat aug. 8 de tri. ca. 16. et. 10. de tri. ca. 58. et quasi per totum librū. Et tertio de li. ar. dicit hoc ca. 4. q̄ nihil potest amari nisi cognitum quāuis aliquid possit cognosci et nō amari igitur cognitio est aliquo modo cā amoris et non materialis nec finalis igitur effectiua igitur amor procedit a noticia. ¶ Item de hoc vide aristotelem tertio de anima et cōmentatorē cōmēto. 50. ¶ Item. 12. metha. cōmēto 36 sicut appetitus in brutis animalibus ē propter sensum qui apprehēdit voluptuosum ita voluntas siue desideriū intellectus est per intellectum. ¶ Ad istud dubiuz respondetur affirmatiue loquēdo de amore qui est actus amandi vel appetēdi per viā nature causatus et ideo amor huiusmodi inter partes ymaginis proportionaliter. s. in. ymagine increata secūdum augustinum vbi prius arguendo ad partē oppositam huius dubitationis. ¶ Si instes per augustinum 9. de tri. vbi quasi per totum dicit q̄ mēs humana ē ymago trinitatis increate ratione istius trinitatis scilicet mentis noticie et amoris i qua trinitate noticia procedit de mente et amor de noticia et tamē ibi secūdū eū tam amor q̄ noticia sūt vna essentia mentis igitur amor ibi non distinguitur a noticia actualis qua procedit nec noticia actualis que ē ibi proles a mēte ipsa tāq̄ a parēte. ¶ Respondet vnus doctor q̄ amor et noticia tripliciter accipiūtur vnomodo pro potentijs Aliomodo pro habi-

tibus tertio modo pro actibus et secũdum hanc distinctionem dicendũ esset ꝙ secũdum ymaginationem solũ est illa trinitas nõ secũdũ rem cuius partes ymaginate sũt secũdũ augustinũ ipa subã mẽtis secundũ veritatẽ rei extra nisi virtualiter solum qꝛ mens ipsa continet potentialiter illa .a. quorum vnũ realiter procedit ab alio et tertium ab vtroqꝫ. ¶ Ad primum ar. in contrariũ respondet sypß. ꝙ ista noticia actualis que primo fuit clara dei noticia postea fuit obscura qñ de⁹ se subtraxit ab angelo cũ peccauit et ideo amor suus ꝗ fuit primum pctm̃ processit a pena peccati tamẽ nõ vt pena sed vt actualis cognitio sufficiens ad productionẽ amoris et ita pena precessit causalitate primum peccatum nõ tamẽ vt pena sed facta fuit pena propter peccatum et ita vt pena fuit posterior. ¶ Sed apud me est impossibile ꝙ eadem noticia prius fuit clara et post obscura p istũ modũ Aliter dicitur ꝙ actiuum currit in fantasia falsa cũ visio dei vel aliqua simplex apprehensio sufficisset pro noticia a qua procederet amor dyabolicus culpabilis et sic nõ erat qꝛ amor ille erat electiuus presupponens cognitionem compositiuam et diuisiuam et ideo processit talis amor partim a noticia sui partim a noticia componẽte et diuidẽte et ideo alia noticia erat ibi necessaria ad amorem illum ꝙ sola dei noticia clara vel obscura.
¶ Ad secũdũ bene respondet sypß. concedo ꝙ primus amor processit a verbo cõmuniter accidendo verbum pro quacũqꝫ cogitatione actuali sicut loquitur augu. Mo. ca. 10. ¶ Augustinus autem accipit verbũ proprie pro cogitatiõe actuali respectu placiti. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ ad primã sensationem nõ semper oportet habere amorẽ alium ꝙ inclinationẽ naturalẽ potentie cognitiue i obiectũ suum tamẽ al si accidit ꝙ amor elicit⁹ circa obiectum aliquod tenet potẽtiã diu i actuali noticia talis obiecti et hoc qñqꝫ libere et electiue qñqꝫ mere naturaliter et al si ꝑuenit et ẽ cã vt pariatur noticia explicita et distincta obiecti alicuius certi.
¶ Ad quartum respondet sypß. ꝙ appetitus sẽsitiuus nõ põt eẽ sine cognitione nec fames nec sitis licet nõ requiratur aliqua sensatio alicui⁹ extrinseci sed sufficit actio itrĩseca vnius partis i alia et qua cãtur cognitio sensitiua i virtutib⁹ apprehẽsiuis ipsius animalis et ipse loquitur de appetitu naturali et non de actu elicito quo mouet homo vel brutũ ad prosecutionẽ cibi vel potus ex terius ꝑitati. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ volitio non est eadem res cũ cognitione sibi presupposita tempore vel natura et vltra conceditur ꝙ volitio posset a deo conseruari sine tali cognitione sibi ꝑuia et tñ nõ sequeretur ꝙ diligeretur icognitũ qꝛ tunc illa qualitas que prius erat volitio cessaret tunc esse volitio ¶ Sed qꝛ hoc apud me nõ ẽ verũ ideo dico ꝙ talis volitio est met cognitio quedã vt prius patuit in tertia questione prime distin.
¶ Ad confirmationem dico ꝙ volũtas libere põt imperare cogitationem actualẽ et distinctam de quo nõ cogitatur actu demõstrato vt pote contingit qñqꝫ cũ quis audiuit vnũ bonũ verbũ nõ recogitat quod fuit illud tunc precipit volũtas intellectui vt inquirendo recogitet et inueniat illud quod fuerit vel cũ occurrit mihi vn⁹ homo et scio ꝙ vidi illũ et nescio vbi et per imperium volũtatis discurrendo ymaginor loca in quibus fui ⁊ ꝗd fecerim ⁊ similia secũdũ artẽ põi de memoria ⁊ reminiscentia tãdem deuenio vbi vidi eum. ¶ Et cũ af illud cuius actualis cogitatio imperatur aut est actu apprehensum aut nõ. ¶ Dicendũ ꝙ sic in vniuersali et confuse sed non determinate et ita cognoscitur vno modo ⁊ precipitur cognosci alio modo. ¶ Utrum autem volũtas possit diligere incognitum est dubiũ magnũ et teneo ꝙ non tamen quia apud me omnis volitio est apprehensio quedam sicut patet di. p̃ia. et tertia tamẽ qꝛ secũdũ augustinum inuisa diligere possumus incognita nequaꝙ. probatur nõ plus põt volũtas i incognitum ꝙ intellectus assentire nõ apprehenso qꝛ volitio non minus in suo fieri et eẽ dependet ab apprehensione ꝙ assensus. ¶ Item oĩs volitio naturaliter cãta est effectus alicuius cognitiõis ⁊ nullius potius ꝙ illius quod diligitur tali volitione
¶ Sed contra voluntas precipit intellectui consideret .a. aut igitur tunc .a. est actu consideratũ et tunc superflue preciperet voluntas aut non ⁊ sic habetur propositum. Item voluntas põt se cõformare intellectui et suspendere actus proprios et velle istos et etiam sensationes quas experitur etiam si actu eas nõ intelligit. ¶ Item nõ nun⁹ requirit effectũ suũ pre cognosci ꝙ obiectũ eo ꝙ effectũ suũ libere producit a proposito sed primũ non reqrit secũdũ omnes igitur nec secundũ Item voluntas põt intellectionem velle non habere aliquam cognitionem ita tamẽ ꝙ ipsa cõtinuet istã volitionem aut igitur intellectus obediat sibi et tunc stabit volitio sine intellectione aut non ⁊ tũc voluntas non esset potentia libera plusꝙ ignis.
¶ Item si non hoc maxime videtur qꝛ cognitio intellectiua eiusdem obiecti naturaliter sibi ꝑsupposita volitionem causaret probatur falsa quia causa naturalis non potest causare in idem passum vniformiter dispositum contrarios effectus sed stante eadem intellectione potest voluntas velle vel nolle illud quod intelligitur igitur non est causa naturalis vtriusqꝫ. ¶ Item cognitio habitualis videtur sufficere quia habitibus vti possum⁹ cũ volum⁹ secundũ p̃hm igitur non videtur requiri cognitio actualis. ¶ Item dato ꝙ intellectio actualis requiretur ad causationem volitionis tamẽ videtur ꝙ voluntas ex sua libertate postꝙ actus causatus possit istum continuare cessante intellectione quacũqꝫ nã spẽs sensibilis in organo sensus exterioris non minus dependet a sensibili ꝙ volitio ab intellectione. ¶ Sed licet res extra requiratur ad causandũ spẽm istam et visionẽ cõsequẽtẽ tamẽ illa spẽs postꝙ est causata potest per aliquod tempus conseruari sine presentia sensibilis sicut patet per perspectiuos de claudente oculos postꝙ vidit res lucidas et idẽ aug. dicit. ¶ Item non plus requirit actus voluntaris intellectionem ꝙ libera executio exterior actum voluntatis ¶ Sed executio exterior nõ semper requirit actum voluntatis vt patet de illo ꝗ distincte legit horas vel vadit ad ecclesiam. ¶ Itẽ videtur ꝙ saltem respectu alicuius oppositi habere possit voluntas actum suum licet pro tunc illud oppositum non sit obiectum alicuius intellectionis nam qñ intellectio aliqua est i intellectu circũscripta omni alia intellectione posset volũtas velle istã intellectionem et tamen intellectio illo casu posito non est obiectum intellectus

actualiter igitur probo assūptū quia cogitatio
ista potest eē cōueniens licet sit respectu alicuius
odibilis et stante ista cognitione voluntas pōt de
lectari sicut patet per experientiam ista delecta-
tio nō ē respectu obiecti cogniti qz illō ymagina-
tum non ē sibi delectabile per positū igitur ē re
spectu istius cognitionis et per ꝯñs voluntas pōt
velle istā cognitionē licet illā nō intendat qz dele
ctatio huius ē quoddā velle vel saltē velle aliqd
pōt eē respectu eiusdē oī alia cognitiōe circūscri
pta eodē modo pōt argui de delectatione sicut de
actu voluntatis non intellecto. ¶ Ad primū isto
rum patet responsio ex dictis imediate ante istā
dubitationem. ¶ Ad secūdū dicendum ꝙ oportet
voluntatem apprehendere istum actum quem de
bet suspendere et hoc eo modo quo suspendit sci-
licet distincte vel in cōmuni. ¶ Ad tertium negat
assūptum quia non vult quēlibet effectum que li
bere producit sicut vult quodlibet obiectū quod
diligit tamē si effectū suum vellet tūc etiam illū
proportionaliter cognosceret vt quando volūtas
vult aliquid eē diligendū. ¶ Ad quartum dicēdū
ꝙ si intellectus debeat obedire volūtati in illo ca
su oportet ꝙ ipsamet obediat sibi ipsi cessādo ab
omni volitione et ab actus imperati cognitione si
detur alia pars nō sequitur ꝙ ipsa nō sit libera.
¶ Ad quintū minor est falsa de causa partiali ad
varios effectus determinabili libere ab alia cau
sa. ¶ Ad sextum negatur assumptum. ¶ Ad proba
tionem dicendum ē ꝙ habitibus vti non valemus
nisi cum de eorum vsu confusione vel diuisione a
ctualiter cogitamus. ¶ Ad septimum dicitur ꝙ li
cet talis species nō minus dependeat ī suo fieri a
sensibili ꝙ volitio a cognitione prima naturali-
ter tamen amplius dependet ab eo in essendo et
permanendo in aliquo subiecto. ¶ Ad octauū ne-
gatur maior qz executio nō est libera nisi denomi
natione extrīseca nec volūtas cāt illā immediate
sꝫ mediate ꝟtute motiua qz ad hoc ē articulꝰ parisi.
scilicet ꝙ subā creata nihil operetur ad extra per
solum velle hoc em̄ soli deo cōuenit quia dicit et
facta sunt propter quod cessante volitione potest
executio exterior aliquādiu continuari. ꝛ quia so
lū est meritoria bonitate interioris volitionis iō
illa cessante nō ē exterior meritoria sic ꝙ ad nouū
meritum imputetur ꝛ ex hoc concedo ꝙ āmbulans
ad ecclesiā si moreretur in instanti quo cessat ha
bere actum interiorem tantum premium habet ī
celo ꝙ̄ si vltra procederet sine actu meritorio in-
teriori. ¶ Ad. 9. dicitur ꝙ assumitur falsū licet em̄
q̄n̄qꝫ delectemur de aliqua cogitatione tñ hoc nō
fit sine apprehensione illius cogitationis. ¶ Quar

Quartū dubium.

tum dubiū an partes ymaginis create sint equa-
les ꝙ nō quia secūdū augustinū. 15. li. de trini. ca.
62. a singulis bina a binis singula maioribus mi
nora vicūtur et per hoc patet ꝙ non sunt equales
¶ Sed respondetur ꝙ ipse probat hoc secundū su-
os actus ī via et hoc est verū. ¶ Contra si sic intel
ligeret tunc acciperet falsum quia a singulis sin-
gula vincūtur quia nūq̄ vincitur a memoria ab ī
telligentia si itelligit actu memoria meminit suo
modo actu. ¶ Item si sint equales tūc quid mēo-
ria memineret intellectus intelligeret sicut dicit
augustinus. 10 de tri ca. 26. Et magister allegat
libro primo di. tertia. falsitas pbat quia aut hoc
esset verum de intelligere actu primo aut de actu

scdo nō de actu primo quia hoc nō est nisi meminē
si de actu scdo falsum ē quia multa habeo in mēo
ria q̄ non actualiter cogito. ¶ Itē memoria itelli
gētia voluntas nō distinguūt realiter igitur. cōse
quētia patet per hyl. 3. de tri. et per ma. li. primo.
di. 31. vbi dicit ꝙ equalitas et similitudo nō sūt ni
si vbi est distinctio realis Item si sic tunc iste par-
tes forment equales ratione suorū actuum ī pria
qñ essent sanate a langore sicut dicit augu. 15. de
tri. ca. 26. ¶ Falsitas probatur quia voluntas ha
bebit ibi adiuuās puta charitatē que nō excedit
secundum apostolum igitur volūtas plꝰ amabit
ꝙ̄ intellectus intelliget Item in pria erit pfectꝰ
amor sicut dicit aug. 9. de tri. ca. 9. de pura si igit
cognitio equalis sit amori sequitur ibi ꝙ mēs ibi
tm̄ cognoscet se quātū est sed deus ipsā nō cogno
scit nisi quātum ipsa est igitur mens ibi tātū se co
gnoscit ꝙ̄ deus eam cognouit qđ ē impossibile.
¶ Probatur tunc beatus ī patria equaliter ama
ret deum ꝛ omnia alia posito ꝙ eque clare cogno
scat deū et oīa alia quod est impossibile qz cogni
tia equaliter bonis iequalibus magis amat bea
tus magis bonū vt manifestū est. ¶ Item actꝰ ma
lus hic ī via nō est volitus a beato quia tunc ipse
peccaret nec nolitus quia tunc non haberet qcq̄d
vult et tamē talem actum cognoscit igitur. ¶ Ad
oppositum arguitur per augustinum. 10. de trini.
ca. 26. Et magister allegat di. tertia. primi libri.
itē. 15. de trinitate ca. 68 dicit ꝙ hec erunt equa
lia quādo erunt ab omni langore sanata. ¶ Pro-
batur. 9. de tri. ī fine mens amor et noticia eiꝰ tria
sunt quedā sunt et cū perfecta sunt et equalia sūt
si enim mens minus se amat ꝙ̄ est verbi gratia si
se tantū amet mens hominis ꝙ̄ amandū est corpꝰ
hominis cum plus sit ipsa ꝙ̄ corpus peccat et non
amat perfectum amorem sui. ¶ Et nota bene hāc
auctoritatem aug. quia probat solutionem quā-
dā prius positam quia tunc intellectus creatura cō
prehendit aliquid cum cognoscit illud ita perfe-
cte sicut ipsum est ens non autē sicut ipsum est co-
gnoscibile sicut dicit augustinus ꝙ partes ymagi
nis cū sint perfecte nō minus mens nō amat se ꝙ̄
est et nō dicit nō amat se ꝙ̄ est amabilis nā est infi-
nite amabilis infinite diuini amoris. ¶ Ad illud
dubium respondet et bene in quibusdam scriptis di-
cens ꝙ pars dupliciter sumitur pro parte secūdū
fidē et pro parte secūdū ymaginationē hanc di. de
parte ponit cōmētator primo phi. cōmēto. 17. ꝛ vo
co inquit partē secūdū fidē illud quod in re est pe
et partē secūdū ymaginationē voco totum consi-
deratū per modū temporis. ¶ Et suppono ꝙ per
ymaginationem creatā intelligamus mētē huma
nā et per partes potentias naturales eiusdem. s.
memoriā intelligentiam et voluntatē quarū que
libet est tota subā anime que tamen significatur p
quācūqꝫ istarū lectionē per modū partis. ¶ Istas
autē eē equales pōt intelligi multipliciter vno-
modo ratione obiecti. s. ꝙ qcq̄d pōt eē obiectum
vnius pōt eē cuiuslibet obiectū et quicq̄d est ob-
iectum vnius ē obiectū alterius eodem modo ha
bitu. s. vel actu et sic conceditur ꝙ sint equales sē
per tam ī via ꝙ̄ ī pria et hoc vult aug. 9. de tri. c.
9. Aliomodo intelligitur hoc ratione suorum a-
ctuū sic. s. ꝙ nulla earū sit magis impedita ī suo
actu ꝙ̄ alia a suo sed ꝙ quelibet habeat dispositi
onem naturalem cōpletā ī nullo impeditam a suo

proprio actu et isto modo non oportet q̃ sint actu equales in via sed sic ĩ patria equãtur ⁊ hoc vult augu. 15. de tri. ca. 68. vbi vult q̃ memoria itelligentia ⁊ volũtas in via aliqñ sunt inequales quia videmus in aliquo maiorẽ memoriam q̃ intelligentiam et in alio ecõuerso et in aliquo duo hoc amore magis superari sed in patria erũt equales quãdo erunt ab omni lãgore sanate. ¶ Tertio modo põt intelligi equalitas sic q̃ respectu eiusdem obiecti habeat act⁹ eque intensos. ¶ Et de isto sẽsu est speciale dubiũ videtur eñi q̃ sic qꝛ dicit ma. libro ⁊ di. 33. ca. 4. tãtũ vt tradit auctoritas q̃sq̃s ibi cognoscit quãtũ diligit. ¶ Sed respõdet iquit iste doctor q̃ nõ ymo q̃ hoc est impossibile qꝛ charitas habitualis itẽdit actũ dilectiõis sꝫ remota charitate habituali adhuc esset amor ad min⁹ ita itẽsus sicut cognitio qꝛ volũtas ad min⁹ ita intense diligere põt obiectum suum delectabile sicut itellectus ipm intelligit etiã quãcunq̃ adiuueẽ p lumen glorie igitur addita charitate voluntas intensius amat. ¶ Secundo arguit sic iste doctor aliqua claritate cognitionis cognoscit de⁹ sic illa. a. ⁊ petrus etiã cognoscit aliqua claritate cognitionis sic illa. b. tunc. a. ad. b. est certa proportio sic q̃ dupla cum duplata bonitate petri erit. b. duplatũ et per cõsequẽs amor respectu petri duplatus igitur respectu ipsius erit tantus amor intẽsiue sicut respectu dei q̃ñs non est dãdũ de beatis igit amor

Rñsionẽ. est intensior q̃ cognitio respectu dei. ¶ Sed dicta ymaginatio non procedit quia licet ita intense sicut intellectus põt cognoscere vel videre obiectũ delectabile visione naturaliter cãta vel causabili a tali obiecto et potentia cognitiua possit etiaꝫ voluntas illud diligere tam intense si nihil obstet tñ si de⁹ duplet hmõi cognitionẽ vltra intẽsioneꝫ illam quam posset natura talis potentie cognitiue virtute sui ⁊ obiecti dico q̃ voluntas eadẽ manẽs non sufficeret sine alio pmotiuo duplare amorem priorẽ nec sufficit duplatio cognitiõis qꝛ cognitio non ẽ totalis cã sed partialis solum amoꝝ causa aũt quare potuerunt in primis naturaliter causabilibus equari est quia ita fecunda est ⁊ potens talis natura respectu amoris a se causãdi sicut respectu cognitiõis a se causãde respectu eiusdẽ obiecti quãdiu promotiua fuerũt inde paria. ¶ Ex hoc patet ad scõm dato eniꝫ q̃ dupletur visio petri et etiam eius bonitas dummodo non dupletur actiuitas voluntatis non sequitur q̃ duplabitur dilectio erga petrum. ¶ Si tamen duplatur actus non ex natura potentie et obiecti sed a causa voluntaria vel tali modo receditur a proportionẽ equalitatis huiusmodi nisi adimet. ¶ Aliter est dici potest q̃ non oportet duplata bonitate petri vel cuiuscunq̃ obiecti cogniti duplari cognitionẽ quando non duplatur principalior causa cognitionis. s. intellectus qualiter autem sit verum videlicet amor et visio beati sint equaliter intensi quodlibet in sua specie nescio quia isto est questio facti et non est nobis scibile in via peregrinantibus nisi fuerit a deo alicui reuelatum. ¶ Ad primum argumentum istius dubij augustin⁹ loquit de equalitate secundo modo dicta non autem in positione et isto modo verum est q̃ non sunt tres partes iste ymaginis equales in viatoribus communiter qꝛ vt sepius vna pars sic loquendo est in viatore pl⁹ impedita q̃ alia. ¶ Ad secundum respondet sypẽ. q̃ intelligere est duobus modis. vno modo ĩ actu et in habitu. ¶ Secundo modo ibi loquitur augustinus et cum accipitur q̃ sic intelligere non ẽ nisi meminere. Respondetur tamen q̃ hoc est secundũ aliaꝫ et aliam rationem dicit ei meminere prout est cognitionis conseruatiua et dicitur intelligere prout est habitus cognitiuus absolute. Aliter potest dici q̃ iste auctoritates et consimiles intelligende sunt sic q̃ quicquid memoria memineret intellectus potest intelligere et econuerso et ita de nolle et velle. ¶ Ad tertium dicitur q̃ bene pbat q̃ non proprie dicuntur equales quia non realiter distinguuntur et hoc totum conceditur. ¶ Ad quartum respondet sypẽ. q̃ amor est intensior ĩ prima propter causam prius dictam sed patuit q̃ illud medium non necessitat illud ponere sed argumentum tangit vnum dubium facti vnde posset esse sic et aliter et ideo qualiter sit de facto nobis est incertum. ¶ Ad quintum conceditur conclusio q̃ mens cognoscit se tantum quantum deus eam cognoscit referendo q̃titatẽ ad obiectum cognitum non autem ad intensionem cognitionis sicut conceditur q̃ mens amat seipsam quantum deus amat ipsam ⁊ hoc appreciatiue quia neuter amat ipsam nisi q̃tum valet licet deus diligat ipsam in infinitum plus q̃ ipsa seipsam secundum intensionem et magnitudinem perfectionis illius dilectionis. ¶ Ad sextum dicitur q̃ mentem cognoscere eque clare deum et alia potest dupliciter intelligi vno modo q̃ eque proportionatiue et eque cõprehensiue et dixi alias q̃ isto modo in infinitum minus perfecte et minus clare cognoscit deum q̃ seipsam et aliam creaturam visam a se et hoc q̃uis visione multo intensiore videatur deus q̃ aliquid aliud. ¶ Alio modo potest intelligi q̃ eque clare cognoscat deũ et aliud vel alia qꝛ cognitiõe eque intẽsa ĩ spẽ sua cognoscit deũ sicut fac. ⁊ creaturã ibi visã vel q̃ intẽse cognoscit creaturã ĩ specie visionis cõgrua creature. ¶ Et tunc dico q̃ nihil aliud a deo potest in genere pprio ita clare. i. ita intẽse ĩ specie visionis sibi congrue videri siue cognosci a creatura rationali sicut cognoscit de⁹ ab ea que cognitio qua videt deũ replet suam capacitatem nulla specie visionis qua videt deum sed nihil aliud ita intense videtur igit a creatura rationali p cognitionem in genere pprio quã causat potẽtia simul cũ obiecto naturaliter talis et multũ deficit scõm itẽsionẽ a tãta quãta est illa q̃ habet respectu dei. ¶ Diceres nihil aliud posset mẽtẽ replere sui cognitiõe naturalit ab illo ⁊ mẽte cui obijcit cãbilit tñ de⁹ poterit illi⁹ spẽi cognitiõe ipam replere quo posito stat argumentuꝫ vel q̃ partes ymaginis nõ erunt respectu illius creature equales vel q̃ mẽs in isto casu tantum diliget creaturã sicut deum. ¶ Respondetur q̃ hoc nõ est incõueniens prout ly tantuꝫ notat equalitatẽ intẽsionis cũ quo stat q̃ in infinitum plus diligit deum appreciatiue. ¶ Ad vltimum põt concedi q̃ beatus nollit peccatũ esse vel actum malum precipue in aliquo sibi deuoto. ¶ Legitur eñi q̃ sanctus Jo. euãge dixit q̃busdã iuuenib⁹ vidi angelos vestros flentes igit illis angelis displicuit ruina illoꝝ iuuenũ nec tales displicẽtie q̃ pcedũt ex charitate ad primos viatores repugnãt eoꝝ statui btifico nec etiã oĩa fierẽ q̃ optãt fieri circa alios. Sꝫ sufficit ad btitudinẽ q̃ q̃cq̃d optãt sibi ipsis

ꝙ hoc habeant vel ꝙ hoc eis fiat nec estimo ꝙ te-
nentur in omni volito conformari deo sepe nanqꝫ
orant ꝓ salute sibi deuotoꝝ optant eis salutē qui
tamen finaliter dānabuntur qꝛ non sempꝫ eis reue
latur qđ finaliter de talibus erit ꝓ quibus orant
¶ Ad primū principale dꝛ ꝙ ymago dei sumit̄ vno
modo ꝓ substantia mentis creature rationalis q̄
semper dū est memoria intelligētia ꝛ voluntas et
istud bonum non perdidit quo ad substantiam ho
mo per pctm̄ licet perdiderit efficatiam bene ope
randi in īpedimentis q̄ incurrit et hec fuit sua in
naturalibus vulneratio. ¶ Alio mō sumitur pro
ista substantia cum actibus cognitiōis et dilectio
nis dei et actus illos perdidit in quibus forte cre
atus fuit vel etiam quales poterat in statu inocē-
tie et semper si non delinquere potuisset nunc au
tem pro statu nature lapse in tales non potest et
maxime cum seruit peccatis et distrahitur ad ter
ram. ¶ Ad secundum patet per idem. ¶ Ad tertiū
conceditur ꝙ tam mens est ymago dei q̄ homo se-
cundum mentem magis tamen mens eo ꝙ homo
non est ymago dei nisi secundum mentē ꝛ propter
vnumquodqꝫ tale ꝛc. nec obstat ꝙ homo ē ens no
bilius eo ꝙ non est ymago secūdū illud quod ad-
ditur menti sicut etiam secundum illud nec amat
nec intelligit sed secundum mentem. ¶ Aliter re-
spondet sypē. ꝙ homo est ens nobilius extensiue
sed mens intensiue et secundo modo loquit̄ ansel
mus. ¶ Ad quartum dicendum est ꝙ ratione sub-
stantie sue quia ipsa substantia mentis est ymago
dei actus autem non sunt ymago dei sed tantuꝫ ip
sa mens in comparatione ad actus quos potest ꝛ
ideo cum actualiter habet actus huius expressiꝰ
est ymago dei quia tunc magis ducit in noticiam
trinitatis quo ad personalem distinctionem pri-
us tamen ex fide vel reuelatione cognitam quia
vt supra tactum est non de ratione ymaginis vel
vestigij ducere in primam noticiam illius cuius
est ymago vel vestigiuꝫ. ¶ Ad improbationes ibi
factas dicitur secundum magistrum ꝙ ibi non est
tanta similitudo quin ibi sit maior dissimilitudo.
¶ Ad aliam probationem ibidem conceditur ꝙ so
lum innitendo argumentationi a simili quo ad
aliquid cognitio eius nata est abducere ꝛ quo ad
aliud nata est iuuare tamen quia fides firmius fa
cit adherere q̄ argumentum a simili abducat igi
tur excludit abductionem et per hoc iuuatur co-
gnitio mentis. ¶ Ad vltimum responsum est supra
soluendo omnes rationes primi dubij.

Circa distinctionem sextaꝫ vbi inquiritur an ex
hoc ꝙ voluntas dei est natu
ra siue essētia dei sequatur
ꝙ si verbum dei natura dei
filius sit. ¶ Quero primo
vtruꝫ a parte rei in diuinis
sit aliqua non ydemptitas
inter naturam dei et volun
tatem diuinam et ita de ceteris perfectionibus q̄
ponuntur in deo vel deus nec moueat ꝙ plurali-
ter loquor anteq̄ habeatur ꝙ ibi sit pluralitas si-
ue enim hac improprietate loquendi non potest
homo i hac materia leuiter exprimere illud quod
vellet. ¶ Et videtur ꝙ sic quia magister tenet i lit
tera capitulo primo huius distinctionis et probat
per augustinū. 15. de trinitate capitulo. 2. verbum
dei esse filium dei natura non volūtate sed hoc sta
re non potest nisi a parte rei preter operationem
intellectus aliquis esset modus non ydemptita-
tis voluntatis ad naturam qualis non est nature
ad naturam igitur. ¶ Item filius in diuinis proce
dit modo nature et intellectus non modo volun-
tatis quia procedit quomodo natus non quomo
do datus secundum augustinum. 5. de tri. ca. 32. de
paruis et ponitur di. 13. primi capitulo scđo. ¶ Sꝫ
sp̄. ꝓcedit modo voluntatis non modo nature igit̄
a parte rei est aliquis modꝰ non ydemptitatis in-
ter naturam et voluntatem in diuinis quia distin
ctio rationis nihil facit ad processionem illā rea-
lem personalem in diuinis. ¶ Tertio si inter naturā
et voluntatem in diuinis sit sola distinctio causata
ab intellectu aut igitur creato aut increato si cre
ato et ita distinctio presupponitur vel coexigitur
ꝓcessioni personarum in diuinis vt probat argu-
mentum procedēs igitur intellectus creatꝰ p̄sup
ponitur vel coexigitur emanationi p̄sonarū in di-
uinis quod est erroneū si ab intellectu creato cau
saret̄ illa distinctio aut igitur ipse causat eam vt
distinctꝰ ab essentia secundum rationem aut vt in
distinctus ab essentia secundum rationem si scđm
igitur eque essētia causabit illam distinctionem ꝛ
tunc erat distinctio correspōdens ex natura rei qꝛ
ex natura essentie quod est intentuꝫ et preter hoc
qua ratione intellectus esset indistinctus re et ra
tione ab essentia siue a natura eadem ratione vo-
luntas esset indistincta re et ratione ab essentia si
ue a natura. ¶ Sed huiꝰ oppositū videtur deduce
re precedens argumentum si intellectus diuinus
causet istam distinctionem de illo enim querent̄
sicut de primo et erit processus in infinitum. ¶ Ad
oppositum arguo quia dicitur in littera di. 6. p̄mi
ca. 2. voluntas dei est natura seu essentia dei quia
nō est aliud deo esse et aliud velle ꝛ ideo sicut vna
est essentia trium personarum ita et vna volūtas
si igit̄ deus natura est et voluntate deus et si ver-
bum dei natura filius dei est ꝛ voluntate filꝰ dei
est. ¶ Item i summe simplici non est distinctio vel
nō ydēptitas essētialis vel essentialiū sꝫ scđm au-
gustinū sicut allegat magister di. 8. deꝰ vere ꝛ sū-
me simplex ē ꝛ si multiplr̄ dicat̄ na deo hoc ē eē ꝙ
sapiētem vel iustū eē ꝛ si qđ de illis simplici multi
plicitate vbi dixeris quo substātis eiꝰ significetur
in hac q̄stione primo ponā. 3. q̄stiones. Et probabo
eas nō iquirendo hic de atributis vel de signis
hmōi sꝫ de illis q̄ sūt in deo vel sūt deꝰ. Scđo ipu-
gnabo eas ꝑ media aliq̄ opinātium ꝛ soluam illa.
¶ Prima cōclusio intellectꝰ dei ꝛ sapiētia ꝛ voli-
tio que deꝰ ē nō sūt res distīcte īter se vel a natu- 1. cōclusio.
ra dei ꝓbat̄ qꝛ scđm doctrinā sāctorū ꝛ scđm regu
lā anselmi i diuinis omia sūt vnum vbi nō obuiat
relatiōis oppositio. ¶ Scđa cōclusio ꝙ sapiētia di
uina ꝛ volitio dia ꝛ deitas nō sūt i deo īter se disti-
cte formalitates eiusdē rei absolute ſ ꝙ sint eadē 2. cōclusio.
res sꝫ tm̄ distīcte formalitates vel ꝑfectiōes vl̄ for
males rōnes distincte vel modi reales eiusdē rei
inter se ꝛ a parte rei distīcti vel distīcte q̄ddītates
vel cognoscibiles vel qualitercūqꝫ placuerit voca-
re. ¶ Hoc ꝓbo qꝛ hoc dato sequeretur processus ī
infinitū in distinctis formalitatibus in qualibet
earum contentis vel dabit̄ ꝙ sunt inter se distīcte
res quod īprobat cōclusio p̄ma. ꝓbatio ꝯñe quia

vocent̃.a.z.b. illi duo modi vel ille due formalitates q̃ differũt a pte rei formalit̃ z tñ sunt eadẽ res quero igit̃ de re seu de realitate essentie z formalitate eiusdẽ aut sunt idẽ oibus modis a parte rei vel non z eodẽ mõ ex alia parte de realitate sapiẽtie z formalitate eius si sic igit̃ sicut res vel realitas essentie est res siue realitas sapiẽtie ita a. erit. b. ita ꝙ erũt eedẽ formalitates sicut sũt eadem realitas vel si non cũ tñ vt dicit ista respõsio essentia.i. res essẽtie et formalitas ei⁹ sint oibus modis idẽ igit̃ sicut formalitas. b. siue sapiẽtie nõ est a siue formalitas essentie ita nec erit res essentie qð tñ ẽ falsũ ex cõclusiõe prima si realitas essẽtie z formalitas eius vel modus vel quãtitiua ratio vel quicqd vocauerit illud nõ sunt idem omnibus modis a parte rei igit̃ vt prius sequendo fãtasiam de plurib⁹ formalitatib⁹ eiusdem rei alia erit formalitas realitatis essentie ab ipa formalitate essentie z de formalitate formalitatis essentie quero vt prius aut ẽ eadem modis omnib⁹ a parte rei illi date et si sic sicut prius si non ꝓcessus in infinitum s;quit̃ igitur ꝙ nõ plus est concedendum de sapiẽtia z essẽtia diuina ꝙ sint plures formalitates vel modi reales vel rõnales quantitatiue vel etiam entia absoluta inter se distincta a parte rei modo p̃expositio ꝙ̃ ꝙ sint plures res vel plures realitates vel plura entia absoluta sic distincta. ¶ Dices forsitan ꝙ distinguuntur formaliter vel non sũt idẽ formaliter non tñ sunt distincte formalitates. ¶ Sed hoc nõ valet ꝓ istis qꝛ nesci-
3. cõclusio. unt videre ꝙ possunt aliqua distigui formalit̃ vel esse z non esse idem formaliter quin sint distincte formalitates. ¶ Tertia cõclusio ꝙ sapientia diuina omib⁹ modis a parte rei est essentia diuina vl̃ eadẽ essentie q̃bus essentia diuina est eadẽ essentie diuine et sic de qualibet alia ꝑfectione absoluta nec est inter eas aliqua distinctio penit⁹ ex natura rei vel nõ ydemptitas. ¶ Et istõ mouet me multum qꝛ sancti hoc clamãt sicut hoc patet vbiq; i li. sentẽtiarũ vbi de hac materia fit mẽtio z hoc pñi contestantur qꝛ vt dicit cõmentator. 12. metha. cõmento. 29. multiplicitas in deo nõ ẽ nec differẽtia nisi in itellectu nõ in esse inquit magna inquit differentia ẽ inter ea q̃ differũt in esse z intellectu et que differunt intellectu tantũ. ¶ Itẽ tanta ydemptitas z simplicitas z vnitas ponenda est essentie diuine ad quodlibet qð in diuinis ponat̃ a parte rei quãta potest stare absq; repugnãtia manifesta quia hoc videtur seruare sũmam simplicitatẽ dei et vnitatem cuz vnitate cuiuslibet infinite ꝑfectionis simpliciter absq; omni imperfectione. ¶ Sed nulla potest ostendi cõtradictio sequi ex hoc ꝙ sapientia diuina sit omnibus modis a parte rei essẽtia diuina siue eadem quibus essentia diuina ẽ eadem, sibi igitur minor patebit soluendo argumenta in contrarium. ¶ Tertio diuina essentia nihil ẽ quin diuina sapientia sit illud nec ecõtra igit̃ diuina sapientia z diuina essentia sunt ꝑ omnia adinuicem idẽ sicut essentia essentie vel sapientia sibi ipsi. ¶ Quarto oia entia ṽel i reb⁹ ꝓ quib⁹ nulla cõtradictoria pñt verificari simul sũt inuicẽ sũme idẽ s; sic ẽ de deitate z diuina sapiẽtia igr̃. ¶ Dices si maior sit ṽa igr̃ ex opposito si aliq̃ nõ sũt inuicem sũme idẽ de illis poterit ṽificari ɔ̃dictoria s; deitas z diuina essẽtia nõ sunt inicẽ sũme idẽ qꝛ nõ cõuertit̃ idẽ cũ deitas sit aliqd puta filius z tñ

pñitas nõ ẽ idẽ igr̃ de pñitate z deitate vel ꝓ filis pñt simul ṽificari aliq̃ ɔ̃dictoria z si hoc igr̃ ꝓ eadẽ re qꝛ deitas z pñitas sũt idẽ. ¶ Negat vltima ɔ̃ña qꝛ nõ plus valet q̃ ista ꝓ essentia z pñitate verificant̃ ɔ̃dictoria z deitas z pñitas sũt alterũ istoꝝ igit̃ ɔ̃dictoria ṽificant̃ de altero istoꝝ non em̃ sunt aliud idẽ nisi vel eadẽ deitas vel eadem paternitas vel eadẽ spiratio actiua z cõstat ꝙ nec de eadem deitate ṽificant̃ ɔ̃dictoria nec zc. ¶ Et nota ꝙ istis termis pr̃ z essẽtia ṽificãtur ɔ̃dictoria nõ ꝓpter hoc ꝙ pater imediate distinguat̃ formaliter vel alio mõ ab essẽtia vel ecõtra s; ꝓpter hoc ꝙ essẽtia est tres res distĩcte z ex hoc etiã essentia ẽ aliqua res. s. fili⁹ q̃ res nõ ẽ pr̃ et scõs hoc aliq̃ dicũt ꝙ essẽtia nõ distiguit̃ a pr̃e imediate. s. mediãte ita. s. ꝙ essẽtia ẽ fili⁹ q̃ distinguit̃ a patre ¶ S; argumentũ forte alit̃ ymaginat̃ ac si esset aliquid idẽ in re cui tñ deitas q̃ relatio ꝑsonalis vl̃ ꝑsonalis ꝓprietas ydẽptificaret̃ tanq̃ i aliq̃ eodẽ ydẽptitato ab eisdẽ s; nõ ẽ ita ꝙ sit aliqd idem nisi eadẽ deitas ꝓ qua nõ ṽificant̃ aliqua ɔ̃dictoria vel eadẽ ꝑsona vel ꝓ quo etiã nulla ṽificant̃ ɔ̃dictoria z ita currẽdo ꝑ oia q̃ darent̃ de ydẽptitate vere essentie ad pñitatẽ z ecõtra qualis autẽ sit z quãta tractabit̃ postea loco suo ẽ igr̃ i argumẽto figura dictiõis equalẽs huic ɔ̃dictoria ṽificantur de istis igit̃ de hoc istoꝝ vel de hoc istoꝝ a plurib⁹ determinat; ad vnũ aliqð eorũdẽ nõ ei sequit̃ vna pars verificat̃ ꝑ hoc istoꝝ z alia ꝓ alio igr̃ ambo ṽificant̃ ꝓ hoc vel ambo ꝓ illo. ¶ Quisto sic ꝑ se indiuiduus illi⁹ abstracti ꝑ qð abstractũ z etiaz ꝑ concretũ eiusdẽ bñ rñdetur ad q̃stionẽ per quid est de deitate nullo mõ distinguit̃ a parte rei a deitate qꝛ nõ posset certi⁹ vel essẽtiali⁹ ab itellectu ydẽptitate esse istud q̃ q̃dditatiue. ¶ S; ad questionẽ factaz per qd de deitate vel deo rñdet̃ vere et bene ꝙ ipa ẽ iusticia sapiẽtia zc. iusta et sapiẽs zc. minor patet per ansel. monologiõ. 16. vbi ostẽdit ꝙ illi summe essentie idem est esse iustaz ꝙ est esse iusticiam et eodem modo z similiter de his q̃ de illa dici possunt z ꝙ nihil horum monstret qualis vel quanta sit sed quid sit et capitulo decimo septimo ostẽdit ꝙ ita sit simplex vt illa que de ei⁹ essentia dici possunt vnum idemq; in illa sunt et nihil de ea dici possit substantialiter nisi in eo ꝙ qd est et ex hoc concludit ibidem. dicens q̃admoduz itaq; vnũ est quicquid essentialiter de summa substantia dicitur ita ipsa vnomodo vna considerare est quicquid est essentialiter. ¶ Et notanter dicit essentialiter propter notionalia et personalia qꝛ essentia non est aliquid illorum essentialiter per se primo et ibidem. ¶ Illa vero summa essentia nullomodo sic est aliquid vt istud idem secundum alium modum aut secundum illam considerationem, non sic quia quicquid aliquomodo essentialiter est hoc est totum quod ipsa est. ¶ Huic cõcordat bene super cantica sermone. 85. cap. 20. dicẽs deus non aliunde bonus est q̃ vnde magnus est nec aliunde iustus aut sapiens q̃ vnde bonus et magnus nec aliunde fruibilis quoniam hec omnia vnus deus si quid igitur proprie de eo possit dici congruentius dicitur deus magnitudo iusticia bonitas q̃ deus magnus bonus iustus hec ille ¶ Ex istis plane habet̃ minor supradicta quo ad abstractum et quo etiam ad cõcretũ. Et vltra etiã quo ad alias q̃stiões alibi ꝑtractas de mõ loquẽdi

taliū ꝙ ipsa per se p̄dicanť ⁊ hoc ꝑ se primo modo
q₃ in quid nō in quale potuisset vix pleni⁹ loq̄ p₃
etiam ex dictis ansel. ꝙ null⁹ sit mod⁹ nō ydempti
tatis a parte rei nec apud consideratonē in his q̄
substātialiter dicunť de deo quod itelligendū ē si
tales ꝑfectiones significenť signis positiuis mere
absolutis siue ꝓprie siue cōib⁹ ꝑ que notificantur
perfectiōes diue seu ꝑfectio diuina quo ad suū ꝑ
se signatū ī deo nā omnis cognitio simplex ⁊ ꝓpria
diue essentie est etiam eque ⁊ eodēmodo simplex
⁊ ꝓpria diuine iusticie q₃ idem sunt omnino in re.
¶ Sed tñ hoc non obstāte non ē idē. cognoscere di
uinā essentiā esse essentiā siue deitatē ⁊ eam eē iu
sticiam q₃ cōcept⁹ iusticie principaliť vel secūda-
rio iportat extrinseca q₃ iusticia ē qua reddiť vni-
cuiq₃ qḋ suū ē cu₃ hoc etiā verū ē ꝙ quocūq₃ cōce-
ptu cōi tali itelligiť sapiētia q̄ ē de⁹ itelligiť etia₃
iusticia q̄ ē de⁹ ⁊ deitas ip̄a. ſ₃ anselm⁹ locut⁹ ē de
iusticie signato a pte rei et signis eius absolutis
q₃ si inť illa enumeranť signa alia iportātia extrin
seca cadūt sub illa regula exēpla ponim⁹ nō vt ita
sint ⁊ illḋ qḋ iā dictū ē apte p₃ per ansel. ca. 15. vbi
dicit de relatiuis nulli dubiū ē q₃ nullū eo₂ substā
tiale ē illi de quo relatiue d₃ ⁊ ꝓpter hoc vt ibidē
apparet eē summā naturā oīm nō significat simplici
ter diuinā essētiā ſ₃ relatiue. ⁊ ideo si nulla ea₂ re
rū vnq̄ esset q̄re relatiōe summa d₃ ip̄a nō itellige-
reť esse summa nec tñ idcirco min⁹ bona eēt aut essē
tialis sue magnitudinis ī aliquo detrimētū pate-
reť ⁊ iō ibidē omissis illis q̄ relatiue dicuntur ad
alia distinguēda se cōuertit. ¶ Itē pōt argui ꝑ ide₃
oino ē de⁹ finis ⁊ efficiēs creature ſ₃ ꝓducit eā ꝑ
volitionē et finit ea₃ ꝑ deitatē vel bonitatē suam
igiť ista sūt in mente oīmode idē sicut ip̄a deitas
vel diuina bonitas sib ipi. ¶ Itē aliť deitas nō eēt
ꝑ se ip̄am vna entitas summa bona q₃ nisi sit essētia-
liter ⁊ itrinsece sapiētia ip̄a tñ sapiētia qua esset
sapiēs ꝓcelleret ꝑcise sꝑ ipte deitatis bonitatē qḋ
nō est dandū igiť ip̄a ē essentialiť ⁊ itrinsece sapiē
tia. Itē si sapiētia et iusticia nō essēt idē formaliť
in deo tūc nō esset de⁹ eo sapiēs quo iust⁹ ad illu₃
sensū quo frequētissime loq̄tur augu. ⁊ ma alle-
gat et ꝑ oppositū d₃ ꝙ nō eo pater quo de⁹. ¶ Con-
tra tertiā ꝯclusionē si hec sapiētia demōstrata. dei
sapientia īfinita esset essētialiť ⁊ ꝑ se hec bonitas
demōstrata bonitate dei īfinita tūc sapientia ī cōi
esset bonitas ī cōi. tunc oīs sapiētia esset bonitas
q₃ gradus īfinit⁹ vel ali⁹ grad⁹ nō tollit formalē
rationē illi⁹ cui additur ¶ Respōdeť negādo cōse
quētiā q₃ hec non ē ꝑ se sapiētia ē bonitas nā si ta
lis esset ꝑ se bene sequereť quod īfertur nec etia₃
hec ē vera ꝑ se hec sapiētia diuina ē bonitas diui
na l₃ iste sint cōcedende in sensu diuiso sapientia ꝑ
se ē bonitas vel hec sapiētia. s. diuina ꝑ se ē boni-
tas etiam si. a. esset cōceptus simpliciter īdiuidua
lis vel specificat⁹ absolut⁹ illius sapiētie q̄ de⁹ est
et. b. similiť illius bonitatis q̄ deus est hec esset ꝑ
se vera. a. est b. qḋ vero ymaginať argumentū de
gradib⁹ infinitis additis sapiētie vel bonitati qḋ
nō tollit rationē illi⁹ cui addiť. ¶ Dicendū ꝙ hoc
est verū ꝙ grad⁹ tāt⁹ vel tantus ꝑcise sub ratione
īntēsionis non variat sp̄em cū quo stat ꝙ sapiētia
vel bonitas infinita est alterius ratiōis et speciei
q̄ sapiētia vel bonitas finita nō tñ accidit illa di-
uersitas ꝓpter finitatem et infinitatē sed propter
essentialē differentiam rerum inter se. ¶ Secun-
do arguitur si sapientia diuina esset per se seu for-
maliter bonitas igiť haberet diffiniri ꝑ bonitate₃
qḋ est falsū. ¶ Dicēdū ꝙ illa sapiētia q̄ ē de⁹ si dif
finiri posset diffinitiōe q̄d rei eq̄ biñ posset diffiniri
ꝑ cōceptū bonitatis sicut ꝑ cōceptu₃ sapiētie ⁊ ecō
uerso vel forte oporteret vtrūq₃ illo₂ cōceptuum
et multos alios in diffinitione cōpleta ponere vel
in se explicite vel in suo añte. Verbi grā. dicendo
a. est deitas tam poniť cōceptus sapiētie ⁊ bonita
tis et cuiuslibet ꝑfectiōis simpliciť nonq̄dē ī se ſ₃
in suo añte ad modū quo cōceptus entis ⁊ substan
tie et corporis poniť ī suo añte ī diffinitiōe dicēdo
hō est aīal ratiōale. ¶ Itē dam. li. 1. ca. 4. quecūq₃
dicim⁹ ī deo affirmatiue nō naturā ſ₃ q̄ circa natu
rā ostēdūt ⁊ si bonū si iustū si sapiēs. et si q̄dcunq₃
aliud dicať nō naturā dicit dei ſ₃ q̄ circa naturam.
Et ca. 9. dicit videť quidē pricipali⁹ oīm q̄ de deo
dicūtur illū eē q̄ ē totū eñ ī se cōprehēdes. habet
eē velut quoddā pelag⁹ substātie īfinitū et currit
ꝯfiter ibi ꝑ alia noīa ꝓbāa. ꝙ nō ostēdūt sciēt am
dei. ¶ Dicit ip̄e itelligit ꝙ nos nullū nomē hēm⁹
de deo cui ꝑcise correspōdeat aliq̄s cōceptus q̄ ꝑcise
significet substātiā dei seu deitatē ip̄am q₃ vt ipse
ibidē dicit de deo qḋ ē impossibile dicere scḋ₃ sub
stantiā nec hoc nomē q̄ est q₃ illud scḋm ip̄m ca. 9.
ipsius essētie demōstratiuu₃ ē et nō ei⁹ ꝙ q̄d ē nec
hoc nomē de⁹ q₃ sicut ibi ꝓbat ꝑ beatū dyonisium
ꝙ illud d₃ a creare vel circūsꝑ vniuersa vel ab ar
dere de⁹ eñ ignis cōsumēs oēm maliciā ē ⁊c. nec
ens nec substātia nec cognitio sicut ondit capi. 4.
vbi cū dixisset ꝙ de deo ipossibi. e ē dicere secūdu₃
substātiam dicit ꝙ familiari⁹ ē ex oī ablatiōe face
re rationem. nihil enim illorum que sunt est non
vt non ens. sed vt super ens et super omne ens et
omnino super substantiam et super cognitionem
hec ille. Nullum igitur tale nomen secūdum ipsū
precise deitatem significat sed etiam aliqua que
circūstant deitatem. ī creata vel creabilia. ¶ Sed
quia indifferenter loquitur de omibus positiuis
certum est ꝙ substantia aut ens nō dicit aliq̄d qḋ
circunstet deitatem tanq̄ aliquid in deo differens
formaliter a deitate verba igitur sua sunt excessi
ua et indigent glosari dicto modo vel aliquo quī
placebit magis tamen credendum est augustino.
15. de trinitate capitulo octauo de paruis et 9.
di. ꝙ deus dicitur sapiens bonus iustus secundum
substantiam sicut dicitur spiritus secūdu₃ substā-
tiam. ¶ Unde sciendum est ꝙ isti termini absolu-
ti ens essentia et cōsimiles habent cōcept⁹ sibi cor
respōdētes quidditatiue significantes deū ita be
ne sicut signat alia entia nec significant aliquid re
pugnans deo sed conceptus correspondētes istis
terminis connotatiuis iustus sapiens et consimi
libus quando secundum naturalem modum in no
bis generantur tunc sicut nostra naturalis cogni-
tio incipit a creaturis ita tales conceptus repre-
sentatiui sunt suorum significato₂ secundum mo-
dum habendi quem in creaturis videmus. Ver-
bi gratia conceptus huius termini iustus vt sic si-
gnificat aliquem habentem habitum iusticie ⁊ vt
sic etiam iusticia significat habitum inherentem
alicui et directiuum secundum dictamen rationis
cum quo stat ꝙ idem concept⁹ ex ipositione signifi
cat illū q̄ essētialiter ē iusticia ⁊ se ip̄o essētialiter
scḋm rationē act⁹ vel si de⁹ infunderet alicui cōce
ptū correspondenť significātē ille etiā significaret illū

quī essētialiꝫ ē iustꝰ vel iusticia. ¶ Itē arguiꝫ per ratiōes alias ꝑmo q₂ demōstratio emanationum diuersarū necessario presupponit distinctionē principioꝝ elicitiuorū ⁊ non distinctionē rei igiꝫ distinctionē eoꝝ ex natura rei. ¶ Respōdeo de qbꝰ emanationibus loqueris tu aut de passiuis ⁊ hoc ē verum q₂ generatio passiua presupponit patrē scōm ſpm ⁊ spiratio passiua patrē ⁊ filiū ſꝫ nō ꝑsupponit distinctionē principioꝝ absolutoꝝ nec realem nec scōm rationem. ¶ Si loq̄ris de emanationibꝰ actiuis ille non eliciunꝫ nec pricipianꝫ plusq̄ deitas ipa vt hꝫ alias declarari. Itē tunc i diuinis nō esset vna ꝓductio ꝑ modū nature ⁊ alia ꝑ modum voluntatis siue libertatis. ¶ Ad illud ꝑ idē dicit okā de libertate stricte sumpta vel large. ff. enim libere ꝓducitur primo modo volūtatis amabiliter q₂ ꝓducitur a duobꝰ ꝓducēte ⁊ ꝓducto sicut amor non tū libere cōtingēter filiꝰ aūt ꝓducitur ab vno productio vero intellectionis non ꝑsupponit itellectū ad ꝓductū sed volitio ꝓduciꝫ ab aia itellectiua ⁊ itellectione priꝰ natura ꝓducta. ¶ Et vlteriꝰ dicēdū cū okā ꝙ idē penitꝰ pricipiū idistinctuꝫ posset eē pricipiū naturale respectu vniꝰ pricipiati ⁊ liberū respectu alteriꝰ. ¶ Itē arguiꝫ si aliqua sint idē realiꝫ ⁊ formaliꝫ adequate seu ꝯuertibiliꝫ qcq̄d ꝑ se cōuenit vni ⁊ alteri. Sed sic nō ē de itellectu diuino ⁊ volūtate diuina igꝫ minor pꝫ tū quia actꝰ dicēdi ꝟbū ē actꝰ memorie ⁊ nō volitatis tū q₂ ꝟbū ꝓduciꝫ ꝑ actū itellectꝰ nō ꝑ actū volūtatis ⁊. ſſ. spiraꝫ ꝑ actū volūtatis nō ꝑ actū intellectꝰ tū q₂ deꝰ ex natura rei itelligit ꝑ itellectū nō ꝑ volūtatē ⁊ vult ꝑ volūtatē nō ꝑ intellectū q₂ si vellet ꝑ itellectū seq̄reꝫ ꝙ naturaliꝫ vellet qcq̄d vult sicut itelligit qcq̄d itelligit ꝯñs ē falsū tū q₂ voluntas ex se determiatur ad volēdū aliqđ obiectū eē ⁊ itellectꝰ eiꝰ nō ex se determinaꝫ ad itelligēdū illū esse tū q₂ itellectꝰ diuinꝰ itelligit mala ⁊ tū volūtas diuina nō vult mala igꝫ nō sūt idē formaliter. ¶ Rñdeꝫ ꝙ maior de vi volūtatis icludit repugnātiā pōt tū cōcedi ad bonū itellectū tū i ꝓprietate loquēdi notādo idē ꝙ tū alio ⁊ alio mō significaꝫ minor etiā posset hꝫe ꝟitatē ad hūc sēsū aliq̄ ꝓpositio ē ꝑ se ꝟa q̄ ꝓbat aliqđ ꝑdicatū de hoc ꝯceptu ꝯpositio itellectꝰ diuinꝰ ⁊ tū q̄ ꝓbat idē ꝑdicatu de hoc ꝯceptu ꝯposito volūtas diuia nō nā hec ē ꝟa ꝑ se primo mō itellectꝰ diñꝰ ē itellectꝰ diñꝰ ⁊ tū hec nō volūtas dia ē itellectꝰ diñꝰ. Sed sic nō sumitur minor sub maiore nec valꝫ discursꝰ. ¶ Si aūt minor dꝫ eē ad ꝓpositū opꝫ vt ad aliā itētionē accipiaꝫ. s. ꝙ aliq̄d ꝑ se cōueniat illi rei q̄ ē volūtas diña et voceꝫ. b. ita ꝙ si. a. ⁊. b. sint signa ꝓpria mere absoluta ⁊ positiua ⁊ simplicia hec sit ꝑ se. a. ē. c. ⁊ non hec. b. ē. c. ⁊ tūc negaꝫ. ¶ Ad pmā ꝓbationē dico ꝙ actū dicēdi ꝟbū. i. gñationē actiuā eē actū memorie pōt multipliꝫ itelligi primo ꝙ memoria sit pricipiū illiꝰ actꝰ ⁊ hoc falsū ē q₂ nō pricipiat. ¶ Scđo ꝙ ille actꝰ actuet ⁊ ꝑficiat memoriā i diuinis ⁊ hoc iterꝫ falsū ē q₂ nō ē ibi ꝑfectio ⁊ ꝑfectibile. ¶ Tertio sic ꝙ gñatio actiua q̄liscūq₃ i re aliꝫ se hēat ad a. ꝙ sit memoria diña q̄ memoria ē q̄libꝫ ꝑsonaꝝ singulari ⁊ similꝫ oēa ꝙ ad. b. ꝙ sit volūtas diña q̄ deꝰ est ⁊ hoc iterꝫ falsū ē. ¶ Quarto itelligiꝫ ꝑ appropriationem tm̄ vel aliq̄ simili mō ⁊ hoc bñ ꝯcedo. Sed hoc nō ꝓbat minorē i sēsu quo negaꝫ minor rō aūt appropatiōis vl' equalētia rñsionis ꝑtacta est vna i rñsiōe ad argumētū ꝑcedēs vbi dictū est de ordie ꝓductiōis i diñis scōm modū itellectiōis ⁊ volitiōis i aia vel aliqualꝫ ratio quā assignat ma. li. primo di. 34. ca. 6. ¶ Illud igit nisi eꝫ vocabuluꝫ memorie ꝑmittaꝫ ibi sumi aliqñ notionaliꝫ aliꝫ ꝙ vocabulu deitatis vel essētie nō hꝫ concedi ꝓprie ꝙ memoria dicat ꝟbū magis q̄ ꝙ deitas generet filiuꝫ ſꝫ bñ ꝑ appropatione pōt dici ꝙ memoria. i. pr̄ q ꝑ appropatione dꝫ memoria dicit ꝟbū vl' alio mō simili exponaꝫ hmōi. ¶ Ad scđam ꝑ idē penitꝰ.

Rem.

¶ Ad tertiā nego assūptū q₂ deitate ipa itelligit ⁊ vult ⁊ volūtate itelligit ⁊ itellectu vult vt supra i simili dixi i q̄stiōe vltia prie di. artl 4. ¶ Ad ꝓbationē assūpti nego ꝯñam ſꝫ tū sequit ꝙ sicut ꝑ itellectū naturaliꝫ itelligit aliq̄ q̄ tū non naturaliter vult ita ꝑ volūtatē naturaliꝫ itelligit aliq̄ q̄ nō naturaliꝫ vult q₂ lꝫ itellectꝰ diñꝰ sit oibꝰ mōis idē die essētie qbꝰ ipa ē eadē sibi ⁊ similiꝫ etiā voluntati tū deū naturaliꝫ itelligere q̄dā nō est deū naturaliꝫ velle ista eadē q₂ deū velle aliq̄ factibilia nō solū est illā volitionē esse ſꝫ etiā illa eē vel esse futura ⁊ hoc deo auctore totali vel pricipali et ideo hec ꝓpositio deꝰ vult talia totū hoc qđ dictū ē iportat. ¶ Sꝫ deū itelligere illa nō ē illa eē neq₃ fore deo auctore q₂ itelligit nō nulla q̄ nec sūt nec erūt nec fuerit scōm magistrū sētētiaꝝ. ¶ Ad quartū dico ꝙ ad eūdē sensū quo scōm ꝟitatē sermonis diña volūtas ꝺeꝫminaꝫ ex se ad volēdū aliq̄d eē ⁊ itellectꝰ diñꝰ determiaꝫ ex se ad volēdū illđ eē lꝫ vnꝰ sermo nō sit ita ꝑ se sicut alter. ¶ Sꝫ nō opꝫ si itellectus vel volūtas q̄ deꝰ ē deꝫminaꝫ ad volēdū hoc eē ꝙ ꝓpꝫ hoc deꝫmineꝫ ex se ad itelligēdū hoc esse ⁊ ecōuerso ⁊ causa ꝑtacta ē iā imediate hec eꝫ ꝑ omnia habēt veritatē nō ꝑ aliquā nō ydemptitatē a parte rei inter itellectū ⁊ volūtatē diuina. ¶ Sꝫ q₂ predicata aliud ⁊ aliud iportant ⁊ attributi eidem omnino signia diuersis expresso. ¶ Ad quintam sicut ad tertiam quia sicut intellectus dei intelligit mala fieri ita etiam et voluntas eius intelligit mala fieri et sicut volūtas diuina nō vult mala fieri sic etiam intellectus diuinus non vult mala fieri. Item aliter arguitur aut nomina accidentalia et conceptus correspondentis omnino significant idem in deo autem si non propositum si sic igitur sunt nomina synonima quod non videtur concedendum. ¶ Respondetur negādo consequentiam quia licet in deo idē sit oimode ꝓ quo quodlibet taliū supponit alibi tamē pro aliquo supponit pro quo non aliud aliquid enim i creatura cōtinetur sub conceptu sapientie qđ non sub ꝯceptu amoris vel iusticie et sic de similibus. ¶ Dices saltem isti termini erunt synonimi diuina sapientia diuina bonitas et ita de aliis. Dicendum ꝙ nō plꝰ q̄ isti iste homo et hoc aial q₂ licet ly hoc aial nulli conueniat nisi cui ly iste homo tamen plura significat q₂ oia animalia nō sic alter. ¶ Item si omnino idem significet ex parte dei hic erit nugatio deus iudex iustus fortis ⁊c. vel saltem hic deus sapiens intelligens volens ⁊c. ¶ Dicenduꝫ ꝙ ex primo exemplo non sequitur nugatio quia non sunt nomina connotatiua vel respectiua vel negatiua non ordinata per se secundum sub et supra tūc eꝫ esset nugatio vt hic inuisibile incognoscibile ⁊ sic de similibus de secundis exemplis dicēdum ꝙ ibi nugatio excusatur per figuram. ¶ Sciendum tū ꝙ omnia ista dici possunt sine nugatione ⁊ licet i deo significet vnā simplicissimā perfectionū eminēter

omnē perfectionē simpliciter cōtinētē in creatu-
ris tñ significāt perfectiões diuersas ⁊ accidētia
superaddita sicut velle ⁊ intelligere sunt distincti
actꝰ seu accidentia in hoīe ⁊ ꝙ tam velle ꝙ̄ itelli
gere ē perfectio simpliciter eminent attribuit deo
¶ Ad primū pricipale dico ꝙ magister glosat hoc
vltimo ca. huius di. de volūtate pcedēte vel ante
cedēte. ¶ Ad scdꝫ pꝫ vt pusꝰ dico tñ ꝙ pcedere quō
natus est nasci ⁊ quomodo datꝰ ē spirari ⁊ nasci ⁊
spirari realiter distinguuntur sꝫ ex hoc nō sequitur
ꝙ intellectus ⁊ voluntas in deo distinguunt vt pusꝰ
tactū est. ¶ Ad tertiū dico ꝙ nec re nec rōne distin
gunt intellectꝰ qui ē deus ⁊ volūtas ꝙ̄ est deꝰ nec
quocūqꝫ signo signat vnū quin ⁊ reliquum codē ⁊
ideo nō sequit ꝙ aliqua distinctio vel non ydēpti-
tas realis vel etiā distinctio ratiōis inter intelle-
ctū ⁊ voluntatē in deo p̄supponant emanatiōibus
actiuis psonaꝝ passiuis tñ presupponit distinctio
realis patris et filij quia pricipiū filij est solus pa
ter. s. s. pater ⁊ filiꝰ ⁊ sic est finis. q. 19.

Ueritur secundo circa eā-
dem distinctionē. ¶ Utrū deꝰ sit realiter
⁊ per se primo mō sapiens ⁊ intelligens
⁊ sic de similibus videt ꝙ non qꝛ creatu
ra intellectualis ē p accidens sapiens igit deus.
¶ Consequētia probat quia iste terminꝰ sapiens
vnitate est cōis deo ⁊ creature sapienti igit vni cō
uenit essentialiter p suo significato ⁊ alteri ⁊ ecō-
uerso nā ꝙ vni est substantia nō est accidens alteri
primo phisicoꝝ. ¶ Cōtra sepissime dicit augustinꝰ
⁊ recitat in multis locis primi sētētiaruꝫ quicqd
de deo ad se dicit scdm substantiam dicit sicut sapi
ens bonꝰ ⁊ huiusmodi. ¶ Et libro quarto allegat
magister di. 8. primi de hoc ē esse quod ē, fortē eē
vel sapientem esse ⁊c. ⁊ di. 45. cap. primo volūtas
siue volens de deo scdm essentiam dr non est enim
aliud velle ⁊ aliud esse patet hoc etiaꝫ p augusti-
1. articulꝰ. num in quinta pbatiōe tertie cōclusionis pceden-
1. cōclusio. tis questionis. ¶ Prima cōclusio omis conceptꝰ
simpliciter abstractus absolutus affirmatiuꝰ cō-
munis deo ⁊ creature est cōceptus quidditatiuus
illius rei simplicis que deꝰ ē ⁊ sibi cōuenit in qd.
¶ Ad cuius pbationē supponitur ex pcedēti que-
stione nullam penitus esse distinctionē inter sapi-
entiam ꝙ̄ deus ⁊ quācūqꝫ diuinam perfectionē ab
solutam. ¶ Secūdo pmitto ꝙ illa res que deus ē
pōt tripliciter exponi per pronomen demonstrati-
uum absqꝫ omni addito dicendo hoc vel cum ter-
mino communi sibi addito. Dicendo hoc ens vel
hec res vel per nomen propriuꝫ quomodo hoc no
men sortes significat illā rem que est iste homo et
qꝛ illius rei que deus est non habetur nomen ma
gis propriū ꝙ̄ sit hoc nomē deꝰ vtor isto vt sit pro-
prio noīe illiꝰ rei siue sit propriū illi in significā
do siue non. ¶ Tertio suppono ꝙ idem cōceptꝰ cō-
ueniens sapiētie intellectionis volitiōis et sic de
similibus cōueniunt deo ⁊ creature ⁊ ideo nomis
ista absoluta vniuoce dicūtur de deo ⁊ aliquibus
creaturis. his suppositis probatur prima cōclusio
per auctoritatem anselmi i pcedenti qōne posi-
tam. ¶ Item omnis talis conceptꝰ abstractus est
quidditatiuus respectu cuiuslibet sui p se indiui
dui a quorū qōlibet imediate ē abstrahibilis. sed
conceptus sapientie ē sic imediate abstrahibilis
a sapientia creata ⁊ increata ⁊ similit conceptꝰ in-
tellectiōis ⁊ sic de similibus mere absolutis ⁊ ab
stractis tanꝙ̄ cōe quoddam transcendens a suis p
se contentis igitur est conceptꝰ quidditatiuus re
spectu vtriusqꝫ maior patet qꝛ non ē maior ratio
ꝙ sit quidditatiuus vnius eoꝝ ꝙ̄ alteriꝰ ex quo
vtrūqꝫ eorum est per se singulare suū eque. minor
patet ¶ Tertio supposito conceptus sapi
entie ē cōis deo ⁊ alicui creature igit est abstrahi
bilis ab eisdem. ¶ Secūda cōclusio cōceptꝰ cōcre 2. cōclusio
ti dictorum abstractorum etiā pdicantur inqd de
deo ita ꝙ sicut hec est in quid deꝰ vel deitas est sa
pientia sic ⁊ ista deus vel deitas ē sapiens vel hic
est sapiens demonstrando deum pbatur cuicunqꝫ
precise eodem sui conueniunt talis conceptꝰ ab-
stractus cōueniat et talis cōcretus si illi cōueniat
inquid abstractꝰ cōueniet ⁊ concretꝰ in quid ɔña
patet iductiue nāqꝫ eodem sui penitus est deꝰ enti
tas ⁊ ens ideo sicut ē in quid hic est entitas ita est
in qd hic ē ens ⁊ econuerso sic etiam qꝛ eodē sui ē
deitas et deus ideo sicut hec demonstrata deitate
est in quid deitas ita est in quid deus sed deus eo
dem sui omnimode est sapientia et sapiēs volitio
⁊ volens igitur ⁊c. ¶ Contra hec demonstrata hu-
manitate tua est humanitas in quid ⁊ tamen hec
non est homo in quid qꝛ potest eē ⁊ non esse homo
puta si assumeretur a persona diuina. Similit hec
est inquid humanitas demonstrato toto sorte pre
ter digitū ⁊ tamē hec non est in quid homo qꝛ hic
non est homo. similiter linea est longitudo ⁊ lōga
ratione eiusdem rei et tamen loquendo in quid ⁊
non longa in quid quia potest fieri breuis eadem
longitudine remanente. ¶ Ad primum ista instan-
tia non est ad propositum quia iste terminus ho-
mo vt sic sumitur est nomen suppositi et per conse
quens terminus implicite negatiuus nulli rei in
quid conueniens expresse solo pronomine demon
stratiuo per idem ad secundum exemplum. ¶ Ad
tertium dicendum est ꝙ sicut magnum et paruum
quādoqꝫ accipiuntur relatiue sicut patet et predi
camentis et quandoqꝫ absolute sicut patet per cō
mentatorem quinto methaphisice vbi ponit hāc eq
uocationem ita etiam de longitudine latitudine
et de longo lato nā quandoqꝫ accipiuntur relati-
ue et ita est aliquid quod est latum respectu vniꝰ
est strictum respectu alterius et quod ē breue re-
spectu vniꝰ ē lōgū respectu alteriꝰ ⁊ sic hmōi ab-
stracta lōgitudo put ponit i diffinitiōe linee non
corrñdet huic latū. ¶ Scdo mō accipit absolute ⁊
tūc dicta abstracta corrñdēt eis ⁊ sicut hec ē i qd
linea ē lōgitudo ita ē in qd linea ē longa. ¶ Scdo
pricipalr arguit sic. sit. a. cōceptꝰ pprꝰ illiꝰ rei. simplr
simplicis ꝙ̄ deꝰ ē. ¶ Tūc sic ois ɔceptꝰ ɔcretꝰ abso
lutꝰ ⁊ positiuꝰ ꝙ̄ pdicat de. a. eq essetialr vel essen
tialr sicut ɔceptꝰ cōcretꝰ adiectiuꝰ ꝙ̄ sicut ps diffi
nitiōis alicuiꝰ rei pdicat de ɔceptu pprio istiꝰ rei
pdicat de. a. i qd p se ⁊ primo mō qꝛ hic nō distiguit
qd ɔtra q̄le substātiale sꝫ ɔceptꝰ alicuiꝰ sapiētie ē
hmōi respectu. a. igit maior pꝫ p pbꝫ qꝛ q̄lꝫ ps diffi
nitiōis pdicat de suo diffinito p se primo mō ex pmo
posterioꝝ ⁊ aduersarij ē hoc ɔcedūt. ¶ Aīt ⁊ bñt
ɔtra ꝙ illō pdicat i qd ⁊ p se primo mō de aliq qō p-
dicat de illo sicut diffinitio vel ps diffinitionis vl
ipsamet. minor pbatur qꝛ tota causa quare talis
pars diffinitionis vel quecūqꝫ conceptꝰ concretus
alius pdicat p se primo mō de diffinito vel de aliq
alio ē quia significatum suum vel abstracti sui est

essentia vel pars essentie significati illius de quo verificatur huiusmodi pars diffinitionis vel huiusmodi concretum positiuũ et mere absolutum ⁊ nihil extrinsecũ cũ significãs cũ hoc ꝙ sit predicatio directa propter hoc enim ista ẽ per se primomodo hõ ẽ animatus a anima ẽ animatum quia anima est pars hominis vel animalis vel hominis. ¶ Similiter ista angelus est natura subãl' quia abstractum huius concreti subãl' scilicet subã significat per se illã essentiã quã exprimit hoc nomen angelus sic etiam ly ens predicatur in quid de quolibꝫ qꝛ per se significatũ sui abstracti est essentia vel ps illius de quo verificatur concretũ entis constat autẽ ex precedenti questione ꝙ a est essentialiter illud quod per se significatur per conceptum abstractum sapiẽ. ⁊c. ¶ Sed contra propositio composita ex terminis concretis est indifferenter modo in quid vel in quale tamẽ verificatur de simplici sicut esset si suis abstractis correspondere͂t in deo aliqua realiter demõstrata tũc ista predicatio de⁹ est sapiens esset demõstratiua et in quali igiꝉ ⁊c. maior patet quia termini concreti indifferenter significãt suppositũ siue suis abstractis correspõdeãt eedẽ res siue diuerse in eodẽ supposito vt sapiens significat vniuoce cũ dicitur deus est sapiẽs et angelus est sapiens et hõ vniuoce dicitur d' xpo et aliis hominibus et deus vniuoce de xpo ⁊ filio dei ante incarnationez et hoc vniuoce videꝉ ꝓ deo et creatura subã est sapiens. ¶ Respondetur negãdo maiorẽ. ¶ Ad probationem dico ꝙ concesso eo quod ponitur in probatione nõ sequitur ex hoc veritas maioris quia dicendo album ẽ coloratũ et hõ est coloratus ly coloratum vtrobiqꝫ significat subiectum et vtrobiqꝫ stat vniuoce et tamẽ ꝓma probatio ẽ in quid secunda est in quale accidẽtale. ¶ Secundum ꝙ ibi assumitur ꝙ sapiẽs vniuoce dicitur de deo et angelo si secundum aliquã rationem huius termini sapiens hoc forte concederetur adhuc non sequitur si hec priuatio est in quale angelus est sapiens ꝙ etiam ista sit in quale deus est sapiens. ¶ Item negari potest minor dicte rationis quie similiter potest intelligi temporaliter talis distinctio ĩ deo saltem per impossibile vnomodo sic ꝙ sapia esset accidens inherens deo sicut nunc est respectu hominis vel angeli et tunc ista propositio deus est sapiens bene esset ꝑdicatio in quale. ¶ Secundo sic ꝙ sapiẽtia eẽt ps que vna cũ deitate constitueret vnũ compositum sicut ex materia et forma fit vnum et tũc si in ista deus est sapiens ly deus staret pro altera parte illius compositi s. pro deitate adhuc ista esset ĩ quale deus est sapiens sicut si preter animam intellectiuam in homine poneretur sensitiua ita ꝙ cõpositum ex corpore et sensitiua esset propriũ perfectibile per intellectiuam sicut multi tenẽt tũc demonstrato cõposito ex corpore et sensitiua hec eẽt in quale et per accidens vera hoc est intellectiuũ sicut nunc ista materia est animata. ¶ Tertio ꝙ in ista propositione deus ẽ sapiens ly deus staret pro composito ex deitate et sapiẽtia et tunc nihil obstaret quin ita esset in quid et per se primomodo deus et sapiens ita bene sicut nunc ista hõ est animatus vel rationalis et hoc sufficit ad falsificandũ minorẽ que est conditionalis. ¶ Item cõfirmatur hec dicta ratio hic nõ est formalis cõcept⁹ deus nõ est sapiẽtia igitur deus nõ est sapiens quia sic tenent in omni materia in quã est de forma consequẽtie oppositum consequẽtia stat cum añte ⁊ per consequens obligatus ad sustinendum ꝙ non sit sapia non habet concedere ꝙ nõ sit sapiens ⁊ ꝑ consequens esse sapiẽtẽ. ¶ Probatur de deo in quale nõ subãli modo sicut tunc. ¶ Respondetur negãdo vltimam consequẽtiam etiam consequẽtia de qua fit mentio in añte licet nõ sit formalis est tamẽ necessaria tenẽs per hoc medium intrinsecũ necessarium impossibile est deum esse sapientem sapia que nõ est ipse. ¶ Secundo arꝉ principaliter ex radice precedentis rationis hec predicatio deus est sapiens modo est vera et nata eẽt eẽ vera quãtuꝫ est ex formali consequẽtia terminorũ si sapientia nec esset deitas nec pars deitatis igitur non ẽ predicatio in quid. ¶ Cõseqñtia probatur quia ois predicatio in qd requirit ꝑ consequentiã formalẽ ꝙ res significata per predicatum sit quiditas vl' ps quiditatis rei significate per subãꝫ licet nõ econuerso. ¶ Respondetur negando añs eo ꝙ ly deus de sua formali significatiõe significat illud quod est essentialiter sapia et ideo licet ista consequentia nõ sit bona respectu cuiuslibet hoc est sapiẽs igitur sapiẽtia est ipsuꝫ vel pars ipsius tamẽ hec est bona deus est sapiens igitur sapiẽtia est deus vel pars ipsius et tenet in omnibus terminis vbi predicatũ taliter se habet sicut hic ad subiectum. ¶ Item conceptus paternitatis nõ est quidditatiuus respectu deitatis igitur nec conceptus sapie consequẽtia probatur quia nõ minus per conceptum paternitatis concipiꝉ essentia diuina ꝙ ꝑ cõceptũ sapie si igitur ratio cõceptus sapie sit qdditatiuus quia significat essentiam diuinam quia conceptus paternitatis ergo ẽ quidditatiuus ꝓpter id maior probaꝉ qꝛ sicut impossibile est ꝙ per aliquã visionem videatur essentia nõ visa paternitate et econuerso sic est impossibile ꝙ aliquo cõceptu cõcipiatur esse non concepta paternitate ⁊ econuerso. ¶ Respondetur negando primam consequẽtiam. Ad probationẽ dico ꝙ assumit falsum scilicet ꝙ ratio conceptus sapientie sit quidditatiuus respectu deitatis quia significat essentiam diuinam ⁊c. ¶ Ista enim non est causa sufficiẽs qꝛ tunc conceptus proprius et simpl'r fortis eẽt conceptus quidditatiuus humanitatis cõmuniter expresse et conceptus hominis albi eẽt conceptus hominis quidditatiuus ⁊ multa alia falsa sequerentur Sed causa est quia concept⁹ sapiẽtie vltra hoc ꝙ est representatiuus essentie diuine sub ea ratione qua est sapiẽtia est cõmunior cõceptu deitatis ita ꝙ ibi sit predicatio directa et licet alia a deitate significet non tamen extrinsece aliquid cõseruat plus ꝙ conceptus deitatis ideo deitas est aliquid sapiẽtia per se sed hic non est ꝑdicatio directa deitas est paternitas cum deitas sit aliquid quod non est paternitas puta filius.

Circa distinctionez octauam ouero vtrum solus deus sit immutabilis. Uidetur ꝙ nõ quia potest esse vbi nõ ẽ vir extra celuꝫ igiꝉ. Item aliquid dicitur de deo per accidens igiꝉ ẽ mutabilis. cõsequentia pꝫ per augu. quito de trinita-

l.iiii.

te ca. scdo. de paruis in principio. ¶ In deo nihil
secundū accidens vr qz in deo nihil est mutabile
assūptum patet per ma. in principio di. 30. vbi di-
cit. Sūt em quedam ex tpe de deo dicūtur eiqz tē
poraliter cōueniūt et realitiue dicitur secūduz ac
cidens z plura similia ponūtur ibidē. ¶ Sed huic
rationi respondetur ibidē per ma et augustinuz
q hoc nō fit sic q deo aliquid accedat sed creature
vt ibidem declaratur de minimo qui fit preciū
postq̄ non fuit precium. ¶ Contra minimus nō pt
fieri de non precio precium sine mutatione in nū-
mo vel in alio sed non oportet fieri mutationem i
alio scilicet in instanti quo fit precium qz nec i re
ge nec i plebe sufficit em precessisse statutū quo
sine alia mutatione nūmus in tali instanti fit pre-
cium. ¶ Probatur sic vr in eadem auctoritate au
gu. quā ibidem allegat. Ma. de nō amico fit ami-
cus sine mutatione in vno vel in alio sed deus po-
test fieri nō amicus alicuius sine mutatione illi⁹
quod probatur quia deus potest de amico alicu-
ius fieri n̄ amic⁹ eius sine illius mutatione igitur
pari ratione econtra. ¶ Mīis probatur quia ca-
pio aliquē habentem amicuz venialis peccati pu
ta cogitationem vel delectationem de aliqua il-
lecebra qui actus ex sola mora ceteris parib⁹ fiat
mortale peccatum in instanti a tunc iste in instan-
ti. a. nō mutatur et tñ de nouo fit nō amicus dei
vl igr hoc fiet sine omni mutatione contra augu.
et processum ibi sequentez vel mutatio erit i deo
¶ Aliter probatur idē assūptū supposito q de⁹ mo
do ante prandiū det preceptū alicui q citra occa-
sum solis aliquid faciat vel facere incipiat z il-
le cui precipitr velit adhuc differre illius precepti
executionem q bene diu potest sine culpa perma
neat in tali volūtate omnino vniformiter vsqz diu
post occasum solis et post meridiē deus erit ami-
cus eius et in solis occasu et post vsqz quo penite-
at n̄ erit amicus eius et iste cui⁹ desinit esse amic⁹
non mutatur in aliquo igitur deus zc. ¶ Item de
us ē homo qui multipliciter est mutatus igr de⁹
non ē immutabilis. ¶ Cōsequētia probatur quia
nullum idem simplex et indiuisibile est mutabile
et nō mutabile qz tunc esset mutabile et nō muta
bile qz ex termino priuatio sequitur terminus in
finitus primo posteriorū. ¶ Ad oppositum ē ma-
gister i hac di. 8. ca. 4. vbi probat intentū suū per
b. aug. ¶ Item iacobi primo apud quē non ē trāf
mutatio et illud malach. Ego deus et non mutor
distinctio mutatio etiam accipitur a sanctis qñqz
cōmunissime pro omni noua inceptione rei vel an
nihilatione vel distinctione vel destructione vl cā
tione et ita secūdū damascenū visio vocatur mu-
tatio. ¶ Secūdo sumitur pro omni receptione for
me non prehabite vel pro desinere habere formā
prehabitā et sic materia dicētur mutari in primo
stanti sui eē si crearet sub forma vel si totum com
positum ex ea et forma et isto modo loquitur au-
gustinus sepe de materia prima q fuerit mutata
in principio creationis ¶ Tertio sumit proprie p
omni receptione noua forme vel sit⁹ in subiecto p̄
supposito vel pro perditione forme informantis
vel situs subiecto eodem remanente et sic sumit
cōmuniter ab aristoteles phi. qui dicit mutare ē
aliter se habere nūc q̄ prius. ¶ Conclusio pria lo
quēdo primo modo de mutatione solus deus se-
cūdū se ē immutabilis de alijs a deo planū est se

cūdū fidē de deo etiam patet secūdū fidē et phias
q de⁹ ē necesse eē si enim nō esset necesse eē neces
sario eē t prius aliquid eo secūdū naturā qd pos-
set facere ipsum esse et ipsum nō eē et per pñs q
ponebatur deus non esset deus. de hoc etiaz vide
di. 8 et etiā phs dicit primum motorē omnino eē
immobilē per se et per accidens. ¶ Scda cōclu-
sio deus ē per se scdm se imutabilis scdo mō et ter
tio mō probatur qz deus nō est secūdū se formā a-
liquā subiectiue recipere nec trāsferri de situ ad
situ probatur per augustinū. 5. de tri. et ponit in
textu ēt cū de⁹ sit actus pur⁹ nullius per se est p-
fectionis receptiuus. ¶ Tertia conclusio nō so-
lū deus ē secūdū se imutabilis ad formam ipe ta
men solū ē imutabilis secūdū locū vel sitū prima
pars probatur qz multa alia sunt a deo vel saltez
sunt possibilia que nō possunt per formas i eis re
ceptibiles subiectiue perfici qz aliter eēt proces
sus in in finitū in formis essentialiter ordinatis re
ceptibilibus i hoc subiecto questionis demōstra-
to cōsequens est incōueniens igitur. secūda ps cō
clusionis patet quia omnes subē alie sunt locali-
ter mobiles de corporibus per phiam patet etiā
de angelis per scripturam quia omnes sunt admi
stratorū spiritus zc igit etiam de accidentibus z
de partib⁹ su barū non ē dubiū quia motis nobis
mouentur omnia que in nobis sunt. ¶ Quarta
conclusio q deus secūdū aliquid ē mobilis z mu
tabilis vere quia rationem humanitatis assū-
pte zc. de hoc vide satis diffuse euangelium ¶ Sz
hic attendēdū ē q filij personalitas nō transiuit se
cūdū se de situ in sitū nec mutabatur ad formam.
¶ Sed ista sunt vera de dei filio secūdū cōmunica-
tionē ydiomatū sicut oēs doctores clamāt ipe ve-
ro vr hō ab humanitate sibi vnita nō secundum ta
lem cōmunicationē ydiomatū sed imediate sicut
calix vr deaurat⁹ ab auro sibi vnito vel sicut ferrū
secūduz damascenū vr ignitum a forma ignis sibi
ignita vel ab accidentibus similibus accidentib⁹
ignis sed q deus mutabatur non est nisi secundū
comunionem ydiomatum vt sit sensus deus muta
bat quia ipse erat yposta sis nature mutate vel sic
id est aliquid deo vnitum hypostatice mutabatur
vel natura ex cuius assumptione deus est hō mu-
tabatur stante illa vnione hypostatica et sic de si-
milibus et deus fuit mortu⁹. i. deo ypostatice cor
pus vniebatur carens vita vel corpus mortuum
¶ Diceres pari ratione dei filius diceretur com-
positum et creatura et huiusmodi. ¶ Respondeo
q non sequitur licet enim natura assumpta sit cre
atura et composita et aliud a deo et incepit esse z
fuerit creatura et sic de similibus quia tamen dei
filius non est natura illa assūpta non enim oportz
q omnia cōmunis relatiue illi nature dei filio cō
ueniant quia non illa que non sunt nata conueni
re nisi illis quibus primo et immediate conueni-
unt Uerbi gratia licet homo sit albus ab albedi
ne tamen homo non est accidens ab albedine licz
albedo sit accidens et licet homo sit animatus ab
anima et anima sit pars non tamen propter hoc ē
homo pars quia hoc q hec dictio pars non est
predicatuz vel terminus relatiu⁹ natus denomi-
nare sub hac denominatione nisi illud cui conue-
nit primo et pari ratione nec hoc predicatū qd est
terminus relatiuus sibi compositus scilicet totū
vel compositum et eodē modo est de istis predica-

tis idem et aliud vel idem et distinctum licet eni natura assūpta sit distincta a deo et aliud a deo nō oportet tñ nec est aliquatenus concedendū q̄ dei filius sit aliud a deo vel distinctus a deo et ita de similibus et pari ratione quia deus nō est aliquid factum de nihilo quia queritur quid ꝛ nō inuenit ideo nō est creatura. et quia etiam ipse non est illō qō resultat ex xp̄i humanitate et verbi personalitate quia ipse fuit ab eterno et nec hoc resultans nec illud fuit ab eterno. ¶ Quod pulchre tractat b. hieronymus in sermone de assumptione beate marie et nō est assignare aliud compositum quod est dei filius igitur ꝛ cū ē vt predixi quia talia predicata totum compositum pars idem aliud distinctum nō sunt sub hac forma nata denominare nisi illa quibus immediate cōueniūt sicut nec descriptiones eorūdē et multa sunt talia sicut eē ꝑhic ꝛ nō alibi et similia secus autē de illis qui dei filio attribuuntur per cōmunicationem ydiomatum. ¶ Diceres deus perforabatur vel diuidebatur ꝛ et nullū simplex pōt diuidi igitur deus est compositus. ¶ Respondetur q̄ quia antecedens verificatur solum per cōmunicationē ydiomatum ideo cōsequētia nō valet plusq̄ ista xp̄s fuit vere leo de tribu iuda igitur xp̄s habuit ꝟe caudā et quattuor pedes hic eni habet quicquid est proprie leo.

¶ Regula aūt que predicata sint hic concedenda secūdū cōmunicationē ydiomatum de deo et q̄ capi non pōt a creaturis qm̄ oīa que agit vel patit pars essentialis vel accidēs creature pōt ista creatura dici pati vel agere nō vlterius modificādo sermonem hunc per illa aduerbia bene vel male per se vel ꝑ ad mediate vel immediate sic i proposito quicquid egit vel patiebatur natura assūpta attribui potest supposito assumēti per cōmunicationem ydiomatū et vltra hoc sine tali medio vel tali cōmunicatione concretum humanitatis assūpte et oīa essentialiter superiora ad illud per solum pronominem demonstratiuū expressa de hoc vide plus in responsione ad tertium principale.

¶ Sed contra deus est homo igitur est animal igr̄ corpus animatū igitur diuisibilis. Preterea damascen⁹ dicit de plano sicut tanget in tertio q̄ dei filius qui eternaliter fuit simplex hypostasis. ex tūc cepit esse hypostasis composita. ¶ Item si actiones passiones nature assumpte per cōmunicationem ydiomatum competunt illi supposito cū illa natura sit assumpta sit deponibilis et reassumptibilis causabilis et corruptibilis creabilis ꝛ adnihilabilis et multa similia vbi notatur actio ꝛ passio illius nature sequitur q̄ omnia sic possent dei filio vere attribui ¶ Itē deo in triduo mortē vere vniebatur tam corpus q̄ anima igitur qua ratione animatus et homo erat ab humanitate vnita sibi ita tunc a corpore dici poterat corpus sumendo concretiue ly corpus sed omne corpus est compositum et diuisibile igitur ¶ Ad primum respōdetur q̄ accipiēdo corpus pro vt est in p̄dicamēto subē et est per se superius ad ly animal hoc potest concedi deus est corpus quia est suppositum sustētans ypostatice corporeitatē et non sequitur q̄ sit diuisibilis sed sufficit q̄ corporeitas sibi vnita sit composita et diuisibilis. ¶ Ad secundum dicendū q̄ aliquid esse hypostasim compositam potest dupliciter intelligi vel q̄ sit hypostasis vel ex pluribꝰ resultans et integrata et, sic negatur hoc de deo.

¶ Aliomodo dicitur compositum q̄ cum alio ponitur ad integrandum aliquid vere vnum ꝛ sic loquitur damascen⁹ dicēs dei filiū in incarnatione factum esse nouiter hypostasim ē compositā quāuis proprie non alteri componatur. ¶ Sed aliud isti puta hūanitas ita q̄ claudicet lex proprie dicte compositiōis ex parte verbi nō ex parte hūanitatis in ipso personaliter subsistentis: vbi nota q̄ qñq̄ aliqua sic vniuntur q̄ ex eis fit per se vnum compositum a quoꝫ cōponendum distinctum i re et denominatione vt patet cōmuniter in compositis ex materia et forma et sic xp̄s vel filius dei nō est aliquod compositum ex humanitate et deitate. ¶ Secundo aliqua sic vniuntur q̄ propter intimitatem quā vnum alteri intime vnitur et propter modū vniēdi vel componendi alterum componēdum denominatur ab altero sibi vnito et sic dei filius denominatur homo ab humanitate hypostasitate sibi vnita a qua etiaꝫ denoīatur hypostasis composita et sic de pluribus denominationibus consimilibus nec illud ē mirum vnita subiecto albedine subiectum quod est altera pars illorū vni totum denominationem recipit et vocatur albū. ¶ Ad tertium dicendum q̄ assumi vel deponi vel deo vniri nō notant actionē nec passionem nature assūpte sed potius nouitatem entis vnius quasi compositi resultantis creari etiā vel ānihilari nō notant actionem nec passionē proprie dictā vt ita loquor nec eodeꝫ modo quo loquitur auctor sex principiorum. d. q̄ actio est secūdū quā i illud qō subiicitur agere dicimur. ¶ Ad quartum concedo q̄ in triduo poterat dei filius vere denominari a corpe et ēt ab aīa vnita sibi aliqua denominatiōe que nō ē i vsu quecūq̄ ista esse debuerit ꝛ ideo de illa nō curetur. ¶ Nota etiam q̄ in triduo verbū hoc non esset hō fuit tamen xp̄s propter aīam sibi vnitam vnctam. s. vnctione et licet corpus esꝫ sibi vnitum ita q̄ propter hoc vere dicētur xp̄s iacē in sepulchro nō tamē ratione corporis dicebatur xp̄s qꝛ corpori nō cōuenit vnctio spiritualis sꝫ qꝛ ille q̄ fuit xp̄s ratione aīe habuit corpus sibi vnitum iacens in sepulchro. ¶ Ideo dicebatur xp̄s iacere in sepulchro. ¶ Contra conclusionem secūdam deus est primus motor aut igitur mouet modo nature aut libere si primū tunc agit falsū secūdū vltimū sue potentie igitur anteq̄ mouēt celuꝫ nō potuit mouere nec creare ipsū et per cōsequēs fuit mutatus si libere moueat sint igitur duo mobilia. a. ꝛ. b. equalia per duo spacia sic q̄ tamē. a. pertransit vnā partē proportionaleꝫ sui spacii. b. pertransiet duas de suo et cū a duas. de suo. b. q̄tuor et sic deinceps semper duplo plures donec totum spacium vtrobiq̄ sit pertransitum. ¶ Tunc q̄ro vtrum. b. citius pertingit ad terminum sui spacii vel nō. si sic sit. d. primum instans in quo. b. pertrāsiuit suum spacium et quero vtruꝫ in illo sit verum dicere q̄ a. pertransiuerit partes proportionales infinitas illius ordinis aut non si sic igitur est in fine sicut et. b. Et si non igitur solum finitas et si hoc cum. b. precise per casum precedat. a secundū regulā plures partes proportionales qō patet falsum cū sit in fine spacii. ¶ Si dicatur q̄ sic pertinget ad terminum ¶ Contra immediate ante. d. instans. b. pertransierat duplo plures illaꝝ partium et per cōsequēs cū ita semper esse debeat vsq̄ ad vltimum instans. b. citius erat peruen-

turum ad terminum q̄ a. ¶ Respondetur conce-
dēdo q̄ b. et. a. simul pertingerent ad finem et ne
gatur vltima consequētia quia licet in principio
velocius moueretur q̄. a. tamen post stante casu
oportebit q̄. a. moueatur velocius q̄. b. donec p̄-
cise i fine pertigat ipsum. ¶ Hic etiam valet yma
ginatio que tangitur in spera de partibus equino
ctialis et zodiaci. ¶ Tertio principaliter deꝰ cre-
ans potest non esse igitur deus potest nō eē. Añs p̄
batur q̄ hec est possibilis deus creans non ē igr̄
¶ Item vel deus creans potest non esse vel deꝰ cre
ans nō pōt nō esse si primum intentū si secūdū igr̄
deus creans necessario ē. ¶ Respondetur conce-
dendo q̄ deus creans nō pōt nō esse nec valet ista
consequētia deus creans nō ē igitur deus creās
potest nō esse propter ampliationem que fit in cō-
sequēte. ¶ Item hic negatur ista consequentia de
us creans non potest nō esse igitur deus creās ne
cessario est et datur instātia quia hec est falsa chi-
mera potest non eē eo q̄ si esset vera vel igitur chi
mera que est vel que potest esse potest non esse.
¶ Sed vtrūq̄ est falsum eo q̄ nec chimera est nec
potest esse igitur hec est vera chimera non potest
non esse ⁊ non tamen sequitur igitur chimera ne-
cessario est et tunc vltra dicitur q̄ illa equipollē
tia necessariū et nō possibilis non solum tenet cum
constantia subiecti. ¶ Sequitur enim. a. nō potest
non eē. et. a. est igitur necessario. a. ē vnde ista ne
gatiua. a. non pōt non eē pōt habere tres causas
veritatis vel. s. q̄ a necessario est vel quia. a. ipos
sibile ē eē vel quia aliquid pōt eē. a. et omne tale
necessario ē modo prima causa verificat istam de
us creans nō pōt non esse secunda istam chimera
nō pōt nō eē tertia istam creans nō pōt nō eē dato
q̄ deus nihil creet ¶ Item secūdū hoc ista si ꝯtra
dicunt deus creans necessario est et deus creans
pōt non eē nā ambo essent false deo nihil creante
Secundo deus creans pōt desinē esse igr̄ ⁊c. Añs
probatur supposito q̄ deus nūc primo nō creet tūc
sic deus creans nūc non est. et deus creans imme-
diate ante hoc fuit igr̄ deus creans desinit eē igr̄
deus creans pōt desinere eē respondetur negādo
Añs ad probationem negatur consequentia nec
iste sunt exponētes cōsequētis nisi in vtraq̄ expo
nēte ly deus creans sumatur pro eodem ⁊ tunc se
cunda esset falsa propter falsam implicationē istā
scilicet q̄ deus qui est creans immediate āte hoc
fuit. ¶ Aliter respondetur tam ad responsionē se
cundam q̄ ad istam tertiam concedēdo q̄ ista ē bo
na equipollētia deus creans nō pōt nō eē et deus
creans necessario est sed ista consequentia nō va-
let deus creans necessario ē igitur deus creans
est quia ly necessario ampliat et ideo añs signifi
cat q̄ ille q̄ ē creās vel q̄ pōt eē deꝰ creans necessa
rio est et hoc est verum. ¶ Ad instantiam de chime
ra dico concedendo istam chimera potest nō eē et
istam chimera que est potest non eē nec ex illa se
quitur q̄ chimera est cū illa sit negatiua cuius
subiectum nō oportꝫ supponere pro aliquo. ¶ Si
militer concedo istam chimera q̄ potest eē pōt nō
eē et ex illa non sequitur q̄ chimera pōt eē q̄z nō
oportet subiectū eius pro aliquo supponere et ra
tio naturalis in qua debet fundari logica hoc de-
clarat q̄ nō oportet si de aliquo debꝫ verificari pos
se nō eē q̄ de ipso verificatur posse eē. ¶ Ad aliam
negatur consequentia deus creans desinit eē igr̄
deꝰ creans pōt desinere eē propter ampliationē
que fit i cōsequēte ⁊ etiam non sequitur deus creās
desinit eē igr̄ deus desinit eē nec cōsequens ē icō-
ueniens cū in instanti quando deus non creat ve-
rū sit q̄ deus creans nihil est eo q̄ nulla entitas ē
tunc cui vere cōueniat hoc predicatum deus cre-
ans quare igitur non similiter pōt ista concedi de
us creans desinit eē. ¶ Et accipiatur exemplū de
forte albo vel magis cōueniens de forte p̄re quia
in instanti in quo filius eius primo ē mortuus ve
rū ē dicē q̄ fortes pater desinit eē et tamē ipē tūc
i nullo dubitatur nec etiam ex hoc sequitur q̄ for
tes desinit eē. ¶ Ad primum principale negatur
consequētia q̄z hoc fieret nō propter mutationē
dei sed propter positionem loci vel situs cū deo vt
dicitur q̄ deus immense est extra celū vbicūq̄ pōt
eē aliquid. ¶ Ad secūdū negatur ista consequen-
tia de deo dicitur aliquid secūdū accidens igitur
deus ē mutabilis et hoc sumpto añte ad sensu ve-
rum concessum a magistro et ab aug. sicut ibidem
exprimitur. ¶ Ad probationē dr̄ q̄ aug. ibi loquit̄
de accidente quod est forma inherens alicui.
¶ Ad primam reductionem de nūmo dr̄ q̄ ibi suf
ficit transitus temporis stante statuto regio quo
ordinatū ē q̄ ad transitū temporis fieret precium
per idem ad secundum per reductionem nouiter
facto amico. ¶ Dicendum q̄ ibi sufficit preordina
tio diuina et statutum de abijciēda tenebra et ille
cebra infra limites temporis prefiniti ita q̄ tran
situs illius temporis sibi prestituti a deo cum a-
lijs tanguntur in argumento puta perseuerentia
negligentia et consensu interpretatiuo vel hmōi
sufficiūt vt de amico dei fiat non amicus ¶ Ad ter
tium patet responsio ex dictis i prosecutione q̄r-
te cōclusionis vbi dixi q̄ licet filius dei proprie et
vere et non per cōmunicationem ydiomatū sit hō
et animal et corpus et aiatum tamen per cōmuni
cationē ydiomatū omnes actiones et passiones
proprie dicte et motiones locales siue exprimant̄
actiue siue passiue q̄ immediate cōpetebant hūa
nitati xp̄i etiam supposito eterno absolute sine vl
teriori modificatione aduerbiorum verissime cō-
petebant. ¶ Et ratio primi quia cōmunicare ydio
mata ē predicatū vni primo et imediate cōueniēs
alteri secundario et mediate conuenire sicut dis-
gregare vel videri q̄ primo conuenit albedini i-
mediate et secūdario tribuitur subiecto eius ⁊ si
cut aqua dicitur calefieri quando calor ipsam in-
formans calefacit. ¶ Sed sic nō est de predicatis
istis homo humanatū et silibus dictis de dei filio
q̄z ista non primo et imediate conueniunt in xp̄o
alteri et per illud aliud filio dei quia tale alterꝫ
non eēt assignare nisi humanitate assūpta et ꝯ-
stat q̄ ista nec ē hō nec aial nec humanata nec in-
carnata. ¶ Sed primo ⁊ immediate conueniunt
hoc in filio dei et sunt sibi ydiomata et nullo mo-
do nature assumpte sed actiones et passiones si-
ue secūdū locū siue secūdū formā humanitatis as
sumpte taliter dei filio congruebant q̄ illa sunt p̄
ma et immediata ydiomata predicata conueniē-
tia illi nature et illa mediate cōmunicat̄ supposi
to in ipsa personaliter subsistēte et illud ē ita sim
plex et impartibile et incōpositum modo pre expo-
sito sicut eternaliter existebat licet a compositis
et diuisibilibus concretiue vere denominetur.
¶ Diceres nihil moritur nisi compositū q̄z mors

est separatio partis a parte i composito moriēte
sed dei filius vere moriebatur igitur vere fuit cō
positus. ¶ Respondetur q̄ si dei filius qui verissi
me pro nobis mortuus ē et passus ita immedia-
te ꝛ proprijssime fuisset mortuus sicut corpus qđ
erat pars assumpte humanitatis valeret conse-
quentia nunc non valet sic quia sensus ē xp̄s ve
re mortuus fuit idest xp̄s subsistebat in carne ve-
re mortua per carentiam vite prius eam viuificā
tis vel animantis et cum hoc stat vera summa ꝛ
eterna simplicitas quia simplici vniri potest com
positum et ne de meo aliquid dixisse videar in hu
iusmodi expositionibus probo quod dixi testimo
nijs aliorum. ¶ Unde ambro. vt recitat Ma. lib.
tertio. 21. ca. penultimo in fine emisit xp̄s spiritū
sed bene emisit ex carne Et consequenter vide to
tum capitulum sequens inuenies multa dicta
ad propositum et di. 22. ca. 3. mortem igitur dei fi
lius et in anima non ptulit et in maiestate non sē
sit sed participatione infirmitatis rex glorie cru-
cifixus est.

Irca distinctionem deci
mā septimā Queritur primo vtrū cha
ritas seu gratia sit viatori necessaria
ad salutem q̄ non quia rectitudo volū
tatis videtur sufficere ad salutem sed gratia seu
charitas non est illa rectitudo nec pars illius re
ctitudinis quia secundum anselmū deus non po-
test voluntati auferre rectitudinem sed charita-
tem sepe auferre igitur ꝛc. ¶ Probatur obserua
tio mandatorū dei sufficit ad salutem mathei. 9.
si vis ad vitā ingredi serua mandata et alibi hoc
facet viues sed precepta seruare potest homo si-
ne charitate superaddita quia si non tunc nullus
peccaret non faciendo precepta quia nullus pec-
cat non faciendo quod facere non potest per bea
tum augustinum de duabus animabus. ¶ Et hie-
ronymus dicitur i explanatione fidei execramur
eorum blasphemias qui dicunt deū aliquid īpossi
bile precepisse. ¶ Contra nullus potest eē saluus
nisi charus et gratus deo sed nullus potest eē cha
rus sine charitate et gratus sine gratia sicut nec
albus sine albedine igitur. ¶ Probatur peccatus
est malum et infinitum igitur non potest tolli per
sola naturalia et si aliud requirit illud voco gra
tiam. ¶ In ista questione et in omnib⁹ alijs de hac
materia suppono q̄ charitas infusa et gratia de
qua querit idē sunt. Distinctio de gratia seu cha
ritate q̄ aliquādo sumitur pro gratia creata for-
maliter animam informāte. ¶ Secundo pro icrea
ta ad vitam eternam animam acceptante ¶ De p̄
ma loquitur decretalis in titulo de sūma tri. et fi-
de ca. q̄ sub hijs verbis quantum ad effectum ba
ptismi in paruulis reperiuntur doctores quidem
theo. opiniones habuisse contrarias quibusdam
ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi paruu-
lis quidem culpam remitti sed gratiam nō cōfer-
ri alijs afferentibus contra q̄ et culpa ipsis in ba
ptismo remittitur ac virtutes et informans gra-
tia infunduntur quo ad habitum et si non pro illo
tempore quo vsum nos attendentes generalem ef
ficaciā mortis xp̄i qui per baptisma applicatur pa
riter oībus baptizatis opinionem secundam que
dicit tam paruulis q̄ adultis cōferri i baptismo
gratiam et virtutem tāq̄ probabiliorem et dictis

sanctorum aut modernorum doctorum theologo
rum magis cōsonā et concordem sacro approban
te consilio duximus eligendam. ¶ De scda loquit
io. in cantica sua. 4. dicens deus charitas est ꝛ ad
illum tendit se ma. in presenti distinctione. ¶ Se-
cunda distinctio est de necessitate scilicet simplici
ter dicta et secundum quid. i. secūdū dei potentiā
absolutā vel secūdū legem statutā et cōmunem.
¶ Item premitto q̄ questio nō est intelligenda ca
the. qm̄ sic nullā haberet veritatem quia sal⁹ nō
est necessaria igitur nihil ad eam est necessarium
Añs patet quia de potentia dei ordiata potest da
non saluari intelligenda ē igitur questio hypoteti
ce ita scilicet si debeat pertingi ad salutem vtrum
ad hoc gratia necessario requiratur. ¶ Conclusio
prima charitas increata est homini ad salutem ne
cessaria probatur nullus potest pertingere ad fi-
nalem beatitudinē qui hic vocatur salus sine dei
acceptatione et preordinatione et beatitudinis i
homine creatione igitur ¶ Secūda conclusio gra
tia creata distincta ab ipsa beatitudine non est ab
solute necessaria ad salutem probatur quia nuda
subā anime est finalis beatitudinis sufficiens ipi
us productiuum ¶ Tertia conclusio nulla gratia
creata ē ad salutem hominis necessaria secūdum
cōmunē legem dei probatur conclusio quia ē vna
vniuersalis cuius qlꝫ singularis est vera ¶ Quar
ta cōclusio necessario si aliquis saluari debeat de
cōmuni lege secūdū eādē legē requiritur gratia
creata que informat ¶ Probatur sine tali gratia
nullus recte viuē potest nec liber esse potest a ser
uitute peccati igitur cōsequētia tenet cum nullus
possit esse saluus de cōmuni lege nisi liberetur a ser
uitute peccati et viuat recte añs patet per augu
stinum primo retractationum capi. 9 ꝛ allegatur
a ma. li. scdo. di. 26 ca. scdo. ¶ Item probatur ra
tione act⁹ charitatis et dilectionis naturales nō
minus relinquūt habitū naturaliter causabilem
cui correspondere possit habitus supernaturalis
qui possit comprehendere tales actus q̄ actus fi
dei vel spei vel iusticie aut alterius virtutis igit
nisi scriptura obuiet vel euidens ratio quare de⁹
non infunderet habitum supernaturalem corrñ-
dentē actui charitatis acquisite non plus debet
hoc negari q̄ q̄ dei fidem spem et iusticiam super
naturalem correspondentes naturaliter acquisi
tis ¶ Sed ratio nō obuiat ymo magis hoc dictat
quia charitas acquisita excellit quēcūq̄ aliū ha
bitum ceteris paribus rationabilibus igitur vi
detur q̄ deus ibi debeat dare habitum superna-
turalem q̄ in alijs neq̄ etiā obuiat auctas nisi ma-
gistri que in hoc nō tenetur cōmuniter ymo p̄pō
derat auctoritas ecclesie. nec obstat q̄ multe au-
ctoritates sanctorum quas Ma allegat dicunt q̄
sp. s. est charitas qua formaliter diligimus deū et
proximum ille enim vero dicūt eo q̄ efficit actum
diligendi partialiter et specialiter quo diligim⁹
deum et proximum et sine cuius speciali accepta
tione nullus habitus sufficeret vt meritorie dili
geremus deū et proximum sed hoc non excludit
charitatem creatam que se habet tāq̄ aliud com
principium. ¶ Si quis autem saluare velit sentē-
tiā magistri dicere potest q̄ ipse loquitur de cha
ritate illa sine qua nullus potest esse charus deo
ad vitam eternam de quacūq̄ potentia et sine q̄
etiā de potentia dei absoluta nullus pōt aliquod

opus meritorium facere nec deum aut proximum
meritorie diligere et ista charitas est diuina ac-
ceptatio que appropriate est .sp. licet tamen pro-
prie et cōmuniter etiam sit tota trinitas ¶ Sed ta-
men preter illam charitatem increatam dat deus
charitatem creatam sine qua etiam de facto nul-
lum acceptat nec vt creditur acceptabit licet ab-
solute sine ea posset et etiam ea posita posset nō
acceptare habentem de sua potentia absoluta ad
beatitudinem. ¶ Primum dubium contra dicta
2. articulus. sit illud quod in primo argumento principali ta-
ctum est de rectitudine voluntatis. ¶ Cui corre-
spondeo negando maiorem si intelligit de rectitu
dine naturali quia secundum scripturas deus crea
uit hominem rectum et tamen secūdum magistrū
licet homo vel angelus ex puris naturalibus sta
re potuerit non tamen proficere vt patet de ange
lis di. 3. scdi et de homine, di. 29. eiusdem scdi et per
consequens rectitudo naturalis non sufficiebat
ad merēdam vitam eternā: rectitudo gratuita be
ne sufficit sed ista includit gratiam et cum pro-
batur quod nō quia per ans. tertio de li. ar. ca. 8 deus
non potest illam rectitudinem auferre voluntati
¶ Et ratio sua est quia voluntatem esse rectā nō
est nisi eam velle istud quod deus vult eam velle.
Sed hanc rectitudinem non potest deus aufer-
re quia si sic aut igitur volens aut nolens non no
lens certum est quia tunc deus posset velle volū
tatem non velle illud quod vult eam velle pona-
tur ista in esse et tunc implicantur contradicta. s.
quod deus vel voluntatem nō velle illud quod vult
eam velle. ¶ Sed contra istam sententiam arguitur quia
nihil absolutum est libere causabile in voluntate
quin deus possit illud libere destruere conserua-
ta voluntate igitur et rectitudinem si ipsa recti-
tudo sit aliquid receptum in voluntate. ¶ Ad ra-
tionem anselmi dicitur quod deus volens &c. et cōce
ditur quod deus potest velle voluntatem non velle
illud quod vult eam velle saltem in sensu diuiso
sic quod non velit eam velle a esse vel sic quod velit nūc
eam velle. a esse et etiam nunc velit voluntatem
cras non velle. a. esse Item hoc de in esse et possi
bili deus nō vult volūtatē velle quod vult eā velle quia po
nat quod voluntas nihil velit tunc affirmatiua q cō-
tradicit dicte negatiue falsa est igitur negatiua
vera est. ¶ Si dicas quod licet non velit eam modo a
liquid velle tamen stat quod velit eam aliquid velle
pro futuro et tunc affirmatiua vera est et negati-
ua sibi contradicens precōcessa falsa. ¶ Contra si
a voluntas quam deus non velit aliquid velle in
futurum ymo velit quod ipsa nūquam aliquid volet in fu
turum et similiter de presenti tunc stat vtriusque pro
positiōis ꝯcesse possibilitas, probat velle ē presentis
temporis igitur patet igitur quod propositio ad quā
anselmus deducit non implicat contradictionem
quia licet bene sequitur deus aufert a ergo vult
auferre. a. sit. a. in voluntate velle illud quod deus
vult eam velle nō tamen sequitur aufert a igitur
a e sit sed potius sequitur igitur. a. non est cuius op
positum oportet anselmum supponere si ad cōtra
dictionem debeat deducere tamen pro reuerētia
sua dicendum est quod ipse tunc habuit pro eodē hāc
deus non vult voluntatem velle quod vult eam
velle et istam deus non vult voluntatem velle, et
vult eam velle vel istam deus vult voluntatē vel
le quod vult eam velle. ¶ Nec tamen ista sequitur ex po-
sitione in esse quod deus auferat rectitudinem volun
tatis nisi intelligatur dictum suum sicut ipsemet
dicit in libello posterius edito scilicet de concor-
dia pſcīe et predesti. et gratie de li. ar. ca. 6. vbi
dicit quam iusticiam qua quis iustus est constat eē
rectitudinem voluntatis que rectitudo tantum
tunc est in aliquo cum ipse vult quod deus vult eū
velle patet igitur quod deus eādē rectitudinem nul
li inuito auferre potest nec potest hoc velle sed ne-
que velle potest vt eam habens nolens aliqua neces
sitate eam deserat hec ille. ¶ Ex quo patet quod deus
non potest rectitudinem voluntatis auferre inui
to vel ipsi nolēti eā auferri et hoc totum intelligē
dum ē de potentia dei ordinata et quādiu volun-
tas persistit in hoc quod vult illud et nō aliud nisi quod
deus vult eam velle. ¶ Contra voluntate volēte
recte cuilibet reddere quod suum est et habente
etiam actum reflexum quo appetat et velit omni-
no actum priorem rectum tenere potest deus actū
priorem tenere sine posteriori et tunc nolente vo-
luntate auferetur sibi sua rectitudo: probatur re
ctitudo non includit gratiam igitur ad dictum in
solutione falsum ans probatur quia omnis iusti
cia ē rectitudo voluntatis propter se cōseruata et
omnis habens hanc rectitudinem iustus est vt pa
tet per Anselmū vbi prius. ca. 14. ¶ Idem igitur
est iusticia et rectitudo et iustus et rectus tunc sic
omnibus habentibus gratiam promissa est vita
eterna vt videtur patere per ans. vbi supra. c. 12.
Sed non omnibus iustis promissa est vita eter-
na vt patet per ans. vbi supra ca 14. sed tamen il-
lis qui sunt iusti sine omni iniusticia illi enim pro
prie et absolute sunt iusti et recti corde est enim a
liquid secundum aliquid iustum et secundum ali
quid iniustum vt qui castus est et inuidus talibus
non promittitur beatitudo iustorum quoniam sicut ve-
ra beatitudo est sine omni indigentia ita nulli da
tur nisi iusto sine omni iniusticia hec ille igitur Pro
batur rectitudo voluntatis potest stare cum pec-
cato mortali igitur non includit gratiam ans pro-
batur quia secundū ans. idē. 9. ca. voluntas non Ansel.
potest velle rectitudinem nisi habeat rectitudinē
et sit recta. ¶ Sed constat quod homo existens in pec
cato mortali velit rectitudinem et iusticiam vt pa
tet de fornicario qui nescit fornicationem eē pec-
catum et tamen diligit deum super omnia et vult
rectitudinem et habet promptam voluntatem bn
faciendi licet non habeat sciētiā Dicitur forte quod
illud dictū quod dicitur de rectitudine includente
gratiā intelligendum est de rectitudine que est sine
omni iniusticia iuxta prius dicta ¶ Sed cōtra hoc
est processus anselmi postquā enim premisit in fi-
ne cap. 12. quod non vult loqui de alia gratia quam de il
la sine qua nullus saluatur et post ca 13. diffiniuit
iusticiam quod ipsa ē rectitudo voluntatis propter se
seruata dicit. ¶ Si igitur possumus ostendē nullam
creaturam hanc adipisci hanc rectitudinem pos-
se non per gratiam manifesta erit inter ipsam et li
berum arbitrium ad saluandum hominem con-
cordia quam querimus Assumptum autem conse
quenter ostenditur sic voluntas non vult recte ni
si quia recta est nā sicut visus non est acutus quis
videt acute sed idcirco videt acute quia est acu-
tus ita voluntas non est recta quia vult recte sed
econtra. Cū autem vult hanc rectitudinem pro-
culdubio recte vult non igitur vult rectitudinem

nisi quia recta est idem autem est voluntatem rectam esse et rectitudinem habere palam igitur quia non vult rectitudinem nisi quia rectitudinẽ habet licet enim possit velle rectitudinem quam nondum habet vt cuȝ vult maiorem habere ꝙ habeat. ¶ Dico autem nullam eam posse velle rectitudinem si non habet rectitudinem qua illam velit. Hanc autem rectitudinem non habet a se et habere nequit aut volendo aut non volẽdo quippe nullus valet eam adipisci per se quia nequit illam velle nisi illam habeat nec nolendo seu nõ volendo hoc enim nullius mens accipit igitur non potest eam creatura habere neq͡ȝ a creatura quia sicut creatura nequit creaturam saluare ita non potest ei gratiam dare per quam debeat saluari sequitur igitur ꝙ nullam rectitudinem habet creatura quam dixi volũtatis nisi per dei gratiam. ¶ Deo igitur largiente inuenimus gratiam eius ad saluandum hominem cum libero arbitrio concordare ita vt gratia sola posset hominem saluare nihil de eius libero arbitrio agente sicu fit in infantibus et intelligentibus ipsa sic semper adiuuat liberum arbitrium naturale ꝙ sine ista in tali valet ad salutem dando volũtati rectitudinem quam seruet per liberum arbitrium.

¶ Iste processus plane habet ꝙ omnis rectitudo voluntatis includit vel requirit iam gratiam descriptam. ¶ Nam da ꝙ non probatur quin volendo possit quis in volendo possit quis rectitudinem adipisci ad se nam hoc non improbatur nisi per hoc ꝙ nullus potest eam velle nisi habeat.

¶ Ad primum istorum concedendum est ꝙ actum rectum de quo arguitur posset deus tollere conseruando reflexum. ¶ Sed tunc voluntas recta adhuc manet habendo actum reflexum quia sicut dictum est nullus potest velle rectitudinem nisi habeat rectitudinem quamuis igitur voluntate inuita possit sibi de potentia dei absoluta auferri aliquis actus rectus seu rectitudo aliqua non tamen omnis quia ipsa voluntas habendi ꝙ ab ipsa aufertur ceteris paribus sibi pro iusticia et rectitudine imputatur. ¶ Aliter potest dici pro isto argumento et toto isto dubio ꝙ deum auferre posse rectitudinem voluntatis ab ipsa voluntate tripliciter potest intelligi. ¶ Primo modo sic ꝙ de⁹ possit omnem habitum vel actum iusticie vel rectitudinis acquisitum vel infusum auferre a voluntate que habet vel habuit talem actuȝ vel habitum etiam ipsa voluntate remanente et nihil ad talem ablationem agente prime ipsa inuita et renitente et sic conceditur ꝙ hoc deus potest cum quamlibet rem absolutam ab alia distincta deus ab ea potest separare. ¶ Secundo modo intelligitur sic ꝙ accipiendo hominem innocentem in puris naturalibus constitutum qui habet rectitudinem naturalem qui penitus habet se taliter ad deum et in seipso qualiter debet se habere nec in aliquo est obliquus per recessum a lege diuina. Utrum tunc a tali possit auferre suam rectitudinem naturalem sine eo ꝙ ipse voluntarie se difformet legi diuine et conceditur ꝙ sic quia potest eũ annichilare licet tamen hoc non sit proprie auferre. ¶ Tertio modo intelligitur sic ꝙ dato homine habente rectitudinem naturalem iuxta modum predictum vel habentem rectitudinem actualem vel habitualem vel vtroq͡ȝ modo iuxta primum modũ predictũ deus potest precise sine cõcursu volũtarie illi⁹ facere ꝙ ille peccet actualiter se difformando diuine legi vel ꝙ habitualiter vel quocũq͡ȝ alio modo difformis se habeat vel difformis existat diuine legi ipso homine vel voluntate remanente et hoc est impossibile et sic patet quomodo verificari possunt dicta anselmi ꝛc. ¶ Ad secundum concedo ꝙ omnis iusticia seu rectitudo simpliciter non secundum quid sicut anselmus diffinauit capitulo nono requirit vel includit gratiam gratuitiuam immo ł autem dicens ꝙ non omnibus iustis promissa est vita eterna intelligitur de illis qui scd͞m quid sunt iusti et secundum quid iniusti quales describit ibidem. ¶ Ad tertium patet per idem et hoc quod dicitur ꝙ nullus potest velle rectitudinem nisi habeat rectitudinem intelligendum est de velle sufficienti quo ita eligitur rectitudo quia rectitudo est. hoc est quia deus vult et rationabile est omnino ꝙ sic fiat. ¶ Sed contra primam responsionem qua dictum est anselmus ibi capere negatiuam non impossibilem pro affirmatiua impossibili questione inaduertẽter ita ꝙ non intendit aduertenter hanc negatiuam esse impossibilem deus non vult me velle qđ vult me velle. ¶ Sed hanc affirmatiuam deus vult voluntatem velle quod non vult eam velle. ¶ Contra dicta propositio est impossibilis etiam secundum dei potentiam absolutam igitur antecedens ex quo infertur scilicet ꝙ deus auferat a voluntate rectitudinem est simpliciter impossibile quod est contra dicta in responsione vel consequentia sua non valet quia ex possibili non sequitur impossibile. ¶ Probatur in principio capituli octauo de libero arbitrio dicit ꝙ totam substãtiam quam deus de nichilo facit potest reducere in nihil a voluntate vero habente rectitudinem non valet eam separare. ¶ Sed prima pars istius dicti non potest intelligi de potentia dei ordinata igitur nec secunda vel ł eadem auctoritate equiuocat de potentia dei quod non videtur verisimile. ¶ Ad primum istorum potest multipliciter responderi primo supponendo ꝙ voluntas de facto velit et optet facere ꝙ deus vult eam velle et hoc sine omni demerito annexo et culpe mortali ꝛ tũc potest dici ꝙ si secundum legem nunc ordinatã deus sine illius demerito aufert rectitudinẽ et gratiam a tali voluntate et tamen secundum illam legem velit omnem voluntatem semel rectam semper rectam esse nisi istam rectitudinem demereatur et ista habet eam et non demereatur eam igitur si deus voluntati sic se habenti tollit rectitudinem igitur vult eam velle quod non vult eam velle vel vult eaȝ habere rectitudinem quam nõ vult eam habere ista consequentia est bona ꝛ antecedens est ita impossibile sicut consequens ꝛ sicut dictum est de voluntate non demerẽte. ita et ĩam potest dici respectu voluntatis inuite vel renuentis perdere beatitudinem. ¶ Aliť potest dici ꝙ voluntas semel recta secundum legem dei tã ordinatã ꝙ absolutã fieri nõ põt nõ recta culpabiliter sine suo demerito ꝛ hoc siue auferaŕ sibi forma ꝗlibet prius eã iformãs siue non. ¶ Scd͞o dr̃ ꝙ scd͞m anselmũ auferre rectitudinẽ ĩ volũtate ẽ eã facere nõ velle aliq̃liť ꝛ tñ de⁹ vult taĺr eã velle ꝛ sic ẽ ipossibile ꝙ de⁹ auferat rectitudinẽ a voluntate q̃ꝛ ipossibile ẽ ꝙ de⁹ auferat a volũtate illã

velle q ipse vult ipaz velle p idē p3 ad scdm. ¶ Itē ista negatiua deus non vult voluntatem velle qd vult eam velle potest distingui eo q potest esse vna propositio et tunc est possibilis vt dictum est vel due propositiones ad hunc sensum aliquid nō vult deus voluntatem velle et illud vult voluntatem velle et ista copulatiua est impossibilis.

¶ Similiter distingui potest ista affirmatiua deus vult voluntatem non velle quod vult eam velle que etiam est possibilis prout est vna propositio sicut dictum est impossibilis autem prout est due. ¶ Sed contra primam solutionem anselmi deducit ad contradictoria et super ista non potest de potentia absoluta igitur non sufficit glosa de potentia ordinata. ¶ Respondetur q talis contra dictio deducitur eo modo quo dictum est in primo modo predicte solutionis et etiam in alijs modis. ¶ Unde anselmus sic infert si deus tollit rectitudinem a voluntate igitur non vult eam velle quod vult eam velle cuius illati partem scdaz semper ponit et non probat sed tantum primam partem quaz non est possibile simul esse veram cū secunda oportet igitur q secunda pars supponatur esse vera ex lege diuina quia de potentia absoluta deus potest velle voluntatem nihil velle sicut potest eam annichilare. ¶ Et tunc vlterius est notandum q voluntatem velle q deus vult eā velle est eam velle conformiter preceptis sicut dicitur q deus vult omnes homines saluos fieri quia dedit precepta quibus omnes obligauit et ex quorum impletione homo saluatur et sic etiam deus vult semper voluntatem sic velle et semper acceptat quando conformiter vult preceptis et reprobat quando contrarium facit homo et sic intelligitur etiam illud anselmi rectitudo voluntatis est velle qd deus vult eaz velle sicut debet et tenetur sibi cooperari ad hoc quantum in se est.

2. dubium ¶ Secundum dubium principale sit illud quod tāgitur in secundo argumento principali de obseruantia mandatorum dei. Dicendum est q non omnia mandata possunt de lege communi ad intentionem mandātis seruari sine gratia. vnde augustinus in libro de heresib9 dicit hoc pertinere ad errorem pelagianorum vt credant sine gratia hominem posse facere omnia mandata dei. Item ad hoc est Magister libro secundo distinctione vicesimasexta primo dicit pelagianorum heresis etc.

¶ Sed contra hanc responsionem arguit scotus si deus precipiebat seu precipiens intendebat quēlibet obligare ad seruandum precepta ex charitate igitur quicunq faciens opus precepti non ex charitate peccat mortaliter et hoc de precepto negatiuo ad quod tenetur semper et pro semper ita q si teneatur ad illud ex charitate quando illud seruat non ex charitate, mortaliter peccat. ¶ Et similiter de precepto affirmatiuo ad quod tenetur pro aliquando si non seruat ex charitate peccat mortaliter consequens videtur falsum quia tunc quicunq occidisset vel peccatum mortale commisisset si postea non occidat quia deus precepit non occidere peccat mortaliter vel si seruat preceptum quod deus precepit peccat mortaliter et hoc non videtur aliud q peruertere omnes qui semel commiserunt peccatum mortale vt nullum bonum opus ex gratia faciant ad quod alias tamen tenentur. preterea existens in charitate potest facere aliquod opus precepti non tunc motus ex charitate sed ex pietate et mansuetudine naturali vel ex aliquo alio non ferendo tunc actualiter intentionem suam in finem vltimam igitur si intentio mandātis scilicet dei sic q sua mandata ex charitate impleantur in tali casu impletio illa operis precepti non esset sibi meritoria. ¶ Ad primum concedo q faciens opus precepti non ex charitate quando teneretur exequi opus istud ex charitate peccat mortaliter non quia facit opus precepti sed quia non ex charitate facit illud et etiam quia tunc teneretur habere charitatem et non habet multo minus tamen peccat tunc non ex charitate faciendo opus q si opus non faceret. obligatur enim pro tunc ad tria scilicet ad habendum charitatem ad operandum tale opus et ad operandum ipsum ex charitate si tamen sciat horam pro qua obligatur sic operari ex precepto et si aliquid eorum ad que pro illa hora obligatur facit minus in tanto pec cat q si nihil faceret ceteris paribus et hoc etiam concedo tam de negatiuis q de affirmatiuis pro actibus voluntatis conformibus preceptis his vel illis obligor enim ex precepto de non furando non solum ad non furandum vnq verumetiam ad aliquando velle non furari et illum actum pro tunc et non semper tenerer ex charitate elicere vel eum habere nec sequitur q post cōmissum peccatum mortale si non occidat aliquis peccat mortaliter quia ex hoc q non occidit nunq peccat sicut nec ex alia parte ex hoc quod facit opus preceptum sed in hoc peccat quia nō ex charitate detestatur vel respuit homicidium vel non ex charitate vult non occidere et hoc tenetur quotiens recolere obligatur dei precepta et in singulari forte seu distincte tenetur velle pro loco vel tempore quo ad quedam vel pro semper quo ad aliqua obedire vel alias quando deus nouit et tunc patet q non sequitur illud absurdum quod infertur. scilicet q post vnum peccatum commissum non esset opus bonum ex genere faciendum quia iam patet q nisi illud faceret quando tenetur grauius peccaret facere etiam q non tenetur est valde expediens et ad gratiam dissonans sicut opus supererogationis. ¶ Ad secundum conceditur q impletio operis exterioris non ex charitate non et esset sibi meritoria si fieret pro hora pro qua teneretur agere illud opus ex charitate ymo pro illa hora peccaret. ¶ Sed pro multis alijs horis credo q meritorium esset sibi quia p gratiam redditur ista persona grata deo q omne bonum ex genere et motu bono secundum instinctum nature, sibi factum a tali preest sibi meritorium dummodo non tunc teneretur illud facere ex charitate non tamen ita meritorium sicut si ex charitate fieret. ¶ Sed contra istud videtur esse dictum augustini in omelia de apostolis vbi cum descripsisset modum charitatis dicit enim veraciter charitatē habet qui et amicū diligit et deū et inimicū propter deum addit nam sunt nonnulli qui diligunt proximos sed per affectionem cognationis et carnis quibus tn̄ in hac dilectione

Ad primum

Ad scdm.

sacra eloquia non contradicunt sed aliud est ꝙ
sponte impenditur nature aliud quod preceptis
dominicis debetur ex charitate obedientie hu ni
mium et proximum diligunt ⁊ tamē ista sublimis
dilectionis premia non assequūtur quia amorem
suum non spiritualiter sed carnaliter impendunt
hec ille. Igit opera facta ex motu pietatis natu-
ralis vel affectionis carnalis non sunt meritoria
nec etiam ipsis peccatur quia peccatis tam veni
alibus ꝙ mortalibus sacra eloquia contradicunt
Dicendum mihi videtur ꝙ nulla talia sunt meri
toria vite eterne ex hoc solo ꝙ talia sunt sed tan-
tum ex hoc ꝙ fiunt a persona deo chara bene mo-
raliter: quod dico pro actibus indifferentibus li
citis vel pro actibus indeliberate elicitis sicut ē
fricatio barbe vel huiusmodi ex hoc tn̄ sunt me
ritorij licet non ita meritorij sicut si mediante cha
ritate elicerentur. probatur contra responsionem
istam. ad primum principale potest argui quia se
cundum augustinum de doctrina christiana prece
pta dei sunt de lege nature igitur ex solis natura-
libus impleri possunt. Dicendū ꝙ non possunt me
ritorie impleri sine gratia / possunt tamen opera
exteriora preceptorum pro maiori parte impleri
ex naturalibus sine gratia informante et sic forte
intelligit augustinus. etiam actus intensiores na
turaliter causabiles causentur si saltem quidam
vt est iste qui esset dei feruens amor super omnia
et aliorum propter ipsum estimo ꝙ semper in ha-
bente noticiam necessariaȝ ad salutem eo ipso de
us infundat gratiam nec aliter esse potest de ista
lege statuta. ¶ Tertium dubium sit illud quod tā
3. dubium. gitur in argumento primo principali ad opposi-
tam partem questionis ꝙ contradictio est aliquē
esse gratum sine gratia vel earum sine veritate.
Dicendum est ꝙ nulla penitus est repugnantia ꝙ
aliquis sit gratus deo et charus sine charitate si
bi formaliter inherente sed ꝙ sine gratia et cha-
4. dubium ritate acceptante. ¶ Quartum dubium sit istud
quod tangitur in secundo argumento ꝙ pecca-
tum mortale est infinitum. Dicendum ꝙ licet pec-
catum mortale sit malum infinitum ex hoc quod
sit contra preceptum boni infiniti vel in contem-
ptum boni infiniti et ita sit offensa rei infinite ꝙ
aliqui vocant esse infinitum secundum extrinsecā
denominationem ab obiecto tamen secunduȝ ma
gnitudinem intrinsecam entitatis actus peccati
non est infinitum ymo forte purum nihil est sicut
de peccato mortali pure omissionis et tali modo
infinitis quilibet actus diligendi deum super om
nia et quilibet habitus ad talem inclinans dici
posset infinitus isto etiam modo nunc diligo de-
um infinite licet actu finito quia prefero eum in
amore meo incomparabiliter vltra omne aliud
bonum existens vel possibile. ¶ Ad formam tamē
dicendum ꝙ peccatum taliter infinitum deleri po
test per gratiam infinitam que est dei acceptatio.
¶ Contra istam responsionem probatur ꝙ pecca-
tum mortale temporale sit intensiue infinitum qꝛ
per istud infinities venitur contra preceptum dei
quia infinita instantia ibi sunt. dicendum ꝙ non i-
finities nouiter et libere vel nouiter imputatur.
5. dubium. ¶ Quintum dubium videtur ꝙ gratia non sit ne-
cessaria ad salutem sed potius impeditiua nam
si habens gratiam mortaliter peccet postea gra-
uius peccat ꝙ si gratiam non habuisset nec habe-
retur gratia igitur est causa quare peccatum sit
grauius. Respondetur negando consequentiam
scilicet ꝙ gratia est causa etiaȝ ⁊c. sed ipsemet nō
vtens gratia cum posset ⁊ deberet ex hoc ꝙ ea nō
vtitur ⁊ ꝙ eam perdit grauius peccat tamen gra
tia est bene causa per accidens seu occasionalis
⁊c. Item videtur probabiliter posse dici ꝙ preha
bens gratiam non grauius peccaret ꝙ qui non
prehabuerit ceteris paribus quia iste qui nō ha-
bet eam tenetur eam habere sicut alius et ꝙ non
habet sibi imputatur ad peccatum nec excusat eū
in aliquo vt videtur sed aggrauat. Et similiter
diceretur de sciente et ignorante ex hoc scilicet ꝙ
scientia quam vnus habet / et qua alter caret ne-
cessaria sit ad salutem sicut est scientia precepto-
rum dei tunc enim qui ignorat eque teneretur sci
re et punietur tam quia ignorat ꝙ quia male ope
ratur. ¶ Sed contra ignorantia dummodo non sit
affectata excusat a tanto licet non a toto et eadē
ratione in proposito de carētia charitatis. Assum
ptum probatur per illud Apostoli misericordiam
consecutus sum quia ignorans feci et in euange-
lio dimitte illis quia nesciunt quid faciunt igi-
tur si talis scilicet simile peccatum committat cū
sciente minus peccat. ¶ Respondetur ꝙ ceteris
paribus ignorans ignorantia scientie vel fidei
quam homo obligatur habere non excusatur ma
ledicto nec talis ignorantia attenuat suum pecca
tum propter causam supradictam. ¶ Sed instan-
tia procedit de ignorantia non affectata et vbi tā
tum ignoranter peccatur sicut patet in Apostolo
qui mere ignoranter peccauit omnino credens
se benefacere ita ꝙ ignorantia fuit in causa et
non malitia. ¶ Sed ignorans sic ꝙ etiam si habe-
ret scientiam nichilominus peccaret talis vt esti-
mo nullatenus per ignorantiam excusatur. vnde
etiam talis ignorantia prouenit ex malitia et vt
sic est affectata explicite vel implicite. ¶ Sex-
tum dubium est de cornelio qui vt videtur fuit in 6. dubiuȝ.
statu salutis ante habitam gratiam quia actus
vel habetur ꝙ orationes eius et elemosine deo
erant accepte anteꝙ haberet fidem. et per conse-
quens anteꝙ haberet charitatem infusam que
preexigit vel coexigit fidem de potentia dei ordi-
nata. Dicendum vel ꝙ non erat in statu salutis eo
ꝙ sibi deficerent fides et scientia ad salutem ne-
cessaria meruit tamen de congruo fidem et noti-
tiam necessariam sibi a deo infundi vel dato sicut
verisimilius est ꝙ fuerit in statu salutis ante pe-
tri aduentum tunc habuit gratiam et fidem infu-
sam sed non acquisitam nec explicitam propter
circa trinitatem personarum et verbi incarnatio
nem licet habuerit fidem vnius dei et hec pars
secundum sanctos est vera quia gregorius in ome-
lia super epistolam ad galathas vult ꝙ per ope-
ra bona prouenit ad fidem explicitam et non ecō-
uerso hanc esse sententiam tenet gregorius super
ezechielem et hec est via scoti super primum sen-
tentiarum. ¶ Septimum dubium est de lege dei 7. dubium
ordinata circa salutem dixi enim gratiam inhe-
rentem non esse necessariam ad salutem nisi ne-
cessitate secundum quid que necessitas est solum
legis dei institute. ¶ Contra lex illa est eterna igi
tur est absolute necessaria antecedēs patet quia

lex a deo instituta non potest poni a deo primo ex tempore ordinari sine mutatione dei. consequentia patet quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis vt patet ex deductione philosophi primo celi et. 12. methaphisice. ¶ Respondet q de vi sermonis aīs est verum et consequens similiter quia lex non est nisi deus. qui sic ordinauit q sic foret tamen ad intellectum arguentis eundo qui videtur intelligere antecedēs ad hūc sensum lex ista est eterna. et sic ab eterno deus ordinauit. concedo antecedens et nego consequentiam nec ex opposito consequentis tunc sequitur oppositum antecedentis quia non sequitur talis lex non est absolute necessaria. i. non necessario sꝫ libere et consequenter sic deus ordinauit igitur non est eterna vel necesse est eam aliquando non fuisse. i. necesse est deum aliquando non sic ordinasse. ¶ Ad aristotelem dicendum est q sua deductio procedit de eterno et absolute necessario.

¶ Ad primum intellectum antecedentis et consequentis prime consequentie non autem ad secundum intellectum datum quia secundum eum et commentatorem suum consequentia ista non valet materia prima ab eterno fuit imposita ad hāc formam loquendo de potentia ante actum et reducibili naturaliter ad actum per causas naturales igitur hoc stante necessario est in potentia ad hanc formam quia quando recipit vel hanc formam habet tunc secundum viam aristotelis numꝙ prius poterit eam recipere igitur tūc non est in potentia ad eam tamen quia aristoteles et commētator intendunt improbare q impossibile est aliquid eternum esse corruptibile vel posse non esse vel aliud de nouo factum et corruptibile perpetue posse conseruari christianus autem faciliter respondet sibi q neutrum includit repugnantiam habendo respectum ad dei potentiam libere actiuam ad extra. ¶ Ad octauum videtur q gratia informans sit absolute necessaria quia hec propositio sor. est gratus deo verificatur pro rebꝰ sed ad eius veritatem non sufficiunt sortes et deus quia ambobus existentibus dicta propositio potest esse falsa igitur requiritur aliqua res tertia et ista est gratia quia quecunꝙ res alia detur idem arguitur sicut prius de deo. et sorte. ¶ Respondetur q dicta propositio implicat vnam de futuro et dependet eius veritas ex futuritione alicuius rei nondum existentis ꝛ non significat precise res presentes quia significat sortem et deum et q ipse dabit sorti beatitudinem eternam nisi nouiter demereatur habere illam et sine illo tertio sortes non esset gratus deo per illam qualitatem que dicitur gratia plusꝙ per fidem vel per naturam suam. ¶ Secundo dico q dato q nullam rem pro futuro dandam significaret sed solum qualiter se haberet et se habent tales res inter se vel in ordine ad aliud adhuc non oporteret q quibusdam rebus positis eo ipso propositio esset vera sicut patet de istis homo creatur homo conseruatur a deo hoc dependet a tali actiuo et ita de multis aliis cuius oppositum videtur supponere ar-

9. dubium. gumentum. ¶ Nonum dubium contra conclusionem quartam que si esset vera sequeretur q nulla gratia deo nota et a deo creabilis eēt necessaria ad salutem conceditur consequens cum quo stat q necesse est si de lege communi aliquis saluabitur q habeat gratiam. ¶ Contra igitur nullam habendo gratiam poterit de communi lege saluari concedo consequens exponendo gerundium quia dum sortes nullam habet gratiam potest saluari quia potest habere gratiam ista tamen ē impossibilis sortes nullam habendo gratiam de cōi lege saluatur seu saluabit. ¶ Decimū dubiū ē 10. dubium

propter quid de communi lege ad salutem requiritur gratia quia si requiritur hoc erit vt per eā filii regni separentur a filiis gehenne sed ad hoc non sufficit quia gratia stat cum peccato mortali quod probatur quia ab habente gratiam non tollitur gratia nisi propter demeritum actuale igitur ille prius demeretur ꝙ gratia ab eo tollatur pro quo scilicet priori simul esset gratia scilicet et peccatum. Respondetur q peccans mortaliter prius natura tollit gratiam ꝙ ponat actum peccati licet simul tempore sicut ignis generās ignē ex aere prius naturaliter corrumpit formam aeris ꝙ introducat formaꝫ ignis sequitur enim forma ignis producitur igitur forma aeris si immediate preexistebat in ista materia corrumpitur et non econtra igitur prius natura hoc corrumpitur ꝙ illa producitur ex diffinitione prius natura in quinto methaphisice. ¶ Similiter hic sequitur de gratia et peccato de lege dei ordinata iste peccat mortaliter igitur non habet gratiam et non econuerso igitur prius natura cessat gratia ꝙ existat actꝰ culpe cum isto tamen stat q posito culpe causalitate prior est sublatione gratie sunt tamen simul tempore et igitur non sequitur q pro illo priori stabunt simul quia illud prius nō est prius in quo sed ipsummet demeritum. ¶ Sciendum est tamen q nec de lege ordinata nec absolute sequitur iste peccat mortaliter igitur sibi aufertur gratia sed bene sequitur econuerso de lege ordinata isti nūc aufertur gratia vel iste nunc primo perdit gratiam igitur peccat mortaliter. ¶ Et ideo sicut mortaliter peccare est priꝰ causalitate ablatione gratie ita etiam est prius natura secundum legem ordinatam. Item si comparentur adinuicem non habere gratiam et esse in peccato mortali actuali vel originali tunc ista se habent coequeue et neutrum est prius alio etiam secundum legem ordinatam si autem comparentur adinuicem non habere gratiam et peccare mortaliter tunc verum est illud quod hic prius dicebatur. ¶ Undecimuꝫ dubium contra dicta possibile est q aliquis saluetur qui tamen non credit esse charitatem creatam formaliter in anima vt si aliquis baptizatꝰ circa hoc haberet errorem inuincibilem igitur talis potest saluari sine gratia. ¶ Respondetur negando consequentiam quia licet error quidam sit opinari q homines saluentur sine gratia informante non autem apparet error damnatus quia ecclesia eligit aliam partem tanꝙ probabilioreꝫ ideo non apparet q sic errans sit propter hoc in statu damnationis licet scienter in hoc rebellans ecclesie docendo contrarium peccat mortaliter. ¶ Contra etiam damnat sicut heresim op. pelagiū q negauit charitatē īhabētē ꝛc. pbat qd dicis de vetula obediēte doctrine heretici credēte in hoc obedire ecclie. ¶ Ad primū dicēdū q pelagiꝰ errauit i multis negauit enim paruulos indigere

gr̄a redēptoris vel hēre pctm̄ et hoiez posse mere
naturalit omē vit are pctm̄ sine gr̄a absolute et in
hoc errauit hereticaliter quia absolute negauit
dei gratiam requiri ad salutem et non quia non
posuit gratiam inherentem solum ymo raro vel
nunꝙ in aliquo auctore exprimitur de gratia in-
formante vsqꝫ ad decretalem 7. alias optimo ma.
di.17. primi fuisset erronea quod non dicitur licet
ipse ibi non teneatur. ¶ Ad secundum dico ꝙ ve-
tula talia in aliq pie operans excusabilis ē apō
deum per seductionem inuincibilem donec aliter
informetur ¶ Sed dices ponamus aliquem non
baptizatum sequentem rectam rationem in omni
bus sicut fecit cornelius habentem errorem inui
cibilem circa multos articulos fidei propter de-
fectum doctorum saluabitur ne talis. ¶ Respon-
det scotus in prologo articulo primo et ego assen
tio ꝙ talis saluetur quia deus infunderet fidem
qualem saltem paruulis et etiam gratiam suam
de lege tamen communi mitti talibus instructo-
res sicut ad cornelium misit petrum propter hoc
dico vnum generale ꝙ vbiqꝫ ponitur via ad salu-
tem preter communem modum ibi pono haberi
gratiam et fidem infusam consimiliter licet de
dei omnipotentia absoluta aliter fieri potuisset.
¶ Dicerea excusat ne a peccato quelibet ignoran
tia inuincibilis. dico ꝙ excusat non habentes vsuz
liberi arbitrij et conantes ꝙtū est in eis beneface
re et deum habere et sperantes saluari et abstine
re a peccato mortali actuali ignorantia enim vi-
cibilis non excusat a toto mō si enim talis ignorā
tia est causa peccati saltem per accidēs eo modo
quo absentia naute est causa periclitationis na-
uis et si non sit affectata excusat a tanto etiam re
spectu illorum que non scire tenetur sed si fuerit
affectata per se et directe non excusat sed pecca-
tum aggrauat. ¶ Si vero fuerit non sic per se et di
recte volita et affectata sed tamen indirecte vo-
lita ita ꝙ voluntas libēter vellet scire sed non la-
borat circa hoc vt tenetur quia nimis permittit
se occupari circa impertinentia et tunc talis igno
rantia peccatum est attenuat tamen aliud pecca-
tum ꝙ ex ignorantia tali fit pro quanto facit illud
12. dubium peccatū nō esse volūtarium simpliciter. ¶ Duode-
cimum dubium an homo conceptus non per pro-
pagationem sed aliter sine peccato originali indi
geret gratia ad salutem. Respondetur ꝙ non indi
geret gratia ad purgandum peccatum originale
sed ad perficiendum et forte etiam ad cauendum
peccata actualia prout in tertio in materia de fo
mite latius dicetur sicut enim hoc pri⁹ mereri non
potuit ex puris naturalib⁹ sine gratia sic nec iste
posset de lege communi. ¶ Decimumtertium est
13. dubium contra illud quod dictum est viatorem non posse
seruare mandata diuina sine gratia diceres ali-
quis potest saltem sine charitate implere prece-
ptum de dilectione dei et proximi et si sic moria-
tur saluabitur igitur saluabitur sine gratia. ¶ Re
spondetur ꝙ nec istud preceptum ad mentem man
dantis seruari potest sine charitate nec mirū cum
apostolus dicat ad roma.13. plenitudo legis est
dilectio et math.22. in his duobus mandatis vni-
uersa lex pendet et prophete et augustin⁹ ille te-
net quicquid latet et quicquid patet in sermone
diuino qui charitatem tenet l opere breuiter qui
cunqꝫ diligit deum et proximum sicut tenetur vir

tualiter ammouet omne impedimentum salutis
si potest vtpote omnem ignorantiam et volunta-
tem malefaciendi et filiam et ita facit libere qō
in se est et ita habet gratiam. ¶ Decimumquartū
dubiuz videtur ꝙ magnitudo peccati malitie pec 14. dubium
cati mortalis sit intensiue infinita quia suppono
ꝙ actus sit temporalis cum igitur pro quolibet
instanti istius temporis alio et alio et etiam pro
qualibet parte aggrauetur peccatum intensiue
sequitur ꝙ iuxta multitudinem partium et instan
tium temporis est intensio malitie talis act⁹ etc.
¶ Respondetur ꝙ non pro quolibet instanti quo
continuatur actus peccati aggrauatur peccatuz
intensiue sed pro quolibet instanti pro quo posset
et teneretur nouiter detestari peccatum et non
facit et talia non sunt simul supra nisi pauca.

Ecūdo queritur
vtrum charitas seu gratia
increata sine alio suffice-
re possit ad salutem Vide
tur ꝙ sic. quia in anima vi-
atoris non sunt ponen-
de plures fides scilicet cre
ata et increata nec plures
habitus spei quia esset su-
perfluum. Igitur pari ratione nec plures chari-
tates. ¶ Consequentia probatur quia vna chari-
tas tam efficaciter potest in suum actuz sicut vna
fides vel spes in suum igitur si ponuntur plures
charitates in vna anima actus procedens ab il-
lis esset fortior actu fidei. Falsitas ꝓbatur quia
actus istorum in via sunt equales sicut dicit gre-
gorius super ezechielis omelia vltima et allegat
magi. libro tertio distinctione decimaquinta ca-
pitulo vltimo. ¶ Preterea. 15. capitulo de trini-
tate capitulo octogesimonono de paruis dicit au
gustinus ꝙ spiritussanctus est donum excellen-
tissimum et solum hoc diuidit inter filios regni et
perditionis. ¶ Sed manifestum est ꝙ si sit aliqua
charitas in anima ꝙ ipsa diuidit inter filios re-
gni et perditionis et ita non solum spiritussanct⁹
quod ipse negat ¶ In oppositum arguitur per cō
stitutionem ecclesie pri⁹ allegatā que dicit ꝙ par
uuli in baptismo recipiunt gratiaz informantem
et virtutes sed gratia informans est charitas cre
ata: deus enim non est forma informans igitur.
¶ Prima conclusio de potentia dei ordinata non
sufficit viatoribus ad salutem gratia icreata hoc
patet ex precedenti questione ¶ Secunda conclu
sio quam teneo cum scoto et okam in prima distin
ctione ꝙ deus de potentia sua absoluta potest na
turam beatificabilem existentem in puris natu-
ralibus sine omni forma supernaturali sibi inhe-
rente ad vitam eternam acceptare et sibi charaz
et acceptam habere. probatur deus potest aliquē
preparare ad vitam eternam et etiam sibi dare vi
tam eternam igitur. Antecedēs probatur quia vi
sio et fruitio beatifica a tali habitu non dependet
seu a deo sicut ab actiuo et a potentia sicut a re-
ceptiuo. ¶ Secundo si deus potest velle alicui
creature rationali conferre beatitudinem fina-
lem sine hoc ꝙ velit illi prius conferre formam
aliaz supernaturalem igitur potest aliquē prepa
rare et acceptare ad vitaz eternā nullā sibi formā

supernaturalem primam conferendo et creatura
sic acceptata esset deo cara et digna vita eterna
igitur assumptum patet quia si non tunc nec istaz
formam supernaturalē posset ei cōferre sine alia
forma prima et sic in infinitū. ¶ Consequentia pro
batur quia deus cōfert alicui talem charitatem
creatam aut vult sibi eam cōferre immediate seu
primo absqz alio dono sibi preuolito aut non. si sic
igitur nunc acceptat eum ad talem habituz eadē
posset oratione eū acceptare ad vitam eternā pri
mo et immediate. ¶ Si vero dicatur q non tunc p
cederetur in infinitum sicut fuit illatum. ¶ Item
non videtur quin sicut Jo. et hieremias prius ex-
istentes nō charos acceptauit ad charitatem nul
lo alio dono preuolito ita etiam eos potuit acce
ptare immediate ad gloriaz nam quare non. ¶ Cō
firmatur nam scriptura clamat q deus preelegit
nos ante mundi constitutionem vt essemus sancti
Item q predestinauit nos conformes fieri ymagi
nes filij sui. Item de iacob et esau cum nondum
essent &c. quero igitur quare deus preuult da-
re gratiam suam isti et non illi omnibus tamen
aliis preexistentibus paribus ex parte vtriusqz si
propter formam preexistentem quam vult sibi da-
re et non alteri propter quam prehabitam place-
ret sibi dare gratiam et tunc sequitur processus
in infinitum vt supra si ideo quia nunqz producat i
eo gratiam vult primo et immediate cōferre gra-
tiam prius non grato nec charo et pro tempore p-
stituto hoc exequitur eo modo per omnia posset
immediate velle conferre gloriam prius non bea
to nullo alio dono sibi preuolito et postea pro tē-
pore prestituto sic exequetur. ¶ Itē sicut dicit do-
ctor subtilis quod est vltimum in executione est
primum intentione. ¶ Et ideo beatitudo est pri-
mum volitum illi cui confertur gratia. igitur nō
per gratiam acceptatur ad gloriaz sed magis ecō
uerso quia deus predestinauit eum ad gloriam.
ideo confert sibi gratiam et ideo cum gloria non
dependeat a gratia informante in aliquo genere
cause quia si in aliquo hoc esset in genere efficien
tis partialis et illam posset deus supplere non vi
detur q ad hoc q deus conferat non beato beati
tudinem oporteat precedere gratiam. ¶ Item vi-
detur q sicut contulit anime christi gratiaz et glo
riam ita potuisset anime Jo. sed si preacceptasset
eum secundum statum presentem ante sanctitatē
quam habuit ad gloriam sicut de facto fecit ad
gratiam ipse fuisset sibi charus et acceptus ad be
atitudinem et vitam eternam quia semel fruenti
deo beatifice non aufertur fruitio vel saltem non
oportet auferri: consequentia facta in minori pa-
tet per descriptionem chari et accepti suppositaz
igitur sine omni dono preuio. ¶ Contrariam ta-
men conclusionem tenet petrus de aureol. et eius
argumentum soluit okam di. presenti questione
prima. ¶ Argumentum enim suum inter alia dif-
ficilius est de transitu de contradictorio in contra
dictorium quia si deus acceptet istum et prius nō
acceptauit igitur hic est transitus de contradicto
rio ad contradictorium et per consequens est hic
mutatio aliqua et non in volitione dei igitur in
isto et sic habetur intentum. ¶ Respondet okam
Okam. q potest esse transitus de contradictorio in cōtra-
dictorium aliquando propter mutationem in al-
tero extremo sicut de facto aliquis primo non ac-
ceptus deo postea fit acceptus per gratiam sibi i
herentem. ¶ Secūdo modo propter mutationem
in alio quod est neutrum extremum sicut deus of-
fensus alicui propter preces alterius posset sibi
offensam remittere ipso non mutato ymo ignorā-
te ipso iuxta istum modum nūmus postqz nō erat
precium fit precium propter mutationem volun-
tatis instituentium. ¶ Tertio modo ad solam trā
sitionem temporis actualem vel potētialem isto
modo angelus de non conseruato fit conseruatus
ad solam transitionem actualem vel potentialem
temporis et sic etiam nummus fit precium in ali-
quo instanti vel tempore iuxta statutum regis.
¶ Et in oibus istis modis posset de potentia dei ab-
soluta primo non acceptus postea fieri acceptus
sine charitate supernaturali infusa quia deus iu
xta primum modum posset statuere q quicunqz
post peccatum mortale doleret de peccato remit-
teretur. et sine supernaturali forma infusa et qui-
cunqz ad annos discretionis perueniens diligeret
deum super omnia dilectione naturali esset in sta
tu salutis quod si faceret talis fieret de non acce-
ptato acceptus per solam mutationem ad actum
possibilem ex puris naturalibus et ita ad hoc nō
requireretur charitas supernaturalis. ¶ Simili
ter secundo modo fieri posset de non acceptato ac
ceptatus quia deus posset ordinare q si quis ora
ret pro eo daretur sibi vita eterna. ¶ Tertio mo-
do hoc etiam posset fieri per solam transitionem
temporis quando determinatum tempus vel in-
stans caderet super statuto possibili a deo institu-
to posset enim statuere quoddam tempus gratie
q quilibet ab. a. instanti et deinceps non ponens
obicere esset acceptus et charus et prius non.
¶ Item aliter leuiter potest dici q sicut deus ab
eterno preordinauit dare charitatem anime Jo.
preexistenti non chare ante infusionē gratie ita ta
men q nunqz deus incepit sibi velle dare charita-
tem nec vnqz ibi fit transitus de contradictorio in
contradictorium nisi quando deus sibi gratiam i-
fundit. ¶ Ita diceretur de illo cui prius non bea-
to daret beatitudinē sine gratia creata preuia q
deus nunqz inciperet velle sibi dare beatitudinem
et ita non fieret de non caro carus ante beatitu-
dinem sed de non beato beatus sicut nec in primo
casu de non preordinato ad charitatem recipien-
dam sed de non recipiente recipiens. ¶ Tertia cō-
clusio principalis q actum dilectionis dei et pro-
ximi circunstantionatum circunstantijs mere na-
turalibus ex parte voluntatis libere eum causan
tis secundum dictamen rectum conscientie natu-
ralis posset deus de potentia absoluta accepta-
re tanqz meritorium vite eterne: probatur quan-
do sunt plures actus in potestate alicuius quo-
rum neuter ex natura sua est dignus vita eterna
vterqz tamen est bonus qua ratione potest vnus
illorum esse meritorius vite eterne et reliquus
de potentia absoluta sic est in proposito deus enim
libere acceptat actum diligendi cum charitate
infusa igitur pari ratione si vellet posset accepta
re actum diligendi sine charitate. ¶ Item actus
diligendi elicitus ante charitatem infusam et
post sunt eiusdem rationis quorum neuter habet
circunstantiam malam. ¶ Item actus diligen-
di deum super omnia libere causatus a volunta-
te magis habet rationem acceptabilis ex natura

sua q quicunq habitus viatoris. ¶ Sed deus ali-
quem acceptat ad vitam eternam propter solum
habitum sicut patet de paruulo baptizato igitur
potest hoc solum facere propter actum diligendi
deum super omnia: maior patet tamen quia ille a-
ctus est magis meritorius vt ita loquar nam habi-
tus nullum meritum est cum omne meritum saltem
partialiter procedat de li. ar. vt patet per Ma. di.
27. ca. quito et qnter tunc quia in ptate volunta-
tis de his autem que sunt i potestate nostra lauda-
2. articul⁹. mur vel vituperamur igitur. ¶ Secundus articu-
lus habet mouere dubia et soluere primu. ¶ Utrum
simul stet q charitas que est quedam qualitas sup-
naturalis infundet animam viatoris et tamen q
deus non acceptet eum ad vitam eternam. ¶ Et
arguitur primo q non per aliquos sentientes p-
tem negatiuam sic forme opposite habent forma-
liter effectus oppositos ex natura rei ex quo ini-
quitas ex natura rei est odibilis deo et dat ee odi-
tum non appareret cur non sit possibilis alia forma
creata sibi opposita que det formaliter ex natura
rei ee dilectum vel acceptum igitur. ¶ Preterea
deus ex natura rei diligit omnem diligentem se et
habentem habitualem charitatem tamen quia a-
mor ex virtute procedens secundum rectam ratio-
nem meretur reamationem vt patet. 8. ethicorum
cum quia prouerbiorum octauo dicitur. ¶ Ego di-
ligentes me diligo. ¶ Et io. 14 qui diligit me dili-
getur a pre meo et ego diligam eum. ¶ Item qui-
cunq ex natura rei diligit charitatem et ceteras
virtutes diligit etiam et participantes illas vir-
tutes. ¶ Sed deus immutabiliter et de necessita-
te nature diligit charitatem et iusticiam et omnem
virtutem immutabiliter et per consequens immuta-
biliter vult sui dilectionem etiam nullus est iu-
stus qui iusticiam non diligit secundum augusti-
num. ¶ Unde phs dicit tertio ethicorum q non est
iustus qui non gaudet de iustis operationib⁹ igr
deus ea necessitate qua diligit suam iusticiam et
complacet in suo amore complacet in anima par-
ticipante iusticiam et ipsius habitualem amorem.
¶ Item deo secundum veritatem acceptum est quic-
quid delectabile et acceptabile et pulchrum di-
cit enim phs tertio ethicorum q virtuosus tanq
bene dispositus est mensura et regula illorum que
delectabilia sunt et complacibilia sz virtutes sunt
huiusmodi et maxime amor dei. ¶ Opposita con-
clusio mihi videtur vera scilicet q quacunq forma
supernaturali huiusmodi posita in anima potest
ipsa esse non accepta deo ad vitam eternam de po-
tentia dei absoluta ponatur de facto per temp⁹
magnum stat huiusmodi forma in anima cum caren-
tia actus beatifici igitur posset deus in perpetuum
conseruare illam formam in hoc subiecto sine a-
ctu beatifico igitur. ¶ Item quacunq forma i ani-
ma posita posset deus velle annihilare animam
antequam sibi daret beatitudinem et nunq eaz recrea-
re. ans probatur quia deus quicquid contingenter
creat potest contingenter annihilare. ¶ Item de⁹
potest illam charitatem annihilare remanente a-
nima ¶ Item stante quocunq peccato in anima po-
test deus de potentia absoluta non velle dare ei pe-
nam eternam igitur a simili. ¶ Item actus chari-
tatis ex natura sua non est acceptabilis sic q ipso
posito in anima necessitetur deus animam accepta-
re ad vitam eternam igitur nec habitus. ¶ Ad ar-
gumenta in contrarium sufficienter respondet olra
di. 17. primi. q. pria. ¶ Secundum dubium est qa- 2. dubium.
si charitas creata sit ponenda aut igitur propter
subam actus hoc non quia tunc per actum posset
homo experiri se esse in charitate. falsitas patet
cum nemo sciat vtrum amore vel odio dignus sit.
¶ Et apostolus nihil mihi conscius sum ¶ Aut
secundo propter conditiones naturales actus et
hoc non quia ille ponunt posita subam actus. ¶ Aut
propter conditionem meriti et hoc non: quia sine
tali habitu posset deus acceptare omnem actum
hominis vt pri⁹ visum est etiam non ideo acceptat
deus aliquam ad tantum premium in celo quia
sibi contulit tantam charitatem sed potius econ-
uerso. ¶ Dicendum q propter quodlibet horum tri-
um charitas creata de lege communi primo propter
subam actus quia in actum intensiorem potest vo-
luntas cum ea q sine ea et non sequitur q homo
possit scire se esse in charitate cu actus eiusdem
speciei voluntas possit producere cum charitate et
tamen sine charitate etiaz dato q actus procedens
ex charitate esset alterius speciei ab illo qui ha-
betur sine charitate adhuc nos non possemus ex-
periri illos actus specifice distingui nisi solum ar-
guitiue ¶ Et vlterius dicendum q sicut facit ad
subam actus ita proportionabiliter ad conditiones
naturales actus facit etiam charitas ad tertium
modum quia acceptum est deo q voluntas libere
vtitur principio sibi dato ad amorem dei et proxi-
mi nec argumentum probat nisi q de potentia dei ab-
soluta non esset opus tali habitu et etiam bene p-
bat q prius primitate finis vult deus sibi dare vi-
tam eternam. ¶ Contra arguitur sicut arguit do-
ctor subtil' illud quo ho vel volutas meritorie
agit est forma agentis et hoc non potest esse pura
natura quia tunc ex solis naturalibus posset me-
ritorie agere quod videtur esse error pelagii eti-
am requiritur supernaturale et non sufficit fides
vel spes que manent in peccatore igitur requiri-
tur charitas. ¶ Item si non hoc videtur q specia-
lis assistentia. s. sufficeret sed hoc non videtur qz
nulla actio est in potestate agentis nisi ipsum ha-
beat formam per quaz possit agere sicut ei coassi-
stentia extrinseci. s. scilicet vel alterius non e in
potestate voluntatis sed precise per assistentia. s.
et non per formam intrinsecam voluntas ageret
probatur si. s. moueat specialiter voluntatem in
actione meritorie sequitur q ipsa motio est causa-
tio alicuius in ipsa voluntate et q voluntas re-
spectu illius non habeat aliquam causalitatem ni-
si tantum receptionem passiuam: illud igitur vel
est actus diligendi et ita sequitur q actus dilige-
di meritorius nullomodo fit a voluntate vel il-
lud est aliquid ad naturaliter precedens actum di-
ligendi et illud voco habitum. ¶ Probatur ni-
hil oditum est a deo quin deus reperiat in eo ali-
quod odibile ex natura rei quod dat formaliter
esse oditum igitur per oppositum nullus accepta-
tur a deo nisi quatinus in eo est aliquid quod ex
natura rei reddit acceptum. ¶ Item nullus pot
omnes circunstantias quas requirit actus moralis
perfecte conseruare ex habitu virtutis acquisite
quia ex secundo ethicorum medium attingere est
difficile igitur multo fortius ex puris naturalib⁹
non poterit homo attingere ad integritatem cir-
cunstantiaz quas exigit actus dilectionis diuine

meritorie. ¶ Item impossibile ē ad actum illū ex
puris naturalibus attingere ex quo actualiter vl
virtualiter impletur omne diuinum mandatum
igitur ꝛc. ¶ Item si actus charitatis esset totalis
ab extrinseco scilicet a .ss. non esset voluntari⁹ igr
nec meritorius. ¶ Ad primum istorum ē dicendū
ꝙ sco. non pōt tenere ꝙ ista argumenta concludāt
eum vt supra tetigi ipse tenuerit ꝙ deus potentia
absoluta acceptaret aliquem ad vitam beatam si
ne tali forma. dicendum igitur ꝙ principium vita
le agendi q̄n̄qꝫ ē cuꝫ forma nec oportet ꝙ semper
agat per aliam formam sibi intrinsecam nec seq̄
tur ꝙ voluntas ex puris naturalibus ꝛc. eo ꝙ ad
actuꝫ meritorium concurreret singulariter coassi
stentia .ss. etiam pelagius ē secundum potentiam
dei ordinatam. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ licet spe
cialis assistentia preuia .ss. non sit in ptāte volun
tati quia ex mera dei gratia nec ipsa pōt mēri hō
de condigno de congruo vero potest tamen ꝙ ipse
tam assistens sibi cooperetur ē in libera sui ptāte
quia sic dedit seipsum deus in comprincipium ex
mera sua gratia et liberalitate misericordie sue
¶ Aliter pōt dici ꝙ etiam in potestate voluntatis
est .ss. sibi coassistere et ipsuꝫ preuēnire non quidē
domināter sic ꝙ diuina voluntas subiecta sit huma
ne. Sed illatiue et complacenter quia de⁹ vult ho
minem preuenire et dare sibi ptātem agendi me
ritorie ex quo infertur .ss. sibi coassistere huic con
cordat sypē. d. ꝙ illud argumentum etiam conclu
deret equaliter si poeneretur charitas creata.
¶ Et ideo cū voluntas ē iusta tunc sic ē .ss. in ptā
te voluntatis sicut charitas creata quantum per
tinet ad actionem quia libere pōt voluntas habe
re .ss. ad comprincipiandum et acceptandum actū
suum ita dico facit de facto cum charitate creata
et de potentia absoluta posset sine ea. ¶ Ad tertiū
negatur ꝙ voluntas solum se habeat passiue re
spectu illius causationis. ¶ Ad quartum dicitur
ꝙ aliquis posset eē oditus sine forma detestabili
sibi inherbente patꝫ de paruulo non baptizato qꝛ
si talis forma sibi inhereret quero a quo essꝫ cau
sata non a deo vt patet nec a par..ulo quia nulla
talis forma causatur nisi mediante actu volunta
rio nec ab aliquo alio vt patet discurrenti per sin
gulas causas. ¶ Similiter transeunte actu morta
lis peccati possibile est nullam formam remane
re que non prefuit ante peccatum Item al' de pec
cato omissionis. ¶ Item deus posset talem formā
odibilem corrūpere sine infusione charitatis et
tunc esset oditus sine tali forma. ¶ Ad quintum
dicendum est ꝙ esset repugnantia quin omnes
circunstantie necessarie essent cote ꝛ quin ad eas
posset homo attingere si placeret deo. Ad sextuꝫ
dicendum ꝙ actus talis non fieret ex puris natu
ralibus eo ꝙ ibi esset specialis cōcursus .ss. ¶ Ad
septimum patet ex dictis quomodo talis actus ē
in potestate voluntatis ꝛ meritorius ex diuina or
dinatione et dia mla volente concurrere dū volū
tas sic vult agere et etiam acceptante actum ad
3. dubium. meritum. ¶ Tertium dubium vtrum omnis act⁹
meritorius diligendi deum propter deum princi
pietur partialiter a charitate infusa. dicendum ꝙ
non est bene euidens vtrum actus ille quem volū
tas et charitas infusa comprincipiant sit similis
et eiusdem speciei cum actu quem sola voluntas
causat vel non. ¶ Et ideo si dicitur ꝙ sunt eiusdeꝫ
speciei sicut credo tunc de facto omnis actus me
ritorius talis speciei est partialiter a charitate
mediate vel immediate quia nullus actus de fa
cto est meritorius nisi elicitus vel habitus ab ha
bente charitatem. ¶ Sed volūtas informata cha
ritate de facto nullum actum quem charitas po
test comprincipiare comprincipiat se sola licet se
cus esset si deus suspenderet actionem charitatis
igitur. ¶ Si autem omnis actus quem comprinci
piat charitas sit alterius speciei ab actu quem vl
qualem voluntas per se sufficeret sine charitate
principiare tunc credo absqꝫ affectione ꝙ nō opor
tet secūdū leges dei ordinatas ꝙ omnis actus vo
luntatis ad hoc ꝙ sit meritorius sit comprincipia
tiue a charitate licet oporteat vt ipsa voluntas i
formata sit charitate per quam ipsa prima acce
ptetur et actus eius vero secundum leges recti di
craminis practici quia per hoc ꝙ voluntas infor
matur charitate non videtur ꝙ priuetur potesta
te eliciendi actum moraliter bonum eiusdē spe
ciei cum illo quem posset absqꝫ charitate gratia
enim vel gloria non priuat naturam sed perficit.
¶ Et ideo licet possit modo cum charitate in ali
quem actū diligendi deum super omnia et ita de
similibus speciei superioris et nobilioris quam
prius potuit per se tamen adhuc poterit in actum
diligendi deum super omnia et ita de aliis i qua
lem potuit ãte et talis esset meritorius eo ꝙ cha
ritas licet non comprinciparet eũdem actum ta
men gratificaret personam et actus eius. Et in
.q. precedēti dixi de operibus carnalis pietatis se
cundum gregorium. ¶ Quartum dubium vtrum 4. dubium
omnis actus eiusdem speciei cuꝫ actu meritorio
sit meritorius propter illud quod iam tactuꝫ est
quia ante charitatem frequenter elicitur actus
vel potest naturaliter elici eiusdeꝫ speciei cū illo
quem voluntas sola pńcipiare posset habita cha
ritate. ¶ Et tunc queritur Utrum omnis actus
eiusdem speciei cum illo actu quem voluntas ꝑ
ducit non comprincipiante charitate licet chari
tatem habeat sit meritorius secundum leges dei
ordinatas. ¶ Dicendum ꝙ non quia voluntas iā
habens charitatem totiens potest producere ta
les actus similes meritorios ꝙ annihilata chari
tate per vnum peccatum mortale relinqueretur
adhuc habitus acquisitus mediãte quo volūtas
principiare posset actus similes et eiusdē speciei
cum prioribus et tamen isti non essent meritorii ꝑ
pter cessationem charitatis igitur. ¶ Quintum 5. dubium.
dubium propter quid ponat charitas requiri in
actu meritorio de lege cōmuni dei. ¶ Huic dubio
bene respōdet doctor subtilis libro primo d'.17.
q pria. ar. prio. ꝙ ex nullo actu quem experimur
possumus euidenter concludere necessitatem ei⁹
nec ex subā actus nec ex intensiōe actus nec ex de
lectatione neqꝫ ex facilitate in operando neqꝫ ex
bonitate neqꝫ ex rectitudine morali nec ex confor
mitate ad rectam rationē et hoc siue rectā secūdū
dictamen prudentie siue secunduꝫ dictamen fidei
quia quocūqꝫ illoruꝫ dato ꝛc. vide in principio ar
ticuli et deinceps quere ibi. ¶ Et ideo respondet
vltra omnis hec creditur esse vna conditio i actu
videlicet ꝙ est acceptabilis deo secundum ordi
nationem diuinam ad vitam eternam tanꝙ meri
tum condignum ad premium. ¶ Sextum dubium 6. dubium
est istud sicut etiam iste doctor dubitat quare iste

habitus sit ratio acceptandi naturam et ei⁹ actū
de natura bene respondet sed de actibus nō vult
hoc dicere consequenter, tū propt̄ peccata venia-
lia. Tū propter actus indifferenter que ambo es-
sent accepta si acceptarentur ex solo decore ope-
rantis et ideo secundum eū oportet dicere q̄ iste
habitus preter hoc q̄ est decor spiritualis nature
vel persone quam informat inclinat etiam acti-
ue ad determinatos actus vt sibi probabilius vi
detur et mihi. Quod probo nam alias sola volū
tas agere posset cum equali conatu quando non
informaretur charitate sicut quando informatur
charitate. ¶ Item aug. 3. de lib. ar. dicit q̄ gratia
se habet ad liberum arbitriū sicut sessor ad equū
igitur gratia actiue mouet et inclinat voluntatē
¶ Consimile allegat Ma. li di. 26. ca. 3. vbi dicit
augustinus ad bonifatium papam voluntate ī q̄s
comitante non ducente pedissequa non prima nō es
set autem voluntas pedissequa si ipsa gratia nullā
causalitatem haberet respectu actus igitur.
Ista sunt probabiliter dicta omnimodo volūtas
sola sicut etiam videtur sentire eodem articulo ī
principio. q. posset in omnem actum secundū spe-
ciem sine charitate in qualem cuz charitate sicut
forte est verum. ¶ Si autem voluntas sola posset
in alios actus diligendi deum et proximum mora
liter bonos alterius rationis ab illis in quos in
clinat actiue charitas īfusa tūc sufficeret ad hoc
q̄ multi actus meritorij essent q̄ charitas essꝫ de
cor operantis absq̄ hoc q̄ ad illos actiue inclina
ret vt prius dictum est et illud in contrarium de
peccato veniali et actu indifferēti non cogunt qꝛ
neuter est moraliter bonus aut conformis dicta-
mini practico virtuoso moraliter et hoc forte vide
tur requiri ad actū meritorium scilicet q̄ sit mo-
raliter bonus dices forte q̄ inclinat per modum
nature idest determinate ad eandem. ¶ Sed illa
que fient vna vice bene alias male fierent igitur.
Dicendum est q̄ inclinat immediate ad placēdū
deo et diligendū et omittendum quecunq̄ sciret
displicere. ¶ Et ideo pro diuersis casibus inclina
ret etiam naturaliter immediate tamen ad oppo
sita ita etiam facit prudentiam. ¶ Septimum du-
bium que istarum causarum sit principalior respe
ctu actus meritorij videlicet an voluntas vel gra
tia videtur q̄ gratia ex dictis precise ex auctori-
tatibus augustini. ¶ Sed oppositum videtur p̄-
mo quia potentia vtitur habitu et non econuer-
so. ¶ Secundo si gratia esset cā principalior igit
voluntas non ageret liberet nisi quia mota a gra
tia et quia gratia naturaliter moueret igitur vo
luntas ageret libere in actione meritoria. ¶ Ter
tio tunc non videretur q̄ voluntas semel habens
gratiam vnq̄ posset peccare quia causa secunda
semper sequitur inclinationem prime nec pōt mo
ueri ad oppositum illius ad quod causa prima in
clinat. ¶ Quarto voluntas est illuminatior ad a-
ctus q̄ habitus illuminatio autem ad plures ef-
fectus videtur compete superiori. Iste doctor ibi
dem subtiliter soluit istam dubitationem d. q̄ in
principiando subām actuoq̄cum circunstantiis om
nibus moralibus que cōcurrunt voluntas ē cā
principalior sed quo ad hoc q̄ actus sit meritori⁹
habitus tenet principalitatē et satis est possibile
vt satis declarat per tria exēpla quod preter cau
sam principalem effectus competere effectui ali
quam relationem ad extra minus principaliter
quapropter eius causam minus principalem ꝛ ex
hoc elicit expositionem aug. quomodo gratia ē
sicut sessor et voluntas sicut equus et quomō vo-
luntas respectu gratie est pedissequa ¶ Octauum
dubiū quia aliquis vt videtur potest mereri gra
dum certum beatitudinis extra gratiam existens
igitur pari ratione plenam beatitudinem et illa
gratia non videtur necessaria assumptum patet
quia si quis in mortali peccato baptizaretur et
post de isto peccato peniteat ipse habebit plus de
gratia in vita et de premio in patria q̄ si non fuis
set baptizatus igitur per baptismum susceptum
in peccato mortali aliquod premium meretur vi
te eterne. Dicendum q̄ existens in peccato morta
li potest accipere sacramentum per quod ratiōe
operis operati circa ipsum et non ratione meriti
sui tunc habebit premium in vita eterna si postve
re peniteat sicut in simili decedēti post baptismū
dabitur vita eterna non propter meritum suuꝫ sꝫ
propter opus operatū circa ipsum virtute meri-
ti xpi et diuinā acceptatione. ¶ Item si charitas
est necessaria vel ratione actus vel vt actus sit me
ritorius Non primum quia capio maximum cau
sabile naturaliter a voluntate non habente gra-
tiam et apponatur post gratia stante semper illo
actu aut igitur ille simul cābitur a volūtate ꝛ hoc
non videtur qꝛ iā precātus esset pte etiā actus ab
vna cā actiua creata totaliter cātus non pōt ab a
lia cā creata actiue produci nec totaliter nec par
tialiter igitur nec a charitate et cum ille sit act⁹
perfectissimus possibilis volūtati naturaliter ad
illum non requiritur charitas igitur nec ad aliū
nec propter secundum qꝛ tunc non conuenirent si-
bi solent a sāctis tribui quere sco. li. 1. di. 17. vt su
pra in dubio. 6. 1. dicendum q̄ charitas requirit
vt actus meritorius et vt mediante ipsa causetur
Et vltra dicendum q̄ maximus actus quem volū
tas potest sine charitate cāre non est maximus q̄
cum charitate potest cāre ceteris paribus ꝛ ideo
habitat charitate, cābit perfectiorem q̄ prius.
Et ideo si actus perfectior cātus a sola voluntate
non cessat tunc voluntas cum charitate cābit gra
dum aliquē superuenientem si autem cessat cābit
alium actum igitur ¶ Itē videtur q̄ charitas nō
sit necessaria qꝛ ceteris paribus quāto voluntas
cum minori gratia elicēt actum bonum tāto, esset
actus magis meritorius qꝛ tāto plus ascriberet
actus bonus voluntati ꝛ etiā tāto maiorem cona
tum apponeret igitur vt videtur tātum conatum
potest apponere q̄ etiā si totaliter deesset chari-
tas adhuc esset actus meritorius ¶ Confirmatur
qꝛ capiātur duo quorum vnus habeat actum par
uissimū et magnā charitatem et alter econuerso
magnum actum et paruā charitatem isto modo
scds plus meretur q̄ primus ꝛ non ratione chari
tatis qꝛ minorem charitatem habet. q̄ iste igitur
rōe voluntatis igitur charitas non videtur augē
meritum nec esse ad merendum necessaria. ¶ Di-
cendum q̄ si ly ceteris paribus intelligatur q̄ ēt
quātitas actus sit eadem vtrobiq̄ vt sit sensus q̄
tātus actus minori charitate esset magis merito
rius q̄ equalis precise cum maiori charitate si ēt
alie conditiones ꝛ circunstātie sint pares tunc di
stinguo qꝛ vel hic est actus qui ideo precise impu
tatur ad meritum qꝛ est moraliter bonus ꝛ hꝫ se-

cum charitatem sed non procedit actiue a charitate et tūc propositio assumpta falsa est quia tūc vtrobiq̧ est equalis conatus voluntatis et ꝑ consequens ex pte voluntatis non est vnus magis acceptabilis ꝙ alter ꝛ qꝛ charitas ibi non iuuat in aliquo ad quātitatem actus sed solū qꝛ est forma operātis reddit eius actus alias moraliter bonos meritorios in hoc igitur casu verum essꝫ ꝙ maior charitas redderet actum magis meritorium. ¶ Si vero charitas vtrobiq̧ comprincipiaret actus cum ceteris conditionibus ꝑibus excepto conatu voluntatis tunc si l hñte minorem charitatem plus prouenit de quātitate actus ex maioritate sui conatus super conatum alterius ꝙ acrescat in alio quātitati actus ex maioritate charitatis in illo super charitatem alterius tunc actꝰ habentis minorem charitatem essꝫ magis meritorius eo ꝙ maioritas conatus ex illa pte preponderetur vterq̧ sub maioritati ex illa pte. Si vero econuerso tunc est contra et si eque valeāt iste cause hinc inde tunc eq̄liter merebit̄ iste ꝛ ille. ¶ Corolariū possibile est ꝙ hñs maiorem actum et ēt maiorem charitatem minus mereatur ꝙ hñs tā actum minorem ꝙ etiā charitatē puta si plus appreciетur deus in maioritatem conatus in habendo minorem charitatem ꝛc. super conatum l alio et plus per ipsum in illo accrescat actui ꝙ in alio appreciеtur illō qō accrescit actui ex excessu charitatis super charitatem ¶ Si autē si supponatur ꝑitas actus secundum quātitatem tunc iterū distinguendū est de quo actu sit sermo an videlicet de actu quem non principiat charitas vel de illo quem principiat ꝛ applicādo satis pꝫ quid respōdendum sit ¶ Ad primum principale dicitur ꝙ nō sequitur non sunt plures fides igitur nec plures charitates. ¶ Ad probationem bñ conceditur ꝙ vna charitas potest ita perfecte in actum suum sicut vna fides in suum. Et non sequitur ꝙ igr̄ hñs plures charitates potest in actum dilectionis fortiorem ꝙ hñs vnā fidē potest l actum fidei qꝛ charitas increata tātum facit ad actum credendi et sperādi sicut ad actum diligendi ꝛ tñ non dicitur deus fides nostra sicut dicitur amor noster vl̄ charitas nostra qꝛ deus cum hoc ꝙ nostrā dilectionē comprincipiat secundum seipsum formaliter est charitas sed secundū seipsum non est fides vl̄ spes ¶ Ad aliud dicendum ꝙ aug. intendit ꝙ soluꝫ hoc donum vel aliquod donum consequenter sequēs ex hoc diuidit inter filios regni ꝛ perditionis.

¶ Sed in quocūq̧ est. s. in illo etiaꝫ est charitas creata ¶ Nota circa precedentia primo ꝙ adultꝰ dum baptizatur in pctō mortali nullum acquirit gradū premiū virtute baptismi propter obicē quē ponit actualiter, vel hītualiter tñ probabile ē ꝙ si postea vere penitet deus de sua mīa de lege ordinata sibi tunc det vltra gratiā penitentialem tā tā gratiā quāta infunditur puulo baptizato. Et ex hoc etiā dicitur ꝙ pro tunc incipiat sibi valere susceptio sacramenti precedens ꝛ etiā similiter ꝓ tunc valeret ad merendum maiorem gradum beatitudinis. ¶ Item nota ꝙ in actibus meritoriis. s. est agens principale. charitas creata agens instrumentale quo voluntas regitur ꝛ inclinatur ꝛ secundum hoc voluntas cōꝑatur equo charitas increata sessori charitas vero creata freno. ¶ Item quoscūq̧ actus voluntas potest producere cū charitate causata secū dum legem cōmunem similes secundum subām vel quo ad cōmunem moruꝫ apparentiā producere potest sine tali charitate non tñ meritorios qꝛ secundum legem ordinatā nullꝰ actus est acceptus deo ad meritū nisi fiat ex charitate vel ab hñte grām sicut si seruus aliquis fecerit opus quātūcūq̧ vtile in aliquo regno tñ nō est acceptum regi nisi fiat secundum modum quē rex ad hoc ordinauit vel cū instrumento quod rex ad hoc deputauit vel cum vestimento quo serui regis debent indui.

Tertio circa distinctionem. 17.

Quero vtrum de pctōre possit fieri non pctōr ꝛ accepꝰ deo sine hītuali grā infusa. Videtur primo ꝙ non etiā de quacūq̧ potentia qꝛ culpa non potest remitti peccatori sine dono sibi collato igitur. ¶ Antecedens probatur qꝛ expulsio gratie ꝛ infusio gratie sunt eadem numero nā expulsio culpe aut est mutatio acquisitiua ꝛ tūc eius terminus est positiuus qui non posset dari alius a grā ꝛ tunc hē̄tur intentum. ¶ Aut est mutatio priuatiua siue deperditiua ꝛ hoc non qꝛ tūc terminus a quo essꝫ positiuus sed culpa nō ē semper aliquid positiuum. ¶ Contra non minus posset deus alicui cui offenditur remittere offensā sine eiꝰ mutatione ad instātiā alterius ꝙ homo possit facere hoc sed homo frequenter hoc facit igitur.

¶ Itē deus posset alicui remittere culpā sine hoc ꝙ reciperet eum ad gratiā que est acceptatio ad vitā eternā. Hic igitur ponenda sunt argumenta ad ꝑtem negatiuā ¶ Secundo tenebit̄ ꝑs affirmatiua. ¶ Tertio soluētur rationes in contrarium. 1. articulꝰ.

¶ Quarto mouebuntur dubia. ¶ Primo arguitur sic nō potest esse trāsitus de contradictorio in contradictoriuꝫ sine mutatione reali sed talis mutatio nō potest esse in voluntate diuina igitur erit in illo cui culpa remittitur ꝛ cū sit realis hēbit terminū realem ad quem positiuum eo ꝙ terminus a quo potest non esse positiuus ꝛ per consequens talis terminus est grā. ¶ Itē iusticia cū sit formaliter ꝓ uatio non potest formaliter a subiecto apto nato auferri nisi per habitum oppositum igitur.

¶ Preterea pctōr est indignus vita eterna sꝫ qñ fit charus deo fit dignus vita eterna igitur cū de peccatore fit acceptus aliquid formaliter recipit̄ cōsequentia pꝫ qꝛ ipse non est dignus vita eterna nisi per aliquid inherens sibi formaliter quo secundum regulas diuine iusticie iudicatur vita eterna reddenda ꝛ nihil tale prius habuit cū erat peccator igitur insit sibi ꝛc ¶ Preterea deus non acceptat peccatorem ad vitā eternam iustificatum vero acceptat quero quid ē istū acceptare ad vitā eternā ꝛ non videtur aliud nisi velle istum secū dum dispositionem quā nunc hꝫ ꝛ quā primo non habuit esse dignum tali premio quo prius non fit dignus ꝛ ista diuersitas non potest poni in voluntate diuina igitur erit in illo qui acceptatur.

¶ Confirmatur qꝛ volitio diuina que est vnus actus in se non hꝫ rationem oppositorum actuum vt velle ꝛ nolle absq̧ distinctione obiectorum alioquin contradictoria erunt vera absq̧ distinctione cāute illā veritatem igitur cum deus velit istū iustificatū ad aliquid ad quod non vult peccatorē propter quā diuersitatem dicitur diligere iustos

et odire peccatores i scriptura sequitur igitur ꝙ
ista distinctio secūdum rationem ex parte volitio
nis diuine necessario requirit distinctionē actua
lē ex parte obiectorum igitur aliter r se hꝫ in se qñ
est dilectus deo ꝛ aliter quādo oditus. ¶ Item si
nihil aliud esset in anima istius quādo est accept⁹
ꝙ quādo erat pctōr non videtur ꝙ aliquomodo se
aliter habeat ad deum nec deus ad ipsum ꝙ pri⁹
igitur formaliter aliquid inest sibi de nouo et nō
fides neqꝫ spes qꝛ iste māserūt in pctōre ergo cha-
ritas hec scotus in sententia ꝛ fere in verbis.
¶ Item aſ secundum legem nunc statutā sit pctm̄
mortale secundum istam legem formaliter inclu-
dit priuationem habitus infusi igitur non tollit
sine infusione hītus. ¶ Ans ꝓbat qꝛ alias null⁹ te
neretur nisi vitare omne pctm̄ omissionis ꝛ cōmis
sionis. ¶ Item homo non potest ex naturalibus vi
tare omne pctm̄ igitur pctm̄ priuat aliquā formā
que non est in naturali ptāte hominis alioqui ha
beret ex naturalibus omne positiuum requisitū
ad vitādum omne pctm̄ quod est error pelagij.
¶ Item pctm̄ repugnat precepto quo obligamur
ad implendum mādata ex charitate igitur ꝑ pec-
catum omittitur charitas ad impletionem pre-
cepti requisitam. ¶ Item viator meretur ꝙ deus
iuste premiet eum aliter deus esset acceptor perso
narum sed sic mereri nō potest homo ex puris na-
turalibus qꝛ est error pelagij de quo lib 2. di. 26.
sed pctm̄ priuat meritum igitur oportet quod pri
uat aliquid supernaturale. ¶ Item vbi est deno-
minatio intrinseca impossibile est trāsire de cōtra
dictorio in contradictorium sine mutatione sub-
iecti illius de quo vl̄ ꝑ q̄ verificātur ꝯdictoria sue
cessiue. ¶ Sed cum de pctōre ꝛ non accepto fit ac
ceptus ibi est trāsitus de contradictorio in cōtra-
dictorium secundum denominationem intrinsecā
igitur. Maior pꝫ in exemplis qꝛ ꝙ aliquid fiat al-
bum de non albo sine mutatione eius subiectiua
et intrinseca est contradictio qꝛ hoc est denomina
tio intrinseca in eodem modo etiā ꝙ de non hñte
grām fiat hñs grām sine forma grē in ipso rece-
pta. Maior pꝫ qꝛ pctm̄ quod modo est pctm̄ ꝑuat
grām. Et ideo pctōr non fit non pctōr sine collatio
ne grē quicquid enim feceris si non impleas ꝑce-
pta ex grā est pctm̄ aliter posset vitare homo omne
pctm̄ ex naturalibus ꝛ implere oīa precepta ex
naturalibus iste igitur trāsitus sine infusione grē
est impossibil' qꝛ grā seu charitas quā ꝑuat pctm̄ ꝛ ce
tera huiusmodi dona sunt forme realiter infuse a
nime ex concilio vien̄. septimo decretalium ꝛ qui
2. articul⁹. aliter sentit de sacramentis ecclesie ꝙ sctā roma-
na igitur. ¶ Sed quāuis de fctō ꝛ de potentia dei
ordinata nullus de pctōre fiat non pctōr sine grā
infusa tñ quin de potentia absoluta aliter non va
leat fieri non video nec credo sed oppositū firmi
ter teneo opinādo tā de isto pctō loquēdo ꝙ de fa
cto est pctm̄ ꝙ de illo quod esset pctm̄ homine non
obligato ad hñdum donum supernaturale chari
tatis ꝙ. s. aliquis potest fieri charus deo sine in-
fusione alicuius supernaturalis tū ad statutum
de certo tempore prout supra tactum est tū ad no
uitatem bonorum motuum quos voluntas elice-
re posset ex naturalibus. ¶ Tum tertio qꝛ ad pre
ces vel mutationem in alio posset deus origina-
le vl' actuale pctm̄ alicui remittere ꝛ ad vitā eter
nā ipsum ordinare. ymo quod plus est dico ꝙ nec

de possibili posset homo tm̄ peccare quin deus po
test sibi remittere totum sine omni dono sibi sup-
naturaliter inherēte deus enim per nullas leges
ordinatas priuauit se sua pijssima mīa ꝛ omnipo
tentia quin plene ꝛ liberrime posset adhuc de qui
busdā futuris ita ad omnem ꝑtem contradictōis
ordinare sicut potuit ab eterno licet non valeat i
cipere ordinare sed potest modo contingentissime
et liberrime ordinasse de qualibet ꝑte contradi-
ctionis futurorum cābilium sicut sibi placet licꝫ
hoc solo priuetur de⁹ sicut recte dicit agathon se-
cundum pħm octauo ethicorum ingenita posse fa
cere que vtiqꝫ sunt iā fctā. ¶ Ad probādum autē
intentum arguo sicut arguit sco. 4. li. di. 16. q. 2.
scotus arguit remissio culpe ꝛ infusio grē nō sunt
eadem mutatio nec sunt realiter idem nec vna
includit formaliter aliā igitur culpa posset remit
ti absqꝫ infusione grē. ¶ Ans probatur qꝛ impossi
bile est idem plurificari ꝛ non plurificari sumen-
do vniformiter sumendo scilicet realiter vel con-
ceptibiliter qꝛ oppositum repugnaret primo pri-
cipio scilicet idem simpliciter simul esse vnum et
non esse vnum. ¶ Sed remissiones culparum sunt
multe qñ infusio grē non est nisi vna quelibet nāqꝫ
culpa hꝫ remissionem propriā ꝛ quelibꝫ remissio
posset esse sine alia. ¶ Item de fctō āgelis qui nō
peccauerunt deus infudit grām sine remissiōe cul
pe igitur infusio grē ꝛ remissio culpe possunt se-
parari igitur non sunt idem. ¶ Item deus posset
de sua potentia absoluta creare hominem i puris
naturalibus sine grā ꝛ sine culpa igitur ꝛ post la-
psum talem reparare sine infusione grē ꝛ accepta
re ad vitā eternā. ¶ Item grā ꝛ culpa non sunt for
maliter opposita igitur tollere culpā non est idē
ꝙ ponere grām nec econtra igitur. Ans probatur
qꝛ tunc sicut voluntas creata potest effectiue vel
defectiue super esse culpe ita posset defectiue vl'
effectiue super non esse grē quod falsum est quia
grā non destruitur nisi per annihilationem sꝫ crea-
tura non potest aliquid annihilare quod precise ꝑ
creationem est producibile quicquid sit de aliis.
¶ Confirmatur qꝛ deus non necessario necessita-
te absoluta qñ ille vult furari vel fornicari de-
struit donum positiuum quia ipse solus potest de
struere vel creare igitur. ¶ Item deus posset ali-
quē absoluere tā a pctō ꝙ etiā a debito hñdi gra
tiā ꝛ simul ipsum acceptare ad vitā eternā. ¶ Itē
illa gratia q̄ est forma posset manere in anima de
potentia dei absoluta absqꝫ hoc ꝙ remitteret cul
pa vel vnꝙ in futuris daretur gloria nulla enim
forma creabilis in anima potest necessitare deū
ad remittendum culpā vel ad conferendum bea-
titudinem. ¶ Item ostendit sco li. 4 post actū cul
pe trāseuntem interiorem vel exteriorem non re-
manet aliqua iniusticia actualis propria a qua d'
pctōr tali pctō preter iniusticiam hītualem que ē
carentia grē quā tenetur hr̄e ꝛ propter obligatio
nem ad penā correspōdentem culpe q̄ quidē obliga-
tio dicitur reatus. ¶ Sed istā obligationem deus
potest tollere sine infusione grē ꝛ etiā statuere qꝺ
non teneretur hr̄e gratiā igitur posset sine infusio
ne grē tollē tā iniusticiā habitualem ꝙ istum rea
tum igitur. ¶ Confirmatur cum dicta contradi-
ctionem non includant nisi deus posset ea facere
frustra distinguerent doctores de potentia dei ab
soluta ꝛ ordinata. ¶ Ad soluendum argumentum 2. articul⁹.

primum in contrarium subtiliter et diffuse laborat
sco li. 4. di. 6. questione secunda et ibi habet ple-
ne istud quod tenet olzam de solo trāsitu tēporis
¶ Respondendum est igitur sicut in questione pre
cedente articulo primo et semper aduertendum
est q̄ quē deus semel acceptat ad vitā eternā illū
ab eterno acceptabit et determiate licet ille non
secundū quēlibet statum suum sit dign⁹ vita eter-
na et ideo si pro aliquo tempore ē in statu secundū
quē ē indignus vita eterna deus posset ab eter-
no ordinasse q̄ statim pro tempore sequenti vellit
acceptare statum suum vt ipse secundum talē sta-
tum sit dignus vita eterna absq̄ alia mutatione p̄
ter trāsitu tpis. ¶ Sed contra ponitur q̄ nullū tē-
pus sit et fiat argumētū de āgelo qui peccauit in in
stanti hic rñdet q̄ licet non sit tempus actuale tñ
sit tempus potentiale et de illo procedit ymagina-
tio sicut prius ¶ Sed licet ista sit vna euasio tam
grauiter ē conceptibile quomodo isto homine. s.
forte existente in culpa per vnum diem ipse idem
omnino eodē modo se hñs et non aliter in die seqn
ti non sit in culpa et sit gratus deo cum vtiq̄ deus
in sua dilectione et acceptatione sit immutabilis
nec dicatur diligere aliquem vno tēpore alio ve-
ro tempore non nisi referendo hoc ad dilectionis
effectum vt p3 per ma. li 3. di. 32. ¶ Sed secundū di
ctā responsionem nullus apparet effectus dile-
ctionis in illo homine igitur forte posset dici q̄ p
diē illam qñ est in culpa. Ideo dicitur pctōr qr nō
habet se conformiter diuine legi sicut tenetur sed
talis obligatio ad conformitatē illius legis ces-
sat in die sequenti ex voluntate et ordinatione di-
uina per solā mutationem temporis ¶ Ista euasio
est subtilis sed adhuc nō apparet hic quid sit mu
tatum ratione cuius mutationis possunt verifica
ri ista duo contradictoria successiue iste est pctōr
et iste non est pctōr mutationēq̄ temporis omni-
no impertinenter se h3 ad hoc nec est simile de prin
cipe vl' de alio hoie faciēte statutū de numo vl' de
aliquo ordinate qui peccauit in ipsum q̄ aliquo
tempore elapso debeat non esse in offensa quoad
ipsū qr ibi erit realis mutatio vel in affectiōe prin
cipis vel alicuius alterius licet igitur dicta con-
tradictoria successiue possit verificari absq̄ infu-
sione noui habitus tñ difficile est videre qn opor-
teat ibi esse actum nouum vel effectum vel muta
tionem aliquā circa illum qui debet fieri non pec
cator postq̄ fuit peccator. ¶ Ad secundum dicēdū
q̄ iniusticia pōt dupliciter accipi vnomodo prout ē
priuatio vel carentia talis forme que est iusticia
vel charitas in subiecto apto nato et sic includere
repugnātiā tollere iniusticiā vel talem priuatio-
nem nisi per positionem habitus et hoc idem dico
generaliter de quacūq̄ p̄uatione sic dicta. ¶ Alio
modo potest vocari iniusticia seu p̄uatio iusticie
carentia iusticie siue charitatis in subiecto apto
nato illā recipere qñ tenetur illam non hr̄e iuxta
modum pōi l posipredicamētis et quinto metha.
et isto modo iusticia scilicet habitus ille et priua
tio iusticie non sunt immediata circa idem subie-
ctum ymo posset aliquis non habere iusticiā et cū
hoc non obligari ad eā habendum et tunc nō esset
priuatus iusticia nec haberet iusticiā sic sumpta p̄
uatione iusticie ex quo p3 solutio rationis qr secū
do modo iniusticia non est precise priuatio habit⁹
iusticie nisi pro tempore qñ talis habitus d3 iesse

¶ Et ideo si de⁹ tollit obligationē talis debiti sine
infusione habitus tūc cessat esse talis priuari o si
ne positione alicuius habitus absoluti. Aliter re
spondetur q̄ pctm̄ vel iiusticia non est formaliter
priuatio alicuius habitus sed est priuatio alicu
ius rectitudinis debite inesse et secundum legem
ordinatā ad hñdum talem rectitudinē requirit
habitu nō tñ oportet absolute loquendo q̄ recti
tudo debita inesse consistit in conformiter se habe
re obligationi diuine siue positiue siue negatiue
et igitur talis si est in pctō mortali qr difformiter
se h3 obligationi deus posset facere eum non esse
in pctō vel tollendo illā obligationem vel facien
do q̄ ipse conformiter se habeat illi obligatiōi cō
missiue vel omissiue vel acceptando vitā suā ¶ Et
sic etiā diceretur q̄ talis mutaretur ad hñdum se
conformiter legi dīe cui prius se habebat diffor
miter. ¶ Ad tertium p3 ex dictis qr licet de facto
sic q̄ sit quis qui non est dignus &c. tñ deus posset
aliter ordinare. ¶ Ad quartum p3 sicut ad primū
qr talis diuersitas nec esset in voluntate diuina nec
in illo qui sic charus deo tñ oriretur a voluntate
diuina per istū modū qr deus sic eternaliter ordi
nasset q̄ iste si moreretur circa a puniretur perpetue
¶ Si vero in. a. et deinceps non sequitur q̄ iste p
toto tempore citra a est indignus vita eterna se
cundum presentem statum et si attingat B vel trā
seat statim est dignus vita eterna et hoc non proptē
variationem vel diuersitatē in actu dei nec in isto
si solum propter transitum temporis. ¶ Ad cōfir
mationem dicendum q̄ ibi est alietas et diuersitas
ex pte obiectorum qr actus ille diuinus est colla-
tiuus istius peccatoris ad diuersa tēpora et dispo
sitiuus de eo aliter et aliter secundum alietatem
temporum. ¶ Ideo ad successionem talium tēpo-
rum circa ipsum absq̄ mutatione sui sed non si-
ne mutatione que fieret si decederet aliter se h3
et aliter quoad acceptari vel nō acceptari ¶ Ad
quintum per idem. ¶ Ad primum argumentū al
terius doctoris patet ex dictis quia nō procedit
nisi de lege dei ordinata. ¶ Ad secundum antece
dens et tota ratio est de potentia dei ordinata.
¶ Ad tertium et quartum per idem et etiam i q̄r
to assumitur falsum scilicet q̄ deus esset acceptor
personarum &c. nec instantia est de paruulis qui-
bus absq̄ eorum merito deus confert vitam eter
nam. ¶ Ad quintum negatur maior absolute et vni
uersaliter accepta quia esse charum vel acceptum
deo non est per se denominatio ab aliqua forma i
trinseca sed sufficit extrinsecum scilicet accepta
tio diuina licet iam de facto ita sit q̄ aliqua qua
litas requiritur scilicet gratia vt patet ex dictis.
¶ Primū dubiū si pctm̄ mortale et gratia i formās
nō hñt ex naturis suis formalē repugnātiā vt pre
dictū est igitur posset deus de potentia absoluta
acceptare aliquē actū ex genere illius qui rema
neret in culpa mortali ad vitā eternā. consequen
tia patet quia omnem habentē talem gratiā po-
test deus de potentia absoluta acceptare ad p̄miū
eternum pro actu bono ex genere a voluntate et ta
li gratia seu charitate prouenientente non obstante
quocūq̄ quod stare posset per eādem potentiam
cum illa charitate maxime quia non plus repu
gnaret formaliter visio dei aut fruitio beatifica
peccato q̄ ipsa gratia. Falsitas probat quia tunc
precise secundum eundem statum esset acceptus

deo ad premium eternum τ esset debitor pene eter
ne si perseueraret in illo statu esset habitur⁹ vitā
eternā τ esset cariturus vita eterna propter penā
dāni sed hoc iplicat igit. ¶ Respōdet p duas ppo-
sitiones prima q gr̄a creata de potentia dei abso-
luta stare pōt cum culpa mortali. ¶ Scd̄a q tunc
talis qualitas q̄ est gr̄a non remaneret gratia si
staret cū culpa mortali qd̄ intelligendū est q non
maneret gr̄a illi sic q ille per eā esset gratus τ ac
ceptus ad vitam eternā τ p hoc ad argumētuȝ ne
gat ꝯn̄a vt patet ex dictis. ¶ Contra obijcit pban
do q simul stant q aliquis ꝑmaneat charus deo τ
tamen q p culpa sua simul scd̄m presentē iusticiā
nisi se emendet sit puniend⁹ eternaliter tam pena
sensus q̄ pena damni τ dānū voco eternalē caren
tiā visionis τ fruitionis beatifice. hanc aūt caren
tiā oēs vocāt penā dāni debitā p mortali. ¶ Sup-
pono igit q deus p̄cipiat alicui sub pena vni⁹ diei
in igne purgatorij q non ꝑmaneat in. a. culpa veni
ali p totā primā partē pportionalē diei crastine τ
sub pena duoꝝ dierum in purgatorio q non ꝑma-
neat in. a per duas p̄mas ptes pportionales diei
crastine τ sub pena triū q non p tres τ sic sine fine
ꝯsequenter de omnib⁹ alijs posteriorib⁹ infinitis
τ cum in contrariū perseueret iste p totū diē cra-
stinum in culpa illa veniali. ¶ Tūc arguit iste ha
bebit tam penam dāni q̄ sensus ponatur casus de
vtraq p infinitos dies τ portabit vtrāq penā per
instās sine fine τ tn̄ non desinit habere grām q culpa
pa sua p casum solū erit venialis igit ex posito si-
mul habet iste grām et tamē est dignus pena eter
na tam sensus q̄ dāni. ¶ Dicēdū est q iste peccauit
mortaliter licet solū venialiter vsq ad finem illi⁹
diei peccauit vel vsq ad instans p̄cedens finē illi⁹
diei per minimū temp⁹ ab eo pceptibile vel maxi-
mum ab eo nō pceptibile scd̄m circūstantias tunc
p̄ntes inde ex tunc est culpabilis mortaliter quia
non cessauit infra tempus qd̄ sibi p̄cipiebat sub in
timatione pene eterne qd̄ cessaret τ tale p̄ceptum
deliberate pretergredi est mortalit peccare nō sic
autē peccauit quādiu plene potuit scienter τ deli
berate in partib⁹ futuri tēporis sibi p̄stituti actū
illum dimittere venialem τ ꝯsequēter. ¶ Dicēdū
est vlteri⁹ quasi p omnia sicut ad illud de pctō ai.
a. dictum ē prius loco suo de quo vide supra. q. xi.
articulo scd̄o dubio scd̄o. ¶ Etiā posset dici q licȝ
dicta pena nō stet simul in eodē cum charitate se
cundū legem nunc ordinatā tn̄ absolute bene pos
set esse q aliqs sic eternaliter puniretur τ esset in
charitate qua diligeret deū sup oia τ cū hoc esset
contentus q deus tātum bonum sibi fecisset τ eti
am patienter sustineret vtrāq penā sens⁹ τ damni
2 dubium. consyderata inobediētia sua. ¶ Scd̄m dubiū an in
baptismo infundat gratia creata videt q nō quia
hoc maxime argueret decretalis. 7. superi⁹ alle-
gata sed ista non cogit hoc ponere q ista non asse-
rit grām in baptismo creari sed approbat opinio-
nē que ponit q in baptismo virtutes τ informans
gratia infundunt et peccatuȝ ibi remittit. ¶ Sed
hec possunt saluari sine gratia creata q ipsemet.
s. vt videt est gratia informans quēlibet fidelem
deo charum et. s. est charitas sua et ipse est tem-
Rt̄ ꝯ illos plum. s. et habitaculum ei⁹ vt docet scriptura et
q ponūt. s. hoc tenet scȝ ans. τc. ¶ In contrarium tamē mouet
iformare me q oēs antiq scribentes posuerunt deum nec cō
positum secunduȝ se nec alteri componibilem nec

materiam nec formā informantem nec ab aliquo aiaȝ vl deū
audiui contrarium preter q̄ ab vno q a suis com- eē intelle-
pulsus est istam sententiaȝ retractare. ¶ Cui⁹ mo- ctionem.
tiuum fuit q dare perfectionem non arguit imp-
fectionem in dante sed formam informare materi
am non est nisi sibi dare perfectionem igitur. ¶ Sȝ
contra esse partem essentialem arguit impfectio-
nem. ¶ Item tunc quia ex deo et homine p ipsum i
formabile fieret per se vnum sicut ex materia et
forma sequitur q aliqua entitas per se vna esset
melior deo quia in bonis omne totū est meli⁹ sua
parte. ¶ Item cū operationes vere forme licet me-
diate et quasi per accidens conueniant informa-
to sicut disgregare vel videri cōuenit subiecto al
bedinis sequitur q quilibet iust⁹ fidelis licet non
per se se q. s. formā suā creet mundū vel guber-
net et conseruet et faciet omnia q̄ deus vult ꝯn̄s
non est dandū. ¶ Itē tūc de⁹ posset esse intellectio
qua aia formaliter intelligit τ dilectio qua dili-
git τ delectatio qua formaliter delectatur quod
non est dicendum. ¶ Item sequit q aia talis vel an
gelus esset de⁹ vel deitas ois enim forma nata ē
denoiare suū perfectibile scd̄ȝ suā entitatē. ¶ Itē
tūc aia talis nō min⁹ informaretur patre τ fi. q̄. s.
τ p ꝯn̄s cū accidēa forme tribuat mediate illi qd̄
informat seqtur nō solū q aia talis operet media
te ad extra q̄cquid ageret de⁹ ymo τ q generaret
filiū et spiraret. s. nec plus scire hoc ronabiliter
vitare q̄ q subiectū albedinis videat. ¶ Et si dica
tur q equoce est forma talis cū alijs formis illud
non valet q non pōt illā equocationē ponere nisi
in hoc q nō depēdet a sua materia sicut alie for-
me ita τ certe nec aia itellectiua dependet cū per
naturā possit remanere sine subiecto vt pȝ in mor
te naturali. ¶ Ecōtra arguit iste doctor certū ē ei
inqt q de⁹ τ nobis τ angelis iheret formalit licet
equoce sine depēdētia a subiecto hoc eni manife-
stū ē ex theologia τ phia ex theologia pȝ dicit au-
gu. 2. de ꝗ. ar. ca. 26. cū ferēt itaq vt τ corp⁹ τ ais
forma q̄dā icōmutabili τ sēp manē te formalr cui
forme dictū ē mutabis ea τ mutabunt tu aūt idē
ipe es τc. ecce eni q de⁹ nō solū ē forma aime sȝ ēt
corporis. ¶ Itē lyconiēsis. 3. ca. celestis ierarchie
pte tertia pulchre τ ex itētiōe declarat q deitas ē
ē eē existētiū τ vit⁹ viuifica viuētiū τ sēsitiua sen
sientiū τ sapiētia sapiētium. ¶ Itē ꝯmētator 3 de
aia cōmēto. 5. vl⁹ finē dī q quēadmodū eē sēsibi-
le diuidit i formā τ materiā sic ens sēsibile opȝ di-
uidi i aliqd̄ simile materie τ i aliqd̄ simile forme.
¶ Et ꝯmēto 14. itelligētie abstracte p se ꝑficiunt
τ recipiūt se p̄ter p̄mā q̄ libera est ab hac natura.
¶ Et q negāt p̄maȝ formā iformare alias remitto Rn̄det ad
oēs i. 12. metha vt addiscāt i ꝯmēto. xij. quō vn⁹ dr̄ argumēta
q motor orbiū celestiū ꝑficit p primū motorē τ vt
addiscāt i cōmēto. 12 quō oēs p̄ter p̄mā formā cōpo
nunt ex potētia τ actu nec ē alia cā q superior ifor
mat iferiorē τ prima a nulla iformat. ¶ Ad ista oia
dico q de⁹ ē forma abstracta q̄ formātur oia actie
τ q̄ sentim⁹ mouemur τ sum⁹ actis ipo nos actiue
formāte τ nob cooperāte τ tn̄ olb⁹ τ q forme so-
let dare eē specificū iformādo τ ēt opatiōem iō q
hec ꝓpetas forme q̄ forma dr̄ alicui p̄ncipiū ope-
rādi actie ꝯuenit deo dr̄ de⁹. Forma oiū aliorꝫ agē
tiū nō aūt ab iformāda ea τ p idē pȝ q̄d sit dicēduȝ
ad ꝯmētatorē. ¶ Tertiū dubiū si de pctōie dȝ fieri 3. dubium.
dign⁹ vita ēna pȝ scd̄m legē dei ordinatam q illi

infundatur gr̄a creata sit igit̄ talis petr⁹ tūc ista
ab eterno fuisset vera petro ĩfundet̄ gr̄a ĩformā
in hac vita igit̄ p nullā potētiā dei poterit esse fal
sa saltē ante positionē rei inesse. s. anteq̄ petro in
fundatur gratia igit̄ nec de potētia dei absoluta
poterit iustificari sine infusione gr̄e quod est con
tra prius dicta. ¶ Si em̄ poterit eē falsa talis pro
positio vel igit̄ ab eterno ⁊ ponat̄ inesse tunc simul̄
fuisset vera ⁊ falsa vel ex tēpore vel in aliquo in
stanti ⁊ tunc posset ꝓpositio de futuro vera īcipe
re esse falsa sed hoc nō esset p mutationē ex parte
creature q̄ȝ talis nondū ē igit̄ ex parte volūtatis
diuine. sed hoc est impossibile q̄ȝ scd̄m augustinus
12. cōfes. deus non pōt modo velle vnū ⁊ modo ali
ud sicut creatura. ¶ Respōdetur q̄ talis ꝓpositio
ab eterno fuisset vera ⁊ potest ab eterno fuisse fal
sa. ¶ Sed si scd̄a ponit̄ inesse nō concedit̄ prima ⁊c.
etiā posset incipere eē falsa per positionē rei futu
re inesse tūc nō fieret mutatio in volūtate dei sed
4. dubium in re. ¶ Quartū dubium aliquis pōt deo reddere
omnē honorē debitū sine gratia creata igit̄ ⁊ me
reri et p ꝯñs talis gr̄a nō reqritur de lege cōi. Re
5. dubium. spondetur negando añs. ¶ Quintū dubiū sicut iu
stificatio fit p gr̄am ita per peccatū mortale tollit̄
gratia vel igit̄ tollitur ab habente gratiaȝ ⁊ tunc
peccatū mortale stat cū gr̄a vel tollitur a nō habē
te ⁊ hoc est oppositū ĩ adiecto. Probat̄ vel dabit̄
vltimū instans esse gratie vel primū non esse. si vl
timū vel illō est primū instans demeriti ⁊ tūc pec
catum mortale stabit simul cū gr̄a p illud instans
vel illud vltimū instans gr̄e precedit demeritū et
tunc inter hoc instans ⁊ primū instās demeriti erit
tempus mediū in quo iste nec erit in peccato mor
tali nec in gratia ⁊ tūc etiā ante demeritum p tem
pus perdet gratiam et ita non ꝓpter demeritū. si
primū nō eē tūc stat argumentū pcedēs. ¶ Ad pri
mum istoȝ dicendū ē q̄ deus p̄mo aufert gr̄am q̄ñ
ip̄a primo non ē q̄ȝ nō est aliud deū gr̄am auferre
nisi eā non conseruare. ¶ Ad scd̄m concedit̄ primū
instans nō esse ⁊ quod impossibile ē vltimū instās
esse gr̄e. ¶ Diceres petr⁹ ĩ hoc instāti hn̄s gr̄am li
ber est q̄ imediate post hoc aliqd ⁊ aliquatit̄ volet
⁊ non necessario bñ vel male ventatit̄ igit̄ pōt ime
diate post hoc velle male mortalit̄ stāte tn̄ q̄ nunc
sit in gr̄a igit̄ ē possibile q̄ hoc sit vltimum instās
esse gratie petri. ¶ Respondet̄ q̄ si stante casu im
mediate post hoc volet nulla tn̄ volitiōe post hoc
volet. Et ideo non stat simul q̄ nūc sit in gr̄a ⁊ q̄ ĩ
mediate post hoc volet aliqua volitione q̄ sit pec
catū mortale sȝ erit tēpus anteq̄ peccet mortalit̄
q̄ȝ prereqritur cognitio ⁊ tēpus ĩ quo possit eē de
liberatio qd̄ tēp⁹ opȝ esse notabile et pceptibile.
¶ Et si dicis volūtas pōt imediate post hoc moue
re se localiter etiā dato q̄ nūc nō moueat se locali
ter; vel aliqd aliud igit̄ multo forti⁹ pōt imediate
post hoc velle licet nūc nō velit q̄ȝ nihil ē eā in po
testate volūtaria ⁊c. Dicēdū q̄ non est simile q̄ȝ p
volitionē p̄cedentē pōt incipere aliqd mouere lo
caliter sic etiā p voluntatē p̄cedentē malā quam
nūc haberet posset facere q̄ tota volitio imediate
post sequēs hoc eēt pctm̄ mortale sȝ hoc est cōtra
casum nr̄m. ¶ Credo tn̄ q̄ licet cōiter sit dandū pri
mū instās nō eē gratie tn̄ possibile ē dare vltimū
instans esse gr̄e ⁊c. prout patuit superi⁹ ĩ vna que
6. dubium stione prime di. de consimili materia. ¶ Sextū du
biū si gr̄a sit necessaria mō p̄dicto maxie videretur
ad hoc vt mediāte ip̄a meritorie resistatur tenta
tioni accipiatur igit̄ gr̄a mīma quā solet de⁹ crea
re ⁊ quero. ¶ Utrū ista sufficit cū naturalib⁹ vt re
sistatur tentatiōi maxime vel nō si non igit̄ hoc in
casu aliquis esset ĩ gr̄a ⁊ tn̄ nō posset p eam meri
torie vitare pctm̄ si sic igr̄ frustra ageret de⁹ ĩ mar
tyrib⁹ ⁊ alijs sanctis q̄ȝ frustra fit p maius qd̄ pōt
fieri per min⁹. ¶ Dicendū etiā ꝓpter aliā causam
necessaria est gr̄a ⁊ cōcedo q̄ minima gr̄a quā de⁹
solet dare baptizatis sicut ē gr̄a paruuloȝ licet
maior sit q̄ circūcisoȝ solū sufficeret cū naturali
bus ad resistēdū fortissime tentationi v tpore vbi
mors iminet/ne pdet̄ nō tn̄ sequit̄ q̄ maior gr̄a su
perfluat tū q̄ȝ p eam facili⁹ resistitur tū q̄ȝ magis
meritorie ⁊ feruenti⁹ p maiorē gr̄am resisti pōt si
naturalia sint paria. ¶ Septimū dubiū viator pōt 7. dubium
ex solis naturalib⁹ vitare oēm culpā p magistruȝ
li. 2. di. 24. ca. p̄lo igit̄ oēm penā igit̄ ⁊ p̄tinget si
ne gr̄a ad gloriā. ¶ Respondet̄ q̄ añs verificat̄ p
tēpore stat⁹ innocētie q̄ȝ tunc in solis naturalib⁹
nō erat dign⁹ pena nec gloria igit̄ si tunc mortuus
fuisset neut̄ fuisset sibi de vita ⁊c. sec⁹ aūt ē de sta
tu nature lapse. ¶ Octauū dubiū videt̄ q̄ gr̄a non 8. dubium.
reqratur decōi lege ad iusticiā ⁊ rectitudinē volū
tatis q̄ȝ gr̄am de⁹ auferre pōt volūtati/de poten
tia ordinata ip̄a volūtate diuina rectitudinē autē
nō vt pȝ p anselmū igit̄. Prīs pars añtis ꝓbat̄ q̄ȝ
p̄cipiat deus alicui q̄ p vnā horam nullū actuȝ vl̄
volendi vel nolendi causet ⁊ non obstante p̄cepto
talis in illa hora habeat actualem volitionē ser
uandi rectitudinē tūc patet ꝓpositū. ¶ Respōdet̄
negādo añs. Ad probationem dicit̄ q̄ in illo casu
iste libere agit cōtra preceptum ⁊ ita voluntarie
antecedēter perdit gratiam ⁊ rectitudinem licet
actualit̄ formaliter ⁊ ꝯñter inuoluntarie perdat
rectitudinē quā tūc vult habere licet male quia
contra preceptū. ¶ Ad argumentū principale ne
gatur añs. ¶ Ad ꝓbationeȝ dr̄ q̄uis de facto re
missio culpe ⁊ infusio gratie se cōcomitentur nō tn̄
oportet hoc simplicit̄ ⁊ in aliquo casu scd̄m prius
dicta foret possibile q̄ remissio culpe nō esset mu
tatio acq̄sitiua nec deperditiua seu priuatiua sub
iectiue in peccatore quia iustificatur. ¶ Sed esset
deum ab eterno sic ordinasse q̄ si attingeret. a. in
stans deinceps non obligaretur ad penam de hoc
vide prius dicta si quis tamen velit illud vocare
absolui ab ista duplici obligatione mutari deper
ditiue et ita vti extensiue est signato vocabuli mu
tationis deperditiue sicut facit scō. non iusto dice
re posset q̄ remissio culpe sit mutatio deperditiua
quia per eam deperditur obligatio ad penam.

Quarto circa distinctio-
nem decimā septimā. quero vtrum
gr̄a vel alia forma augmentabilis
augmētatur per diminutionem sui
cōtrarij. ¶ Arguit̄ p̄mo q̄ nō q̄ȝ si sic
tunc contraria possent simul esse in eodem subie
cto saltem in gradibus remissis. Et tunc non vi
deretur naturalis repugnantia quin in gradibus
intensis cum gradus intensi et remissi sint eius
dem speciei et per consequens non contrarian
tur adinuicem consequens est contra totam phi
losophiā et contra sanctos dicit em̄ aug. ench. ca.
17. ⁊ ponitur tertio sententiarum di. 34. ca. 6. q̄

nullus cibus vel pot⁹ est simul dulcis ⁊ amar⁹ nec aliquid est simul albũ ⁊ nigrum ⁊ ita de alijs contrarijs. ¶ Ad oppositu tertio thopicorũ dicit phs q illud est albius qd est nigro impmixtu⁹ ⁊ quito phisicoꝝ q mediũ inter contraria comparatũ vni extremoꝝ recipit denoĩationẽ alteri⁹ propter hoc q in eo est de altero extremo ⁊ econuerso. ¶ Item aug. in ench. ca. vltimo scdm aliam quotationem crescente charitate minuitur cupiditas. ¶ In ista questione primo videndũ est an cõtrarie qualitates i gradib⁹ remissis se possunt cõpati. ¶ Secundo soluuntur argumẽta cõtraria. ¶ Tertio ponũtur ꝯclusiones ad questionẽ. ¶ Cõclusio prima de
1. cõclusio. potentia dei absoluta possunt cõtraria esse simul in eadem parte subiecti adequate i gradib⁹ intẽsis. ¶ Probatur nõ est maior repugnãtia q idem sit nigrũ ⁊ album q q idẽ corp⁹ xp̃i simul quiescit in vna hostia vel in celo ⁊ mouetur i alia ⁊ etiam q per naturã aĩa intellectiua simul mouet in vna manu ⁊ quiescat in alia. ¶ Probat si non hoc potissime videret propt actiuitatẽ inuicem corruptiuam vel expulsiuã sed hoc mouere non debet, qz i qbusdam cõtrarijs hoc non videm⁹ sicut in albedine ⁊ nigredine ⁊ etiam qz deus talẽ actiuitatẽ que ẽ ad corruptionem mutuã posset suspendere
2. cõclusio. ¶ Secũda cõclusio q cõtraria nõ ꝯpatiunt se naturaliter. ¶ Probat non cõpatiunt se naturalit in gradibus intẽsis igitur nec i remissis. añs dat ab omnib⁹ ⁊ ꝯña probat qz grad⁹ remiss⁹ est eiusdem nature cũ gradu intenso igr̃ est eadem ratio repugnãtie vtrobiqz eo q contrarium ex natura sua repugnãter se habet ad suũ contrariũ ⁊ si dicit q albedo repugnat nigredini non qz albedo est sz quia albedo tanta hoc ẽ dictum volũtariũ ⁊ sine ratiõe etiã qua ratione gradus intensi nõ cõpatiuntur se multo fortī⁹ magn⁹ grad⁹ vnius cõtrariũ nõ pateretur secũ paruũ alteri⁹ cui⁹ oppositum ipi dicũt. Itẽ ponãtur ꝯ̃ria se compati sub gradib⁹ remissis equalib⁹ ⁊ intẽdant equaliter vsqz ad gradus intensos vel p cõtraria actiua applicata vel p potẽtiã diuinam ⁊ facta intensione reliquant naturis suis vel tũc simul permanẽt i postea ⁊ tunc naturaliter se cõpatiũtur quod ẽ intentũ vel vna aget in aliã: ⁊ tunc a ꝓportione equalitatis fiet actio qd est incõueniẽs: nec etiam p illam actionẽ alterum eorũ remittet sed q̃tum depderet tm̃ acquireret vel seq̃retur q finaliter oĩo se destruerẽt ⁊ sic nõ cõpaterent se in gradib⁹ equalib⁹ remissis. ¶ Itẽ tunc odiũ dei posset stare i gradu remisso cũ amore dei quod videt incõueniens. ¶ Cõtra arguitur sic sexto phisicoꝝ dicit q omne quod partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ igit si aliquid mouetur ab albedine i nigredinẽ partim est sub albedine ⁊ partiz sub nigredine. ¶ Probatur seq̃retur q postq̃ p motũ cõtinuũ esset destructum vnũ contrarioꝝ esset dare p̃mum forme contrarie succedẽtis p motũ introductũ. Falsitas patet sexto phisicoꝝ. ꝯña tenet qz alias subiectũ per aliquã mẽsurã sub nullo esset cõtrarioꝝ supposita tali actiõe. ¶ Itẽ agẽs naturale nõ remittit caliditatẽ nõ causãdo aliq̃d icõpossibile calori ⁊ tale ẽ frig⁹ remissum igr̃. Itẽ hoc pz ad sensũ qñ aq̃ calefit. Itẽ calores mediũ cõponũtur ex extremis igit. Item p rõnes. C. q primo arguit sic qz quero qñ vnũ ꝯ̃rioꝝ agit i reliquũ seu i subiectũ quare forma ꝓducibilis a tali cõtrario nõ itroducit subito in principio actiõis: aut enĩ hoc ꝓuenit ex impossibilitate illarũ formaꝝ p motu introducẽdaꝝ ⁊ hoc nõ ẽ verũ etiam per te q ponis q oẽs partes eiusdẽ forme totalis cõponũt vnũ perfectiorem ⁊ bene cõpatiũtur se simul p̃cipue cũ vt tenes sunt eiusdẽ speciei spẽalissime aut hoc ẽ ꝓpter insufficientiã actiuitatis agẽtis ⁊ hoc nõ ẽ verũ qz ponamus agẽs naturale sufficiẽtissimũ ⁊ pfectissimuz ⁊ etiã agẽs iperfectũ põt ita introducere effectũ sne actiuitati ꝓportionatũ sicut pfectum. nec tertio ꝓpter hoc q subiectũ nõ põt eas simul recipere. qz simul sibi inherent in fine motus ille partes successiue inducibiles: aut ergo ꝓpter aliquas dispositiões cõtrarias i passo repugnãtes forme introducẽde quas dispositiões opz remitti cõtinue ⁊ tũc habetur intẽtũ. s. q simul stant i gradib⁹ remissis. ¶ Itẽ agẽs naturale nõ remittit frig⁹ i aliquo nisi ꝓpter hoc quod iducit formã incõpossibilem gradibus frigoris ⁊ ꝯñs aliqua pars frigoris ⁊ aliqua caloris possũt se cõpati. añs ꝓbatur qz contraria in sitib⁹ propinqs nõ repugnat nisi ꝓpter mutuã actionẽ ⁊ ideo circũscribẽdo actionẽ possũt i propinqs sitib⁹ diu se cõpati sicut ⁊ cõtradictoria vñ diu simul cõueniũt diuersis tñ i sitib⁹ ꝓpinqs q̃ i eodẽ situ. ¶ Et cõfirmat hoc de albo et nigro q̃ i sitib⁹ imediatis se cõpatiũtur igit etiam calidũ ⁊ frigidum i gradib⁹ remissis stabũt simul. ¶ Itẽ vt supra tũc pri⁹ totaliter terminaret corruptio caloris q̃ iciperet itroductio frigoris ⁊ quero de instãti copulãti ista duo tẽpora aut i illo in tali subiecto ẽ calor vel frigus vel neutrũ. ¶ Itẽ si ex aere generet ignis q̃ro in quo instãti corrũpatur aer non in principio corruptiõis qualitatum aeris certũ ẽ nec i fine qñ sũt in maxima remissione qz tũc nulla dispositio adhuc ad formã ignis ẽ itroducta igitur ⁊ materia remanebit sine vtraqz qd ẽ ipossibile vel dispositio ad formã ignis stabit simul cũ forma p̃cedẽte remissa. ¶ Itẽ qñ materia disponit ad formã mixti disponit p multas qualitates elemẽtoꝝ cõtrarioꝝ. ¶ Ad primuz rñdet okã qd itelligit de motu locali. ¶ Sz etiã verũ ẽ i motu ad formã cui⁹ parti hz mobile qd mouet ⁊ parti caret illa ⁊ sic totalis carentia illi⁹ forme vocat termin⁹ a quo: sz tota forma acq̃sita dr terminus ad quẽ. ¶ Ad scdm rñdet okã cõcedo q est dare primũ forme posterioris nõ vltimũ poris secundũ phm octauo phisicoꝝ. dicit q ẽ dare primũ rei pmanẽtis in eẽ sz nõ vltimũ sz hoc nõ sufficit in ꝓposito qz phs loquit i his q̃ ꝓducũtur subito sz i acq̃sitis p motũ ẽ hoc ipossibile. Ideo alit dico q vnũ ꝯ̃rioꝝ totalit corrũpi añ itroductionẽ alteri⁹ põt dupliciť itelligi. primo scdm extẽsionẽ passi ⁊ sic nõ opz sicut experiẽtia docet. ¶ Aliomõ q ad eãdẽ ptẽ subiecti adeq̃te ⁊ sic opz qz vt ꝓbatũ ẽ contraria se nõ cõpatiunt i gradib⁹ qbuscũqz naturaliter. nec tñ sequit q i instãti medio vel i aliq̃ mẽsura nõ eẽt subiectũ sub vno ꝯ̃rioꝝ nec sub alio qz ꝓpter extẽsionẽ partiũ subiecti nõ opz ymaginari q in vno tẽpore vnum cõtrarioꝝ totaliter corrũpatur in toto subiecto vel i aliqua parte diuisibili subiecti et q in tempore sequenti aliud contrarium introducatur, qz tunc forte in instanti medio subiectũ sub neutro cõtrarioꝝ esset sed sic ymaginandum q in vno toto tempore continuo corrumpitur successiue vnum et introducitur aliud. Itẽ si deus in vna hora successiue corrumperet vnum

n. ij.

contrariorum ⁊ in hora sequenti primo successiue
introduceret reliquuz tunc in instanti medio hoc
subiectū sub neutro cōtrarioꝝ esset nec hoc esset i
conueniens. ¶ Et tñ improbat hoc quia tunc mo
tus non esset continuus sed interruptus per quie
tem mediam. ¶ Respondetur licet consequēs non
sit incōueniens tñ cōsequētia non valet. ¶ Ad ter
tiū patet ex dictis q₂ hoc fit in alia ⁊ alia pte sub-
iecti. ¶ Ad quartū dicitᷣ similr. ¶ Ad quintū dicitᷣ
ꝙ colores medij sunt eque simplices cū extremis
licet ibi dicatᷣ esse cōpositio ⁊ illa intelligi debet
per assimilationem ꝗ̄ quasi pictores cōponunt co
lores extremos ibi non fit vera mixtio sed iuxta
positio coloris scđm partes minutissimas ita vt
ibi appareat esse vn⁹ color recte sicut fit iuxta po
sitio partiū subiectoꝝ quib⁹ colores formalitᷣ ihe
rent. ¶ Ad sextū dicēdū ē ꝙ est propter dispositio-
nē repugnātē in passo ⁊ cōtrariā formalitᷣ vel vir
tualiter. ¶ Uirtualis em̄ repugnātia sufficit sicut
formalis ⁊ ideo ꝟtualis sola ē in causa successio
nis in eadē parte subiecti adequata vt p₃ i aqua
calefactibili ⁊ hec est causa quare etiā si deus su-
bito annichilaret frig⁹ aque ⁊ approximaretᷣ sibi
ignis non subito calefieret aqua q₂ per ꝓpriā for
mam substantialem reinclinatᷣ cōtra calorem vio
lenter inducibilē ⁊ per ꝯñs patet ꝙ argumentuz
ꝓcedit ab insufficienti q₂ nullum istoꝝ quattuor
oportet esse in causa. ¶ Ad septimum ⁊ ad eius cō
firmationem dicitᷣ sicut ad scđm. ¶ Ad octauuz dr
ꝙ dispositio ad formā ignis ⁊ nulla talis acciden
tia stant cum forma corrupenda sicut aqua prius
calefit ꝙ̄ de ea generetᷣ ignis. ¶ Sed ex hoc non se
quitur ꝙ contraria sient in eadē parte subiecti e t
dato ꝙ corrūpendum nō posset recipere cōtraria
sicut ignis nō potest frigefieri nichilomin⁹ per re-
missionem ꝓpriorum accidentiū suoꝝ sufficienter
disponitur passum ⁊ fietᷣ i via ⁊ tendētia ad cor-
ruptionem ⁊ tandē subito vel successiue ab acti-
uo sufficiente corrūperetur ⁊ introduceretur for
ma similis illi actiuo. ¶ Ad nonum dicendū ꝙ du-
pliciter potest esse via ymaginādi mixtum fieri ex
elementis iuxta duplicem viam saluandi colores
medios componi ab extremis. ¶ Unus modus est
ꝙ forme elemētoꝝ remitterentᷣ bene ⁊ miscerentᷣ
postea ꝑ diuisionem i partes minutissimas quasi ⁊
imperceptibiles a nobis ita ꝙ saluarentᷣ in enti-
tatib⁹ suis licet remissis et paruulis partib⁹ ⁊ tūc
aliā et aliā ꝓportionē in appositiōe elementoꝝ ab
inuicem ita ꝙ plus apponatᷣ de vno ⁊ min⁹ de alio
vel econtra pōt mixtū aliud ⁊ aliud ꝓuenire sicut
pōt multipliciter talis ꝓpositio variari. ¶ Et si di
cas ꝙ tunc nō esset mixtio sed iuxtapositio. Item
tunc non quelibet pars mixti esset mixta nec alitᷣ
vera mixtio saluari pōt tamen non ē solū iuxtapo
sitio sine fractione miscibiliū et alteratione i par
tes tales paruulas. ¶ Unde ꝙ mixtio esset solum
iuxta positio itegrorū bene esset incōueniēs. ¶ Et
ita sunt intelligēde auctoritates si q̄ hoc innuūt.
¶ Ad scđm dicūt aliq ꝙ phs vocat quodlibet ele-
mētū remissū corpus mixtū. ¶ Alitᷣ di ꝙ ipse loq₂
de qualibet parte scđm spēm q̄ ꝑ se nata ē mouere
sensū vel cōseruare se i esse si ꝑ se esset bñ diu absq₃
hoc ꝙ cederet i cōtinens vel de qualibet pte nota-
bili nō aūt intelligit de q̄libet pte scđm materiaz
seu de ptib⁹ minorib⁹ quere scotū i quarto: q₂ bñ
dicit ⁊ okā cōcordat. ¶ Scđa via mixtiōis ē elemē

torū nō remanētiū i mixto quā ponit sco. in scđis
additiōib⁹ scđi libri di. 3 secū cōcordat okam q̄re
ibi. ¶ Scđm pmā viā p₃ q̄liter nō op₃ ꝙ i eadē pte
adequata iducantᷣ qualitates cōtrarie s₃ i parti-
bus iuxta se positis. ¶ Scđm viā scđam etiā nunq̄
forme ꝯrie generabuntᷣ i eadem parte sed in casu
forma simplex media. ¶ Ad vltimū p₃ p idē. ¶ S₃
hic ē dubitatio q₂ si calor ignis possit remitti abs-
q₃ frigoris itroductiōe tūc etiā forma ignis remit
ti posset ⁊ ꝯñs itēdi ⁊ tūc ad substātiā eēt motus
qđ ē cōtra phm. 5. phisi. ¶ Cōsequētia pma p₃ per
cōmētatorē. 3. celi cōmento 67. vbi sic arguit cō-
tra auicenā si q̄litas pōt remitti scđm partē manē
te substātia elemēti olno nō remissa eadē ratione
manere posset substātia elemēti amissa tota q̄lita
te ⁊ ita posset eē ignis sine caliditate scđm viā cō-
mentatoris cōcedit ꝯñs sicut añs s₃ scđm auicenā
negatᷣ cōsequētia prima cū scđa que isertur i ꝓba
tione q₂ ē deuenire ad qualitatē ita remissam ꝙ
sub ea vel sub remissiori nō pōt stare forma elemē
torum. vnde opinio auicene videtᷣ verior licet em̄
multe forme substātiales successiue ꝓducantᷣ quo
ad extensionē partiū subiecti nō tñ quo ad intēsio
nē in eadē parte subiecti adequate. ¶ Sed cū₃ in
aliqua pte subiecti cessat dispositio quā requirit
vna forma tūc illa forma i illa parte habet nō eē
⁊ alia forma tūc habet ibi ꝓductum esse cui⁹ di-
spositio successiue ꝓducta ē ꝑ corruptionē disposi
tiōis alteri⁹ forme. ¶ Prima ꝯclusio tertij articuli
sequēs ex dictis ꝙ loquēdo de augmētatiōe forme
extēsiua sepe augmētatᷣ naturalr vna forma ad di
minutiōe₃ sui ꝯrij extēsiuā. ¶ Scđa ꝯclusio ꝙ ad re
missionē vel ad destructionē successiuā frigoris i
vna pte subiecti scđm extēsionē poterit calor cre-
scere itēsiue q₂ pñtia frigoris in situ ꝓpinq̄ ipedi-
ret ꝓductionē caloris itēsiuā igᷣ etia₃ successiua
remotio ipa₃ ꝑ accidēs remouet notū ē ei ꝙ vnu₃
ꝯrioꝝ ipedit actionē alteri⁹ sibi approximati ito
to vel i pte igᷣ. ¶ Tertia ꝯclusio ꝙ i eadē pte adeq̄
ta nō pōt naturalr crescere vnū ꝯrioꝝ ad detrime
tū alteri⁹ i eadē. ¶ Quarta cōclusio positis simul
ꝯriis formis i eodē subiecto extētis ꝑ diuinam potē
tiā ꝑ solā diminutionē vni⁹ illaꝝ nō cresceret alia scđm
essētiā. ¶ Et iuxta hāc dico similē i oi casu vbi cō-
traria miscerentᷣ ꝑ iuxta positionē ptiū mutuaꝝ ⁊
suoꝝ subiectoꝝ mō sup⁹ explicato q₂ ibi ad sola₃
diminutionē vni⁹ ꝯrioꝝ reliquū non cresceret scđm
naturā verūtñ similr cū hoc dico ꝙ vix ꝑ naturā pos
set ibi remanēte mixtiōe subiectorū remissio vni⁹
ꝯrioꝝ fieri sine itēsiōe reliq̄ p₃ q₂ fere q̄libs acti-
uū natū diminuere vnū ꝯrioꝝ in ptib⁹ sic ꝓpinq̄s
natū esset itēdere reliquū. ¶ Septima ꝯclusio ꝙ i
his quattuor casib⁹ ad remissionē vel diminutio-
nē vni⁹ forme ꝯrioꝝ scđm existētiā cresceret ꝯria
scđm istd p₃ i experiētijs ifinitis. vñ pāno lineo ma
defacto ⁊ nō apparēte tūc ita albo sicut p⁹ si expo
natᷣ ad solē ⁊ desiccetᷣ statī fit albior q̄ pri⁹ erat scđm
apparētiā ⁊ nō scđ₃ existētiā ⁊ hoc ē ꝓpᷣ extractio
nē humoris p cui⁹ icorporationē apparuit minus
albū q̄ eēt. ¶ Sic etiā si albū rarū desiretᷣ appare
ret albi⁹. Itē si miscerentᷣ adiuicē corp⁹ pedale de
cē graduū albedis scđm itēsionē ⁊ corp⁹ nigru₃ pe-
dale silr decē graduū nigredis subiecti ⁊ formis
nō corruptis apperet ibi vnū ꝓueniēs ex medio colo
re coloratū q̄tū oia vis⁹ hūan⁹ daret iudicare ⁊ si
ꝑ deum vel naturam destruerentᷣ continue partes

nigredinis saluis semꝑ omnib⁹ partib⁹ albedinis continue scðm apparẽtiam esset illud qð remaneret ab illo dato etiã ꝙ nullũ gradũ albedinis reciperet nouiter i essendo. ¶ Iuxta hoc pono octauã cõclusionẽ ꝙ non solũ in tali casu ad diminutionẽ vni⁹ contrarioꝝ cresceret reliquũ scðm apparẽtiam sed scðm potentiam vt ita loquar sic scꝫ intelligendo ꝙ haberet efficatiorẽ operationẽ ꝙ̃ prius q꜖ contraria in suis operationib⁹ nata sunt se mutuo impedire igiꝉ quantũ decresceret alteꝝ tanto min⁹ impediret reliquum in agendo. ¶ Ultimo videtur mihi dicendum ꝙ in casu vbi contraria per potentiam dei essent in eodem subiecto adequate coextensa ꝙ per nullum agens creatũ posset naturaliter ad diminutionẽ vnius scðm existentiaꝫ crescere reliquũ ꝓbatur quia qua ratione reliquuꝫ cõtrariũ non impediret hoc dimissum sue nature actiuitati eadem ratione nec alibi. ¶ Ad argumenta ad primã partẽ q̃stionis cõcludunt verum scðm cursu nature. ¶ Ad primum i contrariã partem dicendũ ꝙ habet intelligi vel ꝑ modum predictum scðm apparentiam sicut de panno madefacto vel si secunduꝫ existentiam hoc est q꜖ illud qð corrũpit nigredines iuxta positas simul cum hoc intendit albedines in partib⁹ albedinis vel si non sic de istis cõtrarijs ita est de alijs actiuis suicẽ et passiuis. ¶ Ad scðm satis responsum est prius. ¶ Ad tertiũ magis patebit infra. ¶ Nota circa p̄dicta aliter posset respõderi ꝑ cõclusiones. quarũ prima est ꝙ ĩpossibile ẽ esse aliquas formas quantecũꝙ intensionis cõtrarias vel etiã aliquas creaturas q̃bus formaliter repugnat esse vel stare simul in eodem subiecto vel situ adequate. ¶ Probatur q꜖ impossibile est aliquas creaturas ita repugnanter se habere quin deus posset facere eas esse simul stare in eodem situ vel subiecto adequate mere naturaliter patet i calefactione aque vbi tñ ante totalem corruptionẽ frigiditatis caliditas et frigiditas simul stant adequate per naturã et illud patet cõiter in omni transmutatione naturali per quam vnum contrariorum corrumpitur et aliud in idẽ subiectum introducitur. ¶ Tertia cõclusio ꝙ non repugnat formaliter contrarijs sic simul stare in gradibus intensis quia repugnãtia contrariorum nõ attenditur penes intensum et remissuꝫ sꝫ penes naturas eorũ specificas. ¶ Ex quo patet ꝙ quantum est de per se sicut possunt simul stare sub gradibus remissis ita etiam possunt stare sub gradibus quãtumcũꝙ intensis si aliud non obstaret. ¶ Quarta cõclusio ꝙ repugnãtia cõtrariorum attenditur penes hoc ꝙ ꝓprius naturis dimissa et debite approximata siue in eodẽ situ siue per iuxtapositionem mutuo inter se sunt actiua et vtrũꝙ est alterius corruptiuũ vt patet in qualitatibus actiuis et passiuis vel q꜖ simpliciter repugnat ei simul adequate idẽ subiectuꝫ denoiare vt patet de albedine ⁊ nigredine q꜖ licet possint stare simul in eodẽ non tñ simul põt idem dici album et nigrũ quia album est quod habet dñanter albedinem se informantẽ tale autẽ non potest simul dici nigrum quia tunc simul dñanter haberet nigredinẽ quod esse non posset etiã ibi est repugnantia et hoc ꝙ mutuo se impediunt in actionib⁹ suis minus enĩ albedo potest disgregare visum quando nigredo sibi coniungitur ꝙ̃ si esset sola. ¶ Quinta conclusio ꝙ licet de per se non plus repugnet contrarijs simul stare sub gradibus intensis et remissis per accidens tamen contingit ꝙ sub quibusdã gradibus intensis non possunt simul stare ꝑ naturam. prima pars cõclusionis patet ex dictis. ¶ Secunda probatur quia taliter natura ordinauit de contrarijs sibi inuicem succedentibus in eodẽ subiecto ꝙ ad vnius introductionẽ ⁊ successiuã intensionem alterũ proportionaliter remittitur ⁊ ecõuerso. ¶ Ideo in tali actiõe qñꝙ stabũt simul sub gradib⁹ medijs vtriusꝙ latitudinis et deinde illud quod prius fuit remissi⁹ continue intenditur ⁊ alteru continue remittitur et dum vnũ continget summum gradum sue latitudinis alterum erit remissum vsꝙ ad nõ gradũ. ¶ Et per istã saluari possunt debite omẽs apparẽtie in transmutationib⁹ naturalibus ⁊ sine fictione solui possunt obiectiones. ¶ Item ꝙ dictum est de mixtione ꝙ fiat ꝑ iuxta positionem ⁊c. non videꝉ rationale sed potius videtur dicendũ ꝙ corruptis formis elementorũ generaꝉ vna forma mixti que determinat sibi qualitates elementares refractas quãlibet sub gradu certo. ¶ Et si quandoꝙ vltra talem gradũ vel citra fit intensio vel remissio alicuius qualitatis vel plurium referendo semper quãlibet ad suum gradũ tunc talis forma cessante impedimẽto quantum in se est respectu cuiuslibet qualitatis reducet se ad gradum suum.

Quinto circa distinctionem decimam septimaꝫ quero vtrũ charitatis vel alterius forme omnis gradus preexistens corrumpatur cum gradus nou⁹ introducitur ita videlicet intelligendo ꝙ in omni instãti fiat noua forma. Uidetur ꝙ sic q꜖ scðm cõmentatorem et pħm tertio de aĩa pluries opꝫ recipiẽs denudari a natura recepti igiꝉ aĩa q̃n nouũ gradũ charitatis recipit denudaꝉ ab oĩb⁹ gradibus p̄cedẽtib⁹. ¶ Cõtra tũc nullus actus meritorius ꝓcederet a charitate quia sicut quis mereꝉ de⁹ sic auget charitatẽ igiꝉ si quis in hoc instanti nouiter meretur in hoc instãti nouiter datur sibi noua charitas ab ista non procedit p̄ns meritum quia ipsa est posterior natura vel tempore vel cãlitate hoc merito ꝓ quo confertur nec ab alia quia nulla est alia in hoc instanti nisi remaneat preexistens. Itẽ tunc frigidum sub centuplo frigore ꝑ suum frigus remittendo minimũ gradũ caloris centupli destrueret illum totum calorem quia statim erit ibi ali⁹ calor hic teneo ꝙ non propter rationes ad oppositum. ¶ Et pro hac conclusione arguit okam libro primo di. 17. q. quinta contra opinionem primam 1. articul⁹. 1. cõclusio.
primo ꝙ in indiuiduis eiusdẽ spẽi non est ordo secundum perfectius ⁊ imperfectius nisi ꝓpter maiorẽ pluralitatem partiũ quere argumenta ibi. ¶ Item scðo ꝑ hoc ꝙ nulla repugnãtia ẽ charitatis ad charitatẽ cũ sint eiusdẽ rationis. Tertio per argumẽtũ scoti ꝙ actus meritori⁹ vel v̄tutis habitũ v̄tutis augmẽtat igiꝉ habit⁹ p̄cedẽs remanet ⁊ habeꝉ ꝓpositum vel non remanet ⁊ tunc ille act⁹ nõ esset ab habitu q꜖ nec a p̄cedẽti nec a nouo igiꝉ. ¶ Quarto arguit scot⁹ ꝙ act⁹ augmẽtans habitũ posset esse imꝑfectior actu primo vel scðo Scotus.
¶ Quinto sic arguit scðo tunc calidi remittẽs frigidũ ꝓduceret frig⁹. Itẽ in positione sua arguit ducẽdo ad inconuenientia primum ꝙ tunc in tali

augmentatione essent infinite forme quarum nulla est pars alterius nec alique partes eius fuissent pertransite quere scotum q.4 di.17 primi secundũ incõueniens q tũc eẽt dare vltimũ rei permanẽtis i esse. ¶ Ex quo vlteri⁹ infert q naturaliter fieri põt q aliqua res pmanens duret tm̃ p instãs. ¶ Et ex hoc vltra iferiur q de⁹ põt simul facere actu infinita quod ẽ cõtra multos cõtrarium opinantes. ¶ Preterea sicut tangit sco. tũc nõ saluaret mot⁹ scdm̃ talẽ qualitatem nec vnitas motus ad qualitatẽ nec cõtinuitas q̃ statim qñ recedit a termino a quo generat alia forma ⁊ etiã videret motus vel successio cõtinua cõponi ex indiuisibilib⁹. ¶ Istã etiam rationẽ facit cõmẽtator ⁊ probat ↄñam q̃ nõ est hic maior vnitas mot⁹ preter vnitatẽ subiecti q̃ si cõtinue deus faceret angelũ post angelũ vel dicã ego aiam post aiam in eodem corpo. ¶ Itẽ iuxta argumẽtũ scoti videt i cõueniens magnũ q actus pcti cõmissionis remittẽs habitũ virtutis causet habitũ ↄtutis minus intensuȝ vel q actus odiendi deũ producat actiue amorẽ dei habitualẽ nec valet responsio de producere per accidẽs q̃ non est hic alia causa sufficiens de facto que per se producat illuȝ ⁊ per idẽ põt argui q optimus act⁹ generaret viciũ. ¶ Preterea ista via nõ saluat augmẽtationẽ; q̃ nihil hic maneret intra speciẽ forme cui aliqd accresceret ¶ Itẽ arguit sirandis pmo q seqret q alteratio facta secũdum tales formas cõponitur ex indiuisibilibus ⁊ mutatis esse quod repugnat sexto phisicorum. ¶ Item tunc instans esset imediatũ instanti ¶ Preterea sequit q eadẽ qualitas generet seipsam q̃ omẽ agẽs naturale in agẽdo repatitur sic igitur caliditas generata in frigido corrumpitur frigiditas preexistẽs ⁊ generat vna frigiditas remissior que sit. b. ¶ Similitudo i calido generat g reparationẽ frigiditas que sit. c. et caliditas remissior que sit. d. tũc ex quo in oi motu mouens ⁊ motũ simul sũt in rerũ natura in oi generatione ⁊ actione agẽs et factũ sunt simul qm̃ qd nihil ẽ nihil facit sequit q. a. ⁊. b ex vna parte generarent in hoc istanti ab aliquib⁹ qualitatib⁹ q̃ sunt i hoc instanti ⁊ non sũt alie qualitates i calido agente q̃. c. ⁊. d. ita nec alie in frigido reagẽte q̃. a. ⁊. b. ⁊ ecõuerso igit eadẽ qualitas generat se mediate q̃ generat generãs se imediate quod ẽ ppositũ. ¶ Preterea retẽto eodẽ casu sequit q nulla qualitas passi remittit per aliquã qualitatẽ illi⁹ actiui q̃ quod adhuc ẽ nõ corrũpitur. Itẽ natura huius agẽtis q̃ nũc ẽ non erit post hoc instans igitur nõ corrũpet aliqd post hoc instãs nec etiã nũc aliquid corrũpit in passo alio qui simul produceret ⁊ corrũperet idẽ eo q nũc producit istã qualitatẽ que ẽ in passo vt patet ex priori deductione. ¶ Itẽ tunc agens naturale in centuplo perfecti⁹ alio in passo minus resistente ⁊ hoc agens scdm̃ vltimum potentie sue produceret effectũ in centuplo imperfectiorem q̃ agens subcentuplum in passo magis repugnante quia istud agens scilicet caliduȝ producit in frigido calorem subcentuplum illi quem producit illud frigidum in tali calido remittẽdo per reactionẽ calorem illius ponatur enim q sint in tali proportione. ¶ Item specialiter argui posset hic in proposito de charitate quia charitas nõ corrũpitur nisi adueniente peccato mortali. Sed in augmentatione charitatis peccatum mortale non interuenit. vnde ⁊ in isto casu de charitate tenet campsale sequẽs conclusionẽ oppositã q charitas prior nõ corrumpitur sed aduenit continue alia et alia nõ cõponentes cum priorib⁹. ¶ Cõtra istam conclusionem arguit quia secũdum phm̃ generatio vnius ẽ corruptio alterius sed in fine augmentationis charitatis aliquid est de nouo genitum igitur aliquid ibi corrũpit et non nisi charitas. ¶ Itẽ in motu locali mobile desinit habere aliquem prehabitũ vel partem illi⁹ igit a simili in motu ad formã. ¶ Item termini mot⁹ sunt incõpossibiles sed in augmẽtatione charitatis charitas prehabita ẽ termin⁹ a quo et charitas sequẽs termin⁹ ad quem igit iste charitates sunt naturaliter incõpossibiles in eodẽ ⁊ similit arguit de cuiuslibet alterius forme augmẽtatione. ¶ Et si dicas q per se termin⁹ a quo non est charitas sȝ priuatio seu nõ est charitatis acquirende cõtra alteratio ẽ motus a positiuo in positiuũ quito phisicorũ pbatur cõtraris nõ cõpatiunt se sed charitas maior ⁊ minor contrariant q̃ quinto phisicorum dicitur q min⁹ album contrariatur magis albo. ¶ Et probatur hoc q̃ impossibile est idem subiectũ simul et semel esse min⁹ albũ ⁊ magis album ⁊ hoc nõ est nisi ppter aliquã repugnãtiã vel contrarietatẽ. ¶ Preterea tũc forma posterior esset cõpositior precedẽti falsitas pbatur q̃ est magis simplex eo quod ẽ perfectior videm⁹ enim q quãto aliqua species pfectior est tanto simplicior sed sicut se habent magis ⁊ min⁹ in diuersis specieb⁹ ita se habent in indiuiduis vni⁹ speciei. ¶ Similit quãto forma substantialis est pfectior tanto simplicior et similiter est in accidentibus ¶ Item tũc beatifica visio posset augeri p additionẽ alicui⁹ gradus vt visionis. falsitas pbat q̃ actus beatifici sunt indiuisibiles alioquin vna visio beatifica includeret infinitas visiones dei ⁊ etiã tunc ad eã posset esse motus. Itẽ visio corporalis põt esse magis pfecta ⁊ minus pfecta respectu eiusdẽ obiecti sensibilis ⁊ tñ visio non est forma partialis. ¶ Similiter arguitur de specie albedinis in medio. ¶ Item nõ includit contradictionem q vbi in aliqua specie quodlibet indiuiduum est simplex vnuȝ sit perfectius alio non enim oportet q talia idiuidua sint simillima. ¶ Cõfirmatur hoc per articulum qui ponit q error est dicere q anima xpi non sit nobilior q̃ anima iude quod non posset intelligi secundũ proprietates accidentales tantuȝ quia ad istum intellectum fuit illa conclusio pdẽpnata sicut patet per verba articuli igitur hoc ẽ secundum substantiam sed constat q anima est indiuisibilis igitur. ¶ Item recipiẽs debet eẽ denudatũ a natura recepti. ¶ Itẽ i sex pricipiis forma est cõpositũ cõtingẽs simplici ⁊ inuariabili essẽtia cõsistẽs. ¶ Ad primũ istoȝ dicẽdũ q phs ibi loquit de gñatione simplicit que ẽ substãtiarũ tm̃ ¶ Ad scdm̃ dicendũ q non est simile de motu locali ⁊ de aliis nec tamen de per se est ex natura motus localis cõmunis p aliquã potentiã posset esse mot⁹ localis acqsitus sine deperditione. ¶ Ad tertium negatur q termini mot⁹ sũt incompossibiles Item cũ dici phs q motus ẽ de assignato i assignatũ nõ intelligit de positiuo contrario i positiuũ contrariũ. ¶ Sed q subiectum motus quod est sub vtroq termio debet eẽ ens i actu nõ em̃ opȝ i pductione lumis q t'min⁹ a q̃ sit q̃litas positiua contraris

lumini. ¶ Ad quartum dicitur ꝙ ibi capitur cōtra
rietas valde large secunduȝ hoc ꝙ repugnet idē
simul esse magis album et minus album et talis
repugnantia etiam reperitur in quantitate ma-
iore et minore vbi tamen est vera contrarietas.
¶ Ad quintum dicitur ꝙ nō oportet semper spēm
perfectiorem eē simpliciorem vt patet comparā
do hominem ad igne vel terrā. ¶ Ad sextum con-
cedo ꝙ deus bene potest augere visionem beatifi
cam et ꝙ ipsa est diuisibilis in infinitas visiones
dei nec est inconueniēs ad eam posse esse motum
¶ Et per hoc patet ad septimum quia conceditur
ꝙ visio corporalis est diuisibilis vel per motū ocu
li vel per successiuam dispositionem medii vel per
amotionem impediti vel per successiuam augmē
tationem alicuius requisiti ad perfectionem vi-
sionem habendam et sic de similibus causis ¶ Itē
spēs in medio non est indiuisibilis nec extensiue
nec intensiue. ¶ Ad octauum negatur antecedens
vna cum probatione oportet enim ꝙ illa que con
ueniunt in conceptu specifico subāli et absoluto
speciei specialissime sint simillima vel essentialitē
Olzam vel ex similibus composita. ¶ Ad nonum respon-
det olzā ꝙ ille arguens male intelligeret articu-
lum quia articulus est contra illos qui posuerunt
vnā animam nō posse esse nobiliorem alia nisi ꝓ-
pter maiorem perfectionem corporum vel nisi es
sent diuersarum specierum quod esset erroneum
quia anima xp̄i quando erat separata erat nobi-
lior anima iude et tamen non fuit vnita nobiliori
corpori nec fuit alterius speciei sed non sequitur
est nobilior igitur est sic nobilior sed est fallacia
consequentis sequitur enim econuerso. ¶ Ad cu-
ius intellectum notandum ꝙ hec sunt verba arti-
culi sicut iacēt capitulo octauo articu. 23 ꝙ incō-
ueniens est ponere alios intellectus nobiliores a
liis quia cum ista diuersitas non possit esse apte
corporum oportet ꝙ sit a parte intelligentiarum
et sic anime nobiles et innobiles necessario essēt
diuersarum specierum sicut intelligētie error sic
anima xp̄i non esseȝ nobilior ala iude hec ille ¶ Ex
quibus verbis patet vbi bene dicit olzā ꝙ in ar-
gumento est fallacia consequentis vbi aduerten
dum est ꝙ si teneretur sententia cōmunis doctorū
et multorum aliorum que permittitur licet falsa
scilicet ꝙ intellectus sit accidens anime intelle-
ctiue realiter ab ipsa distinctum tunc patet ꝙ sub
stantiis animarum existibus subāliter equalibus
posset sicut placeret deo perfectior intellectꝰ fie-
ri in vna ꝙ̄ in alia nec oporteret ad hoc ꝙ vnus i-
tellectus esset nobilior alio ꝙ vna anima intelle
ctiua esset diuerse speciei substantialis ab alia vł
vna nobilior alia sicut non oportet ꝙ intellectibꝰ
equalibus sint beatitudines equales vt patet ꝑ
alium articulum condemnātem hoc ꝙ pares ī na
turalibus non possunt esse impares in beatitudi-
nibus sed habētes meliora naturalia semper ha
bent meliorem beatitudineȝ quod est error ita ēt
diceretur ꝙ si anima xp̄i haberet nobiliorem itel
lectum ꝙ̄ anima iude nobilior esset ipsa et tamē
non propter hoc esseȝ alterius speciei nec excedēs
eam substātialiter. ¶ Alio modo posset intelligi
articulus de nobilitate maiori per dona virtutes
et sciētias et fruitionem et multa alia que tamē
non se tenēt ex parte corporis nec ex hoc sequitur
ꝙ vna sit subāliter perfectior alia quia hec illa-
tio est per alium articulum iam allegatum cōdē-
nata tertius intellectus posset poni ꝙ anima xp̄i
tam in subā ꝙ̄ in potentia esset nobilior anima iu
de quia nobilitatur et sublimatur etiam in subā
resistiat hypostatice diuina subā filiali nec tamen
sequitur ꝙ ipsa sit essentialiter ꝑfectior. ¶ Quar
to possȝ intelligi melior ex hoc ꝙ haberet plures
gradus eiusdem speciei et esset per consequens
compositio alia per modum quo vna causalitas,i
sua specie est perfectior est nobilior alia. ¶ Quin
to modo ꝙ vna esset substantialiter perfectior a-
lia et tamen eque simpliciter vel simplicior ⁊ si-
ne dubio iuxta argumēta olzam et scoti nō video
quin eo ipso essent alterius speciei sicut ipsi argu
unt. Breuius mihi apparet ꝙ excessus nobilita-
tis quo anima xp̄i excedit aīaȝ iude secundum ar
ticulum est in actibus anime in his vel aliquo eo
rum que contingenter vel accidētaliter sibi con-
ueniunt aliquo trium primo modorum et quia
primus non est apud me verus licet sit opinio pro
babilis Ideo secundus vel tertius modus mihi
verisimilior apparet vnde adhuc tenetur parisi-
us a multis reputatis ꝙ anima non est secūdum
substantiam nobilior aut ignobilior quacūꝗ alia
anima intellectiua et hic plane tenet. Ma. syph. ō
maronis libro tertio. q. 4. tamen quia infra eādē
spēm non posset esse maius et minus nisi per gra
dus eiusdē rei sicut exemplificat de charitate tm̄
quia excessus in talibus indiuiduis substātialibꝰ
et simplicibus non est nisi per posteriora se cū loi
bus que sunt de essentia sint equalia et paria po-
steriora aut aliquomodo sunt ei accidentalia igr̄
in subālibus nullomodo excedunt hec ille. ¶ Hec
media in virtute posuerunt olzam et sco. vt habi
tum est nec valet inquit fugere ad intensionē ⁊ re
missionem graduum infra eādem spēm quia ani
ma intellectiua non habet in se tales gradꝰ reali
ter differentes ex quarum pluribus componatur
perfectior ꝙ̄ minus perfecta primo quia tunc es
set diuisibilis in infinitum sicut continuum qꝛ qui
libet gradus est eiusdem ratiōis cum tota forma
sed res eiusdem rationis habent easdē per se pas
siones igitur sicut tota forma ponitur diuisibilis
in gradus et ita quilibet gradus vltimus est di
uisibilis. ¶ Item tunc quilibet gradus anime eēt
anima quia in homogeneis omne predicatum es
sentiale conueniens toti conuenit et parti et per
consequens quot gradꝰ sunt in vna anima tot sūt
partes in ipsa ¶ Tertio sequitur ꝙ ex omnibꝰ a-
nimabus posset fieri vna anima quia quecūꝗ sūt
vnius rationis si vnibilitas conuenit quibusdam
eorum conuenire debet et omnibus. Et ideo sicut
quattuor gradus vnius anime sunt inter se vnibi
les ita sunt vnibiles cum aliis quattuor gradibꝰ
alterius anime sibi similibus ymo simpliciter om
nes adinuicem vnibiles erunt sicut omnes aque
vel omnes charitates. ¶ Quarto sequitur ꝙ ex
vna anima innumerales anime fieri poterunt qꝛ
quilȝ gradus natus est ab alio separari sicut sine
eo produci cum realiter differant nec habeant or
dinem essentialem et sic de gradibus graduum i
infinitum. ¶ Quinto sequitur ꝙ anima esset
inducibilis per motum quia tales gradus sicut
possunt simul ita etiam poterunt successiue ꝓdu-
ci hec ille in sententia hec omnia citius concede
rē ꝙ̄ ꝙ perfectior forma secundum subām esseȝ eā

simpliciter vel simplicior tamen minus perfecta et
tamē ꝙ essent eiusdē rationis specifice et hoc ex
sententia sponte cōcessit de scuson ponēs ꝙ de mille
animabus posset deus facere vna et de vna mille
et per cōsequens oia alia hic illata haberet con-
cedē ex sensu supraposito. ¶ Sed videtur ꝙ predi-
cta nō sufficiāt pro articulo qꝛ iuxta primum mo-
dum articulꝰ nō haberet rationē damnandi illam
opinionem nisi per hoc ꝙ oporteret ponere ꝙ intel-
lectus sit accidens aie ⁊c. cuiꝰ tamē oppositū ma-
gis tenet nec secūdus nec tertius modus sufficit
qꝛ nō ē verisimile aliquos theologos de hoc du-
bitasse quin aia xpi esset nobilior ī virtutibus et
donis gratuitis ꝙ aliqua alia aia et etiā quin es-
set per vnionē hypostaticā plꝰ aliis sublimata nec
quartus sufficit qꝛ licet aliqui talē cōpositionem
gradualē ī aia posuerūt et adhuc ponāt concedē-
tes ea que prius sunt illata tamē magis cōmuni-
ter negatur illa propositio et ponit ꝙ aia intelle-
ctiua sit simpliciter indiuisibilis ideo talis po-
tētia cōpositionis nō sufficit pro articulo nec quin-
tus modus etiam qꝛ licet multi concedant ꝙ vnū
indiuiduū eque simplex cū alio eiusdē spēi sit sub-
stantialiter perfectior alio hoc tamē nō ē euidēs
ratione nec auctoritate ꝙ etiā aliquod indiuidu-
um siue cōpositū siue simplex sit perfectiꝰ subālī-
ter alio indiuiduo eiusdē spēi. Unde oppositū li-
cet tenetur sicut de simplicibus satis patet ex di-
ctis. ¶ Item probabilius videtur dicēdum ꝙ vna
aia intellectiua ē nobilior alia ī suis naturalibꝰ
nō quid subāliter sed per lumē intellectꝰ agētis
sibi cōnaturale et secundum naturā sibi concrea-
tum tale nāqꝫ lumē reputatur inter dona natura-
lia et videtur diuersificatum in diuersis ita ꝙ stā-
te oīmoda paritate aliquorum in dispositionibꝰ
corporū vnꝰ ē in duplo perspicacior ingenio ꝙ alter
qꝛ plus percipiat de tali iure ꝙ alter et verisimi-
le ē ꝙ aia xpi lumē tale habuerit perfectissimuꝫ
et modo perfectissimo. ¶ Ad. 10. respondet frans
et bene ꝙ illud dictū debet intelligi de recepto ī
actu sic scilicet ꝙ nō sit pars alicuius sue spēi in
recipiente sed nō sic est in augmentatione forme
in eadem parte adequata subiecti quia quelibet
forma que post recipitur sit pars qualitatiua et
gradualis forme prioris sue spēi que ē in recipiē-
te. Aliter et bene respondet. C. ꝙ recipiens in pro-
posito denudatur a natura recepti quia vna pars
non recipit aliā sed habet idem recipiens quē et
istud nō debet denudari a natura recepti ¶ Aliter
respondent aliqui et probabiliter ꝙ ad hoc ꝙ ali-
quid recipiat oportet ꝙ illud passū ex natura sua
nō habeat aliquod simile et ideo ignis qui natu-
raliter ē calidus nō ē alterius caloris receptiuꝰ
¶ Aliter ad litterā intelligitur ꝙ recipiens nō ē
eiusdē nature secundum spēm cum recepto sicut
pupilla si debet recipere omnes colores oportet
ꝙ sit de natura sua nō color et intellectus iste suffi-
cit pho et cōmētatori pro questione ibi probanda
de intellectu possibili ꝙ ē simplex et immixtus ex na-
turis rerum intelligibilium. ¶ Ad. 11. dico ꝙ for-
ma nō ē composita cōpositione essentiali ex mate-
ria et forma ppria et intrinseca que materia possit ad
talem formā trāsmutari vel de forma ad formaꝫ
variari licet aliqui contrarium tenuerunt ponē-
tes ī oī genere predicabili sua propria et intrinse-
ca principia materiā et formā et priuationē. ¶ Et
ideo dicitur ꝙ accidentia non habent materiam
ex qua sed in qua Ad argumentum principale pa-
tet sicut ad. 10.

Sexto circa distin-
ctionem. 17. primi libri et
principium secundi libri.
Quero vtrum ois motus
bonus voluntatis merito-
rie augmētatiuꝰ charita-
tis ad quem hō tenetur de-
beat vel possit ex charita-
te pcedere collata ex meri-
to redemptoris Uidetur ꝙ nō Quia qui ē ī pecca-
to mortali tenetur optare primā grām ꝙ caret et
talis actus nō pōt procedere a charitate igitur.
Probatur tunc homo tenētur ad impossibile si-
bi quia si teneretur operari ex charitate vel ex to-
ta charitate sua vel ex parte charitatis. Non se-
cundum quia nō esset maior ratio de vna parte ꝙ
de alia. Nō primum quia opus ex tota seu maxi-
ma charitate factū a proueniret et faceret merito-
rie ad augmētum charitatis dum primo est et per
consequens charitas ex qua procedit illud opus
non erat illa maxima charitas Probatur paren-
tes tenentur habere pietatem naturalē ad filios
et econuerso sed talis motus pietatis naturalis nō
procedit ex charitate igitur Maior patet per apo-
stolum infra. thi. et dicerētem ¶ Si quis autē suo-
rum et maxime domesticorum curā nō habet fidē
negauit et ē infidelis deterior: patet per bea-
tum gregorium in ome. de apostolis Sunt nōnul-
li qui diligunt proxios. ¶ Ad oppositum dicit gre-
gorius quicquid precipitur in sola charitate soli-
datur vt et multi arborum rami ⁊c. sed talis cha-
ritas seu gratia est ex merito saluatoris quia lex
per moysem data ē grā et veritas per iesum xpm
facta est io. 1. ¶ In ista questione primo ponā con-
clusionem tenendā Secundo mouebo dubia et sol-
uā Cōclusio ꝙ ois bonus motus voluntatis per
quē meritorie augetur charitas capit eē a chari-
tate vel saltem habet a charitate ꝙ sit meritoriꝰ
et ꝙ ois motus talis secundum spēm potest a cha-
ritate mediate vel immediate procedere Ista cō-
clusio satis patet per argumentum principale ad
partem oppositā questionis et per multas aucto-
ritates aug. contra iulianū et contra pelagianos
quarum multas ponit ma. li. 2. di. 26 et singulari-
ter ibidem ca. 3. ad bonifacium papā ⁊c. Uide ibi
et ista gratia prouenit ex merito saluatoris de cu-
ius plenitudine omnes accepimus gratiā pro grā
Io. 1. d ante incarnationē fuerunt multi patres
in charitate ⁊c. Dicendum ꝙ eorum grā nō fuit si-
pliciter grā nisi ex merito xpi quia nō reddidit si-
pliciter dignum vita eterna per seipsum sed p fu-
turum meritum redemptoris sine quo secundum
dei decretum nūꝙ fuit obtēta vita eterna. ¶ Pri- 1. dubium.
mum dubium an charitas reddat aliquē actum
meritorium qui tamē ab ipsa nō procedit et patꝫ
ꝙ sic ex predictis de motu pietatis naturalis er-
ga proximos. Huius oppositum vide ī vno dubio
prime questionis huius di. ¶ Item illius quod
sequitur scilicet ꝙ opus bonum ex genere factuꝫ
ī pctō mortali fiat meritoriū et superueniēte cha-
ritate magis cōmuniter doctores tenēt oppositū
licet et aliqui hoc teneāt ¶ Itē nō nulli doctores

dicunt ꝙ motus bone actionis existentis ī pecca-
to mortali quādoq̄ per aductum esse augmētabilis
quādoq̄ per aductum grē ꝑme sacramēto vt quā
dosit cōtritio ī penitentibus sit meritorius. ¶ Cō-
tra illud stat difficultas argumenti principalis
quia tunc quilibet ꝙ mereretur per suā maximā cha-
ritatē pro instanti quo nouiter meretur. Falsitas
probatur quia si nouiter mereretur per illā ipse
nouiter mereretur illā augeri igitur nouiter au-
getur illa data charitas nō erat sua maxima cha-
ritas quā habet cōsequētia probatur quia maxi-
ma sua charitas componitur ex illa que prefuit
vsq̄ nunc et ex illa que nunc primo aduenit ⁊ per
vtramq̄ harum nunc nouiter meretur quia istā q̄
prefuit pricipiat actum suum et dat sibi partiali-
ter ꝙ sit meritorius ⁊ que nunc primo aduenit dat
sibi ꝙ sit magis meritorius q̄ esset si esset sine illa
quia si nō tunc nō esset aliqua ratio ꝙ vnq̄ chari-
tas reddat actum meritorium quē non pricipiat
quod ē cōtra dicta ¶ Cōsimilis difficultas occur-
rit ponētibus ꝙ ois actus meritorius procedit se-
cundum eē a charitate quia voluntas ex charita-
te prehabita eliciens actū meritorium meretur
augmētum sue charitatis per istum actum ⁊ cha-
ritas augmētata si ē naturale comprincipium a-
ctus meritorii auget istum actum et iste secundus
actus reaugebit charitatē ⁊ sic sine fine ¶ Sed de
ista difficultate dicatur sicut supra di.3. ī materia
de ymagine de mutua causatiōe actus ab habitu
et ecōtra. ¶ Sed de prima difficultate est tertius
modus ymaginādi primo ꝙ actus apponit habi-
tui et econtra ita ꝙ vtrobiq̄ cōcurrit duplex cau-
sa promotiua quia actus est meritorius tam quia
processit a charitate q̄ quia ē actus bonus ex ge-
nere persone chare. Similiter habitus crescit ex
illo duplici valore actus scilicet quia actus per
quē meretur augeri charitas procedit a charita-
te et etiā ex hoc ꝙ est actus bonus ex genere per-
sone hñtis charitatē et sic ex vtraq̄ parte sine ter-
mino continue tamē discurrendo et tamē vterq̄
processus ad finitum sistitur. ¶ Secundus modus
ꝙ charitas que nunc accrescit ex merito nouo nūc
primo posito non apponit aliquid actus sed red-
dit actum qui non ab ea sed a preexistente charita-
te procedit magis meritorium q̄ esset sine ista por-
tione charitatis addita tamē nō oportet econtra
ꝙ per hoc ꝙ actus talis redditur isto modo magis
meritorius crescat illa charitas quia tunc cū to-
tum penderet ex ipa. ipa ꝑcise per seipam cresce-
ret sine fine quod nō videtur rationabile. ¶ Sed
cōtra si actus redditur magis meritorius igitur
sibi corrñdet maius premium essentiale in celo.
¶ Sed quāto alicui corrñdet maius premium in
pria tanto habet maiorē grām ī via secundum au-
gustinū igitur proportionaliter sicut propter hāc
portionē charitatis additā actus sit magis meri-
torius ita etiā crescit ꝑmium debitum huic actui
et ita etiā cōsequēter crescit grā seu charitas et
ita sine fine mutuo adinuicē reflectendo. ¶ Et ex
vna parte ī cremēto valoris actus in ratione me-
riti sine hoc ꝙ iste actus in entitate quicq̄ crescat
et ex alia parte ī cremēto charitatis secundum eē
quod tamē nō videtur rationabile. Dici igitur po-
test tertio modo ꝙ talis portio charitatis nō red-
dit illū actum magis meritoriū q̄ fuisset sine ipa
pē. precedentē et ista via plus mihi placet vnde di-
co ꝙ nūq̄ portio charitatis que est effectus quasi
per viā meriti alicuius actus meritorii reddit su-
um actum seu suā causā meritoriā magis merito-
riā q̄ esset sine illa. ¶ Et si dicas ista portio chari-
tatis actum bonum ex genere totaliter disparatū
redderet meritorium igitur multo fortius istum.
Dicendum ꝙ non est simile quia si ī proposito hoc
daretur idem esset causa precise sue augmētatio-
nis vt ita loquar sine oi alio creato adiutorio ⁊ si-
ne portione vltima danda. Circa quod notandum
ꝙ aliquando gratia facit ad cremētū grē huius
autē est ois grā ex qua secundum eē cātur proce-
dit actus meritorius et etiā ois illa que facit a-
ctum aliquē meritoriū licet ex ea nō procedat se-
cundum esse. ¶ Alia autē grā seu portio grē non
facit deberi premium sed confertur potius tāq̄ si-
gnū vel effectus vt ita loquar premiū nouiter de-
biti et ista est vltima portio grē per actum meri-
torium nunc accrescēs que adhuc nō facit actum
aliquē esse nec adhuc facit aliquē actum esse me-
ritorium sed nunc efficitur et nunc aliquis mere-
tur illā sicut nouum premium vt seruiat ad futu-
ra premia illius persone. ¶ Si dicas quare nunc
nō agit portionem nouā actus dici pōt quia non
placet deo illi charitati opposite cooperari pro isto
instanti sed alia et ita suspenditur ab agendo.
¶ Secundum dubium vtrū charitas vnq̄ nata sit
inclinare aliquē actum ad plus dolendum de ali- 2. dubium.
quo facto quo scit se nec mortaliter nec venialiter
peccasse q̄ de facto suo quo scit se peccasse licet ve-
nialiter et videtur ꝙ nō quia pro infinitis mūdis
non deberet quis offendere deum sed per quodli-
bet peccatum tam veniale q̄ mortale offenditur
deus sicut patet per anselmum de leuissimo appe-
titu facto contra dei voluntatē primo cur deus hō
ca.21. ⁊ .2. li. ca. 14. ¶ Ad oppositum arguo quia
si ī plena furia hoiē occidisset cum rediret ad sa-
nam mentē deberet plus de hoc dolere q̄ de vno
leuissimo veniali. Hic primo concedo ꝙ licet iste
qui ī plena furia aliquē occidit penā aliquā lega-
lē dicatur incurrē tamē non peccat. ¶ Probatur
q̄.15.q. ifra dicitur sicut qui ꝑ disciplinā casu ho-
micidium perpetrauit quātum ad legem reus est
currat ad grām inocēs si sit sacerdos ille qui fu-
rore homicidium fecit quātum ad culpam inno-
cens est quātum ad suscepti furoris executionem
reus probatur. Dico tamē vlterius ꝙ istud de pec-
cato legis videtur correctum libro. 7 vbi titulo
de homicidio inuoluntario et casuali dicitur sic si
furiosus aut infans aut dormiens mutilet vel oc-
cidat nullā ex hoc irregularitatē īcurreret ⁊ idē
censemus de isto qui mortē aliter vitare nō valet
si suum occidat vel mutilet inuasorē ¶ Itē .15. q. 1.
multipliciter dicitur sic de. furiosis euidentissime
scribit augustinus in li. q. veteris et noui testamē-
ti dicens aliquos subito demētes factos ferro fu-
stie lapidibus morsibus mouisse multos quosdā
autē occidisse captos autē et iudicibus oblatos
minie reos factos eo ꝙ nō volētes sed ipellente
vi nescio qua hic gesserunt nescientes quomodo
enī reus constituitur qui nescit quid fecerit hec
ibi ⁊ de hoc vide cōsequēter ī pluribus capitulis
Et si obiicitur inquit Canō ꝙ ī penāli theo. inueni-
tur Si quis insaniens aliquē occiderit si ad sanā
mentē rediret leuior ei penitētia iponenda erit.
¶ Respondet canō consequenter ꝙ forte hoc in-

telligitur de eo quē culpa propria ad furorem p
ducit. ¶ Tamē cōtra hoc obijcit quod dixerat nec
sacerdotio priuari debet et soluit finaliter per p̄
mā auctoritatem superius adductā sicut qui pro
pter. De predicta conclusione etiā habetur. 23. q.
quinta si homicidium. ¶ Sed tunc restat dubium
dato ꝙ culpa sua incidat in furorē ⁊ tunc occidat
an occidēdo peccet et videtur ꝙ sic p Canō. supra
exponētē illud ꝙ tunc leuior penitentia iniungē-
da est tali quē culpa ad furorē perducit. Proba
tur. 15. q. pria. sane diximus sic vitandam ebrieta
tē per quā crimina cauē nō possumus nā multi p
ebrietatem ignorantes cōmittunt nesciunt quid
loquātur quia nimio vino indulgent. ¶ Ideoq̄ si
que per vinum deliquerant apud sapiētes venia
quidē debetur gloria. i. minor pena q̄ si ex certa
scia fecissēt. sequitur sed leuitatis dānātur aucto
res. Hec ille et intitulatur. Ambro. in libro de pa
triarchis igitur pari ratione de furiosis si excul-
pa incidant i furiā. Probat si nō hoc foret q: talis
non fiūt voluntarie ex deliberatione sed hoc non
sufficit quia nō omē peccatū ex voluntate fit sicut
habetur in principio supradicte. q. s. 15. Et proba
tur ibi per augustinum primo re. circa peccata a-
lia penes voluntatem tantum consistunt alia cir
ca infirmitatem nature ex voluntate peccata p-
cedunt que libero mentis arbitrio et delinquen-
di proposito cōmittuntur. Porro infirmitas alia
est animi alia ē carnis. Infirmitas animi ē ignorā-
cia carnis infirmitas est concupiā ex vtraq̄ infir-
mitate procedunt que imputātur ad penam nā de
quibusdā ignorantibus dicitur qui ignorāt igno-
rabuntur. ¶ Ex carnis infirmitate procedunt que
nature langore fiūt que nisi ad penā imputarētur
nequaq̄ apostolus lege carnis grauatus diceret
ego infelix hō. ¶ Siue igitur penes infirmitatem
siue voluntatem pctā cōsistāt semper imputantur
ad penā ideo nō videtur ꝙ factum in furia excusz
a peccato per hoc quod non fit voluntarie. Dices
forte ꝙ augu. intelligit de ignorātia affectata vł
que prouenit ex negligentia sciendi non autē de
ignorantia inuincibili. Similiter dices forte ꝙ fa
cta ex infirmitate si sint nō voluntaria nō sūt pctā
secundum ꝙ dicit augustinus in libro de vera re-
ligione et ponit i Canoē. ca. 2. vbi prius vsq̄ adeo
pctm̄ voluntariū malū ē. aut si nō sit voluntariū nul-
lomō pctm̄ ē q̄re āt negādū ē pctm̄ cōmitti aut fa
ciendum cum voluntate cōmitti. ¶ Contra primū
est illud quod habetur eodē ca. cū dixisset ¶ Si q̄s
ignorat ignorabitur addit tales erant illi de qui-
bus deus ait Apostolis extra synagogam faciēt
vos que et arbitrātur ⁊c. de eisdē etiā apostolis
scribit testimonium illis perhibebo quia zelum
dei hn̄t sed nō secundum sciam hec ibi ¶ Ecce hec
ignorantia nō solum fuit affectātium vel negligē
tium sed potius zelum dei habentium et ex tali ze
lo operantium que ignoranter fecerunt. ¶ Cōtra
secundum illa responsio nō sufficit nā posita dicta
auctoritate augusti. statim. Respondet Canon. s
hoc non generaliter de omnibus peccatis intelli
gēdum ē propter quod nō sint peccata nisi sint vo
luntaria. idē autē libro primo retractionū ostēdit
d. vsq̄ adeo peccatum ⁊c vt supra post zvideri hec
diffi. falsa ꝙ si excutiat inuenietur verissima pec
catum illud quippe cogitandum ē ꝙ tantūmodo
peccatum ē nō ꝙ pena peccati ē ¶ Et si obijcias g

illō quod ponit eodē ca. Cano. ꝙ diffinitio pecca-
ti ē hec peccatum ē voluntas reijciendi vel conse
quēdi quid iusticia vetat ¶ Unde liberum ē absti
nere et ponit in libello augu. de duabus aiabus
Respondet canō ibidē secundum augu. primo re-
tra. ꝙ vera ē ista diffinitio quia illud per ipsū dif
finitur quod tātūmodo peccatū ē et nō pena pec
cati. Probatur. 32. q. pria quēadmodum et intitu
latur augu. de adulterijs cōiungijs libro primo
sic dicitur non recte dici pōt si nescit hō nō peccat
sūt etiā peccata ignorātiū q̄uis minora q̄ scietiū
¶ Item lamech interficiendo caym nō excusatur p
pter cecitatem et ignorātiā vt patet vbi supra. 15.
q. pria meritoria. ¶ Item i potentia i quāquis ca
dit ex culpa sua nō excusat sicut patz per ansel. li.
prio. Cur de⁹ hō ca. 24 vbi declarat hoc de suo pra
uo precipitanti se in foueam vnde nullomodo exi
re possit ad faciendum opus sibi iniunctum a dn̄o
¶ Item motus brutales imputantur ad peccatū
dato etiam ꝙ caueri nō possint quia talis impotē
tia oriebat ex culpa igitur. añs patz per ansel. de
concordia ca 17. vbi dicitur siue primi motus siue
appetitus quibus propter peccatum ade sicut
bruta animalia subiecimus quos apostolus vo-
cat carnē et concupiscētiā quā inuitū se tolera-
re manifestat cū dicit ꝙ odio hoc facio. i. nolēs cō
cupisco satis cū dicit cōcupisco patet illos impu-
tari ad peccatū. ¶ Et si dicis ꝙ tales motus non
imputantur ad pctm̄ nisi consentiatur ipsis Con-
tra licet tales motus i baptismate i quib⁹ obliga
tio carendi eis remittitur non sint peccata mor-
talia nisi consentiatur ipsis tamē in alijs sunt. di-
cit enī anselmus vbi prius sunt cum paulus de il-
lis qui carnē. i. concupiā nolentes sentiūt ¶ Nil
nihil dānationis ē his qui sunt i xp̄o qui nō secun
dum carnem ambulant hoc ē nō volentes consē-
tiunt sine dubio signat eos qui nō sunt i xp̄o sequi
dānationē quotiēs sentiunt carnē etiā si nō secun
dum illam ambulant et subdit casum q̄re sic fact⁹
est hō vt eam sentire non deberet hec ille. Hic ad
presens dubium pono duas conclusiones. ¶ Pri-
ma ꝙ furiosus quandiu manet in furia quam in-
cidit ex culpa sua incorrecta ante furiā quicquid
fecerit peccat. i. est in peccato quo ad pctm̄
et ad obligationē ad penā in qua fuit cū i furiam
incidit quia stante furia nō ē compos sui vt peni-
teat et pctm̄ quod ex deliberatione fit sine penitē
tia non dimittitur sicut dicit augu. de fide ad pe-
trum et ponitur. 15. q. pria merito firmissime i quit
tene et nulla tenus dubites exceptis illis qui pro
xp̄i noīe sanguine suo baptizentur nullū hominez
accepturum vitam eternā qui nō a malis suis fue
rit per penitētiā fideq̄ conuersus et per sacramē
tum fidei. i. per baptismū ⁊ penitentiam liberat⁹
et maioribus quidē necessarium ē etiā de malis
suis penitētiā agere hec ille. ¶ Item ad hoc essēt
auctoritates multe quarto sn̄iaꝝ et alibi queren
de. ¶ Secunda conclusio ꝙ factum in pura furia
licet sepe sit peccatum vel initium seu actus deor
dinatus tamē nec in baptizatis nec in alijs ē pec
catum imputabile ad penā post hanc vitam etiā
quātūcūq̄ furia ex culpa sua incurratur. Proba
tur nullus carens vsu rationis nouiter peccat pl⁹
q̄ brutum occidendo vel aliter nocendo igitur cō
sequētia patet de se. ¶ Assumptum licet sit de se
euidens probari pōt per illud augustini vbi supra

dicentis paruulis quidē qui nec dum proprie vo-
luntate credere nec penitētiā pro facto quod ori
ginaliter trahunt agere possūt sacramentū fidei
quod est sacramentum baptismi quādiu rationis
eorum etas capax eē non potest sufficere ad salu
tem hec ille supple tu firmissime crede ¶ Et ad pro-
positum sequitur in proposito in decretis ex eo in
quit ꝙ i sine huius auctoritatis dicitur quādiu ra
tionis etas ꝛc. euidenter datur itelligi nulli post
baptismū pctā imputari si non sit adultus siue im
pubes et nisi rationis sit capax et cōsequēter ibiō
ostenditur per augustinum ꝙ simile est de huiuſ-
modi et de brutis aīalibus igitur sicut bruta pec
care non possunt ita nec carentes omnino vsu ra-
tionis nouiter dico ¶ Et si dicas ꝙ hec auctoritas
nō sufficit tibi quia dicit nulli post baptismum ꝛc
igitur nō habes de oībus sicut proposuisti Dicēdū
ꝙ hoc addit propter originale vl' propter alia pec
cata contracta anteq̄ amitteretur vsus rationis
quia non obstante carentia vsus rationis semper
imputantur nisi per baptismum quo ad alia fue-
rint relaxata. probatur in ca. merito. Dicitur si-
cut et intitulatur ibi textui. ff. d. certomodo de in
furiis et per cōsequēs ita respicit infideles sicut
xp̄ianos sane sunt quidā qui iniuriā facere nō pos
sunt sed solum pati vt puta furiosus et pubes qui
doli capax nō est ¶ Item eodē ca. i. mens alienato
corpore cum sui compos nō sit eorum que admit-
tit reatum non contrahit quia facultatē delibe-
randi nō habuit vnde pupillo et furioso homini i
maleficiis subuenitur vt nō eis imputentur ad pe
nā que ex mentis deliberatione nō processerunt
item super dicto cap. merito. Dicit apparatus ꝙ
omnino nescit quid facit vt puer ebrius et furio
sus nō peccat Sed dices ꝙ intendebat de illis qui
carent vsu rationis non ex culpa sua ¶ Cōtra hāc
distinctionem de alienatis mēte et ex culpa sua vl'
sine culpa recitat apparatus in principio. 15. q. i.
d. ꝙ quidā sic distingunt secundum hanc distinctio
nem nō admitto. q. d. indistincte furiosus non pec
cat ex facto in furia. ¶ Item in glosa di. 6. capi. i.
vbi tractatur de pollutione nocturna recitat opi
nionē que ex illo textu elicit ꝙ aliquis peccat in
dormitione ꝛ i furia et per cōsequens aliquis ne
sciens peccat mortaliter et venialiter et operat'
bonum et meretur vitā eternā quod nō est verum
vt dicit glosa ymo nullomodo peccat. ¶ Et si obii
cias per verba textus quibus innuitur ꝙ animus
contrahat aliquē reatum ex tali pollutione Rñ-
det glosa ꝙ pollutū in dormiēdo mēs nec rea est i
somno. nec rea post somnuꝫ sed tunc fuit rea quā
do se igurgitauit et post addit manifeste inquit.
Probatur ꝙ hō in somno nō peccat sed pri' pec-
cauit igitur similiter sic est i furia propter eādem
rationē. ¶ Ad primum argumentum contra secū-
dam cōclusionem dicti dubii Respondetur ꝙ talit'
iponenda est pnīa vt consimiles actus abhorreat
et etiā in terrorem aliorum Sed quid si nō ex cul-
pa sua incidit i furiā Respondet io. 15. q. i. Si de
insaniens dicitur ꝙ istis imponitur penitentia et
tamē nō deliquerunt et hoc fit ad cautellā nec di-
scipl ina ecclesie deferatur. Item di. 5. capi. eos q
non et ca. si quis dicitur nō voluntate sed casu ho
micidium fecerit prior Canō septem annis peni-
tentiaꝫ agere iussit secundus quinq̄ mādauit igr'
pnīa iniungitur alicui profacto i quo tamen est

Rñdet ad argumēta.

sine culpa cōtrariū tenet brix. i. apparatu ꝙ de fu
rioso hec iquit opinio nō est approbanda quia sa
tis ipso furore punitur. ¶ Ad secundum dicenduꝫ
ꝙ casu occidenti ē imponenda pnīa dū tamen cul
pa precessit casum. ¶ Contra extra de homicidio
ca. Significasti precipitur iniungi penitentia cle-
rico cuius equus inuito et nō potenti tenere iter
fecit mulierem. et ipse etiā nō iciuit prius vitium
equi igitur vbi nec est culpa in facto nec precessit
factum. ¶ Confirmatur quia ibidē super verbo cō
petentem dicit glosa leuis debet esse penitentia
vbi in culpa nō fuit igitur potest dici si certum est
ꝙ non fuisset in culpa non imponeretur sibi peni-
tētia vnde super verbo. ¶ Ad cautellam dicit glo
sa propter ambiguū duplicitati qu a credendum
videtur illi clerico dicendum ꝙ hoc esset in foro
conscientie sed non oportet in foro publico et ēt
hoc solet fieri pp ābiguitatē de negligētia, cōmis
sionis vl' omissiōis ꝛ vt etiaꝫ aliī caueant hmōi pe
ricula pōt enim aliquis puniri sine culpa sua sed
nō sine causa sicut declarat innocentius super ca.
grauē extra de sententia excōmunicationis et di-
cit ibiō ꝙ hoc est ad meritū illi' q sustinet si patiē
ter tolleret non tam ē credo vt prius dixi ꝙ in fo-
ro conscientie propter euētuꝫ talis infortunii vbi
inuenitur certitudinaliter quis ab oī culpa prece-
denti imunis ꝙ esset sibi iponenda aliqua penitē
tia nisi ille timeret se peccasse quod videretur ve
risimile. ex quo deo confiteretur. Ideo ad pacifi-
candā suam conscientiam scrupulosam crederē pe
nitētiā ei aliquātā iponendā cum instructione ta
mē debita de veritate. ¶ De foro autē publico iu
dicii propter duplicitatis ambiguitateꝫ et ad ter
rorem et vt talia et aliī melius caueant i futuruꝫ
expedit penas imponere competentes tamē. Si
queratur an in foro publico aliq̄s sit sine culpa pu
niendus Respondetur ꝙ nō regulariter quia hoc
esset peruersum et contra iusticiaꝫ vt frustra quo
rūdā voluntatibus suis quis priuaretur officiis
quē sua culpa vel facin' a gradu quo fūgitur nō
deiecit. 50. di. peruersum et per alia multa capitu
la ¶ Posset idem probari nā pena est mēsura ꝛ or
dinatio culpe. Unde in deutero secundum quāti-
tatē delicti erit plagarum modus et licet nō regu
lariter qñq̄ tamē sine culpa punitur li. 6. vbi hoc
notat. io. mo. et io. andree causa autē solet his ver
sibus denominari paupertas odiuꝫ vitium fauor
et zelus ordo personas spoliant et loca iure suo
paupertas vt cum vniuntur due ecclesie tunc alte
ra amittit dignitatem suam 4. q. 3. vnio. 6. ca. i.
temporis odium ciuium interficientium epm sui
extra de penis feliciter li. 6. vitium. s lepre extra
de clerico egrotante tua et ita posset probari de
aliis i directorio iur. s. tabule io. 5. hysodor retro
de penis ca. 19. pro residuis nec miruꝫ si aliq̄ ex cā
non ex culpa sua punitur Quia aliq̄ vnus punitur
pro alio nō quidē pena eterna qi de hac dicit scri-
ptura filius non portabit iniquitatē patris ꝛ hoc
intelligitur de pena sensus. nā pena damni paruu-
li puniuntur eternaliter pro peccato ade tamē ēt
habent peccatum proprium secundum anselmum
pena vero temporalis quedā est corporalis et ta-
li sepe punitur vnus pro alio quedā spiritualis
et illa ē q̄drupl ex quedā excōicatio ꝛ ista nulli' pu
nit pro alio. 24. q. 3. ¶ Si habes secunda interdi
ctum loci tertia remotio ab oblatiōibus quarta

Nota ꝙ nūq̄ vn' punit pro alio eternalit' pena sēs' licꝫ bñ pena dāni.

repulsio ab ordinibus vt marcus repellitur quo ad hoc propter delictum vxoris. ¶ Istis trib⁹ modis vnus punitur pro alio sine sua culpa sed non sine causa. ¶ Ad secundum de ebrijs dicendum est per omnia sicut ad primum q̄ i plena ebrietate nō peccant licet habeant crimē ebrietatis annexum ¶ Notandum per penitentiā emēdatum et impo nit grauior penitentia q̄ pro sola ebrietate vt melius caueat ebrietatē et homicidium. Unde apparatus super illud damnantur leuitas auctores. i. qui sunt nimis faciles ad inebriandum se et sequitē aliū intelligunt q̄ nō punitur pro eo quod ebrius fecit sed tantum pro eo q̄ leuis erat ad inebriādū se. ¶ Similiter dicetur si ebrius peccaret per incestum sicut p3 de loth. 15. q. 1. si cōcupiscētia et intitulatur augu. contra faustum. lib. 2. vbi dicitur q̄ ipse culpandus erat nō tamē quātū ille incestus s3 quātum ebrietas meretur. ¶ Respōdendum sicut prius. ¶ Et dicit apparatus super illo verbo non tamē quātum. i. nō precise punitur pro incestu s3 etiam pro ebrietate vel aut nō punitur quātum incestus meretur scilicet si esset cōmissus ex deliberatione ¶ Aliū dicunt q̄ nullomodo punitur pro incestu s3 tm̄ p ebrietate: 3 ebrietas tm̄ erat perinvent ole hec ille. Etiā ibi dicit glosa q̄ loth nō erat olo nesciēs natura cū nō patit q̄ aliqs nesciēs coeat sed dicitur nescius quia nesciebat eē filias credebat cū eē vxorē suam. ¶ Ad tertium conceditur consequētia. ¶ Ad augu. dicitur q̄ peccata que sunt ex infirmitate nature etiā sunt voluntaria. Un de cōcupiā ex fomite procedens nō imputatur ad nouum peccatum sed etiam pertinet solū ad originale vbi nō cohibeaf cum possit tunc cū interpretatiue vel voce est voluntaria. Dices quare apostolus dixit infelix ego hō 2c. ¶ Respondetur q̄ propter deordinatione3 concupiscētie tū quia nemo pōt ola pctā vitare saltem venialia ad que inclinat fomes concupiscētie tū hō h3 timere casū imortalē. ¶ Ad auctoritates augu. de pctō q̄ ē pena peccati. Dicendum q̄ ille pene que sunt cōmunes nobis et nō sunt voluntarie nec vere nec interpretatiue dicuntur peccata vocando peccatum vitium nature vel deordinationem contra statum primordialem hominis et etiā sunt imputande imputabilitate peccati originalis ad penā dāni sed nō sicut noua peccata imputabilia ad penā sens⁹. De iudeis dicitur q̄ habebant zelum sed ordinatum sine discretione quā tenebātur habere vt nō agerent tam grauiter contra proximum nisi sufficienter essent certi de culpa ipsius et etiā de proprijs motibus mouebantur saltem simpliciter ita libidinose ad mortem xpi q̄ veritatē nō agnoscebant vnde et dixerunt sanguis eius super nos 2c. non obstantibus maximis miraculis sibi notis satis etiam erat rumor i populo perueniens vsq3 ad pilatum q̄ ex liuidia maiores eorum conspirauerunt contra eum et ideo non debeant tā leuiter conferre maioribus. ¶ Et si arguitur aliquis peccat nolens p3 per augustinum 2 ponit. 15. q. 1 merito ¶ Queritur que sunt peccata nolentiū an que a nescientibus cōmittuntur an etiā recte possit dici peccatū nolentis quod facere compellitur. ¶ Et probatur ibi q̄ secundomodo et hoc contra voluntatem dici solet Respondetur per decretum ibi et augustinus q̄ qui copulius peccat volūtarie pec cat quia vult aliquid propter quod consentit facere illud quod ē peccatum. Unde dicitur ibidē s3 vtiq3 vult propter quod facit tāq3 si iurare nollit quod tm̄ facit cum vult viuere si quisq3 nisi fecerit mortē minet vult tm̄ facē q2 vult viuē 2 oster optime docet qualiter per se vult viuere et p con sequens falsum iurare et concordat processus phi tertio ethicorum de proūcētie merces i mari vn de et infert. Ideoq3 nec per seipsu3 appetitur falsum iuret sed vt iurando viuat et eodēmodo dicit q̄ nemo vult per se peccare nā si diligenter inquit inspiciatur forte ipsum peccare nemo velit sed propter aliud propter quod voltum peccant omnes homines quippe qui scienter faciunt quod nō licet vellēt licere vsq3 adeo peccare nemo appetit propter hoc ipsum sed propter illud. Ex quo sequitur et ibi notat apparatus q̄ hec argumētatio nō valet volo hoc igitur volo omē illud quod sequitur ex illo. Unde ille vult fornicari igitur ille vult dānari nisi intelligas indirecte et per cōsequētiā Et ibidem tam in textu q̄ in glosa vide plura de hac materia. ¶ Ad quartum dicit apparatus q̄ intelligit de nesciente qui negligit scire vel de ignorantibus ius vel q̄litatem delicti scientibus tamen factum sed nullomodo scirent vt infans vel furiosus nō peccarent Item 15. q. 1. merito super verbo nescientiū m dicit. ¶ Apparatus quia varijs modis dicitur quis nescire qui non scit illud quod facit eē peccatum vel nō scit tantum eē peccatum quantum est et talis nesciens punietur si cet nō adeo grauiter et exemplificat. 14. q. 5. forte ¶ Item dicitur scit id eē factum sed nescit quātitatem facti et talis quādoq3 punitur si errat in tu re. ¶ Sed nō punitur cum solum errat circa factū ipsum vt si quis volens interficere leonē occurrit defendere casu interficit hominem. ¶ Item dicit nescire qui omnes nescit vt puer ebrius furios⁹ et talis nō peccat. ¶ Ad quintum dicendum q̄ nō est simile de cecitate rationis et oculi corporalis Unde verum est q̄ lameth nō excusatur a peccato propter cecitatem quia fecit scienter quod facere nō debuit. vnde addit ibi canon q̄ cecitas est ā milia ignorātie ex vtraq3 cū quedā sunt que tm̄ putantur ad penā quedā vero que minime ¶ Secus cū si debitum sue vxori se credēs reddere alienā polluit non ē reus adulterij. ¶ Sed cum ludo vel exercitatione virium vel venatione iacula mittens perimat quis hoc alienum ab eo omnino eē debet homicidū reus erit hec ille. ¶ Sed secus ē de mente alienata furore vt subdit vt supra habitum ē. ¶ Ad sextum dicendum q̄ i potentia non le nigat in aliquo culpā per quā inciditur in impotentiā nec excusat non reddentē debitum a peccato voluntarie perpetrato quo incurrebatur impotentia nec etiā ista impotentia i aliquo excusat illud peccatum quo voluit non reddere sed impo tentem se facere sed excusat ne omissione tempore impotentie sint noua peccata punibilia dum tamen illo tempore non voluntarie sed displicibili ter quis omittat. ¶ Secus est si perseueraret i vo luntate non faciendi vel incurentia gr̄e quā tene retur habere vnde nec adā totiens peccauit quotiens nō fecit quod primitus facere potuisset vel debuisset nec nos etiam. Unde si q̄am quis non habeat tunc totiens peccat quotiens de mediate tenetur aliquid facere vel implere velle non quia non habet sed q2 p eū stat qō nō h3 q2 nō dat operam

Ad secūdū

Nota dis q̄ sūt p cos ctiones An sint volūta ria an inuo lūtaria.

Ad quartū

Ad quintū

Ad sextum

Ad.7. faciendi ad habendum gratiã dei. ¶ Ad septimuʒ.
dicitur ꝙ illi motus quibus non assentit nec vere
nec interpretatiue imputant ad nouũ peccatũ pu
niendum post hanc vitam nec fideli nec infideli sʒ
ad peccatũ originale. ¶ Sed cum anselmus dicit
eos qui non sunt in xp̄o totiens sequi dãnationẽ
ꝛc. dicendũ ꝙ homo totiens tenet ex gratia resiste
re talibus motibus vel ipsos repugnare ꝙ quia
non facit infidelis cũ desit gratia que deberet ha
beri non facit quod facere vel si facit nõ tamen eo
modo vel ex eo principio quo facere tenet quia ꝑ
eum stat ꝙ illud principium suoꝝ operum delibe-
rate ab eo ꝓcedentiũ non habet ¶ Et ideo regu-
lariter totiens nouiter peccat si vtatur ratione ꝓ
tunc quotiens huiusmodi motus sentit siue refre
net eos siue non. non quia tunc habet illos sed qꝛ
ex gratia non regulat illos vel refrenat sicut ex p-
Ad scd'ʒ du cepto dei obligatur. ¶ Ex his patet ad secundum
biũ princi- dubium ꝙ non tenetur dolere qui occidit hominẽ
pale rñdet in furia qꝛ tunc peccauit quando occidit sed qꝛ ex
peccato quo incidit in furiã euenit. ¶ Et ideo pro
pter illum euentũ malũ tenet grauius dolere de
illo peccato. Item si incidisset furiam nõ ex culpa
sua adhuc tenetur dolere de morte tali ꝓximi ex
charitate qua obligatur proximum diligere quia
si alter sic occidisset ex tali infirmitate. s. furia te-
netur alteri compati tam de infirmitate ꝙ de mi-
sero euentu igitur multo fortius sibi ipsi. ¶ Et ita
concedenda est conclusio ꝙ aliquãdo aliquis ma-
gis tenet dolere de non peccato ꝙ de quodam qđ
est peccatum nec mirum cum ex precepto nature
teneor plꝰ tristari de morte infortuita patris mei
ꝙ de hoc ꝙ peccaui per vnum verbum iocosũ vel
aliquid simile licet secunduʒ sit peccatũ nõ primũ
nam primum ex dei precepto dolere de secundo nõ
sic. ¶ Unde non dolere de primo esset dignuʒ dãna
tione eterna non sic nõ dolere distincte de vno ve-
niali leui. ¶ Ad anselmuʒ dicit concedendo ꝙ nec
pro vita propria nec pro mille modũ nec etiam ꝓ
deo preseruando ab annichilatione ymaginabili
deberet homo facere minimum peccatum venia-
le quia repugnantiam includit hominem debere
peccare qꝛ quod est debitum est licitum ꝛ per con
sequens non est peccatum. Sed ex his non sequit
ꝙ de tali commisso debeat plus dolere vel tantuʒ
sicut ex charitate teneret dolere si proximus vnuʒ
graue infortuniũ incurrisset multo fortius si ego
ipse. ¶ Aliter respondetur ad dictum dubium ne-
gatiue ꝙ de quolibet peccato veniali teneor habe
re dolorem ꝛ displicentiam tantã ꝙ non vellem ip
sum deliberate cõmittere pro vitanda annichila-
tione prima vel quocũꝙ ymaginabili infortunio
quod non est peccatum siue proprio siue parentuʒ
siue quorũcũꝙ proximorũ vel infinitorum mundo
rum si essent igitur displicentia de peccato venia-
li secundum totam suam speciẽ est incomparabili
ter maior ꝙ alia displicentia quaʒ teneor habere
de morte parentum. ¶ Item de peccato teneor do
lere per se per absolutam displicentiaʒ non sic aũt
de morte parentuʒ vel de infortunio proximorum
vbi non est peccatum quia nulluʒ preceptum obli
gat me ꝙ debeã velle aliquid tale simpliciter non
esse vel nõ fuisse sed bene obligor ad pietatẽ qua
vellẽ si deo placeret parentes meos viuere vt eis
debitos honores impenderem et qua vellem ꝙtũ
in me est cauere malum proximi vel auferre ma-
lum ab eo si deo placeret. ¶ Item si memor pecca-
ti venialis vellem deliberate nõ dolere de ipso tã
grauis esset cõtẽptus ꝙ merito mihi per hoc de-
betur pena eterna sʒ sic non est de aliquo quod nõ
est peccatum quia nullum tale teneor velle abso-
lute non esse. ¶ Item de furioso qui venit ad furi
am in peccato mortali aliqui concedunt ꝙ peccet
occidendo vel aliquid consimile faciẽdo. ¶ Et ad
augustinum et ad alia que adducuntur pro secun
da conclusione prius posita dicendum est ꝙ intelli
gi debent de illis qui in charitate existentes vene
runt in furiam et etiaʒ de naturalibus fatuis qui
post baptismum semper seruant gratiam baptis-
malem ¶ Item de furiosis qui sunt ĩ peccato mor
tali. ¶ Dicendum ꝙ ea que faciũt in furia impu-
tantur eis culpabiliter saltem si ex culpa sua ĩ fu-
riam inciderunt non quidẽ ꝙ tales actus precise
ex modo quo tunc fiunt et de per se sint culpabi-
les quia tunc fiunt quasi modo brutali. Sed ex cõ
nexiõe ad culpam precedentem ꝛ ideo dicũtur cul
pabiles ex ante. ¶ Sic etiam dicuntur liberi ꝛ vo
luntarij et liberi añter sed non concommitanter
¶ Ad primum principale dicitur ꝙ tale optare an Ad.1.
te charitatem non est meritorium sicut supponit
questio. ¶ Ad secundum concedo ꝙ de lege com- Ad.2.
muni nullus potest meritorie operari ex maxima
charitate sua sed ex hoc non sequitur quin mereã
tur ex parte charitatis sue ex illa scilicet tota par
te que est comprincipiũ sui meriti. Ita solutio vi-
detur supponere ꝙ sicut actus successiue product
tur ita charitas successiue debetur hoc tamen est
dubium quia quis scit vtrũ in aliquo instanti ter-
minante partem actus vel totum illum actũ cha-
ritatis noua infundatur etiaʒ stante ꝙ successiue
fiat posset dici ꝙ quolibet instanti dato quãdo fit
ille actus tota charitas que tunc est causat secun
dam partem et sic consequenter de omni parte di-
citur ꝙ aliqua tota charitas et maxima in isto ho
mine causauerit eam si autẽ actus fieret in instan
ti tunc solutio prius data esset plana ¶ Ad tertiũ Ad.3.
patet ex dictis de pietate naturali residuas q̃stiões
huius materie de augmentatione formarum que
re in principio secundi.

Circa distictioneʒ

trigesimam tertiam primi
vbi queritur. Utrum ꝓprie
tates personarum diuinaꝝ
sint ipse persone et sint etiã
ipsa diuina essentia diuina
Quero primo ꝓ hac mate
ria et pro secũda distinctio-
ne primi et pro multis disti
ctionibus tertũ in quibus agitur de incarnatione
persone vnius sine alterius incarnatione. Utruʒ
deus essentialiter vnus sit personaliter trinus ꝙ
non quia tunc viderentur contradictoria verifica
ri pro eadem re. ¶ Si enim deus est trinus perso-
naliter et pater non est trinus personaliter tunc
ista contradictoria esse trinum personaliter et
non esse trinum personaliter verificarentur pro
deo ꝛ patre sed deus ꝛ pr̄ sunt vna res igr̄ ꝓ eadẽ
re verificarent ꝯdictoria. ¶ Item tũc natura ꝑsona
diuina eẽt sũme simplex ꝑ̄ns ẽ falsũ ꝛ cõtra Ma.

et contra sanctos vt p3 di. 8. primi libri. Cōsequen
t e ꝓbatur qr persona prima deitate sua cōuenit cū
aliis personis ꝛ deitate nō distinguit ab eis si sint
tres persone realiter distincte sicut supponit veri
tas questionis igit pater cōtinet i se aliqd cū quo
conuenit cū personis aliis ꝛ aliqd quo nō conue-
nit cum eis pater igitur non est omnino simplex.
¶ Ad oppositum io. in canonica sua tres sunt qui
testimoniū dant ꝛc. ¶ In ista q̄stione soluenda pri
mo p̄mittenda est veritas fidei circa hāc materiā
supposita ꝛ si qd dicerem repugnās ex nunc habeo
pro irrito ꝛ retracto. ¶ Secūdo sunt aliq̄ cōclusio
nes declarande. ¶ Tertio aliqua dubia mouēda
ꝛ soluēda. De primo dicendū ē q̄ scdm̄ fidem ca
tholicā tres psone realiter inter se distincte sunt
vere vn9 de9 sicut patet i symbolo athanasii. ¶ Si
militer extra de summa trinitate et fi. ca. capi. fir
miter ꝛ ca. dānam9 vbi inter cetera recitata opi-
nione Ioachi qui appellauit Ma. petrū hereticū
in tractatu edito cōtra ipm̄ de vnitate trinitatis
pro eo q̄ magister petrus dixit in sentētiis suis q̄
quedā sūma res est pa. ꝛ fi. ꝛ. ss. ꝛ illa nō est gene-
rans neq3 genita nec ꝓcedens ex hoc petro ipōnēs
q̄ in diuinis posuerit nō solum trinitatem s3 etiā
quā trinitatē ve3 tres psonas ꝛ illā essentiā quasi
quartā in hoc protestās. ¶ Ioachi. s. q̄ nulla ē res
que sit pater ꝛ fi. ꝛ. ss. nec essentia nec substātia nec
natura quāuis concedat ecōtra q̄ pater ꝛ fi. ꝛ ss.
sunt vna essentia vna substantia vna q3 natura vni-
tate collectiua et similitudinaria sicut multi ho-
mines sunt vnus populus ꝛ sicut multitudinis cre
dentiū erat vnū cor ꝛ anima vna ꝛc. hac igit opi-
nione recitata sequit ecclesie diffinitio in hec ver
ba Nos autē sacro ꝛ vniuersali approbāte consi-
lio credim9 ꝛ confitemur cum petro lombardo q̄
vna quedam res est incōprehēsibilis q̄dē ꝛ ineffa
bilis q̄ veraciter ē pater ꝛ fi. ꝛ ss. tres psone ac si-
gillatim q̄libet ea3. Et ideo in deo solummodo ē
trinitas non quaternitas ꝛ ibidē dicit q̄ illa res
1. cōclusio. non est generans ꝛc. ꝛ q̄ pr̄ est ali9 a filio nō tamē
aliud. ¶ Ista suppositis sicut fundamētis fidei in
hac materia. Dico primo q̄ diuina essentia non di
stinguit realiter a psona ita q̄ essentia non sit per
sona vel non sit res q̄ est persona vel econtra. Pro
batur distingui ab aliquo scdm̄ cōmunē acceptio-
nem termini est esse aliquid in se et non esse idē et
a quo ponitur esse distinctum quod simpliciter ē:
sed essentia diuina scdm̄ premissa fundamenta est
quelibet personarum igitur a nulla distinguitur.
Probatur si essentia distiguitur ab aliqua psona
eadem ratione a qualibet: ꝛ tunc vel totaliter sic
q̄ non sit persona nec pars alicuius persone et tūc
erit quaternitas in deo contra predicta vel esset
pars persone et tunc deus nō esset summe simplex
contra capitulum firmiter credimus. ¶ Ubi dici-
tur q̄ vnus solus est verus deus pater et filius et
spiritussanctus tres quidem persone sed vna essē
tia substantia seu natura simplex omnino ¶ Et si
forte dicis q̄ substantia patris componit cum ali-
qua parte que non est substantia scilicet cum pro-
prietate personali tunc esset ibi compositio ꝓprie
tatis et subiecti cuius oppositum dicit glosa ordi
naria super illud simplex omnino notans q̄ mul-
tiplex est compositio scilicet partis ad partem in-
tegralem vel proprietatis ad subiectum vel for-
me ad materiam vel econuerso et ideo dicitur sim

plex omnino. ¶ Quolibet sensu hec glosa. Item si
sic tunc ibi esset eternitas rerum scilicet essentie
et trium proprietatum personalium quarum que
libet vere componeret cum ea constituendo per-
sonam hanc vel illā. Et hoc improbat opinio hen
ri. qui posuit vnam relationem personalē vel rea
lem in diuinis constituentem personam cum essen
tia plus differre ab essentia q̄ a relatione consti-
tutiua alterius persone. Probatur p capitulū au
gustini. xi. de ciuitate capitulo decimo. Ideo dici
tur simplex deus quia est quicquid habet. Item
nunq̄ pars est suum totum sed secundum decretū
essentia est quelibet persona diuina igitur essētia
non est pars persone. pigam tamen qui non ponit
eam constituere non incurrit compositionem per- Pigam.
sonarum sed alia inconuenientia scilicet q̄ illa re
latio vel esset deus q̄ non quia secundum eum nō
est perfectionis entitatis q̄ entitas in oculo vel
non et tunc non solus deus eternus vel necesse eē
ꝛ sic de multis aliis non tamen vitat compositio-
nem per se ad relationem sed cōpositionem ex re-
latione. ¶ Item secundum sanctos deus propter
summam simplicitatem est quicquid habet eo q̄
vna persona habet istam et non est ista quia pro-
ducens non est illud quod ab ea producitur que-
libet autem persona diuina producit alia3 vel ab
ea producitur. Item regula anselmi et sanctoru3
est q̄ in diuinis omnia sunt vnum vbi non obstat
relationis oppositio inter producens et productū
sed inter personas et essentiam nulla est talis re-
lationis oppositio quia nec essentia producit per
sonam nec ab ea producitur secundum decretalē
predictam. ¶ Secunda conclusio essentia diuina 2. cōclusio.
non realiter distinguitur a proprietate personali
siue ista sit relatio siue aliquid aliud. Probatur
per secundam tertiam et quartam rationes ad p̄-
cedentem conclusionem. Item ad istam conclusio
nem arguit okam distinctione secunda primi que- Okam.
stione secunda sic si relatio seu proprietas et essen
tia distinguuntur quero igitur aut proprietas ꝛ es
sentia sunt vna res aut nō. si sic igitur vel illa res
vna est eadem conuertibiliter et adequate cu3 es
sentia sicut essentia sibiipsi aut non si sic igitur si-
cut aliqua res non distinguitur realiter a relatio
ne ita nec ab essentia si autem ista res non est ad-
equate eadem cum diuina essentia vel igitur di-
stinguitur ab ea realiter. Et tunc arguitur de il-
la re et essentia vt prius de essentia et proprieta-
te seu relatione. Aut sunt vna res indistincta aut
non et sic in infinitum vel non distinguntur ab ea
realiter et eadem ratione standum erat in princi-
pio q̄ essentia non distinguitur realiter a relatio
ne nec econtra quod est propositum. secundum au
tem membrum principalis diuisionis non prose-
quitur ex aduertenda forsan et tamen istam par-
tem daret aduersarius si consequenter diceret.
¶ Sed contra partem istā argui potest quia si nul
la res vna sic realiter tam essentia q̄ proprietas
tunc quero cum okam di. 33. primi aut sunt eque
perfecte vel vna est perfectior alia ¶ Si primum
non est maior ratio q̄ vna illarum sit deus q̄ alia
igitur vel neutra istarum erit deus vel vtraq3
erit deus ¶ Si secundum igitur altera est im-
perfecta, et cum vtraq3 istarum sit de essentia per-
sone psona diuina resultaret ex pfecto ꝛ impfecto
ymo eo ipso psona esset iperfecta qr constitueret

ex imperfecto ymo vtrūqȝ eius constitutiuū esset imperfectū qꝛ quicqd agit cū imperfecto ad constitutionem alicuiꝰ vere ꝛ per se vnius ē imperfectū cōsequens autē non est sanus igit nec aīs nec valet instare ꝙ per istud argumentū ꝓbaretur ꝙ due persone sūt duo dij qꝛ aut sūt eque pfecte aut vna est pfectior alia ꝛc. ¶ Patet em̄ ꝙ non ē simile qꝛ licet neutra persona sit alia tamen scđm veritatē alia res vna simplex ꝛ indeterminata ē realiter ille persone ex decretali supra posita ꝛ si ita esset in ꝓposito argumētū nō valeret sicut nec valet de istis si illa vna res simplex esset oēs psone. tunc em̄ due psone distinguerent inter se sicut duo hoies ꝛ duo aīalia. ¶ Item tūc deitas nō esset persona nec econuerso qꝛ nunq̄ pars est suū totum nec resultans seu constitutū ꝯns est contra magistrū ꝛ contra auctoritates quas ꝓ se allegat hic di. 33 Probat si essentia ꝛ relatio distinguunt realit hec esset simpliciter falsa pr. fi. ꝛ. ss. sunt vnꝰ deꝰ quia quero ꝓ quo staret ille terminꝰ deꝰ aut ꝓ essentia aut pro persona. aut proprietate siue relatione. si pro essentia igit cum tūc pater nō est essentia igit falsa esset illa ꝓpositio pater ꝛ fi. ꝛ. ss. sunt vnꝰ deus vna essentia nec ꝓ persona nec ꝓ ꝓprietate vt pater de se. ¶ Confirmat qꝛ nō potest dici ꝙ pater fi. ꝛ. ss. sunt vnꝰ deus nisi propter ydēptitatē diuine essentie in eis sed hoc non sufficit qꝛ quātūcunqꝫ in diuersis ꝯpositis esset eadē materia scđm numeru nunq̄ ꝓpter hoc essent aut dici possent vnuȝ cōpositū igit eodē modo si essentia realiter distinguitur a proprietate personali nō propter solam ydemptitatem essentie in personis poterunt dici ꝛ res psone vnꝰ deus. ¶ Item videtur ꝙ non possit tunc vitari quin persona sit vere cōposita qꝛ quando in aliquo concurrunt aliqua realiter distincta q̄ faciunt per se vnum illud necessario ē compositum nec infinitas essentie hoc posito excludit ab aliquo cōpositionem nisi ista infinitas ydēptificet sibi realiter ꝓprietatē cū qua ponitur cōstituere ꝑ se vnum hec iste in sententia. ¶ Itē si aliqua inter se realiter distincta cōstituerent psonā vel illa distinguūt essentialiter vel psonaliter. ꝯña tenet qꝛ omis ydemptitas i diuinis possibilis assignari ē essentialis vel psonalis igit ois distinctio realis opposita ydemptitati reali videtur eē vel essētialis vel personalis non personalis qꝛ si essentia et proprietas distinguuntur personaliter igitur due psone in vna persona realiter distincte essent in diuinis et sic ad minꝰ essent ibi quattuor persone nec essentialiter qꝛ nulla in diuinis essentialiter distinguuntur quia nec psone quarū distinctio maior ponitur in diuinis. ¶ Tertia cōclusio ꝙ essentia ꝛ ꝓprietas non sunt in eadem psona distincte formalitates eiusdē rei ita s. ꝙ sint vna res nō tamen eadem formalitas sed multe formalitates ex parte rei vel perfectiones ꝛ formales rōnes distincte vl' modi reales eiusdē rei a parte rei distincti vel distincte quidditates vel quouis alio nomie appellentur. ¶ Probatur si eadem sit realitas seu res essentia ꝛ proprietas psonalis sed alia ꝛ alia formalitas huiꝰ et ipsius in ipso deo vocetur realitas essentie. a. formalitas eius. b. formalitas proprietatis. c. tunc quero vtrum a. ꝛ. b. sunt omnimode idem a parte rei sicut. a. sibiipsi ꝛ. b. si ipsi vl' non si sic igitur pari ratiōe. a. ꝛ. c. sunt omnimode idem tunc sic. a. est. c. igitur quod ē omnimode ex

3. cōclusio.

conuertibiliter idem ipsi. a. est. c. sed. b. est sic ideȝ ipsi. a. igitur. b. ē. c. igit hec formalitas est ista et econtra igit non sunt distincte formalitates si igit a. et. b. non sūt adequate idem igitur sicut a capite sequendo fantasiam de pluribꝰ formalitatibus eiusdem rei vel modis realibus vel quidditatibꝰ vel rationibus formalibus vel quouis nomie appellentur sequit ꝙ aliqua erit formalitas talis seu modus talis realis realitatis ꝛ ipsius formalitatis de ipsa formalitate essentie ꝛ de formalitate realitatis essentie quero vt prius aut est oimode idem ex parte rei illi realitati aut non si sic arguitur vt prius si non processus in infinitum. ¶ Dices forte ꝙ. b. non est omnimode idem cū. a. nō tm̄ propter hoc dabitur alia formalitas ipsius a distincta. a. b. quia sufficit ꝙ. b. formalitas essentie distinguitur formalit ab. a. s. a realitate essentie siue hoc ꝙ dentur diuerse formalitates ex parte essētie. Sed hec respōsio nō sufficit tm̄ qꝛ cōuenientiꝰ esset sic respōdisse a capite de ꝓprietate psonali et essentia. s. ꝙ nō habent distinctas formalitates et tamē distinguunt formaliter ab. a. s. a realitate essentie siue hoc ꝙ dent diuerse formalitates ex parte essentie: tu qꝛ illi cōtra quos ponit hec cōclusio nesciunt vt fatentur videre ꝙ a. et. b. possint distingui formaliter quin sint distincte formalitates et ita de similibus ad. a et. b. nec etiaȝ ꝙ. a. et. b. sint et non sint idem quin sint distincte formalitates igitur secundum istos si formalitas realitatis essentie distinguitur realiter a realitate cuius. a. ē formalitas istius realitatis est vna infimior vel prior formalitas distincta a prima data scilicet ab essentie propria formalitate et procedit vt prius absqȝ statu. ¶ Concedo igitur absqȝ hesitatione aliqua ꝙ essentia et proprietas personalis patris non plus sunt formalitates inter se distincte q̄ distincte res cum igitur non sit concedendum ꝙ propietas personalis sit res distincta ab essentia diuina igitur nec est formalitas ab ea distincta.

¶ Quarta conclusio ꝙ essentia et proprietas personalis queqȝ non formaliter distinguuntur quia illa que non distinguuntur non distinguuntur formaliter nam ex opposito sequitur oppositum cum ly formaliter non sit determinatio distrahens vel diminuens. ¶ Circa quod sciendum est ꝙ aliquid esse formaliter tale potest multipliciter itelligi ad omnem vsum loquentiū. Unomodo vt sit idem ꝙ per se primo modo esse tale vel istud sicut formaliter homo est animal vel animatus et in isto sensu sumitur communiter a scoto et okam et aliis bene vtentibus terminis ꝛ in isto sensu ego vtar pro maiori parte. ¶ Aliomodo sumitur prout distinguitur contra esse tale solum causaliter et virtualiter et sic de similibꝰ et ita dr̄ ꝙ sol est calidus non quidem formaliter sicut ignis sed causaliter vel virtualiter. Tertiomodo sumit diminutiue scđm vsum aliquoꝝ ita ꝙ sit idem dicere hoc distinguit formalit ꝛ dicere ꝙ hoc scđm qd ꝛ nō simpliciter distiguit ab isto ꝛ istū sēsū ponit scotꝰ i qōne ista de hac materia q̄ vocat logica sco. ꝛ albertꝰ i additionibꝰ scoti sup primū sententiarum di. 33 q. prima. Quartomō sumit formalit a iectiue co mō q̄ dicit sco. in primo li. di. quinta assignando causam quare essentia non generat ꝙ verba adiectiua si predicantur de necessitate predicantur formaliter quia ex hoc ꝙ sunt adiectiua vel denomiatiua

4. cōclusio

Quattuor modis sumit formaliter.

dicuntur de subiecto p modū informātis ꝛ ita for
maliter ꝛ isto mō scdm eū ꝛ scdm veritatē essētia
nō est generās pdicato sumpto adiectiue sed sum
pto substantiue. ¶ Ex hoc pꝫ pbatio pcedēs qꝛ si
ly formaliter sumat primo mō non est determina
tio diminuēs nec distrahēs ꝛ ita optime sequitur
formalit distigunt igit distigunt nec etiā distingū
tur simpliciter nec scdm qd. pbatio relatio ē essē
tia ꝛ ecōuerso vt pri⁹ pbatū ē igit nō distigunt pꝫ
igit qꝫ nō distinguitur formalit pmo vel tertio mō
pbat si distiguūtur quātūcūqꝫ parū opꝫ assignare
aliqua duo vł plura q sic distigunt. ¶ Et etiā que
rā q duo vel q plura si duo modi si due formalita
tes ꝛ sic de alijs iprobatū ē p tertiā ꝯclusionē ita
eīm qrebāt infideles a fidelib⁹ dicētib⁹ tres sūt q
testimoniū dant i celo q tres pbat tūc psona diui
na vel de⁹ videret min⁹ necesse eē q deitas qꝛ cō
positū videt min⁹ eē q sua pricipia qꝛ scdm cōmē
tatorē. 12. metha. cōmēto. 39. scdm opinionē q po
nit i deo dispositiōes additas essētie dubiū nō esse
accidere cōpositioni ꝛ ꝯpositū eē nouū nisi dicant
aliqua cōponi p se ꝛ talia exirēt de potētia i actū
per se ꝛ mouerent sicut motores p se etiā scdm aui
cenā oē necesse eē ē simplex oīno ꝛ nō icludēs i se
plures intētiones. ꝛc. ¶ Sꝫ pprietas ex qua cōsti
tuitur psona si distinguit q̄tūcūqꝫ parū ab essētia
nec est ita pfecte nec ita necesse eē sicut essētia qꝛ
quātū distiguit ab essētia tm̄ deficit a sūma neces
sitate essēdi istud pꝫ qꝛ sūma necessitas essēdi aut
est eadē essētie vel nō: si sic igr sicut paternitas di
stinguit a deitate ita ab illa necessitate si non ad
huc illa necessitas essēdi sūme ē eadē i omib⁹ pso
nis ꝛ pꝯñs per eadē motiua p q pbaret qꝫ pater
nitas distinguit a deitate eq pbat qꝫ distinguitur
§.cõclusio. formaliter ab ista necessitate sūma essēdi. ¶ Qui
ta cōclusio qꝫ pprietas ꝛ essētia nō distinguitur for
malit ita qꝫ hec ꝯclusio postponit ly formalit huic
vbo distinguit sꝫ pcedēs pposuit hanc ideo pono
qꝛ scotus in logica ꝛ i primo sustinet hunc sensum
hoc modo vt negatio itellectiua in vbo distiguit
intelligat propositioni isti aduerbio formalit. Et
qꝛ sic etiā alit pōt concipi ꝛ ordinari ob hoc solum
dicit in pria di. scdi vbi tractat hāc materiā qꝫ me
lius dī qꝫ relatio ꝛ essētia non sūt idē formalit vel
qꝫ hoc non ē formaliter illud q qd distiguitur for
maliter licet tm̄ veruꝫ sit qꝫ distinguit formalit et
etiā ista sit expressio determiatior q sicut sētētiati
in logica hui⁹ materie declarat si ly formaliter su
mat p p se pmo modo ꝛ nō diminutiue ꝛ hoc vbū
distinguit pcedat nō plus significat nisi qꝫ nō sunt
idē formaliter. ¶ Eandē sententiam tenet okā in
primo di. 2. q. de hac materia. d. qꝫ essentia ꝛ rela
tio distigunt formalit ꝛ tm̄ nō formaliter distigūt
pro eo qꝫ negatione inclusa in hoc distiguit pposi
ta aduerbio nō plus distigunt nisi qꝫ non sūt idem
formaliter vel qꝫ hec nō sit formaliter. ¶ Et ideo.
14. argumēta Et cōtra eū posita non tāgunt euꝫ
qꝛ plane exponit se modo iā dicto. ¶ Contra has
opiniones ꝛ similes ponitur cōclusio premissa taꝫ
negatiua et primo cōtra eoꝝ fundamentū dico qꝫ
hec ꝯña quam ipsi supponunt non valet de forma
sortes est et omnis homo est ꝛ sor. non est ola ho
mo. Igitur distiguitur seu differt ab omni homie
qꝛ non plus videt qꝫ differre exponi debeat p non
esse idem q esse idē per non differre tm̄ quia idem
vel vnum plus videt esse priuatio differentie vel
multitudinis q ecōuerso. Et etiā qꝛ idem ꝛ distin
ctum siue idē et differens siue idem ꝛ diuersū op
ponunt priuatiue vel contrarie sicut simile ꝛ dissi
mile vel equale ꝛ inequale igit sicut nō sequitur
tu es ꝛ nō es similis cuilibet vel nō es equalis cui
libet igit es dissimilis cuilibet vel iequalis cuili
bet. ¶ Sic nō seqtur deitas ē ꝛ deitas nō est eadē
formaliter pinitati igit differt ab ea formaliter
sed erit fallatia ꝯñtis quia ly differt vel distingui
tur est predicatum seu verbum positiuum et licet
inferat negationem. Non tamen sequitur ex nega
tione nec includit negationem saltem formaliter
¶ Probatur sequendo istam expositionem falsuꝫ
esset personas diuinas distingui seu differre reali
ter cuius tamen oppositum tota die dicimus sed
sed oporteret semper addere personaliter vel hy
postatice consequentis tenet quia persone sunt
idem quia sunt eadem essentia igit nec distingun
tur nec differunt sic ponendo. ¶ Nota circa istam
rationem et circa sequentia vsqꝫ ad secundum ar
ticulum qꝫ hec non est per se primo modo persona
est deitas vel essentia nec ista. a. est deitas vel es
sentia supposito qꝫ. a. sit nomē indiuiduale patris
qꝛ vel ly. a. seu ly persona est termin⁹ substātialis
vel relatiuus si substantialis precise tunc falsum
est qꝫ tres sunt persone in diuinis vel qꝫ. a. sit pro
prium alicuius persone distincte ab alijs cuꝫ in di
uinis non sit distinctio per illud qꝫ secundum sub
stantiam dicitur. Si autem est terminus relatiu⁹
tunc ly deitas vel essentia non dicitur de se ipso p
se primo modo ymo nec p se ꝛc. ¶ Probatur vna
exponentium falsa est s3 mentem illorum eunde
licet vera de proprietate sermonis vt patebit sci
licet ista essentia et proprietas non sunt idem for
maliter vel non sunt idem per se primo modo qꝛ
deitas et proprietas sunt essentia formaliter et
primo modo per se igitur sūt formaliter aliquid
idem ita sicut homo et animal sunt aliquod idem
ꝯñs pbat qꝛ deitas formaliter seu p se primo mō
est essentia ꝛ pprietas est p se primo mō seu forma
liter est essentia igit prima pars aña nota ē secū
da pbatur qꝛ persona formalit ꝛ p se pmo mō est
essentia igit ꝛ pprietas psonalis. ¶ Aña pbatur
quia alias p se non essent idem essentialiter plus
q personaliter nisi in aliqua natura seu entitate
vel aliquo communi conuenirent vt essentialiter
per se et primo modo non enim minus per se et es
sentialiter sunt tres persone diuine vnus deus et
vna deitas communis quis sor. ꝛ plato vnus com
munis hō data cōmunitate humanitatis ꝛ homis
a parte rei extra sicut aliqui ponunt. ¶ Item non
minus persona diuina est deitas pmo mō q sor. sit
humanitas igitur ꝯsequētia pbat qꝛ psona ꝛ p
prietas psonalis sūt oīno idem. Añs pbatur illa
sunt oīmode idem q sūt oībus modis idem quib⁹
vnum illorum est idem sibiipsi ꝛ quorum omē vel
omnia quod vel que est vnum illorū est reliquuꝫ
eorumdē ꝛ econtra et quorum vnū non est aliud
vel aliqua quin reliquū illorū sit idem vel illa et
econuerso sic est de patre et de proprietate perso
nali patris et similiter de alijs persona igit ma
ior ponit tres articulos ad tres instantias exclu
dendas primo istam quibus vnum illorum idem
sibiipsi quia absolute loquendo nihil est modis
omnibus idem neqꝫ paternitas sibiipsi nec deitas
sibiipsi qꝛ nec oībus modis scdm genus nec scdm

speciem nec scdm numerum quia nec isto modo se
cundũ numerum quõ asinus sibupsi nec iperfecte
nec contingẽter ec. discurrẽdo p multos modos.
¶ Scdo istam oẽ quod est vnum illorũ est reliquũ
⁊ econuerso p talib⁹ pater ẽ de⁹ vel deitas licet
eni a parte sit deitas sit. a. signatũ indiuiduale pa
tris in diuinis non tamẽ est deitas adequate ⁊ cõ
uertibilit quia aliquid est deitas qõ tamen non ẽ
a. scz. fi. vel sp. nec per cõsequens deitas est p se pri
mo modo a subiecto supponẽte pro deitate cõmu
ni q2 sicut i cõmunitate signoiũ nunq̃ infert⁹ pdi
catur per se primo mõ de suo per se superiori ita i
coitate reali qualis est in diuinis solum nunq̃ cõ
munis est per se primo mõ illud quod non est com
mune vel illud qõ nõ est minus cõmune deitas au
tẽ in diuinis est cõmunis a vero non cõmunis igit
ec. ¶ Addit etiam tertia particula quorũ vnũ nõ
est aliquid quin reliquuz sit illud q2 pater licet sit
illud quod est deitas nõ tamẽ ɔuertibilit sunt idẽ
quia aliqd est illud qõ est pater ⁊ tñ illud non est
pater puta fili⁹ sic igit patet maior declarata ⁊ mi
nor plana est igit. ¶ Confirmatur hoc idem scz q
ppietas patris ⁊ pr sint idem olmode ⁊ adequa
te q2 nisi detur oportet necessario ymaginari q in
persona propietatem personalẽ aliquid sit cõcur
rens tamẽ eadẽ ad cõstitutionem psone distinctũ
ab ista ita q ppietas psonalis nõ sit adequate ip
sa persona et ita psona diuina non esset essentialit
simplex sicut deitas qõ dicere nolo nec vitare scio
nisi ponendo olmodã ydemptitatẽ patris ad pso
nalitatẽ primã in diuinis ⁊ econuerso. ¶ Probat
istud est maxime tenendũ in proposito quo meli⁹
⁊ clarius saluatur tota substantia fidei superius
notata que ponit cõitatem realem deitatis et di
stinctionem realem personarum cũ summa simpli
citate. ¶ Sed hec potissime saluant si ppietates
personales sunt plenissime ipi persone ⁊ ecõuerso
quaruz quelibet sit formaliter ⁊ p se primomodo
deitas ipa licet non ecõtra pp̃ter causã ptactam.
¶ Sexta cõclusio qlibet ppietas psonalis in diui
nis est p se primo mõ deitas. ¶ Septima conclusio
deitas ⁊ proprietas psonalis sũt idem formaliter
non dico q sunt formaliter idẽ q2 termin⁹ post po
situs copule appellat suam formam vt dictum est
conclusio patet q2 cõtradictoria eius pbata est es
se falsa. ¶ Octaua cõclusio deitas non est formalit
vel per se primo mõ aliqua psona diuina igitur.
¶ Ex his seqtur. s. q deitas ⁊ psona idẽ sunt nõ for
maliter nec p se primo mõ. ¶ Probat prima pars
q2 essentia est psona ⁊ ecõtra igit essentia ⁊ deitas
sunt idem. ¶ Scda pars probatur q2 licet persona
sit formaliter psona tñ essentia cõis persona nõ ẽ
formaliter psona vt dicit octaua cõclusio igit seq
tur q sunt idẽ non p se pmo modo nec formaliter.
¶ Ex quib⁹ omnib⁹ sequitur q deitas non ẽ oib⁹
modis eadem per se quibus sibipsi vel persona
per se tñ q2 essentia est aliquid ⁊ hec psona nõ est
illud. s. alia persona tum q2 essentia ẽ essentia per
se primo mõ ⁊ tamen essentia non est persona alia
vel proprietas psonalis per se primo modo vt iaz
visum est. ¶ Ex hac sequit. xi. cõclusio q deitas et
persona sunt res distincte vel sũt realiter distĩcta
Ex quo enim deitas est aliquid ⁊ pater non ẽ illõ
scz fili⁹ igitur essentia ⁊ pater sũt ita realiter disti
cta pater ⁊ fi. ⁊ per cõsequẽs sunt iste distincte seu
realiter distĩcta ab inferiori ad superi⁹. ¶ Ex hac

et pcedentib⁹ sequit cotre. 12. conclusio. 6. q aliq̃
vt ita loquar licet non ppie dicant aliqua vel q
a ⁊ b. magis ppie loquendo sunt realiter distin
cta ⁊ tñ non realit distinguit vt patuit ex pma. Et
si dicas q verbũ adiectiuum equipollet cõposito
ex hoc verbo est ⁊ participio illi⁹ adiectiui. verbi
gratia sicut idem valet dicere sor. currit ⁊ sor. est
currẽs. sor. amat ⁊ sor ẽ amat⁹. ⁊ per ɔñs idẽ erit
dicere realiter sunt distincta ⁊ realit distinguitur.
Respondet q talia participia in pdicato pñt du
plicit sumi. s. adiectiue et subiectiue. Primo mõ
habet regula tam sumpta veritatem scdo mõ non
¶ Et scdo modo sumo, ego ly distincta i cõclusione
pmissa. ¶ Exemplũ hui⁹ est q2 essentia diuina non
generat nec generat ⁊ tamen essẽtia diuina est ge
nerans et generatũ sumptis participiis subiecti
ue. ¶ Unde licet essentia sit genitũ et genitua non
tamen est genita. ¶ Secundo restat mouere dubia I. dubium.
¶ Primum quia videt scdm aliquas conclusiões
pmissas q primum principium cõplexum capiat i
stantiam circa diuina nam si deitas et propietas
pa. personalis siue pater sunt omnimode idẽ ⁊ tñ
de illis verificantur multa cõtradictoria q2 pater
generat deitas nõ ⁊ sic de alijs multis igit. ¶ Di
cendum est primo sicut pbatũ est. q. 12. prime di. q
nullo mõ p eodẽ in diuinis vel circa diuina verifi
cant cõtradictoria q2 omẽ idẽ in diuinis ẽ deitas
vel pa. ⁊ fi. ⁊ sp. vel attributũ vel ppietas vel no
tionalis scdm diuersas opiniones sed de nullo ta
li vel qualitercũq̃ ymaginabili verificatur cõtradi
ctio. hec responsio seriosius ibi psecuta fuit igi
tur hic transeo et est ibi articulo tertio dubio se
cundo circa mediũ. ¶ Sed cõtra hoc arguit ab ali
quib⁹ modernis tenentib⁹ pp̃ter instãtiã de diui
nis pmũ pricipiũ ɔplexũ nõ eẽ euidẽs p hac vita.
¶ Et supponũt duo prio q nõ ẽ euidens notũ dei
tate ⁊ pñitatẽ nõ eẽ simpe eadẽ qui. s. a parte rei
oio sit deitas eadẽ pñitati sicut deitati sicut ga
brieĩ gabrieli. ¶ Scdm q cuilibz itellectui appa
ret tãta ipossibilis verificãdi ɔdictoria icõplexa de
duob⁹ cõceptib⁹ vel signis qbuscũq̃ p eodẽ oino
supponẽtib⁹ sicut de eodẽ signo supponẽte p eodẽ
vbi gra hic ensis ẽ acut⁹ hic gladi⁹ nõ ẽ acut⁹ de
mõstrãdo idẽ sicut hic ensis ẽ acut⁹ hic ensis nõ est
acut⁹ tũc si enõ ẽ magis euidenẽ notũ q sit ipossi
bile hãc albedinẽ sit eẽ disgregatiuã vis⁹ ⁊ nõ eẽ
disgregatiuã vis⁹ q essẽtiã eẽ trinã ⁊ nõ eẽ trinã.
Sz scdm nõ ẽ euidenẽ notuz eẽ ipossibile qõ pbat
q2 nõ ẽ euidenẽ notũ eẽ ipossibile hãc pñitatẽ nõ
eẽ trinã. ⁊ hãc essẽtiã eẽ trinã demõstrãdo penit⁹
idẽ igit cũ tãta appeat ɔdictio cuicũq̃ intellectui
q ita sit pũt iã dictũ est sicut q hec essẽtia sit trina
⁊ nõ sit trina vel q hec albedo sit disgregatiua seq
tur q nõ euidenẽ notũ ẽ ipossibile eẽ hãc deitatẽ
esse eternam ⁊ non esse eternam. Uel hanc albedi
nem esse disgregatiuã ⁊ nõ esse disgregatiuam igi
tur intẽtũ. s. q dictuz principium non est euidens.
¶ Sed dico q quicunq̃ catholicus pro ista obie
ctione adheret conclusioni illate fidem exponit
derisioni. vnde augustin⁹ primo super genesim ad
litteram capitulo. 6. de magnus turpe ẽ multum
⁊ perniciosum ⁊ maxime cauẽdum vt xp̃ianum de
his rebus quasi secunduz christianas litteras lo
quentium ita delirare q quilibet fidelis audiat
vt quemadmodum dicit toto celo errare cõspici
ens risum tenere vix posset ⁊ nõ tam molestum est

ꝙ errans homo deridet sed qꝛ auctores nři ab eis qui foris sūt talia sensisse creduntur ꝛ cū magno eorum exercitio de quoꝝ salute satagimus tanꝙ idcirco reprehēdūtur ꝛ repertutur cū enim quemꝙ de numero xpianorum in ea re quā optime norūt errare cōprehenderit ꝛ vanā suā sententiam de nřis libris asserere quo pacto illis libris credit sūt de resurrectiōe mortuoꝝ de spe vite eterne de regno celorum quādo de his reb⁹ quas iā experiri vel indubitant mētibus ꝑcipere fallaciter putauerūt esse conscriptos quid enī molestie tristicieꝙ ingenerant prudentibus fratribus temerarij presumptores ꝛc. ¶ Ad argumētū igitur eorū dicendum ꝙ principium quod ipi hic supponunt falsissimuꝫ est supposita veritate fidei. ¶ Nam enī preostensuꝫ est ꝙ nulla fit distinctio vel nō ydemptitas vel modus non deitatis inter deitatē ꝛ patrē vel deitatis ad patrem vel paternitatē. tñ deitatis ad patreꝫ non est ois modus ydemptitatis q est eiusdē ad se qꝛ non est sibi eadem conuertibiliter nec ꝑ se pͥmo modo vt postēdi. ¶ Cui⁹ oppositū sumpsit illa suppositio. ¶ Ad rationem i forma dr ꝙ maior ē vera sed minor est erronea. ¶ Ad ꝓbationē eiusdē dr ꝙ tam maiorꝙ minor false sūt ꝓpter falsam implicationem q addit cū dicit demōstrando penit⁹ idē qꝛ nullū idē ibi demōstratur nec penit⁹ idem nec non penit⁹ idem certū enī est ꝙ nulla eadē creatura demōstrat i vtraqꝫ ꝑte copulatiue ex parte subiectorum qꝛ hoc nihil esset ad ꝓpositūꝫ nec aliqua est eadē entitas q̄ sit deus vel q̄ sit aliquid idē qd sit deus ꝓpter rationē supra factā qꝛ nullum tale est trinū ꝛ non est trinū scđm veritatem sicut pꝫ discurrēdo ꝑ quodlibet ibi assignandū. ¶ Dices ista contradictoria ꝛ multa alia ꝟificant de deitate ꝛ de patre ꝛ ꝑ te pater ꝛ deitas idem sunt. Igit verificantur pro eodem ¶ Dicendū ꝙ forma argumēti nō valet sed deficit sicut ista pater in diuinis generat ꝛ fili⁹ generatur ꝛ pat ꝛ filius idē sunt i diuinis igitur idem in diuinis generat ꝛ generatur sed sufficit quo ad primuꝫ discursum ꝙ verificent de eodem vel de his q̄ sunt idem ꝛ quo ad scđm ꝙ idem generat ꝛ generat vel ꝙ idē signat illud qd generat ꝛ illud quod generat ꝛ ita dicte cōclusiones illate verificant quo ad partes secūdas non quo ad partes primas. ¶ Itē addo aliud exēpluꝫ vbi nullus fi delis dubitat quādo premisse sūt vere ꝛ cōclusio falsa sic arguendo de isto patre et de isto filio demonstrando patrem ꝛ filium in diuinis verificant cōtradictoria sed iste pater ꝛ iste filius sunt deitas igit de deitate verificant cōtradictoria. ¶ Similis enī defect⁹ ē in isto discursu de actu signato licet videat esse sillogismus expositorius sicut in scđo et similib⁹ de actu exercito vel sicut in paralogismo principali de quo est hic sermo.

¶ Aliter ꝛ redit idem in sententia. Respōderi potest ad rationem principalem contra solutionem huius dubij ꝙ non est de his noibus deitas et pater sicut de his gladius ensis non enim sunt cōuertibilia cum multa verificantur de vno que non de alio et econuerso et etiam vnum eoruꝫ de multis verificatur de quibus non reliquum quia deitas est simul tres ꝑsone et sigillatim quelibet earum dem non sic aliqua persona est tres persone ꝛc.

2. dubium ¶ Secundum dubium quia videtur ꝙ supradicte conclusiones non sunt vere et primo contra primam et secundam simul que dicunt ꝙ essentia non distinguitur realiter a persona vel a proprietate personali diuina. ¶ Arguitur sic verificatio contradictorioꝝ de. a. ꝛ. b. est via potissima ꝓbandi. a. ꝛ. b. distingui realiter supposito ꝙ a. sit vera res ꝛ. b. similiter. ¶ Per hanc enim viam ꝓbatur primo phisice tum materiaꝫ non esse formā quia materia manet eadē sub vtroqꝫ termino trāsmutationis forma vero non. ¶ Et septimo methaphisice probat ꝙ compositum dicitur a partibus quia separatis a. ꝛ. b manent. a. et. b. ꝛ tamen nō manēt. a. ꝛ b. cū igitur de a. ꝛ. b. i. de proprietate personali seu etiam persona et de deitate multa contradictoria verificantur igitur realiter debent cum vtraqꝫ sit res et siue vtraqꝫ sit res siue non tamen sequitur per artem phi ꝙ deitas non sit persona nec econtra. ¶ Item scđo arguit secundum cōsiderationem phi septimo thopicorum. ad probādum aliqua differre sufficit probare aliquid dici de vno quod non dicitur de alio hoc inuenies in positione in reportatiōe parisien. di. 33. q. pͥma nec valet dicere ꝙ non sequit ista conclusio non valet sed ꝙ deitas nō sit formaliter proprietas vel persona tamen quia formaliter nō ponitur in premissis ideo non debet ingredi conclusionem vel econuerso transponendo premissas et etiam dato ꝙ ingreditur non valeret discurs⁹ sicut patet addēdo realiter sic arguendo deitas est realiter filiatio. paternitas non est realiter filiatio igitur paternitas non est realiter deitas similiter nec hic iste deus non est formaliter pater demonstrando deum qui est pater et fi. ꝛ. ss. et pater est formaliter pater igitur pater non est formaliter deus tum' tertio quia tunc ars aristotelis non sufficienter inferret materiam non esse formam sed non esse formaliter formam. ¶ Secundo principaliter quia scđm augustinū. 7. de trini. ca. 4. ꝛ habet in littera esse sumit ab essentia sicut sapere a sapiētia vel econuerso igit quot esse tot essentie tot quot substātie igit sicut i diuinis tres sūt subsistētie ita tres erūt essētie igit ex opposito cū ibi nō sint tres essentie nec tres ꝑsone ꝛ ꝑ ꝯña posita iā cōstantia deitatis a ꝑsonaꝝ deitas distigueret ab aliqua vel a quaslibet ꝑsonaꝝ qd ē intētū. ¶ Itē si essentia ꝛ ꝑsone sunt idē realiter igit multiplicato vno istoꝝ multiplicat ꝛ alteꝝ igit sicut sunt tres ꝑsone ita erunt tres essentie ꝯñs est falsum. Et cōsequētia pꝫ in exēplis idu: tiue qꝛ enī hō ꝛ risibile sūt idē realit igit quot sūt risibilia tot sunt hoies et econuerso ꝛ non solum in conuertibilibus sed etiam in aliis arguitur multitudo contentorum sub signo communiori ex multitudine contentoruꝫ sub signo minus communi sicut fit i proposito igitur ꝛc. ¶ Itē quecunqꝫ eidem sunt idem illa inter se sunt idem eodem modo quo sūt idem eidem sed persone realiter sunt idem essentie igitur persone sunt realiter idem inter se consequens est falsum et non maior que patet primo phisicorum igitur videtur ꝙ minor sit falsa. ¶ Item decretū supra dicit vt distinctiones sint in persona et vnitas in essentia et modus loquendi est ab hoc cum dicimus proprietas personalis patris et cum dicimus distinctionem proprietatis et essentie in persona.

¶ Item nihil vnum et idem est formaliter finitum et infinitum sed essentia diuina est formaliter infinita proprietas non est formaliter infinita quia tunc in diuinis tria essent' formaliter īfinita

cõsequẽs est falsum igitur essentia et proprietas non sunt idem. ¶ Item deitas est de se necesse esse proprietas nõ igitur hec nõ est ista minor patet quia alias essent ibi tria necesse esse. ¶ Item nihil vnũ et idem est perfectior simpliciter et nõ perfectior simpliciter sed deitas est perfectior simpliciter relatio non tunc esset aliqua perfectio simpliciter deesset vni persone quã alia haberet. ¶ Item augustinus septimo de tri. ca. 4. nõ est eo verbum quo sapiẽtia et eadẽ ratione nec eo pater quo sapientia igitur nec eo verbum vel pater quo essẽtia quia eo ẽ sapiẽtia quo essentia sicut habetur ibidẽ tũc sic pater nõ est deitate pater et pater paternitate est pater igitur paternitas nõ est deitas. ¶ Item augustinus quinto de tri. ca. 5. et 6. nihil in deo secũdũ: l deo secũdũ accidens dr: nec tamẽ oẽ quod dicitur secũdũ substãtiam dicitur licet in creaturis alterum oporteat: quia pater ibidem nõ dicitur pater secundum subãm nec filius dicitur filius secundum subãm sed secundũ relationẽ quia relatio vt dicit nõ est accidens hoc nõ videtur stare nisi relatio vel relatiuũ ibi distinguatur a subã. ¶ Item probari põt per anselmum de processu spiritus sancti ca. 1. non idem inquit significat nomen patris aut filii quod nomẽ dei nõ enim idem est eẽ deum quod eẽ patrem aut filium hec ille Igitur deus et pater non sunt idem. Item nullum icõmunicabile tribus personis est cõmunicabile tribus personis sed pater ẽ icõmunicabilis deitas cõmunicabilis igitur et eodẽ modo arguitur de filio et spiritu sãcto ¶ Item sequitur nullus hõ est nõ homo igitur iste hõ nõ est nõ homo demonstrato filio dei igitur iste hõ nõ est essentia diuina quia essẽtia diuina ẽ nõ hõ accipiẽdo negatiue quia nõ est homo secundum magistrum li. 3. di. 5. ca. 3. ¶ Et vltra per sillogismũ expositoriũ iste homo nõ est essentia diuina sed iste homo ẽ filius dei igitur filius dei nõ est essentia diuina quod est intẽtum Probatur sic deitas est pater igitur deitas nõ est filius et vltra igitur deitas nõ est filius et cum deitas sit aliquid etiã filius igitur deitas dicitur a filio. Prima cõsequẽtia patet quia omnis pater in diuinis nõ est filius. Secunda consequẽtia patet per regulam phi quod affirmatiua de predicato infinito infert negatiuã de predicato finito ¶ Ad primum istorum dicendum ẽ quod istud argu. recitat anselmus de incarnatione verbi ca. scdo.

¶ Pro opinione illius qui dixerat filium nõ posse incarnari sine patre de vna quippe et eadem re non est vera simul affirmatio et negatio nec sub eadẽ voce nõ enim idẽ petrus est apostolus et nõ apostolus nec sub eodẽ nomine vt petrus est apostolus et symõ nõ est apostolus sed pater et filius sũt vna et eadẽ numero igitur non est verum aliquid debere affirmari de filio et negari de patre aut econuerso igitur si filius est incarnatus igitur et pater. Anselmus Sed subdit anselmus hec ratiocinatio si recta est vere ẽt heresis sabellii sicut cõsequẽter deducit. ¶ Et ca. 7. resumit idẽ argu. vnã inquit et eandẽ rem impossibile est simul eẽ et nõ eẽ ¶ Et tunc rñdẽt ego dico si filius incarnatus est et filius non est vna et eadem persona numero que pater est sed alia nõ est idcirco necesse patrem quocũque eẽ incarnatum vult dicere et bene quod nõ obstante quod pater et filius sunt vna res quia tamẽ cũ hoc stat distinctio earũ personalis inter se et de omnibus distinctis vel pro omnibus distinctis possunt aliqua cõtradictoria verificari sed nõ omnia Ideo nõ oportet filio incarnato patrẽ incarnari ad vitandum cõtradictoriorum verificationem de eodem similiter in proposito licet deitas et paternitas sint idem et non distinguãtur nõ tamẽ oportet quodlibet contradictorium verificatum de essentia verificari pro patre nec econuerso propter quod dico quod nõ oportet omnia pro quibus verificantur cõtradictoria distingui etiã posita constãtia eorum sed tamẽ posita cõstãtia talium necesse est si vtrũque est et cõtradictoria verificantur de eis quod distinguãtur vel quod sint res distincte et per hoc dico ad regulam thopicã quodlibet vt cõmuniter vbi aliquid verificatur pro hoc et non pro isto posita constantia istorum ista differant nõ tamẽ oportet sed sufficit quod differant vel quod sint res distincte vel differentes ita etiã sufficiẽs plus secundum sicut primum licet secundum opinionem suam nullibi contingeret dare secundum sine primo. Olram ¶ Aliter respondet olrã li. 1. di. 2. q. vltima quod contradictio est via potissima ad probandũ distinctionem realem quã ibi est negatio simpliciter ita quod per nullam circũlocutionem potest alterum contradictoriorum verificari de illo a quo negatur reliquum et sic nõ est in proposito quia licet essentia sit cõicabilis et nõ pater tñ pater est ista res que est cõmunicabilis et de sic de similibus Huic concordat multum francis dicendo quod cum dicitur pater nõ est filius ibi nõ est oppositio cõtradictoria de qua loquitur philosophus quia ipse non loquitur nisi de illa in qua pars negatiua negat essentiã affirmatã in alia et si sic negaret falsa et eodẽ modo cum dicitur pater in diuinis nõ est homo falsa esset hec si negatio negaret essentiã affirmatã in hac pater est homo quia hec est falsa pater non est essẽtia que est homo hec ille. ¶ Sed via prior planior est licet et ista vera sit quia si contradictio est via potissima arguẽdi distinctionẽ realẽ posita cõstãtia eorum pro quibus verificatur distinctionem inquã vel illorum pro quibus verificatur quod non semper oportet vel illorum que illa sunt et hoc secundum in proposito verum est Sed tunc ad phm primo phisicorum et septimo methaphisice. Dicendum est quod optime arguit in vtroque loco quia licet nõ omnia contradictoria arguãt ista realiter distingui pro quibus verificãt posita eorum constantia sed vel hoc sufficiat vel quod ipsa sint res distincte cũ ista cõtradictoria que sunt esse et nõ esse semper arguũt vnum istorum pro quibus verificatur nõ esse relatiuum. ¶ Similiter si de vno possit verificari eẽ vnum et sine hoc quod eo ipso verificetur vel verificari possit de retracto sequitur posita constantia talium nõ solum quod vnum nõ sit omne illud quod relatum verum etiã quod vnum realiter a reliquo dicitur et sic arguit ibi aristoteles ideo bene vnde in proposito si deitas posset eẽ non existente paternitate dicerem deitatem realiter distingui a paternitate. ¶ Ad secundum principale dicẽdum quod ista propositio eẽ sumitur ab essentia distingui penes equiuocationẽ eo quod subiectum primo põt sumi materialiter pro ista voce eẽ et verum est quod vna istarum vocum grãmaticaliter deriuatur ab alia. ¶ Secundo significatiue nominaliter et tunc nõ plus sumitur eẽ ab essentia quam econuerso quia oẽ esse sic nominaliter sũptum nõ est nisi ipsa essentia diuina que est et econuerso. ¶ Tertio verbaliter et sic nõ est aliquid sicut nec currere et sic de similibus nisi equiuoce lo- Ad. 2. princ.

quēdo de eē aliquid co modo quo significatū ad equiuz propōnis dicitur aliquid illo scilicet mō quo ille diceretur scire aliquid qui scit ꝙ anima antechristi est possibilis nō ē autē aliquid significabile icōplexe nec subā nec accidēs eundo tamē ad secundum sēsum intelligi pōt ꝙ ab essentia sumitur eē quia nihil est nisi sit essētia aliqua ⁊ tūc si loquamur de eē absoluto cōceditur ꝙ quot sūt eē tot sunt essentie et vt sic licet quelibet persōa diuia habeat eē nō tamē sequitur ꝙ i diuinis sint tria eē sed ibi est vnicum esse absolutum essentiale quo quelibet persona habet esse et quo oēs persone habent eē recte sicut dictu r de essentia ¶ Si vero loquamur de eē relatio seu personali nō sequitur ꝙ quot sunt ibi eē tot sint ibi essētie vel subē quia talia plura eē sumitur ab vna essē-
Ad tertium tia. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ nulla persona i diuinis plus multiplicatur vel plurificatur ꝙ essētia ymo essentia est ibi trina. et ita plurificatur psonaliter vt ita loquar nō quidē ꝙ sint tres essentie sed tres persone que sunt vna essentia persōa autē que est deus nec trina est nec plurificatur psonaliter. ¶ Ex hoc patet ꝙ falsa est rñsio olā a vltima et vltima di. primi i fine. q. dicentis ꝙ quāuis suppositum creatum nō possit multiplicari nisi naturaliter multiplicetur propter olmodā ydētitatē inter naturā et suppositum diuinum tñ natura diuina inter quā et suppositū diuinum est aliquis modus nō ydētitatis nō multiplicat quāuis suppositum multiplicetur hec ille. ¶ Sed secundum veritatē nullum suppositum ibi multiplicatur quāuis hoc vocabulū psona habeat ibi plura quibus cōuenit dices isti termini cōuertuntur essentia diuina et persona diuina quia omnia res que est persona est essentia et ecōuerso igitur iuxta pricipium tuum i probatiōe cōclusionis quia ista sunt nomi na synonima sicut ibi sunt tres persone sic etiā sunt ibi tres essētie. ¶ Dicēduz ꝙ ista regula est sic intelligenda synominace idē seu cōuertibiliter quorum oē illud quod ē vnum ē reliquum ⁊ etiā omnia que sunt vnum sunt reliquum et quorum vnum nō ē aliquid nec aliqua quin reliquum sit illud vel illa sed sic nō est hic qm̄ trinitas personarum ē essētia diuina ⁊ tamen trinitas personarum non ē persona. ¶ Similiter tres persone simul sunt essētia diuina et etiam duo et cum tres persone simul vel due nō sunt persona diuina
Ad quartū ¶ Ad quartum respondet olā ꝙ maior ē falsa nisi sunt idem realiter et formaliter sed sic nō ē in proposito de proprietate vel de persona respectu essētie secundum eum nō sit falsa nisi i diuinis. ¶ Secundum vero pigā minor falsa ē quia pater nō ē totidē res quot deitas igitur pater et deitas nō sunt idem realiter sed cōsequētia illa nihil Aliter respondet scotus di. 2 primi. q. 4. i solutiōe argumenti pricipalis ꝙ maior ē vera sed cōclusio que cōcludit patrem eē filius cōcludit aliud genꝰ ydētitatis ꝙ sit illud genus ydētitatis quo pater et filius sunt idem in essētia. Et ideo cōclusio nō sequitur ex premissis ¶ Pro quo notandum secundum eum doctores etiā antiqui vt beatus bonauētura et alii idē dicunt di. 5 primi. q. 1. i diuinis Dux ē modus predicādi scilicet per ydētitatē ⁊ p inherentiam p ydētitatē quidē vt cū dr̄ essētia ē pater per iherentiā seu per denominationē sicut faciunt adiectiua et verba hanc distinctionē sepe exprimit scotus dicens cum isto Q i diuinis dux est predicatio scilicet ydēptica et formalis vel denominatiua et ista distictio necessaria ē i multis propositionibus circa diuina nā ista essentia diuina ē generans vera est si sit predicatio ydētica ad hunc sensum essentia diuina ē illa res que generat scilicet pater sed si sit predicatio formalis seu denominatiua vel adiectiue falsa ē quia tunc denotatur ꝙ essentia generet. Et tunc vltra secūdū eum premisse verificātur secundum ydētitatē essētialē que exprimitur per predicationē ydēti. sz cōclusio notat predicationem formalez et ydētificā personalē intelligēdo sic ꝙ pmisse denotent ꝙ persone sunt idem essentialiter. i. sunt vna essētia qd verum ē. Sed cōclusio notat ꝙ sunt idem personaliter. i. ꝙ sint vna persona quod falsum ē ideo conclusio nō sequitur ex premissis quia significat maior ē ydētitatē extremorum inter se quā significabatur ex premissis et ita responsio sic exposita ē rationalis apud me. ¶ Et vt expressius dicā predicatio vocatur vbi illud pro quo supponit subiectū est illud pro quo supponit predicatum ⁊ tamē predicatum nō supponit pro quo subiectum nec denotatur pro eo supponere sicut hic essentia est generās sumpto predicato substantiue eo modo quo ꝑpositio ē vera predicatum enim ibi precise supponit pro patre et quia essentia ē pater pro quo supponit subiectum ideo ē propositio vera predicatū enī ibi precise supponit pro patre predicatio formalis vel per inherentiam vocatur quādo subiectum et predicatum denotantur supponere ꝑ eod vt hic pater ē generans Istam expressionē nō intelligo licet priora dicta sint intelligibilia ex quibꝰ videtur ꝙ predicatio formal' sit illa quando i aliq̄ propositione predicatum secundum suā rationez propria dicitur de subiecto vt dicēdo homo est albus pater ē generans sine ly generās sumatur adiectiue siue substantiue. Sed ydētifica ē quādo predicātū de subiecto nō imediate aliquo intellecto vel expresso in predicatum cui immediate conuenit predicatum secundum rationem suā vt dicēdo essentia diuina ē generans denotatur ꝙ etiā diuina ē res que ē generās seu que generat scilicz pr̄ sic etiā supposita ymaginatione platonis de hoīe cōmuni ita concederetur secundum predicationē ydētificā homo cōmunis ē albū neutraliter ⁊ substantiue accipiēdo ly album. i. talis homo est res que est alba scilicet sor. vel plato sed ista negaretur tal' homo est albus secundum predicationem formalē quia dicitur pmo methaphisice medicus nō sanat hominē i cōmuni sed hunc hominē vl' istū ⁊c. ita etiā homo i cōmuni nō dealbatur ⁊c. Si dicas tanta pōt secundum illud et talis inferri ydētitas extremorum inter se quāta vel qualis ime dio sed quelibet personarum est eadem realiter deitati igitur vna est eadem alteri realiter. ¶ Cōcedit iste doctor et bene ꝙ potest inferri ydētitas essētialis nō formalis. i. denominatiua seu suppositiua et ideo nō debet inferri ꝙ filius est pater sz ꝙ filius et idem patri vel cū eo quod est pater vel filius est idez quod est pater hec ille Nō igitur sequitur ꝙ vna persona sit eadem realiter alteri sz ꝙ sit idem realiter alteri sic etiā cōcedit ꝙ persone sunt idem realiter inter se accipiēdo ly idem neutraliter. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ nō est secun- Ad quintū
dum anselmum proprie dictum ꝙ in deo sit iusti-

cia vel sapientia vel q deus habet iusticiam Sed q deus est sapia et iusticia ita magis proprie diceretur q proprietas et persona vel persone q q ē in persona vel personis. Sed quando sic dicitur intelligendum i est trāsitiue sicut cum dicitur creatura sal. i. creatura q ē sal. etiā cū dī pfatiōe et i psōis proprietas 7c. ¶ Et quicquid similiter sonat eodēmodo intelligendum est nec etiā ex illo aliud argui potest etiā si proprie diceretur nisi q in persona est proprietas per circumincessionē vl sicut vnitas est i multitudie et numero ita dicatur vna persona que ē vnitas personalis istius trinitatis eē in trinitate. ¶ Unde hieronymus et allegat ma. li. i. di. 25. ca. vltimo. 7 di. 33. ca. i. dicentes inquit aliam patris aliā filii aliā spūs sancti esse personā nō nomina tantum sed etiā noim proprietates idest personas vel vt greci exponunt hypostases idest subsistentias confitētur ¶ Et ideo dicit Ma. di. 33. capi. i. sicut proprietates eē in personis ita etiā eas esse personas confitemur. ¶ Et si dicas si proprietates persone sunt nō eis persone distiguūtur respondet ibidem Ma. ca. 3. q etiā seipsis psone differūt 7c. vide ibi. ¶ Contra quod nota q proprietas persone vnomodo accipitur pro persona sicut iam dictum est ¶ Aliomodo accipitur pro eo quod vere cōuenit alicui rei et soli eo modo quo dicimus q posse ridere est proprium homini sic proprium est patri genuisse filium et filiū genitū eē et sp. sanctum processisse de quo vide. ma. li. i. di. 26. c. scdo. et sic proprietates personarum nō sunt persone sed sunt propria personarum etiā trāssumptiue loquēdo quia generare filium cum sit quoddā cōplexe significabile nō est aliquid sed aliquē producere vere tamē cōuenit patri qd generet sicut sibi proprium et etiā proprium est patri q sit pater et sic de similibus ex talibus autē proprietatibus innotescit et arguitur personarum distinctio quia sicut ibidē dicit Ma. allegans augustinum aliud est genuisse q natum eē aliudq procedē q genuisse vel natum eē.

Ad sextum ¶ Ad sextum dicendum est q eadē infinitate eodēmodo quo essentia diuina ē formaliter infinita scilicet nō solum potētialiter vel virtualiter sed i se sic etiā et persona et proprietas 7 nō sequitur q sint tria infinita sicut nō sequitur psona est formaliter deitas igitur sunt tres deitates tres persone. ¶ Etiā sciendum est q cum dicit essentia diuina vel persona est formaliter īfinita li formaliter nō potest ibi stare per se primo modo eo modo q ly infinitum negatiue importat suum significatum sicut isti termini imortale eternū simplex inuisibile 7 similia terminus ām negatiuus vel priuatiuus nō dicitur per se primo modo nisi de termino priuatio vel negatio cōcedit tamē q deus per se primo modo est sapiens iustus.

Ad septimum. ¶ Ad septimum conceditur q proprietas ē necesse eē 7 non sequitur q igitur tria sint necesse eē.

Ad octauū Ad octauum negatur secunda pars minoris relatio eni est eadem perfectio simpliciter q deitas nec sequitur ex hoc q aliqua pfectio simpliciter desit vni persone que nō alteri quia omnia perfectio simpliciter in diuinis cōis est realiter et indifferenter omnibus personis.

Ad nonum ¶ Ad. 9. respondet ma. li. i. di. 33. ca. penultimo. q augustinus dicit eo q deus ē subā ē sed quo pater est subā nō ē hoc intelligi voluit q essentia deus ē et deitate subā ē eo eni subā ē quo deus ē et ecōuerso cuius ea ē deitas que subā et subā que deitas sed quo ē pater nō ē subā. i. nō quo pater ē eo subā ē quia proprietate generatiōis pater ē qua subā nō ē ipsam tamē proprietate subām eē nō negauit ita etiā illud intelligēdū ē q ait cum pater eil nō illud ē quod. i. nō illo pater est quo ipe ē. i. essētia sed notione hec ille. Unde i talibus ly non eo quo vel nō ea proprietate qua videtur esse negatio cāsalitatis precise. q. diceret nō eo pcise quo quis in diuinis ē pater ē deus quia filius ē etiam deus vel etiā ly eo quo pōt ibi accipi reduplicatiue reduplicatione cāli vel etiā specificatiue causaliter vt sit sensus nō eo quo. i. nō ea ratione qua 7c. cui cōsonat dictum magistri vbi supra ca. vltimo dicentis licet verbum secundum q verbum nō sit hoc q pater ē ea tamē proprietas qua verbum est illud ē quod pater. i. essentia diuina sed nō est hypostasis pris. ¶ Aliter tractat illud medium presuppositum quidā scilicet nō eo verbum quo sapiētia et simul etiam illud eiusdē septimi scdo ca. ois essētia que relatiue dicitur ē aliquid excepto relatiuo pulchre in hunc modum ¶ Respondetur inquit nō eo verbum. i. nō eo secundum consideratione intellectus primo quia eiusdē rei que relatiue concepta est illa ē sapiētia absolute accepta ita q hec reductio denotat diuersum modum intelligendi aut predicādi non diuersitatē rei. Contra secundum hoc non esset eo sapiētia quo essētia qz diuersus modus ē hic et hic concipiendi et intelligendi itē iste diuersus modus intelligendi aut habet diuersitatē correspōdētē sibi ex parte rei aut nō si sic habetur propositum si nō intellectus intelligit istam rem aliter q ē igitur false et per ons nō intelligit istā cōsequētia patet per augustinum di. 3. q. 23. dicendum q ly eo denotat diuersum modum intelligēdi 7 loquēdi peruenientē ex natura rei intellecte et etiā denotat diuersitatem rerum in re intellecta non tamen inter relationem qua est verbum et essētiā qua ē sapiētia sed ex natura rei. ¶ Aliomodo siue aliter debet intelligi ipsum esse verbum quia relatiue et aliter sapiētiā quia absolute. ¶ Et cum arguitur sic nō esset eo sapiētia quo essentia negatur quo ad intellectum augustini quia idem ibi ē modus intelligendi scilicet absolutus et quia secundum modum intelligēdi absolutū sunt ibi diuersi modi intelligēdi hoc est ex natura rei infertorum scilicet per respectū ad creaturam quia iustus sapiens 7c. sunt predicata denominatiua nō ex natura rei intellecte sz in relatione et essentia. ¶ Et vltra concedo q iste diuersus modus intelligendi habet diuersitatem correspondentē scilicet personarum diuinarū qz nisi ibi essent diuerse persone nō esset ibi talis diuersus modus intelligendi prouenientes ex natura rei ymo esset eo verbum quo sapiētia verūtamē talis realis diuersitas nō est ibi per quā relatio differat ab essentia nec sequitur aliter intelligūtur q in re sunt igitur false pro vt ly aliter determinat intelligere. ¶ Sed bene sequitur si ly esse quāuis autem quis aliter intelligat primo modo q sit nō tamē falsus ē intellectus qz nō prouenit ex natura rei intellecte. ¶ Sed contra cōis vsus loquēdi ē q persone cōstituuntur per proprietates Respōdetur q locutio talis ē trāssūptiua seu metha. eo q sic ē i aliis rebus cōmuniter q per illud constituitur aliquid quo ē sine quo ē tale et quia eo ipso persona diuina aliā generat vel quo

Quō intelligit eē illō qd relatiue dr aliqd est excepto correlatiue.

sibi conuenit paternitas est pater. ¶ Ideo dicim⁹
q paternitas vel generare constituit patrem lo-
Ad.10. quēdo methapho. ¶ Ad. 10. dicendum q ē ibi idē
in deo dici ad intellectum aug. nō secundum sub-
stātiā q nō noīe absoluto sȝ relatiuo significari vl
exprimi hoc autē nomē pater vel filius ē nomen
relatiuū quia pater filiū pater sed cum hoc stat q
pater ad se. i. nō relatiue deus est vel subā. Unde
septimo de tri. ca 3. dicit q si pater nō est aliquid
ad seipsum nō ē iam qui relatiue dicatur ad ali-
quid igitur ex verbis suis nō pōt haberi quin pa
ter sit subā et etiā paternitas quia secundum euȝ
de⁹ hoc ē q habet ꝛc. igr de⁹ ē pr̄ itaigr et cō̄ p cō-
uersionē paternitas est deus et per cōsequēs pa-
ternitas illa ē subā quod ē intentū et hec oīa sal
uātur per hoc q illa paternitas essētialiter ꝛ ad
Ad.11. se deus est sed personaliter et nō ad se paternitas
est seu pater. ¶ Et per idē patet ad. 11. quia dictū
Ad.12. anselmi itelligendum ē q nō significant conuerti-
biliter idem. ¶ Ad. 12 dicendum q ly cōmunicabi
le pōt sumi dupliciter i p̄dicato scilicet adiectiue
et substantiue primomodo est ista negatiua vera
nullum incōmunicabile tribus personis est cōmu
nicabile tribus personis quia nullum tale potest
cōmunicari tribus personis secundomodo negā-
da ē quia quelibet persona diuina est res que est
cōmunicabilis tribus personis scilicet essentia.
Ad.13. ¶ Ad. 13. negatur q essentia diuina sit nō homo ac
cipiēdo ly nō homo negatiue scilicet q essentia di
uina non sit hō. ¶ Ad Ma. dicendum q ipse ponit
vtrūq dicit eīn sic in fine capituli allegati ideoq
nō sic dicitur natura diuina esse homo vl facta ē
hō sicut dei filius quidā tamē idifferenter vtrūq
concessit hec illemet secundum dictum ma. impro
bat. Tamē pōt dici q magister negat istā essētia di
uina est homo sumptā secundū predicationē for
malem et tunc bene quia sic nō est vera sed solum
secundum predicationem ydētificā siue sub aliīs
verbis ipsa est vera sumpto predicato substātiue
sed nō adiectiue. Sed tunc restat dubitatio vtrum
hec sit vera iste hō est nō hō sumpto ly nō īfinite vi-
detur q sic quia iste hō est essentia q̄ est nō hō cum
ipsa sit pater que est nō homo igitur filius est non
homo. ¶ Respondetur negāda est cuius ratio pa-
tebit di. 4. vbi ponā vias et artem soluendi circa
diuina huiusmodi paralogismos. ¶ Nā paralo-
gismus qui est hic reducitur ad hunc palogismū
vel similem hec essentia est non homo hec essentia
Ad.14. est filius igitur filius dei est nō homo qui palogis
mus in suis similibus soluetur post. ¶ Ad. 14. ne-
gatur ista consequētia deitas est nō filius igitur
deitas non est filius nec regula pōt locum habet
in illa de predicato infinito vbi solum est predica
tio ydētifica vel vbi subiectuȝ supponit pro re cō-
muni illi pro quo supponit terminus infinitus in
predicato et etiā alteri sicut nō sequitur secundū
opinionem quorūdā platonicorum homo cōmu-
nis est nō sor. igitur homo cōmunis non est sor. qa
añs apud illos et apud pigam est verū et ɔñs fal
3. du. princi sum. ¶ Tertium dubium principale est, vtrum pa-
ter vel hoc demonstrato patre sit formaliter enti
tas aliqua vt hic vocetur predicatio formalis di
stincta contra ydētificā q sic videtur q hec predi
catio est formalis pater est res igitur ꝛ ista pater
est entitas cū res et entitas cōuertūtur igitur ex
cōsequēti sicut tres persone sunt tres res ita etiā
sunt tres entitates. ¶ Sed contra omnis entitas
est essentia aliqua ꝛ econuerso igitur si essent ibi
tres entitates ibi essent tres essentie hoc non vi-
detur sanum quia tunc essent ibi tres deitates qđ
est contra fidē Probatur si paternitas ita sit for-
maliter quedā entitas igitur esset formaliter q̄-
dā bonitas et per cōsequens deitas nō esset ita di
ligibilis sicut paternitas vel sicut paternitas et
deitas simul. ¶ Ista enim personalis et ꝓprie bo-
nitas videtur sibi vēdicare aliquē gradum dile-
ctionis super gradum debitum essentiali bonita-
ti cōmuni omnibus personis Probatur si pater
nitas sic sit formaliter entitas aut bonitas vel igi
tur finita vel infinita nō finita cōstat si infinita igi
tur aliqua perfectio simpliciter deest filio que cō
petit pr̄i et econtra. ¶ Ad istud dubium credo q
sic sit sicut probat ratio prima ¶ Ad primum i con Ad.1.
trarium dicitur q si ly essentia sumeretur transcē
denter cōuertibiliter cum ly entitas videtur mul
tis concedi posse q tres persone sunt tres essentie
et q ibi est essentia generans ꝛ essentia generata
et hec ē via frank. in lectura et similiter in glosa
quito de tri. ca 19. ¶ Sed ego dico q hoc vocabu
lum essentia non solet ita sumi cōmuniter in pro
posito sed tantum pro essentia diuina seu deitate
que est cōmunis tribus personis et tunc nō sequi
tur ibi sunt tres entitates igitur tres essentie.
¶ Ad secundū conceditur q paternitas est forma Ad.2.
liter bonitas eadem que est essentia ymo essentia
est bonitas cuiuslibet suppositi tam essentialis q̄
personalis ideo ipa ē diligibilis omi dilectione
debita essentie vel persone et etiam econuerso.
¶ Ad tertium dicendum ē q personalis bonitas i Ad.3.
diuinis est formaliter deitas ꝛ est infinita et, secū
dum hoc aliqui cōmuniter cōcedunt q in diuinis
sunt tres perfectiones et tres infinitates et tria i
finita sicut tres entitates pluralitate tamen sola
ꝑsonali nō essētiali et q vna persona esset aliqua
infinitas et aliqua perfectio simpliciter que alia
non esset et videtur aliquibus q non apparet cau
sa quare istud debeat negari sed hoc nō erit sumē
do perfectionē simpliciter sicut cōmuniter sumūt
doctores pro eo quod i quolibet ē melius ipsum
q̄ nō ipsum pro esse tale quale cuilibet melius es
set esse q̄ nō esse tale. i. quale si sic est melius q̄ si
nō sit tale. ¶ Sic enim loquendo pater nō est aliq̄
perfectio simpliciter quin filius sit illa et ecōuer
so. sȝ sumendo perfectionē simpliciter p perfectio
ne infinita sine omni iperfectione videtur quibus
dā q ibi possunt concedi multe perfectiones vt di
ctum est ista sunt recitata solūmodo ex persōis sic
dicentium quos in hoc non video reprobandos q̄
ad sensum quicquid sit de verbis sine omni medio
assertione. ¶ Unde nota q ratio infiniti congruit
quātitati sed in diuinis solum est vna quantitas
seu magnitudo essentialis igitur ibi non sunt plu
res infinitates et eodē modo de perfectione et bo
nitate. Unde si concederetur q ibi essent tria infi
nita non tamē sequitur igitur tres īfinitates nec
etiam sequitur ibi sunt tria perfecta igitur tres p
fectiones nec sequitur tres boni ergo tria bona
quia vna infinitas vna perfectio et vna bonitas
est qua talia sunt īfinita perfecta et bona nihil ta
men cogit ad ponendum tria talia īfinita sed suffi
cit q tres persone sint vnum īfinitum vel vnus īfi
nitus ꝛc. Quia secundum anselmuȝ de processiōe

spiritus sancti ca.2. sicut singule persone siue plu-
res simul sunt vnus deus sic non est nisi vnus eter
nus et subdit similis est consequētia si deus dicitū
creator siue iustus siue aliquid aliorum in quib⁹
4. dubium nulla intelligitur relatio. ¶ Quartum dubium
contra tertiam et quartam conclusiones quia vi-
detur q̄ in eadem persona essentia et proprietas
formaliter distinguantur sicut arguit scotus li.1.
di.2. in hac materia per beatum augustinuȝ septi
mo de tri. ca.2 de magnis vel sexto de paruis om
nis essentia que relatiue dicitur est aliquid exce
pto relatiuo sicut probat inductiue vt homo dn̄s
equus archa nūmus. Ex quo concludit in princi-
pio ca.3. quapropter si pater nō est aliquid ad se-
ipsuȝ nō est omnino qui relatiue dicatur ad aliud
igitur in re essentia ad se et non ad aliud et in re
pater inquātum pater relatiue dicitur non autem
formaliter entitas ad se et nō ad se Item ca.8 si
deus relatiue subsisteret sicut relatiue gigneret
et relatiue dicitū iam subā nō erit subā quia relati
uū erit. ¶ Sicut enim ab eo q̄ est esse essentia ap-
pellatur ita ab eo q̄ ē subsistere substantiam dici
mus absurdum ē vt subā relatiue dicitur omnis
enim res ad seipsam subsistit quāto magis deus z
tamen sicut vlterius dicit scotus per hoc non vult
augustinus habere q̄ sit simpliciter diuersitas vel
non ydētitas realis subē et relationis non enim
illud quo pater est pr̄ est aliud ab essētia sed idē se
cūdū ipm̄ et augustinum. 11 de tri. ca.4. et dr̄ sim
plex dicitur deus quia ē hoc quod habet excepto
eo q̄ relatiue quecūq̄ persona ad alteraȝ dicitur
nec est ipsa sicut pater habet filium nec est filius igi
tur quicquid habet pater in se ad quod per cōse-
quēs relatiue non dicitur ipse est vera ydētitate
et tamē non formali vt iā deductū est. probatur
sicut arguit ibi scotus non videtur intelligibile
q̄ essentia non plurificetur et supposita sint plura
nisi aliqua distinctio ponatur inter rationem essē
tie et rationem suppositi precedens omnem actuȝ
intellect⁹ creati ꝛ icreati quia pm̄ū suppositū reali
ter habȝ entitatē cōmunicabilem alioquin nō pos
set eam cōmunicare et habet etiam entitatē reali
ter incōmunicabilem alioquin nō esset positiue ꝛ
sic in entitate reali suppositum et intelligo sic rea
liter quia nullomodo per actum intellectus cō-
siderātis hoc enim voco esse ibi ante omnem actū
intellectus non est aliqua entitas ante omnem a
ctū intellectus cōmunicabilis ita. s. q̄ sibi contra
dicat cōmunicari ante omnem actum intellectus
hoc est non precise per itelligere nisi sit aliqua di
stinctio inter hanc ydētitatem entitatem et istam
igitur hanc rationem approbat olzam reputāecā
efficacem et ideo cum scoto concordat in conclu-
sione di.2. pri. q. vltima licet aliter tenuerunt re-
spondendo in scholis et confirmat eam sic q̄ncūq̄
aliqua sunt idem omnibus modis ex natura rei
quicquid cōpetit vni et alteri nisi aliquis modus
logicalis vl̄ grāmaticalis ipediat ¶ Sed posito q̄
pater et pat̄nitas habeant omnes modos grāma
ticales logicales omnino similes quales habet
hoc nomen essentia adhuc hec est vera essentia ē
fili⁹ et similiē hec est vera pater nō est filius igitur
illud quod negatur de patre et affirmatur de eēn
tia non posset continuare propter diuersitatem a
liquam modorum grāmaticalium vel logicaliuȝ
igitur precise hoc ē ratione alicuius alterius mo
di nō ydētitatis inter istud quod significatur per
patrē et istud quod significatur per essētiā vnde ē
et ex natura rei aliquis modus non ydētitatis.
¶ Confirmat sic quia quātūcūq̄ predicatum ali-
cuius propōnis verificatur de illo pro quo suppo-
nit subiectum ꝛ isto modo grāmaticali vel logica
li quo denominatur predicatū in esse subiecto et
cōuenire tūc illa propositio ē vera sicut declarat
per exempla album ē homo album potest esse ni-
grum tunc quero sic dicendo essētia ē pater fili⁹
est pater aut subiectū l vtraq̄ pro eodē omnibus
modis a parte subiecti supponit aut non. ¶ Si sic
vel vtraq̄ erit vel neutra si non hoc est intentum.
¶ Item confirmat hoc sic q̄ñq̄ aliqua noīa signifi
cant idem omnibus modis ita q̄ in significato nul
la penitus sit distinctio vel non ydētitas et habēt
similes modos significandi igitur sunt synonima
igitur quicquid verificatur de vno significatiue ꝛ
personaliter sumpto verificatur de reliquo eodē
modo sumpto igitur si hec sit vera essentia est fili⁹
hec erit vera paternitas ē filius quod patet falsū
¶ Item argui potest per omnia argumenta facta
Ad primū. prius contra cōclusionē primā et secundā. Ad pri
mum istorum dicēdum ē q̄ vna simplicissima enti
tas personalis ē deitas ad se et paternitas ad fi-
lium nec plus periculi ē ibi q̄ q̄ albedo sit eadeȝ
ad se color vel ens et ad aliud similitudo et ad a-
liud dissimilitudo. Et cū infert scotus ē igitur in
re essentia ad se et non ad aliquid et in re pater et
ad aliud conceditur licet enī essentia sit pater ad
filium ipsa tamē non ē essentia ad filiuȝ sed ad se
idest non respectiue in ordine ad aliud Unde si ac
cipiat q̄ essētia i re sit ad se et nō ad aliud negan-
duȝ est q̄ ipse est pater in ordine ad aliud nisi itel
ligatur q̄ ipsa non existit idest nō est essentia in or
dine ad aliud quod verum est econuerso etiā cō-
cedo q̄ pater est ad aliud et etiam ē aliquid ad se
quia ē essentia vnde patet q̄ eadem entitas vl̄ di-
uinitas aut pluralitas vel persona ē ad se et ē pa
ter ad aliud vnde nō sequitur q̄ igitur pater aut a
liquid in patre ē ad se et nō ad se. ¶ Ad secunduȝ Ad secūdū
per idem cōcedo q̄ deus nō subsistit relatiue sicut
gignit relatiue ꝛ etiā cōcedo si deus subsisteret re
latiue ita q̄ scilicet relatiue et in ordine ad aliuȝ
esset subā sicut in ordine ad alium est pater tunc
subā nō esset subā. ¶ Sed ex hoc non sequitur di-
stinctio in isto q̄ simul ē subā et pater sicut exem-
plificatum ē i precedenti solutione et ideo dedu-
ctio sco. vlterior deficit in eo q̄ ex dictis augusti-
ni presupponit ibi eē aliquā eē distictionē vbi nul
Ad tertiuȝ la ē nec ibi sequitū ex dictis aliqua eē. ¶ Ad.3. cuȝ
dr̄ q̄ pm̄ū presuppositū habet realiter et non per
actum intellectus entitatē cōmunicabilē si illud
intelligatur trāssumptiue illud non ē verum si in
transitiue vt sit sensus pater ē entitas cōmunica-
bilis scilicet deitas verum ē sic etiam pater habȝ
deitatem nō cōmunicabilem intelligendo hoc in-
transitiue. i. ē entitas incōmunicabilis. s. paterni
tas sed cuȝ vlterius sumit q̄ non ē aliqua entitas
cōmunicabilis et alia entitas incōmunicabilis ni
si sit aliqua distinctio conceditur sed non est ita in
proposito de deitate et paternitate q̄ sit alia et a-
lia dico enim q̄ ibi est entitas cōmunicabilis ꝛ en
titas icōmunicabilis sicut videtur di.4. ¶ Dicea
non intendebat scotus vt faceret l ly alia cum di-
cit et alia entitas icōmunicabilis sed sufficit sibi

ꝙ non est aliqua entitas realiter cōmunicabilis ante omnē actum intellectus et entitas simpliciē incōmunicabilis nisi sit ibi aliqua distictio āte omnē actum intellectus inter hanc entitatem et illā nego sed sufficit vel ꝙ sit distinctio īter hanc ⁊ istā vel ꝙ hec et ista sint res distincte sic ꝙ hic sit vna istarum distinctarum et ista nō sit vna istaruꝫ sicut paternitas et deitas sunt pater et filius distincti et deitas ē vnus illoruꝫ scilicet filiꝰ et paternitas nō ē. ¶ Ad primā cōfirmationē oīam conceditur

Ad primā. maior ⁊ minor ⁊ conceditur etiā ꝙ proprietas patria et deitas nō sunt oībus modis iuicē idem ex natura rei quia nō cōuertitur nec adequate quia cum ex natura rei sit deitas plura ꝙ̄ pater. Sed ex hoc nō sequitur vltra sicut iste arguēdo supponit igitur inter deitatem et patrē ē aliquis modus nō ydētitatis vel distinctionis quia pīis modum aliquē ydētitatis negat. Secunda modum aliquē non ydētitatis cōfirmat. exēplum tu nō es oībus coloribꝰ coloratus igitur tu es aliquo colore nō coloratus quia aīs ē verum ⁊ ꝯñs falsum igitur includit contradictionē. ¶ Ad secundā cō-

Ad secūdā firmationē dicitꝰ ꝙ subā istarū propositionū essētia eī pater filius nō ē pater nō supponunt pro eodem oībus modis ex natura rei ymo pro nullo eodem ibi supponunt vt superius declaraui ī primo dubio secundi articuli nec etiā supponunt pro distinctis ex natura rei sed sufficit ꝙ hic et ille sint res distincte modo prius dicto cum quo etiā stat ꝙ hec ⁊ ille sint perfecte idem licet nō cōuertibiliter aut synonime. ¶ Ex eadem patet ad tertiam cōfirmationē posset etiā dici iuxta prius notatuꝫ ꝙ ī vtraqꝫ subiectum supponit pro eodem ꝙ ē res distincte ¶ Quintum dubium cōtra cōclusionē qn-

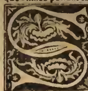
5. dubium. tā quia videtur ꝙ essentia et proprietas personalis ī eadē persona distinguntur formaliter quia sequitur hoc ē et illud ē et hoc nō ē illud igitur distinguntur ab illo igitur eodēmodo sequitur essētia ē et paternitas ē ⁊ essētia nō est formaliter paternitas igitur essētia distinguitur vel differt formaliter a paternitate et vltra igitur essētia ⁊ paternitas differunt formaliter. Dicendum ꝙ nō est simile nā per istā hoc nō ē formaliter illud nō notatur ꝙ hoc nō sit illud sꝫ ꝙ nō sit taliter puta nō per se primomodo sicut istud sed per cōsequēs cū dicitur hoc distinguitur formaliter ab isto denotatur ꝙ hoc distinguitur ab isto et per cōsequens nō sit illud et per hoc ꝙ formatur distinguatur ab isto. i. per se primomodo formaliter ei nō ē determinatio distrahens nec diminuens. ¶ Sextum dubium contra septimā cōclusionem que dixit ꝙ deitas et proprietas personalis idē sunt formaliter

6. dubium quia nulla passio alicuius superioris predicatur per se primomodo de aliquo per se inferiori ad tale superius sed idem et diuersum sunt passiones entis et deitas et paternitas per se cōtinētur sub ente igitur essentia et paternitas nō sunt formaliter per se et primomodo idem Dicendum ꝙ nō est dictum ꝙ sunt formaliter idem eo ꝙ predicatum postpositum copule appellat suā formā sed ꝙ idē sunt formaliē ¶ Septimū dubium contra octauaꝫ cōclusionē di. ꝙ deitas nō est per se primomodo a-

7. dubium liqua persona diuina quia animal per se ē homo igitur deitas per se est pater cōsequētia patꝫ ꝑ te quia deitas ē cōmunis ad patrē realiter sicut animal ad hominē intētionaliter antecedens probatur quia hec animal demōstrando fortē per se est homo arguitur ab inferiori ad superius ¶ Respōdetur ꝙ non est simile qꝛ subiectum huius deitas est a in isto sensu supponit nec natum est supponere pro patre sicut facit ad sensum priorem sumpto subiecto. ¶ Octauum dubium est contra nonā cō- .8. du.

clusionē dicentē ꝙ deitas non ē oībus modis eadē psōe qbꝰ sibi ipī qꝛ si deitas ñ essꝫ hec psōa tñ deitas eēt sibi eadē oībꝰ modis qbꝰ ipsa sibi ipsi sꝫ nihil decrescit huic ydētitati ex hoc ꝙ simul eque perfecte deitas sit eadem alteri persone igitur. Probatur hoc videtur dare oppositum aliorum ꝙ ibi sit aliquis modus nō ydētitatis quod tu negasti Dicendum ē ꝙ aīs istius conditionalis includit contradictionē et ideo vtrāqꝫ partē contradictionis infert detur igitur ista maior ꝯditionalis sed minor tunc neganda est sed quia eo ipso ꝙ deitas de facto ē tres persone et persona non ē tres persone deitas ē realiter cōmunis huic persone ⁊ alijs et per cōsequēs eo ipso repugnātia ē ꝙ ipsa conuertitur sic eadē huic persone. ¶ Ad primum

Ad primū. argumētum principale respondet prius in alia qōne di. 6. et partim etiā patet ad illud ex solutione principalis dubij et plus patebit vbi soluetur iste palogismus et alij in proxima questione. ¶ Ad secundum patebit questione septima quam ponā in presenti di. pro. di 36. ¶ Nota circa septimum dubiū ꝙ ista nō ē per se primomodo animal est homo nec etiā ista hoc animal ē homo et si daretur ꝙ ita per se hoc aīal ē homo non tamen sequitur ꝙ ista sit per se animal ē homo quia nō oportet si predicatum dicitur per se de aliquo termino ꝙ idē predicatum dicatur per se de quolibꝫ superiori ad talem terminum et sic patet ꝙ instātia non procedit in sensu cōposito si autem intelligas istam animal per se ē homo in sensu diuiso sicut iacet concedo eam et eodem modo istam deitas per se ē pater sicut istam albuꝫ per se edificat que omnes possunt expositione concludit.

Secundo quero p di. 4 primi vtrum deus genuerit deum Videtur ꝙ nō Aliquis deꝰ nō genuit deū et nō ē nisi vnus deus igitur nullus deus genuit deum maior patet quia aliquis deus qui ē pater filius et s. s. vt patet in textu sed deꝰ qui ē pater et filius et. s. s. non genuit deum quia subiectum huius nō potest vere hic supponere nisi pro deitate et deitas nō genuit deum. ¶ Confirmatur ista maior quia iste deus demonstrato filio vel. s. s. nō genuit deum igitur Probatur pater generat filiū igitur distinguitur a filio per illud mediū quia nihil generat se igitur pari ratiōe sequitur deus generat deum igitur distinguitur a deo iteꝫ sicut aꝫ in lfa vel genuit se deum vel alium deum ¶ Ad oppositum pater genuit filium igitur deus deum cōsequētia tenet quia vterqꝫ ē deus. ¶ In ista questione primo volo respondere ad. q. et ad argumenta principalia. secundo inquirere modū soluendi paralogismos circa materiam trinitatis de quo dico breuiter ꝙ sic sicut sufficienter. Probatur per Ma. 4 di. hic tamen pōt inquiri de varia suppositiōe et significatione istorum ter-

minorum deitas deus. ¶ Sed o͞ra d1.4. primi de hoc prosequit satis apte. ¶ Ad primum argumentum de hac negatiua de⁹ non genuit deuz videtur ꝯtra in ⁊ etiã p augustinũ di 4 ⁊. q. prima ⁊ michi cum eis q͞ eũdo ad proprietatẽ sermonis ita esset ista vera deus nõ generat deũ sumendo subiectuz pro filio vel. ss. sicut ista ꝓ patre deus generat deũ ⁊ ita dicendum est de istis deus nõ ẽ pater de⁹ non est filius tñ vt ipsi exprimunt in sentẽtia ꝗrũ ẽ ex vsus accommodatione sic nulla istarũ est cõceden da qꝛ idem sens⁹ recipitur p hereticos ꝓ simplicibus fallendis in istis ꝓpositionib⁹ deus non generat ⁊ nullus deus generat deus non est pr ⁊ null⁹ deus est pater. ¶ Exemplũ augustini ad hoc est vt sequitur si quereret an columba fuit ĩ archa noe et diceretur q͞ columba nõ fuit ibi intelligeret q͞ nulla colũba fuit ibi nõ quidẽ ad ꝓprietatem sermonis eũdo sed ad vsus accõmodationẽ patet igitur ad argumentũ q͞ vsus non recipit maiorẽ pro pter causã iam dictam. ¶ Contra ista stat argumẽtum sumpta maiori ad ꝓprietatẽ sermonis qꝛ sic esset vera ⁊ de minori non ẽ dubiũ igit sequit conclusio ¶ Respondetur negando discursũ qꝛ ly de⁹ in maiori ⁊ in cõclusione stat notionaliter in minori vero essẽtialiter qꝛ aliás esset falsa sicut ista nõ est nisi vnicum suppositum vel habens deitatẽ: et ideo discursus iste equiualet isti aliquod suppositum diuinum non genuit deum et non est nisi vnica deitas igitur nullum suppositum diuinum genuit deum quem discursum constat non valere.

¶ Ad secundum conceditur prima consequentia sꝫ negatur secunda licet enim ista sit bona sor. generat platonem igitur sortes distinguitur a platone non tamen ista homo generat hominem igitur distinguitur ab homine. ¶ Ad tertiũ respondet ma. q͞ non sequitur igitur genuit se deum vel aliuz de um causa est quia per istam deus genuit alium deum sancti intelligunt q͞ deus genuit aliquem habentem aliam deitatem propter hereticos ne illi deciperent simplices. ¶ Si autem apud aliquem nota alietatis conciperetur exercere suum significatum non circa deitatem sed tantum circa suppositum habens deitatem in ista deus genuit alium deum ita q͞ esset sensus deus genuit alium habentem deitatem vel aliud suppositum deitatis vel alium qui est deus intellectus eius non esset malus licet vsus loquendi sanctorum non recipiat illum sensum in dictis suis propter causam predictam. ¶ In creaturis autem nõ video q͞ similis cõsequentia esset negãda dices si de⁹ generat deum cum tamen sit vnus deus igitur de⁹ generat ⁊ generatur ꝯñs est falsum qꝛ si in cõsequẽte ly de⁹ supponit essentialiter siue simpliciter iuxta modũ aliorum loquẽdi ꝓ deitate patet quod ẽ falsum qꝛ deitas nec generat nec generatur sed etiaz supponit personaliter pro aliquo supposito diuino iterum falsum est quia nullum tale generat ⁊ generatur. ¶ Respondetur negando consequentiã accipiẽdo ꝯñs copulatim sed bene verũ esset cõsequens copulatiue. Dices de⁹ est pater et fi. ⁊. ss. quia deus est trinitas sicut patet in textu di. 4. igitur deus ẽ generans est genitus igitur deus generat et generatur quia omne verbum tale exponitur p suũ participium et hoc verum est ⁊ econtra licet aliqui negant cõsequentiã in quibusdam a verbo ad suum participium. sicut non sequit scd̃m eos ⁊ ꝓbabilit in hoc dicunt cesar depingit igitur cesar est depictus cesar intelligit igit cesar est intellect⁹ vel intellectũ antixp̃s põt esse igitur antixp̃s est potens esse et sic de similibus et tamen ecõuerso nunq̃ videtur esse instãtia nisi detur in proposito. ¶ Respõdetur distinguendo primũ ꝯñs. s. istam deus est generans et genit⁹ qꝛ si ly generans ⁊ ly genitus accipiuntur ibi adiectiue ita vt ibi sit ꝓdicatio formalis seu per inherentiã tunc negat prima consequentia si autem accipitur substantiue ita vt ibi sit ꝓdicatio formalis seu per inherentiam tunc negatur prima consequentia. si autem accipitur substantiue vt autẽ ibi sit predicatio ydemptifica solum conceditur prima consequentia et negatur secunda cõsequẽtia nec tñ debite arguitur per regulam predictam de verbis et suis participiis eo q͞ participia vere participialiter accepta adiectiue sumuntur in propositione sicut sua verba. Nota q͞ iste terminus deus qualitercunq̃ supponat in propositione saltem significatiue semper supponit tam pro essentia q̃ pro qualibet persona sed quando supponit simpliciter siue essentialiter vt alii dicunt tunc sibi correspondet conceptus absolutus .i. deitas. ¶ Sed quando supponit personaliter correspondet sibi conceptus predictus determinatus per conceptum alicuius proprietatis ꝑsonalis ita q͞ aggregatum ex illis duobus conceptibus significat deitatem que est pater generãs vel que est filius genitus vel que est spiritus sanctus procedens ab vtroq̃ vel potest dici q͞ quando sumitur personaliter sibi correspõdet vnus cõceptus personalis vel notionalis et tunc vlterius de illis conceptibus. ¶ Dicenduz est q͞ suppositio simplex vt essẽtialis cõceptus ĩ diuinis ẽ acceptio illi⁹ in ꝓpositione respectu alicui⁹ ꝓdicati ꝓ suo significato absolute ⁊ scd̃m se ꝑsonalis vero ẽ acceptõ eiusdẽ ĩ ꝓpositiõe equiualens termino ꝑsonali vel notionali q͞ fieri põt manẽte ꝓcise eodẽ conceptu quo aliqs sic vtit ad placitũ in ꝓpositione. ¶ Item scd̃m aliquos bene cõcedit q͞ in ista deus genuit deũ subiectũ supponit ꝓ ꝑsona ⁊ nõ ꝓ essentia licet tñ essentia sit res ꝓ qua supponit quia ex parte rei sic ẽ q͞ pater generat ⁊ q͞ essentia nõ generat igit licet pater ⁊ essentia sint idẽ nec tñ cõuertibiliter nec omodo idẽ qꝛ essẽtia ẽ eadẽ sibi ipsi vel pater sibi ipsi igitur nõ est icõueniẽs q͞ aliquis termin⁹ supponat ꝓ patre ⁊ nõ ꝓ essentia et ecõuerso. ¶ Scd̃s articul⁹ de solutiõe paralogismorũ q̃ solẽt fieri ĩ diuinis ⁊ sit pm⁹ hec essẽtia diuia est filius hec essẽtia diuina ẽ p̃nitas diuina igit paternitas diuina ẽ fili⁹ vel negatiue sic hec essẽtia ẽ fili⁹ hec p̃nitas nõ ẽ fili⁹ igr hec p̃nitas non ẽ essẽtia. ¶ Itẽ ĩ vniuersalib⁹ affirmatiue oĩs essẽtia dia ẽ fili⁹ oĩs p̃nitas diuia ẽ essẽtia diuia igr oĩs p̃nitas dia ẽ fili⁹ vel negatiue sic oĩs essentia dia ẽ fili⁹ nulla p̃nitas dia ẽ fili⁹ igr nlla p̃nitas dia ẽ essẽtia dia. ¶ Itẽ posset argui cũ v̾bo adiectiuo sic iste pr̃ gñat iste pr̃ ẽ hec essẽtia diua igit hec essẽtia diuia gñat vel negatiue sic iste pr̃ generat hec essentia nõ gñat igit hec essẽtia nõ ẽ iste pr̃. Itẽ affirmatiue sic oĩs pr̃ ĩ diuis gñat oĩs essentia diuina ẽ pater igitur oĩs essentia diuina generat: vel negatiue sic omis pr̃ in diuinis generat nulla essentia in diuinis generat igitur nulla essentia in diuinis est pater. ¶ Et sicut argutum est in illis de actu exercito sic argui potest in illis

2. articulꝰ vbi ponit aliq paralogismi q̃ solẽt fieri in diuinis.

de actu signato sic de hac essentia verificatur q est filius hec essentia ē pater igit de patre verificat q est filius vel negatiue de hoc patre verificatur q generat de hac essentia non verificatur q generat igitur hec essentia nō est pater. ¶ Et in vniuersalib⁹ argui pōt affirmatiue ꝛ negatiue ꝓpositionaliter sicut p₃⁹ i illis de actu excercito. Item in illis de actu excercito in plurali nūero posset sic argui pater generat ꝛ fili⁹ generat ꝛ pater ꝛ fili⁹ sūt idem igit idem generat ꝛ generatur vel sic vt supra tactū est i primo dubio precedētis questionis in actu signato de essentia ꝛ de patre verificantur cōtradictoria vel sic de patre ꝛ filio verificantur cōtradictoria filius ꝛ pater sunt idem vel pater ꝛ filius sunt deitas igitur de eodem verificantur contradictoria vel sic in alia forma negatiue pro nullo eodem verificantur simul contradictoria ꝓ paternitate ꝛ essentia verificant cōtradictoria similiter ꝓ patre ꝛ filio verificantur contradictoria igitur pater ꝛ essentia non sunt idē similit igitur pr̄ ꝛ filius non sūt idē. Circa istos ꝛ similes paralogismos soluendos primo ponā cōclusiones negatiuas aliquas et affirmatiuas circa artem aliorum ꝛ in sequenti questiōe ponā vias ꝛ artem cui plus assentio. hic primo videndū est an regula anselmi de hoc sufficiat cōiter allegata omnia sūt vnam vbi non obuiat relatiōis oppositio. Uerba aūt ei⁹ de processione. s. sunt ista sic igit hui⁹ vnitatis ꝛ huius relationis cōe se contēperāt vt nec pluralitas q̄ sequit relationē trāsiet ad ea in quibus predicte vnitatis simplicitas sonat vnitatem nec vnitas cohibeat pluralitatem vbi eadē relatio signatur quaten⁹ nec vnitas amittat aliqū suum ꝯñs vbi nō obuiat aliqua relationis oppositō nec relatio perdat qd̄ suum ē nisi vbi obsistat vnitas inseparabilis. Uult dicere q ex essentiali vnitate non posset inferri ꝯñs quod repugnat personarum pluralitati nec ecōtra ex pluralitate psonaru₃ q repugnat vnitati essētiali deitatis ꝛ psonarum in deitate dicēdū ē q sic quo ad hoc vt sciamus circa materiā vnitatis dei ꝛ distictiōis psonarū discernere paralogismū a sillogismo nō aūt ad assignandū quis defectus sit in tali paralogismo vt plane videatur q̄ sit causa apparentie ꝛ non existētie. p istā eni artē bene scio q non seqtur iste pater generat iste pr̄ est essentia igit essentia generat qr per regulā anselmi p̄dictam cōstat q nihil possum bene cōcludere de essentia ex actu psonali q tollat vnitatē ꝛ indistictionē vel indiuisionē in essentia generare aūt infert eā rem q̄ generat distingui a genito nihil eni seipm gignit. Eodē modo si sic argueretur pater distinguit a filio sed hec essētia est pater igitur hec essētia distinguit a filio. similiter arguit sic hec essētia est indistincta a filio hec essentia ē pater igit pater ē indistinct⁹ a filio hec igitur ars supponenda ē sicut vera ꝛ bona ꝓ defectu sciēdo. Et si dicat q ars ista deficiat i isto paralogismo hec essētia ē s. hec essentia ē pater igit pater ē. s. hic eni non obuiat relatiōis oppositō. quia paternitas non est relatio ad. s. Respondetur q vtiq₃ obuiat relationis oppositio: quia pr̄ seu paternitas realiter seu formalit est spiratio actiua. ¶ Sed q̄ posset eē q̄rēdū quare deficit talis sillogismus sufficit ne dicere q in talib⁹ nō ē vnitas medij ꝛ ideo sit fallacia accidentis sicut dicit Cāpsale ꝛ okam i suis responsionib⁹ ordinariis vide

Argumenta canonis q i palogismis circa dīa non sit fallacia accidētis ex variatiōe medij.

tur q sic nā hec essentia ē tres res abiuicem distincte. s. tres persone igitur ei⁹ vnitas nō sufficit ad concludendū extremū de extremo. ¶ Sed cōtra arguit Cāpsale arti. 4. hui⁹. q. ꝛ de hac materia q̄stio itelligat vbicū₃ quotauero eū post i hac q̄stione p̄mo sic nisi vnitas essētie sufficiat ad bonū sillogismum esset diuina essētia quasi triplicata in tribus psonis q₂ nō esset in diuinis psonis eadem tali ydēptitate qualis reqrit esse in re. ad hoc q concept⁹ isti⁹ rei sit mediū sillogismi nō peccaret per variationē medij ꝛ p ꝯñs ipa essentia esset in psonis diuersis diuersificata ꝛ multiplicata multiplicatiōe opposita illi vnitati ꝛ ydemptitati sed ꝯñs ē fa. sū q₂ si dicat sic triplicata tunc ē triplex deus q ē icōueniens. ¶ Secundo sic deitas psonarū aut ē vna ꝛ eadē tanta vnitate ꝛ ydēptitate essentiali quanta hec essentia hui⁹ angeli sibi ipi vl̄ nō: si sic cū essentia illi⁹ angeli sit tanta vnitate et ydemptitate eadē sibi ipi q̄ respectu quorūcū₃ p̄dicatoꝝ su⁹ cōcept⁹ nat⁹ est eē mediu₃ boni sillogismi in quo nō sit variatio medij seqtur q multo forti⁹ sic erit in ꝓposito si dr̄ q non igit est aliqua diuersitas opposita illi vnitati vel saltē min⁹ repugnabit sibi ipsi talis diuersitas q̄ essentie illi⁹ angeli. ¶ Tertio ista vnitas sufficit ad contradictionem ꝛ tn̄ ad contradictionē reqritur maxima vnitas rei significate cū contradictio sit oppositō vni⁹ ꝛ eiusdē rei ꝛ scdm idē ꝛ eodēmō ista aut contradicūt hec essentia ē demonstrādo essentiā pris hec essentia nō est demonstrando essētiam filij igr̄ ꝛc. ¶ Quarto sic idē penit⁹ est medium in sillogismo in quo obuiat relatiōis opppositō ꝛ in sillogismo in quo non obuiat relatiōis oppositō igit non plus ē variatio medij in vno q̄ i alio q₂ si ē similis vnitas medij vtrobi₃ similis est variatio vel non variatio vtrobi₃. antecedens patet in istis sillogismis. hec essentia est deitas. hec essentia est paternitas. igitur paternitas est deitas. ¶ Alius est iste hec essentia est paternitas hec essentia est filiatio. igitur filiatio est paternitas in quibus patet q penitus idem est medium. ¶ Apparet mihi q quo ad multos paralogismos soluendos in hac materia ista causa est bona et sufficiens vtpote si arguitur sic hec essentia est pater hec essentia est filius igitur filius ē pater communitas enim medij termini que communitas ex hoc prouenit q deitas realiter communis ē patri et filio obstat ne possit concludi extremum de extremo non plus q̄ hic vbi est sola communitas sig̃ti homo est sortes homo est plato ¶ Et probatur secundum philosophum medio existente sufficienter hoc ad necesse est extrema coniungi. ¶ Contra non est simile quia in exemplo adducto medius termin⁹ supponit pro alio et alio sed in nostro proposito medius terminus supponit pro eodem indeterminato et indiuisibili. Probatur arguit Campsale q₂ q̄rumcun₃ in proposito obuiet relationis oppositō tamen non est ibi plus variatio medij q̄ i alio sillogismo in quo non obuiat relationis oppositō quia subiectum premissarum eque significat eandem rem et pro eadem supponit hic et ibi igitur oportet aliam viam dare quare bonitas sillogismi impediatur. Item q essentia sit tres res realiter distincte hoc non arguit ibi variationem medij quia non tollit quin subiectum maioris et minoris eque signat eandem essentiam sicut

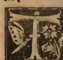
in optimo sillogismo expositorio igitur. ¶ Ad primum istorũ dicendũ est q dato q medi⁹ terminus in premissis vtrobiq pro eodẽ supponeret dũ modo illud pro quo supponeret l vtraq premissarũ esset cõe ad illa pro quibus sumuntur maior et minor extremitas nihilominus esset ibi fallacia accidentis et cõsequenter nullo enim mõ posset ex vnitate aliquorum inter se distinctorũ in quodã cõi siue realiter sicut est in proposito et sicut esset scdm platonicos de essentia communi zc. siue cõitate signi vt patet in exemplo adducto argui vnitas illorũ distinctorum inter se vnde fallatia accidentis vt dicit burle⁹ bene fit sine variatione mediũ propter variationẽ minoris extremitatis in minori et conclusione. Et hic dico q in proposito non variatur medium sed nõ infertur cõclusio nata inferri ex pmissis eo q ydẽptitas aliquorum in re cõi nõ sufficit ad cõcludendũ eorũ ydemptitatem inter se. ¶ Et ideo dicunt talem non esse sufficientem vnitatẽ in medio ad hoc concludendum ex eo q ista vnitas est cois ex parte rei ad illa q in re distinguuntur inter se licet nõ, distinguunt ab isto cõi a parte rei per idẽ patet ad scdm et ad tertium. ¶ Ad argumenta principalia huius dubitatiõis dr q vnitas essentie sufficit ad bonum sillogismum quia premisse aliquam conclusionem inferre possunt sed non istã q ibi infertur sic arguendo hec essentia est filius hec essẽtia ẽ pater igitur pater est filius sed istam igit aliquid quod ẽ pater est filius et cum arguitur q aliẽ esset essentia in personis quasi triplicata dicendũ q non sequitur sed sufficit q sit trina sicut canit ecclesia quia tunc erit cõmunis realiter ad ista extrema et per cõsequens ex vnitate mediũ ad ista nõ sequitur earum ydemptitas mutua et hoc q medium non est sufficienter hoc aliquid propium sz cõmune. ¶ Ad scdm per idẽ licet ibi sit tanta vnitas essentialis ymo in infinitũ maior essentie diuine ad seipsam cũ ipsa est trina personaliter nõ sit hec natura angelica. per idem patet ad tertiũ et quartũ vlterius. Tamen addo q pdicta ars soluendi de cõitate reali mediũ non ẽ vniuersaliter sufficiens ad soluendũ paralogismos circa materiam istam nõ enim sequitur iste pater generat iste pater ẽ deitas ergo deitas generat et tamen mediũ non ẽ cõmune ad aliqua q ibi realiter distinguunt sicut nec hic omne illud quod est pater est pater omẽ illud qd est deitas est illud quod est pater igitur omne illud quod ẽ deitas ẽ pater. ¶ Item illa ars quasi in omnib⁹ paralogismis ex vniuersalibus et multis aliis non iuuat. ¶ Secundum dubium an suffi-

2. dubium. ciat ars soluendi de nõ ydemptitate formali. verbi grã iste pr non est filius iste pr est deitas igr deitas non est filius an sufficiat dicere q hec conclusio non sequitur sed hec igitur deitas nõ p se vel non formaliter est filius. Respondetur q non quia talis illatio ẽ olno ipertinens sicut si quererẽ. an sor. esset albus et tu responderes q nõ esset necessario albus. ¶ Itẽ arguit Campsale vel tu sumis formalit a forma pro vt distinguit contra materialiter sicut dicimus q statua est formaliter ymago cesaris sed materialiter est linea quia in diuinis non est distinctio per materiam et formam aut ly formaliter significat in propositione q ibi quedam distinctio vel nõ ydemptitas extra aiam inter paternitatem et essentiam propter quam nõ teneat sillogismus et hoc non quia illa distinctio vel nõ ydẽptitas diminueret a summa simplicitate vel ly forma est sincathegoreuma cõpositionis idem cũ hoc sincathegoreumatice per se pmo mõ et tũc illa ars non sufficit qz argumenta talia non concurrũt de perseitate propositionu per se primo modo sed absolute de nuda veritate sine tali modificatione sicut nec premisse sic modificantur. Item per hoc nõ soluerentur tales paralogismi. ¶ Arguitur enim sic hec paternitas distinguitur realiter a filio hec paternitas est realiter hec essentia igit hec essentia distinguitur realiter a filio. ¶ Itẽ ly formalit non ponitur in aliqua premissarum igitur non debet intrare conclusionem. ¶ Tertium dubium an 3. dubium. sufficiat soluere hmõi paralogismos exponendo diuersimode propositiones p vniuersalis et particulariter. verbi gratia hec essentia ẽ filius hec essentia est de⁹ si hec enim simpliciter postposita exponit per vniuersalem vt sit sensus hec essentia .i. oẽ quod est hec essentia zc. falsa est si per particularem vera est. Dico q licet ista via proprie accedat ad veritatem non tñ sufficit q nunq debet verum exponi per falsum sed ista hec deitas est filius verissima est et in professione fidei superius recitata igitur non est exponenda per falsam quia regula est q si exponens est falsa exposita erit falsa licet non oporteat econuerso. ¶ Item multi paralogismi sic non possunt solui. verbi gratia omne illud quod est pater est pater: omne illud quod est filius est illud quod est pater igitur omẽ illud quod est filius est pater conclusio est falsa quia fili⁹ nõ est pater. ¶ Quartum dubium an sufficiat quasdam propositiones in fide concesses exponere de 4. dubium ydemptitate essentiali et quasdam de distinctiõe personali. Videtur q sic quia sic arguẽdo hec essentia est pater hec essentia est filius exponendo vtrumq de ydemptitate essentiali sic hec essentia est idem patri essentialiter hec essentia est idem filio essentialiter si inferatur igitur filius est idẽ essentialiter patri sumpto ly idem substantiue cõclusio est vera. ¶ Apparet michi q non sufficit q iste discursus non valet omnis pater in diuinis est deitas igitur deitas distinguitur personaliter a filio nec sequitur omnis deitas est eadem personaliter filio omnis paternitas in diuinis est deitas igitur paternitas in diuinis est personaliter eadem filio. ¶ Item ista nullo modo est vera pater in diuinis est filius nec in aliquo sensu admittitur a sanctis vel a schola et tamen si posset exponi per patrem esse idem essentialiter filio haberet sensũ verũ. Probatur sequitur. a. est. b. vel deitas ẽ paternitas igitur est essentialiter idem sed non conuertibiliter quia non sequitur pater est idem essentialiter filio igitur pater est filius igitur propter concessionem istius pater est idem essentialiter filio non est ista concedenda pater est filius.

¶ Similiter sequitur. a. non est idem. b. igitur. a. non est. b. et non conuertibiliter quia tunc sequeretur pater non ẽ filius igitur nec ẽ idem filio cõsequens est contra decretum patet igitur q aliud significant propositiones cum modificatione tali et aliud sine ea igitur bonus sillogismus et regulatus in istis non propter hoc infert bonitatem sillogismi in istis et per consequens secunde non exponunt primas. ¶ Quintum dubiũ an ista ars 5. dubium quam dat vnus doctor iam existens sit bona. s. q hec propositio essentia non generat potest duplicit

exponi vno mō. i. essentia ē res q̄ non generat ⁊ sic
est falsa ex capitulo dānamus q̄ essentia ē pater
qui generat. ¶ Alio mō sic essētia non generat. i.
ista res vt essentia nō generat sed vt est pater: simi
liter cū arguit̄ hec essentia ē cōicabilis hec pater-
nitas nō est cōicabilis igit̄. ¶ Respōdet q̄ si minor
intelligat̄ sic q̄ hec paternitas non est ista res cōi-
cabilis falsa ē: si vō itelligat̄ sic q̄ ex hoc q̄ ē essē
tia ē cōicabilis ⁊ nō ex hoc q̄ est pr̄nitas vera est.
¶ Rn̄deo q̄ nō q̄ essentia cōis nullo mō generat
nec vt est essentia nec vt est pater q̄ ipa nullo mō
distinguitur a filio ⁊ si ipsa vt est pater generaret
filium distingueretur ab eo vt est pater sicut argu
it ma. di. quīta p̄mi ⁊ di. 4. ⁊ multis aliis locis cō
clusio falsa. Item si essentia cōis vt est pater gene
ratur igitur essentia generat cōtra decretum ɔña
patet q̄ hec modificatio vel reduplicatio vt ē pa
6. dubium ter non est determinatio distrahens vel diminuēs
igitur. ¶ Sextū dubium an sufficiat illa distinctio
de deitate singulorum vel singulis deitatis quam
tenet pigam. videtur q̄ sic inductiue q̄ si sic argu
atur in primo mō prime figure vbi maior est appa
rentis ois deitas est pater ois filius in diuinis est
deitas. igitur si maior distinguit̄ penes equiuoca
tionē eo q̄ posset fieri distributio pro singulis dei
tatis ⁊ tunc est falsa ⁊ discursus bon⁹ vel ꝓ deita
te singulorū ⁊ tunc est vera sed minor nō sumit̄ sub
ea. Exemplum patet in ista omne aial fuit i archa
noe ⁊c. ¶ Ista responsio concordat cū syrant̄. qui
distinguit ꝓpositiones hmōi per equiuocationem
eo q̄ iste terminus essentia diuina vel deitas vel
substantia diuina supponere potest singulariter ꝓ
deitate que est tres persone vel personaliter pro
hac vel ista q̄ deitas est. ¶ Et primo mō loquendo
deitas non generat nec distinguit̄ ab aliqua ꝑso-
na nec est incōicabilis ⁊ sic de similib⁹ sicut dicunt
ambo isti. ¶ Secundo modo generat et distinguit̄
⁊ est incōicabilis ⁊ sic de similibus. vnde secundū
syrant̄. in suppositione personali iste terminus dei
tas vel diuina essentia stat ꝓ tribus personis disiū
ctiue sicut iste terminus deus i hac ꝓpositione de⁹
generat ⁊ sicut etiā ista hab; tres singulares qua-
rum vnica tantū vera est. s. ista iste deus pater ge-
nerat sic ista essentia diuina generat accepto sub-
iecto personaliter habet tres singulares scilicet
hec essentia pater generat hec essentia fili⁹ gene-
rat hec essentia spiritus sanctus generat quarū
prima est vera. ¶ In suppositiōe vero simplici stat
pro natura communi tantum ita q̄ non distributi-
ue pro tribus personis et sic non habet nisi vnicā
singularem que est falsa hec ille. ¶ Ista in maiori
parte sunt vera et rationabiliter dicta tā pro eis
arguo. primo p̄ Ma. li. 3. di. 5. cap. primo post me-
dium vbi allegat augu. dicentem q̄ illa natura q̄
sēp genita emaneat ex patre naturā nr̄am sine pec
cato suscepit. ¶ Et post subdit Ma. vbi vehement̄
moueri possumus q̄ eā genitam eternaliter ex pa
tre dicit nisi forte naturā pro persona hic accipiat
non ꝓ natura trib⁹ personis cōi igitur pōt secun-
dum eum sic dupliciter sumi. ¶ Item di. 5. primi li
bri dicimus q̄ nec pater genuit diuinā essētiā ⁊c.
⁊ subdit hic laūt nole essētie itelligim⁹ diuinā na-
turā q̄ cōis ē tribus ꝑsonis per hoc renuēs q̄ alio
modo sumi possit primo ⁊ ibi ɔñter exponendo au-
ctoritatem sanctorū cōtra se q̄ dicūt naturā genera
te vel genitā esse exponit naturā ꝓ ꝑsona que est
natura. Probatur ista distinctio videt̄ bona quia
primū sensū quo ad suppositum simplicem dat de-
cretū. dicēs q̄ natura diuina nec generat ⁊c. ¶ Sʒ
secundum de suppositiōe personali videtur habe
re augustinus. hylari⁹ ⁊ ambrosius in auctorita- Richard⁹.
tibus allegatis a magistro. Item richardus. 4.
de trinitate capi. 7. nomē substātie nō tam quis q̄
quid significatur pro quid de proprietate commu
ni et illud quidē solemus accipere responsuri q̄
animal sit vel homo vel equus vel huiusmodi per
quis de proprietate singulari postq̄ constat de il-
lo de quo querimus q̄ sit homo ⁊ querimus quid
mathias vel berthold⁹ per quid interrogam⁹ vt
certificemur de qualitate substantie per quis vt
certificemur de proprietate persone. hec ille igit̄
substantia secundū eum accipi pōt ⁊ ꝓ natura cō-
muni ⁊ q̄nq̄ pro ꝑsona. Secundum hanc distinctio
nem respondere possunt q̄ ad oīa argumenta nō
solum affirmatiua sicut iam exemplificatum est. i
primo modo ꝑse sed etiā negatiua vt si sic argui
tur in. 4. prime figure nullus pater in diuinis est
filius quedam essentia diuina ē pater igitur que-
dam essentia diuina non est fili⁹ conclusio est vera
quo ad hunc intellectum. i. quedam persona diui
na que est essentia diuina non est filius. ¶ Dices p̄
Ma. cōtra istos si quedam essentia diuina non est
filius ⁊ constat q̄ quedam essentia diuina est fili⁹
igitur due sunt essentie diuine quarum vna est fili
us et alia non. dicit pigam q̄ non sequitur plus q̄ Pigam.
sint due essentie q̄ contra ma. q̄ sunt duo dii vnus
genit⁹ ⁊ alt⁹ nō. ¶ Et si dicat̄ q̄ sunt dii plures plu
ralitate personali non essentiali consimiliter vi-
deretur esse dicendum q̄ sunt plures essentie diui
ne personaliter seu pluralitate personali nō essen
tiali. ¶ Alii tñ vitāt hoc dicere ad quēcūq̄ itelle-
ctū. s. q̄ plures sint dii sicut vitat ma. ⁊ alii docto-
res cōiter ⁊ illi etiā simpliciter hn̄t hoc negare ad
quēcūq̄ sensū de essētiis lʒ ista via sit pulchre ꝓba
bilis ꝑcipue cū nola sint ad placitū ⁊ i itellectu Verba nō
nō discrepāt a vbis fidei nisi voce ten⁹ ⁊ vba non faciūt he-
faciūt heresim sʒ sēs⁹ ⁊ etiā forsan vt ꝓuisum ē au resim sʒ sen
ctoritates sāctorū plane cōtra ma. ⁊ determinatio- sus.
nem eccl̄ie scd̄m vocē reqrūt talem ɔtradictionem.
¶ Ista tñ via ē isufficiēs q̄ accepto isto ꝑalogis-
mo ois deitas ē pr̄ ois fili⁹ i diuinis ē deitas igit̄
ois fili⁹ i diuinis ē pr̄ dicet̄ q̄ maior ē falsa sūpto
subiecto ꝓ singlis deitatis scd̄m pigā vel ꝑsonalr̄
scd̄m syrāt̄. q̄ idē ē dicere ad mētē istorū sʒ vera est
ꝓ deitate singulorū ⁊ tūc minor nō subsumit̄ scd̄m
pigā. ¶ Cōtra sumo maiorē i sēsu cōcesso ⁊ mino-
rē sub ea i eodē sēsu sic ois deitas singulorū ē pat̄
ois filius est deitas singulorū ergo ois fili⁹ est pa-
ter cōclusio est falsa ⁊ premisse vere igit̄ ars ista
soluendi non est sufficiens. ¶ Quia secundū pigā
maior ē vera sed constat q̄ non plus deitas singu-
lorum est pater q̄ filius est deitas singulorū igitur
etiam minor est vera et debite sumpta in eodem
sensu sub maiore. ¶ Similiter arguit̄ cōtra syrāt̄.
ois deitas cōis trib⁹ ē pater ois filius in diuinis
est deitas cōis trib⁹ ꝑsonis igr̄ ois fili⁹ i diuinis ē
pater cōclusio falsa ⁊ premisse vere igit̄. ¶ Similr̄
ois pr̄ in diuinis generat ois deitas cōis tribus ē
pater igitur ois deitas cōis trib⁹ generat. Item
ille pater generat iste pater est essētia communis
trib⁹ igitur essentia cōis trib⁹ generat. ¶ Ex qb⁹
pʒ q̄ ꝑ suā distinctionem non soluitur difficultas

quia non potest dicere q̄ conclusio vera est subiecto conclusionis et predicato minoris supponentibus personaliter et falsa si simpliciter quia rectitudo alterum sensum tantum vt patet in argumentis predictis adhuc stat tota difficultas ꝛc.

Tertio circa distictionem trigesimam tertiaꝫ.

Quero iterum ꝓ quarta di. Utrũ sit aliqua regula vel ars per quã consequenter solui possunt paralogismi facti circa materiam trinitatis. et talibus similes. ꝛ videtur q̄ non quia si aliqua talis esset cũ rectuꝫ sit iudex sui ꝛ obliq̄ ipa esset illa ꝑ quam regulantur sillogismi perfecti q̄ seipsis sunt euidentes forme arguendi nullo alio indigẽtes vt appareãt boni scd̃m p̄m̃ primo priorum. Et iterum sillogismus est oratio in qua quibusdam positis ꝛ cõcessis necesse est aliud euenire. ¶ Sed illud dari nõ põt eo q̄ forma sillogistica videtur defficere circa materiã trinitatis sicut patet inductiue currẽdo ꝑ oẽs modos trium figurarum ꝛ per sillogismos qui videntur expositoriũ. ¶ Contra ois paralogism⁹ circa materiã trinitatis peccat i materia vel in forma si in materia fides regulat vel scriptura si i forma solui poterit
1. articul⁹. per artem soluendi sophismata talia ꝛ ꝑ regulas logicales. Hic primo respõdebo ad q̄situm. ¶ Secundo discurrã ꝑ paralogismos scd̃i articuli p̄cedẽtis. q. ¶ Tertio mouebo dubia q̄ soluã. ¶ Quo ad primũ dicẽdũ ad. q. q̄ sic ꝛ q: vt pretetigi rectũ est iudex sui ꝛ regula obliq̄ igit̃ regula ꝑ quã tenet oia discurs⁹ bon⁹ sillogistic⁹ ẽ etiã r̃la ꝛ ars ꝑtinendi defectũ in ꝓposito cuiuslibet ꝑalogismi circa materiam trinitatis. ¶ Regula aut̃ ꝑ quaꝫ ois bon⁹ sillogism⁹ tenet quo ad oẽs modos triũ figurarũ est scd̃m p̄m̃ primo priorũ dici de oi vel dici de nullo. ymo addo q̄ ꝑ hac regulã equalent etiã ꝓbantur sillogismi expositorij qui licet p̄bus aliaꝫ regulam exprimat quo ad istos videt q̄ medio existente hoc aliq̄d necesse ẽ extrema cõiũgi tñ medius terminus sit exñs hoc aliq̄d ꝛ sufficienter sumitur. ¶ Aut ꝓpri⁹ equiualet medio termino iuxta primã regulaꝫ distribuio/ q: talem infert ꝛ ex tali infert. verbi gr̃a. iste hõ currit ꝛ iste hõ disputat demõstrãdo sor. vtrobiq̄ igr̃ disputãs currit si p̄dict⁹ sillogism⁹ sit bon⁹ bñ seq̄tur iste hõ currit igr̃ oẽ q̄d ẽ iste hõ currit ꝛ ecõuerso q̄ ad p̄mã premissã ꝛ suo mõ quoad scd̃am vel da q̄ nõ erit tunc ille sillogism⁹ regulat⁹ ꝑ scd̃aꝫ r̃laꝫ nec expositori⁹ verbi gr̃a. ymaginãdo naturã humanã cõmunẽ ꝛc Dicit̃ aut̃ iste sillogism⁹ regulari ꝑ dici de oi q̄ habet p̄missas sic vniuersales ꝛ cõclusionẽ debite dispositas in modo ꝛ figura ꝛ ꝑ istam vniuersalẽ denotetur q̄ nihil esset sumere sub subiecto qui n cõueniat sibi p̄dicatũ. Et ille sillogism⁹ regulat⁹ ꝑ dici de nullo q̄ cõponitur ex p̄missis ꝛ cõclusiõe sic disponit in modo ꝛ figura q̄ p̄missar illa q̄ est vniuersalis negatiua denotet q̄ nihil sit sumere sub subiecto a quo nõ remoueatur p̄dicatũ si igit̃ capiatur vna ꝓpositio ꝓ maiori vniuersali affirmatiua vel vniuersali negatiua q̄ non hoc denotet et per ꝯña que non sit sufficient̃ vniuersalis vniuersalitate req̄sita ad regulandũ sillogismũ vel dato etiam q̄ maior sit sufficient̃ vniuersalis ad regulandum affirmationem illataꝫ sui p̄dicati de omi eo pro quo subiectũ suum distribuitur si sit affirmatiua vel illationẽ negatiuam remotiuam eiusdem p̄dicati a quolibet ꝓ quo subiectuꝫ maioris etuidem distribuit si tñ sumat̃ sub aliquid ꝓ quo subiectũ maioris nõ est distributũ nõ valet ex forma illatio predicati illi⁹ maioris de tali sub sumpto in cõclusione vel remotio p̄dicati a tali in conclusione ꝛ per ꝯñs talis illatio nõ erit ex forma regulata ꝑ dici de omni vel per dici de nullo. ¶ Ad ꝓpositum igitur dico q̄ ideo peccant omẽs paralogismi facti in hac materia. quia non regulant̃ per dici de omni vel ꝑ dici de nullo. vel q: mediuꝫ non est hoc aliq̄d. i. propriũ sed cõe extremis ꝛ hec regula ad priores reducit̃. ¶ Nec est dicendũ q̄ in diuinis defficiat forme sillogistice q: hoc esset dare infidelib⁹ occasionem in fide catholica blasphemãdi eo q̄ forma sillogistica scd̃m p̄m̃ p̄mo posteriorũ ꝛ scd̃m veritatem nullo alio indiget vt euidens fiat. tales autẽ paralogismi peccant ꝑ eum per fallatiã ꝯñtis ꝛ añcedẽtis ꝛ figure dictionis. 2. articul⁹
¶ Ad primũ igitur dicendũ q̄ ibi est fallatia añcedentis ꝛ ꝯñtis q: mediũ non est hoc aliq̄d sufficiẽter sed cõe respectu extremoꝝ quoꝝ p̄dẽptitas infert̃ in cõclusione. ¶ Aliter etiã dici põt q̄ ois sillogismus expositori⁹ tꝫ ꝑ dici de oi vel dici de nullo equalenter. ¶ Et ideo defectus assignãd⁹ i paralogismis vniuersalib⁹ valet etiam in ꝓposito. ¶ Et hec responsio est eadẽ in re p̄mc vel infertur ex illa ꝛ econtra. ¶ Sciendũ tamen q̄ licet p̄dicta cõclusio nõ sequat̃ ex premissis illis aliqua tñ sequitur. s. ista igitur idẽ q̄d est paternitas est filius vel idem p̄nitati est filius quod patet q: ex opposito contradictio hui⁹ cõclusionis vel similis ꝛ altera premissarum sequitur contradictoria alterius premisse i sillogismo euidẽter regulato ꝑ dici de nullo. sic arguẽdo nihil q̄d ẽ paternitas est fili⁹ hec essẽtia ẽ paternitas igit̃ hec essentia nõ ẽ fili⁹ ꝛ ratio bonitatis primi sillogismi hui⁹ est q: mediũ respectu illi⁹ cõclusiõis est sufficient̃ hoc aliquid q: quoddã hoc vt ita loquar ꝛ nõ cõis. extremis sꝫ cõuertibile cũ altero eodẽ nã oẽ q̄d est hec essentia ẽ illud q̄d ẽ paternitas diuina ꝛ ecõuerso similiter dici põt ad argumenta de generare vel cõicabilia vel distingui vbi gr̃a iste pr̃ generat vel est icõicabilis vel distiguit̃ a filio ille pr̃ est essẽtia igit̃ essentia generat distinguit̃ vel ẽ incõicabilis non seq̄tur sed seq̄tur igit̃ aliq̄d q̄d ẽ essẽtia generat distiguit̃ ꝛ ẽ icõicabile vel seq̄tur igit̃ essẽtia ẽ distinctũ ꝛ icõicabile neutraliter sumpto p̄dicato et tũc cõclusio ẽ vera. ¶ Ad scd̃m ꝑalogismũ dꝫ q̄ nõ regulat̃ ꝑ dici de omni vel ꝑ dici de nullo vere vel equiualenter eo q̄ p̄misse non equiualent vniuersalibus vniuersalitate sufficienti ꝓ tali cõclusiõe inferẽda qualis infert̃ sed equalẽt particularib⁹ Uerbi gratia ista hec essẽtia ẽ fili⁹ non valet istaꝫ omne quod est hec essentia diuina est filius quia hec falsa est et prima vera sed valet particulareꝫ aliquid quod est hec essentia diuina est filius vel vniuersalem que non est de omni secundum hunc modum loquendi et ideo non regulat sillogismuꝫ plus q̄ ꝑticulariũ respectu illi⁹ ꝯclusiõis illate similiter scd̃a p̄missa hec p̄nitas nõ ẽ fili⁹ nõ valet istaꝫ nihil quod est paternitas ꝛc. ¶ Alit̃ dici põt q̄ subiectũ maioris non est sufficienter hoc aliquid et singulare singularitate requisita ad regulandum sillogismum licet autẽ iste p̄misse cõclusionẽ istaꝫ

non inferant inferũt tamẽ aliquã aliã. s. istam indirectam aliquid quod est hec essentia non ẽ hec paternitas quod patet arguẽdo ex cõtradictorio huius cõclusionis ꝛc. ꝛ causa ꝓpacta est q꞉ mediũ respectu illiꝰ cõclusiõis est sufficienter hoc aliqd. ¶ Cum dictis respõsionibꝰ concordat sco. di. 2 primi. q 4. ¶ Ad primũ argumentũ principale dicit q sicut in creaturis cõmune se habet vt quale quid singulare vero vt hoc aliquid ita hec essentia cois persona habet rationẽ qualis quid ꝛ persona habet rationem huius alicuius ꝛ ideo medium in dictis sillogismis est quale quid ꝛ non hoc aliquid. ¶ Ad tertiũ paralogismuꝫ cum arguitur sic omnis essentia diuina est filius. dicendum est q ibi est figura dictionis q꞉ voce tenus est illatio ista similis illatiõi regulate per dici de omni ꝛ tñ non sic regulatur ꝛ iterũ est ibi fallacia añcedẽtia ꝛ cõsequentis.

Nota ibi vnũ calculũ circa solutionẽ paralogismum.

sicut alibi ibi arguitur ex particularibus ex quibus scdm põm nihil sequit q꞉ maior nõ est sufficienter vniuersalis nec etiã minor vniuersalitate reqsita ad bonitatẽ sillogismi iferẽtis cõclusionem vniuersalem vel etiã particularẽ de ꝓcisis terminis ꝓmissarum licet aliquã aliã ꝛc. ꝛ ideo non regulat sufficiẽter p dici de omni ꝛ hoc patet q꞉ dicẽdo omnis essentia diuina est filiꝰ multa cõtingit sumere sub subiecto qbus non conuenit predicatum vt pote pater ꝛ.ss. ¶ Similiter tñ dictinꝰ negatiue non tamen oportet nullꝰ pr est filius hec non est de nullo sufficient ad regulandum sillogismum inferentẽ ɔclusionẽ de ꝓmissis terminis premissarũ q꞉ cõtingit aliqd sumere sub subiecto a q non remouet predicatũ. s. deitatẽ cõmunẽ personis Diceres aristoteles sic exẽplificat oẽ. b. est. a. omne c. est. b. igit omẽ. c. ẽ. a. quasi diceret applicea vbi volueris ꝛ similis sillogisinꝰ erit bonꝰ cuꝰ tñ oppositum pꝫ ex premissis.

Nota hic scdm calculũ soluẽdi paralogismos i diuis.

¶ Respondet si aristoteles sciuisset aliquam rem vnã esse plures res aliter dixisset sed hoc nõ sufficit eo q platonici posuerunt quidditates cões igitur dare debuit logicam cõmunem ꝛ indifferentẽ alias non fuisset formalis propter qð dico ¶ Hic scdm verbuꝫ in quo latet calculus huiꝰ scdm primum mo iũ respondẽdi q aristoteles non semp fecit talia argumenta i talibus terminis gñalibꝰ q꞉ si vt pluries talis forma in eo inuenit a scribendũ ẽ hoc defectu translatoris vel intelligenduꝫ ẽ sicut alias exprimit se frequenter quando exẽplificat in termis gñalibꝰ habet istum modũ loquendi vel equalentem omẽ in quo. b. ei in quo. a. idem. oẽ in quo. c. ei in quo. b. idem igit omẽ in quo. c. ei in quo. a. idẽ q est dictum. omne idẽ ei quod ẽ. b. est idem ei q est. a. sed omẽ idẽ ei q est. c. est idem ei q est. b. igitur omne idem ei q est. c. est idẽ ei q est. a. vel simplicius sic omne idem. b. ẽ idẽ. a. oẽ idem. c. ẽ idem. b. igitur omne idẽ. c. est idẽ. a. ꝛ ita cõsequẽter de oibus respectu oim figurarũ et talis forma nõ capit instantiã. ¶ Et ideo vlteriꝰ esset dicendũ q vbicũq termini simplices equalent terminis talit circũlocutis valeret illatio in talibꝰ terminis simplicibꝰ sine circũlocutione ꝛ vbi non. hoc semper memoriter habito ꝓ regula q si per maiorẽ denotet q cuicũq cõueniat subiectum cõueniat ꝛ ꝓdicatuꝫ ꝛ debe ne sumat sub suo modo etiam de negatiuis.

Nota qñ ad vlem sequit exclusiua de ter

¶ Ex his patet q licet ois affirmatiua simplicit. vniuersalis et de omni inferat exclusiuam de terminis trãspositis tñ ista ɔña non valet ois essentia diuina est pater igitur tñ pater est essentia diuina q꞉ añs non ẽ simplicit vniuersale ꝛ de omni.

Nota mis trãspositis ꝛ qñ non.

¶ Ex hoc sequit correlarie q iste discursꝰ non valet licet hẽat subiectũ circũlocutũ oẽ illð qð generat generat. sꝫ ois essẽtia diuina ẽ illð qð generat igit ois essentia diuina generat q꞉ maior non ẽ sufficiẽter vniuersalis de oi cũ ipa sit vera ꝛ tñ ꝓdicatum suũ nõ ɔuenit cuilibet cui subiectũ. nã deitati cõi cõuenit subiectuꝫ cui tñ repugnat maior autẽ vniuersalis sufficienter ꝓ ista cõclusione inferenda esset hec oẽ idẽ illi qð generat generat ꝛ hec ẽ falsa per idẽ patet q iste discursꝰ nõ valet oẽ illð quod est pater ẽ pr sed ois filiꝰ in diuinis est illud quod est pr igit ois filiꝰ in diuinis est pater q꞉ subiectũ maioris pluribꝰ cõuenit q̃ ꝓdicatũ. ¶ Similiter scdm ponẽtes cõitatem realem ad indiuidua eiusdẽ speciei nõ valet iste discursꝰ oẽ illud qð distinguit a sorte distinguit a sorte sꝫ homo cõis ẽ illud quod distinguit a sorte. s. plato igitur hõ cois distinguit a sorte. ¶ Secũdus modꝰ subtilior ꝛ forte verior soluẽdi ẽ. s. cõcedere oẽs istas maiores que vident esse sufficient vniuersales et de oi ad propositũ ꝛ tamen illi paralogismi nõ regulant p dici de oi q꞉ non fiunt sub minore ꝓ quo fiebat distributio in maiore nec ꝓ quo supponebat subiectum maioris et tũc diceret q illa vniuersalis est de omni in qua subiectuꝫ ꝓ nullo supponit vel denotat ex vi sermonis supponere quin sibi cõueniat ꝓdicatũ sꝫ nõ opꝫ q cõueniat oi illi qð est res significata p subiectũ nec opꝫ q hoc denotet ꝛ scdm hoc ista ois deitas ẽ pr ẽ vniuersalis ꝛ de omi nec habet nisi vnã singularẽ hãc. s. hec deitas cois ꝛc. q̃ vera ẽ ꝛ tũc minor q̃ dicit q ois filiꝰ in diuinis ẽ deitas nõ sumit sub q꞉ lꝫ filiꝰ sit deitas ista. tñ ꝓ filio nõ supponit subiectũ maioris nec ꝓ pre nec pro alia psona. ¶ Similit dicet i aliis. vbi gra. subiectũ istiꝰ maioris oẽ illð qð ẽ pr ẽ pr nõ supponit ꝓ filio lꝫ filiꝰ sit illð qð ẽ pr maior em̃ illa ẽ vera ꝛ p ɔñs non denotatur ibi cõuenire ꝓdicatũ alicui nisi cui conuenit subiectum cuius modi non est filius nec supponit subiectum istius pro filio licet vere filio cõueniat/et tamẽ ibi distribuit ꝓ quolibꝫ pro quo supponit. cuius modi sunt deitas ꝛ spiratio actiua ꝛ oẽ in diuinis cõe tribꝰ personis. quis omne tale est pater. Sed quid si arguitur sic omẽ illud quod ẽ pater est pr oẽ illud qð est essentia ẽ illud quod est pater igit oẽ illud qð est essentia ẽ pater. ¶ Respondet q ibi fit distributio ꝓ pluribꝰ in minore q̃ in maiore quia in maiore fit distributio tñ ꝓ essentia cõi ꝛ patre ꝛ in minore pro eisdẽ et simul cum hoc pro filio ꝛ.ss. ꝛ sic non recte sumitur sub. ꝛ secundum hoc quasi daretur iste sensus maioris omne illud pro quo supponit iste terminus illud quod est pr est pater. Minor autem non denotat q ꝓ filio supponat illud subiectum sed q illud pro quo supponit nec em̃ omne illud quod est essentia nec omne illud quod est filius est illud pro quo supponit iste terminus illud quod est pater in maiore etiam posset dici q minor sumpta secundum predicationem formalem falsa esset vera tñ est secundum predicationẽ idẽpticã. ¶ Sꝫ

Nota quõ vlis infert exclusiuã

tũc nõ sufficit cũ maiore ad iferẽdũ cõclusionẽ talem sed cõtra hoc ẽ regula allegata supꝰ q vniuersalis affirmatiua infert exclusiuã de terminis trãspositis. ¶ Itẽ q illa dicitur de omni vbi nihil est sumere sub subiecto cui non cõueniat ꝓdicatũ.

¶ Ad primum conceditur ista consequentia omnis deitas est pater igitur tantum pater est deitas nec exclusiua debet exponi per istam nihil qd non ē pater ē deitas sed sic pater ē deitas ⁊ nihil aliud a patre ē deitas. ¶ Ad secundum dicendum q ista ē de omni per quā notatur q omne illud pro quo distribuitur vel supponit suum subiectum ē illud pro quo supponit suum predicatum sed non oportet quod omne quod ē idem pro quo supponit vel distribuitur subiectum q tali conueniat predicatum ole igitur sillogismus bonus regulatur per dici de omni vel de nullo vel per proprietatem termini mediū vel minoris extremitatis sufficientem

Ad. 4. paralogismum. ¶ Ad quartum paralogismum principalē dicēdū sicut ad tertium q nec sua affirmatiua ē de omni nec negatiua de nullo nec sufficiēter vniuersal respectu talis cōclusionis inferende ¶ Ad quattuor sequentes respectu verbi adiectiui dicendum ē q omnia sicut ad istos quattuor primos diceres pater generat igitur essētia generat hic ar ab inferiori ad superius affirmatiue respondetur q non debite infertur sed bene sequitur igitur essētia est res que generat nec etiā ly pater ē per se inferius ad ly essentia vt prius notatum ē. ¶ Diceres hec est falsa nihil quod ē essētia generat igitur hec ē vera essētia generat eo q contradicunt negatur q cōtradicant nec sequitur ista propositio essentia generat ē aliqua ad istā aliquid quod ē essētia ē res que generat que ē cōtradictoria priori negatiue igitur ipsa ē eius contradictoria quia nō oportet oē quod cōtradicit consequēti cōtradicē añti sicut ista nullus homo currit cōtradicit isti aliquis hō currit nō tamē isti sor. currit. Unde ista essētia generat habet se per modum singularis. ¶ Ad nonum de actu signato supposita distinctione cōmuni et sumpto subiecto maioris personaliter vel vertus materialiter pro sibi similibus supponēte personaliter ad hunc sensum idest de hoc signo hec essētia pro deitate cōmuni verificatur q sit filius verbi gratia in ista hec essētia ē filius dicēdum ē vltra per omnia sicut supra ad primum paralogismum ¶ Ad. 10. sicut ad secundum resoluendo illam de actu signato i vnā de actu exercito ¶ Ad. 11. de actu exercito i plī numero dicendum ē q illa conclusio non sequitur sed ista igitur idem ē illō qd generat et quod generatur. Unde licet secundum platonicos sor. et plato sint idē scilicet homo cōis et sor. generet et plato generetur nō tamē ille idē homo cōis generat et generatur et ideo aristoteles nōdum improbat opinionē platonis loquens adhuc indifferenter ad suā opinionē et platonicā dixit i prologo mediante q actus et omnes generationes circa singulare sunt non enī hominē medicus sanat nisi secundum accidens sed aut calliā aut socratē aut aliquid sic dictorum cui esse hōiem accidit et septimo metha. quādo non valent ydee vel quidditates cōes ad generationem per hoc i nuit quod nō oportet vt propria propriorum conueniant cōmuni saltē mediāte verbo adiectiuo. ¶ Ad. 12. dicēdum q nō sequitur illa cōclusio ista de his que significant idem verificantur contradictoria. ¶ Ad. 13. quādo ar pro nullo eodem verificantur ⁊c. negatur discursus sed bene sequitur q isti termini pater et essētia nō sunt idem eo q i minori qua dicitur de paternitate et essētia verificātur contradictoria ly paternitate et essētia supponunt materialiter pro sibi similibus supponētibus personaliter Uerbi gratia in istis propositionibus pater generat essētia nō generat si autem i minore dicitur pro patre et essētia verificantur cōtradictoria tunc sequitur illa cōclusio q pater et essētia nō sunt idem vel q pater ē aliqua res que nō est essentia vel q essētia sit aliqua res que nō ē pater et illa cōclusio disiunctiua verificatur pro tertia parte. Consimiliter respondendum ē ad oēs formas consimiles ¶ Tertius articulus Primū dubium iste termini cōuertuntur homo et idē q ē homo deus et idem quod ē deus ⁊ sic de aliis que igitur necessitas docēdi modū istū arguendi oē illud quod ē deitas vel idem deitati ⁊c. Probat sic arguendo per circūlocutionem deficit sillogismus igitur añs patet hoc omne illud quod ē generans generat deitas ē illud quod ē generās igitur deitas generat. ¶ Ad primum negatur q illi termini cōuertuntur patet quia pater i diuinis ē illud quod ē homo quia ē deus qui ē homo vl deitas que ē homo et tamen pater i diuinis nō ē homo. ¶ Ad secundum negatur maior sed secus ē sic arguendo omne illō qd generat generat ⁊c. qz tūc dicēdum ē q ista circūlocutio nō sufficit plus q terminus simplex nec illa propositio i tali discursu ē sufficienter de omi ideo oportet ista circūloqui q habeatur simpliciter vniuersalis propositio ⁊ de oī sic scilicet omne idem et q generat. generat et tunc erit simpliciter de omni sed falsa sicut ⁊ cōclusio illata et ideo generaliter dicendum ē q oportet sic circūloqui terminum mediū ad hoc q propositio sit de oī simpliciter vel regulariter de nullo et tunc nūq deficiet discursus. ¶ Secundū dubium ē contra secundum modum soluendi predictum quo dicebatur q hec ē sufficiēter vniuersalis omnis deitas ē pater quia sic tunc cōuerteret in istam omne nō pater ē non deitas quod patz falsum de filio et sp. cōsequētia tenet qr ois vniuersalis pōt conuerti per transpositionem in vniuersalē affirmatiuā de eisdem terminis infinitis sed tur enī omnis homo ē animal igitur omne nō aial ē nō hō. Probat ois vniuersal negatiua ē cōuertibil simpliciter ex primo priorū sed ista nulla deitas cōmunis tribus personis generat non ē cōuertibilis quia hec falsa nihil quod generat ē deitas et similiter ista nullum generans ē deitas Respōdetur q iste instantie multum facerent pro primo respondendi supra ad tertium paralogismum sed sustinendo secundum modum dicēdum esset q regule conuersionū nō tenent vniuersaliter nisi vbi est predicatio affirmatiua formalis seu per inherentiā nō autē vbi solummodo ē predicatio ydētifica qualiter ē in proposito et ambabus instātiis ¶ Aliter respondetur q non sunt sufficienter vniuersales ad hoc q valeat talis conuersio sicut nec sunt sufficienter vniuersales ad regulandum sillogismos de quibus dictum ē. ¶ Nota q nulla propositio in qua verbum vel nomē adiectiuum immediate et formaliter dicitur de subiecto Uerbi gratia homo ē albus homo generat ⁊c. Et idem est iudicium de participio formaliter siue de sua forma ē conuertibilis quia tale predicatum adiectiuum nominale vel verbale vel participiale nō est natum supponere in propositione ita vt possit esse subiectum propōnis si tamē ipsa talis resoluitur in aliquā propositionem vbi tale adiectiuū

3. articulus.

2. dubium.

implicite vel explicite determinas substantiuum
sibi adiunctum a parte predicati et mediāte illo
subiecto dicitur de subiecto tunc ē cōuertibil' in
tali forma patet igitur ꝙ hec nō ē cōuertibilis de
sua forma nulla essētia ē generans vel generat s;
si additur i predicato res vel ens ⁊c. tunc est con
uertibilis sed est falsa. ¶ Si vero additur ly essē-
tia dicendo nulla essētia ē essētia generans tunc
manet vera et cōuertitur in hanc veram nulla es-
sētia generās est essentia. Ex hoc patet ꝙ verbum
potest esse predicatum cum quo stat ꝙ ē nota eo;
que de altero dicuntur vel formaliter vel illatiue
etiā cōuersio per contrapositionem de qua in pri-
mo argumēto nō ē formalis vt patet in terminis
3. dubium. transcendētibus. ¶ Tertium dubium an ista cir-
cūlocutio illud quod est deitas vel cōsimilis suffi
ciat ad regulandum sillogismos i diuinis videt
ꝙ sic quia quelibet talis sufficienter ē de oī vel
de nullo eo ꝙ per quālibet talem de subiecto di-
stributo denotatur predicatum cōuenire cuilibet
cui cōuenit subiectum vel remoueri a quolibet de
quo vere dicitur subiectum vt si sic dicatur omne
illō qō ē.a.ē.b. vl' nihil qō ē.a.ē.b. ¶ Sed cōtra i
isto discursu deficit oē illud quod est pater est pa-
ter filius. ē illud quod ē pater scilicet essētia igit
filius ē pater. ¶ Item in isto omne illud quod est
tres persone ē trinitas filius ē illud quod ē tres
persone Item in isto omē illud quod generat ge
nerat. essentia diuina ē illud quod generat Dicē-
dum sustinēdo primum modum ꝙ predicta circū-
locutio nō sufficit vt probant argumēta licet quī
dā dicunt cōtrarium ⁊ cōcedāt discursus positos
ad partem oppositam sed maiores dicunt esse fal
sas mirum ē autem apud me ꝙ aliquis theolog⁹
neget maiores illas cum in qualibet earum predi
catum vere cōueniat cuilibet pro quo subiectum
supponit i tali propositione et quelibet singula-
ris sit vera vt patet inductiue etiā nullus tanct⁹
aut doctor negat talē aliquā nec etiā omnis scho
la cum sua contradictoria ē falsa. ¶ Ad argumē-
tum i oppositum dicitur ꝙ per talem propositio-
nē nō denotatur ꝙ predicatum cōueniat cuilibet
cui conuenit subiectum sed ꝙ conuenit cuilibet ꝓ
quo in ista propositione supponit subiectum vel
cautius loquēdo predicatur de subiecto vniuer-
saliter sub sua propria forma distributo ⁊ hoc suf
ficit ad veritatē propositionis habentis subiectū
distributum sed nō sufficit ad vniuersalitatem re
gulantē omnē sillogismum. ¶ Iuxta secundū mo
dum respondendi diceretur ꝙ omnes tales pro-
positiones omne illud quod ē essētia diuina ē pa
ter et omnis essētia diuina ē pater et consimiles
sunt vtibiles et sillogibiles quando minor debi-
te subsumitur scilicet pro illo ꝓ quo supponit sub
iectum seu cui cōuenit et tamē pro eo i maiori nō
supponit et eo modo ē dicēdum de sillogismis ex
4. dubium positorijs. ¶ Ex predictis patet ꝙ ista circūlocu-
tio illud quod est nō sufficit si precise ponatur ad
subiectum nec sufficit si simul apponatur tam sub
iecto ꝙ predicato vt patet sic arguendo omne illō
quod ē pater ē illud quod generat filius ē illud
quod ē pater igitur filius ē illud quod generat.
¶ Secundo dico ꝙ nec sufficit hec circūlocutio ꝙ
est illud quod ē vt patet hic omē quod ē illud qō
generat generat. filius ē illud quod generat igr
filius generat. ¶ Tertio dico ꝙ circūloquēdo tam
subiectum maioris ꝙ predicatum per ly quod est
illud quod ē nūꝙ capit instantiam sed circūlocu
tio ē nimis longa. ¶ Quarto dico ꝙ hec circūlo-
cutio sufficit illud quod ē idem patri vel illō qō
est idem ei quod ē pater ⁊c. sufficit enim circūloq
sicut fecit aristoteles aliquotiens in libro priorū
et etiam de celo et mundo ⁊ aliis locis. b. in quo
a. in quo. b. in quo. c. pro quibus capio idem. a.
idem. b. idem. c. nec capit instātiā sumpto ly idem
neutraliter. ¶ Ad argumentum principale patet
ex predictis. ¶ Ex dictis etiam soluitur illud ar-
gumentum omnis res in diuinis ē pater vel fi. vl'
.sp. trinitas ē aliqua res i diuinis igitur trinitas
est pater vel fi. vel. sp. quia si maior accipitur se-
cūdum completam vniuersalitatem falsa ē quia
tunc equiualet isti omnia res in diuinis et omnia
vel omnes res que sunt aliqua res in diuinis est
vel sunt pater vel filius vel. sp. ¶ Et si in ista aliā
res in diuinis non ē pater vel filius vel. sp. subie-
ctum accipitur correspondēter cum priori ipsa ē
eius contradictoria et ē vera quia significat ꝙ a-
liqua res in diuinis vel alique res que sunt vna
res in diuinis non ē vel nō sunt pater vel fi. vl. sp.
et hoc ē verum ¶ Si autē subiectum precise acci
pitur singulariter in limitibus suis cōmunibus
tunc nō ē contradictoria prioris ¶ Si autē i dicta
maiori nō ē vniuersalitas completa tunc negatur
discursus. Similiter negatur iste hec tri. non est
pater vel fi. vel. sp. hec trinitas ē aliqua res in di-
uinis igitur aliqua res in diuinis non est pater vl'
fi. vel. sp. intelligendo saltem conclusionem prout
subiectum eius solum accipitur singulariter se-
cundum limites suos si autē accipitur ita ample
sicut dictum ē potest concedi conclusio.

Uarto circa disti
ctionem trigesimā tertiam
Quero pro distinctione quar
ta vtrum essētia diuina ge
neret vel generetur. Videt
ꝙ sic quia iste pater gene-
rat et iste pater ē essētia di
uina igitur essentia diuina
generat. discursus patet ꝑ
anselmum de processione. sp. ca. 2 vbi ponitur nō
amittit suum cōsequens vbi nō obuiat relationis
oppositio sed inter essētiā et generare nō est oppo
sitio relationis quia tunc generare in diuinis nō
esset essētia consequens falsum. ¶ Item omne in
diuinis generans filium ē essentia igitur tantum
essentia generat filium ibi est falsum ab vniuersa
li ad exclusiuam de terminis transpositis Itē es
sentia diuina ē pater igitur ē pater filij nā predi-
cata antecedētis et cōsequētis conuertuntur igi
tur generat vel generauit et si generet quia ē pa
ter generatur pari ratione quia ē filius. ¶ Cōtra
si essētia generet filium distigueretur a filio, quē
generaret et si generaretur a patre distingueret
a patre qui eam generaret quia nulla res ē que
seipsam gignat vt sit secundum augustinum primo
de tri. ca. 1. illud ē arg. in quinta di. primi cui⁹ sē-
tentia approbatur per ecclesiam contra ioachim
et rationabiliter quia supposita fide trinitatis ꝑ
sonalis et vnitatis essentialis omnia argumēta
simul in contrarium collecta nō habent tantā eui
dentiam ad oppositum sicut vnicum magistri arg.

iam tactum ad propositum. Sed dubitatur qr vi-
detur ꝙ sancti ⁊ doctores sint in cōtrarium ⁊ ratio
ne. ¶ Ar primo per anselmum de processione. sp. c.
Ansel. 5. spm̄ sanctum nō esse de deitate patris sed de re-
latione stultissimum ē dicere. Hic duo sunt cōtra
te q. sp. ē de deitate pa. productiue scilicet ꝙ sic lo
quitur ibi et hoc erat hic ad probandum. ¶ Aliud
dicit ꝙ non est de relatione patris quia sic loqui
tur ibi et hoc etiā est contra te quia per te pater
et paternitas i diuinis sunt nomina synonima igi
tur sicut filius est de patre vel. sp. ita etiaʒ erit de
paternitate illa. ¶ Item vt supponit idem filius
vel est de subā patris vel de relatione eius nō de
relatione igitur de eius subā seu deitate ꝓbo mi
norē sic si filius esset de relatione pris filius esset
de relatione filij talem consequentiaʒ facit de. sp.
vbi verum cōcluditur sed probatio consequentie
vniformiter procedit de filio faciendo argumen-
tum sicut de. sp. consequentia enim sic ab ipso pro-
batur nulla ē relatio patris siue relatiōe filij sicut
nihil est filij relatio sine patris relatione si igitur
altera nihil est sine altera non potest aliquid dici
de relatione patris et sine relatione filij quare in
quit ipse sequitur spm̄ sanctum esse de vtraq; si ē
de vna et per consequēs si est de patre secundum
relationem erit similiter de filio secundum rela-
tionem verum nemo tam insipiens est qui hoc opi
netur hec ille. ¶ Ex hoc dupliciter arḡ vno modo dedu
cēdo cōclusionē similem de filio vbi cōclusio fal sa
erit igitur aliqua premissarum et nō nisi illa ꝙ fi
lius sit de relatione pa. igitur Alio modo ꝙ nul-
lus est tam insipiēs vt opinetur. sp. esse de relatio
ne patris et de relatione filij igitur cum quilibet
catholicus opinetur. sp. esse de patre et filio null⁹
debet eē tam insipiens vt opinetur paternitatē et
filiationē esse cōuertibiliter et synonime pr̄em et
filium cuius oppositum dixisti. ¶ Item post eodē
li. ca. 8. fateamur eudē. sp. de illius esse ita proce-
dere cuius labiorum spiritus dicitur et paulo post
¶ Si os patris intelligimus essētiam patris non
enim aliud est eius q̄ essentia eius vt sicut verbū
dn̄i est de essētia eius ita spūs oris eius non sit ni
si de ore eius. ¶ Item ca. 13 spūs sanctus est de⁹ de
deo. i. essentia. sp. est de essentia pa. que vna in tri-
bus esse intelligitur hec ille. ¶ Item ca. 11 sp. non
procedere de deitate pa. sed de paternitate nec p
diuinitatem sed per filiationem est opinio. que se
vna patenti fatuitate suffocat ꝙ si dicat aliqs da
cum dico istum procedere de deitate patris ⁊ filij
non possum ab hac deitate patris ⁊ filij separare
deitatē qm̄ vna et eadem deitas est tertium et si
de deitate patris et filij procedit de sua quoq; vi
detur procedere ad hoc iam supra me sufficienter
memini respondisse quia nulla persona ex se ipsa
esse potest hec ille. ¶ Item anselmus monol. cap.
54. dubitā an a patre et filio procedant duo amo
res An vnus partim a patre et partim a filio vel
vnus totus a singulis et idem totus a duobus si
mul. ¶ Et subdit sed huius dubitationis certitu-
do hic indubitanter cognoscitur quia nō ex eo ꝓ-
cedit in quo plures sunt pater et filius sed ex eo i
quo vnum sunt nā non ex relationibus suis q̄ plu
ra sunt ¶ Alia ei est relatio pa. alia filij sed ex ipa
sua essētia que pluralitatē nō admittit emittunt
pater et filius tātum donum hec ille. ¶ Item isti⁹
intētionis est richardus sexto de tri. ca. 22. vbi di

cit ꝙ nihil aliud est persona filij q̄ subā genita sꝫ Richard⁹.
multi temporibus nostris surrexere qui nō audēt
hoc dicere qui potius multo periculosius est con
tra sanctorum patrum auctoritatē et tot attesta-
tiones paternarum traditionum audēt negare ⁊
oībus modis cōsequātur repellere ꝙ subā gignat
subām vel sapia sapiaʒ pertinaciter negāt qd om
nes sancti affirmāt. ¶ Ad istud quod ipi dicunt
autoritatē inuenire nō possunt afferant si dicunt
aut possunt auctoritatē nō dicā plures sed saltē
vnā qui neget subām gignere subām nā ad hoc ꝙ
dicimus auctoritates multas et ipsi adducunt in
morē golie gladium quo iugulantur defferentes
ad certamē procedunt hec ille. ¶ Item arguit ca.
23. ponamus duos quorum vnus alicuius rei sciē
tiā vel alicuius artis noticiā perseipsum excogi-
tando inuenit et illam eādē scientiā alteri totā tra-
didit tunc eadem est scia q̄ in corde primi est omni
no inaccepta et i corde alterius accepta constat
tamē ꝙ scia accepta nō est inaccepta cum tamē i
accepta et accepta sint essentialiter vna quis igi
tur neget de sapia dei quod videt possibile i scia
humana. ¶ Item arguit filius habꝫ eē a patre ex
patris generatione igitur et sapere cum idē sit ei
sapere et esse. constat igitur ꝙ filia sapia vel poti⁹
filius sapia sit ex patre genita recte igitur de filio
dicitur ꝙ sit genita sapia sicut et de patre ꝙ sit sa-
piētia ingenita et tamē vtrobiq; est eadē sapiētia
nec tamē ingenita est genita nec genita est ingeni
ta. ¶ Si vero filius sit genita sapiētia est ⁊ genita
subā nec ei aliud est eius sapiētia q̄ eius subā ge
nita nec tamē ex hoc pater est substātia ingenita ⁊
fili⁹ subā genita sequit ꝙ sit alia ⁊ alia subā sꝫ alia
et alia persona. ¶ Tertio probat hoc idem sic ca.
24. resūpto primi argumenti sui casu ponat cuꝫ
hoc ꝙ nomen doctrine tam actiue q̄ passiue acci
piatur vt doctrina dicatur tam eius qui docet q̄
eius qui docetur tunc in dicto casu alia est doctri
na vnius et alia est doctrina alterius. ¶ In vno nā
q; doctrina docens est i alio doctrina discurrens
quāuis in vtroq; tam i adiscente q̄ in docente sit
vna et eadem sciētia sic i proposito sicut enī i natu
ra humana edocens sciētia et edocta scia est vna
eadēq; sapia et per cōsequēs ē vna eademq; scia
verūtamē alia ⁊ alia doctrina sic etiā i diuina na
tura sapia gignens et sapia genita est vna eadēq;
sapiētia et per cōsequēs est vna eadēq; subā. Ve-
rūtamē alia et alia persona sicut itaq; i humana
natura ex eo ꝙ vnius est scia accepta et alterius
inaccepta nec accepta dicitur inaccepta nullate-
nus sequitur ꝙ sit in eis alia et alia scia sed alia
et alia doctrina sic i natura diuina ex eo ꝙ vnius ē
subā genita alterius subā ingenita nec genita sit
ingenita nullomodo sequitur ꝙ ibi sit alia ⁊ alia
subā sed alia et alia persona ¶ Item illo modo fi
lius generaꝫ ab aliquo ente et nō ab accidēte igi
tur a subā et illa non est nisi essentia diuina igitur
filius generatur ab essentia diuina. ¶ Item i deo
est aliqua relatio genita cum relatio filij sit filius
vt patet di. 33 primi igitur in deo est aliqua enti-
tas genita consequētia tenet ab inferiori ad su-
perius et vltra igitur ibi est aliqua essentia geni
ta cum omnis entitas sit essentia Item si nulla es
sentia esset genita igitur nullum genitum esset essē
tia per cōuersionē simplicē cōsequēs est falsum.
¶ Itē si non hoc potissime esset sicut arguit Wa.

di. 5. primi q si pater generaret essētiā diuinā rela
tiue diceretur ad pa. et essꝫ genitor illius rei que
ipse est quod ē falsuꝫ cum nulla res secundum au-
gustinum seipsā generat sed hec non obstant quia
eodē mō argueretur q pf nō generat deū: qꝛ cū pf
idē sit ipse deꝰ sequitur q pater esset genitor ipi-
us rei que ipse ē. Itē sequitur hec essētia ē filius
igitur hec essentia est habēs patrē igitur hec es
sentia est genita consequētia patet quia in omni-
bus predicata antecedentis ꝛ consequētis cōuer
Ad primum tuntur et subiectum ē idem ¶ Ad primum dicen-
dum vnomodo q dicere personā patris constitui
ex deitate et relatione tāq̄ re alia a deitate ex p̄
te rei sicut quidā ponūt et tunc simul tenere. ff. de
relatione patris et non ꝺ subā stultissimū esset sꝫ
qui tenet personā eē sūme simplicē nec in ea dei-
tatem quouismodo a relatione distingui et tamē
personā esse realiter per se ꝛ primomodo relatio
nē ita q prima formalitas sit formaliter paterni-
tas si tunc dicat. ff. sic esse de relatione patris ita
sicut de patre qui precise est illa relatio et etiam
deitas nō facit stultitiam verūtamē est q. ff. nō sic
est de relatione patris vel de patre quia pater p̄-
cise est quia tunc nō esset a filio sed quia spirator
spiratio autem actiua cōmunis est patri et filio.
¶ Item quicquid sit de auctoritate sua ista ꝛalīs
ecclesie auctoritas est preponenda. ¶ Aliter possꝫ
dici q tenere personā esse in se quādā entitatē p̄-
sonalē cui nō sit intrinseca paternitas vel filiatio
sed sit vna res sibi addita qua pater referatur ad
filium sicut proportionaliter secundum quādam
opinionē vt pote pigam i creaturis pater referē
ad filium per relationē paternitatis ab eo realiē
distinctā et tunc dicere q. ff. esset de relatione pa.
et nō de subā. i. nō de fundamēto ipsius relatiōis
esset stultissimum Verbi gratia in simili articulꝰ
dānatus est dicere deū esse i gn̄e certe recte ponē
do hoc et simul cum hoc q̄ oē quod est per se i ge
nere est cōpositum hoc erroneum esset nō propter
primum sed propter secundum sic est hic propor-
tionaliter. ¶ Aliter diceretur q ponere i deo essē
tiā quasi materiā circūscriptis tamē imperfectio
nibus ne filiꝰ generetur de nihilo sicut posuit hē
ricus de gaudauo et multi aliī et dicere simul cuꝫ
hoc q. ff. sit de relatione patris et nō de subā pris
ita q ly de diceret circūstātiā cause quasi materi
alis stultissimum esset Aliter pōt dici q cum dici-
tur filius vel ff. est de subā patris vt dicunt docto
res aliqui sicut bonauētura et scotus concordāt
q ly de nō dicit circūstātiā cause materialis nec e-
tiam cause productiue ita q deitas producat filī
um vel. ff. sed ly de dicit ibi circūstātiā cōsubālita
tis filij vel. ff. cum patre et simul cū hoc originem
filū vel. ff. ab eodem patre per istum modum non
posset dici q filius vel. ff. sit de relatione patris. i.
q sit eadē relatio propria q̄ est pater vel patris.
Dicere eñ q ista sit de patris relatione et non de
deitate vel subā patris ad hunc intellectum esset
stultissimum. ¶ Ad secundum dicitur iuxta predi
cta q tenendo q proprietas personalis patris est
essentialiter paternitas seu relatio cōcedo q filiꝰ
est de relatione patris sicut de patre et non de sub
stātia patris tāq̄ de generante. ¶ Et vltra conce-
do q. ff. est ita de relatiōe filij sicut patris nec hoc
est insipientie aliqua sed fidei auctoritas ad hoc
necessitat. cōsequētia tamē anselmi nō valet quia

eque bene concluderet q filius esset de relatione
filij. ¶ Exemplum ad hoc i creaturis secundum o-
pinionē ponētium respectus ab absolutis realiē
distingui passio est effectꝰ illatioq̄ actionis ꝛ nec
actio posset esse sine passione nec econuerso saltē
naturaliter in creaturis et tamē passio nō ē a pas
sione licet sit ab actione. Sed tenendo aliquā q̄-
tuor opinionum seu modorum dicendi pretactorꝫ
tunc diceretur sicut prius Si autē diceretur q ita
vere secundum rei veritatem est realiter quelibꝫ
personalitas diuina paternitas vel filiatio vł spi
ratio actiua vel passiua sicut humanitas est effe-
ctus dei vel sicut albedo quelibet est similitudo
licet forte personalitas nō sit essentialiter et per
se primomodo relatio vel paternitas plusq̄ hūa-
nitas sit per se ꝛ primomodo effectꝰ dei vel q al-
bedo sit similitudo rei similis sicut quidā dicunt
tunc aliter glosari posset Anselmus q̄ prius qꝛ q̄
libet persōa vel personalitas diuina esset ad se et
absolute personalitas talis vel persona si tamen
vna earum puta prima esset in ordine ad secundā
relatiue paternitas et econtra secunda, in ordine
ad primam esset filiatio et ambe ad tertiam esset
spiratio actiua tunc spiratio actiua esset ad se ab
solute entitas vel proprietas cōmunis tamē pa-
tri et filio. ¶ Et tunc esset vlterius dicēdum q fi-
lius nō procedit a patre secundum hoc q ipse re-
fertur ad filium sicut nec in creaturis sed secūduꝫ
q est talis personalitas absolute sicut si dicētur
q sor. nō ē de relatione platonis patris sui sed de
sorteitate vel huiusmodi i. de natura hac singu-
lari non quia ipse ē pater sed quia ipse ē talis na
tura nata sic producē vnde ego credo q opinio cō
munis ponens essētialiter per se primo modo per
sonas relatas ortum habuit a ponēte relationes
in creaturis aliquomodo a parte rei distingui ab
absolutis quo remoto parum vel nihil necessita-
ret ponē personas diuinas essentialiter per se p̄-
momodo relatas. ¶ Ad tertiū posset dici q ly de
dicit cōsubālitatē et originē a patre per idē ad q̄r
tum et per idem ad quintū ad sextum et ad septi-
mum. ¶ Ad octauum dicēdum ē q auctoritas ri-
chardi in proposito non debet ponderari quia au
ctoritas ecclesie ē in contrariuꝫ ꝛ etiā ipsemet co
incidit sententialiter cum magistro dicēs in secū
da sua ratione supra posita nō ē aliud inquit prēꝫ
filio sapiētiam dedisse vel filio accepisse q̄ patrē
eum qui sapiētia ē generasse. ¶ Ex quo videtur
q cum ipse dicit sapiētiam vel essentiā generare
vel genitā esse ipse accipit essētiā vł sapiētiā non
pro deitate cōmuni tribus personis sed personali
ter pro hac persona vel pro illa sicut cum dicimꝰ
q deus generat vel q deus generatur. ¶ Et etiaꝫ
ad hunc sensum ma. glosat auctoritates sanctorū
vt patet in textu ideo frustra contra ma. garrulat
¶ Ad. 9. scilicet rationē richardi recepto casu q̄
possibilis ē dicēdum q nō ē eadē scientia in vno
et in alio sed alia et alia sicut nec eadem veritas
quia tamē ipse nō accepit sciam pro qualitate vel
habitu mētis eo q eadē qualitas sit non ē i diuer
sis subiectis sed potius pro ipso scito et ita cōce-
ditur q eadē ē scia huius et illius, et q scia filiꝰ
ab alio sit accepta ad istum sensum quia scilicet
hoc scitū innotescit sibi ab alio ¶ Et cū dicitur q sci
entia alterius est omnino inaccepta. negandum ē
licet eñ ab isto nō sit inaccepta, saltem p doctrinā

non tamen sequitur q non sit accepta sicut nõ se-
quitur hoc nõ videtur ab isto igitur non videtur.
¶ Ad secundam ratione eius que minus valet cõ
ceditur q filius habet esse a patre ex patris gene
ratione et etiã sapere et sapiẽtiam intransitiue lo
quẽdo .i. est sapiens vel sapiẽtia per hoc quod ge
neratur a patre. ¶ Sed ex hoc nõ sequitur q ipsa
sapiẽtia accepit eẽ per generationem vel etiã ipz
sapere et ideo nõ valet eius consequẽtia cum in-
fert q filiũ sapientia sit a patre genita nisi sumat
sapientia personaliter et nõ pro cõmuni sapiẽtia
tribus et tunc vlterior deductio nõ procedit con-
tra ma. cum enim infert q filius sit subã genita si-
cut et sapiẽtia genita si sumat subãm pro natura
qm sicut ma. facit nec ẽ verum. ¶ Si vero sumat
notionaliter nomẽ subẽ falsuz est q dicit scilicet
q subã genita nõ est subã nõ genita quia ipse non
posset hoc inferre nisi per hoc q filius non est pa-
ter qui est subã genita dato igitur sibi q subã ige-
nita possit sumi personaliter pro patre et per con
sequẽs q ex subã genita demõstrãdo filiuz non est
hec subã ingenita demõstrando patrẽ ex hoc nõ se
quitur q igitur non ẽ subã ingenita quia adhuc
filius esset sapiẽtia et subã ingenita cõmunia tri-
bus qui non posset poni genita quia a nullo ibi di
stincta igitur adhuc sapiẽtia genita esset sapiẽtia
et subã ingenita et econtra alias sapia et subã nul
la esset cõmunia tribus nec deitas quod a pricipio
ecclesie fuit erroneum. ¶ Ad tertium que fundat
in casu prime rationis dicendum vt prius q nõ est
vna scientia vtriusq sumẽdo sciẽtiaz pro qualita
te mẽtis sed pro scito conceditur vt prius. ¶ Et cũ
vlterius dicitur q alia est doctrina vnius &c. si vo
cat doctrinam sicut illud scitum falsum ẽ Si vero
vocet doctrinam vnius actiue dictam actum quo
va cet iste et doctrinam alterius passiuã qualita-
tem in ipso cãtam tunc verum ẽ q alia est doctri-
na huius et alia illius sed tunc ille due doctrine
nõ sunt vna scientia. ¶ Ad 10. Respondetur conce
dẽdo q filius generatur ab aliquo subã sũpto ly
subã pro oi ente quod non est accidens nec aggre
gatum ex subã et accidente et nõ sequitur filius
generatur a subã et nõ est ibi subã nisi essentia cõ
munis tribus igitur generatur ab essentia cõmu
ni sicut nõ sequitur filius in diuinis generatur a
re aliqua et non est ibi res aliqua nisi essentia cõ
munis igitur generatur ab essentia cõmuni et mi-
nor ista probat sicut alia quia scilicet omnis res
in diuinis ẽ essentia cõmunis ¶ Item sicut non se-
quitur ab illa re demonstrato patre generatur fi
lius et ista res est essentia cõmunis igitur ab essẽ
tia commum generatur filius ita nec sequitur ad
dita dictiõe exceptiua Verbi gratia ab ista re ge
neratur filius et ista res nõ ẽ nisi essentia cõmunis
igitur &c. quia hec minor significat q hec res ẽ es
sentia et illa res fuit minor prioris discursus. Et
vltra hoc significat q hec res nõ ẽ distincta ab es-
sentia cõmuni et virtute huius non ẽ apparentia
q sequatur conclusio quia tunc valeret ista forma
ab ista re generatur filius et ista res nõ ẽ distincta
a chimera igitur a chimera generatur filius qd
est falsum igitur color qui est ibi in ratione affir
matiue. ¶ Aliter diceretur forte q filius nec ge-
neratur a subã nec ab accidente sed a patre qui ẽ
subã. ¶ Ad 11. dicendũ supra sicut tactũ ẽ q si acci-
pitur ly essentia transcendenter sicut res conclu-
sio non esset neganda sed sumendo nomẽ essentie
pro essentia diuina cõmuni tribus personis sicut
nec ẽ sermo de ea tunc negatur consequẽtia licet
eñi entitas sit essentia aliqua cõmuniter sumpto
vocabulo et etiam omnis entitas diuina sit essẽ-
tia diu cõmunis personis nõ tamẽ sequitur qd infert ꝓ
pter causas dictas in aliis paralogismis. ¶ Ad. 12.
patet ex dictis in precedenti questiõe articulo ter
tio in solutione secundi dubij de conuersionibus hu
iusmodi. ¶ Ad. 13. dicendum q non ẽ simile argu.
quia cum dicimus q pater generet deum ly deum
stat ibi pro supposito et nõ pro natura cõmuni pro
prium eñi concretorum est stare pro suppositis vbi
concernunt supposita nec stant proprie pro natu-
ra nisi sint synonima cum abstractis. ¶ Unde iste
terminus deus secundum doctores sumitur cõmu
niter pro supposito seu persona diuina minus au
tẽ proprie pro natura communi licet quãq pro na-
tura cõmuni sumitur sicut cum dicimus deus est
pater et fi. et. sp. ecõuerso autẽ de nomine abstra-
cto negatur q propriissime stat pro natura cõmuni
sed raro vel nunq pro supposito sicut dicunt multi
doctores vt bonauẽtura et sco et alij nõ nulli et
ideo cum dicitur pater generat deum stat pro sup
posito filij et cum additur q pater est idem deus su-
pro termino pro eodem supposito pro quo prius
licet pater sit idem deus cum filio sumpto termi-
no essentialiter pro natura cõmuni. Diceres forte
si pater non sit idem deus cum filio sumpto termi
no notionaliter cum pater sit deus igitur erit alius
deus et ita duo dij saltem notionaliter. ¶ Respon
deo illi qui non haberent conclusionem pro incõ-
uenienti patet quid dicerent et illi forsan magis
irent ad proprietatem sermonis. ¶ Sed ego et alij
qui cõclusionez istã vitant habemus negare cõclu
sionem ne pusilli crederẽt ibi eẽ plures naturas
diuinas sicut non sequitur deus pater nõ ẽ deus fi
lius igitur ẽ alius deus &c. posita cõstãtia vtrius-
q sicut nec sequitur hoc suppositum deitatis non
est hoc suppositum deitatis igitur alia et alia dei
tas ẽ iste deus et iste nec ẽ hic difficultas aliqua
nisi q fides cauit hoc dicere q proprietas sermo-
nis peteret ne simplices decipi potuissent et etiã
propter scandalum etichorum. ¶ Ad. 14. dicẽduz
q si ly habens patrem stat ibi neutraliter et sub-
stantiue conceditur prima consequẽtia et negatur
secunda si vero adiectiue negatur consequentia
secunda. ¶ Contra ista de generare arguit respe-
ctu essentie arguit b. bonauentura di. 5. primi q.
pri. quecũq sic se habent q vnũ predicatur de alte
ra essentialiter et per se primo modo vnuz suppo
nit pro alio quia subiectum vere subijcitur predi-
cato sic est de essentia et patre quia hec ẽ vera per
se primo modo essentia supponit pro patre igitur
sicut sequitur pater generat igitur deus generat
eo q pro eodem supponunt subiecta vtriusq pro-
positionis ita sequitur pater generat igitur essẽ-
tia generat propter eãdẽ causam. ¶ Item de quo
cũq predicatur subiectum et propria passio sz ge
nerare ẽ sicut propria passio patris secundum au
ctoritates .q. preallegatas cuz igitur hec sit vera
diuina essentia ẽ pater igitur et hec essentia gene
rat item ab inferiori ad superius affirmatiue est
bona consequẽtia igitur bene sequitur pater ge-
nerat igitur essentia generat. ¶ Ad primum istorum
dicẽdum q maior ẽ vera vbi ẽ predicatio forma-

lia seu per inherentiam sed in ista pater ē essētia vel deitas solum ē predicatio ydētifica sicut etiā in ista econuerso essentia ē pater vel filius ⁊c. q̄a si ibi eēt predicatio formalis tunc optime seq̄ret ꝙ si essentia ē pater igitur filius ē pater et sic de similibus quia ad omnia contingit descendere affirmando de eis predicatum et pro quibus fiebat distributio in subiecto de istis etiā ē prius dictuȝ ubi vide de hoc per idem ad secundum et ad tertium.

2. dubium. ¶ Secundum dubium que sit ratio negandi istā essentia diuina generat et assignat hic doctor rationē logicā dicēs q̄ñ subiectum ē abstractū abstractione vltimata et predicatum ex ratione sua non potest predicari nisi formaliter tunc non pōt propositio esse vera ī talibus terminis nisi sit per se primo modo sed generat ē verbuȝ ideo nō pōt predicari nisi formaliter sicut nomina adiectiua tam nomina q̄ verba q̄ participia et ly essentia seu deitas ē sic abstractum ⁊ ista propositio essētia generat non ē per se primo modo q2 predicatum non ē de intellectu subiecti igitur ¶ Sed ista ratio non valet ad realē difficultatē qua inquiritur quare ista sūma res simplicissia que ē sit tres persone et quelibet earum sigillati nō generat cū tamē ipsa sit pater que generat Item olim probat falsitatē maioris dicte ratiōis per hoc quod hec ē vera essentia diuina cōmunicatur di. 2. ss. et tamē predicatū ē verbum adiectiuum et propositio nō ē per se primo modo Item de ista essentia diuina videtur ab intellectu creato Item essētia diuina intelligit et vult et ē bona et diligibilis et huiusmodi Item essentia diuina creat et distiguitur a creatura in quibus ē predicatio adiectiua vera et non per se primo modo ¶ Similiter ī creaturis dicendo equinitas ē a deo accepta creata ⁊ distiguitur a deo et ab asino quarum nulla ē p se primo modo ⁊ tamē ī exēplo de equinitate fingit se doctor iste secūdum auicēnā. d. ꝙ equinitas nec est vnum nec multa nec ī anima nec extra Sed dicendum ē ꝙ auicena ī metha. sua loquitur sic de equinitate pro vt sumitur cum reduplicatione volens ꝙ nihil talium predicatorum deficit equinitatē. ¶ Dico igitur primo pro cōclusiōe prima huius dubii primo ꝙ quātum mihi videtur predicta ratio nō ē bona Secūdo dico ꝙ rationes ma. di. 5. sufficiunt prima fundatur ī hoc ꝙ nihil seipsū generat secundum augustinum primo de trinitate. ca. prio. Secunda ratio si generaret propter hoc quod ē pater tūc generaretur propter hoc quod est filius nā a seipsa et nō ab aliqua alia persona nisi a patre igitur pater esset genitor essentie diuine hoc falsum ē quia cum pater essentia diuia ablatione et sit et deus sit eo igitur ꝙ generat et est et deus ē igitur nō genito gignens s3 gignenti genitum cū ē vt sic et deus sit. ¶ Contra ar. sic sapientia ē de sapientia et lumē de lumine et sic de similibus igitur etiā essentia de essentia Respondetur negando consequētiā quia hec nomina sapia lumē et subā q̄ñ sumūtur proprie et tunc predicta non conceduntur q̄ñ sumuntur appropriate ita ꝙ ratione appropriationis sumuntur tunc notionaliter et sic talia concedūtur sed vocabulum essentie non appropriatur alicui persone vnde dico ꝙ nec lumē nec sapientia que ē simul tres persone et sigillatim quelibet earūdē generat vel generatur vel sicut dictum ē et sicut etiaȝ patet per expositionem ma. in textu.

3. dubium. ¶ Tertium dubium videtur enim ꝙ essentia generatur quia essentia diuina cōmunicatur igitur producitur antecedens patet per augustinum. 15. de trinitate ca. 26. essētia prestat filio actiua generatio consequētia patet tum quia cōmunicare et cōmunicari sunt relatiue opposita et nō dicunt nisi relationes originis igitur omnino sunt idem ꝙ producere et productū quia si sic alique due correlationes si vnum extremum vnius sit idem vni extremo alterius ⁊ reliquum reliquo sed producens et productum ex vna parte et cōmunicans et cōmunicatum ex alia parte sunt huiusmodi et producēs et cōmunicās sunt idem igitur et productum et cōmunicatum ¶ Item essentia ē filius patris et essentia ē genitum antecedens patet quia filius patris ē essentia igitur per conuersionē simplicē ⁊c. consequentia probatur quia sequitur essētia ē filius patris igitur pater ē pater essentie sicut sequitur sor. est filius platonis igitur plato ē pater sortis et vltra igitur essentia generatur a patre Item filiatio et generari sunt idem etiā formaliter igitur sicut essentia ē filiatio ita erit generari igitur generat.

Ad primū. ¶ Ad primum negatur consequentia Ad probationem primā dicitur ꝙ licet quasi opposito modo dicendi vel significandi exprimātur nō tamē relatiue opponitur quia hic non signatur distinctio inter cōmunicans et cōmunicatum sicut inter producens et productum. ¶ Idem enī pōt cōmunicare se et dare se et mittere se et huiusmodi licet forte in proposito non diceretur apte ꝙ essentia cōmunicat se sed magis ꝙ pater cōmunicat essētiā sicut allegatum est de augustino essentia prestat filio. ¶ Vlterius tamen dico ꝙ cōmunicare et cōmunicari non sicut relationes originis formaliter: ita scilicet ꝙ cōmunicari sit originari et cōmunicare sit originare nā essentia cōmunicatur et nō originatur et spiratio actiua cōmunicatur et nō originatur et ideo nō sequitur ꝙ idem sit producere et producere ymo nec de eodem dicuntur ex vna parte nā essētia cōmunicatur et non producitur suppositū autem producitur et nō cōmunicatur. ¶ Ad secundā probationem consequētie maior ē impossibilis nisi vtendo actu exercito pro actu signato sic scilicet ꝙ vnum extremum sit idem ⁊c. i. significet idem et tunc haberet veritatē si adequate idem vel eadem per se significāt sed sic nō ē in proposito quia aliquod producens non ē cōicans et etiā cōmunicans non producit illud quod cōmunicat nec ecōtra vnde tamē in proposito cōmunicans et producens dicuntur de eodē scilicet de supposito patris non tā sequitur ꝙ cōmunicatum et productum dicuntur de eodem sicut sp. ss. dat seipsum ale quam creat idem ē ibi dans et creans nō tamē sequitur ꝙ idem sit ibi datum et creatum. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ ly filius patris accipitur adiectiue consequentia ē bona añs falsum si substantiue añs ē verum et consequētia nulla. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ licet essentia sit generari sumendo infinitiuum nominaliter quia tunc esset sensus ꝙ essētia sit generatio passiua quod verum est non tamē sequitur ꝙ ipsa generetur. ¶ Ad primum principale negatur discursus. ¶ Ad probationem dicitur ꝙ licet inter essentiam et generationem nō sit relatiua oppositio tamē inter generans et genitum ē distinctio quā realis vnitas nō permittit ī diuinis

inter essentiam et personam etiã cõceditur ꝙ essẽtia et res generans vel hoc quod ẽ generare sunt idem eo ꝙ non est ibi relationis oppositio non tñ sequitur ꝙ igitur essentia generat. ¶ Ad secũdum ⁊ ad tertium patet ex solutionibus paralogismorum.

QUito q̃ro circa distinctionẽ.33 ꝓ di.7. Utrũ potentia generandi possit cõmunicari filio in diuinis. Videt ꝙ sic qꝛ potẽtia generandi est ipsa natura diuina ⁊ ipsa cõicatur filio a patre igitur prima ꝓpositio ꝓbatur ꝑ damascenuȝ li. primo cap. 8. vbi dicitur ꝙ generatio ista eterna est op⁹ nature ⁊ iterũ ex patris natura dicimus filij generationem igitur cum natura nõ generat ibi ex di. quinta supra relinquit ꝙ sit principium electiuuȝ generationis ⁊ hoc est eã esse potentiã generandi non enĩ calor est potentia calefactiua nisi qꝛ ẽ principium calefaciendi. ¶ Contra si sic tunc filius posset generare ideo enim posset spirare quia potentia spirandi sibi communicatur sed consequens est falsum qꝛ si filius posset generare imoderata esset generatio diuina nec impleret generationis series ⁊c. prout de hoc allegat aug. i di. 7. ca. 2. ¶ Ista questio ⁊ multe alie supponunt generationem actiuam in diuinis elici principiari ⁊ originari. Ideo primo videndum est an illud suppositum sit vnũ scḋo supposito ꝙ non videbitur an potentia generandi sit aliquid absolutum vel re-

1. articul⁹. spectiuũ. Tertio ad questionẽ respõdebo ¶ Quo

1. cõclusio. ad primũ teneo cõclusionẽ negatiuam cum pe. aureo. di. 5. q. prima arti. 3. Probat ꝑnitas diuina non originatur nec principiat nec elicitur igit nec generatio actiua ꝯña patet ꝑ ma. li. 1. di. 27. ca. 2. vbi dicit ꝙ paternitas ⁊ generatio actiua sunt eadem res oino diuersis verbis expressa ⁊ cõia scholastica hoc tenet. ¶ Aña probat quia si paternitas aliũde originaretur sic ꝙ eliceretur ⁊ caperet suã realitatem tunc pater originaretur ⁊ constitueretur formaliter per rem ꝓductam elicitam ⁊ capientẽ aliunde originantis entitatem ⁊ ita pater erit aliquid generatũ ⁊ ꝓductum ex quo paternitas eẽt originata sed patrẽ originari est erroneũ igit. Itẽ si generatio que fit a patre vel q̃ sit ipse pater vel constituens patrem est aliquid elicitũ aut igitur elicitur ab essẽtia aut a patre nõ a patre quia nulla res elicit vel causat seu ꝓducit seipsum vel suũ formale constitutiuũ nec ab essentia quia tũc realiter distingueret ab essentia eo ꝙ res elicita que ẽ essentia accipit aliũde ⁊ res eliciens que esse dat vel causat necessario distinguit. Idem enim nõ est eit nec originat se nec est sibi ipsi causa vt sit. ¶ Sed huic rationi instatur ꝙ si ex ydemptitate generationis actiue cum essentia concluditur ꝙ vnum nõ est principium alterius igitur generatio passiua non ẽ aliquid elicitum cũ eque sit indistincta ab essentia sicut generatio actiua ¶ Respondet pe. aureo. et sufficienter ꝙ ipsa nõ est principiata nec originata ab essentia sed illata a generãte a quo realiter distinguit. Item. 3. pater ẽ suppositũ improductũ ab alio scẽm se ⁊ quodlibet quo ẽ primum suppositũ sed pater ẽ suppositum formaliter ꝑ generationem actiuã scḋm opinionem cõem igitur habet generationem actiuã vel est generatio actiua non elicitiue a se quia tũc eliceret illud quo ẽ formaliter primuȝ suppositu quod non ẽ ymaginabile nisi idem pricipiaret se. Item si generare ponatur aliquid egrediens aut pullulans aut etiã capiens necesse est ꝙ deitas a qua pullulat ⁊ egreditur realiter distinguit ab eo ꝯñs est falsum ⁊ ꝯña manifesta. ¶ Item si generare esset aliquid elicitũ in deo igitur de⁹ faceret se patrem et ita vt supra pater esset aliqd productũ in diuinis. ¶ Item

scẽm augustinũ. 5. de tri. ca 16. ⁊ 15. de tri. ca. 20. Augustin⁹

filius non tantum habet nascendo vt filius sit sed omnino vt sit ⁊ deus sit ⁊ consimile dicit de. sp. igit similiter si pater habet profluendo ⁊ egrediendo ꝙ pater sit ꝙ vtiqȝ oportebit dicere si generatio actiua seu paternitas principietur ⁊ elicitatur ab aliquo et originaliter profluat necesse est ꝙ pater habeat profluendo ꝙ deus sit ⁊ omnino ꝙ sit quod tamen est erroneũ. ¶ Item si generare est aliquid elicitum igitur proprie denominabit essentiam a qua profluit ⁊ improprie patrẽ a quo non profluit igitur hec est magis ꝓpria essentia generat q̃ hec pater generat ꝯñs est erroneũ igitur ⁊ añs. s. ꝙ generare sit aliquid elicitum. ¶ Concedo igit cõclusionem istam ꝙ generatio actiua est simpliciter improducta et non originata nec elicita plusq̃ deitas et idem dico de spiratiõe actiua et ideo pater quo ad nihil sui est principiatus plusq̃ deitas nec aliquid in diuinis quod est ipse pater ⁊ ex hac cõclusiõe innumerabiles possũt solui difficultates q̃ secundum communem viam ponentem generationem actiuam elici ⁊ principiari vix aut difficulter

euaduntur. ¶ Secũdo si tenerem sicut faciũt mul- 2. cõclusio.

ti ⁊ rationabiliter vt geraldus ꝙ generatio actio ⁊ in diuinis ⁊ vbiqȝ sit in passo vel productio vel ipsum productuȝ ita ꝙ in diuinis generatio actio est realiter generatio passio que est realiter fili⁹ aut aliquid intellect⁹ filij. ¶ Dicerem consequenter ꝙ generatio actio ibi ꝓducitur et originatur sicut filius aliter videtur sibi ꝙ filius in diuinis duabus generationibus seu productionibus produceretur quod sibi videretur superfluum. Sed cum hoc stat prior conclusio ꝙ generatio actiua vel productiua filij non est filius nec aliquid intrinsecuȝ filio sed est ipse pater productiua filij filius enim non potest poni productiua filij. ¶ Sed contra primam conclusionem instat pe. aureo. 1. ꝯtra se quia si sic tunc pater in diuinis non vere generaret consequens est erroneum. consequentia probatur quia illud solum dicitur vere generare a q̃ generatio profluit et egreditur sed secundum dictam cõclusionẽ non egreditur a patre generatio actiua. Respondet ⁊ bene negando consequẽtiam et etiam illud quod assumitur ad ꝓbationem cõsequẽtie qꝛ excellentiori modo generat pater cũ constituitur formalit ꝑ ipsam generationẽ vel est formaliter ipsa generatio actiua q̃ si eliceret ipsam sicut suppositum absolutũ generationi ꝓsuppositũ modo quo for. presupponitur generationi actiue qua producit aliud modo enĩ excellentiori dicitur generans generare vbi est denominatio essentialis ⁊ intrinseca q̃ vbi est denominatio accidentalis ⁊ extrinseca ¶ Secunda instantia quia tunc in diuinis generatio non eẽt actio de formali nãqȝ ratione actionis ẽ ꝙ sit ad hoc l hoc ex tertio

phisicoꝝ sȝ generatio in diuis scdm dicta non erit
ab hoc cum nõ sit elicita igitur actiua generatio
non est in diuinis. dicendũ secundum doctorẽ illũ
negando ꝯñam qꝛ non est de ratione generatiõis
actiue in diuinis sic esse ad hoc elicitiue sȝ sufficit
ꝙ sit huius constitutiue sic enim dicit pe. aureo. ꝛ
bene tenendo persona cõstitui ꝙ generatio acti-
ua formaliter ꝛ intrinsece constituit patrem sed
ego loco huius dicam cõmunem opinionẽ loquẽ-
do ꝙ pater sit formaliter generatio actiua seu fi-
lij productio. Item tertio instat vnus doctor con-
tra pe. aureo. in hoc puncto sic ex quo ponis ꝙ ge
neratio passiua est illatio generationis actiue ad
modũ loquendi doctoris sex principiorũ ꝛ per te
non ponis ꝙ sit illatio essentie in patre igit̃ ponis
in patre inter essentiam ꝛ generationem tantam
non ydemptitatem quãta requiritur ad saluãdũ
ꝙ essentia esset principium elicitiuum generatio
nis actiue. ¶ Item qꝛ de facto nulla est distinctio
magna vel parua ꝛ per te pe. aureo. in persona pa
tris inter essentiã ꝛ paternitatẽ ꝛ p ꝯñs tantum ẽ
ibi pater ꝛ tunc idem est ac si quererem vtrum pa
ter sit pricipiũ elicitiuũ generatiõis ꝛ essentia tũc
cum idem sit patri elicere generationẽ ꝛ genera-
re quare non conceditur igitur est principium eli
citiuũ generationis actiue. ¶ Ad primum ego ne-
go ꝯñam quia licet ponã ꝙ generatio actiua pa-
tris inferat passiuam filij ꝛ non essentia patris et
ita ponam ꝙ essentia patris sit aliquid puta filia-
tio ꝛ paternitas non est illud nullã tamen pono di
stinctionem inter paternitatem et essentiã qꝛ pa-
ternitas est ita essentia ꝛ econuerso quod non per
mittitur quecũꝗ distinctio parua vel magna inter
essentiam ꝛ relationem qꝛ tamen essentiã esse ali-
quã remꝗꝫ generationem actiuã non esse istã non
ponit non ydemptitem quanta requirit̃ ad hoc ꝙ
generatio actiua eliceretur ab essentia hoc enim
requireret distinctionem realem inter ea talẽ eti-
am ꝙ hoc non esset illud ideo ꝯña nulla. ¶ Ad ter
tium dico ꝙ pe. aureo. sicut ꝛ ego vocat essentiam
in patre illam rem que est omino tres persone di-
uine simul et sigillatim quelibet earũdem ꝛ bene
volo ꝙ nec de facto nec de possibili est inter illam
ꝛ generationem actiuam quecunꝗ distinctio. Et
vltra dato ꝙ demonstrando primum suppositum i
diuinis tantum sit ibi pater. i. nihil aliud a patre ꝛ
tamen est ibi aliqua res. s. essentia patris que rea
liter est alia res puta filius et tamen pater non
est ista res. i. filius propter hoc dico ꝙ non est idẽ
querere. Utrum essentia sit principiũ elicitiuum
generationis ꝛ vtrum pater. ¶ Sed siue sit siue sit
queram ꝓbatum est ꝙ non cum dicis idem ẽ patri
elicere generationem actiuã ꝙ generare dico ꝙ
falsum est vt patet ex supradictis nisi accipiendo
generationem actiuam denomiatione extrinseca.

3. cõclusio. ¶ Ex predicta conclusione sequitur alia quasi cor
relaria ꝙ principium generationis in diuinis non
est absolutum nec respectiuũ quia qđ nullo modo
principiatur nec habet principium absolutũ nec
respectiuum sed generatio actiua ẽ hmõi. ¶ Ex q̃
patet vlterius ꝙ non opꝫ inuestigare ꝙ absolutũ
sit eius principium vtrum scilicet essentia vel me-
moria vel intellectus ꝛc. nam ex quo non elicitur
vel pricipiatur expeditum est negotiũ quo ad hoc
et multa alia. ¶ Item tale principium non foret es
sentia vt pehabitum est nec intellect⁹ aut memo
ria quia quodlibet absolutum est omnib⁹ modis
a parte rei idistictũ ab essentia i deo ꝛ est adequa
te ꝛ conuertibiliter idem illi ex prima. q. hui⁹ ma
terie igitur si essentia non est eius principium nec
memoria paterna nec intellect⁹ paternus erit ei⁹
principium nec respectus aliqꝗ puta ꝓprietas ꝑ-
sonalis patris qꝛ vt prius nihil est principium eli
citiuũ suiipsius. ¶ Sed proprietas personalis pa-
tris et generatio actiua sunt idem omnibus mo-
dis in re igitur minor patet quia a nullo in diuis
respectu cuiuscunꝗ in diuinis negãdus est iste mo
dus ydemptitatis quo est idem sibiipsi nisi quorũ
vnum non est aliud sicut est de patre respectu filij
vel de pñitate respectu filiatiõis vel hmõi vel ni
si quorum vnũ est aliquid ꝛ reliquum non est illud
sicut de essentia et de paternitate vel de generatio
ne actiua vel de spiratione actiua sed ꝓprietas nõ
est aliqua res qui generatio actiua sit ista eadem
res e conuerso igit̃ sunt adinuicem idem omnibus
quibus vtrunꝗ sibiipsi. ¶ Per idem argumentũ
probo ꝙ nullus respectus sed etiam ꝙ nullum re
latiuum et nulla persona in diuinis est principiũ
generationis actiue ꝙ enim nec filius nec. s. s. cer-
tum est fideli nec pater probo ꝛ hoc aliter ꝙ supra
in prima conclusione sic nihil est principium suiip-
sius seu istius quod est sibi a parte rei idem omni
bus modis quibus sibiipsi: sed pater et generatio
actiua sunt huiusmodi probo per istud principiũ
a nullo in diuinis negandus est aliquis mod⁹ nõ
ydemptitatis qui non vere negetur ab ipso respe
ctu suiipsius nisi vnum illorum non sit reliquum
vel e conuerso nisi vnum illorũ sit aliqua res ꝛ re-
liquum non sit illa res: sed ita est de paternitate ꝛ
de patre vel de patre ꝛ generatione actiua igitur
conclusio predicta vera licet videatur mirabilis
illis qui siti sunt in ymaginatione de constitutiõe
diuine persone ex proprietate ꝛ essentia sicut vidẽ
tur scd. ꝛ okam tenere tamen okam in responsio-
nibus tenuit illud quod ego hic tunc apud illos
illud principium non esset concedendũ a quo hic
arguo nisi addita alia particula quã addere ha-
bent isti scilicet vel nisi alterum includat aliquid
quod est aliqua res et aliquid quod non est illa
res et ita dicerent ipsi de persona ꝙ includit essẽ-
tiam et proprietatem per essentialiter quorum
essentia est aliqua res et proprietas huius perso
ne non est proprietas alterius persone nam perso
na secundum eos et secundum omnem viam con
stituitur essentialiter ex proprietate et essentia q̃
non habent inter se omnem modum ydemptita-
tis quo essentia est eadem sibiipsi secundum eos
et quid mirum tunc ꝙ proprietas que est alterũ
constituentium personas non est omnibus modis
eadem toti persone constitute sicut ipsa est eadem
sibiipsi. ¶ Sed quia non video ꝙ ista via incidat in
ymaginationem compositionis persone diuine qꝛ
ponit eam constitui et includere hoc et hoc et hu
iusmodi et ego non reputo hoc ponendum sed po
tius volo sustinere personam esse eque simplicem
sicut essentiam vel personalem proprietatem.

¶ Ideo nolo dicere ꝙ persona includat relatio-
nem et essentiam de virtute sermonis loquendo
nec ꝙ constituatur vel resultet ex ꝓprietate ꝛ essẽ
tia sȝ nolo dicere ꝙ est essentia et proprietas hoc
idem dico de proprietate ꝙ ipa est essentia et ipsa
est ꝑsona et ꝙ nomẽ ꝓprium primi suppositi i diuis

et nomen ꝓprium paternitatis filii⁹ que deus est
ꝛ ita de aliis sunt synonima ¶ Et hui⁹ ratio supe-
rius tacta est simul cum medio remouendi a diui
na persona omnem constitutionem et compositio
nem et resultationẽ ꝛ hmõi quãto em̃ cũ ymagina
tione perfectioꝝ simplicitatis poterit saluari vni
tas olim que ibi fides docet ponere tanto pulchri
us et probabilius talis saluantur omnia autẽ ar
gumenta que sonant oppositũ que sonant opposi
tum per methaphorã glosanda sunt. verbi gratia
in personis ꝛ hmõi, dices contra cõclusionem pre-
dictam sicut arguit okã ꝙ licet actiua generatio
non sit producta aut originata tñ quia ex cõmu-
ni vsu loquẽdi omne illud dicitur elicitum esse ꝙ
denotat aliquid aliud producere sicut calefactio
dicitur elicita ab igne quia ignis a calefactiõe di-
citur calefacere lignũ igitur generatio actiua po
terit dici elicita licet ipsa non sit realitas ꝓducta
vel originata ꝛ non ẽ elicita a seipsa igitur ab essẽ
tia qꝛ nihil aliud sibi concurrit preter essentiaꝫ et
personã constitutam per ipm̃ generare similit̃ nos
dicim⁹ ꝙ actus creationis elicitur a diuina essen-
tia et tamen nihil est ibi ꝓductũ nisi creatura ipsa
absoluta igit̃ eodẽ mõ dici posset ꝙ generatio a-
ctiua est elicita ꝗuis nõ sit ꝓducta. ¶ Ad istud non
nego quin methaphisice ꝛ abusiue loquẽdo possit
cõcedi generationẽ actiuã in diuinis elici non tñ
loquendo ad proprietatẽ sermonis qꝛ iuxta artẽ
ꝛ regulã anselmi de casu dyaboli cap 12. multa in
cõi locutione dicuntur improprie sed cũ oportet me
dulam veritatis inquirere necesse ẽ impropꝛietatẽ
perturbantẽ ꝗtum res expedit ꝛ possibile est cer-
nere. ¶ Ideo cũ hic inquirat̃ veritas rei ꝛc. etiam
cõgruentie in oppositu adducte nulli⁹ sũt momen
ti falsũ est em̃ ꝙ oẽ illud dr̃ elicitũ quod denotat
aliquid ꝓducere aliud nisi aliquid apud qꝺ deno
tat sicut res capiens esse ꝛ originata a qua accipi
2. articul⁹. tur denotatio originantis. ¶ Quantũ ad scd̃m ar-
1. cõclusio. ticulũ dico ꝙ potẽtia generandi põt dupliciter ac
cipi vno mõ pro principio elicitiuo generationis
actiue quod vocatur cõiter pricipiũ quo respectu
huius gñationis eliciende ꝛ patet ex ꝑcedẽti arti-
culo ꝙ in diuinis non contingit reperire potentiã
generandi ad istum sensũ loquendo. ¶ Aliter põt
accipi ꝓ illo qꝺ generat vel quod generare posset
ita ꝙ isti termini conuertant̃ potens generare et
potentia generandi nõ distinguẽdo potẽtiam con
tra actũ ꝛ isto modo pater in diuinis est potentia
generandi ꝛ etiam similiter essentia nam essentia
est pater ꝗ posset generare sed scd̃m ꝑdicationem
formalem distinctã contra ydemptificam non ẽ di
cendum ꝙ essentia diuina ẽ potẽtia generandi qꝛ
essentia ꝛ quodcũq absolutũ in diuinis nec gene-
rat nec generare põt ex ꝑcedẽti. q posita. 5. di. nec
ad istum sensum loquẽdo vertebat̃ hoc in dubiũ
inter doctores sꝫ tantum ad primum se istũ si em̃ ge
neratio in diuinis esset elicita ꝛ originata tũc eẽt
difficultas ex quo essentia est indifferens ꝛ indeter
minata tam ad generationem actiuam eliciendã
ꝗ ad spirationẽ actiuã aut determinat̃ ad hanc vł
istaꝫ ꝑ aliquid respectiuũ vel ꝑ aliqꝺ absolutum
ꝛ dicerẽ isto impossibili posito ꝙ ꝑ seipsũ ꝛ ꝙ nul-
lus respect⁹ requireret̃ in ratiõe determinatiui
ꝛ ꝓpinqui potent vt ita loquar ad istos actus eli
ciendos qꝺ contra gandensẽ sufficiẽter ꝓbat hic
okam di. prima. q. 7. ¶ Ex his patet ad articuluꝫ
ꝙ illud quod ꝑ se ꝛ formaliter est potẽtia generã
di est respectiuũ seu notionale nõ absolutũ vel es-
sentiale nisi ydẽptitate ad sensũ ꝑexpositũ. ¶ Ex 3. articul⁹.
ꝑdictis patet quid sit dicendũ ad tertiuꝫ ꝙ poten-
tia generandi in diuinis idẽ ẽ ꝙ potens generare
ideo si potens generare põt cõicari filio tũc etiaꝫ
potentia generandi põt cõicare filio vel si potens
generare nullo mõ possit cõicari filio nec potẽtia
generandi erit sibi cõicabilis verũ aũt potens ge
nerare possit cõicari filio. Dubiũ ẽ ꝛ videtur ꝙ sic
qꝛ aliquod cõicatum vel cõicabile filio ẽ potens
generare ig tur potens generare cõicatur vel est
cõicabile filio ꝑ conuersionem añs pꝫ qꝛ hoc cõica
bile vel cõicatuꝫ filio demonstrata essentia diuina
cõi patri et filio est potens generare ipa em̃ ẽ pat
potens generare igit̃. ¶ Contra fili⁹ non ẽ potẽs
generare nec esse põt igit̃ añs ꝓbatur qꝛ nihil in
diuinis ẽ potens generare vel esse potest nisi ꝙ in
diuinis est pater vel esse põt pater sed fili⁹ in diui
nis non est hmõi igitur. Maior est nota qꝛ hoc est
in diuinis aliquid cõicare ꝙ ꝓductuꝫ eẽ illud ꝙ ꝑ
ꝓductionem originat̃ ꝛ simul cũ hoc ꝓducens eẽ
illud. ¶ Item per oẽ in eundẽ modum quo potens
generare diceret̃ cõicari filio diceretur generans
posse cõicari filio sed generans nõ posset cõicari fi
lio quin filius esset generans sed hoc non videtur
posse concedi ꝙ solum in diuinis ẽ generans vt vi
detur ꝙ in diuinis est pater sed fili⁹, nec est pater
nec esse potest. Uidetur mihi ad pñs dicendum ꝙ
licet talia adiectiua notionalia ꝛ etiam substanti
ua notionalia vt ista noĩa pater ꝛ filius secunduꝫ
doctorem di. 5. primi. q. prima et alexander in sũ
ma vt ibidem allegat sco. sumi possunt adiectiue
et substantiue. verbi gratia vt si dicerem gñans ꝛ
genitũ ꝛ talia substantiue sumpta vere affirmant̃
de essentia ꝛ non adiectiue sumpta Et ideo ipsi ex
proprietate grãmatice nõ permittuntur stare nisi
altero istorũ modorũ tantũ: si tamẽ hoc est possibi
le tunc planum est Quid sit dicendũ ad tales. ver
bi gratia si dicitur ꝙ essentia diuina est genit⁹ ni-
hil esset dictu nisi ꝑdicatũ sumeretur ꝓ filio ideo
absq distinctione esset concedenda ꝛ hec absq di-
stinctione negãda essentia ẽ genita si sermo deter-
minet ꝑdicatu stare adiectiue sed hec essentia est
genitum esset distinguenda. ¶ Et sic patet quid sit
dicendum licet em̃ ista adiectiua notionalia gene
rans et potẽs generare sic ꝛ sic sumi possunt tamẽ
videt̃ mihi ꝙ qñ sumuntur substantiue etiam su-
munt̃ pro supposito ita ꝙ iste sit sens⁹ sumpto pre-
dicato substãtiue hoc ẽ generãs i. hoc ẽ suppositũ
quod generat ꝛ hoc ẽ potens generare igitur hoc
est suppositum quod potest generare ꝛ ad hunc sẽ
sum et nullũ aliũ cõceduntur tales essẽtia ẽ ge-
nerans essentia ẽ potens generare et ratio ẽ quia
substantiua notionalia de quibus concedunt do-
ctores ꝙ possunt sumi adiectiue ꝛ substantiue. ver
bi gratia pater et fili⁹ vt supra per doctorem sub.
distinctiõe quinta quãdo sumũtur substãtiue pre-
cise sumuntur pro supposito vt sit sensus essentia
est pater filiũ vel patris filius igitur hec essentia
est hoc suppositũ vel istud igitur similiter erit de
notionalibus adiectiuis substãtiue acceptis sic ꝛ
ꝛ sic tamẽ supponẽtib⁹ assumptũ ꝓbatur qꝛ alio-
quin hec haberet sensum verum pater est filius
nam si subiectum vel predicatuꝫ substãtiue staret
ꝓ oi eo qꝺ nõ est pater et non precise ꝓ supposito

quod est pater cū idem quod est pater sit filius ꝫ hec fides ecclesie non admittit. ¶ Item non video ꝙ fides ad aliquem sensum concedat ꝙ in diuinis generans sit genitum aut econtra et tamen illud quod est gignens est genitum. Ex istis sequitur responsio ad dubitationem. ¶ Constat enim ꝙ potens generare adiectiue sumptum repugnat essentie cum essentia non possit generare et substantiue sumptum stat precise non supposito quod posset generare et non pro omni eo quod est potens generare vt iam declaratum est igitur sequitur ꝙ potens generare non posset filio communicari.

¶ Ad argumentum in contrarium conceditur antecedens sumpto predicato substantiue et negat᷑ consequentia sumpto predicato cōsequentia. s. ly cōmunicabile adiectiue nec sic valet conuersio bene tamen valet sumpto ly cōmunicabile substantiue vt sit sensus potens generare est res cōicabilis filio ⁊ hoc est verum quia potens generare est essentia cōicabilis filio. Sed contra ista est dubiū

Dubitat᷑ ꝯ dicta ⁊ pbat ꝙ multas rōnes ꝙ fili⁹ possit gn̄are.

reale videtur enim ꝙ filius vere posset generare sicut et pater igitur filius ē vere potentia generādi et non est potentia generandi nisi per hoc quod producitur a patre igitur potentia generandi sibi communicatur a patre assumptum. probatur par gumentum heretici in littera di. 7. t. quia aliter pater esset potentior posset enim generare quod non est filius. ¶ Item secundum augustinum ⁊ ponitur in littera filius non generat non quia nō potuit sed quia nō oportuit. Itē tunc aliquid posset pater quod non potest filius igitur filius non eēt omnipotens sicut pater. Item plus est posse generare filium ꝙ posse creare mundum sed non posse creare mundū inferret filiū non esse omnipotentē igitur multo forti⁹ nō posse generare filiū hoc infert. ¶ Item ꝙ fili⁹ creat⁹ posset generare ponitur a pbo pfectiōis esse. s. posse producere sibi simile igitur hoc nō est negandū a filio increato. ¶ Item si generatio actiua nō esset cōicabilis filio aut hoc est qꝛ in filio est opposita relatio ⁊ tūc saltem esset cōicabilis. sī. ⁊ ita. sī posset generare aut hoc esset qꝛ de se esset incōicabilis sed non videt᷑ qꝛ quare plus repugnaret sibi de se cōicari ꝙ spirari actiue ¶ Item cōicare non repugnat sibi ratione pfectionis qꝛ tunc repugnaret essentie nec ratione iperfectionis quia tunc repugnaret spirationi actiue. Item quomō posset suppositum esse perfectū vel habere pricipium perfectum ꝓducendi ⁊ imediatum nec impeditum nec exigens passum quin isto principio possit ꝓducere non em̄ videtur potētia producendi excludi ab aliquo actiuo nisi propter defectum alicuius istoꝝ vt patet inductiue. ¶ Itē in quocūqꝫ est generatio actiua illud posset gn̄are sed in filio est generatio actiua quia generatio actiua filij est actus transiēs non imanens qꝛ tunc actio ⁊ terminus essent i eodē sed actua trāsiens est in termino ꝓducto vel receptiuo termini ⁊ tertio phisicorū. ¶ Ad illud dubiū conclusio est certa scdm̄ fidem. ꝙ filius in diuinis non potest generare ⁊ est ratio augustini ad hoc que ponitur in littera ꝙ tūc essent infiniti filij in diuinis. quia qua ratione iste filius posset generare eadem ratione filius filij. s. quia alias non esset eque potens cum suo patre et sic in infinitum. sed in perpetuis non differt esse et posse. ¶ Ad primam instantiā dicitur nego añs. ¶ Ad probationem primā respōdet sco. sufficienter respondendo ad principalem questionem istius distinctionis. 20. li. primo. vtrum persone diuine sint equales scdm̄ potentiā et iacob⁹ de esculo in quolibeto suo. q. quinta ⁊ okā distinctione. 20. ꝫ articulo eiusdē. q. ⁊ similiter ad tertiū et quartum idem quere in eis. ¶ Ad secūdum respōdet sco. in reportatis parisien. li. primo di. 7. q. 2. ꝙ cum dicitur filius non genuit nō qꝛ non potuit ꝫ quia non oportuit ibi accipitur negatio infinitās vt sensus sit non qꝛ non potuit. i. qꝛ nō fuit ipotēs et causa quare posuit negationem est qꝛ hoc infinitum i potuit nō est in vsu. ¶ Et cōcordat glosa ma. d. nō ex ipotētia nō fuit. ¶ Ad quintū dico ꝙ posse producere simile est signum perfectionis supplentis imperfectionem in his que non possunt semꝑ eadem numero permanere et talis perfectio opponitur orbationi ad modū quo visus opponitur cecitati ⁊ sic dictum pħi non habet locum in ꝓposito. ¶ Ad sextum di ꝙ quecūqꝫ ratio sit quare pat᷑ non est cōicabilis eadē est quare generatio actiua ⁊ paternitas nō est cōicabilis qꝛ sunt omnib⁹ modis idem adiuicē ⁊ ideo sicut pater de se est incōicabilis sic ⁊ ista generatio etiā ymaginādo iuxta cōem viā ꝙ gn̄atio actiua nō esset olb⁹ modis idē cum patre qb⁹ sibi ipi tūc licet in. sī. non sit opposita relatio generationi actiue qꝛ cū. sī. presupponit origine aliquid constitutū relatione opposita i. generatione passiua tanꝗ pricipiū ⁊ cōprincipium suum ⁊ nihil potest suum principium ꝓducere plusꝗ seipm̄ ideo generare filiū nō pl⁹ potest cōicare. sī. ꝙ ipimet filio. ¶ Ad septimum dico ꝙ non oportet alteri istorum modorum sibi repugnare. ¶ Octauum est magne difficultatis apud scotum ⁊ illos qui ponunt generationem actiuam elici et originari ⁊ ipsi soluant illud et ego non pono in filio principium elicitiuum istius generatiōis nec etiam in patre. ¶ Ad nonum si loquaris de inesse per circūincessionem maior est falsa si aliter minor est falsa. ¶ Ad probationem dicitur ꝙ generatio actiua patris est met pater et ideo non est trāsiens formaliter sed bene originaliter quia scilicet est originatio termini non immanentis generantis nisi substantialiter et per circumincessionez tenendo autem opinionem supra tactam de generatione actione ꝙ sit passio vel productio vel ipm̄ productum tunc diceretur ꝙ generatio in diuinis est ipse filius capiens esse a patre ⁊ secundū hoc generatio sic dicta esset productio actio etiaꝫ formaliter transiens suppositaliter non substantialiter. ¶ Ad argumentum principale responsum ē supra preter quam ad auctoritatem damasceni quam glosa sicut facit ma. omnes auctoritates ꝗ videntur sonare ꝙ substantia vel essentia generet id est pſ qꝛ substantia ita dicē ꝙ gn̄atio est op⁹ nature id est patris qui est natum transitiue id est ꝓductum patris ita ꝙ intelligitur de generatione que est filius non de generatione actiua vel productiua filij vel aliter est opus nature id est non libera arbitrij libertate contingentie quia ista generatio ponitur naturalis et non contingenter libera ⁊c.

Scotus.

¶ Questio sexta.

Sexto circa distinctio
nem trigesimam tertiā pro di.xi.
Quero vtrū. ss. possit distingui a
filio si non procederet ab eo. Vide
tur ꝙ non qz si non procederet. ss.
a filio filius nō esset filius igit̄ nō
distingueretur ab eo. ¶ Contra si. ss. procederet a
patre solo vt datus non vt natꝰ sicut ꝛ nec procedit
adhuc. ss. non esset filius qui procedit vt natꝰ nō vt
datus igit̄ adhuc distingueret̄ a filio hic tenet ꝙ
non. chat. te. egidi. god. contrariū god. sco. okam
fyrant. processus aūt augu. in littera de processione.
ss. quē quidam adducūt ad ppositum ꝛ quidā ad
oppositum relinquo altercationibus eorūdē. hic
primo videndū est propter quid ponit̄ questio cōt
ter. scdo qd ad eā sit dicenduz: et tertio ponende
1. articulꝰ. sunt obiectiones alique et soluende. ¶ Circa pri-
mum dico ꝙ non inquiritur an aliquo mō sit possi
bile ꝙ. ss. non pcedat a filio ꝛ ꝙ realiter distingua
tur ab ipso qz manifestum est ex fide ꝙ ista copula
tiua est impossibilis ppter impossibilitatem alte
rius partis. ¶ Sed alia duo intendit querere vnū
An propter hoc ꝙ filius est spiratio actiua reali-
ter distiguat̄ a. ss. sicut pducēs a pducto. ¶ Scdm
ē propter grecos an suppositis distictiōe personali
ꝛ ydemptitate essentiali triū personarū possit in-
ferri ꝙ in cōsā formali ꝛ euidenti. ss. procedere a
filio sicut aliqui nituntur pbare ꝛ tenent proceis
videtur facere processus anselmi vbi supra quem
quidam adducunt ad propositum quidam ad op-
positum quem relinquo eis et etiam an ista conse
quentia sit euidens. ss. procedit a filio igitur non
2. articulꝰ. distinguitur ab eo realiter. ¶ Quo ad primū quo
1. conclusio inquirit, videtur mihi esse dicendum ꝙ sic quia fi-
lius non solum distinguitur realiter a spiritu san
cto ex hoc ꝙ spirat cum sine ex hoc ꝙ filius est spi-
ratio actiua que est due persone simul scilicet pa
ter et filius et quilibet sigillatim quia talis spi-
ratio est distinctiuum commune pa fi. a. ss. non p-
prium filij aut patris sed etiam filius realiter di-
stinguitur a spiritu sancto per hoc quod est filia-
tio que est proprium distinctiuum filij a. ss. sicut a
patre quia filius sua propria personalitate distin
guitur a. ss. et non solum aliquo communi sibi et
patri. ¶ Sed nunc est ita ꝙ filius et spiratio actiu-
us non sunt omnibus modis idē mutuo sibi a par
te rei quibus vtraqꝫ sibi ipsi iuxta illud principiū
tactum illa non sunt sic omnibus modis idem sibi
inuicem quorum vnum non est aliquid ꝛ reliquū
non est illud sic est hic. ¶ Spiratio enim actiua est
pater siue paternitas et filius non est paternitas
2. cōclusio. igitur. ¶ Sed quo ad secundum quod inquiritur
Dico primo ꝙ quātum videtur ex isto anteceden-
te ꝙ precise assumeret ꝙ pater et filius ꝛ spiritus
sanctus sunt tres persone realiter distincte et vnꝰ
deus nec aliquid plus ex fide vel aliunde suppone
ret non sequeretur consequētia formali et euiden
ti ꝙ. ss. procedit a filio nec per consequens ex op-
posito consequentis sequitur euidenter oppositū
antecedentis quia sicut arguit okam et bene ex
ista hypostasi precise non sequitur. ss. euidenter es
se vel habere relationem oppositam relationi fi-
lij cum ex isto antecedente precise non sit euidens
nobis quin possit realiter sufficienter distingui re
lationibꝰ absolutis disparatis nec sit ex isto ante-
cedente precise est nobis euidens ꝙ filius est spi-
ratio actiua ꝙtum pertinet ad cōmunem entitatē
dat etiam iste alius articulus ꝙ filius et. ss. sunt
producti cum quo staret ꝙ solus pater sufficient̄
producat tam filium ꝙ. ss. ¶ Secundo dico ꝙ secū- 3. cōclusio.
dum veritatem vtraqꝫ consequētia est bona ꝛ for-
malis licet non sit euidens nobis pro modo sicut
ista consequentia est bona et formalis quāuis nō
sit nobis nunc euidens sed tantum creditā nullus
deus generat deū aut spirat igitur deꝰ non est de-
us. sic in proposito sequitur. ss. distinguitur a filio
igitur procedit ab eo et econuerso negatiue. ss. nō
procedit a filio igitur non distinguitur ab eo quia
secundum veritatē omē quod in diuinis ē filiatio
est realiter spiratio actiua igitur ex opposito cō-
sequentis sequit̄ negatiue. a. non est spiratio acti
ua igitur. a. nō est filiatio diuina remoto enim ab
aliquo communi quod est idem realiter cum pro-
prio remouetur proprium ab eodem. ¶ Sed acti-
ua spiratio secundum veritatem cōmunis est pa-
tri et filio et eadem realiter cum proprio. s. cum fi
liatione quia aliter cum ea poneret in numerum
et esset quaternitas in diuinis contra decretū igi
tur si filius non est spiratio actiua filius non est fi
lius igitur filius nihil est et per consequens nō di
stinguitur a. ss. ¶ Et licet ista sit necessaria filiatio
diuina est realiter spiratio actiua non tamen est
euidens ex terminis sed sola fide nec etiam euidē
ter sequitur ex hoc precise ꝙ pater et fi. ꝛ. ss. sunt
tres persone et vnus deus sed hoc tantum ex alio
fidei articulo tenemus scilicet qui ex patre filio-
qꝫ procedit nam cum illo priori articulo sine isto
staret ꝙ solus pater sine filio principiaret. ss. ideo.
¶ Tertia cōclusio non repugnat secūde et secūdū 3. articulꝰ.
istas cōclusiones qui vellet posset opiniones ali-
quas adinuicem concordare aliqualiter. ¶ Sed
contra predicta instatur primo contra conclusio-
nem secundam. ¶ Arguit̄ ꝙ ista consequentia sit
euidens deus est trinus et vnus igitur spiritus sā
ctus procedit a filio probo quia ex isto consequen
te sequitur ꝙ tres persone sunt essentialiter idem
et ꝙ persona quelibet est summe simplex et si hoc
igitur nulle due persone in diuinis distigūtur di-
stinctione disparatorum et si hoc igitur. ss. proce-
dit a filio eo ꝙ distinctio disparatorum non stat cū
summa simplicitate. probo quia omnis distinctio
disparatorum est tanta ꝙ ipsa sine omni alia distin
ctione sufficit ad hoc vt sic distincta vnirentur et
componerentur adinuicem sed impossibile est ꝙ
persone que sunt essentialiter vnus deus tali di-
stinctione distinguantur que sufficeret ad compo
sitionem igitur non distingūtur disparate. minor
est euidens quia talibus personis distinctio essen
tialis. ¶ Ista autem distinctio que sufficit ad vnio
nem et compositionem distinctorum infert distin-
ctionem essentialem illorum. maiorem probat qz
omnis distinctio disparatorum est talis qualis di
stinctio absolutorum quia taliter distincta nō plꝰ
referuntur adinuicem ꝙ absoluta: sed omnis ta-
lis distinctio qualis est distinctio absolutorum
quātum est ex parte distinctionis sufficit ad hoc
ꝙ ista absoluta vnirentur et componerentur et g
consequens est distinctio essentialis ¶ Forte di-
citur ꝙ cum distinctione absolutorum staret essē-
tialis ydemptitas. ¶ Contra omnis talis distin-
ctio absolutoꝝ sufficit ad hoc vt sic distincta realit̄

possunt componi z vniri igitur ois talis distictio
est essentialis. ¶ Confirmat qꝛ maior ē ydēptitas
que excludit oēm distinctionē disperatiōis ꝙ q̄ nō
patet qꝛ oē totū ē mai⁹ sua pte. Sed in diuinis est
summa ydēptitas essentialis igit et q̄ excludit di
stinctionē disperationis. ¶ Et cōclusionē istā cōce
dunt illi scꝫ ꝙ euidenter seqtur fili⁹ z. sp̄s. sunt idem
deus z. sp̄s. non ꝓcedit a filio igitur nō distinguitur
ab eo qꝛ si ē idē deus cum eo z distinguit ab eo igi
tur distictione relatiua ab opposito z tunc ꝓcedet
ab eo aut distinctione disparatorū z tunc nō esset
idem deus cū eo qꝛ talis distinctio vt ꝓbatū est nō
stat cū summa ydēptitate essentiali nec cū summa
simplicitate ꝑsone. ¶ Ad primū dicendū est ꝙ siue
distinctio disparatoꝝ stet cuꝫ summa simplicitate
persone z cum summa ydemptitate essentiali siue
non. qꝛ scd̄m omnē sententiā doctoris persone non
sunt absolute sꝫ vel sunt relationes originis vel ta
lib⁹ relationibus constitute tamē hoc secure dico
ꝙ ex solo articulo de trinitate ꝑsonali z ydēptita
te essentiali circūscripto articulo de ꝓcessiōe. sp̄s. a
filio nō sequit ꝯñā nobis euidenti qn̄ aliq̄ ꝑsone
diuine possunt realit̄ distingui ꝓprietatib⁹ tm̄ di
sparatis relatiuis vel absolutis ymo cū hoc staret
ꝙ due persone essēt ꝓducte ꝓductionib⁹ passiuis
alia nascendo alia vt data alteri⁹ ratiōis hypote
tice seu personalis. ¶ Ille tñ articulus cū alio ar
ticulo addit⁹. s. qui ex patre filioq̄ ꝓcedit euiden
ter infert ꝙ non est persona diuina aliqua quin ip
sius ad quācunq̄ personā diuinam sic opposito re
latiua z nō sola disparatiōis distinctio. ¶ Et cum
probas ꝙ articulus prior non additus scd̄o euidē
ter inferat cōclusionē ois distinctionis disparato
rum quia omnis distictio disparatoꝝ est tanta zc.
dico ꝙ illa ꝓpositio nō est euidēs nec etiā euiden
ter sequit ex illo articulo fidei nec etiā vera ē se
cundum multos qꝛ filiatio ē spiratio passiua z ite
rū paternitas ē spiratio passiua scd̄m istos nō di
stinguitur relatiue z tñ realiter distiguitur z ꝑ cō
sequens distinctione disparationis scd̄m eos puta
okā. sco. gand. syrand. ¶ Et cū ꝓbas eā qꝛ ois di
stinctio disparatoꝝ est talis qualis est distictio ab
solutoꝝ dico ꝙ si loq̄ris de talitate generali ma
ior conceditur z minor negat si aūt loq̄ris de tali
tate distinctiōis i speciali negatur maior nec ꝓba
tio ad istū sensum habet euidentiā aliquā. Itē se
cundū cōem opinionē filiatio nō opponit relatiue
spirationi passiue igit volendo distictionē dispa
ratoꝝ quorūcūq̄ non oppositoꝝ filiatio z spiratio
passiua distinguūt disparate scd̄ꝫ cōem opinionem
z tñ sunt eadē deitas. i. distinctio disparatorū stat
cū vnitate essentiali. ¶ Et si in cōtrariuꝫ arguitur
filiatio ē vel filius est illud qd̄ opponit spirationi
passiue qꝛ ē spiratio actiua igit opponit sibi rela
tiue dr̄ ꝙ nō sequit plusq̄ sequat deitas ē illud qd̄
opponit vl̄ gñat igr̄ deitas opponit vl̄ gñat. ¶ Ad
sm̄ ille q̄ diceret nō repugnare illis q̄ fidei sūt qui
possit saluari di as ꝑsonas distigui ꝑ absoluta dice
ret ꝙ aliquoꝝ absolutoꝝ distinctio bene stat cum
ydemptitate essentiali et ita negaret añs: sed qui
hoc nō sustineret diceret ꝙ hoc nō esset oino simile
de distinctione absolutorum z de distinctione per
relationes oppositas seu disparatas. ¶ Ad tertiū
dicitur ꝙ maior non ē euidēs plusq̄ propositio ꝓ
banda nec tenet ꝑ illud mediū ꝙ oē totū zc. ¶ Ad
quartū dr̄ ꝙ fili⁹ ē filiatio disparate determinatis

a. sp̄s. vel spiratione passiua scd̄m cōem opinionē et
non sequit ꝙ ideo non sit idem deus cū eo q̄uis tñ
etiā filius sit spiratio actiua qua distinguit a spū
sancto di. relatiue ab opposito.

Eptimo q̄ro cir
ca di. 12. Circa istaꝫ di. que
ritur vtrū pater et fili⁹ sint
vnum principiū spirans spi
ritum sanctū ꝙ nō videtur
qꝛ aut vnū vnitate essentia
li aut tantum notionali si
ue personali: non essentiali
qꝛ pater sicut nomen essen
tiale generat vel gñatur ita nomen essentiale spi
rat aut spirat: nō ꝑsonali vel notionali qꝛ pr̄ z fili⁹
nō sūt aliq̄ vna ꝑsona spirās nec aliq̄ vna notio spi
rans cōis patri z filio qꝛ qua ratiōe nihil cōmune
diuersis personis generat pari ratione nihil com
mune diuersis personis spirat. ¶ Ad oppositum ē
augu. 5. de trini. cap. 5. pater z fili⁹ sūt vnū princi
piū ad. sp̄s. sicut pater z fi. z spūs sanct⁹ sunt vnum
principium ad creaturam. ¶ Item aut spirant tan
q̄ vnū principium et ita habetur intentum ꝙ sunt
vnum principium aut tanq̄ distincta et hoc non qꝛ
ista que producunt aliquod productum vnica ꝓ
ductione producere videntur illud tanq̄ vnicum
principium productiuum sed pater et filius pro
ducunt spiritū sanctuꝫ vnica productione scilicet
spiratione actiua. Hic primo respondendum ē ad
questionem secundo difficultates mouende et sol
uende. ¶ Circa primum est conclusio certa z deter
minata in cōcilio lugd. sub greg. x. vt ꝑsicut p̄xl. 6
de sua tri. z fi. ca. vbi sic dr̄. ꝙ. sp̄s. eternalit̄ ex patre
z filio nō tanq̄ ex duob⁹ principijs sꝫ tanq̄ ex vno
pricipio nō duab⁹ spiratiōib⁹ sꝫ vna spiratiōe ꝓce
dit z in fine capi. dicit sic. ¶ Nos sacro approban
te concilio dānamus z reprobam⁹ omēs qui nega
re ꝓsumpserint. sp̄s. ex patre et filio procedere sine
etiam ausu temerario asserere ꝙ. sp̄s. ex patre et fi
lio tanq̄ ex duobus principijs et non tanq̄ ex vno
procedat hec ibi. ¶ Sup quo dicit io. mo. in glosa
ordinaria pr̄ inq̄t z fili⁹ spirāt. sp̄s. sicut vnuꝫ spirādi
principiū non duo principia vnde conueniunt non
solum in vna essentia in qua conuenit cum eis eti
am. sp̄s. sed etiam in spiratione actiua que est notio
communis patri et filio que non conuenit. sp̄s. nam
spirare sp̄s. est actio non essentialis quia sic conue
niret. sp̄s. sed notionalis que non conuenit. sp̄s. sed tā
tum patri et filio tanq̄ vni spirandi principio. i. nō
tam propter vnitatem essentie q̄ propter vnitatē
notionis scilicet actiue spirationis in patre et fi
lio communis non duabus spirationib⁹ quia spi
ratio actiua patris et filij est vna et eadem notio
communis patri et filio sicut operationes essen
tiales communes sunt tribus personis sunt enim
inseparabilia opera tri. de conse. di. 3. capi. vltio
in fine. 26. q. prima. sicut em̄ licet quedā opatiōes
attribuātur patri quedam filio quedā. sp̄s. vt i pre
dictis capitulis continetur hec ille. ¶ Ex his po
test elici ꝙ decretū ponit spirationem actiuā ali
quid cōe patri z filio sicut z deitas cōis est tribus
personis et ita spiratio actiua nō est ipse. sp̄s. z pa
ri ratione generatio actiua non est ipe filius ni
hilominus tamen ista opinio que ponit ꝙ genera
tio actio ē ipe fili⁹ vel in filio z non i patre habet

consequēter tenere consimile de spiratione actione q ipa ē. s. et consequenter habet dicere q spiratio actiua non ē spiratio actio sicut nec generatio actiua ē generatio actio pmo q spiratio actiua est ipsa entitas notionalis comunis patri et filio qua pater et filius producunt. s. per hoc q ipi sūt illud vnum principium productiuum. s. ¶ Quo ad secundum articulum pōt esse difficultas pma quā tangit argumentum principale vtrum pater et filius sunt vnum principium essentiale. s. vl notionale vel personale non videtur mihi dicendū q non sunt vnum principium essentiale. s. sicut pbatur in argumento. ¶ Secundo videtur mihi eē dicendum q hec propositio pater et filius sūt vnū principium personale. s. pōt habere tres intellectus vnus esset q pater et filius sunt vnum principium personale. s. i. vnum principiū persone. s. denominando illud principium vnum personale a persona producta sicut si diceretur de patre q eēt principium filiale. i. filij iste sensus ē verus sed de hoc sensu non ē difficultas ideo omittatur ¶ Alio modo q ē aliquod principium quo elicitiuum spirationis actiue et q pater et filius esset istud principium quo puta voluntas vel aliquod huiusmodi ita q pater et filius esset aliquis vna vis spiratiua elicitiua spirationis actiue. Ad istum sensuz facit magnā difficultatē doctor subtilis et alij nō nulli in ista distinctione. Sed iuxta viaz quā teneo et tenui di. septima. ista difficultas pcedit ex suppositione falsa q spiratio actiua principiaretur et eliceretur quod non ē concedendum vt ibi patuit ¶ Ideo secundum hec principia non habet locum hec difficultas. ¶ Tertius intellectus pōt esse an aliquod principium personale spirans. s. vel saltem notionale. i. Utrum sit aliquod principiū cōe aliquibus personis non omnibus et prima pars istius intellectus disiuncti falsa ē nā pater et filius nō sunt vna persona secunda vera ē. ¶ Ad secūdum igitur dico q illud principium cōe ē spiratio actiua et ē vnum principium spirans spm̄ sanctū et ē istud quod intrinsece et per se primomodo ē tam essentia diuina q spiratio actiua seu spirator quis spirator nihil ē quin spiratio actiua sit illud et econuerso Et ideo sunt omnibus modis idem quibus spiratio sibi ipsi et ita spiratio seu illud principium spirans seu potentia spiratiua quidem est nō ē aliquid resultans nec compositum nec cōstitutuz ex spiratione actiua et essentia sed ē ipsa. ipamet spiratio actiua quā dico esse essentiā sine deitatē per se primomodo licet non econuerso et hoc idē dico de relationibus originis in diuinis patet igr̄ q illud principium vnum spirans. s. quod principium ē pater et filius nec ē essentiale nec personale sed notionale et patet etiā quomodo se habeat ad deitatem cōem personis. ¶ Restat igitur inquirere qualiter se habeat ad patrem et filium quibus ē cōis vtrum videlicet pater et filius sint p se primo modo spiratio actiua seu a vocetur ita videtur q non quia tunc paternitas et per consequēs generatio actiua que eadē ē cum paternitate diuina esset per se primo modo spiratio actiua. s. Falsitas probatur quia tunc diuina paternitas esset essentialiter relatio ad. s. et etiā tunc generatio actiua esset essentialiter productio. s. et per cōsequēs. s. generaretur quia cuius productio ē actiua generatio ipsemet generatur falsitas patz

An pr̄ et filius sint p se spiratio actiua Arg̃ q nō multipliciter et postea rñdetur.

quia. s. procedit nō quomodo natus sed quomodo datus etiā eodē modo sequeretur q filius eēt spiratus et per cōsequēs q esset. s. quia eius productio actiua ē essentialiter spiratio actiua ipsū videtur spirari Item tunc oporteret negare illud quod dictum ē eē verum secundum cōmunem opinionē questione precedenti proxima q licet filiatio sit spiratio actiua opposita spirationi passiue non tamen ē filiatio opposita spirationi passiue. Sed ab eadē distincta distinctione de sperationis cōsequētia patet quia si filius vel filiatio ē per se primo modo spiratio actiua igitur sicut spiratio actiua opponit spirationi passiue ita filiatio. Cōsequētia tenet per illam regulā quicquid predicatur de predicato predicatur de subiecto que licet non sit vbiq vera quia licet hec ē vera essentia est pater et de patre predicatur q generat nō tamē de essentia semper ē vera isto modo q quicqd predicatur per se primo modo per se significatiue sumpto etiā predicatur per se primo modo de subiecto de quo predicatum illud significatiue sūptū predicatur per se primo modo i. sicut hec ē vera spirator seu spiratio actiua spirat ita et ista filiatio spirat igitur sicut spiratio actiā opponitur spirationi passiue sic et filiatio Item spiratio actiua est entitas respectiua ad alium terminuz et origo actiua alterius termini q generatio actiua quia ipsa ē productio. s. generatio actiua ē productio filij et nō. s. qui secundum symbolum nō ē genit9 sed procedens. ¶ Sed nullo modo videtur q relatio ad vnum terminum sit per se primo modo ad alium terminum relatio igitur hec nō erit per se pmo modo paternitas diuina seu generatio actiua in diuinis ē spiratio actiua nec etiā vna alia propositio que cōponeretur ex terminis adhoc aptis ¶ Confirmatur sit predicatum terminus relatiu9 et subiectum terminus absolutus propositio non ē per se primo mō igitur eodē modo si predicatū sit terminus relatiuus vel consignificatiuum alicuius entis in speciali determinati et subiectum non erit propositio per se primo modo. ¶ Sed cōceptus proprius et simplex spirationis actiue videtur significare vel consignificare determinate et in speciali. s. non sic autē conceptus simplex et proprius actiue generatiōis igitur etc. probatur videtur q generatio actiua realiter distinguatur a spiratione actiua et q hec nō ē ista nec econtra. Sicut probat et tenet doctor cōmunis i suo quolibeto questione quinta per hoc q neutra videtur de se sibi esse infinita et ideo nescit qualiter vna ydētificaretur relique et ideo ponit actiuam spirationem quasi aduēticiā et non per se pertinētem ad personalitatē patris et idem tenet in pmo suo igitur nō verisimile q patris personalitas sit per se primo modo. R. quia tunc doctor iste i illis in proposito recessisset a limitibus veritatis.

¶ Sed contrarium videtur esse per aliam viā nō videtur posse clare saluari sūma simplicitas personalis i diuinis et maxime si patri aduenirēt spiratio actiā vel pertinens intrīsece ad paternam personalitatem videretur ibi q compositū ex paternitate et subiecto contra primum ar. prīe questionis huius materie. ¶ Ad istud apparet mihi dicendum q sic et ad hoc sufficit mihi ratio i contrarium et ista media que i pria questione hui9 materie mouerunt me ad ponēdum q ois dia perso-

walitas et quodlibet quod deus ē per se p̄mo mo
do ē deitas. ¶ Sed positio ista potest vlterius te
neri secūdū duplicē viā vel s3 illā q̄ ponit q̄ oīs di
uina personalitas ē essentialiter et per se primo
modo producens vel producta vel productio vel
secundum viam que ponit q̄ bene quelibet diuia
personalitas vere et realiter est productio actia
vel passiua paternitas filiatio vel passiā spiratio
ita vera ꝛ realiter sicut sol producit lumē ī medio
vel sicut deus creat et gubernat mundu3 vel etiā
actiua productio et cōseruatio mundi nō tamē p
se primo modo quāuis hec sit per se primo modo
est pater ē filiū pater et diuina paternitas vel filia
tio ē per se primo modo relatio vel productio se
cundum istā viā secundā non ē difficile euacuare
argumenta posita ad p̄mā partem presentis dubij
secundum viā primā cōmuniorē ē hoc difficilius
Ad primū. ¶ Ad primum cōcedo q̄ generatio actiua ē per se
primo modo a quāuis ipsa propositio qua hoc p̄
fero nō sit vera per se primo modo etiā cōcedo se
cundum viā primā q̄ paternitas ē essentialiter ꝛ
per se primo modo relatio ad. ff. et q̄ paternitas
vel generatio actiua filij sit essentialiter spiratio
actiua ff. vel. s. ¶ Sed secundum opinionē secun
dā quā tenerē si liceat neganda ē cōsequētia q̄a
nec diuia paternitas esset per se primo modo spi
ratio. ff. nec a esset secundum istā viā per se primo
modo spiratio. ff. nec. a sed solum sequitur q̄ pa
ternitas vere et realiter et necessario est relatio
ad. ff. sicut vere ē spiratio actiua. ff. ¶ Et cum infer
tur q̄ tunc. ff. generaretur negatur cōsequētia se
cundum vtrāq̄ viā quia licet per istam rē que est
generatio producatur. ff. ista tamē res nō ē gene
ratio respectu. ff. sed respectu filij ymo ipa respe
ctu. ff ē spiratio actiua et respectu filij generatio
actiua nec etiam ista propositio generatio actiua
est spiratio actiua ē vera secundum predicationē
formalē sed solum secundum ydētificā quātūcun
q̄. b. sit. a. per se primo modo quia predicatum et
subiectum non supponunt pro eodē. Et per idē p3
q̄ nō sequitur ē filius esset spiratus ¶ Ad secundū
conceditur secundum primā viā quia hec ē per se
primo modo generatio actiua ꝛ etiā passiua ē spi
ratio actiua et si hec sit per se p̄mo modo spiratio
actiua ē spiratio. ff. vbi exprimitur terminus spi
rationis tunc etiā hec erit per se paternitas ē spi
ratio actiua. ff. secundum eādē viā ponētem p̄so
nas esse per se primo modo relatiuas et ita cōce
deretur cōclusio illa istius argumenti vsq̄ illuc ex
clusiue igitur sicut spiratio actiua opponitur ꝛc.
et negaretur talis consequētia sicut enī nō sequi
tur paternitas ē deitas per se primo modo et dei
tas ē eadem filiationi ita nec in proposito sequit
filiatio ē spiratio actiua per se primo modo ꝛ spi
ratio actiua opponitur spirationi passiue igit fi
liatio opponitur spirationi passiue. ¶ Sed bene
sequitur q̄ filiatio sit spiratio opposita spiratiōi
passiue opposita inquā relatiue. ¶ Ad tertiū ne
gatur antecedens et conceditur q̄ generatio acti
ua ē origo. ff. et nō sequitur generatio actiua non
est generatio. ff. sed tantum filij igitur non ē ori
go. ff. sed tantum filiū ymo ē ibi fallā consequētis
¶ Ex hoc confirmatur ad precedens argumentu3
respondeo q̄ non sequitur filiatio ē relatio vel spi
ratio opposita spiratiōi passiue igitur filiatio op
posita sibi nec sequitur negatiue nō ē filiatio op
posita spirationi passiue igitur nō ē relatio vel spi
ratio sibi opposita. ¶ Ad quartum concedo primū
quod infertur sed minorē post additā illi conclu
sioni quo ad secundā partem nego cum dicitur nō
sic autē conceptus simplex generationis actie vel
passiue quia secundum p̄mā viā proprietas prime
persone ē essentialiter relatiua vel productio.
¶ Et ego secundum hoc cōsequenter dicerem q̄
ipsa ita essentialiter ē spiratio actiua respectu. ff.
sicut ipsa ē generatio actiua respectu filij. ¶ Se
cundum autē viā que non poneret personas diui
nas etiam per se primo modo relatiuas adinuicē
parua vel nulla esset de hoc difficultas. ¶ Ad q̄n
tum negatur q̄ generatio actiua nō sit spiratio a
ctiua quia pari ratione ipa spiratio nō esset filia
tio et constat q̄ ipsa nō ē spiratio passiua quia illi
opponitur igitur forent quattuor res in diuinis
abinuicem distincte contra decretum. ¶ Ad proba
tionē suā cum dicit q̄ neutra ē infinita illud nega
tum est superius bene tamē concedo huic docto
ri q̄ spiratio actiua nō ē cōuertibiliter et adequa
te idem generationi actie cum ipsa sit aliq̄d puta
filius et generatio actia non ē ipse filius iterum
cōcedo sibi q̄ spiratio actia non constituit patre3
in diuinis et tamen pater ita essentialiter et intri
sece et per se primo modo ē generatio actiua vel
spiratio actiua sicut si spiratio constitueret patrē
vel multo essentialius vel simplicius et ideo eque
necessario et ita intrīsece exigit pater. ff. sicut fili
um licet nō ita proprie quia personalitate propa
patris exigit filium sed notione siue relatione sibi
cōmuni et filio exigit. ff. ¶ Et per hoc respondet
difficultati quorūdā contra sco. que non procedit
contra ista qua ad q̄ pater nō ita essentialiter exi
geret. ff. sicut filium si pater constitueretur p ge
nerationē et nō per spirationē actiuā. ¶ Ex predi
ctis sequitur primo q̄ pater ꝛ filius non distigu.. ē
personaliter sed tantum notionaliter. a. ff. ex hoc
solo q̄ sunt spiratio actia illo enī distiguitur fili9
a. ff. quo formaliter ē persona filij quia idem ē p̄n
cipium essendi et distiguēdi sed nō precise per spi
rare actiuu3 ē filius persona filij q3 tunc ēt pater
esset persona filij sicut nec precise per essentiam ē
persona filij licet enī nullo alio ab essentia vel spi
ratione actia sicut filius persona filij satis preci
sit declaratum. Secundo seq̄tur q̄ filiatio suffici
enter distiguit filium a. ff. personaliter q̄a filiatio
vt patet ex predictis ē perfecta filij personalitas
q̄ icludit q̄dditatiue siue ēt per se p̄mo modo ta3
essentia q̄ spiratio actia q̄ ēt generatio passiua.
¶ Tertium dubium de isto quod tangit p̄mum ar 3. dubiū.
gumentum p̄ncipale ad oppositum q. An. s. per
oia sicut pater et fi. et. ff. sunt vnum p̄ncipium cre
ature ita pater et filius sunt vnum p̄ncipiu3 spūs
sc̄ti quā dubitationē tangit oliam questione p̄le
butus di. ar. 3. et dicit sibi esse l hoc q̄ ex vna par
te pater ꝛ filius et. ff. vere et realiter sunt vnum
p̄ncipium creature et ex alia parte pater et fili9
ipsius. ff. et l hoc ē difficile secundum eum et bene
q̄ pater et filius et. ff. sunt vnum p̄ncipium crea
ture q̄a sunt essentia dia que ē vnum p̄ncipiū cre
ature et non vnum p̄ncipium notionale sed pater
et filius sunt respectu. ff. vnum p̄ncipium notiōa
le. s. spirator vel spiratio actiua quod p̄ncipium
vocat ipse vnum p̄ncipium constitutiuū ex essētia
et spiratione actiua. ¶ Alia differentia ē q̄ pater

et filius per se primo modo spirant sed pater et filius et spus sanctus nō per se primo modo creant ¶ Sed q̄ preter hoc ponit q̄ pater et filius sūt vnū principium essentiale elicitiuum spirationis actiue vel etiā passiue nō ē verum sed oppositum probatum est in questione prius posita pro di. 7. q̄ ēt dicit q̄ pater et filius sunt vnum principium vere spirans. s. quod nō est formaliter essentia diuina
4. dubium falsum ē vt patet ex predictis licet essentia nō sit formaliter illud principium ¶ Quarta dubitatio est de hoc quod tangit argumentum secundū ad oppositum questionis An pater et filius spirent inquantum sunt vnum vel inquātum sunt distincti cui sufficiēter respondet okam logice distinctione ista. q. 2. ar. 2. responsionis proprie et in logica secunda parte ca. 16. quibus suppositis negandū esset et etiā concedendū q̄ pater et filius inquātū sunt hoc vnum. s. spiratio actiua sed arguendo ab isto igitur inquātum est vnum ē fallacia cōsequētis quāuis Canō dicat q̄ hoc non sit plus ad propositum q̄ rome. ¶ Ad rationes principales vtriusq̄ partis patet quid sit dicendum preter illud q̄ si quis qua ratione essentia cōmunis nō generat pari ratione realitas ista cōmunis patri et filio nō spirat et ē dicendum q̄ non ē simile causa enim nō tenet hic q̄ ibi essentia enim non potest ibi generare quia genitum distiguet ab ea in proposito autem res in diuinis spirata realiter distinguitur ab ista notione cōmuni patri et filio q̄ concedo spirare igitur zc. hic videtur ymaginari q̄ sicut essentia est res cōmunis tribus personis ita spiratio actiua seu spirator est res cōmunis duabus quid ipsa et pater filius cōiunctim et vterq̄ eorum diuisim et ē etiā essentia diuina et sicut propter essentiā nō oportet pōnere quartam rem distinctam a tribus personis ita nec propter istā spirationē actiuā et licet iste modus loquēdi satis cōmuniter teneatur tamē mod⁹ loquēdi gregorii videtur planior di. 12. vbi concessit q̄ pater et filius sunt duo principia. s. et duo spiratores et tamē secundum decretum ab eis procedit. s. tāq̄ ab vnico principio vnica spiratione ita q̄ ly tāq̄ dicit similitudinē. s. q̄. s. omnino similiter et eodē modo procedit a patre et filio ac si solum ab vno principio procederet et spiratio qua pater spirat est omnino similis spirationi qua filius spirat et sic patet quid sit dicendum ad questionem. 34.

Ctauo circa distinctionem trigesimā tertiam Quero etiam pro di. 36. et 27. ¶ Vtrū psōe diuine primo et adequate distinguantur abinuicem seipsis Videtur q̄ nō quia persone diuine nullo mō distinguūtur igitur añs probatur quia si pater distinguitur a filio vel igitur finite vel infinite vel neq̄: nec sic si finite tunc patris a filio distinctio esset finita distinctio et hoc nō quia ista distinctio non ē nisi ipsemet pater vel aliquid in patre et nihil tale ē finitum cum omne tale sit deus et per cōsequens infinitum alioquin aliquid quod est deus possit annihilari quia omne finitum est annihilabile nec infinitum quia tunc nulle res in mundo tantum distinguerētur vel saltem nō magis distigue rentur q̄ q̄libet persona a qualibz. Falsitas pz q2 persone sunt essentialiter idem et creature differūt inter se et a deo non tantum suppositaliter sed etiam essentialiter igitur zc. Probatur si esset vnus alius deus per omnia consimilis deo nostro isti distinguerentur abinuicem vel igitur plusq̄ pater a filio vel equaliter vel min⁹ non minus cōstat si equaliter tunc cum propter magnitudinem distinctionis ipsorum ipsi essent diuersi dii igitur et modo pater et filius propter suam infinitā distinctionē adinuicem essent diuersi dii cōsequēs est cōtra fidē: si magis distinguerentur igitur pater et fili⁹ nō distiguūtur abinuicem distincte quod erat probandum nec potest dari tertium quod neq̄ sic neq̄ sic quia distinctio patris a filio ē ipsa deitas vel proprietas personalis patris et quodlibet istorum est perfectio infinita Secūdo probatur q̄ nō seipsis primo distinguūtur quia conueniunt in aliquo eodem reali ipsis cōmuni. s. i essentia que est omnes ipse igitur non seipsis primo distinguūtur probatur pater aliquo sui non distinguitur a filio et aliquo sui distinguitur a filio vt patet de deitate et paternitate igitur. ¶ Item sicut arguit scot⁹ di. 26. contra opinionem prepositiui quecūq̄ non sunt diuersa primo aliquo sui distiguūtur sed persone diuine nō sunt primo diuerse quia sunt eiusdē essentie igitur maior ē nota q̄ quia se tot distiguūtur sunt primo diuersa si enim non sunt primo diuersa sed aliquid idem entia tunc nō eo vel eis distinguuntur quo vel quibus sunt idem aliquo vel aliquibus quo vel quibus non sunt idem.

¶ Item plures proprietates sunt in eadē persona sicut in patre inascibilitas et generatio actiua et Augustin⁹
iste distinguūtur secundum augustinum quinto de tri. ca. 7. vbi vult q̄ si pater nō eēt ingenitus posset tamē esse pater et econuerso si filium nō genuisset nihil prohibent eum dicē eē ingenitum igr̄ multiplex est proprietas qua pater distinguitur a filio ita q̄ nō primo se toto Item in patre est generatio actiua et spiratio actiua et spiratione actiua nō differt pater a filio sed aliquo quod est in eo et aliquo nō. ¶ Et confirmatur quia si nulla esset distinctio inter proprietatē et personā nō posset vna proprietas esse due persone nec in duabus nec vna persona posset esse due proprietates seu in vna due zc. ¶ Oppositum argui potest per hoc q̄ omnis persona diuina est sūme simplex secundum decretum in primo ar. p. q. huius materie allegatam. ¶ Simplex autem omnino a quocūq̄ distinguit primo se ipso distinguitur probatur pater sua psonali proprietate distinguitur a filio sed proprietas psonalis patris est ipe pater dicente anselmo de incarnatione verbi ca. scdo psōa patris est deus ē quod cōmune est illi cū filio et pater est quod est propriū et cōsequenter dicit simile de filio zc. ¶ Sed leuiter respondetur hic q̄ nō vult dicere q̄ pater sit proprium patris sed quod hoc est sibi proprium q2 ipe est pater. ¶ Sed hec responsio licet euacuet hec verba non tamē sequētia vbi dicit. ¶ In his igit duabus personis vnum est cōmune. i. deus et duo propria que sūt pater et filius et certe hec auctoritas facit pro vtraq̄ parte. q. ¶ Item hieronim⁹ secundum quod allegat ma. 25. di. primi libri ca. vltimo et di. 33. capitulo primo Dicentes inquit aliam personā patris aliam filii aliam. s. esse personā nō nomina tantū sed etiā proprietates noimi

idest personas vel vt greci exponunt hypostases
idest subsistētias confitemur ¶ Item. di. 33. ca. 3. di
cit etiā ꝙ seipsis persone differunt. ¶ In ista que-
stione primo dicā quod sentio circa questitum se-
cundum soluā argumenta principalia quorum nō
nullā difficultatem habent bonā. ¶ Circa primū
suppono ꝙ persone diuine sunt sūme simplices si-
cut dicit decretum de deo. ¶ Quo supposito dico p̄-
mo ꝙ alique persone diuine seipsis prio persona
liter distinguuntur sicut et seipsis cōueniūt et sunt
idē quia sunt seipsis hoc idem demonstratur deita
te quando aliqua sic se habent ꝙ aliquid omnino
indistinctum ē in vtroqꝫ istorum aut ē aliquid eo-
rūdem et tamē aliquid ē i vno aliquid ipsius qd
nō ē in reliquo illa nō seipsis primo distinguūtur
sed in patre et filio ē eadem deitas omnino indi-
stincta et in patre ē paternitas que nō ē in filio.
&c. ¶ Respondetur si maior sumatur trāsitiue ve-
ra ē et minor vt sic falsa ē si trāsitiue ecōuerso ni
hil eīn vnum et idē proprie loquēdo i patre et i fi
lio nisi. s. per circūincessionem de quo modo essē
di i nō est hic sermo sed bene ē eadē entitas ē pa-
ter et filius et etiā distincte entitates sunt pater
et filius ¶ Sed nulla duo sunt patris vel in patre
vel pater quorum vnum det filio et alterum reti-
neat vel non det sibi sed ipse bene ē entitas que
dā quā nō dat filio generādo filiū. i. de quo verū
est dicere ꝙ filius nō per generationē ē iste. Sed
tamē quia eadē simplicissima personalitas ē hec
et illa sine omi istarum non ydētitate vel distictio
ne ymo vna earum ē per se primomodo realiter a
lia eorūdē nihil obstat quin persona vna seipsa p̄
mo distinguitur ab alia personaliter licet sit idē
sibi essentialiter. ¶ Propter quod notandum est
ꝙ ii. plo. pōt in proposito quadrupl'r sumi vno mō
vt notet ablatiuū cui adiūgitur respectu verbi si
ficātis cōuenientiam vel distinctionē stare pro cā
pria primitate adequationis respectu signati p
verbum. ¶ Aliomodo vt notet circa illud p quo
supponit ablatiuus primitatem cause a qua non
conuertitur cōsequētia respectu illius quod per
verbum importatur. Tertio vt notet exclusionem
omnis cause prioris. i. cui per prius quouis mo-
do conueniat signatu verbi quarto modo vt no-
tet exclusionē omnis principiū vel cause distincte
ab illo pro quo stat ablatiuus respectu importa-
ti per verbum. ¶ Item notandum ꝙ personā vnā
cōuenire cum alia vel differre ab eadem aliquo
sui et aliquo non posset dupliciter intelligi vno-
modo ꝙ ly sui construatur cum ly aliquo trāsitiue
et iste sensus abiiciendus est in proposito quia no
tat distinctionē inter illud pro quo supponit ly a-
liquo et ly sui. Aliomodo intelligitur hoc intran
sitiue vt cum dicitur natura hominis vl' natura an
geli vbi non notatur distinctio sed ē dictum natu-
raqꝫ ē homo vel natura que ē angelus Et si in p-
posito ad hunc sensum intelligitur dictum huius
vna persona i aliquo sui cōuenit cum alia et aliq̄
sui nō bene dicitur. i. vna persona aliquo quod ē
ipsa distinguitur ab alia Et si dicis ꝙ pater distin
guitur a filio aliquo sui etiā trāsitiue p hoc ꝙ ge-
neret et filius non Respōdetur ꝙ per generare ver
baliter sumptum pater nō distinguitur a filio qa
nihil distinguitur a alio nisi seipso vel aliqua p-
te sui intrinseca sed generare sic loquendo nō est
aliquid sed ē aliquē producē. s. filiū sicut nec ho
minem currere ē nisi hominem moueri His visis 1. ꝯclusio.
sit prima conclusio ꝙ nulla persona aliquo sui cō
uenit cum alia vel distinguitur ab eadē sūpto ser
mone trāsitiue quia tunc illud quo sic conuenire t
vel distingueretur ab alia distingueretur a perso-
na que cū alia cōuenit vel ab eadē distiguitur isto
modo dicitur ꝙ vna manus distinguitur ab alia a
liquo sui secundum numerum et tamē nō quolibꝫ
sui quia anima eadem secundum numerum ē ali
quid vtriusqꝫ sed ipsa nō ē tota hec nec tota illa
ideo per animam cōmunē vtraqꝫ nō distinguitur 2. ꝯclusio.
vna ab alia sed per naturā suā vel per corporeita
tē suā subālem. Secunda conclusio ꝙ sumpto ser
mone intrāsitiue verus ē quia aliquo quod ē ipsa
persona cōuenit cum alia et aliquo ꝙ ē ipsa disti-
guitur ab eadem. ¶ Tertia conclusio ꝙ quelibet 3. ꝯclusio.
persona diuina se ipsa et quodlibet sui cōuenit cū
qualibet persona diuina intransitiue loquēdo qꝛ
quolibet sui. i. quodlibet quod ē ipsa ē quelibet
persona deitas ipsa inquantum persone sunt vnū
seu conueniunt sicut patuit supra probando cōclu
siones principales. p. q. huius materie. ¶ Sed vl-
terius ē dubium An dici debeat ꝙ quelibet p̄so-
na quolibet sui distinguitur ab alia. i. quolibꝫ qd
ē ipsa Dicēdum ꝙ hoc dupliciter posset intelligi
nā ꝙ. a. aliquo distinguitur. a. b primo sic intelli-
gitur ꝙ ex natura illius alicuius ē seu prouenit
ꝙ. a. distinguitur. a. b. siue illud aliud distinguat.
a. b. ¶ Aliomodo vt. a. distinguitur. a. b. ipso aliq̄ 4. ꝯclusio
distincto a b ipo b. secundum hanc distinctionem
pono duas conclusiones quarum. Prima ē ꝙ ad
primum istorum intellectuum loquēdo quelibet
persona quolibet sui. i. quolibet ꝙ ē ipsa distigui
tur ab alia certum ē eīn ꝙ quelibet persona qua
libet sui quod nō ē alia distinguitur ab alia vt po
te pater paternitate vel proprietate sua persona
li que nō ē filius distinguitur a filio et cum hoc di
co ꝙ quelibet sui ꝙ sic ē ipsa ꝙ ē etiā ipsa alia et
distinguitur ab alia licet eīn deitas nō distingua-
tur a filio tamē secundum hunc sensum deitas ē
qua pater distinguitur a filio quia ee natura eius
ē ꝙ ipsa ē deitas et ꝙ ipsa personaliter ē trina et
per consequēs ꝙ vna persona ab alia distinguatur.
¶ Secunda conclusio hec ē quia ad secundam ac-
ceptionē vna persona nō quolibet sui. i. non quo-
libet ꝙ ē ipsa distinguitur ab alia et iste sensus ē ma
gis vsitatus. Et ideo ad hunc sensum volo ex nūc
loqui et nō ad precedētē in. q. sequētibus et sol-
uēdo rationes hec cōclusio ad hunc sensum patet
per hoc ꝙ nulla p̄sona deitate que ē ipsa distinguitur
ab alia persona &c. quia sensus iste habet tres vel
quattuor exponētes quarum vna falsa est his. s.
hec persona distiguitur ab alia hec persona ē dei
tas: deitas distiguitur ab alia p̄sona &. deitas ē per
quā hec persona distinguitur ab alia. Ex his seq̄-
tur primo ꝙ nulla persona seipsa distinguitur ab
alia p̄mitate adequationis. i. quolibet ꝙ ē ipsa sic
enim hic sumo primitatē adequationis. Secūdo 5. ꝯclusio.
sequitur ꝙ quelibet seipsa conuenit cum alia. i.
quolibet ꝙ ē ipsa et hoc primitate adequationis
hec patet ex tertia. ¶ Tertio sequitur ꝙ nō queli-
bet persona ab alia distinguitur seipsa primo pri
mitate a qua non conuertitur consequētia quia
pater nō sic distinguitur. a. s. quia pater primita-
te consequētie distinguitur a. s. notione sibi et fi-
lio realiter cōmuni que importatur nomine spira

toris vel spiratiōis actiue vel dicitur via seu po-
tentia spiratiua que ē in re quod notionale patri
et filio sicut essentia est essentiale seu subāle com-
mune tribus personis. ¶ Hoc patet vt dicit sco.
li. i. di. 12. q. i per augustinum. 15. de trinitate ca.
17. pater et filius sunt vnum principium. ad. ss. si-
cut pater et filius et. ss. sunt vnum principium ad
creaturā et hoc etiam declaratum ē in concilio ge
nerali lugd. sub gregorio et ē hodie i sexto libro
decretā. sicut patet extra de sūma tri. ca. 5. et etiā
fi. ca. fideli ac deuota sicut patuit l. q. precedēti ꝛ
hec non possunt itelligi de vno principio essentia
li vt pote quia sunt vna entia que sit principium
. ss. vel vna voluntas vel simile quia nihil com-
mune tribus pōt spirare sicut nec generare igit
intelligūtur de vno principio notionali pater igi
tur q̄ ē istud principium per istud principium qd
vocetur. a. distinguitur a. ss. et etiam paternitate
distinguitur a. ss. et q̄a a paternitate ad a. ē bona
consequētia vbi nō obuiat relationis oppositio ꝛ
non ecōuerso sequitur enim. b. ē paternitas igit.
b est. a. et non conuertitur cum aliquid sit. a. vt
pote filius quod tamē nō ē paternitas igitur. a.
est prius paternitate prioritate consequētie igit
cum aliquid possit. a. ss. distingui per. a. absq̄ hoc
ꝙ distinguitur. ab ea paternitate et non ecōuerso
patet cōclusio intenta ꝙ pater non seipso p̄io di
stinguitur a ss. primitate cause a qua non cōuerti
tur cōsequētia et sumo hic large vocabulum cau
se q̄a proprie nulla ē in deo causalitas ad intra.
¶ Iuxta hanc sequitur alia ad eūdē sensum p̄mi-
tatis scilicet ꝙ nō quelibet persona conuenit cū
alia seipsa primo q̄a pater nō seipso primo sic lo-
quēdo cōuenit cum. ss. q̄a et seipso cōuenit cum eo
et etiā isto cōmuni principio notionali et etiā dei
tate et omni entitate essentiali igitur nō seipso p̄-
mo primitate cause a qua nō cōuertitur consequē
tia hec deductio patet per oīa sicut precedens.
Ex his sequitur ꝙ pater et filius distinguūtur pri
mo ista primitate a. ss. principio notionali cōmuni
eis patet ex dictis. Sequitur etiā ꝙ nulla perso-
na isto genere p̄mitatis seipsa cōuenit primo cum
alia vel saltem aliqua nō tamē q̄a quelibet perso
na prius ac primitate per hoc ꝙ ipsa ē essentia si-
cut et alia persona videtur cōuenire cum alia ꝙ̄
per hoc ꝙ ipsa ē hec persona vl̄ si hoc nō sufficiat
saltem aliqua per hoc ꝙ ip̄a ē notio vna cōmunis
sibi et alteri persone prius ac primitate conuenit
cum ista ꝙ̄ per seipsam. i. ꝙ̄ per hoc ꝙ ē determi-
nate hec persona vel illa verbi gratia pater cum
filio. Ulterius dico ꝙ aliqua persona diuia seip̄a
primo modo tertio modo primitatis distinguitur
ab alia quadā persona ita. s. ꝙ nō ē dare aliquid
ꝙ sit ip̄a quomodo per prius distinguatur ab alia
sicut. ss. sic se ip̄o p̄io. i. nullus ꝙ sit ipse per prius
distinguitur a patre et filio. Isto etiā modo pater
seipso primo distinguitur a filio et ecōuerso quia
nihil ē inuenire ꝙ sit pater quo pater distiguitur
a filio nisi ipsūmet patrē nec econuerso et eodem
modo de. ss. respectu patris et filii sed nō ecōuer-
so q̄a prius aliqua primitate vt visum ē distingui
tur pater a. ss. et similiter filius notione cōsequē-
tie patri et filio ꝙ̄ seipso. Iuxta hanc cōclusionem
pono aliā de conuenientia persone ad personā q̄a
nulla persona isto modo tertio primitatis seipsa
primo cōuenit cū alia quia q̄libet prius aliqua p̄

mitate aliquo ꝙ ē ipsa conuenit cum alia et ip̄a ē
aliq̄d ꝙ quidē aliq̄d prius primitate cōsequentie
cōuenit cum alia persona vel illa ē quā ista perso
na q̄ est id aliq̄d conueniat cum eaꝺ. Uerbi gratia
quelibet diuina persona ē essentia diuina que con
uenit cum alia prius tali primitate ꝙ̄ hec perso-
na et pater ē notio cōmunis sibi ꝛ filio que notio
prius primitate cōsequētie cōuenit cum filio ꝛ. ss.
modo superius acto ꝙ̄ pater. Ex his sequitur ꝙ 14. ꝯclusio
persone diuine seipsis distinguūtur primo sic q̄a
nullo sui per prius nullo inquā sui per transitiuā
locutionē sed seipsis hec sequitur ex prima. ¶ Ex
his patet ꝙ facta ratione illa q̄n aliqua sic se ha
bent ꝛc. que imediate precessit cōclusiones in isto
sensu maior ē vera ꝛ minor falsa sicut tactum fuit
Sed nō ē necesse propter diuinā simplicitatē sal-
uandam tam essentialē ꝙ̄ personalē quālibet per
sonā seipsa primo a qualibet distingui primitate
adequationis vel a qua nō cōuertitur consequen
tia sic. s. ꝙ nullo sui per prius q̄uis modo intransi
tiue sumpto sermone eīn satis simplicitas perso
ne cū isto q̄a licȝ persona aliquo sui distinguat̄ ab
alia et aliquo sui nō tamē descendendo a cōmuni
personis ad proprium licet commune nō sit pro-
prie per se primo modo illud proprium tamē ecō-
uerso modo exposito in conclusionib' principali-
bus prime. q. huius materie ad nihil cōuenit de-
scendere vel venire in aliq̄d descendendo q̄n illō
sit deitas cōmunis tribus personis per se p̄io mo
do et hoc soluat simplicitatē perfectā nō solū na-
turalē sed etiā mecha. i. quidditatiuā et forma-
lem. ¶ Ad hoc eīn ꝙ argueretur compositio vel cō
stitutio ex q̄dditate seu formaliter distincte opor-
teret necessario vtraq̄ esse extra intellectum q̄d-
ditatiuum alterius et ecōuerso nō ē autē sic in ꝓ-
posito. ¶ Ad primum principale negatur an̄s scili
cet ꝙ persone non distinguūtur. Ad probationem
dicitur in primis q̄cq̄d sit de consequētia pro ipro
batione consequētie assumitur falsum non eīn ex-
trema sunt infinita sed vnum infinitum sicut dicit
symbolum nec tres imensi ꝛc. licet ab aliquo dice
rentur tres infiniti seu imensi personaliter sed nō
essentialiter q̄a eorum infinitas vel imensitas vni
ca ē sicut et eorum deitas q̄a secundum p̄bm fini-
tum et infinitū quātitati cōgruit deus autē licet
nō sit quātus magnitudine molis ē tamē quātus
quantitate perfectionis et virtutis sicut dicit au
gustinus ꝙ in his q̄ nō sunt mole magna et tamen
magna ibidē est melius esse ꝙ̄ maius esse et econ-
uerso. Unde scriptura de deo dicit magnus et nō
habet cōsūmationē imensus et excelsus in ꝑa ma
gnitudinis eius non ē finis modo ista magnitudo
dei et quantitas et imēsitas vnica ē tribus perso
nis vel ē tres persone et q̄libet earum ideo etiaȝ
non debent dici tria infinita neutraliter eo ꝙ ly in
finita pluraliter notat distinctionem essentialiuȝ
magnitudinum nisi forte ratione substantiui cui
coniungitur ita ꝙ staret adiectiue et notaret plu
ralitatem suppositorum. Non enim apparet qua
re nouiter sane debeat dici tria supposita ifinita ꝛ
tres persone īfinite sicut tres persone coeterne se
quitur enim sunt coeterne igitur eterne cū eque
dicat fides nō eterni sicut nec tres imensi loquēs
ibi essentialr̄ cui nō videtur repugnare ꝙ sint tres
imēsi vel tres eterni personaliter sicut patet ad ꝓ
bationem consequentie. ¶ Sed de consequentia

est maius dubium et vnomodo videtur posse dici ꝙ ꝯña nõ valet qꝛ distinctõ inter personas nõ ẽ finita nec infinita qꝛ simpliciter ẽ indiuisibilis. Un de minor distinctõ nõ põt excogitari et ꝑpter hoc nõ potest proprie ꝯparari ad aliquã aliã distinctio nẽ essentialẽ ex quo ipsa ẽ solũ distinctio relatia sicut nec punctus ad lineã nisi trãsitiue sicut dr̃ linea maior puncto et sic quelibet distinctio essẽtia lis ẽ maior ista in infinitũ. ¶ Ista responsio strãs. pulchra ẽ et subtilis nec tamẽ nõ satisfacit quia sicut assumpsi arguẽdo ad pricipale distinctio nõ est res supaddita distīcta vel distincta quia si essꝫ res supaddita tunc etiã persona distingueretur a distīcto cui superadditur vel igr̃ seipsa vel alio et sic esset processus i infinitum vel precipue non potest poni in diuinis quia vel esset subã vel accidẽs vel cõpositum ꝛc. et hoc totum estimo ꝙ ipse concederet igitur distinctio persone a persona vel ẽ ipsamet persona que ab alia distinguitur vel proprietas personalis quã supra probaui eãdẽ eẽ cũ persona vel ẽ iste due persone simul et siue sic siue non sequitur primo ꝙ male loquitur ad vim vocis cum dicit distinctionẽ que ẽ inter personas nec eẽ finitã nec infinitã sed esse simpliciter indiuisibilẽ quia nulla sic loquendo est inter eas distinctio sicut nec hec persona est inter eas nec ambe simul sunt inter eas. ¶ Secundo sequitur ꝙ hec distinctio sit infinita quia quelibet persona diuina ẽ infinita vt patet per illud symbolum. Immẽsus pater et etiam tres persone sunt deitas que intrinsece ifinita igitur siue distinctio sit persona siue psone ipsa ẽ infinita intrinsece indiuisibilitas autem huius distinctionis huic ifiniti non obstat. ¶ Tertio sequitur ꝙ falsũ dicit ꝙ minor distinctio q̃ sit ista nõ possit excogitari ymo sequitur ꝙ maior ea nequit excogitari cũ sit simpliciter infinita. Quarto sequitur ꝙ sicut magnitudo dei ẽ in infinitũ maior quacũqꝫ alia magnitudine ita ista distinctio q̃ est formaliter entitas illa que ẽ ista immensitas magnitudinis est maior oi distinctione alia possibili creature a creatura et ẽ equalis distinctioni dei a creatura q̃ realiter deus ẽ talis eñ distinctõ est aliquid et nõ simul deus et creatura que nõ sũt proprie aliquid igitur ẽ deus distinctio autẽ creature a deo est creatura et ideo ista in infinitum est minor distinctione personarum. Quinto sequitur ꝙ ad vim vocis oĩa sequẽtia de hoc puncto falsa sunt cũ dicitur ꝙ ista distīctio est in infinitũ minor oi distinctione essentiali creature a creatura vel dei a creatura vel ecõtra hec sunt dicta ad vim vocis sed ad vsualẽ itellectũ dicẽs ẽ longe alr̃ sicut enim ad vim vocis diceremus ꝙ similitudo .a. albedinis ad .b. albedinẽ est .a. albedo vel .a. et .b. simul et ita crescente .a. albedine et remanẽte .b. in suo gradu cresceret similitudo et tamẽ .a. cõtinue fieret minus simile .b. q̃ prius ꝛ tamẽ iuxta vulgatũ modũ loquẽdi dicitur similitudo esse minor q̃ prius .i. a. ẽ minus simile .b. ꝙ prius sic ẽ in proposito distinctio persone ad vim vocis dr̃ tãta quãta ẽ persona que ab alia distinguitur qꝛ tamẽ impossibile ẽ et inymaginabile ẽ ꝙ aliquid ab aliq̃ distinguitur minus q̃ vna persona distinguar̃ ab alia eo ꝙ sunt simpliciter vna subã et vna diuinitas. Ideo ad vsualem locutionẽ dici põt ꝙ nulla põt excogitari minor distinctio q̃ sit ista quarũcũqꝫ rerum distinctarũ ita ꝙ vere possit dici i ifinitũ minus distīgui vnã personã ab alia q̃ aliquid ab aliquo a quo essentialiter distinguitur cuius cã ẽ quia nihil ymaginabile ẽ vna persona quin illud sit per se primo modo illud quod ẽ alia nec econuerso puta hoc illud omnino deitas licet nõ sit oẽ illud quod alia est quia hoc impediret distinctionẽ personalem vbi concederetur ꝙ vna nec finite nec infinite distinguitur ab alia quia non quante sed indiuisibiliter tamẽ finite sunt idem vel cõuenunt. ¶ Ad secundũ patet ex dictis in responsiõe ad questionẽ per distinctiones et cõclusiones.

¶ Ad tertium patet per idem. ¶ Ad quartum dicẽduꝫ ꝙ prima propositio falsa ẽ sumẽdo ly aliquo sui transitiue et cuꝫ probatur quia que se totis distinguũtur sunt primo diuersa hec falsa est sumẽdo ly totum isto modo quo vult vocare personas totum .i. que distinguũtur se ipsis primo sic ꝙ non per aliquã sui partem nec post probatur ad itellectũ negatũ si autẽ in maiori ly aliquo sui cõstruatur intransitiue conceditur et similiter conclusio. Sed non oportet ꝙ illud sui sic loquendo quo vna persona ab alia distinguitur sit aliquid nisi ipsamet persona que distinguitur. ¶ Ad quintum negatur añs siue sit transitiua cõstructio siue intransitiua quia non sunt plures proprietates i aliqua persona nisi ꝑ circũincessionẽ isto modo quo pater est in filio et .s.s. Ad probationẽ negatur ꝙ innascibilitas vel generatio actio distinguũtur in patre nec hoc sequitur ex dictis quando dicit si pr̃ non esset ingenit⁹ ꝛc. sicut non sequitur si deus nihil crearet adhuc nihil ꝓhiberet deũ eẽ deũ igr̃ de⁹ et creator seu creatiuitas distinguũr̃. ¶ Et si arguitur ꝙ gñatio actio distinguitur ab innascibilitate cõcedo qꝛ talis apõ me et geraldũ odonis nõ ẽ in patre nisi ꝑ circũincessionẽ sꝫ ẽ i filio ꝛ ipsemet est fili⁹ qꝛ generaliter ꝑductio actio et ꝑductio passio idem sunt. Et eodẽ mõ dicẽdũ ẽ ꝙ eadẽ res est spiratio actio et passio aliter tñ et aliter signata et ẽ ipsemet .s.s. et ꝓbar̃ hoc de generatiõe qꝛ nulla generatiõe generar̃ filius nisi qua pr̃ eũ gñat. Sed generatione passiua generar̃ fili⁹ igir̃ generatiõe passiua pater eũ gñat vel igir̃ ista sola et non alia qđ est intentũ vel ista et cũ hoc alia et tunc duplici gñatiõe gñatur fili⁹ qđ ẽ superfluũ. ¶ Ad sextũ cõcedir̃ ꝙ pr̃ nõ quolibꝫ ꝙ ẽ ipe distiguir̃ a filio et tñ non prio seipso ꝑmitate adequationis superius exposita sed prio ꝑmitate exclusionis cuiuslibꝫ ꝑncipij distīcti qꝛ seipso ꝑmo et nullo sui ꝑ pri⁹ trãsitiue loquẽdo et hoc vocari põt paternitas exclusiua ois tãlitatis vl̃ cause ab eo distīcte .a. .s.s. Et vt ꝑhabitũ ẽ distinguitur pr̃ et seipo et aliquo qđ nõ est sibi synonime idẽ et cõuertibiliter idẽ sꝫ notione sibi et filio cõi. Ad cõfirmationẽ negar̃ assũptũ q̃ ad ꝑmã ptẽ ad hoc eñ nõ reqrir̃ distīctio ꝑprietatis a ꝑsona sꝫ sufficit distīctio ꝑsone a ꝑsona vt supius visũ ẽ. Uerũ ẽ aũt qđ addir̃ ꝙ vna ꝑsona nõ põt eẽ due ꝑprietates nec due ꝑprietates in vna ꝑsona sine distīctiõe intrīseca et nõ simplicitate ꝑsone sꝫ nõ ẽ sic i ꝑposito qꝛ paternitas ꝛ notio ista sibi et filio cõis licet sint due ꝑprietates qꝛ sũt paternitas ꝛ filiatio nõ modũ supius dictũ quo essẽtia et pr̃nitas sũt res distīcte tñ pr̃ nõ ẽ iste due ꝑprietates qꝛ pr̃ nõ ẽ filiatio sꝫ tñ pr̃nitas. Añ licet pr̃nitas et notio cõis sint ꝑprietates due nõ tñ sunt due proprietates intrinsece pr̃a vel q̃ sunt pater.

Ultimo circa distinctionẽ trigesimam tertiam Quero pro istamet distinctione. Utrum omne idem patri sit omnibus modis idem patri ꝙ nõ qꝛ aliquid idem patri distinguitur a patre ⁊ non est pater sicut hoc idem patri demõstrando filiũ ⁊ aliquod idẽ patri ẽ pater ⁊ nõ distinguit͛ ab eo sicut essentia diuina ⁊ etiã generans igit͛ aliquo mõ est essẽtia vel generãs vel pater idẽ p͞ri quo hoc idẽ patri nõ est sibi idẽ demõstrando filiuꝫ. probat͛ nihil est oĩbus modis idẽ patri qꝛ nihil est hoc modo idem patri quomõ lapis est idem sibiipsi quia iste mod⁹ est realiter iste lapis ⁊ nihil ꝑ lapidẽ est idem patri vel ipso lapide. ¶ Contra si non igitur aliqd idẽ patri aliquomõ nõ ẽ idẽ patri ⁊ aliquo mõ est idẽ patri vtpote idẽ sibi essentialit͛ non idẽ sibi personaliter quod nõ videt͛ qꝛ distinctio personalis ⁊ ydemptitas essẽtialis penit⁹ idẽ sũt tamẽ distinctio ẽ illud quod distinguit͛ ⁊ ydemptitas illud quod ẽ idẽ distincto ⁊ ydemptitas alicui⁹ eiusdem respectu alicui⁹ eiusdẽ nullo mõ distinguunt͛ ⁊ per ꝯñs iste modus distinctiõis est iste mod⁹ ydemptitatis ⁊ ecõtra. ⁊ per ꝯñs ꝙ isto mõ est idem p͞ri scꝫ ydemptitatis etiã isto mõ est idẽ filio. s. distinctionis qꝛ si non isto mõ esset idem sibi ⁊ iste mod⁹ est iste mod⁹ nõ esset isto mõ q̃ datur idẽ ipi. ¶ De distinctiõe ⁊ ydemptitate in diuinis satis dictũ est in octo. q. p̃cedentibus nec hec est inducta hic nisi vt ista distinctio habeat suã. q. que habet tot aliarum distinctionũ q̃stiones. Ad presens igr̃ est dicẽdum ꝙ non sicut sufficient͛ ꝓbat scõa ratio principalis ymo ⁊ ipsa ꝓbant ꝙ nec pater est idẽ sibiipsi omib⁹ modis nec aliqua res sibiipsi. ¶ Cõtra si. a. non omnimodo est idẽ sibiipsi igit͛. a aliquo mõ nõ est idem sibiipsi igit͛. a. aliquo mõ distinguit͛ a seipso negatur vltima ꝯñs. ¶ Contra nihil reqrit͛ pl⁹ ꝙ. a. distinguit͛. a. b. nisi ꝙ. a. sit ⁊ ꝙ. b sit ⁊ ꝙ. a. nõ sit. b. igit͛. a. simili. Uidetur ꝙ si. a. aliquomõ nõ ẽ idem sibiipsi ⁊ est igit͛ distinguit͛ aliquo mõ a seipso. Dicendũ ꝙ non est simile sicut nec sequit͛ ꝙ id. a. aliquo modo distiguit͛ qꝛ ab a. ẽ ⁊ nõ ẽ idẽ sibiipsi cõtingẽter vel nõ ẽ idẽ sibiipsi necessario. Dicea si. a ẽ ⁊ aliquomõ nõ est idẽ sibiipsi igr̃ aliquo mõ ẽ nõ idẽ sibiipsi ꝯña tenet qꝛ a negatiua de p̃dicato finito posita cõstãtia subiecti ⁊c. ¶ Dicenduꝫ ꝙ ista r͞la frequent͛ fallit sicut p꜕ꝫ hic sor. nõ ẽ homines ⁊ est igr̃ sortes est nõ hoies. Similit͛ i p̃dicatis cõpositis nõ sequit͛ sor. nõ est album lignũ ⁊ est igit͛ sortes ẽ nõ albũ lignũ. Et licet argumẽta ad primã partẽ cõcludãt verũ primũ tñ tãgit dubiuꝫ illud. Un idẽ patri vno mõ distinguit͛ a patre alio modo ⁊ est dicẽdũ ꝙ sic qꝛ hoc idẽ patri essentialit͛ demõstrando filiũ vel. s. distinguit͛ ab eo ꝑsonalit͛ ¶ Ad argumentũ i cõtrariũ Dicendũ ꝙ licet ydẽptitas qua fili⁹ est idẽ patri essentialiter ⁊ distinctio qua distinguit͛ ab eo personaliter sit oĩno idẽ non tñ oportet ꝙ eo quo ẽ idẽ essentialiter illi sit idem personaliter nec ꝙ a quo distinguit͛ personaliter ab eo distinguit͛ essentialiter sicut licet similitudo qua sortes albus est similis platoni albo ⁊ dissimilitudo qua sortes ẽ dissimilis socrati nigro sint omnino idem non tamen ideo est sor. albus illi similis cui est dissimilis nec econuerso ⁊c.

Conclusio nihil ẽ idẽ oĩb⁹ modis alicui nec sibiipsi

Fili⁹ ẽ idẽ p͞ri essẽtialit͛ ⁊ distinguit͛ ab eo ꝑsonaliter

¶ Incipit prohemium libri secundi.

Hic est liber generationis Adam solent inquiri tituli librorum in principijs lectionuꝫ cui inquisitioni circa secundum librum sententiarum premansibus iam habendum imprimis satisfactio ꝙ titulus talis est. ¶ Hic est liber generationis adã et offert iste titulus hic sententiam in generali et huiusmodi in speciali cause quadruplicem habitudinem nam prefert indaginem realis efficatie prefert ymaginem finalis sufficẽtie auffert compaginem voluminis formati et offert propaginẽ gẽmia abstracti nam habitus doctrine in hoc libro traditus quãtum ad indaginem realis efficatie naturaliter singularis de singulari in pronomine demõstratiuo tũ dicit͛ hic actiones enĩ sunt singularium ⁊ circa singularia primo methaphisice ¶ Quantum ad ymaginem finalis sufficientie notatur durari conseruari et ideo est quia non est in isto est et non est sed est in isto respectu ad coni. primo ca. oĩa etiã illud appetũt. et causam isti⁹ agũt que agunt scd̃m naturam quatin⁹ ipo semper ⁊ dominio esse participant secundum ꝙ ponitur. 2. de anima. ¶ Per tertium ex compagine voluminis formati notatur memorialiter exarare cum dicit͛ liber hiere. 36. tolle volumen libri ⁊ scribe in eo omnia verba que locutus sum tibi. ¶ Ex propagine generis substracti notatur materialiter explicari cum dicitur subditur generationis adam nã per hoc ad litteram non minus ꝙ generatio hic ẽ liber generationis ma. enim libri sentẽtiarũ quadruplex est generatio duplicis adam. Nam secundus adam bis est genitus semel a patre eternaliter de quo in primo ⁊ semel a matre temporaliter de quo in tertio. Item primus adam bis est genitus semel ad entitatem cum corporaliter procreatur de quo in libro secundo et semel ad sanctitatẽ cum sacramentaliter reuocatur de quo in quarto libro. ¶ Sicut igitur liber primus est liber generationis nouissimi. Adam et filij dei eterne emanationis sic est hic secundus liber generationis. s. plasmationis primi adam. Unde sine medio iungitur themati in die qua creauit hominem ad similitudinem dei fecit istũ nia. et fe. et creauit eos et benedixit illis et vocauit nomen eorum adam in die qua creati sunt et hec humana procreatio vt in primo principio tactum fuit appropriate cõgruit accidenti nam hic sum plasmatus modicum profecit. Sed cito post eodem die vrgente ad occasum solis in culpam corruit et defecit et ideo cum audiuit vocem domini deambulantis in paradiso ad auram post meridiem abscondit se Adam gen. tertio post culpam inobedientie penam sentiens erubescentie hic est igitur liber generationis adam quia ipsa cognita cuꝫ suis circunstantijs nota sunt omnia que ad secundum pertinent siue potentie culpe et pene habitus gratiosi et vsus virtuosi siue septiforme sunt de quibus agitur in secundo iuxta numerum operis p̃me creatiõis et operũ dicit ꝙ in principio deus creauit hominem celum et terram et successiue postea ꝑ interualla sex dierũ sp̃es distiguunt͛ rerũ hec oĩa spectãt ad noticiã creationis humane ⁊ angeli quia sicut habetur p̃ma di. ⁊ angeli sibi ministrant et seruiunt homini et econuerso fact⁹ est homo per reparationẽ casus angelici de alijs etiã habetur ibidẽ ꝙ sicut

homo factus est propter deū vt ei seruiret ita mūdus factus ē ꝓpter hoīem vt ei seruiret cui alludit illud phisicū. 3 phisicorū per. 204 vtimur tāq̄ propter nos omibus q̄ sunt sum⁹ enim quodāmodo ⁊ nos oīm finis potētie similiter sunt septē de quibus agitur in secundo receptiua productiua localiter motiua intellectiua et volitiua liberū arbitriū. libertas et ipsa sensualitas. Septem sunt similiter culpe capitales note et vulgate in secundo ad quas oīa possunt reduci que in hoc secundo ma. prosequit̄ de peccatis pene similiter septem sunt de quibus agitur in secundo ignorātia impotētia concupiscentia labor ⁊ dolor mors ineuitabilis ⁊ fors illacrimabilis. f reatus. Septē iterum sunt habitus gratiosi de q̄bus agitur in secundo tam in genere q̄ in specie licet aliter q̄ in tertio. tres theologice ⁊ quattuor cardinales maxime de gratia ex qua sunt ceteri habitus gratiosi. Septem etiā sunt circumstantie attēdende in exercitio cuiuslibet virtuosi secundum tullium in sua rethorica ⁊ aristotelem. 3. ethicorū ca 9. dicit quarū non nullis versus finē tractat secundi ⁊ colliguntur in hoc vsu quicquid vbi quib⁹ auxiliis cui quomodo quando hic ē igitur liber generationis Adam quia de ipsa et de eius circumstantiis q̄ ipsam ordinant difformant vel reformāt. Liber secundus tot⁹ pertrahitur vt predixi ad ꝑfectum ⁊ doctrinā audiētis et legentis quatinus in via regulamur per gratiam in futuro pertingemus ad gloriam quam nobis prestare. ⁊c.

¶ Prima distinctio secundi libri Adam.

Circa illud quod dicit ma. prima distinctione scdi libri ca. 6. q̄ creatura rationalis facta est ad laudandū deum ad seruiendū ei ad fruendū eo in quibus proficit ipsa non de⁹. ¶ Quero ad perficiendum materiam de augmentatione charitatis inchoatam di. 17. primi libri. Utrum creatura rationalis meritorie seruiēdo deo proficiat ad augmētum gratie seu charitatis sine omni nouo addito gratie precedenti. Uidetur q̄ sic q2 secundum augustinū ad bonifaciū papā ⁊ ponit̄ li. 2. di. 26. cap. 3. non gratiā dei aliqd meriti p̄cedit humani sed ipsa meretur augeri vt aucta mereat̄ ⁊ perfici cū igitur l₃ ipsa ⁊ aucta supponāt ꝓ eodē eadem erit charitas q̄ meretur augeri ⁊ que ē aucta ⁊ que tandē ē perfecta sed cōpositum ex priori ⁊ sequenti sibi addita non esset eadē illi cui fieret additio igit̄ augmētatio charitatis fit sine huius additiōe. ¶ Confirmat̄ ca. 9. eiusdē distinctionis vbi habetur q̄ eadem ē gratia que primo est operans et postea cooperās. ¶ Ad quod ꝓbandū iterū replicat q̄ gr̄a nō est ociosa sed meretur augeri vt aucta mereat̄ perfici. ¶ Secūdo sic de⁹ potest facere animā meā meliorem q̄ est et oēm creaturam angelicam etiam substātialiter ⁊ nō per additionem quia ille sunt nature simplices ⁊ indiuisibiles non habentes latitudinem nec adinuicem cōpossibiles et dato q̄ essent compossibiles tamē indiuisibile additum indiuisibili non facit maius et etiam cū natura diuisibilis et indiuisibilia nō sunt eiusdem speciei crescere autem non posset ꝑfectio alicui in sua specie per rem alterius speciei quia secundum philosophum augmētatio fit per simile igitur per additionem nō posset anima nec angelus substātialiter meliorari igitur huiusmodi melioratio inter speciem eandem potest fieri sine additione huius igitur superfluum est ponere hominem et angelum proficere in gratia per additionem noue gratie ad priorem prima pars assūpti. probatur per ma. libro primo di. 44. capi. secundo per totum vbi in fine concludit q̄ deus potest et alia facere q̄ facit et que facit meliora ea facere q̄ facit et non loquitur ibi solum de melioratione accidentali q2 dicit ibi allegando augustinum super genesim capitulo. xi. talem potuit de⁹ hominem fecisse qui nec peccare posset nec vellet et si talem fecisset quis dubitat eum meliorem fuisse hec ibi Quod itelligi nō potest de melioratione secundum dona accidentalia quia ipse adducit illud ad confirmandum illud quod predixerat potest igitur de⁹ meliorem rem facere q̄ facit de facto autem facit hominem per dona accidentalia impeccabilem igitur intelligit de melioratiōe secundum substantiam. Tertio non sunt ponēda plura vbi sufficiunt pauciora sed charitas seu gratia baptismalis sine sui augmentatione per additionem posset ad dei beneplacitum esse maior charitas ita scilicet q̄ habens eam potest sine additiōe esse magis charus deo q̄ ante sicut eadem albedo potest esse maior similitudo q̄ prefuit. ¶ Cōfirmatur quia si sic cresceret tūc homo in quo cresceret posset experiri in se maiorem inclinationē ad opera charitatis q̄ alius habens minorem charitatē consequens est falsū quia habēs acquisitā equalem posset in omnem actum ita faciliter sicut ali⁹ ¶ Quarto ponēdo grad⁹ distictos i quolibet istāti intrinseco tēporis mensurantis istam augmētationem esset verum dicere q̄ quilibet gradus ab anima sicut actionis dependet naturaliter a suo subiecto igitur talis gradus tunc non crearetur nec etiam ante quia ante non fuit assumptum pariter quia quolibet gradu demonstrato qui prefuit verum est dicere iste depēdet ab anima sicut a suo subiecto s₃ cuiuslibet gradus demōstrabilis in tēpore augmentationis maior pars gradualis prefuit eo q̄ nullus gradus secundum quodlibet sui totus simul producitur in aliquo instanti intrinseco illius temporis igitur cum totum denominetur ex parte maxime principaliori sequitur q̄ augmentatio gratie non fit per gradus nouos prioribus additos. ¶ Ad oppositum impossibile ē aliquam formam in subiecto augeri vere et realiter quin illud subiectum mutetur igitur quando charitas augetur in anima mutatur anima. ¶ Sed nō oportet q̄ mutetur localiter vel q̄ ꝑdat aliquid prehabitum igitur aliquid noui recipit et per cōsequens noua pars charitatis. ¶ In ista questione primo ponam conclusionem intentam. Secundo obiectius in contrarium. Tertio respondebo ad argumēta pricipalia. ¶ Circa primū difficultas stat i hoc an gr̄a seu charitas vel alia quis forma possit fieri maior i sua spē q̄ pri⁹ fuit sine additione noue partis ad preexistentē. ⁊ dico q̄ nō ymo requirit̄ additio huius in augmentatione intensiua

Articul⁹. 1
1. ↄclusio q̄ nec pōt fieri forma i̅tēsior sine additione noue ptis ꝓbat̄ multipliciter.

secundum eandẽ partẽ subiecti adequatã. probatur sicut arguit okam distictiõe. 17. q. 6. primi q̃stio q aliqd est natũ denoiare alterũ si omnis res importata per quodlibet eorũdẽ eodẽ mõ se habeat in se eodẽ modo denoiabit sed subiectũ denoiabit a qualitate ꝛ si non fiat additio subiectũ eodẽ modo se habeat in se ꝛ similiter qualitas igit̃ sẽper vniformit̃ denoiabit̃ igr̃ nõ diceret̃ vere primo min⁹ tale ꝛ postea magis tale ꝑpter talẽ formã. Sz hic diceretur duplex cauillatio vna q aliqua forma augetur vel intenditur solũ per depurationem a suo contrario. ¶ Secunda q hoc etiam fit per hoc q forma inheret pfectius subiecto vel perfectius radicatur in eo vel subiectum pfecti⁹ participat ipsam q̃ tria pro eodem habeo. Contra primũ modum satis potest argui ex questio 4. distinctione. 17. primi libri vbi improbat̃ simultatio cõtrarioꝝ in eodẽ. Probatur aliqd suscipit magis ꝛ minus quod nõ habet contrariũ sicut patet de lumine et multis aliis. p̃cipue de accidentib⁹ aie in intellectu ꝛ volũtate ꝛ sensib⁹. ¶ Item hoc idem patet de habitib⁹ scientiarum ꝛ virtutũ que generantur ꝛ augmentantur ex actibus et non oportet contrarios habitus simul inexistere vel pexistere. ¶ Aliter enim non posset esse bonus moraliter nisi esset viciosus nec sciens nisi primo fuisset errans ymo sic acquireret vtrũq quilibet qui neutrũ habuisset quod falsum est. Probat̃ vt arguit okam q. 6 cõtra primã opinionẽ videtur seq q nunq̃ aliqua forma augmentaretur: qꝛ volo q calor augmẽtetur tunc secundum istam respõsionem calorem augeri est ipsum minus permisceri cum frigore sz sequit̃ calor min⁹ permiscet̃ cum frigore igitur frigus minus permiscet̃ cum calore. igitur frig⁹ augmentaretur si nihil aliud sit formã augmẽtari nisi min⁹ permisceri cum suo contrario. Sed ista responsio secundum veritatem nõ valet negatur enim ista cõsequentia: calor minus permiscetur cuz frigore igitur frigus minus permiscetur cum calore quia calor in nullo decreuit igitur frigus remanens tantũ calorem habet admixtũ sicut pri⁹. Aliter tamẽ põt argui qꝛ ex quo l augmẽtatiõe idem calor p̃cise remanet igit̃ etiã in remissione p̃cise remanet idem frig⁹ absq deperditione alicui⁹ gradus ꝛ cum hec duo tota permiscentur adhuc cuilibet adinuicẽ cui prius ĩpossibile est videre quo mõ calor crescat per hoc q min⁹ frigori pmisceatur. Probat̃ arguit okam tũc nulla esset augmẽtatio vera forme sed solũ scd̃m apparentiam quia solum appareret maior q̃ prius propter absentiã sui contrarii. ¶ Dices tertio ethicorũ dicitur illud est albius quod est nigro impermixtius. Itẽ phs in predicamẽtis precise attribuit susceptionẽ magis ꝛ minus his que habent cõtrarietatem. Probatur. x. metha. dicunt phus ꝛ cõmentator q medium compositũ est ex extremis. ¶ Ad primuz respõdet okam q ibi accipitur impmixti⁹ pro dissimulatione qꝛ albi⁹ magis dissimilatur nigro q̃ minus album. ¶ Ad scd̃m respondet q quãuis phs attribuat magis et minus precise illis generibus generalissimis ĩ quibus cõtingit habere contrariũ nõ tamen precise illis speciebus que habẽt cõtrarium sicut patet de luce. Ad tertiũ responsũ est in primo dupliciter ꝛ etiam dicit okam q non debet intelligi q medium semper componatur ex extremis sed q est minus dissimile vtriq extremo q̃ vnũ extremum alteri. ¶ Contra secũdam cauillationem sic impossibile est transire de cõtradictorio ĩ cõtradictoriũ sine motu locali vel ꝑductione alicui⁹ rei vel destructione vbi transit⁹ temporis nõ sufficit nec deus miraculose supplet vicẽ cause effectiue create sed in ꝓposito temp⁹ non habet locum nec deus supplet nec ista denomiatio qua aliqd denominatur magis album q̃ prius non est a causa; extrinseca sed ab intrĩseca. i. a forma inherente. de⁹ autem non potest esse forma inherens ne etiaz posset facere q paries esset alb⁹ sine albedine ita nec potest facere q sit magis albus vel minus alb⁹ nisi secundum exigentiam subiecti vel forme inherentis nec etiam oportet ibi fieri motum localem igitur diceretur forte q licet decremẽtum vel etiam incrementum forme contingat per partiuz appositionem vel substractionem secundum quas paucas existentes vel multas potest forma diuersimode in gradib⁹ diuersis sistere inter terminos latitudinis forme sicut tenet henricus gandensis quarto quolibeti. q. 25. vt diffuse hoc recitat okã q. 6. tamen iste partes non realiter distingũtur abinuicem sed ratione tantum vt tenet prima questione quolibeti questiõe quarta. Sed hoc improbat okam tum quia hec responsio videtur includere contradictionem sicut declarat okam satis vbi prius tum quia tales partes sunt abinuicem separabiles tum in augmentatione vna precedat aliam in esse et in diuisione vna remaneat alia nõ remanente tum quia posterior secundum hoc continet imperfectionem precedentem et nihil se vel sibi realiter idem tum quia nullum totum est idẽ esse sua parte alia et multo fortius nec vna pars cum alia tum quia idem non est perfectius seipso vel eo q est realiter idem sibi omne autem totum perfectius est sua parte tum quia impossibile est illud quod aliquando non est idem realiter cum aliquo vnq̃ esse idem cuz eodem tum quia impossibile est aliquid reale a quocunq reali tantũ differre ratione et vtraq istarum partium est aliqd reale. ¶ Item quia hec opinio coincidit cum opinione thome quam tamen nititur improbare qꝛ nisi sit additio alicuius realiter differentis non erit ibi additio cum nihil addatur sibiipsi tum qꝛ impossibile est aliquid habere latitudinem realẽ nisi aliquid distinguat̃ in eo realiter. ¶ Et hãc responsionẽ cõfirmat articulus parisien. 46. ca. 6. d. q alius est intellectus scd̃m rationem secunduz quam deus intelligit se et alia error quia licet sit alia ratio nõ tamen ali⁹ intellectus scd̃m rationẽ Dices sicut recitat scot⁹. q. 6. d. 17. primi libri q ĩ augmentatione forme posset saluari magis ꝛ min⁹ isto mõ vt illud magis ꝛ min⁹ ĩtelligat̃ scd̃m in esse accidẽtalit̃ ipi subiecto q quidẽ ĩ eẽ ẽ ipi eẽ ꝛ ista maioritas quãtũ ad ineẽ attribuit̃ vel maiori dispositiõi subiecti vel maiori amotiõi opponẽtis in dispositis. Sed cõtra istã cauillationẽ arguit scõ. suppõẽdo primo q idẽ nõ põt naturalit̃ bis ꝑduci: scd̃o q ĩpossibile ẽ motũ vl̃ mutationẽ realẽ ad formã eẽ sine termino reali tũc sic ista augmẽtatio ẽ realis trãsmutatio igr̃ habz aliquẽ ẽminũ realẽ qui ꝑducitur sed ille non prefuit quia idem non potest naturaliter bis produci nec etiã supnaturaliter poterit aliqua realitas seu ẽmin⁹ realis per aliquã mutationẽ bis acqri igr̃ termin⁹ q acqrit̃ nõ p̃fuit. ꝓbat̃ si forma ẽ ĩdiuisibil̃ dat subiecto

Probat̃ q non sit augmẽtatio forme p depuratione a suo zrio.

Okam.

Probat̃ q formã itẽdi nõ ẽ eaz magis radicari vel magis adherere subiecto q̃ pᵘ.

Probat̃ 3 henricum gand.

Scotus.

esse indiuisibiliter tale quale natū est eē per talē
formam nō enī subiectū est tale scōm formā nisi q̄
forma est talis secundum se probatur si ideo sub-
iectum est magis tale ꝙ pri⁹ per formam aliquaꝫ
in se ꝛ scōm se simplicē q̄ magis disponitur ꝙ pri
us de ista dispositione quero. An est forma illa se-
cundum quā subiectū dr̄ magis tale ꝙ prius ꝛ tūc
habetur intentū ꝙ in forma ista erit sumere magis
ꝛ min⁹ vel nō si tunc est alia forma tunc subiectuꝫ
diceretur magis tale scōm istam formam propter
aliquam dispositionē p̄cedētem vel scōm istam in
se. Si secundū propositū. Si primū q̄redū ē de illa
dispositione prima aut ē forma alia aut non. si sic
vel erit ꝓcessus in infinitum in hmōi dispositioni-
bus vel dabitur magis ꝛ min⁹ in aliqua forma se-
Probatꝙ radicatio nō facit formā eē intensiorem. cūdū se. ¶ Cōtra istō de radicatione arguit scō. q̄
aut illa radicatio ē forma absoluta ꝛ habet ꝓpo
sitū ꝙ in tali est magis ꝛ min⁹ si radicatio aliq̄ sit
maior ꝛ aliqua minor si tm̄ respectiua tūc nō susci
pit magis ꝛ min⁹ nisi ꝓpter mai⁹ ꝛ minus in fun-
damento vel in termino. ꝓbat aliqñ forma min⁹
radicata in subiecto ē intensior sicut rubor ex
verecūdia rubore qui est qualitas passibilis. Itē
de ista maiori radicatiōe queritur vel sit ita ꝙ ac-
cidens attingit ad aliquas partes subiecti ad q̄s
non pri⁹ et hoc nō: quia tunc iperfecti⁹ iformat ꝓ
pter sui separationem et etiam non habet locum
vbi subiectū ē indiuisibile sicut de aīa vel de an-
gelo ꝛ etiā tūc accidēs migraret de subiecto i sub
iectū nec posset dici ꝙ diuturnitas sit in causa, q̄
diuturni⁹ alba nō ꝓpter hoc sūt albiora. Diceres
aliqua macula i pricipio leuit̄ remouibilis de pā
no si diu ꝑmanet ꝛ radicet vix pōt remoueri. Item
aliqua sicut pāni linei ꝛc. paulati albescunt nulla
impressa i eis albedine. ¶ Ad primū dr̄ ꝙ ibi rea-
liter est cōmixtio corporū inter se trāsmutabiliuꝫ
ꝛ non solum accidentiū. ¶ Ad scōm dr̄ ꝙ ibi extra-
hitur humor gross⁹ ꝛ cū hoc realiter generat̄ ibi
4 rō p̄ncipalis. albedo ꝑ actionem solis ꝛc ¶ Quarta ratio prīci
palis sit ista scō. ad pricipale. q. 6. q̄ tūc charitas
cuiuslibet beati esset equalis i natura charitatis
charitati xp̄i ꝛ scōm augu. 6. de tri. ca 7. in rebus
incorporeis, idē ē magis eē ꝙ meli⁹ igit̄ charitas
cuiuslibet beati esset equalis charitati aīe xp̄i in
bonitate essenetiali et eque bona sicut ista secundū
se quod videtur maximū icōueniens theologicū
Probat̄ tunc agens continue ageret ꝛ tamen ni-
hil ageret nam agens calorem continue agit ꝛ ta
men nihil agit quia non facit formam preexisten-
tem nec partem nouam igitur. ¶ Item tunc aliq̄d
continue moueretur ad illud quod habet et tunc
ociose. Item omne agens approximatuꝫ passo po
tens in aliquam operationem in quam prius non
potuit ceteris paribus habet modo in se aliquid
quod prius non habuit sic est de calore intenso q̄
prius fuit remissius. probatur ad principale simi-
liter cōtra opinionē istā i genere q̄ ponit̄ i thoma
parte prima di. 17. q. 29. articulo. 2. ꝛ est eius opi
nio ꝛ pluriū modernorū. s. quando forma acciden
talis intēditur nō generat̄ aliq̄d de nouo sꝫ iste ca
lor q̄ prius fuerat remiss⁹ per approximationem
agentis sit postea intens⁹ nullo sibi addito. ¶ Ex
hoc sequitur ꝙ aliqua parua albedo pōt fieri pfe
ctior ꝙ de facto sit sicut alia creatura nullo sibi ad
dito quod videtur absurdum cōsequētia tenet q̄
qua rōne charitas remissa vel albedo posset fieri

in duplo intēsior nullo sibi addito eadē ratione in
triplo. ¶ Contra conclusionē istā essēt multa argu
menta prius facta. s. de simplicitate forme ꝛ simi-
lia ꝛ multa q̄ tāgent̄ i sequēti articulo nec tñ p̄ter
illa sic obiicit̄ q̄ si p̄ter gradū p̄habitum aliq̄d no
uum euenit priori. ¶ Aut igitur illud adueniens
est essentiale vel nature specifice aut accidentale
si essentiale igitur preexistens sine isto non esset ꝑ
se in specie ista igit̄ accidentale igit̄ non facit per
se vnū cum isto ꝛ ꝑ ꝯñs nō augmētat seipsū. Pro-
bat̄ augmētatio ꝛ generatio sūt mutationes diffi
cte igitur poterit esse augmentatio sine gñatione
alicui⁹ noui. Probat̄ quādo aliq̄d corp⁹ albū cō
dēpsatur patet ad sensū ꝙ illud sit albi⁹ ꝛ per ꝯñs
crescit albedo illi⁹ intēsiue ꝛ tamen nihil nouum
aduenit sibi i eadem parte subiecti. Item octauo
metha. forme sunt sicut numeri igit̄ sicut non pos-
set vnitas addi ad nūerum quin varietur species
sic nec gradus ad formam preexistētem nec speci-
es varietur in supposito ꝙ forma intensa sit eius-
dem speciei tamen remissa sequitur ꝙ in intensiōe
forme nullus gradus additur vltra realitatē for
me prehabite. ¶ Item x. metha ca penultimo dif
ferētie formales variāt specīē differētia aūt gra
duū in essentia forme si esset differētia formalis.
Probat̄ scōm porphiriū differētia formalis non
recipit magis ꝛ min⁹ ꝛ etiā q̄dē vniuscuiusꝗ vnū
ꝛ idē ē nō intēsionē recipiens nec remissionē gerit
Probat̄ pħs. 4. phisi. ꝛ cōmētator. 64 dicunt cō-
tra ponētes cōdēpsationē ꝛ rarefactionē ꝑ addi
tionem ꝛ subtractionē partiū ꝙ de minus calido
sit magis calidū absꝗ appositiōe extrisece ꝛ exē-
plificat de maiori ꝛ miori curuatiōe circuli ꝛ eo-
dē mō vult ibi ꝙ de min⁹ extēso fit magis extēsum
in rarefactione ꝛ ecōuerso i cōdēpsatione ig. ē a si
mili hic ꝓbat̄ tu ip̄e cōcedis ꝙ eadē q̄litas aliqñ
est maior ꝛ aliqñ ē minor igit̄ pari rōne eadē qua
litas aliqñ itēsior. Probat̄ nō repugnaret quin
eadē albedo q̄ nūc habet vnā partē in vno subie-
cto ꝛ aliā in alio tota iformaret vnā istarū partiū
ꝛ constat ꝙ tunc pars ista esset albior ꝙ modo igi
tur ista albedo esset intēsior sine nouo addito Itē
lynico allegat auctoritatē augu. 8 super geñ. ca.
19. vbi dicit ꝙ non sic deus facit hominem iustum
vt deo recedēte maneat homo iustus sed sicut aer
fit lucidus a luminoso quia si factus esset lucidus
secundum ipsum et non fieret etiam absente lumi
ne lucidus remaneret igitur prius factum adhuc
potest fieri alias etiā diuina conseruatio nō esset
productio rerū nec dei filius ab eterno genit⁹ ge-
neraret̄ hodie. Itē in omni virtute cōtemplatiua
post primum instans comprehēsionis obiectū mo
uet virtutē ꝛ tamē nihil causat quod nō erat cātū
in p̄mo instāti. ¶ Item intellect⁹ mutat̄ ad sciēti-
as de ignorātia ꝛ nihil nouū acq̄ritur. Probatur
esto ꝙ idē act⁹ intellect⁹ maneat de aliq̄ sensibili
i absētia ꝛ postea i p̄ntia tūc i p̄ntia verū ē itelle-
ctū scire illud eē q̄d i absētia ignorauit eē ꝛ tñ ni-
hil nouū acquirit̄ quia nulla receptio fit in intel
lectu. ¶ Ad primū istorum dicendum ꝙ illud adue
niens est per se idiuiduū illius spēi ꝛ isto mō ꝛ nō Ad. 1.
aliomō ē essētiale illi spēi sicut ꝓcedēs idiuiduū
cui istō aduenit ꝛ tūc ista spē neutrū idiuiduū fa-
cit ꝑ se vnū nec augmētat ip̄m bñ tñ grad⁹ adue-
niens facit per se vnū cum indiuiduo sue spēi cui
aduēit ꝛ respectu illi⁹ bñ ē accidētale. i. extrisecū

sicut vna pars spēi est essentialiter extrinseca essen
Ad.2. tie alterius partis. ¶ Ad scdm augmētatio fit be
ne sine generatiōe simpliciter dicta q̄ est ꝓductio
alicui⁹ compositi per se existentis vel forme scdm
quālibet sui parte, ꝑmo nunq̄ est naturaliter tum
tali generatiōe nā augmentatio vera presupponit
a iquā partem vel gradū forme cui fit appositio.
Sed sumēdo generationem ꝓ productione cuiuscunq̄
noui tunc est impossibile scdm pħm esse au-
gmentationem sine generatione ita soluit okam
τ tenet etiā φ ꝑ diuinam potentiam posset esse au-
mentatio sine generatione sic dicta q2 deus vnam
albedinem ꝑexistentem posset vnire albedini exi-
stenti in aliquo subiecto quo facto istud esset albi
us quod esse non posset sine augmentatiōe forme
Ad.3. ¶ Ad tertium dicendum φ in condempsatione sub
iecti albedo vel calor non sit intrinsece intensior
eo φ quelibet pars talis albedinis vel caloris cō
pressi manet precise in illa parte subiecti i qua pri
Ad.4. us bñ tñ forti⁹ pōt agere τ ex hoc itensior albedo
apparere q2 virt⁹ vnita τc. ¶ Ad quartum dicen-
dum est φ ē intelligendū φ q̄libet differentia for-
malis addita alicui generi facit prouenire aliud
genus vel aliā spēm q̄ erat ante illius additionē
i. statim correspōdebit ei diffinitio alteri⁹ gñis vł
speciei τ sic forme. i. diffinitiōes formales seu q̄d
ditates rerū sūt sicut nūeri. Sȝ i augmētatiōe for
me grad⁹ addit⁹ nō ē talis differētia nec ab eo pōt
Ad.5. sumi differētia formalis respectu grad⁹ cui addi
τ ad.6. tur. ¶ Ad quītū τ ad sextū ꝑ idē etiā porphirius
loquit de differētia sūpta a forma substantiali rei
Ad.7. ꝑsupponit eñ cū aristotele φ substātia sola ꝓprie
diffinit τ φ ipa nō suscipit magis τ min⁹. ¶ Ad se-
ptimū dicēdū φ nō ē sile de raro τ de depsso ex vna
pte minus calido τ magis calido ex altera pte q̄
ad hoc φ sicut qñ de min⁹ calido fit magis calidū n
opȝ fieri hoc ꝑ igressū alicui⁹ extrinseci calidi i ca
lidū ꝑexñs ita ad rarefactionē nō opȝ φ subigre-
diant corpora q̄dā extrinseca ꝑexistētia ad vitāduȝ
vacuū sicut dixerūt antiq̄ quos reprobat sȝ sufficit
φ iudicat ibi i eadē pte subiecti adeq̄ta aliq̄s gra
dus caliditati nō ꝑexñs τ ita sufficeret de rarefa-
ctiōe si eēt res distīcta ab illa re q̄ ē rara sicut cali
ditati ē res distincta a re calida sȝ sic nō ē sicut ꝓ-
bat okā. Vñ i. 4. sentē. q. 6. τ sup. 4. phisi. imedia
te añ capitulū de tpe τ iō vt habeat exēplū i olb⁹
simile apponit ibi a pħo de maiori circulo qui fit
magis curu⁹ nō ꝑ appositionē alicui⁹ noue curuita
tis sȝ ꝑ motū localē τc. τ tñ ꝑmū exēplū sicut τ se-
quēs sufficiēter rñdet ad argumētū antiquorū q̄
voluerūt vel hēre vacuū vel celum turbari qñ de
igne generat aq̄ τ econuerso vel qñ aliud mouet
Ad.8. motu recto nō cōcurrēte motu circulari ꝑ quē ex-
τ ad.9. cluderet vacuū fieri. ¶ Ad octauū dicēdū φ nō est
simile φ eadē quātitas posset fieri maior τ minor
ꝑ solū motū localē. ¶ Ad nonū dr̄ negādo φ eadē
Ad.10. albedo q̄nq̄ fit intēsa τc. Sȝ dico φ albedo resul-
τ ad.11. tās ex ptib⁹ ē intēsior vna earū. ¶ Ad decimū cōce
do illō aug. totū ad litterā sicut sonat τ bñ volo φ
cōseruatio sit q̄dā ꝓductio τ etiā φ sit eadē ꝓdu-
ctio q̄ pri⁹. Sȝ certe si hō deberet eē iustior q̄ pri⁹
ꝑ iustitiā iformātē vel aer lucidior q̄ pri⁹ oporte-
ret necessario nouū aliq̄d ꝓduci vel capere eē de
nouo ꝑ vnionē partiū ꝑcedētiū ꝑ idē oīno ad. xi.
Ad.12. ¶ Ad duodecimū de mutatiōe ab errore ad sciētiā
est possibile q̄d ifert q̄ ad solā mutationē rei eius

dē estimatio est nūc vera sciētia nunc falsa nec er-
ror sine oī noua receptiōe i casu possibili. Sed ad
mētē isti⁹ τ ad exēplū ei⁹ eūdo dicēdū φ falsū est
ibi nō eē nouā receptionē i intellectu nā ibi reci-
pit τ noua sēsatio τ nouū iudiciū i intellectu nec
iste ꝓbat oppositū. ¶ Ad ꝑmū pricipale dicēdū est 3.articul⁹.
φ ad verū itellectū loquēdo charitatē augeri in Ad.1.
aīa ē aīam habere maiorē charitatē q̄ pri⁹ vel ex
priori τ sequēti sibi addita maiorē fieri charitatē
q̄ erit charitas cui fit additio ista τ illo mō meret
charitas augeri. i. vt sibi apponat alia pars ex q̄
τ ipa fiet maior charitas q̄ ista sola fuit τ sic etiaȝ
aucta meret sibi additionē fieri donec habeat cha
ritas ꝑfecta. ¶ Et iō dico φ ly ipa τ ly aucta suppo
nūt ibi ꝓ diuersis charitatibus diuersitate partis
ad totū vel tota ordinate prouenientis vel potest di
ci illaȝ charitatē augeri cui charitas apponit ad
hoc vt ꝑfecta charitas habeat. ¶ Ad cōfirmatio-
ne concedo φ eadem grā ē primo operās τ postea
cooperās τ hoc facit magis ꝓ me quia ex quo se-
mel fuit operās accrescit sibi alia per operationē
primā meritoriā τ ex tunc ipa ē cooperans gratie
aduenienti. ¶ Ad scdm principale quo ad istū pro Ad.2.
cessuȝ magistri q̄ videtur mirabilis vt meli⁹ itelli
gatur pōt ꝑmo obiici cōtra ipm q2 vt videt si illa q̄
hic accipit fuit vera sequit φ de⁹ possit facere aīaȝ
xp̄i meliorē q̄ est quod negat ma. 3. li. di. 13. vbi ꝓ
bat eā acceptionē tantā grē plenitudinē τ sciētiā
scdm holeȝ accepisse φ ei pleni⁹ conferre nō potu-
it τ idē dicit di. 16. eiusdē libri. Probat si de⁹ pos
sit augere capacitatē rerū aut hoc eēt vsq̄ ad cer
tū gradū aut in infinitū. Si primū tūc res habens
illū gradum non potest fieri melior quod videtur
ma. negare. Si scdm tūc posset facere vilissimā rē
que est in mundo meliorem optimo angelo quod
videtur includere contradictionem quia tunc ne-
cessario eius natura esset mutata τ nō esset idem
quod prius fuit. Respondetur φ de⁹ posset facere
res meliores q̄ sūt sed nō oēs. Unde verisimile ē
φ aīa xp̄i est ita bona sicut de⁹ pōt eam facere nec
potest eam facere magis capacem perfectionis q̄
nunc est τ forte sic est de beata virgine sed omnes
alias creaturas potes facere maioris perfectio-
nis capaces ita scilicet φ recipiant perfectiora ac
cidentia non ita φ ipsorum essentialis fiant perfe
ctiora. s. substātialit q2 hoc eē nō posset dū manet
eadē substantia nūero. τ ita patet ad primā formā
φ non est ita de anima xp̄i sicut de aliis rebus que
non habent plenitudinem bonitatis quam possūt
capere quia alique creature sunt naturaliter ca-
paces tante perfectionis sicut anima christi scili-
cet maiores angeli. ¶ Ad aliam formam dico in- Improbat
quit φ vsq̄ ad certum gradū nec hoc ma. negat sȝ dicta rñsio
negat res mōdo de facto nō posse fieri meliores sȝ
φ aīa xp̄i posset de dei omnipotentia absoluta me
liora dona recipere q̄ non recipit de potentia dei
ordinata licet non probaui in lectione prima pri-
mi scilicet φ non est aliqua grā possibilis qui de⁹
possit facere meliorē et dato φ non adhuc sicut in
littera corpora pñt esse in eodē loco quoȝ quod-
libet adequate replet ipm de gratiis ita erit non
tot quin pluribus i aliq̄ aīa receptibilib⁹ quaȝ q̄lȝ
totaliter repleret euȝ igit male videt fuisse doctor
hic excipere aīam xp̄i cum hic sit sermo de poten-
tia dei absoluta. ꝓbat q̄ro q̄d itelligit ꝑ capacita
tē aut substātiā talis rei aut accidēs i eo receptū

ꝗ scḋm tunc ista res respectu istius accidentis est capax ⁊ non ꝑ illud accidens nec per aliam capacitatem mediam: quia tunc esset processus in infinitum igitur ꝑ suā naturā ē capax illiꝰ accidētis ⁊ ꝑ ꝯn̄s pari ratione hoc fuit dandū in principio. ꝗ primum datur. s. ꝙ capacitas sit substātia rei ⁊ cuȝ ꝑ ipsum essentialia rerū non possunt fieri ꝑfectiora substantialiter sequit̄ etiā ꝙ nec possunt fieri maioris capacitatis cuiꝰ oppositū ip̄e dicit. ¶ Dices forte ꝙ hec ratio nō ꝓcedit cōtra eū qꝛ alicuiꝰ rei capacitas differt ab illa re sicut aīa intellectiua ē capacitas hominis respectu sciētie et aliorum aliquādo capacitas nō distinguit̄ a re q̄ ē capax sicut capacitas materie prime respectu forme substantialis vel aīe respectu scientie vel gr̄e. ¶ Sed hec rn̄sio nō sufficit lic̄z sit vera qꝛ adhuc de qualibȝ re q̄ est sua capacitas ꝓcedat argumentū factum ꝓbatur ex hoc cōcessit ꝙ aīa xp̄i nō posset meliorari nec fieri capacior q̄ ē tūc oportuisset eū cōsequenter respōdēdo negasse ꝯn̄am ma. qꝛ argumētū ma. e que ꝓbat cōtrariū huiꝰ sicut ꝓbat ꝙ oēm aliam creaturā pōt meliorare. ¶ Itē cōtra hoc ꝙ ip̄e ponit meliorationem rez vsqꝫ ad certū gradū stat argumentū ma. vbi ponit̄ istum gradū infinite ꝑfectiōis ⁊ creaturā creatori equalē. ¶ Alit̄ igr̄ videt̄ mihi dicēdū ꝙ omnem creaturam posset deus de sua potentia absoluta meliorare non tamen secundū substātiā nisi teneat̄ ꝙ oīs substātia creata partes habeat gradualit̄ adiuicē, cōponētes. Sȝ vel ꝑ receptionē melioris i se accidētiū aut maioris accidētiū ⁊ cōicātiū alioꝝ cōsimiliū vel dissimiliū accidētiū nō ꝙ eadē creatura q̄ priꝰ erat minor ⁊ iꝑfectior postea fiat essentia ad se perfectior. ¶ Sed ꝙ vel ꝑfectior natura cōposita ꝓuenit ex cōpositiōe taliū quarū vna apponit̄ ⁊ alia cui apponit̄ vel ꝙ ex assistētia vel cōpositione alteriꝰ similis vel dissimilis possit i meliorē opationē ꝙ priꝰ ⁊ meliꝰ etiā poterit vtraqꝫ resistere cōtrariis corruptiuis i casu. ¶ Istis modis ⁊ cōsimilibꝰ possunt meliorari oīa preter deū. Et cum iprobat̄ hec responsio qꝛ ma. ꝓbat deū posse facere rē meliorem quā facit per hoc ꝙ posset facere hoīem impeccabilē ⁊c. ¶ Dico ꝙ nō pōt facere hoīem qui sit scḋȝ substantiā suā ⁊ naturā impotēs peccare stantibꝰ preceptis eisdē que nūc sūt qꝛ sicut aug. li. 3. cōtra maximū ⁊ ponit̄ lib. 2. di. 7. ca. 3. cuiuscūqꝫ creature rationali prestatur vt peccare nō possit hoc nō est nature ꝓprie sȝ dei gr̄e ideo qꝛ solꝰ deꝰ est q̄ nō gr̄a cuiꝰ quā sȝ natura sua nec potuit nec possȝ nec poterit peccare hec ille. ¶ Et hieronymꝰ i omelia de filio prodigo ⁊ ponit̄ eodē li. di. 2. ca. 4. solꝰ deus ē i quē pctm̄ nō cadit nec cadere posset. dico tn̄ ꝙ deus potuisset dedisse ⁊ cōtulisse dona homini ꝑ que esset creatura intellectualis ipotēs peccare regularit̄ ⁊ scḋm cursū nature aliter q̄ modo institute qꝛ naturalia vocantur illa que solito ⁊ vsitato cursu fiūt / ⁊ ip̄e potuisset hoc ita regularit̄ contulisse cuilibet homini a principio sicut ifudit animā intellectiuam corpori organico ⁊ si sic fecisset meliorē vtiqꝫ fecisset q̄ nūc ⁊ sic possunt cōcordari due auctoritates que alias sibi inuicem videntur contrarie. ¶ Ad tertium negatur ꝙ non sit necessitas ponere talem augmentationem charitatis stante lege ordinata qꝛ scḋȝ augustinū vt supra visum est charitas meret̄ augeri ⁊c. nec obstat ꝙ deꝰ posset sine maioratiōe charitatis create hoīeȝ acceptare ad beatitudinē ꝑfectiorē. nec etiā facit cōtra dicta qꝛ hic nō req̄ritur an gr̄a possit augeri ymo supponitur ꝙ sic sed inquiritur si augetur an hoc possit saluari sine nouo gradu charitatis addito precedenti. ¶ Ad confirmationē cōcedo antecedens ꝙ habēs maiorem charitatem infusam experitur aliquo mō ad inclinationē ad ꝑfectiorē actū q̄ prius licet non experiatur vnde sit vel ꝙ sit hoc a charitate infusa quia charitas infusa ⁊ acq̄sita non cōmuniter cōcrescunt. ¶ Ad quartuȝ dico ꝙ cuȝ deus successiue creet gratiam sicut; ⁊ posset tunc nihil ipsiꝰ gratie creatur in instanti intrinseco temporis mensurantis successiuā creationē huiꝰ gratie non tamen hoc sequit̄ ꝓpter mediuȝ illud de dependētia a subiecto qꝛ illud mediū e que probaret ꝙ deus nō posset simul nec successiue creare gratiam in subiecto ⁊ hoc neqꝫ si habet latitudinē neqꝫ si sit forma indiuisibilis. ¶ Et ideo dicendum ꝙ dependentia forme vel accidētis a subiecto nō impedit gratiam creari quia ista non est dependētia a principio actiuo sed receptiuo de cuius potētia non educitur gratia sicut forme naturaliter ꝓducte sed potius imprimitur ⁊c.

Ecūdo q̄ro vtrū profectꝰ vel augmētū gr̄e fiat ꝑ cōpositionē noue gr̄e cū gr̄a p̄cedēti. Videt̄ ꝙ nō qꝛ omē recipiēs denudari debet a natura recepti. Cōtra motꝰ alteratiōis ē acq̄sitio partis post p̄tē ipius perfectiōis ad quā vadit. ¶ In ista questione prio ponā aliquas cōclusiōes. Scḋo obiiciā ꝯtra eas. ¶ Circa primū articulū pono octo ꝯclusiōes quaꝝ prima ē ꝙ i oi cremēto formali q̄ cōtinue ⁊ successiue habet̄ forma ꝑfectior scḋm intēsionē q̄ ante ibi ex p̄cedēte aliqua p̄z noua ⁊ nouit̄ priori vnita fit forma vna ꝑfectior seu intēsior modꝰ ponēdi ponit̄ sufficientē ab oīa i pede respōsiōis ꝓprie. q. 6. di. 17. primi q̄re ibi si vis ꝑ ꝑ exēplū de vera augmētatiōe substātiali q̄ ex primo de gn̄atiōe ē ꝑ additionē noue rei. ¶ Ista ꝯclusio p̄ȝ qꝛ i ista augmētatione forma p̄cedēs nō corrūpit̄ ex quita q̄stiōe di. 17. p̄mi ibi etiā cōtinue fit aliq̄d nouiter vel ex p̄existēti vnit̄ cui p̄us nō vniebat̄ ita ꝙ tunc habet̄ forma prior ⁊ forma noua in eodē subiecto adeq̄to ex. q. p̄cedēti ⁊ cū non semꝑ oportet ꝙ forma ꝓueniēs sit ꝑfectior q̄ forma p̄cedēs nec p̄cedēs vnq̄ fiat ꝑfectior q̄ priꝰ oportet ꝙ forma q̄ ē ibi ꝑfectior cōponat̄ ⁊ resultet ex gradu aduenīēte ⁊ gradu cui aduenit. ¶ Itē vnitas ⁊ cōtinuitas motꝰ req̄rit vnitatē forme scḋȝ quā est motꝰ hoc aūt saluari nō pōt̄ sine ꝯpositione forme alicuiꝰ ex p̄te p̄cedēti ⁊ nouit̄ acq̄sita. Item aliter agēs irrōnale corrūperet stati formā quā ꝓduxerat ⁊ ꝑ ꝯn̄s valeret ad opposita falsitas p̄ȝ. 9. metha. ¶ Itē si nō vel hoc e͛ēt qꝛ multa accidētia eiusdē spēi adiuicē distīcta nō pn̄t sil̄ recipi i eodē subiecto adeq̄to vel qꝛ nō pn̄t vniri ad ꝯpositionē oēm resultātē. p̄ȝ falsitas de lūibꝰ duarū cādellaꝝ in medio eodē. falsitas scḋi p̄ȝ i alteratiōe cōtinua. Itē per accessū suū cōtinuū sol vel etiā cādella plꝰ facit de lūie i p̄te ad quā sic ꝯtinue accidit ⁊ hoc non facit corrūpēdo lumē p̄cedēs ꝓpter ipossibilia illata cōtra hoc. q. 5. di. 17. p̄mi li. nec sine ꝓductiōe

Margin notes:

Rn̄sio sua ꝙ oēȝ creaturā posset deꝰ facere meliorē q̄ ē nō substātialit̄ sȝ ꝑ accidētia.

Nota ꝙ in aliq̄ sensu ista ē cōcedēda deus pōt facere hoīeȝ ipeccabilē in alio sensu non.

1. articulꝰ.
1. cōclusio.

noui luminis ex questione precedenti. Itẽ simul
posset homo intelligere sortẽ et platonẽ distincte
vtrũqȝ quia põt scire sortem distingui a pla. ꝑ no-
ticias simplices cõpositionũ et diuisionuȝ precedẽ
tes igitur Item noticia sensitiua non est vnibilis
igitur tantum repñtatiua vnius igitur quando vi
dentur duo alba tunc sũt in potentia visiua simul
due visiones. Ex hoc patet aliũde quia licet po-
natur obstaculum aliquod inter oculum et vnum
istorum nõ propter hoc desinit aliud videre Item
diligat aliquis duos homines duobus actib⁹ di-
ligẽdi ex istis actibus generantur duo habit⁹ qr
talis posset perdere inclinationẽ ad diligendum
vnum istorum stante inclinatione diligendi alte-
rum igitur quando inclinatur ad diligendum di-
stincte vtrũqȝ habet distinctos habitus ⁊c. ¶ Itẽ
vnus oculus posset videre alterum sibi similẽ et
econuerso sed hoc nõ nisi simul in medio esset spe
cies vtriusqȝ eodẽ modo qñ omnes parietes sunt
vniformiter albi vel quilibet eorum cãbit i me-
dio spẽm sui et tunc multa indiuidua eiusdẽ spẽi
simul erunt vel nullus et hoc nõ quia oculus i me
dio potest naturaliter videre quẽcũqȝ istorũ ꝙ nõ
sit sine spẽ rei visibilis. ¶ Item in speculo posito
in tali medio patet ꝙ quẽlibet istorum parietum
equaliter repñtat. ¶ Item lumẽ reflexum est a
liud a lumine incidente cuȝ sit debilius igitur cũ
in aliqua parte medij cõcurrant patet propositũ
Ex his ad ad propositum nõ repugnat plura acci
dẽtia eiusdẽ spẽi esse simul sed hoc non posset eẽ
nisi ex eis fiat vnum quia de illis que non cõstitu
unt vnum dicitur quinto methephi. ꝙ accidentis
plura eiusdẽ speciei nõ perficiunt simul idẽ subm̃
Aliter tamẽ potest glosari illa auctoritas quinto
metha. posita. s. ꝙ de eodẽ subõ non possunt simul
predicari duo termini accidentales eiusdẽ quoȝ
vterqȝ totum subiectum denominet nõ sunt sinoni
mi Item de sensu et sensato in fine dicit ꝙ impossi
bile est duos visus esse in eodem simul quia hoc
2. cõclusio. est simile ac si quis diceret plures grãma. sũt simul
in eodem. ¶ Secunda cõclusio si aliqua forma ꝓ-
ducitur subito sicut patet de lumine esse ⁊ multis
alijs et deinde intendatur forma i eodẽ subiecto
remanẽte ꝑma ibi fit vere vnum cõpositum ex pio-
ri et posteriori probatur quia ex predictis talia i
diuidua eiusdẽ speciei nata sũt ꝯponere aliquod
vnum et accidẽtia naturalia agunt secundum vl-
timum potentie sue et deus talibus cooperatur si
cut generaliter alijs actiuis igitur si ista sunt re-
aliter vnibilia in eadem parte subiecti quãdo si-
3. cõclusio. unt ibi naturaliter. naturalr̃ vniunt. ¶ Tertia cõ
clusio ꝙ pars prior et posterior sic adinuicẽ cõpo
nẽtes sũt eiusdẽ spẽi specialissime i eadẽ augmẽ
tatione tali alteratiua formali aliõqȝ cũ talis al
teratio possit eẽ sine ꝯtinua iterruptiõe essẽt ibi
finite spẽs i fine cõponẽtes vnã formã cõsequẽs ẽ
impossibile quia si posterior sẽꝑ eẽt perfectior pȝ
ꝙ tota forma cõposita perficeretur perfectiõe eq
ualenter infinita semper posterior ẽ imperfectior
tunc accepta aliqua forma eiusdẽ spẽi que sit a se
quitur ꝙ infinite sunt prius generate quarum q̃-
libet est perfectior a et sequitur idem ꝙ prius et
primo cõsequẽtia patet quia nihil est ibi dare a-
liquã formã eiusdẽ spẽi cui⁹ pars acquiritur ãte
partem et tunc habetur perfectior eiusdẽ spẽi cõ
posita et habens partẽ et partẽ eiusdẽ rationis ⁊

hoc est intentũ ⁊ etiã qua ratione dabitur hoc de
parte dabitur hoc de toto maxime cũ passum ⁊ a
gens sint entia naturalia et oia cõcurrẽtia sunt e-
iusdẽ spẽi specialissime sicut pri⁹ quare igitur nõ
semper agerent rem eiusdẽ spẽi Item perfectius
et imperfectius nõ diuersificant spẽm. ¶ Ex hac se
quitur quarta cõclusio ꝙ gradus adueniens seu 4. cõclusio
posterior ita põt eẽ et intelligi priori nõ existente
vel nõ intellecto sicut prior sine posteriori hec con
clusio ponitur contra pe. aureo. nec indiget proba
tione nisi qr ex quo sũt eiusdẽ spẽi specialissime es
sentialis et absolute et totaliter distinguũtur q̃s
prior de facto fuit in rerum natura sine posterio-
ri igitur nõ plus essentialiter depẽdet vnus ab a
lio ꝙ ecõuerso et sicut vnus gradus non dependet
ab alio in essendo ita nec i cognoscendo Item spe
cialiter de intellectione intuitiua vnius ꝙ sit pos 5. cõclusio.
sibilis sine itellectione intuitiua alterius ꝓbo q̃a
deus nõ ex hoc ꝙ aliquã entitatẽ absolutã ꝓducit
in me sicut charitatẽ necessitatur ad aliud abso-
lutum producẽdum vel corrũpendum i angelo i-
gitur posset augmẽtare i me charitatem nulla fa
cta mutatione secundum aliquid absolutum i an
gelo et per cõsequẽs conseruare poterit eãdẽ no
ticiã intuitiuã in angelo qua precise ponit chari-
tatem priorẽ et nõ partem oppositam licet ꝑ di-
uinã potentiã posset vna pars gradualis intuiti-
ue videri alia nõ visa tamẽ per potẽtiã creature
non potest quia partes equaliter approximantur
passo et naturaliter agũt quãtũ est de se igitur nõ
plus videtur intuitiue vna pars gradualis ꝙ alia
vt patet de gradibus charitatis in anima Sexta 6. ꝯclusio.
conclusio ad hoc ꝙ subm̃ aliquod sit magis tale
puta calidius vel albius ꝙ prius non oportet ab
solute licȝ naturaliter hoc oporteat ꝙ aliqua for
ma intendatur quia ad hoc ꝙ subiectũ aliquod sit
magis tale ꝙ prius sufficit ꝙ recipiat plus de for
ma tali ꝙ prius manẽte priori. Sed hoc fieri põt
sine hoc ꝙ aliqua forma fiat intensior alia q̃a ad
hoc ꝙ aliquis sit magis sciens ꝙ ante nõ oportet
ꝙ sciẽtia sua intendatur sed sufficit vel hec ꝙ vel
ꝙ aliã sciẽtiã recipiat priori nõ emissa. minor ꝓba
tur quia alia est vnio charitatis dare vel alteri⁹
forme ad partem suã in cõstituẽdo cõpositũ ex eis
et alia vnius vel alterius earum ad cõmune sub-
iectum vtriusqȝ nec hec prima requirit secundam
vt patet in charitate separata si daretur nec secũ
da requirit primam cũ aliq̃ de facto vniatur sub
iecto alia nõdũ existe igitur deus posset manute-
nere vtrãqȝ vnionẽ ad subiectum sine vnione ista-
rum adinuicẽ et hoc facto subiectum erit magis
tale et tamẽ nõ oportebit propter hoc formã ali-
quã tunc eẽ intensiorẽ ꝙ habita. ¶ Septima con- 7. ꝯclusio.
clusio ꝙ forma aliqua perficiente subiectum ali-
quod põt cõtinue fieri forma perfectior et perfe-
ctior et tamẽ subiectũ nõ oportet propter hoc esse
cõtinue magis et magis tale probatur per cõuer
sam probationis precedentis. s. si forma inexistẽs
subiecto fiat intensior per appositionẽ cõtinuam
alteri⁹ ⁊ alteri⁹ forme sine hoc forme vniẽtes adue
niãtur et vniant informatiue subiecto. ¶ Octaua 8. cõclusio.
cõclusio nõ obstante vnione conclusionis sexte ad
hoc ꝙ subiectum cõtinue fiat magis tale secundũ
qualitatẽ vel qualitates continue in eo receptas
necesse est infinitas partes componere nõ solum
cum subiecto sed adinuicẽ quia alioquin oporte-

rȝ subiectū illo factū cōtinue magis tale oēȝ formā quā recipit in tali processu cōtinuo i diuisibili et sic recipere et tūc subiectū i fine talis processus esset infinite tale scdm formas tales acquisitas eo ꝙ oportebit i quolibet instanti aliquid produci e licuius certe magnitudinis et si nullū cōtinuum est alteri tunc acquisita i fine productionis erunt simpliciter infinita. Contra dicta instatur primo sic in indiuiduis eiusdem rationis non ē ordo essentialis igitur vnum nō est secūdum suā essentiā perfectius alio quod tamē oporteret si vnum qualitatis seu gradualiter cōponeretur ex alio i tali spē igitur ꝛc. ¶ Item ex duobus i actu nō fit vnum septimo metha. igitur ꝛc. Probatur posse diuidi i partes eiusdē rationis i existentes quarum quelȝ possȝ esse hoc aliquid soli quāto cōuenit qnto metha. sed charitas nō est quāta igitur. Item sicut arguit henricus quito quolibetorū. q. 19. simile additum simili nō augmētat ipsum intensiue sicut tepidū additum tepido. Item natura sub determinato gradu est spēs specialissima vel habȝ spēm specialissimā tali gradui solum modo et gradib⁹ equalibus cōuenientē per se et in quid igitur probat tunc nihil est auctum quia nec pexistens nec adueniens nec aggregatum. ¶ Item tunc quelibet forma augmētabilis cōponeretur ex infinitis partibus quarum nulla est alia nec pars alterius earūdē quia in tempore mensurāte motuȝ sunt multa instantia et in quolibet est aliquod nouum qđ non prefuit falsitas probatur quia tunc subiectū esset infinite tale Verbi gratia album vel virtuosum quia data aliqua certa parte quelibet pars posterior est intensior ista data. Item tunc vnum indiuiduum eiusdem spēi dependeret essentialiter ab alio ab ipo totaliter distincto a quo tamē non cāretur. cōsequētia probatur qꝛ si agēs approxiatum passo possit educere multas formas eiusdem rationis aut igitur eque prius omnes et tunc vel educeret oēs vel nullā Aut primo vnam et post aliā et tunc erit ibi ordo et dependētia essentialis quod est incōueniens et probatur etiā falsitas ex hoc quia tamē quodlibet producēdorū nihil sit nulla videtur ratio quare agens naturale nō potens peligere productionem vnius prius ꝙ alterius magis producat hoc ab eo producibilium infinitorum in hoc passo ꝙ illud ¶ Item si infinitum producitur pars forme ante partem talis alteratio nūꝙ inciperet et hoc iterum aliter improbat quia aliquod agens potest per miraculum eē equaliter presens toti passo igitur potest eque primo agere in quodlibet illius igitur pari ratione aliq̄ pars forme secundum intensionem tota simul iducitur. Itē positis duobus speculis planis sibi obiectis quorum alterum sit de se luminosum protendens radium ad secundum speculum in quo fit et reflexio econuerso ad primum tunc siue radi⁹ reflexus sit idem cū incidēte siue nō tū quia radius incidens ex reflexione fit fortior et reflectitur econuerso ad primum et iterum pari ratione ad secundum et sic in infinitū sequitur ꝙ ibi fiat lumē intensionis infinite. Probatur ponatur aliquod luminosum agere in aliquod mediuȝ tunc illuminat illud subito vt patet ex libro de sensu et sensato secundo de anima et per cōmētatorē sexto phisicorum sit igitur lumē tantum i illo instanti et accedat luminosum continue per aliquod tempus versus medium tunc i eodē i quolibet instāti huius temporis causabit aliquod lumē ꝛ oīa per te manēt aut igitur per te posterius semper tantuȝ est perfectius precedente quolibet aut equale sibi vel imperfectius ꝛc. supra pro te ipso arguisti. Item quādo de nigro fit album signetur totum tēpus per quod ē nigrum et totum per quod erit album tunc in instanti medio erit album eo ꝙ istād mediū attribuitur passioni posteriori octauo phisicorum igitur albedo qua in illo instanti erit album subito acquireretur Item ponatur ꝙ i vna hora debeat corrūpi i aliquo subiecto frigiditas decē graduum et vniformiter introducatur caliditas. x. graduum et ꝙ in instanti medio ānihiletur subiectum et quicquid ē ibi vel precise ānihilatur ibi medietas caliditatis inducēde vel plus ꝛ hoc non quia adhuc nūꝙ fuit medietas producta nec plus ea nihil illud quod destruitur in isto instāti est, minus mediate et cum non possit esse minus diuisibiliter erit minus indiuisibiliter igitur i tali forma erit aliqua pars indiuisibilis assignāda que fuisset acquisita si in instanti medio nō fuisset facta talis destructio et etiaȝ precise in tali casu annihilaretur medietas frigiditatis corrūpende igitur etiā et precise medietas caliditatis introducēde. Probatur ꝙ caliditas nō possit augeri p gradus eiusdē rationis probatur quia quicquid repugnat vni istorum que sunt eiusdem rationis et cuilibet istorum repugnat propter hoc enī vt patet per olā i prologo phisico. sciētie duarum conclusionum distinctaruȝ spē nō sunt eiusdē spēi specialissime qꝛ error respectu vnius stat cum sciētia respectu alteri⁹ et non starent simul si essent eiusdem spēi sed priuatio hui⁹ gradus caliditatis repugnat huic gradui vel ipsius habitioni a subiecto igitur et repugnabit cuilibet gradui eiusdem rationis igitur habito vno gradu nullus causaretur. ¶ Ad primum istorum negatur consequentia quia vnum indiuiduum ē perfectius alio eiusdē spēi per plures partes eiusdē spēi quantitatiuas vel qualitatiuas vel essentiales et ex hoc nō sequitur inter ea essentialis ordo in perfectione. Ad primū.
¶ Ad secundum dicitur ꝙ hoc intelligitur de entibus quorum vtrūꝙ est per se determinatum i actu cōpleto. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ charitas est bene quāta intensiue licet non extensiue. ¶ Ad quartum dicitur ꝙ tepidum additum tepido nō facit intensius quia qualitates manēt in diuersis subiectis. secus esset si vnirentur in eadē parte subiecti. ¶ Ad quintum negatur aūs vnde albedo intensa et remissa licet differant tamē nō correspōdet eis conceptus specifici distincti nec cognitiones differentes nisi secundum magis et minus licet forte ibi consurgat diuersitas specifica accidentalis sicut in quātitate vel i itensione ꝛc. albedo ei pedalis et bipedalis sunt eiusdē spēi quo ad naturam albedinis licet possint eē alterius speciei in genere quantitatis et secundum hoc conceptus correspōdens albedini pedali inquantum pedalis non conuenit albedini bipedali. ¶ Ad sextum sufficit ꝙ forma tota acquisita in fine augmentatiōis perfectior sit qualibet eius parte prehabita. ¶ Ad septimum conceditur prima consequentia Ad probationem falsitatis negatur consequentia qꝛ licȝ ibi sit dare infinitas partes non tamen sunt totaliter distincte secundū tantum gradū perfectiōis sȝ

Margin notes: Instat ꝯ dicta pbādo. — Ad primū.

semper posteriores icludũt priores sicut partes. ¶ Ad octauũ negatur ɔsequẽtia. ¶ Ad pbationem dr ꝙ ibi cõcurrit prima causa libere et cõtigẽter determinãs causã scdam. ¶ Et illud est apud me euidẽtissimũ argumẽtũ ad probãdũ deũ cõcurrere ad quẽlibet effectũ pducẽdũ et hoc volũtarie et libere: qz si mere natura lr istud argumẽtũ eẽt de ipo sicut de aliis causis mere naturalibꝰ dices phus posuit eũ mere naturalr agere ad extra dr ꝙ in hoc errauit quia tunc cõsequẽter oporteret dicere ꝙ deus vel natura ad hoc primo determinat et post ad istud eo ordie quo producũtur nec deꝰ a tota natura posset scdo producere ante aliũ et sic esset in product ordo essentialis inter idiuidua eiusdẽ speciei. ¶ Ad nonũ cõceditur de vi vocis ꝙ ista alteratio nũquã icipit esse cũ quo tamẽ stat ꝙ in aliquo instãti incipit esse alteratio ¶ Ad cõfirmationẽ dr ꝙ in tali casu totũ subiectũ incipit simul alterari et nõ seqtur ꝙ aliqua pars forme simul inducatur. ¶ Ad quartũ dr ꝙ radius reflexus scdm se est debilior incidẽte et ideo proceditur ibi scdm remissionẽ vsqz ad nõ gradũ. ¶ Ad vndecimũ dr ꝙ tale corpꝰ luminosũ licet cũ primo fieret subito cãret lumẽ tamẽ si post p maiorẽ approximationẽ intẽdat lumẽ i tali medio vel i aliqua eius parte in illo instãti nõ illius cõtinue approximatiõis maior cãbit aliqd sed tant uni i tpe ¶ Et ad phm et cõmẽtatorẽ dicẽdũ ꝙ itelligẽdi sũt ꝙ successio nõ prouenit ex natura acti et passiui sz aliunde. ¶ Ad duodecimũ dicẽdũ est ꝙ dictũ philosophi verũ est de oi entitate pmanẽte in se considerata q̃ aliqñ habet eẽ aliqñ nõ esse nõ tamẽ seqtur eodẽ modo de hoc ꝙ aliqd denominetur tale vel tñ. vnde tamẽ seqtur denolatione i certo gradu verbi gratia si aliqd per totũ a tẽpus est non albũ. b gradu et per totũ tẽpus. c sequẽs imediate est albũ eodẽ. b gradu tunc i instanti medio est albũ b gradu. ¶ Ad decimũtertiũ dr ꝙ i tali casu precise annichilatur medietas et nõ seqtur ꝙ igitur in illo instanti vel prius fuisset illa medietas sed sufficit ꝙ in illo instanti fuisset si nõ fuisset talis ãnichilatio vel dr ꝙ talis medietas pfuit etiã in aliquo toto tpe prescito quo pducebat. ¶ Ad decimũ quartũ negatur maior qz odiũ fortis repugnat dilectiõi fortis et tamẽ nõ repugnat dilectioni platonis et tñ iste dilectiones sunt eiusdez speciei specialissime ¶ Ad pbationẽ põt dici ꝙ nõ sit simile et forte nõ est verũ quod sumit in probatione qz error circa istã sor currit põt stare cũ scia istius plato currit et tamẽ sciẽtia de hoc ꝙ. sor currit et scia de hoc ꝙ plato currit possẽt esse eiusdẽ speciei. ¶ Ad argumẽtũ respõsũ est i alia q̃stione.

Quomõ intelligendũ ẽ ꝙ instãs mediũ attribuit passiõi posteriori.

Ertio circa istam distinctionez. quero ad materiã de augmẽtatiõe formarũ vtrũ creatura rationalis habẽs grãz possit mereri suã grãm augmentari. Videtur ꝙ nõ. qz nulla grã põz fieri maior ꝙ est ex prima questione pñtis distinctionis qz nec precedens nec addita nec resultans ex vtra 3. igitur contra p augustinũ vbi supra i principio huius scdi grã meretur augeri ꝛc. Itẽ augustinus sup canonicã. Io. ome. 3. recitat ma. li. 3. distinctione. 29. cap vltimo vbi dr nunqd mox vt nascitur charitas iã prorsus perfecta est ymo vt perficiatur nascit cũ nata fuerit nutrit cũ fuerit nutrita roborat cũ fuerit roborata pficitur cũ ad pfectũ venerit dicit cupio dissolui. ¶ Itẽ augustinꝰ eucõ vltio vel penultimo cap. crescẽte caritate minuitur cupiditas igitur caritas scdm eũ crescit.

Augustinꝰ

Respondeo ꝙ idẽ est iudiciuz de charitate et aliis formis secũdũ quas est motus quomodo ad intẽsionẽ et remissionẽ ideo vniformiter restat dubitare de omnibus primo an aliqua talis forma suscipiat magis et minus Secũdo an augeatur vel diminuatur Tertio an intendatur vel remittatur. ¶ Ad primum dicẽdum ꝙ nõ de virtute sermonis loquẽdo siue sit propositio copulatiua siue sit de copulato extremo quia licet aliqua forma possit fieri maior vel minor p rarefactionẽ vel cõdẽpsationẽ nulla tamẽ proprie loquẽdo suscipit magis et minus i se nec etiã põt esse intensior vel remissior ꝙ est nec etiã posset augeri vel minui intensiue et ratio est quia nõ posset realiter in se recipere aliquid sue spẽi nec etiã aliquid alterius spẽi Secũdo dico ꝙ nõ suscipit magis et minꝰ p pdicatiões qz nõ põt dici forma talis puta albedo sit magis albedo q̃ ãte nec intẽsa albedo est magis albedo q̃ remissa licet sit maior. i. intensior. Sed talis denominatio concretiua tantũ conuenit propter subiecto secũdũ tales formas i ipo receptas nã subiectum ẽ primo minus tale et post magis tale vel econuerso dico tertio ꝙ ad intellectum auctorum loquẽtium concedi posset ꝙ forma suscipit magis et minus et intra eãdẽ spẽm. i. ꝙ vna vice ẽ maior et alia vice minor intensiue manẽs in eadẽ spẽ et in eodẽ subiecto adequate. ¶ Aliomodo ꝙ alicui forme aduenit aliquid faciens eã perfectiorẽ et tunc dicitur suscipere magis qñ aliqua pars ei detrahitur et tunc dicitur suscipere minus non ꝙ eadẽ sit primo maior et post minor et econuerso. Sed quia resultans ex priore et aduenientе ẽ maior et etiã remanẽs post alicuius gradus substractionẽ est minor. ¶ Ad secundum dubium põt dici ꝙ sicut patet primo de generatione et scdo de aia in augmẽtatione vera auctum prefuit et aliquid sibi adgeneratur ita ꝙ quelibz pars aucta est aucta ꝙ ad vim vocis non posset intelligi sed sic ꝙ in augmẽtatione resultat maius. s. compositum ex pexistente et aduenienté et in diminutiõe relinquit minus q̃ prius fuerit. s. pars illius a quo incipit diminutio et ad similẽ sẽsum dicitur de forma aliq̃ ꝙ vere augeatur et minuatur tamẽ sicut vulgaris locutio cõcedit idẽ vel numero primo esse maius et postea minus ita proportionabiliter posset cõcedi de formis ita. s. ꝙ idẽ sit auctuz esse ꝙ eẽ cui aliquid est appositum et adgenituz secundũ quãlibet notabile partez sui et sic illud quod prefuit augetur vel est auctum et etiã illud quod prefuit et diminuti a quo. s. per corruptionẽ secũdũ quãlibet partem notabilem substrahebatur quod secũ priꝰ constituebat vere et per se vnũ. Notãdum tamẽ ꝙ indifferẽter est in augmẽtatione hois et aliorũ aialiũ ppter aiam intellectiuã ppter quã hõ manet idẽ nũero nõ sic aũt in alus. Nota etiã ꝙ aiata pprie dnr augeri forẽ autẽ sicut charitas albedo minꝰ pprie ¶ Ex dictis patet ad tertiã partẽ dubii qualiter. s. forma põt intendi vel remitti ¶ Tertiũ dubiũ principale an formã habeat latitudinẽ verã intẽsiuã vel gradualẽ et est dicẽdũ ꝙ sic qz habet i se plures partes distinctas rea

An aliqua forma suscipiat magis et minus.

Ad. 2. dub.

. 3. dubium

liter cõstituentes est qualitatiue sicut plures par
tes distincte situaliter cõstituũt aliquid per se vnũ
3.dubium. extẽsiue. ¶ Tertiũ dubiũ an augmentatio forme
sit motus vel mutatio dicẽdũ q si fiat successiue q
est mot⁹ si subito tũc est mutatio: ꝛ si sit ĩ subiecto
tũc subiectũ dr̃ moueri vel mutari tali augmẽta
tione et nõ ipsa forma. Si vero fieret nõ in subie
cto sicut bene posset fieri a deo tũc talis augmẽ
tatio nõ esset motus nec mutatio q: nihil ibi mo
ueretur. ¶ Dices pars precedẽs aliter se nũc ha
bet q̃ prius q: aliq̃d sibi acquiritur igit̃ mutatur
Rñdetur q si se habet nũc aliter q̃ prius. s. scd̃m
locũ vel scd̃m formã in se subiectiue receptã bene
sequitur ipsa mutari. Si aũt solũ habet se aliter
relatiue et in ordine ad aliud nõ oportet sicut nõ
seq̃tur ĩ simili filiũ dei mutari in incarnatione de
quo videbit̃ circa principiũ tertij. Diceres subie
ctũ mouetur ista augmentatione et nõ alio motu.
q̃ sit ista augmẽtatio igitur subiectũ augmentat̃
ꝓbatur charitas augetur et ista augmẽtatio est
mot⁹ igit̃ charitas mouet̃. Itẽ si charitas augmẽ
tatur illa augmẽtatio nõ distiguitur a charitate
sed est ipsa charitas igitur augmẽtatio augmen
tatur et cũ augmẽtatio sit etiã alteratio igit̃ al
teratio augmẽtabitur ꝓbatur augmentatio ꝛ al
teratio sunt motus distincti et charitas est termi
nus alterationis igitur nõ est terminus augmẽta
tionis et per cõsequẽs nõ augetur. Ad primũ dr̃
q eadẽ mutatio denominat subiectũ et aliq̃ for
mã ideo negatur cõsequẽtia sicut nõ sequitur ca
lefacere est agere sed ignis calefacit aquã igit̃
ignis agit aquã per idẽ ad scd̃m. ¶ Ad tertiũ dr̃
q non tota charitas dr̃ augmentatio sed pars ap
posita et ideo nõ seq̃tur q augmentatio augmẽ
tetur q: pars apposita nõ dr̃ augmẽtari. Sed vel
ipsũ totũ vel p̃existẽs iuxta intellectũ prius datũ
etiã nõ videt̃ icõueniẽs q augmẽtatio p accidẽs
augmẽtetur et q alterati o augmẽtat̃ licet nõ opor
teat sequi de alteratione eo q licet ista augmen
tatio sit alteratio non tamen eiusdẽ sꝫ est augmẽ
tatio forme et alteratio subiecti sicut ipsa nõ est
motus forme sed subiecti. ¶ Ad quartu dicẽdum
4.dubium q in ꝓposito nõ sunt motus distincti sꝫ vn⁹ motus
qui tamẽ respectu vnius est alteratio et respectu
alteri⁹ augmẽtatio. ¶ Quartũ dubiũ an aliqua
parua charitas possit fieri vel acquiri per tẽpus
5.dubium. infinitũ sine interruptiõe credo q sic p deũ ꝓducẽ
do aliquã partẽ ĩ certo tp̃e et partẽ ꝓportionalẽ
sequẽtẽ in tanto tp̃e et sic in infinitũ. ¶ Quintũ
dubium. An possit deus inducere in tp̃e finito for
mã infinitã dicẽdũ si non sit repugnãtia formã hu
ius esse cõclusio esset consequẽda si aũt est repu
gnãtia dicẽdũ q nõ ¶ Sextũ dubiũ vtrũ charitas
6.dubium possit augeri p actũ instantaneũ et tenet syrãs q
nõ q: si sic sequit̃ q quilibet viator posset ĩ paruo
tp̃e acquirere tantã charitatẽ vel maiorẽ quãtã
habuit aĩa xp̃i cõsequẽtia ꝓbat̃ q: charitas aĩe
xp̃i est finita. que sit. a. et sit. b. act⁹ instantane⁹ p
quẽ viator meretur charitatẽ. c. et sit ꝓportio. c.
ad. a subcẽtupla et ponat̃ q anteq̃ talis eliciat
actũ aliquẽ tp̃e habeat deliberatiões sufficiẽtes
respectu diuersorũ obiectorũ vel actuũ ad eliciẽ
dũ centũ tales actus qualis est. b. et maneãt ille
deliberatiões per vnã totã horã et faciat ille pri
mum actuũ illorũ in prima centesima illius hore
tũc pari ratiõe potest facere scd̃m in scd̃a et sic cõ
sequẽter nec oportet q fiat expectatio p mai⁹ tp̃s
q: deliberatio et dispositio potẽtie p oĩa req̃sita
ad actũ volendi causãdũ modo iã expresso h̃ntur
per causã in principio ꝛ hẽbũtur in qualibet par
te ꝓportionali respectu actus tunc causãdi secun
dum ordinẽ iã pretactum. Ad istud respõdi dr̃. i. i.
q. 8. q actus instãtanee elicitus necessario conti
nuatur per tempus secundum se totum per partẽ
ante partem ita q nõ ex toto cessabit citra finẽ ali
cuius temporis parui ĩ cuius pricipio si sumatur
mediãte deliberatiõe q tunc est dilectio dei cau
sanda et sequitur electio cõformis illi sentẽtie seu
dictamini nõ est in potestate talis nature intelle
ctualis circa finẽ vnius parui tp̃is. s. minimi per
ceptibilis vel maximi nõ perceptibilis scd̃m circũ
stantias et dispositiões precise tũc habitas sẽtẽtiari
q tunc vel tũc nõ sit actus habẽdus ꝛ tunc vel tũc
sit alia distinctio causãda nec etiã in discursu isti⁹
tp̃is dũ currũt iste ptes ꝓportionales iuxta yma
ginationẽ argumẽti facti nec in pricipio poterit
sententiari distincte q in tali parte est secũd⁹ act⁹
causãdus et in tali tertius et sic deinceps q: non
est in ptãte naturali talis intellect⁹ creati aliquã
istarũ partiũ distĩcte percipere quare igit̃ meri
torie elicere potest tot actus similes cũ nõ possit
primũ dimittere citra finẽ tp̃is dãdi. ¶ Ex istis sic
premissis soluũtur multa argumẽta predicti do
ctoris contra necessariã continuationẽ actus eli
citi in principio tp̃is dati vsq: in finẽ hui⁹ Arguit
enim sic ponatur q volũtas velit ex deliberatiõe ali
istud tp̃s nõ habere actũ aliũ vltra medietatẽ ta
lis tp̃is parui dati et si hoc vel igit̃ habebit actũ
istũ post medietatẽ dati tp̃is istius vel nõ si nõ tũc
habita deliberatiõe prima poterit ip̃m dimittere
et habere actũ aliũ q̃ñq: ex tunc voluerit si non
tũc actũ istũ inuite cõtinuat quod est contra aug.
de libero arbitrio capitu. quinto dicentẽ ligari
põt hõ inuitus q: nollens potest occidi velle aũt
non posset inuitus q: velle nõ potest nolens ¶ Si
mile dicit Augustinus de duabus aĩabus ca. 6.
¶ Dicetur forte q ipsi loquuntur de velle proprie
dicto. s. de velle libero, p tunc q̃ñ est liberũ. ¶ Sꝫ
volitio elicita in principio dati tp̃is nõ est post pri
mũ instãs libera p isto tp̃e. Contra arguit iste do
ctor q: licet prima pars huius responsionis sit ve
ra. s. q ipsi loquuntur de velle libero et proprie
dicto nõ tamẽ scd̃a pars qua dicitur q volitio hu
ius p isto tp̃e post primũ eius instans nõ est libera
sed necessario habita ita inquit necessario q non
est in ptãte volũtatis illius quis si habeat h̃mõi
actum in primo instanti illius tẽporis habet istũ
vel aliquid eius post medietatẽ illius tp̃is dati:
q: dicit augustinus vbi supra q nõ cogitur facere
aliquid vel nõ facit istud vel volens facit cuꝫ igit̃
volũtas nõ cogat̃ retinere h̃mõi actũ post medie
tatẽ tp̃is dati vel igitur nõ retinet eũ tunc vel si
retinet volẽs retinet ¶ Ad istud argumẽtũ pa
tet p̃mo q supponit falsũ. s. q talis volũtas possit
discernere inter medietates illius parui tp̃is ꝛ di
stincte percipere q̃ñ erit prima medietas et q̃ñ se
cũda et de partibus partiũ eius cuius oppositũ
ꝓbaui supra prima dr̃. ¶ Sed hoc non soluit argu
mentũ dato q talis intellectus non possit distin
cte percipere tp̃s minus nouit tamẽ q illud paruũ
tp̃s habet ĩfinitas partes et p cõsequẽs volũtas
potest velle diligere deũ precise per medietatem

primā illius tpis velit igit sic et tunc querit vtrū habebit istū actū post istā medietatē vel nō et cōsequēter per oia arguitur sicut prius Respōdet q licet intellectus sciat illud tps paruū habere duas medietates nō tamē potest distincte eas pcipere nec etiā in principio illi9 tpis percipit instans mediū eiusdē distincte et ideo nō est i ptāte volūtatis distīcte percipere vel scire qn vere fuerit mediū illius tpis. ¶ Unde cōcedo q si ipa isto modo velit i principio istius tpis. a. quādo ponit primo actum mediante dictamine intellectus sicut exprimitur in argumento q ipsa non pōt exequi sicut eligit exequēdū primo si tunc eliciat istā dilectionē quā simul cū vellet nō remanere vltra pmā medietatē illi9 tpis. ipa non habet i sua naturali potētia quiz act9 ille remaneat plus q vellet cū ipsa nō possit iterū citra finē dati tpis illuz actū deliberāte suspendere vnde breuiter in tali casu ipa vult sibi et tali potētie actiue impossibile et cū arguit q tunc post primā medietatē tpis voluntas diligeret vel vellet iuite. ¶ Respondeo sicut alias q nō sequitur q i scda pte. a. ipa simpliciter z absolute vellet seu diligeret inuite qz tūc volet diligere et velle ea dilectione z volitione qua habuit in principio ipsius a. et ideo tunc volens eā habebit et non simpliciter inuite tamē habebit eā tunc inuite scdm quid eo q in principio. a. tpis volūtas vult illā dilectionē fore i prima medietate. a. tpis et non vltra et qz ille actus volēdi eū precise durat per totū. a. tps igitur in scda medietate. a. tpis adhuc vult volūtas istā dilectionē tunc non fore et tamen tunc erit per casū igit tūc erit cōtra suum velle ideo erit scdm quid inuite. Ansel. aūt itelligit q nō posset simpliciter inuite velle volitione libera pprie licet multa velle naturalia precedētia omnē deliberationē sepissime recipiat vl saltē sit possibile q recipiat velit nolit

Nota q volūtas nunc causās aliquē actū ē in causa q necessario ptinet post hoc instās.

¶ Aliter posset dici et forte melius q ansel. intelligit q nemo potest iuitus primo causare velle pprie liberū et cū velit nolit si recipiat tale retinebit et cū pbatur in cōtrariū p augustinū q non cogitur zc. Si hec auctoritas applicetur ad pmā pductionē instantaneā z liberā illius dilectionis q vocetur. c. de qua z ei9 cōtinuatione est hic sermo auctoritas facit p me qz. c. cōtinuatur et libere z nō coacte nec necessitate libertati ptraria causat et hoc sonat auctoritas que exprimit facere z nō continuare vel cōseruare. ¶ Si vero applicet auctoritas ad ptinuationē. c. dico q volūtas libere in principio. a. tpis causando. c. cogit seipam z necessitat ad cōtinuādū. c. vel aliquā eius partē nec hoc est incōueniēs etiā scdm auctoritates vult eī anselmus q volūtas posset seipam necessitare et cogere malū vt in libello de cōcordia cap. ter. dicit opus volūtatis cui datū est vt q vult q sit et qd nō vult nō sit volūtariū seu spōtaneū est qn sponte nra volūtate fit et vnifariā est necessariū qz et volūtate cogitur fieri ¶ Sed has necessitates facit volūtatis libertas q pus q sit eas cauere pōt sic dici i casu isto q volūtas libere causādo actū aliquē necessitat seipam et cogit ad cōtinuationem ¶ Secūdo arguit idē doctor sic si volūtas ceteris paribus in dicto casu necessitatur tenere dilectionē. c. per tempus. a. qd igitur necessitat eam non passio aliqua q ponatur q nullā habebit nec cognitio qz tūc sequeretur q quāto fortius vellet hre aliquā volitionē hmōi tanto forti9 et diutius haberet istā qz quāto volitionē aliquā nollet tanto magis cognosceret illud qd nollet hre et p te cognitio est causa retentionis igit fortior cognitio fortioris retētionis nec posset dici q volūtas necessitet se qz volūtas nollet hre istā nolitiōez post medietatē. A. tpis. ¶ Ad illud dico q ipamet volūtas supposito vniformi cōcursu oim alioz puta cognitionis cōcausantis volitionē. c. et hmōi necessitat ad cōtinuādū oēs autē alie cause ibi concurrētes agūt quātū possunt ex parte earū z ideo si volūtas ponat se libere ad idē sequitur effectus z pmanebit et oia alia vniformiter permanebūt do nec volūtas libere cesset ab actu. c sicut libere eū causauit nō est autē i ptāte volūtatis create ferētia se in aliquid subito z sine medio suspēdere totaliter motū illū qz tunc foret instans instāti immediatū sicut alias declaraui et hoc precise si talis latio i aliqd sit pductio vere rei sicut est i pposito ¶ Sed quāto volūtas oibus aliis causis partialibus requisitis principiat dilectionē aliquā iuxta modū predictū tūc velle habitū i principio. a. tēporis de nō habenda. c. dilectiōe vltra primā medietatē illius tpis nō sufficit siue plures ad hoc q dilectio. c. nō retineat vltra medietatē. a. tpis tū qz hoc est pprium soli diē volūtati q p hoc q nūc vult aliqd aliquid fieri vel destrui eo ipo tunc fiat vel cesset ipse eni solus est qui dicit et facta sunt tū qz velle illud quo vult post medietatē a tpis. c. nō esse non repugnat ipi. c. dilecti cū ppetiat. c. in pncipio. a. et per totā pmā medietatē a. etiā scdz istū doctorē igitur p illud velle nūquā cessabit. c. nisi aliud sit in causa nec poni poterit aliud i causa cū oia alia ponūt vniformiter se hre igit oportet q tps voluntas velit isto tūc aduenīēte aliqd volitiōe repugnāte. c. vel velit tūc. c. nō esse ¶ Sed hoc nō est possibile volūtati ex se pp ter ipercepti bilitatē vt est dictū igit. ¶ Ad formā igitur argumēti dī q volūtas necessitet seipam zc. et cū dī q volūtas nolet hre z c. dico q in isto casu volūtas vult sibi impossibile deducere ad effectū qz nō est in eius ptāte naturali scire qn precise erit lapsa prima medietas. a. tpis vt predixi. ¶ Tertio Arguit doctor iste, si stante casu priori oporteat. c. cōtinuare p totū . a. vel igitur p totū illud tps manet actus iste eque intensus sicut fuit in pmo instāti vel nō si sic tunc lapso isto paruo tpe cōtinuabit vltra p tantūdē tēp9 nisi aliqua circūstātia remittatur q nō oportet cōtingere volūtas tpa conseruans. c. remittet igitur remanebit act9. c. ita fortis in fine. a. tpis igit necesse est ipm vlteri9 continuare p equale tps ipi. a. z pari ratiōe ētio quartor sic sine fine. ¶ Itē si maneret act9 vniformit intensus p hmōi tps pari ratione foret in angelis beatis qz nō videretur posse dari ratio diuersitatis et si sic tunc si viderēt deū velle vnū z postea statim oppositū nō possent se cōformare volūtati die ifra illo tpe z p pns hērēt tūc tales act9 iuite ¶ Itē si sic fuisset i xpo et sic postquā fuit mortu9 voluit se iterū mori qz i instāti mortis sue voluit seipm mori z si hoc igitur scdz istā respōsionē de necessitate ista volitio cōtinuabitur vltra igit Itē si ista volitio. c manet vniformis per totū. a. quero aūt pōt corrūpi subito aut nō si subito igit ifra illud tps pōt corrūpi si non igit vltra illud instans qd erit finis. a. tpis necessario pmanebit ¶ Itē si sic maneret p to

tû.a.in equali gradu tûc conatus volûtatis quo
conaretur i principio talis tpis nô intêderet actû
illû cõsequêcaeft falfû igit̃ ꝛ. Si detur alia pars ꝙ
actus ille non maneat cõtinuus in equali gradu
per illud tp̃s.a.fequitur ꝙ continue naturaliter
remittitur ꝑ illud tp̃s donec in fine illi⁹ têporis
cessaret esse quod nonvidetur verum qꝛ sicut agens
istû actû subito potuit ꝓducere ꝑ eo ꝙ ad ei⁹ re:
ceptionê erat passû fatis dispositû et actuû suffi
ciens et sufficienter presẽs nô videtur ratio quin
actus iste subito poterit corrũpi igitur nô requi
ritur ꝙ successiue remittatur ꝛ partialiter cesset
esse Itê sicut ibi non est aliqua resistentia qui .c.
actus subito ꝓducatur ita nec quin subito corrũ:
pitur et si in tali actus acquisitiõe vel destructio
ne esset verus motus pari ratione foret ver⁹ mo
tus in ꝓductione actus cognitionis vel sciêtie cõ
tra phm̃ septio phisicorû nec obstat ꝙ ibi non est
materia qꝛ ita vere ista successio mensuratur tpe
sicut si ibi esset materia. ¶ Ad argumêtû cû inqui
riturꝰ an actus.c.manebit eque intensus per totû
a.tpsvel non dico ꝙ vtraꝗ pars contingere põt.
Sic oẽs eñ alie concause illius actus et circun
stantie eius intensiores prouenîêtes maneât vni:
formes per totû tp̃s.a.nec nouiter aliud ĩpediat
tûc manebit actus eque intensus vsꝗ ad finez.a.
tpis exclusiue si aliqua de causis ei⁹ actis remit:
tatur vel impediatur infra tp̃s.a.tûc vel infra.a.
cessabit vel remittetur actus.c. ¶ Sed hoc nô sta:
bit per ipamvoluntatem sed aliunde prouenit et
tunc non remanebût omnes et precise eedem cir:
cûstantie sicut prius contra casû argumêti. ¶ Ad
primâ igitur formâ cû probat dato ꝙ maneat vni
formis tûc pari ratione per tantûdê têpus ꝛ. di:
co ꝙ non sequitur ymo libere põt voluntas cessa
re totaliter ab isto casu in vltimo instanti tpis.a.
ita ꝙ hoc sit primû instans nô esse eius sicut tota:
liter ꝓduxit ipm in primo instanti tpis.a. Ma. au
tê iste ymagiatur ꝙ in isto vltimo instanti.a.tpis
deberet esse actus intensus sicut ante et hoc non
oportet et tamê ita posset cõtingere et si hoc pla
ceat tunc volûtati nouiter tunc adhuc ceteris pa
ribus maneret iterû per tantûdê tp̃s infra quod
ab isto actu cessare nô posset et ita etiâ de fine tê:
poris vel tertiû vel quarti. Non dico tamê ꝙ si ha:
bet actû istû ita fortê sicut prius i fine tpis dati ꝙ
iterû eo tpo haberet per tantûdê tpsꝛ sic de aliis
qꝛ hoc non oportet. ¶ Sed si in fine dati tpis noui
ter velit actû huius tunc habere vel retinere ꝛ ce
tera sint paria que iuuant ad actû cõseruandum
tunc oportet si vero in isto finali voluntas teneret
illû actû nô ex noua cõplacentia ꝛ aduertêtia tûc
esset casuale quantum ad voluntatê actû istû ces:
sare ante finem secûdi temporis equalis vel non.
¶ Ad scdam formâ côceda ꝙ ceteris paribus ita
esset in angelis beatis de actibus illis quos libe
re causant et libere dimittunt si cetera sint paria
hic et ibi nisi ꝙ minus tempus põt ex natura sua
angelus percipere ꝙ purus homo precise ꝓ statu
nature lapse in quo corpus quod corrũpitur ag:
grauat aiam et cû ꝓbatur ꝙ nô quia tunc si deum
videret velle vnum in principio istius parui tpis
et statim post oppositû. ꝛ. dicendû ꝙ istud antece:
dens nô subest potêtie naturali actiue angeli bñ
tamen subest diuine oîpotentie in medio illi⁹ giui
tpis facere eos sentire vel firmiter credere ꝙ de
us vult eos aliud velle et habito tali iudicio põt
se in volito simul cû illo iudicio in eis a deo causa
to libere vel necessario conformare et ita põt via
tor si simile circa ipm fieret a deo. ¶ Sed tunc di:
mittitur casus argumenti quia tunc nô habet pre
cise ista adiutoria seu circûstantias quas prius.
¶ Ad tertiâ formâ dico ꝙ xp̃s per diuinâ volitio
nê formaliter solû pro instanti mortis voluit pre:
sentialiter mori supposito ꝙ aia subito separetur
a corpore et quaslibet eius parte ¶ Et Idem dico
de aia xp̃i si deus ipse fuit illi aie volitio qua for
formaliter voluit ipm mori de hac igitur xp̃i voli
tiõe nulla est ad prepositû difficultas sed loquê
do de creata volitiõe aie xp̃i certû est ꝙ ipsa ante
mortez voluit tali volitione xp̃m mori in futuro.
Sed vtrû ipsa voluerit tunc pñtialiter xp̃m mori
cû actualiter moriebatur supposito ꝙ xp̃i mors ꝛ
aliorû sit instantanea fides nô determinat. ¶ Di:
co tamê ꝙ si in instanti.b.mortis xp̃i ipsa voluerit
xp̃m tunc mori volitione creata siue a deo siue ab
eo causata ꝙ ipsa post istud instans voluit christû
mori qꝛ non potuit simul et semel subito resistere
ab hoc velle alioquin instans instanti succedere
posset sine medio nec hoc est mirû si attêdatur ꝙ
christum mori in.b.instanti non est nisi aiam chri
sti esse in.b.pmo separatam a suo corpore qd eñ
incõueniens dabitur certe non nisi ꝙ post ꝙ b.trã
sût per momêtum paruû tpis voluerit ista alma
seipam eê primo in.b.a suo corpore separatâ. Di:
ces tûc sequitur ꝙ aia voluerit aliquid esse abso
lute vel fieri et tamen suû volitû non obtinuerunt
patet cõsequentia qꝛ post b.instans voluit primo
esse separata a suo corpore et hoc effici nô potuit
¶ Dicendum ꝙ non sequitur ꝙ non obtinuerût vo
litû sufficit eñ ꝙ volitum fuerit tamen ipsa nun:
quâ voluit ꝙ xp̃s post.b.moreretur ymo voluit cõ
trariû cum hoc tamê stat ꝙ ipsa diutius voluerit
xp̃m mori in.b. ꝙ obtinuerit saltê quâtû ad circû
stantiâ aliquâ concurrentê ex parte voliti qꝛ.s.ip
sum.b.non ita diu mansit sicut ipsa voluit christû
mori in.b. ꝛ deus etiâ ita voluit eam diuti⁹ velle
qui aliter non dedit sibi pro posse. Aliter põt dici
ad hoiem et multum leuiter scđm principia eius:
dem doctoris ꝙ ab instanti et deinceps ista voli:
tio non remansit volitio sed hanc responsionê nô
teneo. ¶ Ad quartam formâ dicêdum ꝙ põt cor:
rũpi subito vel successiue sed nô citra finê.a.tpis
ceteris partibus sed primo subito in eius fine.
¶ Et ad argumêtû in contrariû patet ex respõsio:
ne ad primâ formâ. ¶ Ad quintâ formâ dicendũ
ꝙ voluntatê conari non est nisi niti habere perfe
ctam cõtemplationê seu cognitionê scđm optias
et placibilitas et magis electiuas conditiones
obiecti sic eñ recolligere se et vires alias vt ha:
beantur alique circunstantie prime in optimo est
conatus magnus ad bene ꝛ intêse volêdû ¶ Quâ
tum igitur ad formâ argumêti neganda est cõse:
quentia qꝛ licet conatus talis ante actum faciat
multû ad intensionê actus tñ quia facit appone
re illa que posita augent actum tñ qꝛ facit amo:
uere illa que impedirent intensionem actus tñ si
oĩa ista procurentur et maneât vsꝗ in finê.a.tpis
sicut principale presupponit argumêtum act⁹ re:
manebit equaliter intensus vsꝗ in finem.a. ¶ Sꝫ
tunc suspendi poterit ex libero motu voluntatis
sicut est superius declaratû ꝓbatur due forme ꝓ:

Vide quô xp̃s volûta te humana voluit mo ri adhuc p⁹ Instâs mor tis sue.

Ad qûntam formâ qđ ê volûtatem conari ad eliciêdum actum.

bantes q̃ nõ opz actum. c. successiue desficere vel desinere ꝓbant verũ. ¶ Ad tertiam formã que dicitur q̃ tunc eius corruptio vel productio eẽt vere motus concedo. ¶ Ad pbm dicendũ est q̃ intelligit q̃ non est necessariũ ex natura taliũ formarũ vel receptionũ earũ q̃ ipse ꝓducant vel desficiãt
2. ꝑncipale successiue quod cõcedo. ¶ Secũdo ꝓbatur aliter ab illo doctore q̃ charitas non augetur per meritum instantaneũ q2 si sic igitur per meritũ tẽpale augetur in infinitũ q2 meritũ temporale excederet meritũ instantaneũ improportionabiliter cõsequẽtia ꝓbatur ex hoc q̃ si augeretur charitas per meritũ instantaneũ igitur etiã per meritum vltimi instantis q2 pro tũc meretur per illũ actũ premiũ eternũ alias ei frustra teneret istũ actũ pro tunc. ¶ Sed constat q̃ pro quolibet instanti tantum augeretur sicut pro vltimo instanti quia non est maior ratio de vno q̃ de alio ymo nõ est aliqõ instans per totum istud quin si desisteret in illo instanti ita q̃ foret vltimum quin in illo mereret sicut et modo igitur. ¶ Item si actus voluntatis esset pro tunc primo contra preceptum esset demeritorius ⁊ modo esset ita bonus sicut tunc mal⁹ igitur modo meritorius. ¶ Probat si actus continuatus per tale temp⁹ foret demeritori⁹ pro vltimo instanti foret demeritorius. ¶ Aliter enĩ esset aliquis actus malus pro quo non deberet pena igit̃ etiam actus bonus ꝓ tunc foret meritori⁹. ¶ Itẽ si pro illo instanti non deberetur aliquod premiũ sequeretur q̃ deus inequaliter merentes equaliter premiaret posito casu cõmuni de duob⁹ equaliter merentibus vsq̃ ad. a. quorum vnus habet actum meritorium in. a. et alius non sit. a. vltimũ instans tempus dandi. ¶ Respondetur negando primam consequentiam quia viator per bonum actum tunc solum nouiter meretur quando act⁹ est sub libero dominio volũtatis ita q̃ ꝓ illa mẽsura est in naturali libertate voluntatis prima secundum naturam actui licet forsan simul duratione habere vel non habere tenere vel nõ tenere nõ autem pro mẽsura pro qua vel in q̃ non posset nõ habere actum talem sicut est in illo paruo tempore et ideo si precise duret actus per illud tempus tunc nihil plus meretur ex tali continuatione vltra eius instantaneam productionem liberã. ¶ Et cum arguitur si augetur gratia per meritum vltimi instantis igitur meritũ cuiuslibet nature negatur consequentia quia si ex distractione sola et non ex noua electione nec vere nec interpretatiue perseueret in illo actu bono in vltimo instanti illius minimi tẽpis tunc nullũ meritũ nouiter sibi ex hoc accrescit nec vnq̃ accrescet donec ex noua electione vere vel interpretatiue habita ꝑseueret ĩ actu huius libere precãto. Sed quotiẽs nouiter in illum complacuerit in tantum q̃ illum principiaret nouiter si non esset totiens additũ sibi premium sibi ascribitur sicut si nouiter tũc ab ipso libere causaretur. ¶ Et ideo si in vltimo instanti illius temporis haberet nouam electionem vel cõplacentiam ad continuandum illum actum nouiter meretur premium et gratiaz sibi augeri. ¶ Et ideo pz q̃ non est eadem ratio quo ad hoc de vltio instanti et de aliis precedentibus q2 nec citi⁹ posset illũ actũ dimittere ex suis naturalib⁹ vt probaNota q̃ttu
or modis. ui. ¶ Quattuor media que probant q̃ in vltimo instanti meretur si aptentur ad posse et non ad eẽ cõcessa est cõclusio quã deducerent: si autẽ aptentur ad hoc q̃ oporteat sic esse non ẽ verum. ¶ Et ideo respondeo ad primum q̃ frustra quo ad crementũ meriti continuatur vltimũ instans vel etiaz habetur in isto nisi ex electione noua vere vel interpretatiue tunc habita habeat per idem ad scdz quia si electiue perseueret in vltimo instanti cõtra prohibitionem nouiter vel ab antiquo sibi factam in actu vsq̃ etiam meritorie habito concedo q̃ esset sibi tunc demeritorius et suo modo est dicendum de meritorio sicut prius. ¶ Ad tertiũ dico q̃ precepta negatiua obligant ad semper ⁊ ideo nisi talis in vltimo instanti temporis dati cesset ab actu ꝓhibito cum tunc cessare possit iudicabitur consentire et ideo tunc iste actus ceteris partibus est nouiter demeritorius. Sed de actu meritorio non ẽ ita quia nullus viator tollens mereri obligatur sicut posset. Sed si super hoc haberet quis preceptum tunc peccaret etiã nisi nouiter talem actum eligeret vel alium meritorium vel non impꝑhabitum complacenter vere vel interpretatiue et si spõtanee nõ obligatus ad hoc sic se habeat nouiter ĩ illo instanti q̃ actum hmõi nouiter poneret nisi esset prehabitus crescit eius meritũ ⁊ si non habeat non decrescit. ¶ Ad quartũ dicendum est q̃ si alterum eorũ ex noua electione vera vel interpretatiua habeat actum in. a. et aliter ab eo cessat ĩ eo a non causãdo aliquem alium eque bonum tunc non equaliter merentur ⁊ tunc etiam primo plus correspõdet de premio. ¶ Si autem ex sola distractione habeatur ille actus ab vno istorum in. a. ⁊ non ab alio tunc nõ merentur inequaliter nec etiam premiabuntur inequaliter ceteris paribus.
¶ Tertio principaliter iste doctor sic si per meritũ instantaneum augeatur charitas sequitur q̃ aliquis in vna hora posset augere suam charitatem infinite q2 in omni parte proportionali posset pl⁹ ad hoc facere q̃ in instanti. ¶ Hic rñdet olrelceñ. ⁊ ego in parte sustinui q̃ nõ in oĩ parte proportionali tantum facit ad augmentum gratie actus cõtinuatio sicut ipi⁹ instãtanea libera causatio ymo nec sola continuatio meriti augmẽtat grãz. ¶ Contra tũc ita bonũ esset hoĩ sẽp dormire sicut deum ꝯtinue summe diligere si cõtinuatio ista non augeret meritũ. Itẽ si sic tũc in casu vni⁹ simplicissim⁹ habens actum remissum magis meret̃ infra illũ tẽpus q̃ summe cõtemplãs cõtinue deũ per idẽ tp̃s ꝯña probatur quia actus contemplantis excedit actũ simplicitatis in certo gradu sic q̃ in decuplo igit̃ si simplex ille infra tẽpus datũ decies replicaret actuz suũ ipse tantũ vel plus meretur sicut cõtẽplans ille per suũ cõtinuatũ qđ nõ videt̃. ¶ Itez imprudẽter cõtinuaret aliqđ bonũ op⁹ suũ q2 magis esset meritorium sibi dimittere actũ ⁊ iterũ simulit̃ operari. Itẽ tũc illud ꝯsiliũ apli non esset prudenter datũ sine intermissiõe orate. Itẽ ia. in canonica sua multum valet deprecatio iusti assidua.

3. ꝑncipale vbi adducũt. 15. media ad ꝓbãdũ q̃ ꝯtinuatio q̃cũq̃ act⁹ meritorũ facit ad augmẽtũ grẽ.

¶ Item de moyse legitur q̃ quãdo orauit ꝯtinue vincebat israel quando cessabat orare vincebat amalech. Itẽ. 10. ethicoruz laudat pħus multum felicitatẽ speculatiuã q2 ipsa ẽ ꝯtinua. Itẽ ꝯtinuatio ĩ malo ẽ thesaurizatio ire dei. ⁊ g ꝯña auget demeritũ. igit̃ cõtinua boni auget meritũ ꝯña pz Jacobi. 5. de diuitib⁹ cõseruãtibus diuitias vsq̃ ad putrefactionem ad ro. 2. An diuitias bonitatis ei⁹ ⁊ paciẽ ⁊ lõganimitates ei⁹ ꝯtẽpnũt. Itẽ aug.

de vera ⁊ falsa penitentia di. 5. in principio dicit.
¶ Consideret peccator quantitatem criminis in lo
co in tẽpore l perseuerantia ⁊c. et post consideret
quantum perseuerauerit et defleat quod perse-
uerauerit peccauit. Item tunc summe deum odi-
ens continue per aliquod tempus minus pecca-
ret ꝙ si interim illud odium corrumperet et iterũ
resumeret. Item tunc volẽs occidere mille viros
et ex equali malicia cõtinuata exequens non ma-
gis peccaret ꝙ qui ceteris parib⁹ occideret vnũ
solum. Si dicas ꝙ ymo qꝛ act⁹ exterior est peior
quia est lesiu⁹ plurium. ¶ Cõtra igitur pari ratio
ne est magis offensiua dei executio talis impetus
respectu multorum ꝙ respectu vnius. Falsitas ꝓ
batur quia si voluntas interior non sit peior pro-
pter continuationem actus interioris mali igitur
nec actus exteriores ex eorum continuatione. Itẽ
tunc veniale additum mortali precedenti esset ali
cui grauius si nouiter fieret ꝙ continuatio morta
lis quia pro veniali deberetur noua pena et pro
continuatione mortalis non. Item tunc ecclesia er
raret in puniendo continuationem malitie. Item
tunc per quemcunꝙ actum satisfactorium posset
homo satisfacere pro quolibet constat enim ꝙ ita
diu talis actus posset cõtinuari ꝙ esset satisfacto
rius pro grauissimo delicto igitur si ita bonus est
in principio sicut postea per cõtinuationem patet
intentum. ¶ Item mathei. 5. docet christus petere
querere et pulsare et idem luc. xi. vbi de hoc po-
nit parabolam de petente amicum suũ vt accom
modaret sibi tres panes. Item luce. 16. dicit chri
stus oportet semper orare ⁊ non deficere ⁊ ponit
exemplum de iniquo iudice vindicante viduam
de aduersario suo propter instantiam suam in pe-
tendo probatur laudantur seculares bene et diu
durantes et equi in via non deficientes mirum igi
tur est si non laudantur homines opera bona con
tinuãtes. ¶ Ad ista patet pro maiori parte ex dictis
bene enim volo ꝙ longus continuatio boni actus
volendi procedentis ex charitate ymo omnis con
tinuatio siue breuis siue longa equiualẽs vere vel
interpretatiue pluribus causationibus talis act⁹
auget meritũ et charitatem vie et consequenter
premium intellectus et quantum pretacta media
istius doctoris illud probant illis inhereo. Et si-
militer dico ymo fortius multo de continuatione
actus mali quantum ad demeritum quia tenere-
tur quilibet citius quomodo posset culpam mor-
talem inchoatã dimittere ⁊ ideo actio temporis
minimi ab ipso distincte perceptibilis quo primo
posset aduertere se teneri dimittere tale malum
et non dimittit omittit nouiter peccando mortali
ter non ponendo actum displicentie talis actus ⁊
non cessando ab actu tali citius quo poterit vere
vel interpretatiue intelligitur nouiter consentire
⁊ hoc quia vt supra dixi ꝑcepta negatiua obligãt
ad semper. ¶ In actibus autem bonis nõ cõtinu ⁊ — Nota de pctõ mortali cõtinuato.
tia totaliter vadit ita ꝙ ibi cõtinuatio expleta di
stracte parũ aut nihil prodest. ¶ Iteratio autẽ vo
luntaria boni actus ex charitate semp iuuat. Se-
cundo tamen dico ꝙ continuatio boni act⁹ ꝑ tale
tẽpus minimũ ceteris parib⁹ nõ auget grãm nec
meritũ intẽsiue nisi accedat adiutoriũ diuinũ vel
aliud singulare ⁊ ꝑ ista satis esset obuiãdum huic
magistro ꝗ nititur ꝓbare ꝙ nullũ sit meritũ instã
taneũ sꝫ oẽ continuũ ⁊ tẽporale ⁊ ꝙ ois cõtinua-
tio actus boni ex charitate ꝓcedẽs ẽ nouiter me-
ritoria cui⁹ oppositũ est secũda cõclusio. ¶ Ad pri- — Nota bñ de cõtinuatione boni act⁹ opi. alteri⁹ mo. ⁊ ꝯñter posset dici de malo.
mum igitur dico ꝙ si homo deliberate eliceret a-
ctum bonũ ⁊ infra terminũ dati tpis dormiret nõ
noceret quãtũ ad meritum dũmodo in fine eiusdẽ
tpis aditerato bñ volendũ vel bene agendum ita
vigil existeret sicut pri⁹. Secundum non ꝓcedit cõ
tra me cum loquatur de tempore infra quod vn⁹
simplex sepe potest intermittere ⁊ resumere actũ
suum. Tertiũ satis est solutum prius. ¶ Ad quar-
tum consilium illud apli ⁊ auctoritates sanctorũ
nõ recipiunt aliud paruũ temp⁹ sed magnã conti-
nuationem quia consilium est de possibilib⁹ fieri
⁊ dimitti ⁊c. ¶ Ideo dico de aristotele. Et per il-
lud patet ad. 5. 6. ⁊. 7. ⁊. 10. ¶ Ad. 11. est dicendũ
ꝙ ex malitia voluntaria continuata precise ꝑ tem
pus. a. nec mille homines nec vnicum posset quis
occidere sine pluri. ¶ Ideo argumentũ illud nõ ꝓ
cedit oporteret eni non solum semel sed sepissime
actus malos interiores renouare anteꝙ malitia
voluntatis circa tot homines completur et bene
volo ꝙ repetitio voluntaria actuũ consimiliũ ag
grauat demeritum frequẽtatũ vnde iste act⁹ sol⁹
cõisꝑius quo ex malitia vellet mille hoïes iniuste
occidere nunꝙ sine pluri circa eorum aliquem cõ
pleretur oportet enim addere actus alios malos
quibus determinat primo occidere nunc istũ tũc
illum et ita deinceps. ¶ Ad. 12. per idem. ¶ Ad. 13
negaẽ consequentia quia citra finem. a. temporis
non est i sua potestate nouiter peccare venialiter
vel mortaliẽ. sed cõtinuatio peccati mortalis vl-
tra tps. a. plus aggrauat ꝙ aliqꝺ veniale. ¶ Ad.
14. negaẽ cõsequentia quia ecclesia non puniret
istam breuem continuationem plusꝙ instantaneã
causationem actus mali per idem patet. Ad. 15. ⁊
ad alia que sequuntur. ¶ Octauũ dubiũ principa
le. Utrũ aliqs viator possit diligẽdo deũ vel alias — 8. dubium.
bñ volendo mereri augmentũ gratie in primo in-
stanti in quo infũditẽ grã sibi: ⁊ videtur ꝙ sic qꝛ si-
cut arguit ma. ꝗdã ꝓ hac cõclusione aliqs viator
põt extra charitatem vel grãm recipere diligere
deũ cum cum aliis circunstãtiis bonis ex genere ⁊
cõtinuãdo actũ illũ vsꝙ ad certũ tẽpus potest in
illo instanti ⁊ vltra habere actũ illũ circũstantio-
natũ cũ oibus circũstãtiis requisitis ad meritum
⁊ cum gratia sit igiẽ ita in illo instanti primo tunc
sic talis in illo instanti primo merebiẽ ꝑ actũ illũ
dilectiõis sed nõ põt mereri grãm primam igiẽ me
rebiẽ ꝑ actũ istũ grãm primã augeri in illo instãti
quia nõ differt deus creationẽ suã ⁊ hanc rationẽ
sic intelligo et tunc est bona aliter nõ cõcludit vi-
delicet ꝙ in isto sensu in quo habuit gratiã sic ha-
beat se volũtas circa obiectũ istius actus ꝙ istũ
eliceret si alias non haberet si enim distractus ha
beat illum ita ꝙ eius habitio non tunc sit sibi im
putabilis nouiter non oportet ꝙ tunc sit nouiter
meritorius actus iste. ¶ Secundo sic si tpus me-
ruit in primo instanti quedam bona sibi dati licet
non gratiam secundum omẽs quasi si ipse non re-
cepisset gratiam summam cuius fuit capax in pri
mo instanti ostẽsis sibi obiectis diligibilib⁹ sicut
fuerũt iã ⁊ datis sibi naturalib⁹ ita ꝑfectis sicut
tam habuit de facto eliciendo actus in casu dato
quos eliciebat in primo instanti vel remissiones
per illos meruisset augmentũ gratie sue sicut vi-
detur igiẽ alie creature poterũt i casu ꝓpositõali

augeri charitatem suam primam. Ista ratio licet sit probabilis tamẽ capit multa dubia et propter ea sibi nõ innitar. ¶ Tertio sic aliqs põt totã grãm preexistentem in eo in hoc instanti intendere nunc eliciendo dilectionẽ sed non magis difficile nec plus sequitur inconueniens si nunc primo deł gratia ꝙ mereatur quis augmentuꝫ gratie nunc igił. Quarto sic iste viator cui debitur gratia ĩ aliquo instanti futuro poterit demereri tunc primo ꝛ ponere obicẽ libere infusioni gratie igitur posset libere elicere actum meritoriũ pro illo instanti primo qꝛ non est rõnabile ꝙ possit tunc peccare ꝛ nõ non possit tunc mereri ex quo tunc habebit gratiam per casum. Quinto si non augetur eodem instanti quo infunditur et hoc retẽto casu primi argumẽti vel casu meliori deus differt dare gratiaꝫ quam aliquis meretur eodem instanti consequẽs est contra ansel. de casu dyaboli capi. 3. ¶ In hoc enim casu deus esset causa non acceptationis gr̃e. Similiter si deus sic differret dare gratiã vel igitur sine medio daret eam ante omnem actum meritorium futurum et gratiam debitam tali actui futuro aut non si sic tũc instans esset immediatum instanti si non tunc differret donec cum ista gratia alia daretur ymo donec infinite darentur. Itẽ tũc sine medio peccaret vel ante instans collationis gr̃e merite vel primo in illo instãti in quo si nõ peccaret reciperet gratiam et in peccato hmõi perseueraret nunꝗ̃ reciperet premiuꝫ pro illo actu qḋ non videtur cõueniens hic ma. ille in sentẽtia. itẽ vt videtur sequereł si moreretur ante illud istãs. ¶ Item eo ipso ꝙ actuali dilectione habens gratiam mereł melior est ꝙ̃ aliꝰ hñs in eodẽ instãti gratiam equalẽ qui tũc nõ actualił meretur ꝛ sic ẽ melior isto igił habet meliorẽ gratiam illo per regulam augustini ꝓpe finem ench. quẽ sepe superius allegaui. Sed contra si per actum meritoriũ posset augeri charitas in primo instãti in quo infũditur cum nullus actus sit meritoriꝰ nisi ꝑ charitatem habitã qua ratiõe charitas cũ primo ĩfundił reddit aliquẽ actum meliorem ꝙ̃ esset sine illa pari ratione et charitas merita reddit actum gratiosorem ꝙ̃ esset sine illa ꝛ per consequens iteruꝫ istud meritum augeret charitatẽ et charitas meritum et sic sine fine consequens est inconueniens

Rñdeo ꝙ aliqs ĩ primo ĩstãti q̃ sibi ĩfũdił gr̃a põt mereri suaꝫ gr̃am augeri.

¶ Hic supponendum est in primis ꝙ alias declaraui. 17. q. primi articuli. q. 6. ar. 2. in solutione primi dubiũ ꝙ portio per quam quis sua priori charitate prioritate temporis vel nature meretur ꝑ bonum actum appositiõi non reddit ipsum actum q̃ acquisita est magis meritorium ꝙ̃ reddatur meritorius per charitatem priorem. a. qua ꝓcessit qꝛ tunc sequeretur mutua talis reflexio sine fine sed bene econuerso actus procedens ex preexistente charitate meretur eam augeri seu potius est meritum quo augetur. ¶ Et ex hoc ad dubium dicendum mihi videtur ꝙ sicut sol in primo instanti sue creationis illuminauit medium ita posset contingere vt quis in primo instanti quo sibi infunditur prima charitas ex ipsa tunc actualiter mereatur et per consequens ꝙ ipse sit melior ꝙ̃ si non tunc ex illa mere libere meretur si haberet illam sine merito libere elicito. Sed si est melior ꝙ esset precise ex priori charitate igitur habet maiorẽ charitatem ꝙ̃ illa ex regula pretacta in vltimo argumento igitur propositum. Argumenta igitur ad primam partem concedo concludere veruꝫ. ¶ Ad argumentum vero in contrarium neganda est consequentia et ratio negationis patet vbi supra libro primo. Contra sit igitur ꝙ quis in illo primo instanti infusionis gratie mereatur tantam quanta sibi infunditur sine meritis. tunc arguo sic ista gratia aucta simul data est igitur nõ est ratio quare aliquid eiꝰ detur ex merito plusꝗ̃ ꝙ tota sic detur in primo instãti sed si tota detur ex merito mereretur aliquis primam gratiam consequens est falsum et contra apostolum quia tunc foret gratia et contra ma. et sanctos loquentes contra pelagium potest negari consequentia quia deus potest satis sic distinguere inter medietates quaruꝫ illarum meruit et quam non. Contra gratia aucta est forma simplex non habens partes realiter distinctas igitur si aliquid eius habetur ex merito tota habetur ex merito dicetur ꝙ ymo habet partes realiter distinctas inter se. Contra deus potest facere vnum angelum perfectiorem in substantia ꝙ̃ nunc sit et si hoc potest fieri per additionem iste angelꝰ componeretur ex angelis. Item tota gratia data in primo instanti informauit animam eque primo quo ad omnes suas partes igitur qualemcunqꝫ actiuitatem vel meliorationem fecit respectu dilectionis tunc habite vnus gradꝰ illius gratie talem et tantam et alter igitur si secundum vnam medietatem fuit principium merẽdi sequitur et secundum se totã et per consequẽs ex nullo actu suo esset tũc sua gratia aucta quod propositum alioquin sequitur mutua eorum augmentatio sine termino. Item si non tota gratia haberet actiuitatem in illo instanti tunc ista gratia secundum aliquid sui esset minus potens ꝙ̃ secundum aliquid eius equale. Falsitas patet qꝛ nihil deest perfectionis vni ꝙ̃ alteri. ¶ Respondet hic ma. qui prius ꝙ nõ sunt in re distincti gradus in charitate sed vnus tantum secundum rem et multi secundum rationem vnde concedo inquit ꝙ tota ista meretur. Sed non vt tanta est sed meretur ea qua tanta in potentia quãta est alia charitas subdupla in hoc casu et meretur eandem simili modo capiendo et dum infertur ꝙ tunc mereri posset quis primam gratiam nego inquit consequentiam ad intellectum contra pelagium acceptum qui fuit ꝙ per actum preuenientem omnem gratiam gratum facientem posset homo mereri primam gratiam vel appositionem prime gratie quin tamen consequens ad intellectum alium sit verum non video inquit mereretur enim istã gratiam presuppositam merito suo vno modo sicut in posterioribus instantibus est concedendum supposita continua augmentatione gratie et ꝙ non sit cumulus formarum. Sed vna et eadem maneat a principio vsqꝫ ad finem non tamen meruit primam gratiam sibi infundi per actum procedentẽ eius infusionem nec volo inquit sine modificatione dicere ꝙ meruit primam gratiam quia non meruit quod foret prima enim ipsa precessit origine meritum qui vero ponunt cumulationem formarum satis clare possunt euadere inquit iste et bene ꝙ talis vno gradu mereretur alium qui licet simul fuerunt creati suspendit tamen deus ad placituꝫ creationẽ alterꝰ illaꝝ q̃ ẽ origine posterior respectu huiꝰ meriti ꝛ ita dicẽdũ ẽ ꝙ si fuerit negata cumulatio foꝛꝫ ꝙ nõ poterit ad meritũ facẽ

in primo instanti secundum ꝙ tanta nec poterit ha
bere totam causalitatem suam respectu illi⁹ act⁹
ita ꝙ possit tota vt tāta vel duꝫ sic creatur. Sic re
spondet iste ma. cōsequēter secundum duas vias
quarum tamē primā in. i. q. hui⁹ etiā multiplicis
improbaui ideo scda eius ratio magis valet et ꝙ
dicit ꝙ i charitate sit tantū vnus gradus secūdum
rem et multi scdm rationem videtur esse damnatū
in suo simili ꝑ articulū parisiesi. i. q. hui⁹ scdi libri
positis cōtra respōsionem similem de distinctione
scdm ratione graduum charitatis etiā ꝙ sicut gra
dus realiter adinuicē distingui. i. q. probaui ideo
hec responsio dimittat. ¶ Sꝫ cōtra ista adhuc ista-
tur si gratia ꝑma apposita vel data omnino grati
sine meritis in tanto vel tanto gradu cū actu istis
circūstantijs circūstantionato potuit facere ad tā
tum augmentum gratie gratis date tūc primo ꝛ si
ne meritis infuse igit maior gra dupla vel tripla
cum eodē actu ꝑcise aliūde eque bn̄ ꝑ oia circūstā
tionato potuisset in plus de lege cōi ꝛ si hoc tunc ꝑ
gratiam appositā ex vi meriti fuisset act⁹ melior i
ratiōe meriti ꝛ ita sequit mutua melioratio sine si
ne ꝯn̄a prima pꝫ qꝛ alioquin act⁹ meli⁹ circūstātio
natus ꝛ min⁹ bene circūstantionat⁹ tantūdem seu
equale appositioni ꝑ viā meriti de gra meruisset.
¶ Ista ꝯn̄a pꝫ ex hoc duplex gratia est melior circū
stātionata respectu eiusdē act⁹ oino ꝙ gratia sub
dupla cōsequens tn̄ est incōueniēs. Igit hic respō
det ma. qui pri⁹ negando istā cōsequētiā tāta gra
facit ad tantū augmētū gre ergo ceteris paribus
ꝛ manēte eodē actu maior faceret ad mai⁹ augmē
tum. Ad ꝓbationē dicit cōcedo cōclusionē ad quā
deducit nō enī video inquit quin si duo habentes
gratiā inequalē fecerint actus in omib⁹ equales
equaliter merebunt neq sequit hn̄s maiorē gra
tiam est magis accept⁹ deo ex gra sua igit opera-
tio sua equalis opationi alteri⁹ ē pl⁹ accepta alio
quin in casu hn̄s maiorem grām ꝛ hn̄s actū remis
siorē alicui⁹ generis plus meret ꝙ alt⁹ faciēs in-
tensiorē ceteris parib⁹ ꝯn̄s est falsū vt videt. Con
tra tamen istū ma. posset argui qꝛ mirū videt ꝙ ex
quo cōcedit actū eundē vel equalē meli⁹ circūstā
tionatū alijs circūstantijs esse meliorē quare hoc
negabitur cōtra doctores alios de circūstātia cha
ritatis q̄ causetur quasi circūstantia optima act⁹
boni. Sic iste actus ꝑcise ꝑ gratiā aduenientē i tā-
to gradu sit meritori⁹ igitur si maior gratia adess
set magis esset meritori⁹ ꝓbatur vel itelligit ma.
iste dictū suū de actu quē charitas coefficit vel ꝙ
nō coefficit sed cui superuenit ꝛ reddit ipꝫ merito
riū qui alias nō esset meritori⁹ sicut in casu sui ar
gumēti primi ꝓ cōclusione affirmatiua hui⁹ octa
ui dubij principalis. Si primo mō tunc nō est possi
bile nisi deo īpediente ꝙ oia alia sint paria preter
charitates ꝛ ꝙ tamen actus sit equalis ex maiori
charitate ꝓueniens ꝛ qui ex minori si loquit in se
cundo casu tunc cōclusio ad quā deducit nō esset i
conueniens qꝛ si per gratiā superuenientem actui ꝛ
non efficiētem ipsuꝫ redditur actus meritori⁹ vti-
ꝙ per maiorē gratiam superuenientem redditur ma
gis meritorius. Probat sequit ꝙ valde paruus
grad⁹ conatus vel cognitiōis magis ꝓmoueret si
bi ratiōe meriti dilectionem dei vel ꝓximi ꝙ tota
charitas seu gra quā deus posset causare in tali ꝑ
sona vltra gratiam baptismalem cōsequens est in
conueniens ꝛ consequētia patet cuilibet aduertē
ti. ¶ Item charitas in tali casu ex quo non princi-
piat actum bonū non videtur reddere illum actū
acceptū deo seu meritorium nisi pro quanto vltra
hoc ꝙ talis actus est ex suo genere moraliter bo-
nus reddit personam talem bonam caram et deo
acceptam. ¶ Unde constat ꝙ homini satis placet
opus aliquod in persona sibi chara quod in perso
na alia nō placeret ꝛ ideo respexit deus ad abel ꝛ
ꝛ ad munera eius ꝛ ideo quia pl⁹ placet deo op⁹
quod ꝓcedit a ꝑsona placente videtur ꝙ si a perso
na sibi magis chara procederet plus placeret po
nam⁹ ꝙ vtraq agat scdm vltimuꝫ conatum suum
actum talem quem non coefficiat charitas. ¶ Ali
ter igitur respondeo ad argumentum ꝙ prima cō-
sequentia est bona sed secunda non valet et causa
reddita est libro primo ꝛ hec sint dicta de actu qui
non procedit effectiue a charitate sed qui solum
ex assistentia charitatis redditur meritori⁹ vt pri
us dixi. ¶ Sed de actu qui a charitate procedit cō
cedo cum magistro priori ꝙ non sequitur magis
charus habet actum equalem meritorium cū mi

Rn̄sio ad ꝑris vbi no ta bn̄ ꝯpa tionē actuū q̄s elicit bn̄tes charitates equales.

nus charo igitur magis charus magis illo mere
tur quia si omia essent paria vtrobiq procederet
ꝙ actus ꝓueniens a maiori charitate esset inten-
sior igitur si precise sit equalis act⁹ tunc procedit
a maiori conatu vel ab aliqua alia circunstantia
meliori in illo ꝙ in isto et posset contingere ꝙ pl⁹
acceptat deus maioritatem conatus respectu hu
ius actus equalis super conatum magis chari ꝙ
econtra excessum charitatis magis chari sup cha
ritatem minus chari respectu eiusdem vel equa-
lis actus vt pri⁹ seriosi⁹ declaraui ꝛ ita potest cō-
tingere ꝙ act⁹ magis chari equalis sit magis me
ritorius et potest contingere ꝙ eque secundum ꝙ
excessus conatus magis chari super conatum al-
terius potest preponderare in acceptione diuina
respectu huius actus excessus charitatis super
charitatem ꝙ excessus conatus super conatum ꝛ
etiam ꝙ non oporteat equalem actum magis ca-
rum esse magis meritorium loquēdo de actu quē
comprincipiat ipsa charitas actiue bene suadet
ma. qui prius sic quia secundum beatum gregori
um in omelia de confes. cum augentur dona ꝛc.
Et seruum bonum pro apportato lucro remune-
rat seruum vero a bono opere torpētem damnat
¶ Ex isto sic arguitur plus exigit deus ab eo cui
plus dedit et plus debet qui plus accepit igitur
non satisfacit si precise reddat equale cum illo q̄
minus accepit et per consequens non solum non
est plus remunerandus ymo videtur vituperan-
dus de negligentia posset tamen contingere cas⁹
vt ꝑdixi ꝙ ex equali actu magis mereretur si ha-
beret minus claram cognitionem ꝙ minus cha-
rus propter quod forte non obstante excessu cha-
ritatis sue super charitatem alterius nisi plus co
naretur agere bene ꝙ alter facit non haberet a-
ctum dilectionis eque intensum sicut ille et ita ni
sus suus preponderaret.

9. dubium.

¶ Nonum dubium prin-
cipale posset esse contra conclusionem principa-
lem precedentis dubij quia si aliquis posset me-
reri augmentum gratie potentie sue cum primo
infunditur tunc aliquis viator posset augere me-
ritū suū in hoc instanti per vnuꝫ tale velle merito
riū volo diligē deuꝫ post hoc istā. Falsitas ꝓbat
qꝛ i nullo certo augeret qꝛ nō pl⁹ esset ista volitio
respectu vni⁹ tpis sequētis ꝙ respectu cuiuslibet

alteri⁹ nec plus respectu vni⁹ grad⁹ dilectiōis ꝙ
respectu alteri⁹ sed maior grad⁹ ⁊ mai⁹ tēpus ha
bēda i futuro si ꝓ velle p̄sēta taxent faciēt plus
ad meritū ceteris parib⁹ ꝙ minora igit̄. Respon-
det hic ma. qui pri⁹ ⁊ bene ꝙ voluntas pōt auge-
re suū meritū per vnā talē volitionē volo dilige-
re post hoc instans vel dare pauperib⁹ omnes de-
cimas oīm bonorum meorum que habeo in futu
ro ⁊ ꝙ nō est taxandū hoc meritū iuxta vnū gradū
future dilectionis plusꝙ iuxta aliū nec iuxta vnū
tempus futurum plusꝙ iuxta aliud. ¶ Sed iuxta
qualitatē dilectionis quam habet vere vel inter-
pretatiue respectu dei duꝫ vult sic cōfuse. ¶ Ad ar
gumentū p̄cipale. q. patet ex solutiōe p̄mi dubij
p̄ncipalis ꝙ de vi vocis loquēdo nulla ibi chari
tas auget̄: sꝫ ꝓ augmētatiōnē q̄ est ibi ꝓuenit vna
cōpositio ꝑfectior p̄cedēte. ¶ Cōtra tūc ꝑ talē suc-
cessiuā augmētatiōnē ista qualitas aucta habe-
bit i fine p̄tes ifinitas quarū nulla sit pars alteri
us. Falsitas ꝓbatur qꝛ omnis pars toti⁹ homoge
nei est pars alicui⁹ eiusdē toti⁹ igit̄. ¶ Respondet̄
negando ꝯñam sed bene sequit̄ ꝙ ibi sunt infinite
partes quarū nulla est pars alteri⁹ earūdē ⁊c.

Quarto circa distinctionē
primā sc̄ꝫ q̄ritur. Utrū viator operib⁹
meritorijs insistendo ex his carior deo
fiat ꝙ nō. quia tunc ex eis acq̄reret ma
iorem charitatem. Falsitas ꝓbatur qꝛ qualit̄ fie-
ret ista maioratio nō sine additione ex. q. p̄ceden-
tibus non ꝑ additionē qꝛ sup̄fluum ē fieri ꝑ plura
quod pōt ⁊c. Sed deus effectiue pōt augere chari
tatē sine additione sicut fecit de panib⁹ et piscib⁹
math 14. 15. ⁊ Jo. 6. igit̄. ¶ In oppositū arguitur
per illud augustini i quadaꝫ epistola ad hiero. et
ponitur tertio sententiarum di. 36. ca 6. vbi dicit
⁊ vt generaliter breuiter ꝙ complectar quam de
virtutibus habeo notionem virtus est charitas q̄
illud quod diligendum est diligitur hic etiam in
alijs maior in alijs et minor in alijs nulla est ple-
nissima vero que iam non possit augeri q̄diu hic
homo viuit in nemine est. igit̄ semper potest fieri
viator charior deo q̄ sit. Ista q̄stio introducta est
ad applicandum isti materie sophistica quedam
cuiusdam subtilis magistri et soluendum tractan
1. dubiū ponat̄ ꝙ petr⁹ ⁊ linus doꝫ illa per modum dubiorum. ¶ Primum dubi-
um ponatur ꝙ petrus et linus in principio. b. ho-
re sint equaliter deo chari ⁊ fiat lin⁹ per. b. horaꝫ
continue vniformiter minus charus deo ita ꝙ in.
a. instanti terminātē. b. horam cesset esse charus
deo tunc queritur vtrum hec sit concedenda petr⁹
in. a. est charior deo q̄ fuit linus imediate ante. a.
ꝙ sic petrus in. a. est charus et ita charus sicut in
principio. b. vt suppono et linus in aliquo instan-
ti. b. hore fuit minus char⁹ multo q̄ petrus in. a.
et lin⁹ in quolibet instāti īter illud instās dādum
et. a. fuit charus ⁊ min⁹ charus q̄ in illo instanti
dando vt patet ex casu igitur petrus in. a. est cha-
rior q̄ fuerit lin⁹ immediate ante. a. ¶ Ad opposi
tum si sic vel igitur petrus in. a. est in infinitū cha
rior ⁊c. vel solum finite si primum igitur est infini
te cum comparatiuus presupponit suum positiuū
Si secundum sit igitur in decuplo cum in aliquo
instanti ante. a. petrus fuit in duplo charior lino
igitur in quolibet instanti posteriori fuit plusꝙ i
duplo charior igitur etiam in. a. petrus est plus i
decuplo charior q̄ fuit lin⁹ imediate ante. a. Et si
mili modo arguitur quecunq; alia proportio de-
tur ⁊ ꝙ in aliquo instanti ante. a. fuerit petrus p̄-
cise in duplo charior lino patet quia omnem pro-
portionem ymaginabilem maioris inequalitatis
habuit petrus scd̄m charitatem ad linū inter ter
minum equalitatis et vltimum terminū corona-
tionis quo. s. linus desinit habere charitatem di-
cendum ꝙ propositio proposita vera est. ¶ Ad ar-
gumentum in contrarium conceditur ꝙ pe. in. a. i
infinitum est charior ⁊c. qꝛ plusꝙ in duplo ⁊c. ⁊ nō
sequitur igit̄ petr⁹ in. a. est infinite charus. Et re
gula de comparatiuo intelligit̄ quādo fit ꝯparatio
inter certos grad⁹ aliquarū formarū ⁊c. diceres
igī i ifinitū lin⁹ fuit min⁹ charus imediate ante. a
q̄ petrus sit charus in. a. et ꝙ ip semet fuit i prin-
cipio. b. ¶ Secundū dubiū ponit̄ ꝙ in. a. istāti p̄nti 2. dubium.
fuit charitas petri ⁊ lini equales ⁊ cōtinue per to
tam horam post. a. instans fiant equaliter magis
chari: tunc queritur an hec sit concedenda petrus
immediate post. a. hēbit maiorē charitatē q̄ li-
n⁹ hēbit imediate post. a. ꝙ nō qꝛ petr⁹ ⁊ lin⁹ ime-
diate post. a. hēbūt eq̄les charitates. Itē si sic igī
lin⁹ hēbit minorē charitatē imediate post. a. Re-
spōdet̄ ꝯcedēdo ꝓpositū ⁊ ad argumenta r̄ndetur
vtrobiq; negando ꝯñam. hic p̄nt applicari ꝯñter
multa sophismata climitōis q̄ etiā hic ponit̄. Ad
principale dicit ma. li. 2. di. 16. 4. ca. ꝙ talis mul-
tiplicatio facta ē sine additiōe ⁊c. ⁊ ita etiā de co-
sta ade formatū ē corp⁹ viri. ¶ Cōcordat hic de sa
cra. li. 1. parte. 6. ca. 36. ⁊ dicūt plura v̄ba si esset
bñ itelligibile ꝙ dixerūt ⁊ faceret hoc multū ꝓ opi
nione q̄ ponit charitatē p̄mo paruā sine ol additio
per viā multiplicationis maiorari i seipsa. Sꝫ nō
est bene ymaginabile ꝙ p̄cise materia coste fieret
corpus mulieris nisi per rarefactionē ⁊ tūc talis
multiplicatio nō differret a rarefactiōe sicut ꝓba
ri pōt ꝑ augu. x. sup genesim l fine ⁊ per ꝯñs talis
multiplicatio nō eēt op⁹ soli⁹ dei vel soli deo pos-
sibile qḋ ē contra augu. sup geneñ. vt recitat ma.
di. 16. ca. penultimo ⁊ tūc etiam corpus mulieris
fuisset magis rarūmec etiā est bene ymaginabile
ꝙ ista materia extendatur ad staturam tante mu-
lieris ⁊ ꝙ esset ita depressa sicut pri⁹ vel sicut red-
rit forma mulieris sine ol nouitate materie crea
te vel apposite. Probat̄ hic nō oportet multū cu-
rare de opiniōe ma. ⁊ hug. qꝛ opinio eorūꝫ in hoc
ducit eos ad vnū icōueniēs ab oibus cōiter nega-
tum. s. ꝙ nunq̄ fuerit nec erit aliquid de substātia
hois alicui⁹ quo ad materiā nisi ꝙ realiter fuerit
in p̄mo hoie vt pꝫ di. 39. 2. cap. penultimo ⁊ vltio
⁊ hugo. hoc tenet li. 1. de sacra. c. 37. Sꝫ doctores
hoc nō concedūt qꝛ talis multiplicatio scd̄ꝫ hugo
nē vt supra est op⁹ soli⁹ dei sicut ⁊ creatio igī ⁊ ge
neratio humana nō est quo aliqḋ corpus ꝑ viam
nature vel non ē hois ab hoie ꝓpagatio ꝑ naturā
quod ē falsum. Istam tñ viam curiosi⁹ improban
dam alijs relinquo ⁊ hic solū capio ꝙ si verum di-
cerent ma. ⁊ hug. i hac parte nō iuuaret ꝓ opinio-
ne de augmento charitatis et aliarum formarum
scꝫ ꝙ similit̄ fieret qꝛ aliq̄ forma fit itēsior ꝑ actio
nē agētis naturalis. ¶ Sꝫ ista multiplicatio scd̄m
eos scd̄m ma. ⁊ hug. ē op⁹ soli⁹ dei qꝛ di 16. ca. 4.
facit istā ꝯñam angeli nullā naturā possunt crea-
re igī nec formare costā i muliere nec carnis sup-
positū in locū coste solus enim deus. i. trinitas ē

creator facta ē igitur femina a deo ētiam si costa ministrata sit per angelos. Itē hugo vbi supra ca. 33. ponit sex modos operandi ⁊ quattuor soli deo possibiles esse. s. de nihilo aliqd facere de aliquo nihil de aliquo aliqua in maius ⁊ de aliqbus aliquid in min⁹: ⁊ primum est opus creationis scdm multiplicationis ⁊c. Probaē videē q ma. ⁊ hu. nō negēt ymo ponūt in tali multiplicatione nouum aliquid fieri ⁊ cōcreari licet negent additionē materie preexistentis q: aliter ɔña ma. iam proxime posita non valeret. s. q angeli non poterūt facere illam multiplicationē q: nullā possunt cōcreare naturā. Hugo similiter vbi supra primo dicit cū de aliquo plus fit aliqd fit q: nisi in eo q iam aliquid est aliquid fieret ipsum q postea plus ibi est non esset. Ecce q̄ plane ponit q ibi fit aliquid i illo quod prefuit paruū vt habetur maius dupliciter igitur potest hic dici vno mō tenendo oppositū q circa hoc ma. improbat ɔña. ¶ Respondent nostri doctores rationi ma. ⁊ hu. qua dr si aliquid extrisecum esset additū tunc pot⁹ de illo q de costa mulier facta deberet dici negando ɔñam quia nō fuit facta de illa materia nisi mediāte costa facta transmutatione illi⁹ materie in costa vel q: sicut videmus q ad habēdam pfectam quātitatem hominis superadditur plus de materia q̄ fuerit i semine ⁊ tamen magis dicimus corp⁹ perfectū esse ex semine q̄ ex materia superaddita ita hic. ¶ Itē arguit ma. di 3. ca. vltimo puer q statum post ortū moritur in illa statura resurget quam habiturus erat si viueret vsq ad etatē. 30. annorum. vide igitur ista substātia que a deo fuit parua i ortu in resurrectione tam magna erit nisi fut in se multiplicatione. ¶ Respondetur q sufficit q resurgat i materia aliqua quā ei⁹ anima informauit vel q̄ vnq̄ fuit pars fetus vel embrionis et ista est maior q̄ redratur ad staturā hominis magis si tota simul collecta fuerit. ¶ Aliter pōt hoc teneri p viā iam proxime tactā i vltima auctoritate positā a hugo ne q ibi creatur vel cōcrearetur pl⁹ de simili ⁊ sic fieret ibi maius q̄ añ nō p appositionē materie extrinsece preexistētis ⁊ tamē nō diceretur illa creari proprie sed adcreari sicut p(ri)lo de gñatione habetur q augmentatio hec differt a generatione ē tamē vera aggeneratio ⁊ ista via esset clara. ¶ Alys etiā duobus modis clarissimis posset saluari illa multiplicatio sine omni appositione vel concreatiōe vel accreatione noue materie vnus modus esset q vnūquēq istorū panū de⁹ apposuisset in suis frustis mediāte ministerio discipulorū mille hoibus sicut posset vnū corpus ponere in distinctis locis. ¶ Scds mod⁹ eēt scdm quē null⁹ istorū gustaret panē quē ali⁹. s. q qlibet istorū quinq panū ymaginetur diuidi i. 100. frusta eqlia ⁊ tūc habebuntur. 500. frusta eqlia faciat igr deus cuiuslibet istorū frustorū materiā esse in. 500 locis ⁊ pficit formis oīū aliorum frustorū ⁊ cum hoc sua forma priori q̄ facto habebunē. 25000. frusta eqlia quorū nullū ē alterius nec ps alteri⁹ licet pars alia essētialis vni⁹ sit ps essētialis alteri⁹ ⁊ econuerso nulla m integralis vni⁹ ē pars integralis alteri⁹ eorūdem ⁊ si ista frusta de quātitate vnius panis cōtinebat 100. distribuaē i quinq milia hoim cuilibet hoi venirēt. 50. frusta q̄ equalēt dimidiū panē ⁊ hoc videretur satis p vna vice ⁊ si tot nō sufficiāt fiat diuisio i partes diminutiores ⁊ cōueniet cuilibet pportio bū maior ecce vna multiplicatio ⁊ fidelib⁹ esse possibilis sine materia extrinseca addita ⁊ forte multas visa eque claras nobis ignotas nouit de⁹ cui non est impossibile omne verbum ⁊c.

Uisto q̄ro circa distinctionem primā secūdi ⁊ pricipiū etiā querit. Utrū supposita gr̄a baptismali viator per merita sua possit ptingere ad maximam gr̄am vie sibi possibilē. In ista q̄stione primo repetā positionē ⁊ positiōis mee p̄me lectionis primi libri rationes cū. 9. argumētis triū sociorum in contrariū. s. carmelite. b(ri)elcen. ⁊ grasc on. Secundo reducā ratiōes positionis mee cōtra duos primos socios ⁊ icidenter cōtra. 4. d. q nullus auget meritum vel gr̄am nisi p opera supererogatiōis ⁊ strennuitatis. Tertio ponā ɔtra me media aliqua q̄ possunt fieri p isto socio vltimo ⁊ media quedā scdi similiter cōtra me licet ipsemet ad ista respōderit ⁊ ponā respōsionem quā de ea concepi in sua prima lectione. Quarto arguā cōtra illam respōsionē. Quinto respondēdo argumētis tertij articuli. Sexto ad argumenta respondebo p̄morū duorū sociorū principalia. Septimo reducam alia argumenta cōtra me que scripsit cōtra rationem mee prime lectionis ⁊ soluam illa. Octauo respōdebo argumentis principalib⁹ articuli primi socij tertij cōtra me. Quantū igitur ad primum ipsorū tenui i prima lectiōe q nō. Cū pp̄ter decre. 7. contra baghardos ca. de hereticis. ¶ Cū q: creatura q̄tūcūq diu cōseruaretur a deo ⁊ mereretur q̄tū posset mediāte gr̄a nunq̄ posset tm mereri qui deus p oī merito posset dare vlterius premiū patrie et vlteriorē gr̄am vie vel meliorē ⁊ sufficiens vel p augmētū p̄miū vel p nouū p̄miū aliter nō expediret tali q̄ ad augmētationē p̄miū merēdi vlteri⁹ viuere sz magis mori. Sz cōtra istud argumētū ē p socios diuersos. prim⁹ arguit sic tu pbas q vltra oēm beatitudinē ē alia melioris spēi possibilis p exēplū sicut oī creature substātiali possibili ē melior possibilis igitur si sic de⁹ posset facere aliqd corpus qd ita excederet vniuersū corporeū iā factū ⁊ ita dñaretur sup ipm q̄ ad oēm actionē sicut sol iste excedit aerē ɔña tenet cū sol solū finite excedat aerē. falsitas pbaē q: tūc tale corp⁹ qd sit. a. posset trāsferre mouēdo circulariter istud celū ab oriēte i occidētē subito sicut aer subito illuminatur a sole. Sed hoc cōstat eē falsū. ¶ Itē ɔña illatū. s. q a sta dñetur ⁊c. includit cōtradictionē q: vbicūq ē resistētia p qualitatē ɔtrariā vel alias vbi v(ir)tus finita nō superat resistētiā illā subito sz sic esset in proposito de isto vniuerso respectu a igr nō subito posset sup ipz q̄ ad oēm actionē ⁊ cū poterit subito super ipm si ita excederet sicut sol aerē istud igr vtrū q contradictorio:ū sequitur. ¶ Scdo arguit soci⁹ iste sic si oī beatitudine dāda posset de⁹ facere in alia fortis beatitudinē i duplo meliorē scdm spēm retinēdo semp quātitatē gradualē vtrobiq cū iter p̄mā btitudinē dādā ⁊ ipam aiā sit certa pportio scdm pfectionē sequitur q de⁹ poterit i ipa aia creare btitudinē ipa aia pfectiorē ⁊ pari rōne dicetur de v(ir)tute alia possibili a deo cāri in tali hoie ymo poterit tūc dari p deū aliq v(ir)t⁹ i isto homie a q̄ pōt pcedere opatio excedēs valorē toti⁹ hūane nature etiam poterit hō mediāte illa facere tm bonū sicut fecit de⁹ creādo hoiem nec videretur quin pos-

Articulus p̄im⁹ q nūs q̄ creatura pōt tm mereri qui posset pl⁹ mereri nec tātā charitatē recipere quin possit maiorē recipe

set deus tunc aie xpi vel alteri aie cõicare potẽtiã faciẽdi oia sicut scientiã oim 3ma.di.14.3.libri.
¶ Tertio arguebat iste sic quia ego posui q non ẽ aliqua optima gratia vel beatitudo quã anima possit recipere qz si tunc vltra cõseruaretur i statu vie vt faceret plura bona qualia prius ex charitate deus nõ posset eam pro illis ꝓprio pmio premiare. ¶ Contra hoc arguit iste qz vt dicit li.3.di. 13. xpus tantum meruit in primo instanti sue cõceptionis secundum aiam sicut post passionẽ z mortẽ ꝙtum ad vim merendi. ¶ Et etiã anima xpi habuit maximam gratiam vie in cõceptione nec creuit sibi charitas per aliquid z postea fecit vel noluit sed hoc nõ videtur rationale si alius potest ꝓficere quãtũcũqz viueret sine statu quid enĩ esset in causa q xpus non ꝓfecisset in gratia vel qz habuisset infinitam vel si finitã tantã ita q nõ potuit recipere maiorẽ vel qz in principio meruit quantum mereri potuit et non videtur causa diuersitatis vera et rationalis vera et videtur. ¶ Ad argumẽtum meũ Respondet q scdm quãdam antiquã opinionẽ magnitudo meriti nõ attẽditur vel multitudine numerali actuũ consiliũ sed potius ex radice meriti q est charitas vnde si duo essẽt equales in charitate et vnus eorum faceret plura bona facta z alius similia pauciora tamẽ ex equali charitate qui plura faceret nõ plus mereretur ꝙ qui pauciora ceteris paribus et hinc est q quia xpus in conceptione ex tãta charitate meruit sicut prius moriẽdo ideo tantu meruit i principio sicut post nec sequitur q invanũ laboraret vltra qui pertingeret ad maximũ gradũ talẽ in eo receptibilẽ ꝓ eo q nullũ premiũ sibi ex eo accresceret qz scdm grego. in ome. penẽ. amor non est ociosus operatur enĩ magna si est si vero operari renuit amor nõ est et ideo nisi operetur peccaret et per ɔñs non in vanum operatur qz operando preseruat se a culpa. Similiter alius socius Arguit cõtra me in eisdem principiis sic. Si circunstantiis tp̃is vel iteratio similiũ actuum facit ad augmentũ meriti ceteris paribus tũc si deus semper conseruaret viatorem aliquẽ talis posset similia penitus agẽdo vl actus meritoriũ cõtinuãdo sẽp plus et plus mereri sine termino aliq finali cõseq̃ns est falsum qz tũc vel sequitur q capacitas talis aie respectu grẽ et beatitudinis esset infinita vel q deus posset augere meritũ istius sine fine ꝓcedendo vltra quodlibet dãdum stante eadẽ finita eius capacitate quorum neutrum videtur verũ. Sed huic respondi in prima lectione mea q stante eadẽ finita capacitate posset deus vltra vnã gratiã huic aie collatã maiorẽ vel nobiliorẽ cõferre et similiter de beatitudine et q ita fieret de lege cõi si hõ in statu viatoris conseruaretur et sine statu similia opera innouaret. Similiter iste recitat me dixisse q xps scdm aiam potuisset de dei potentia absoluta plus meruisse et deus potuisset plus sibi fecisse de grã quã fecerit vel grãm scdm speciẽ meliorẽ tantã tamen in sua specie cõtulisse que nõ videntur bene sonare ait iste z exẽplum inquit posui de vase quod repletũ posset tantũ recipere eo miraculo quo duo corpora possunt esse simul in eodem loco adequato vel ẽt sine miraculo posset locus alicuius corporis minus nobilis recipere corpus aliquod duplo nobilius. ¶ Sed cõtra illud exẽplum arguit primo sic querendo. a. me vnde vas dicatur capax tanti vel pluris vel quia põt tãtum corpus recipere et non maius scdm extensionẽ et hoc manẽte vase i extẽsione sua eadẽ et si sic tunc precise manẽte eius intẽsione vasis per nullã potẽtiã põt recipere corpus extensius se vnde si debet illud vas per quãcunqz potẽtiã intensius aliquid recipere oportebit augeri eius capacitatẽ igitur si sic intelligã et si exẽplum est ad ꝓpositum tunc si aia alicuius replet charitate deus non põt in illa aia augere charitatem nisi augendo illius aie capacitatẽ. ¶ Si vero non sic sed penes multitudinẽ simul receptibilium debeat attendi aie capacitas maior vel minor ita q dici debeat tante capacitatis qz põt tantam vel tantã multitudinẽ per miraculũ sed etiã sine miraculo continere si hec sit precisa causa et in precisis causis posita causa ponitur effectus z ecõuerso sequitur q si aia repleta charitate vel vas repletũ liquore possit simul plura recipere ꝙ prius q augebitur eius capacitas et ita nõ poterit plus recipere ꝙ prius per quãcũqz potentiã nisi eius capacitas augeatur. ¶ Adhuc arguit capio inquit duas virtutes vicinas quarũ vna sit fortis ad clare videndũ solẽ et alia infirma quasi cecutiẽs prima habet clarã solis visionẽ ¶ De scda quero an possit stante sua infirmitate hr̃e ita clarã visionem solis sicut alia z tunc sequitur q deus posset facere cecũ vel cecutiẽtẽ stante sua cecitate ita clare videre sicut habẽtẽ oculos clarissimos. Aut secũdo diceret q virtus illa nõ poterit stante sua infirmitate hr̃e visionẽ ita clarã sicut alia sana et qz tunc sua infirmitas est in causa huius impotẽtie oportet q sanetur eius infirmitas ad hoc q possit hr̃e visionẽ equalẽ alteri et per ɔñs q sua capacitas augeatur qz infirmitatem illius debilis virtutis sanari est eã fieri capaciorẽ. ¶ Scdo principaliter arguitur cõtra illud quod dixi vt imponit de xpo q ille in principio sue cõceptionis habuit sũmum suũ meritũ quoad se et sũmã suã gratiã quãuis quo ad alam et etiã btitudinẽ aie cũ hoc simul q si purus viator cõseruaret in charitate et innouaret opa bona talis ita diu posset conseruari q haberet tantã grãm creatã vel ita bonã vel meliorẽ ista que tãꝙ creata qualitas perficit alam xpi sicut accidens suũ subiectũ. Sed cõtra inquit magnũ est tollere xpo quin oia bona q fecit interius volẽdo et exterius operãdo fecerũt ad cremẽtũ meriti sui per se si in vno alio habente tantã charitatẽ vel grãm et vlterius bene operante daretur maior grã vel melior seu perfectione speciei ɔcedat ergo inquit cõtra me prerogationẽ istã xpo ꝓ suis triginta annis ꝙ aliis a viatoribus dato q per miraculosam conseruationẽ viuerent vlterius et frequenter ex charitate viatores existẽtes bene operarentur postꝙ res contingeret merendo ad illũ gradũ gratie peruenisse quã prerogatiuã sibi nõ dedi cũ dixerim vt recitat q xps totũ suũ meritum quo ad quantitatẽ meriti ꝓ seipso habuerit scdm ma. et gre. in pmo instanti sue cõceptionis. ¶ Tertio principaliter arguit q incido in illud qd vitare conabar qz nisi detur hoc q vltra omnẽ gratiã vel glãm per modũ qualitatis inherẽtis aie sicut accidẽs suo subiecto possit sibi deus maius premiũ vel melius cõferre sequitur q si quis perueniret ad grãm cui respõderet maximũ illd premiũ si detur status ad maximũ deus nõ posset talem vlterius nouiter distincte premio premiare

Opis quorũdã q alis de põz hr̃e tatã charitatẽ q si vltra mereret charitas sua non augeretur.

Ut q aima põt istis recipere q nõ põt plus recipere nisi augeatur sua capacitas.

quātū iste posset et quotiēs meritorie ex habitu charitate bene operari quod erat michi incōueniēs qr per istā maximā gratiā ita laudabilia vel laudabiliora redduntur noua opa bona equalia prioribus sicut priora similia per grām minorem verū est q hoc argumētū pōderauit precise ꝓpter decretum B. q̄ dānat ꝓ errore q aliqs in via possit venire ad maximā grām ita q vlterius non posset proficere et qr nō minus in aīa possunt simul recipi due gratie et per cōsequēs grā ex illis cōposita per miraculū quarum vtraq circūscripta reliqua repleret illā q̄ duo corpora. Et quarto qr oī corpore tante extensionis q sufficit replere locuz datuz posset facere deus corpus in duplo melius equalis tamē extensionis queritur igitur non ꝓportionaliter in ꝓposito vel beatitudine tante latitudinis quanta posset repleri ipa naturalit capacitas aīe. Item alius socius arguit primo contra illud q aīa repleta est cognitiōe vna alicuius speciei respectu alicui⁹ obiecti potest ista stāte recipere cognitionez alterius spēi vt si cognosceret rem in proprio genere posset cū tali cognitiōe ipsam replere aliā rem cognoscere in verbo. Cōtra ille q̄ sunt alterius rationis minus cōpatiūtur se q̄ illa que sunt eiusdē rationis vnde. 7. ethicorū cap. vltimo delectatio expellit oēm tristitiā non solū cōtrariā sed continentē. Secundo arguit cōtra illud q vas repletuz vno corpore potest simul capere aliquod aliud equale ꝛ scđm et tertiū miraculose et tertiū et nō naturaliter. ¶ Contra nullum penitus est miraculū ex parte pixidis in altari q̄ continet totū corpus xp̄i sed solū ex parte cōtenti igitur silr i ꝓposito ꝓbatur contra id qđ dixi q deus non tantu premiauit aīam xp̄i in principio quantū potuisset. Contra sic deus premiauit istā aīam q verbū fuit illi aīe cognitio beatifica et fruitio et beatifica dilectio igitur contulit sibi tātam ac talē btītudinē quanta et qualis ipe deus est beatus et maius premiū sibi conferre non potuit igitur Nā probat per hoc q scđm magistrū aīa xp̄i cognoscit oīa que ꝛ verbū sed hoc nō esset verū nisi verbū esset illi aīe cognitio igitur ꝛc. Cōtra illos q̄ dicūt q si cetera sint paria nō augmētatur gratia vel premiū per sola similia opera in qualitate vel quātitate sꝫ per ꝯmeliora ꝛ intēsiora vel level melius circunstantionata et ad hoc mouet eos precise q xp̄s non meruit sibi post primū instans cuius nō potest assignari ratio alia nisi q nunq̄ post habuit meliora vł feruētiora bona vel le q̄ tunc neq melius circunstantionata meriti. Arguo sic qr tunc sine fructu iteraretur p̄cise opera similia et per ꝯñs tantū expediret hoī dormire sicut cetera iterare et tūc inutile esset hoī ex eq̄li precise deuotione omni die veneris i pane ꝛ aqua ieiunare et ꝛc. de operibus cōsimilibus et tunc sequitur q oī homini q̄ nunq̄ feruentius operabitur q̄ iam fecit expediret statim post primū actū tolli de medio tantū sicut mille annis semper viuere et cotidie sola similia replicare. Sed ista doctrina esset valde a bonis opibus retractiua nec sufficit respondere q Impossibile est frequētare oīa opera similia ymo redderētur ex circunstātiis aliqua meliora opera sequētia q̄ priora qr tunc q ad nullū maximū gradū meriti secundū intēsionem poterit esse status et hoc est intentum meum Item ex hoc sequit q si quis staret tota die ante prandiū in magna deuotione et cōtemplatiōe circa deū et deinde parū extractus postea superflue et inutiliter rediret in idipsū quod non videt concedendū. Et illud cōfirmatur qr aut deberet sibi aliquid pro receptione actus similis priori vł nō si nihil patet cōsequētiā factā eē bonam Si aliqd vel igitur precise tpāle et tunc esset precise repetitio in infinitū minoris valoris sibi q̄ actus pm⁹ si eternū hoc est intētum q actus oīno similis secūdus vel tertius est augmētatiuus premū etern⁹ ꝛ per ꝯñs gratie qr premiū debitū semper in quolibet ꝓportionatur gratie sue scđm augustinuz in en.b. prope finē ꝓbatur tunc sequitur q si populo habens grāz subcentuplā ad grām fortis in hoc instāti primo habeat aliquē actū meritoriū et for. iā vice centesima causet actum eiusdē spēi in se voluntarie pplo cētuplo plato pl⁹ merebit q̄ for. q est oīno contra rationē cū fortes operetur nunc ex circūstantia centupla meliore et circūstātia tpīs sola sicut nec addit ad valorē act⁹ ita nec substrahit Dicetur forte ad oīa hec q non frustra operatur talis scđa vice ꝛ deinceps actū omnino equalē sed meretur per illud premiū eternū idez quod prius sicut fecit xp̄s q̄ multiplicius meruit illud quod meruerat prima vice. Sed contra hoc stat quia nichil accessit sibi scđa vice et deinceps per opera similia et ita sequitur q tantū valeret homini bene viuere in vltima die vite sue sicut a pueritia sic vixisset sed hoc valde retardat et pctōres a cōuersione Forte diceretur q hec ꝯclusio est doctrina xp̄i math. scđo de illis q̄ circa horam. vndecima venerant ¶ Contra scđam glosam ibidem licet sint equales nouissimis primis i hoc q oēs acceperunt idē celū tamen stella differt a stella a claritate et alibi. In domo patris mei man. et ꝛc. Aliter respondet primus socius q nō frustra iterantur opera similia qr per ea vitatur peccatum. Contra precepta affirmatiua nō obligāt ad semp igitur licet hec iteratio operū similiū non sit vtilis qñ homo obligatur ad eā ex precepto tamē erit inutilis quando preceptū nō obligat Diceres nō sequitur q hō tunc per talia opera vitat mala disparata que incideret ex ocio. Sed tūc adhuc sequitur q duz hō talia nō obligatur actualiter ad execucionē preceptorū tātū valeret sibi occupari aliquo ludo ne mens vaget circa materias peccatorum sicut iterare opera preceptorū vel consiliorum et certe hec non videntur dicenda Et q allegat iste socius antiquā opinionē ꝓseverum est q hec opinio tenetur in antisiidoreñ. li. tertio cap. 100. et cap. 103. et aliī tenent istud sequētes forte eum. Sed alius doctor cui non minus creditur in hac vniuersitate scribit q non videtur hec opinio esse sana ꝓbatur tunc deus esset ꝓnior ad puniendum q̄ ad premiandū qr nouā execucionē mādati nollet premio nouo premiare et tamē ei⁹ omissionem vellet ad distinctū semp demeritū et suppliciū imputare. Et per hoc etiā improbatur cōclusio cuiusdā ma. dicētis q per sola opa supererogationis meretur quis augmētū premū et grē licet etiā ista sit opinio aug. li. tertio cap. 17 probatur ista via tollit oē meritū xp̄i qr factū suum fuit opus precepti iuxta illud factus est obediēs vsq ad mortē. de qua etiā obedientia dicit ma. li. tertio di. 16. cap. 2. vbi dicit meruit igitur xp̄s a conceptione per quid per obedientiam et volūtatez

pfectā fuit et suū op⁹:op⁹necessitatis.qꝛ tenebat
saluti corporali ꝓprie preponere salutē totius
mundi quē sciuit saluari no posse nisi ipe merere
tur ꝓbatur tunc deus multū nocuisset hominib⁹
dando precepta quia statib⁹ preceptis multa bōa
opera sunt necessitatis que alias essent superero
gationis cōsequens est contra sanctos igitur ꝛ c.
¶ Ad argumentū procedens de pronitate punien
di Respondet idē ma.ꝙ per primū pctm̄ meretur
quis tantā penā essentialē sicut ꝑ oīa alia seqntia
verūtamē plurib⁹modis ꝛ plurib⁹obligationib⁹
obligat se talis per opa sequētia similia ad illaꝫ
penā.Contra hoc esset dare audatiā illi qui forni
catus est semel iterū fornicandi et qui semel occi
dit iterū occidendi.Itē hanc cōclusionē vitat do-
ctor iste quē sequitur de multitudine bonoꝝ ope-
rum oīno cōsiliū sicut patet capi.104.tertū libri
sui.Item ꝓ pctō veniali post mortale aliquis pu-
nietur igitur si nō pro mortali simili tunc plus pu
niret deus pro veniali sequenti ꝙ pro mortali.
¶ Sexto principaliter probo ꝙ in viatore cōi hñte
charitatē cōtinue crescat charitas per ꝯtinuatio
nem et iterationē successiuā operū equaliū etiaꝫ
quantumcunqꝫ vita eius protenderetur qꝛ aliqs
baptisatus cū primo explet preceptū dei ex libero
arbitrio et gratia baptismali mereretur nouum
premiū igitur crescit charitas qꝛ cremētū gratie
semper currit proportionaliter ad crementū pre-
miū igitur si post hoc opus equale fecerit hoc erit
melius circūstātionatū qꝛ procedet a maiori gra
tia que est radix meriti igitur etiam tale opus fa
cit plus ad augmētum gratie ꝙ premium igitur
facto scdo opere tali crescit sua gratia et est ma-
ior ꝙ erat gratia a qua processit illud opus se-
cūdū igitur pari ratione tertiū opus eque inten-
sum factū post augmentū gr̄e erit melius ꝙ scdm
et sic in infinitū. ¶ Forte diceret ꝙ cetera hec nō sūt
paria non em̄ est equalis conatus qꝛ si equaliter
conaretur post augmentū prime gratie sicut ꝓus
haberet actum intensiorē. Si sic dicatur habeo ꝓ
positū ꝙ.s.si talis conseruetur in esse miraculose
in statu merendi non esset dare summū gratie ad
quā posset pertingere qꝛ apponat tātum conatuꝫ
in scdo sicut in primo et in tertio sicut in scdo et c.
tunc semper actus sequēs erit melior precedēti
ꝛ per consequens meritorius melioris gratie vel
dabitur summa grā ad quā purus viator posset ꝑ
tingere quod est contra decretū.7.positā contra
heresim beghardorū probatur si qd moueret pro
istis socijs hoc potissime foret ꝙ xp̄s in principio
sue conceptionis meruit quātum vnꝙ sibi mereri
post potuit hoc aūt non videt nisi qꝛ habuit actus
volendi ita bene circūstantionatos sicut vnꝙ post
Sed istud nō debet mouere qꝛ hoc potuit esse ex
aliis causis vt pote vel qꝛ vt videt qbusdā in pmo
Instanti recepit grām et beatitudinē nō solum se
cūdum valorē meriti sui pro tunc habiti sed etiā
habendi oībus diebus vite sue sicut ma.li.secun-
do distinctione quinta in finē dicit de merito āge
loꝝ et reputat opinionē meliorē que ponit ꝙ an
geli in principio acceperūt premiū ꝙ postea me-
rerentur per obsequia nobis cohibita et c. et ita
premiū precessit meritum. Alia ratio potuit esse
ꝙ nullus comprehēsor manet in statu merēdi sibi
pro tota vita sua xp̄s aūt in primo Instanti cōpre-
hensionis fuit perfecte cōprehensor ꝛ habuit for
te simul in instanti cōceptionis sue beatitudinē
et meruit eā licet prius origine mereretur eā ha
bere quā haberet igitur xp̄s a pricipio fuit extra
statū viatoris quo ad meritū proprium personale
sic non est de alijs viatoribus et ꝑ illud soluit veri
usqꝫ sociorū primoꝝ argumētum de xp̄o cōtra me
¶ Cōtra tamē ista posset argui pmo ꝓ socio quar
to sic nullū opus necessitatis est opus dignū glīa
speciali vel augmento gratie igitur solū opus su
pererogationis et strenuitatis añ opatet ꝑ illud
Apostoli.prime ad. chor.9. Si euangelizo nō est
mihi gloria necessitas enim mihi icumbit supple
qꝛ preceptum est mihi euangelizare et subdit. Si
em̄ non euangelizo ve mihi est si autem volens hoc
ago mercedē capio Confirmatur qꝛ ratione hui⁹
superaddit Aplus.opus supererogationis nō ac
cipiēdo sumptus ab his quibus euāgelizabat vñ
et ibidē dicit bonū est mihi magis mori ꝙ vt gliaꝫ
meā quis euacuet. Nā et si euāgelizauero non ē
mihi gloria ꝛ c. vt pꝫ⁹. Itē charitas scdm augu-
stinū meretur augeri vt aucta mereatur perfici ꝛ
recitatur li.scdo.di.26.aut igitur mediātib⁹ ope
ribus preceptorū ex charitate procedētiū vel sup
erogationis non primū quia vel ex quolibet vel
ex nullo primum non sicut arguit iste doctor anti
quus cuius iste tenet cōclusionē li.tertio cap.101
qꝛ tunc ex multis his operibus multuꝫ auget qd
falsuꝫ est qm̄ si hoc esset exterius apparēter signa
quia sicut ignis non posset abscondere se ita non
posset abscondi charitas. Et si dicis contra eū ꝙ
idem est argumentum de operibus supereroga-
tionis frequētatis et tamen cōsequentia videtur
ibi deficere in religiosis frequētātib⁹ ex gratia
opera supererogatiōis. Concedit doctor iste ꝙ ꝑ
illa opera augetur in eis charitas si eis expedit
sed non semper expedit ꝙ forte inde superbirent
Sed hec rñsio non est clara qꝛ vtiqꝫ expedit eis ꝙ
crescat premiū per illa et sic stat ratio mea principa
lis. Tertio principaliter arguitur cōtra socium se-
cundū primo sic ex sola circūstantia tp̄is nō auge
tur meritū dilectiōis igitur nec iteratione actuū
penitus equaliū ceteris paribus.consequentia pa-
tet qꝛ non nimus meretur iste qui ceteris parib⁹
cōtinuaret actum dilectionis per tres dies ꝙ ille
qui interrūperet actum hmōi per totū scdm diem
et resumeret illū vel similē tertia die igitur si pri
mus ex sola circūstantia triū dieruꝫ nō auget sibi
meritum dilectionis nec scds repetēdo actū simi
lem añs ꝓbauit qꝛ si sic tunc oībus alijs paribus
existentibus esset magis meritoriū diligere deuꝫ
per duos dies ꝙ per vnū et per tres magis ꝙ per
duos ꝛ sic in infinitum igitur velle diligere deum
per duos dies est magis meritoriū ꝙ velle dilige
re deū per vnum et sic cōsequēter igitur si aliquis
velit diligere deum per tp̄s infinitum suum meri
tum erit infinitum. Si dicis sicut cōmuniter solet
dici ꝙ cum quis vult diligere deū per vnum diem
distinctius cognoscit et fertꝫ intellectionē suā sup
vnum diē ꝙ quando vult diligere per duos quia
tunc indistinctius cognoscit vtrūqꝫ ꝙ prius vnū tā
tum ꝛ sic licet tantū crescat meritum suū qꝛ tamē
per partes minores semper ꝙ ante ideo nō tātum
additur ad meritū ratione diei sequentis sicut ra
tione precedentis nec ita deuenietur ad meritum
infinitum Contra istud Arguitur sic ponatur igi
tur ꝙ aliquis velit meritorie diligere deū vl' alio

modo meritorie operari p infinitos dies obediē do in hoc deo ex charitate tunc illud velle est sibi meritoriū et est meriti alicuius quantitatis pro quanto est precise respectu vnius diei et nō plus meretur in isto casu ex hoc q est respectu vni⁹ diei ꝙ vt est respectu alteri⁹ igitur equaliter igitur merebitur meritū cōpositū ex infinitis equalib⁹ et per consequens totale meritū erit infinitum. ¶ Secundo arguitur sic si meritum dilectiōis augetur ex sola circūstātia tpis tunc eliciēs actum subito precise nō posset ex quibuscunq circūstantiis tantū mereri sine circūstantia tēporis sicut si eisdem circūstantiis adderetur etiā circūstantia tpis ita q duraret per tps et tunc sequitur q meritum xpi nō fuit tantū meritū in primo Instanti conceptiōis sicut fuit postea sed cōsequēs illaruz est contra beatum grego. et cōtra ma. li. 3. di. 13. ¶ Tertio tūc ex diuturniori dilectione ceteris paribus semp augeretur meritū et tunc si in vno Instanti possit elici et ex omni parte tpis additi cresceret meritū ꝛ pari ratione ex omni Instanti posteriori et tunc cū in ol tpe sint infinita Instantia haberetur in fine breuissimi tpis meritū infinitum. Respōdetur q nō posset quia mereri in quolibet instanti de nouo q2 ad nouū meritum requiritur noua deliberatio licet igit̄ in primo instāti possit nouiter mereri q2 in tpe imediate precedēte primū Instans quo elicit actū posset habere deliberationē ita q pro illo Instanti plene sententiat q2 cū sic nō posset pro omni sequenti sic nouiter deliberare vel sic nouiter deliberasse Ideo non sequitur q in quolibet instanti infra tempus datū nouiter mereat̄. Contra incipiat talis actū habere ex sententia deliberatiōis ꝙ actū deliberate meritorie causant et continet etiā sententiā deliberationis per omne Instans dati tpis et tantūdez valebit sibi sententia deliberatiūa cōtinuata ad eliciendum actus et cōtinuandū illos sicut valet ad hoc noua deliberatio. Sed si totius nouit̄ deliberaret haberet per data meritū īfinitū igitur et modo. Itē quarto arguit sic tūc eliciēdo actū die dilectionis multū intensum per modicū tps retinens illū non plus meretur q vnus alius ī cētuplo remissiorē causans illuz et retinēs per tps prolixum aliquod. Cōsequētia patet q2 iste intensus excedit hunc remissum in aliqua certa pportione ergo si mora faciat ad augmentum ita diu posset ille remissus ɔtinuari ppter deū q equiualebit rōne more illo ītēso breuit̄ intēto augeat̄ ei tps sup tps quātum ad ppositū intensio sup intensionē sed cōsequens est contra phm̄. 9. ethicorum vbi dicit q studiosus magis eligit delectari modicū intense vno anno bene viuere ꝙ multum remisse. Quinto arguit tunc viator conseruatus posset pertingere per meritum ex replicatione actuū bonorū cōsimiliū ad quantitatē grē aie xpi et vltra etiā ad maiorē ɔns est falsum q2 aia xpi tantā habuit q nec deus maiorē ei conferre potuerit vt supra argutū est per eū cōtra me. ¶ Sexto tunc petrus non posset tantū mereri stāte celo sicut celo moto q2 si oia quiescerent non remaneret tps ter. cap. 9. 25. super gene. ca. 7. de paruis cōsequens est incōueniens Item hugo. de sacra. li. 2. parte. 14 cap. 60. dicit vt habitū est plixe q. p. li. primo articulo scdo in solutione tertij dubij q2 opus exterius nihil addit ad meritū vltra actus interiores ꝛ hoc supra tenui igitur nec tps Et si obijcias in cōtrariū q2 si in cōfessione est discretio habēda de mora et perseuerantia i malo scdm ma. li. 4. di. 16. q nō esset verū nisi grauius esset per annum ꝙ p diem ceteris parib⁹ in pctō remanere pbatur si sola circūstantia more nō augeret demeritū sequitur q vnus peccans per horaz precise et statim cessans sine repetitione hui⁹ peccati ita grauiter peccaret sicut vnus alius faciēs pctm̄ per oia simile nisi quo ad moram ceteris paribus cōtinuans illud per totū tps vite sue consequens falsum. Itē qui pluribus rebus sibi a deo cōcessis abutitur magis peccat ceteris paribus sed qui diutius peccat est hmōi abutitur enī tpe vltra ad vsum rerū aliarū pbatur quāto qs reddit se magis impotētem ad resurgēdū tanto ceteris paribus grauius peccat sed sic est in pposito q2 per replicationē actuū similium magis habituatur quia et cōfirmatur in malo et impotenti igitur ad bn̄ agendū et ad penitendū ¶ Quinto ꝛ illud precipue ponderat cōtra se si tps ꝛ mora nō faceret ad augmentū demeriti sequitur q aliqs incipiens vnum pctm̄ mortale multū graue ꝛ dimittens illud per tps ꝛ peccās post eius omissionē per alia mortalia minus grauis posset in illis minoribus in penitentia expendere totā residuā vitā suam quia act⁹ peccati grauioris cōtinuat⁹ esset peior quia minori crimine succedente iniustum enī esset q minus peccans puniretur graui⁹ et magis peccans leuius Cōtinuatio autem peccati grauioris non aggrauaret demeritū nisi circumstantia tpis augeat demeritū ceteris paribus ¶ Item tunc non grauius peccaret qui violaret totum sabbatū ꝙ qui partē. ¶ Item precipiatur a deo duobus equalibus per oia tam in naturalibus ꝙ in gratuitis q cōtinuent actus bonos vsq ad certum terminū et dimittat vnus cito et alter cōtinuet diu non tamen veniat ad terminū si igit̄ circūstantia tpis nihil adderet merito vel demerito ceteris paribus sequitur q isti equaliter demerentur falsitas patet q2 ille plus transgressus est qui plus se difformauit precepto. ¶ Item tūc penitēs cui iniūgit̄ penitētia aliq̄ circūstātionata per certa tps si aliud e actus penitentie fuerit circūstantionatus per oia ista tps nō plus a mereret̄ ꝙ si per vnū diem egisset talem actū ex iniūctione falsitas probatur q2 tunc non essent hmōi penitētie per discretū cōfessorem prolōgāde Dicetur q difficilius est facere talem penitētiā diu ꝙ p minus tps igitur rationabiliter iniūgitur diuturna penitentia. Cōtra si difficultas crescit ex duratione maiori ceteris paribus hoc confirmat pbādū Item tunc non habens preceptum de cōtinuādo actū bonum inceptū melius esset cessare cito post et incipere vnū aliū actum post remissionē ꝙ cōtinuare priorē quod non videtur rationabile ¶ Itē diligens meritorie ɔtinue per maius tempus vtitur bene meritorie aliqua parte tēporis noua et noua. similiter se habet de instantibus q licet sup ponatur idē in re tamen sunt semp noua ratione igitur ɔtinue meretur nouiter sic diligēs ¶ Istis simul et prioribus. q. mediādo respondet q sumēdo tempus pro omni mensura vel p mensura propria huius mot⁹ vel illius sicut dicit augustinus quinto de confess. q si staret celum et moueretur rota figuli adhuc esset tps duplicit̄ posset itelligi

tempus posse facere ad augmentũ meriti vel de-
meriti. s. per se et directe oibꝰ aliis pariter se ha-
bentibus. s. difficultate allectio ꝛ hmõi ꝛ isto mo
do tenet ꝙ nõ nec replicatio oino similiũ. ¶ Alio
modo q̃ ad crementũ temporis concrescat alia et
aliis circunstantiis faciens per se ad demeritũ vel
meritũ vt pote si difficilius sit facere tale opus
vel simile bonuꝫ continuãdo illud vel replicando
vel frequẽtando ꝙ non sit cõtinuare vel nõ sit fre
quentare isto modo facit occasionaliter et ꝑ acci-
dens ad augmẽtum meriti ꝛ sic maior difficultas
concurrens vel proueniens ex circunstantia tp̃is
adiuncta auget meritũ ita alie similes circũstan-
tie ducte in bonũ vel in malum ex mora. ¶ Itẽ di-
cit ꝙ bonus vsus tp̃is addit ad merituꝫ et malus
vsus temporis ad demerituꝫ sicut bonus vsus vel
malus aliarum rerum etiã dato ꝙ nulla circũstã-
tia alia simul crescat. Et tunc ad primũ in contra
rium respondet ꝙ si quis bene vtatur tp̃e maiori
per hoc crescit eius meritum et qui abutitur gra
uius peccat. Sed ex hoc solo ꝙ volitio mala cõti-
nuatur pro circũstantia temporis ceteris paribꝰ
non grauius demeretur. ¶ Et cũ Arguitur in cõ-
trarium in primo principali ꝙ si ceteris paribus
abutens maiori tp̃e grauius peccaret ꝙ̃ q̃ minori
igitur velle peccare per duos dies esset grauiꝰ ꝙ̃
velle peccare per vnũ ꝛ velle per tres ꝙ̃ per duos
et pari ratiõe velle peccare equaliter per dies in
finitos esset in infinitum peius ꝙ̃ velle per vnã so-
lam diẽ peccare Respondetur negando cõsequen-
tiam quia qui vult peccare mortaliter per vnum
diẽ facit seipm̃ reum et impotentem pro semp ad
benefaciẽdum ꝛ ita reum sicut si voluisset diutius
peccare ꝛ ideo non grauius peccauit volendo per
duos dies peccare ꝙ̃ per vnum solum sic peccare
ceteris paribus et hoc qꝛ velle per vnum diem sic
peccare ceteris paribus ẽ iterpretatiue velle pec
care per duos dies qꝛ velle peccare per duos iclu
ditur in velle peccare per infinitum tp̃s et hoc vl-
timũ vult interpretatiue cum vult peccare morta
liter per vnum diẽ hec ille in sententia. Similiter
4. articulꝰ dicit ꝙ velle benefacere per duos dies non est ma
gis meritoriũ ꝙ̃ velle facere cõsimiliter per plu-
res dies. ¶ Sed iste responsiones non euadunt in
conuenientia superius illata. ¶ Iteꝫ ꝙ addit iste
ma. de duplici tempore non videtur iuuare ad ꝓ-
positum eo ꝙ actus nostros mensuramꝰ ꝑ tẽpus
consequenter per tempus iuxta illud genes. ꝑmo
fiant luminaria in firmamento celi et diuidãt diẽ
et noctẽ et sicut in signa et tempora et dies ꝛ ãnos
¶ Item illius ꝓprij tẽporis. s. motus rote figuli
inchoari ab aliquo Instãti tp̃is cõmunis ꝛ cessant
ad tp̃s quodlibet Instãs adequate correspondent
ter se habet alicui instanti illius tẽporis cui coe-
xistit igitur ista duo tp̃a sunt equalia et per conse
quens meritum vel demeritũ non est morosius ex
vno eorum ꝙ̃ ex reliquo vel econuerso aliis ꝓba-
tur qꝛ si plura Instantia tẽporis ꝓprij correspõde
rent vni Instanti tp̃is cõmunis tunc duo contradi
ctoria essent simul vera. s. in eodẽ Instanti Si vero
econtra duo Instantia tẽporis cõmunis correspõ-
derent vni Instanti temporis proprij ꝙ est motus
rote cum inter illa duo Instãtia cadet tempus se-
quitur ꝙ rota figuli et quilibet eius pũctus ma-
net in eodeꝫ situ adequato per illud tempus eo ꝙ
totũ correspondet vni mutato esse illius rote qd̃
est Instans motus eius igitur rota per illud tp̃us
scd̃m se et quodlibet sui quiescit et ita interrum
pitur eius motꝰ ꝛ pari ratione nihil ad morã cõti
nentie. Item adhuc posset ꝓbari preter argumen
ta superius ꝙ mora seu circunstantia tp̃is aggra-
uat culpam nulla alia circunstantia crescente qꝛ
morosa delectatio fit culpa mortalis ex morosita
te q̃ breuiter habita esset solum. ve. per ma. li. 2.
di. 14. cap. 8. in fine vbi dicit tunc veniale et morta
le non differrẽt specie. Si pctm̃ non diu teneatur
delectatione cogitationis sed vt statim mulierem
tetigit vni auctoritate repellatur veniale est. Si
vero diu teneatur in delectatiõe cogitatiõis etiã
si voluntas perficiendi desit mortale est et pro eo
damnabitur simul vir et mulier et totus hõ qꝛ et
tunc vir sicut debuit meliorẽ cohibuit vnde posset
dici consensisse hec ille. ¶ Et sequenti cap probat
istud per augustinũ. 12. de tri. ꝓbatur quid vocat Augustinus
iste bonum vsum vel malũ temporis vel actum bo
num aut malum habente vere tp̃s pro obiecto si-
cut cum cogito ꝙ bonũ est die dominico ire ad ec
clesiam et occupare totũ istum diẽ orationibus ꝛ
hmõi et cõformiter ꝛ difformiter velle vel hoc est
ꝙ iam dictum est vna cum executione cõformi ele
ctioni habite vel tertio solũ est habere opꝰ bonũ
vel malũ cõtractũ per tp̃s. ¶ Si tertium tunc ois
bene et meritorie operans per tp̃s bene vteretur
tp̃e et bene operans per maius tempus bene vte-
retur maiori tp̃e ꝛ econuerso arguit de male ope
rante ꝙ ille abutitur tempore et cẽ. igitur impossi-
bile esset hoi cõtraire bonum opus meritoriũ vel
demeritoriũ per tempus quin eo ipso ceteris pa
ribus cresceret eius meritum vel demeritũ et tũc
stat ratio mea. s. ꝙ nullus sit terminus augmẽta-
tionis meriti si homo conseruaretur et bona opa
ex charitate voluntarie continue vel per vices fre
quentaret suo modo de male operante et tũc xp̃s
continue auxisset meritum suuꝫ quod tamen ipsa
negat. Si datur primum tũc nõ posset stare illud
quod dicit illum nõ grauius peccare qui ceteris
paribus vult peccare per duos dies ꝙ̃ qui ꝑ vnuꝫ
tantum qꝛ tunc vnus illorũ abutitur maiori tp̃e ꝙ̃
alter si illud detur non potest dare scd̃m qꝛ ex quo
neutra harũ conditionũ per se facit secũdum euꝫ
ad crementũ meriti vel demeriti vt iam visum est
igitur nec ambe simul iũcte qꝛ si quis habet pri-
mam precise. s. ꝙ vult bene facere per magnũ tp̃s
vel per infinitũ tempus nõ plus auget meritũ suũ
ꝙ̃ si vellet sic benefacere per vnam solã horam igi
tur si executio temporis siue litus ex volũtate siue
extra adueniens faciat ꝙ iste plus mereatur sed-
tur solius scd̃e conditionis appositio faceret ad
augmentũ meriti ꝙ est contra eũ suo modo argui
tur de merite ꝓbatur si omnis bonus vsus tp̃is ꝓ
cedens ex charitate facit ad augmentũ meriti et
malus vsus ad augmentũ demeriti cum christus
per. 32 annos optime fuerit vsus tempore sicut et
aliis creaturis fuisset ibi ad augmentũ meriti et
hoc negat et bene. Et si detur exceptio de xp̃o cuꝫ
ipse potissime arguat de xp̃o per exemplũ ꝙ circũ
stantia tp̃is per se loquendo nõ faciat ad augmẽ-
tum meriti in aliis sequitur ꝙ suum fundamẽtũ
non valet ymo retorquetur contra eum arguendo
ꝙ qꝛ bonus vsus temporis in christo non facit ad
augmentũ meriti igitur nec in aliis et si concedit
in aliis illam prerogatiuam dicam sibi sicut ipse

dicit contra me q non neget illam de xpo. Itē sicut ipse concedit in aliis hominibus q maior difficultas concurrens circūstantiis tēporis facit ad augmentum meriti ita dicā sibi prout ipse dicit cōtra me q nō neget illā ꝓrogatiuam de xpo in quo fuit maior difficultas patiendi q̄ in aliquo alio hoīe. Et confirmatur qꝛ tunc cū fuerit scdm hūanitatē difficilius velle pati et similiter in effectu velle pati q̄ solum velle pati sequitur q in executione patiendo auxerit sibi meritum q est contra ipmmet et ma. et contra veritatem Probatur cōtra illud quod dicit ma. vltio q ita grauiter peccat qui vult mortaliter peccare per vnum diem sicut si vellet per infinitos dies ceteris paribus cōsimiliter peccare qꝛ tunc cuꝫ deus non sit pronior ad puniendū malum velle huius q̄ ad premiandū bonū velle sequitur q tantū premiū meretur ille qui vellet vel voueret vno die stare in religione et bene obedire et facere alia que ad religionē pertinent sicut qui ceteris paribus voueret vl vellet similia facere oībus diebus vite sue ꝯñs est incōueniens et contra religiosos. ¶ Item velle tantū semel fornicare includit conditionē attenuātem culpā. s. propositum penitendi sed velle tenere fornicariam et inanē in fornicatione toto tēpore vite sue excludit illam conditionē igitur vnde augustinus. 12. super genesim et allegat ma. di. 22. cap. 2. Adam putauit vtrūq posse fieri ꝛ vxori morem gereret et per penitentiā veniam haberet minus igitur peccauit qui de penitētia et de dei mia cogitauit. ¶ Item ad galatħ. 6. dicit Apostolus bonum faciētes non deficiamus tpe enim suo metemus nō defficientes vbi glosa non debet defficere in operando qui non desinet in metendo si hō non imposuerit operi finem nec deus imponet finē remunerationi nec sufficit dicere q intelligit q premiū non finietur tunc prout dicit textus tpe et suo ꝛc. qꝛ hoc sequitur glosa. b. quantū enim seminamus in operibus tantū metemus in fructibus ꝛ quantum auiditas inquirendi se dilatauerit tantū se operiet ad premiū manus retribuētis hec glosa Dices qui vult semel meritorie bñfacere vult sp interpretatiue quia talis non meretur sic volēdo nisi esset paratus continuare si sibi preciperetur igitur interpretatiue sp merebitur. Cōtra ꝑ istaꝫ causam merebitur tñ quilibet meritorie volens aliqd sicut aliꝰ quicūq qꝛ non est deo charꝰ actus alicuius persone nisi ista persona sibi preciperet esset paratus facere illa que vult alius probatur grauius pctm est consentire expresse in malū q̄ interpretatiue vel arguitiue igitur cū volens peccare fornicando q̄diu vixerit expresse ꝯsentiat illud mortale pro tota vite ꝛ solum interpretatiue q semel prior peccauit grauius et hanc cōclusionem non dubito esse verā probatur ista causa reddita quare interpretatiue tantū peccat ꝛc. qꝛ. s. priuat se gratia non haberet locum de volentibꝰ peccare venialiter isto modo patet igitur vt mihi videtur q eius responsiones supradicte non sufficiūt nec sunt vere. Restat igitur respondere ad argumēta pro magistra ista facta in tertio articulo huius questionis. Ad primū negatur q nullum opus necessitatis auget meritū ¶ Ad probationē dicitur q apostolus loquit ibi quando aliquis facit sibi preceptū solum necessitate violentie vel coactionis quia ibidem subditur si autē volens hoc ego mercedē habeo si autem inuitus dispēsatio mihi credita est vbi glosa qꝛ si mercedē nō habeo alias tamen dispensatio et perficio manifestū est enim q nemo accipit remunerationem illius rei apud deū quā inuitus facit si autē volūtarius facit dignus est mercede quia consentit deo ꝛ quod volūtate fit melius fit autē indeuotꝰ aliquid facit nō voluntate sed necessitate facit quia inuitus facit quod sibi preceptū est hec glosa Et est ista responsio plana quam posui. Item aliter qui facit soluꝫ necessitate timoris plene et non amore iustitie nō auget sibi meritū vel gloriā et hoc est quod ponitur in textu vere enī mihi est si non euāgelizauero vbi glosa. Si euāgelizauero tantū ex necessitate ita q non ꝓpter dilectioneꝫ dei vel proximi illud faciā et ex libera voluntate nō est mihi glīa apud deū et vere de hoc solo nō est gloria quia necesse est hoc ꝑ iniunctione necessitas enī precepti mihi incūbit non audeo omittere qꝛ ve erit vnde subdit Ve enī mihi est si non euangelizauero sicut est iniunctū mihi. Si aūt nolens. i. ex necessitate facio non est mihi gloria: si autem volēs hoc ago. i. si voluntas adiungatur necessitati vt ex dilectiōe predicare habeo vitam eternam hec glosa. ¶ Tertio modo exponit dicta auctoritas de necessitate penurie de qua ibidē glosa. si ideo euangelizauero vt ad illud perueniā et finem euangelizari i cibo et potum ꝛ vestitu collocauero nō est mihi gloria apud deū quia necessitas sustentande huius vite mihi incumbit si non euāgelizauero qꝛ fame cruciabor et vnde viuā non habeo si autem volens. i. sine illa necessitate huius vite hoc ago mercedeꝫ habeo sempiternā hec glosa. ¶ Ex quibus patet q necessitas precepti non aufferet ab opere bono augmentū meriti ¶ Et ista veritas confirmat per ma. li. 2. di. 17. circa finem vbi dicit a ligno prohibitus est homo vt ipsa precepti conseruatio bonū illi esset transgressio mala. ꝛ c. Et vt ex inobediētia pena esse monstretur sicut ex obediētia palma hec ille Et si ꝑma obedientia valet ad palmā igit et scda eque bona et eque bene circunstātionata vel melius qꝛ prima obediētia fecit crescere charitatē. Sed cōtra istud pōt argui auctoritate bernardi de precepto et dispensatione prope finē. q. libri inquirentibus vbi vtrū in quibus licet precepta q̄rum obedientia valet tñ inobedientia grauet Respondet constat nullā nō fieri sine gloria et posse nō fieri sine culpa ideo qꝛ si fiant digna esse premiis non tamē suppliciis si non fiant nā et non tangere mulierē meriti est non mediocris et nullius tamē delicti ꝓpriā amplectere cōiugē ꝛ istis modis sunt quecunq illi euangelizauero capitulo congrue possunt qui posset capere capiat ¶ Et rursus per contrariū quidā neglecta quedā offensam contrahunt sed impleta gloriā nō merentur damnant contemptorē et auctoreꝫ non glorificāt talia sunt quecunq diuinitus publica lege imponuntur hominibus sine quibus nec saluari queunt hinc illud apud gentilē non feci fructum non pascens in cruce coruos et in euangelio. Si diligunt eos q vos diligūt quā mercedē habebitis si salutauerint fratres vestros ꝛc. Item cum feceritis oīa que precepta sunt vobis dicite quia serui inutiles sumus que facere debemꝰ fecimus ac si dicas Si solum contenti estis preceptis et traditionibꝰ imposite legis et non sponte etiam vos cōsiliis et

Cōtra solutiones ꝑ auctoritatē bernardi bñ notabilem.

suasitionibus mancipatis liberi qd essis a dāpno
non tñ ꝑ merito gloriosi euasisitis penā s; nō acqsi
stis coronā que nā igr̄ necessitas cogit parere vos
in singulis q̄ iniūcta fuerūt ꝛ formidare vltionē;
de trāsgressiōe ꝛ obseruare sperare remuneratio
nem ea propt̄ i talib' hec regula generalis tene
tur vt i difficultatib' quidē agēdis obediētia gra
tior ꝙ grauior ꝑuaricatio indicitur ꝛ i facilibus
min' qr honorosis cōtēpt' dāpnabilior ꝙ act' lau
dabilior estimetur hec ille. ¶ Hec auctoritas vi
detur cōtinere plene opinione ma. vltimo ꝑnola
Aristo vbi pater. tt. Ad illud r̄ndeo ꝑ idem ꝑ quod ad auctoritatē
apostoli ꝙ si huiꝯ vel solū timore humano vel mū
dano ꝛ etiā seruili timore p̄cepta in cōi data oīb'
hoibus seruo vel q̄ etiā aliū deseruarē oī p̄cepto
sublato si talis seruo non ex amore qr p̄cepta sunt
ab eo quem amo sed quia aliunde ex amore car
nis vel cognationis vel humanitatis facio talis
non per hoc ꝙ sic facio talia mereor coronam et
tamen si habuero actus contrarios vel caruero
istis tempore oportuno mereor penam. vnde gre
go. in omelia de aplis. Sūt nonnulli qui diligunt
ꝑximos sed ꝑ affectionem cognatiōis ꝛ carnis et
post pauca. hi nimirū ꝛ proximos diligūt ꝛ tñ illa
sublimis dilectiōis p̄mia nō assequunt quia amo
rem non spiritualiter sed carnaliter impēdūt et
hoc etiā tāgit bernardus i auctoritate preposita.
¶ Si diligitis eos qui vos diligunt, ꝛ tamen si ho
mo proximos ꝛ parentes odiret vel de ipsis nō cu
raret seu eos iuuaret negligeret tempore oportu
no grauiter peccaret teste Apo. prima thi. 5. vbi
dicit qui suorum et maxime domesticorum curaꝫ
non habet fidem negauit ꝛ īfideli deterior. Item
dico de his qui solo timore humano vel mundano
pene dimittunt furari vel occidere et hoc est ꝙ ex
primit hic bernardus non feci furtum et tamen si
quis habuerit actus cōtrarios constat ꝙ punie
tur a deo. ¶ Et huic concordat dictum augustini
super ps. 49. Si propterea non facis furtuꝫ quia
times nihil fecisti et addit ymo iitus fecisti in cor
de furti venere. Sed si fecero talis de quibus di
ctum est ex charitate mereor palmam quia qui fa
cit aliquid ex amore precipientis iis faceret ali
ud si preciperetur sicut illud et ideo talis non pl'
omitteret difficilia ꝙ facilia nec preceptuꝫ in ali
quo diminuit meritum sed auget. ¶ Hinc est ꝙ be
atus francisc' vt scribitur in vita sua solebat cuꝫ
socio cum quo habuit ire per mūdum obedienti
am promittere vt ex precepto socii operaretur
aliqua meritoria bona que ex obedientia, redde
rentur gratiora. Item arguitur ibidem per augu
stinum encħ capitulo. 66. vbi dicit ꝙ omnia pre
cepta diuina referuntur ad charitatem de qua di
cit apostolus finis precepti est charitas quod vo
ro ita fit vel timore pene vel alia intentione car
nali vt non referatur ad illam charitatem quam
diffundit. sc. in cordibus nostris non fit quēadmo
dum fieri oportet quāuis fieri videatur quecunꝫ
igitur mandat deus ex quibus vnuꝫ est non me
chaberis et quecunꝫ non iubentur sed speciali
consilio monentur ex quibus vnum est bonum ho
mini mulierem non tangere tunc recte fiunt cum
referuntur ad diligendum deum et proximum ꝑ
pter deum hec ille. Item glosa super. 33. capitulo
declinare a malo vitat culpam sed facere bonum
meretur palmam subdit est quidam modus de
clinandi a malo quo tantum pena vitatur et est
quidam quo etiam acquiritur vita. ¶ Si enim qs
nulla occasione prouocatus ad malum declinet a
malo opere vitat vtiqꝫ penam quam incurrisset
si illud commisisset. ¶ Si autem ab inimico visibi
li vel inuisibili prouocatus vel lesus malum non
reddit vel malo non consentit et a malo declina
uit et palmam promeruit hec ille. Item ad hoc
facit regula quam in fine auctoritatis prenotate
facit bernardus vbi dicit ꝙ quando precipiuntur
difficiliora tunc obedientia est magis meritoria
ꝙ transgressio demeritoria e conuerso vero quan
do precipiuntur facilia: hec falsa esset nisi debita
impletio precepti foret ad meritum et ista regu
la probatur per dictum Chrisostomi super math. Chrisosto.
dicentis. Mandata moysi in actu facilia sunt vt
non occides non adulteraberis: ipsa enim crimi
nis magnitudo voluntatem faciendi repercutit
et ideo in remuneratione modica sunt in peccato
vero magna mandata autem christi, non irasceris
non concupiscas in actu difficilia et ideo in remu
neratione magna in peccato autem minima hec il
le. ¶ Ad secundum argumentum positū in tertio
articulo dicendum ꝙ tam ꝑ opera supererogatiōis
ꝙ preceptorum modo debito facta auget meritū
et charitas de p̄miis concedūt ipsi de secūdis ego
ꝑbaui. ¶ Et iteruꝫ ꝑbo qr aliter scdm legē cōem
posset contingere ꝙ deus eque p̄miaret illuꝫ qui
plus meruisset ceteris parib' qr baptisantur duo
qui in baptismo recipiant equales grad' charita
tis ꝛ alter statim moriat alter autem supuiuat ꝛ
multa opera meritoria, faciat solūmodo p̄cepta
sibi ita ꝙ nullū op' supererogatiōis faciat. Scdo
posito ꝙ isti ambo supuiuāt ꝛ vterqꝫ ipleat solum
p̄cepta vn' tamē multo, frequentius vel diutius
reliquo tunc sequitur ꝙ deus inequalit operantes
equaliter premiaret contra scripturaꝫ dicentē ꝙ
reddet vnicuiqꝫ scdm opera sua. Tertio qr tūc ali
quod op' supererogationis in infinitum plus va
leret, facienti ipsum in charitate ꝙ omnia manda
ta dei implere et sola ista quod non videtur. Pro
batur supererogatiōis posset cadere sub p̄cepto nec
ex hoc redderetur min'. ¶ Quinto tūc votum per
fectiōis noceret. ¶ Item ꝑfessio in religione esset
impeditiua meritorum nouorum. ¶ Item resiste
re tentationibus ex charitate est op' remunera
bile per ma. ad quod tamē quilibet tenet ex pre
cepto. Et si dicis ꝙ per opus ex precepto quis me
reretur illud ad qd prius fuit acceptat'. Contra
pari ratione posset quis de lege communi, mereri
primam gratiam per opus sequens et si concedat
quero postꝙ plene istā meruit quid merebitur ex
tunc per opera sequentia cum talia sint non min'
bona ꝙ precedentia et nisi detur ꝙ augmentū gra
tie sequit idem ꝙ prius in infinitum minus vale
bant ꝙ p̄cedentia vel ꝙ vnum paruum opus sup
erogatiōis quod nō videt ꝛ oia alia ꝫ alia icōue
nientia precillata stant contra illud. Itē, tūc rele
uans indigentiam pauperis in extrema necessita
te non tantum mereret sicut si hoc faceret alicui
qui non esset in extrema necessitate qr p̄mū op' ē
p̄cepti. scdm supererogatiōis pꝫ igitur ꝙ ex operib'
p̄ceptoꝝ ex charitate factis sine qua etiam non i
plentur precepta vt ponit di. 17. primi ꝙ chari
tas augetur ꝛ premiū et vlteri' procedit ꝙ ex oi ta
li opere et etiam cōcedo ꝙ hoc apparet per signa

Nota ꝙ sine charitate nō iplēt p̄cepta.

exteriora. s. per opus precepti quod signat q̄ ha-
betur interius charitas inclinās in executionem
eorumdem ⁊ hic etiā vlterius soluit argumētū se
cundū. ¶ Notādū ē tñ vt supra q̄ cōiter charitas
acq̄sita crescit cū infusa sed forte nō ex equo ꝓpt
adiutoria sacramētalia respectu īfuse grē augmē-
Ad. 3. ꝯce- de ⁊ vlterior rñsio auctoritatis parū valet. ¶ Ad
ditur. tertiū eiusdē tertij articuli cōcedo q̄ sola circum-
stātia tp̄is nō auget meritū sicut ꝓbaui di. t. prime
s. q̄ nō ē ī libera ptāte elicientis actū meritoriū q̄n
continuet ꝑ tempus certū illū actū postq̄ īcepit ⁊
idē dico de tempore in quo homo totaliter distrahit
nec attendit quid facit cōtinuās tñ actum bonum
sed amor et libera volitio cōtinuata faciūt ad au
gmentum meriti et ideo quotiens homo innouat
act⁹ bonos similes siue dissimiles vel directos re-
spectu dei vel respectu extrīseci. s. agēdorꝫ ꝓpt de
um siue reflexos cōplacētie respectu eorūdē toti-
ens augetur ei⁹ charitas sicut credo ⁊ quotiēs sic se
habet cōtra obiectū q̄ dilectionē eliceret si nō ha
beret. Ad formam igitur argumēti negatur prīa ꝯña.
¶ Ad probationē dico q̄ ī illo casu cetera que fa-
ciunt ad meritū nō sūt paria nisi prim⁹ istorꝫ habeat
plusq̄ solā circūstātiā tp̄is seu cōtinuatiōis. videli
cet si sepe vel saltē q̄n ali⁹ resumit talem actuꝫ ip
se habeat nouū actū volēdi suum actum priorem
tenere vel mediante noua deliberatione tūc sic di
sponatur q̄ si actum nō haberet resumeret illum
sicut alius vel nouiter ferretur in illud obiectum ⁊
si non haberet prius actum respectu eiusdem tunc
posset prim⁹ bene eē equalis ī merito scd̄o vel ma
ior ⁊ tūc habet aliaꝫ circūstātiā a circūstātia tp̄is
adiuuantē nec ē bñ possibile q̄ aliq̄s retineat diu
actū suū bonum quī aduertat bene etiā volo q̄ cir
cunstantia tp̄is vt obiecti si cetera sint paria ar-
guit actum esse meliorē ac si vnus vellet deum di
ligere per instans precise ⁊ alter ꝑ instans et ad tē
pus. ¶ Secundus haberet actum magis meritori
um tū q̄ magis bonum vult scienter ceteris pari
bus igitur plus meretur: tum quia vellet malefa
cere per totā vitā suam ⁊ ex hoc esset peior alio q̄
per vnum diem vellet nec sufficit dicere et eq̄ diu
vult interpretatiue sicut alter q̄ prius est expres-
se velle male q̄ interpretatiue. Et cuꝫ arguitur q̄
tunc velle diligere deum per duos dies esset ma-
gis meritorium q̄ per vnum ⁊ sic consequēter igi
tur velle sic diligere per infinitos esset īfinite me-
ritorium negatur cōsequētia sicut rñdetur ī argu
mento. Et cum arguitur q̄ tūc volens diligere de
um ꝑ infinitos dies haberet meritū īfinitū q̄ꝫ tūc
velle ꝓ quanto esset respectu vni⁹ diei istorꝫ infinitorꝫ
dierū esset alicuius certe quātitatis ī merito isto
assumptum negatur quia respectu nullius diei est
distincte ⁊ ideo ex nullo die est meritorius secun-
dum aliquam precisam quātitatem meriti secus
autem esset si per impossibile ferretur voluntas
mediante aliquo velle actuali distīcte sup quēli-
bet diem infinitorꝫ sicut solui hm̄oi ī tractando se-
ptē dubia p̄me lectionis. ¶ Ad illud de aīa xp̄i re-
spondēdū est sicut de merito xp̄i ⁊ etiam q̄ ibi assu
mitur primo contra illud quia nō pono q̄ sola cir
cūstantia temporis augeat meritum. ¶ Per ideꝫ
ad tertiam probationem bene tamen volo sicut cō
cedit responsio ibi posita in argumēto q̄ continu-
atio act⁹ ex noua deliberatione per talem moduꝫ
q̄ sic disponatur volūtas tūc q̄ ex tali deliberatione

exiret nouiter ī actū hm̄oi deliberatū dato q̄ illuꝫ
non haberet facere posset ad augmentum meriti
nec oppositum probat reductio illi⁹ argumēti q̄
cōtinuatio eiusdē deliberatiōis nō sufficeret tali
voluntati ad nouiter principiādū talē actū ī quo-
libet instanti illi⁹ tp̄is dato q̄ nō haberet nec cōti
nuata deliberatio faceret cogitare de q̄libet istā-
ti illi⁹ tp̄is distincte de illo puncto habebo ī alia
q̄stiōe articulū specialē. ¶ Ad quartū pꝫ satis per Ad. 4.
predicta q̄ sola circūstātia tp̄is nō sufficit ⁊c. igitur
negatur ꝯña auctoritas p̄hi loquitur ibi in casu vbi
oportet honores aut diuitias ꝓicere gratia ami-
corꝫ et patrie et pro virtute seruanda et tunc eli-
gibilius est mori et breui tempore bene viuere et
virtuose agere q̄ velle facere turpe. Item ita in-
tense posset quis virtuose viuere multis annis et
alius ita intense vno anno q̄ secūdus esset virtuo
sior. Diceres in dicto casu mortis posset aliquis
eligere superuiuere committendo paruum turpe
vt postea longiori tempore faceret operationes
bonas que in merito excederent voluntariam suf
ferentiam mortis. Dicēduꝫ q̄ qui pro amore vite
temporalis committeret crimen indisponeret se
quātum in ipso est ad nunq̄ benefaciēduꝫ ⁊ ideo
non sunt facienda mala vt eueniāt quecūq̄ bona
etiaꝫ verisimile est q̄ qui pro amore dei contēpne
ret in tali casu non solum vitam corporalem verū
etiam profectum futurum in remissum meritum
acciperet totum cum vsuris de dei gratia specia-
li cuius honorem et bonū rationabiliter ꝓtulit pro
prio cōmodo in futuris vñ turpissimū est q̄ de ne-
cessitate salutis tenet cōmoduꝫ talē possibile post
ponere in tali casu. ¶ Ad quintum dico q̄ non ha- Ad. 5. con
beo conclusionem ad quam deducitur pro impos- ceditur.
sibili et concedo etiam q̄ ista anima nō habet nec
habere posset optimam formam in ea a deo crea-
bilem de sua potētia absoluta ymo nec oīno alia
creatura. ¶ Ad ma. dico q̄ loquitur de potentia dei
ordinata. ¶ Ad sextum dicendū q̄ non est cōtra me Ad. 6.
nec etiā septimū q̄ nō pono q̄ sola circūstātia tē-
poris ꝓmoueat siue pluri restat rñdere ad argu-
mēta principalia triū doctorū cōtra me. ¶ Ad p̄mū Ad. 1. princi
cōcedo q̄ de⁹ de sua potētia absoluta posset face- pale cōce-
re aliq̄d corp⁹ q̄ in illa ꝓportione excederet totū ditur.
vniuersū corporeū q̄d nūc ē scd̄m valorē entitatis
sup entitatē vniuersi isti⁹ corporis sicut sol iste exce-
dit aerē quē subito illūinat vel subito illūinaret si
subito sibi approximaretur nec sequitur q̄ tale sic exce
dēs posset subito illud vniuersū trāsmutare locali
ter ⁊ aliis trāsmutatiōib⁹ ꝑcipue cū corp⁹ nō pos-
sit subito transferri de situ ad situm nisi a sola dei
potentia infinita et tunc vlterior deductio non ha
bet locum sol enim solum finite excedit aerē in ꝑ-
fectione et sibi concedo sit igitur q̄ in centuplo ⁊
capiatur. c. calidum q̄ in eadem proportione exce
dat. d. frigidum tunc non oportet q̄. c. subito cor-
rumpat. d. igitur ista consequentia non valet. c. ex
cedit. d. in illa propoitione ī qua sol excedit aerē
igitur sicut sol subito illuminat aerem ita. c. pote
rat subito corrumpere. d. cuius causa est quia in
medio nulla est resistentia formalis vel virtualis
respectu luminis in ipso ꝓducēdi sicut est forma-
lis contrarietas frigoris ad calorē. ¶ Ad scd̄m cō
cedit ꝯña q̄ nō est dubiū quī de⁹ posset facere ali Ad. 2.
q̄d accidēs duplo extēsi⁹ ⁊ tñ eque intensum cum
hac albedie pedali ⁊ q̄druplo extēsi⁹ ⁊ sic ī īfinitū

igit vel substātia informata hac albedine pedali
extēdit secundum perfectionem suā albedinem in-
finite vel tādem duplando vel quadruplādo ꝛ sic
deinceps albedinē talē extēsiue veniet ad aliquā
albedinē extēsā pfectiorē hac substātia prius data
duplo em extēsior albedo est duplo pfectior cete-
ris paribus ꝛ sic deinceps vnde aug. 7. de trinitate
ca. xi. de magnis ꝛ .40. de paruis ꝛ recitat hic ma.
li. primo di. 19. ca. 10. ꝛ. xi. vbi dicit in statuis equa-
libus plus auri est tres simul ꝙ singule. Et iterū
in his rebus corporalibus non tantum est vnus ho
mo ꝙ tres homines simul ꝛ plus aliquid sunt ho
mines duo ꝙ vnus homo opꝫ igitur eum dicere ꝙ
substātia ꝛ accidēs nō sūt scdm certā ꝓportionalē
perfectionē adiuicē cōparabiles ꝛ ita respōdebit
sibi vel dabit ꝙ ꝓcedēdo mō pdicto scdm extēsio-
nē pueniet ad accidens pfecti⁹ pma substātia data
ꝛ pari rōne nō debet hoc habere p icōueniēti ꝓce
dendo ꝓportionaliter itēsiue viteriores sue cōse-
quētie i isto argumento non hñt existentiā nec co-
lorē. Sciēdū tñ ꝙ solutio ista melior ē ꝙ illa qua
dicit ꝙ substātia ꝛ accidēs nō sūt ꝓprie iperfectio
ne cōparabiles ¶ Ad tertiū de gra aīe xpi creata
Ad primum argumētū dico ꝙ illa fuit finita nec tñ potuit scdm ordinatā
dei potētiā ꝓficere ad maiorē sicut dicit ma. di. 13
3. libri ꝛ di. 16. Sed q̄ fuerit causa illius respōdēdo
ad argumenta scdi impugnatoris mei explicabo.
¶ Ad eius primū respōdeo sicut supra ꝛ ad eius re
ductionē dico ꝙ capacitas vasis attēditur penes
quantitatē corporis ipsius naturalit repletiui sic ꝙ
p naturā neutro difformit se habēte scdm rarefa-
ctionē vel cōdēsationē vel figurationem ꝛ hmōi
non poterit per agentia creata secundum cōmunē
modū nature ꝛ isuētā generalē ꝛ simul plus vel
plura recipere stante tali repletione. Sed certe p
eandē capacitatē oīno nō augmētatā q̄ posset per
agentia naturalia repleri corpore pedali posset
a potētia icreata mille milia priori equalia simī
capere ꝛ idē ꝓportionaliter dico de forma spiritu
ali ꝛ subiecto pfectionali p eādē qꝛ per eandē ca
pacitatē posset aīa recipere charitatē mille gra-
duū ꝛ non vltra naturaliter posset a deo recipere
mille millies ꝛ nō tot quin plures de isto etiā vi-
de in. 1. q. primi in primo latere. 4. foliī. Ad alterā
formā suā dꝫ ꝙ in hoīe nō oportet ꝙ per hoc ꝙ or-
ganū oculi infirmuꝫ sanatur ꝙ capacitas augeat
saltē principalis receptiui visionis qꝛ aīa q̄ ē ꝓpri
mū ꝛ imediatū receptiuū huius visiōis manet an
te ꝛ post eque capax huius visiōis licet ꝓpter impe
dimēta non semp equalit capiat. Organū autē ē
instrumentū vidēdi actiue cōprincipiās visionem
ꝛ ideo si infirmitas in organo abstulit aliquā ptē
oculi necessariā ad visionē tūc cōcedo ꝙ respectu
sui tanꝙ receptiui istrumentalis oportet augeri
eius capacitatē sicut ꝛ eius entitatē si debet esse ca
pax pfecte spēi qualis ꝛ quāte ē capax sanū orga
num ꝛ integrū. Si aūt ista infirmitas nihil abstu-
lit de integritate huius organi sed ē icorporatio
alicuius humoris idebiti vel ē per qualitatem ali
quā superfluā qua actiua naturalia impediūtur i
tali organo causare suos effectus requisitos ad vi
sionē in aīa naturaliter causandā tūc dico ꝙ illud
organū tante speciei vel luminis ē capax sicut or-
ganū sanū nec sanare ipm erit augere eius capaci-
tatē sed ē ipedimentū amouere loquēdo autē de
visione bruti respōderē tā de aīa ꝙ de organo vi-
dendi ꝓportionaliter sicut iā dixi de solo organo
quia talis aīa est forma extēsa ꝛ nata ledi ꝛ corrū
pi i vna parte substātialit etiā eius alia pte rema
nēte substantialiter itegra ꝛ ita etiā de organo si
cut dictum ē in homine. Sed cōtra ista arguit iste
ma. sic si hoc esset verū. scꝫ ꝙ viatore cōseruato vl
tra quodlibet tēpus finitū dandū ipse posset auge-
re meritū suū vltra quēcunqꝫ gradū finitū dāduꝫ 7. articulus
vl ꝓportionaliter recipere pmiuꝫ sua capacitate
non aucta sequit ꝙ qlibet creatura rationalis sit
tante capacitatis ꝙ deus nō posset creare creatu
ram maioris capacitatis respectu gre in presenti
ꝛ pmii in futuro qꝛ si qlibet creatura rationalis
est capax maioris gratie sine statu hic i via ꝛ ma-
ioris meriti sequit ꝙ i patria erit capax vltra quē
cunqꝫ gradū dilectionis cōsequentis visionē bea
tificā sine statu quia de potentia sua absoluta non
posset deus alio genere pmii equaliter pmiare ꝙ
visione beatifica sui et dilectione consequēte et
ita sequitur ꝙ in patria omnes substātie rationa
les sunt equalis capacitatis. Respondetur conce
dendo cōsequentiam de capacitate vel potētia vl
possibilitate capiēdi obediētiali. Sed nō sequit
loquēdo de capacitate naturali actuali q̄ ad ea
que potest capere secundum cursū naturalē ꝛ dei
potentiam ordinatam singulariter tamē de pmio
essentiali beatifico concedo ꝙ est visio dei vel di-
lectio vel delectatio sed non tot quin plures scdm
speciem sunt possibiles dei visiones et beatifice
fruitiones et delectationes et hoc non concludit
contra illud ꝙ ego dixi ꝙ non semper creatura ra
tionalis data potest recipere plus ꝛ plus pmii in ee
dem genere ꝛ hoc sine speciali miraculo sed bene
in alio et alio genere. ¶ Item si capacitas est re-
plebilis sic secundum naturam vt dictum est tunc
est deuenire ad gratiam sic replentem animam ꝙ
non est capax pluris nisi miraculose sequitur quia
quando veniretur ad illam gratiam per ipsā cre-
sceret actus dilectionis ceteris paribus alioquin
charitas illa sic maiorata non iuuaret in aliquo
ad merendum ꝙ patet falsum igitur cū tā diu in
via possit crescere habitus sicut suus actus et ecō
tra sequitur ꝙ possit capere gratiam maiorem si-
ne statu. ¶ Respondetur concedendo consequen-
tiam primam sed tamen quacunqꝫ gratia data in
infinitum deus posset maiorem facere, et etiam si-
ne miraculo posset gratia crescere sine statu si ta-
men partes ille aduenientes posterius non vnirē
tur subiecto prioris charitatis maxime date sed
solum illi charitati priori. ¶ Ad probationem ne-
go ꝙ talis charitas non iuuaret ad merendum ꝛ
concedo ꝙ tam diu crescere poterit habitus sicut
actus donec alterum eorum prius altero priori-
tate originis vl nature āt durationis habuerit cō
plementum esse et sic est in proposito. exemplum
de habitu charitatis acquisite et etiam de aliis
habitibus naturaliter possibilibus acquiri me-
diantibus actibus vnius speciei donec veniatur
ad summum gradum mere naturaliter sic causa-
bilem illo summo gradu habito poterit volun-
tas in meliorem actum id est intensiorem illius spe
ciei ꝙ vnꝙ ceteris partibus et tamen p illū inten-
siorem actū nō intenderetur ille habitus prior qꝛ
nec poterit ibi nouus gradus ab illo actu ꝛ potētia ꝓ
duci extra subiectū qꝛ tūc crearet nec i subiecto
illo qꝛ repletū ē re illius spēi nō cōdēsabili igit nō

possets illo stãte pl⁹ i eo fieri illi⁹ spẽi mere natura
liter ita ẽ i ꝓposito. Itẽ sequit̃ ꝙ de⁹ nõ potuit ꝑ
miasse xp̃m tãto ꝑmio q̃to fuit capax scḋʒ potẽtiã
absolutã. Falsitas ꝓbat̃ qꝛ illa aĩa absoluta loq̃n
do esset capax maioris ꝑmij. ¶ Rñdet̃ cõcedendo
conclusionẽ illatã de ꝑmio subiectiuo ꝙ ẽ calidi-
tas creata i aĩa ⁊ etiã de capacitate obedientiali
qꝛ sic ẽ ĩfiniti ꝑmij capax. s. i ordie ad voluntatem
agẽtis ꝑmu a quo vltra ꝙ̃ datũ posset mai⁹ acci-
pi potẽtia obedibili tñ ei⁹ capacitas actiua finita
est ⁊ illa mẽsurat̃ scḋm magnitudinẽ illi⁹ quo ip̃a
naturalit̃ ẽ replebilis. Itẽ vas repletũ aliq̃ corpo
re nõ posset ꝑ quãcũq₃ potẽtiã recipe corp⁹ extẽsiꝰ
manẽs extẽsiue scḋm oẽm diminutionẽ nõ amplie
tur ip̃m vas igit̃. Rñdet̃ ꝙ vas corꝑale sic repletũ
nõ põt recipere ⁊c. nisi eius capacitas amplit̃ vel
nisi ip̃m in plurib⁹ locis ponat̃ vel nisi corp⁹ illud
extẽti⁹ simul cũ hoc ꝙ nullo vase sicut ẽẽ i aliq̃ lo
co ⁊ ita ꝙ nõ in illo alio loco ⁊ nõ ĩtra ip̃m vas sit
extẽsius extremo quo corp⁹ xp̃i extẽdens manus
extẽsi⁹ q̃ spẽs sacramẽti sʒ nõ manẽs sub spẽb⁹ il-
lis extẽsi⁹ q̃ ille spẽs extẽsiue qm̃ ibi nõ extẽdunt̃
⁊ iuxta primũ modũ cõiter mẽsurat̃ vasis capaci-
tas ⁊ ex hoc patʒ solutio argumẽti ⁊ diffinitiu que
ex ip̃o pñt iferri. ¶ Ad scḋm argumẽtu pñcipale
scḋi mei ipugnatoris i quo arguit̃. Si alij possent
proficere in merito cur non christus cui deus ple-
niorem grãm cõferre nõ potuit ꝑ gregoriũ ⁊ ma.
Rñdet̃ ꝙ nisi ip̃e loq̃tur de potentia dei ordinata
absolute pl⁹ potuisset sibi cõtulisse ꝙ de⁹ optima
dona possibilia ꝯferre nõ posset cũ nulla sint talia
receptibilia ꝑ dicta accidẽtia i creatura aũt nec
optima factibilia sicut nec corpora maxima facti
bilia cõplent⁹ nõ potuit illa aĩa dotari talib⁹ do-
nis qꝛ nõ cõuenit dare pleno plent⁹ nec equali eq̃-
li⁹ ⁊ sic de aliis q̃ denoiant iudicetur ⁊ cũ dicit q̃ñ
sibi debuit negare ꝑuilegium alias possibile. Rñ-
detur prio ꝙ nõ negabat sibi sʒ in pñcipio dabatur
sibi totũ ꝑmiũ corñdẽs toti vite sue sufficiẽt̃ vel
vltra vt dictũ ẽ supra i alia rñsione scḋi articuli ⁊
exẽplificatũ ibi de aiarũ ꝑmio pri⁹ collato. Alit̃
dicit̃ ⁊ hoc magis placet mihi ꝙ xp̃s scḋm aĩam a
primo cõceptiõis fuit ꝑfect⁹ cõprehẽsor quo ad ꝑ-
mia essẽtialia ⁊ nõ motor quo ad illa ⁊ ꝑ ꝯñs fuit
ex tũc i crimine cũ angelis cõfirmatus licet mãse
rit scḋm carnẽ passibilis ⁊ mortalis ⁊ etiã passibi
lis scḋm aĩam vt sic mereret̃ ex tũc nobis ⁊ nõ sibi
sicut nec auget̃ nec ale sancte sibi nũc. Sed nobis
merent̃. Et huic rñsioni cõcordat illõ qḋ dicit ma.
di. 31. 3. ca. vltimo vbi dicit ꝑ sic nõ ẽ ignoscẽdu ꝙ in
prĩo fuisse capiẽtẽ scḋm modũ patrie nõ vie eũdẽ
3. ordinẽ diligẽdi impiesse q̃ seruat̃ i pria nõ i via
hec ille. Ad tertiũ ⁊ ad quartũ vñ patʒ ex dictis q̃
sit dicẽdũ ⁊ illa decretñ. ꝓcedit de potẽtia dei or-
dinata. ¶ Ad primũ articulũ tertu locu si assumit
vniuersalẽ nego assũptũ qꝛ albedo in lacte cõpa-
titur secũ naturalit̃ albedinẽ alia creatã. Ad ari
stotelẽ dico ꝙ licet non semꝑ delectatio ⁊ tristicia
habeãt inse ꝯtietatẽ formalẽ semꝑ tñ hñt ꝯtius
lẽ qꝛ sicut delectatio dilatat cor ita tristicia cõstri
git. ¶ Ad scḋm de pixide qꝛ assũptũ sic itelligẽdo
ꝙ radix hui⁹ miraculi nõ orit̃ ex pixide sic etiaʒ cõ
cedo ꝙ in proposito nõ oritur ex loco cõtinẽte vel
saltẽ non opʒ ꝙ ex ip̃o oriat̃ sʒ orit̃ ex hoc ꝙ plura
talia corpora nõ pñt fieri i eodẽ scitu adeq̃to simĩ
sine miraculo siue i pixide siue extra pixidẽ ⁊ etiã

corp⁹ xp̃i non ẽ ibi i mõ q̃titatiuo hñs ibi ptẽ ex-
tra partẽ nec occupatiue nec repletiue vel ei mi-
n⁹ capit pixis de aliis qꝛ ibi ẽ mõ spũali ⁊ diffiniti
ue subiectiũ nõ circũscriptiue sec⁹ ẽ de aq̃ vel alio
corpore q̃ si pixis repleret̃ nõ posset simul sine mi-
raculo ceteris pib⁹ aliõ recipere. ¶ Ad tertiũ ve-
rũ est ꝙ iste soci⁹ legẽdo sẽtẽtias tenuit aĩam illã
vidẽ v̈bũ ꝑ v̈bũ ⁊ frui eo ꝑ v̈bũ erat cã ypotheti
ce v̈bo vniri ⁊ posuit eã cognoscẽ verbũ ⁊ frui eo
infinite sicut de⁹ se ip̃o licet ip̃e cõtigent̃ ⁊ de⁹ ip̃se
necessario ⁊ multũ cõmuniter in hoc sʒ tũc seq̃tur
ꝙ corp⁹ xp̃i i triduo nõ fuisset v̈bo ypothetice vni
tũ qꝛ ip̃e nõ fruebat̃ ⁊ cũ xp̃o ꝓbat dictũ suũ ꝑ ma
gistrũ li. 3. dicentẽ ꝙ aĩa xp̃i nouit oĩa q̃ v̈bũ dico
ꝙ hoc debet intelligi habitualit̃ ita ꝙ v̈bũ fuerit
sibi species vel habitus nõ actualis cognitio nec
ex dictis magistri sequitur ꝙ verbum fuerit illi
aĩe cognitio qꝛ ibidẽ dicit ma. di. 14. cap. 2. ꝙ aĩa
xp̃i nõ ita clare nec ita ꝑspicue ea capit sicut de⁹.
Itẽ nec est ei⁹ sapiẽtia equalis sapiẽtie dei ⁊ di.
13. ca. penul. dicit ꝙ gemia est in xp̃o sapiẽtia diui
na ⁊ humana ⁊ multa vide ibi similia. Et nota ꝙ
i aĩa tali beata sũt duo act⁹. s. visio ⁊ fruitio crea
ta ⁊ cũ hoc lumie glĩe aĩam eleuãs ⁊ ꝯfortãs essẽ
tia potẽtia diahʒ se tanq̃ spẽs q̃ aĩa essẽtiã eãdẽ
clare videt ⁊ etiã alia i ip̃a relucẽtia sicut eñ spe
cies albedinis exñs in potẽtia visiua formaliter
representant albedinem sic essẽtia diuina intima
aĩe beate seipsã ⁊ alia i se relucentia representãt
et ideo dicit sanctus thomas ꝙ essentia diuina est
forma exemplaris.

Exto q̃ro vtrum viator
exñs in grã vltra oẽm grãm habitã vel
habendaʒ possit ꝓficere ad maiorem ꝑ
instantaneas lectiones actuum volen-
di omnia pro futuro peccata venialia deuitare ꝙ
non quia tunc posset talis infinite mereri in par-
uo tempore quia in quolibet instanti talis tempo
ris quo posset a tali actu libere cessare ⁊ non ces-
sat sed permanet libere tantũdẽ meretur ꝑ data
sicut actum talẽ nouiter causãdo ceteris parib⁹
sed talia sunt infinita instantia in tempore dando
quia non est instans aliquod primum in quo cessa
ret posset primo igitur ⁊c. Preter ea ipossibile ẽ
viatori vitare omnia peccata venialia ꝓ toto fu-
turo si diu viuet igit̃ velle sic vitare est irrationa-
bile ꝯñs tenet quia electio ẽ impossibiliũ. 3. ethi-
corũ. añs patet per sanctos. Ad oppositum nullũ
impedimẽtũ est quin habita deliberatione cõple
ta voluntas possit subito velle quod iudicatur
velle esse volendum tum quia aliter sol causatus
nouiter non posset subito illuminare medium di-
spositum quia si creatura perfectior nõ posset au-
gere in instanti nec imperfectior habente vtraq₃
receptiuum vniformiter dispositum ad recipien-
dum effectum ab ea causabilem tunc quia visio
aliter non posset subito fieri ꝑ naturam ꝯñs fal-
sum si subito fierent omia requisita vel subito ap
proximaretur visus visibili vel ecõuerso cõcurrẽ-
tibus omnibus aliis requisitis. Tum quia xp̃us
nunq̃ profecit in merito respectu sui scḋm grego
rium. 12. moꝛ igitur subito meruit sibi q̃ vnq̃ si-
bi meruit igit̃ sed non posset aliquis mereri nisi
per continuationem ⁊ moram tũc xp̃s nũq̃ habu
isset oẽs circũstantias ad meritũ req̃sitas quia

circūstantie more vel tp̄is i xp̄i merito vel meruit
¶ Itē pro alia parte si non posset hō oīa venialia
vitare tūc non peccat oīa vitanda q₂ null⁹ peccat
in eo q̄ vitare non posset scd̄m aug. in de libero ar
bitrio ⁊ de duab⁹ aiab⁹ hec sunt duo vidēda pmo
an possibile sit viatori mereri subito. ¶ Scd̄o an
possit mereri volēdo oīa venialia vitare de pmo
teneo ↄclusionē alias dicā posītiōi prime serios⁹
ↄsecutā q₂ exn̄s i grā posset mereri p subitas cau
satiōes bonaꝝ volitionū sicut satis pbant merita
p̄tactas ⁊ rōnes multas i ↄ̄riū sibi solut ⁊.7. disti.
3. q̄sti. ¶ In hac ↄclusiōe cōcordat mecū ma. frelcō
2. ↄclu. etiā ibidē declarata q̄ nō oīs ↄtinuatio vo
litiōis bone subito tāte auget meritum q₂ nō cōti
nue p tp̄s ita paruū q̄ citra illi⁹ finē nō ē in ptāte
volūtatis actū dimittere ichoatū: ⁊ q̄ nō oīs cōti
nuatio talis boni act⁹ pmouet meritū vel auget
grāꝫ. In hoc cōcordat mecū frelcon. p merita. tn̄
alia q₂ si sic talis act⁹ eēt cito ifinite meritori⁹ ꝓ
pter infinitas ptes tp̄is. Itē intēdit aliqs cōtinue
volitionē suā malam tūc in quolibet instāti poste
riori peccat grauı⁹ q̄ fecit i istāti p̄cedēte vel igit
de⁹ scit q̄tū dētur sibi p magis de pena i hoc istāti
q̄ sibi debebat i istāti p̄cedēte ⁊ si sic igr̄ certa pe
na dētur ꝓ isto p̄cedēti ⁊ p ↄn̄s act⁹ su⁹ fuit p certū
gradū demeritori⁹ i isto ⁊ ꝓ isto instāti ⁊ pari rōne
ꝓ quolibꝫ istāti alio tp̄is istius p̄cedente ⁊ p ↄn̄s
cū ill' tp̄s habuerit istātia ifinita sequit̄ idē q̄ su
pra. Si vero de⁹ nesciat q̄tū pl⁹ de pena sibi debe
tur ꝓ tūc nesciret eū punire ꝓ toto tp̄e scd̄m p̄sti
tutionē sui demeriti ↄn̄s ē icōueniēs igit̄. Itē tūc
sic cōtinuās meritū p tp̄a meret̄ gl̄iam ifinitā. Itē
p̄cipiat de⁹ alicui sub certo gradu pene eterne q̄
nō cōtinuet p aliqđ tp̄s actū. b. ⁊ i ↄ̄riū ↄtinuet tūc
iste meruit penā ifinitā q₂ i q̄libet pte illi⁹ tp̄is me
ruit tn̄ gradū pene q̄ ē grad⁹ primo dat⁹ hec oīa
vadūt ad hoc q̄ tūc i fine tp̄is dādi habet̄ meritū
infinitū quā ↄn̄am notū ē nō tenere i isti ꝓductio
ne successiua albedinis vel caloris. Item p eūdē
modū arguet̄ cōtra ipm q₂ quotiēscūqꝫ quis exi
stēs in grā sciēter ⁊ libere p̄seuerat. In actu bono
pri⁹ elicito ⁊ libere posset actū illū dimittere toti
ens ex cōtinuatione nouit̄ mereret̄ vel auget me
ritum ſꝫ scd̄m illū causans in pricipio alicui⁹ tp̄is
actum aliquem meritorium infinities ante finem
illius temporis ab actu illo posset desistere, igitur
Sed ipse rn̄det cōcedēdo q̄ ex multitudine instā
tium augetur meritum eo modo quo dictum ē de
tēpore si in posterioribus instātibus aliqua circū
stātia augeatur q̄ nō ē possibile in quolibet istā
ti fieri. Contra notū ē q̄ aliqua difficultas posset
continue p aliquam morā crescere vel alleuiare i
contrariū sicut aliqs posset virtuose sustinere pe
nam quā videt continue fieri duriorē. Itē ipse di
cit q̄ continuatio deliberationis p omia instantia
aut per tempora aliqua non addit meritū vbi non
crescit aliqđ aliud sed tunc plurib⁹ vīis meretur
aliud ⁊ idē. Cōtra vel igr̄ plurib⁹ vīis finitis preci
se vel infinitis nō primū q₂ infinite sunt partes tē
poris dari et instantia et nō est maior ratio quare
continuatio p vnaꝫ horā sit noua via merendi q̄ p
aliā ex quo ibi nihil maioratur. si secundum tunc
ibi mereretur infinite illud quod pri⁹ vel infinite
firmius. Falsitas patet cum p vnū peccatum mor
tale tollere possit posteriora sicutiante. Teneo igi
tur cōclusionē quā pri⁹ q̄ nō oīs cōtinuatio auget

meritum sed addo aliam conclusionem q̄ hoc non
est ponendum q̄ vitet̄ infinitas meriti continuari
q₂ talis infinitas ex hoc inferri nō posset nisi simt̄
cum hoc ponerent̄ noua merita instātaneo infini
ta quod ego non pono vtrum autem in aliquo ca
su meritum possit crescere per tempus continue
dubium est et dicerem forte q̄ sic si in casu aliquo
possit ipsa libera volitio meritoria sequens rectū
iudicium rationis habere continuū incremētum
q̄ si hoc non sit possibile naturaliter tunc nec opꝫ
de merito bene enim difficile esset videre qualit̄
cresceret talis deliberate volitio siue hoc q̄ cre
sceret sententia iudiciaria deliberationis forsan
tamen alique circūstantie promouentes intensio
nem talis actus posset continue crescere sicut sen
satio vel appetitus sensitiu⁹ vel aliud huiusmodi
quia impedimenti alicuius amotio posset esse cō
tinua et tunc bene quidem. Contra nullus meret̄
nouiter per aliqđ quod non est nouiter in sua po
testate sed q̄ infra limites parui tēporis sepe da
ti crescat volitio libere elicita nō est nouit̄ in libe
ra ptāte hoīs. Et ē finalit̄ dicēdū q̄ solutio hui⁹
dubij pendet ex solutione cuiusdam alterius scili
cet vtrum deus in acceptatione alicuius act⁹ si ce
tera sint paria respiciat ad intensionē act⁹ vel ad
conatum ita q̄ si duo conentur equaliter diligere
⁊ vnus ex bonitate naturalium vel cognitiōis ha
beat actū dilectionis intensiorē actu alterius ni
hilominus tamen tribuatur alteri tantū pro actu
suo minori sicut reliquo ꝓ maiori quia tūc dicerē
q̄ in ꝓposito nō cresceret meritū ifra limites illi
us parui tp̄is per cremētū actus ad augmētatio
nē alicui⁹ cōcause nō nouiter sibi imputabilem. si
autem ille q̄ habet dilectionem intensiorem licet
non plus conetur ad hoc q̄ alter proportionaliter
plusq̄ alter premiabitur tunc diceremq̄ cresceret
meritū in casu argumenti. ¶ Et ꝓ hac parte facit
q̄ secundum ma. li. 2. di. 3. capi. 2 angeli qui natu
raliter magis subtiles et sapiētia ampli⁹ perspi
caces creati sunt. Hij etiam maioribus gratie mu
neribus prediti sunt et tantum forte conati sunt i
feriores ad bonum sensum proportiones suorum
naturalium sicut superiores secundum suas. Sed
quātū ad hoc non sum consiliarius dei verumta
men ex prima via sequeretur q̄ in equalibus tem
poribus tantum posset mereri apud deum secun
dum eius iusticiam ordinatam minima creatura
intellectualis sicut maxima vtraqꝫ agente secun
dum vltimum suum posse quod non videtur verū
Sed iuxta viam secundam oportet negare illam
maiorem null⁹ meretur nouiter nisi per illud qđ
est nouiter in sua potestate dū ex hoc q̄ libere cau
sauit primo actum propter alia crescat actus ta
lis bonus non contra suam voluntatem. ¶ Et per
istum modum satis leue esset sustinere q̄ omnis
continuatio actus meritorij auget meritum nec
tamen ex hoc sequitur infinitas meriti et cuꝫ hoc
etiam tenendum est q̄ omnibus vniformiter se ha
bentibus ex continuatione per tempus minimuꝫ
descriptum non crescit meritum q₂ citra nō posset
actus dimitti libere. ¶ Ad argumētū primū sire
cōsi. negatur ↄn̄a vt patet ex dictis. ¶ Ad scd̄m di
co q̄ de⁹ nō scit quātū plus debet̄ sibi i hoc istanti
de pena q̄ i instāti p̄cedenti quia i₂ instanti prece
denti stat ibi confuse et distributiue et ideo nul
lus est certus gradus pene quo plus sit puniend⁹

in hoc instanti q̃ in instanti precedenti ꝛ ideo hoc
non ē scitū bene tamen nouit deus quantū plus
de pena sibi debetur pro hoc instāti q̃ i illo instāti
demonstrato ꝛc. vnde licet sibi iam debetur plus
de pena q̃ in aliquo instanti priori quia sibi iam
debetur aliqua pena que est maior q̃ aliqua cor-
respondens in instanti priori in nullo tamen gra-
du vel quantitate vel proportione debet sibi nūc
plusq̃ in aliquo instanti priori. Simile est de toto
quātitatiuo quod ē mai⁹ q̃ aliqua sua pars ꝛ tñ
per nihil certū est magis q̃ aliqua sua pars ideo
non oportet ꝙ deus sciat in quanto ipsum est ma-
ius q̃ aliqua eius pars et cum vltra infertur ī di
cto argumento ꝙ tunc deus nesciret eum iuste pu
nire pro toto tempore negat consequentia. ¶ Ad
tertium negatur consequentia propter pri⁹ dicta
¶ Ad quartum respondet syrans. ꝙ tale preceptū
non posset dari qꝛ implicat cōtradictionem ꝙ isti
detur pena infinita igitur de⁹ cōminaret ꝙ solue-
re non posset quod nō est rationale. Aliter respō-
deo per tempus minimum scepe actum. prima ta-
men solutio videtur plus valere nisi aliquis con
cederet ꝙ deus posset alicui infligere penam infi-
nitam ille enim concederet totum argumentum.

2. articul⁹. ¶ Secundus articulus habet duo dubia. Primū
est an viator existens in gratia posset pertransire
totam vitam suam absq̃ priuilegio speciali si-
ne hoc ꝙ peccet venialiter et videtur ꝙ sic per ar-
gumenta quibus probat hoc et tenet socius qui-
dam contra me replicans sic primo quia hoc exi-
stens in gratia posset omni tentationi resistere igi
tur posset omne peccatum vitare. Consequentia
probatur quia hoc resistere est non peccare. Ante
cedens probatur quia si non signetur charitas et
illa tentatio tunc sic homo habens istam grati-
am non posset isti tentationi resistere igitur ha-
bens minorem in duplo non posset resistere mino-
ri tentationi in duplo et iterum adhuc in quadru
plo habens minorem ꝛc. adhuc non posset resiste-
re in quadruplo minori igitur deuenietur isto mo
do tandem ad aliam gratiam vel charitatem que
non sufficiet ad resistendū minime tentationi vel
minime punctioni vni⁹ tentationis. Sed ꝙ homo
esset in gratia qui nulli tentationi posset resistere
esset inconueniens igitur ꝛc. ¶ Item nisi habens
charitatem posset resistere omni tentationi sequi
tur ꝙ adultus exercitatus in peccatis et baptisa
tus nunq̃ proficeret in via salutis consequens est
inconueniens. Probatur consequentia quia ta-
lis habet fortes tentationes cum habitus mali-
tie remaneat in eo et minimam charitatem quia
solum charitatem sacramētalem. ¶ Item nisi ꝛc.
sequitur ꝙ nullus extra gratiam posset se prepa-
rare ad gratiam Falsitas patet prouer. 13. homi-
nis est animum preparare ꝛc. Consequentia pa-
tet quia si habens charitatem non posset maxi-
me tentationi resistere igitur nullam habens cha
ritatem non posset alicui resistere. Probatur cō-
sequentia quia maior est proportio virtutis resi-
stiue charitatis minime ad maximam tentatio-
nem. Sed dicis ꝙ argumentum concluderet si to
ta vis resistendi staret penes charitatem sed non
est quia liberum arbitrium iuuat hoc improba-
tur post. ¶ Item aliquis sine charitate posset re-
sistere maxime tentationi igitur antecedens pro-
batur quia ex sola virtute pollicita sicut socrates
elegit magis bibere venenum et mori q̃ negare
deum suum et multi alii mortem vicerunt virtuti
bus policitis et multi reliquerunt omnia tempo
ralia cum igitur isti sine charitate resisterint ma-
ximis tentationibus videtur ꝙ habens charita-
tem possit omni tentationi resistere et per conse-
quens omne peccatum vitare. Confirmatur per Augustin⁹
augustinum dicentem ꝙ nihil est forti⁹ animo ha
bente charitatem nisi iste qui dedit Et gregorius Gregori⁹.
perfacile est superare dyabolum qui non posset
superare nisi volentem. Item boetius de consola Boetius.
tione in persona philosophie cui talia contulera
mus arma qui nisi prior abiecisses inuicta te in-
firmitate teneremtur. Item omnis actus imputa-
bilis voluntati ad culpam est a voluntate vel eli
ciente vel imperante quia omne peccatum est vo
luntarium igitur omnis actus imputabilis pos-
set vitari probatur adultus baptisat⁹ posset per
aliquam horam vitare omne peccatum quis pos-
set continue mereri in isto tempore igitur in fine
illius hore habebit maiorem gratiam q̃ in prin-
cipio et per consequens erit magis dispositus ad
vitandum omne peccatum pro tempore sequenti
q̃ pro tempore precedenti et sic de omnibus par-
tibus vite sue. ¶ Ad ista argumenta respondetur
communiter ꝙ habens gratiam cuilibet tentatio
ni posset resistere et per consequens quodlibet
peccatum vitare sed non posset vitare omia quia
dum vitat vnum incidit in aliud. Contra si posset
vitare hoc et hoc et sic de singulis cum non possit
coniunctim inferri ꝙ peccet per omnia sequitur
ꝙ possit omne peccatum vel omnia vitare. Item
dum vitat vnum et incurrit aliud per te. Quero
vtrum vtrunq̃ possit viator vitare vel non. si sic
igitur omnis pro tunc si alterum tantum igitur
necesse fuit sibi alterum amittere et ita non fuit
voluntarium et per consequens non peccatum
actuale. Si dicas ꝙ potuit vtrunq̃ per se sed non
quando venerunt simul adhuc sequitur ꝙ prius
per illud quod fecit non potuit euitare auctorita
tes meas in contrarium de beato augustino glo-
sat quia in multis locis vbi dicitur negare homi-
nem posse viuere sine peccato actuali absq̃ gratia
et vbi confirmat hominem habere peccatum lo-
quitur de peccato sumpto vocabulo ꝓ causa pec-
cati que est fomes nisi per gratiam valde specia-
lem extinguatur vel negat hominem esse sine pec
cato de posse autem et non posse nos contendim⁹
non deesse. Et cum dixi ego ꝙ augustinus dicit de
bono virginitatis cum illis qui asserunt hominē
viuere sine peccato nō cōcedo nec cōtradico licet
sic dicat augustinus ꝙ non vult contendere ꝛc. ta
men mens sua est ad contrarium quia dicit ibidē
ꝙ satagentibus atq̃ vigilantibus ne peccent sub
repunt peccata quāuis pauca non tamen nulla.
Contra dicit ipse tantus doctor non debuit dissi-
mulare ex quo fuisset tempus loquendi et de ma-
teria illa specialiter mentio habebatur igitur si
sint contrarie opinionis cur tunc non contradicit
etiam cum dicit satagentibus ꝛc. illa ē īfinita nec
sequit ꝙ quilibet satagens in contrarium peccet
ꝛ cum arguit per auctoritatē Io. Si dixerim⁹ ꝛc.
glosat ꝙ nullus est sine peccato id est sine causa
pcti nec etiā sine debito quis quilibet manet obli
gatus pro peccato aliquo et si nō actuali saltem
originali scdo principaliter allegaui cōtra illud

augustini de li. ar. sunt etiã aliqua necessario facta improbanda. ¶ Respõdet q hoc dicit qr vix cũ difficultate euadit talis necessitas. ¶ Tertio argui posset per illud aug. de fide ad pe. firmissime tene et nulla tenus dubita exceptis paruulis neminem hic posse viuere sine pctõ. Respõdet iste verum est. s. sine dispositione propinqua ad pctm̃ nõ tamen oportet q quilibet actualiter habeat peccatum cõsimiliter glosat alias pulchre quidẽ sed violenter. Ad rationes suas. ¶ Ad primam q nõ posset voluntati auferri rectitudo ipsa inuita Respondi q verũ est qr rectitudo volũtatis nõ auffertur nisi per mortale. ¶ Contra anselmus probare intendit non solum q rectitudo non auffertur negatur voluntatis inuite ymo q non ab actu. Sed constat q actus peccati venialis non stat cũ rectitudine actus igitur si voluntas necessario peccet necessario perdet pro tunc rectitudinẽ suam. Itẽ deus vult hoiẽ esse sine peccato igitur posset esse sine peccato. Respondi q assumptũ non est verum de voluntate beneplaciti efficaci sed de volũtate signi. s. precepti vel modi cõmunis et hmõi. Cõtra licet de⁹ voluntate signi aliquid dicatur velle qd tamẽ nõ erit inquãtum de⁹ dicitur aliquid velle aliqua voluntate q non posset fieri et per consequẽs cũ de⁹ velit hoiẽ sine peccato igitur posset esse sine peccato. Alia esset ratio sua vnde pcessit hmõi impossibilitas vel etiã a peccato originali vel actuali ad quod respondi in lectione prima. Item arguebat sic hõ posset conuertere ad deum totum amorẽ suum igitur posset vitare ne peccet venialiter. Sed contra istam suã cõclusionem arguo primo melius ẽ credere experientijs sanctorum et nostre q medijs vniuersalibus topicis minus efficacibus. ¶ Sed experientie sanctorũ olim de hoc loquentiũ et nostra propria est q quantũcũq mitteremur cauere oia peccata venialia nõ dico per totam vitã sed nec per vnicũ diem si attenderimus nobis ipsis inueniemus nos in illo die in aliud incidisse quod cõsciẽtiã remordeat vnde augu. vbi supra de bono virginitatis cũ dixisset se non contendere contra opinãtes contrariũ addidit q certum erat q ipse nullũ talem adhuc fuerat expertus Probatur si hoc posset hõ tũc posset rationabiliter ad hoc obligari a deo sub pena damnationis eterne. falsitas pbatur qr innumera sũt et plura q cõsimilia. euangelista de quibus dr extra de verborum significationibus q vix aut cum difficultate nimia posset aliquis oia consilia euãgelica ad litterã obseruare. pbatur homini cõt multis illecebris peccati vexato ĩpossibile est vitare quin delectatio mentem eius mordeat aliquando sed talis morsus mentis que est spontanea cũ deletur cũ paruulis motibus peccatorum primis ipo inuito surgẽtibus est peccatũ veniale minor patet qr hoc xpo attribuit p singulari prerogatiua q diabolo sibi suggerente grauia tẽtamenta non fuit motus. ¶ Vnde greg. super illud math. ductus est ihũs ꝛ c. nos cũ tentamur plerũq in delectationibus aut in consensum labimur quia de carnis peccato propagati in nobis etiã ipsis gerimus vnde certamina tolleremus xps vero qui ad susceptionem carnis sine peccato venerat nihil contradictionis in semetipso tollerabat tẽtari igitur per suggestionem potuit sed eius mẽtẽ peccati delectatio nõ momordit atq ideo ois

Marginal notes: Af q hõ nõ possit vitare oẽ pctm̃ veniale. — Gregori⁹.

illa dyabolica tentatio foris non intus fuit pbatur sicut exemplificant doctores antiqui anti. in secundo ꝛ Ricardus de media villa in secundo suo et aliĩ licet naui in multis locis pforate posset nauta quodlibet foramen per se obstrurare ꝛ preseruare ingressum aque non tamen oia simul sic scdm eum est in pposito. Confirmatur p criso. per illud euangeliũ miserunt pharisei vt caperẽt ihesum in sermone si qs inquit claudere voluerit currẽtis aque si vna ex parte inclusa fuerit aqua violentis aliunde viam rapit Item cõtra glosam datam ad auctoritatẽ Io. in canonica est textus sequens ibidem. Si confiteamur pctã nostra fidelis et iustus est vt remittat nobis peccata nfa et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus nõ peccauimus ꝛ c. vbi loqtur de vera iniquitate et de actu peccandi nõ de causa peccati probatur contra glo. qua dicit augustinũ loqui de esse nõ de posse qr augustinus exponit dictas consequentias. Io. in canonica q non cõcordat cũ illa glosa Itẽ de fi. ad pe. exprimit posse igitur ¶ Itẽ greg. octauo moraliũ quedã sũt peccata que a iustis vitari possunt et sunt nonnulla que ab eis vitare non possunt et exemplificat de peccato cogitationis ecce iterum de posse ¶ Item bernardus de dispensatione et precepto fateor sane impossibile cuiuis mortaliũ vel venialiter mũdum non delinquere in preceptis obedientie. ¶ Ad primũ argumentum illius socij cõcedo q oi tentationi possit homo resistere. s. non consentire illi deliberate et cum surgente graui tentatione nõ est in libera potestate hois existentis in gratia oẽm cõmissionẽ culpabilem venialiter cauere nec condelectãdo et sic de similibus precipue si multe graues simul insurgant vel nõ moueri per oppositum ad illud q sic xpo attribuitur per grego et sic patet q prima consequentia est neganda nec etiã valet consequentia per quã pbatur ãtecedẽs . s. ista habẽs istam gratiã non posset illi tẽtationi resistere igitur habens subduplã non posset subduple resistere qr ipsa libertas voluntatis q etiã facit ad resistentiã habita gratia non minuitur ibi nec naturalis eius ptãs ad subduplationem vnius de causis non sequitur subduplatio effectus ¶ Et p hoc patet ad argumenta de resistentia tentationis.

¶ Ad aliud cũ arguitur oĩa actus imputabilis negatur maior qr aspectus morosus vel numerosus pulchre mulieris cõtinuatus ex sensuali concupiscẽtia añ oẽ deliberationẽ nõ per se elicitur a voluntate sed a sensu ad hoc q sit culpa venialr. s. non ab aĩa prout est voluntas nec etiã oportet q imperetur a voluntate sed sufficit q negligenter omittat voluntas sensum amouere et fantasiã eius q per concupiscentiã mordeatur vel cũ delectetur vltra istud quod deberet et cauere oẽm negligentiam i talibus nemo posset. ¶ Ad auctoritates aug. ꝛ grego. precedentes dico q nõ plus probant nisi q voluntas habens charitatẽ habet fortitudinẽ sufficientem ad non cõsentiendũ deliberate alicui peccato sed hoc non sufficit qr multis modis aliĩs venialiter peccamus omittendo ex negligẽtia multa facienda et circunstãtias habendas vel per negligentias vel per ignorantias vincibiles nondũ victas que simul ois nõ posset aliquis diu precauere. ¶ Ad aliud de nouiter baptizato dico q nõ est in potestate alicui⁹ viatoris

Marginal notes: Chrisosto. — Bernar.

sine privilegio speciali vitare quin velit vere vel interpretatiue .a. vel .b. et sic de aliis oibus que scdm veritatem sunt peccata venialia nec est i potestate hois quin incidat in aliquid quod vitare posset et dato q quis possit esse sine peccato per breuē morulā suscepto digno sacramento baptismi vel penitētie non tamen diu nec etiā hoc ipsuz scire posset. ¶ Sustinendo etiā responsionem antiquam dicendum ad primū in contrarium q licet possit quis vitare vnum et aliud et č. per se tamen nō posset omne licet omne possit nec posset vitare oia sed dum cauet quidā incidat in aliud de quo forsan. nihil deliberat qz multa sunt nimia latēter subreptiua et deliberatio nō posset simul oia precauere ymo pauca distincte. Ad secūdum per idem licet eni nulli oporteat eum deliberate expresse consentire tamē dū volet forsitā quodlibet vitare incideret in plurima cōmittenda vel omittenda. ¶ Ad argumentuz autē ymaginatur vnum falsum quasi oia deberēt sibi distincte presentari et q tunc necessitaretur deliberate elicere aliqd eorūdē quod nō est verum. ¶ Et qn dicit q augustinus non debuit dissimulare dicedum q nō fecit sicut patet per auctoritates quas in ꝓlogo cōtra istum socium posuit sumptas ex eodē li. vbi aug. directe docet contrariū contra tales. ¶ Ad tertiū firmissime tene et č. illam glosam est nomē esse violentam et cōtra intensionē aug. gre. ber. et aliorū ¶ Ad illam reductionē suam de auctoritate anselmi dicitur q licet citra deuz nihil posset auferre rectitudinē ab actu recto volūtatis ipa inuita cū hoc tamen staret aliud a deo vel alia facerēt volūtatem habere actum aliquē non rectū sed venialiter culpabilē vel omittere aliquem actū habēdū omissione veniali. ¶ Ad argumētum de voluntate signi dico q verum est q hō posset viuere sine peccato veniali si esset in statu quo condidit eū deus tamen dico q hec est falsa deus non vult volūtate signi hoiem aliquid vel aliqua facere vel omittere nisi que homo possit omittere vel facere qz volūtas signi posset ad hoc esse vt homo velit et oportet sic exequi et hoc bene posset hō vbi non posset exequi et tale velle esset hoi meritoriū licet plena executio non subsit sue libere potestati. ¶ Aliter potest dici q licet deus voluerit de hoie nōdū lapso voluntate signi q vitaret omnia pctā venialia nescio tamen vbi in scriptura detur talis monitio vel preceptū homini iā lapso. ¶ Ad aliud dicendum q licet hō ad momētum posset cōuertere totum amorem suum ad deū non tamen per totaz vitam nec etiā per vnicuz diē vel horā et ideo hoc nō excludit ab eo necessitatem peccādi venialiter in futurum. ¶ Scdm dubiū supposita conclusione
.2. dubium iam posita vtrum velle vitare oīa pctā venialia sit actus meritorius q non q2 velle impossibile non est rationale. Contra ita posset homo deū feruenter diligere q vellet eū nullo modo vnq offēdere ¶ Probatur velle peccare venialiter est illicituz igitur velle nō peccare venialiter est meritorium Respondetur q velle nunq venialiter peccare est dupliciter vel absolute vel sub conditione si quis nesciret esse impossibile oia venialia semp vitare et ex amore dei absolute vellet nūq peccare hoc meritorie vellet Sed si sciret hoc nō esse possibile sibi tūc non vellet rationabiliter si absolute vellet hoc si tamen pōt hoc meritorie velle si esset possibile et dolere q hoc nō est sibi possibile et niti ad tantum sicut posset ¶ Et ad hoc patet ad argumēta pro et contra. ¶ Ad argumētū principale satis patet ex prius dictis. ¶ Ad scdm patet ex solutiōe tertij argumenti secundi articuli principalis.

Eptimo quero circa distinctionē primam secūdi vtrum deus possit creare finitam qualitatem qua nō possit creare maiorem intensiue vel aliquam magnitudinē qua non possit maiorem ꝓducere extēsiue q sic secundo de aia o.m natura constantium et č. ¶ Item cōmentator tertio phisicorū cōmēto .60. dicit q vbi est ꝓcessus ad formā quantum cōtingit esse in potentia tantū contingit esse in actu. Sed in augmento qualitatis vel magnitudinis est processus ad perfectionem et formā igitur contingit dare in actu ibi maximum possibile. Contra 2. de aia dicitur q ignis in infinitū cresceret si cōbustibilia apponerētur et č. ¶ Probatur non videretur aliter deus iuste et sufficienter punire posse quēlibet delinquētem cōsequentia ꝓbatur accipiatur vnus qui circa principiū mundi dānatus est eternaliter pro culpa mortali qua meruit scdm legez dei cōem maxima ista pena possibili et alium qui mille annis post ꝓ culpa oino equali dānatur aut igitur scds habebit penam intensiorē primo vel ꝓ semp vel ꝓ aliqua finita duratione et habeo ītentū q non erit dare maximā penam possibilē secūdum intensionē vel non et tunc scds nō iuste punietur eo q minus secūduz tps punietur q prius 1. articulus
et tamen eque grauiter peccauerūt. ¶ Hic primo ponende sunt cōclusiones secūdo dubia et eorum solutiōes. Cōclusio prima dato q esset dare maximā charitatē vel aliā rem creabilē adhuc alicui charitati vel qualitati assignabili posset fieri in infinitum additio ita q cum priori in eodē ordine sumptibiliū esset dare maiorē possibilem p hmōi additionē etiā in infinitū procedendo hoc posset qz diuisa vna tali forma vt quāto posset reliqua pars diuidi in infinituz et semp altera medietas addi integro et residua vlterius diuidi č et hanc conclusionē phūs ponit plane, tertio phisicorum 2. cōclusio
¶ Tertia cōclusio cuilibet charitati in infinitum posset fieri additio tam scdm partes eiusdē quātitatis q secūdum partes eiusdē proportionis ꝓbatur oē quātum scdm intensionē vel extensionez q est eiusdem rationis in toto et partibus posset deus facere maius sic est de gra vel charitate igitur maior nota est quia si totum est eiusdē rationis cū suis partibus et cū alie partes eiusdem rationis possint inueniri et prioribus addi totum fiet maius ꝓbatur hoc etiam in simili de augmentatione extensiua que fit per additionez aque ad aquā et humiditatis ad humiditatē et sic de aliis homogeneis de quo vide okam li .1. di .16. q. 6. vbi ad hoc ꝓbādum supponit tria que videntur esse euidentia primū q deus nō posset tot indiuidua creare in eadem specie quin possit plura creare. ¶ Scdm q quocūq indiuiduo posito in spē i qua possunt esse plura potest deus aliud indiuiduum eiusdē rationis creare illo non destructo. ¶ Tertiū q quecunq eiusdem rationis sunt equaliter vnibilia sicut alia illius speciei si tamen aliqua.
¶ Tertia cōclusio sic de augmentatione extēsiua 3. cōclusio

secūdum vnam dimensionem cum diminutione secundum aliam dimensionem sine appositione extrinsecorū. Sed precise ex transpositione partium s. q de quāto quantūcūqz paruo vt puta de gutta aque vel de folio posset fieri palliū circūdantiū celi et hoc per diuisionem secūdum vnam dimensionem vel appositionē secūdum aliam partib⁹ nō
4. cōclusio corruptis. ¶ Quarta conclusio ois forma intensibilis in infinitū potest crescere intēsiue modo preexposito in secunda. q. huius. di. ¶ Contra dicta arguitur per argumenta sco. li. 3. di. 13. q. pma accepta aliqua gratia que sit. a. tunc si vltra posset illam posset pcedi in infinitum sequitur q quāto aliqua magis excedit tanto est perfectior et p cōsequens aliqua magis excedit tanto est pfectior et per cōsequens aliqua alia que in infinitū excedit est in infinitum pfectior et ista erit in se intensiue infinita et cū ipsa ab intellectu diuino videat sicut vnū creabile poterit tūc vna creatione creari. ¶ Secundo et accipitur ex secūdo phisicorum cap. de infinito quātum contingit esse in potentia tantū contingit esse in actu et ideo necesse fuit in forma quacunqz pfecta ponere terminū maximū possibilem. ¶ Tertio quantācunqz realitatē pōt de⁹ creare tātā potest creare ponat igitur inesse q tantam creet quantā pōt creare igitur non pōt maiorem. ¶ Ad primū cōceditur q quāto aliqua magis excedit a tanto est perfectior et quanto infertur igitur que in infinitū etc. negatur cōña qz ibi implicatur q aliqua charitas in infinitum excedit. a. quod est falsū. ¶ Ad scdm dico q auctoritas aristo. in hac parte nō est retinenda vel q ipe loquitur scdm modū agendi cāsrū naturalium in
2. dubium quo ponitur certus terminus. ¶ Ad tertium dico q nō debet sic poni in esse prout sciunt layci etiā ad secūdum posset ista ppositio cōcedi quantum contingit in potētia tantū cōtingit in actu et non sequitur q sit ponere terminū maximū possibilē. Secūdum dubiū vide·tur q deus possit facere maximā gratiā possibilē. qz potest facere gratiā infinitā quod pbatur ex hoc qz omne possibile quantācunqz distincte apprehendit nec pōt maiorē apprehendere quasi actualiter apprehendit. ¶ Sed oi finita apprehensa apprehendit maiorez igitur apprehendit infinitam possibilē igitur etiā poterit pducere infinitā Respondetur negādo q deus cognoscit infinitā cathegorice. ¶ Ad pbationē ne
3. dubium gatur penultima consequētia ¶ Tertiū dubium an tale augmētū charitas prosit hoi in quo sit videtur q non qz operans ex maiori charitate aliquem actus min⁹ operatur q operans actū eiusdem equalem ex minori charitate qz ista actio est sibi minus difficilis et p consequens minus virtuosa cū virtus sit circa difficile secundo ethicorū. ¶ Respōdet syrensis exclusio est vera nec ex hac sequitur q augmentū charitatis obest quia habēs maiorem charitatē potest virtuosius operari si velit q alius ceteris partibus qz si vterqz scdm vltimū potentie sue operatur tunc habens maiorē charitatem feruentius operatur et meli⁹ potest tamen esse q habēs maiorē charitatē nō tantū tenetur bene operari sicut habēs minorē et credo q tunc minus meretur. ¶ Hēricus. 8 q. quolibeti. q. 16 dicit q equaliter merentur. ¶ Sed hoc erit vt michi videtur rarissime si plurimū inequaliter sicut in alia questione diffusius prosecutus sum. Sed possit contingere q equaliter et pōt cōtingere q plus et potest contingere q minus scdm regulas ibi tactas ideo responsio syrensis in pposito non est vera nisi particulariter intelligatur. ¶ Quartum dubiū pōt esse de illo qui cōtinue meret per
4. dubium
momētum aliquod augmentādo meritū suum si tamē hoc sit possibile in casu aliquo scdm cursuz legis ordinate an talis continue habeat maiorez charitatē et maiorē et teneo q sic qz si continue augmētetur eius meritū igitur ɔtinue fit melior et charior et p cōsequēs plus habet de charitate quia vnusquisqz tanto melior est qto maiorē habet charitatē scdm augustinū ench 8 3. cap. Contra augmētet sic igitur petrus meritū suum vsqz ad instans mortis sue et hoc miraculose qz aliter perderet vsum rationis ante instans mortis tunc cū talis nunqz habuerit maximā charitatē q habuit in hac vita non esset aliquod premiū debituz sibi. Silr posset fieri argumētum de augmentāte meritū suum vsqz ad instans finis vsum rationis. Respondetur q illi debetur premiū scdm graduz meriti quez habuisset si in isto instanti vixisset qz illum gradū meruit et etiā in tali gradu habebit charitatē in aīa. Sed contra per nullum actū meruit istū gradū beatitudinis qz nullus fuit maximus gradus actus sui meritorij etc. Respōdetur sufficit q in isto instanti mortis fuisset maximus gradus illius actus. ¶ Ad primū principale dicēdum q auctoritas phi verū est cōs communem nature cursum naturalē ¶ Ad secūdum responsum est in primo dubio articuli secundi.

Ctauo quero vtrū secundum pportionem charitatis vie succedat p premio pportionabilis magnitudo glorie Videtur q nō deus est pmiū cuiuslibet beati nō solum obiectiuū sed formale igitur omniū beatoꝝ est pemium idē z equale premiū nō autem olm in via erat charitas eadez vel equalis igitur Assumptū pbatur qz a quocunqz beato pōt secūdum legem dei ordinatā quelibet creatura distincte cognosci in verbo p cognitionē suam beatificā creatam qz tunc illa vel esset corruptibilis de lege cōi tūc non esset beatitudo qz de ratiōe btitudinis est perpetuitas vel ipa esset infinite perfectiōis cognitio qz infinito cognitio cuiuslibet distincte verūqz illatum est incōueniēs igitur cognitio beatifica talis beati est cognitio increata quod est intentū. ¶ Secūdo pbatur idez assumptū qz aliter sūme beatus non potest stante sua beatitudine in sūmo habere ita perfectam cognitionem in genere ppito de creatura aliqua sicut infimus beatus habēs naturalia paria ɔñs est incōueniens cōsequētia patet qz alma repleta vna tali forma creata nō potest illa replētc simul tantū capere desperata sicut par aīa i naturalib⁹ nō sic repleta alioquin nō tot intēsissimas qui plures specierū diuersarū posset simul naturalit recipere q repugnare videt cuilibet creature igit. ¶ Tertio pbatur idem qz deus per suā substātiā loquitur ad creaturas intellectuales illuminandas secūdum aug. 8. genesis cap. 12. de magnis et 3. 4. de paruis. ¶ Ad oppositū quāto quis fuerit melior in via tanto gloriosior i patria sicut dictat ratio et clamant sancti Sed quāto quis in via habuerit maiorē charitatē tanto est melior secūdū

1. cõclusio regulã aug. ench. cap. 83. igitur. ¶ In ista q̃stione
cõclusio est certa q̃ primo et satis suadit hec ratio
in oppositum. Sed ipse est introducta ad ostẽden
dum cõclusionem contrariã illi quã tenuit quidã
socius. d. in prima lectione q̃ verbũ diuinũ est co
gnitio et visio intellectualis creature et probauit
eã per tria media iam q̃ tria media iã pretacta cu
ius oppositũ tenui contra eũ probãs meã conclu
sionẽ vnico breui medio per sententiã cõcilij Vien
in clemẽtinã cap. de hereticis ad nostrum Ubi con
tra beghardos determinatur q̃ aia indiget lumine
glorie ipsam eleuãte ad deũ videndũ et eo beate
fruẽdum. ¶ Sed istud lumen glorie nõ est lumen
quod deus est nec ipsa aia q2 nunq̃ opinatus ẽ ali
quis ista non requiri ad videndũ deũ et eo fruen
dum. s. potentiã et obiectũ igitur est aliud lumen
creatum. ¶ Sed nullũ nisi visio creata vel fruitio
creata quia sine lumine alio a visione et fruitione di
stincto a deo et ab aia potest deũ videre et eo frui
sicut reputaui et dixi quasi demonstrabile igitur
¶ Et tunc cõsequẽter respondi tribus medijs pre
notatis. Sed in oppositũ ipse replicauit primo re
spondendo rationi mee. ¶ Secũdo impugnãs ra
tiones videndũ est igitur primo de solutione sua
scdo de responsionibus meis. De primo respondit
querẽdo a me quid intelligã per lumen glorie cũ
dicit decretũ q̃ ipsa aia indiget lumine glorie ipsam
eleuãte vel deũ vel habitũ infusum a deo vel visio
nem et dilectionẽ non primũ tũ q2 visio et dilectio
presupponũt tale lumen igitur oportet q̃ intelli
gam per tale lumen qualitatẽ que nata sit dispo
nere aiam ad deũ videndũ sicut lux disponit me
dium vt per ipm contenta in medio clarius videã
tur vel aliquid aliud distinctũ ab ipsa aia et visio
ne et dilectione modo nõ sequitur aia indiget ha
bitu tali qui nõ sit deus nec aia igitur visio verbi
beatifica est aliquid distinctũ a deo. ¶ Respondet
dãdo vltimũ membrũ et cũ dicit q̃ visio et dilectio
sunt ab ipsa aia. Dico si loquitur de visiõe dei que
nõ est fruitio dei sed sibi presupposita naturaliter
nõ pono q̃ ipsa actiue sit ab ipsa aia licet meritorie
sit ab ipsa aia que meruit illam. s. solo aũt deo est
actiue tũ quia licet aia actiue cõprincipiet suas
visiones respectu creaturarũ naturaliter agẽtiũ
et mouẽtiũ ad suas visiones nõ tamen sic est de deo
q2 non possit ab aliquo naturaliter agere sui noti
ciam sed tantũ libere q2 si vult videtur scdm augu
stinũ et si non vult non videtur igitur probabilius
esse videtur q̃ a solo deo prouenit eius visio effe
ctiue 2o tũ q2 credibile est q̃ primã visionẽ fruitiõis
nobiliorẽ possit aia recipere q̃ efficere quamuis
tali aima habita sufficiat cum influẽtia de gene
rali respectu dei clare visi amorẽ coefficere fruitũ
sicut alias declaraui 3o tũ tertio q2 tunc cũ aia i cau
sando visionẽ agat mere naturaliter et scdm vlti
mum potentie sue videtur q̃ nisi deus generalẽ
substraheret influẽtiam vel diminueret aima vel
creatura intellectualis nobilior in naturalibus
regulariter clarius videret deũ q̃ est articul9 pa
risius condẽnatus quia talis visio habetur ibi se
cũdum exigentiã. meritorũ detur tamẽ isti socio
gratia disputatiõis q̃ aia actiue cõprincipiat vi
siones respectu dei deo libere coagente q2 ista cõ
clusio sicut non potest sufficienter pbari sicut nec
sufficienter improbari q̃ nouiter tenet eam quã
do placet deum nouiter coagere ad eam et q̃ non
potest aia nobiliorẽ recipere visionẽ q̃ coefficere
iuxta illud phi q̃ sicut aia per hoc q̃ ẽ intellect9
possibilis est quodãmodo oia fieri ita per hoc q̃
ipsa est intellectus agens est quodãmodo omnia
facere. s. quantũ spectat ad cognitiones respectu
rerum ab ipsa intelligibiliũ causãdas vel retinẽ
das et tunc dicendũ foret ad tertiũ argumentum
in contrariũ q̃ licet quelibet creatura itellectua
lis beata causet in se actiue visionẽ dei scdm vlti
mum sui posset ideo si deus vniformiter coageret
semper creatura nobilior perfectius videret deũ
q2 cum de9 nõ vniformiter cõcurrit sed secũdum p
portionẽ meritorũ et charitatũ in via collatarum
non oportet q̃ nobilior creatura visionem dei ha
beat clariorem agit eni deus ibi scdm speciale in
fluentiã iuxta exigentiam meritorum. Sed vlte
rius dico q̃ ad illud si detur q̃ vltra lumẽ qd de9
est lumẽ naturale quod est ipse intellectus agẽs
creature intellectualis sit aliud lumen creatum
ibi necessariũ distinctum ab ipsa visione vel alijs
actibus beatificis. ¶ Et cũ secũdo pbat q̃ primo q2
visio et dilectio presupponũt tale lumen ad id ne
go si intelligatur de presuppositione necessaria
oino sicut videtur pcedere decretũ. ¶ Et hoc ar
guo primo sic q2 illud lumen primum si necessa
rio requiratur igitur tanq̃ aliqua per se causa vi
sionis vel fruitionis cui presupponitur tũ q2 tũc
aia non esset immediate beata sicut nec imediate
reciperet beatitudinẽ tũ q2 illud lumen primo et
immediate videret deũ et frueretur que ãbo sũt
incõuenientia igitur oportet poni illud lumẽ vel
ipsam formã beatitudinis. s. ipsam visionẽ vl frui
tionẽ quod est intentum vel actiuũ solũmodo re
spectu visionis et si hoc cum omne factibile a deo
veniente actiuo creato possit esse imediate a deo
actiue circunscripto omni alio actiuo nã opposi
tum est articulus parisien. et etiam oppositum vi
detur esse contra articulum fidei de dei oipoten
tia igitur in nullo genere cause necessariũ ẽ tale
lumen distinctũ a deo et ab aia et ab actibus aie
antedictis igitur et c. ¶ Secundo sic vel tale lumẽ
est materiale vel illi proportionale vel est lumen
proprie dictũ spũale hmõi est intellectus agẽs q̃
est habitus vel lumen ex tertio de aia vbi dr eẽ esse
intellectus quidã hic quidã talis in oia fieri ille
vero in oia facere sicut habitus quidã sicut lumẽ
vel sumitur lumen minus pprie sicut est lumẽ spi
rituale quod est lumen vt habitus eo modo quo
dicere solemus lumẽ sapientie primo de lumine
corporali certũ est quod illud nõ reqritur ad bea
titudinem. Item nec ad lumẽ illi pportionale di
stinctum a deo et a lumine intellectus agentis et
ab actibus beatificis q2 lumen materiale non re
quiritur ad visionem ppter potentiã eleuãdã pri
me actui visionis. ¶ Sed potius vt cooperetẽ acti
ue ipi potentie ad immutandũ obiectum et potẽ
tiam visiuã ad hmõi actum igit pari ratione nec
in pposito si illud lumen glorie poni debeat illi p
portionale ¶ Assumptum probatur q2 potentia
visiua existens in tenebris videt obiectũ in lumie
positum Sed si ecõuerso primo sic in lumine et ob
iectũ in tenebris non videtur igitur lux corporea
requiritur ppter obiectum et non ppter potentiã
vel tanq̃ principiũ actiuũ cum obiecto non tanq̃
principiũ receptiuũ et cum deus oẽm efficaciam
possit supplere sequitur idem q̃ prius Itẽ homo

An beat9 nõ cõprincipiet actiue visionem dei beatificam et dato q̃ cõprincipiat soluitur etc.

existens in superficie terre tempore meridiei qn lux multa pertingit ad potētiam visiuā nō posset videre stellas in firmamēto quas tamē videret si esset in pfundo puteo. ¶ Confirmatur lux corporalis nō requiritur nisi ppter obscuritatem obiecti. vnde illa que sunt de se lucida vel luminosa melius videntur in obscuro ꝙ in luie alieno sicut patet per phm et cōmentatore secūdo de aia argumento. 12. et ideo dicit ibi cōmentator ꝙ nō est necesse ꝙ esse visibile videatur in luce qr sunt quedā que vident in obscuro et non in luce vt plura animalia vt conche ꝛc̄. Illa autem que nō lucēt sed sunt lucida de se sed tamen sunt colorata natura nāqꝫ coloris est alia a natura lucidi et lucis secūdum cōmētatore ibidē talia eñ nunꝙ vident nisi in lumine qr secudum phm et cōmētatorē ibidem oē quod videtur in luce est color ꝛ ecōuerso omis color qui videtur in luce videtur quedam autem possunt videri tam in luce ꝙ i obscuro. cuiusmodi est ignis. Ratio scdm phm et cōmentatorē vbi supra ꝙ participant tam naturā lucis ꝙ coloris ꝛ p natura coloris videntur in lumine et per natura lucis videntur in tenebris quia autem de natura sua luminosa non sunt nō indigē vt videantur corporaliter lumine alieno obscuritas autē obiecti beatifici nō posset poni causa quare oporteat haberi tale lumē pportionaliter habēs se luie corporali modo iam dicto ꝛc̄. Et ideo dicunt antiq doctores ꝙ qr sol corporalis de se lucidus est frustra accenderetur candella vel fax ad vidend ū sole sed deus est lux et tenebre in eo non sunt vil. c. pma. io. primo igitur pro hac cōsequentia nō requirit lumen tale distinctū a deo et ab alia et ab actibus Nec posset dici tertio ꝙ tale lume sit ppꝛie dictū et spirituale cuiusmodi est intellectus agēs siue lumen intellectus agentis quod quidā debent requiri ppter materialitatē obiectiue faciat de potentia intelligibili actu intelligibile qr sicut dicit cōmentator tertio de aia cōmēto. 16. in fine si essēt in entibus extra aiam vniuersalia ois ita ꝙ ois intelligibilia essēt abstracta a matia sicut posuit plato non indigeret aristoteles ponere intellectum agentē qr tunc oia de se essent intelligibilia. Sed ista causa non habet locū in pposito cū deus sit immaterialis ponit etiā phūs ad quedā obiecta cognoscenda vel ad oia creata requiri lumē intellectus agentis ita vt sit causa partialis ad agendū cū obiecto vt patet tertio de aia per. 16. et per cōmentatorē. 9. cōmento. Sed hoc iterū non habet locū in pposito quia essentia diuina est agens infinite perfectie oia efficientie suppletiuū et contentiuum ¶ Nec pōt dici. 4. ꝙ illud lumen est per modū habitus potentiā eleuantis seu abilitantis ac disponentis ad agēdum et fruendū et nō est lumē proprie dictū requisitū ex parte obiectiuē accidētis potentie cognitiue qr ex quo actus ille nō reciperet ipam beatitudinē nō videtur quin deus virtualiter contineat virtutē talis habitus ad quodlibet agendum circa talem potentiā ꝙ ageret talis habitus per specialem influentiam coagendi potentie in tali casu concluditur igitur ꝙ lumen glorie de quo dicit decretū est ipsa visio luminosa que est formaliter lumē quoddam a deo imissum ¶ Confirmatur qr ad litterā tale lumen qd esset operatio media negauit opinio quā dānat ecclia qr ista opinio ponit teste. decre. ꝙ aia qlibꝫ intellectiua seipsa naturaliter est beata et videt deū Sciēdum est tamen ꝙ neutra opinionū predictarum in primo articulo sustinenda videtur prima eñ dicens ꝙ verbū diuinū est aie beate visio et fruitio parū est reuocata. ¶ Secūda quā tenet Adam videtur esse cōtra decre. que ponit duos act9 in quibus consistit beatitudo ꝛ non ponit duo luia glie in vna aia sed vnū lumen glie et ideo preter deum et aiam beatā ponendi duo sunt actus distincti. s. visio et fruitio et cū hoc lumen glie eleuans ꝛ disponēs et cōfortans aiam habēs se per modū habitus potentiā dicto modo habilitatis et necessario concurrit cū potentia fruitia scdm legē dei ordinata oia autē argumēta i oppositū solū pcedēt scdm dei potētiā absolutā. ¶ Secūdus articulus est tractare respōsiones per me datas ad tria sua argumenta supra posita et impugnationes illarū responsionū. 2. articulus ¶ Ad primū argumentū in oppositū concessi ꝙ per eundē actum potest cognosci verbū et aliud a verbo et ꝙ illa visio verbi qua vna vice videretur verbū ꝛ vna creatura nō est illa visio verbi qua alias videtur verbum et vna alia creatura non prius visa et ꝙ talium actuū videndi verbū potest esse immediata successio et cū arguit ꝙ non qr tūc visio verbi esset corruptibilis et p cōsequēs ipsa non esset beatitudo qr ꝙ ips sit beatitudo requirit ipam esse perpetuā secūdum augustinū. 13 de tri. cap. 17. de paruis. ¶ Respondi ꝙ augu. loquitur ibi de beato ꝙ nullus esset beatus q vnꝙ desineret habere btitudinē in pposito autē ppter successione cōcessam nō oportet ꝙ btūs desineret esse beatus qr priori visioni succederet sine medio alia equalens sicut materia nunꝙ desinit esse informata licet multas formas sit pdituras ¶ Dixi tamen ꝙ forsan illa successio non est in principali visione q solū deū habet p obiecto. ¶ Et si dicas ꝙ tunc non semper esset equaliter beatus qr perfectior esset visio verbi et alterius ꝙ solius verbi Respondet ꝙ talis non esset perfectius beat9 per illud augustini non ppter illa beatior. ¶ Sed dicere secūdum aug. ibi de tri. cap. 14. nō erūt ibi volubiles cogitationes. Respondi pmo ꝙ loqtur Augu. ibi dubitatiue quia addit ibidē cuꝫ hoc fuit si tū hoc fuerit. ¶ Aliter Respondi dato ꝙ nō loqretur dubitatiue tunc intelligitur dictū suum de his respectu quorꝫ est ista visio beatifica. s. respectu essētie diuine et personarū quia ista semper videbit etiam dicit ꝙ augustinus dicit ibi ꝙ nostre cogitationes nō erunt ibi volubiles ab aliis in alia euntes atqꝫ redeuntes sed oēm scientiā nostram vno simul cōspectu videbimus quod intelligitur p oppositum ad id qd parum ante dixerat capl. 39. de ista iactabili volubiliqꝫ cogitatione inquisitia veritatis ante veritatis inuentionē quid est inquit hoc. formabile nō duꝫ formatū nisi quiddā nre mētis ꝙ hac atqꝫ hac volubili ꝙdā motione iactamus cuꝫ a nobis nūc hoc nūc istud siue inuentum fuerit vel occurrit cogitatur et tunc verū verbū nostrū qn illud quod nos diximus volubili motione iactare ad illud quod scimus prouenit atqꝫ inde formatur eius oīmodā similitudinē rapiēs vt quomodo res quecūqꝫ scitur sic etiā cogitetur i. sine voce. i. sine cogitatione vocis que pfecto lingue alicuius et si sic in corde dicat hec ille ¶ Beatus igitur august. negat nos in patria habituros tales volubiles cogitationes scdm discursus vie.

¶ Contra istis Arguit iste quia dixi ꝙ pōt esse ꝙ in beatitudine aliquis habeat vna vice tantū vnam visionem ⁊ alia vice aliam et ꝙ scdm tales esset successio prenotata. ¶ Alio modo ꝙ due simul essent in quolibet vna ppetua alia tēporalis qua cessante immediate succederet alia ⁊ ꝙ per primā solū deus et per secūdā deus et aliud in verbo o. lc sū. Contra tunc sequitur ꝙ beatus haberet visiones beatificā aliqñ magis perfectā aliqñ minus perfectā cōsequēs est falsuȝ qꝛ tūc aliqñ magis esset beatus aliqñ minus beatus qꝛ perfectiori cognitioni correspondet perfectior dilectio in pria cōsequentia patet qꝛ secunda visio est perfectior prima eo ꝙ per vtraqȝ eque clare videt solū verbum et vltra hoc plura videt per secūdam igitur consequētia pbatur quia per me si per cognitionē aliquam posset videri infinita ita ꝙ quodlibet distincte illa cognitio esset infinite perfectionis ¶ Sed talis infinitas in cognitione non argueretur nisi ceteris paribus multiplicatio rerū distincte visarum argueret maiorē perfectionē in visiōe p quā videretur verbū et c̄. ¶ Itē sequitur ꝙ aliquis sit btūs in aliquo actu beatitudinis essentialis quo non existente nō minus foret beatus. Istam deductionē solui primo dic dicendo siue ponatur vnus illorū nostrorū modorum siue alius contra quos nūc arguit qm̄ vterqȝ est possibilis ꝙ nunq̄ cesset prior actus qui est verbi visio siue solius siue verbi simul et alterius quin loco illius cessantis succedat sine medio alius equiualens et ideo non sequitur ꝙ qñqȝ clari⁹ qñqȝ minus clare videat verbum idē beatus et etiam concedo ꝙ illa visio qua equaliter videtur verbū ⁊ aliud a verbo est actus perfectior illo actu quo precise videtur solū verbum sed non sequitur actus scdꝰ est pfectior primo in entitate igitur est perfectius visio verbi et per cōsequēs non sequitur vltra ꝙ per secūdum q̄ est duorum obiectorū sit beatior ꝙ per primū qui ē respectu solius dei qui non est beatitudo nisi precise ex hoc ꝙ est respectu dei et ideo non sequitur secundus est perfectior igitur est magis beatificus

Augu. ¶ Juxta illud augu. beatus qui te⁊ alia videt sed propter te solum beatus non pter illa beatiora. Sed etiam ꝙ infert iste secūdum alterū illorum modorū essent simul due visiones beatifice. ¶ Hoc est prius concessū tanq̄ vna via possibilis qualiē aūt sit de facto deus nouit non nos. ¶ Ad vltimaȝ formā dico ꝙ non est inconueniens ꝙ aliqȝs sit beatus aliquo actu isto beatitudinis quo circūscripto nichilominus esset equaliter beatus Sed tū ad circūscriptionē vni⁹ sine medio ponatur alius beatifice equiualens. sed ꝙ actus aliquis beatificus tolleretur et loco illius non succederet alius equiualens tunc talis non remaneret equaliter beatus sicut primus ¶ Secundo principaliter arguit si essent due tales visiones aut igitur essēt eiusdē speciei aut nō. ¶ Nō primū qꝛ tales due visiones eque intense per me nō cōpatiūtur se in eodem si sint alterius speciei hoc nō erit nisi qꝛ res visa per vnā est alterius speciei a re visa per aliā sed hoc non arguit eā esse alterius spēi qꝛ nichil agit res visa per cognitionē talis visionis ymo et quo subiectū causans illam est precise idē ꝙ prius et eque intense agit sicut prius absqȝ alia sui mutatione igitur ista visio est eiusdē spēi cum priori Assumptum et consequētia patēt ex hoc ꝙ si per possibile vel impossibile ymago cesaris absqȝ sui mutatione posset esse ymago alterius regis specifice distincti a cesare et equaliter ageret a cognitione illius sicut ad cognitionē cesaris cognitio vna non esset specifice distincta ab alia nec valet dicere ꝙ est alterius speciei propter hoc ꝙ est visio rei alterius speciei q̄ alia visio qꝛ tunc deus scdm hoc ꝙ esset visio sui ipsius esset alterius speciei a seipso scdm ꝙ esset visio asini et etiā cōcept⁹ asialis esset alterius spēi a seipso prout est conceptus hois et asini cōsequens est falsū. ¶ Ad illud concedo ꝙ sunt alterius spēi q̄ alia siue illa res alia agat talem visionē siue aliud quodcūqȝ. cui⁹ ratio est qꝛ si habet obiectū alterius spēi tūc alia est similitudo illius rei secūdum spēm qꝛ similitudines specie distinctorū sunt specie distincte sine aliqua conceptione. actiuitas eni͂ est nō causa vel causa ad ppositum ¶ Ad probationem de ymagine dico ꝙ si vna cognitio haberet distincte p obiecto ymaginē cesaris vel cesarē et alia eandē ymaginem et aliam rē cuius esset equiuoca nō propria ymago ista cognitio esset alterius spēi a priori p pter causam ante dictā. ¶ Et cū infertur ꝙ tūc de⁹ et c̄. et similiter de conceptu asialis negatur consequētia eo ꝙ hic est vnus solus act⁹ numero ibi autē distincti. ¶ Nota etiam ꝙ dici posset ꝙ btūs precise vnica visione semp et eternaliter durante verbū et omnes creaturas quarū cōtēplatio seu cognitio ex dei ordinatione ad suā pertinet beatitudinē ⁊ ppter hoc posset hr̄e successiue plures cognitiones alias plurīū rerum vel veritatuȝ aliquas per diuinam reuelationem ita ꝙ plura alia posset cognoscere in verbo q̄ prius aliquas vero in pprio genere rerū et tam iste q̄ ille possunt in beatis qñqȝ de nouo fieri et qñqȝ desinere et scdm hoc beatus posset plus vel minus perfici i cognitione eo ꝙ dum plura cognoscit ceteris paribus efficitur sua cognitio perfectior ipse tamen non fit ppter hoc beatior. ¶ Tertio principaliter arguit cōtra dictū quod dixi ꝙ illa qualitas q̄ semel est per se loquendo et nō solū per accidēs cognitio alicuius obiecti semp dū ipsa informabit illō subiectū erit cognitio eiusdem. ¶ Cōtra tunc ego possem destruere visionē beatificā petri ipo iuito cōsequēs est falsum vt videtur cōsequētia pbatur qꝛ ponatur ꝙ petr⁹ in verbo videat hoiem ⁊ asinū et volitionē quā ego habeo q̄ posito sequitur cū libere possum dimittere volitioneȝ meā ꝙ libere possum facere ꝙ visio petri non erit Respondetur negando cōsequētiā qꝛ in verbo videri pōt ꝙ non est sicut illud quod ē si placuerit deo respectu nō entia creare visionē que etiā sit visio verbi. Sȝ cōtra arguit qꝛ tunc sequeretur ꝙ visio illa repñtaret petro volitionē meā esse cū nō esset et sic esset error in tali cognitiōe ꝙ est cōtra augu. 15. de tri. cap. 14 vbi dicit tūc verbum nostrū non erit falsū qꝛ neqȝ mentiemur neqȝ fallemur. ¶ Respōdeo negando cōsequentiā quia talis visio potest esse representatio icōpleta Secūdo etiā dico ꝙ idē act⁹ numero possit esse simplex verbi visio et simul cuȝ hoc compositū indiuiduū de esse vel non esse creature ꝯñs illatum non esset impossibile quatinus est iudiciū licet nō sit possibile talē actum esse erroneū quaruȝ est verbi visio sicut aial in materia. de cognitione respectu futurorū contingentium seriosius pertractabo Augustinum autē loquitur

de facto. ¶ Quarto principaliter arguit cōtra so
lutionem qua dixi ꝙ dictuȝ. b. augustini de ꝑpetui
tate in beatitudine intelligiť de beato nō de beati
tudine cōtra illud reducit auctoritatē augustini.
.13. de tri. cap. 8. de paruis vbi probat ꝙ visio bea:
ta nō posset esse absq̃ immortalitate et iste abbre
uiat argumentum suum et per eandem formam ꝓ
bat contra me ꝙ aggregatum ex his que sunt bea
titudo petri posset cessare seu deserere petrum.
¶ Sed ex illa non sequitur ꝙ petrus vnq̃ desinet
esse beatus ¶ Contra augustinus exprimit in toto
illo capitulo vitam beatam et vita beata est ipsa
beatitudo. Respondeo ꝙ vita beata est ista vita q̃
informatur beatitudine et non ipsa formalis bea
titudo quia illa est accidens anime et nullum ac-
cidens est vita beata concedo igitur ꝙ vita beata
non potest desinere esse vita beata. ¶ Licet possit
habere vicissitudines equiualentiū beatitudinū
formaliter inherentium sibi.

Quō vita be-
ata nō est
btītudo ſȝ
aīa beata.

2. pars scdi
articuli.

¶ Secundo principa
liter tractabo illud quod dixi ꝙ due cogitationes
intensiue receptibiles diuisim sine miraculo in
intellectu beato compatiuntur se satis in eodem
subiecto dum modo distinguantur specie nec sint
adinuicem contrarie. ¶ Contra arguit iste et tunc
talis intellectus qui non tot cogitationes finitas
quin plures posset sic recipere esset infinite virtu:
tis in agendo quia posset habere infinitas opera
tiones. si dicatur ꝙ non sequitur quia licet non in
tot effectus posset quin in plures tamen semper
effectus quos produxerit finiti erunt. ¶ Contra
tunc non posset probari deum esse virtutis infini-
te ex hoc ꝙ non tot effectus quin plures simul, pro
ducere potest. ¶ Item si per impossibile vel possi-
bile deus crearet infinita specie distincta aut non
repugnaret anime intelligere omnia ista simul vel
non: si non igitur anima est infinite capacitatis qđ
ego nego si sic igitur potest tantum intelligere fini
ta et per consequens tot ꝙ non plura. ¶ Item ar-
guit ꝙ exemplum meum de albedine et dulcedine
in lacte non est ad propositum quia lac non habet
actiuitatem respectu illorum accidentium et per
idem probatur ꝙ nec exemplum meum de habiti-
bus et speciebus facit ad propositum quia anima
non habet actiuitatem respectu habituum postq̃
ponuntur in anima. Item dixi ꝙ illud quod nos ex
perimur vt dicit augustin⁹ nos per vnum actū in-
tensum interim ab alio impediri siue eiusdem siue
alteri⁹ speciei hoc est ex pena peccati nobis infli-
cta pro statu presenti sicut et obliuio ignorantia i
potentiam et consimiles defectus que in futuro g
dei gratiam auferentur. ¶ Contra inquit si est. a.
pena peccati ꝙ nos possumus nos experiri habe-
re simul actus intelligendi multos intēsos igitur
si primum peccatum fuisset duplo grauius duplo
minus talia experirentur ⁊ sic per peccatum ali-
quod possibile primi hominis potuisset fieri ꝙ ni
hil oīno experiremur.

Ad pmum
dicitur.

¶ Ad primum negať ꝯn̄a ſȝ
bene sequitur ꝙ sit ꝟtutis infinite vel ꝟtua ifinita i
causa vel in causis secū possint concurrere ad infi-
nitas actiōes sicut cū intellectu. modo principali
ter cōcurrit deus et post hoc obiecta mouētia ⁊ cō
principientia noticias sui vel etiaȝ habitus cogni
tiui sufficientes nec illud est incōueniens ratione
actiuitatis intellectus quia ita ē in aliīs actiuis
verbi gr̄a. a. albedo. b. oculum in medio disposito
immutabit ad tantum gradū visionis sui sicut pos
set causare in illo: et si hoc facto deus simul pone-
ret in eodem situ cum priori oculo oculum alium
ita perfectū graduȝ visionis causaret albedo ista
in secundo oculo sicut in primo et eodem modo fo
ret si essent et sic sine fine et si quilibet talium ocu
lorum distinguerentur specie ab alio eorūdē intrī-
ꝙ cum eodē obiecto natus esset causare in seipso
visionem alterius speciei q̃ aliquis de aliīs consi
militer approximatis adhuc nō terminaretur acti
uitas dicte albedinis ad numerum aliquem fini-
tum visionum quin vltra posset illum et tamen nō
sequitur infinita actiuitas i eadē albedine igitur
nec in proposito. vnde penes multitudinem effe-
ctuum simul causabilium ab actiuo naturali cum
principiīs aliīs actiuis et passiuis sufficientib⁹ re
quisitis nō mensuratur quantitas sue virtutis qꝛ
vniuersaliter omne illud quod posset isto mō vnū
effectum efficere non tot quin plura aliis potest si
mul efficere habitis aliīs requisitis sed potius se
cundum pōm ⁊ veritatē mensuratur virtus ex ma
gnitudine effectus in quem potest. Dices tanta ē
virtus agentis anteq̃ agat sicut dum agit eo ꝙ ꝓ
ductioni effectus ꝓsupponitur virtus igitur intel
lectus si non tot quin plures cognitiōes specifice
distinctas possit simul. i. simul sit potens causare
ita argueretur infinite virtutis sicut si simul cau-
set īfinitas nulla eīn virtus substātialis sibi accre
scit ex hoc ꝙ exit in effectum. Sed nunc est ita ꝙ
intellectus beatus non tot quin plures specifice
distinctas cognitiones equales perfectionis cum
p̄ma dāda vel perfectiores simul habet virtutē et
potentiam causandi quia quilibet talis intellect⁹
simul habet potentiā causandi i se visionem crea-
ture dande. s. a. ⁊ duplo nobilior scd̄m spēm si ap-
proximareť ⁊ quadruplo ⁊ sic sine fine igiť talis i
tellectus ē potētie ifinite. ꝯn̄a ꝓbať qꝛ si esset ali-
quis intellectus q̄ precise haberet naturalē potē
tiam efficiendi partialiť potētiā respectu. a. obie
cti ille esset alicui⁹ determiāte ꝑfectiōis i agēdo
⁊ si esset ali⁹ q̄ ꝓcise posset i se habere ⁊ creare vi-
sionē. a. ⁊ etiā visionē obiecti duplo nobilioris spe
ciei ad. a. ille i duplo vel i aliqua alia certa ꝓpor
tiōe excederet p̄mo datū itellectū ⁊ sic nō tantum
quin vltra posset deus procedere ascēdendo ad in
tellectus hmōi nobiliores et omēs tales itellect⁹
improportionaliter excedit quilibet iā beat⁹ qui
ad nullū finitum nūeruȝ limitatur respectu huius
modi obiectorum igitur quilibet intellect⁹ beat⁹
est ꝟtutis seu potētie ifinite. Respōdetur negādo
primaȝ ꝯn̄am qꝛ non tot quin plura posse efficere
aliīs cōcurrētibus ⁊ dei īfluētia gn̄ali non arguit
potētiā ifinitam vt iā dictū est. ¶ Ad ꝓbationē dr
ꝙ an̄s illi⁹ cōditionalis. s. si esset aliqs intellect⁹
qui precise haberet ⁊c. implicat repugnantia eni
includit ꝙ aliqs intellectus sit potens intelligere
a. obiectum quin possit secundo nobilius secūdū
speciem et deinceps sine statu supposita dei influ-
entia generali ⁊ huius oppositum supponit argu
mentum. Et cū infertur ꝙ tunc non possit probari
deum esse virtutis infinite negať ꝯn̄a qꝛ de⁹ sine
concursu alterius cause infinitos effectus potest
producere sec⁹ autem est de creatura vt patet ex
dictis ¶ Ad scd̄m argumentū dicēdū ē ꝙ nō ē dif-
ficile ex impossibilibus sequi impossibile sed ꝙ de
us creat infinita entia secundum species suas ab-
solutas de predicato substantie vel qualitatis

distincta, includit repugnantiam igitur ⁊c. et etiā
dato q infinita essent facta et anime debite appro
ximata. Dico q non esset maius inconueniens tūc
q anima intelligeret simul omnia illa per infini-
tas visiones specifice distinctas quodlibet eorum
distincte vel saltem illa intelligere posset et nō se-
quitur q igitur esset capacitatis infinite quia ca-
pacitas non mensuratur penes multitudinem re-
ceptibilium sed penes magnitudinem illius quo
repleri potest sicut dictuz est de actiuitate suo mo
do ⁊c. ¶ Ad tertium et ad quartum satis patet q
licet non sit omnino similitudo sufficit tamē q nō
sit repugnantia recipi in eodem non tot quin plu-
res tales intensiones nec etiam ratione actiuita
tis repugnantia est vt prius declaraui igitur.
¶ Ad vltimum negatur consequentia quia pena
imposita pro grauiori peccato fuisset in volunta-
te diuina sicut nunc pena inflicta pro peccato pri-
mi parentis iam commisso ⁊c.

Ono quero vtrū
charitas propter demeri-
ta minuatur. Uidetur q sic
quia sit .a. vnus actus meri
torius per quem i petro au
geatur gratia baptismalis
in vno gradu et reiteretur
decies tunc erit augmentuz
gratie decem graduuz quo
stante arguitur possibile est q aliquis act⁹ sit ita
demeritorius sicut .a. est meritorius vocetur igi-
tur talis .b. culpa mortalis tunc sic petrus nō gra
uius punietur pro .b. q premiaretur pro .a. semel
facto igitur propter .b. non substrahitur eius ma
ius bonum q sibi daretur pro .a. igitur sequitur q
solum pro .b. substraheretur sibi vn⁹ gradus cha-
ritatis igitur adhuc in eo scilicet in petrō post cul
pam .b. perpetratam remanebit gratia baptisma
lis cum nouem gradibus gratie superaddite. Cō-
firmatur quia deus remunerat vltra condignum
et punit citra condignum igitur cum tam mala sit
priuatio q bonus est habitus secundum regulam
anselmi prius allegatam deduci potest clare pro-
positum. Probatur peccatum vnum mortale suf-
ficienter puniretur per penam sensus in inferno si
hoc non est peius q perdere gloriam debitam vni
actui tam meritorio sicut istud peccatum erat de-
meritorium igitur cui decies maior gloria debe-
batur nec pena sensus gehennalis dabitur nec to-
ta gloria debita nec proportionalis charitas au-
ferretur quot et quantum offerri esset sibi ita ma
lum sicut illam penam gehennalem sibi infligi si
nulla gloria sibi deberetur et antecedens primuz
patet satis si capiatur vnus extra gratiaz cui nul
lus gradus beatitudinis eterne debeatur ille suf
ficienter puniri poterit certa pena alia sensus.
¶ Ad oppositum si sic vel propter demeritum mor
tale vel veniale minuetur charitas non primum
quia hoc tollit charitatem. Non secundum quia
tunc multiplicatio venialiuz posset totaliter auf-
ferre eam et ita aliquis posset esse damnatus
eternaliter pro solis venialibus quod est inconue
1. articul⁹. niens. Conclusio prima charitas habitualis acq-
1. cōclusio. sita potest minui. Probatur quia quilibet grad⁹
genitus ex actibus habentibus actus contrarios
potest minui per actus contrarios sicut generari
per actus debitos. Sed charitas acquisita est hu-
iusmodi igitur ⁊c. maior est nota secundo ethico-
rum minor probatur quia licet deus nō possit odi
ri propter se ⁊ per cōsequens habitus charitatis
genitus ex actibus diligendi deum propter seip-
sum nec possit minui nec corrumpi per actus debi
te contrarios suis actibus infiniti tamen sunt ha-
bitus charitatum acquisitarum generabiles ex
actibus habentibus actus contrarios q non pos
sunt totaliter corrumpi sine multis actibus con-
trariis igitur per vnum actum contrarium vel p
paucos possunt minui prius q plene corrumpi q
autem aliqui habitus charitatis acquisite gene-
rantur ex actibus habentibus actus contrarios
patet ex hoc quia habitus quo aliquis multū pro
nus est ad diligendum deum super omnia genera-
tur ex actibus quibus contrariantur actus dili-
gendi alia vltra deum similiter alia charitas ha-
bitualis secūdum speciem esset a priori qua quis
vellet diligere deum super omnia. Item frequen
tia actuum volendi dare elemosinam vel subueni
re proximo propter deum generaret habituz quē
dam charitatis acquisite et ille natus esset minui
ex actibus hoc nolendi. ¶ Quod autem omnes ta
les habitus de quibus exemplificaui sint charita
tes acquisite ex hoc patet q immediate per mo
dum habituum inclinant in quosdā actus in quos
secundum speciem inclinant pro tempore oportu-
no charitates infuse et precise in tales in quales
nata est charitas infusa īclinare igitur sunt tales
charitates a. ¶ Secunda conclusio actus in quem 2. cōclusio.
vel in qualē nata est immediate inclinare per mo
dum habitus charitas acquisita vel talis infusa
potest minui. Probatur quia non oportet quem-
libet talem subito corrumpi vt experientia docet
igitur ⁊c. Probatur aliqua causa efficiens proxi
ma talis actus puta cognitio vel cōditio obiecti-
ua eliciens per modum finis ad actū amoris gra-
tuiti poterit remitti igitur etiam et talis actus.
¶ Tertia conclusio q habitus charitatis infuse 3. cōclusio.
secundum essentiam suam siue naturam potest mi
nui vel remitti absolute loquendo quia omne suc
cessiue producibile vel per partes est absolute lo
quēdo successiue destructibile vt per partes quia
solus deus est qui actiue augmentat charitatem
et constat q ipse ita posset eam per partes non si-
mul destruere sicut partialiter posset ipsā augmē
tare. ¶ Quarta conclusio q secundum legem dei 4. cōclusio
ordinatam habitus charitatis infuse minui non
posset quia non posset minui nisi propter demeri-
tum nostrum. Sed hoc non quia nō propter deme
ritum mortale quia illud ipsam totaliter infusā
charitatem auffert per viā demeriti qui non stant
simul secundum legem dei ordinatam charitas in
fusa iustificans et peccatum mortale nec propter
solum veniale tum quia tunc per multa venialia
videntur totaliter posse corrumpi demeritorie tū
quia veniale est minus malum q charitas sit bo-
nū quia omnis gradus charitatis habet correspō
denter debitum premii eterni proportionalis. Sz
q debitum boni eterni tolleretur esset quedam
pena grauis damnationis eterne peccatum au-
tem veniale non meretur nisi penam temporalem
igit nō abstrahit pro solo veniali aliqs grad⁹ cha
ritatis īfuse. ¶ Quinta cōclusio quā dico cū doctore 5. cōclusio

subtili di.17.pmi i lectura parisiēsi. q charitatis
feruor potest p venialia minui positiue ⁊ hēricus
gandauēsis et alij idem tenent q charitas inclinat
quantum est ex parte sui non solum ad opera ne-
cessitatis sed etiam supererogationis et ad vitan
dum multa venialia et quamuis vt accipit idem
doctor subtilis charitas sit pondus voluntatis ip
sam ad bonum omne inclinans tam necessarium
omnino q expediens voluntas tamen cum hoc q
ipsa nullo modo velit deum mortaliter offendere
potest ex libertate sua multa velle non solum lici
ta sed etiam venialiter illicita ad que non volen
da sed nolenda inclinaret charitas sicut ⁊ non ob
stante charitate habita ipsa posset velle diligere
aliud q̄ deum veruntamen si hoc faceret et per-
deret prehabitam charitatem frequentando au-
tem actus veniales contra inclinationem chari-
tatis infuse dicto modo generaliter habitus ac-
quisitus inclinans ad consimiles et per cōsequēs
per habitum talem generatum ex illis redditur
voluntas minus habilis ad feruidos et intensos
ad quales est charitas inclinatiua per actus hu-
iusmodi q̄ ante et per consequens feruor diminui
6.cōclusio tur charitatis. ¶ Sexto dico cum eodem sco. q po
sitio etiam feruor charitatis per venialia minui
priuatiue et ad vnum intellectum probat idem do
ctor sco. hanc conclusionem sic q homo potest ces-
sare ab actibus charitatis extra tempus necessita
tis qui actus si ponerentur augerent habitū cha-
ritatis acquirende quo posito inferuidiores act⁹
posset voluntas habēs charitatem infusam q̄ pos
set ceteris parib⁹ circūscripto habitu acq̄sito vel
q̄ posset acq̄rere si actus hm̄ōi frequentaret. Ad
alium etiā intellectū ꝓbari pōt cōclusio q₃ qui ex
frequentia actuū nō necessariorū ad salutem nec
quorū contrariū tollerent salutem generasset i se
charitates acquisitas vel aliā talem posset post-
ea per actus illis contrarios illos habitus dimi-
nuere qui ii diminuentur ceteris paribus reddet
ad actus impotentior ad actus intensos seu feruī
dos licet sibi remaneat tota sua charitas a deo in
fusa q̄ prius erat talibus habitibus vigoratus.
7.cōclusio ¶ Septimo dico cum quibusdam alijs doctorib⁹
q ad bonum intellectum loquendo charitas pōt
per venialia minui quo ad eius firmitatē seu sta-
bilitatem quia scilicet quedam venialia multum
habilitant et disponunt ad ruinā ⁊ lapsū imorta-
2.articul⁹. le maxime illa grauiora venialia. ¶ Primum du-
1.dubium. bium posset esse illud quod tangitur in argumen-
to principali an. s. charitas secundum essentiā suā
minui possit per peccatum mortale. Et est dicēdū
q non secundum legem dei ordinatam nec esset ra
tionabile aliud statui pro eo q nullus peccat mor
taliter nisi dei contemptor vere vel interpretati-
ue preponens aliud a deo. Sed non est ratio;;abi-
le q talis licite fruatur deo: igitur non est ratio-
nabile q illi sic peccanti remaneat aliquis grad⁹
charitatis quia semper ꝓportionaliter tanta cui
libet debetur finalis beatitudo quantam pro pre
senti habet charitatem. ¶ Ad argumentum igitur
illud principale dico q a. et b. vno modo compa-
rantur in diuersis sic q. b. actus in sorte est ita di-
splicibilis deo et vituperabilis ex natura sui et
sue libere productionis sicut. a. in platone est deo
placibilis et in se laudabilis et hoc est satis pos-
sibile quia sicut sortes et plato in naturalibus pa

res et in alijs conditionibus et sit. b. primus act⁹
demeritorius sortis quam nullus in eo possit act⁹
meritorius nec gratia et sit. a primus actus meri
torius in platone tunc est possibile q. b. sit preci-
se ita vituperabilis sicut. a. laudabilis et possibi-
le est q magis et possibile est q minus. Secundo
possunt comparari sic q tam grauis pena quo ad
intensionem infligitur pro pena q̄ bonum delecta
bile premium quo ad intensionem actus premia-
torij datur pro a. et hoc iterum est possibile secun
do modo q premium et pena comparentur penes
bonitatem et malitiam intrinsecam et etiā extri
secam obiectorum suorum et sic non possunt equa
ri quia sor. non potest puniri actu grauitatis infi-
nite obiectiue sicut plato est dignus actu premia
tiuo bonitatis infinite obiectiue. Unde premium
impendendum platoni erit valoris infiniti extrin
sece quia non posset haberi nisi simul ipso dato
detur per ipsum deus. Dices ita graue est priua-
ri bono infinito sicut commodum est habere bonū
infinitum igitur dicendum est q in dicto casu sor.
non priuatur deo quia nunq̄ habuit deum nec vn
q̄ fuit dignus deo sec⁹ autem foret si fuisset i gra-
tia igitur ⁊c. Aliter igitur possunt comparari. a.
et. b. respectu eiusdem et quia non cōparantur se in
eodem igitur vel tunc. a. precederet. b. vel econ-
uerso Si primo modo tunc. b. non posset esse cul-
pa mortalis prima post. a. quin plus noceret per
penam q̄. a. prodesset quo ad premium quia. b. tol
leret totum premium debitum pro. a. et superad-
deret penam sensus eternam. Si vero. b. mediate
sequeretur. a. tunc posset contingere q minor pe-
na daretur intensiue secundum intrinsecam graui
tatem doloris penalis pro. b. q̄ premiū pro. a. nā
obiectum beatificum iam prius amissum est ⁊ po-
test esse q pena intensiue grauior debeatur et po-
test esse q̄ eque grauis. Si vero. b. ꝓcessisset. a.
in eodem supposito immediate tunc. a. esset meli-
or q̄. b. malus quia ad positionem. a. remittere-
tur pena eterna debita pro. b. ⁊ adderetur indebi
te proportio beatitudinis eterne. ¶ Ad formam
igitur argumenti patet q in isto casu primus act⁹
eius demeritorius mortaliter sequens immedia-
te ista merita non potest precise esse ita demerito
rius sicut aliquis actus precedens fuerat merito
rius ymo nec sicut omnes: et in tali casu negatur
copulatiua que posset assumi sic arguitur. b. po-
test esse magis demeritorius q̄. a. est meritorius
et aliquis actus etiam potest esse meritorius ⁊c.
vel sic arguitur q iuxta dictū casum aliquis act⁹
potest esse magis demeritorius q̄. a. est meritori-
us et aliquis minus igitur aliquis equaliter ne
gatur copulatiua que assumitur propter falsita-
tem secunde partis. ¶ Ad primam confirmationē
dicendum q pena primarie et per se ordinata pro
culpa mortali voluntaria et indignitas visionis
et fruitionis beatifice et consequenter ad hanc ē
pena sensus qua deus quemlibet mortaliter pec-
cantem punit citra condignum et hoc grauius vl
minus grauiter secundum exigentiam sue culpe
accidit autem pluries q concomitatur alia pena
scilicet spoliatio gratuitorum et dignitatis qua
prius fuit dignus deo et hoc si prius fuit in gra-
tia et talis pena non per se et primarie taxata est
pro pctō mortali inq̄tū tale. Sed alicui corrñdet
per accidēs ⁊ p cōcomitationē pmiū aūt p se act⁹

meritoriū est visio diuina ⁊ eius fruitio beata ⁊ de talis deus remunerat vltra cōdignum plus tamē et minus secundum merita per accidens tamen per concomitationem actui meritorio correspondet remissio peccatorum et ablatio indignitatis diuine visionis sic autem iste mercedes iustissime taxate sunt secūdum regulas diuine liberalitatis et etiam iusticie ꝙ si quis meruisset cum omnibus diebus vite sue et tunc peccaret mortaliter semel et sic impenitēs moreretur talis beatitudinem sibi preparatā amitteret et nihil minꝰ haberet de pena eterna illi malo actui debita licet forte temporaliter remuneraretur eius bona opera in hac vita vel in futuro sicut et econuerso de illa q̄ peccasset mortaliter quasi toto tempore vite ⁊ finaliter vnicum actū penitētie vere obtineret nihil minus p̄miaretur in celo pro illo actu bono ꝙ̄ si non deliquisset. Sed tota pena eterna sibi data in temporalem presentis temporis vel futuri misericorditer verteret. Iste sunt leges dei iustissime quas descripsit ezech. capi. 33. vide ibi qui; iudeis intulit et dixistis non est equa via deum ⁊c. ⁊ secunduz intensionem actuum in quibus stat premium essētiale et grauitas pene per se ordinata pro talibꝰ meritis vel demeritis possunt equiparari. a. ⁊. b. vt ymaginatur argumentū. Sed loquendo de premio vel pena ordinata per viam concomitantie non pn̄t tales actꝰ succedētes sibi inuicem sine medio in eodem equiparari ymo multo grauius puniretur. b. succedens. a. centesimo actui meritorio ꝙ̄ puniretur. a. si non caderet homo iste et tamen mitius punitur ꝙ̄ demereat. Et ita dico ex parte alia ꝙ actus penitentie ibi. b. succedens melior esset ꝙ̄. b. fuisset malus quia licet quo ad valorem suum intrinsecum vel secundum se non sit dignus nisi certo gradu premiū tamen per concomitantiaz deus restituit omnia tali que habebat nam ista reuiuiscunt que quondam viua fuerunt et ita per accidens longe plus premiabitur iste actus penitētie ꝙ̄ alius sequens omnino similis sine culpe mortalis interueniēte ⁊ suo modo est de. b. actu malo. Dices tunc deus grauius puniret delictum minꝰ ꝙ̄ maius. Item tunc plus remuneraret actum minꝰ bonum intrinsece ꝙ̄ maius bonum. Respondetur negando consequentiam de premio et pena per se ordinatis iuxta modum predictum in aliquo tamen casu posset concedi loquendo de premio ⁊ pena per concomitantiam veruntamen hic posset distingui de grauitate peccati quoddam enim dicitur alio grauius vno modo quia est intensior contemptus dei vere vel interpretatiue et hoc modo non oportet ꝙ prima culpa mortalis post bonam vitam sit grauior ꝙ̄ sequentes. Alio modo dicitur grauior quia est lapsus ab altiori ⁊ nobiliori et sic prima culpa mortalis post vitam gratie grauior est ꝙ̄ aliqua sequens et ideo tanꝙ̄ sit grauior grauius punitur. ¶ Ad secundam confirmationem negatur antecedens quo ad primam partem quia vt patet ex dictis quodlibet peccatum mortale primo et principaliter reddit hominem indignum visione diuina et consequēter obligat ad certam penam inferni per se ordinatam pro talibus accidit autem tali prius fuisse dignum visione diuina vel non et si sic vel multum et nobili visione vel paruz et minus nobili et totum per concomitantiā spoliabitur si peccet mortaliter et nihil minꝰ sed forte eo amplius propter ingratitudinem torquebitur in inferno minus tamen ꝙ̄ meruit pena sensus sed quo ad spoliationem gratuitorum et boni debiti in celo ad summum punitur prima mortalis culpa sequens bonam vitam et hoc per concomitantiam eo ꝙ sit deo indignus sic peccans et non stant simul ꝙ fiat deo indignus ⁊ ꝙ tamen sibi remaneat donum dei gratuitum vel debitum gratitudinis quem meruerat bene agens. ¶ Secundū dubium principale potest esse contra dictas conclusiones quia videtur ꝙ venialia minuant gratiam secundum essentiam demeritorie quia omne peccatum adimit aliquid de bono sicut probat augustinus encħ. capitulo septimo et tertio de libero arbitrio capitulis multis et duodecimo de ciuitate capitulo septimo sed non omne peccatuz veniale adimit bonum naturale igitur bonū gr̄e igitur. probatur iusticia posset minui per venialia igitur ⁊ charitas ↄn̄a patet qꝛ voluntas nec ē iusta nec recta nisi per charitatem et ecōtra etiaz qꝛ est eque charꝰ ⁊ eque iustꝰ. an̄s probatur qꝛ iste q̄ frequenter venialiter excedit in cibo et potu acquirit sibi habitum intemperantie vel magnam dispositionem ad intemperantiaz vel remittat habitum temperantie precedentē igitur deuenit minus iustus ꝙ̄ prius minus enim temperatus minꝰ iustus est ex regula augustini et aliorum de connexione virtutum. Probatur si nullum veniale minueret tunc et si quis committeret infinita venialia non minueretur eius charitas nec corrumperetur consequens est falsum quia qui commissis infinitis venialibus decederet nunꝙ̄ haberet premium in celo igitur quando moreretur non haberet charitatem. Antecedens probatur quia talis haberet penam eternam secundum iusticiaz quia pro vnoquoqꝫ illorum deberet penam aliquā habere per aliquod tempus igitur pro infinitis infinitam et non intensiue igitur extensiue vel per tēpus infinitum. Sed respondet forte ꝙ impossibile est aliquem committere infinita peccata venialia actu distincta. ¶ Contra possibile est ꝙ vnus angelus immediate alicuius hore haberet aliquaz volitionem malam venialem et in qualibet parte ꝓportionali posteriori consimilem quia iste angelꝰ nullam difficultatem pateretur in volēdo. Sz posset in quolibet tempore quātūcūqꝫ paruo ymo in instanti habere nouum velle et illud non habere nisi per instans igitur in temporibus infinitis totaliter diuersis poterit habere volitiones diuersas infinitas ⁊ per ꝯn̄s in omnibus partibꝰ ꝓportionalibus vniꝰ hore posset habere volitiones infinitas quarū q̄libet esset peccatū veniale. Probatur nisi peccās venialit̄ remitteret suā charitatē esset eque dilectꝰ a deo sicut aliꝰ similis in charitate sic nō peccās ⁊ ita deꝰ equalit̄ diligeret peccantem ⁊ nō peccantē ↄn̄a ptꝫ qꝛ habentes equalem charitatē sunt equaliter boni scd̄ꝫ aug. encħ. cap. 88. ⁊ per ↄn̄s equalit̄ dilecti a deo ↄn̄s videt̄ incōueniens. Itē sup illud ter͂. vltimo deꝰ pacis sanctificet vos dicit glosa sic gratia s͂. que data ē vobis in baptismo seruetur integra ⁊ incorrupta ne vicio nostro et immundicia corrumpatur vel minuatur aut fugatur nam dum agit homo qui odit. s͂. recedit ab eo gratia eius penitus vel minuitur hec gratia est charitas. Probatur decimo confes. capitulo. 30. dicit aug. minus te amat

2. dubium.

qui tecum aliquid adamat igitur amor dei minuitur crescente amore alicuius alterius sed amor dei est charitas igr̄. probaᵗ vt p̄tactū est virtutes morales possunt minui igitur et charitas ꝯn̄a probatur quia aliter forte et platone habentibꝰ equales charitates et demerita prudentia vel iusticia in forte et non in platone adhuc essent equaliter chari. Falsitas probatur quia si prudentia vel iusticia fortis est minor q̄ pri⁹ sequitur q charitas fortis est minor q̄ prius quia est minus iusta et minus prudens. Sic enim arguit augu. 6. de tri. capi. 13. probando equalitatem triū psonarum et necessaria equalitate virtutum moralium in anima et hoc sic sicut virtutes que sunt in animo humano nullo modo separantur abinuicē vt quecunq̄ fuerint equales in fortitudine equales sunt in prudentia et temperantia Si enim dixeris eos equales fortitudine sed illum prestare prudētia sequitur vt huius fortitudo minus prudēs sit et per hoc q nec fortitudine equales quando est illi⁹ fortitudo prudentior atq̄ ita de ceteris virtutibus inuenies hec ibi. Probatur per peccatū veniale feruor charitatis potest minui vt supra ē dictum. si igitur charitas per venialia non potest minui tot possent venialia multiplicari q remanente toto habitu charitatis feruor eius tolleretur totaliter quod est inconueniens. Ad primum istorum dicendum q quilibet actus peccati venialis adimit de bono aliquid quod infuit vel q natum esset inesse vel inesset si talis difformitas nō impediret vnde si sit omissio venialis alicuius actus habendi vel debiti tunc adimit illud bonum scilicet actum debitum et cum hoc bonum quod ex tali actu consequeretur si haberetur tam quo ad habitum generandum q̄ quo ad portionem debiti eterni i beatitudine si sit venialis omissio tūc vel adimit de habitu aliquo bono acquisito et ita adimit bonum et adiutorium ad meritum vel generat habitum vel dispositionem contrariam habitui bono impeditiuam inclinationis charitatis vel ne potentia cum habitu charitatis infuse possit in omnem actum vel in ita intē sum sicut prius et ita satis adimit de bono. Iterum etiam aliter adimit ne male bonum quia peccata venialia obligant ad penam et per consequens ad dilationem glorie vsq̄ solutionem illius pene obnoxium aut esse pene et condignum temporali preclusione a regno est bonam conditionem nature peiorare et per consequens est bonum sic adimi prior autem via magis saluat debilitationem anime per malam dispositionem quam in anima causant venialia et ratione dispositionis bone quam tollunt vel minuunt si prefuerit. ¶ Ad secundum conceditur antecedens de iusticia morali seu acquisita et per consequens similiter de tali charitate negatur autem de iusticia theologica seu infusa et de charitate conformiter. ¶ Ad tertium dicit syrans. q angelus posset habere vnam volitionem malam in tempore q̄tumcūq̄ paruo et istam dimittere sꝫ non sequitur q possibile sit in omnibus partibus proportionalibus vnius hore ipsum habere tales volitiones diuersas sicut non sequitur in simili de diuisione partium cōtinui. Sed ista via satis ē improbata superius in diuersis questionibus. ¶ Ad presens sufficit tangere illud medium si daretur sibi in mandatis sub pena distincta diurna purgatorū q in nulla parte proportionali vsq̄ ad finem retineret actum venialem a quo cessare posset infra cuiuslibet partis proportionalis limites secūdum istam responsionem tūc enim si perseueraret vsq̄ post obligarentur ad penam infinitam secundum durationem. Item nulla virtus finita sufficit ex natura sua cognoscere distincte omni minore minus igitur in nulli⁹ virtutis date libera potestate est in omni parte proportionali temporis dandi ab actu veniali in parte aduertentia cessare. ¶ Aliter igitur respōdeo iuxta sepe dicta q nō potest aliquis īfinities peccare venialiter successiue nec simul quia est dare minimum tempus sibi certas cōditiones presentes perceptibile vel maximum non perceptibile secundum easdem conditiones et illud tempus continebit infinitas partes proportionales i quarū nulla per consequēs poterit nouiter venialiter peccare actu tali. Contra ponatur q aliquis velit totiēs venialiter peccare quot sunt partes proportionales in cōtinuo talis enim tantū peccat vel fere tantum si exequeretur in facto velle suum quia dicit glosa mathei 12. quantum male intendis tantum male facis velit igitur aliquis peccare infinitis venialibꝰ quorum quodlibet sciēter vel firmiter crederet retardare a gloria per vnam diem naturalem igiᵗ ista volitio mereretur perpetuam exclusionem a gloria et per ꝯn̄s non esset ita char⁹ sicut ante igitur veniale tolleret vel minueret charitatem sed non tolleret ex quarta cōclusione p̄mi igitur minueret. Probatur contra illud de paruo tempore arguitur potest sic in aliquo instāti ante. a. in quo pōt alius mouere se subrepticie potest angel⁹ incipere mouere se deliberate et non est maior ratio de vno q̄ de alio igiᵗ si quandoq̄ alius potest incipere mouere se subrepticie tunc potest angelus incipere mouere se deliberate. Sed in omni instanti ante. a. potest incipere alius mouere se subrepticie igitur probatur si nunq̄ post instans datum scilicet. b. possit angelus ante. a. deliberate se mouere ꝓpter paruitatem tēporis inter. a. et. b. nisi tunc vel prius inciperet deliberare et nō habeat velle differre nec aliquem actum equiualentem deliberate igitur pari ratiōe in vno ita paruo tempore ante. a. poterit incipere deliberare se mouere et cū totum tempus diei componatur ex tam paruis tēporibus vel minoribus sequitur q per totum diē ante. a. non poterit incipere deliberate se mouere quia qua ratione non posset hoc in aliquo instanti inter. b. et. a. pari ratione nec in aliquo instanti temporis terminati ad. b. et inchoati. a. c. distet. c tantum ab ipso. b. prius eo sicut. b. ab. a. et sic de similibus. probatur possibile est q iste angelus cui preceptum datum est sit tante perfectiōis q i quolibet instanti ante meridiem possit perpendere solem esse citra libram meridionalem et per ꝯn̄s in quolibet instanti ante. a. poterit iudicare q post illud et tamen ante. a. poterit implere preceptum Probatur ponatur q deus reuelet sibi de quolibet instanti q̄tum tempus intercipiatur inter ipsum et. a. et fiat argumentum. probatur non est dare aliquod tempus ita paruum post. a. quin ante finem illius possit incipere postea. igitur pari ratione non est dare tempus ita paruum ante. a. qui post principium illius poterit deliberate incipere an̄. a. ꝓbaᵗ in ol instāti i q̄ vult plene et efficacit

Ad. 1. quō intelligiᵗ illud augustini q peccatū semp̄ adimit aliq̄d bonum

mouere se si ante nō mouet se et potest mouere se
statim incipit se mouere secundum artem philo-
sophi.9.methaphi. Sed in omni instanti inter.b.z
a.potest sic velle se mouere probo qz in ol instāti
in quo pōt primo plene deliberasse statim eē inci-
piendū mouere se pōt velle incipere mouere se qz
alias voluntas nō posset se in volendo cōformare
statim dictamini rationis plene deliberate sed in
omni instanti inter.b.z.a. posset primo plene deli
berasse q sit statim incipiendum moueri quis i oī
tali posset terminari deliberatio z haberi iudici
um q sit statim incipienduz igit̄ pbat̄ sit ita q de⁹
precipiat angelo īcipere mouere vel velle moue-
re ante.a.z concedat sibi q quiritetur incipiendo
mouere se velle mouere se ante.a. siue hoc faciat
deliberate siue indeliberate. Sed constat q in om
ni instanti post.b.vsq ad.a. potest casualiter et in
deliberate mouere se incipere vel velle mouere
Ad.1. se nam ita possum ego igitur. ¶ Ad primum isto-
rum credo q talis peccaret mortaliter nec posset
tale velle procedere nisi ex peruersitate nimia vo
luntatis tamen hoc dicere non cogit argumentuz
quis talis non tantum nec fere tantum peccaret
sicut si exequeretur in facto sicut longe min⁹ pec-
caret mortaliter volens vno actu occidere infini
tos q̄ infinitis actibus exequendo. z cum probat̄
q q̄tum malum intendens tantum malum facia
dicitur q si ly tantum vel q̄tum connotant ibi eq̄
litatem negandum est. Sed si notant proportionē
ad hunc sensum q ceteris paribus vel proportio-
naliter se habentibus ille proportionaliter gra-
uius peccat qui scienter eligit agere peius vel
magis malum. Aliter etiam dicitur iuxta prius
dicta q quis in electionibus et intensionibus hu
iusmodi stat quasi totaliter pondus meriti vel de
meriti ideo si simul obligantur electiones et intē
siones prime et coniuncte cum executione vel exe
cutionibus tunc aggregatum ex omnib⁹ illis ele-
ctionibus et intentionibus et priuationibus ha-
b endorum tantum est demeritum id est tanta pe-
na dignum vel fere sicut aggregatum cuz eisdem
et executionibus exterioribus et ideo tam male
agit q̄ male agere intendit in principio et in om-
nibus executionibus simul non est autem hoc
verum de prima vniuersali et confusa intentione
cui in futuruz multe sunt addende si fiet executio
Ad.2. intentorum. ¶ Ad secundum conceditur absolute
loquendo q quandocunq aliquis alius pōt inci
pere mouere se zc. secus ē si volēs differat adhuc
in principio illi⁹ parui temporis incipere sed sci-
enter volens differre quia tunc elabetur illud
paruum tempus anteq̄ illi deliberate nolitioni
tunc habite succedat velle incipere et tali condi-
tionali casu posito non stat ceteris paribus q in
aliquo instanti post.b.ante.a.deliberate velit vl̄
incipiat se mouere secus esset si vellet in.b.vel in
ciperet deliberate tunc vel prius et non haberet
aduertenter pro tunc nolle adhuc incipere. ¶ Ad
Ad.3. tertium concedo q si in principio illius parui tem
poris vel cuiuscunq sibi equalis nolit incipere
scienter et deliberate non est in potestate sua si
alia sint paria quin labetur illud tempus ante-
q̄ volet incipere. Sed vlterior consequentia non
valet quia cum isto stat q in tempore composito
ex duobus talibus vel ex vno cum dimidio sine
quauis alterius parte poterit incipere vel velle
incipere. ¶ Ad quartum negandum est assum- Ad.4.
ptum ¶ Ad quintum dicendum q nullus ange- ad.5.
lus est capax q sic sibi reueletur distincte de quo-
libet infinitorum simul nec etiaz successiue. ¶ Ad ad.6.
sextum dicendum est sicut ad tertium. ¶ Ad septi- Ad.7.
mum conceditur maior si nihil aliud obstet sed ne
gatur minor si adhuc in.b. nolit deliberate inci-
pere. ¶ Ad probationem dicitur q nisi in.b. vel
ante.b.incepit deliberare non poterit naturali-
ter stantibus conditionibus omnibus cum qui-
bus tempus datum poneretur minimum. zc. in
aliquo instanti ante.a.plene deliberasse si autem
ante.b.inceperit concedo totam conclusionem in
tentam sed tunc receditur a conditione responsio Ad.8.
nis. ¶ Ad octauum dicendum est q in illo casu te
neretur velle circa hoc deliberate et scienter a-
ptare se ad obuiandum periculo omissionis et ne
gligentie quia non est in potestate sua q a casu et
indeliberate agat quod fieri precipitur. Ideo cō
cedo q post.b.erit in peccato nisi in.b. vel prius
inceperit si tamen ante.b. egit istud a casu libera
tus est ab vlterius agendo si tamen hoc aduerte-
rit et acceptet in.b.vel ante.b.d. adhuc posset in
casu facere istud post.b.ante.a. et si hoc conti-
gerit liberaretur igitur non erit in peccato post.
b.vsq ad.a. Dicēdum q per hoc non liberaretur
a peccato negligentie qua quantum per eum ste-
tisset non fuisset executus sibi impositum et si quit
tabitur a facto imposito et ab omni peccato hoc
erit de gratia dei mirabili inconsueta qua condi-
tionaret peccatum negligentie siue penitentia vl̄
alia satisfactione deliberata vel qua preseruaret
eum noe imputando sibi illam negligentiam ad
peccatum vel aliter forte diceretur argumento
principali q casus includit opposita nam si preci-
pit sibi vult eum teneri ad volendum deliberate
parere et per consequens vult eum teneri ad ca-
uendum negligentiam circa impletionem sibi pre
cepti saltem in illo instanti vel citra illud instans
post quod si tunc vel prius non deliberet non est
in potestate sua q incipiat deliberate velle exe-
qui quod sibi precipitur. ¶ Ad quartum principa
le secundi dubū principalis respōdetur bene per Ad.4.
gand. quinto quolibeti questiōe vigesima tertia
q amor dei non dicitur maior vel minor nisi ratio
ne sui effectus qui est duplex scilicet eternus et ē
premium in patria et temporalis eodēmodo eius
dem odiū est duplex effectus temporalis et eter-
nus tam quo ad penam sensus q̄ penam damni
et ratione primi effectus scilicet ratione premiū
eterni effectus equaliter intensiue diligit peccan
tem venialiter et non sic peccantem ceteris pari-
bus ratione secundi nam quia vni preparat pe-
nam temporalem quam non alteri et idem in re
tenet sco. ¶ Ad quintum glosa ista est intelligen-
da de diuisione alicuius charitatis acquisite vel
modo alio preconcesso. ¶ Ad sextuz per idē. ¶ Ad ad.5.
septimum respondet fr. āā q argumentum non p Ad.6.
bat charitatē diminui secūdum substantiam: nec ad.7.
sic oportet vnam virtutem moralem minui alia in
uita quia non necessario simul sic augent̄ eo q nō
augētur essentialiter nisi ex operib⁹ scdo ethicoꝝ
bene tamē augetur vel minuitur simul accidēta
liter. s. quo ad cōiunctionē cū alia et ista bonitas
est accidentalis tantū. s. ratione alicuius circun
stantie ex qua potest aliqua bonitas addi in suo

actu. vnde non est aliqua virtus moralis qui pōt habere actum meliorē quo ad aliquā circunstantiā ex cōiunctione cū quacunq; alia virtute sicut patet in exemplo augu. posito q̄ fortitudo est melior cū temperātia q̄ sine illa. et silr cū prudentia q2 eius actus ex coniūctione cum illa pōt meliorari et esset laudabilior quo ad aliquā circunstātiā vnde quo ad istā bonitatē accidentalē omnes virtutes sunt equales simul cū bonitate essētiali ita. s. quātum crescit vna parte tantū crescit alia ex alia q2 quātū vna est maior alia essentialiter si vtraq; sit tantū alia est magis bona accidētaliter ex coniūctione cū ipsa sic est questio vero q2 charitas potest minui. i. pōt esse minus bona accidētaliter q̄ prius sed hoc non videtur sufficere ad equalitatē essentialē ꝓbādam in personis in diuinis per equalitatē virtutū ꝑut augustinus itēdit Respondetur q̄ sufficit cum vno vero addito satis noto. s. q̄ deus est oīno immutabilis non receptiuus alicuius accidentis q̄ augustinus ante probauerat in quinto li. ex hoc non sequitur q̄ in deo non sit talis bonitas accidentalis et ideo sequitur q̄ persone sunt essentialiter equales Sed contra istā responsionē videtur esse in li. 3. di. 16. cap. 2. vbi eandē. q. querit et ponit duas opiones quarū pma est q̄ alie magis alie minus habeant ab aliquo sicut in Jo. patientia in dauide humilitas et. c. post subdit secundā opinionē. v. Aliūverius dicunt omnes virtutes et simul ꝛ pares esse in quocunq; sunt. Et cum obiicitur q̄ augustinus dicit in epistola secūda ad hiero. in aliquo aliā esse magis virtutē aliā minus et vnam esse ꝛ nō alterā Respondet q̄ hoc ea ratione dictū est q2 per charitatem magis afficitur in actu vnius virtutis q̄ alteri9 ꝛ ꝓpter differētiā actuū ipas virtutes magis vel minus habere dici pōt ꝛ aliquē nō habere cū tamen simul oēs et pariter habeat quātum ad mentis habitū vel essentia cuiuscunq; Respondet q̄ ma. nō loquitur nisi de virtutibus supnaturalibus et de istis verū est q̄ semꝑ sunt i vno alo equales in essentia. Sed ista responsio nō est vera quia predicte virtutes nō sunt virtutes naturales morales sicut tēperantia fortitudo cōtinētia de quibus ibidē in textu igitur pro isto inquit syrensis. Notandū est q̄ ma. loquitur de virtutibus moralibus q̄buscunq; infusis et acquisitis in quantum tamē perficiuntur ꝛ formātur per charitatē vnde ma. Ibi supra allegat illud augu. in epistola predicta et vt generaliter breuiterq; cōplectar quā habeo de virtute notionē. virtus ē charitas qua illud quod diligendum est diligitur hec ibi Ita q̄ oīs virtus est charitas vel dicitur virtus formalr per charitatē et sic oēs virtutes sunt equales secūdum habitū et essentiā. s. scđm formam ita. s. q̄ omnes equaliter informantur charitate in eodē nec hoc repugnat huic q̄ non sunt equales in sua essentia ratione suarū essentiarū. Sed contra dictam respōsionē licet pulchrā posset obiici dupliciter primo ex eo q̄ nō vadit ad auctoritatē mentis aug. q2 ista solutio cōparat virtutes diuersas adinuicē scđm equalitatē in eodem supposito aut virtutes diuersas vel vnius suppositi ad virtutes alterius suppositi secūdum equalitatē tales q2 nullus equatur alteri in fortitudine nisi etiā equetur sibi in prudentia ita de aliis et constat q̄ scđm non infert primū q2 secundum staret dato q̄ cuiuslibet fortitudo in cētuplo excederet ei9 prudētiam vel tēperātiā ex quo eñ quelibet virtus iuuat ad actū debitū alterius in meliorē actū fortitudinis posset ille qui haberet fortitudinem in 10. gradibus et prudentiā in sex gradib9 q̄ alius qui haberet fortitudinē sicut prior in 10. gradib9 et nullā haberet prudentiā vel haberet prudētiā precise in quinq; gradibus. Sed per istam viā in nullo ꝓbabit equalitas virtutū eiusdē suppositi. Item hec responsio ponit virtutū equalitatē solū per concōmunicationē: qua tn̄ vna virtus est circūstantia alterius et bonitas vtriusq; collecta ex essentiali vnius que est sua ꝓpria bonitas ꝛ accidētali que est virtus alia ipam cōcōmunicās ē eadē et nec maior bonitas integrata sit vni9 q̄ integrata alterius. Sed contra per istū modū non magis equarentur virtutes inter se in eadē q̄ sciētie speculatiue et qualitates corporales vel q̄ ipa mēbra corporis cōsequētia est nota falsitas cōsequētis patet tam per sanctos q̄ per phōs vnde greg. primo moraliū valde singula quelibet virtus destituitur si nō vna virtus aliis suffragetur iube est consiliū cui robur fortitudinis deest q2 quod tractando inuenit carens viribus vsq; ad perfectionē operis nō perducit et valde fortitudo destituitur nisi per consiliū fulciatur q2 quo plus se posse cōspicit eo virtus sine ratiōis moderamie deterius in preceps ruit et ita vadit per virtutes alias inductiue. Ex quo patet q̄ nulla habet principaliū quattuor in gradu saltem virtutis ꝛ pari ratione nulla haberi poterit ad ꝑfectū nisi qualibet alia habita ad perfectū igitur. oportet q̄ congregent et equaliter perficiant suo modo. Itē. 22. mor. d. q̄ oēs ꝟtutes i ꝯspectu dei mutua ope se subleuāt q2 vna virtus sine alia vel nulla est oīno vel distincta vel minima nisi vicissim sua cōiunctione fulciātur et cōsequēter exēplificat. Ad idē est phūs. 6 ethicorū cap. vltimo vbi cū dixisset i fine capituli precedētis q̄m non est possibile bonū esse principantē sine prudentia nec prudentem sine morali virtute. Addit i principio cap. vtrū q̄ per hoc solvetur disputatio An virtutes separētur abinuicē et arguit q̄ sic non eñ idē natus optime ad oēs ꝛ respōdet hoc eñ secūdum naturales virtutes contingit scđm quas dicitur bonus naturaliter scđm morales virtutes nō conuenit simul eñ prudētie vni existenti omnes inerunt hec ibi Et pari ratiōe sequitur q̄ prudentie existenti vni scđm gradum perfectū omēs inerunt scđm gradū perfectū. Aliter igitur videtur mihi dicēdum in parte pmo ad formā negando primā cōsequētiā Ad ꝓbationem dicit q̄ nō plus ꝓbat nisi q̄ charitas minui possit ad istū intellectū q̄ non ita plene nec ita intense Nota radi
poterit in bonā operationē in casu aliquo sicut ces ꝟtutū
non minueretur virtus moralis fortitudinis vel et cōnexio
alia scđo tamen dico q̄ omnes virtutes principa- nē earūdē.
les requisite ad bonū regimē morale hoīs connectuntur simul formaliter vel in q̄busdā principiis virtualibus et ideo ad istam qui perficantur in vna virtutū principaliū virtualiter perficantur in aliis quibuscūq; principaliū sicut exponit aug. Sed de charitatib9 et habitibus infusis nō oportet q̄ habentes parē charitatem equentur i aliis requisitis virtutibus nisi loquēdo de equalitate charitatis extrinseca et intrinseca simul iuncta modo quo loquit doctor predictus. Et cū arguit

doctor iste ꝙ non oportet vnã virtutẽ moralẽ minui aliis non minutis equaliter q2 nec sic necessario simul augentur cũ non augeãtur essentialiter nisi ex operibus dico ꝙ ymo virtualiter cõaugentur et simul minuũtur necessario. Pro quo sciendum est ꝙ sicut habitũ est di. prima primi radix totius bone et virtuose vite est efficaciter velle dei beneplacitũ ꝓsequi et nolle sibi criminaliter displicere. ¶ Alia radix est scire que oportet facere ⁊ questionẽ dimittere nec sufficit tale scire ⁊ velle in vna materia tãtũ q2 licet aliquis vellet ⁊ sciret benefacere circa materiã temperãtie nõ occurrẽtibus aliis impedimẽtis tamen occurrente periculo mortis desisteret a ꝓposito propter defectũ fortitudinis igitur non habet plene radicẽ ꝑmã firmã nec scðam nisi etiã velit ⁊ sciat ista pericula debite ferre citius q̃ malefaceret ⁊ sic de aliis exẽplificari põt et ideo non est prudentia vocãda noticia q̃d agendũ sit circa materiam vnius virtutis solum vel duarũ. Sed iste solum est prudẽs ⁊ suus habitus est prudẽtia qui circa materiã totius virtuose vite habet noticiã in genere et in specie necessariã quid sit dicẽte phõ. 6. ethicorum cap. 6. videtur prudentis esse posse bñ consiliari circa ipsius bona et conferentia nõ solũ partẽ puta qualis ad sanitudinẽ vel fortitudinẽ sed ad beneviuere totũ q̃cunq3 autẽ vult olno facere et dimittere q̃ oportet cognitis ĩ omi materia difficultatibus in cõtrariũ quantũ sufficit et cognito in omi materia quid oportet facere ⁊ q̃d dimittere talia in omni materia eligit recte ⁊ quãto plus fuerit habituatus et firmatus in his duab⁹ radicib⁹ tanto virtualiter est ꝓnior ad electionẽ vel executionẽ quãlibet necessariã in oi materia pro tp̃e oportuno crescit autẽ ista ꝓnitas quotiẽs virtuose operatur q2 nunq̃ virtuose moraliter loquẽdo operatur nisi cũ ex amore bene et virtuose viuendi recte eligit et ita exequitur cũ autẽ ex amore virtuose bene faciendi eligit aliquid constat ꝙ confirmat vel intendit amorẽ habitualiter virtuose viuẽdi per istũ igitur modũ virtutes in quolibet conugẽtur. i. virtutum principiis necessitãtis bene agere in qualibet materia si habẽtur. Nota ꝙ virtutes inuicẽ possunt cõparari vno modo scðm perfectiones suas specificas et essentiales et sic nõ oportet eas esse equales in eodẽ l quo sunt eo ꝙ vna essẽtialiter et specifice est alia perfectior. Circa quod aduertẽdũ est ꝙ act⁹ intellectus. s. cognitiui differunt inter se quo ad perfectiões suas essentiales vel specificas que q̃dẽ perfectiones attenduntur vel penes nobilitatẽ obiecti vel penes perfectionẽ modi sciendi vnde si cetera sint paria tunc illa noticia seu cognitio nobilior est que ẽ nobilioris obiecti et iterũ illa perfectior est qua perfectiori modo idem cognoscitur obiectũ vel obiectũ oino simile et illud concordat cũ dicto phi in primo de aia. Actus vero effectus. s. virtuosi ꝓportionaliter se habent ⁊ cõsequẽter actibus intellectus quos presupponũt ad sui causationẽ; et ideo quãto noticia aliqua essentialiter ⁊ specifice perfectior est tanto actus voluntatis illã immediate presupponẽs ad sui causationẽ est perfectior itaq3 sicut per vnũ actũ intellectus perficitur et cõiũgitur obiecto nobiliori vel nobiliori modo cõiungitur et q2 habitus generantur ex actibus ꝗs est vt quanto isti duplices actus predicti sunt nobiliores tanto habitus ex eis generati sunt perfectiores secũdo possunt cõparari penes intensionẽ et remissionẽ ita ꝙ quoi gradus habet vnus in sua spẽ tot hẽat et alter. Circa quod aduertẽdũ est ꝙ virtutes morales dupliciter sortiri possunt suas denolatiões Vno modo determinate et specifice distincte circa certas materias verbi gratia tẽperãtia circa delectabilia gustus et tactus et fortitudo circa bellica igitur ⁊c̃ Alio modo generaliter verbi gratia sic dicendo dũ per tẽperantiã aliquis abstinet a delectabilibus et fortiter resistit mouẽtibus ad ꝓsequendũ talia delectabilia et ita exercet ibi op⁹ fortitudinis ⁊ etiã q2 non olno mortificat corpus sed recipit sua necessaria et residuum dat deo vel pauperibus sic exercet ibi opus iusticie ⁊ sic de similibus posset exẽplificari secũdu3 hoc dicitur ꝙ denominando primo modo virtutes nõ oportet ꝙ habens vnã virtutem moralẽ acq̃sitã habeat oẽs q2 aliquis heremita posset esse habituatus in tẽperantia qui nunq̃ exercuit actũ fortitudinis isto modo et hoc etiã patet q2 nec oportet virtutes eẽ equales in eodẽ intensiue etiam patet ꝙ vt sic non oportet si aliqui sint equales in tẽperãtia ꝙ sint equales in fortitudine vel prudẽtia nec ecõuerso loquẽdo autẽ de virtutibus scðo modo tunc vere habẽs vnã habet oẽs q2 vt sic quelibet cuiuslibet sortitur denominationẽ q2 vera fortitudo temperentia quedã est ⁊ iusticia et prudẽtia et ecõuerso vnde patet ꝙ vt sic in quocunq3 est vna virtus moralis in aliquo gradu in eode3 sunt oẽs quelibet in gradu tanto vel equali cũ priori patet etiã ꝙ vt sic quicunq3 fuerint equales in vna virtute verbi grã. In fortitudine sint equales in olbus sicut dicit augustinus sexto de trinitate et allegat ma. li. tertio di. 36. cap. 2. patet etiã ꝙ habens habitu3 tẽperantie licet non habeat fortitudine3 acq̃sitã circa materiã propriã tamẽ adhuc est ita fortis sicut temperatus. Et attendendo radices quas posuit Adam talis non solũ circa materiã propria3 temperãtie ymo etiã circa materiã ꝓpriã fortitudinis et cuiuslibet alterius virtutis bene se hẽet dum occurreret et circa eam oporteret opari nec oporteret sibi considerare robur corporis et cõsiliẽs habituationes naturales vel morales quibus hõ promptius et aptius faceret actus exteriores q2 staret ꝙ ita fortiter ageret sor. qui eum baculo remoueret equũ hostis sicut plato qui decem ꝓsterneret. Ad octauũ dicitur ꝙ per multiplicatione3 venialiũ posset tolli totus feruor charitatis acq̃situs per actus directe contrarios illis venialib⁹ non autẽ feruor acquirendus circa oia gña preceptorum. ¶ Sed illud non videtur verũ q2 quod libet peccatũ veniale facit holem aliqualiter tepere etiã quo ad oia opera charitatis ꝓ vt quilibet potest experiri in seipso ⁊ sensibiliter apparet de excessu in cibo et potu. ¶ Aliter Respondet negando cõsequentiam ꝓpter hoc ꝙ quãdiu manet charitas per eã põt hõ meritorie operari sub aliquo gradu feruoris et ideo nunq̃ possunt venialia tantũ multiplicare et per ea totus feruor tollatur nisi ex eoru3 multitudie homo tm̃ assuefiat ad malum ꝙ peccet mortaliter et ita charitatem amittat. ¶ Tertium dubium non videtur si charitas põt minui ꝑ venialia ꝙ propter hoc totaliter non possit tolli sufficeret enim ꝙ si primũ veniale tolleret medietatẽ charitatis totiusq3 sꝫ equale

Ad octauũ dr̃ ꝙ nõ põt ꝑ venialia tolli totus feruor.

3. dubium.

tolleret medietatē residui et sic consequenter respondet aug. li.3.q.77 Itē dato q tolleret equale tamen per opera meritoria supererogationis vel precepti que sepe oportet facere vel per alia puta sacramentalia et hmōi restituitur tantū et plusq aufferent venialia. Respondeo q iste sūt vltime euasiones rationales p via opposita et pma non sufficit quia peccatū veniale non est dignum pena eterna. Sed si p solo veniali aufferetur gradus aliquis charitas aufferetur beatitudo eterna debita correspondens illi gradui. Itē qr nullum pctm veniale est tantū malum sicut actus meritorius et premiū eternum illi debitū est bonum igitur in illis dure ageret deus cum suis si pro malo modico ita subtraheret tantū bonū. Item qr duplex pctm veniale pōt esse eque graue vel primo grauius igitur equali pena dignū vel maiori Etiā secūda euasio non sufficit ppter predicta et iterū qr possibile esset q non daretur sorti maior gra q quāta posset partibiliter sic demeritorie aufferri per venialia multiplicabilia ātequ augeretur ex eo qui opus precepti ex charitate. Item deus posset nō acceptare actus interi causūdos tanq dignos vita eterna in nouo gradu vel maiori q prius cū etiā quidā dicunt ita esse de facto et per cōns interim talis posset se facere per sola venialia totaliter de digno in dignū vita eterna quod non videtur dādum quia tunc si in tali statu decederet puniretur p solis venialibus pena eterna saltē dāni quod non videtur dandum.

Ecimo queritur vtruz charitas decrescat ad crementū cupiditatis Videtur q sic qr crescēte charitate minuitur cupiditas sicut dicit augu. ench. capitulo penultio et cū hoc non videatur nisi ppter eorū contrarietatem igitur pari ratione e cōuerso crescēte cupiditate minuetur charitas tantū eni cōtrariatur cupiditas charitati sicut e cōuerso pbatur ad cremētum terminorū minuitur charitas igitur ad cremētum cupiditatis minuitur charitas igitur ad crementū cupiditatis venialis cōsequentia patet qr cupiditas et timor vel sunt idē habitus vel sūt naturaliter annexi sicut patet p augu. 83. q. q. 33. versus finē vbi pbat q q cupit necessario metum habet et econuerso. Silr quis nullus metuit nisi amittere quod cupit. ans pbatur per augu. super illud. Cano. Jo. pfecta charitas foras mittit timorē et est omelia nona vbi dicit cū ceperit charitas habitare pellatur timor quātum eni illa crescit tm ille decrescit et quātum illa fit intensior timor foras pellit maior charitas minor timor minor charitas maior timor et allegat tertiū sententiarū di. 34. cap. 6 Si igitur p actus veniales crescit timor sicut satis ē possibile nisi sic decresceret charitas posset simul charitas cresceret z esset maior charitas simul cū maiori timore pbatur si nō tunc in casu possibili simul crescerent in eodē charitas z cupiditas falsitas patet vbi supra p aug. d. q crescente charitate decrescit cupiditas z idē dicit. 83 q. 36. cōsequentia pbatur quia charitas crescit ex quacunq operatione meritoria z cupiditas et quacunq operatione cupiditatis. Sed nunc est ita q aliquis pōt hēre simul actionē meritoriā z actū cupiditatis venialis pbatur ponatur

q in habēte multū intensam cupiditatē venialem habitualē deus creet charitatē magnā in aliquo instanti tunc aut corrūperetur cupiditas illa subito vel successiue nō subito vt patet qr nec habitus cupiditatis moralis que inclinauit ad peccādum mortaliter subito corrūpitur sicut habituatus in talibus z nouiter baptisatus certa experientia posset stare si successiue igitur illa cupiditas est contraria charitati vel formatur vel virtualr et tunc poterit illā diminuere sicut z charitas cupiditate. Ad oppositū arc per cupiditatē mortalem nec venialē igitur Ad illud quesitū primo Respondendū est ad questionē Scdo dubia sūt iniungenda. Cōclusio pma cupiditas venialis nō posset diminuere scdm essentiā charitatē infusam ppter media ante tacta tamē potest eam diminuere vsus precōcessis. i. impedire eius feruorē z debilitare actus eius z disponere ad culpā mortalē z sic cōsequēter ad amissionē charitatis posset etiam diminuere charitatē acqsitam. Ad primū istorū obiectorū cōceditur q cōclusio est possibilis de charitate acquisita q decrescit per actus veniales sibi virtualiter contrarios. Sed de charitate infusa concesso dicto augu. saltem vt cōiter. s. qn fiunt actus charitatis sine actibus charitatis qr i alio casu possent simul crescere cupiditas venialis et charitas sicut in solutione tertij argumēti tāget negatur cōsequētia qr licet virtutes infuse nō habent cōtraria formalr sibi opposita nec ipe aliq sic sunt contrarie sed solū virtualiter quibusdam vicijs cōtrariant z econtra nullū viciū veniale cōtrariatur virtualiter charitati nec etiā mortale nisi per viā demeriti qr charitas infusa a solo deo pōt effectiue destrui vel pduci secus autem est de multis charitatibus acquisitis. Ad scdm sicut ad primū. Ad tertiū cōceditur quod pbat vnū verum s. q charitas īfusa z cupiditas venialis simul possunt crescere secūdum essētias suas in casu argumenti z similibus Verūtamen est hic attendēdū q cupiditas habitualis existētis in charitate duplex est vna generata ex peccatis mortalib z hec inclinat ad actus peccatorū mortaliū. Alia est in venialibus z hec inclinat ad actus veniales stantibus eisdem legibus z preceptis Similr charitas infusa multiplr augeri dicitur vnomodo p sacramenta virtute operis operati. Aliomodo per viā meriti z hoc duplr vnomodo per frequētationē actuū preceptorū. Aliomodo per frequētationem actuū supererogationis si sit sermo de cupiditate habituali acquisita ex peccatis mortalib contra precepta dei z de cremento gre precise sacramentali. Tunc dico hanc cōclusionē q hoc cremētum gratie nō minuit regulariter cupiditatē talem scdm essentiā quia inter tales habitus nō est formalis repugnātia Scdo dico q minuit hui cupiditatē quātū ad efficaciā. i. facit ne huiusmodi actus vexet hoīem sicut prius ppter maius adiutoriū inclinatiuū in actus cōtrarios z isto etiā modo ad crementum charitatis eneruatur et decrescit cupiditas naturalis. i. pronitas fomitis vel inclinatio cōplexionalis siue decrescat essentialr siue non loquēdo etiā de eadē cupiditate acqsita inclinatiua ad mortalia Tertio dico q ista cupiditas minuitur ex operibus necessariis charitatis donec totaliter corrūpatur z habitus contrarius inducatur quia opera preceptorum euolutiones

1. articul⁹.

Nota qn aliqs qstio nes qlr cupiditas minuit charitatē et qliter non.

exequẽdi oĩs necessariis contrariãtur virtualiter
tali habitui malo ꝛc. et pari ratione isto precorru
pto habitũ sibi contrariũ generãt vel augmẽtãt.
Credo etiã ꝙ corrũpatur vel minuatur talis ha-
bitus per opera charitatis supererogationis ꝓ-
pter charitatẽ virtualẽ qꝛ in talibus preponitur
deus creature et ista cupiditas inclinat ad prepo
nendũ creaturã deo. Quarto de cupiditate habi
tuali. i. inclinatiua imediate in sola venialia dico
ꝙ non oportet ꝙ decrescat scðm essentiam ad cre
mentum charitatis infuse sed scðm efficaciam vt
supra qꝛ non contrariãtur virtualiter nec forma-
liter immediate licet inclinare nati sint in cõtra-
rios actus et ideo virtualiter quodãmodo chari
tas infusa tali contrariatur cupiditati licet non
econuerso qꝛ. s. charitas infusa nata est inclinare
ad actus corruptionis talis cupiditatis acq̃site
sed non est necessariũ ad salutẽ ꝙ tales actus eli
ciãtur qui ipsam corrũpant stant enĩ simul ꝙ ali-
quis diligat deũ super oĩa et ꝙ velit facere oĩa
necessaria ad salutem et omittere oĩa necessario
omittenda et tamẽ ꝙ nolit abstinere a mendacijs
iocosis vel ab alijs leuibus peccatis venialibus a
quibus promptus esset abstinere si caderent sub
precepto. Et ideo dico quinto ꝙ simul possũt cre-
scere charitas infusa per opera intrinseca prece-
ptorũ ꝛ cũ hoc simul talis cupiditas venialis per
frequẽtantiã taliũ actuũ venialiũ. s. pctõꝝ de qb⁹
non penitet nec reputat necessarium penitere nisi
quatinus volet in genere ꝙ ꝓnus est ad talia q̃
impediũt aliq̃n et ipm obligant ad penas purga-
torij ꝛ ad beatitudinẽ forsitan retardabunt et ꝙ
simul possint crescere dicti habitus patet ex hoc
ꝙ eoꝝ actus nõ cõtrariantur sed simul possũt fre-
quentari qꝛ posset hõ velle mentiri iocose vel aliã
facere leuitatẽ venialẽ ꝛ tamen malle mortẽ susti
nere q̃ mortaliter deũ offẽdere sicut quilibet bo
nus homo aliquotiẽs experitur. Sexto et vltimo
dico ꝙ charitas posset crescere nõ solũ p opa p̃ce-
ptorũ quasi intẽsiue sꝫ extẽsiue quasi ꝙ ita loq̃r vt
cũ quis ꝓpter deũ non solũ paratus est exeq̃ pre-
cepta oĩa sed vitare hoc genus venialiũ vel illud
vel spernere creaturã talem vel talem. i. a se abdi
care propter deũ et istomodo crescente charitate
decrescerent sepe multe cupiditates veniales de
tali casu secũdum extensiuũ amorẽ vt ita loquar
dixit forte augu. loquẽs deo minus te amat q̃ te-
cum aliquid amat et ad talia opera est charitas
infusa nata in principio inclinare et ideo cum ha
beatur in exercitio decrescit habitualis hec cupi
ditas venialis Unde sic loquendo licet cremetũ
cupiditatis nõ diminuat charitatẽ infusam nec p
se nec per accidens ratione suorũ actuũ quanuis
forsitan q̃nq̃ impediat eius cremẽtum tamẽ ecõ-
uerso augmẽtatio charitatis est causa p accidẽs
ratione suorum actuũ scðm latũ remissionis cupi
ditatis venialis et hoc in maiori parte et etiã cõ-
muniter tam per opera talia q̃ per opera p̃cepto
rũ nã cõmuniter ex hoc ꝙ hoĩ augetur charitas
magis et magis ex maiori delectatione operatur
bonũ et plus cõtẽnit oĩa que põt inuitus amittere
respectu quorũ est cupiditas tã venialis q̃ morta
lis qꝛ cupiditas est amor rerũ quas põt quis inui
tus amittere secũdũ augu. de li. ar. cap. q. ꝛ. 83. q
83 Ex his patet ad quartũ ꝙ nec oportet ꝓpter in
fusionem charitatis a deo cupiditatem venialem

corrũpi nec subito neq̃ successiue qꝛ habitus isti
nõ cõtrariãtur formaliter nec etiã charitas infusa
virtualiter tali cupiditati nisi mediantibus acti-
bus per eã eliciendis. Et ideo dico idẽ de cupidi-
tate habituali inclinante ad mortalia et tñ ꝓpter
talem cõtrarietatẽ actuũ quale dixi possunt cha-
ritas et cupiditas dici contraria ad modũ loquẽ
di phi ꝛ cõmẽtatoris decimo methaphisice ꝑ. 15.
cõmẽto. 15. vbi dicũt ꝙ quedã dicũtur cõtraria qꝛ
cõtraria sũt a cõtrarijs et quedã dicũtur cõtraria
qꝛ agunt cõtraria ꝛ per istũ modũ valde bene cha
ritas infusa et cupiditas vel charitas ꝛ timor pos
sunt dici contraria et per huc modũ possunt etiaꝫ
intelligi quasi oĩa dicta augustini de cõtrarietate
inter grãm seu charitatẽ ꝛ cupiditatẽ. s. pro cõtra
rietate actuũ suorum in quos nati sunt inclinare
Secũdo quo ad dubia videtur michi ꝙ veniale mi
nuat grãm qꝛ mentiatur aliquis venialiter ꝓ sal- .2. articul⁹
uanda vita alicuius temporali istud veniale dimi p̃mũ dubiũ
nuit premiũ illius bone volitionis et charitatiue
cui adiũgitur ꝙ sibi alias deberetur si mendaciũ
non esset adiunctũ et per cõsequens gratiã tũc cõ
ferendã sibi abesset. Sed nõ minus nocet menda-
cium tale veniale alias quãdo nõ cõiũgitur cũ bo
no velle sed est per se q̃ q̃n sic coniungitur igitur
semp minuit minor ꝓbatur qꝛ minus quãdo bonũ
attenuans ipm adiũgitur sibi q̃ quando nõ adiũ-
gitur ita enĩ oĩs actus malus min⁹ malus quãdo
habet circũstantiã bonã ceteris paribus sicut ecõ
uerso oĩs actus bonus est minus bonus q̃n habet
secũ circũstantiã malã Et sic negatur illud assum
ptum ꝛ dicatur ꝙ bonus non est minus bonus pro
circũstãtia mala veniali annexa nec malus minus
malus ꝓ circunstãtia bona adiuncta. Contra oĩs
actus malus peior est ceteris paribus q̃n habet
circũstantiã malã q̃ quando nõ ꝛ peior quando ce
teris paribus habet plures circunstãtias malas
q̃ quando pauciores. Sed si tollatur actui malo
circũstantia bona ceteris paribus habet circũstã
tiam malã q̃ non ante vel plures malas circunstã
tias q̃ ante qꝛ priuari circũstãtia bona est vna cir
cũstãtia mala ꝛ simili medio ꝓbabit̃ de actu bono
ꝙ sit minus bonus quando sibi cõiungitur circun Rñdetur ꝑ
stãtia mala q̃ quando nõ et ꝛc. Dicẽdum vt supra duas q̃stio
ꝙ veniale non minuit grãm. Jã vel prius debitam nes.
in multis tamẽ casibus põt impedire gradum ali
quem gratie deberi que ipo circũscripto deberet
potest enĩ impedire intensionẽ actus meritorij cõ
iũcti qui esset ipo circũscripto ꝛ ceteris paribus
sed hoc nõ est minuere grãm debitã sed facere ne
tanta gratia in principio debeatur. Scðo dico ꝙ
si ponitur in hoĩe aliquis actus meritorius in ali
quo gradu ꝙ veniale simul positũ vel annexũ non
facit ꝓ isto actu bono in tanto gradu posito tã mi
norem conferri grãm in p̃nti vel minorem deberi
beatitudine ꝓ futuro q̃ si non adiũgeretur qꝛ pctm
quod annecteretur actui bono in certo gradu mi
nus malũ est q̃ sit bonus gradus grẽ vel beatitu
dinis qꝛ actu dato meritorio poneretur minui seu di
ceretur retrahi ne daretur. 9 gradus iste quãtũ
cunq̃ paruus bonus esset eternũ nec sic pena quã
meretur peccatũ veniale. Item hec est via scõ. Re
spondetis illi argumento ponentiũ charitatẽ mi
nui per veniale qꝛ veniale impedit infusionẽ grẽ
igitur et conseruationẽ Respondet ꝙ per se pctm
veniale non impedit infusionẽ grẽ seu charitatis

primo duobus elicientibus actus equales merito-
rios equaliter infunditur charitas. Quis vn⁹ pec
cet venialiter et alius nō quod aūt impediat hoc
est per accidēs vt qz cum veniali nō habet actū me
ritoriū vel si habet non tamen eque intēsum sicut
si non peccaret venialr hec ille in lectura parisiēsi
di. 17. primi. Itē. 22. di. q. 2. si quilibet recitat ap-
paratus opinionē aliquorū dicentiū ꝙ mēdaciū
obstetricū fuerit veniale et ꝙ licet ꝓpter peccatuꝫ
veniale nō dānetur aliquis tamē impedire potest
aliquē ne saluetur. i. ne ei detur prima gr̄a saluta
ris sed hoc inquit non credo cū veniale pctm̄ non
tollat gratiā nec eam impediat etiā si oīa pctā ve
nialia cōmisisset hec ibi et pari ratione vel multo
fortius nō impedit per se loquēdo augmētū gr̄e.
Ad argumētū in cōtrariū negatur antecedēs. Et
ad ꝓbationē minoris que posset duci contra istud
Respōdetur ꝙ non ꝓpter hoc ꝙ actus talis habet
actu venialis peccati ꝑ circūstātia anexa est mi-
nus meritorius premii eterni vel charitatis infun
dende est minus laudabilis quo ad hoc ꝙ illa per
sona est digna puniri et retardari a beatitudine
donec soluerit penā tēporalē debitā veniali etiaꝫ
minus forsan est in casu talis act⁹ laudabilis mo
raliter loquēdo licet non in genere meriti ꝓpter
malā circunstantiā malā venialē. Item dubitatur
2. dubium. an idem actus volendi possit esse meritorius vite
eterne et demēritorius venialiter. Videtur ꝙ sic.
Apparatus vbi prius ex remuneratione obstetri-
cum per mendaciū saluātiū pueros innocētes ar
guit aliquā cōsequi penā ⁊ premiū ex eodē facto
Item arguit et tenet Canon turis tractans de mē
dacio obstetricū. Item hoc argui potest ratiōe qz
vbi idē actus numero equiualet duobus aliis di
stinctis actibus ī genere operationū poterit illis
equiualere in genere meriti et demeriti propter
hoc enī si eodem actu diligitur deus et ꝓxim⁹ ille
equiualet tā in ratione operationis ꒙ meriti ta-
libus actibus duobus ⁊c. Ideo etiam idē actus
propter equiualentiā est in casu fruitio et vsus et
idē actus in casu amor et odiū et sic de similibus.
¶ Cum igitur in ꝓposito actus quo quis venialr
eligit mentiri vt liberet innocentē ab iniusta mor
te equiualet in essendo vel in genere operationū
duobus actibus quorū vnū esset velle liberare in
nocentem ab iniusta morte et ali⁹ velle mētiri se-
quitur ꝙ equiualeat vtriꝗ in essendo meritū vel
demeritum. ¶ Contra tunc meritū esset demeritū
et illicitū esset meritoriū bonū ⁊ vtile ad vitā eter
nam quod non videtur concedendū. Dicēdum ꝙ ex
quo oīs actus meritorius dū est meritorius vide
tur esse licitus et nullus actus culpe venialis dū
est culpa est licit⁹ nō videtur ꝙ aliquis act⁹ possit
simul esse culpa venialis ⁊ meritorius vite eterne
qui tamen hoc sustineret deberet concedere hāc
esse per accidens verā meritū est demeritū ⁊ pctm̄
Ad .1. vbi vide de mē dacio obstetricum an fuerit veniale vel mortale.
est meritoriū vite eterne ⁊ similia que nō videtur
concedenda. ¶ Ad primū in cōtrarium dicendum
ꝙ istō argumētū glosator nō posset elici ex textu
qui exprimit ibi diuersa facta quorū vni dabitur
merces et alteri pena dicit enī ꝙ propter hoc nō-
nulli conātur asserere hoc mēdaciū genus nō esse
pctm̄ maxime qz illis mentientibus scriptū est ꝙ
edificauit eis dn̄s domos et reprobat hoc dicens
ꝙ in ista recōpensatione cognoscit quid mendaciū
culpa mereat nō benignitatis merces eoꝝ supp.
si ex charitate et gr̄a gratuita hoc egissent q̄ eis i
eterna potuit vita retribui premissa culpa menda
cii interea est recompensatiōe declinata vbi plane
patet ꝙ ex alio facto. s. ex mendacio fuerunt cul-
pabiles et ex alio facto. s. ex beniuolentia liberā-
di paruulos meruerūt premiū tēpale non eternuꝫ
vel qz mortaliter mētiebantur sicut aliqui dicūt
vel qz nō erant in statu salutis propter alias cul-
pas puta idolatrie egiptiace vel similia ⁊ hoc mi
hi credibilius est si mendaciū erat eorum nō erat
periuriū sꝫ simplex mēdaciū. Et per id patet ad
illud de Canone iuris vnde dicēdum est si veritatē
habet intelligēdū est de eodem facto ydēptitate
aggregationis ⁊ maxime qz illi distincti actus in-
trinseci ordinantur ad eundē finem. Aliter tamē
de isto mendatio obstretricū Respondet glosa vbi
prius. d. ex hoc loco videtur ꝙ ille mulieres q̄ mē
tite fuerunt ꝓ salute alterius peccauerūt morta-
liter qz pro veniali nullus priuatur eterna salute
aug. tñ dicit eas peccasse venialiter et subdit ibi
glosa. Sed vt patet in glosa gregor. super exo. vnde
sūptū est istud capitulū ille mulieres bis fuerunt
mētite primo qz ꝓmiserunt pharaoni ꝙ oēs ma-
sculos interficerent sed tūc habebāt in ꝓposito ꝙ
non interficerent eos et illud pctm̄ fuit veniale qz
fuit pro vita illorū saluāda et de hoc loquit aug.
Postea vero pueris reseruatis cū redarguerētur
a pharaone mentite sunt dū dicebant hebreorum
mulieres hr̄e scientiā obstetricandi et ⁊c. et tūc nō
fuerunt mentite ꝓ vita puerorū qz tunc iā seruati
erant sed ꝓ vita ꝓpria ne interficerentur ⁊ hoc mē
dacium fuit mortale ⁊ ꝓpter hoc damnate fuerūt
hec ibi. Sed hec glosa non est rationalis nisi secū
dum mendaciū fuerit periuriū qz nō minus excu-
sat a pctō mortali intentio salutis ꝓprie ꒙ aliene
Ad tertiū dicendū est ꝙ licet quoad multas con-
ditiones posset vnus act⁹ simplex equiualere duo
bus sicut patet i exēplis adductis nullomodo tñ
posset simul esse meritorius ⁊ demeritorius vnde
licet velle liberare innocentē sit magni meriti tñ
hoc velle deducere ad effectū per mendaciū nō est 3. dubium.
meritoriū sed demeritoriū. Secūdum dubiū prin
cipale est contra illud quod est dictū in questione
precedenti charitatē absolute loquēdo posse suc
cessiue minui a deo sicut et per partes augetur et
ꝙ cupiditas venialis pōt esse via diminutiōis ei⁹
et opera preceptorū vel consiliorū via restauratio
nis illi⁹ qō diminueretur si sic demereatur igit de
sit venialiter ꝙ deus ꝓpter venialia vniformiter i
vna hora remittēdo aufferat charitatē totā quā
ipse habuit in principio illius hore et eꝗlis gre
propter merita a deo illiu᷑ hore vniformiter: du-
plo velocius reproducat charitatē illā et sic cha-
ritas illa totalis A. tūc sequitur ꝙ. a in fine hore
erit totaliter destructū et totaliter reparatū Re-
spondetur negando ꝙ i fine hore verū sit dicere. a.
est totaliter destructū sed bene esset destructū per
vnā mutationē nisi per aliam esset reproductum.
¶ Aliter dicitur cōcedēdo ꝙ in fine. a. est primo to
taliter destructū ⁊ habet primo destructū esse sed
non sequitur igitur tunc habet nō esse. ¶ Quartū 4. dubium
dubiū potest esse cōtra illud quod dictum est fer-
uorem charitatis posse minui per cupiditatē ve-
nialem pari ratione per difficultatē i oppositum
vel penā corporalē et si hoc sequitur ꝙ duo dari
possent eque meritorie diligentes deū per vnam

horam et p quodlibet Instans intrinsecuz illius
hore: et tamē in neutro illorū aliquis subito pro-
duceretur vel corrūperet sed solūmodo successi-
ue respectu vnius illorū in fine hore sine subita p-
ductione vel corruptione alicui⁹ facienda in illo
Instanti finali duplo plus meretur ꝙ alter ꝯñs ē
impossibile. ¶ Cōsequētia pbatur p hoc qḋ possi-
bile est ꝙ in vno martire deficiente pre tormentis
vel in alio per alias circunstantias impedito tm̄
valeat in ratione meriti actus remissior diligēdi
deum sicut in alio non totaliter impedito et pari
ratione in aliis actus intensior possibile igit̄ eēt
ꝙ in vno duorū taliū actus diligendi deū maneat
vniformis per horā et in alio ppter difficultates
tales extrinsecas sic continue vniformiter remit-
tatur ꝙ in Instanti vltimo hore defficiat et tamen
ꝙ per totam horā et in quolibet eius Instanti in
trinseco ppter alias circunstantias crescentes sit
eque meritorius cū reliquo ita ꝙ alie circūstātie
tantū recōpensant in ratiōe meriti sicut decrescit
actus vsq̧ ad Instans totalis desitionis quū forsan
primo plene absorbebitur ratio propter penā et
tunc etiam deficiet in illo meritum merito in alio
perseuerante vniformiter igitur multo forti⁹ pos
set cōtingere ꝙ in fine esset sub duplo meritorius
actus vnus respectu actus in alio sine hoc ꝙ ali-
quid subito pducatur vel destruatur ymo hoc ipz
posset sic deduci sic enī ꝙ actus diligendi in vno pn
cipio hore et per totam horā et in vltimo instanti
hore sit duplo intensior ꝙ actus in alio cōiungan
tur tamen cū actu subduplo circūstātia aliqua ex
qua in principio hore reddatur actus ille ita me
ritorius sicut actus duplus in alio: sit ita ꝙ actu
ipso manente equalis intensionis in se illa circū-
stantia sic vniformiter decrescat ꝙ in instanti vltio
dicti tēporis subito ac simul destruatur ita tamē
ꝙ ppter difficultatē habendi illā circunstātiam q̄
sic est in cōtinua defectione vel ppter aliā cōditio
nem illi circunstātie requisite adiunctam illa cir
cunstātia quādiu aliquid eius remanet tm̄ pmo-
ueat actū in ratione meriti sicut fecit in pricipio
circunstantia tota Isto posito habetur totū inten
tum qꝛ tunc in vltimo instanti actus ille nō est ma
gis meritorius ꝙ sit ex bonitate sua et cōi dei ac-
ceptione eo ꝙ tunc deficit circūstātia ratione cui⁹
prius fuit magis meritorius igitur sicut tunc est
actus in se subduplus respectu act⁹ in alio ita erit
subduplo meritorius et tamē vsq̧ tunc semp fuit
per positū eque meritorius et etiā nihil ibidē su-
bito corrūpitur vel destruitur igitur ꝛc. Quod si
concedatur cōclusio. Cōtra capio igitur gradum
excessus in ratione meriti ex quo cōceditur vnus
actus duplo meritorius alio ꝛ quero aut ille gra
dus producitur subito vel successiue nō subito qꝛ
cōtra casum nō successiue qꝛ tunc in medio tempo
ris adequati illi successiue acquisitioni nō fuisset
actus illi eque meritoriū contra posita ꝛ probata
Respōdetur licet posset negari casus. s. ꝙ meritū
vel demeritū possit per illū modū crescere ꝛc. et
secūdum legē dei ordinatā tamen non est dubium
quī deus posset cōtinue magis et magis accepta
re actū aliquē scd̄m circunstantias aliquas con-
crescentes actui Ideo conceditur conclusio illata
tanq̄ possibilis licet hoc esset impossibile precise
in magnitudinibus actuū intrinsecorū adinuicez
comparatorū vel rerū aliarū sed ꝙ tantū vel tātū

placeat aliqua ymo equaliter per totum tempus
aliquid cū alia et tamē alter in fine duplo plus q̄
alia vel valeat vel sit vtilis et sic de aliis extrinse-
cis denominationibus nō est impossibile sicut de-
ducunt argumenta etiā si ibi nichil subito fiat vel
corrūpatur. Ad argumentū igitur in contrarium
dicendū ꝙ in casu argumēti subito deueniet act⁹
iste intrinsece duplo intēsior ꝛ in duplo magis me
ritorius alio actu qui secū vsq̧ tunc fuerat eque
meritorius et tamen iuxta casum argumēti nulla
res ibi subito corrūpitur vel pducitur quia pona-
tur sicut alias probatum est esse possibile ꝙ deus
acceptaret sine gratia informāte et tunc nō est ne
cessariū aliquā rē ibi pduci sed subito deueniet du
plo acceptior alio nō qꝛ sit acceptior ꝙ ante fuit.
Sed qꝛ alter scd̄o minus acceptatur defficiēte cir
cunstātia recōpensante ¶ Quintū dubiū cōtra illḋ
quod dictum est ꝙ idē actus numero nō posset si- 5. dubium
mul esse meritorius et demeritorius qꝛ precipiat
deus sorti nō mereri actu elicito infra spaciū vni⁹
hore tunc sor. non posset illud preceptū trāsgredi
nihil faciendo qꝛ sequitur sor. nihil facit igit̄ non
meretur actu elicito et ꝛ. nec pōt sortes illud pre-
ceptū transgredi actu demeritorio nisi detur intē
tum qꝛ sit ita ꝙ non habeat actum aliū elicitū nisi
illū quē ponit aduersarius eē demeritoriū si tūc
ille conceditur simul esse meritorius habetur p-
positū si non tunc nō meretur actu elicito igit̄ non
transgreditur preceptū illud nec pōt actu merito
rio pari ratione nec actu indifferēti igit̄ vel nullo
actu pōt illud preceptū transgredi vel actu meri-
torio solum ꝛ tunc ppositū. Ad idem in casu possi-
bili alicuius precepti diuini obseruatio nō ē sorti
licita igit̄ illius transgressio potest esse sorti me-
ritoria vel licita igitur posset esse ꝙ actus deme-
ritorius esset meritorius vel licitus possibilitas
antecedentis pbatur qꝛ possibile est ꝙ deus pre-
cipiat sorti ꝙ faciat. a. et non. b. et ꝙ sor. cōcipiat
directe modo cōtrario ex distractione vel alia fā-
tasia deceptoria et faciat. a. ideo tunc sorti hoc ar-
gumētuz nullū phibitū sor. a deo pro aliqua hora
est. a. sorte tunc faciendum sed. a. est sorti phibitū
pro vna hora diei igitur. a. p illa hora nō ē a sorte
faciendū discursus est scitus a sorte esse et vtraq̧
premissa est credita a sorte esse vera ꝛ premisse in-
ter se nō repugnāt igit̄ cōclusio est credita. a. sorte
esse vera igitur si sor. faciat. a. facit cōtra cōscien-
tiam suā et per cōsequēs peccabit faciendo quod
sibi precipitur qꝛ. a. sibi precipitur igitur obser-
uatio sibi precepti stāte illo casu satis possibili nō
est licita et si hoc igitur illius trangressio est sibi
licita vel meritoria quod est intētum principale.
Ad primū istorū dicendū ꝙ in isto casu sortes pōt
transgredi preceptū sibi datum licet nō mereatur
actu elicito sufficit enī ad transgressionē ꝙ habe
at voluntatē non implendi quod sibi precipit̄ vel
faciendi sibi inhibitū qꝛ per hoc rebellis et inobe-
diens est et trangressor precepti non quidem for-
maliter faciendo cōtrarium illius quod sibi pre-
cipitur in forma sua sed per voluntatē rebelliōis
et inobediētie. Exemplū in simili inhibito alicui
ne occidat aliquē talis non solū fit trāgressor pre
cepti occidendo sed volendo occidere et tm̄ velle
occidere non plus est velle occidere ꝙ velle me-
reri actu elicito scienter contra preceptum sit me
reri vnde quicūq̧ facit qḋ in se est ad trāgressiōez

precepti licet nõ infringat quod sibi pcipitur sub ipsa forma qua sibi pcipitur transgressorem pcepti apud deum se constituit. Dicere si ponat simul q sibi non imputetur aliqs actus vel aliqua omissio in illa hora ad trãsgressionẽ illi⁹ pcepti nisi solum actus meritori⁹ elicit⁹ dicit q idẽ actus põt esse meritorius vite eterne et culpabilis venialit Si tamen ponit casus de actu meritorio vite eterne z de transgressione culpabili mortaliter tũc nõ stat cum casu q fortes possit illud pceptum transgredi. ¶ Ad scõm dico q qui solũ ex ignorantia inuincibili quã non habet ex culpa sua vadit contra formam que sibi precipitur in facto de sui natura indifferenti vel non malo nec inuoluto cuz malitia ex genere operationis quasi innocenter z cum intentione obsequẽdi deo nõ est apud deũ reus trãsgressionis licet faciat ex proposito odiendi rem sibi inhibitam vel non faciat rem sibi pceptã scõm formam in qua sibi precipit ita est in pposito. Unde estimo esse posse contingere q aliquis sic augẽdo mereatur z q non est trãsgressor sed poti⁹ executor pcepti in oculis dei. ¶ Ad argumẽta principalia responsum est in primo articulo.

In funiculis adaz trahã eos osee. xi. Intellectualis oculi nature desiderũ licet ignorãtie tenebris obũbrati licet impositio legib⁹ obligati caligantia aciei circũferri obtuit⁹ z nunc incõplexa rerum format noticia intuendo z abstrahẽdo nũc cõplexa z scientifica arguendo z discurrendo vt in delitijs sapiẽtie prout suppetit oblectetur. Sed in sciẽtijs humanitus inuentis quicquid occurrit totũ cũ desipit donec in illo supne lucis radio in quo lumẽ fidei diffundit z doctrine salutaris splẽdescit veritas tũc indulescat z tunc iam sapiat cũ ad miraculũ referatur veri diuinit⁹ reuelata illa magis sapiũt delectant atq rapiũt que magnalia clamant xpi in petri sentẽtijs li. 6. 3. plenius exarata de quib⁹ expons petri verbũ potest accipi preassũptum. In funiculis. doctrinam nãq petri in libro suo. 3. de. 4. tradita est cõuictiua z allegatiua ibi nãq vincũt amorosos z alliciũt studiosos ppter hoc q vincũt seu cõiungunt funiculi nũcupent cum pmittitur. ¶ In funiculis Adam nõ pmi vtiq sed secundi de quibus dicit apostolus. i. ad cor. 15. factus ẽ primus adam in aiam viuẽtẽ nouissimus adã in spm viuificantẽ pm⁹ de terra terren⁹ s3 scõs de celo celestis. Sed ex hoc alliciunt q ïtractiua fecundant sequit traham eos studiosos. s. xpi magnalia pertractando z ipsa studentibus ostendẽdo sicut loqtur august. sup io. sermone. 26. d. reuelatio tractio est ramũ videre ostendis oui z trahis illã nuces puero demõstrãtur z trahitur quo currit trahitur amãdo sine lesione corporis trahitur cordis vinculo trahitur ille hec dicit vbi supra dicat. Ita q in funiculis ade traham eos funiculi illi⁹ adaz quattuor sunt ad quos reduci poterunt omnia q in tertio de xpi magnalibus pertractãtur. ¶ Primus funiculus est incarnationis. Secundus passionis. Tertius habituum ipressorum. Quart⁹ legalium pceptorũ. ¶ Primus funicul⁹ incarnationis ex tribus torquet cordulis. 3. scilicet vnione trium naturarũ in xpo concurrentium corporis et anime atq deitatis. quarum quelibet vnitur cuilibet distincta atq propria vnione: z vna quaq cordula ex duplici ligamine. s. ex duab⁹ naturis constituitur in eodem vocatur que funiculus et non funis sicut et ceteri sib⁹ congruentius ppter simplicitatem diuinitatis z humilitatem humanitatis de his funiculis seu cordulis scribit ysaie. 33. omnes funiculi eius nõ rũpentur. i. non oẽs quia solum vnicus ex eis videlicet vnio corporis z aie in morte rupta fuit z hi apud hoies gliaz adepti sunt in origine Adam eccle. 49. z de dei filio dici poterit quod de primo hoie dictũ fuit gene. 3. Ecce adam quasi vnus ex nobis fact⁹ est hi funiculi sunt multum difficiles z cõplexi viatico captiui intellect⁹ trahit cũ sapiẽtia de occultis Job. 28. ca. 2 Et ibi traxit ma. pc. vt merito dicere possit. In funiculis adam trahaz eos. ¶ Secundus funiculus. s. dominice passionis ex tribus similiter plectitur cordulis linea spinea ac ferrea lignea forsitan in discussione cum iunctus de iudice ad iudicem pertrahitur mathe 27. spinea in coronatione quãdo a militibus presidis illudit ibidem. Sed ferrea ĩ crucifixione qñ cum clauis ligno affigitur satis enim et amplius ille ligatur q loco ligaminis patibulo cõclauatur de hoc funiculo pphetat. ps. d. Dñe pbasti me et cognouisti me zc. femi. mc. z funi. meũ inuestigasti nec mirũ si inuestigat illud qd absconditur ibi nempe abscondit se adam gene. 3. i. xpus quia ibi abscondita est fortitudo ei⁹ abacuc. 3. de hoc zachar. 3. homo agricola ego sũ quã tũ ab adã. Exemplum meum ab adolescẽtia mea dicetur ei quid sunt iste plage in medio manuum tuarum. Et dicet his plagatus sum in medio eoz qui diligebant me hoc funiculo detinemur in fide et in xpo trahimur ad salutẽ. Ego inquit si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsuz Jo. 12. in funiculis igitur adam traham eos. Tertius funiculus. s. habituum impressorum ex trib⁹ iterum plectitur. s. cordulis habitibus fide. s. spe et charitate ad quas ceteri reducuntur de quo funiculo habetur eccle. ca. 4. funiculus triplex difficile rũpitur nam quis separabit nos a charitate dei qui spem requirit et fidem tribulatio: An angustia: an persecutio: an fames: an nuditas: an periculũ: an gladius et certus sum quia neq mors nec vita nec creatura alia poterit nos separare a charitate dei que est in xpo iesu ad roma 8 qui fuit adam q fuit dei luce. 3. hoc funiculo trahi desiderat qui clamat in Cant, ca. pmo trahe me post te tra. in odo. zc. In funiculis adã traham eos: in vinculis charitatis vbi the. Quartus funiculus legalium preceptorum ex tribus etiã complectit cordulis ad quas reduci poterit tot⁹ decalogus preceptorum cultu superno seruitu superno et debito fraterno que obseruantea inducit dñs ĩ montem sanctificationis. i. celum. s. et forte dimisit eis terrã promissionis in funiculo distributionis. 77. Et quid mirum ista enim est lex adam dñe deus et 7. opus enim reddet ei iuxta vias singulorũ z restituet eis si direxerit ad eos cor suum spiritum illi⁹ et flatum ad se trahet Job. 34 in via per gratiam in patria per gloriam quam nobis concedat dei filius cuius ad presens noticiam querimus. qui cũ patre zc.

¶ Liber tertius.

Circa tertium libriũ qꝛ alias london. toto anno ptractaui. q. 13. prima rũ distinctionũ nũc incipio a distinctiõe decima quarta In qua Ma. ptractat de sciẽtia aĩe xp̃i ⁊ eius potẽtia ⁊ de eiꝰ sciẽtia. Quero primo sicut q̃rit Ma. vtrũ aĩa xp̃i habeat ⁊ habuit sapiẽtiã eq̃lẽ deo. Et videt̃ q̃ sic qꝛ ip̃a est sapiens sapiẽtia increata igit̃ añs videt̃ patere p auctoritates sc̃toꝝum quas ponit ma. di. 13. tertiũ ex quibꝰ ca. 4. infert Ma. his euidenter tradit̃ duos esse in xp̃o esse p̃cipales sc̃iꝰ seu gẽmam sapiẽtiã vnã nõ creatã ꝫ genitã qꝛ ipse est alterã nõ genitã ꝫ creatã ⁊ p grãm collatã et ⁊ hec ibi. Et p vtrãq; istarũ fuit aĩa xp̃i sapiẽs vt videtur per creatã em̃ fuit sapiens qꝛ illa fuit vnita illi aĩe igitur etiã ⁊ per increatã qꝛ ⁊ illa nõ minꝰ perfecte fuit vnita illi anime vel illa sibi ⁊c. Probatur di. 14. ca. 2. dicit ma. q̃ aĩa xp̃i in verbo scit omnia que deus scit ⁊ probat hoc primo quia datus est ei spiritus non ad mensuram. Sc̃do probat hoc auctoritate fulgentij q̃ initit̃ dicto apl̃i. d. In quo sunt omnes thesauri sapientie. Tertio p̃bat ratione qꝛ nihil scit aliquis q̃ eius anima ignorat Ex his sequitur q̃ aĩa xp̃i habet scientiam imensã quia sine mensura ⁊ scit infinita quodlibet distincte sed hoc non potest esse per scientiam creatã qꝛ cognoscere infinite distincte non põt aliq̃s nisi per scientiã infinitam igit̃ p scientiam icreatam ⁊ per ꝯñs verbũ in quo illa aĩa nouit omia ẽ illi anime scientia ⁊ noticia oĩm rerum igitur sciẽtia illius aĩe tãta ẽ ⁊ erat sciẽtia seu noticia sicut dei. ¶ Ad oppositum potest argui p argumenta q̃ tãguntur in ca. p̃io eiusdẽ di. 14. primũ est qꝛ ĩ nullo creatura equat̃ creatori. Sc̃dm si sic tũc nõ in omni bono deꝰ haberet maiorẽ sufficiẽtiam q̃ eiꝰ creatura. Tertio p cass. d. veritas humane cõditiõis ostẽditur qꝛ hõ assũptꝰ diuine substãtie nõ põt equari in sciẽtia vel in alio. Quarto arguit̃ hoc ibi per illõ apl̃i nemo nouit q̃ sũt dei nisi sp̃us dei q̃ solꝰ scrutat̃ oĩa etiã p̃funda dei hec ibi igit̃ nullꝰ sp̃us creatꝰ hꝫ equalẽ sapientiã vel noticiã cũ deo hic posset esse vnꝰ articulꝰ de sapiẽtia creata quẽ dimitto qꝛ satis ẽ certũ theologis q̃ illa sapiẽtia creata nõ ẽ equalis diuine sapientie. Et p̃pt̃ hoc dicit ma. ca. 2. di. 14. q̃ ⁊ si sciat oĩa aĩa illa q̃ deꝰ p sapientiam gratis datam nõ ẽ tñ eius sapientia equalis sapientie dei quia illa ẽ multo dignior dignius q; et perfectius omnia recipit q̃ illiꝰ anime sapientia igitur ⁊ in scientia maiorem habet sufficientiã deꝰ q̃ aĩa illa. Alius potest esse articulꝰ ad

1. articulꝰ. titulum questionis de sapiẽtia increata de hoc sit

1. cõclusio. cõclusio prima q̃ et si aĩa illa esset sapiens sapientia increata nõ tamẽ p̃pter hoc habet equalẽ sapientiam cũ deo qꝛ equalitas requirit distinctionẽ igit̃. ¶ Sc̃da cõclusio q̃ aĩa xp̃i nõ est sapiẽs sapiẽ

2. cõclusio. tia increata nec noscens p noticiã ĩcreatam ita q̃ deus ip̃e sit illi aĩe cognitio quia pari ratiõe beatitudo formalis illius anime esset beatitudo diuina et per ꝯñs ista aĩa eque beata esset sicut deꝰ et eque potens et eque sciens: quia posset velle eadem volitione omnipotente ymo de facto vellet quicquid deus vult ⁊ cognosceret que cognoscit ex quo sibi coicaretur sintz velle volitiõe eadem formalit̃ qua deus vult et ita ista anima posset creare quod non conceditur pure creature.

¶ Respondet grascon. q̃ aĩa illa est infinite vere et deus et q̃ vniri hypostatice verbo est verbũ videre ⁊ frui visione et fruitione increata ⁊ ideo forte concederentur quasi omia illata hec tamen cõtingenter est ita beata ⁊c. deus autẽ necessario ⁊ naturaliter est ista beatitudine infinita ĩfinite beatus. ¶ Contra sicut alias argui contra ista tunc corpus christi ⁊c. in triduo non fuisset vnitum ypostatice dei filio. Item tũc anima christi equaliter vniretur tribus personis quia fruitio vel visio increata est equaliter tres persone et trium personarum. Item iste concedit q̃ eque bene intensiue est illi anime sicut deo quia infinite est sibi bene licet contingenter et non ex natura sua hoc autem non videtur conuenienter dictum. Alio modo forte dicetur ad argumentum q̃ ista non sequuntur quia per illam noticiam perfectius intelligit deus q̃ anima illa et per illaꝫ dilectionem perfectiꝰ diligit nec etiam opoitet q̃ videat omia distincte que deus sed illa que deus voluerit ipsam videre ⁊ modo vnum et modo aliud sicut placebit deo.

¶ Contra primam partem ex quo noticia vtriusq; est penitus eadem et eiusdem quantitatis non videt̃ rationabile quin eque perfecte intelligant ⁊ pari ratiõe eque perfecte velint quia eque alba est nix et cignus propter equales albedines licet ipsa alba sint inequalia et si eandem numero intellectionem poneret deus in angelo perfectiori et imperfectiori per illam eque perfecte formaliter intelligerent. ¶ Contra secundam partem arguo sic si stante eadem visione ĩcreata nulla facta

nouitate aut mutatione locali vel sc̃dm formã de Quot modis fit trã-

non ĩtelligẽte. a. ⁊ b. intelligibilia fiat aĩa intelli sitꝰ de ꝯdi-

gens. a. ⁊ b. intelligibilia. Quero quõ saluat̃ ille ctorio ĩ cõ-

transitꝰ de cõtradictorio ĩ cõtradictoriũ nõ p solũ tradictori-

trãsitũ t̃pis qꝛ t̃ps posset trãsire ⁊ tñ nõ oporteret um.

aĩam aliõ cognoscere q̃ priꝰ nec p̃pt̃ trãsitũ t̃pis ⁊ preordinationẽ diuinã sic iũctas qꝛ eq̃ dicet̃ de aliquo qõ prius nõ albũ fiat albũ ex hoc solo nec p̃pter nouitatẽ alicuiꝰ rei vel destructionẽ qꝛ pono q̃ nihil corrũpat̃ vel p̃ducat̃ nec motus localis ẽ in causa nec hoc quia aliquid quod prius ab aliquo producebatur et dependebat nunc non dependet ab illo sicut de radio qui multotiens ĩ die posset dependere nunc a deo solo et a sole propter hoc q̃ deus potest effectiue ⁊ immediate causare se solo q̃ tamen creatura aliam viam non percepit per quam possit assignari transitus vnus preter vnam de causa finali alia q̃ prius que via in proposito non habet locum nec aliqua aliarum viaꝝ potest dari quia ista dilectio vel cognitio ẽ increata per datum et vnio hypostatica manet vniformiter et cetera omnia sic manent igitur ⁊c. ¶ Diceres forte q̃ sicut sufficit q̃ deus nunc velit radiũ a se dependere ⁊ non a sole ad nouam verificationem istiꝰ ille radius non dependet a sole sine alia nouitate rei etiaꝫ sufficit q̃ velit hoc distincte nũc intelligit ⁊ nũc illud ad nouam verificationẽ haꝝ propositionũ. Sed sc̃dꝫ hoc etiã dicã q̃ de nõ albo posset fieri albũ p hoc q̃ deꝰ de nouo volet hoc sine oĩ re noua ⁊ de hole similꝰ ⁊ sic de infinitis quod est tamen est falsum quia licet deus posset supplere vices aliarum causarum efficiẽtium et conser-

uantium non tñ formaliū ⁊ materialiū ꝙquid sit
de finalibus ꝗbusdam ⁊ idem ē de verificatiōe de
noiationum formaliū ⁊ materialium ⁊ oim extrin
secaꝝ p̄terꝙ de fine ⁊ efficiēte hec aūt ē formalis
denoiatio aīa intelligit hoc igiẗ. Probaẗ inẗ oēs
verificatiōes nouas videẗ ad relatiuā minor suf-
ficere variatio. Sed oīs denoīatio relatiua de no
uo vera reqrit necessario quātūcūq̄ velit de⁹ esse
verā aliquā nouitatē fieri vel precedentē destrui
vbi non est hoc ꝑ motum localem nec per trāsitū
solū tēporis ⁊ vbi non est denoiatio que est ad cau
sam effectiuam vel finalem sicut potest deus nunc
velle. a. esse propter. b. nunc forte propter. c. nunc
propter. b. sine nouitate aliqua preẗ transitum tē
poris qui in proposito non sufficeret quia neutra
denoiationum est in proposito igitur minor patet
quia de⁹ non pōt per velle suum facere ꝙ hic sit de
nouo simile vel pater ⁊ sic de aliis sine nouitate vl
in relato vel termino vel aliquo alio. Probaẗ se
cundum sanctos ⁊ omnes p̄hos ⁊ etiam doctores
deus ip̄emet non pōt de nouo aliquid velle ita ꝙ
incipiat illud velle postq̄ nō voluit quia nesciue-
runt euadere quin deus aliter imitaretur igiẗ cū
in proposito non videatur minus argui posse mu
tatio ꝙ ibi sequitur ꝙ hoc sit ip̄ossibile ꝙ anima
xp̄i de non intelligente. a. fiat intelligēs. a. vel de
non volente volēs sine alia nouitate. Itē ad quid
poneretur tunc in xp̄o fruitio creata vel sapiētia
creata per ma. Item tunc verū non esset quod tra
dit ma. di. 18 tertij de multiplici merito xp̄i respe
ctu eiusdē premij ymo merita mūdi possibilia non
2. articul⁹. attingerēt vt deberet tm̄ premiū. Sed contra hāc
cōclusionē preter argumenta q̄ solui. q. 2. prologi.
2. q. prime di. secundi libri arguerunt aliqui ꝙ cō-
tradictionem includit creaturam rationalem vni
ri verbo hypostatice ⁊ non frui fruitione que de⁹
est et similiter de visione quia contradictio est ꝙ
vniatur sibi hypostatice quin beatitudo que de⁹
est sit sua ⁊ anime sue hoc libro tertio di. prime. q.
4. fecit trachon. Item ex di. 12 tertij. tolli pōt ali-
ud argumentum quia cōtradictio est ꝙ aīa christi
dum vnitur verbo hypostatice peccet. Sed hoc ꝑ
illud vitatur clare ⁊ non per alias vias igitur mi-
nor patet quo ad primam partem quia contradi-
ctio est ꝙ aliquis fruatur fruitione que de⁹ ē qui
velit volitiōe ordinatissima, qua de⁹ vult. Sed cū
hoc non staret ꝙ per naturam suam eliceret actū
volitionis deordinate repugnātis cui est ꝙ anima
illa velit. a. et non velit. a. tāta autem est ista vnio
ꝙ ex ip̄o ꝙ natura sua frui sic vnitur fruitur frui-
tione infinita hoc autem necessitat ne volūtas ve
lit aliud per naturam suam q̄ per illam fruitionē
infinitam igitur. Item inter omnes creaturas ra-
tionales possibiles anima xp̄i est summe beata ita
ꝙ scd̄m sctōs beatitudo anime xp̄i est tanta ꝙ ma-
ior ea nequit dari sed hoc non posset saluari ꝑ bea
titudinē quācūq̄ creatā formaliẗ īherentē aīe qr
deus potest facere creaturā nobiliorē ⁊ sibi dare
beatitudinē creatam maiorē q̄ habebat xp̄s. Itē
si beatitudo creata esset p̄sens anime xp̄i sicut mō
ē sine īformatione q̄re nō posset satiare sicut modo
dum modo aliquo mō dependeret ad aīam nūc au
tem licet beatitudo increata non depēdeat ad ani
mā cum aīa sibi hypostatice vnita dependet ad ip-
sam igiẗ quare nō frueret fruitiōe illa īcreata ⁊ nō
magis satiabiẗ per illā q̄ per quācunq̄ creatam.

Item. q. prima di. 12. arguit iste sic eo ip̄o ꝙ anima
xp̄i hypostatice vnitur verbo nō minus beatitudo
diuina erit beatitudo aīe xp̄i q̄ supposituꝫ diuinuꝫ
suppositum illius nature ⁊ per ꝯn̄s ista beatitudo ē
qua aīa xp̄i ē vere beata. Item eo ip̄o oīa volitio
que deus ē ⁊ est dispositio qua aīa ista bene ymo op
time se habet. ¶ Itē sancti videnẗ dicere ꝙ aīa xp̄i
videt oīa q̄ videt verbū sed hoc non est verum de
visione creata igitur. Item alij arguunt non soluꝫ
de illa anima sed etiam de aliis aīabus hoc tenen
tes quia anima xp̄i potest euidenẗ scire futura cō-
tingētia ⁊ de facto multa nouiẗ sed non formaliẗ
per noticiam creatam, igitur per noticiam increa
tam minor probatur qr aliter quilibet nostrū pos-
set millesies ante finē diei decipere xp̄m scd̄z aīaꝫ
et facere ꝙ ipse erronee iudicauerit ꝯn̄s ꝓbaẗ, sit
enim ita ꝙ xp̄us assentiat ꝙ isti nō peccabunt ho-
die nobis demōstratis illud possum⁹ falsificare et
deus non pōt facere de noticia creata ꝑ quā assen-
sit aīa quin per illam assenserit qr aīa xp̄i qn̄ assē
tit istos hodie nō peccaturos mortaliter ex hoc re
cte specialiter poterit gaudere ⁊ deū laudare po-
natur inesse tunc postq̄ de facto gauisus ē ⁊ deum
quando laudauerit non pōt fieri quin fuerit hoc
gaudio gauisus et quin deum laudauerit igiẗ nec
quin assenserit quia per positum propter hoc p̄ci-
se gaudebat hoc gaudio et laudabat quia sic assē
sit igitur. ¶ Confirmatur qr iste assensus fuit cau-
sa partialis istius gaudij sed ꝙ semel aliq̄d cāuit
nunq̄ ex tunc pōt illud nō causasse alioquin deus
potest modo nunq̄ causasse mundum et iste potest
nunq̄ genuisse hunc filium ymo possibile esset nul
lum hominem genuisse sibi similem ⁊ voluntas q̄
immortaliter, peccauit poterit nunq̄ peccasse mor
taliter qr poterit nunq̄ causasse volitionē quam
causando peccauit hec absurda sunt. Dices forte
necesse est illam estimationē seu assensū fuisse cau
sam huius gaudij illi⁹ si tamen de facto causaue-
rit ip̄am. Sed non est necesse ip̄sam fuisse estima-
tionem seu assēsum ita ꝙ necesse sit qualitatē illā
p̄fuisse ⁊ illā qualitatē aliā causasse sed non ē ne
cessarium ꝙ ista qualitas fuerit estimatio seu cō-
sens⁹. ¶ Contra eadem ratione diceret de omni in
tellectione q̄ causauit volitionem de facto ꝙ licet
fuerit necessario qualitas quedam tñ nō ē neces-
sarium ꝙ ista qualitas fuerit itellectio. Falsitas
probaẗ qr tunc volūtas poterat naturaliẗ causare
dilectionem vel saltē qualitatē illaꝫ q̄ est dilectio
sine hoc ꝙ cognouerit ꝯn̄s falsum. Itē experiētia
est ꝙ talis ideo gauis⁹ est qr estimauit ita ꝙ si non
estimasset quātūcūq̄ habuisset illā qualitatē hu-
ius gauisus non fuisset. Item qr aliter nō esset as
signare causam trāsit⁹ cōtradictorioꝝ sicut supra
in probatione p̄ncipalis cōclusiōis p̄cedētis arti-
culi, deductū ē ꝓ ex quo aīa xp̄i intime vnitur no-
ticie increate vel ecōuerso igiẗ nihil obstat quin ꝑ
eam itelligat nisi qr forte videreẗ intelligere in-
finite sꝫ hoc nō oportet qr ꝑ eandē noticiā pōt aīa in
telligere nūc intēsi⁹ nūc remissi⁹ nūc oīno nō itel-
ligere sicut placebit deo nullo alio in aliquo va-
riato alias non posset per eādem visionē itellige-
re nūc hoc i vbo nunc illud istud nūc itensius hoc
nūc min⁹ itēse. ¶ Cōfirmaẗ qr itellectio manēs ea
dē res pōt non esse itellectio igiẗ multo forti⁹ itel
lectio eadē pōt esse qua deus infinite, itelligat et
anima xp̄i finite ⁊ aīs probatur quia aliter esset

x. ii.

dare vltimum rei permanētis inesse contra pħm octauo phiſi. q2 cōtingit dare minimum viſibile ꝓ se ponat igitur ꝙ in .a. instanti sortes videat minimū ab eo viſibile ꝛ recedat soꝛ. ab illo viſibili motu cōtinuo vel ecōuerso istud viſibile a sorte tunc nunꝙ post .a. sortes videbit illud aut igit illa qualitas q̄ prius fuit viſio illius remanebit ſine hoc ꝙ ipsa ſit viſio ꝛ habetur ꝓpoſitū vel nō ꝛ tūc dabitur vltimum rei pmanentis inesse. Probat cōmentatoꝛ tertio de aīa cōmento .36. dicit cum habuerimus intellectū ademptum tunc intelligemus per ſubſtantiam intellectus agentis quem ſecundum multos vocat deum pluries nam commento .2. dicit intellectum agentē eē formā abſtractam cuius propoꝛtio ad intellectum materialē eſt ſicut lucis ad dyafanū de hoc etiam patet cōmentato .5.16. 19.20. ꝛ .25. ꝛ multis aliis. ¶ Confirmat per hug. in primo ſentētiarum prope finē vbi querit vnde aīa xpī ſciat omnia et reſpondet ꝙ alia ſapientia preter diuinam non fuit in aīa xpī ꝛ ideo deus in ſapientia non habet maioꝛem ſufficientiam ꝙ anima xpī. Item ma. li. 3. ſicut etiaȝ arguit. C. dicit ꝙ anima chriſti nouit omia que verbum ſed verbum nouit infinita nulla autem noticia creata diſtincte repn̄tat infinita igit. probatur cuilibet ꝙ per additum poteſt eſſe album quelibet albedo pōt taliter vniri ꝙ ipſum per illam eſſet album et ſimilit quodlibet vnum quod natum eſt ſentire per additum quodlibet ſenſibile ſcōm genus per quālibet ſenſationem poteſt ſentire et ſimilit per quālibet noticiā angelicam pōt intelligere intellectus humanus ſi debite ſibi vniret igī nō videt contradictio quin intellectui humano ꝛ ſimilit angelico taliter ſe poterit vniri noticia icreata ꝙ p eā vtriꝗ cognoſcet. Si diceret ꝙ itellectio nō eſt nata eſſe alicui realit diſtincte a ſe niſi intellectio infoꝛmet ipm ſed noticia increata non poteſt intellectū creatum infoꝛmare. Similiter diceret ꝙ non ē ſimile hinc inde quia omnia albedo omni albedini eſt ſimilis ſecundum ſpeciem non ſic omis intellectio omni precipue increata create. Sed hoc nō ſoluit quia illud quod eſt tollerabile per additum quacunꝗ ſpecie coloꝛis eſt tale ꝙ quiſꝗ coloꝛ taliter ſibi poteſt vniri ꝙ ipſum illo coloꝛabitur. Similiter quodlibet ſenſitiuum per quamlibet ſenſationem ſibi additam ſiue vnitaȝ poteſt ſentire igitur a ſimili omne intellectiuum oīm intelligibilium non in ſeipſo ſed per additum per quācunꝗ intellectionē ſibi vnitam poterit intelligere nec huic obſtat ꝙ non poſſit infoꝛmari a qualibet quia albedo non poteſt deitatem infoꝛmare ꝛ tamen taliter poteſt ſibi vniri ꝙ ſicut ꝓpter humanitatem ſibi vnitam dicitur homo et propter animā ſibi vnitam dicitur alata ita per albedinem diceretur alba igitur ſimiliter non apparet cum intellectus noſter ſit intellectiuus alio a ſe ſibi addito quin poſſit intelligere per noticiā increatam ſibi vnitam. ¶ Itē eſſentia diuina ſufficientiſſime repreſentat oīa cognoſcibilia ꝛ ipſa eſt ita intima ꝛ ita preſēs vel pōt eſſe itellectui creato ſicut aliqua ſimilitudo alia igitur ipſa poterit eē ſimilitudo qua creatura foꝛmaliter cognoſceret ꝯña patet q2 ideo ſecundum auguſtinū mens ſemper nouit ſe q2 ſemꝑ ſibi preſēs. ¶ Itē alit non diſtinguerent in beatis cognitio matutina ꝛ veſpertina contra augu. 4. geñ. ca. 9. aſſumptum patet quia cognitio rerum per ꝓprias ſimilitudines earū eſt cognitio rerum in ꝓprio genere ꝛ matutina ē cognitio rerū i verbo hoc non videt aliter poſſe ſaluari niſi ꝙ cognitio qua cognoſcuntur ab intellectu creato res cognitione matutina ſit ipſum verbū. ¶ Item lumē gloꝛie eſt deus ex cymbolo lumen de lumine ꝛ illud non diſtinguitur a cognitione qua beatus cognoſcit deum quia aliter lumen eſſet inſufficiens requirens lumen aliud ſcilicet cognitionem creatam vt cognoſceretur et oſtenderetur creature de quo vide augu. 4. ſuper gene. ca. 8. Item aug. 12. de tri. dilectio qua diligimus deum ꝛ fratres deus eſt de hoc vide plures auctoꝛitates primo ſententiarum di. 17. Item cognitio vnius beati q̄ minus perfecte repreſentaret deum ꝙ cognitio alterius eſſet erronea quia aliter repreſentaret deuȝ ꝙ eſt et hoc pꝛobatur per ſimile de duobus videntibus eandem albedinem vnus quideȝ clarius alter obſcurius. pꝛobatur tunc in cognitione beatifica clare videatur deus iſta ſpecies vel creata cognitio clare repn̄taret deū ꝛ abſolute inquātum deus et relatiue inquātum pat ꝛ fi. ꝛ ſſ. hoc videt inconueniens eſſet ſimul abſolute ꝛ relatiue. Itē deus de potentia ſua abſoluta poſſet ſe oſtendere intellectui creato ſine medio ſȝ fruſtra fit per plura ꝛc. Probatur ſi viſio ſenſitiua vniretur potentie viſiue eque intime ſicut nunc et tamen ſine infoꝛmatione ipſa de potentia dei abſoluta poſſet ꝑ eam videre igitur eque in pꝛopoſito. pꝛobat hec via non poſſet erronea iudicari cum approbati doctoꝛes illam tenuerunt ſicut patet de gandenſi. 3. quolibeti. q. prima.

Ad .1. iſtoꝝ negat aiis

¶ Ad primum iſtoꝛum dicēdū ꝙ ſi deus vniuiſſet ſibi hypothetice naturā lapidis totus deus ꝛ fruitio q̄ deus ē eſſet aliquo mō ipſius lapidis nō tñ eēt eius fruitio ita dico i ꝓpoſito lȝ beatitudo que deus eſt ſit ſua .i. anime chriſti cum anima xpī non eſt per illā foꝛmaliter beata ſicut nec eſt omps per oīpotentiā dei que tamen ſua ē nec per deitatem que tamen ſua eſt. dices non eſt ſimile quia anima xpī nata eſt frui et non nata eſt eſſe deus nec omnipotens. Dicendum ꝙ licet nata ſit frui non tamen fruitione increata foꝛmaliter ſed obiectiue et foꝛmaliter aut per modum finis.

Ad .2. cōceditur.

¶ Ad ſecundum aliqui negarent maioꝛem et ſimiliter ſecundam partem minoꝛis ſicut patuit 3. ar. prime. q. nego eñ primam partem quia repugnātia eſt ꝙ pura creatura fruatur et intelligat ita ꝑfecte ſicut deus. Et cum dicis repugnantia eſt ꝛc. quia fruitur fruitione infinita hoc autem neceſſitat ꝛc. iſta ꝓbatio eſt cōtra euangelium non ꝙ ego volo ꝛc. ꝛ ma. di. 17. huius tertū dicit ſcōm humanam volūtatē ſaltem ſenſualitati xpus refugiebat moꝛtē quā ſcōȝ volūtatē deitatis voluit ymo dicere ꝙ xpus nō habuerit voluntatē duplicē ꝛ diuinam ꝛ affectiōes cōfoꝛmes dānatuȝ eſt ab eccleſia. Similiter ſimul ſtant ꝙ deus aliqd non velit et tamen velit me illud velle ſicut voluit abꝛahem filium ſuum moꝛi ꝛc. de hoc etiā vide ma. di. 46. primi ca. primo ꝛ di. 17. tertū. ca. primo. ¶ Ad tertium concedo ꝙ aīa xpī eſt beatioꝛ ꝙ aliqua alia creatura et hoc poteſt aliter ſaluari q2 videlicet plus habet de beatitudine i eadē ſpecie vel equalem in ſpē melioꝛi aut maius ꝙ alia creatura ſecūdū ꝙ dr ꝙ viatoꝛ nequit dari creature nego ꝛ de hac materia credo dixiſſe pma. q. pmi ꝛ quīta. q. ſcōi ¶ Ad quartū dico ꝙ quātūcūꝗ eēt pſens nō

possent satiare formaliter nisi informet quāuis ob
iectiue vel effectiue satiare posset nec dependētia
sufficere posset qualiscūq3 alia qd patet quia qli-
bet creatura tātū dependet a deo sicut a quolibet
alio igitur cū beatitudo icreata sit ita intime pre
sens angelo sicut aīe xpi scd̄m essentiam ⁊ situm et
angelus ab illa dependeat in essendo oporteret si
dicta ratio valeret q angelus ita beatus esset si-
cut si duo angeli essent simul scd̄m situm ⁊ vnus in-
telligeret aliū ⁊ econuerso et intellectio vtriusq3
dependeret ab alio ⁊ esset aliū presens ⁊ tamē alt⁹
ita minime intelligeret et responsio breuis ē vtro
biq3 q requiritur dependentia accidentis ad subie
ctum per informationem quia nulla alia sufficit.
Ad.5.cōceditur. ¶ Ad quintum negatur antecedēs quia licet bea
titudo diuina sit illi⁹ aīe q2 ipa ē suppositū illius
aīe ⁊ de facto etiā ē beatitudo obiectiua illi⁹ aīe
⁊ etiā effectiua beatitudinis ei⁹ nō tñ est beitudo
illi⁹ aīe sic q p eā illa aīa sit formalit̄ beata sicut
licet deitas vel oīpotētia sit illi⁹ aīe q2 ē supposi-
tū illi⁹ aīe ⁊ obiectū ⁊ principiū nō tñ ē deitas nec
oīpotētia illi⁹ aīe sic q ista aīa esset p eā de⁹ ⁊ om
nipotēs. ¶ Ad.6. cōcedo q oīs volitio q̄ deus est
est dispositio, qua aīa illa optime ⁊ excellētissime
se habet in essendo sed non in formalit̄ operando.
¶ Ad.7. verum est q opinio ma. erat q aīa xpi no
uit oīa que deus ⁊ hoc pbat trib⁹ argumētis post
tis in pncipio tñ nō erat opinio ma. q illa anima
sciret noticia increata formaliter s3 solū cāliter ⁊
obiectiue ⁊ eodē modo de volitiōe ⁊ fruitione. Et
ideo dicit di.14. q aīa xpi intelligit oīa p sapiētiā
gratis datā ⁊ di.14. tertū dicit q illa sapiētia gra
tie data erat creata sapiētia ⁊ nō icreata ⁊ etiā in
di.14. dicit q nō oīa ita clare ⁊ perspicue capit si-
cut deus: ¶ Ad primum aūt argumētū ma. non de
ducit oppositū q2 illud dicit dari nō ad mensuram
qd dat scd̄m voluntatē ⁊ capacitatem recipiētius
nō scd̄m pfixionē alicui⁹ mēsure determinate apd
dantem. Et si quis daret elemosinā pauperib⁹ cui
libet q̄tū vult ⁊ q̄tū portare posset ⁊c. sic aūt aīa
xpi in suo principio accepit gratiam ⁊ forte nulla
alia ymo vltra datum est sibi vt illud gratie quod
ipsa capere non potest aliis quibus ipsa voluerit
conferat quia de plenitudine eius oēs accepim⁹
Jo. primo etiam auctoritas fulgentii hoc nō con-
cludit quia ille non dicit q scit omnia sed quia ha-
bet scientiam omnium et verū est quia habet dei
tatem sibi vnitam que est scientia omnium ⁊ hoc so
nat probatio fulgentij cū3 dicit in quo sunt omēs
thesauri non dicit in qua anima et si hoc diceret
glosaretur vt iam dictum est vel sicut ma. glosat.
Ratio etiam magistri non cōcludit quia eque eui
dens est hec nihil vult aliquis q eius anima nō ve
lit sicut maior sua et tñ xpus dicit non q ego volo
sed quod tu etia3 vnio hypothetica nature ad ver
bum stare potuisset sine cognitione quacunq3 illi⁹
anime. Item eque apparēs est ista sicut maior sua
nihil sit aliquis perfecte vel clare quin anima ei⁹
eque perfecte et eque clare illud sciat cuius tamē
oppositum ipse dicit dices quomodo igitur posset
scire omnia dicendum q sine opinio ma. sit vera si
ue non intelligi potest sic q verbum sit quodam-
modo speculum intellectuale omnia cognoscibi-
lia representans et q anima christi ita perfecte p
scientiam creatam sibi collatam videt illud specu
lum ita q omnia ibi repñtata vel relucētia i vbo
dei videt sicut nos vno aspectu videm⁹ speculum ⁊
relucentia in speculo ⁊ hoc etiā multi tribuūt cui
libet beato iuxta illam famosam auctoritatē gre
gorii in libro dyalogorum quid est quod nesciunt
vbi scientem omnia sciunt. Alio modo potest glo-
sari q verbum est illi anime pro habitu seu specie
quo quodlibet cognoscere possit verū aūt verū sit
q oīa scita q̄ de⁹ vel nō, postea forsitan videretur di.
pñti.14. ¶ Ad octauū dicendum q per idē argu- Soluit argumētum.
mentum pbaretur q de facto possum deū decipe-
re tñ adhuc differētia ē q2 intrisece essentialit̄ eui
dens noticia futuro3 quā ipossibile est falsificari
vel decipi ⁊ ideo si de⁹ scit a esse futurū ⁊ tñ hoc cō
cedit q a pōt non fore oportet cōcedere q de⁹ pos
set nūq̄ sciuisse a esse futurum. Sed ita nō ē de no-
ticia creata quia nec aīa xpi nec aliqua creatura
potest habere noticiā creatā euidētē euidētia itri
seca cui formalit̄ repugnat deceptio de aliquo fu-
turo sicut satis bene deducit hoc argumentū octa
uum ⁊ ideo cōceditur cōclusio q̄ ifert de aīa xpi ⁊
hoc de potētia dei absoluta licet tñ certitudinali
ter. i. absq3 aliqua hesitatiōe possit vere iudicare
q sic erit ⁊ nullo mō pōt i hoc fieri deceptio vel er
ror stāte cōi ordinatiōe ⁊ nō sequit̄ si aīa xpi decipe
ret q igit̄ xps deciperet seu de⁹ deciperet lic3 9ns
esset cōcedendū si ly decipi exponeret pure positi-
ue. s. pro credere aliter q sit vel esse debeat in re
tunc enim decipi secundum aīam posset etiam dei
fectus precise penalis ⁊ ideo nō repugnaret plus
dei filio scd̄m aīam q̄ dolere vel timere scd̄m aīa3
S3 si exponit̄ negatiue tūc idē est q credere alit̄ q̄
sit vel erit ⁊ simul cū hoc nō scire quō ē ⁊ tūc non ē
concedendū nec etia3 sequit̄ q si aīa xpi decipit̄ q
igit̄ xps decipit̄ q2 l3 scd̄m aīam credat aliter q̄ sit
vel erit tñ cū3 hoc scd̄3 deitatē scit quō est vel erit
Totā aūt deductionē vlteriorē qua pbat̄ nō pos-
se assensisse postq̄ assensit concedo de assensu crea
to sed si assensus potest esse simul non esse assens⁹
vel cognitio etiam et nō esse cognitio vt isti dicūt
tunc negatur prima consequentia ⁊ similiter alie
deductiones ⁊ dicit̄ q non est simile de omni alia
intellectione vel consensu quia ad hoc q aliquis
assensus vel intellectus sit consensus vel intelle-
ctio anime xpi verbo vnite requiritur q talis con
sensus sit vel fuerit ver⁹ vel vera itellectio ⁊ igit̄
si est vel fuit de futuro cū tūc veritas eius depen-
deat ex futuro concedendum est q sicut tale futu-
rum pōt non fore ita talis consensus anime xpi po
test nunq̄ fuisse consensus anime xpi et etiam gau
dium tantum in illa aīa ex tali consensu pōt nunq̄
fuisse ex tali consensu causatu3. Sed aliter ex illa
qualitate que est vel fuit consens⁹ vel ex alia cau-
sa secus autem est de cōsensu alterius anime non
vnite quia talis potest consentire falso ⁊ errare ⁊
decipi. ¶ Ad.9 dicendum q ista intimitas sine in-
formatione non sufficit et etia3 obstat illud quod
apponitur scilicet q tunc intelligeret infinite. S3
cum dicitur q hoc non oportet quia per eandem
noticiam creatam potest anima nunc intelligere
intensius ⁊c negatur et cum probatur q2 aliter p
eandem visionem in verbo nunc potest beat⁹ vide
re nunc istud ⁊c. concedit̄ de visione creata. ¶ Ad
cōfirmationē dico q non est dare minimū visibile
⁊c. ⁊ dato q sic adhuc i nullo instāti vltio erit ista
qualitas scd̄m se ⁊ quālibet partē sui nec i aliq̄ vl
timo istāti erit aliq̄ q̄litas visio pma pars p3 quis

non est dare vltimum instans rei permanētis sesse. Scđa pars probaṫ quia vel simul scđm se ⁊ qđlibet sui vt cessat illa qualitas esse visio ita ꝙ subito deuenit non visio vel non. si primuȝ igiṫ ē dare primū instans ī quo sit non visio ⁊ illud necessario erit immediatū vltimo instāti. ⁊c. Si scđm igiṫ vł ipsa vel aliqua ei⁹ post. a. erit visio si ipa tunc. a. non ē vltimum istās ⁊ si aliqua ei⁹ pars tunc hoc non erit minimuȝ visibile ab illa distantia ⁊c. De hac materia vide ī aliis vbi tractatur materia de maximo ⁊ minimo. ¶ Ad. 10. diciṫ ꝙ opinio cōmentatoris videṫ fuisse ꝙ intellect⁹ agēs intelligit ꝑ suā substātiam ⁊ ē intellectio ⁊ forma vere informās intellectū possibilē ꝑ quem etiam intelligit intellectus possibilis. Sed tenendo veritatem ꝙ intellectus agens siue sit ipe deus siue alia substātia nō sit forma itellect⁹ possibilis quātūcunqꝫ intellect⁹ agens esset intellectio nunꝗ̄ per eū alius intellectus formaliter itelligeret licet obiectiue vel effectiue forte intelligere pōt ideo cōmētator est negādus. ¶ Ad. 11. si illa sit sētentia hug nego eū sicut ⁊ facit ma. q̄ in di. 14. dicit ꝙ in nullo creatura equatur creatori. ¶ Ad. 12 est dicē duȝ sicut ad. 7. ¶ Ad. 13. diciṫ ꝙ itellectio icreata nō est nata esse alicui⁹ intellectus creati forma sicut albedo ⁊ queuis sensatio sunt forme suoꝝ subiectorum ⁊ similiter intellectio creata in angelo vel in homine ⁊ ideo non est simile hinc inde. ¶ Nota istud esse falsū ꝙ aīa humana nō pōt sentire ꝑ sensationem bruti nec videṫ ratio quam assignat quia de facto visio humana est forma extensa ⁊ non oportet ꝙ immediate informet animam intellectiuam non esset inconueniens ꝙ sicut anima īformet corpus extensum ita posset qualitas extensa informare aīam sibi coexistētē sicut coexistit corpori ⁊ preter hoc de sensationib⁹ nō ē verū qꝛ accipit ī argumento ꝙ nec aīa humana nata ē sentire per sensationē bruti nec ecōuerso qꝛ forma extensa non est nata perficere naturā itellectualē formaliṫ sicut facit sensatio quelibet humana nec ecōuerso potētia extēsa nata ē sētire ꝑ sēsationē iextensam ⁊ cū in deductiōe. Probatur ꝙ iformatio nō requiritur quia taliter sine formatiōe posset vniri albedo deitati ⁊c. Dico ꝙ licet posset negari primū assumptum de deitate ꝙ ipa sit hō sicut ⁊ hoc negat ma. di. quinta tertii cap. penultimo determinauit tamē alias illud potius esse cōcedendū ꝙ ipsa ē iste homo demōstrato dei filio. Dico tū̄ ꝙ deitas nō ē aīata nec alba ymo nec esse potest istis vocabulis precise signātib⁹ sicut mō nam istud cōcretū aīatū non solet denōtare nisi per totū cuius aīa est pars formalis vel corp⁹ cui⁹ est forma. Sed aīa nec est nec esse pōt pars formalis deitatis nec forma iformās igiṫ ⁊ multo fortius ꝓbari poterit ꝙ deitas nec est nec pōt esse alba igiṫ aīn̄s ꝑdicte deductionis nō ē verū ⁊ dato illo antecedēte multo forti⁹ cōcludi posset ꝙ deitas possit esse itelligēs formaliter ꝑ intellectionē creatā ꝙ̄ ecōtra quod tū̄ notorie ē falsū. Dicen tu cōcedis ꝙ deitas ē hō ⁊ ois homo ē substātia aīata sēsibilis igiṫ deitas ē aīata ⁊ pari rōne colorata illis colorib⁹ sicut ⁊ xp̄i humanitas. Rn̄deṫ ꝙ illa diffinitio ꝓhabita ꝑcise cōpetit oī hoī q̄ est humanitas sꝫ dei fili⁹ licet sit hō nō tū̄ ē humanitas sꝫ bene hypothetice sibi vnitur humaītas q̄ ē substātia aīata sēsibilis. Aliṫ rn̄deṫ ɔcedēdo ɔn̄ter ꝙ deitas ē aīata ⁊ alba ⁊c. scđꝫ cōicationē ydiomatuȝ de q̄ vide supra. q. 21. ¶ Ad. 14. dicēdū ꝙ ille infinitas nō sufficit ⁊c. nisi itimeṫ sibi sicut forma suo iformabili. Ad augustinū licet sit parū ad ꝓpositū dicēdū ꝙ si dictū suū eēt veruȝ nō solū de cognoscēdo habitualiṫ ita ꝙ pōt exire ī actū qū ꝑ alia non ipedireṫ sicut hꝫ intelligi scđm veritatē sꝫ etiā actualiter adhuc hoc nō esset verꝫ nisi ꝑ cognitionē īformātē causātā a se ipa semper p̄ntem sibi ꝑsi. ¶ Ad. 15. negaṫ ɔn̄a qꝛ vespertina cognitio creature ē illa qua nō ītuitiue cognoscitur de⁹ matutina ꝟbo qua etiā de⁹ ītuitiue cognoscitur ⁊ hoc est creaturam cognosci in verbo quia nihil aliud a verbo pōt sufficienṫ cāre talē cognitionem qua sit intuitio verbi ⁊ ꝓpter hoc nō opꝫ ꝙ ista cognitio sit verbum.

De cognitiōe matutina ⁊ vespertina.

¶ Ad. 16. dicendum ꝙ licet deus sit lumē glorie obiectiuū nō tamē ē lumē glorie quo formaliter aliqua creatura sit beata ymo et realiter distinguiṫ ab omni cognitione qua creatura formaliṫ deū cognoscit nec sequiṫ ꝙ ꝓpter hoc de⁹ sit lumē insufficiēs sicut nō sequiṫ lumē solis est īsufficiēs qꝛ videri nō pōt nisi ponatur visio sēsitiua ab eo distincta qua videaṫ.

Ad. 16. nota de lumi̅ne glie.

¶ Ad. 17. dicēdū ꝙ ly qua debet glosari. i. qua effectiue nō qua formaliṫ nec magister pl⁹ voluit qꝛ posuit actū dilectiōis aliū sꝫ nō habitū aliū vt plane pꝫ vers⁹ finē eiusdē di. 17. p̄mi libri. ¶ Ad. 18. dicēdū negaṫ ɔn̄a. Ad ꝓbationē dꝛ ꝙ si ly aliter determinat ly rep̄ntare conceditur ꝙ cuiuslibet beati cognitio aliter rep̄ntet deū ꝙ̄ est. i. non ita ꝑfecte representet deū sicut de⁹ ꝑfecte est. Si aūt ly aliter determinet ly ꝙ̄ est negaṫ qꝛ quilibet beat⁹ cognoscit deū sicuti est. i. sine errore quo sibi tribuat ꝙ sibi nō cōuenit. ¶ Ad. 19. cōcediṫ cōclusio ad quā deduciṫ ꝙ visio beata valet ad vtrāqꝫ dinarū cognitionū ꝙ̄ absolutā ꝙ̄ relatiuā. ¶ Ad 20. dicendū ꝙ assūptū falsū ē nisi solū itelligaṫ effectiue vel obiectiue. ¶ Ad. 21. dicē dū ꝙ negat vbiqꝫ spēm p̄mā primo actui qualē ponit tho. ⁊ multi alii ⁊ multo forti⁹ hꝫ negare ī ꝓposito ⁊ si pl⁹ vellet dicere negād⁹ eēt. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale cōcediṫ ꝙ xp̄s ē sapiens duplici sapiētia sꝫ aīa xp̄i licet obiectiue vel negatiue sit sapiēs icreata sapiētia nō tū̄ est sapiens sapiētia icreata formaliṫ sꝫ sola creata q̄ cum hoc ꝙ ē cognitio ⁊ etiā forma īhereṫ ꝑficiēs illaȝ aīam ⁊ hec cū nō habeṫ de icreata. ¶ Ad scđm p̄ncipale dicēdū ē ꝙ auctoritas ma. pōt glosari ꝑ glosā qua ipemet exponit duas auctoritates cōsimiles li. 2. di. 41. ca. vltio p̄ma ē ysodori dicētis angeli ī ꝟbo dei oia sciūt anteꝙ̄ fiāt ⁊ rn̄det ma. sed nec oēs nec oia ꝑfecte angelos scire dixit ⁊ iō eos in sciētia ꝓficere nō remouit. Alia ē gregorii qui ait qđ est ꝙ igiṫ nesciūt vbi sciētē oia sciūt. Et respōdet ma. Sed accipiendū est hoc de his quoruȝ cognitio beatū facit vt sunt ea que ad misteriuȝ trinitatis ⁊ vnitatis ꝑtinēt ita diceret ī proposito ꝙ aīa xp̄i scit oia q̄ deus scit q̄ essētialiter obiectiue beatificāt vel ꝙ sciat oia scđm spēm vel genus scilicet in vniuersali necessaria ad redēptionem saluandoꝝ. Tertio modo pōt dici ꝙ omnia nouit in verbo sicut in habitu vel specie vel poti⁹ sicut in supplente vicē spēi vel habit⁹ actiue cōprincipatiui itētionū respectu cognoscibiliū ī ipo ꝟbo nō ꝙ accidētaliter cognoscat ī ꝟbo distincte omia et singula q̄ de⁹. Quarto mō pōt itelligi ꝙ omnia scit per eminētiam vel equiualentiam qui deum cognoscit qui valet oia vel eminet oib⁹ cognitiōib⁹

infinita etiā dato q aīa xpi scd̄m ma. in verbo dei cognosceret oīa et quodlibet tamen ipse dicit q isto modo cognoscit per sapientiā creatā sibi collatā a deo non p sapientiā increatā. Ideo adhuc non facerent ad ppositū media cōsequēter ibi adducta pro dicto ma. pro quanto videntur plus arguere q̄ concesserim supius sunt soluta et c.

SEcūdo Circa illud qd̄ dicit ma. pricipaliter in ista di. 14 cap. penultimo q aīa xpi et angeli in verbo dei cognoscūt futura et q aīa xpi i verbo cuivntia est liqdi et pnrius omi creatura scit oīa que deus. Quero primo vtrū verbū dei sit sibi ipsi quāuis nō aie venite sibi sciētia futurorū sibi contigentiū Videtq nō quia scire est rem per causam cognoscere et est illius quod impossibile est aliter se hr̄e ex primo posteriorū et etiam ex sexto ethicorū cap. 4. dicit oēs suspicantur q scimus nō contingere aliter se habere sed futura contingentia aliter possunt se habere igitur pbatur oīa scibilia sunt demonstrabilia ex primo posteriorū sed cōtingentia ad vtrūlibet nō sūt demōstrabilia vt patet. 7 metaphisice parte. 52. vbi dicitur ppter hoc substātiarū sensibiliū singularū nec diffinitio nec demonstratio est q habet materiā cuius natura talis est vt contingat in esse et non: et non inesse qua propter corporalia oīa singularia ipsorū igitur si demonstratio necessariorū et diffinitio scientifica non contingit sicut nec scientiā qnq sciētiā qnq ignorantiam esse ita nec demonstratio nec diffinitionē sed opinionē contingētiū aliter se hr̄e palā quia nō vtiq erit ipsorū neq diffinitio nec demōstratio hec Ibi Et rationē tam ibi q̄. 6. ethicorū qr talia contingentia cū extra sensum speciē fiant latent si sūt vel non. 3. nulla non determinate vera sunt aliquomō scita sed de futuris contingētibus nō est determinanda veritas primo periarmenias. ¶ Ad oppositum damā. 13. dicitur dn̄e qui nosti oīa antequā fiant. Item ad hebreos. 4. oīa nuda et apta sūt oculis eius ad quē nobis sermo. Itē aug. quinto de tri. sicut allegat ma. di. 36. primi capi. t. nō ista ex aliquo tp̄e cognouerit deus sed futura oīa tēporalia atq in eis etiā inquit et quando ab illo petituri fueramus et quos et de quibus rebꝰ vel exauditurus vel non exauditurus esset sine initio ante presciuit Item vide de hoc multas auctoritates di. 35. primi capi. 4. et capi. quinto et distin. 39. 1. cap. primo et cap. quinto. In ista questione primo premittam distinctiones de scientia et iuxta illam pono aliquas questiones scd̄o instabo contra eas. Quo ad primū dicēdū secūdum doctores antiquos q istud vocabulū scientia dei vno modo sumitur p noticia rerū Alio modo p noticia enunciabiliū. Et hanc distinctionem ponit ma. li. pmo cap. 46. de sciētia rerū loquitur scriptura eccle. 23. deo anteq̄ crearētur oīa sunt cognita et sic loquendo Idem est dicere sciētia dei respectu rerū q dei clara apprehensio respectu rerū oīa eni factibilia apprehendit. Scientia vero vel cognitio enūciabiliū. i. cōplexe significabiliū qnq sumitur pro apprehensione sola et hoc est nimis improprie qr sic deus videt oīa possibilia vel impossibilia nihil est a quoq̄ ymaginabile quin et a deo. Alio modo sumitur pro vero iudicio respectu enunciabilium tantum facti et isto modo scit deus seu euidenter iudicat que sunt in entibus et qualiter se habuerūt et que erūt in entibꝰ et qualiter se habebūt ita scientia dei sic sumpta est solūmodo enunciabiliū respectu preteritorum pn̄tiū et futurorum et vocabitur ab antiquis doctoribus noticia seu scientia visionis et isto modo dicit ma. di. 39. ca. 2. q scientia dei non est nisi de his que sunt fuerunt vel erunt et alias auctoritates reperies in eadem di. et. 25. quasdā q̄ ista acceptione quasdā p precedenti. Alio modo sumitur p vero et euidenti iudicio respectu enūciabiliū facti adhuc futuri et illo modo dicit presciētia dei de qua dictiōe. 35. et. 39. Alio modo sumitur pro noticia cū volūtate bene placiti respectu sic cogniti et vocatur noticia seu sciētia reprobationis et hinc est q stricte loquēdo soli reprobi dicūtur presciti aeuntcas simplex dei noticia est quelibet scientia sensuū predictorum Iuxta hoc possunt elici cōclusiōes ia pbate pma q deꝰ oim rerū possibiliū est simplex itelligētia. 2 cōclusio q deꝰ est oim possibiliū et ipossibiliū enunciabiliū apprehensio. 3. q deus est oim vere enunciabiliū vera sciētia. 4. cōclusio q ip̄e est respectu oiz enūciabiliū facti scia visiōis. Quita q ipse est respectu oiz enūciabiliū facti de futuro p̄scientia Sexta q respectu illorū q̄ bene fiunt ip̄e est scientia approbationis. 7. cōclusio q ip̄e respectu illorum que demeritorie fiunt sciētia reprobationis Ex his patet ad q̄stionē vbi tamen ad consuetum modū loquendi dicendū est q scientia dupliciter sumitur ad ppositū tituli questionis loquēdo s. pro noticia euidenti impossibiliū aliter se hr̄e seu enūciabiliū necessariorū et sic loquēdo dicendum q verbū nō est scia futurorū contingentiū et hoc pbant duo pma argumenta principalia questiōis. Secunda cōclusio est etiā absq aliqua hesitatiōe tenenda et pbatur esse vera et credenda per argumenta prius posita ad partē oppositā questionis s. q alio modo sumendo vocabulū scientie p omni euidenti et vera iudicatiua noticia respectu complexe enunciabilis verbū dei est scientia futurorum quorūcunq contingentiū ad vtrumlibet que sunt vera ita q de omni futuro nouit euidenter q erit et de omni non futuro euidenter nouit q non erit nā vt dicit aug. hoc de ci. cap. 8. deus optime et verissime credit cuncta scire antequā fiant et cap. 9. dicit q confiteri esse deū et negare esse prescientiam futurorū apertissima insania est. Secundus articulus: primū dubiū qr videtur q ex eo ipso q aliqua sunt futura contingentia ad vtrūlibet non sunt determinate vera nec per consequēs possunt euidenter sciri vel presciri esse vera et hoc tenet oKam et pbat hoc esse opinionē. p. quanuis, l hoc p. veritas fidei contradicat prima pbatio est scd̄m eum di. 38. primi sui et pe. auf. nullū futurū cōtingens dependēs simpliciter. a potentia libera est in se verū qr non potest vt dicit scd̄m phm ymaginari ratio quare plus vna pars est vera q̄ alia Item primo periarmenias in his que sunt et que facta sunt necesse est affirmationē vel negationē veram vel falsam esse. In singulari vero futuris non sic quia alias si vnus dicat hoc erit et alius dicat q non erit oportet q alter istorū determinate mentiatur et tunc nihil fieret a casu nec ad vtrūlibet si omnia fierēt ex necessitate qr illud quod est ad vtrumlibet cōtingens nō magis determinatur ad

Articulꝰ 1. distictio de scia dei.

Nota cōclusiōes iuxta membra dicte distinctionis de scia dei.

2. articulꝰ.

vnā partē q̄ ad aliā Itē si veritas determinata sit in singularibus de futuro tunc de quolibet illoꝝ quomodo facta sūt semꝑ fuit verū dicere qm̄ hoc erit et si semꝑ erat verū dicere qm̄ est vel erit non posset hoc nō esse vel non futurū esse ꝙ autem non posset non fieri Jmpossibile est non fieri et ꝑ ꝯn̄s necesse est fieri. Item tunc non oporteblt cōsiliari nec negociari Item ibidē in fine oſonea vere sunt quēadmodū et res igitur manifestū est qm̄ q̄cūq̄ sic se habēt vt ad vtrūlibet sint et contraria ipsorū queāt contingere necesse sic se h̄re ad cōtradictionem ita s. ꝙ ꝓpositiões significātes talia fore non magis erunt vere q̄ false determinate. Ad oppositum est diffinitio ꝓpositiōis. v. ꝙ est oratio verū vel falsū significans. Itē hoc est cōtra legē contradictoriorū et cōtra primū principiū cōplexū Item vbi supra dicit. p. ꝙ necesse est disiunctiuā ex ꝯtradictoriis de futuro esse verā sed tamen neutrā partem necesse est esse verā Ex quo patet ꝙ quacunq̄ tali disiunctiua data altera pars est determinate vera. Ad primā rationez negatur aña ymo bn̄ est ratio quare vna pars plus est vera q̄ alia qz in re futurū determinate erit z tunc affirmatiua ē vera vel determinate nō erit et tunc necessitatiua ē vera Ad aliā negatur ista cōsequētia vnus istorū determinate dicit verū igitur oīa fient ex necessitate et omnes cōsequētie similes sunt negande nec habēt colorē.

Respōdet auctoritas phi de futuris cōtingentibus.

Ad phm̄ dicēdū ꝙ ip̄e intelligit ꝙ in singularibus de futuro non est determinata veritas eo modo quo in illis de preterito vel de p̄nti. Nā oē quod fuit sic est determinatū ad fuisse qd̄ non pōt per aliquā potentiā nō fuisse z omne qd̄ est necesse est esse qn̄ est sicut declarauit di. 1. p̄mi ad sensū vnū verū non sic autē in illis de futuro vbi simul stat ꝙ ꝓpositō aliqua de facto est vera z pōt esse falsa q̄ tamen pōt esse vera et semꝑ fuisse vera z tanta est illa indeterminatio ꝙ non stat cum euidēti. notitia create de talibus quid eueniret et quid nō: nō sic in illis de preterito vel de presenti. Cum ista responsione cōcordat sco. di. 38 primi.

2. dubium.

Secūdum dubiū principale quero quomodo deus determiate potest scire z potest sciuisse futurū illud cuius futuri actio dependet adhuc ex libertate volūtatis non solū increate sed etiam create qz impossibile est deū nunq̄ sciuisse ꝙ semꝑ sciuit igitur si de⁹ semꝑ sciuit. a. esse futurū impossibile est deū nunq̄ sciuisse. a. esse futurū et si hoc igitur Jmpossibile est qui. a. fuerit futurū et si hoc igitur impossibile ē etc̄. igitur voluntas create non potest libere facere quin. a. fuerit futurū z per cōsequēs futuritio a. non dependet a. volūtate libera create Itē illa futura q̄ dependet ex libertate voluntatis create vel increate possunt non euenire. Sed ista q̄ sunt a deo prescita non possunt non euenire quia alias dei prescientia falleretur sicut arguitur di. 38. p̄mi cap. 1. Preterea de⁹ nō pōt res aliter cognoscere q̄ cognoscit sine alietate vel varietate aliqua ex parte rerū igitur deus cognoscēs aliqua fore nō pōt illa cognoscere nō fore sine nouitate vel variatione aliqua ex parte earū igitur si ab eterno cognouit me aliquid cras voliturū non pōt ante aduentum diei crastine scire me nō cras illud voliturū et si hoc igitur oportet me cras velle illud antecedēs patet qz apud deū non potest esse aliqua transmutatio quo ad talem alietatē cognoscendi vt patet per augu. quinto super gen. et ponit di. 25. p̄mi cap. penultimo Item aug. 15. de tri. et ponitur di. 39. 1. cap. primo dicit ꝙ om̄ia simul videt quorū nullū est quod non semꝑ videat z sciat eius itaq̄ scientia inamissibilis inuariabilis est nostra vero scientia amissibilis et receptibilis quia non est hoc nobis esse ꝙ scire et ibidē cap. sc̄do de⁹ nō pōt aliquid scire vel prescire ex t̄pe nec posset dici aliquid incipere scire vel prescire vide ibi Ad istō dubiū difficillimū Respondet oKam et bene i hoc di. 38. primi sui indubitanter est intelligendum ꝙ deus certitudinaliter et euidēter scit oīa futura contingentia.

Respōdet quō de⁹ nouit euidenter futura contingentia.

Sed hec declarare et modum quo scit exprimere impossibile est oī intellectui ꝓ isto statu hoc tamen ꝓuenit ex natura diuine sciētie infinite quā latere nō posset quid eueniat vel q̄ nō tn̄ hoc sibi credo ꝙ immensitas diuine scientie sit in causa q̄ est quasi scientialis oculus a quo nihil absconditur nec abscondi pōt presens preteritum et futurū quum qn̄z qualiter euenerit et euenire debeant pateat ibi clare et hoc requirit sciētie immensitate. vnde psal. Et sapientie eius nō est nūerus hec igitur sit cōclusio prima

Cōclusio 1.

ꝙ dei sciētia ē immensa et imensū iudiciū ex hac sequitur ꝙ nullū vere iudicabile latet eum nec etiā possibile est vt aliqd sit vere iudicabile et nō ab eo infallibiliter et euidētissime iudicatū sicut em̄ de⁹ propter immensitatē sue essentie nusquā deest nec deerit vsq̄ vbi aliqd esse pōt z ꝓpter immēsam eius potentiā omne ꝓductibile vel effectibile ꝓducere vel efficere pōt ita ꝓpter eius immēsam sciētiā nullū verū vel vere expressibile latet eū sed ē ab eo patēter z euidentissime iudicatum Sed vt patet ex dictis in primo dubio oīs cōtradictiōis altera pars ē vera igitur per illā expressibile siue sit p̄ns preteritū vel futurū euidenter z certitudinaliter de⁹ nouit.

2. cōclusio.

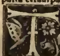
Secūda cōclusio bene stant simul ꝙ a. fore dependeat ex cōtingenti libertate volūtatis siue create siue increate z tamē ꝙ a deo euidenter sciatur. a. fore sicut em̄ immēsitas scd̄m essentialem presentialitatē non determinat sibi ex natura sui vt sit in hoc spacio cū isto corpore vel cū illo quorū quodlibet sine reliquo potest istō spaciū occupare hoc tamen sibi determinat sua immensitas vt si aliqd sit ibi vel alicubi deus ibi sit illi p̄ns ꝑ essentiā ita nō est de natura sui determinata ei⁹ scientia vt sit sciētia ꝙ. a. erit nec vt sit scientia ꝙ. a non erit. Sz ad hoc determinatur ex natura sui ꝙ si. a. erit ip̄a sit cognitio scientialis ꝙ. a. erit et ꝙ si a non erit ip̄a sit sciētia euidens ꝙ. a. nō erit et ideo sicut impossibile est quin vel. a. erit vel. a non erit ita impossibile est quin deus vel euidenter sciat a. fore vel euidenter sciat. A. nō fore Et ideo etiā vlterius sicut cū cōtingente libertate voluntatis tam create q̄ increate stat ꝙ determinate. a. erit ita cū eadem libertate stat ꝙ deus euidēter sciat a fore vñ breuiter ex natura diuina a. nō est ꝙ ip̄a sit scientia ꝙ aliqd preter deū sit vel fuerit vel erit qz ipse potuisset in eternū nunq̄ sciuisse aliqd preter se fuisse vel fore ex natura tamē sui est ꝙ si aliquid fuerit sit vel erit vndecunq̄ contingit vel necessario eoipso hoc sibi per semetip̄am substātialiter innotescit etiam si ip̄sa nihil penitus faceret ad hoc ip̄suz sed solū attenderet vel aduerteret ꝙ ab aliis ageretur

3. cōclusio.

Tertia conclusio sequitur ex dictis ꝙ cū hoc ꝙ. A. fore pendeat ex contingenti libertate voluntatis create vel increate non stet ꝙ

deus necessario sciat ipm fore quia bene sequitur
deus scit necessario. a. fore igit. a. necessario erit
eo ꝙ oppositū cōsequētis et c̄. 4. conclusio ꝙ deus
solū cōtingenter scit futura contingentia ad vtrū
libet. Ex hac sequitur quinta cōclusio ꝙ nihil ne
cessario scitur a deo esse futurū nihil eñi est futu
rum cuius futuritio nō dependet scḋm veritatem
fidei licet phūs aliter sentiat a contingenti liber
tate diuine volūtati s igitur añs ꝓbatur cōsequē
tia patet q2 nullum agēs naturale pōt aliquid ꝓ
ducere sine contingenti causatione pricipū liberi
infiniti q2 sine eius cōcausatione libera nō plus ꝓ
duceret vnū de numero infinito rum ꝓducibiliū ab
ipso in hoc passo q̄buscunq3 demōstratis ꝗ aliud
ymo nec agens liberū creatū q2 nullū liberū acti
uum creatum potest distincte cognoscere illud qḋ
nunꝗ fuit propria et simplici eius cognitiōe qua
lis requireretur nisi deus libere talē imprimat illi
cause omne igitur futurū libere ab aliquo ꝓdu
cet et per cōsequens eius ꝓductio dependet a prin
cipio libero igitur non necessario est futurum di
6. cōclusio stingendo semp futurū cōtra presens. Sexta con
clusio sequitur ꝙ oē illud quod deus scit esse fu
turū pōt nunꝗ sciuisse esse futurū distingendo sp
futurū cōtra presens et sumpta ipa in sensu diuiso
q2 oē tale futurū cōtingenter scitur a deo fore et
semp contingēter fuit a deo prescitū fore sed oñe
tale pōt non presciri a deo fore et nunꝗ fuisse pre
scitum fore igitur et c̄. de hoc etiā vide ma. di. 29.
primi cap. 2. et di. 4. ca. 4. vbi etiā dicit ꝙ deus nō
posset aliquid incipere scire et c̄. et etiā cōcordāt
doctores antiqui et addit etiā ibi ꝙ predestinatu3
pōt deus non predestinasse ꝙ tamē in actionibus
vel operationibus dei nullatenus supple cōcedūt
doctores ex quo eñi aliqd factū est vel dictū nō cō
7. cōclusio cedūt ꝙ possit nō esse vel nō fuisse et c̄. vide l textu
Septima cōclusio est de contingenti ad vtrūlibet
cuius futuritio dependet a libertate voluntatis
create vt de. a. ꝙ voluntas creata pōt facere ꝙ de⁹
ab eterno sciuerit. a. esse sic futurū et etiā in libe
ra ptāte voluntatis create est ꝙ de⁹ nunꝗ sciuerit
a. esse sic futurū q2 in potestate voluntatis create
est facere ꝙ. a. erit et etiam facere ꝙ a. nunꝗ erit
8. cōclusio. igitur Octaua cōclusio sequēs ex premissis ꝙ illō
quod nunꝗ presciuit deus fore possum facere eū
semper presciuisse et ꝙ illud quod semp presciuit
possum facere eū nunꝗ presciuisse patet ex dictis
10. cōclusio Decima cōclusio ꝙ multa q̄ sp fuerunt vera possū
facere ꝙ nunꝗ fuerunt vera et ꝙ multa que nunꝗ
fuerūt vera possum facere ꝙ semper fuerūt vera.
Sed dices solus deus fuit eternaliter ens igitur
solus de⁹ fuit eternaliter verū igitur cū .a. fore ⁊
sic de similibus non scit deus a. fore non fuit eter
naliter verū ꝓbatur si a fore fuit eternaliter verū
Vide de vi igitur. a. nō fore fuit eternaliter falsu3 igit aliqd
tate qd sit. fuit eternalr a deo distinctū quia deus nec est nec
esse potest falsum aut falsitas Probat̄ si ab eṫno
fuerunt multa vera ymo infinita vera sicut ⁊ mul
ta eternaliter scita a deo igitur ab eterno īfinita
fuerunt entia hoc autē est cōtra fidem igitur. Ad
primū negatur cōsequētia pma q2 licet solus de⁹
fuerit ab eterno cū multa alia a deo fuerūt eter
naliter cognitione que deus sed oīa eternaliter a
deo scita eternaliter fuerūt vera veritate i create
que deus est igitur et c̄. et tamē nulla entitas pro
pter hoc fuit eternaliter nisi solus deus ⁊ huic sē

tentie ꝙ mihi multū placet inuenio cōcordare au
gustinū li. 1. suo ca. 56. vbi ponit ꝙ triplex est veri
tas. s. veritas rei create et veritas signi creati et
veritas increata ⁊ duo prima mēbra capit ab am
brosio tertiū ab aug. et tenet ꝙ oē enūciabile ve
rum siue sibi correspondeat veritas rei. s. entitas
vera siue entitas dictiōis. i. signi creati cui nulla
correspondet de facto in entibus veritas rei seu
entitas sicut añxpm fore est verū veritate īcreata
sicut ꝓbat per aug. in libro soliloquiorū vbi ostēdit
veritatē esse eternā per hoc ꝙ mundū nō fore non
fuit verū sine veritate igitur. Et sicut iste dicit ꝙ
mūdū fore ab eterno fuit verū veritate prima ita
dico ego de oī alio enūciabili a deo eternalr scīē
tialiter cognito. Aliter dicitur cōcedendo primā
consequētiā et si per .a. fore intelligitur aliud ꝗ
deus conceditur ꝙ. a. fore nō fuit eternalr verū et
cū in rei veritate deus eternalr est et fuit notitia
ꝓpositionalis vera vere enuncians ꝙ. a. erit et cū
ista solutione plus cōcordant dicta ābrosij aug. et
auctor. ꝗ cum priori. Ad secūdum negatur conse
quētia sed sufficit ꝙ si ab eterno fuisset formata
propositio enunciās. a. nō fore ipsa fuisset falsa si
a. fore fuit verū. Correlariū ista ꝯña non valet al
terum contradictorie significabiliū complexe est
verū igitur reliquū falsum q2 añs est verū et con
sequēs cōtingens vt patet ex dictis. Ad tertiū ne
gatur cōsequentia q2 talia nō fuerunt vera seipsa
veritate intrinseca sed solum veritate extrinseca
que deus est tamen iuxta scḋam solutiones primi
argumenti negatur añs illius conditionalis. Ad
primū argumentū secūdi dubij principalis cōcedi Ad. 1. arg. 2. dubij prin
tur illa in sensu composito īpossibile est deū nūꝗ cipalis.
sciuisse ꝙ semp sciuit et negatur consequentia vt
patet ex dictis Ad scḋ3 negat̄ minor que dicit illa
que sunt a deo prescita nō possunt nō euenire ⁊ cū
arguitur q2 si non eueniret et c̄. dico ꝙ ibi assumi
tur ꝓpositio de inesse impossibilis. Ad tertiū con
cesso aūt in sensu cōposito ad quē vadunt auctori
tates subiūcte negatur cōsequētia cuius ꝯñs est
in sensu diuiso. Et ratio patet ex dictis. Ad princi
palia etiam patet ex dictis.

Ertio Circa istā ma
teriam. Quero vtrum cū deter
minata prescia verbi fiet ꝙ futu
ra prescita sunt ad vtrūlibet ꝯtin
gētia Videtur ꝙ non q2 vel verbi
prescientia est causa ꝙ res prescite fore sūt future
vel ecōuerso hoc ipm ꝙ res future sunt est causa
die prescientie. Si detur primū tunc verbi prescia
videtur eueniendi necessitatē eis facere sicut ar
guit ma. di. 38. primi cap. 1. quē vide ibi cū aucto
ritatibus augu. que videtur sonare ꝙ prescia dei
est causa ꝗ res sunt future. Si detur scḋm. s. ꝙ q2
res future sunt ideo deus prescit eas sicut ponit
orig. super Epistolā. Ad Ro. et ponitur di. 38. cap.
tertio tūc vt ibidē immediate ante dicit ma. eo ꝙ
est eternū aliquid existeret causa ab eo alienū ab
eo diuersum et ex creaturis penderet scia creato
ris et creatū causa esset increati Scḋo Ad princi
pale arguo ex opiniōe et medio ciceronis q̄ scḋm
augmētum quinto de ci. capi. 9. diuinationem sic
conatur auferre vt neget eē scia3 futurorū eāq3
oībus viribus nullā esse oīno cōtendat vel in hoīe
vel i deo ⁊ ita dei prescientiā negat et oēm ꝓphetiā

luce clariorẽ conatur vertere verbis aristotilis hec ibi. Et arguit scḋm augu. ibi. Cycero sic in libris suis de diuinatione si prescita sũt futura oĩa hoc ordine euenient quo ventura esse prescita sũt et si sic certus est ordo rerũ prescienti deo et si certus est ordo rerũ certus est ordo causarũ non em̃ põt fieri aliquid quod non aliqua causa efficiẽs precesserit. Si autẽ debitus est ordo causarũ quo fit oẽ quod fit necessario fiunt oĩa q̃ fiunt q2 si ita est nihil est in nr̃a potestate nullũq3 arbitriũ voluntatis quod si concedimus hũana vita oĩs subuertitur frustra obiurgationes laudes vituperatiões exhortationes adhibentur nec vlla iusticia bonis premia et malis supplicia constituta sunt hec ille Et tunc de eo infert augu. hec igitur ne consequãtur indigna et absurda et perniciosa rebus humanis non vult esse prescientiã futurorũ atq3 in has angustias coartat aĩm religiosorũ vt eligat vnũ ex duobus aut esse aliquid in nr̃a ptãte aut esse prescientiã futurorũ q̃m vtrũq3 arbitrant eẽ nõ posse sed si alterũ confirmatur tolli alterũ eligim9 prescientiã futurorũ tolli voluntatis arbitriũ q2 vt cõfirmauit negauit prescientiã futurorũ hec ibi Videtur igitur q2 determinata verbi prescientia non stet cũ futurorũ contingentia et idẽ argumentum tullij illius boetius quinto de conso. psa. 3. ¶ Itẽ ibidem sic arguit boetius si cũcta prospicit deus nec vllo modo falli potest euenire necesse est q2 prouidẽtia futurũ cognoscit pbatur anselmus de cõcordia cap. 2. dicit q2 necesse est omne fuisse quod fuit et omne quod est esse et futurũ esse quod erit igitur oẽ futurũ de necessitate eueniet pbat si verbum determinate prescit a ẽxpm fore et quicquid representat et semp vniformiter igitur necessario et si hoc igitur a ẽxpa necessario erit Sexto omne verũ de preterito est necessariũ sed deũ sciuisse a fore est verũ de preterito igit a fore est necessariũ igitur a necessario erit pbatur possibili posito in esse nullũ sequitur ĩpossibile sed si prescientia dei sc3 cũ futurorũ contingentia tunc deus presciens a fore potest nõ prescire a fore ponatur igit in esse et sequitur q2 deus presciens a fore nõ presciat a fore quod est impossibile. Ad oppositũ ẽ aug. 3o. de li. ar. d. q2 sicut memoria tua non cogit facta esse que preteriterũt sic deus prescientia sua nõ cogit facienda que futura sunt pbatur ad idẽ sunt augu. anselmus boetius in passibus superius p alia pte allegatis. Ad istam questionẽ patet responsio ex solutione secundi dubij. q. precedentis q2 sic q2 eo ipso q2 sunt contingenter futura sciẽtia immensa sciũtur taliter esse futura igitur dei prescientia nõ obstat contingentie futurorũ. et isto modo soluit aug. istam difficultatẽ. 3. de li. ar. quia deus nouit futura eo modo debere euenire quo euenient et nõ aliter. Alioquin decipi posset q2 nõ est verũ et ideo sicut quedã euenient cõtingenter ita prescit q2 cõtingenter euenient. Et causa est q2 non ideo quia presciũtur fore erunt sed q2 erunt et dei sciẽtia est immẽsa quã nullũ vere latere potest ideo presciũtur fore. Et istã causa3 satis plane ponit boetius quinto de consolatione vbi istam materiã tractat prosa tertia et deinceps vsq3 ad finẽ libri vbi ĩ dicta prosa dicit necesse est vt si quis sedeat q2 vera sit opinio opinantis eum sedere supple si q̃s hoc opinet et ecõuerso necesse est si opinio sit vera quis iudicat q̃s sedere q2 ipse sedeat sed nõ idcirco q̃sq3

Conclusio cũ falsis affirmatiua ad questiũ

sedet q̃m vera est opinio s3 potius vera ẽ opinio q̃m quẽpiã sedere pcessit similit de pudẽtia futurisq3 reb9 rõcinari oportet hec ille. s. eãdẽ etiã ptractat materiã quomodo libere peccat volũtas et tamẽ determinate prescit eã deus peccatura3. b. augu. multũ diffuse. 3 de li. ar. cap. quinto. 6. 7. 9. 10 et 12. vbi declarat et tenet q2 nihil tale cõtingent futurũ per dei prescientiã cogitur fieri et quasi totum stat in hoc q2 eo modo presciuntur ab eo fore quo modo euenient et ideo si cõtingenter euenient illi cõtingentie nõ obstat prescientia. Restat igitur soluere dubia queda3 in argumentis principalibus tacta Primũ vtrũ diuina prescientia sit causa futuritionis rerũ contingenter futurarum vel ante presciat deus tale fore quia futura sunt et q2 non ideo presciat q2 futura sunt pbatur per boetium vbi supra. d. Iam vero q̃ preposteru3 est vt eterne prescientie tpaliũ rerũ euentus causa esse dicatur quid est autẽ aliud arbitrari ideo deũ futura q̃m sunt futura prouidere q̃ putare q̃ olim acciderũt causã illius sũme esse prudentie. huic dubio. Respondet ma. di. 38 pmi cap. 4 d. dicimus res futuras nullatenus causã esse prescientie vel scie dei nec ideo presciri vel sciri q2 future vel sunt facte per dictũ orig. non notatur causa nisi sine qua nõ. Sed cõtra ma. li. 1. di. 35. capi. 4. dicit cũ dicitur si nulla essent futura nulla esset in deo prescientia vel non esset deus prescius si in dicendo hanc causam ostendis. s. q2 nulla essent subiecta eius scie vnde ipsa posset dici prescia vel ipse prescius q2 vtrumq3 dicitur pp̃ter futura verus est intellectus hec ibi. Ex quo patet q2 propter futura deus dr̃ prescius igitur illa sunt causa prescientie dei pbatur ista nomina prescientia et prescius dicta de deo importãt relationẽ expressa3 de futuro igitur ad hoc q2 ista nomia de aliquo dicãtur vere oportet necessario presupponere aliqua eẽ futura ratione quorum dicũtur de eo quorũ dicuntur sicut ad hoc q2 sciat aliqua esse pñtia presupponitur ita eẽ hoc patet per boetium vbi supra. d. q2 nõ idcirco quisq3 sedet q̃m vera est opinio qua estimaretur sedere. S3 potius vera est opinio q̃m quẽpiam sedere precessit vnde plane patet q2 rẽ esse est aliquomodo prius q̃ cognoscere illam esse dicendũ sicut in precedẽti questione q2 deus non precise ex natura sui determinatur vt sit scia quod aliqd aliõ ab eo sic fuerit vel futurũ sit Sed oportet illud scitũ esse secundũ veritatẽ esse fuisse vel fore. est igitur hoc ipsu3 q2 aliqua res erit nõ causa diuine sciẽtie vel prescie sicut nec deitatis sed cũ causa necessario requisita vt ita loquar cũ immensitate illius scie ad hoc vt ipsa sit prescientia q2 res futura contingẽter erit et sic intelligẽde sunt auctoritates pro et cõtra. ¶ Et videt mihi q2 ma. vbi supra satis plane dictã difficultatẽ saluat q2 postq̃ exposuit dictu3 orig. di. q2 aliquid futurũ est ideo scitur a deo anteq̃ fiat sic exposuit. i. q2 futurũ est scitur a deo ãteq̃ fiat nec sciretur nisi futurũ esset vt non notetur ibi causa sine qua non. Statim subiũgit Ita etiam dicimus sciam vel prescientiã dei non esse causam earũ que fiunt nisi talẽ sine qua non fiunt Si tamẽ sciẽtiam ad noticiam referamus. Si vero nomine scientie includitur etiam bñplacitũ atq3 dispositio. ¶ Tũc recte posset dici causa earum q̃ facit deus et paulo post hoc modo forte accepit augu. d. ¶ Ideo sũt quia nouit. i. q2 sciẽti placuit et q2 sciẽs disposuit

1. dubium vtrũ diuina pscia sit cã futuritõis rerũ ptigẽtiũ vel ecõtra.

et loqtur ibi aug de bonis tantū. s. de creaturis ꝛ
nō de peccatis q̄ deus prescit notitia sola nō bene
placita de hoc vide. b. bonauēturā. ¶ Et ex his pa
tet solutio ad primū principale. ¶ Scdm dubium
2. dubium. principale posset esse de illo quod tangitur in. 20
argu. principali quid sit ille certus ordo causarū
quē infert certa prescientia futuroꝝ. ¶ Respōdeo
ꝙ ad vim sermonis eundo nihil omnino preter deum
requirit ad hoc nec aliqua causa preter deum nec
per cōsequens aliquis certus ordo causarū quis
ante oia alia a deo prescituit de⁹ omne futurū fore
¶ Sed bene requirit ꝙ res erunt ad hoc ꝙ ꝑsciat
de⁹ res fore ꝛ ꝙ futurus sit in casu aliquis certus
ordo causarū vt quedā futura taliter euenient si-
cut fore presciuntur ita ꝙ hec ꝓpositio res erunt
est ꝓpositio causalis respectu huius deus prescit
res fore adiūcto tamē hoc ꝙ dei sciētia est imēsa.
¶ Et ex hoc dicitur ad dubiū quod libertas cōtin
gentie diuine volūtatis est prima causa oia talis
contingentie futuroꝝ et respectu aliquoꝝ ipsa
est sufficiens cōsequētia nulla alia causa cōcurrē
te ꝛ sic ante ꝓductionē mūdi ideo deus presciuit
mūdū fore qꝛ libere semꝑ preuoluit fore mundū
respectu aliquoꝝ vō requiritur ꝙ deus libere vo
luit aliud principiū fore liberū talium futurorum
non eñ deus prescitet nec presciuisset fore merita
vel demerita nisi creaturas aliquas arbitrio libe
ras esse voluisset. ¶ Ordo igitur causarū quem in
fert esse vel fore diuina prescientia est duo libera
principia scdm genus quoꝝ alterū qñqꝫ sufficit i
multis vero ambo cōcurrere cū multis aliis com-
principiis naturaliter requisitis ad actus nostros
liberos ꝓducendos libere quoꝝ oim ordinem in
fallibiliter preuidet et prescit dei scientia infinita
¶ Et licet supposita cōtingēti diuina libertate ad
eternaliter libere volendū aliqd fore ꝛ ad aliquid
libere volendū idē non fore leue sit saluare ꝙ de⁹
contingēter oia futura ꝓpter immēsitatē sue scie
infallibiliter presciat sic esse futura ꝓ eo ꝙ ipsum
prescire sequitur seu conformatur rerū contingē
tie potius q̄ ecōuerso. ¶ Et ideo sicut ipsa possūt
fore ꝛ possunt nō fore ita possunt cōformiť presciri
se hēre vel habitura et hoc totū ꝓpter cōtingentiā
Nota bñ; ex parte cause vel causarum ex qua vel quibus fu
difficultatē tura prouenient contingenter. ¶ Hoc ipm tamen
de ꝯtīgētia vide qualiter sit possibile ꝙ de⁹ eternaliter libere
futuroꝝ ꝛ potuerit non voluisse fore ꝙ semꝑ voluit fore vel
ꝑdestiatiōe econtra difficillimū est qꝛ licet prius quodāmodo
et ꝯͥter so prius natura sit diuina volūtas indeterminata vel
lutiōe; ei⁹. non determinata ad agendum pro. b. tēpore. ¶ Ex
quo tamē modo verū est ꝙ heri ymo sine initio fuit
actu determinata ad agēdū. a. pro. b. tpe nō pōt
vt videtur modo nō fuisse sic determinata ꝛ ꝑ ꝯñs
nō pōt modo nō voluisse agere. a pro. b. tpe ꝛ cum
voluntas eius impediri nō possit igitur nō posset
esse quin agat. a. ꝓ. b. tpe igitur necesse est. a. fore
pro. b. tempore ꝛ siľr argueretur de quolibet con
tingenti futuro. ¶ Respondetur ꝙ hic tangiť prin
cipalis difficultas totius materie de predestina-
tione qꝛ predestinare aliquid non est nisi deū velle
saluare eū et vitam eternā determinate velle sibi
conferre ꝛ media necessaria ad eandē igitur sicut
deus nō pōt vnquā icipere velle determinate sal-
uare ꝛ c. ita nec posset eū incipere ꝑdestinare igiť
quēlibet predestinatū eternaliter determinate pre
destinauit igitur vt videtur nō posset modo nunq̄

eū predestinasse. Dico igitur sicut respōdet sco. ad
illud de predestinatione li. 1. di. 40. ¶ Ad primum
argumentū principale sue questionis de predesti-
natione ꝙ argumētū ꝓcedit ex falsa ymaginatiōe
tamē ista ymaginatio pōt manuducere quodam-
modo intellectū ad intelligendū veritatē in hoc
puncto. Si eñ ymaginaremur ꝑ impossibile deū
adhuc non determinasse volūtatē suam ad alterā
partē sed quasi adhuc deliberare an velit illū pre
destinare aut nō pōt bene intellectus noster cape-
re ꝙ contingenter ipsū predestinaret vel nō prede-
stinaret sicut patet in actibus voluntatis nostre.
Sed qꝛ semꝑ recurrimus ad actū predestinādi vo-
luntatis diuine quasi preteritū ideo quasi nō con
cipimus libertatē in voluntate ista ad actū prede
stinandi quasi iam sit positus cōtingenter a dei vo
luntate. Sed ista inquit ymaginatio falsa est illō
eñ nunc eternitatis in quo diuina voluntas libere
se determinat ad saluandū illū actum sēꝑ p̄ns est.
Sed ita inquit concipiēdum est de voluntate diu
seu eius volitione vt est huius obiecti sicut si per
impossibile nunc in isto nūc inciperet deus sic li-
bere velle et hoc qꝛ ita libere posset deus in nunc
eternitatis velle ꝙ vult sicut si ad nihil esset eius
voluntas determinata. ¶ Et videtur ma. idē intē-
dere di. 46 cap. 4 dicens ꝙ sicut ab eterno deus
potuit illū non predestinare ita ꝛ modo posset eū
non predestinasse Et ex his patet satis solutio ar
gumenti et oim cōsimiliū. ¶ Dices forte ꝙ quādo
aliqua opposita sic se habēt ꝙ impossibile est ea
simul vel successiue de eodē verificari cuiusqꝫ vere
cōuenit vnū eoꝝ impossibile est sibi cōuenire reli-
quū eorum Sed predestinatū esse ꝛ dānari vel dā-
nandū esse sunt hmōi igitur. ¶ Item omne immuta
bile est necessariū sed diuina predestinatio est im-
mutabilis ꝛ etiā quilibet predestinatus est immu
tabiliter predestinatus igitur diuina predestina-
tio est necessaria ꝛ qlibet predestinatus ē necessa
rio predestinatus. ¶ Ad primū negať maior iuxta
ea q̄ dicta sunt in. q. ista et precedēti. Dicit tamē
okam ꝙ in creaturis non potest simile inueniri.
Sed cōtra hoc arguitur de veritate ꝛ falsitate hu-
ius ꝓpositionis sor. curret cras non eñ ista oppo
sita possūt hodie simul vel successiue verificari de
hac ꝓpositione ꝛ tamen ista propositio hodie vera
posset esse hodie falsa ꝛ ecōtra Siľr fuisse futurū
et nō fuisse futurū sunt possibilia opposita creatu
ris cōuenire nec possūt sibi inuicē successiue circa
idē ꝛ tamē aliquid quod fuit futurū puta aia an-
texpi pōt non fuisse futurū ꝛ ecōtra. ¶ Ad secūdū
cōceditur maior ꝛ cōclusio prima illata, s. ꝙ diuia
predestinatio est necessaria ꝛ hoc si sumatur ꝓ vo
litione predestinātis. Si autē accipitur passiue ꝓ
persona predestinati vel bonis glorie vel grē tali
persone preparatis nō est verū ꝙ hmōi sint immu-
tabilia ꝛ sic etiā negatur ista quod quilibet prede
stinatus est immutabiliter predestinat⁹ prout ly
immutabiliter cōuertitur cū ly necessario. Si autē
minor ꝓ illa parte valet istā ꝙ non stat istam ꝓposi
tionē sortes est predestinatus eam esse veram ꝛ eā
de veritate in falsitatē mutari ꝛ ita de singulis re
spectu cuiuslibet predestinati tunc illa pars mino
ris est vera ꝛ discursus non valet. ¶ Et si dicis nul
lus immutabiliter aliqualis posset nō esse talis
sed ois predestinatus est imutabiliter predestina
tus igitur nec predestinat⁹ pōt nō esse ꝑdestinatus

¶ Dicēdum q̄ si aliqualis solū denotet qualificationē presentiale discursus non valet q2 minor nō vere sumitur sub maiore si autē extēdit se ad qualificationes seu denominationes sumptibiles ab his que contingēter euenient in futuro maior est falsa q2 multe sunt ꝓpositiones de futuro q̄ licet possint indifferēter esse vere vel false tamen non possunt esse vere postq̄ fuerūt false ita q̄ successiue primo vere ꝛ post false nec ecōuerso sicut iste antixps fuit futurus ꝛ sic de similibus. ¶ Ad secūdū igitur argumētum principale patet ex dictis concedēdū est enim q̄ vbi prescitur aliquid fore ibi etiā prescitus est. a. deo certus ordo causarum vel vna causa sufficiens respectu talis futuri cōtingēter iste tamē ordo erit contingēter futurus sicut ꝛ cōtingēter scitur illud fore de quo est sermo et ideo nō cōcluditur necessitas euētus taliū sicut cicero estimabat vnde ꝛ aug. Ibidē. cap. 19. tulio rūdēs nos inquit aduersus istos sacrilegos ausus etiam deū dicimus scire omnia anteq̄ fiant ꝛ volente nos facere quicquid a nobis nō nisi volentibus sentimus fieri et nouim⁹. ¶ Et tūc ad formā argumēti respondet non est ꝯñs vt si deo certus est ordo oīm causarū ideo nihil sit in nostre voluntatis arbitrio ipse quippe nre voluntates in causarū ordine sunt qui certus est deo eiusq̄ prescientia cōtinetur qm̄ et humane volūtates humanorū operū cause sunt atq̄ ita qui oīm rerū causas presciuit in eis etiam causas nras volūtates ignorare non potuit quas nostrorū operum causas esse presciuit. Cōmuniter autē improbat Ciceronem. di. q̄ ipse cicero negat ordinē oīm causarum esse certissimū et dei prescie notissimū detestamur aut enim deū esse negat q̄ quidam indutus alterius persona in libris de natura deorū facere molitus est ac si esse confitetur deum q̄ negat presciū futurorū ē et sic nihil dicit ad quāq̄ dicit ille insipiēs in corde suo nō est deus qui enim non est prescius oīm futurorum nō est vtiq̄ deus. ¶ Deinde Respondet aliter argumento Ciceronis distingēs de necessitate respectu humanarum operationū ꝛ est in re distinctio de necessitate cōsequētis vel cōsequētie primo modo nō ē necessariū vt oīa fiant q̄ libere facimus si presciantur secūdo modo necesse est si presciant a deo fore q̄ eueniāt verba autē eius hec sunt cap. 41. Si necessitas inquit nra dicēda est que nō est in potestate nra sed etiam si volumus efficit q̄ pōt sicut est necessitas mortis minimū est voluntates nras quibus recte vel properā viuit sub tali necessitate nō est multa enim facimus q̄ si vellem⁹ nō vtiq̄ faceremus q̄ pertinet ad ipm velle nā si volum⁹ est si nolumus non est nō enim vellemus si nollemus Si autem ista diffinitur esse necessitatis scdm quam dicimus necesse est vt ita sit vel ita fiant si presciantur futura esse nescio. Cur timeam⁹ si nobis volūtatis auferat libertatē deinde ostendit primū quod iā dixit de libertate cōmuniter dicta. s. q̄ nō aufertur per necessitatē supradictā nec enim inquit vitam vel sub necessitate ponim⁹ supple opposita libertate cōiter distincte. Si dicamus necesse est deum semper viuere et cuncta prescire sicut nec ptās eius minuit cōceditur mori fallitq̄ non posse. ¶ Secundo ostendit q̄ talis necessitas cōsequētie nō tollit libertatem ꝓprie dictā. s. libertatē cōtingētie sic inquiēs cū dicimus necesse est vt cū volumus li. arb. volumus ꝛ verū ꝓcul dubio dicimus ꝛ nō. ¶ Ideo ipsum li. ar. necessitati subijcimus que adimit libertatē hec ille. Et iterum arguit sic eodē cap 41. nō propterea nihil est i potestate nostra q2 deus scit futurum esse aliquid in nra potestate non enim qui hoc presciuit nihil presciuit porro si iste qui presciuit aliquid futurum esse in nra volūtate non vtiq̄ nihil sed aliquid presciuit ꝑfecto et illo presciēte ē aliquid in nostra volūtate quo circa nullo modo cogimur hac retenta prescientia dei tollere voluntatis arbitriū aut retento volūtatis arbitrio deum q̄ nephas est negare presciū futurorū sed vtrūq̄ amplectimur vtruq̄ fideliter confitemur ¶ Tertium dubiū principale posset esse ꝓpter auctoritatē augustini iactā in tertio argumento principali vtrum aliquid vnū ꝛ idē possit necessario euenire a causa prima seu vt refertur ad illius notitiam ꝛ contingēter a causis ꝓximis. ¶ Hoc enim tenet sctūs thomas di. 39. primi suis ꝛ sequaces eius ꝛ hec via videtur hfe ꝓ se boetium quinto de cōsolatione prosa vltima vbi primo ponit obiectionem. d. si dicas q̄ euēturū deus videt illud non euenire non posse q̄ autē non potest nō euenire illud ex necessitate contingere neq̄ ad hoc nomē necessitatis astringas. Subdit soluendo fatebor rem quidē solidissime veritatis sed cui vix enim⁹ nisi diuini speculator accesserit respondebo nāq̄ idē futurum cū ad diuinā notionē refertur necessariū cum vero i sui natura perpenditur liberū prorsus absq̄ absolutum videri ¶ Et pariter interpositis de his que a volūtate libera ꝓuenerūt subdit hec igitur ad stutū relata diuinū necessaria fuerit ꝑ cōditionē diuine notionis per se vero cōsiderate ab absoluta nature sue libertate non desinūt ꝛ iterū post hanc igitur iniuriā diximus hec si ad diuinā notionē referantur necessaria si per se considerantur necessitatis esse absoluta. Ex his videtur fundata opinio ante tacta. Sed hec opinio scdm illud q̄ sonat stare nō pōt q2 tunc oīa illa que solū a deo fuerant ꝓducenda necessario fuissent futura anteq̄ essent et tunc deus necessario ꝓduxisset celū ꝛ omnes angelos quod esset erroneū et cōtra fidē ꝓbatur quicquid vndecunq̄ est necessariū oībus pēsatis est necessariū licet illā necessitatē nō habeat a qualibet ei⁹ causa igitur si omnia futura vt relata ad diuinam prescientiam vel ad primā causā necessario euenirent sequitur q̄ absolute loquendo oīa simpliciter futura necessario euenirēt quod est erroneū ꝛ contra aug. quinto de. Ci. cap. prenotatis hoc ei tolleret arbitrii libertatē ꝛ ꝑ cōsequēs meritū ꝛ demeritū et necessitaret ad incōuenientia innumerabilia. ¶ Itē contra hoc est articulus pari. sic. d. q̄ nihil contingēter eueniat considerando oēs ei⁹ causas error. ¶ Itē alius articulus dicit sic falsū est oīa esse preordinata. a. causa prima q2 sic oīa euenirēt de necessitate q̄ est error ¶ Itē quero an deus sit determinatus absolute ad ꝓducēdum. a. q̄ siue ego velim ꝓducere. a. siue non. a. eueniet vel solum sub hac conditione Si ego voluero ꝓducere. a. si pmū igitur. a. fore non subest libere voluntati mee si secūdum igitur non plus ꝓducit ille istū effectū necessario q̄ ego ꝓbatur bene sequitur. a. prescitur a. deo. fore igitur. a. erit añs est necessariū secundum hanc opinionē q2 ibi. a. fore solum refert ad diuinā notionē igitur ꝯñs est necessariū sed hoc ē erroneum igitur. ¶ Item q̄ hec nō sit opinio boetij patet per illud quod ipse in vltima prosa pri⁹ alle-

Nota solutionē argumēti qđ fecit Cicero ꝯtra ꝑsciam ꝛ tāgit hic solutio Augustini.

3. dubium.

Nota de duplici necessitate simplici ꝛ cōditionata.

gata subdit distiguẽdo de necessitate ꝯñe quã vocat necessitate conditionis ⁊ de necessitate cõsequẽtis quã vocat necessitatẽ simplicem. vnde dicit sic due sunt necessitates simplex vna veluti ꝙ necesse est oẽs hoĩes esse mortales altera cõditionis vt si aliquẽ ambulare scias eum ambulare necesse ẽ. ¶ Et intellige ꝙ ly necesse cadat sup totã cõditionalem ⁊ non sup ꝯñs nec super rem ꝯñtis alioquĩ non esset plus necessitas conditionis ꝙ prior ⁊ iõ post subdit. ¶ Sed hec conditio minime secũ illaʒ simplicem trahit. hanc enim necessitatem non propria natura facit sed conditionis adiectio nulla enim necessitas incedere voluntarie ingredientẽ quãuis erunt tunc cum graditur incedere necesse sit. ¶ Ecce ꝙ necessitas ad totã referẽ cõpositionẽ ⁊ postea concludit ad propositũ igiẽ hec ad diuinũ relata diuinũ necessaria fiunt ꝑ conditionem diuine notionis per se vero cõsiderata ab absoluta nature sue libertate non desinũt deinde obijcit cõtra se dicens. Sed si in mea inquies ptãte est scitum mutare propositum euacuabo prouidentiam eum ea q̃ ille prenoscit forte mutauero. ¶ Respondebo inquit te tuum propositum flectere posse. Sed qm̃ ⁊ id te posse et an facias quone cõuertas presens prouidentie veritas intuetur diuinam prouidentiam vitare non posse sicuti ꝑñtis oculi vitare nõ possis intuitum quãuis te in varias actiones libera voluntate conuertas. Sed contra instat quid i: quies ex mea ne dispositione sciẽtia diuina mutabitur vt cũ ego nunc hoc nũc aliud velim illa quoꝙ noscendi vires alternare videatur. ¶ Respõdet minime omne namq; futurum diuinus ꝑcurrit intuitus et ad presentiam proprie cognitionis retorquet ac reuocat nec alternat vt estimant nunc hoc nunc illud prenoscendi vicem sed vno ictu mutationes tuas manens preuenit atq; complectiẽ cõprehendum omnia vsendiq; prescientiam nõ ex futurarum prouentu rerum sed ex propria simplicitate deus sortitus est ex quibus liquet ꝙ predicta

Augustinꝰ opinio non est boetij sed contraria. Contra tamen quia dicit augustinus de fide ad pe. capitu. 32. firmissime tene et nullatenus dubites neminem posse perire quem deus predestinauit ad regnum nec quemcunq; eorum quem deus non predestinauit ad vitam nulla ratione posse saluari. ¶ Item in libro suo de correctione et gratia parum ante medium libri dicit augustinus sic quicunq; in dei prouidentissima dispositione predestinati sunt non dico etiam nondum renati sed etiam nonduʒ nati iã filij dei sunt et omnino perire non possunt talibus autem cooperantur in bonum vsq; adeo prorsus omnia vt etiam si que eorum deuiant et exorbitãt etiam hoc ipsum faciat eis proficere in bonum qꝛ humiliores etiam deueniunt atq; doctiores hec ille. ¶ Respondetur ꝙ dicte auctoritates intelligende sunt in sensu composito scilicet ꝙ hec est impossibilis aliqui predestinati peribunt cum quo stat ꝙ illa persona que est predestinata potest damnari et ita etiam posset adhuc nunꝙ fuisse predestinata ¶ Ex dictis patet solutio ad tertium principale quia boetiꝰ loquitur de necessitate prout cadit super totam conditionalem et non tantum super eius consequens. ¶ Quartum dubium quid

4. dubium velit anselmꝰ cum dicit ꝙ necesse est futurum esse omne quod erit. ¶ Respondeo ꝙ non vult dicere ꝙ oẽ futurũ ex necessitate erit qꝛ eadẽ auctoritate premittit directe contrarium sic dicens pariter autem verum ẽ ꝙ fuit ⁊ ẽ ⁊ erit. aliqd nõ ex necessitate ⁊ quia necesse est fuisse omẽ quod fuit ⁊ esse qđ est ⁊ fore quod erit. ¶ Dico igitur ꝙ vult dicere ꝙ est necessaria posita constantia subiecti omne futurum erit sicut ista omne preteritum fuit et omẽ presens est quia ipse habet pro regula ꝙ omnis ꝓpositio est necessaria in qua idem predicatur de se ipso quam regulam intelligi oportet adiuncta cõstantia subiecti et ista est necessaria omne futurum erit si aliquid est futuruʒ. ¶ Et hec expositio patet ex dictis anselmi ibidem sequentibus nã cũ dixisset ꝙ necesse est futurum esse omne quod erit ad huiusmodi declarationem statim subdit quippe non est idem rem esse preteritam et rem preteritam esse preteritam ⁊ similiter dicit de presenti de futuro exemplificat sicut non est idem rem esse albam et rem albam esse albam lignum enim non sẽper necesse est esse album sed lignum album semper est necesse album esse quia nec anteꝙ sit nec postꝙ est album fieri potest vt simul album sit nõ album et subdit eodem modo res aliqua non necessario est futura quia priusꝙ sit fieri potest vt non sit futura rem vero futuram necesse est eẽ futuram: quoniam futurum nequit esse simul non futurum itaq; cum dicitur futurum de futuro necesse est esse quod dicitur quia futurum nunꝙ est non futurum sicut quotiens idem dicimus de eodem hec ille. ¶ Et post infert necessario igitur omne futurum futurum est et si est futurum futuruʒ est et tamen futurum dicitur de futuro sed necessitate sequẽte que nihil esse cogit hec ille. ¶ Ex quibus patet plane ꝙ ipse intelligit ista modo preexposito omnino eandem sententiam diffuse prosequitur scđo libro. Cur deus homo ca. 17. post medium capituli et est passus notabilis et intelligendus similiter per omnia sicut iste necessitatem autem d: qua dicitur hic ꝙ non cogit rem esse vocat ibidẽm necessitatem sequentem quam ibi distinguit contra necessitatem quandam aliam precedentẽ ⁊ quasi semp coniungit vniuersalẽ ꝑdicantẽ idẽ de se cum conditionali quasi hẽat vnaʒ ꝑ alia vt patet in istis oẽ futurum ẽ futurum ⁊ si ẽ futu- 5. dubium
rum ẽ futurum ⁊ etiam exẽplificat in ista vbi supra de concordia ols homo ẽ homo ⁊ si homo ẽ homo ẽ. ¶ Quintum dubium põt eẽ de hoc quod tangitur in argumẽto quinto principali vtruʒ v̄bum dei repñtet naturalit vel cõtingent affirm fore ⁊ est dicẽdum ꝙ tanꝙ apprehẽsio seu ꝑ modum apprehensionis naturalit repñtat antichristum fore ꝑ modum autẽ scientie seu iudicij ⁊ assensus cõtingent representat antichristum fore ⁊ non necessario naturaliter tamen et necessario representat per modum scientie seu iudicij ꝙ erit si erit scđm veritatẽ ad hũc intellectũ ꝙ ex natura diuine scientie ẽ ꝙ non potest esse ꝙ antichristus sit futurus quin ipsa sit prescientia seu certum iudicium ꝙ sic erit. ¶ Unde pro ista dubitatione soluenda dicit syrensis. Notandum esse quomodo diuina essẽtia cognoscit res et representat pro quo dico inquit ꝙ essẽtia ẽ ars seu ratio vel species vel ydea cuiuslibet rei create vl creãde sicut dicit ⁊ declarat augu. 83. q. 45. ⁊ 6. de tri. ca. 27. declarat. Idem. s. ꝙ diuina essẽtia repñtat quãcũq; rẽ creatam vel creabilẽ distincte scđm illđ quod ẽ in sua spẽ ⁊ non solum si sit sed etiam eandem rem diuersimode

representat proportionaliter sicut intensiones in-
create repugnāt eandem rem representant diuer
simode aliq̄ magis vniuersalit᷑ ⁊ aliq̄ vno mō ⁊ ali
que alio sic.dico ꝙ essentia diuina repñtat res ⁊
supplet sibi ipsi in cognoscendo vicem oīm talium ra
tionuꝫ distinctarū ⁊ scd̄m hoc essentia diuina esset
rationes distincte. Unde augu. vbi supra. q.45.di
cit ꝙ oia ratione sūt cōdita nec eadē hō q̄ equus
hoc eni absurdū est sed singula proprijs sunt crea-
ta rationibus vult dicere ꝙ essentia diuina distin-
cte ⁊ diuersimode repñtat diuersa ⁊ se habet simi-
liter i cognoscēdo ⁊ repñtādo sicut diuerse itēsio
nes seu ratiōes diuersarū reruꝫ vel eiusdem rei se
habent i repñtando apud intellectū creatum. Un
de 8 de tri.ca.27.dicit ꝙ verbum diuinum est ars
plena oīm rationum viuētium ⁊c. volens expresse
dicere ꝙ verbum repñtat omnib⁹ modis quibus
rationes create possunt repñtare et si non modo
pure simili ⁊ vnico/hoc declarato dico ꝙ ratiōes
vel species create in intellectu creato aliquando
representāt rem aliquam distincte et particulari
ter quando plures coniunguntur adinuicem et ta
men nulla vna de illis rationibus vel conceptib⁹
representat eandem rem distincte vel particulari-
ter sicut iste conceptus aggregatus sacerdos su-
premus representat papam partialiter et distīcte
et tamen neutra pars eius representat eum distin
cte et partialiter sed vnibiliter tantum et pari mo
do dico inquit ꝙ non est res excogitabilis quin il-
la potest repñtare particulariter et distincte per
aliquam talem aggregatam intensionem ex mul-
tis intensionibus seu rationibus et consimili mo-
do respectu cuiuscūq rei future posset esse aliqua
talis ratio aggregata que repñtat illam partiali
ter dum futura est et ista eadem ratio aggregata
non repñtabit illam rem distincte et particularit᷑
quando erit presens sicut ista ratio aggregata sa-
cerdos summus prius futurus representat papaꝫ
presentem tempore,vltimi precedentis anteq̄ fu-
it papa et non quando fuit papa pari modo vide-
tur ꝙ diuina scientia omnibus modis proportio-
nalibus representat res ita.s.ꝙ quālibet rem re-
presentat distincte et particulariter scd̄m ꝙ ipsa
est due rōnes vel tres vel quattuor scd̄m modū lo
quendi augustini vel scdꝫ ꝙ ipsa se hꝫ apud se i re-
presentando proportionaliter sicut talis intensio
aggregata se habet apud intellectum creatū ⁊ se
cundum hunc modū representat rem futurā vt fu
tura,est et preteritā vt preterita ē ⁊ hoc ꝑticulari
ter ⁊ distincte nō aūt īquātum ipsa ē vna ratio sim
plex representat aliquod futurum vt futurum est
partibiliter ⁊ distincte nec ꝑteritum vt preteritū
est/hoc declarato patet similiter quādo essētia di
uina repñtat rem esse futurā sicut enim intēsio ta
lis aggregata repñtat rem distincte futurā vt fu-
tura est ita eadem intensio repñtat distincte ean-
dē rem esse futurā sicut ista intensio homo futur⁹
primus generand⁹ quidem est distincte repñtare rē
futuram vt futura est ⁊ repñtare distincte rem eē
futuram. Sed talis intensio que sic representat
aliquam rem quoad certum tempus et non ali-
ter representat rem contingenter et tamen repre-
sentat illam rem naturaliter non ꝙ ita sit natura-
le illi intensioni representare istam rem quia for-
te alias representabit aliam rem et nō istam sicut
in exēplis prius positis hō primus generād⁹ ⁊ sacer

dos supremus primus futurus iste enim intensio-
nes representāt particulariter aliqua ⁊ alias nō
representabunt ista sed alia et tamen talis inten-
sio representat naturaliter illā rem.s.ꝙ talis res
est representata per naturalem representationem
illius intensionis quia ista intensio sicut quecūq
alia habet moduꝫ representandi naturalem licet
per illum moduꝫ naturalem representandi aliq̄n
repñtetur vna res aliquando alia ⁊ non illa sic di
co ꝙ pari modo essentia diuina repñtat res futu-
ras distincte vt future sunt ⁊ ita repñtat distincte
ipas esse futuras ⁊ tamen illam rem quam repre
sentat esse futuram non semper representabit eē
futuram.et tamen representat naturaliter illam
rem esse futuram non tamen ita ꝙ sit naturale es-
sentie diuine representare illam rem esse futuraꝫ
sic ꝙ diuina essentia habet modum representandi
naturalem quo representat talem rem esse futurā.
Unde et in vno tempore representat aliter illam
rem q̄ in alio tempore ideo difformiter representat
eandem rem in diuersis temporibus propter mu-
tationem rei non ꝑpter mutationem sui. Sed iste
modus licet sit pulcher et quo ad multa probabi
lis tamen ad propositum non videtur mihi suffi-
cere nec quo ad aliqua verus esse non enim est ve
rum illud quod dicit ꝙ idem est significare rem fu
turam eo modo quo iste terminus sacerdos sum-
mus primus futurus significat rem futuram et si
gnificare rem esse futuram quia primus modus
significans potest haberi sine compositione vel di
uisione. ¶ Secundus non primo non plus iste termi
nus aggregatus in mente nostra significans illam
rem futuram pro qua potest supponere significat
illam rem fore q̄ non fore. ¶ Alioquin hec propo-
sitio sacerdos summus primus futur⁹ non erit es-
set impossibilis et contradictionē includēs. Falsi
tas patet quia tempore vltimi pape erit vera con
sequētia. ¶ Probatur qꝛ ꝯ subiectum seq̄ret᷑ fore
aliq̄d cui cōuenitret subiectū i futuro ⁊ ꝯ pñs p̄di-
catū prout dicit᷑ de subiecto significaret᷑ recte con
tradictoriū. Itē dato sibi hoc toto adhuc ista ag-
gregatio cōceptuū vere i nobis vel ꝑ equalētiā i
deo nō iuuat ad saluādū modū ꝑ quē a verbo cer-
titudinalit᷑ ⁊ euidēter iudicetur antixp̄m fore ⁊ ꝑ
quē modum iudiciū seu assensus repñtetur a ver-
bo ⁊ ideo adhuc restat illum modum inquirere ⁊
videtur cōsistere in hoc vt sepe dixi ꝙ diuina scien
tia immēsa sit ⁊ ꝙ simul cū hoc antixp̄s certitudi-
nalit᷑ sit futur⁹. ¶ Aliud falsū sumit᷑ videlꝫ ꝙ tales
cōcept⁹ i mēte nr̄a cōgregati rex bohemie primus
futur⁹ vel sūm⁹ sacerdos prim⁹ futur⁹ ⁊ sic de simi
lib⁹ significet illos q̄ primo succedent tā pñtib⁹ ⁊
nō pl⁹ significāt illos q̄ iste termin⁹ sūm⁹ pontifex
pñs significat ꝑcise grego.xi. lꝫ solū ꝑ illo nūc de
supponat respectu verbi de ꝑsenti tñ ita significat
preteritos ⁊ futuros sicut istū. ¶ Alioquin hec eēt
falsa petrus fuit sūmus sacerdos presens vel.a.
erit sūm⁹ sacerdos pñs quod patet falsū. Mod⁹ | Nota tp̄s
aūt quo cōcipio quō verbū non naturalit᷑ nec ne- | q̄ adā hunc
cessario nec semper repñtabit anxp̄m fore est ꝙ si | librū ꝯpo-
cut deus vult contingenter a fore ita erit ⁊ sicut ꝑ | suit qꝛ de
positionem a. iesse desinet velle. a. fore ita desinet | tp̄e grego-
scire seu scientialiter representare. a. fore ⁊ tamē | rij.xi.anno
hec omnia per vnicam scientiam increatam que | dn̄i.m.ccc.
eadem existēs olno posset eē volitio ⁊ cognitio ꝙ | lxx.
ita erit ꝙ etiam erit ⁊ etiam ꝙ nō ita erit ⁊ ita est

equiualens licet non simul iudicijs nostris contrarijs et volitionibus nostris contrarijs ⁊ ipsa eadē existens posset semper fuisse ⁊ esse volitio ⁊ cognitio ꝙ antichristus non erit et de tali noticia ꝗ vterqꝫ iudiciorum contrariorum posset equiualere vl' supra excedenter distincte conformari non est mirum ꝙ aliquando sit iudicium ꝙ.a.erit et aliquā do non erit iudicium ꝙ.a.erit.s.quando.a.ponetur inesse. vnde ymaginandū est ꝙ naturale sit dei noticie esse verum iudiciuꝫ cuiuslibet vere iudicabilia ⁊ ideo statim cū cessant aliqua sic se habere sicut prius ⁊ non possunt veraciter iudicari se hēre sicut prius tunc cessat dei noticia iudiciaria sic representare res se habere sicut prius quo ad esse ⁊ fore stare ⁊ sedere ⁊ sic de alijs infinitis ⁊ eque naturale est ei ꝙ cessat represētare iudiciarie ꝙ prius iudicauit sic se habere sicut fuit sibi naturale ꝙ ita iudicaret se habere illud dum sic se habuit ꝙ naturale est sibi ꝙ nihil euꝫ lateat qualiter se habet habuit vel habebit ⁊ etiā ꝙ ista noticia non potest esse error. ¶ Ex his patet responsio ad quintuꝫ principale quia licet naturaliter incōplexe quodlibet possibile representet libere tamen et contingēter representat fore illa que contingenter euenient sicut et libere vult ea fore. Dices deus nō aliter representat facta ꝙ fienda per augu. quinto de tri. capi.7.⁊.16. de paruis dicit ꝙ in dei sapiētia preterita non pretereunt nec expectant futura vt eueniant sed preterita et futura cum presentibus sūt cuncta presentia et in vno conspectu simul presto sūt vniuersa hec ille. ¶ Respondet ꝙ augustin⁹ loquitur de cognoscere incōplexe absolute si etiā loquitur simul de cognitiōe cōplexe p modū iudicij tunc intelligit ꝙ p̄sentialiter nouit de p̄teritis ꝙ fuerit ⁊ quando ⁊ de futuris ꝙ erūt quando ⁊ hoc totum per vnā presētialē noticiā ꝙ nulli pōt creabili noticie conuenire ꝗuia illi qui ponerent animam per seipsam sine omni accidente in ipsa recepto cognoscere quicquid cognoscit haberent proportionalit' dicere de ipsa ꝙ nos excederent dictimus de diuina. ¶ Sextum dubium principale qualiter propositio vocalis de preterito cuius tamen veritas realiter dependet ex futuro se habeat ad veritatem et falsitatem. ¶ Unde sicut ista est vera iste saluabitur et tamen possibile est ꝙ nunꝙ fuit vera ita ista est modo vera iste fuit predestinatus ab eterno ⁊ tamen possibile est ꝙ non fuerit predestinatus et hoc est quia ista iste fuit predestinatus ab eterno equiualet isti de futuro iste saluabitur ex diuina ordinatione eterna et ideo sicut ista posset nunꝙ fuisse vera iste saluabitur ita possibile ē ꝙ ista ꝓpositio vocalis de futuro de preterito iste fuit predestinatus nunꝙ fuit vera et ita est dicendum de omnibus similibus. ¶ Ex his patet ad sextum principale cum sumitur ꝙ omne verum de preterito est necessarium hec conceditur generaliter de omnibus propositionibus veris de preterito ꝗ non equiualent illis de futuro nec sunt exponende per aliquaꝫ equiualentem illi de futuro in materia contingenti. ¶ Sed contra hoc argui potest quia quicquid fuit verum et non potest non fuisse verum postꝙ fuit verum necessario fuit verum sꝫ istum esse predestinatum fuerit verum et non potest non fuisse verū postꝙ fuit verū ⁊c. Preterea illud quod vere sic transijt in preteritum ī essendo aliquale ꝙ nec modo est tale nec potest in futura esse tale necesse est fuisse tale: sed deum hesterne diei in a instanti predestinare istum ad vitam eternam sic transijt in preteritum ꝙ deus in.a. p̄destinauit istum ad vitam eternam et nunc modo predestinat in.a.eum ad vitam eternam nec vnꝙ poterit eum predestinare in.a.ad vitam eternā igit' necesse est illum predestinasse in.a.ad vitam eternam igitur necessario predestinauit eum ad vitaꝫ eternam. Preterea quicquid sic fuit ꝙ non ē nec potest posse esse necessarium est illud trāsisse sed veritas hmōi deus predestinauit istū in.a.ad vitā eternam fuit et nec est nec potest postea esse igitur simpliciter transiit in preteritum igitur necesse ē eam fuisse igitur necessarium est ꝙ hec fuit vera iste predestinatur in.a.ad vitam eternam ex quo deus non posset fieri de predestinante non predestinans igitur adhuc est necessarium ꝙ iste sit predestinatus et simili modo argueret' de qualibet alia vera de preterito in tali materia. ¶ Ad primū negatur maior et conceditur minor in sensu composito que negaretur in sensu diuiso vel melius dicit' negando minorem etiam in sensu composito quia ista negatiua est possibilis istū esse p̄destinatuꝫ nō fuit verum postꝙ fuerit verū ex hoc sequit' ꝙ pri⁹ fuit veru et postea falsum seu non verum. ¶ Ad secundum negatur maior quia aliquid transiit ī preteritum in essendo aliquale in aliꝗ certa mēsura ꝙ adhuc potest non transijsse in preteritum in essēdo tale in tali mensura propter dependētiam a futuro contingenti. Ad.2. negat' minor ¶ Ad tertium negatur minor q2 talis veritas siue pro signo siue pro signato capiatur de facto est vel vel potest esse quia non est inconueniens ꝙ de⁹ de nouo faciat idem.a. instās et sic patet ꝙ tota veritas signati posset esse etiam bene concedo ꝙ necesse est illaꝫ rem fuisse que fuit veritas sed nō est necesse ꝙ ipsa fuit veritas ⁊c. ¶ Septimum dubium quomodo ista debeant poni inesse deus presciens a fore potest non prescire a fore et consimiles Respōdetur quomodo sic debet poni inesse deus presciens.a.fore non prescit.a.fore sed sic deus non prescit.a fore et ideo si ponitur ꝙ antichristus non erit implicite ponitur ꝙ nunꝙ fuit futurus et ita ꝙ nunꝙ fuit prescitus fore et sic patet ad septimum principale. ¶ Hic etiam posset applicari illud sophisma ponatur ꝙ.a. sit altera pars istarum cras erit nauale bellum cras non erit nauale bellum et precise illa quam deus scit esse veram et tamen lateat te que istarū sit.a. tunc sic tu scis a esse verum igitur tu scis.a. Falsitas patet q2 tu non scis aliquod.a. Falsitas probatur quia tu non scis hanc ꝯn̄am esse bonā.a est verum igitur ⁊c. sed impossibile est ex cōsequēte tibi scito ī ꝯn̄a a te scita inferri tibi ꝯn̄a non scitum ¶ Respondetur negando ꝯn̄am tu scis a esse verum igitur tu scis.a. et etiam negat' illud qđ assumitur in ꝓbatione.s.ꝙ impossibile ē ex an̄te scito ⁊c. q2 tu scis hanc ꝯn̄am esse bonaꝫ triangulum habere tres angulos ⁊c. est verum igitur triangulus habet tres angulos ⁊c. ⁊ possibile est antedens a te scitum eo ꝙ sepe demōstrasti triangulū habere tres ⁊ tn̄ ꝙ ꝯn̄s non sit a te scituꝫ quia lapsa est a memoria tua ⁊ demōstratio requisita ad hoc ꝙ scias triangulum habere tres. Item laic⁹ credit totum euangelium esse verum et tamen

Marginal notes: 6. dubium (beside "Sextum dubium principale"); Ad.2. negat' minor (beside "Ad secundum negatur maior"); 7. dubium (beside "Septimum dubium"); Sophisma (beside "Hic etiam posset applicari illud sophisma").

non credit totum euangelium quia non concipit ipsum. Itẽ predicante aliquo in lingua mihi ignota credo esse verum illud quod dicit et tamen non credo illud quod dicit quia non concipio illud. ¶ Aliter respondetur secundum alium doctorem q ex. a. esse verum necessario nescio sequi. a. et q. a. esse verum nescio conuerti cum. a. quare quia de ista que est. a. nescio vtrum sit a vel non et etiã nescio vtrum ista. a. est verum infert istam vel contingenter cum ista cras erit nauale bellum vel cum eius opposita conceditur tamen q ista que est. a. infert. a. esse verum.

Viso quõ verbuz dei cui vnita est anima christi est certa et infallibilis prescientia futurorum. Restat querere vtrum anima christi vel angeli sciant vel scire possint aliqua futura contingentia per reuelationem sibi possibilem fieri ab ipso verbo. Et videtur q nõ quia vel hoc foret per scientiam increatam et hoc est improbatum. p. q. presentia di. vel per scientiam creatam et hoc non quia quacunq tali scientia vel iudicio creatis positis in anima vel in angelo potest deus ipsis in anima vniformiter manentibus et significantibus facere q aliter eueniant q ista significẽt fore vel nõ fore igitur nihil tale positum in anima vel in angelo est scientia q talia sic contingit quia non contingit scientiam quandoq scientiã quandoq ignorantiam esse secundum pe. ¶ Oppositum patet per

1. articul°. 1. cõclusio. ma. vbi supra dicens q anima christi scit omnia in verbo que de° et ibidem dicit q angeli cognoscũt futura in verbo. Suppositis communibus distinctionibus de equiuocatione vocali scientie et diuersis modis reuelationum sit prima conclusio in primo articulo q nulla potest in creaturis haberi scientia que sit euidens et infallibilis assensus de aliquo contigenter futuro q illud erit. probatur quia sequitur tu iudicasti antichristum fore et antichristus non erit igitur tu errasti premisse sunt possibiles et compossibiles quacunq reuelatione tibi facta circa futuritionem antichristi igitur ¶ Item dicit anselmus de casu dyaboli. 21. q angelus malus nec prescuit nec prescire potuit casum suum et hec illa scientia que est non nisi cum certa ratione aliquid intelligere de tali inquit scientia supple creata omnino respondeo non posse sciri q posset non esset et medium suum in sententia e pretactum quia non obstante quocunq iudicio creature respectu contingentis futuri possibile est q illud iudicium fuerit error. ¶ Secunda conclusio

2. cõclusio. q dei verbum euidenter posset creature rationali reuelare futura contingentia quia dei verbum euidenter prescit futura contingentia et est virt° sufficienter potẽs causare signa et assensus i creatura quibus certitudinaliter assentit virtute diuine operationis talia fore sicut sunt ibi nota fore igitur rc. ¶ Ex hac sequitur tertia conclusio q

3. cõclusio. sumendo scientie vocabulum large pro omni iudicio vero et credulitate vera quomodo loquit

Apo. 8. Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum et alie auctoritates innuere ad hoc ipsum sunt in scriptura tunc anima christi et angeli possunt scire in verbo dei contingenter futura hoc est dicere possunt habere aliquem assensum quo assentiant vere et indubitanter aliquid fore qui est assensus sic verbi cognitio vel visio nulla omniũ apparet contradictio talem actum posse a verbo dei in mente creature causari vtpote assensum istius deus iudicabit mundum igitur hoc sic scire in verbo per reuelationem vt hic presuppositio nec alius modus reuelationis appareat esse possibilis in verbo vt magis patebit ex sequentibus et tamen reuelationem i verbo ponunt auctoritates per noticiam in verbo. ¶ Item damascenus reuelatum est ministerium danielis secundo. ¶ Item secunda corinth. 12. scio hominem rc. et audiuit archana verba que non licet homini loqui. ¶ Item alias euacuaretur possibilitas prophetie contra magnam partem sacre scripture. ¶ Ad idem est auctoritas ma. allegata ad oppositum questionis et alie innumere. ¶ Primum dubium ad quid valet reuelatio dicetur enim 2. articul°. 1° dubium.

forte q frustra fit reuelatio per quam non posset assecurari ille cui faciẽda esset sed sic est hic quia vnde sciet ille cui aliquid predicitur quia illa predictio sit reuelatio vel q fiat a deo vel a bono spiritu qualia enim sunt signa voces vel alia causat deus vel angelus bonus significantia aliqua fore similia si permittatur dyabolus presentare sensui vel intellectui et iste est mendax et pater eius vnde igitur certificatio. ¶ Ad istud dicendum primo q nulla reuelatio facta de futuro cõtingenti posset sciri esse reuelatio proprie loquendo de scientia quia iste terminus affirmatio affirmatiue de enunciatione futuri vel cuiuscunq connotat illam prenunciationem esse veram sed hoc sciri non posset proprie loquendo de scientia tamen bene posset credi vel sciri extendendo nomen scientie ad omnem credulitatem vel estimationem veram. ¶ Secundo dico q illa assecuratio non posset fieri vt mihi videtur nisi deus imprimat adhesionem seu credulitatem q ita erit vel q sit a deo mediate vel immediate facta sit huiusmodi prenunciatio talem autem assensum firmum non potest respectu futuri contingentis ad vtrumlibet imprimere intellectui creato aliquid ab eo realiter distinctum vel extrinsecum nisi solus deus igitur rc.

¶ Secundum dubium principale est an ille cui sit reuelatio potissima sibi possibilis fieri respectu alicuius futuri possit habere euidentiam extrinsecã q tale erit. Et videtur q sic quia sequitur nullum a deo reuelatum fore potest non fore. Sed vltima resurrectio et vltimum iudicium est huiusmodi igitur premisse sunt euidenter scibiles igitur et conclusio. Maior enim videtur multis euidens quia aliter deus posset mentiri et decipere nec potest de aliqua certificare et minor certa est in fide igitur conclusio est certa et pari ratione erit dicendum conformiter de quolibet futuro reuelato. ¶ Contra tunc deus necessario faceret resurrectionem vltimam et finale iudicium quod nõ est credendum. Hic respondet quidam ma. moderni tamen sine assertione et non nulli alii de villa minus bene (vt estimo) q facta reuelatious 2. dubium. opinio preteri.

absoluta qualis est de resurrectione mortuorum et alius articulis fidei de futuro non potest euenire oppositum nec impediri quia posse contra veritatem non esset possibile. Dices non obstante reuelatione deus de potentia absoluta potest adhuc in contrarium. ¶ Respondet q hec propositio potest habere duplicem intellectum vnus est secundum communiter intelligentes q deus potest dimittere ordinationem factam et facere oppositū ita q hec est simpliciter vera et absolute deus potest facere oppositum ¶ Alius sensus est nisi deus sic ordinasset posset facere oppositum ita q absolute considerando potentiam dei vt potentia est sine alia ordinatione eius non repugnat potentie eius oppositum facere nec in ea est defectus vel insufficientia aliqua potentie primus sensus negatur secundus conceditur. ¶ Et hec positio potest cōfirmari p rich. de tri li. pmo ca 2 non oputato plogo vtinā inquit iudei attenderēt rc. r post cū omni cōfidentia dicere poterimus dñe si error ē a teipso decepti sumus nā tantis signis r pdigiis confirmata sunt et talibus que non nisi per te fieri possunt. Similiter estimo inquit q qui dicit si corpus xpi fantasma fuit fefellit xpus. 83. q. 14. dixisset etiā. Si resurrectio mortuorum aut eterna premiatio bonorum non erit fefellit xps similit ille osequentie pma corinth. 15. nō essent valide vbi sic arguitur si resurrectio mortuorum non est nec xpus resurrexit r cetere que ibi sequūtur quia aliā pōt esse verū pro nūc et pro oi tpe r ons de pterito ipossibile Itē anselmus. Cur deus hō. ca. 17. dicit de deo q̄ quis

Ar 3 dictā opiniones.

proposuerit se facturū quare et nota. Sed contra istū modū dicendi sunt multa argumenta r difficilia. ¶ Et primo arguitur sic ex hac positione sequitur q deus potuit aliqua facere que nūc nō pōt facere r sic sequitur diminutio potētie eius. aña pbatur quia aliqua sunt que deus pōt creare ponat igitur q deus reuelet de facto q aliqua non creabit nec faciet simplicit r sine cōditiōe tūc hec eras erit vera deus potuit ista facere r tunc tñ hec erit vera ista non posset facere quia si sic posset venire contra reuelatum quod est contra positionem similiter sequitur q deus de necessitate ageret aliquid ad extra qr facta tali reuelatione de aliquo faciendo de necessitate faceret illud et sic non libere qd nō videtur sanum dicere. ¶ Tertio sequit q habeo dubitare vtrū deus pōt me saluare quia dubium est mihi. An deus reuelauerit de facto me non esse saluandū igitur et sic posset argui de quocunq homine. Secundo si facta tali reuelatione absoluta necessario eueniret res qd necessitaret ad euentum rei aut scientia dei aut aliquid extra non scientia quia eque sciuit añ reuelationē sicut post. Si aliquid extra tūc deus cogeret vel necessitaretur per extrinsecū qd ē icōueniēs. ¶ Itē aug. 15. de tri. ca. 10. de magnis r. 12. de paruis loquēs de nostra liberatione p xpm dicit alium modū possibilem deo non defuisse. Sed de omnibus reuelatis a deo illud fuit certissime reuelatum similiter eodem. 13. capi. 16. de magnis r. 38 de paruis loquens de incarnatione xpi ex adam dicit poterat enim sic vel alio modo quo vellet creare vnū aliū de quo vinceretur victor priotis sed melius iudicauit rc. primā harum auctoritatum allegat ma. li. primo di. 44. scdam li. 3. di. 12. Probatur sequitur q deus nō posset reuelare sorti sortem eē peccatorē certo peccato mortali nulla eius culpa alia precedente quia si potest ponatur inesse tunc aut sor. potest vitare peccatum illud post reuelationē anteq̄ illud faciat aut non si sic tunc oppositum reuelati pōt euenire contra positionem si nō tūc sor. in hoc non peccabit quia nemo peccat in eo rc. 3. de li. arbi. ca. 28 Si dicas q peccabit quāuis non poterit hoc vitare quia habebit aliquam impotētiam ex aliqua culpa sua precedente istud peccatum adminus enī precedet culpa originalis. ¶ Cōtra cum tota reuelatione de qua dictum est stat q sor. in infantia baptizetur et accipiat gratiam et postea peccet mortaliter isto peccato de quo supponitur esse facta reuelatio. ¶ Ad primum istorum respondet iste concedendo q deus potuit aliquid facere q iam non potest et etiam aliqua eius non sequitur igitur eius potentia est diminuta eo q talia posse contra reuelationem factam non diceret velle posse sed potius non posse aut impotentiam sed tñ ante reuelationē talem aut volūtatē dei ad extra illud vel illa facere fuit posse r post hoc nō et ideo ipso imutabili permanente potest habere talem voluntatē postq̄ non habuit sicut potest habere voluntatem reuelatam nobis postq̄ non habuit et magis dicitur illa non posse fieri q̄ q deus non potest illa facere. Si dicas quicqd deus vult non esse possibile vel non posse fieri ab eterno illō voluit igitur ab eterno tale fuit impossibile r nō de nouo. Respondet q ab eterno voluit tale esse impossibile p tempore certo non autem ab eterno r ideo non sequit conclusio q in premissis ly ab eterno determinat ly voluit r in cōclusione ly impossibile esse. ¶ Contra ab eterno potuit voluisse omnis possibilia que sunt fuerunt erunt fuisse impossibilia ab eterno qr ita bene ab eterno potuit voluisse sicut post reuelationem talē et sic potuit fuisse q deus nihil potuit fecisse ad extra ab eterno et sic non esset omnipotens. ¶ Respōdet q de quolibet sic potuit voluisse non autem de omnibus.

¶ Contra dato q deus nunq̄ reuelasset aliquid tūc tamen posset reuelare q omia nunc facta destrueret et q nihil vnq̄ imposterum faceret quo reuelato eo ipso deus esset nullipotens. Item hec responsio concedit tam magna inconuenientia q nō oportet conari deducere ad maiora. ¶ Ad secundum concedit consequens prout ly necessitas dicit infallibilem euentum non autem vt dicit actionem et cum dicitur q hoc non est sanum dicere verum eo modo quo philosophi posuerunt eum sic agere essentialiter consequi naturam et essentiam eius et nihil indifferenter immediate agere ad extra quin tamen possit et velit agere ad extra necessario ex libera et mera dispositione sua non apparet inconueniens sed valde consonum processui anselmi libro primo. ¶ Cur deus homo capitu. 22. Sed sine dubio ista via est minus conueniens q̄ illa via prehabita quia minus est dissonum rationi q deus ex natura sua necessario habeat agere que agit q̄ contingenter fiat ita actiuua necessario. ¶ Ad tertium respondet q non est mihi dubium sic reuelasse de me aut de aliquo viuente sed magis habeo credere oppositum firmiter eo q eo ipso q aliquis viator est habet firmiter credere ipsum posse per deum saluari alias posset licite desperare quod est cōtra fidem. Sed hec responsio non vitat quin deus possit deuenire impotens

ad saluandum eum et quin iste sic credens teneat
contrarium illius. Credo in deū patrem omnipo-
tentem iudicio plurimorum ꝛ quin deus vt pōt ar
gui in isto casu ꝛ in alijs facere pōt se nulli potētem
que sunt inconuenientia igiꝭ. ¶ Ad quartū dicit ꝙ
voluntas dei in tali casu necessitat euentum rei ꝛ
negat hanc consequētiā vniformiter se habet in se
talis scientia nūc sicut prius igiꝭ nō necessitat ma-
gis nunc ꝙ̄ prius quia quo ad extra nō vniformiꝭ
se habet et ita cōcedit ꝙ deus non posset reuelare
contingens ita ꝙ simul maneat cōtingens ꝛ reue-
latum icluderet enim contradictionē. Contra cū
de⁹ posset reuelare oīa que euenīēt sequiꝭ ꝙ oīa
possent necessario euenire ymo scđm illos qui po-
nunt anime christi oīa futura contingētia esse re-
uelata vel angelos qꝫ scđm veritatem omnia ne-
cessario euenient. Item ad alia etiam respondet
conformiter predictis ꝛ singulariter. dicit de pec-
cato dicit ꝙ de nōdum concepto vel de existente so
lum in originali deus pōt reuelare ꝙ peccet mor-
taliter media tā erunt plura quorum quodlibet
potest vitare ꝛ adhuc ita peccabit libere. Sꝫ hoc
reuelare non potest de certo peccato vna cum to-
to processu ad istud peccatuꝫ quia hoc implicaret
contradictionem. s. ꝙ talis peccaret ꝛ tamen nul-
lo modo vitare posset per aliquā potentiā. si aūt
fiat reuelatio de existente in mortali actuali de ta
li vtroqꝫ modo potest reuelari. Sed in scđo modo
peccando non peccabit nouiter nec nouam penaꝫ
merebitur nisi sicut dyabol⁹ post iudiciū. Si autē
fiat de existēte in veniali potest reuelari de venia
li solum. Si autem fiat de existente extra omē pec
catum tunc potest reuelari de peccato veniali pri
mo modo ꝛ non scđo sicut nec de existente sine mor
tali potest reuelari de mortali scđo modo. Et si di
catur nullus peccat in eo ꝙ vitare non posset con
cedit ꝙ inquātum vitare non posset in hoc nō pec
cabit sed in hoc ꝙ libere elicit mediū ad peccatuꝫ
tale quod quidē mediū vitare potest. Et sic argui
tur si esset totus ꝓcessus reuelatus scđo modo de
actuali peccato concediꝭ ꝙ tunc nō plus peccaret
ꝙ̄ dyabolus ꝛc. in hoc sed culpa solum originali
precedente hoc fieri cum dicitur iusticia non pōt.
¶ Ex his sequitur ꝙ anima xp̄i nō potest prescire
de aliquo existente in gratia vel de aliquo nō na
to ꝙ peccabit mortaliter quia hoc aliter nō pos-
set nisi per reuelationem diuinam. ¶ Item contra
hoc deduci potest reuelatio facta petro nondum
existenti in peccato mortali ꝙ esset xp̄m negatur⁹
per quod peccauit mortaliter vt patet in cañ. di.
50. cap. fidelior vbi dicitur fidelior factus petr⁹
postꝙ̄ fidē perdidisse se defleuerat ambro. li ome.
¶ Item sequitur ꝙ deus non potest omnes homi-
nes saluare quod est contra ma. expresse li. primo
di. 42. ca. vltimo vbi dicit non vult deus omēs ho
mines iustificare tamen quia dubitat eum posse
cōsequētia tenet quia nos scimus per scripturam
sacram diuinitus reuelatam ꝙ non omnes iustifi-
cabuntur ꝛc. ¶ Ista igitur via non est tenenda sed
teneo duas cōclusiones iam probatas. Prima ꝙ
omne futurum contingens prescitum certitudina
liter a deo fore potest deus reuelare dum modo il
la reuelatio non tollat veritatem illius presciti
quod addo pro talibus nihil tibi reuelatur ꝛ simi
libus. ¶ Secunda conclusio ꝙ nulla reuelatio fa-
cta vel factibilis non cadens super ipsam reuela
tionem vel actus mentis sed super extrinseca im-
pertinētia ipsi reuelationi quod addo propter so
luta nulla inꝙ̄ talis reuelatio de futuris necessi-
tat deum ipsum perficere reuelatum nec ꝙ ipsum
reuelatum eueniat in futuro quia tunc vt dixi de
us potuisset se facere nulli potētē quia potuisset
primo creasse vnicā solā intelligētiam ꝛ illi reue
lasse reuelatione absoluta qualem isti ponunt re-
spectu resurrectionis vltime ꝙ illaꝫ annichilaret
pro culpa qua illa potuisset peccasse ꝛ nunꝙ̄ post
aliquam creaturā produceret quo facto secundū
illam viam contrariam deus fuisset nulli potens
quod est inconueniens. ¶ Primum principale ꝓ-
bat primā cōclusionē p̄mi articuli. ¶ Argumentū
in oppositum probat secundam et tertiam eiusdē
ꝛc.

Uinto q̄ro circa
istam di. quartam. vtrū ali
cuius prius contingētis fu
turi absoluta reuelatio se-
quens tollat contingentiaꝫ
reuelati. Et videꝭ ꝙ sic qꝫ
augustinus quinto de ciui.
dei. ca. 10. tractans an om-
nia fiant fato. ¶ Et respon-
det ꝙ non ymo nulla fato dicimus fieri nisi forte ſ
quis vt fatum a fando intelligamus. s. a loquen-
do et isto modo fatum abiicere non possumus qꝫ
scriptuꝫ est semel locutus est deus ꝛc. ¶ Et subdit
ad propositum ꝙ dictum est semel locutus est de⁹
et intelligitur immobiliter hoc est incōmutabili-
ter locutus est sicut nouit incōmutabiliter omnia
que futura ꝛ que ipse est facturus hec ille. Ex hoc
dicto sequitur istam consequētiam esse bonam de
us est locutus tale fore vt puta ꝙ reddet vnicuiqꝫ
secunduꝫ opera sua quia ibi dicitur igitur sic eue-
niet et antecedens est necessarium quia incom-
mutabiliter dictum igitur et consequens igitur
tollitur contingentia reuelati. Contra hoc tunc
esset impossibilis deus reuelat aliquod futurum
contingens. ¶ Ad questionem. ¶ Respondeo ꝙ nō
prout sufficienter probant media. q proxime pre- 1. articul⁹.
cedentia reducta contra viam oppositam. ¶ Item 1. cōclusio.
hanc conclusionem probat syrens. quia oppositūꝫ
nō videtur bene sapere quia excusat iudam a pec-
cato et pilatum et milites crucifigentes et petrū
negantem et omnes alios quoruꝫ peccata fuerūt
reuelata a christo vt patet in diuersis locis euan-
geliū quia nullus peccat in eo quod cauere nō po
test secundum augustinum tertio de li. arbi. capi.
28. Falsitas patet de iuda per illud euangeliū de
iuda ve homini illi ꝛc. pro tunc null⁹ electus pos-
set peccare finaliter et damnari quod falsuꝫ. con
sequentia patet quia christo reuelatuꝫ est qui sūt
sui electi et saluandi quia frequēter pro illis ora
uit et commēdauit eos patri et Jo. 10. ego cogno
sco oues meas et Jo. 10. pater sancte serua eos.
Contra conclusionem si esset vera sequitur ꝙ de⁹
posset negare seipsuꝫ ponitur enim ꝙ xp̄us alicui 2. articul⁹.
reuelet ꝙ. a erit quo facto si adhuc hec ē cōtigēs 1. dubium.
A. erit igitur ꝛ hec. A. non erit. falsitas ꝓbaꝭ qꝫ si
a. nō erit cū sit necessariū xp̄m dixisse ꝙ. a. erit igi-
tur illud qđ xp̄s dicit esse futurū nō eueniet ꝛ ita
xp̄s negaret seip̄m. Cōsequētia ista vltima et cōse
quentis impossibilitas patet per glosam sup illo

infra ibi. secūdo negare seipm non potest vbi dicit
glosa xp̄s qui veritas est non pōt seipm negare qđ
tamen faceret si dicta sua non impleret hec glosa
igitur necessario sequitur xp̄s predixit a. fore igi
tur. a. erit ⁊ añs est necessariū semp postquā predi
xit. a. fore igitur et consequēs. ¶ Rndetur conce-
dendo hanc esse cōtingētem etiā post predictiōes
huius a. xp̄o. a. erit. et etiam hāc. a. non erit. ¶ Et
similiter hāc ꝙ xp̄s predixit esse futurū nō eueniet
sic ꝙ non est simpliciter Impossibile loquendo de
xp̄o quo ad humanitatē que sibi ipi relicta posset
negare seipsam. i. falsum dicere et secūdū multos
etiā vt sic posset peccare ⁊ deū odire manēs vnica
verbo ⁊ hoc loquendo absolute tamē ista sunt im
possibilia scdm potentiā dei ordinatā ⁊ ideo addit
glosa vbi supra ꝙ hoc ꝙ seipm negare nō pōt laus
eni est diuine ptātis loquendo autē de xp̄o absolu
te secūdum diuinitatē sūc simplr est Impossibile
ꝙ ipse aliquid predixerit quod nō eueniat licet nō
oporteat euenire semp ad sensum quē nos intelli
gimus in voce expressa vt patet de subuersione ni-
niue de morte ezechi. et qñ aliquid tale predice-
retur diuina auctoritas nō ita inclinaret nos idu
bitanē credere sicut iā inclinat nos ad credendum
diē iudicij ⁊ c. que xp̄s nobis predixit predicta tñ
euenient ad sensum quē deus pretendebat vt pote
de niniuitis ꝙ subuerterētur nisi īfra quadragita
dies peniterēt et de ezechia ꝙ naturalit esset mo-
riturus ⁊ c. ¶ Secūdo videtur sequi ꝙ deus possit
a. dubium. esse deceptor cōsequētia pbatur qr postq̄ reuela-
tio facta est alicui a deo et ille assensit ⁊ credit ita
fore cū extunc nō possit nō credidisse si nō ita eue-
niet deceptus fuisset a deo q̄ talia esse futura sibi
reuelauit iuxta illud richardi primo de tri. ca. 2.
Si decipimur dñe a te decepti sum⁹ sed hoc ē im-
possibile scdm aug. d. 3. q. 10. et anselmus de medi
tatione redēptionis humane. ¶ Hinc dicet ꝙ iste
termin⁹ reuelatio cōnotat ita fore sicut prenūciat
et ita contingenter est ista premiatio reuelatio.
¶ Sed hec respōsio licet sit vera nō tamē euacuat
difficultatē argumēti qr per eam nō vitatur quin
de⁹ fecerit illū cui fiebat ista prenūciatio credere
ꝙ ita eueniret et per ɔñs qui deceptus fuerit nisi
sic eueniat igitur dicēdū est ꝙ ista reuelatione fa-
cta reuelatio est contingēter reuelatio ⁊ ita licet
postq̄ aliqs credidit necessariū sit ipm credidisse
vel assensisse talibus prenūciatis a deo nec extunc
possunt nō fuisse prenūciata adhuc tamen hec est
contingēs talis credidit sibi reuelata fore ppter
ly reuelata et c. ¶ Et hoc dico añ positionē inesse
qr post positionē inesse nō possunt non fuisse reue
lamēta ⁊ cū dicitur si talia nō erunt igit deus deci
pit aliquē. ¶ Respondet syrēsis ꝙ deus nō posset
decipere aliquē deordinate ipm fallendo vel cau
sando totaliter tn eo sine cōprincipiatiōe libera p
pte voluntatis illius cui inest error est ppter quē
precise sine alio delicto vl demerito talis ppetuo
dānetur ppter quē modū demones et heretici co
nantur fallere ⁊ trahere ad errores dignos dam-
natione bene tamē posset deus de potētia sua ab-
soluta dānare aliquē si vellet sed hoc nō fieret tūc
precise ppter aliquod impressum a deo illi. Sz po
tius qr deus vellet ab eterno dānare ita ꝙ diuina
volitio cuius causam nō esset reddere foret causa
dānatiōis talis persone ⁊ nō aliquid illi impressū
sicut nec aliquis saluabitur precise ppter aliquid
sibi a deo impressuz sed ex diuino bñplacito secus
autē vbi homo cooperatur tali impressio a deo ex
hoc eni posset bene surgere meritū vel demeritum
personale et sic intelligēde sunt auctoritates san-
ctorū predicte. dicit eni aug. 83. q. 53. deus p seipm
neminē decipit est eni pater veritatis ⁊ veritas et
spūs veritatis dignis tamē penā distribuens qm
hoc pertinet ad iusticiam et veritatem si quisq̄ di
gn⁹ est decipi non solū per seipm non eum decipit.
Sed neq̄ per hoiem q̄ contingēter diligit ⁊ custo-
dire persistit sic in ore vestro. est est. nō nō: neq̄ p an
gelū cui nō cōuenit praua facere sed p talē hoiem
qui nōdum se hmōi cupiditatibus exuit aut p ta-
lem angelū ⁊ c. legimus eni deceptū regem achab
falso supple vaticio prophetarū et ita legimus vt
neq̄ sine diuino iudicio factū inueniamus qm di-
gnus erat iste sic decipi nec per illū angelū factuz
sit quē deceptionis officiū suscipere nō deceret sz
per angelum erroris. ¶ Ex his patet ꝙ licet deus
directe neminē deceperit indirecte tamē fefellit
et decepit qr aliqua dixit vel fecit q̄ aliqui aliter
intelligētes quē dicebantur fallebātur. ¶ Dices
deus de directo consensit deceptioni achab et pre
cepit eā vt patet in hystoria tertij regū vbi inter ce
tera dicit dñs decipies ⁊ preualebis egredere et
fac ita igitur vel deus malefecit precipiēdo dece
ptionē vel licite pōt aliquis aliquē decipere men
tiendo quorū vtrunq̄ videtur absurdū. Respōdet
ꝙ deus nō precepit istam mēdosaz deceptionē sed
tantū permisit eam fieri a spū malo qui hec opta-
uit sibi permitti. ¶ Unde aug. dicit in simili factū
est vt iuberet de⁹ vel potius permitteret ꝙ hoc fa
ctum fuit. ¶ Aliter pōt dici scdm syrēsis cōcedēdo
ꝙ deus precepit sic fieri sicut dicit Aug. vbi supra
de iudeis q postulabāt vasa ab egiptijs nō est indi
mirū si hoste deceptione dignū iussi sunt decipere
vnde accipiēdo decipere p fallere aliquē contra
instinctū legis diuine vel legis nature vel cōtra cō
sciētiā nec deo cōuenire potest nec hoi nec angelo
licitū est sumēdo autē decipere pro falsa vocis si
gnificatione vel alterius signi equiualētis cū in-
tētione fallēdi. i. faciēdi ꝙ aliquis haberet assē-
sum falsū vel ꝙ aliquis erraret in sic iudicādo cir
ca aliquid expressū sibi vel notificatū ꝙ vtiq̄ fieri
pōt sine peccato nō video quin; deus possit hoc fa-
cere ⁊ possit precipere alicui ꝙ faciat qui etiā hoc
licite facere posset nec i hoc ɔtra cōsciam faceret 3. dubium.
¶ Tertia difficultas ex dicta cōclusiōe videt sequi
ꝙ hec sit nunc possibilis xp̄s est mentitus ꝙ patet
falsū cōsequētia pbatur quia dato ꝙ xp̄s assertiue
prenūciaret. A fore tunc adhuc est hec contingēs
A. nō erit tunc sic. a. nō erit et xp̄s asseruit a fore ⁊
non fuit deceptus igitur dixit mendaciū Rñdetur
ꝙ iste nō stant simul. a. nō erit saltem añ positionē
rei inesse ⁊ xp̄s asseruit a fore et Ideo adhuc ē cō-
tingens xp̄s asseruit. a. fore sicut et ista xp̄s presci
uit. a. fore Contra assertio nō requirit sciam ꝙ sit
sicut asseritur sed sufficit sola expressio ꝙ sic vel sic
est cū volūtate absolute significādi sicut prenūciat
vel cū volūtate ꝙ ali⁹ sic esse vel fore credat sicut
exprimitur. Sed nunc ita est ꝙ lapso tēpore i quo
xp̄s predixit discipulis diē iudicij fore fuit hec p-
positio necessaria xp̄us voluit ꝙ sui discipuli sibi
crederēt in illo dicto recte sicut verba pretende-
bant et per cōsequēs hec est nunc necessaria xp̄us
voluit vt ei⁹ discipuli sibi crederent in illo dicto

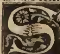
et ita de aliis q̄ predixit eis de premiis eternis et
de penis et c̄. q2 si ad hec foret tale contingēs tūc
xp̄us non voluit vt sui discipuli talia absolute cre
derēt qd est falsū. Rn̄detur cōcedēdo ꝙ assertio
nō requirit sciaꝫ sed volūtatē sic exprimēdi ⁊ dādi
sic intelligere auditoribus ac sentire sicut expri-
mitur. Sed si hec expressio ꝓcedit in xp̄o scḋm no-
ticiam ⁊ voluntatē diuinā solū tunc concedo ꝙ hec
est adhuc contingens xp̄s asseruit .a. fore q2 dato
ꝙ .a. non erit ⁊ ꝙ deus predixerit a fore nō intēde-
bat absolute asserere ꝙ a foret sꝫ hoc dicebat sub
aliqua conditione intellecta que nō erit secundū
potētiā ordinatā licet aliter esse potuerit secūdū
potētiā dei absolutā satis tamē est possibile ꝙ ab
solute voluerit discipulos ita credere sicut pretē-
debāt verba ⁊ ꝙ subintellecta cōditio eos lateret
Sed talis volitio ⁊ predictio nō sufficit ad assertio
nem si autē xp̄s scḋm consciam seu noticiam ac vo
luntatē suā creatā expressit a fore volēs absolute
dare intelligere ac significare sicut verba pretēde
bant ⁊ ꝙ discipuli sui sic tali dicto fidē adhiberēt
tunc vel iiatē habet dictū syrensis vt estimo conce
dētis ꝙ postq̄ xp̄s predixit futura contingētia di
scipulis suis fuit hec cōtingēs xp̄s asseruit falsuꝫ
et nō sequitur igitur hec fuit extūc possibilis xp̄s
mētitus est vel dixit mendaciuꝫ q2 non sufficit ad
mēdaciū assensio falsi sed requiritur ꝙ sit contra
mentē vel consciam ex intentione fallēdi ¶ Dices
xp̄s potuit habuisse preceptū iuxta supradicta vt
aliquos ad eorū cōmodū vel ꝓpter demeritū cum
falsa predictione scienter falsa credere fecisset et
per cōsequēs fuisset mētitus Rn̄detur ꝙ añs non
fuisset impossibile scḋm potētiā ⁊ preceptū dei et
non sequitur ꝙ igitur fuisset mētitus q2 diffinitio
aug. ꝙ mēdaciū est falsa vocis significatio cū intē
tione fallendi intelligitur scḋm syrēsem. ⁊ bene de
falsa vocis significatione cū intētione deordinata
fallēdi qualis voluntas vel intētio in deo esse nō
posset quāuis vt dicit posset asserere falsum scitū
esse falsum hec tamē nūc est impossibilis xp̄s secū
dū volūtatē voluit eos decipere predicādo futura
et c̄. quia oppositū transiit in preteritū cum quo
stat ꝙ hec sit nunc contingēs xp̄s fefellit discipu-
los suos sicut ⁊ hec xp̄s asseruit eis falsū nō tamē
sequitur ꝙ intētionē habuerit fallēdi vel falsum
asserēdi ymo hoc nunc est impossibile vt dictū est.
¶ Nota tamē ꝙ tenētes impossibile esse alaꝫ xp̄i
vnitā verbo peccare etiā dicunt ꝙ nō stat eā vnitā
verbo ⁊ errare vel assentire firmiter falso vel re-
uelare falsum vel asserere falsū et tunc cōseq̄nter
est dicēdum ꝙ oēs prenūtiationis futurorū nōdū
in esse positorū facte a xp̄o cōtingēter sūt assertio
nes vel reuelationes nō solū quo ad diuinitatem
sed etiā quo ad alam xp̄i et c̄. Item q2 deceptio cō-
muniter sonat in malū nō debet cōcedi simpliciter
ꝙ deus possit aliquē decipere nisi cū bono mode-
ramine preexpresso in prioribus solutionibus.

4 difficultas de prophetis. ⁊ c̄.

¶ Quarta difficultas ē q2 ex dictis videtur sequi
ꝙ oīs ꝓnūciatio ꝓphetica respectu illorū q̄ adhuc
futura sunt posset esse falsa et cū ita deus certifi-
cauerit ꝓphetas sicut erat possibile aliquē edifi-
cari de futuritione alicuius sequitur ꝙ impossi-
bile est deum aliquē de aliquo cōtingēter futuro
certificare ꝙ erit tale cōsequētia patet q2 per te
non obstante quacunq̄ assecuratione facta adhuc
posset oppositū euenire ponatur igitur in esse op-
positum alicuius pronūciati ⁊ habetur intentum
ꝙ propheta nunq̄ de hoc fuerit certificatus ¶ Hic 1. cōclusio.
dico primo ꝙ sensuū multiplicitas oraculi ꝓphe-
tici illud dubium non euadit illud dico q2 videtur
quibusdā licet iprobabiliter ꝙ nulla a deo sit re-
uelatio de contingenti futuro quin preter sēsum
litteralē q̄ series verborū pretendit sint ibi sēsus
aliqui siue modi itelligēdi ad quorū aliquē refe-
renda est locutio si sensus litteralis non est verus
aliqñ enī locutio intelligit litteralr parabolice
aliqñ allegorice aliqñ simpliciter et absolute ali-
quando sub cōditione sicut in Jo. viii xp̄s dixit iu-
deis In peccato vr̄o moriemini ꝙ intelligi nō debet
absolute sed sub conditione quem expressit. d. Si
enī non credideritis: q2 ego sum in pctō vestro mo
riemini sic etiam predictio negationis petri intelli
gēda fuit cū aliqua certa adiectione iteruꝫ illud
vos ascēdite ad diē festū hunc ego ⁊ c̄. ꝙ nō debet
simpliciter intelligi sed cū determinatione. i. non
ascēdam in palā vel nō ita cito sicut vos vel non ex
eadem causa qua vos. Itē cum dicit cēturioni ve-
niam ⁊ curabo eū non intelligitur simpliciter ꝙ vē
turus esset corporalr. s. cum determinatione. s. ve
niam si voluerıs vel veniā non gressu corporis sed
mirabili effectu. Sed hec Rn̄sio non sufficit q2
negat deum posse reuelare futura contingētia de
terminate in sensu litterali absolute cuius cōtra-
rium tenēdum est factū esse in ꝓphetia ⁊ a deo om-
nipotēte fieri posse. ¶ Preterea ista via nō faceret
plus si daretur nisi ꝙ ꝓpheta certificaretur ꝙ pre-
nunciatio sibi facta haberet sēsum aliquē verum
sed nesciret ⁊ sic periret valor seu vtilitas cuiusli-
bet oraculi ꝓphetalis ꝓbatur deus determinate
nouit ad quē intellectū prenūciat aliquē fore igi
tur determinate istū sensum pōt alicui reuelare ⁊
tunc stabit difficultas. ¶ Secunda cōclusio ꝙ non
sufficit interimere suppositū. s. dicēdo ꝙ nulla re-
uelatio absoluta de futuro contingēti pōt fieri sꝫ
solū sub conditiōe aliqua vt pote ꝙ .a. eueniet nisi
aliquid obstat vel simili modo ꝓbo q2 scḋm hanc
euasionē deus non plus posset aliquē certificare
de aliquo contingēti futuro q̄ ego. q2 isto modo
constat me posse reuelare futurū cōtingēs Dices
forte ꝙ deus pōt sub aliqua certa singulari cōdi-
tione reuelare futurū sub quali non ego ¶ Cōtra
Aut deus potest absolute certificare de ista condi
tione vel non si sic habetur ꝓpositū q2 Idē est iudi-
ciū de cuiuslibet futuri cōtingētis reuelatione si
non tunc de ea nō potest fieri certificatio absolute
sed solum sub alia conditione. Et de illa scḋa Ar-
guitur sicut de prima ⁊ sic in infinitū diffusius im-
probabitur hec euasio in vna alia questiōe. ¶ Ter
tia cōclusio ꝙ euasio quorundā de duplici diuina
locutione vel duplici diuina assertione vel duplici
reuelatiōe vel duplici predictione futuri a deo nō
euacuat istam difficultatē. Circa quod notādum
ꝙ chaton illud dubiū ita soluit ꝙ creatura potest
certificari per locutionē duplicē de futuris verbi
grā ꝙ .a. erit vno modo per locutionē ꝓcedentē ex
hoc ꝙ deus scit a. fore ¶ Alio modo ex hoc ꝙ scit
causam rei de qua est sermo esse talis conditiōis
ꝙ ex ea ꝓcedet. a. de cōi lege talis cause. Sed isti
duo modi certificādi ꝙ .a. erit sufficiunt creature
et stant cum hoc ꝙ .a. erit futurū cōtingēs ¶ Unde
sic Arguitur cōtra eum deus fecit te credere ꝙ .a
erit igitur. a. erit cōsequētia est necessaria ⁊ añs

Nota opinionem cathōis de reuelatiōib' futurorum

est mō ita necessariū sicut ista ꝓpositio de p̄terito
deus creauit mūdū igitur cōsequēs est ita necessa
rium ¶ Respondet dicēdo añs q2 aut intelligitur
de creditione procedente ex hoc ꝙ deus sciuit. a.
fore et sic añs est contingēs quia valet istam deus
fecit te credere a. fore factione precedēte ex hoc
ꝙ scit. a. fore ⁊ tunc cōsequētia est necessaria aut
de causatione ꝓcedēte ex hoc ꝙ deus sciuit causā
fore talis conditionis ꝙ ex ea de cōi lege sequitur
a. fore et sic añs est necessariū ⁊ cōsequētia nō valet
Sic etiā arguitur de negatiōe petri ꝑ tp̄e medio
inter predictionē xp̄i et negationē petri sic xp̄us
asseruit petrū se negaturū igitur petrus fuit xp̄ū
negaturus añs tunc fuit necessariū de preterito
eque sicut ista xp̄s ieiunauit vel orauit ⁊ cōsequē-
tia fuit necessaria q2 aliās fuisset in p̄nte petri ꝙ
xp̄s dixisset assertiue falsum Respondet eodē mō
distingēdo añs quia aut ista assertio xp̄i processit
ex hoc ꝙ deus sciuit petrū se negaturū aut ex hoc
ꝙ sciuit aīam petri esse talis conditionis ꝙ ex ea
in tali casu sequitur negatio de cōmūi lege primo
modo añs est cōtingēs quia valet istā xp̄s asserit
petrū se negaturū assertione procedēte ex hoc ꝙ
deus sciuit eū esse negaturū hoc est cōtingēs sicut
cōsequēs secūdo modo añs est necessariū et conse
quētia nō valet q2 non sequit̄ xp̄s asseruit ꝙ talis
esset cōditio petri et c̄. nec etiā ex illo aūt cum op-
posito consequētis sequitur ꝙ xp̄s asseruit falsū
vt notū est et similiter soluit oīa alia argumenta.
Sed responsio nō soluit difficultatē q2 sicut argu
mētum est ꝓ cōclusione precedēte ꝓrio argumēto
de ꝓcessione in infinitū ita pōt argui cōtra istud di
ctum quero eīn vtrum de⁹ potens reuelare modo
tali duplici ꝙ a. erit possit illū cui faceret reuela
tionē certificare quo istorū modorū sibi facit re-
uelationē vel nō. Si nō tunc perit oīs certitudo ꝓ
phetica q2 scd̄m hoc ꝓpheta nesciet verū de⁹ velit
sibi dicere ꝙ absolute .a. erit vel an esse ipsius. a.
secūdū cōmunē cursum taliū causarum disposite
sunt vel disponātur ad naturalr̄ inferēdum ip̄m a.
et constat ꝙ nisi magister fuerit doctus circa hoc
ꝓpheta nesciret plus vtrum. a. erit ꝙ̄ ego. Si dici
tur ꝙ sic cū deus nō possit certificare eū de aliquo
istorū modorū nisi per reuelationē vnde igit̄ sciet
An ista reuelatio scd̄a est scd̄m sciam dei ꝙ. a. erit
vel ꝙ cause sic disponētur et c̄. et ita arguā tertiā
reuelationē esse necessariā ⁊ quartā ⁊ sic sine fine
vel in primo dabitur ꝙ deus poterit absolute re-
uelare scd̄m sciam ꝙ ipe nouit a. fore ⁊ ꝙ a. erit ꝓ
batur nec per aliam viam poterit ꝓpheta scire ꝙ
a. erit q2 aliud membrū nō infert. a. fore igitur de
terminate dabitur primū vel nulla habebitur cer
titudo ꝓbatur licet deus aliqñ fecerit reuelatio
nē intelligēdā scd̄m dispositionē naturalē causa-
rum in ordine ad effectū sicut est istud vade et dic
ezech. ⁊c. cū istud in paucis dictis ꝓpheticis habet
locū nulle eīn cōsequētie naturales poterāt face-
re ꝙ virgo pareret vel ꝙ resurrectio gñalis erit ⁊
igitur ista euasio nō sufficit. ¶ Igitur aliter respō
deo ꝙ absoluta reuelatio est deo satis possibilis
et non tollit contingētiā reuelatis concedo ꝙ oīs
reuelatio respectu illius quod absolute est futu-
rum est contingēter reuelatio et etiā ꝙ oīs abso-
luta prenūciatio adhuc futuri de potentia dei ab
soluta posset esse falsa verūtamē nulla talis pre-
nūciatio posset esse falsa de potētia dei ordinata
q2 scd̄m veritatē sicut docet. Cassioñ. super. psal.
ꝓphetia est noticia vera ⁊ immutabilis ⁊ ideo nō
pōt esse falsa supple scd̄m potētiā dei ordinatam ⁊
etiā si sit respectu preteriti vel p̄ntis non pōt esse
falsa scd̄m potētiā dei absolutā ⁊ rō p̄dictorū est q2
non plus absolute loquēdo necessitat rē fore pro
phetica reuelatio ꝙ̄ eterna dei prescia Sed ista nō
necessitat ex questione scd̄a ⁊ tertia huius di. ⁊ cū
infertur ꝙ tunc nulla potest h̄ri assecuratio ꝙ ta-
lia euentēt neganda est consequētia omnes enim
scimus deū posse non facere vltimā resurrectionē
de sua potētia absoluta ⁊ tamē indubitanter cre-
dimus ⁊ tenemus ꝙ ipam faciet vnde potētia dei
absoluta ad cōtrariū non tollit certitudinē ꝓphe
ticam sicut nec certitudinē fidei necessariā ad sa-
lutē. ¶ Quinta difficultas est de merito fidei qua
creditur ipsa reuelata credidit eīn abraham deo
et reputatū est ei ad iusticiam istud nāqꝫ meritum 5. dubium
fidei tollere videtur contingentiam meriti p reue de merito
lationē igitur pari ratione vel multo fortius ipsa fidei hic
reuelatio añs ꝓbatur quia scd̄m anselmū btā vir- respectu fu
go fuit mundata. a. pctō originali per fidē passio- turorum.
nis xp̄i tūc future. Ex hoc Arguitur sic pro tēpore
medio inter mundationē virginis a peccato ⁊ tp̄e
passionis xp̄i hec fuit contingēs xp̄s non patietur
igitur ⁊ ista beata virgo nō habet fidem passionis
xp̄i ⁊ vltra igitur etiā ista fuit cōtingēs ip̄a nō fuit
mūdata in fide passionis xp̄i et per cōsequēs etiā
ista illa nō fuit mundata q2 non fuit mūdata sine
fide passionis xp̄i falsitas patet q2 in tp̄e illo hec
fuit necessaria ꝙ ip̄a fuit mūdata q2 de preterito
vera. ¶ Dices forte ꝙ ista credulitas quā habuit
de passione xp̄i pro tp̄e isto medio cōtingēter fuit
fides tamē necessario pro tunc fuit credulitas vl̄
estimatio virtute cuius btā virgo extitit mūdata.
¶ Sed contra q2 tunc ꝓ isto tp̄e medio fuisset hec
contingēs btā virgo fuit mundata in estimatione
falsa ⁊ per consequens per deceptionē ⁊ errorem
consequēs absurdū ¶ Ad istud respondet syrens.
ꝙ conclusio in isto tp̄e medio fuit satis possibilis
michi tamē videtur secū ꝙ falsa estimatio isto mō
posito non per se fuisset cōsequētia sue mūdatiōis
sed poti⁹ obediētia qua sic credebat sicut sibi pre-
cipiebatur vt crederet et ita ista estimatio nō fuit
causa principalis sue mundationis sed solū mini-
sterialis sicut iniquus sacerdos est minister colla
tionis gr̄e per sacramētum corporis xp̄i vel p ba-
ptismum. ¶ Ad argumētū principale cōcedēdum
est ꝙ xp̄us locutus est immobiliter. i. nullomodo
mutāda est sentētia diā absolute reuelata nec po
test esse quin sic eueniat sicut reuelatum est esse fu
turum scd̄m dei potentiā ordinatam et c̄. vt patet
ex dictis. et cetera.

Exto quero Circa di.
14. vtrum de⁹ existēti in gr̄a possit
reuelare ꝙ ip̄e finaliter sit dānan
dus Videt̄ ꝙ nō q2 tunc de⁹ posset
aliquem cogere ad pctm̄ puta ad
desperationē ¶ Cōtra omne futurum cōtingēs im
pertinēs ad actum reuelantē oīa pōt deo reuelare
cui voluerit ex supra habitis ⁊ concessis. Hec diffi
nitio p̄mo duas conclusiones habet; quarum vna
est ꝙ nō existenti in charitate hoc idē reuelare ꝙ
s. finaliter esset casurus non eīn est hoc impossibi-
lius scd̄m potētiam dei absolutā ꝙ petro existēti

in charitate reuelauit lapsum suũ ⁊ trinã eius negationẽ. ¶ Si tñ talis prenunciatio staret cũ libertate arbitrij sicut illa facta petro stabat et hoc dico etiã de reuelatione absoluta qꝛ si solu sub conditione de illa conditione eadem restaret dubitatio et ꝓcessus in infinitũ sicut supra argutũ fuit. Item si non posset sibi reuelare q finaliter dãnaret nisi sub conditione .s. si moriens in culpa mortali ita possum ego reuelare sibi. Item tunc dãnandus nõ
1. dubium. posset plus a deo certificari q dãnabitur q̃ nõ dãnãdus. Sꝫ cõtra hoc sũt difficultates aliq̃. Prima posito q deus forti existẽti in charitate reuelet q ipse finaliter dãnabitur. ¶ Tũc quero an sor. iuste poterit ꝓ seipso orare vt saluetur vel non. si primũ sequit̃ q sor. iuste potest velle quod scit deũ nolle. Falsitas patet nã vnusquisq3 tenetur se cõformare legi diuine cũ sciuerit ipam qꝛ seruus sciẽs voluntatem dñi sui et nõ facit et c̃. luce. 12. Dices leuiter q nõ oportet hoiem se cõformare diuine volũtati in volito semper sed sufficit q velit q de⁹ vult ipm velle sicut secũdũ augu. in ench. bonus filius et c̃. Sed contra istud videtur directe dictũ aug. 21. de Ci. dei cap 21. vbi dicit q ecclesia nunc nõ orat pro dyabolo nec ꝓ malis mortuis vt saluẽtur orat tñ pro oibus bonis et malis hoibus dũ sunt in vita et addit q si de aliquibus malis dãnãdis ita certa esset ecclesia vt qui sint illi nosceret quilibet i hac vita sint constituti tamẽ predestinati sunt in eternum ignem ire cum dyabolo tam ꝓ illis nõ oraret q̃ nec pro ipso sed quia de nullo certa est orat pro oibus in hoc corpore cõstitutis nec tamẽ ꝓ oibus exauditur. Hec ille ¶ Ubi patet scdm eum q ecclia non debet orare ꝓ aliquo quẽ sciret esse dãnandũ etiam si adhuc viueret igitur nec ipse ꝓ seipo. ꝓbatur anselmus ꝓsolis cap. vltimo dicit q beati nõ aliud volent q̃ q ille deus huius non videtur alia causa nisi qꝛ sciunt voluntatem quam non possunt trãsgredi. ꝓbatur si sic tunc sor. posset orare iuste illud quod sciret se non cõsecuturũ. Falsitas patet quia tunc ociose oraret ⁊ per cõsequẽs nõ iuste. ꝓbatur tunc etiam angelus bonus deputat⁹ ad custodiam fortis forte orante ꝓ sua salute posset orationẽ eius deo portare ⁊ pro ipo errare. Falsitas patet quia nullus angelus vult nisi q deus vult ꝑ anselmũ in ꝓsolis. ca 6. cõseq̃ntia patet per. b. bernardũ in medita. cap. 6. vbi expresse dicit q angeli nři oẽs gemitus orationes nostras sollicite audiunt et reportãt deo. si dicis q nõ põt iuste orare vt saluetur. ¶ Cõtra adhuc facta ista reuelatiõe sor. est in charitate igitur adhuc tenetur se amare ex charitate igitur adhuc potest iuste velle se saluari ⁊ per cõsequẽs potest hoc iuste orare. ꝓbatur adhuc sor. tenetur amare ꝓximũ suũ ex charitate et velle ꝓximo suo vitam eternam. ¶ Sed quãdiu sor. est in charitate equaliter se debet diligere et ad tñ bonum sicut ꝓximũ nam sic a sctis exponit̃ preceptũ de diligendo ꝓximũ sicut seipm. i. ad illd bonũ ad quod se. ꝓbatur si sor. nõ posset iuste velle suam beatitudinẽ tunc non poterit iuste seruare ordinẽ charitatis qꝛ ordo charitatis est se maxime diligere post deũ sicut patet. 3. li. sentẽtiaꝝ. di. 29. cap. primo et sequẽtibus. Hic mihi primo apparet q deus posset existẽti in charitate absolute reuelare suam futuram dãnationẽ nec tamẽ per tales reuelationẽ dum est viator scire posset se finaliter dãnandũ ꝓprie loquendo de scia. per hoc ad pmũ

in contrariũ ¶ Dico q sortes non scit deũ ita velle ꝓprie loquẽdo de scire nisi sumatur tũc scire pro credere vel firmiter estimare et tunc dico q sor. tenetur non firmiter credere illud nec credere q sit super hoc reuelatio sibi facta ymo debet sperare q non nisi deus imprimat sibi credulitatẽ talẽ rectam vel reflexam ⁊ dato q per talem impressionẽ crederet sibi super hoc factam reuelationẽ tenet̃ rogare contrarium nec per hoc absoluitur a precepto diligẽdi se ad vitam eternam nec tenetur se conformare deo in volito. i. in isto qd credit deum velle esse futurum nec vnq̃ illud voluisse. ¶ Et ad augustinũ verũ dicit si loquitur de certitudine sciẽtie proprie dicte et de velle simili modo sumpto Sed tunc est añs impossibile ꝓ mẽbris ecclesie licet caput ecclesie sic sciat scia increata seu diuina et finalr credo q nulla extrinseca reuelatio possibilis sine pluri nec etiã forsan intrinseca sine pluri sine precepto aliquo adhibito vel relaxatione precepti antiqui absolueret viatorẽ quin teneretur optare salutẽ proximi cuiuslibet viatoris ⁊ pro ea orare ⁊ multo magis hoc dicerẽ de salute propria ¶ Ad aliud de angelis dicẽdũ est q bti non volent nisi quod deus vult eos velle sed hoc non est cõtra dicta. ¶ Ad tertiũ ⁊ ad quartũ patet ex dictis. Argumẽta ad aliam partẽ concludunt verũ licet Syrensis teneat contrario modo credo eñ q angeli custodes nři orarent ꝓ nobis donec haberẽt preceptum de contrario ⁊ illi non possunt ita decipi sicut nos per angelos malos potẽtes se nobis trãsformare i ãgelos lucis nõ sic illis. Probat̃ si ista argumenta cogerẽt equaliter ꝓbarent q petrus post reuelationẽ factã existẽti i charitate q esset negaturus deũ nõ potuisset iuste orare preseruari ab ipo peccato mortali cõsequẽs est falsum ¶ Ali- Grego.
ter respondet grego. in vltima parte circa fines q talis sciens volũtatẽ deberet contẽtari ⁊ velle q eum deus dãnaret ex quo sic esset placitũ deo ⁊ hic actus ꝓcederet ex maxima dilectione dei nec esset culpabilis sed laudabilis. Sed vlterius videt̃ dicẽdum q in tali casu non esset licitum sibi pro sua finali salute sed simpliciter de diuino iudicio contẽtari ⁊ huic fauet dictum augu. 21. de Ci. dei cap. 25. vbi eius sentẽtia est q ꝓ nullo viuẽte finaliter reprobato si de ei⁹ reprobatione ecclesia esset certa oraret vt saluaret̃ ⁊ intelligẽda sunt i casu quo quis esset certus deum absolute ⁊ nõ solũ cõditionaliter velle hec grego. ¶ Ad argumẽtũ in oppositum tũc diceretur q preceptũ charitatis nõ obligat absolute q i quocũq3 casu homo debeat velle se saluari et quẽlibet ꝓximũ suuꝫ licet sic obliget de lege cõi absolute autẽ obligat hoiem ad diligẽdum deũ et seipsum in ordine ad deũ et ꝓximũ similiter ita vt se totũ teneatur ordinare in deum et etiã teneatur hoc velle ꝓximo et sic oĩa tenetur homo facere ꝓpter deum et iustitiã eius non autẽ absolute vel vltimate propter salutem suã ⁊ cõmodum suũ nec sequitur si in dicto casu non vellet se saluari q ipse desperaret desperatione q̃ est pctm Sed bene sequitur si ipe nõ speraret vel non haberet spem de illo fine consequẽdo ad quem obligat eum lex diuina vt speret ⁊ credat illum se posse cõsequi sed in singulari casu non sic esset obligatus ymo potius ad oppositum sicut iã nos propter diuinã reuelationeꝫ obligati sumus ad firmiter credendum diẽ Judicij fore sic talis facta reuelatiõe

obligatus esset ad simpliciter credēdum se dam-
nandū esse ꝛ ꝑ cōsequēs non obligaretur tunc ad
sperandum suam salutē qꝛ nullus pōt sperare qđ
firmiter se credit consequi non posse. ¶ Secūdum
dubiū si secūda positio cōclusiōis vera sit tūc mul
to fortius posset deus sorti existēti i grā reuelare

An aliqs possit sciēter velle vnde miser erit.

istam conditionalē si cōmittas ex nūc aliqđ pcťm
mortale finaliter dānaberis hac igitur reuelatio
ne facta sorti queratꝰ vtrū sor. extunc possit morta
liter peccare vel nō sed sic igitur pōt sciente velle.
¶ Vñ miser erit contra Anselmum de casu diaboli
cap.2.et.3 si nō tunc volūtas sortis nō esset libera
a necessitate contra ma li.2.di.25.ca.9 ¶ Respon
detur ꝙ iste in dicto casu potest sciēter comittere
pcťm mortale nā miseria pene non est maior ꝙ sit
miseria culpe ꝛ tamē angelus sciēter peccauit. si-
militer et adam ¶ Qꝛ secūdum Apo. vir non est se
ductꝰ sed mulier ꝛ tamē prereuelatū fuerat qua-
cunqꝫ die comederis eo morte morieris ꝛ si hi sciē
ter voluerūt bene miseri essent quāto magis qui
habitant domos luteas. ¶ Vnde ambro. sup lucā
li.3. refert de quodā ꝙ cū oculorū icōmodo labo-
raret ꝛ amaret vxorem interdicta sibi a medico fa
cultate coeūdi cupiditatis impatiēs atqꝫ impetu
libidinis captus moderari nequiuit sciēs enimꝙ
esset oculos amissurus priusꝙ coiret vxori in isto
estu feruētis cupiditatis vale inquit amicū lumē
et cum magna miseria ita priuari visu iuxta illud
thob. quale gaudiū michi est qui lumen celi non
video. Ex oibus istis patet ꝙ nec indubitata noti
cia nec timor eterne miserie vel tēpalis nec etiam
periculuꝫ amittēdi gaudiū sempiternū necessitat
hoiem ad nō sciēter peccādū nō enī plus necessitat
pena eterna non deberi peccāti ad vitandū pcťm
ꝙ premiū eternū votum deberi bñ operanti bene
necessitet ad faciēdum opus bonū. Et ad anselmū
dicēdum ꝙ licet nullus posset ꝑpter se vel ꝑ se esse
miser tamē pōt velle aliquid vnde sequitur ꝙ erit
miser precipue si concupia vehemēs ad idē volen
dum impellat nec anselmus absolute dicit ꝙ non
posset si sciret se puniēdum peccare seu velle pec-
care vnde miser erit sed dicit si sciuisset nō posset
volēs et habēs beatitudinē velle sponte vñ miser
esset. Si enī loquitur de beatitudine finali planū
est ꝙ sic beatus non pōt peccare sciēter stante ista
beatitudine. si vero loquatur de tali qualē scđm
eū et augu. habuerūt angeli ante casum adhuc ve
rum dicit qꝛ non stat ꝙ aliquis in tali statu libere
amet beatitudinē velit aliquid repugnās beati-
tudini vnde ꝛ ansel. ibidē dicit in principio cap. ꝙ
talis angelus bene sciuit se debere puniri si pec-
caret tamē an de facto puniretur si peccaret scire
nō debuit. ¶ Et rationē reddit qꝛ ratiōalis causa
potuit intelligere qꝛ iuste si peccaret puniretur.
¶ Sed qm iudicia dei abissus multa ꝛ inuestigabi-
les vie eius nequiuit ꝯprehēdere an deus faceret
ꝙ iuste facere pōt vnde ꝛ in fine ca. quasi cōclusiue
dicit si preuisa tanta pena nullo recogente peccas-
set tanto magis preueniendus esset nō igitur hec
prescia illi expediebat ꝛ simpliciter in fine etiam
dicit ꝙ si nō peccasset pcťm nō causasset solo amo-
re iusticie ꝑus ipse opere mōstrauit. si vero timore
causasset non esset iustus palā igitur est nullomō
debuisse eū scire iudicia sibi penā suā secuturam
pcťm per hoc non vult aliud dicere nisi ꝙ angelus
satis habuit ex natura sua vnde hoc aduertere et
deducere posset et Ideo non ignorauit quin talis
pena iuste sibi deberetur si peccaret sꝫ vel nō facit
hmōi deductionē vel si fecit sciuit ꝙ nō necessario
deus illam penā sibi infligeret cū omnibus tamē
istis bñ stat ꝙ sciēter peccauit ꝛ sponte ꝙ accepat
et ꝙ sciebat se debere non deserere ¶ Tertium du 3. dubium.
bium iuxta precedētia qꝛ ꝙ deus possit hoi vel an
gelo existēti in charitate reuelare casum suum fu
turum ꝛ penā eternā cōsequētē videtur esse cōtra
anselmū de casu dyaboli capi.21. vbi in principio
querit vtrū ille angelus qui non stetit in veritate
presciuerit se casuruꝫ ¶ Et rñdet si de illa sciētia
queritur que non est nisi cum certa ratione aliqđ
intelligere oino rñdebo non posse sciri qđ pōt nō
esse ꝛ añ medium cap. dicit angelum apostatā non
potuisse scire suam ruinā ea prescia quam sequit
necessitas ymo nec estimatiōe aut qualibet suspi
cione quod probat sic quia si adhuc in bona volun
tate stans presciebat se casurum aut volebat vt ita
fieret. ¶ Aut nō volebat si volebat iam ipsa mala
volūtate ceciderat si nolebat tantū miser erat do
lēdo quantum stare volebat ac tanto iustior erat
quanto magis volebat stare ꝛ quo erat iustior eo
debebat esse velocior igitur si nolēdo presciebat
se casurum tanto erat miserior quanto debet esse
felicior ꝙ non conuenit licet enī hoies iusti susti-
neant qñqꝫ miseriā non tamē est eadē ratio in hoi
bus ꝛ in illo ange. hoim enī natura ꝑpter peccatū
primi parētis iam innumerabiliū incōmodorum
facta ē passibilis ex qua passibilitate multis mo
dis gratia nobis operatur incorruptam ille vero
nullo ad hec pctō precedēte alicuius mali nō me
ruit passiōes ꝓbat ibidē sic arguit si aliquomō
potuit suam ante putauisse futurā preuaricatio-
nem aut coactam putauisset aut spontaneā. Sed
nec vilatenus erat vnde se aliquādo cogi suspica-
retur nec quādiu voluit in veritate perseuerare
vllo modo putare potuit se sola voluntate illam
deserturum supra nam que monstratū est eū quā-
diu rectam voluntatē habuit in hac ipsa volūtate
voluisse perseuerare qua propter volēdo tenere
perseueranter ꝙ tenebat nullomodo video vnde po-
tuisset vel suspicari nulla alia accidente causa so-
la illud se deserturum voluntate hec ille. Sed di-
ces adhuc possibile fuit ꝙ illud desereret et ipse
sciuit illud esse possibile ergo potuit estimare ꝙ
ista possibilitas fieret in effectu. Sꝫ hoc nō satisfa
cit sibi ꝛ ideo statim subdit dicēs nō nego illū sciu-
isse qꝛ posset mutare voluntatem quam tenebat
Sed dico illum non potuisse putare ꝙ aliquando
omni alia cessante causa sponte mutare volūtatē
quam perseueranter tenere volebat ꝛ ex hoc con-
cludit i fine cap. ꝙ nullomodo scire vel putare po
tuit angelus malus se facturū ꝙ male fecit ꝓbat
ibidem capi.22. ꝙ ipse sciebat se puniri debere si
desereret bonā voluntatē et non potuit velle vnde
miser esset qui acceperat inseparabiliter velle vt
beatus esset hec ille Igitur ex ore discipuli ꝛ stati
in principio.23.cap. Approbat illud respondendo
igitur nō potuit velle peccare igitur non erat pec
caturus igitur non sciebat se peccaturum nec etiā
credebat si hanc impossibilitatē attēdebat igitur
hec sibi reuelari non potuit. Item augu. sup gen.
ad litam. li.7. capi.33. dicit ꝙ si anima deseruisset
presciam sui operis iniusti et iniqui non est credi-
bile eam potuisse inclinari propria voluntate ad

corpus viuificādi igitur multo fortius vt videtur
nō posset ipa vel creatura alia ratiōalis inclinari
ad peccādum cognito q̄ si peccaret eterno suppli
cio puniretur. Sed forte dicetur q̄ argumēta nō
concludūt verūtamē quia eo ipo talis desperaret
et perderet charitatē tū quia talis casus sic pre-
scitus induceret dolorē z penā z tamē augu. dicit
in li. retractationū q̄ ois pena si iusta ē pctī pena
Cōtra iste casus et pena oña sunt. cōtingētes igit
fuit reuelabiles sicut alia futura cōtingētia pro-
batur deus potuit angelo nō casuro reuelasse ca-
sum futuri igitur z ille qui fuit casurus cōsequen
tia pbatur qz simile incōueniēs sequitur facta re
uelatiōe alteri angelo sicut si fieret sibi ipsi quod
patet in applicando argumēta anselmi nā si vnus
nondū confirmatus prescīuit casum alterius aut
igitur voluit q̄ caderet z tūc fuit iniustus Aut nō
luit z tunc doluit et miser fuit quod sequit ex hoc
cum quilibet teneretur sicut z nos modo diligere
alium sicut seipm. Silr posset alia ratio Anselmi
applicari pbatur de facto xpus reuelauit iudeis
q̄ in pctō suo morerētur z petro etiam et č. et ista
instantia de petri negatione prereleuato pbat in
tētum directe. Sed huic responderi potest p istud
quod dicit frenk. q̄ licet non repugnaret potētie
dei scḋz q̄ est potētia reuelare existēti i charitate
suum futurū pctm z penam eternā cōsequetē hoc
tamē repugnat sūme dei iusticie z summe ei9 mie
q̄ faceret suam creaturā rationalē penitus inno
centem que nunq̄ peccauit tam miserā sine culpa
eius non eñ posset prescire talē penā sibi futuraz
tunc quin esset misera sed secus est de existēte in
charitate que est vel fuit peccator sicut petrus et
nos iuste eñ deus posset illum qui meruisset tāta
pena puniri quāta sequitur ex prescia sue ruine z
pene eterne cōsequētia tali pena punire mediāte
hmōi reuelatione qz tātā penam meruit p culpis
preteritis quanta est ista que sequitur prescīam
istam naturalr. Sed contra hanc viam arguā pro-
xima. q sequēti probando quartā cōclusionē ibi
tenēdam z probatur nō includit contradictionem
q̄ pena que est vna forma causetur in suo naturali
receptiuo. Probatur de9 posset penā alicui iuste
infligere si vellet p futuro pctō sicut multos pus
premiauit angelos p merito eorū futuro vt patet
scḋo sententiarum. Item ad ro. 9 o hō quis es tu
rūdeas deo nunq̄ dicit figmentum ei qui se finxit
quid me fecisti sic an non habet ptātem figulus.
Ex quo sequitur q̄ deus posset vnū innocētem su-
blimare ad btitudinē z alium deprimere in penā
Probatur alias deus non posset premiandū nō
premiare nec posset puniendū eternaliter non pu
nire qz dicetur pari rōne q̄ licet potest hoc de po-
tentia non tamen de iusticia vel summa mīa et ita
nullum libere libertate adoptata premiaret vel
puniret z tunc deus non cōtingēter operabitur q̄
aget ad extra ceteris paribus quia per tales con
gruētias decideret operari ineuitabiliter quicqd
operatur sicut posuit eum phūs necessario opari
et nichil libere extra se quod est tamē erroneum.
Propter hoc pono hanc cōclusionē primo q̄ deus
posset alicui hoi vel angelo innocēti z charitatē
habēti suam spontaneā preuaricationē futurā re
uelare. Secundo dico q̄ hoc non posset secūdū
legē dei cōmunem statutā qua ex mīa vult nullum
pati penā nisi pter culpā precedētem vel propter
exercitiū patiētie meritoriū ad bonū suū si velit
iste infligitur agere sicut debet. Scḋo dico q̄ non
potuit angelus ex pure naturalr cognitis precsti-
mare casum suū propter primā rationē anselmi z
propter causam proximiorem quam ibi tangit. 23.
Quarto apparet michi q̄ mediāte reuelatione
potuisset qz potuisset plus credidisse deo q̄ pprie
stabilitati in bono contra rationē secūdā anselmi
et timuisse etiam potuisset de ppria imperseuerā
tia propter mutabilitatem cuius voluntatis non
confirmate i bono immobiliter licet per anselmū
non posset dubitās quin perseueraret quādiu sta
ret in priori voluntate perfecta z firma pseuerādi
hoc mihi videtur q̄ stāte amore actuali libero nō
solum naturali angeli ad seipsum vel hois i statu
innocentie. vbi ex concupia non inclinaretur ad
malum et simul cū hoc cognito q̄ pena eterna et
priuatio boni eterni infligerētur sibi si peccaret
non esset in ei9 ptāte scienter simul cū his peccare
vel libere facere malū. ex quo simul credet actua
liter sequi tm malum pene z perdi tm commodum
quia iste amor sui nō impeditus ab actuatiōe sua
per tēptationē vel alio modo cū scia tanti mali se
cuturi sufficit cum dei cōi adiutorio voluntatem
peccandi sciēter excluditur sicut satis arguit z tā
git scḋa ratio anselmi z ratio aug. quarto loco ad
ducta Ad hoc eñ alias satis est demū stratū per
illud cōmūe principiū q̄ volitio efficax finis alicu
ius facit velle scitum requiri et nolle scitū debere
impedire si adesset. Sexto videtur michi esse di
cēdum q̄ si non simul hec attēdent eruere posset z
sic Respondet anselmus in principio capituli. 23.
vt prius Sed contra hoc potest argui p funda-
mētum positionis frēsis tenētis contrariū in le-
ctura sua de aia separata z angelo qz ipi nō habēt
volubiles cogitationes sicut homies sed simul in
actu cogitant de oibus cognitis habitualr ab eis
et licet homo qui volubiliter cogitat nunc sciret
se damnādum si .a. pctm cōmitteret et ideo dū hoc
actu cogitat non potest velle peccare cū posset de
hoc nō cogitare z per cōñs illud quod est peccatū
velle nō cogitando de pena cōsecutura tamē hoc
non est naturaliter possibile de angelis z alb9 se-
paratis qz illi vno intuitu simplici z simul actua
liter omnia cogitant q̄ ipi sciunt in habitu Sed
huic pōt dici q̄ scḋm multos assumit falsū. s. q̄ ipe
sciant distincte semp in actu omnia q̄ sciunt in ha-
bitu licet semp sciant cogitant vel videant omnia
in actu z vno actu simplici que ipsi sciunt habitua
liter quo ad ea ex quibus eorū obiectiue pendet
essētialr beatitudo multa. 9. cōfuse z i vniuersali
sciunt btī de quibus nō semp determinate z actua
liter cogitatis infinitis aūt modū pōt qa peccare
Sz nec scia vniuersalis nec hitualis sine actuali
determinata sufficit aduitandū vel excludendum
pctm in nōdum cōfirmatis ex. 7. ethicorū infinita
autē actualiter et determinate a creatura simul
cognosci non possunt pbatur de qualibet btā lo-
quitur iste dum dixit habēs beatitudinē non pōt
velle vnde sciret quod fieret miser si de btis iā cō-
firmatis. i. habētib9 donū impeccabiliter hoc nō
est ad ppositum. Si de beatis illa btitudine quaz
habuerant angeli mali ante ruinā tunc nō ē verū
q̄ ola sciuerūt actu que habitu virtuali sicut pa-
tet per anselmū de casu dyaboli cap. 23. in princi-
pio vbi q̄ ipsi nō potuerūt ignorare se debere pu-

nisi si peccarent sed q̄ ita punirentur si peccarent scire non debuerunt. Etiam mihi ꝓbabile ē q̄ oia actu cōsiderēt respectu quorum sunt in habitu determinato ⁊ particulari ipresso vel acquisito licet nō vnico actu solū mō sec⁹ aūt ē de habitu ꝟtuali que est ipamet sublātia aīe habitualis singularibus noticiis rerū vel est verbum dei ī quo virtualiter sciūt oia scibilia ab eis scōm naturam suam scōm hoc intelligo anselmum. ¶ Aliter tū dicit q̄ nō ignorauerūt. i. habuerūt habitū virtualē. sȝ nō oportet q̄ formalem de pena secuta quando actu peccauerunt habuerāt enim satis. vnde cogitare potuissent si peccarēt digni essent puniri vel si hoc cognouerunt actu non ardebant actu ita esse futurum vnde breuiter quicq̄d fuerit in causa quando ruerunt non actu cogitauerāt firmiter credendo ita fore q̄ punirentur si peccarent. ¶ Argumēta ad ad primā partē probāt q̄ nō potuerunt scire vel suspicari naturalr̄ ⁊ sine reuelatione q̄ ruerent ⁊ q̄ nō erat in naturali potestate eorū dum duraret in eis amor electiuus et libertas bene agendi non velle aliquid vnde actu scirent vel firmiter crederent sequi dānationē ⁊ penā eorū perpetuam ⁊ q̄ scōm dei potētiam ordinatam tūc nō potuerunt innocentes puniri. ¶ Et ꝑ hoc patet ad ꝑmam formā anselmi qꝛ scōm potentiam dei absolutam potuisset incurrisse penā sine culpa sua ꝑcedente vel tūc habita nec hoc fuisset impossibile plusq̄ nūc bruta sine sua culpa suscipiunt penas de facto tū aliť deus ordinauit. ¶ Ad secūdam formam ē dicendū q̄ si talis credulitas fuisset sibi impressa a deo ipse adhuc reputasset se posse vitare casum futurū cuȝ hoc tamen reputasset q̄ de facto casum hmōi non vitaret. Ad alia satis patet ex dictis. ¶ Ad principale dꝛ q̄ in illo casu desperatio non esset peccatū sed solum pena ⁊c.

Eptio circa hāc distictionē quero vtrū beato possit reuelari in verbo eternitas sue btitudis. Al dctur q̄ nō qꝛ q̄cū eternitas btitudinis apphendať sub rōne delectabilior cōmodi magni ex tali assecuratiōe naturalr̄ sequiť delectatio cū delectatio sequať apphēsionē sicut vmbra corpus ꝑ cōmētatorem. xii. methaphisice cōmēto 29. Sit igiť ista delectatio naturaliter sequēs. a. ⁊ sit eternitas beatitudinis reuelata. b. ⁊ arguo tunc primo reuelatiōnē factā sic iste angelus non erit eternaliter beat⁹ igiť nō fuit. b. sibi reuelatū ī verbo igiť. a. nō fuit. Falsitas pȝ qꝛ. a. fuisse ē preteritū igiť nō pōt nō fuisse ꝯña pȝ qꝛ non pōt in verbo reuelari aliter futurū esse q̄ erit. Scda pars patȝ quia. a. non fuit cātum in isto angelo nisi qꝛ sibi fuit reuelatū in ꝟbo q̄ foret eternaliť beat⁹ pȝ igiť q̄ ꝯñe sunt bone sed primū añs ē īpossibile igiť et vltimū ꝯñs. Sed hoc ē falsum qꝛ de⁹ non pōt facere illud qđ ꝑteritum est non fuisse sicut dicit anselmus in prosolo. ca. 7. ⁊ ꝑ phm̄ sexto ethicoꝝ hoc solo ꝑuať deus ¶ Itē argumētū pōt fieri de sanguineo sudore xp̄i ex ꝑuisione mortis ꝓ q̄ medio iste sudor ē emissus ⁊ xp̄s mortis ⁊ de ei⁹ naturali dolore etiā ex ꝑuisiōe mortis. sic xp̄s nō moriet igiť nō ꝑuidit se moritur igiť nec iste dolor fuit nec iste sudor qꝛ solū ex ista ꝑuisione cāłbatur. Similiť pōt argui de actuali gaudio qđ hȝ aliq̄s beat⁹ ꝓpť hoc q̄ reuelatū ē illi q̄ aliq̄s peccator cōuerteret ad penitētiā ⁊ finaliť saluabiť ⁊ ī multis casib⁹ silib⁹ eadē forma arguēdi habet locū. Cōtra de facto sic ē igiť añs ꝓbatur qꝛ securitas requisita ē ad beatitudinē sicut dicit augu. ⁊ ꝓbat. 12. de ci. dei ca. 12. vbi dicit in fine q̄ hoc ē de beatitudine angeloꝛuȝ vt bono incommutabili quod deus sine vlla mole stia ꝑfruantur etiā in quo se ineternum mansuros sine vlla dubitatione cognoscunt ⁊. 13. de tri. ca. 7. loquens augu. de beatitudine dicit omē quod ibi erit bonuȝ erit ⁊ summus deus sūmū bonū erit at q̄ ad fruendū amantib⁹ ꝑsto ita etiam q̄ ⁊ omino beatissimum ita semper fore certum erit beatitudo igitur requirit certitudinem eternitatis ipsius beatitudinis et hoc non pōt esse nisi per reuelationem talis igitur reuelatio non solum videtur esse possibilis sed necessaria ad beatitudinē. ¶ In ista questione patet quid sit dicendum ex precedentibus scilicet q̄ sic licet cōtrarium faciat difficultatē hic tractandum argumentum principale. ¶ Unde concesso q̄ hoc ipsuȝ q̄ angeli sunt beati requirat certitudinem eternitatis sue beatitudis videtur sequi q̄ ex certitudine talis eternitatis pendet q̄ ipsi beati sint ⁊ tunc sequiť q̄ hec sit cōtigēs angeli fuerūt beati qꝛ deus posset eos annichilare. Falsitas pȝ qꝛ talis q̄libet de ꝑterito videť mō eē necessaria. Cōcediť coiter ⁊ bñ q̄ ꝯñs ē verū nō loquēdo ꝑcise de beatitudine ꝓ actu visiōis dei vel fruitiōis sed supponēdo q̄ illud nomē beatitudo cōnotat certitudinē eternitatis illoꝝ actuū in q̄b⁹ cōsistit essētialis btitudo. Sȝ cōtra arguit ꝑcēsis supponať sicut est verisimile q̄ ista securitas sit clara dei noticia ī ꝟbo ⁊ q̄ ipsa auget gaudiuȝ btī scōm auctoritates ꝑacceptas aug. vł q̄ ipsa causat gaudiū aliqđ spēale igiť ꝓpť istā securitatē gabriel hȝ mai⁹ gaudiū itēsiue q̄ hēret si nō haberet istā securitatē vel gaudiū aliqđ supadditū gaudio essētiali btitudinis igiť ex opposito si gabriel nō habuit istā securitatē sequiť q̄ ipse nō habuit gaudiū illō demōstrato gaudio qđ ipse habuit vel saltē sequiť q̄ nō habuit gaudiū ī illo gradu alioqui hñs illā securitatē ⁊ nō hñs eā ceteris parib⁹ eq̄liter oīno gauderēt qđ ē īpossibile qꝛ tūc securitas ista non auxisset gaudiū gabrielis ꝯtra aug. vt ꝑus. ¶ Hic pono ī primis hāc cōclusionē q̄ nō sufficit dicere q̄ idē oīno act⁹ sine ol addito q̄ ē gaudiuȝ remissum pōt eē gaudiū itēsū ⁊ ecōuerso ꝯtra quosdā q̄ hoc ponūt ⁊ ꝓpť hoc negāt ꝯñam iam factā qꝛ dicūt q̄ demōstrato toto gaudio gabrielis hec est necessaria hec fuit vł. a. fuit ponēdo q̄. a. sit ꝓpriuȝ nomē illi⁹ gaudij nec sequiť gabriel nō habuit istā securitatē igiť. a. nō fuit. Sȝ bñ sequiť q̄. a. nō fuit itensum ī. b. gradu posito q̄. b. sit ille grad⁹ a. gaudij quē ipse hȝ ⁊ habuit ⁊ cōcedūt q̄ hec ē cōtigēs gabriel habuit. a. gaudiū ī. b. gradu lȝ hec sit necessaria gabriel habuit. a. gaudiū. ¶ Sȝ cōtra istā responsionē argui pōt sicut argui contra hoc in materia de intensione formarū et similiter ꝑ media. p. q. hui⁹ di. ꝑcise de trāsitu a ꝯdictorio in contradictoriū. Probať sicut arguit ꝑcēsis si hec sit nūc cōtigēs gabriel habuit gaudiū ī. b. gradu tūc posito q̄ fuisset aliq̄s angel⁹ q̄ nullū gaudiū habuisset nisi ꝓpť reuelationē q̄ postea foret habitur⁹ gaudiū eternum ⁊ q̄ ex illa sola reuelatione in verbo

Augustinus.

Rñsio affirmatiua ad q̄situm.

Cōclusio nō sufficit soluere quintā difficultatem.

haberet iste angelus. c. gaudium sequitur quod nunc esset cõtingens iste angelus habuit gaudium. c. et hec similiter iste angelus habuit gaudium cõns est impossibile et cõña pz per modũ illi⁹ responsionis. ¶ Sed hic respondet quidã quod de⁹ est gaudiũ illi⁹ qui videt in ꝟbo tantum et quod de⁹ est sua cognitio et sua nolitio et sua delectatio et ideo dicũt quod hec in isto casu est necessaria. c. gaudium fuit sicut et hec gaudium quod est deus fuit et tñ hec est contĩgẽs iste angel⁹ gaudebat sicut et hec ista reuelatio fuit facta isti angelo. ¶ Sed hanc viam reprobaui. p. q. huius di. Probatur tunc pari ratione si de⁹ reuelaret alteri angelo nouiter creato in verbo suam damnationem futuram ex qua reuelatione iste doleret sequitur pari ratione quod deus esset tristicia illius angeli et eius miseria quod non esset cõcedendum ab aliquo xp̃iano igitur etc. Itẽ ista responsio non soluit argumentum de sudore xp̃i et de dolore. Item stat difficultas similis de factis gabrielis existẽtis circa denũciationem icarnatiõis Itẽ ponat quod ex aliqua tali reuelatiõe ꝓpter dolorẽ vel delectationẽ sequentẽ et nõ alia de cã aliquis occidisset se vel aliũ vel cõstruxisset castra vel ciuitates añ euẽtũ isti⁹ reuelati tũc sequit quod ille posset nõ fuisse occis⁹ et ista castra possẽt non fuisse facta qz põt esse quod iste nullũ gaudiũ vel dolorẽ habuit igr̃ nõ euadit difficultas. Et si ponat oĩs act⁹ interior esse deus igitur ista positio tam est falsa quam impertinens. ¶ Tertio arguit syrensis contra ꝓdictã rñsionem q̃ dicit quod hec est nunc contingẽs gabriel habuit. a. gaudiũ in. b. gradu qz supponatur quod quando gabriel habuit. a. gaudium in. b. gradu sic nunc habet et semper habuit post suam confirmationem quod deus preceperit sibi quod delectaretur in. b. gradu tunc sic si hec est contingẽs gabriel habuit gaudium in. b. gradu igitur et sua contradictoria est contingẽs hec. s. gabriel nõ habuit gaudiũ in. b. gradu igitur et hec erit contingens isto casu stante gabriel peccat mortaliter cõns est incõueniens dato quod nunquam aliud fecerit nec faciet nisi quod positum est. Probatur non magis pendet delectatio quo ad gradũ suũ a futuro quam pẽdeat a futuro secundum suam essentiam qz tam determinatus est gradus ei⁹ quam determiata est essentia ei⁹ igitur si. a. delectatio non põt nõ fuisse sequit quod. a. delectatio nõ põt nõ fuisse i isto gradu i quo scd̃m veritatem

z. cõclusio· fuit. ¶ Secundo mihi videt quod non sufficit ad difficultatẽ soluẽdã dicere cũ syrensi in sua lectura licet contradixerit in q̃stione biblica quod iste idẽ cõcept⁹ creatus in beato q̃ est et fuerit firmum iudicium quod sua essentialis beatitudo ꝑpetuabitur põt adhuc nunquam fuisse tale iudicium. ¶ Pro quo notandum est secũdũ eum quod reuelatio in verbo est vnus simplex concept⁹ representãs essentiam diuinam qua clare apparẽte apparẽt clare isti futura contingẽtia in ipsa que futura ipsa vult illi comprehensori ostendere et quod ille vn⁹ cõceptus cõplex⁹ est securitas et certitudo illi⁹ cõprehensoris respectu oĩz futurorum que apparent sibi in ista essẽtia et isto cognitio siue visio simplex est securitas de eternitate beatitudinis includẽtis ipsam et dilectionẽ fruitiuã et delectationẽ sequẽtẽ. Ideo hec est contigẽs hec est btitudo fuit ꝓprie loquẽdo de beatitudine et quãuis cognitio seu visio q̃ est securitas de eternitate beatitudinis potest non esse securitas qz põt fieri si deus noluerit quod essentia nunquam repñsentauerit istam beatitudinẽ fore eternã qz põt facere quod ipsa desinat igitur põt esse quod essentia diuina nunquam repñsentabit illã fore eternã et per cõñs quod illa visio beatifica non fuerit securitas de eternitate toti⁹ beatitudinis icludẽtis tres act⁹ ꝓdictos et ꝑ cõns quod illud aggregatũ nunquam fuerit beatitudo ꝑut ly beatitudo connotat illud aggregatum esse securitatem eterne beatitudinis et per hunc modum saluat hanc esse contingentem hec beatitudo fuit et tamẽ hanc esse necessariam hoc fuit demõstrato isto aggregato quia secundum rei veritatem est et fuit hec beatitudo licet contingenter. ¶ Contra hanc responsionem fuit posita cõclusio antedicta quam probo quia licet aliquod iudicium postquam non fuit verum fieri possit verum sine omni mutatione iudicũ vel iudicantis propter variationem a parte rei signate per aristotelem in predicamẽtis et hoc etiam docet experientia tum quia absque aliqua tali mutatione vel nouitate in re vel iudicante creatura hoc fieri diceretur pari ratione dicerẽ quod prius nunquam habẽs albedinẽ fieret albus sine nouitate albedinis et sine nouitate inherẽtie albedinis ꝓexistẽtis. Itẽ obuiat illud cõe pricipiũ de trãsitu a cõtradictorio i cõtradictoriũ q̃ fieri nõ põt sine aliqua sex cãrum alibi explicarũ. s. ꝓductionis, destructionis motus localis aut tp̃is ꝓpter causam finalẽ et efficientẽ hic aũt non occurrit aliqua istarum per quã hic possit dari ratio huius transitus Probatur si sic hoc esset potissime per viam quam tangit iam posita responsio syrẽsis qz videlicet essentia diuina sibi representat cõtingẽter quod. a. erit vel simile futurum sed hoc non sufficit qz oĩs vel angelus nõ põt cognoscere. a. fore formaliter per cognitionem q̃ deus est sed ꝑ noticiã creatã põt iudicari nisi quod de facto ꝑ eã iudicatur q̃diu ipa manet. Probatur ista ratio necessitat ad fugem non intelligibilem. s. quod gabriel ꝓpter istam securitatẽ haberet intensius gaudium quam haberet si non asse curaretur et tñ ꝑ ceteris paribus haberet semper illud gaudium et in eodẽ gradu etiam si nõ haberet hãc securitatem. ¶ Vñ syrẽsis rñdẽs ad auctoritatẽ aug. q̃ dicit quod securitas est optimũ in beatitudine concedit quod securitas est optima pars btitudinis inter cognitiones qd̃ tñ est falsũ cũ cognitio sit multo ꝑfectior qz est in infinitũ melioris obiecti et postea dicit quod gabriel ꝓpter istam securitatem qñ fuerit confirmatus maius habuerit gaudium quam si nõ haberet securitatẽ hãc et notat cõñam igit si gabriel nõ habuit hanc securitatem nõ habuit illud gaudiũ qz añs est contingens et cõñs ipossibile gaudiũ enim illud est vna passio facta i volũtate et ideo ipossibile est illud nõ fuisse nec põt fuisse min⁹ gaudium quam in. b. gradu. ¶ Et ideo cõcedit quod tunc esset possibile quod habens securitatẽ istam et nõ habens istam ceteris parib⁹ haberẽt equale gaudium et hoc i tali casu vbi gaudiũ hmõi ꝓuenit a cognitiõe i ꝟbo sed aug. loquit scd̃m cursũ nature quod securitas addita addit gaudiũ sed hoc nõ obstante deus põt facere nunc quod gaudiũ nõ habuit securitatem ꝓdictã et tñ necessarium est quod habuit tãtum gaudiũ sicut raphael: alius angel⁹ sit raphael ceteris oĩb⁹ parib⁹ hñs securitatẽ de eternitate sue btitudinis igr̃ indẽt hec copulatiua est nũc cõtigens gabriel hũit eq̃le gaudiũ cũ raphaele et ga. ñ hũit securitatẽ et seq̃t quod si adherẽt gabrieli certitudo quod pl⁹ non gauderet quam raphael qz fuerant tũc eq̃les

in omnibus igitur possibile ē in illo casu q̄ securi
tas nihil faciat ad augmētū gaudii gabrielē hec
ille. ¶ Ista deductio est satis bona ꝓsuppositis ab
eo dictis sꝫ illatū apd me ē icōueniēs ꝛ ē aug. igit̄
etiā rñsio ex qua sequit̄ hoc ē icōueniēs. ¶ Tertio
3. cōclusio. videt̄ mihi q̄ nō sufficit dicere q̄ gaudiū gabrielis
quod ē ꝛ fuit gaudiū i. b. gaudium ī. b pōt adhuc
nunq̄ fuisse sicut ꝛ securitas mediāte qua cābatur
pōt nunq̄ fuisse securitas. Hāc cōclusionē pono cō
tra responsionē quorūdā modernorū di. sicut reci
tat sy. ē sta q̄ hec ē adhuc cōtingēs gabriel habuit
gaudium in. b. gradu pmo ꝛ q̄ habuit gaudiū. Et
ad argumentum superius factū in contrariū. s. po
sito q̄ esset vnus q̄ non gauderet precise nisi qr vi
deret in verbo se postea habituru gaudiū eternū.
¶ Rñderet q̄ hec esset cōtigēs iste habuit gaudiū
ꝛ hec est possibilis iste nūc nō gaudebat ꝛ tñ neces
sarium est q̄ ista res siue passio fuerit que nunc est
gaudium suum sed potest non fuisse gaudium nec
hoc potest videre impossibile eo q̄ talis passio nō
est delectatio vel gaudium nisi quando coniungi
tur cum apprehensione mediāte qua cātur igitur
sicut est possibile adhuc q̄ iste non habuit securita
tem ita possibile est q̄ sua passio quam habebat in
mente non fuerat gaudium Sed ista rñsio nō suf
ficit. tum quia fundat se in falso vt iam probatū
est videlicet q̄ iste non habuit de facto iudiciū fir
mum de eternitate sue beatitudinis pōt adhuc nū
q̄ iudicasse ꝓbatū eni est hoc eē impossibile de ol
iudicio creato. ¶ Dices hoc nō dicit dicta rñsio sꝫ
q̄ qui de facto habuit securitatem pōt adhuc nun
q̄ habuisse securitatem. ¶ Contra istud dictum li
cet sit verum nec tamen ad ꝓpositum valet quia se
curitas ista super iudicium firmum non addit nisi
q̄ ipsum iudicium sit verū et licet iste qui vere fir
miter iudicauit et asserit q̄ sua beatitudo perpe
tuabitur potest nunq̄ vere hoc iudicasse cum im
possibile est quin iudicauerit firmiter sicut iudica
uit aut firmum iudicium etiam si esset falsum au
geret gaudium sicut si esset verū quia ex eo q̄ ve
rum est nihil causat quia esse verum totaliter cō
tingens et accidentale et in eo q̄ causat qr sicut po
test nunq̄ habuisse securitatē ita nunq̄ posset ha
buisse illud gaudium per hoc q̄ ipa fuit securitas
sed per hoc q̄ ipsa fuerit firmū et indubitatum iu
dicium de perpetuitate beatitudinis. Probat̄ si
responsio principalis esset vera igitur si deus re
uelaret alicui q̄ ipse esset habiturus penam eter
nam ita q̄ propter estimationē seu securitatem do
leret ꝛ non propter aliam causam sequit̄ q̄ postea
erit contingens iste doluit ꝛ per consequēs sequi
tur q̄ deus possit nunc facere q̄ punitus a princi
pio mūdi pena grauissima nunq̄ fuit punit⁹ quod
videtur multum impossile. Probatur etiam falsi
tas cōsequentie quia ponatur q̄ ex tali dolore ta
lis se suspendit sicut fecit iudas tunc constat q̄ iste
nō pōt ex tunc non posse se suspendisse igit̄ ex causa
ꝛ non dabitur alia nisi qr doluit igitur non potest
modo non doluisse quando doluit nec igitur non
estimasse q̄ estimauit quia non est alia causa do
4. cōclusio luit per casum. ¶ Quarto videtur mihi q̄ ad sol
uendam dictam difficultatem non sufficit dicere
q̄ hec sic necessaria angeli fuerunt beati hanc po
no contra viam quorumdam modernorum ꝛ etiā
quorūdam dicentium q̄ nec deus potest angelos
destruere q̄ sunt de facto beati nec etiā ab eis auf
ferre istā rē que de facto est ipsorum beatitudo qr
vt dicūt annichilare creaturā iustā vel sibi substra
here sine culpa sua ꝛ alia talia facere ꝛ si nō repu
gnaret potentie dei iniq̄tum est potētia repugnat
tamen potētie dei iniq̄tum est suma bonitas ꝛ mia
¶ Et ꝓ hac respōsione videtur facere illud quod
dicit ma. li. p. di. 43. ca. 3. allegans augustinū expo
nentem illa verba dn̄i loquentis ad loth genesis.
19. non possum quicq̄ facere donec illo introeas
vbi dicit nō posse se dixit q̄ sine dubio poterat per
potentiam non per iusticiam sed hoc non sufficit
quia eque faciliter defenderem errorem phisicū
dicentem q̄ quicquid de⁹ agit: agit necessitate na
ture nec q̄ in vno tota possit agere aliter q̄ de fa
cto agit vel aget. Falsitas patet quia iste est error
quem in proposito reprobat ma. dicens q̄ quidā
de sensu suo gloriantes dei potentiam sub mensu
ra coartare conati sunt ꝛc. ꝛ ponit rationes mul
tas opinantiū et soluit. Probat̄ hec via includit
opposita sicut est via platonis qua ponit mundū
necessarium ab alio ꝛ tamen possibilem non esse
de se si eni deus potest aliquid de sua potētia qua
tinus est potentia igitur deus potest illud et si nō
potest aliquid per iusticiam vel bonitatem quati
nus bonitas cum non possit aliquo modo non esse
bonus nec etiam nō pōt facere illud ꝛ non poterit
facere illud q̄ sunt opposita. Probatur voluntas
dei ꝛ potentia dei ꝛ mia idē penit⁹ sūt igit̄ si aliqd
pōt dei potētia iniq̄tū potētia absolute poterit il
lud nec obstabit ipamet inquātū iusticia vel mia
probat aug. de li. ar. c. 8. dicit i pricipio q̄ deus to
tam substātiam quā de nichilo fecit pōt redigere i
nichilū. ¶ Iuxta dictum istorū pono cōclusionē q̄ 5. cōclusio.
videt̄ illi dicto similis. sed est multū dissimilis vi
delicet q̄ deus beatū angelum nec auferre beati
tudinē nec aliqs beat⁹ pōt suā beatitudinē amit
tere nec desinere eē beat⁹ ꝛ sic de similib⁹. Proba
tur qr i ꝓpositionib⁹ de possibili ꝓdicatum appel
lat formā igit̄ si hec eēt vera deus posset isti ange
lo auferre beatitudinē vel alia similis oporteret q̄
tūc posset facere aliqū sicut significat ista de p̄nti
hn̄s formā ꝓdicati ꝓonis de⁹ aufert angelo btitu
dinē. Hec aūt icludit cōtradictionē qr de⁹ non au
fert huic angelo beatitudinē nisi iste angel⁹ hēat
vel habuerit btitudinē ipe ē vel fuit beat⁹ igitur
nunq̄ desinet eē beat⁹ vel erit nō beat⁹ hec eni ex
suppositis significat affirmatio hui⁹ termini bea
tus de aliquo ꝛ pari ratiōe hꝫ dici q̄ null⁹ pōt fina
lē ꝑseuerātiā amittere ꝛ sic de multis aliis. ¶ Et
si dicas q̄ ad oppositū videt̄ augu. xi. de ci. dei ca.
12. vbi dicit quis eni se in actione ꝓfectuq̄ iusticie
perseueraturum vsq̄ in finem sciat nisi aliqua re
uelatione ab illo fiat certus qui de hac re latenti
q̄ iudicio iusto omnes instruit sed neminem fallit
Respondetur q̄ ex hoc non sequitur q̄ hec sit pos
sibilis aliquis amittit finalem perseuerantiam li
cet bene velit augustinus q̄ nullus absq̄ reuela
tione securus est an perseueret finaliter. ¶ Secun
do probo idem quia licet perseuerātiam vel bea
titudinē possit qs ꝑdere ꝛ lꝫ beat⁹ possit a deo an
nichilari cū beat⁹ non pōt ꝑdere btitudinē qr hoc
non daret̄ nisi ꝓpter hoc q̄ iste pōt ꝑdere hāc rē ꝛ
hec res ē btitudo igit̄ iste demōstrato btō pōt ꝑde
re btitudinē. Sꝫ hoc nō valꝫ cū ibi sit fallā figure
dictiōis ꝛ vl̄r argumētū ab absolutis ad ꝯnotati
uis positis post v̄bū de possibili vel de p̄terito vel

de futuro non valet. ¶ Contra ponatur q aliquis
voueat q nunq perdat pseuerantiā in virginitate
vel in religiōe deinde semel labatur in fornicatio
nem vel in apostasiam quero an perdit perseuerā
tiam quam promisit vel non si sic habetur propositum
si non tunc talis non fregisset votum suū qd
est absurdum probatur pari ratione deus non po
test reuelare aliquid fore quod non erit. ¶ Ad pri
mum dicendum est q si talis in vouendo intēderet
tantum facere votū sicut pretendunt verba ad vi3
sermonis talia nec frangeret votum suum nec frā
gere posset nec esset votum rationale sed derisori
um si autem taliter obliget se ad semper continu-
andum et ad perambulādum in religione per to-
tam vitam suam tunc per vnum lapsum contrariū
frangeret votum suum. ¶ Ad secundum concedi-
Rñsio ppa tur illatum in sensu composito. ¶ Aliter igitur est
vbi ɔcedit dicendum ad difficultatem principalem sicut i pri
cipio q hec non est modo necessaria sed contingēs
gabriel beatus fuit et hec similiter ista beatitudo
fuit. ¶ Et ad argumentum in contrarium cum sup
ponitur primo q ista securitas non sit aliud q cla
ra noticia in verbo dicendum est q possibile est q
ista securitas sit noticia non in verbo etiā possibi-
le est q sit noticia in verbo non autem per modum
prius improbatum videlicet q eadem simplex vi-
sio verbi nunc sit noticia q aliquid erit et nunc nō
vel q eadem noticia manens possit esse iudicium
q. a. erit z non esse iudiciu3 q. a. erit securitas igi
tur aut est vnum iudicium a deo beato impressum
vel aliter mediantibus signis exterioribus modo
communis reuelationis causatum quodquidem
iudicium non est visio verbi vel si ponatur q iudi
cium huiusmodi etia3 sit visio verbi tunc illud iu-
dicium quod simul est huius iudicium et visio ver
bi non potest alias solūmodo esse visio verbi pro-
pter quam causam superius tactum est et illud iu
dicium est firma z indubitata credulitas eternita
tis beatitudis nō aūt euidēs noticia nec ob aliud
poterit dici clara noticia nisi quia nihil dubietatis
habet admixtū z nisi qi ē clara visio dei non aūt ē
clara z euidēs adhesio eo mō quo sciētia pprie di
cta vel intellect⁹ pricipiorū est euidēs z clara ad-
hesio istud aūt iudiciū nō pōt eē simul in potentia
nata iudicare p eam z nō eē hmōi iudiciū pōt tñ es
se z non esse reuelatio vel esse z non eē securitas
qz si sit reuelatio vel securitas vera ē adhesio tñ ad
huc est contingēs hec noticia vel hoc iudiciū ē se-
curitas vel reuelatio vel iudiciū veri. Sed gau-
dium vel gradus gaudij non exigit vitatē sed suf
ficit firmitas iudiciū excludēs omnē hesitationem
z dubitationē z bene volo q sic iudicās habet ma
ius gaudiū q si sic nō iudicaret nō quo magis gau
deat beatifice essētialit; s3 magis beatifice accidē
taliter z qi illud crementum gaudij pueniens ex
assecuratione nō puenit ex illa ex eo q ipsa ē secu
ritas sed p hoc q ipsa est firmū iudicium pōt autē
iudiciū istud esse securitas z pōt nō esse securitas
z ideo satis ē possibile q hñs securitatē hmōi et
non habens talem securitatem ceteris parib⁹ ha
beant equale gaudiū z tunc ista ɔña nō valet hec
6. cōclusio est contingens istud gaudiū fuit vel in tali gradu
fuit. ¶ Ex hac rñsione sequit hec finalis conclusio
q licet hec estimatio prehabita respectu futuri nō
possit non fuisse nec etiam nō fuisse estimatio q il
lud erit potest tñ non fuisse securitas vel preuisio
vel pscientia z sic de similib⁹ q illud erit. Sed ɔtra
hoc arguit syrensis si per solam preuisionem ver-
bi presciatur aliquid futurum delectabile fore sit
b. tūc nulla cā est estimāda. b. fore siue ipsiu3 ade-
pturū. b. nisi qi relucet ꝗ si sic nō reluceret oino in
vbo nō esset estimatū igit si tollat prescientia tolle
tur estimatio. Item si stat q ipe non prescit. b. fore
nec se adepturu3. b. z tamen estimat hoc saltem p
simplicem visionem in vbo sequitur q estimat il-
lud quod non apparet sibi verum, quod ē impossi-
bile. Cōsequentia patet qi ablata prescientia z po-
nendo. b. non fore nō apparet sibi verū q ipse adi-
pisceretur. b. cum nullam euidentiā habeat ad hoc
quin potius deberet dici q hoc appareret sibi fal
sum z suum oppositū verū. Probatur quādo esti
mat se adepturum. b. z non in visione in vbo. Aut
estimat illud tanq aliqd per se apparens z hoc nō
cum sit falsum. Aut estimat hoc ppter aliā cogni-
tionem z hoc non quia ponatur q nō habet cogni
tionem nisi in vbo z mediante ista non estimat. b.
fore cum ista non representet. b. fore sed magis. b.
non fore. Aut estimat hoc libere qi vult et sequit
q estimatio sit in libera potestate contra pħm se-
cundo de anima in fine ymo tūc homo posset libe-
re estimare quodcunq falsum quod est absurdu3.
¶ Ad primum istorum negatur ɔña qi visio in ver
bo non est isto modo quo ipse ymaginatur q lege-
ret. q. in libro per vnicum actum simplicem viden
di sed alio modo sicut post tangam. ¶ Ad secundū
dico q non sequitur quod estimet illud quod non
apparet sibi verum ymo ibi est firma apparentia
quod illud quod apparet sibi verum licet ibi non
sit omnimoda euidentia. ¶ Ad tertium dico q esti
mat illud per solam estimationem a deo sibi impres
sam deus enim immediate non precise per modu3
obiecti sed sicut causa voluntaria omipotens cau
saret immediate in illo casu visionem sui que simt
esset iudicium vel estimatio huiusmodi. ¶ Et dico
vlterius q illa visio repñtat. b. fore nec potest op-
positum repñtare sicut iste dicit z accepit quia cū
sit signum mere naturalit significās nō potest per
se significare nisi qd p se significat z represētat eti
am non est in ptāte volūtatis stante ista visione in
ipsa subiectiue aliter iudicare siue. b erit siue nō.
¶ Ad argumentu3 principale satis patet ex respō-
sione inferente sexta3 conclusionem qi neganda ē
secūda cōsequētia z causa exstitit satis assignata.

Ctauo q̄ro vtru3
gabrieli icarnatio vbi po
tuit i vbo reuelari. Et vi-
det q nō qi si sic sit igit q de
us reuelauerit icarnatio-
nē suā gloriosā gabrieli et
hoc pcise i vbo z q ex illa
reuelatione gabriel venis-
set ad mariā et non ex alia
causa et q locutus fuerit ad eam sicut dicit scri-
ptura. ¶ Tunc arguitur sic pro tempore medio in
ter salutationem beate virginis z tempus in quo
illa concepit sub hac forma xp̄s non est incarnat⁹
igitur gabriel non vidit christū fore incarnandu3
ista ɔña in tempore medio erat necessaria qi ver-
bum nō repñtauit gabrieli aliquid fore nisi illud
quod fuit futurum et añs fuit contingens in illo
tempore medio quia tunc incarnatio fuit futura

igitur hoc ꝯña in isto tp̄e medio fuit cōtingens ga
briel non vidit xp̄m ī verbo esse incarnādu igitur
si hoc igitur gabriel nō venit ad mariā nec saluta-
uit eam q₂ aliam causam veniendi ad mariam nō
habuit nisi quia vidit in verbo xp̄m incarnandum
igitur si non vidit hoc non venit ad eam sed ꝯñs ē
impossibile igiᵗ. Hic primo videᵗ mihi ꝙ nō suffi-
cit dicere ꝙ l₃ de facto venerit q₂ vidit in v̄bo ꝛc.
tn̄ in isto medio erat possibile ꝙ venerit ex alia cā
1. cōclusio, Contra illud tunc fuit futurū contingens extrin-
secum reuelationi igiᵗ potuit reuelari ex prehabi
tis. ¶ Respondent enim aliqui quorū vnus est syꝛ-
rensis in lectura ꝙ in isto tempore medio cōsequē
tia ista non valet ga. non vidit in verbo xp̄m incar
nandu₃ fore igitur non venit nec voluit venire ad
beatam mariam nec eā salutauit q₂ licet de facto
nō venerit ex alia causa semper tamen in illo tp̄e
medio possibile fuit ꝙ alia de causa venerit modo
ex hac ꝓpositione si ex illa non venit que ē contin-
gens ita ꝙ ipse ꝓ tunc non venit nec eam salutauit
quia ista est impossibilis ꝛ ita vlterius cōcedit sy-
rensis ꝙ in isto tempore medio fuit hec contīgens
gabriel fecit ista facta non videndo nec estimādu₃
deū fore incarnandū sed auctoritate ꝓpria ex sim-
plici cognitiōe incarnatiōis ꝛ materie ꝛ aliaꝝ reꝝ
visarū. S₃ ꝙ iste modꝰ nō sufficiat ꝓbatum ē in. q.
p̄cedēti q₂ cōstat ꝙ gabriel nō fecit ista sine cogni-
tiōe aliq̄ si sic igiᵗ adhuc ē possibile ꝙ sine ista tūc
est possibile adhuc ꝙ mediāte alia vel igitur me-
diāte alia cōplexa vel incōplexa siꝰ primū istis ergo il
lud tempꝰ mediū nūc ꝑñs tunc sit. Si hec nunc est
possibilis gabriel fecit ista ꝓpᵗ aliud iudiciū ꝙ sit
illud quo scd̄m veritatē iudicauit filiū dei fore in-
carnādum sic ꝙ scd̄m v̄itatē nō habuit heri aliud
iudiciū cōplexū ꝙ illud vel equalēs igitur adhuc
possibile ē ꝙ gabriel heri habuit aliud iudicium
ꝙ illō ꝛ nō nisi ꝑ visionē in v̄bo q₂ q̄cq̄d iudicasset
alio iudicio nō posset ex tūc non illo mō iudicasse
etiā scd̄₃ ꝙ illo igiᵗ possibile ē adhuc ꝙ gabriel he
ri habuit aliud iudiciū ꝙ illud mediāte visiōe ver
bi ꝛ nō est hoc mō magis possibile de vno tali iudi
cio ꝙ secundum veritatem ꝙ de alio cum verbum
equaliter omnia futura representet fore igitur se
quitur ꝙ nūc sit possibile de quolibet iudicio pos-
sibili mediāte visione v̄bi quo scd̄m veritatem he
ri non iudicauit ꝙ illo heri iudicasset per visionē
in v̄bo ꝛ ita sequiᵗ ꝙ hec nūc sit contingēs gabri-
el vidit in verbo heri vel iudicauit fore suā pena₃
vel miseriā eternam ꝛ ꝑ ꝯñs ꝙ heri doluerit ꝛ fue
rit miser. Cōsequēs est impossibile igiᵗ similiᵗ pa-
ri ratiōe sequiᵗ ꝙ hec nūc sit contingēs gabriel vi
dit heri ī verbo vel iudicauit filiū dei nō esse īcar-
nandum ꝛ per consequens hec est nunc possibilis
ga. est nunc mentitus cum asseruit contrarium et
hoc contra conscientiam suam q₂ non pōt esse qui
dixerit marie filium dei esse incarnandū. ¶ Confir
matur quia si ille qui aliqua vidit vel iudicauit ī
verbo pro tēpore huc vsq₃ preterito vidisse pōt ī il
lo tp̄e alia ꝙ vidit vel iudicauit ꝛ etiam nō vidisse
nec iudicasse que vidit ꝛ iudicauit igitur nunc est
possibile ꝙ igitur qui vidisset a principio mūdi vel
iudicasset eternam suam miseriā sibi futuram pos
set semper vidisse vel iudicasse se semper futurum
esse beatum et ꝑ ꝯñs adhuc esset possibile ꝙ igiᵗ
qui semper fuisset beatus semper fuisset miser a
principio mundi et econuerso. Probatur tūc bea

ta virgo post salutationem angeli potuisset fecis-
se ꝙ ga. precredidisset filium dei incarnandu₃ ꝯñs
est falsum igiᵗ si mediāte alia noticia incōplexa so
lum hoc argueret gabrielem vel fatue fecisse vel
ignoranter vel mēdaciter talia verba virgini ex-
pressisse nullus enim secundum rectam rationem
potest fingere se nūcium in pluribus nūciandu₃ ni
si sciat vel nisi super hoc dei preceptum habeat.
¶ Dicendum ē igitur sicut prius ꝙ deum reuelare Rūsio ꝓpa
in verbo gabrieli filium dei esse incarnandum nō ad q̄stionē
est nisi causare in gabriele vnum actum qui simul affirmatiā
sit visio verbi ꝛ firma credulitas vera ꝙ filius dei ꝛ solutio
fuit incarnandus et hoc concedo a deo potuisse fie rōnis in cō
ri hoc est igiᵗ videre in v̄bo videre v̄bū ꝛ ꝑ istam trarium.
visionem vere sine omni hesitatiōe iudicare ita fo
re ¶ Et tūc ad illō suppositū ꝙ gabriel ex ista cā. s.
ex hoc ꝙ ita vidit ī verbo venerit ad beata₃ virgi
nem ꝛ eam salutauerit dicitur ꝙ pōt intelligi du-
pliciter vel. s. ꝙ ideo venit quia sic credidit indu-
bitanter ꝛ firmiter iudicauit ꝛ est suppositum ra-
tionale nec aliq̄d incōueniens seq̄tur dummō etiā
crediderit voluntatē fuisse ꝙ ita nunciaret. ¶ Ali
ter potest itelligi ꝙ ideo venerit ꝙ sic vere iudica
uit ꝛ hoc ē dicere ꝙ ratio venit in deo q₂ vidit ꝛ q₂
assecuratus fuit de hoc ꝙ suum iudiciū esset verū
ꝛ tūc est suppositū irrationale q₂ nō est ī ꝑtāte sua
scire ante positionē rei incisse an vere iudicet vel
iudicauerit vel non sed tm̄ credere ꝙ vere iudicet
¶ Et tunc vltra ad argumētū nego ꝑmo hāc ꝯñam
gabriel nō vidit ꝛc. igiᵗ nō venit sufficit ꝙ firmiter
crediderit ita fore ad hoc vt veniret ꝛ nego illam
ꝙ aliā causam non habuit ꝙ q₂ vidit ꝛc. habuit eī
causam hāc ꝙ ꝑ visionē verbi qualiter suū iudiciū
erat firmiter credidit ita fore ꝛ hec cā semꝑ fuiss₃
eadē siue viderit hoc ī v̄bo siue nō ꝛ cōtra hāc rñ-
sionē nullū sequiᵗ icōueniētiū superiꝰ tactoꝝ ꝯtra
priorē rñsionē. Dices tūc pro isto tempore medio
fuit hec possibilis gabriel creauit ga. fuit falsus
nuncius gabriel false et erronee iudicauit in ver
bo. ¶ Dicendum ꝙ licet cōclusio non sit possibilis
secundum ordinationem dei factam non est tamen
impossibilis secundum potentiam dei absolutam
ponēdo iudiciū in verbo mō a me concesso. Sed si
poneretᵗ ꝙ v̄bū pōt esse iudiciū creature q̄d tamē
apud me ē simpliciᵗ ipossibile. ¶ Responderē aliᵗ
ꝙ respondi ꝛ tn̄ nō sequiᵗ ꝙ hec sit possibilis gabri
el fuit mendax, mentitus positis precise q̄ prius q₂
non dixisset contra cōscientiā et ideo si quis cōci-
peret idē per falsum nūciū ꝛ per mendacē nō esset
concedendū ꝙ ipe fuisset falsꝰ nūcius dato ꝙ aliᵗ
euenisset sed solum ꝙ fuisset erroneus vel ꝙ iudi-
casset false. ¶ Contra tamen istam responsionē re-
stant adhuc difficultates aliq̄ propter quas visu₃
est syrensis in. q. biblica ꝙ ostensiue demōstrari va
leat ꝙ intellectus creatus non potest in verbo co
gnoscere aliquid fore vel non fore nec etiam ali-
quid comprehendere preter deum et hoc ipse ar-
guit sic quia nulla res videtur ex hoc solo ꝙ eius
ydea vel ymago videtur sed per actū visionis ver
bi quo ad creaturam sola eius ydea vel ymago vi
detur igitur minor patet quia non potest intelligi
alia causa videndi creaturam per actum visio-
nis verbi nisi quia eodem actu quo videtur yma-
go. Videtur etiam ymaginatum sed hoc ē falsum
quia visa ymagine cesaris non propter hoc vi-
detur cesar nisi alia cognitio assit nec propter

hoc q̄ videtur speculū et si speculum esset natura
lis ymago faciei videretur facies s3 sola eius yma
go ymo si propter hoc veracit᷑ videretur illō cuius
est ymago omnia somnia essent vera cum ibi vi-
deantur ymagines rerum consequens est impossi
bile. ¶ Et hanc inquit rationem pondero quia ip
se non videt modum quo possit videri creatura ĩ
essētia diuina nisi quia se ita ostenderet vidēti tā
q̄ ymaginē illius creature ⁊ ex hoc non plus sequit᷑
q̄ videret᷑ creatura q̄ q̄ res videret᷑ ĩ somnis vi-
sa eius ymagine. ¶ Probatur si per actū visionis
verbi videret᷑ distincte creatura tūc p eūdē actū in
telligēdi posset veracit᷑ negare creaturā eē deum
q2 per illū distingueret creaturā a deo ⁊ tunc esset
ꝓpositio vera vbi negaretur idem de seipso ymo
eadem compositio intellectus eēt necessaria ⁊ ipos
sibilis quod nō solū destruit pbiam s3 etiā dānatū
est in ista vniuersitate. ¶ Secundo de anima dr̄ q̄
distinguere aliquid ab alio nō pōt nisi p vnā vtu-
tem et dispositiones diuersas igitur impossibile ē
hoc fieri per vnū actū. ¶ Probatur pari modo pos
set vnico actu amoris amari deus beatifice ⁊ eti-
am creatura. Cōsequētia p3 q2 ois noticia potest
habere actū amoris sibi ꝓportionatū. Falsitas cō
sequētis probatur multiplicit᷑. Primo q2 tūc sic vi
dens posset fieri amicus alicuius de nouo sine muta-
tione sue volūtatis quod augu. quīto de trinita-
te in fine reputat ipossibile. ¶ Cōsequētia p3 q2 p
illū actū amoris quo amat deū pōt nouit᷑ vt ponit᷑
amare creaturā ⁊ ita fieri amicus eius ⁊ planum ē q̄
iste actus oino manet in eodē gradu ⁊ ita nō imuta-
bit᷑ igit᷑ nec eius subiectu3 mutat᷑ p ipm nisi dicatur
q̄ volūtas mutatur tunc in comparatione ad illō
quia. s. nouiter habet respectū ad aliqd aliud qō
non habuit sed secundum hoc sequitur q̄ deus mu-
taretur quod patet falsum. ¶ Probatur tunc se-
quitur q̄ talis postq̄ amauit aliquid potest illud
non amasse et postq̄ preuidit aliquid potest illud
non preuidisse et ita si per hoc q̄ istud amat sic me
ruisset vel demeruisset sequitur q̄ post meritum
posset non meruisse et post demeritum non deme
ruisse et etiam fuisse penitus ⁊c. sicut supra fuit
argutum. ¶ Item tunc preteritum posset non fuis
se quia ex preuisione tristabilis vel delectabilis
naturaliter sequitur delectatio vel dolor si igitur
tale cognitum potest nunq̄ fuisse cognitum sequi
tur q̄ talis delectatio vel dolor potest nunq̄ fuis-
se. Probatur deus non posset actu videre creatu
ra per actum quo videt se nisi esset sibi species et
actu respectu vtriusq3. Si enim respectu sui habe
ret vicem speciei et non haberet vicem actus re-
spectu sui non actu cognoscere se sed habitu tantū
igitur pari ratione creatura non potest actu vide
re per verbū diuinū creaturā nisi verbū diuinum
esset sibi loco speciei et etiā loco actus q̄ q2 ē ipossi
bile sequit᷑ q̄ mediāte verbo p actū vidēdi verbū
nō videt᷑ creatura. Anselmus de li. arb. ca. 9 dicit
q̄ volūtas q̄ est vsus tā ē q̄ nūerose videmus ⁊ volū
tas que est vsus tam multiplex ē q̄ per multa et
sepe volumus. Sed istis non obstantibus videtur
mihi oppositu3 illius conclusionis ꝓbabile satis
est possibile vt. s. creature cognoscant᷑ in vbo quō
eni saluabitur distinctio cognitiōis rerum in vbo
ab earū cognitionibus in genere proprio vel cogni
tio earū matutina ab earum cognitione vesperti
na de quibus sunt multe auctoritates aug. 4. sup

genesi. in multis capitulis. vñ cap. 35. mens ange
lica pura charitate inherens vbo dei prius cun-
cta vidit in verbo facienda que facta sunt. Itē an
selmus de similibus li. 2. cap. 56. bonus perfecta
scientia que deus est replebitur quam tamen ita
perspexerit creature totius naturam videbit.
Item lynconiensis primo posteriorū ca. 14. intel
ligētie recipientes irradiationē a lumine primo
vident in eo omnes res scibiles vniuersales ⁊ par
ticulares ⁊ infinita sunt huiusmodi dicta in origi-
nibus sanctorū vñ videt᷑ multu3 mirabile q̄ aliquis
audet dicere oppositū huius. Dicēdu3 igit᷑ cū istis
sanctis ⁊ doctoribus omnibus q̄ creature p̄nt ibidē
in verbo sed p quē modum difficile ē assignare di
co tñ vt supra sepe q̄ p hoc vidētur creature ĩ ver
bo q̄ a vbo causatur cognitio tam vbi q̄ creatu-
re repñtatiua vidētur igit᷑ creature in vbo sicut ĩ
causa visionis ⁊ sicut in lumine increato sine quo
vel cuius illustratione nihil intellectualit᷑ videre
tur in vbo vel nō verbo quia vbū ē lux vera que
illuminat oēm hoiem ⁊c. vidētur etiā res in vbo
tanq̄ in creato speculo nō q̄ in vbo sint q̄ vidētur
specularitér per verbum. ¶ Sed q̄ per verbum vi
sione verbi appareant tales res intuenti nec mir3
cum speculum coram oculis positum coefficiat vi
sionem rerum oppositarum visione qua forsan vi
detur ⁊ ipsum speculum. Videnṫ etiā res ĩ verbo
in ydea q2 mediāte huiusmodi visione ppēdi pōt
qualit᷑ res in vbo p̄dictis modis visa ē imitatio
quedam longinqua ac remota vbi sicut ydearum
vel exemplatū sue ydee vel exemplaris. Vidētur
etiā in vbo sicut in supplēte vicē speciei vel habi
tus respectu creature cognoscēdi ita q̄ illa cogni
tione etiā videt᷑ ipm verbū ⁊ hoc stricte loquēdo
large aūt siue videat᷑ ipm vbum siue nō. ¶ Ad pri
mum in cōtrariū pōt negari minor quia deus po-
test supplere vicem obiecti quo ad efficiētiam eo
modo quo potest immediate supplere vicē albe-
dinis ĩ causādo visionē albedinis sic q̄ albedo im
mediate videret᷑ a me sine ol actiōe albedinis ita
q̄ pōt ĩ ꝓposito agere visionē vbi ĩ me q̄ sit tā vbi
q̄ creature visio ⁊ hoc obiecto solo vbo talē visio
nē agēte ⁊ istū modū dicēdi nec tāgit nec iprobat
¶ Ad scōm ē dicēdum q̄ illud iudiciū quo aliqs ĩ
vbo iudicaret creaturā nō eē deū foret simplex ⁊
verū iudiciū nō falsū licet posset esse apphēsio fal
si sicut etiā dei visio apphēsio ē multorum falsorū
Sed quia non iudicat false ideo non ē falsum iu-
dicium sicut iudicium simplex in essendo quo iudi
co hominē non eē asinū ē apprehensio q̄ homo nō
est asinus non tamen est iudicium q̄ homo est asinus
sed iudicium contrariū nec etiam iste actus simplex
quo propter est apprehensio equalēs propositiōi
false quo ad repñtationē est falsa. ¶ Sed hūc mo
dum dicendi nō ymaginatur iste in arguēdo posse
poni tota autem vlterior deductio soluta ē in simi
li et alia in materia. p. di. p̄mi. An vna persona vl᷑
essentia possit cognosci alia nō cognita. ¶ Ad ter-
tium cōcedēdum ē dictū cōmentatoris ⁊ pōt qsi ta
le iudiciū causat᷑ naturalit᷑. ¶ Ad quartū concedē
dum est eē possibile qō ifert᷑. ¶ Ad p̄mū ĩ cōtrariū
negāda ē ɔña. Ad ꝓbationē dico q̄ fundat᷑ super
falsa ymaginatiōe q2 ego nō pono q̄ idem actus sit
amor vnius obiecti ⁊ post fiat isto mō amor alterius
sicut ipse ymaginat᷑ ⁊ p hoc p3 q̄ necessa ꝓbatio p-
cedit. ¶ Ad quītū p3 etiā q̄ procedit cōtra ponētē

eundē actū posse nunc esse cognitionē hmōi nunc nō esse ipso stante in potētia cognoscitiua cuiꝰ oppositum firmē teneo de per se obiectis actuū siue amādi seu cognoscēdi. ¶ Sextū soluitur sicut pmū nec sequitur ꝙ creatura nō potest actu videre per verbum diuinū creaturam nisi verbū diuinū esset sibi loco actus qꝫ sufficit ꝙ per actum causatum a verbo videatur verbū et creatura in verbo ¶ Sed cum ipse dicit se probasse alibi ꝙ idem actus non pōt esse distincte diuersorum hoc nego quia oppositum verū est de omni iudicio quo iudicamus. a. distingui. a. b. ⁊ etiam de actu quo videt btūs deū et iudicat patrē distingui a filio et tūc sequit̄ sicut ipē arguit ꝙ igit̄ talis actus esset equiuocus sed bene sequitur ꝑfectio talis actus. ¶ Septia ratio quam accipit ab anselmo bene probat ꝙ respectu cuiuslibet entis creati pōt esse distincta et propria cognitio ⁊ etiam ꝓpria appetitio. Sed nō probat quin possit a deo creari actus vnus amoris et cognitionis quo distincte plura cognoscantur ymo quo existente in potētia cognitiua oportet plura distincte cognosci nec oppositum dicit anselmus.

Nota. ¶ Ex responsione istius cōclusiōis et ꝓme precedentis sequit̄ solutio istius cōis difficultatis qua solet argui ꝙ si reuelatio futurorꝫ esset possibilis tūc esset possibile ꝙ aliquis ita feruēter amaret rem non speratā ab eo sicut vnus alius amaret similē rem ab eo speratam ceteris paribus ꝯñs est impossibile quia tunc spēs adipiscēdi aliqd non augeret amorē quod est cōtra aug. 10. de tri. cap. de paruis ⁊ cap. primo de magnis vbi dicit ꝙ cuiꝰ rei spē quisqꝫ non gerit aut oīno non amat aut tepide amat quāuis ꝙ sit pulchra videat ꝯsequētia probatur qꝫ ponatur ꝙ sor. ⁊ pla. sint in omnibus conditionibus similes et ꝙ deus reuelet in verbo vtriqꝫ vnum bonū sibi futurū ⁊ consimile ⁊ habeat vterqꝫ istorum tam intensum amorē illud sui boni sperati sicut pōt ex cognitione ⁊ spe sua ⁊ sit amor sortis. a. et amor platonis. b. isto posito hec esset necessaria. A. ⁊. b. fuerunt vel sunt amorū similes et eque feruentes et hec esset cōtingens speratū a. forte non erit igitur hec copulatiua esset cōtingens. a. et. b. sunt equales et speratū. a. forte non erit et sequitur speratū. a. forte nō erit igit̄ sor. nō videt illud fore igitur non sperat illud fore tū qꝫ non sperat illud nisi qꝫ vidit in verbo illud esse futurum tum qꝫ scdm ma. li. 3. di. 26. cap. 1. Spes est certa expectatio future btitudinis ⁊ c. igitur si nō estꝰ futurū non expectatur certitudinaliter ⁊ cap. sequēti dicit Ma. ꝙ spes non est nisi futurarū rerum igitur que non sunt futura nō sperātur ⁊ per cōsequēs sicut hec est contingēs hoc est futurum ita hec est contingēs sor. sperat illud fore ⁊ quia hec est necessaria. A. et. b. sunt amores eque feruētes igit̄ hec copulatiua ē possibilis sor. ⁊ pla. similiter dispositi amāt duo scdm vltimū sui posse

Rñsio ibi de spe. equaliter et tamē vnū speratū ab vno ⁊ aliud non est speratū ab alio ceteris paribus ¶ Rñdetur qd tu vocas spē vel actum: vel actū sic quo quis firmiter ⁊ indubitanter acceptat aliquod bonū siue talis expectatio sua sit presūptio ⁊ cōfidētia qdaꝫ seu expectatio frustranda siue non. ¶ Uel accipis spē ꝓ tali expectatione ⁊ cū hoc ꝙ sit expectatum obtinebitur in prima acceptatione negatur consequētia qꝫ vt sic cōsequēs est impossibile scdm naturales causas ꝓut etiā docet experiētia q̄ ponit in aucto. aug. nec probatio procedit ad istū sēsum accipiēdo spē autē secūdo modo cōceditur ꝯña et cōsequēs ⁊ quid mirū ꝙ eque itē sum hēat amorē qui sperat bonum aliquod obtinere et qui non sic sperat isto modo accipiēdo spem dū tamē habeat credulitatē firmā alicuius eque amabilis ⁊ indubitatē expectationē illius eo ipso eñ immutaret̄ ad passiōes cōsequentes sicut si foret illud quod sperat qꝫ quod illud bonū habebit vel nō nā agit illuꝫ amorē vel gaudiū sed cōsequētia iam p̄sens que est actus quo indubitant̄ expectat̄ tale bonū ¶ Ex quo patet ꝙ nō oportet cōfugere ad responsionē que dicit possibile est ꝙ duo cōsimiles habeant naturaliter equalē delectationē de eodē quorum tñ alter habet spē adipiscēdi illud ⁊ alter nō sed tñ nudā apprehēsionē ¶ Hoc eñ est impossibile qꝫ aliqsi parū aut nihil delectant̄ de obiecto apprehēsor tamē si istum speramus adipisci vehemēter gauderemus igitur spes adipiscēdi auget delectationē ꝓbatur tunc aliquis tñ doleret propter terribile apprehēsum non estimatū sicut aliꝰ propter estimatū ⁊ hoc dico naturaliter ⁊ ceteris paribus quod nō videtur intelligibile Probatur fiat argumētum de aliquo delectabili ꝙ apprehēsum non causat delectationeꝫ seu spē adipiscendi illud et de tristabili suo modo et tunc redit difficultas ꝙ ista delectatio vel tristicia. s. A. potest nō fuisse.

ono quero circa istam di. 14. ¶ Utrū per reuelationes possibiles fieri in verbo possit ds sufficienter dirigi in volendis. Et videtur ꝙ non qꝫ si sic sit sermo pro tpe an mortē xpi ꝑ isto tpe creet deus vnuꝫ angelum et precipiat sibi sub pena annichilationis ꝙ credat esse et solum reuelandum sibi ꝓ aliquo certo tpe ⁊ reuelet sibi deus ꝙ xps morietur in. a. quero an iste annichilabitur aut non. Si sic nō nisi ꝓ peccato suo igitur peccat exequendo sibi preceptum a deo. Si nō cōtra xps non morietur igitur nō est sibi reuelatū ꝙ morietur et ipse credidit ꝙ morietur igitur credidit non reuelatum sibi pro tēpore: quo sub pena annichilationis hoc facere non debuit igitur meretur annichilari Probatur tunc precepto alicuiꝰ cōfirmaret se deo i volito reuelato tali ꝙ deus velit sortē damnari talis tenetur sortē velle damnari qd est falsuꝫ sequitur eñ iste voluit sortē damnari ⁊ sor. non damnabitur igitur iste contra charitatem voluit premisse sunt possibiles et compossibiles igitur probatur et redit quasi in idem. Creet deꝰ vnū angelum perfectum in naturalibus in cognitione creaturarū non tamē confirmet ipsum et reuelet sibi in verbo ꝙ sor. est peccaturus et recepturꝰ penā eternam ꝓ suo peccato futuro precipiat etiam deus illi angelo ꝙ nichil velit circa damnationeꝫ sortis vel nō dānationē nisi quod viderit deū velle vel ꝙ apparuerit rationale hoc posito habeat angelꝰ iste volitionē respectu pene future sor. quam videt deum nunc in. a. instanti velle ⁊ transeat. a. instans in preteritum ⁊ sit pctm̄ sortis adhuc futurum tunc Arguo sic sor. non peccabit ideo deꝰ non vult ipsum punire ꝓ suo peccato futuro ista ꝯña

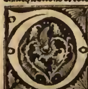
est necessaria et aña est contingẽs ad vtrumlibet
quia pẽdet a voluntate libera fortis igitur conse
quẽs est contingens advtrũlibet ꝛ sequitur deus
non vult punire fortem in futuro igiť iste angelus
in. a. Instanti nõvidit inverbo deũvelle forti penã
eternam consequentia est nota qꝛverbum diuinum
non representat deũ aliquid velle forti nisi ꝙ ipse
voluit for. et aña est de contingẽti advtrũlibet vt
probatũ est prius igitur ꝛ cõsequẽs ꝛ sequitur vl
terius iste angelus nõvidit in. a. instanti deũvelle
illam penam forti igitur iste angelus in a. Instãti
voluit aliquid qḋ non voluit deũvelle nec aliũde
apparuit sibi rationale ista consequẽtia patet qꝛ
tenet per mediũ nunc necessariũ per hoc medium
iste angelus in. a Instanti voluit istam penã forti
sicut suppositum est ꝛ aña est cõtingẽs advtrũlibet
igitur ꝛ cõsequẽs Et sequitur vlteri⁹ iste angelus
in. a. instanti voluit aliquid quod non vidit deum
velle nec aliunde iudicauit rationale igiť in illo
Instanti egit contra preceptũ dei ex casu igitur in
a. Instanti peccauit mortaliter aña est contingẽs
igitur et consequens sed hoc est falsum qꝛ hec est
Impossibilis nunc iste angelus peccauit mortaľr
in a. Instãti qꝛ ponatur ꝙ iste angelus statim post
instans. a. in quo bene voluit fuisset cõfirmatus ꝑ
illam bonã voluntatẽ conformẽ volũtati die qua
voluit illam penã forti futurã tunc si hec sit cõtin-
gẽs ꝙ ista volitio in. a. sit pctm̃ mortale igitur hec
nunc est contingẽns iste angelus propter peccatũ
mortale confirmatus est in iustitia ꝛ btitudine qꝛ
vt suppositũ est ꝓpter istam volitionẽ fuit cõfirma
tus in iusticia et btitudine consequẽs est Imposſi
bile igitur ꝛ aña. Ad oppositum per cognitionem
acquisitã põt homo regere se in talib⁹ igiť multo
1. dubium. fortius per notitiam tali inspiratã Circa istã diffi
cultatẽ põt dubitari primo. An sufficiat dicere ꝙ
hec consequẽtia valet iste angelus in. a. voluit qḋ
non vidit deũvelle igitur iste angelus in a. Instãti
fecit contra preceptũ ꝛ videtur ꝙ sic qꝛ retẽto toto
casu adhuc ista est contingẽs iste angelus habuit
preceptum in. a. ꝙ nõvellet nisi quod deũvelle vi-
deret et ita videtur Reperitur nõ ꝙ de precepto datũ
a. deo post quã fuit preceptũ contingat illud non
esse preceptũ probat qꝛ sicut petrus potuit fecisse
ꝙ illud ꝙ xp̃s asseruit. nũꝗ̃ illud asseruit ita possi
bile fuit ꝙ illud quod fuit vel est preceptuꝫ a deo
nunꝗ̃ fuit ab eo preceptũ, Sed in contrarium Ar
guit ſỹreuš. ꝙ ex ista responsione sequiť casu possi
bili dato ꝙ hec ꝓpositõ sit cõtingens aliquis fuit
damnatus. a. deo et punitus tantũ sicut dyabolus
sine sua culpa quod est Impossibile ꝛ consequẽtia
probatur supposito sicut prius ꝙ iste angelus ha-
beat illam reuelationẽ pene future fortis et etiã
illud preceptum. s. nõvelle nisi ꝙ videbit deũvelle
et ꝙ ipse voluerit contra preceptũ fortem non dã-
nari nec puniri ꝛ ꝓpter istud pctm̃ fuisset punitus
sicut dyabolus nũc puniť his positis si hec sit nũc
contingens iste angelus nõ habuit hoc preceptuꝫ
et cum hec sit nũc necessaria iste angelus tantũ est
punitus sicut dyabolus sequitur ꝙ hec sit nũc cõ-
tingẽs retento dicto casu aliquis est puniť⁹ sicut
dyabolus sine culpa sua quod videtur falsuꝫ. Sed
hic Respondet rep. ꝙ concederet cõclusionẽ si illś
argumẽtũ ſỹreuš. non esset in rerum natura. ¶ Et
Arguitur sic ponẽdo ꝙ aliquis in principio ecclie
credidisset non esse futuram resurrectionẽ et pro

pter illam credulitateꝫ contra articulũ fidei per
multos Iam ãnos fuisset damnatus adhuc posset
deus facere ꝙ resurrectio nũꝗ̃ foret ponat igitur
inesse et sequitur cõclusio ꝙ ille iuste puniturꝛ tñ
sine culpa qꝛ credidit verum. Sed illud non potest
stare in casu argumẽti qꝛ nullus sciẽter transgre
ditur preceptum dei sine culpa sua sed in isto casu
ille per inobedientiã transgressus est preceptum
dei, igitur si ꝓpter hoc fuit iam in inferno punit⁹
quicqd deus ordinet in futurũ de resurrectione tñ
pro culpa sua fuisset talis punitus. Et cuꝫ arguis
ꝙ talis non fuisset nisi quia credidit verũ negatur
hoc sed quia non credidit ꝙ preceptum sibi fuerit
vt crederet vñ dato ꝙ nunꝗ̃ eueniret resurrectio
nos tamen mereremur credendo ꝙ erit propter obe
dientiam et demereremur discredẽdo propter inobe
dientiam dico igitur ad dubium ꝙ responsio illa nõ
sufficit nec illud quod preceptũ est potest ãmodo
nunꝗ̃ fuisse preceptũ qꝛ precipere non est nisi cau
sare quedaꝫ signa efficaciter precedẽtia deũvelle
sic fieri ab illo cui precipitur aliquid et obligãtia
ad hoc ipsum Ad argumẽtum in cõtrarium iuxta
superius declarata ꝙ petrus nõ potuisset medio
tp̃e fecisse ꝙ xp̃s nõ asseruit ipsum negaturũ deũ
sed hoc xp̃s asseruit assertione creata si increata
solum tũc nõ est simile. Etiam argumẽtum nõ con
cludit impossibile potẽtie dei absolute quia non
apparet repugnãtia aliqua vel conditio quin de⁹
de potentia absoluta posset punire innocẽtem ita
grauiter sicut vellet sine omĩ iniustitia licet nõ ap
pareret nobis iusticia scꝫ leges iusticie quas cõ
cipimus humano modo iustas esse deus ei potest
de creaturis suis disponere sicut sibi placet istud
tamẽ vltimũ nõ euaderet difficultatem argumẽti
quod ꝓcedit secũdum iusticiã dei modo cõ currẽ
tem hoc solo dempto ꝙ deus faceret nunꝗ̃ fuisse
preceptum quod tamẽ de facto precipiebaẗ sicut
concedit ista responsio posse fieri ponatur igitur
hoc solum inesse et hꝑi poterit secũdum legeꝫ iuste
institutã. a. deo ꝙ aliquis diutissime iam sit in in-
ferno punitus sine omni culpa sua quia multi sũt
in inferno precise quia fecerunt contra dei prece-
ptum ita ꝙ non habẽt culpã aliam igitur si prece
pta illis possũt adhuc nũꝗ̃ fuisse precepta eis po
natur inesse et sequitur ꝙ nullã culpã habuissent
et tamen necessario fuerit in pena igitur stabit se
cũdum presentẽ iustitiã illa pena in eis sine omni
culpa Sed hoc solo saluo ꝙ forte presens iustitia
nõ permitteret preceptum in preterito posse nũꝗ̃
fuisse preceptum ymo de nulla potentia esset hoc
possibile sed male sequitur ab opinãte et ideo so- 2. dubium.
lutio prior melius soluit argumẽtum. Secũdum
dubium An sufficiat ad principalẽ difficultatẽ re
spondere ꝙ deus non potest dare preceptum tale
absolutũ isti angelo Et videť ꝙ sic qꝛ obseruãtia
talis precepti si daretur penderet a futuris cõtin
gentibus que nõ essent in potestate huius angeli
igitur non iuste ei preciperetur talis obseruãtia.
Contra quicquid iste angelus de potẽtia sua na-
turali cũ dei adiutorio potest Implere potest ra-
tionabiľr precipi duꝫ modo illud libere adimplere
non necessario sit peccare. Sed facta tali reuela-
tione ipsi angelo ꝙ deus vult fortẽ damnare in po
testate naturali angeli esset in deo conformare se
in volito nec hoc libere velle ẽ necessario peccare
igiť potest sibi hoc precipi. Sed aliud nõ precipitur

in casu principali et argumētum supponit deum
posse reuelare futura cōtingētia igitur Sed huic
potest Respōderi q licet ille angel⁹ de facto posset
istud preceptum implere et hoc deo volente q ita
fieret sicut angelus vult fieri stante predicto casu
tamē hoc non obstante preceptum illud non esset
ratiōale qr obligat sub pena peccati mortalis ad
obseruātiam sui. Ideo ad hoc q sit rationale non
sufficit q ille cui precipitur valeat ipsum implere
casualiter sed etiā requiritur q subsit eius facul
tati illud implere quacunq mutatione facta i fu
turo circa alia sed sic non est in proposito qr in vo
luntate contingēti futura sor. pēdet An iste cōfor
met se nunc diuine voluntati et per consequēs an iste
exequetur nūc quod sibi p nunc precipitur et ista
voluntas futura sor. nō est nūc in illius angeli po
testate igitur. Sed hec positio videtur ponere op
posita sicut arguit rep. s. dicēdo q pōt iplere illud
preceptum z tamē q non est in eius ptāte implere
Cōtra nihil pōt quis implere nisi qd est in sua po
testate pbatur de facto datum esse preceptum de
resurrectione vltima z finali iudicio que nunquā
fuerūt in potestate eius Sed iste instantie nullius
sunt momēti prima non valet qr licet quilibet de
plebe possit generare filium qui futurus sit papa
tamē non est in cuiuslibet ptāte q talis sit futur⁹
papa z ideo licet aliqs pōt generare futurū papā
tamē nō est rationale q sibi preciperetur sub pena
culpe mortalis q generet futurū papā qr nō est in
eius potestate deducere hoc preceptū ad effectū.
Secunda instantia minus valet quia sumit plene
falsa nihil eñ precipitur ecclesie nisi q cōi dei ad-
iutorio est in eius potestate z ideo nullum futurū
contingens quod cū cōi dei adiutorio nō est in ei⁹
potestate sibi precipitur aliter irrationabilr obli
garetur. Et cum dicitur de resurrectione z finali
iudicio etiā dico q neutrū precipitur sed credere
q erunt sibi precipitur et illud credere cū dei ad-
iutorio ecclesie collato satis est in eius potestate
¶ Aliter igitur dicēdum mihi videtur q satis ra-
tionabiliter huic angelo q non vellet cōplere cir-
ca penam sortis nisi q videndo verbum iudicaret
q p actū istum deū sic vellet nō tamē videtur mihi
q posset sibi rationaliter precipi q nō vellet nisi q
in verbo videret deū velle vel nisi q videndo verbū
vere iudicaret per illam visionē deū velle qr non
posset sic esse euidēs q vere iudicat nec in eius po
testate est tñ velle q vere iudicat deū velle respe-
ctu taliū futurorū cōtingētiū sicut satis deductū
est igit nō est satis ratiōale q ad hoc per aliquod
preceptum sub pena culpe mortalis obligetur.
3. dubiu m. ¶ Tertium dubiū ¶ An sufficiat dicere sicut dicit
syrenf. in lectura q qñ ex tali reuelatione aliqua
creatura rationalis vult aliquid absolute esse fu
turū vl absolute nō esse futurū sic istud futurū cō
tingēs dependēs a libertate arbitrii tunc tenere
vult et peccat et videtur q sic qr an sua volitio sit
recta aut non depēdet a futuro contingēti mere
igitur elicitendo talē volitionē z absolutā exponit
se dubio seu periculo igitur peccat velle eñ abso-
lute quod nō est volēdum nisi sub cōditione est pec
care: sed sortē damnari nō est volēdum a creatura
nisi sub cōditione si sor. peccabit. s. mortaliter sine
finali penitentia vel nisi deus velit eum dānari qd
non vult nisi sor. sit mortaliter sine penitētia pctōr
igit non est a creatura cui non determinate a deo
precipitur sic velle volendū absolute sor. est dam-
nandus qr postq ds voluerit non pōt non voluisse
Et cum adhuc in libera ptāte est sor. est. nō sit fina
liter peccare igitur adhuc est i potestate sortis q
qui voluerit eū absolute damnari male voluerit.
¶ Probatur velle cōtra preceptum de proximi di
lectione aliquē dānari sine dispensatione expressa
dei vel sine precepto expresso de sic volēdo est pec-
care sed velle absolute sortē damnari in casu prin
cipalis difficultatis ē huiōi igitur minor pbatur
qr posito precepto quod ponitur illi adhuc est in
potestate sortis cū cōi dei adiutorio q nō dānetur
et q deus nunq voluerit eū dānari cum igitur pre
ceptum nō fuerit angelo nisi q vellet conformiter
deo igit in ptāte sortis est q nunq ille habuit pre-
ceptū vel dispensationē de volēdo sortem dānari
igitur cum ex prius facto et ante pctm sortis non
sit in alicui⁹ ptāte esse dei quin iste angelus abso-
lute voluerit sortē damnari adhuc in ptāte sortis
est q iste egerit contra preceptū dilectionis z pro
ximi et siue hoc ponatur inesse siue nō: sequitur q
de facto egit absolute contra preceptū istud sine
dispensatione vel dei precepto expresso de sic volē-
do Sed si deus hoc expresse precepisset nō fecisset
cōtra dei preceptum quicquid postea cōtigisset de
facto sortis ¶ Et si obiicias qr scdm istam rationē
nō posset qs licite velle effectū aliquē necessario
futurū sed scdm causas naturales quod videt in-
cōueniens consequētia patet qr deus adhuc post
instans volitionis potest facere istum effectū non
fore et sequitur vltra q deus pōt adhuc facere vt
sequatur q iste angelus in .a. instanti peccauit.
¶ Respōdet syrensis cōcedēdo cōclusionē et addit
q si angelus aliquis beatus ex aliqua tali ostēsio
ne velit absolute aliquid fore q non videt deū ne-
cessario et immutabiliter nullo fore vel non decere
deum non velle hoc fore eo ipso peccat temere ab
solute volendo illud quod nō deberet sic velle z c.
¶ Sed cōtra hoc arguitur nullus posset operari
aliquid vel agere licite exterius ex tali reuelatio
ne quia nullus mouet se ppter hoc solū q cōditio
naliter vult se mouere et ita angelus non venisset
ad virginē. Silr scdm hoc nullus posset absolute
velle semp fore beatus dato q tātū in verbo vide-
ret suā btitudinē perpetuādā quod nō videt verū
¶ Item tunc nullus posset absolute velle humani
tatē xpi semp vnitā fore verbo nec beatam virginē
sp in futuro regnare sicut regnabit z ita de multis
similibus satis eñ potest deum decere aliter velle
scdm suam potētiā absolutā. ¶ Et si dicas q hoc ē
verum q non debet velle nisi sub hac conditione si
placeat deo posito eñ q placeret deo per vnū diē
vel per vnū momētum discōtinuare btitudinē p-
priā alicuius bti sicut posset z pōt velle talis tene
retur acceptare z patienter velle fieri bnplacitū dei
Sed istud non soluit quia si solū conditionalr vel-
lemus nunq exequeremur opus donec sciremus
conditionē esse volumus igitur absolute sz tamē
prompti sumus non sic sciremus talia deo displi-
cere ita etiam bti possunt absolute velle ppetua-
tionē sue beatitudinis et multa alia dū ti parati
essent aliter velle si crederent vel scirēt q talis p-
petuatio deo displiceret. ¶ Probatur nos possu-
mus absolute velle fore sine temeritate oia cōue-
nientia nobis a deo absolute pmissa et absolute
reuelata sz huiōi sūt multa puta futura resurrectio

premiū beatorū et cᵉ. ymo dato q̄ nunq̄ euenirent
tamē in sic volēdo non peccaremus sed ex obediē-
tia plurimū meremur igitur. ¶ Probatur deus
vult absolute salutē alicuius creature igitur pōt
absolute reuelare se absolute velle eam. Sed sine
temeritate pōt quia absolute velle illō quod sibi
reuelatū est deum absolute velle maxime quando
tale est sibi cōmodū et nulli incōmodū. probatur qui
cunq̄ aliquid vult vel optat sibi vel alteri sub con
ditione statim cū scitur vel firmiter creditur talē
conditionē sibi cōpetere absolute vult sibi. ¶ Sed
quilibet beatus vult se et alios perpetue beatifi-
cari si deus hoc velit et absolute firmiter hoc cre-
dit illam cōditionē adesse ¶ Teneo igitur q̄ possu
mus licite velle absolute salutem nostrā et prori-
morum ymo tenemur ymo multo fortius futura
a deo reuelata. ¶ Ad primū in cōtrariū dico q̄ nō
pendet a futuro q̄ presens volitio scōm casum ar-
gumēti sit recta vel nō recta ymo si ista volitio sit
firma credulitas q̄ deus vult sic fore ⁊ precipitur
mihi q̄ conformiter velim deo possum licite me cō
formare deo in volito q̄cq̄d postea eueniret secus
autē esset si idem iudicium sor. potest nunq̄ fuisse
tale iudicium respectu alicuius quale fuit secus
est de diuino iudicio seu scia respectu futuri sicut
etiam credit Syrensis de iudicio illius qui iudicat
de futuris mediāte visione verbi sed fundamētum
illius malum est sicut superius visum est. ¶ Ad se-
cūdum dicēdum scōm responsionē ¶ Ad secūdum
dubium q̄ preceptū illud si sit rationale non cadit
sup conformiter velle sicut videt deum velle quati
nus videt deū sic velle q2 ipsū sic videre in verbo
deum velle est ipsum vere iudicare sic deum velle
sed vere iudicare nō subest creature potestati ca-
dit igitur preceptum sup cōformiter velle sicut vi-
det deum velle quatinus sua visio est firmū iudi-
cium q̄ deꝰ ita vult Ideo sufficit sibi q̄ velit istud
quod conformiter credit per suam visionē deū sic
velle ⁊ de hoc habet preceptum expressum vel di-
spensationē in casu principalis difficultatis si pre
ceptum debet esse rationale a deo sicut debet ob-
seruare nec in aliquo sibi nocebit si aliter eueniat
4. dubium in futuro ¶ Quartum dubiū An sufficiat dicere q̄
ille qui in preterito voluit aliquid fore conformi
ter deo possit ad hec nunq̄ noluisse illud fore ⁊ vi
detur q̄ sic q2 qui vidit in preterito in verbo aliq̄d
fore potest adhuc nunq̄ voluisse illud fore q2 ad-
huc potest cōtingere q̄ illud non eueniret ⁊ si illō
non vidit in verbo illud fore postq̄ mediante tali
visione in verbo voluit q̄ foret poterit adhuc nūq̄
voluisse illud fore Sed cōtrarium videtur in vna
alia difficultate sufficiēter probatū supra. ¶ Pro
batur hoc et arguitur q2 sequitur sicut cōtra pmā
q̄ hec sit contingēs nunc scōm legē positam nullo
variato nisi illo q̄ dat hec responsio aliquis ē dā-
natus ⁊ tātum punitus sicut dyabolus sine culpa
sua ponatur enī iste casus: iste āgelus habuit pre-
ceptum a deo non volēdi hanc penam sor. et q̄ ipē
contra illud preceptū istam penā voluisset sorti et
ex hoc vsq̄ modo fuisset damnatus et punitꝰ sicut
dyabolus tunc hec ē necessaria iste angelꝰ sic fuit
punitus ⁊ hec est cōtingēs sorti igitur suum oppo
situm est contingēs hec. s. iste angelus nō voluit in
a. istam penā sorti igitur et hec est contingēs iste
angelus absq̄ culpa sua ⁊ sic penitus quod est in-
cōueniēs Probatur stāte casu priori iste angelus
in. a. amisit charitatē quam prius habuit tūc hec
sit cōtingēs iste angelus in a. voluit istā penā sor.
et hec similiter iste angelus in a. nō voluit hāc pe
nam sor. igitur et hec iste angelus in a. amisit cha
ritatē Falsitas patet q2 hec nunc est impossibilis
iste angelus habuit charitatē in a. q2 deus nō pōt
nūc facere q̄ res q̄ fuit corrupta in a. fuerit in a. ¶ Rñdet ad dubium negatiue.
Cōcedo igitur q̄ posito in casu difficultatis hec nūc
est necessaria iste angelus in. a. voluit hanc penaz
sorti. Ad argumentu in oppositum patet satis ex
dictis qualiter non est simile. Aliter igitur dicē-
dum michi videtur ad difficultatē principalem q̄
preceptū istud si erit rationale non cadet et cᵉ. sicut Ad. 3. principale.
prius tactū est in solutione secūdi et tertij dubij.
Et per hoc cōceditur totū argumentū principale
vsq̄ ad illam cōsequētiā iste angelus in. a. Inuitari
voluit aliquid quod nō vidit deū velle igitur egit
cōtra preceptu dei si intelligatur cōsequens de preterito
q̄ esset in eius plena ptāte non trāsgredi negatur
consequētia si aūt non fuit in eius potestate prece
ptum obseruare tunc nec decuit deum tale prece-
ptum dare q2 si sic tunc vltra non sequitur iste egit
cōtra tale preceptū igitur peccauit q2 non peccaret
trāsgrediendo preceptū inobseruabile ex ea parte
qua nō posset ipm obseruare. ¶ Ad primū princi-
pale dicēdum est q̄ reuelatio pōt fieri multipliciter
vt supra tactū est. Vnomodo per impressionē assen
sus facta immediate. a. deo ⁊ q̄diu placuerit deo
huius assensum cōfirmare nō est in ptāte sic assen-
tientis dissentire: q̄ sic posset causare contrarium a
suo contrario in eodē subiecto qd̄ repugnat crea
ture Scdo modo pōt fieri reuelatio nō sic causādo
assensum sine medio sed dicendo sibi cui fit reuela
tio q̄ sic erit vel aliter exprimēdo dictis vel alio si-
gno ad placitū instituto sicut cuz dicebat abrahe
de ysaac nascituro. et de multis aliis propheticis
reuelationibus sim: precepto de assentiēdo abso-
lute illi q̄ tales impressiones significēt. ¶ Tertio
modo q̄ tales Impressiones cum precepto de ab-
solute assentiēdo sic expressis q2 alias ille cui fie-
ret reuelatio licite vt videtur posset non assentire
sed dubitare rationabiliter verū esset reuelatio
vel non q2 obstante nō quacunq̄ prenūciatione ab
soluta de aliq̄ futuro ad hoc possibile q̄ illa prenū
ciatio nō sit reuelatio de nec res fuerit ponēda et
ideo dico de assensu quē deus imediate imprime-
ret respectu futuri q̄ iste cōtingēter esset reuela-
tio vsq̄ ad positionem reuelati inesse: quia reuela
tio idez est q̄ vera prenunciatio de futuris igitur
sicut a. re futura pendet q̄ prenūciatio aliqua sit
vera ita etiam q̄ sit reuelatio. ¶ Ad ppositū dico
q̄ si reuelaretur alicui q̄ xp̄s mereretur in. a. li-
cet deus preceptum de assentiēdo reuelato iste ha
bet rationaliter dubitare. Si in istud reuelatum sit
nisi aliter assecuretur vt ponē q̄ deꝰ imprimat sibi
assensum q̄ erit sic vel precipiat ei expresse q̄ assē-
tiat sic fore absolute sicut ista propositio significat
xp̄s morietur in. a. ⁊ verolibet horum facto isto te
netur assentire si sit verisimile q2 reuelans sit deus
vel nuncius dei q̄ satis foret notum clare deliui-
denti vel cui in verbo fieret reuelatio quo facto
concedo q̄ adhuc potest contingere q̄ non morietur
in. a. et si ponatur dico q̄ ipse non anichilaret et
tamē verum est q̄ talis credidit nō reuelatū quod
tamē credidit sibi fuisse reuelatum de necessitate
salutis nec cōmunicatio sibi fiebat a commiserante

sub intētione exequēdi istā penā sicut nec p̄ceptū fuit abrahe q̄ immolaret filiū suum sub intētiōe vt ita fieret sed pot᷒ vt abrahā hoc exequi vellet. Per idem ad aliud dicendum q̄ reuelatio alicui q̄ deus vult fortē damnari ꝛ precepto sibi q̄ cōformet se deo inuolito si reuelatio fiat primo vel scdo modo tactis ꝛ sic talis sit incertus de nūcio habet hoc velle fortē dānari cōditionalr̄. s. si deus oīno ita velit si aūt sit certus de nuncio tunc habet hoc velle absolute sicut etiā esset de videnteverbum ꝛ excusatur a pctō dato q̄ oppositū eueniret s; reuelato sibi secūdo modo q̄ dānabitur non teneretur credere absolute nec absolute velle q̄ damnetur sed solum conditionaliter. s. si deus hoc velit oīno et ymo debet optare q̄ deus hoc non velit. Aliter Respondetur ad difficultatē principalē cōcedēdo q̄ rationabilr̄ posset precipi isti angelo q̄ nō vellet nisi q̄ in verbo videret deū velle vel nisi q̄ videndo verbū vere iudicaret per istam visionem deū velle nō eni implicat cōtradictionē igitur ꝛ c̄. et cum dr̄ q̄ tale preceptū implere non subest eius facultati quacunq; mutatiōe facta in futuro circa alia hec negatur ymo subest eius facultati saltē cū diuino adiutorio reuelante quid volēdi et adiuuante vt possit velle et cum dicitur in voluntate for. libera pendet An iste conformet se nūc diuine voluntati. Conceditur ꝛ cū isto bene stat q̄ i sua potestate est conformare se diuine voluntati dato sibi illo precepto et facta sibi reuelatione certa de hoc quid deus velit esse futurum for. q: si illa non staret sit sequitur q̄ deum velle forti penam eternā nō esset in potestate dei q: etiam depēdet a contingēti futura volūtate for. accipiēdo depēdere cōit sicut dicimus q̄ veritas propositiōis de futuris depēdet a futuro contingēti non quidē sic q̄ tale futurum aliquid coefficiat vel concauset ad hoc q̄ talis ꝓpositiō sit vera sed sic q̄ si tale non esset futurū propositō enūcians illud esse futurum non esset vera sic in proposito q̄ ille angelus cōformet se p̄cepto seu diuine volūtati in dicto casu dicitur dependere a voluntate futura for. nō q̄ illa voluntas aliquid cooperet ad hoc q̄ iste se cōformet sed sic q̄ si; stāte dicto casu for. nō est damnādus quod tñ erit i sua libera potestate eo q̄ poterit nō peccare mortalr̄ tunc sequitur q̄ nunc non esset verum iste angelus cōformat vel cōformauit se voluntati diuine in. a. et sic etiam dicit respectu dei quo ad futura et c̄. et cum vltra arguitur ista futura voluntas for. nō est nunc in illius angeli potestate et q: ab illa dependet q̄ ille conformet se precepto igitur non est in potestate sua nunc cōformare se precepto negatur consequētia accipiēdo depēdere cōiter vt p;us quia nō sequitur i simili mere vere iudicare ꝛ credere iudiciū esse futurū depēdet a iudicio futuro sed illud non est in mea ptāte igitur me vere sic iudicare et credere nō est in mea ptāte aīs est verū et consequēs falsū Et cū dr̄ q̄. a. nō pōt sibi eē cui dens q̄ vere iudicat dico q̄ sufficit eum certā habere cognitionē per visionē i verbo de hoc q̄ vere iudicat ꝛ sic in dicto casu concedit q̄ in potestate sua est ipm velle q̄ vere iudicat deum velle respectu contingētiū futurorū. Per hoc ad tertium argumētum conceditur q̄ stante toto casu et etiam q̄ iste angelus fuisset confirmatus propter illam bonam volitionē q̄ ista nunc est adhuc possibilis iste angelus peccauit mortalr̄ in. a. Instanti et q̄ ipse transgressus est preceptum volēdo penā for. futurā quā non vidit in verbo deū velle sibi futuram et q̄ nunq̄ fuit confirmatus propter bonam volitionē quā habuit in a. Ex hoc patet q̄ i dicto casu post. a. instans preceptum nō potest non fuisse preceptū tamē iste potest non meruisse scdm illud preceptū ꝛ etiam pōt nō vidisse in verbo dñi velle forti penam futurā et etiā pōt nō impleuisse illud preceptum ꝛ etiā non conformasse se diuine voluntati q: oīa ista habēt quādam dependētiam a futuro et q: istum angelum voluisse for. penam futuram totaliter est p̄ceptū sicut etiā ē istud quod est deum dedisse sibi tale preceptū igitur hec sunt necessaria post. a. Instans stante casu ꝛ ideo si for. nō peccabit nec deus vult sibi dare talē penā futuram sicut est possibile sequitur q̄ iste angelus in a. Instanti voluit forti penam futuram quā nō vidit in verbo dñi velle sibi esse futuram igitur temere voluit contra preceptum et ita peccauit i dicto casu mortaliter. Et si dicis ponatur q̄ in casu tā ab initio mūdi fuisset premiatus ꝓ tali bona volitione. Et cum possibile sit penā fore nunq̄ esse futuram sequitur q̄ possibile sit adhuc ipm nunq̄ habuisse tale premium falsitas patet q: ipm habuisse tale premiū totaliter transijt in p̄ceptū nō habens aliquam depēdentiā a futuro. ¶ Respōdet cōcedēdo cōclusionē ꝛ negādo assumptū in ꝓbatione falsitatis q: licet ista entitas que fuit tale p̄miū. s. gaudium istud vel quodcunq; tale nō dependeat a futuro tamen ipm fuisse premium istius volitionis meritorie respectu futuri depēdet a futuro sicut et talē volitionē fuisse meritoriā vel ip; meruisse per talē nolitionē. Conformiter etiam respondet ad scdm et ad primū concedēdo quod infertur de annichilatione et cetera.

Ecimo q̄ro Circa hanc distinctionē. 14. Utrū anima christi cui vnitur distincte valeat videre i[n]finita Uidetur q̄ sic alioquin infinite res informarēt animā xp̄i quarum nulla distincte cognosceret nec cognoscere posset et similiter ipsa infinitas partes corporis xp̄i informaret quarū nullā distincte cognosceret nec cognoscere posset An tecedēs ꝓ vtraq; parte est incōueniēs cōsequētia ꝓbatur quia in aīa xp̄i multa sūt accidētia habētia partes infinitas ꝛ similiter corpus christi hēt infinitas partes vel igitur distincte pōt omnes vel multas cognoscere ꝛ habetur intentū vel nō et videtur patere consequētia. ¶ Ad oppositum si aīa xp̄i in verbo vel non verbo posset distincte infinita cognoscere ita q̄ distincte quodlibet eorumdem. Aut igitur eodē actu et tunc actus esset infinite perfectionis in genere cognitionis vel infinitis actibus spē distinctis vel eiusdē speciei quorum vtrumq; est impossibile. ¶ Conclusio prima aīa xp̄i et quelibet creatura itellectualis plura eiusdem speciei pōt cognoscere simul in verbo quodlibet eorum distincte & mere naturaliter in genere proprio intelligo per simul distincte cognoscere aliqua sic q̄ per istam cognitionē formaliter vel causaliter aliquis discernere valeat inter talia et cognitiue q̄libet eorū distinguere ab altero ꝓbo 1. Articul[us] cōclusio. 1.

sie cõclusionẽ q2 oẽ receptiuũ respectu eiusdẽ spe
ciei põt sic talibus vel talibus repleri q nõ possit
simul cum replẽtibus plura illius speciei natura
liter recipere. Sed ois natura intellectualis est
receptiua cognitionũ distinctarum eiusdẽ speciei
igitur põt talibus sic repleri q nõ poterit eis ip-
sam informãtibus simul mere naturaliter plures
tales cognitiões eiusdẽ speciei distincte recipere
cõplãtur igitur tales ita remisse replẽtes ipsam.
q vix remissiores sufficiant ad discernẽdum inter
cognitas et sint gratia exẽpli mille respectu mille
cognitorũ cũ igitur deus possit in eadem potẽtia
ponere mille equales alias quaz tamẽ quolibet
quelibet priorũ sit in millecuplo perfectior ad di-
scernẽdum inter indiuidua obiecta eiusdẽ speciei
cuius sunt priorũ sequitur ppositũ q plura eiusdẽ
speciei põt deus facere talẽ creaturã distincte co
gnoscere simul q ipsa mere naturalr simul possit
deductio plana est et ois assumpta satis patent ex
prologo primi et. q. 5. secundi z hec ita põt fieri in
2. cõclusio. verbo sicut non in verbo. Secũda cõclusio infinita
eiusdẽ speciei põt aia xpi vel alia creatura intelle
ctualis simul distincte cognoscere in verbo sũpto
ly infinito sincathegoreumatice pbaẽ sicut pma q2
non tot finita simul per cognitionẽ vel cognitiões
minus pfecte speciei quin plura per equales gra
dualiter perfectiora spẽi potest cognoscere igiẽ
¶ Confirmatur per hoc q superiores angeli scdm
aliquos doctores per pauciores cognitiones vel
spẽ plura cognoscũt q inferiores per plures igiẽ
a simili de cognitionibus in qualibet creatura in
tellectuali positis õibus pfectioribus respectu im-
perfectiorũ si in talibus ad perfectiores ascendi
3. cõclusio. valeat sine fine. ¶ Tertia cõclusio aia xpi z quelibet
creatura vidẽs verbũ infinita spẽ distincta potest
simul distincte cognoscere pbatur q2 in genere p-
prio non tot finita quin plura spẽ distincta põt sic
distincte cognoscere q2 vna visio respectu taliũ nõ
repugnaret coexistere alteri q2 forent diuersaruz
specierũ nõ cõtrariarũ z c. sicut est alias seriosius
4. cõclusio prosecutũ igiẽ multo fortius hoc fieri põt i verbo
¶ Quarta conclusio nec aia xpi nec alia creatura
intellectualis põt in verbo vel quouis alio modo
simul distincte cognoscere infinita cathegoreuma
tice pbaẽ per argumẽtũ ad oppositũ pbatur si sic
vel igitur infinita quoruz quodlibet esset signate
perfectiõis scdm quãtitatẽ vel maioris vl infinita
proportionalia ad minus eũdo vl improportiona-
bilis semp eundo ad minus et hoc scdm extẽsionẽ
vt in magnitudine secũdũ partes graduales vt in
qualitate nõ primũ q2 repugnãtia est q hmõi infi-
nita sint ille etiam tũc talis virtus cognitiua esset
perfectior infinito si datur scdm vel tertiũ adhuc
fortius sequitur cognitionẽ esse infinite perfectã
5. cõclusio. visus em qui minoris est visibilis perfectior est ex
primo celi et etiã de sensu et sensato. ¶ Quinta cõ
clusio predictis cõclusionibus nõ obstãtibus que
libet creatura itellectualis põt mere cognoscere
simul infinita quodlibet sua propria cognitione p
batur de cognitione sensitiua q2 visus videt infini-
tas partes superficiales parietis obiecti sibi ap-
proximati quod pbaẽ q2 substracta aliqua parte
visa aut cessat tota visio prior ad tps vel non si sic
igitur datur vltimũ instans rei permanẽtis in esse
si non sed adhuc residuum videtur per te visionis
prioris igitur pars substracta habuit cognitionẽ
propriã partialẽ sibi correspondentem residuũ similiter
igitur pari ratiõe quelibet pars alia visa videtur
in suo toto sua ppria visione ita q sicut totũ visum
componitur ex infinitis partibus albedinis sic et
tota visio ex partialibus visionibus infinitis ita q
quelibet videtur sua propria visione pbatur que-
libet pars talis scdm latum inter quã z visũ nullũ
ponitur obstaculũ agit in visum inexistẽs suo toto
alioquin aliqua esset ibi ita parua q in visũ agere
non põt nec aliqua minor nec ita sequitur q sensi
bile componeretur ex insensibilibus sicut arguit
philosophus de sensu et sensato si igiẽ nõ est aliqua
pars ita parua quin immutet sensuz igitur nec est
aliqua ita parua quin agat ad noticiã determina
tam totius et cõfusam sui q2 constat ex preceden-
tibus q non agit cognitionẽ sui per quam ipsa de
terminate videatur licet bene agat cognitionẽ sui
determinatam. i. propriã qua tamẽ nõ determinate
. i. distincte vel discretiue tenetur. ¶ Et silr arguiẽ
põt de intellectu q2 dicit phũs de sensu et sensato
quedã passiones z magnitudines latent tã sensum
q intellectum ita q non distincte percipi possũt in
actu licet confuse in suo toto immutẽt sensũ z in-
tellectum. Nã intellectus vt dicit ibidẽ nõ intelli
git q exterius . i. sensibilis nisi cum sensu ¶ Cõtra .2. articulus
dicta arguitur videtur q aia xpi cognoscat distin- t. dubium.
cte oia tam facta et omnes partes continui sicut
tenẽt aliqui aliqua ppter hec media primo quia
aliter aia xpi nesciret dicere vbi esset verus trian
gulus quia infinite partes erũt quarũ nullam di-
stincte cognosceret ymo in tali parte modica vna
linea excedẽs aliam apparet sibi equalis pbatur
tũc pro aia liberãda nesciret descẽdere ad mediũ
mũdi vel inferni ex priori medio Tertio tũc respe
ctu aie xpi esset dare minimũ visibile vel maximuz
non visibile igitur infinite res sunt in digito meo
quarum nullam si per se esset posset aia xpi natu-
raliter cognoscere quod non videtur concedẽduz
Probatur nõ debet a potentia dei negari qd non
includit contradictionẽ sic est in pposito quia in-
finitas perfectiones nõ arguitur in vidẽte propor
tionalis infinita pportione dupla semp ad minus
eundo igitur sic videre non repugnat creature se-
cus est eũdo semp versus pfectius Probaẽ aliter
nesciret plus diligibilius appreciari q2 ita modi-
cuz posset vnũ excedere aliud quod nesciret Quid
istorum esset perfectius pbatur tunc nesciret iter
duo sigilla in eodem loco posita distinguere. Cõ-
sequentia pbatur q2 sint duo albedines simillime .b.
et. c. adequate existentes in loco. a. z sit. b. i duplo
maior tamẽ p potẽtiã dei sit vbiqz .c. posita cũ .b.
tunc cum .b. z .c. simillime z in eodẽ loco posite nõ
poterit naturaliter discerni si posita i diuersis lo-
cis non possunt discerni. Itẽ ad hoc facit argumẽ
tum principale positũ in principio. q. ¶ Istis non
obstantibus teneo illud qd prius iuxta prius pro
bata ¶ Dices tu pbas dictum tuũ ex dictis phi de
potentia sensitiua secus autem est de itellectu tum
si autem debite approximetur obiectũ nõ est diffi-
cilius cognoscere paruũ q magnum posset tamẽ
esse tanta distantia q ab ista nõ quelibet pars cõ-
tinui posset agere in sensum vel in intellectum cũ
igitur spũs potest se itimare cuilibet parti sequi-
tur q sic quelibet pars ageret in ipm et ita quali
bet distincte cognouit. ¶ Sed hec respõsio nõ suffi
cit quia ex ea sequitur q per quãcunqz distantiam

aliquid totũ distincte videt per eãdem videret ab eodẽ visu quelibet pars illius toti⁹ distĩcte. Falsitas pz ꝯña ꝓbatur qꝛ scdm pħm de sensu ꝛ sensato nisi pars sensibilis pro sui paruitate desinit posse videri a visu de vniuersali adhuc videri põt a visu acutiori. ¶ Sed hoc nõ esset nisi quelibet pars inexistens toti ageret ad omnẽ distantiam aliquid indistinctã ꝛ confusam cognitionem sui ad quam totum ageret ad discretiuã cognitionẽ sui igit patet ꝙ distantia nõ est precise causa non cognitionis obiecti. Sed qꝛ pars talis ita parua ꝛ potentia cognitiua non sufficit ad causandum respectu talis partis noticiã discretiuam illius partis ab aliis igitur distantia non est in causa sed potius paruitas obiectoꝝ cũ limitatione potentie cognitiue. Sed hic arguit pari ratiõe nõ est pars aliqua ita parua inexistens toti quin ab omni distantia potẽtia videri valeat ab aliquo angelo qꝛ ponitur aliqua in situ vt pri⁹ nequit videri ab hoc angelo dũ do ab ista instantia poterit videri ab angelo acutiori ꝛ adhuc remoti⁹ ab alio angelo perfectiori possibili et sic in infinitũ procedi poterit. ¶ Respõdetur ꝙ si species requiruntur in medio ad immutationem potentie cognoscitiue angelice respectu sensibilis ꝓpter hoc enĩ augu. tribuit angelis corpora naturalia vel nõ naturalia vt spẽs sensibiliũ recipiantur in organis assumpti corporis ad communicandum visiones cognitiuas rerum sensibiliũm si nunꝙ hmõi spẽs requirant immediate aptate ipi potentie angelice scdm situm vt angelus talia videat tunc patet ꝙ ꝯña nõ valet qꝛ contingit dare maximam distantiam aque ꝗuis pars per se existens spẽm sui agere possit. Si vero species nõ requirat ad naturalẽ causationem visionis in angelo respectu sensibilis dãdi sicut ponit okã ꝙ nec requirit hic in aliqua cognitione vis⁹ ꝓpter visionẽ necessario concederem cõclusionẽ illatam nec ponerẽ maximã distantiã a qua possit agere tale sensibile cognitionẽ sui cũ aliquo tali pricipio coactõ licet bene sit dare maximã a qua hunc in angelũ põt coagere visionẽ sui ꝛ responsio diuersitatis partiũ isti⁹ solutionis ẽ qꝛ spẽs efficitur nõ. a. potentia sed ab obiecto viso autẽ ab vtraꝙ scdm opinionem istius socii sequitur ꝙ creatura simul discretiue posset cognoscere multitudinem infinitam figurarum ꝛ numeroꝝ ꝛ similiũ que negant auctores ab omni intellectu creato vt patet ꝑ lyn conlensem super librum posteriorum ꝛ aug. de ci. dei et aristotelem primo phisicorum dicentem ꝙ si principia essent infinita essent ignota. ¶ Ad primũ in contrarium concedo ꝙ nulla creatura mere naturaliter scit discernẽ euidenter de triangulo dato ꝙ non habeat superfluum nec diminutum. Sed posse mere naturaliter cum tanta prescitione discernere ẽ ꝓpriũ soli deo ꝛ quelibet creatura grossius iudicabit nec ista ꝯscientia seu discretiua cognitio continuorum in aliquo requirit i aia xpi vl alia creatura ad exẽplificãdũ oĩaꝗ nec sibi nec nobis ꝓficiunt ad beatitudinẽ cõsequendam. ¶ Et ꝑ illud patet ad scdm nec creditur ꝙ anima xpi iuit ad centrum inferni pro captiuis educendis sed ad lymbum. ¶ Tertium nihil mali infert. ¶ Ad quartum negat minor ꝙ hoc arguet infinitã perfectionem alicui⁹ cognitionis create vel ĩfinitas discretiuas quarũ sẽꝑ posteriores essẽt priorib⁹ ꝑfectiores vt supra declaratum ẽ ꝛ hoc vtrũꝙ repugnat creature. ¶ Ad quintũ sicut ad pmum. ¶ Ad sextũ dicendũ ꝙ. c. ꝛ. b. possũt esse albedines ita parue ꝙ cõclusio nõ ẽ impossibilis siue ponat in eodẽ loco siue in diuersis in casu istius argumẽti nõ videtur ꝙ ocul⁹ viatoris discernere posset inter illas albedines quarum vna ẽ in situ illo modo naturali alia vero non. Credo tñ ꝙ ab ãgelo vel ab anima separata non impedita in cognoscendo sed habente adiutoria ad hoc requisita bene discerni posset vna ab alia. ¶ Secundum dubium põt esse contra probationem 4. q. vbi assumit ꝙ deus non posset facere infinita equalia simul dubitatur an illud sit verum et videtur ꝙ non quia tunc deus posset tot simul creare ꝙ non posset simul creare plura. Consequentia patet per cõmentatorẽ. 3. phisicoꝝ dicentem cõmẽto. 40. ꝙ infinitis nõ põt fieri additio. Falsitas patet qꝛ tũc de⁹ posset se facere ĩpotẽtem. ¶ Scdo tũc deus posset creare ĩfinita corpora equalia sed ex illis resultaret virtus ĩfinita igitur mot⁹ fieret in instãti qꝛ cõpositũ ex illis ĩ ĩfinitũ veloci⁹ moueret quocũꝙ motu finito. ¶ Confirmatur si talia essent grauia vel hoies vel boues vel alalia alia trahẽtia aliquid essent tãte virtutis in trahendo quante de⁹ vel igitur in instanti frangeretur corda ꝛ habetur propositum vel in tẽpore et sequitur ꝙ agens finitũ et infinitũ agerent actiones equales totales ĩ equali tẽpore. ¶ Tertio tunc si deus niteretur mouere ista ad vna differentiaꝫ positionis ꝛ ipa ecõtrario ad oppositã ipa ĩpedirẽt deũ a mouẽdo qꝛ virt⁹ ex illis ꝯposita esset ĩfinita. Falsitas patet qꝛ de⁹ oĩa ista põt adnichilare. Probat tũc deus posset facere aliqđ corp⁹ ex oĩb⁹ illis cõpositum sed tale esset infinitum ꝛ per ꝯñs non posset moueri ex primo celi. ¶ Ad oppositum non ẽ negandũ a dei potẽtia nisi qđ potest ostendi includere contradictionẽ sed illud non est hic vt videtur igitur ꝛc. hic posset prima facie alicui videri sicut mihi aliqñ videbat ꝙ deus possit simul producere infinita quia sicut mobile pertrãsit vniformiter aliquod spacium in vna hora. Jta ꝙ in fine quelibet pars proportionalis istius spacii est pertransita sic etiam de⁹ põt corrñdẽter partes adinuicem diuidere ꝛ diuisas conseruare igit etiam põt sic infinita adinuicẽ simul causare nec ẽ maior repugnãtia de infinitis equalib⁹ ꝗtitatiue vel qualitatiue igit. Jtẽ ꝗcunꝙ põt de⁹ facere successiue potest facere simul sed ĩfinitas alas vel angelos vel illuminationes aeris a sole vel luna ꝛc. põt facere successiue igit. ¶ Tertio ĩ ꝗlibet linea puncta infinita sꝫ ĩ oĩ supficie linee ĩfinite ꝛ ĩ omĩ corpore supficies infinite totaliter diuerse ꝛ nullum pri⁹ ĩ illis ẽ pars posterioris qꝛ pũcta nõ sũt ptes linee nec linee ptes supficiei ex. 6. phisi. igit deus posset lineã annichilare pũctis cõseruatis oĩbus vt prius fuerũt nulla mutatiõe facta ĩ illis vel extrinseco illoꝝ quo ad sitũ pari ratiõe de lineis respectu supficiei ꝛ de supficieb⁹ respectu corporis ꝛ tunc certũ ẽ remanere pũcta ĩfinita ĩ actu igit etiã de⁹ põt alias res alteri⁹ spẽi ĩfinitas simul facẽ ĩ actu. Quarto de⁹ nouit actu ꝛ distĩcte oĩa creabilia igit ĩfinita ꝛ volũtas dei nõ ẽ minoris potẽtie ꝗ̃ sua noticia igit põt velle eẽ ista ĩfinita creabilia ꝛ tũc necessario seqꝛ ꝙ erũt alioqui ei⁹ volũtas bñplaciti nõ ĩpleret. Jtẽ quito nõ minoris ẽ potẽtie de⁹ ad faciẽdũ corpoꝝ actu distĩcta ꝗ̃ ĩfiniti ãgeli vel aĩe si essent sꝫ ĩfiniti angeli vel anime si essent

Nota argumẽtũ de cognitiõe angeli.

2. dubium.

possūt simul cāre infinitos act⁹ volēdi libere simr
sicut notū ē per se igit de⁹ posset facere infinita es
se actu ꝛ hoc i quacūq; spe cū non sit sibi difficili⁹
hoc facere i vna spe ꝙ i alia. ¶ Sexto igitur gehen
ne pōt simul cousare cruciat⁹ infinitos si essēt sibi
cōiuncte aīe infinite igit ꝙ⁹ ꝑ⁹ est ex se hoc pōt igit
hoc sibi nō repugnat igit a fortiori posset de⁹ face
re actu infinita. ¶ Septimo de⁹ pōt facere quicqd
creatura pōt ymaginari sȝ creatura posset sic yma
ginari esse actu infinita adinuicē distincta maior
probat̄ qꝛ creatura pōt ymaginari potētiā q̄ possȝ
si esset facere quicquid pōt ymaginari fieri. Sȝ cre-
ature nō posset ymaginari agēs potētius deo igr
minor videtur esse nota de se. vnde multi credunt
ꝙ in oī alteratione sit in quolibet instanti diuersa
forma totalis ꝛ ꝑ ꝯñs ymaginātur īfinita actu fie
ri in tpe finito igitur de⁹ pōt facere hoc in īstanti.
¶ Octauo moueat̄ aliqđ graue deorsū ꝑ vnam ho
rā in qualibet parte ꝓportionali sequēti in duplo
tardi⁹ ꝙ in prima ꝓpter maiorem densitatem me-
dij igitur cū deū non latebit aliquod īstans vel tē
pus in quo duplatur tarditas sequit̄ ꝙ poterit in
quolibet creare vnū angelum ꝛ ita in toto tpe mo
tus poterit creare angelos infinitos. ¶ Nono po-
nat̄ ꝙ in motu solis nulla sit resistētia nisi vnū cor
pus resistēs inclusū infra orbē solis ꝛ corrumpat
deus illā resistētiam infra diem naturalem vnifor
miter tūc sol in scđa parte proportionali illi⁹ diei
tm̄ ꝑtrāsit de circulo diurno sicut i pma ꝛ i scđa tm̄
sicut in scđo ꝛ sic ꝯsīter igit̄ in spacio vni⁹ diei na-
turalis faciet reuolutiones infinitas semꝑ in dua
bus ꝑtib⁹ ꝓportionalib⁹ cōplēdo vnā reuolutio-
nē ꝛ faciēdo i vna pte ꝓportiōali diē ꝛ i alia noctē
igitur infra spacium diei naturalis cābit lumina
infinitā igitur multo magis de⁹ creare pōt lumia
infinita in eodē die vel simul. ¶ Decimo qñ agens
naturale corrūpit aliquid per partem aū posset
deus recreare in actu ꝑtes ꝓportionales sicut il-
lud corrumpit sȝ istud corrūpit infinitas ꝑtes pro
portionales successiue igit̄. Cui hec via videt̄ te
nenda habebit respondere ad argumenta i cōtra-
rium. ¶ Ad primū concedit̄ ꝙ deus non pōt creare
plures ꝙ infinitas ꝛ tm̄ pōt creare plures ꝙ istas
infinitas et dato ꝙ aliquis vellet concedere ꝙ nō
posset plures ꝙ istas infinitas creaturas creare
adhuc tm̄ stat ꝙ alias posset creare vel easdem in
finities annichilare ꝛ ideo non sequit̄ ꝙ factus es
set impotens. ¶ Ad scđm concedit̄ ꝯñs ꝛ negat̄ ꝙ
moueret in instanti quia hoc repugnātiā icludit
sed bene mutaret i eodem saltem alteratiue qꝛ de
motu locali dici posset ꝙ amoto omni medio resi
stente graue nō subito sed in tpe descenderet ꝛ de-
terminaret sibi certū temp⁹ descendendi ꝛ ita dice
tur ꝙ īfinita talia si in eodē situ ponerent̄ vel etiā
extra seinuicē ꝛ cōtinuent̄ nō citi⁹ descēderēt omi
medio īpediēte sublato ꝙ vnicū istorū per se quia
ita resistit quodlibet sibiipsi ꝛ etiā totū aggrega-
tum sicut vnicum sibiipsi. Sed bene esset concedē
dum scđm hoc ꝙ resistētia ex medio non obstaret
tunc tantum multis sicut vni non tamē subito pel-
leretur medium quia non in minori tempore ꝙ sit
tempus debitum naturali motui vniuscuiusq; ta-
lium corporum vel saltem non in mensura i infini
tum minori. Sed ista responsio nō sufficit qꝛ si pri-
mo sit de non naturali sed violento adhuc sequit̄
intētū vtpote ponant̄ i eodē situ adeqto lapides

adamantes equales i virtute infiniti ꝛ creet deus
actum in distantia bipedali a situ istorum constat
ꝙ duo velocius trahūt illam ꝙ vnic⁹ ꝛ per ꝯñs ifi
nite velocius igitur in īstanti. Probat̄ ꝑ tractum
vel pulsū posset velocitari mot⁹ vltra ꝓprium na
turalē et tunc nullatenus sufficeret dicta respon-
sio. Respondet̄ ꝙ nulla creatura pōt agere vel mo
uere nisi deo libere coagente deus autem non po-
test vere aliquid mouere in instanti qꝛ includit re
pugnantiam quacūq; igit̄ velocitate deo placue-
rit talia mouebūt vel mouebunt̄. ¶ Ad tertiū ne-
gat̄ ꝯñs qꝛ adhuc deus posset mouere talia simul
ad differētias oppositas ꝛ ipa nihil sine coagēte
possent agere etiā virt⁹ diuina magis in īfinitum
īfinita ꝛ perfecta ꝙ virt⁹ taliū īfinitoꝝ vel ꝙ virtu-
tes equales infinite. ¶ Ad quartū negat̄ ꝯñs ꝓpt
incōueniens qđ adducit ꝑbus primo celi de lineis
egrediētib⁹ a centro ꝛc. ¶ Aliter tm̄ dr̄ cōcedēdo cō-
sequētiā ꝛ ꝯñs ꝛ ꝙ possibile ē i tpe finito cōplete
resolui corp⁹ īfinitū. ¶ Potēsatis tm̄ oīb⁹ via cōis ē
mihi ꝓ nūc ꝓbabilior. s. ꝙ nō sūt factibilia simul i
finita actu abluicē diuisa. Et ad pmū argumentū
in ꝯtriū negat̄ possibilitas talis diuisiōis ipossibi-
le eīn ē qualibet partiū ꝓportionaliū totaliter ab
inuicē distinctarū ꝑ aliquā potētiā actu eē a qua
libet alia eē diuisa qꝛ hoc fieri includit repugnan
tiā iȝ hoc demonstratiue ꝓbare difficile foret pōt
tm̄ sic ꝑsuaderi ponant̄ duo mobilia. c. ꝛ. d. moue
ri de. b. ad. a. ꝛ mouebit̄. d. in duplo veloci⁹ ꝙ. c.
ita ꝙ semꝑ. d. cū venerit ad finē alicui⁹ partis pro
portionalis descat donec. c. veniat ad illud vel su
pra eandē lineā vel supra aliā equalē ymo possūt
supra eandē de potentia dei posito ꝙ sint corpora
glorificata qꝛ tūc nō ipedirēt se ꝛc. ꝙ. c. veniat i vna
hora ad. a. in hoc instāti gr̄a exēpli terminata tunc
sequit̄ ꝙ. c. ꝛ. d. ꝑuenient in hoc īstāti ad. a. ꝛ neutrū
prius alio ꝯñs ē contra positum qꝛ qualibet partē
ꝓportionalē pri⁹ ꝑtransit. c. ꝙ. d. igitur oēs prius
c. ꝙ. d. igitur. d. prius peruenit ad. a. ꝛ si sic igitur
ꝑ aliquod temp⁹ prius fuit ad. a. sit hoc tempus
c. tunc in. c. non mouebuntur. d. quia sint ad. a. to-
to tpe. e. ꝛ. c. toto tpe. e. mouebat̄ aut igitur. c. in.
e. tpe transit vnā partē ꝓportionalē tantum ꝛ per
consequens vltimam quod est probādum aut plu
res ꝛ tunc non est in omni parte ꝓportionali. d. ex
pectauit. d. contra expositum igitur ex hoc ꝙ ponā
tur partes ꝓportionales actu infinite cū alio pos
sibili nō repugnante sequūtur cōtradictoria scȝ ꝙ.
c. ꝛ. d. simul ꝑuenīāt ad. a. ꝛ ꝙ nō sit. ꝓbatur i eo-
dē casu arguit̄ qꝛ in hoc instāti terminet̄ aliquis
mot⁹ corporis. c. ꝛ nulli⁹ mot⁹ aggregat⁹ terminat̄
in hoc īstāti nisi ꝓpter hoc ꝙ aliqua eius ꝑs termi
nat̄ igitur aliqs motus vn⁹. c. terminatur i hoc in-
stanti ꝛ sequit̄ necessario ꝙ iste fuit fact⁹ sup vlti-
mā partē ꝓportionalē qꝛ alr̄ nō esset vn⁹ sed ag-
gregatus ex multis. Probat̄ i hoc casu sequit̄ ꝙ
in hoc īstāti termietur aliqs mot⁹. d vel alia ꝑs
eius si motus iste aliqs iste fuit sup vltimā partē
qꝛ ille ē vere vn⁹ ratione spacij ꝛ tēporis cū nō sit
aliqs aggregatus motus. d. continuus per positū
et ita est aliqua pars vltima. Si vero terminetur
quies. d. cū illa nō sit infinita sed finita igit̄ i aliq
instāti incepit sit illud. f. tunc in. f. terminatur ali
quis motus ꝛ sequit̄ necessario sicut prius ꝙ iste
fuit sup vltimam partem. Probat̄ sic qꝛ si ie īfini-
te q̄ ponerent̄ istomodo producte habeāt corpora

Hic ponit̄ alia via negātiū ꝑtētē īfiniti i mītitudie vel magnitudi ne ꝛ soluū-tur rōnes ꝯtrie.

glorificata infinita equalia ⁊ sint sic infiniti hoies ordinati sup spaciū.a.b. cōpositū ex partib⁹ ꝓportionalib⁹ infinitis in actu minoribus existentibus versus.a. et corp⁹ vnius terminetur in fine partis proportionalis.a. ⁊ corp⁹ scđi terminetur in fine secunde partis ⁊ sic de infinitis super oēs partes et sit.c.corpus extra lineā.a.b. distans ab .a. pedalit. Tunc arguit aliqs homo ē ꝓpinquissim⁹.c. qr si.c. accederet quo vsq₃ perueniret ad hoies aliquem illorū primo tāgeret: qui sit sor. Aut igitur sor. tangit.a. aut nō si nō igitur distat per certā partē.a.b linee ab ipso.a. in qua parte sūt īfinite partes versus.a. ⁊ ante illā solum finite: igit ante illā solum sunt finiti homies nec plures sunt super totam secundum hanc rñsionē igit nō sunt super totā lineā nisi finiti hoies contra positū. Si sor. tangit.a. igit aliqua pars ꝓportionalis tangit.a. qr propinquissime extremū sor. ad.c. erit simul cū terminis vni⁹ partis ꝓportionalis.a.b. p ꝓportionalem icludit cōtradictionē igt. Probat i eodem casu seqtur q₃ annichilato sorte.c. tanget aliū hoiem distantē ab a. in parte penultima ꝓportionali qđ includit contradictione sicut ⁊ q₃ aliqua sit vltima. ¶ Item impossibile ē aliquā lineā adequate cōponi ex aliqb⁹ quorū nullū terminat ad terminū illi⁹ linee igit si oēs partes ꝓportionales.a.b. sint actu diuerse aliq terminat ad.a. ⁊ illa erit vltima igit ⁊c. Similiter ē de aiab⁹ si ponant īfinite successiue ꝓducte scđm ordinē partiū ꝓportionaliū. ¶ Istō argumētū nō ꝓcedit cōtra: ptes ꝓportionales: īfinitas i potētia seu etiā iexistētes alteri qr nulla istarū terminat se sola ad.a. ⁊ cū īfinite ꝑtes sint i toto sibi iexistētes quaꝝ qlibꝫ terminat ad.a. ¶ Hic rñdēt tenētes oppositū q₃ ista nō stāt simul.a.b. linea est scđm oēs ptes ꝓportionales actu diuisa ⁊.a. punct⁹ manet vt pri⁹. ¶ Dicut etiā in casu tertij argumenti q₃.a. corp⁹ nō tāget aliquā ptē.a.b. linee nisi tāgat infinitas ⁊ idē ē de hoib⁹ scđꝫ casū illi⁹ argumēti i ptib⁹ linee situatis. Ad scđm cōcedo q₃ infinitas aias ⁊c. de⁹ posset facē sꝫ nec aliō concludit argumētū nō tñ sequit q₃ possit sit facere īfinitas. tertiū fūdat i falsa ymaginatiōe qr talia essēt i entib⁹ sm ꝟitatē ⁊ nō solū scđm ymaginatiōeꝫ. ¶ Sꝫ istō nō soluit qr dato q₃ de facto nō sint talia īdiuisibilia tñ possibile ē ea eē ⁊ tō posset dici q₃ sicut i cōtinuo ē multitudo īfinita ptiū ꝓportiōaliū distinctaꝝ nō tñ actu diuisaꝝ sic etiā ibi ē multitudo īfinita pūctoꝝ suppleterū ⁊c. īpossibile ē tñ q₃ oia sint actu seorsū existētia extra ptes cōtinui ipis ptib⁹ annichilatis tñ cōcedētia īfinitum nō repugnaret hoc īpossibile. ¶ Ad quartū cōcedit q₃ de⁹ nouit infinita eētia ⁊ infinitos hoies ⁊ sic de similib⁹.i. vltra oēꝫ multitudinē finitā quoꝝ qōlibet si eēt: eēt hō in actu ⁊ qōlibet taliū posset de⁹ ꝓducere i esse actu. Etiā nō sequit si nō posset oia actu ꝓducere q̄ actualiter videt in sua sapientia excedit ei⁹ ptātē vel volūtatē qr ei⁹ sapiētia ⁊ ei⁹ potētia sūt penitus īdistincta ex.6. di. p. sꝫ solū sequit q₃ plura nouit q̄ possint actu existere vel ab eo in actu eē producta nec hoc mirū qr ista cognosci a deo distincte sine nullam includit repugnantiā vt superius visum est. ¶ Et si arguit de⁹ itelligit īfinite extensuꝫ igt de⁹ infinitū tale pōt ꝓducere nā quamcūq₃ vel quātācūq₃ creaturā de⁹ itelligit tātā pōt ꝓducere Añs ꝓbat qr de⁹ nō pōt itelligere maiorē q̄ itelligit igt ita magnā itelligit sicut pōt itelligere sed nulla ē ita magna sicut de⁹ pōt itelligere nisi infinita. Rñdet q₃ ꝓbatio añtis nō sufficit qr cōcluderet q₃ de⁹ itelligeret infinitū finitū, ⁊ īfinitā multitudinē finitā vbi tñ ē oppositū i adiecto. Consequētia tñ pꝫ qr nulla ē multitudo finita ita magna quin de⁹ posset intelligere maiorē applicet totaliter forma arguēdi q̄ pri⁹ etiā nō seqtur de⁹ nō potest maiorē intelligere q̄ intelligit igitur ita magnam intelligit sicut pōt intelligere qr hec significat q₃ aliquā ita magnā itelligit q₃ nō intelligere maiorem que falsa est. ¶ Solutio cōcordat cuꝫ prima parte solutiōis ꝑcedentis de finita multitudie ⁊c. ¶ Alit posset dici correspondēter ad scđam partem ei⁹ ꝑcedētis solutiōis q₃ lꝫ de⁹ actu itelligat infinitū extra se i magnitudine vel i gradu nō tñ pōt aliquod tale ꝓducere qr repugnātiam includit tale esse sicut dictū ē de multitudine. ¶ Ad quītū negatur discurs⁹ qr ex ꝑmissis conditionib⁹ nō infert talis cōclusio cathegorica. ¶ Ad.6. negat ꝑma cōclusio ex eadē radice qr assūptū ē ꝯditionale cui⁹ añs ē ipossibile. ¶ Ad.7. dr q₃ si ly qcqd distribuit absolute discurs⁹ nō valet sed est fallatia figure dictiōis quia in minori subsumitur aliqualiter vel aliquale esse qualiter signatur p propositionem ⁊ in maiori fit distributio absolute ꝓ qdditatib⁹ rerum. Si aūt ly qcquid distribuat ꝓ cōplexe enunciabilibus maior neganda est quia possum ymaginari aliqō corp⁹ ꝓtendi in infinitū ⁊ hoiem esse irrationalē ⁊ tñ hoc nō est factibile qm repugnātiā includit illi aūt q opinantur i alteratiōe ⁊c. male credūt sicut i materia de augmētatiōe formarū ē supi⁹ declaratū. ¶ Ad.8. dr q₃ i illo casu talis mot⁹ nunq̄ terminaret. ¶ Ad.9. dr q₃ admisso casu nō sequit q₃ sol in scđa parte ⁊c. ⁊ sic cōsequenter qr nō oportet q₃ scđm decrementum resistentie ꝓportionaliter velocitet mot⁹ ꝓpter certū ⁊ determinatū excessū potētie motiue sup mobile vel ꝓpt similitudinē certā quā hñt adinuicē ymo repugnātiam includit q₃ taliter velocitet scđm oēs ptes ꝓportionales. ¶ Ad.10. negat añs qr lꝫ de⁹ possit talis facere i actu q̄tū libebit finite sed nō infinities. Per hoc pōt rñderi ad similia sic arguit sit ꝑma alba ⁊ scđa nigra vsq₃ ad finē vel sit ꝑma.a. scđa.b. tertia.a. quarta.b. ⁊ sic semꝑ aut.a. finis linee tangit albā aut nō albā. ¶ Tertiū dubiū vtrū i continuo sint calida infinita vel an in entibus sint aliqua infinita ꝓut supponit in rñsionib⁹ ꝑdictis. 3. dubium. Respondetur concedendo q₃ alique sunt oēs partes hui⁹ cōtinui ⁊ que sunt infinite partes eiusdem de⁹ distincte videt igit. Añs ꝓbatur qr oēs hui⁹ cōtinui simul sūptas videt de⁹ igit oēs ei⁹ ptes hui⁹ cōtinui simul posite sunt i hoc cōtinuo etiā sumpto ly oēs collectiue igit per conuersionem aliqua existentia in hoc continuo sunt oēs partes simul sumpte huius continui sicut sequit oēs apl'i dei sunt duodecim igitur aliqua duodeci sūt oēs apostoli. ¶ Itē iste ptes ꝓportionales demōstrando partes quarū prima ē.a. ⁊ multa vltima sūt signatissime a deo cognite ⁊ demōstrabiles i natura totaliter distincte ⁊ ordinatissime adinuicē ꝯtes se q̄uis solū sūt i potētia i toto ⁊ nō i actu sequestratiōis adinuicē ⁊ iste oēs sūt sīl sūpte de qb⁹ ē smo ⁊ nō sunt ꝑcise īfinite igt finite. Itē due medietates hui⁹ cōtinui sūt oēs ptes eiusdem ⁊ sūt īfinite ⁊ ita sꝫ de trib⁹ tertijs ⁊ q̄ttuor q̄rtis. Et si dicis tales ptes vel sūt oia diuisibilia hui⁹ ꝯtinui vl oia īdiuisibilia, nō

⁊.si.

secudū vt patet de se nec primuȝ qꝛ ista᷒ diuisibilis
sūt diuisibilia ī alia igiꝛ partes p̄io date nō erant
oīa diuisibilia hui᷒ cōtinui. Rn̄deꝛ ꝙ lȝ oīa ista in
diuisibilia sīꝛ sūpta sint diuisibilia non tn̄ seqͥtur ꝙ
oīa sīꝛ sūpta sint diuisibilia ī alia nec etiā ī semetip
sa sȝ q̄dā eorū in alia eorūdē p̄mo qōlibet eoꝝ ē in
alia a se diuisibile. Exēplū᷒ ꝑcutiat fortē plato platonē
ꝛ plato ciceronē ꝛ cicero fortē oēs isti sūt sīꝛ sūpti
ꝑcutiūt hoīes ꝛ tn̄ nec seipos qꝛ null᷒ eoꝝ ꝑcutit
seip̄m nec alios hoīes sȝ vnus q̄sq; eoꝝ ꝑcutit aliū
4 dubium eorūdē ꝛ hoc sufficit. ¶ Quartū dubiū pōt eē con
tra quartā cōclusionē videꝛ eīn ꝙ aīa xp̄i ꝛ q̄libet
creatura itellectualis sīꝛ possit distincte cognosce
re etiā naturaliꝛ infinita ēt aīa xp̄i mere naturaliꝛ
vidēs petrū videt pari rōne visionē illā q̄ videt pe
trū qꝛ ex obiecto sufficienꝛ p̄ñte ip̄i potētie nō im
pedite ꝛ ip̄a potētia seqͥtur naturaꝛr ei᷒ cognitio
vbi ābo agūt mere naturaꝛr. Sȝ visio illa q̄ aīa aīa
xp̄i videt petrū ē sufficienꝛ p̄ñs illi aīe ꝛ tā illa q̄
visio illa sūt mere naturaliꝛ actiua visiōis scd̄e et
pari rōne visio scd̄a ꝛ aīa sūt actiua mere natura
liꝛ ꝛ sic ī infinitū q̄libet eīn ē sufficienꝛ p̄ñs ꝛ poten
tia nō impediꝛ igiꝛ stati petro viso ab aīa xp̄i ipsa
videbit simul infinita qōlibet distincte qꝛ nō ē ma
ior ratio ꝙ vnā distincte q̄ aliā etiā oīa ista obie
cta sūt diuisibilia scd̄m sp̄ēm igiꝛ qōlibet illoꝝ suf
ficiēter pōt imurare potētiā nō ipeditā ad sui no
ticiā discretiuā. ¶ Cōfirmaꝛ qꝛ nisi ex tali obiecto
sufficiēter p̄ñte sequaꝛ sua actualis cognitio nun
q̄ necessitaꝛ itellect᷒ ei᷒ ad intelligēdū qꝛ nō ne
cessitaꝛ ad intelligēdū nisi ꝑ habitū vel sp̄ēȝ obie
cti vel ꝑ p̄ñtiā ei᷒ realē ꝛ sī habit᷒ vel sp̄ēs pōt ne
cessitare ad actualē cognitionē obiecti multo for
ti᷒ ip̄m obiectū p̄ñs realiꝛ potētie cognitiue. Re
spōdeꝛ forte ꝙ p̄ma visio vel cognitio actualis ha
bēs petrū ꝓ obiecto cognoscit ꝑ seip̄am vel videꝛ
formaliꝛ ꝑ seip̄am tā non seqͥtur ꝓcessus vlteri᷒ ꝛ
ꝑ ꝯñs in infinitū. ¶ Cōtra augu. dicit 9. de tri. ca.
30 de paruis ꝙ oīs res quā cognoscim᷒ cū gene
rat in nobis noticiā sui ab vtroq; cognitiua pariꝛ
a cognoscēte ꝛ cognito. ¶ Sed idē nō posset pare
re vel gignere se igiꝛ sī visio] cognoscit hoc erit ꝑ
visionē vel cognitionē aliā ab ea distinctā ꝛ ꝑ ꝯñs
ipsa cognoscitur alia visione. ¶ Et tūc visio petri
simul posset videri mere naturaꝛr duab᷒ visiōib᷒
ab eadē aīa qđ nō videtur rōnale. Cōsequētia pȝ
qꝛ scd̄m hanc r̄isionē ipsa videꝛ ꝑ seip̄am ꝛ etiam
ꝓbatur ꝙ videꝛ ꝑ aliā qꝛ nisi dū esset attēdereꝛ et
videretur seqͥtur ꝙ nō posset cogitari vel memo
rari postq̄ corrūpereꝛ nihil eīn iδiuidualiꝛ ꝛ distī
cte mere naturaꝛr cognoscitur dū est absēs vel dū
nō est nec cogitatur dum nō est nisi fuerit visū cum
esset tali visiōe que relinqueret abstractiuā ꝓpri
am habitualē respectu hui᷒ obiecti mediante ab
stractiua actuali quā causauit talis visio vel nisi
relinqueret aliquā sp̄em respectu sui duȝ esset ꝛ sī
scd̄m sp̄ēm relinquit pari rōne q̄libet alia et tunc
haberētur ibi vt de actib᷒ species infinite ꝛ q̄libȝ
sēꝑ moueret ad actualē cognitiōem a qua causa
batur pari ratiōe qua alia ꝛ similiꝛ ad visionē sui
met ꝛ ita adhuc seqͥtur actualis infinitas actuū co
gnoscēdi. ¶ Et seqͥtur ꝙ duplex ē actualis ꝛ intuiti
ua cognitio p̄me visiōis vnde vna ꝑ sp̄em ei᷒ pro
p̄riā ꝛ alia ꝑ seip̄aȝ nā nisi ꝑ sp̄ēm careret actualis
cogitatio illi᷒ cui᷒ ē sp̄ēs nō habereꝛ postea me
moria illi᷒ cui᷒ eēt talis sp̄ēs sicut nec scd̄m augu
stinū iste pōt recogitare de visiōe pōtis quē vidit
dū trāsiret ꝛ tn̄ cōstat scd̄m eū. 4. de tri. ca. 8. ī fine
ꝙ vidit pontē ꝛ habuit sp̄ēm pontis alioquin non
pl᷒ ip̄m trāsiuisset q̄ vir᷒ cec᷒. ¶ Sed qꝛ distractus
erat ꝛ nō aduertit se videre pontē dū ip̄m transeū
do vidit illū aut postea ip̄m recolit se vidisse req
ritur igitur ꝙ sī aliquis recolit visionē alicui᷒ q̄ñ
transiuit illa visio ꝙ illaȝ aduertit q̄ñ erat alia co
gitatione q̄ seip̄a quia per seip̄am non pōt non vi
deri dū informat potētiā sī ip̄a sit visio sui ꝛ tamē
aliq̄ñ nō sic videꝛ q̄ñ est vt possit postea recolit ex
titisse igitur oportet vt hoc fiat per aliam ꝛ distin
ctam visionē. ¶ Confirmatur qꝛ angelus vidēs vi
sionē lapidis in alio angelo eiusdē sp̄ēi videt illā
visionē per visionē ab ipsa specifice distinctaȝ igiꝛ
multo fortius vel equaliꝛ poterit per talē videri
mere naturaliꝛ ab angelo cui ineſt ꝛ pari ratione
scd̄a ꝑ tertiam ꝛ tertia per quartā. ¶ Itē nisi visio
nes ꝛ cogitationes cognoscerenꝛ ꝑ distinctas co
gnitiones ꝙ sī detur vīr habetur ꝓpositum sequi
tur ꝙ nec volitiones recordarentur cuȝ essent cor
rupte nisi essent relicte species earum in mente ꝛ
tunc de speciebus sequitur idem eo ꝙ species ne
cessario causabit cognitionē illi᷒ obiecti cui᷒ est ꝛ
etiā ista sp̄ēs cābit cognitionē ꝛ sic siue detur sp̄ēs
siue cognitiōis siue cogitatio volitiōis seqͥtur ꝓ
cess᷒ in infinitū vt videtur ꝙ aūt hō possit recorda
ri act᷒ volūtatis q̄ñ ille non ē patet ꝑ experiētiaȝ
ꝛ augu. 10. cōfes. ca. 15. vbi dicit sic tristiciam meā
ꝑteritam letus meminit anim᷒ q̄ hȝ leticiaȝ ꝛ me
moria tristiciaȝ letus ē aīm᷒ ex eo ꝙ inest ei leticia
in memoria tristis vult dicere ꝙ homo let᷒ et non
habēs tristiciam recordatur tristicie ꝑterite ꝛ nō
nisi ꝑ aliqđ derelictum a tristicia aliās p̄ñte ꝛ siue
detur ꝙ ille fuerit act᷒ vel habitus vel sp̄ēs vite
rius deduceꝛ modo priori. Item scd̄o ad principa
le hui᷒ dubiū arguo ꝙ anima xp̄i nouit distincte in
finita qꝛ ipsa ꝛ alij beati sciunt oīa in actu scd̄o q̄ ē
actu primo. Sed in actu primo sciūt infinita saltē
in verbo quod est eis loco habitus vel speciei ad
actuales noticias ꝓducendas ꝛ ip̄m verbū respe
ctu infinitoꝝ ē habitus sufficiens qꝛ respectu oīm
quoꝝ ip̄m verbum ē cognitio ꝛ similiter qꝛ obie
ctū quodcunq; ibi p̄ñs faciat aīam sufficienter in
actu primo respectu cognitiōis causāde respectu
illius obiecti. Sed sī aliq̄s actus ibi poneretur vl
tim᷒ ip̄e esset tale obiectū igitur ipse non esset vl
timo cognit᷒ et per ꝯñs null᷒ erit ibi vltimus ma
ior patet per augu. 15. de tri. ca. xi. de paruis. d. nō
erūt ibi volubiles cogitatiōes ex vno in aliud eū
tes ꝛ redeūtes igitur. Etiā que esset causa cessa
tionis cognitionis actualis ibi obiecto p̄ñte illi
potētie vel potentia sufficienter existente in actu
p̄mo respectu act᷒ scd̄i possibilis haberi respectu
talis obiecti p̄ñsis. Dices forte ꝙ volūtas requi
ritur copulās parētē cū p̄ole ꝛ ideo nō cognosci
tur de talib᷒ nisi qꝛ volūtas voluit cognosci. Ista
euasio nō sufficit qꝛ ista copulatio ad actū non est
semper necessaria per actū volendi elicitum alio
quin omnem cognitionem precederet volitio q̄
non est verum licet igitur voluntas hic in via pos
sit diuti᷒ vel min᷒ diu in obiecto iā ꝑcognito reti
nere actiue itellect᷒ vel etiā sēsus nō tn̄ a volūta
te solū̄de ꝓuenit act᷒ cognoscēdi ꝑ et᷒ ꝛ maxime
ibi vbi omne impedimentum creditur esse subla
tuȝ licet per volūtatē possū oculos claudere ꝛ sic

desinere videre quod preuidi nō tñ ĩ mea ptāte est ꝙ oculis apertis nō videā rē ꝑsentē igit̃ sic de oculis mētis respectu cognitionū sibi ꝑntiū ĩ verbo ꝗ etiā sp̄e diligunt̃ q͛ visio ꝓpa petri vt obiecti ꝗ sit .a. mere naturalit̃ causabit visionē sui specifice a se distinctā ꝗ sit .b. q͛ obiecta eaꝝ specifice distingunt̃ ꝛ pari ratiōe visio ꝓpria ipius .b. ꝗ sit .c. specifice distinguit̃ a visiōe .b. q͛ hꝫ obiectū alterius sp̄ei ꝛ sic ĩ infinitū ꝓcedēdo. Probat̃ dato ꝙ voluntas possit ipedire nō hērent sit̃ hmōi visiōes tñ adhuc posset velle nō ipedire ymo optare habere sit̃ tot q͛ ꝑ naturā ꝛ obiectoꝝ posset sit̃ recipe et tunc euasio dicta non hꝫ locū ꝑcipue cū sit ibi naturale desideriū cognoscēdi ꝛ etiā cū nulla talis visio obesset sꝫ ꝓdesset. Probat̃ ꝑ quē modū ipediret ibi volūtas determinate visionē vel itellectionē vltime visionis dāde nisi determiate volēdo de ista nō cogitare. Sed hoc ē sibi ipossibile nisi determiate de illa cogitet ꝛ pari rōne argueret̃ de illa cogitatione cogitatiōis ꝛ sic sine fine. Probat̃ nisi ex presentia sp̄ei vel obiecti sequit̃ necessario ꝛ naturalit̃ visio vel cogitatio nemo liute tētaret̃ a dyabolo q͛ dyaboi⁹ nō potest imittere cogitatiōes mēti aĩo mō nisi ꝑsentādo sibi species aliquas vel obiecta vel ipedimēta amouēdo ꝗ obstarēt ne ad presentiā obiecti vel sp̄ei sequat̃ cognitio nala naturalit̃ sequi igit̃ sublatis obstaculis ex tali ꝑsētia sequit̃ naturalit̃ cognitio siue volūtas hoc velit siue nolit. Aliter forte diceret̃ ꝙ ip̄e de⁹ est cā ipediens ne oēs sp̄es vel habit⁹ vel res ꝑ seip̄am ꝑsēs intellectui moueat semꝑ ad cognitionē sui. ¶ Contra si igit̃ de⁹ nolet aliquē ipedire haberent̃ hui⁹ simul act⁹ infiniti ꝛ tūc foret .q. miraculū ꝙ non essent simul cogitatiōis ĩfinite ĩ aĩa tali distincte secundū sp̄ēm hoc aūt falsū ē q͛ nullum est miraculum ꝙ hoc nō fiat ꝙ ipossibile est fieri. ¶ Sed ex ꝑcedēti dubio ipossibile est simul fieri ĩfinita ĩ actu qualia essēt si darēt̃ ĩfinita specifice distīcta. ¶ Aliter forte dicetur ꝙ itellect⁹ capiet simul tot quot poterit simul recipere ꝛ ad istā maximā multitudinem sistitur quecūqꝫ fuerit. ¶ Cōtra data maxia multitudine ꝗ posset simul recipi ĩ gradib⁹ variis adhuc possūt recipi duplo plca in gradib⁹ subdupla ꝛ ꝗdruplo plures ĩ gradib⁹ subquadrupliis ꝛ sic sine fine. ¶ Aliter igr̃ videtur mihi dicēdū. Primo ꝙ nō sufficit dicere ꝙ ꝗlibet cogitatio cognoscitur per seipsā. ¶ Scđo ꝙ ꝑ voluntatem non stat ne actuum taliū habeat̃ infinitas. ¶ Tertio ꝙ nec per deum. ¶ Quarto ꝙ ē dare maxima multitudinē actuum specie distinctorum simul in aĩa receptibiliū per naturā quia act⁹ posterioris huius sunt regularit̃ remissiores priorib⁹ donec deueniat̃ ad aliquē ꝗ ꝓ sui remissione nō sufficit cū intellectu quem informet causare noticiā suā eo ꝙ quilibet eorum est in actu per se ꝛ nō cōponit cū priorib⁹ aliquoꝝ ꝗlibet specifice distinguit̃ nec etiā ĩ distincte per aliquā cognitionē sibi ꝓpriā alioquin iretur in ĩfinitū. Ex his satis pꝫ qualiter argumētis huius dubij respōdēdum ē q͛ concedit̃ vltimū tam ĩ cognitionib⁹ ꝗ in habitib⁹ vel etiā sp̄eb⁹ si ponuntur quas tñ nō pouerē nisi vocādo sp̄ēm actuꝫ vel habitū. Unde cōcedo ꝙ ibi oĩa actus vel habitus perfect⁹ habet actū sibi ꝓportionalem ꝛ hoc cōcedo loquendo de habitu informante quod addo ꝓpter habitū increatuꝫ hoc ē ꝓpter ip̄m v̄bum qđ est tali aĩe respectu multoꝝ loco hui⁹ habit⁹ ad agēdū ꝛ iste habit⁹ icreat⁹ nunꝗ faciet ĩ itellectu creato oēm noticiā quā pōt. Sec⁹ ē de habitibus mere naturalit̃ actiuis vel aliis pricipus efficiētibus sufficiētib⁹ ꝗbuscūqꝫ diceres possibile ē ꝙ prim⁹ act⁹ sit ꝑfectior suo obiecto vt cū itelligit̃ res aliꝗ visionis sp̄ei ꝗ sit ei⁹ cognitio ꝛ si sic tūc etiaꝫ mouebit ad ꝑfectionē visionē ꝗ sit ip̄a igr̃ scđa visio ē nobilioris sp̄ei ꝗ pīma ꝛ pari ratiōe tertia ꝗ scđa sic sic igit̃ semꝑ posterior ita poterit sufficere ad causādū sui visionē sicut aliqua prioris. Uidetur ꝙ dato ꝙ posterior sit nobilioris speciei ꝗ ꝑcedēs cū deueniet̃ ad aliquā ita remissā ꝗ non poterit suā ꝓpriā cognitionē cāre ĩ isto passu. ¶ Quintu dubiū cōtra quartā cōclusionē q̄m si ꝗlibet pars obiecti vel lter quā ꝛ visu nō ponat̃ obstaculū cognoscat̃ sua ꝓpria visiōe igit̃ ꝛ distincte nam destructa vna medietate obiecti destruit̃ medietas visionis ꝛ ꝑ visionē residua distīcte videt̃ medietas residua obiecti vt docet experiētia igit̃ in toto pri⁹ pari ratiōe distincte videbat̃. Et similis ē ratio de qualibet alia pte sicut cuilibet ꝓpria visio corrñdet. Uidet̃ ꝙ ꝑ sola medietatē visiōis nō distīcti⁹ videbit̃ medietas illa ꝗ ꝑus videbat̃ toti iexillēs sꝫ si videbit̃ distīcti⁹ ꝙ aū hoc erit ꝑ nouū actū mouebit̃ enĩ pupilla oculi vt alit̃ videt̃ ꝛ apiat̃ ad vidēdū parte istā distincte ab isto situ ꝗ pri⁹ du solū cōfuse videbat̃ ĩ toto. ¶ Ad argumētuꝫ pricipale .q. cōcedit̃ cōclusio illata quo ad illā partem .s. ꝙ aĩa xp̄i esset ĩfinita res pusillime quarū nulluꝫ ip̄a distincte cognosceret sꝫ ꝗ ad aliā ptē .s. ꝙ nec aliquaꝫ illaꝝ distīcte posset cognoscere negādo ꝯñā sicut patuit ex trib⁹ ꝑmis cōclusionib⁹ ꝑmi articuli nulla eñ ita parua ꝑticula ē ĩ toto quin ꝑ noticiā visuā cābile a v̄bo ĩ hac aĩa possit distīcte cognosci [margin: 5. dubium.]

VNdecio circa hāc distīctiōem ꝗrit̃. Utrū aĩa xp̄i cui ĩ v̄bo vnit̃ distincte cognoscē mīmas ptes accidētiū sibi iherētiu vel minimas ptes corporis qđ informat. Uidet̃ ꝙ sic q͛ oēs pōt ex .q. ꝑcedēti igit̃ ꝛ minima. Cōtra si aliꝗ eēt minima maxime esset illa idiuisibilis ꝛ ita forma aliqua habens graduum latitudinē vel cōtinuū aliquod cōponeretur ex indiuisibilib⁹ cōtra pħm .6. phisicorū. Ista ꝗstio pricipalit̃ inducta ē ad soluēdum argumenta quorūdā contra phisicam veritatem posito ꝙ continuū nō cōponit̃ ex idiuisibilib⁹ ponā igit̃ quattuor argumēta Cathon tenētis cōtinuū ex diuisibilib⁹ finitis ꝯponi. Scđo alia quattuor ĩ ꝯriū. Tertio soluā argumēta Catho .4. mouebo ꝗdā dubia de ptib⁹ cōtinui ꝛ soluam. Tenet igit̃ Cathon ĩ quadā determinatiōe exponēs ꝙ cōtinuū nō cōponit̃ ex partib⁹ semꝑ diuisibilib⁹. Primo q͛ nō cōtigit ĩfinita ꝑtrāsire sicut arguebat zeno nā si tot sūt partes secunduꝫ longū ĩ isto spacio finito. quot sunt future cognitiones angelorum sicut oportet dicere nisi detur ad indiuisibilia cum contradictio sit omnes futuras cognitiones angelorum possibiles esse pertransitas igitur et in proposito est simile impossibile. Secunda ratio est zenonis ꝙ tunc velox nunꝗ attingeret tardū de quo patet sexto phisicorum. Tertia ratio zenonis posset ad idem duci quia sint duo mobilia equalia [margin: 1. articul⁹.]

in omnibus ꝛ spaciis equalis super que debēt trā
sire probo q2 vnum non posset moueri tardius et
aliud velocius quia precise sunt tot spacia equa-
lia vno mobili in vno spacio quot alteri in alio et
precise tot instantia in eodem tempoꝛe mensuran-
te vtrūq3 motum q2 eadem omnino igit̄ vel mobi-
le tardū quiesceret p tempꝰ vel mobile velox simī
erit in multis spacijs sibi eq̄libꝰ qd̄ ē ipossibile p
naturā vel eque velocit̄ mouebunt̄. ¶ Itē deꝰ pōt
facere lineā idiuisibilē scd̄m latū ꝛ punctū indiui
sibilē simpliciter ꝛ vnū tale indiuisibile pōt alteri
applicari in situ immediato et tamen distincte et
tūc in superficie plana cui sic supponeretur necessario
coirsiderent indiuisibilia immediata igitur
probatur deus istam longitudinē quacunq3 demō
strata pōt facere esse sine latitudine q2 pōt facere
eius partes scd̄m latitudinem nō distare similiter
deus pōt facere angelū in mundo eē ꝛ tn̄ q non sit
in pluribus locis igitur aliquis situs est indiuisi-
bilis. Item sphera tangit planū in puncto. Item
aliter deus nesciret quot partes huius cōtinui p
duxisset nec qd̄ esset medietas huiꝰ cōtinui. ¶ Itē
augustinus in libro de quātitate aīe p totum eam
ponit in mundo. ¶ Item anselmus de processione
2.articulꝰ. ſ. capi. vltimo. Item aristotelis locus est vltimū
corporis continentis. ¶ Sed huius oppositū mul-
tiplicter declaraui in tertio vbi ipse probauit q
indiuisibilia huius secundum situm nec fuut nec
esse possunt cum enim non sunt partes cōtinui pos
set continuum omnibus illis annichilatis conser-
uari a deo ponentes indiuisibilia quod est impos-
sibile. Probat̄ tūc essent pūcta i dyametro subten
sa semicirculo sicut in illo semicirculo cui subtēdi
tur cōcedit̄ ꝯña tenendo q vna multitudo infinita
nō ē maioꝛ alia sed tenēdo q vna ē maioꝛ alia. ne-
gat̄ ꝯña q2 licet a quolibet posit trahi ꝛc. nō tn̄ se
quit̄ qd̄ infert̄ qd̄ ē impossibisbile. Cōsequētia p-
batur ꝓtrahēdo a q̄libet pūcto semicirculi lineā
orcoāgaliter ad dyametrū. Itē augu. de imoꝛtali
3.articulꝰ. tate aīe ꝛ ansel. de icarnatiōe vbi cap. 10. ꝛ cōiter
negāt auctoꝛes cōtinuū compont ex idiuisibilibꝰ
¶ Ad p̄mū in ꝯtrū negat̄ aña. ¶ Ad ꝓbationē dr̄ q
īfinite cogitatiōes future angeloꝝ cōtēta in eadē
cogitatiōe totali p̄nt eē ptrāsite p motū remissio-
nis vel augmētatiōis eoꝝdē tn̄ de illis q̄ semper
erūt i accipiēdo ꝛ nunq̄ i accepto eē sꝫ iterpellate
future totalit̄ difficile ē ad ꝓpositū. ¶ Ad scd̄m et
ad tertiū negat̄ ꝯña. ¶ Ad quartū negat̄ assūptuꝫ
q2 si daret̄ negat̄ ꝯña ꝛ etiā negat̄ illa pars añtis
s. q vnū tale indiuisibile pōt alteri applicari i situ
immediato ꝛ distincto pmoꝰ diceret̄ tunc q eoipso
essent in eodē situ. ¶ Ad quintū dr̄ q licet deꝰ pōt
facere q res que nūc ē lata maneat ꝛ cū non sit la
ta. i. nō scd̄m latum ꝓtensa nō tn̄ sequit̄ ꝓpositū. s.
q possit facere indiuisibile scd̄m sitū nec sequitur
rē huiꝰ eē i situ idiuisibili sicut nec angelꝰ nec aīa
nec deꝰ sūt in situ idiuisibili nec esse p̄nt. Aliū tn̄ cō
cedūt ita bñ sitū idiuisibilē sicut angelū ꝛ q vnuꝫ
indiuisibile posset imediate cōiungi alteri scd̄m si
tum ꝛ quotquot sic essent cōiūcti eis tn̄ nō coꝛrſi-
deret nisi vnꝰ sitꝰ i cōtinuo eis applicato. ¶ Ad se
xtū pꝫ p cōem glosā. ¶ Ad scd̄m negat̄ ꝯña q2 scd̄m
aug. 12. de ci. dei. ca. 17. reprobantē quosdā dicen-
tes nulla infinita posse scictia apphēdi cōstat men
tē diuinā oīno imutabilē cuiuslibet īfiniti capacē
eē ꝛ ī mia oia sine cognitiōis alteratione nūerāte

Itē cōsequēter istos loquit̄ ca. 16. d. q dicūt q nec
dei sciētia q̄ infinita sūt posse cōpꝛehēdi restat eis
dicere vt audeāt atq3 huic voragini ꝓfunde ipietas
tis se iniugāt q nō oēs numeros deꝰ nouerit eos qꝫ
pe īfinitos eē certissimū ē. Et ibidē absit vt dubite
mus q ei notꝰ sit oīs nūerꝰ cuiꝰ intelligētie sicut i
pā. dr̄ nō ē nūerꝰ īfinitas itaq3 nūeri q̄uis infinito
rū nūeroꝝ nullꝰ sit nūerꝰ nō tamen est non compre
hēsibilis ei q̄ itelligit cuiꝰ itelligentie nō ē nūerꝰ
hec ille. ¶ Ad auctoꝛitatem dico q ipe nō discutit
an sint sꝫ loqt̄ur ibi tāq̄ sint scd̄m opiniōnē famosā
antiquoꝝ eodem mō dico ad ansel. ꝛ ad aristotelē. 4.articulꝰ
¶ Quartꝰ articulꝰ si in cōtinuo sint ptes ꝓpoꝛtio-
nales infinite moueat igit̄ deꝰ vnū angelū p spaci
um motu vniformi ita q i cuiuslibet ptis ꝓpoꝛtio
nabilis sive tādiu q̄escat quādiu mouebat̄ singulā
partē tūc i instāti termināte totā trāsitionem erit
verū dicere iste angelꝰ añ hoc imediate mouebat̄
ꝛ imediate ante hoc q̄euit qd̄ est impossibile q2 ex
hoc sequit̄ q imediate añ hoc mouebat̄ ꝛ imedia-
te añ hoc nō mouebat̄. Probat̄ dū sic q̄escit deꝰ po
terit ptē supra quā q̄escit diuidere ab alia pte sꝫ
per igit̄ poterit cōpleri totalis diuisio partiū pro
poꝛtionaliū cōtinui. Itē ponat̄ q deꝰ acceptet ꝛ re-
probet angelū qñ mouet̄ ꝛ reprobet qñ q̄escit ꝛ q i p̄i
mo istāti sit p̄mo extra statum meriti vel demeriti
tūc q̄ro verū talis sit dānatꝰ vel saluatꝰ ꝛ neutrum
poterit dari q2 imediate añ istō instans fuit i statu
dānationis ꝛ imediate añ illud instans fuit i statu
salutis igit̄ nō ē maioꝛ ratio q dānet q̄ q saluet̄
igit̄ vel vtrūq3 erit vel neutrū. Scd̄o ad p̄ncipale
sit alicuꝰ cōtinui terminati ad. a. p̄ma pars nigra.
scd̄a nigra ꝛ sic alternate vsq3 ad finē. Et tunc q̄ro
an aliqua ps proportionalis imediate ipi. a. sit al
ba vel nigra quero an ista pars cōtinet īfinitas ni
gras si nigra tūc ista cōtinet īfinitas albas. ¶ Ad
primum in contrarium posset negari possibilitas
casus ꝛ eodem mō de diuisiōe ꝛ etiam de angeli al
ternata acceptatione ꝛ reprobatione tn̄ tenētes
q possibile sit esse multitudinē actu īfinitā conce
dūt istos casꝰ ꝓ tūc diceret̄ cōcedo q imediate añ
a. iste angelꝰ mouebat̄ ꝛ imediate añ. a. q̄euit ne-
gat̄ tn̄ q imediate añ. a. non mouebat̄. ¶ Ad scd̄m
ꝯñter esset dicendū q in illo casu daret̄ multitudo
actu distinctoꝝ īfinita nō tn̄ sequit̄ q i tali diuisiōe
deuētū sit ad idiuisibile vel ad partē vltimā ꝛ tūc
opoꝛtet dicere q coꝛpꝰ cui p̄tꝰ ex illa pte applica
bat̄ continuū tā diuisū nūc nihil eiꝰ tāgit licet ni-
hil sit mediū inter totā multitudinē simul sumptā
ꝛ coꝛpꝰ p̄tꝰ tactū hec vlis negatiua patet inducti
ue scd̄m hāc responsionem. ¶ Ad tertium esset di-
cēdū q in isto instāti erit de isto angelo sicut pate
bit deo ꝓ eo q i illo instāti nec meret̄ nec demeret̄
ꝛ tn̄ imediate ante illud instans fuit i statu salutis
ꝛ imediate ante fuit in statu dānatiōis ꝛ ideo deꝰ
q̄rū est ex isto solū non ē maioꝛ ratio q saluet̄ q̄ q
dānetur et ideo vel in illo instanti nec habebit pe
nam nec habebit gloꝛiam vel si alterum habebit
hoc erit ex sola determinatione diuina sicut et erit
ex sola dei volitiōe ꝛ potētia q sic īfinities alter-
natim acceptet̄ ꝛ reprobetur si tamē casus sit pos-
sibilis quod non credo scd̄m veritatem q̄uis ita
dici opoꝛteat scd̄m hanc viam quia si conceditur
q in isto instanti erit in culpa sequit̄ q pari ratio-
ne erit in gr̄a ꝛ per consequēs nō i culpa. Si vero
dicitur q in illo instanti erit gratia pari ratione

sequitur q erit etiã in culpa mortali z per ɔ̃ñs nõ gratia igitur quãtum est ex casu vna cum lege cõi repugnãtiã includit q in illo instanti in quo pˢmo est extra statum merẽdi vel demerendi sit in culpa mortali vel sit in gratia gratũ faciẽte et igitur admisso casu oportet dicere q de ipõ fiat prout placet deo ordinare de quo nobis constare nõ potest per legem ordinatam. ¶ Ad scḋm principale dicẽdum q nulla pars proportionalis esset imediata ipsi a. Contra sit corpus sic diuisum. b. et. c. sit superficies terminans ipm immediata ipi. a. corpori cõtiguo et tunc sequitur q illa pars proportionalis in qua subiectiue esset supficies. c. foret imediata ipi. a. dicẽdum q via de superficiebus indiuisibilibus scḋm ꝓfundũ est immediata ipi. a. sicut. et totum b. cuius est superficies ista et etiam infinite partes eiusdem inchoate ab vltima superficie versus. a. protense ad partẽ contrariã sũt immediate ipi. a. tamẽ ex hoc nõ sequitur q aliqua dictarum partiũ ꝓportionabiliũ sit immediata ipsi. a. qꝛ in nulla illarum partiũ ꝓportionabiliũ est ista vltia superficies totius corporis subiectiue sed ipa est subiectiue in. b. corpore z in infinitis partibus ipsius. b. ab eadẽ superficie ichoatis sed nõ ad eadẽ terminatis vnde z quelibet partiũ istarũ in quibus est. c. subiectiue continet in. c. infinitas partes proportionales de quibus est sermo quarũ nulla pertinget ad. c. superficiẽ et per cõsequẽs in quarum nulla est subiectiue. c. superficies z ita patet qualiter deficit argumẽtum hec eni consequẽtia non valet. c. superficies est immediata ipi a. igitur aliqua pars ꝓportionalis de quibus est sermo ẽ immediata ipsi. a. et istũ bene volo q oĩs pars totius b. in qua est. c. subiectiue est imediata ipi. a. put Jam patet ex dictis. Sed ista solutio videt irrationalis qꝛ stante dicta diuisione nõ est ymaginabile q c. superficies sit in aliqua parte. b. subiectiue quin vltima sit pars ꝓportionalis vel quin. c. superficies esset translata ad aliam partem grossiorem. Nec potest dici q sit in vna parte q̃ est plures ptes proportionales eo q actu sunt adinuicẽ diuise igitur nõ est plus in illis q̃ superficies vnius lapidis in pluribus lapidibꝰ distinctis oportet igitur dicere q non stat cum iã dictis Ad argumentũ principale neganda est consequẽtia qꝛ nulla est in continuo vel forma graduali pars minima z cetera.

Duodecima questio.

Uodecimo quero Circa hanc distinctiones de potẽtia aie christi vtrũ per vnionem ad verbum ipsa sit oĩpe. Videtur q sic ꝑ abro. super lucã et ponitur in vltimo cap. huiusdi. potẽtiam quã dei filius naturaliter habet homo ex tpe erat accepturus pro quo igitur supponit ly hõ si pro natura humana et nõ scḋm carnẽ accepit illam potẽtiam que est veraciter oĩpotẽtia vel scḋm aĩam nõ põt dici q ly homo supponat pro supposito filii q illud suppositum non ex tẽpore sed eternaliter accepit istam potentiã. Ad oppositum est ibidẽ ma. cap. penultimo Primũ dubiũ An aia christi verbo vnita fuerit ex hoc summa bonitate sibi possibili bona Videtur q sic per ma. li. 3. di. 16. cap. 2. vbi di

.1. dubium An aia xpi possit fieri melior.

cit ipsius aia fieri melior nõ potuit q̃ ab initio sue conditionis extitit. Contra tunc fuisset oĩpõs vel infinite bona Ad illud alias respõdi probãdo hoc esse Impossibile vt aia vel aliud fiat substãtialiter vel in sua spẽ scḋm naturam sue speciei melius q̃ prius sine additione. Scḋm dubiũ vtrũ aia sit perfectionis infinite videtur q sic qꝛ posse in plures arguit perfectionẽ maiorem q̃ posse in pauciora igitur posse in infinita arguit ꝑfectionẽ infinitam igitur maioris perfectiõis est posse respuere duo delectabilia q̃ vnũ et tria q̃ duo z sic in infinitum sed posse respuere infinita cõuenit voluntati rõne sue libertatis igiẽ eius libertas est infinita Probatur maioris perfectionis est posse pati duas penas q̃ vnã et tres q̃ duas z sic i infinitũ z hoc posse non repugnat eius creature igitur Itẽ posse intelligere duo esse est maioris perfectionis q̃ vnũ tria et tria q̃ duo et sic in infinitum et tamen angelus de facto potest intelligere non tot quin plura z ꝑ cõsequẽs infinita igitur maior videtur fundari super illud principiũ omne totũ est maius sua parte quia posse infinite est quasi totum in respectu ad posse precise finita ceteris paribus. Item in latitudine vniformiter difformiter calida medietas remissior habet calorẽ alicuius intentionis seu ꝑfectionis z quelibet pars ꝓportionalis imediata intensior habet calorem intensiorem igitur calor totalis totius latitudinis erit intensioris z perfectionis infinite consequentia patet qꝛ cõtinet i se calores infinitos totalr abinuicẽ distinctos quorũ quilibet est intensior hoc gradu demonstrato.

¶ Ad oppositum hoc est ꝓprium soli deo vel deum includenti qđ addo pro aggregato ex natura humana et persona filiũ q magnitudinis eius non est finis dico igitur q hoc non qꝛ hoc clamat omnis pbla et omnes sancti et scriptura sancta ¶ Ad primũ in ɔtrariũ dico q vbi posse simul plura arguit maiorẽ perfectionẽ regulariter ibi maior ẽ vera et sic nec minor quia quãdiu stat liberũ arbitriũ cum pleno iudicio rationis voluntas eque libere respuere põt infinita sicut vnũ et eodẽ modo dr̃ de penis. ¶ Ad aliud dico q angelꝰ nõ põt intelligere simul distincte infinita nec potest hre simul intellectiones infinitas distinctas quarũ quelibet esset eque perfecta cũ hac data vel perfectior ea. ¶ Ad aliud dr̃ negando cõsequẽtiã qꝛ licet quilibet calor de sic acceptis sit intensior dato ẽ tamẽ q̃libet sequẽs eo ꝑfectior qꝛ plus de perfectiõe decrescit sibi ex maioritate itensiõis sibi debita q̃ accrescit sibi ex minoritate intensionis ¶ Aliter respõdetur z meliꝰ q argumẽtũ nõ ꝓcedit nisi oẽs illi gradus essent adequate ita q q̃libet additꝰ alteri faceret latitudinẽ intẽsiorẽ in eadẽ parte subiecti alias ꝓbaret eodẽ mõ q quelibet latitudo vniformis intensiue esset infinita et q lignũ pedale esset lõgitudinis infinite qꝛ in eo sunt lõgitudines infinite s. linee accepte scḋm longitudinem ligni quarum quelibet est pedalis z igitur si forma precedẽs valeret sequitur hic sicut ibi. Sed sicut hic nõ valet ex eo q iste linee nõ sic vniũtur scḋm lõgũ q ex eis fiat longiꝰ sic etiã nec valet ibi ex eo q illi gradus non vniũtur sic q ex eis in eadẽ parte subiecti fiat intensius Ad primũ ꝓncipale satis Respondet Adã in littera. ¶ Et sic est finis tertii.

Incipit quartus.

Circa p̄ncipium quarti. Queritur vtrū aliqua possit in effectuȝ sacramenti precise p̄ducibilem per creationē. Et hoc est expressiua q̄rere vtrū aliqua creatura possit creare gratiam vel aliā creaturā. Videtur per augu. q̄ sic et ponitur. q. p de trahere tanta ei virtus aque vt corpus tangat et cor abluat sed non abluitur nisi per gratiam que est effectus ad quē specialiter ordinatur sacramentum et que non est p̄ducibilis nisi per creationeȝ igitur aqua baptismi effectiue se habet ad effectum tantū creabilē. ¶ Secundo q2 hec est opinio ma. in li. 4. di. quinta cap. vltimo q̄ deus posset dare alicui ministro vel instrumento potētiā creandi vel dimittēdi peccata non vt auctori sed vt ministro vel instrumēto ¶ Tertio q̄cq̄d non arguit creaturā esse perfectiōis infinite hoc potest creature de potētia dei absoluta conferri sed creare aliquid de nichilo nō arguit ip̄m creās esse perfectionis hoc pōt creature conferri quia terminus istius p̄ductionis est quid finitū et perfectionis infinite igitur nō arguit suū effectū infinitum Contra per ipucontienſ. cap. 6. partis. 2. de diuinis nominibus a pure nichilo adducere in aliquid cū omne aliquid in infinitum excedat puruȝ nichil est infinite potētie hec ille Sed infinita potentia cōicari creature nō potest igitur. 2. aug. 9. super geneſ. capi. 15. de magnis vel. 21. de paruis angeli nullam oino possunt creare naturam. ¶ Et ibidem cap. 20. creare aliquā naturam tā nullus angel⁹ q̄ nec seip̄m creare potest. Sed si angelus non potest igitur nec aliqua creatura inferior Itē dama. li. primo cap. 3. qui dicūt angelos esse creatores alicuius creature sunt omnes filii p̄ris sui dyaboli Item athanasius libro suo contra arriū ponendo sp̄m sanctum puruȝ creaturā dicit inter alia contra ip̄m creaturā creatricē esse non posse nulli oino esse estimo ambiguū. In ista questione teneo primo cōmunē opinionē q̄ nō p̄mo et principaliter propter concordantiā sanctorū ⁊ hoc sicut patuit in auctoritatib⁹ allegatis ⁊ in multis aliis Secundo propter concordantiā doctorū q̄ in hoc non tenēt ma. in quarto libro. ¶ Item hoc suadeo ratione creatura nō potest naturaliter creare nec etiam libere igitur nullomodo añs probatur q2 vel totaliter vel partialiter nō totaliter tuȝ quia non tenef. a. theologis q̄ aliqua creatura possit esse causa totalis alicuius effectus ortū q2 si sic non posset tātum creare aliquē effectum naturaliter sed infinitos quia omnis causa totalis naturalis equaliter se habens ad producibilia eiusdem rationis si que sit talis si possit ipsa producere non de potentia alicuius subiecti vel nullum producit vel omnia ⁊ ita infinita: sed omis causa naturalis mere equaliter se habet ad plura p̄ducibilia eiusdem rationis ymo ad infinita igitur ⁊ c̄ maior patet quia propter hoc phi ponentes primū p̄ncipiū esse causam mere naturaliter actiuā posuerūt q̄ deus nichil de nouo posset producere nec sine subiecto nec in subiecto sine receptiuo nisi ipso aliter nouerit disposito q̄ prius. ¶ Et ideo dixerunt non est possibile plures esse intelligētias eiusdē spēi quia nullum potens producere plura eiusdem rationis determinatur ex se ad certum numerum talium si agat mere naturalr̄ et non libere sed si sint plura producibilia in aliquo nec de potentia alicuius vel nullum eorū posset producere vel simul infinita cum agat scd̄m vltimū sue potentie et non sit maior ratio quare ageret vnū q̄ aliud de equaliter ab ipso producibilibus ¶ Et hec est ē causa quare actiuum naturale nō debet poni actiuū totale alicuius effect⁹ sui nec sine materia nec etiaȝ in materia certa data q2 cum tali materia et etiā de ea non possunt tot quin plura eiusdē rationis fieri vel igitur tale agens produceret in ea seu de ea quodlibet ip̄oruȝ vel nullum nisi esset aliquod aliud agens libere producē vel libere cooperās ad productionem vnius magis q̄ alterius et materia non est nata recipere nisi vnicum effectuȝ ita perfectum effectū simul sicut illū natum causare in susceptiuo disposito. ¶ Tūc p̄bo q̄ creatura nō posset esse principium creatiuū parciale mere naturale quia si aliquid esset hm̄oi et nō suspēdetur a naturali actiuitate sua sed deus cooperaē sibi per generalē influentiā tunc vel nichil p̄duceret vel infinita nō est autem verisimile q̄ creatura naturaliter actiua perpetuo suspendereē ab agēdo illud quod nata est agere vel q̄ deus sibi nō cooperaretur igitur ex quo de⁹ ponitur nō subtrahere sibi quod suuȝ est sed cooperari sequitur q̄ simul produceret infinita quod est impossibile. Deinde probo q̄ talis creatura non potest poni agēs liberum quia tunc creare liberet nisi volendo seu mediāte suo velle et tunc vel sic q̄ eo ipso quo vellet tale esse ipsum esset vel sic q̄ talis volitio esset cā illius creandi sicut volitio posita causat habituȝ qui nec est volitus nec cognitus per istā volitionē Si secūdo modo cuȝ volitio posita naturaliter esset, illud cuius est causa redit difficultas pretacta de actiuo naturali: si primo modo cum voluntas creata posset velle infinita eque leuiē sicut finita adhuc vt videtur potest causare infinita ¶ Secūdo probatur hoc ideȝ quia tota ratio quare res obediunt in essendo vel non essendo diuine voluntati circumscripto etiam omni receptiuo de quo est ita quia ipsa est omp̄s cum igitur volūtas creata non possit esse omp̄s nō poterit esse q̄ eius voluntati res sic obediant licet bene possit impetrare q̄ res sic obediant diue volūtati. Item articulus parisiē. condēnatus est dicere q̄ intelligentia mouet celū per solum imperiū voluntatis minus tamen esset mouere corpus sola volitione q̄ rem aliquam de nichilo producere igitur nec intellectio nec volitio est sufficiens principiū quo ipsius creature ad creandū nec posset dari q̄ substātia angeli cōcurrat immediate ad producēdam rem creandā sicut ipsa agit immediate cum volitiōe ad motū localē vel ad aliud quia adhuc nō ageret nisi volendo et aggregatum ex sua intellectione et volitione est actiuū mere naturale etiā in casu vbi substātia angeli causat volitionem libere et vt alias in p̄mo declaraui et tunc stant argumēta p̄ora de agēte mere naturali. Item aug. de Ci. dei lib. 21. cap. 14. nō est fas est vll⁹ naturale quālibet minime creatorem nisi deum creare. ¶ Aut dicere. Item sicut efficiētia artis create presupponit effectū nature de quo ita efficientia nature create et cuiuscunq̄ eque necessario videtur presupponere effectū dei

Articul⁹.1 cōclusio ad quesitū negatiua.

Articulus parisieñ.

de quo igitur creatura non posset aliquid facere nisi de subiecto presupposito. ¶ Item Augu. 3. de tri. capi. 4. nec angelos bonos nec malos fas est putare esse creatores. ¶ Item hugo de sacramentis li. primo parte sexta cap. vltimo dicit q de nichilo aliqd facere siue de aliquo nichil sol9 deus potest. Et idem quasi in principio cap. dicit q de nichilo aliquid facere vel de aliquo nichil sunt opa soli deo possibilia. ¶ Contra predicta arguit pmo sic creatura potest annichilare igitur creare conceditur consequētia cōiter quia nō videtur aliqd maius facere aliquid ex nichilo q redigere aliqd in nichilum, put etiam patet ex auctoritate augu. preallegata aīs probatur tū quia in corruptione compositi forma adnichilatur cum nec in se nec in aliqua parte sui remaneat nec in actu nec in potē tia naturali quia aliter potentia esset frustra i natura cum per naturā non possit reduci ad actum. ¶ Tū quia si modicum frigus esset separatum in maximo igne non videt quin ignis destrueret ipm et nō nisi annichilādo quia retinebatur separatū a subiecto. ¶ Tū quia peccata annichilant grām probatur forma substātialis vel accidētalis, pducta in aliquo subiecto vel actiuo creato prius naturaliter est aliquid in se q aliquid inherens aliter aliter per nullam potentiam posset conseruari in essendo vel, pduci in esse absq hoc q inheret quod patet falsum secūdum si. Item igitur de potētia dei potest aliquid a creatura, pduci ad esse absq hoc q produceretur ad inherere. ¶ Item prior est depēdentia forme substantialis vel accidentalis cuiuscunq absoluti ad agens q ad receptiuum aliter a nullo agente sine receptiuo posset hoc fieri igitur poterit dependere ad agens non dependendo ad subiectum qz prius potest absolui a posteriori vel fieri sine posteriori. ¶ Item certum est q materia si requiritur oīno nullam tribuit auctoritatē in, pductione forme vel compositi de ea igitur tota, pductiuitas est a parte actiui et si hoc non videtur etiam propter defectuz actiuitatis quin creatura producere possit non de materia igitur probatur agens naturale posset de speciebus panis et vini in eucharistia producere formā substantialē vermis et ita non educitur de potentia materie quia nulla est igitur. ¶ Preterea oīs virtus est cōicabilis creature quam non oportet esse infinitā sed virtutē creantē non oportet esse infinitā quia aut hoc esset ratione termini producti aut ratione modi producendi aut ratione productionis. Aut ratione distantie inter terminū. a. quo et terminū ad quē Non primū qz oīs terminus product9 creationis est finitus. Nec scdm qz oīs modus creationis est finitus cum sit aliquid extra deū. Nec tertium qz ipsa creatio est finita cum sit creatura vel aliquid in creatura. Nec quartū quia nulla ē ibi distantia nec positiua nec priuatiua siue negatiua quin sit taxanda scdm quātitatē termini positiui. Nec est ibi aliqua resistentia qz nō apparet ratio cur potentia creatiua necessario debeat poni infinita. Item et est confirmatio precedentis omnis effectus non adequās virtutē sue cause potest. a. minore virtute produci qz ex quo nō adequat virtutem cause non videtur q tantā virtutē requirat sed q minor sufficiat constat tamen q nulla creatura adequat virtutem diuinā. Probatur secūdū augu. 83. q. 46. artifices. Ideo non possunt aliqd

2. articul9. vbi adducūt arg. ad, pbandum creaturam posse crea-

de nichilo fabricare quia per corpus operātur si igitur hec sit bona causa igitur angeli saltez qui non operātur per corpus cu sint incorporei de nichilo poterūt aliquid fabricare. Probat oē agens instrumētale pi9 potest vt est instrumētuz virtutis superioris q in virtute propria vel per se sicut calor inquātum est instrumētu ignis potest, pducere ignē, quod non potest ex se. Sed non est aliqua forma naturaliter producibilis de potentia materie inquātum non possit actiuū creatum virtute propria suppositā influētia dei generali igitur vltra poterit vt instrumētum dei. Sed hoc nō est nisi nō presupponere materiā i agendo vt instrumētū dei et per cōsequēs creare. Probatur nō apparet cōtradictio aliqua q deus vellet actiue aliquid esse a. creatura sine passo igitur probatur plus videt esse attingere fruitiue totam essentia diuinam q attingere creaturā scdm eius entitatē effectiue. Sed primū potest beatus nullo subiecto saltez de quo presupponēte igitur et scdm. Probat illa videtur esse repugnātia q illud qd virtualiter continet et includit entitatē perfectiorē possit continere imperfectiorē. Sed creatura de facto continet virtualiter et effectiue formā substātialē igit aliqua potest continere materiam que est entitas minus perfecta. Probat quare non posset sine cōtradictione producere angelū eiusdē speciei sicut ignis ignē. Preterea aliter aliqua essent eiusdez generis puta fides infusa et scientia. a. deo collata et virtus acquisita et tamē vnum esset in infinitum maioris, pductionis vel impossibilitatis respectu creature q aliud quod videtur incōueniēs. Contra modū probandi cōclusionē principalē arguitur sic qz si valet arguā similiter oē agens naturale non impeditum respiciēs plura producibilia equaliter producit quodlibet vel nullū. Sed oē actiuū naturale equaliter respicit oēm formā producibilē ab ipso de ipsius materie potentia z passum similr et subiectu indifferēter est in potentia ad receptionē cuiuslibet illorum quia nec habent ordinē ad agens nec ad patiens distincte cū quelibet eorū pure distincte nichil sit igitur producit quālibet talē vel nullam si ratio pro cōclusione valeat. Probat augmētatio forme scdm extensionē vel intensionē est per partes diuisibiles eiusdem rationis ita q continue dū durat augmētatio intendit pars post partem et agens a. gmētans equaliter se habet in hoc Instanti ad omnes partes post hoc instans successiue introducendas igitur vel omnes statim introducet vel nullā non enim est maior ratio quare statim incipiet hec pars produci q alia igitur vel nulla icipiet produci vel quelibet si ratio facta, p conclusione valeat. Preterea etiam prius in probatione conclusioni a, pbatum est q solus deus vel suspenderet ipm agēs semp a plenitudine actiuitatis sue limitando ipz ad vnicum vel ad plura i aliquo certo numero vel q produceret quodlibet vel nichil sed hoc nō euacuat quin deo suspendente sic sp possit deo cooperante exire in actum productionis illius vni9 vel duorū vel aliquorū plurīū i aliquo certo numero a quorum, pductione de9 non suspenderet si vellet cooperari. ¶ Ad scdm in contrariū dicēdum q sicut dicitur quinto methaphisice prius natura accipitur pro illo quod potest esse sine alio quo est prius et non econuerso. Tertio mō prius natura

Hic ponūt instātie cōtra modus probandi, pclusionē.

Ad. 2. vide qt modis dr prius.

dicitur omne quod per agētia naturalia est creata
potest fieri sine alio et non ecōuerso. Tertio modo
prius natura dicitur omne principiatiuū respectu
sui principiati siue possit esse sine eo siue nō primo
modo conceditur ꝙ forma substātialis vel accidē
talis absoluta prius natura est aliquid in se ꝙ sit
pars alicuius totius aut inherens vel informans
aliud et etiā consueuit dici ꝙ partes sunt priores
iuxta tertiam acceptionē priorū. Sed scđo modo
preter aīam intellectiuā nulla forma substātialis
vel accidentalis prius natura est ꝙ informat per
hoc ad formā argumēti cōsequētia non valet nisi
forma esset prius naturaliter ens ꝙ informās ad
sensum scđm. ¶ Ad primū vero sensum accipiendo
prius natura tantum sequitur ꝙ possit esse ens et
non informare per aliquod actiuū et hoc cōcedo
per deum et nō per creaturā. ¶ Ad primū de anni-
chilatione dicit okā ꝙ potest dupliciter sumi sicut
et creatio vno modo pro destructione forme vel cō
positi totalis sic ꝙ nihil eius remaneat et sic scđm
eum forma in corruptione verissime annichilat.
¶ Secundo modo sumitur annichilatio prout op
ponitur creationi stricte sumpto vocabulo ꝓ pro-
ductione nullo presupposito subiecto vel etiā re-
ceptiuo vel etiam coactio et sic creatura nō potest
annichilare. Sed ego dico licet aliter diceret okā
ꝙ illud solum dicitur creare prout cōiter sumitur
quia producit aliqd de nouo nō exigendo necessa
rio materiā ita aliquid dicitur annichilare ꝙ re-
ducit ad nihil nullam materiam vel compositū re
linquendo. ¶ Et de isto sensu est dubiū specialē vi-
detur eīn aliquibus sicut okā super quarto in re
portatione ꝙ de actione et passione accidentium
separatorū in eucharistia ꝙ. s. creatura posset an-
nichilare sed non creare qꝛ agens naturale equa
liter se habens ad infinita producibilia vel cābit
quodlibet istorum sed non quodlibet igitꝰ nulluꝫ
cum eīn quodlibet istorum penitus nihil plus nō
appropinquat vnū istorum agētiū ad esse ꝙ aliud
agens aut voluntariū cuius volitio est causa rei
aliter se habet qꝛ in voluntate sua est ꝓducere vel
non ꝓducere sed sic non est de annichilatione quia
agens creatū naturale aliter se habet ad vnū an-
nichilabile ꝙ ad aliud eo ꝙ aliquid eorum est in
actu ꝛ plus appropinquat agēti naturali ꝙ aliud
Ideo inquit concedo ꝙ creatura potest annichila
re sed non creare vnde et dicit mirabile esset si mo-
dicum frigus separatum approximaretur maxio
igni ꝙ iste ignis non posset illud frigus destruere
¶ Et scđm hoc diceretur ad hug. ꝛ ad alios docto
res ꝙ verū dicūt nullo cōcōmittāte miraculo Sed
nūc est ita ꝙ hoc frigus vel alia forma naturalis
non potest fieri sine subiecto absqꝫ miraculo verū-
tamen mihi probabilius videtur ꝙ non possit an-
nichilare propter auctoritatē hug. et aliorū po-
nentiū esse ꝓpriū deo posse annichilare sicut crea
re et ꝙ creatura ita limitatur vt nō plus aliquid
posset destruere ꝙ construere seu producere nisi
materia concurrente. Et tunc ad argumētum in
contrariū dico ꝙ verū est ꝙ ꝓbabiliꝰ diceretꝰ acti-
uum creatum annichilare ꝙ creare quia rationes
facte nō ꝓcedūt cōtra annichilationē sicut bñ tan
git okā. Sed vltima ratio quam iam assignaui est
contra hoc ꝙ actiuū limitatum ad requisitionem
materie limitatur in omi actione sua tam constru
ctiua ꝙ destructiua et ex hoc est ꝙ ad pñtiā eiusdē

Ad. i. de an-
nichilatiōe
. s. an crea-
tura possit
ānichilare

acti producitꝰ vnū contrariū et destruitur reliquū
Et non sequitur faciliꝰ est destruere ꝙ construere
seu aliqua actiua naturalia possunt quedam de-
struere que non possunt producere igitur possunt
aliqua annichilare et tamē nō creare propter cau
sam iam dictam de requisitione passi seu materie
Et cum arguitur de frigore assumpto separato ꝙ
positum in igne non plus habet pñtem saluandi
se ꝙ vnitū materie igitur statim annichilaretur in
maximo igne. Dicendū ꝙ nō destrueretur sed hoc
nō esset propter maiorē virtutē illius qualitatis
separate ꝙ vnite. Sed propter hoc ꝙ ignis ille nō
potest aliquid ꝓducere vel corrumpere nisi mate
ria corrūpente in suo ordine et hoc est dictū phisi
cum quia dicit commētator primo de generatiōe
si inueniatur agens quod nō sit in aliqua materia
a sino necesse est vt nō patiatur aliquomodo nec ac
cidentaliter nec essentialiter cum appareat ꝙ ma
teria est causa passionis et post ea. Si igitꝰ aliqua
forma fuerit absoluta verbi grā vt calor abstractꝰ
quāuis hoc sit impossibile in calore in eo ꝙ est ca
lor necesse est ꝙ sit agens nō patiēs aliquo modo
Et si arguas in contrarium ponatur ꝙ deus anni-
chilet omne subiectū luminis in medio ita ꝙ ad-
huc lumē maneat per aliquod tp̄s dependens in
esse a deo et ab eo cōseruetur inesse vt priusꝛ fiat
substractio solis per angelum circuientē solē ita
ꝙ conseruatio actiua solis substrahatur deo non
efficatius conseruāte illud lumē ꝙ ante tūc illud
lumē desinet esse absente sole et hoc per annichi-
lationē quia nō habet materiā aliquā igitur crea
tura puta sol per eius substractionem potest anni-
chilare posito casu possibili. ¶ Respondetur ꝙ nō
est possibile per aliquā potētiā ꝙ subiectū luminis
in medio annichilaretur et ꝙ ipsum lumē sine sub
iecto maneat inesse quin deo efficatius ipm lumē
in actu teneat quantūcunqꝫ sol sit eque presēs vel
prius. Ad primā ꝓbationem tactam in quinto ar-
gumēto dicendū est ꝙ forma in corruptione natu
rali cōpositi non adnichilatur qꝛ ibi remanet ma-
teria. ¶ Secunda etiam probatio assumit falsum
sicut patet etiam ex dictis. ¶ Ad tertiam ꝓbatio-
nem dicēdum ꝙ peccata non ānichilāt grām nec
peccator sed deus actiue vel nō conseruando eam
et pctīn demeritorie agendo meretur eā annichi-
lari vnde deus in instāti primo quo ponitur actus
culpe mortalis annichilat gratiaꝫ annichilatiue
nō positiue agendo sed influētiam sue inaduertē
tie substrahendo vsqꝫ tunc. s. conseruādo. Sed tūc
nō sicut in eodeꝫ instanti sed tunc quando ponitur
obstaculum puta fenestra vel aliquod simile sub-
strahitur radius solis itaqꝫ tunc prius nō est quia
tunc primo non causatur nec conseruatur tūc. Et
si arguis in illo instanti gratia nō est igitur tunc
nō tollitur cōsequētia negatur quia nec est forma
que per naturam corrūpitur est i illo instāti quo
corrumpitur. Ad tertium negatur assumptum de
dependentia forme ad agens creatum quia simul
dependet ab vtroqꝫ nec potest depēdere ab vno nō
dependendo a reliquo et nō ecōuerso saltē in fieri
Sed in essendo bene pōt aliquando dependere a
subiecto non dependendo ab actiuo creatore ideo
argumētum magis est ad oppositum a deo autē
potest dependere non dependēdo a materia ¶ Ad
quartum dicendum est ꝙ licet materia nulla ha-
beat actiuitatem respectu producēdi in ea vel de

ea habet tamen causalitatē sui ordinis quā causalitatēqȝ necessario requirit concurrere si agere debeat omnis virtus actiua finita et hoc ꝓpter īperfectionē sue actiuitatis. ¶ Ad quintum negat assumptum quia si quantitas ponatur realiter distincta a substātia ꝛ qualitatibus que sit immediatum receptiuū oīm qualitatū sensibilium tunc in ista fiunt omnes trāsmutationes prime ꝓductioni substantiali. Si vero non sit ibi talis quātitas distincta tunc omnia absoluta que ibi producuntur totaliter ꝛ immediate producūtur a deo miraculose nisi vltima forma substantialis producat ibi ab actiuo creato deo creante ibi vel cōcreāte materiam in illo instanti quo ꝓducitur forma substātialis vermis vel alterius. ¶ Aliter potest dici ꝙ sicut in consecratione hostie desinit esse panis non per annichilationem sed per cōuersionē in corpus xp̄i sic per corruptionē specierū sacramēti desinit corpus xp̄i esse ibi ꝛ reincipit ibi esse materia que prius fuit ipsius panis non per creationē sed per resumptionē que quidē resumptio fit immediate virtute diuina et in illam agens naturale qd corrumpit dictas species introducit formā quā tamē dator formarū. s. deus principali⁹ agit siue donat. Et non sequitur agens naturale corrumpit illas sine subiecto igitur annichilat eas nec sequitur ꝙ producit ibi assistēter illis speciebus qualitates aliquas. s. caliditatē vel frigiditatē ꝛ c. igit creat eas quia creare non solum nō presupponit materiam sed penitus nihil presupponit in quod agēs agat vel in quo agens effectum suum producat et licet in proposito agens naturale non necessario presupponat materiam tamē presupponit contrarium in quod agat vel diuisiones quantitatis vel qualitatis vel qualitatū vel forme seu formarū vel qualescunqȝ in quibus subiectiue vel coassistēter suum effectum ꝓducat quia non posset producere in vacuo cum sola cōmuni influentia sic etiā in anichilatione nichil penitus oportet relinqui secus autem est in corruptione dictarum specierū vbi relinquuntur qualitates quas agens corruptiuū illarū specierū ꝓducit ymo reposita ibi materia ꝑ modū iā dictū relinquitur ibi cōpositū ex tali materia et forma ꝙ idem agens naturale ꝓducit. Et pōt dici ꝙ agens naturale ex illis speciebus vicē materie supplentibus producat suū effectum deo adhuc contra cōem influentiam quodā singulari modo coagente et sic dū ignis calefacit hostiā consecratā producit ibi colorē de substātia specierū hostie vicem materie ex diuina coactiōe singulari supplente nō tamē oportet ꝙ calor subiectiue informet illas species. ¶ Sȝ sufficit ꝙ eis coassistat de hoc vide plus in. q. sequēte articulo scd̄o dubio primo et secūdo et in questionibus de corpore christi. ¶ Ad sextum dico negādo minorē quia oportet virtutē creatiuam eē infiniti ratiōe ꝓducti qȝ materia p̄ma aīa itellectiua angel⁹ charitas infusa et multa similia nō possunt effici nisi a voluntate finita ¶ Et licet forma que est entitas perfectior ꝙ materia possit ꝓduci ab actio creato non tamen materia qȝ creatura limitat ex natura sua ad non causandū effectiue aliquid nisi materia in suo ordine comprincipiante totū et materia nō est causabilis de materia quia tunc esset ꝓcessus in infinitū per hoc patet ad improbationē illius partis quia licet terminus finit⁹ sit tamē et paru⁹ tamen impossibile esset ꝙ esset ita paruus quin eius productio requireret vel potentiā ꝓductiuā infinitā totaliter producentē vel partialiter cum actiuo creato requirente passiuū in omi actione sua. Item ibi semꝑ requiritur infinitas virtutis actiue ratione modi ꝓducendi ꝛ ratione ꝓductionis. Et cum dr̄ ꝙ motus ille est finitus. Dicendum ꝙ motus creantis est infinitus modus creandi et motus creati est finitus. Si preter hoc aliud querās non inuenies et si vocetur motus illius ꝓductionis ꝓducere nullo receptio presupposito hoc non est aliquid. Ideo nec finitū nec infinitum. Sed aliquid sic producere etiā cū dicis ꝙ ip̄a creatio est finita verū est capiendo actionē creationē dei elicitā et transeuntē quia tunc est ip̄a res creata nec obstat quin requirat p̄ncipiū virtutis infinite quando ꝓducitur non de subiecto ¶ Si aūt diuina volitio vocaretur creatio planū esset eam esse infinitam. Item frequēter talis infinitas ratiōe distantie quia nec est ibi aliqua distantia prior ꝛ de hoc scotus bene prosequitur cōtra tho. q. p. in. 4. et alibi in primo et etiam in multis aliis locis.

¶ Ad septimū negatur maior qȝ creatio tā actiua ꝙ passiua sensationis humane que est forma spiritualis nec adequat entitatem aīe humane nec passibilitatē ꝛ cum nō nulla minori virtute potest causari. t. nulla creatura citra aīam pōt istā actiuitatem implere. ¶ Ad octauum dicēdum ꝙ btūs augu. tangit ibi vnā causā sed non precisam. i. istā causam ipse declarat libro. 83. q. 5. 6. dicēs ꝙ oē corpus agit scd̄m contactū et motum extendēdo igitur nomen motus ad omnē mutationem mutatio autem et motus presupponūt subiectū et ista causa conuenit omnibus agentibus per motū et et mutationē. ¶ Ad nonū dicitur ꝙ instrumentum capitur multipliciter sicut tangit sco. li. 4. q. p. et questione quarta eiusdē primo pro omni actiuo nō primario eiusdē sed minus principali respectu alicuius effectus ꝓducendi et ꝑ oppositum agēs independēter est agens principale et tunc verum est ꝙ omne agens instrumentale plus potest et c. licet non forte de virtute sermonis qȝ nichil oino potest nisi cooperante agente principali et tūc nō sequitur hoc plus potest ꝛ c. sic loquēdo igit pōt creare. ¶ Alio modo sumitur nō ita generaliter ꝓ omni causa scd̄a. Sed ꝓ illa causa secūda que est pars per quā totum agit et sic scd̄o de aīa organa sensuū et aliarū potētiarū dicūtur instrumēta et de isto modo instrumēti respondēdū est ad propositum sicut de sensu primo ¶ Tertio modo capitur pro causa actiua ad dispositionē primā siue ꝓ causa dispositiua que nō attingit effectum principalē ꝛ nec isto modo creatura potest creare quia actio dispositiua est ad preparādum ꝛ disponēdū subiectum bene tamē potest creatura aptare subiectū aliquod vt deus subiecto sic aptato libere creet formā sicut agentia naturalia disponūt et organizant corpus vt in ip̄o creatur aīa itellectiua ꝛ hoc fit ex pacto dei vel ex regulari sua beniuolētia vt s. in corpore sic disposito creat aīam intellectiuā ꝛ isto modo fit ex pacto dei cum ecclesia ꝙ qn̄ aliqd̄ sic disponit se per humilem susceptionē sacramētorum vel cōtritionē post pctm̄ mortale absqȝ positione obiecta quia tunc deus creet in eo grām ꝛ ꝓpter hoc sacramenta vocantur ab aliquib⁹ instrumentalia agētia respectu gratie creande ꝛ hm̄ōi.

Quō creatura sit instrumentū dei ꝛ quō in sacramētis agit dispositiue vt deus infūdat gratiam.

¶ Quarto accipitur instrumētū ꝓprijssime pro instrumēto artis. s. pro securi et serra. ¶ Ad formā igitur argumēti dicēdū ꝙ maior est vera de instrumento tali quod est aptum natū causare aliquem per se stante generali influentia. Sed tamē cum aliquo alio agēte potest in aliquē effectū aliquo modo in quatē non posset per se verbi gratia calor per se sine alio actiuo creato potest aliqd calefacere et cum accidēte intellectus potest intellectui causare intellectionē quā forte solus non posset causare intellectionē et sic de similibus quibus de exēplis non est multum curādū et tūc non sequitur potest plus igitur potest creare et sic forte nostra voluntas per se cum generali dei influentia pōt in aliquos effectus naturaliter et cum charitate infusa vel cum. s. actiuitatem supplētem charitatis pōt esse instrumētum dei et liberū respectu aliquarū volitionū quas sola causare non posset vel forte etiam quelibet creatura vel saltē multe possēt sic esse instrumētum dei respectu alicuius effectus ꝓducendi ꝗ cum influentia generali producere nō possent. ¶ Et cum vltra dicitur in argumēto ꝙ sic agere vltra illud quod potest propria virtute non est nisi presupponere materiā in agēdo hoc negatur et etiam illud quod assumitur in exēplo ꝙ calor vt est instrumentū ignis potest ꝓducere ignem falsum est potest materiā tamē disponere ad hoc vt de ipsa ignis ꝓducat ignē. Ad. 10. dicēdum ꝙ licet non sit euidēs ex terminis aliunde tamē posset fieri euidēs sicut nec ex terminis apparet contradictō quando solus videretur tamē per rationē vel auctoritatē vel experiētiā hoc innotescit. Ad vndecimū dicēdū ꝙ non est simile de attingere essentiam substātialē cognitiue et ꝓductiue. ¶ Ad duodecimū negatur assumptū quia ignis potest ꝓducere ignem nō tamē charitatē vel fidem vel frigus propria virtute nec totaliter nec partialiter nec vniuersaliter omne actiuū quod pōt producere de potentia passi rem perfectiorē quod potest ꝓducere imperfectiorem sine concursu passi materia autē non est coërcabilis a passo. ¶ Ad decimūtertiū esset difficile reddere causam de rebus quare nō est actiua sibi similis scdm speciem Alia vero non nec est ad ꝓpositum sufficit enim ꝙ nulla creatura possit creare nisi de potētia passi Ad quartumdecimū in ordine forte illud quod infertur non est inconueniens. ¶ Ad primā rationē factam cōtra probationem conclusionis dico ꝙ illud actiuū determinatur ad ꝓducendū de potentia passi si quid ꝓducet idem autē passum non est natum ab isto recipere nisi vnicū indiuiduū adequate vna vice virtute istius actiui. ¶ Et ideo naturaliter determinatur ad terminū vnicū ꝓducendū vna vice ex vno passo sed quia ex se nō plus determinatur ad vnū ꝙ ad aliud igitur si aliquod ꝓducet requiritur ꝙ determinetur per agens liberū et ideo vt alias dixi mihi videt hoc esse efficacissimū argumētū ad ꝓbandum cōtra phōs diuinā libertatē. s. cōtingētie.

Ad. 1. rōnē cōtra ꝓbationē conclusionis.

¶ Per idem ad scdam rationē. Ad tertiū dicēdū ꝙ ex quo agens naturale nō potest vitare semper quin aliquid actu causet dum non impeditur sic si esset creatiuū nō posset vitare quin semper aliqd crearet actu vel semper quādo non crearet deus subtraheret se gratis a cooperando quod non est visibile quia scdm phiam et etiam sanctos precipue aug. sic deus res quas condidit administrat vt proprios eas agere sinat. Ad primū principale dicendum ꝙ aug. non vult ꝙ aqua abluēs corpus attingat illicitiue siue productiue gratiam qua abluitur aia sed ꝙ ablutio sacramētalis est qua posito et non posito obice deus dat gratiā et hoc ex pacto cum ecclia sicut ex cōi statuto nature organizato debite disposito corpore deus in eo creat animam

Ad rōnes principales.

¶ Ad scdm hic communiter ma. negatur cū scoto et pe. aureolus glosaut eū ad intellectū tam tactū. s. ꝙ sacramenta vel ministri ecclesie possint creare ministerialiter quia sicut aliqs dr esse incendiarius precise quia applicat ignē combustibilē ita ministri ecclesie habēt ex pacto volūtario dei cū ecclia applicare virtutē diuinam ad creandū i aia dona sua et gratiam et per cōsequēs ita proprie dicerētur ministri ecclesie causare vel producere gratiā sicut incendiarius dicitur domū incēdere ita etiā solui potest primū. ¶ Ad tertium patet ex dictis ꝙ minor est neganda rationis in oppositum arguūt vnum verū tamē prima ponit causam que non videtur valere. s. distātiam eque enim probaret nihil potest agere nō enim minus distat forma. a. nichilo vel non minus non est aliquid ante sui ꝓductionē quando producitur. a. creatura ꝗ qn producitur a. deo nec est ibi distantia positiua sicut dictum est sed priuatiua ꝗ non est dicenda parua vel magna nisi secūdum magnitudinē termini positiui et ideo dicitur infinita. i. indeterminata et ita pōt glosari dictum lyncōiens. vel forte sumit infinitū excessū pro omnimoda in proportione et sic nullā habet proportionem ad aliquid et omne creatum si debet ꝓducere oportet ꝙ ꝓducat de aliquo habente ꝓportionem ad totum effectū producēdū et ideo nulla creatura creare potest. Sciēdum tamē ꝙ oppositum conclusionis principalis istius. q. videtur ꝓbabilius et argumenta ꝓ illa parte videnē plus fundata fundamētum autē partis hic posite quo soluuntur rationes contrarie. s. ꝙ repugnātiā includit agens creatum producere effectum non de materia vel in materia videtur penitus esse volūtarium cum multis aliis solutionibus et rationibus premissis prout patere potest dictorum intelligenti scrutatori.

Ad. 2. quō intelligit dictus. ma. ꝙ deus pōt ministrare de re ptātem creandi.

Erū posse creare gratiam vel aliqd aliud repugnet creature ꝓpter virtutis insufficientiā Videtur ꝙ nō quia sol potest creare lumen in medio et c. Añs probatur ponatur ꝙ deus suppleat actionē solis i vna parte medii puta a. ita ꝙ non agat nisi supplendo vicem solis et creet deus aliud lumē in alia parte mediī. s. b. et causet sol in tertia parte medium lumen. s. in. c. tūc lumē in. b. est vere creatū igitur et lumen. in. a. est vere creatum cum ista duo luia simili modo per omnia producantur eo ꝙ deus non aliter agat. in. b. medium ꝗ. in. a. cum agens sit idem et producta oīno substantia et ois alia circunstātia consimilis tūc sic lumen. in. a. est creatum igitur lumen in. c. est creatum consequentia tenet quia lumē in. a et i. c. sunt simili modo producta quia per positum deus non creat lumē in. a. precise supplendo vicem solis Respondetur ꝙ deus facit lumen facit in. a. de. a.

sed facit lumen in. b. non de. b. sed de nihilo igitur
non sequitur lumen in. b. est creatum igitur lumē
in. a. est creatum Contra lumen facere de. a. non ē
aliud q̃ facere lumen in. a. respectu cuius mate-
ria ipsius. a vel ipsum. a habet potentiaz natura
lem sed sic facit deus lumen de. b. qz. b. est in poten
tia naturali respectu luminis receptiui igitur.
¶ Ad oppositum sunt auctoritates et rationes po
site in. q. precedenti. Item augustinus in libro de
vera innocentia propositione. 146. rei nullius q̃-
uis minime nisi deum creatorem dici aut credi li-
cet etiam ad hoc est augustinus. 3. de tri. capitu. x.
xi. vsq ad. 16 per totum et super geneñ. cap. 5. de
imaginis quasi in principio angeli autem nullā cre
aturam creare possunt. Et damā. ca. 3. quicunq di
cunt angelos esse creatores cuiuscunq substantie
1. cõclusio hii sunt omēs filii patris sui dyaboli. ¶ Prima cō
clusio ꝙ cuilibet creature repugnat creare patet
2. cõclusio ex questione precedenti. ¶ Secunda conclusio nul
la creatura finita excedit aliam infinite hoc pro-
batur prima questione tertii. Ad hoc etiam argu-
it quidam ma. sic si vna creatura finita puta dile-
ctio qua beatus diligit deum excedit aliam crea-
turam infinite scilicet dilectionem qua idem bea-
tus diligit creaturam tunc si dupletur dilectio cre
ature et quadruple et sic sine fine in specie priori
nunq̃ pertingeret ad finem dilectionis qua idem
beatus diligit deum. Falsitas probatur quia si di
lectio talis creature esset infinita excederet dei di
lectionem aliter ipsa dei dilectio esset infinita. Sz
vbicunq contingit reperire maius et minus con-
tingit reperire equale. Item si deus creaturam il
lam inferiorem faceret in duplo meliorem et qua
druplo et sic sine fine et perfectiorem earum etiaz
subduplam secūdum perfectionem et subquadru
plam et sic sine fine ex vna parte ascendendo et ex
alia parte descendendo nunq̃ pertingerent adin-
uicem processus huius adinuicem obuiādo quod
non est apud me intelligibile de naturis finitis et
consequentia plana est cuilibet aduertenti. Item
tunc deus posset creare angeluz quiz excederet mi
chaelem infinite et beatificare ipsum proportiona
liter sue nature ita ꝙ sua beatitudo excederet bea
titudinem michaelis infinite cum igitur deus pos
sit beatitudinem istius angeli superioris destrue-
re et ponere in eo beatitudinem michaelis sequi
tur ꝙ eadem creatura possit beatificari diuersis
beatitudinibus quantitatis quarum vna excede-
ret aliam infinite consequens est inconueniens.
Item tunc etiam posset dari aliqua virtus attra-
ctiua ferri aliam excedens infinite z tunc talis at
traheret ferrum in instanti quia in infinitum velo
cius q̃ alia quam excedit. Similiter sequitur ꝙ
iste angelus nobilior in infinitum velocius moue
ret idem mobile q̃ michael alioquin duplicando
et triplicando zc. virtutem motiuaz michaelis ip
sa fieret equalis virtuti motiue superioris ange-
li vel tandem haberetur ꝙ virtus aliqua data et
alia infinite illā excedēs scdz vltimuz potētie sue
agentes mouerent idem mobile per equale spaci
3. cõclusio um in eodem tempore. ¶ Tertia conclusio ꝙ non
quodlibet indiuiduuz speciei superioris quodlibz
inferioris infinite excedit patet ex precedenti. Itē
tunc angelus sine proportione excederet animam
christi et per consequens si proportionatur natu-
re sue beatificaretur proportionaliter pl⁹ fruere-
tur deo. Consequens est falsum quia anima beate
virginis exaltata est super choros angelorum igi
tur multo fortius anima christi. Item tunc peius
esset in natura minimum angelum destrui q̃ infini
tos homies vel infinita pecora zc. Et similiter pe
ius esset vnam guttam aque destrui apud naturā
et secundum se non habito respectu ad vtilitatem
hominum et animantium q̃ totam speram aque
destrui. Item tūc quilibet calor sine proportione
esset virtuosior frigore igitur nullam resistentiaz
habere a frigore. ¶ Quarta cõclusio ꝙ nulla vir 4. cõclusio
tus creata est infinita et per consequens quelibet
est insufficiens ad creandum. probatio huius pa-
tet ex mediis aliquibus positis ad precedentes cō
clusiones ex quarta questione z. 15. tertii libri.
¶ Nota ꝙ rationes dictarum conclusionum parū
videntur concludere quia tenendo ꝙ species su-
perior per suam perfectionem essentialem totalē
specificam excedat inferiorem īfinite. i. impropor-
tionaliter et per consequens ꝙ vna species p per
fectionem finitam excedit aliam infinite. Dicēdū
esset consequenter ꝙ quantumcunq entitas spe-
ciei inferioris cresceret perfectior ī sua specie ita
ꝙ in multis perfectionibus sue speciei competen
tibus acquireret intensiorem gradū ꝙ habeat spe
cies superior in perfectionibus similib⁹ vel aliis
sue speciei per hoc tamen quo ad perfectionē spe
cificam in nullo accedit plus q̃ prius ad speciem
superiorem. Et omnia argumenta solum vadunt
ad crementum perfectionis accidentalis et non
specifice. Itē dici posset cōformiť dictis ꝯclusionī
b⁹ ꝙ q̄libet spēs superior quālibet īferiorē se fini
te z ī certa ꝓportione excedat z tñ nō sequiť sicut
dicte ratiōes pretendūt ꝙ īferior possit equari su
periori ī pfectione eo ꝙ pfectio specifica totalis
augeri pōt nec minui. Unde nec staret asinū manē
tem in sua specie habere aliquem gradum perfe-
ctionis equalis specifice vltra hoc ꝙ iam habet
vel etiam aliquo tali gradu carere. Cum his eti-
am aliqui concedūt ꝙ possibile est esse plures spe
cies distinctas vel plura indiuidua diuersarū spe-
cierum penitus equales in perfectione hoc enim
non videtur claudere repugnantiam igitur sz sem
per requirit cōcausalitatē subiecti vel etiā vicez
supplentis de quo z ī quo modo iaz dicto ꝓducat
illū effectuz ideo nullū tale agēs pōt creare stant
cōi dei ordinatione. Ex quo patet ꝙ soli deo cōpe-
tit creare quia ille solus habet totalem rationem
causalitatis cuiuscunq effectus productibilis ni-
chilominus tamen etiam deus pōt imediate edu
cere effectum de potentia materie vel alicui⁹ vicē
materie supplentis qz potest facere ꝙ sicut mate-
ria vel eius supplens vicē concausatiue se habet
in productione effectus ab agēte naturali ita eti
am se habeat in productione effectus quem ipsa
agit immediate. ¶ Ex quo sequitur ꝙ ī casu argu
menti principalis. a. lumen est eductum de poten-
tia aeris ita bñ sicut. c. lumē. Patet etiā ꝙ si de⁹
daret alicui agēti naturali totalē rationē cāuita-
tis alicuius effectus ita. s. ꝙ non oporteret ad ei⁹
actionem concurrere cāsiue pīcipiū subiectiuum
vel eius supplens vicem licet tñ oporteret cōcur-
rere agens primū tūc tale agēs naturale pōt crea
re pz etiā ex dictis ꝙ non repugnat agēti natura-
li scilicet igni vel alteri producere calorem in ho
stia consecrata modo predicto. Contra predicta

2. articul⁹ 1. dubium de materia argumēti pmi principalis.

sunt dubia primum tangitur in primo principali. ¶ Ad quod respondet quidā doctor prenotās tamen q̄ illud est ꝑducere aliqd de materia et aliud est producere aliqd in materia: posset enim ꝑduci aliquid in materia q̄uis non ꝑducat̄ de materia sicut intellect⁹ human⁹ sicut patet li. 2. di. 17. cap. 17. et sic posset facere deus formas materiales in materijs que non dependent in esse ab illis ꝛ tunc causaretur. ¶ Per hoc patet ad illud q̄ illud lumen in. b. creatum est et non lumen in. a. et tunc cōsequenter tenet ille doctor q̄ qñ de⁹ creat accidēs in subiecto ipse supplet vicem efficientie subiecti respectu huius accidētis puto enim inquit q̄ subiectum sic est causa efficiens respectu sui accidentis q̄ ab eo in eo in esse naturalis cursus communis dependet. Ista responsio non est ex toto vera. Primo q: tunc vel gratia nunq̄ crearetur in anima vel pro tunc in nullo per modū accidentis dependeret a suo subiecto. Secundo falsū est q̄ omnis forma scđm naturalem cursum depēdēs i esse a suo subiecto eo ipo efficitur ab eode q: tunc calor aque violenter calefacte efficeretur ab aqua vel eius materia quod falsum est quia virtualē contrarietatem ad ipsū nititur ipsum destruere. ¶ Item tūc materia prima coefficeret formas materiales quod pꝫ. falsum dico igitur aliter ad argumētū q̄ cas⁹ ē impossibilis quo ad primā partē q: deū agere. a. sine coactiōe solis ē creare. a. ꝛ tūc dico q̄. a. a nullo active depēdet nisi a deo cū hoc stat q̄. a. dependeat ab aere subiective sicut accidēs a subiecto. Dices si. a. ita depēdeat p modū accidentis a subiecto in q̄ recipit̄ sicut. c. igit̄ activum naturale ita creat sicut de⁹ q: nō pl⁹ effectus agentis creati videt̄ tūc effici de subiecto q̄ si ipm de eodē subiecto crearet̄ a deo nec aliud videret̄ esse formā talem produci in subiecto q̄ in eo ꝑduci nec ecōuerso. ¶ Ad istud dico q̄ nulla ē notabilis differētia ad ꝑpositum de forma tali tā creabili de hac materia q̄ ꝑducibili de eadē i ordine talis forme ad subiectū sed solū i ordine ad agēs cū enim ꝑducit̄ forma talis siue i subiecto siue nō subiecto a solo agēte q̄ subiectū nō p̄supponit ad hoc vt talē formā ꝑducat tūc creatur cu vero ab agēte presupponente vel necessario coagente sub-

2. dubium

iectū ad hoc vt talem formam in ipso ꝑducat hoc est ꝑduci vl̄ educi de potētia talis subiecti. ¶ Secūdū dubium contra primā cōclusionē q: videt̄ q̄ ignis agēs in hostiam consecratā creet calorē q: ibi facit calorem de nichilo igitur creat per diffinitionē creatiōis positā li. 2. di. prima. Assumptuꝫ ꝓbatur quia ignis facit ibi calorē sicut sensus docet ꝛ nō de qualitate nec de q̄titate quia tunc nūq̄ p̄bus vel alius probare posset necessitatē materie prime cuꝫ actio naturalis perficiat̄ secundum hoc in q̄titate vel qualitate sicut in materia si poneret̄. Respondetur q̄ totum qđ fit i hostia consecrata q̄tum ad alterationem fit imediate a deo per suppletionem agentis naturalis causando illud quod agēs naturale ibi ageret si illic eēt substātia vel materia in quam possēt agere q: materia vt videt̄ presupponit̄ actioni alterative cuiuscunq̄ agentis naturalis ꝛ huic concordat ̄sytensis q̄ recitat circa istaꝫ difficultatem opinionē gand. tho. ꝛ sco. ꝛ tenet in hoc cū scoto libro. 4. ¶ Sciendum est tñ q̄ educere effectū de potentia materie vel ꝑducere ipsum de aliquo non creative ē ipm agens taliter ꝑducere illum effectū qualiter ad eius ꝑductionē requirit̄ concausatio subiectiua materie seu subiecti vel alicui⁹ eius vicē supplētis de quo. s. subiecto vel ei⁹ vicem supplēte talis effectus producatur ꝛ etiā in quo vel subiective vel coassistēter. Unde patet sic differentia int̄ producere ꝛ creare formā aliquā vel effectū q: licet q̄nq̄ per creationem forma ꝑducatur in materia non tamen ibi cōcausat materiam. Patet etiaꝫ q̄ q: nulluꝫ agens naturale habet rationem totalē cāilitatis alicuius effect⁹ a se ꝑducibilis. ¶ Tertium dubium sit a vna forma ignis genita ab isto igne in hac materia demonstrata et corrumpatur 3. dubium

¶ Tunc arguitur sic iste ignis demōstratus potest generare a formam igitur potest creare. Consequentia patet quia idem numero non potest redire per actionē naturalē vt patet quito phisicorū vers⁹ finem. Assumptū probat̄ quia ista materia demōstrata est eque i potētia naturali ad. a. sicut ad aliam formā cōsimilē futuraꝫ igitur iste ignis ita natus est producere vel generare de ista materia formā. a. sicut. b. vel. c. Respondet̄ q̄ iste ignis non posset per cursum nature regenerare. a. formam in hac materia nec etiam aliquod agēs preter deuꝫ. Et ideo concedo q̄ non posset redire idē numero secundum cursum nature nec instantaneum a deo nisi per creationem cuius causaꝫ nescio aliam nisi q̄ deus instituit non iteruꝫ concurrere cū activis creatis vt ipa semel corrupta reproducāt eadē nūero sed bñ similia. ¶ Quartū dubium 4. dubium videtur q̄ hō possit ꝑducere aīam intellectiuam igitur et creare. Aīs probatur q: si fieret a solo deo igitur deus posset eam nō creare quando hō generat non tamen impediēdo a tionē naturaleꝫ hōis in generando ponitur igit̄ ꝛ sequit̄ q̄ tūc hō generat naturalit̄ aīal brutum et irrationale nisi detur intentū q: generabit vnū aīal vt videtur q: semen eius tantā vim habet generandi quātaꝫ semen alterius aīalis igitur pōt tam perfectaꝫ formam generare aliaa homo videretur esse debilioris conditionis q̄ cetera animalia. ¶ Sequit̄ etiā q̄ spēs hōis aliter nō esset para essētialis vniuersi nisi homo posset naturaliter generare hōiem cū influētia naturali quia esset naturaliter corruptibilis nec possꝫ ꝑpetuari a se cū influētia generali quia esset naturalit̄ corruptibilis nec posset perpetuari a se cum influentia generali sicut cetere species possunt. Probatur natura nunq̄ deficit i necessarijs et cum circa magna nobilis sit magis ingeniosa igitur si natura dedit alijs insufficientem potentiam generatiuam sibi similium in specie igit̄ multo fortius magis homini. ¶ Pro responsione solum volo recitare opinionem sytensis quem mecum in hoc gaudeo cōcordare qui respōdet finaliter q̄ non debeat dici aliud q̄ intellectiua creatur a deo sic q̄ nullo modo sit ab homine sicut patet in. q. veteris ꝛ noue legis. q. 32. et sicut plane tenet augustinus in ecclesiasticis dogmatibus capitu. 40. vbi dicit animas hominū non esse adinuicem. Item idem tenet ma. li. 2. di. 17. et omnes doctores. Et cum arguit̄ q̄ hō generet brutuꝫ vel suspensa creatiōe aīe itellectiue. Rñdeo indō q̄ hec videt̄ ꝑplexitas q: ponere q̄ eadē forma sit vegetiua sensitiua ꝛ intellectiua in homine est articulus cōdemnatus ab archiepisco Cāturiēsi. roberto killeblīꝫ ymo multi articuli tendunt

ad hoc. Sed ad oppositam partem tenet augusti-
nus expresse vbi supra et sequitur ibidem neq; du
as animas eẽ in eodem vnam animalem qua ani-
matur corpus et aliã spiritualem que rationẽ ad
ministrat sed dicimus vnam alam esse hoīs q̃ cor-
pus sua societate viuificat ⁊ semetipsam sua rõne
disponat habens in se libertatẽ arbitrũ vt eligat
quod vult solũ hominem credimus habere alam
et substantiam que exuta corpore viuit et sensus
suos atq; ingenia viuaciter tenet neq; cum corpo
re moritur. ¶ Et sequitur ca. 13. alaium vere ale
non sunt substantie sed cu; carne in aliqua carnis
viuacitate nascuntur et cum carnis morte moriũ-
tur. Ideo nec ratione reguntur hec ille. Et capi.
12. finaliter ponit idem cap. 16. Probatur aliter
anima xp̄i sensitiua fuisset mortua mortuo xp̄o et
ita deposuit quod assũpsit quod non recipit fides
vel corpus xp̄i vixisset in triduo mortis vel sensiti
ua vel vegetatiua xp̄i distincta ab intellectiua de
scendisset ad inferos quorum nullum est verũ nec
admittitur igitur ⁊c. ¶ De hoc doctor solẽnis lo-
quitur. 3. quolibeti. q. 6. Tamen contra hoc vide
tur sententia phi. 16. de animabus vbi dicit q so-
lũ intellectus venit ab extrinseco et primo de ani-
ma q solum intellectus separatur a corpore sicut
perpetuum a corruptibili. ¶ Ad istud inquit vide
tur mihi probabile dicere sicut dicit doctor solẽ-
nis. 3. quolibeti. q. 6. q non est in homine nisi ani
ma intellectiua que est sensitiua et vegetatiua si-
cut allegat augu. de spiritu et anima. ¶ Ad argu-
mentũ igiẽ principale dicendũ q licet homo habe
at potẽtiã generatiuã pfectiorem quo ad dispositi-
onẽ materie q̃ cetera animalia non tñ nobilita
ret quo ad formã quam producere pōt et natura-
diminuebat ab ipsa ppter meli⁹. s. vt habere for-
mam nobiliorem a principio primo negaẽ et alia
anima superflueret in homine cum per intellecti-
uam creatam possent homines sufficienter omẽs
actiones vite perficere forma secũda non probat
nisi q non ita sufficienter ex se est species humana
species essentialis et eterna sicut cetere species ⁊
hoc est propter melius vt dictum est. ¶ Ad articu-
los ribeluardi respondi in questione speciali de
hac materia q non est de illis curandum quia au-
gustinus est in contrarium et hoc condemnat i ec
clesiasticis dogmatibus et pauci curant de his ar
ticulis. Ad auctoritates phi vltimo positas q in-
tellectus solum venit ad extra et solus separatur
sicut perpetuum ⁊c. verum est ad litteram sicut so
nat ex hoc sequitur q sensitiua hominis esset ab
extrinseco et separatur etiam sicut perpetuum a
corruptibili quia sensitiua hominis est intellecti
ua. Sed vult dicere q nulla anima que non est in-
tellectiua sicut venit et sic separatur. Ad argumẽ
tum principale patet responsio ex dictis ⁊c.

Vtrum homini rite suscipienti sacramen-
tum baptismi vel cõfirma-
tionis conferatur gratia
salutaris q non quia aut
equalis vni sicut alteri re
gulariter et hoc non quia
tunc infans baptisatus tã
tam reciperet gratia; quã
tam adultus ⁊ per ↄ̃ñs equalem gloriam si vterq;
statim moreretur quod non videtur verum quia
adultum oportet habere proprium motum vt pa-
tet per augustinum in libro de penitentia ⁊ ponit
di. 4. cap. primo vbi dicit omnis qui iã sue volun-
tatis arbiter constitut⁹ est cum accedit ad sacra-
mentũ fideliũ nisi peniteat eum veteris vite nouã
non poterit inchoare. Sed talis motus bonus si
assit videtur iuuare aut inequalis ⁊ nec hoc vide
tur quia vtraq; anima est equalis gratie recepti-
ua et sacramentum est vniformis efficatie vtrobi
q;. Probatur tunc duo paruuli baptisati mortui
alter confirmatus non haberent inequalem glo-
riam in patria quod videtur inconueniens cũ neu
ter aliquid plus meruerit reliquo etiam tunc vi-
deretur verũq; simul sacramentũ propter pericu-
la oib⁹ puulis cõfirmãdũ qđ est contra consuetu-
dinem ecclesie. Oppositum, p; per ma. li. 4. di. 4.
ca. 4. vbi dicit q in habente gratiam augetur i ba
ptismo gratia adiutrix ⁊ ois ꝟtus ⁊ non habenti
confertur nouiter ⁊c. vide ibi. Et de vtroq; sacra-
mẽto simul dicit rabanus ⁊ allegat ibidem di. 7.
et ponitur di. quita de cõse. ca. nouissime i vnctio-
ne baptismi dicit. s. descendere ad habitationem
deo consecrandam i hac vero eiusdem septiformẽ
gratiam aut plenitudine omni sanctitatis ⁊ veri-
tatis venire hoīem. In ista questione est tenendu;
q sic sicut patet per ma. ⁊ doctores communiter.
¶ Primum dubium. An puer baptizatus forma
ecclesie ab infideli recipiat grãm ⁊ charitatẽ ba-
ptismi quod sic patet. q. p. Si qs p ignorãtiã et de
cõsecratiõe di. 4. ad romanos ⁊ ca. solet. Cõtrari-
um videẽ eadẽ di. q a pagania. Sed intelligiẽ vbi
forma ecclesie non seruat scđm glo. Io. Sed dices
nemo dat quod non habet. p. q. dyabolum. Item
de consecratione di. 4 factũ dicit augu. in episto-
la ad fortunatũ q auctoritas traditionis baptis-
mi per dñm ad apostolos per eos in episcopos et
sacerdotes etiam ⁊ in laycos ⁊ xp̄ianos sub eadẽ
origine et stirpe viuentes nec alios ibi tangit ⁊ in
exemplo sequenti in isto capitulo dicit q sic dedit
quod acceperat. ¶ Respondetur q baptisat⁹ a pa
gano, vere recipit sacramentum ⁊ hoc posset intel
ligi iuxta multa capitula in casu necessitatis esti
mo tamẽ q ecclesia generaliter tales baptizatos
approbat nec in talib⁹ fit inquisitio i casu necessi-
tatis. Sed de forma verborum vel de materia sa-
cramenti Quia tales peccent extra necessitatem
baptizantes. ¶ Ad argumentum in oppositum ne
mo dat quod nõ habet verũ ẽ q nõ h; virtualiter
nec formaliter paganus aũt h; satis ꝟtutẽ lauan
di ⁊ pferendi verba sacramẽtalia cum intentiõe
faciendi quod facit ecclesia totũ residuũ facit de-
us. ¶ Secundum dubiũ ponatur q aliquis bapti
set puerũ sub cõditione tali. Si cras placuerit pa
tri tuo. Ego nũc baptizo te in noīe pa. ⁊ fi. ⁊ mori-
atur statim puer ante consensu; patris aut igitur
baptism⁹ contulit gratiam aut non. si sic igitur an
te consensum patris est in celo ⁊ postea est necessa-
rium quia equiualet vni de preterito. Sed in po-
testate patris est talem post lapsum tẽporis i cra-
stino consentire vel non; et si pater non consentiat
non est baptisatus nec fuit quia baptism⁹ ille non
videẽ firm⁹ nõ stante cõditiõe extra de cõditiõib⁹
appositis super ⁊ extra de sponsalib⁹ li. 6 si vero
pater consentiat tunc videtur esse ver⁹ baptism⁹
q; extra de baptismo de quibus est docetur q in

Rñsio affir-
matiua ad
quesitum.
t. dubium
an baptisa
t⁹ ab infide-
li sit vere
baptisat⁹.

2. dubium
an puer ba
ptisat⁹ sub
ↄditiõe sit
ꝟe baptisa
t⁹ ⁊ t; i ca-
su q sic ⁊ i
casu q nõ.

ↄ.ſ.

casu potest quis sub conditione baptisari de qb⁹
dubiuȝ est dicit An sint baptisati baptisentur his
verbis premissis. Si baptisatus es non te baptiso
si nō baptisatus es ego baptiso te sequitur igitur
ꝙ non est necessarium de preterito ꝙ sit damnatus
vel ꝙ sit saluatus tamen vtrūqꝫ indifferenter pro
instanti mortis pueri sit in libera potestate et libe-
ra voluntate patris futura. Sed dicatur ꝙ baptis
mus non admittit conditionem futuram incertaȝ
¶ Contra talis conditio non est contraria substan
tie sacramenti eo ꝙ simul stant ꝙ pater assentiat ⁊
ꝙ ille sit baptizatus et talis conditio non est tur-
pis aut impossibilis et si esset talis deberet reci-
tari et valid⁹ esset baptismus ex quo ita est in ma
trimonio propter eius fauorem vt patet extra de
conditionibus capitulo vltimo et baptism⁹ eque
fauorabilis vel fauorabilior est igitur ex quo ista
conditio non esset contraria baptismo nec turpis
nec impossibilis manebat in sua virtute sicut i ma
trimonio. Respondetur probabiliter ꝙ si baptis-
mus admittat conditionem talem ꝙ ille paruul⁹
in dicto casu non est vere baptisatus eo ꝙ ante cō
ditionem stantem est extra forum illius ecclesie et
sic per sequentis consensum patris non efficitur
ꝙ ipse sit baptisatus nec sacerdos prius contulit
ministerialiter sibi gratiam vel baptismum condi
tione non existante. Contra extra de sententia excō
municationis. 32. ca. a nobis habetur ꝙ mortui li
gantur et soluuntur et sic patet de foro ecclesie di
citur ꝙ propter facta precedentia quibus hoc me
ruerunt potest hoc esse alias nō. De hoc est augu-
stinus de cura pro mortuis agenda et sic itelligit
illud. 24. q. p. quodcunqꝫ sed sic nō est in proposito
quia iste paruulus nihil meruit ⁊ etiam hoc tenet
in iuriditionibus non autē in sacramentalib⁹ ec-
clesie. nemo enim post mortē baptisatur vel confir
matur potest tamē alit probabiliter dici potest
ꝙ nec baptism⁹ nec aliud sacramentum conferēs
gratiam recipit conditionem nisi de presenti vel
preterito et hoc propter certitudinem quam reci
pit sacramentum nec in in contractu matrimonia
li ante conditionem quam requirit sacramentum
existentem est matrimoniuȝ nec sacramentum sed
sponsalia. Credibile tamen mihi est ꝙ in casu vbi
hoc pie ageretur verbi gratia seru⁹ xpianus ali-
cuius pagani inclinati ad fidem in periculo mor-
tis patre absente faciat hoc non audens absolute
hoc facere in presentia conseruorum timore domi
ni sui credibile est mihi ꝙ fides serui cuȝ tali ope-
re paruulo subueniret. Item si duo sacerdotes eū
dem pueruȝ simul baptisarent vterqꝫ sub hac for-
ma. Ego baptiso te si alter non te baptiset et ꝙ
vterqꝫ non intendat agere contra communem for-
mam ecclesie sed in bona innocentia vel nesciens
de consocio. ¶ Tunc quero An vterqꝫ baptismus
illi valeat vel non si sic. Contra neutra conditio
est impleta vterqꝫ igitur debet sibi valere si alter
et alter non. Contra non est maior ratio de vno ꝙ̄
de alio. Et ꝙ talis conditio admit tatur patet per
illud capitulū de baptismo et eius effectu de qui
bus. Item dicat vterqꝫ sine conditione ego bapti-
so. Quero vtrum iste puer sit bis baptisatus vel
non. si sic est irregularis vt patet de consecratione
distinctione quarta quibus quod videtur graue.
Item tunc haberet duas caracteres si non est bis
baptisatus igitur nō est bis baptisatus igitur nō
est baptisatus quia qua ratione non ab vno isto-
rum nec a reliquo. Falsitas probatur quia si ver-
ba solum essent ab vno prolata iste esset baptisa-
tus sed verba vnius non impediuntur per verba
alterius omnino similia igitur. Ad illud dicitur
probabiliter ꝙ talis conditio addita vtrobiqꝫ est
contraria effectui baptismi in isto casu vt patet ex
argumento ideo non esset sacramentum ꝙ̄uis cō-
ditio esset impleta sicut de matrimonio extra de
conditionibus appositis capitulo vltimo. Et ita
generaliter est dicendum de oībus insolubilib⁹ ꝙ̄
ponunt in casibus iuris hec credo saluo meliori
iudicio. Si tamen vterqꝫ pie ageret nolens puerū
oīno eē baptizatū ⁊ ex scrupulositate nolens caue
re regularitatē tunc puer esset baptisatus. Sed si
vterqꝫ ageret cauillatorie. q. d. valeat illud facti
ꝙ̄tum solum verba dant tunc puer non esset bapti
satus. ¶ Ad alium casum dicendum ꝙ si vterqꝫ ba
ptisans intenderet principaliter baptisaret eque
primo baptiset tunc talis vere ab vtroqꝫ est bapti
satus ministerialiter et dicitur solum semel bapti
satus secundum intellectum canonis nec incurrit
irregularitatem quia ipse est stricti iuris nec de-
bet extēdi vltra illud qd̄ in iure expressū est extra
de sentētia excōmunicationis li. 6. si quis q̄ neu-
ter intendit iterare hoc sacramentum nec iterat
quod ante collatum est ⁊ idem statutum fuit in pe
nam et detestationem hereticorum iterantium et
istud credo bene dictuȝ sicut in consecratione cris
matis in quo plures assistentes episcopo verba si
mul proferunt cōsecratoria crismatis. Aliqui ta-
men modificant sic et hoc. s. si vterqꝫ credat alium
velle dimittere ipso agente. Si autem oīno vult
vterqꝫ et non intentione dimittendi propter facti
temeritatem et iteratio interpretatiua et sit irre
gularitas in baptisante illud non credo nisi vnus
baptisaret vel intenderet baptisare scienter post
alium et tunc tam iste ꝙ̄ baptisatus esset irregu-
laris de hoc extra de bigamis capitulo mirum.
¶ Quartum dubium ponitur casus communis po
etoris ꝙ mancus dicat verba requisita ad baptis-
mum et mutus immergeret puerum tunc videtur
ꝙ talis sit baptisatus quia sacramenta tante sunt
vnitatis ꝙ ab vno inceptū impleri potest ab alio
patet de sacramento misse. 7. q. prima nihil. Et p
batur ibi per hoc ꝙ omnes vnuȝ sumus in christo
igitur ita erit in proposito nec requiritur ꝙ vnus
tantum sit complete baptisans cum in aliis hoc
non requiratur sicut patet in consecratiōe episco-
pi eucharistie et extreme vnctionis cuȝ dicat apo-
stolus sacerdotes vngent eum io vltimo. Simili
ter christus math. vltimo. Ite baptisate ⁊c. et non
dixit vade et baptisa. Item videtur ꝙ suppletio
aut adiutorium factum per alium ministrum va-
lere debeat propter necessitatem et si hoc i sacra-
mentis aliis multo magis in sacramento maxime
necessitatis quod est baptismus. Ad illud posset
secundum quosdam responderi sustinendo ꝙ ta-
lis esset baptisatus quia vnus spiritus ibi opera
tur per duos ministros quos vna coniungit inten
tio. Et si arguatur ꝙ di. 23. quorumdam. habetur
ꝙ episcopo imponente man⁹ et altero dicente ora
tionem non valet quod agitur in ordinatione igr̄
similiter i pposito dicunt isti ꝙ iste textus facit p
eis secūduȝ faciem quia ibi dicitur ꝙ sic ordinati
debēt deponi ab ordine quem sunt adepti igitur

An mortui possint solui ⁊ ligari.

3. dubium de baptisato a duob⁹ sacerdotib⁹ simul.

4. dubium de casu in q sacerdos mãc⁹ pferret vba et mut⁹ imergat puerū an puer sit baptisat⁹.

ordo ibi collatus fuit tamē quia glosa dicit ibi or
dinem non fuisse collatum in deo potest dici q est
ex eo quia alter scilicet sacerdos orationes legēs
non habuit potestatem ordinandi ministerialiter
quia nō fuit ad hoc ordinatus cum non esset epi-
scopus hic autem vterq habuit potestatem ordi-
nandi quia vterq non potuit exequi forte enim si
ambo fuissent episcopi in casu dicti apostoli fuis-
set sibi collatio sacramenti. ¶ Tenendo tamen cō
munem opinionem doctorum dicendum foret q
oportet q sit vnus complete baptisans et tamē vl
terius dicendum q illa sunt que sunt de bene esse
sacramenti et eius completione secundum vsum
ecclesie possunt per alium compleri sicut patet. 7
q. p. nihil. ¶ Essentialia autem non possunt inter
partes vel personas diuidi sicut sunt vba illa hoc
est enim corpus meum et in baptismo intentio et
verba bene possunt tamen similis cogitari et dici
tamen estimo q deus suppleret in casu talia neces
sitatis propter fidem sic operantium et ratificarēt
totum tamen virtute operis operati talis bapti-
satus non esset quia proferēs verba si loqueretur
in singulari. Ego te baptiso siue in plurali nos te
baptisam⁹ falsum diceret qz iste mācus nō iunge
ret nec lauaret eu et per ɔñs nec baptisaret ex dif
finitione cōmuni baptismi et per ɔñs falsum dice
ret huiusmodi verba proferendo sic arguunt com
muniter doctores. Item credo talem si superesset
5. dubium.
sub conditione nouit baptisandū. ¶ Quintū dubi
um ponat q sacerdos duob⁹ sibi collatis vnū intē
dat baptisare nec aduertat q duo simul offerunt
nec habeat plus noticiā vni⁹ sibi collati q alteri⁹
nec distincti⁹ habeat intētionē sup vnū q sup alte
rum sed cogit in generali volo puerum mihi nunc
offerendum baptisare et bene percipit q puer ali
quis sibi supponitur īfundat igitur aquā sup verū
q sibi sic oblatuz et dicat ego te baptiso zc. Et tūc
est dubium verum vterq est baptisat⁹ vel non. Et
similiter potest poni casus de mōstro bicipiti quia
si baptisans vtitur singulari et precise intēdo vnū
solum baptisare et super neutrum plus intendat
q super reliquum supposito q ibi sint due anime
videtur q in illo casu vterq ē baptisat⁹ eo q ver-
ba prolatā sub intentione et auctoritate baptisā-
di et materia est congrua. Sed appositio vni⁹ pue
ri non impedit aliū qz mala fides offerentiū nō no
cet vt patet de conse. di. 4. non idē. Et est augu ad
bonifaciū igit nec talis appositio cum fieri posset
cū pia intentione Contra sacramentum non con-
fertur contra intentionem conferentis sed si ali-
quis istorum foret baptisatus pari ratione vterq
sed hoc est contra intentionē baptisantis vt pz ex
casu. Simili vba non se extendunt ad duos igit
nec sacramentum cum verba ista sint essentialia z
de forma ipius sacramēti. ¶ Ad idem extra de of-
ficio ordinarij. Si sacerdos in glosa vel cum suis
allegationibus. ¶ Et nota ibi q intentio sic offer-
tur in vnum indifferenter z ad hoc vide glosaz de
officio delegati qm abbas in medio. 4. ¶ Ad istud
posset dici probabiliter q nullum baptisat quia i-
tentio cum casu isto et conditio quam habet cōtra
riatur effectui sacramenti baptismi z sic negāda ē
ɔñs in pma pbatione ppt conditionē contrariā in
tellectum. ¶ Ad secundum dicendum q vna appo-
sitio impedit aliam et econuerso propter intentio
nē baptisātis z nō mala fides. Similr ē dicēdū de
verbis cōtra substantiā sacramenti cuz intentione
prolatis posset tamen dici q si sacerdos non habe
ret conditionem expresse contrariam et faceret in
forma ecclesie quia vterq baptisatur eo q singu-
lare potest se extendere ad plura sicut fit in ordina
tione quarundā ecclesiarum vbi dicitur plurib⁹ si-
mul accipientibus accipe euangelium. ¶ Ad iura
aūt que ponuntur in glosa dicenduz q iura que fa
ciunt q in tali dubio nihil agitur habent intelligi
de his que obtinent vim sententie vt satis patet
ex casu ibidem disputato in quibusdam alijs non
oportet sed nec in illis quando habetur aliquid
certum in quod infertur intentio. ¶ Sextum dubi 6. dubium
um de baptisato in ludo de quo augu. de vnico ba
ptismo li. 8. et ponitur in canone de conse. di. 4. so
let. Si ludicre totuz et minute et ilocaliter age
retur vtruz approbandus esset baptismus qui sic
daretur diuinum iudiciuz per alicuius reuelatio-
nis miraculum oratione implorandum esse censo
rem. Sed cōtra vbi verisimiliter dubitatur de ali
quo an sic baptisatus baptisandus est sub tali cō-
ditione. Si non es baptisatus ego te baptiso vt di
citur extra de baptismo et eius effectu de quibus
ex quo sequitur q in nullo casu tali implorandum
est diuinum miraculum quod est contra consiliuz
augustini. Consequētia patet qz vbi habet homo
naturali ratione quid faciendu ibi non est recur-
rendum ad miraculuz quia hoc esset tentare deū
vt dicunt doctores. Sed in quocūq casu dubio ba
ptismi potest homo z debet facere iuxta doctrinā
illius capituli de quibus et rationabiliter igitur
¶ Itē i dicto casu augustini videt q nō sit hesitan
dum quia deficit intentio que necessaria est in sa-
cramentis non enim intentione baptisandi illud
fiebat quod ludo fiebat quia in ludo non intendi-
tur veritas facti sed iocus Dicendum probabili-
ter q in casu quo loquebatur augustinus fuit re-
currendum ad diuinum oraculum et hoc precise si
quis vellet certitudinaliter scire an talis sit ba-
ptisatus et an talis tanq christianus ad vitā chri-
stianam seruandam sit compellendus posito q spō
te nollet quia licet ad baptismum siue legem ne-
mo sit compellendus postq tamen aliquis illa su
scepit vt secundum eam viuat est compellendus i
casu di 4 capitulo quito de iudeis. Aut si sit mor
tuus tanq christianus debeat sepeliri. Et cum ar
guitur q debeat sub conditione baptisari verum
est si sponte debeat baptisari z christianissimo per
manere tunc quo ad hoc eo debeat aut per eccle-
siam sibi subueniri non est dubitandum nec recur
rendum id diuinum miraculum. Sed sufficit do-
ctrina illius capituli de quibus et forte hoc non
erat inuentum tempore augu. ab ecclesia quo ad
conditiones vero iam predictas non habetur per
istud capitulum quid debeat fieri. Ad aliam redu
ctionem dici potest q cuz quis vellet vti forma ec
clesie in baptismo principaliter tamen ad luduz z
minute tunc est dubium valde. An voluntas prin-
cipalis ludi effectum voluntatis secundarie eua-
cuet et tunc recurrendum est. Si autem nullam i-
tentionem de forma eccle sz oino minute z i ludo
zc. Tunc forte nō esset dubiū. In pmo casu loqtur
augu. scdm quosdā nec obstat qd dicit totum quia
hoc denotat pricipalitatē intētionis vel pōt dici q
tpe augu. generaliter fuit dubiū. Sed postea per
ecclesiam z p doctores determinatū p inspirationē

7. dubium ¶ Septimum dubium an sciens se baptisatum fa
ciens se baptisari sub hac cōditiōe si nō fuerit ba-
ptisat⁹ sit bis baptisat⁹ ⁊ irregularis videt̄ q nō
qr nihil intendit ibi nisi sub cōditione qui non p-
mittit baptismum iterari igitur etiam nec fit irre
gularis. Contrariū arguitur quia talis conditio
nis appositio non conceditur i iure nisi vbi ē dubi
tatio ⁊ nō scitur aliquid de baptismo precedente
et per consequēs talis se faciens baptisari quan-
tum est ex facto suo ⁊ instructione legis in contra
rium redit primum baptismum suū dubium autē
nullum ⁊ scdm dubiū ita validum sicut pōt esse in
tali casu dubio ⁊ per ɔñs secūd⁹ iterpretatiue vo
catur baptismus secundum iura. Consequētia p-
batur de bigamis nuper. Respondetur probabilit̄
q talis nisi pfectū aliquod aut per voluntatē vta
tur secundo baptismo tanq̄ valido non ē secundo
baptisatus vere nec interpretatiue nec ē irregu-
laris eo q hoc non est expresse tactum in iure pro
quo facit extra de sententia excommunicationis
Si quis li. 6. si tñ vteretur esset interptatiue bis
baptizatus et irregularis. Unde si quis infra sa-
cros ordines constitutus contraheret spōsalia cū
tali conditione permittit dum tñ vlterius non pro
cedat non incidit in excommunicationem illi⁹ ca-
nonis. Eos qui sunt de affinitate ⁊ consanguinita
te nec stante vxorem habuerit bigamā incurrit si
tamen ad copulam carnalem procedit icidit quia
interpretatiue contra'xit perfectam enim cōditio-
nem dejet ad hoc extra de bigamis nuper cum su-
is concordantiis in glosa ordinaria apparet tamē
q quocunq modo sic fiat semper peccat eo q non
debeat irrisorie aut frustratorie vti verbis sacra-
mentalibus ecclesie. Item talis complectitur ver
ba legis et non mentem igitur committit in legez
extra de regulis iuris lib. 6. ¶ Ad argumentum i
contrarium conceditur q reddit secundum baptis
mum ita validum sicut posset esse quando baptis-
ma precessisset et hoc ignoratur non tamen ita va
lidum sicut posset esse in quocunq casu dubio pu
ta quando baptismus non precessit et dubitatur
et ideo non sequitur q interpretatiue sit secundo
baptisatus nisi aliquo modo simpliciter vtitur il
8. dubium lo. Sed bene sequitur q peccat propter causas di
ctas. ¶ Octauum dubium an sacerdos vere bapti
set in mergendo puerum in fonte et tantum dicit
In nomine patris et filii et spiritus sancti. Non di
cendo ego baptiso te q sic quis christus non plus
instituit mathei vltimo. Similiter in benedictio-
nibus episcopi et ecclesie dicitur in nomie patris
⁊ filii et non dicitur benedico sed ipsum factuz sup
plet hoc igitur pari ratione in baptismo. Contra
rium diffinitum est extra de baptismo ca. si quis.
Et ideo dicendum q talis non baptisat sacramen
taliter. ¶ Ad primum in contrarium dicendum q
licet christus non expressit plura verba math. vlti
mo. Alias tamen expressit quia multa dixit et fe-
cit que in euangelio non sunt scripta vt patet Jo.
vltimo vel si non expressit vocaliter tamen expres
sit ecclesie per inspirationem vt debemus credere
et ad hoc in Canone di. 12. illa. ¶ Ad secundum di
cendum q omnes tales benedictiōes minoris sūt
efficacie igitur minori indigent expressione et eo-
Ad. 1. prici rum signa. q. in libera potestate hominis sunt po-
pale conce sita. ¶ Ad primum principale conceditur q equa-
dunt. lem gratiam omnes recipiunt in baptismo virtu-
te operis operati tamen adultus deuotus bapti-
satus recipit vlteriorem gratiam ratione sui per
sonalis meriti. ¶ Ad secundū concedo q paruul⁹
confirmatus in casu argumenti maiorem habuit
gloriam et licet neuter meruerit tamen secundo
subuenit sacramentum secundum. Et cum argui-
tur q tunc expediret semper simul confirmari vo-
lo q expediret q ambo confirmarētur sine magna
mora interposita si adesset semper qui posset. Sed
episcopus non statim est semper presens ad statim
postea confirmandum.

Trum corp⁹ chri
sti realiter sub speciebus q
fuerunt panis et vini conti
neatur. q nō quia hoc esset
per trāssubstantiationē pa
nis in corp⁹ christi et per
cōsequens panis nō rema
neret sub istis specieb⁹ qr
hoc continet diffinitio trās
substantiationis ponens ibidem accidētia mane
re sine subiecto et hoc etiam tenet ma. li. 4. di. 12.
in principio. Item thomas in quarto. di. xi. in pri
cipio responsionis ad primam. q. dicit q ista posi-
tio que ponit substantiam panis manere sub illis
speciebus cum corpore xp̄i post consecra. est here
tica sed consequens videtur falsum quia tunc il-
le species non possunt nutrire quia non possent cō
uerti in substantiam rei alende cum non sit ibi ma
teria in qua recipi possit forma alendi. Item ibi
remanet grauitas sed grauitas est forma substan
tialis elemēti grauis vel mixti vt patet tertio ce
li. Item tunc corpus christi esset simul in diuersis
locis et pari ratione quodlibet aliud corpus pos
set esse simul in diuersis locis per diuinam poten
tiam. Falsitas probatur quia tunc sequitur has
esse possibiles idem est fractum et integrum secū
dum idem et idem lignum est incineratum et idē
plenum et vacuum motum et quiescēs et vigilās
et dormiens viuum et mortuuz et idem homo pec
caret et mereret vitam eternam et simul baptisa-
retur et celebraret missam. Item vel igitur corp⁹
christi esset sub illis speciebus circumscriptiue vl
solum diffinitiue non primum quia tunc totuz cor
pus christi nō esset sub qualibet particula specie-
rum. non secundum quia esse diffinitiue alicubi ē
sic esse ibi q non alibi igitur. Item quomodo pos
set esse q corpus xp̄i esset alicubi per totum in lo-
co toto et in qualibet parte huiusmodi enim pro-
prium videtur spiritui. ¶ Ad oppositum est ma. di.
to. quarti libri. Ad quem dicendum est q sic. Sed 1. dubium.
tunc restat primo soluere dubium tactum in pri-
mo argumento an scilicet forma substantialis ibi
remaneat de pane et tenendum est q non. ¶ Et con
cedendum est vlterius cum ma. di. 12. in principio
q ibi remaneant accidentia sine subiecto Item de
grauitate dicitur q grauitas substantialis est for
ma accidentalis grauitas autem virtualis aque
nata est efficere in se ipsa aut in sua materia gra-
uitatem accidentalem bene est forma substantia-
lis elementi vel mixti et sic itelligo auctoritates
Isto etiam modo possumus dicere q forma sub-
stantialis ignis est calor virtualis constat enim
q omni accidente circumscripto adhuc ignis esset

caliduo. i. natus esset efficere calorem tam in se ꝙ
in alto et eodem modo etiam sol est calidus. Con
tra arguit Hyrenſ. posita terra in aere et circūscri
pta per potentiam dei omni grauitate accidētali
que esset principium motus deorsum et vniuersa-
liter omni accidente aut staret ibi terra ista aut
descenderet. Si staret ibi naturaliter ibi tunc re-
sisteret mouenti sursum et per consequens si esset
sursum moueretur ad illum locum naturaliter de-
scendendo sub grauitate superaddita et per con-
sequens grauitas superaddita nunc superfluit.
Si datur secundum ꝙ descēderet sequitur idem ꝙ
grauitas ista accidētalis superflueret. Respon-
detur ꝙ terra in dicto casu ibi staret nec aliter re
sisteret pellenti ꝙ corpus neutrum nec vna celi
particula si ibi poneretur. ¶ Diceres retineat de
us illam terram immobiliter ita ꝙ nulla crea-
tura per aliquod tēpus pelli posset tunc nec cedit nec
diuiditur cū illuc manus pertingeret igitur ma-
nus eam sentiret et per cōsequens substātia foret
sensibilis sine accidentibus. ¶ Respōdetur ꝙ ma-
nus illo veniens non pcederet nec istam subintret
sed ibi sisteret impedita et non perciperet vñ non
tangitur tactu sensationis sed tactu applicatiōis
sicut lapis tāgit lapidem sicut si deus modo tene-
ret de facto aerem immobilē in eodem situ cuius
nullam qualitatē possem percipere me sētire vel
non sentire propter similitudinem cum qualibet
manus mee eodem modo me haberē circa prece-
ptionē istius sicut in casu argumēti. Dic videtur
rationabilior opinio dicere sicut dicunt aliqui ꝙ
substātia materialis omni accidente spoliata sen
titur vere et per se ipsam est dura et a tactu expe-
ritur esse dura hoc em̄ est contra phīm nec cōsonat
fidei quia vel in hostia consecrata est duplex duri
cies vel grauitas et cōpactō quod videtur super-
fluum vel omnia sunt hec accidentia vere sup ad-
dita et non ipsa substātia cum hec maneant in ho-
stia consecrata sicut docet experientia cū fide vn-
de terra omni circūscripto accidente non est dura
nec cōpacta sed ita leniter diuiditur et cedit sicut
aer in vocando compactū continuū quia p casum
adhuc remaneret quāta nec etiā esset grauius nec
lenis. Tertio potest argui cōtra conclusionē prin
cipalem per hoc ꝙ hostia consecrata videtur nu-
trire. Sed accidētia non possunt nutrire sicut nec
An accidē possunt transire in substātiam rei alende quia ibi
tia nutrire defficit materia substantialis Respondetur ꝙ nu-
possint. tritio pprie dicta que est per conuersionē alimēti
in rem alendā species sacramentales nutrire non
possunt. Sed deus in fine ponit ibi substantiā ali-
quā vocando autem nutritionē quācūq reductio
nem membrorum aīalis ad statum priorem scdm
qualitates sic potest homo nutriri ex hostiis con-
secratis et sir aīal brutū quia hostia cōsecrata
habet quandā actionē naturalē in mēbra hoīs et
aīalis bruti qualē actionem habet hostia nō con-
secrata et ideo simili modo pōt reducere comple-
xionem lapsam ad statum naturalem saltem scdm
qualitates licet non possit conuerti per actiones
naturalem in materiā mēbri et aīalis nec etiā se-
quitur ꝙ in hostia cōsecrata sit aliqua materia qꝛ
ista nutritio secūdo modo dicta non fit per hoc ꝙ
hostia comparitur sed per hoc quod agit i mēbrū
cui approximatur. ¶ Et tunc cōsequenter diceret
ꝙ licet ad tempus posset homo sustentari p tales
restaurationē qualitatū non tamē diu propter cō
tinuam deperditionē substātie que nō restauratur
isto modo et tunc esset dicēdum ꝙ hostia cōsecrata
non similiter valet ad nutritionē sicut non conse-
crata quia non est ad nutritionē corpalē ordiata
¶ Aliter potest dici ꝙ species ordiate in hostia cō
secrata faciunt effectus suos sicut iam dictum est
producūt em̄ qualitates actiue sibi similes quali
tates de potētia materie rei alende per quas re-
ducitur complexio lapsa ad statum naturalē scdm
qualitatem correspōdē tem speciebus hostie cō-
secrate sic ꝙ non vltra non sunt nobis sensibiliter
apparentes species panis vel vini tunc deus repo
nit ibi materiā in quā agens corrūpēs illas spēs
dicitur inducere formā qꝛ sufficiētes dispositiōes
agit ad hoc vt de illa materia sic disposita agens
naturale educeret formā carnis vel ossis etc. et ita
fieret vera nutritio ymo et agēs corrūpēs species
in instanti corruptionis produceret formā ¶ Scdm
dubium iuxta illud argumentū. ¶ An corpus xpi 2.dubium.
posset esse realiter p diuinā potentiā in pluribus
locis extense. Et apparet michi cum scoto okam
Hyrenſ. et aliis doctoribus multis ymo quia iā de
facto est simul in diuersis locis modo non qͣtita-
tiuo quod esse nō posset sine duplici miraculo sed
modo qͣtitatiuo hoc fieret vno solo miraculo igi-
tur si primū conceditur possibilitas secūdi nō de-
bet negari. Argumētū aūt in cōtrariū esset bonum
apud phīm sed apud theologos nō tantū valet qꝛ
satis est possibile ꝙ idē corpꝰ i vno loco viuat et in
alio sit mortuū et sic de similibus nec mirū cū cor-
pus xpi in pixide moueat et tūc alibi nō mouetur
Contra ex isto sequit ꝙ agens creatū posset agere
in passum improportionabiliter distans vel ꝙ sub
iectum posset esse alicubi sine accidēte suo forma
liter ipm informāte quia si idē calefactibile esset
hic et rome et ignis ageret in illud calefactibile
hic. ¶ Tunc qͦro aut ageret in illud calefactibile
rome ita ꝙ calor qui causatur hic in isto subiecto
sit in eodē calefactibili rome et tunc sequit primū
aut non et tunc sequitur scdm. ¶ Respondetur ꝙ
nō est cōtradictio ꝙ subiectū habens accidens sit
alicubi vbi non est tale suum accidēs ¶ Tertiu du 3.dubium.
bium qualiter corpus xpi sit in loco vtrum circun
scriptiue vel diffinitiue Et est dicēdum ꝙ solū diffi
nitiue nec debet exponi esse diffinitiue in loco per
non esse alibi sed per esse ibi et non esse simul alibi
et vtrobiq per naturam si accipiatur et eius loca
desperata inter q est mediū, intercepiū nec aliqua
est inter loca huius continuatio secundum rectā 4.dubium
lineā vel obliquā. ¶ Quartū dubium qd tangit in
vltimo argumēto quomodo cōcipietur ꝙ corpus
aliquod possit esse totum in loco aliquo et totum
in qualibet eius parte ¶ Ad illud respōdet okam
satis bene in lectura xpi dicens ꝙ circa illud vidē
de sunt due difficultates vna quomodo idē corpꝰ
numero possit simul scdm se existere in pluribꝰ lo-
cis. alia quomodo multe partes eiusdē corporis
possint simul coexistere eidem vni loco et q videt
pfecte ista duo videt quomodo corpus xpi existit
sub hostia totum sub tota et totum sub qualibet
particula. Quātum ad primū non videtur maior
difficultas ꝙ idem corpus numero coexistat plu-
ribus locis simul scdm se totum ꝙ ꝙ eadem aīma
intellectiua simul existat scdm se totam i toto cor
pore et in qualibet eius parte vel ꝙ idem āgelus

in aliquo toto loco existat ⁊ in qualibet pte illi⁹.
Sed hoc ponimus scḋm veritatẽ physicam et theo
logicã igitur aliud non est Impossibile. Quãtum
ad secũdum non est maior difficultas ꝙ ꝙ duo cor
pora existant simul in eodem loco adequato ⁊ hoc
siue sint corpora gloriosa siue non quia gloria vel
non gloria nihil ad hoc facit Sed fide tenemus ꝙ
xp̄s introiuit ad discipulos clausis ianuis ⁊ exiuit
clausum vterũ virginis et clausum sepulchrũ non
est autẽ maior difficultas ꝙ due partes eiusdem
corporis sint simul in eodem loco Istis suppositis
patet qualiter corpus xp̄i potest scḋm se totum et
scḋm quãlibet sui partem simul esse in tota hostia
sub speciebus panis ⁊ sub qualibet eius parte q̄
ex istis patet possibilitas ꝙ vna pars sit simul cũ
alia et ꝙ eadem pars sit in multis locis vel parti
bus hostie simul et plus nõ ponitur ibi nisi ꝙ ptes
5.dubium. eius remaneant adhuc in toto constituẽtes totũ.
¶ Quintum dubiũ vtrum corpus xp̄i existens sub
sacramento sit ibi situaliter dicendũ ꝙ non q̄ non
habet ibi partẽ extra partem quo ad situm igitur
non est ibi situaliter hoc em̄ videntur intelligere
loquẽtes per situaliter hoc etiã patet per thomã
libro quarto di. 10. q. 3. vbi tenet ꝙ nõ est ibi situa-
liter per hoc argumẽtũ quia alibi situatur est cõ-
mẽsurari illi situi et ita ꝙ pars correspõdeat pti
et totum toti. ¶ Sed corpus xp̄i nõ sic cõmensurat
speciebus hec em̄ est cõclusio eccl̄ie hoc etiã dicit
Innocentius de officio misse parte tertia capi. 9.
Rector salua fidei imunitate hec etiã ẽ sẽtẽtia ma.
li. 4. di. 11. et. 12. et pbat per auctoritates sancto-
rũ. Item hil. vbi est pars corporis domini sub sa-
cramento ibi est totum sed sub omni parte sacra-
mẽti est aliqua pars dñi igitur et c̃. sed nunq̄ ẽ ibi
positio Respõdetur ꝙ positio vno modo accipitur
pro ordine partium in toto et talis est ibi q̄ caput
continuatur collo ⁊ non pedi nec digito l corpore
xp̄i sub hostia et ista positio per se conuenit cuili-
bet substantie corporee vt posset patere ꝑ auctorẽ
sexto physicorũ. Aliomodo accipitur positio ꝑ or-
dine partiũ in toto et sic non est in corpore christi
sub hostia vnde corpus xp̄i est ibi vere quãtum et
ibi est ordo partiũ in toto scḋm quem ordinem est
ibi primũ et scḋm tertium non quidẽ primitate na
ture vel perfectionis aut secundum situm et sic de
aliis modis prioritatis que ponit aristoteles. Sꝫ
in proposito ẽ quasi prioritas cõtinuationis nã ex
vna parte caput nulli cõtinuatur nec sibi aliquod
aliud ex alia autẽ sibi cõtinuat collũ ⁊ nõ pectus
nec tibia et collo ex alia parte caput et alia parte
pectus ⁊ humeri et sic procedendo vsq ad pedes ⁊
ita ille ordo seruatur i corpore xp̄i in eucharistia
sicut in celo non tamẽ ordo situalis quia nõ est ibi
cõmensuratiue illis speciebus nec alicui situi ex-
teriori sed in se est vere extense et distanter secũdũ
partes ita ꝙ caput tãtum distat a pede intrinsece
in corpore sub illis speciebus quãtũ in celo ⁊ ita
xp̄s posset ibi mouere manũ suam a capite ad pe-
des et conuersim velociter vel tarde sicut sibi pla-
ceret ita ꝙ illa velocitas vel tarditas attenderet
penes distãtiam partium in corpore sed nõ penes
distãtiam situalem respectu illarum specierũ vel
alterius situs quia ex quo sub qualibet parte il-
6.dubium larum specierũ est totum corpus xp̄i q̄libet pars
eius. Ideo non posset aliqua ei⁹ pars moueri ad
aliq̄ partem hostie in qua prius non fuit ¶ Sextũ
dubium cuiusmodi locationes mutationes fiant
ibi cum de existente in loco diffinitiue et nõ circũ
scriptiue sic existens in loco circũscriptiue seu cõ-
mensuratiue et modo quantitatiuo vel ecõuerso.
Ad istud bene respondet vbi prius ꝙ hoc posset cõ
tingere tripliciter. s. ꝙ de materia nõ extensa fiat
extensa vno modo ꝙ extensa maiorẽ locũ occupet
ꝙ quando nõ erat extẽsa. Aliomodo ꝙ minorẽ. Ter
tiomodo ꝙ equalem. Si primo modo fiat tũc sunt
ibi due mutatiões vna acquisitiua q̄ illa materia
acquirit vnum nouũ locum ⁊ alia deperditiua q̄
quando fuit non extensa fuit tota cum toto loco ⁊
tota cum qualibet parte. Sed quando extẽditur
tunc est tota cũ toto loco et tota cum qualibet pte
et per consequens omnes partes perdent aliqua
loca que prius habuerũt quia prius fuit pes cum
capite et modo distant ⁊ ideo vtrumq perdit loca
que prius habuit. Si scḋo modo tũc sola mutatio
deperditiua quia totum occupat de loco ꝙ prius
et per consequẽs perdit partem illius loci maio-
ris et etiam partes perdũt multa loca prius habi
ta sicut in priori modo Si tertio modo tũc etiã est
mutatio deperditiua quia tunc partes quãꝫ que
libet fuit cum toto et cũ qualibet parte iã dimit-
tunt loca prius habita excepto vno si autem econ-
uerso de materia extensa fiat non extensa hoc sim̄r
potest tripliciter cõtingere ⁊ si totũ remanebit in
loco equali erit mutatio acquisitiua et nõ deper-
ditiua quia quelibet pars acquirit multa loca q̄
non prehabuit Sed nec totũ nec aliqua pars pdit
locum aliquem quam prehabuit. Si vero fiat in
loco maiori sim̄r erit ibi mutatio acquisitiua non
deperditiua sed in minori tũc hec erit mutatio tã
deperditiua ꝙ acquisitiua sicut patet aduertenti
ex predictis et cetera.

Utrũ quantitas

terminata panis cõsecrãdi
sit aliq̄ res vna extra aliam
distincta realiter a substã-
tia et qualitate cuius est.
Istã questionẽ valde diffu-
se pertractat hic Adam et .i. cõclusio
ideo si velis require i ipso ꝙ quãtitas
Conclusio autem sua prin est aliqua
cipalis est ista. Ad questionem dicẽdũ ꝙ sic eo mõ res etc.
loquendo quo debet concedi quantitatẽ esse rem
Iste enim terminus res sicut et iste terminus ens
equiuoce dr̄ de q̄titate que nõ est res vna sꝫ multe
et de aliis rebus quarũ quelibet est vere vna nolo
tamen dicere ꝙ quantitas sit res alia a substãtia
et qualitate ⁊ a partibus earũdẽ ymo quantitas
ipsa est ipe partes cõtinuate in toto et iste eedem
partes si discontinnentur sit quãtitas discreta. Itẽ
okam illius tertij dubij in solutione ⁊ in tractatu
de sacramento eucharistie capi. 14. dicit plane ꝙ
quantitas continua permanẽs non est nisi partes
extense siue partes situaliter distãtes siue iste par
tes sint substantie siue partes qualitatis Et quo
patet ꝙ in ponendo quantitatẽ continẽtiã esse nõ
receditur a via ista ex toto licet recedatur in hoc ꝙ
ad hoc ꝙ partes sint quantitas nõ oportet eas di-
stare situaliter scḋm eũ autẽ hoc oportet Et ratio
sua est q̄ substãtia corporea esse posset quanta et
esse longa lata et profunda et hr̄e partẽ extra par
tem et esse circũscriptiue in loco omni alio ꝙ po-

neretur quãtitas substãtie inherens circũscripto quia deꝰ de potentia sua posset tenere partes substãtie demonstrante in sitibus in quibus sunt sine omni mutatione ⁊ motu locali earũdẽ destruẽdo quodlibet tale accidẽs si poneretur igitur. Cõtra pono ꝙ deus scõm ymaginationẽ tuam quam dedisti de quantitate corporis xpi ponatur aliquod corpus pedale puta .a. in aliquo spacio et ponat idem .a. in alio loco in circuitu primi circũquaqȝ ad quantitatẽ pedalem ita tamen ꝙ in isto loco ambiente sit .a. totum in toto et totũ in qualibet parte ita ꝙ quelibet pars .a. sit ibi vbiqȝ cum qualibet alia eius parte hoc posito rarefaciat deus pedale .a. tunc sequitur ꝙ erit transitus de cõtrario in contrarium ymo sine aliqua causarum siue materiarũ istarum quas tu posuisti in quadã regula ad saluandũ transitum de contradictorio in contradictoriũ. Cõstat tamẽ ꝙ nulla ibi sufficeret mutatio localis et illa non est ibi quia nec .a. nec aliqua pars .a. fit modo vbi non erat igitur. Respõdetur ꝙ in dicto casu partes mutarẽtur situaliter et licet non fierent nisi vbi prius fuerunt relinquerunt tamen locum aliquẽ quem habebant circa spaciũ pedale sicut notum est cuilibet casum consideranti. Contra ponat deus totum illud corpus pedale in tota domo et in qualibet eius parte cũ qualibet ita tamen ꝙ alibi etiam sit idẽ corpus pedaliter extensu moueat igitur deus ipm extẽsũ ad locum et per locũ vbi non extenditur non enim videtur quin xps in corpore glorioso extenso transire posset per hostiã consecratã sicut trãsiuit per hostium ⁊ sepulchrum et celum non diuisa igitur illud corpus pedale posset intrare locum vbi non extenditur et si ibi a deo rarefieret nec fieret vbi non erat scõm se aut scõm aliquã sui partem nec iuxta illud spacium vbi non extenditur relinq̃ret aliquẽ situm proprie scõm se vel aliquã sui partẽ vbi prierat. Dicẽdum ꝙ tale corpus tunc in tali spacio ẽ dupliciter. s. modo quãtitatiuo ⁊ nõ quãtitatiuo et scõm aliquẽ modũ puta extensionẽ fierent ibi nouitates quia ex vna parte scõm se vel secũdum suas partes nouũ sitũ acquireret et ⁊ ex alia parte perderet prehabitũ et sic esset ibi mutatio realis. Si dicis scõm phm quarto metha. si omnia quiescerẽt oia essent vera vel falsa sicut prius ⁊ ꝑ cõsequẽs non fieret transitus de cõtradictorio in cõtradictoriũ igitur cũ in dicto casu dictũ corpus quiescit de ipso nõ possunt verificari alia ꝙ prius. Respondetur ꝙ dictũ phi nõ oportet in hac materia sustineri vel potest sic intelligi si oĩno quiescerent vt prius. i. si nullũ moueretur nec ageret qđ prius non egit nec propter aliquid ageret qđ prius non egit nec acceptaret quod prius non acceptauit et similia ita ꝙ sit quies ab oĩ tali alteitate tũc oĩa essent vera vt prius alioquin etiã apud phm caperet cõtra instantiã in multis ⁊ multo fortius apud theologos nã dato ꝙ rex ordinaret ꝙ minimus argenteus cessaret esse preciũ ex tũc minimꝰ talis non esset preciũ etiam omnibus quiescentibus et preciato. Silr si rex ordinaret ꝙ quilibet inuẽtus in camera regis post instãs meridiei puniretur morte eo ipso nulla facta nouitate preter solum transitum tpis ille qui ibi fuit prius ⁊ post vniformiter in ea se habens ex tunc esset dignus morte ⁊ prius nõ. Probatur dato ꝙ ab eterno deꝰ ordinauerit sole ⁊ radio nõ motis ꝯseruare radiũ

Nota quot modis fit trãsitus de cõtradictorio in ꝯtradictorium

se solo ab aliquo instãti tunc radius qui prius dependebat a sole minime a sole depẽderet ibi etiã solus transitus tpis sufficeret entis ⁊ potẽtialis presupposito ꝙ de facto nõ esset tẽpus. repugnat enim ꝙ sic ordinauit et ꝙ transeat tps actu vel potẽtia et ꝙ non sit ibi trãsitus prenominatus cuius ratio est quia deus omnips est et omnẽ efficientiã supplere potest ideo necesse ẽ si sic velit supplere vt dictum est ꝙ talis effectus ab ipo tunc dependeat et nõ ab alio a quo prius. Silr posset esse dependẽtia a causa finali vt pote si deus cõseruaret effectum suũ ista die tota precise amore mei cras propter amorẽ alterius precise tunc per solũ trãsitum temporis nulla mutatiõe alia requisita qȝ iste sunt denominationes ab extrinseco. Sed vbi est denominatio formalis ⁊ ab intrinseco videtur esse talis transitus oĩno impossibilis sine aliqua causa concurrente vt pote de nõ intelligente intelligens et de non albo albus et sic de similibꝰ. Hic tamen aduertendũ est ꝙ ad talem transitum de cõtradictorio in contradictoriũ qñqȝ sufficit solum transitum tpis cum aliis causis requisitis vt cum angelus primo producitur tunc creatur et nõ conseruatur et immediate post cõseruatur et nõ creatur aliqñ trãsitus tpis cum aliis vniformiter manentibus non sufficit sicut patet in exemplis prioribus. Et ratio diuersitatis est quia vbi solus trãsitus tpis sufficit ibi principaliter vel quasi principaliter tps exprimitur vel datur intelligi ꝑ propositionẽ vt patet in exemplo de conseruatione ⁊ productione angeli in scdo vero nõ. Sed ibi ordinatio diuina vel humana cadit directe super tempus et ideo dato ꝙ deus sic ordinaret ⁊ tps transeat eo ipo transitur a veritate in falsitatem ⁊ ecõuerso a significabili sic vel sic. Item adhuc arguit sic per articulũ parisieñ. positum cap. xv. vbi dr ꝙ Impossibile est quãtitatẽ seu diuisionẽ eẽ per se hoc enim esset ipam esse substantiã error. Ex quo videtur ꝙ motiuũ condẽnantiũ istum articulũ fuerit ꝙ tunc esse possibile quantitatẽ esse substãtiã. Respondetur ꝙ hoc non fuit motiuũ condẽnãtiũ sed ipsorũ errantiũ qui ꝓpter etiam moti dixerũt ꝙ Impossibile est accidẽs esse sine subiecto vt patet in principio eiusdem articuli ⁊ in articulo vno immediate precedenti. ¶ Item tunc in transubstãtiatione panis sicut quãtitas illa essentialis ãnichilatur ita substãtia panis annichilaretur. Falsitas patet quia extra de summa trinitate dicit ꝙ panis transubstãtiatur in corpus xpi ⁊ vinũ i sanguinẽ de potentia dei igitur nõ annichilatur. Respondetur ꝙ qui negaret ibi panis substãtiã annichilari ẽt negaret hoc de quantitate substantie panis et qui concedũt hoc de quantitate etiã concedunt hoc de substãtia ⁊ negarent istam cõsequẽtiam si substãtia panis annichilaretur igitur non transubstãtiaretur quia scõm istos ãnichilari nõ est nisi totaliter desinere esse scõm materiã et formã et hoc non repugnat transubstantiationi si infertur ex ea nec est hic vis in re sed in verbis tãtũ scõm istos ⁊c. Ego autem dico ꝙ transubstantiatio non est annichilatio sed cõuersio panis substantie in corpus xpi ex vi consecrationis sacramentalis eo ꝙ in Instanti conuersionis cessat esse sub illis speciebus substantia panis et vini que preerat et succedit pro eiusdem corpus et sanguis xpi ex vi sacramentalis consecrationis nec est ibi aliqua

cõuersio prioris in posteriusanisi q ad nõ esse pos-
ris succedit sub illis speciebus ex vi cõsecrationis
substantia posterior quia motus vel mutatio vel
quecunq factio vnica denominanda est ab vltio
termino ad quẽ per se intẽto licet igitur substãtia
panis nihil fieret non tamẽ est ista cõuersio anni-
chilatio sed transubstãtiatio. s. successio vni^9 sub-
stantie in loco alterius et per hanc descriptionez
satis excludi possũt instãtie circa istã materiã z c.
Itẽ concedẽdũ est q ex vi illius conuersionis cor-
pus christi fit de substãtia panis et incipit esse de
pane sic q si alibi non esset nec prius fuisset ipsum
inciperet simpliciter esse post nõ esse ratiõe illius
conuersionis nunc autẽ nõ incipit simpliciter esse
sed incipit esse ex illo pane de quo prius non ha-
buit esse vel incipit esse de illo pane per aliquam
transmutationẽ per quam prius ex illo pane non
habuit esse patet ergo q si corpus christi pri^9 non
fuisset talis cõuersio esset simpliciter eius factio
nec autẽ est eius factio scdm quid. s. de illo pane.
Item qñ per desitionẽ specierũ desinit eẽ corpus
xpi tunc verisimile est q talis desitio corporis xpi
ibi fit reconuersio corporis christi i materia que
prius fuit ipsius panis et ita videtur q deus repo
nit ibi materiam quam resumit de corpore christi
per dictum modum conuersionis z in illa materia
agens naturale corrũpẽs illas species producit
formã in eodem instanti in quo illa materia repo
nitur et sic patet quomodo saluat q per illas spe
cies sit vera nutritio z quomodo sint actiue z passi
ue iuxta predicta in precedentibus questionibus
Sed dubitatur An corpus xpi videri possit oculo
corporali put ẽ sacramẽtaliter sub spẽbus panis
Pro vltimo dubio moto in ista. q. quinta quarti
que est. 63. in ordine simpliciter ad primũ. s. verũ
quantitas. Sciendũ est q dupliciter agens potest
applicari passo vel situi seu etiã rei situali intrin-
sece vel extrinsece primo modo tripliciter. s. vel
coexistenter commẽsuratiue et informatiue sicut
calor vel aliud accidens applicatur suo subiecto
cui coextenditur vel q informat in illud etiã bene
agit suum simile de ipsius potentia educendo vel
coexistẽter cõmẽsuratiue sed non informatiue vt
si in casu priori deus faceret calorem cõmensura-
tiue coexistente subiecto per se existere sic q non
inhereret subiecto nec informaret ipsum vel si deus
taliter faceret coexistere duo contraria. s. aquaz
et ignem vel duas qualitates contrarias. s. ca-
liditatem et frigiditatẽ et tunc est bene dubium an
in tali applicatione talia suis naturalib^9 relicta
agerent et paterentur vel scdo modo põt hoc con-
tingere sic q agens alicui applicatur coexistẽter
non tamen informatiue nec cõmensuratiue sed sic
q totuz est in toto et in qualibet parte z quelibet
pars est in toto et in qualibet parte et sic corpus
christi est sub speciebus et cõcomitant ipsius ac-
cidentia nec igitur dubitatur an talia accidentia
taliter suo situi applicata suis naturalibus dere-
licta naturaliter agerẽt i sua passa Verbi gratia
an calor vel caliditas lucis corporis xpi sic se ha-
bentis naturaliter ageret in visu videtur q nõ qz
scdm talem modũ agens nõ debite applicat passo
igitur Antecedẽs probatur qz applicatio secũdi
modi predicti non videtur sufficere ad actionem
igitur multo min^9 applicatio que posset fieri isto
tertio modo. Itẽ videmus q graui aliquomodo
se habẽte. 16. extra centrũ grauitas efficit motũ
ipo autẽ aliomodo se habente. s. existẽte in cẽtro
nullum causat motũ igitur multo fortius calore
sic se habente q nulli cõmensuratur situi non põt
agere inuisum. Item scdm talẽ modũ non põt esse
basis piramidis radiose quia tunc cõmẽsuraretur
alicui situi igitur z c. In oppositũ per prius con-
uenit agẽti agere in passũ q sibi applicari tali vel
tali modo applicationis igitur quantũ est de p se
fiat ipm agere naturaliter in passum sine tali ap-
plicatione quã tu presupponis Cõsequẽtia patet
ex eo q prius põt semper stare sine suo posteriori
licet non econuerso. Itẽ agens agere vel esse suũ
actiuũ est sibi essentiale taliter autẽ applicari vel
taliter est sibi accidẽtale sed nõ oportet q ablato
accidentali auferatur essentiale igitur scdo mõ
s. extrinsece potest hoc esse contingere tripliciter
s. continue vel cõtigue vel cõsequẽter. Et istis mo
dis planũ est posse fieri actionem z passionẽ et c.

Vtrum sacramẽtum pe-

nitentie sit necessariũ ad delendũ pctm
mortale post baptismũ. q nõ quia ad de
lendũ mortale sufficit contritio cũ pro-
posito confitendi iuxta illud psal. cum gloria. sua
dixi confitebor et alia in copia quere in textu sen-
tentiarũ di. 17. quarti. Contra secũdum hiero. pe
nitentia est vera tabula post naufragiũ et ponitur
di. 14. quarti in principio. Conclusio prima q non cõclusio.1
capiendo necessarium absolute p eo quod nõ põt
per aliquã potentiã non esse tũ quia nec est sic ne
cessariũ pctm mortale deleri. i. remitti nec est sic
necessaria penitẽtia interior nec exterior ad eius
deletiõem qz deus de sua potẽtia absoluta posset
sine omni penitẽtia tali pctm mortale actuale re
mitere. Secunda cõclusio sumẽdo necessariũ scdz 2. cõclusio.
quid. s. scdm cõem legem dei non est penitẽtia ex-
terior necessaria ad deletiõez peccati mortalis qz
contritio est sufficiens sacrificiũ p peccato scdm
glosam sup illud psal. Sacrificiũ deo spũs et c. d.
spũs contritus est sacrificiũ quo pctm abluitur z
alie multe auctoritates ad hoc sunt. Tertia con- 3. cõclusio.
clusio q nec de virtute sermõis penitẽtia interior
est necessaria ad salutẽ qz nulla penitẽtia interior
est sic necessaria. Quarta conclusio ad deletionez 4. cõclusio
pcti mortalis prius cõmissi necessario requirit sue
necessaria est penitentia interior scdm legem dei
cõem qz secũdum augu. epl'a. 55. nullus sue volun
tatis arbiter constitut^9 potest nouã vitã inchoare
nisi peniteat eum vite veteris z allegatur di. 4. 4.
Quinta conclusio q cõmissa culpa mortali sacra
mẽtum penitentie est necessarium secũdum legez 5. cõclusio.
dei cõem pro loco et tempore oportunis nec peni
tentia interior est sufficiẽs sine pposito recipiẽdi
sacramẽtũ ad hoc sũt multe auctoritates di. 17. 4.
Et ista famosa decretalis extra de penitẽtiis z re
missionibus. ois vtriusq sexus. Argumẽta princi
palia procedũt p diuersas cõclusiones cõcludẽdo
verum. Contra predicta obiicitur primo q penitẽ
tia exterior est precepta igitur est necessariũ eam
implere nã si hec consequẽtia non valet non esset
necesse scdm legem dei statutam seruare dei pre-
cepta affirmatiua que non plus obligant ad sem
per q precepta eccl'e de confitendo semel in ãno
extra vbi prius oñis Probat si contritio sufficit
vel igitur in quocunq gradu fuerit vel solũ in cer

to gradu. Non primum qz tunc equalis contritio
sufficeret ad delendũ pctm̃ mortale sicut ad delē-
dum veniale. Non secũdum qz ois contritio pro-
cedit a charitate et per consequens nulla pōt esse
ita parua quin deleat pctm̃ mortale ꝓ eo ꝙ mor-
tale non stat cum charitate. Probaẗ voluntas pōt
ita disponi ꝙ non posset pertingere ad cõtritionez
in tali gradu et ita posset damnari de peccato de
quo vero in aliquo gradu contereretur. Hic diciẗ ꝙ
quicunq̧ gradus contritionis quantuncunq̧ re-
missus sufficit si bene sit circũstantionatus. Cotra
tunc equalis pena debetur in purgatorio ꝓ pctõ
veniali ⁊ mortali ceteris omnibus paribus qz sit
ita ꝙ vnus peccauerit venialiter et alius per oia
simili peccato veniali et cum hoc etiã mortali de
quo oblitus sit nec eius recordaẗ licet faciat dili-
gentiam sufficientem ad salutem recordandi ois
pctã sua conteratur iste scd̃s veniali per oia sicut
prius et etiam in generali de omnibus pctis suis
ita ꝙ ista generalis penitētia deleat culpam mor-
talem oblitam tunc quero an iste pro suo peccato
mortali oblito equaliter punietur sicut ꝓ suo ve-
niali vel sicut alius pro suo veniali et habetur in-
tētum vel non. Sed grauius et cum nõ in infinitũ
grauius sit igitur ꝙ in duplo grauius et accipiaẗ
alius qui ceteris paribꝰ peccet mortaliter minus
in duplo ꝙ̄ iste et per cõsequēs punietur in duplo
minus. Probatur si cõtritio quantũcunq̧ parua
deleat pctm̃ ⁊ cõmutat penam eternã in tēporalē
dupla tollet omnē quia tãtum va. et scd̃a pars ad
tollendũ quod minus est. s. penam tēporalē sicut
valuit prima pars ad tollēdũ ꝙ maius est. s. penã
eternam et ita superfluerent oēs alie penitentie
satisfactionis exterioris quia quelibet contritio
ad totam penã tollendã sufficeret quia eius me-
dietas ad cõmutandũ penam eternã in tp̃alē igiẗ
multo fortius residuũ sufficeret ad tp̃ale redimē-
dã preterea videẗ ꝙ penitētia exterior sit necessaria
qz deletio culpe est finita intēsiue et extēsiue igiẗ
pena intus ⁊ extra debet correspõdere iuxta illud
scripture quãtũ glorificauit se. Probaẗ aliquod
pōt esse pctm̃ mortale ꝓ quo hõ non teneẗ nec vnq̄
tenebiẗ penitere qz aliqua illecebra ꝑmo venialis
posset tandiu cõtinuari ꝙ fiat pctm̃ mortale ĩ ali-
quo instanti tũc in illo instãti nõ teneẗ penitere qz
nõ est in eius ptãte tũc penitere sed scd̃m aug. i li.
de duabꝰ alabꝰ et ponit secũdo sententiarũ di. 16.
pctĩ reũ teneri quẽquã qz nõ facit qd̃ facere non
potuit sũme iniqtatis et insanie est nec teneẗ post
posito ꝙ immediate nõ sit ꝑ potentiã dei vel ꝙ deꝰ nõ
sibi cooperetẗ. Probaẗ aut est aliquod ꝑmũ instãs
postq̄ peccauit inq̄ posset penitere ptia interiori
vel nõ. si sic igiẗ si ꝑ illud instans nõ est sibi ptia ne
cessaria eo ꝙ nec sibi sit possibilis naturalr̃. Et cõ
firmatur qz ideo predictũ est cõfessionē nõ esse ne
cessariã ad salutem eo ꝙ pōt licite differri vsq̧ ad
finē anni igiẗ pari ratiõe nec cõtritio quia posset
differri vsq̧ ad finē tp̃is licet minoris. Cõtra talis
abstulit honorē alienũ igiẗ diuinũ igiẗ ꝑ post teneẗ
ad restitutionē. Si dẽ qd̃ nõ est aliqd̃ primũ instãs
in quo posset penitere igiẗ ꝓ quolibet instãti tene
tur sic igiẗ ꝙ omittit per diem. Tũc sic ꝓ quolibet
instanti penitere tenebaẗ ⁊ ꝓ nullo fecit ⁊ instãtia
ista sunt infinita igiẗ peccauit infinitis peccatis
omissionis. Probaẗ aut teneẗ solũ ad talē ptiam
instantaneã vel morosam si instantaneã igiẗ posset

mereri in instanti et tũc in tp̃e quolibet essent infi
nite actiones meritorie qz infinita instantia si mo
rosam ante finem hore deinde posset mori ⁊ ꝑ ꝯñs
cõtritus de pctõ aliquo dãnaretur. Ad primu isto
rum dicẽdũ ꝙ velle penitere necesse est ptia exte-
riori tp̃e oportuno cũ cogitatur sed nõ est necessa Ad. 1.
riũ exequi exterius nisi pro tp̃e ꝓ quo precipitur
exterior executio ab eccl̃ia vel a deo. Ad scd̃m dẽ
ꝙ in quolibet gradu sufficit conteri et ꝙ equalis Ad. 2.
cõtritio quo ad gradũ sufficit ꝓ mortali ⁊ veniali
Sed ille contritiones differũt spē sicut obiecta. i.
pctã de quibꝰ fiunt. Et ad reductionē in cõtrariũ
dicẽdu ē vel ꝙ oportet dare ꝙ pena debita mario
veniali vel etiã oibus venialibus possibilibꝰ cõ-
mitti ab eodē nõ pōt de potentia dei ordinata per
tingere ad magnitudinez debitã minimo mortali
dato ꝙ pena eiusdē rationis debeat vterq̧ puniri
post cõmutationē pene eterne in tp̃alē vel secũdo
oportet dicere ꝙ pene iste nõ sunt eiusdez ratiõis
vel tertio oportet dicere ꝙ pena ꝓ vno pōt in casu
esse equalis pene ꝓ altero et qñq̧ hec illa maior
et qñq̧ minor. Sed tunc non erũt cetera paria et
hoc credo verius. Aliter eñ penitẽdũ est de mor-
tali et aliter de veniali ⁊ plus sine cõparatione hz
displicere sibi ꝙ peccauit mortalr̃ ꝙ̄ qd̃ venialiter
plus inq̄ non actus magnitudine sed vicij detesta-
tione ⁊ illud verum est de pena ꝓ mortali scito esse
hmõi et de tali ꝓ veniali scito esse huius simplr̃.
Sed tunc restat dubitatio de duobus quorũ vnus
peccauit mortalr̃ et alter venialr̃ et vterq̧ oblitꝰ
est ⁊ peniteat vterq̧ sufficiẽter ad hoc ꝙ soluetur
vno genere ptie sic. s. si vnq̄ offendi deũ in aliquo
pctõ qd̃ nõ recolo mihi displicet et peto veniam ⁊
miam ⁊ sic mortaliẗ vterq̧ sic tñ ꝙ vterq̧ restet pena
in purgatorio aut igiẗ equalis vl̃ minor ꝓ veniali
vt prius deductũ est. Hic primo dicẽ dũ ꝙ pena ꝑma
debita ꝓ mortali excedit in infinitũ penã debitã ꝓ
veniali. Sed deꝰ de gratia sua mere cõmutat istã
penã i tp̃alē determiate quãtitatis quõte sibi pla
cuerit nõ ex merito nr̃o sed xp̄i vnde patet ꝙ incõ-
parabiliter misericordiꝰ deꝰ agit cũ penitẽte cui
cõmutat penã eternã in tp̃alē virtute mortis xp̄i
ꝙ̄ cui in quacunq̧ ꝓportione dimittit de pena de-
bita ꝓ veniali nõ totã remittendo. Ex quo seqtur
ꝙ maiorē efficaciã habuit mors xp̄i ad iuuãdum
penitere volentes de mortalibꝰ ꝙ̄ de venialibus
iuxta illud apostoli vbi habũdauit delictum etc̃.
Secundo videtur mihi dicẽdũ ꝙ cõceditur cõclu-
sionē possibilē esse de pena tp̃ali i quã cõmutatur
pena eterna cum hõ penitet vel nunq̄ veniatur ad
hoc ꝙ quis mortaliter peccet minus in tãta ꝓpor-
tione vt pena debita ꝓ veniali coequetur pene de
bite ꝓ mortali sed ꝑma pars rñsionis videẗ verior
Ad secũdã reductionē dicẽdum ꝙ culpe remissio
gratie infusio ⁊ eterne pene i tp̃alē cõmutatio nõ
fit virtute contritionis sed de mera xp̄i grã prius
eñ natura sit ista cõmutatio et culpe remissio et
gratie infusio ꝙ̄ hõ cõuertatur qz actus non est cõ
tritio nisi habita gratia cũ qua fit vel a qua pro-
cedit ex tunc tamē ꝑ cõtritionē remittiẗ pena que
restat ⁊ bene volo ꝙ ꝓportionalr̃ ceteris paribus
tanta posset esse talis contritio ꝙ virtute eius me
ritorie obtineret quia relaxari vel redimi totam
penam. Ad tertium dicendum ꝙ illa proportio de Ad. 3.
qua loquiẗ auctoritas attẽdẽda est scd̃z intẽsiõez
vel extẽsionē nec semꝑ oportet vtrunq̧ cõcurrere.

Ad. 4. Ad quartum dicēdū est q̄ bene ꝓbat vnū possibile de virtute sermonis casu argumēti posito teneretur tamē si superuiueret. Dices forte q̄ pari ratione tūc nō peccat q: nō pōt tunc nō facere qḋ facit q: oē qḋ est qñ est et c̄. Et cōsequētia probat̄ per auctoritatē eādē aug. dicēdū q̄ nō est simile tū q: prius potuit tūc sic nō peccasse tū q: in hoc instāti prius natura posset nō peccare et c̄. sicut prius patuit circa distinctionē primā primi. Aliter dr̄ q̄ in isto casu talis in illo instanti ꝛ in quolibet futuro tenetur cōteri nec ex hoc sequitur q̄ deus eū obligauerit ad ipossibile. Sed ipsemet fecit se impotentem ad implendū preceptū diuinū cū preceptū dei est q̄ hō sit extra diuinam offensam et hoc non est hoī ipossibile quādiu seipȝ nō reddit ipotētē et c̄. et ideo reductio facta. s. q̄ pari ratione tunc nō peccaret satis videtur similis.

Ad. 5. Ad quītū estimo q̄ sit aliquod instās primū in quo scḋm dispositiones tunc pñtes poterit ex puris naturalibus ꝛ cū dei adiutorio penitere et citra illud nō est ī ptāte eius q̄ sine miraculo fiat in statu salutis q: nō est in eius naturali ptāte simul et semel volitiōes cōtrarias hr̄e ita q̄ idem sibi placeat et displiceat scḋm oīa eadē et ideo est sibi necessariū vt viuat vl tertius si debeat saluari vel q̄ miraculose iuuetur a deo q: impossibilia apud hoīes possibilia sunt apud deum luce. 16. patet igitur q̄ non valet ɔña de cōmuni lege ista. s. q̄ citra istud instans non est sibi pñs necessaria saltem si debet saluari de cōi lege.

Ad confirmationem. Ad cōfirmationē dicēdū q̄ nō est simile de dilatiōe volūtaria cōterendi ꝛ cōfitendi q: ad primū tenetur iure nature ad scḋm iure positiuo. Etiam hō tenetur restituere diuinū honorē ita cito sicut pōt bene tamen simile est de cōtritione ꝛ volūtate cōfitendi. Ad argumētum alterius partis dr̄ q̄ in nullius pctōꝝ est ptāte in quolibet istanti reddere qḋ debet penitendo nec infinities omittit omissione que sit nouū pctm̄ q: sic ī hoc instanti peccat de liberate omittendo infinita transibunt instātanea anteq̄ iterato noviter peccat eodē modo. s. pctō sibi imputabili ad nouā penā. Ad sextum dicendū q̄ sufficit ad salutē q̄ in instātanee causet libere actū penitēdi siue ille remaneat post per aliquod certū tp̄s siue non.

Quid sit culpa mortalis actualis. Articulus. 2. Primū dubiū quid sit culpa mortalis actualis ꝛ pōt dici q̄ est causatio libera creature vere vel interpretatiue operis sibi prohibiti vel equiualenter sibi illiciti vel scḋo voluntaria omissio operis precepti vel ad quod per equiualentiā obligat̄ vel tertio reatus talis voluntarie opatiōis vel volūtarie omissionis. Prima particula ponit̄ ꝓ pctō cōmissionis ꝛ excludit act⁹ volūtarios de qb⁹ nō deliberauit nec potuit nō deliberasse q: tales vt sepe dixi mere naturalr̄ habent̄ dr̄ etiā q̄ pctm̄ mortale est opus nō ꝓhibitū sed causatio voluntaria opis q: opus tale si a deo causetur nō est pctm̄ et ideo non ex hoc q̄ ē tale opus est pctm̄ vñ

Nota de odio dei. nisi q̄ a creatura obligat̄ ad cōtrariū vere vel interpretatiue volūtarie causet̄ nō est pctm̄ etiam dato q̄ esset odiū dei intensissimū vel volitio quātūcūq̄ grandis mali opus autem nō est volitio creature nisi cū ab illa agitur addit̄ aūt vel causatio ꝑ equiualētiā opis sibi ꝓhibiti q: si vilitatio opis talis sub precepto nō caderet si tamē caderet sub voto licito tenet̄ vouēs illō vitare sicut si sibi ꝓhiberet̄. Secunda particula pōitur ꝓ pctō omissiōis ꝛ vtrū aliquis possit omittēdo mortalr̄ peccare sine omni actu volūtario dubiū est magnū et r̄ndet dr̄. prima

Dubitatio primi et etiā alias ꝓ vna q̄ poneret pctm̄ omissiōis nō requirere aliā cōmissione eo q̄ argumēta ī oppositū possunt dr̄i solui. Tū nūc mihi videt̄ cū Capsalis et multis aliis modernis q̄ nō q: hō experit̄ se nō posse transire sine oī actu voluntatis dictato clare ꝛ plene qḋ sit agēdum vel volēdū sed statim vel eliget sicut dictatū est vel contrarie libere diuertet se ad cōseruādū vel volēdū aliqḋ impertinēs vel eliget differre primo modo sumit̄ volet scḋo et tertio modo interpretatiue volet nō facere qḋ dictatur nā si posset ꝓ aliqua parte tp̄is manere habito pleno iudicio de agēdo vel non agēdo sine oī actu volēdi posteriori tali iudicio pari ratione per oē tp̄s hoc posset qḋ non videtur aliquē posse in se experiri. Itē si sola omissio precepti esset peccatū dignū pena sensus igitur pari ratione in habente gratia omissio actus ꝓhibiti foret meritum qḋ falsum est.

Positio antisiodori tenētis viā oppositam cum suis motiuis. Antisiodorus tamē tenet cōtrariū li. scḋo. q. 2. et ponit ad hoc tria media. Primum est q: facere quod deus prohibet est pctm̄ graue igitur nō facere qḋ lex precipit est pctm̄ et hec est priuatio pura igit̄ pura priuatio vel carētia act⁹ debiti est pctm̄ oī actu alio volūtatis libero circūscripto. Item nullū preceptū est ꝓhibitio vel econuerso igit̄ nullū facere bonū est declinare a malo igitur ꝑ cōtrariū nullū facere malū est declinare a bono sed declinare a bono ē omittere igit̄ omittere nō est facere malū. Sed oī pctō actuali. i. q: est actus facit hō malū igitur omittere nō est vere actus seu pctm̄ cōsistens in aliquo actu. Itē deus precipit illi vt det hodie elemosinā sit igitur q̄ iste tota die faciat opa indifferentia tūc iste peccauit lapso hoc die lapso et non ꝑ actū q: nullum hodie fecit actū nisi indifferentē per casum igit̄ pōt esse pctm̄ omissionis sine oī actu qui sit pctm̄. Item arguit ro. Itō sequit̄ q̄ deus precipit isti q̄ velit hodie. a. et iste non volet hodie. a. in nullo legitime excusatus de nō volēdo sicut sibi precipit̄ igit̄ hodie iste peccabit. cōsequētia est bona igit̄ qcqd stat cū antecedēte stat cū cōsequente. Sed q̄ iste nullum actū volēdi vel nolēdi hodie sit habiturus stat cū añcedēte igitur stabit cū consequēte stant igitur simul q̄ ipe peccabit ꝑ omissionē act⁹ volēdi sibi precepti sine hoc q̄ aliquē actū habeat positiuū igitur sola carentia actus debiti pōt esse peccatū omissionis. Arguit̄ sic precipiat̄ a deo isti q̄ infra certā partē tp̄is velit vel nolit ire ad ecclesiam et infra istā partē tp̄is sine excusatione legitima nec velit nec nolit ire ad eccl̄iam igit̄ peccabit ɔña vt prior ē bona igit̄ quicquid stat cū antecedēte stat cū cōsequēte. Sed cū añte stat q̄ iste in data parte tp̄is nec habebit velle nec nolle igit̄ hoc stabit cū cōsequente igit̄ poterit peccare ꝑ solā debiti act⁹ omissionē precipiat̄ isti q̄ aliquē actū volēdi habeat hodie et sit ita q̄ sine excusatione debita habenda nullum habeat actum volendi vel nollendi et sequitur idem quod prius. Probatur iudicēte forte vel deo precipiente q̄ a. ab eo sit agēdum vel nolēdū tunc quero an forte potest se suspendere ab oī actu volēdi et nollendi cessante īpedimento vel nō. si sic igit̄ pōt peccare ꝑ solā omissionē si nō igit̄ de⁹ nō pōt sibi precipere q̄ se suspēderet ab oī actu q: nihil pōt rationabilr̄ alicui precipi qḋ nō subsit cū dei adiutorio sue libere ptāti. Itē si non tūc nō videret̄ libere velle vl̄ nolle q: necesse esset

sibi nisi deus suspenderet ipm ab agendo nolle vel
velle probatur tũc oẽs rñsiones q̃ solent fieri per
mediationẽ inter velle et nolle forent false ꝛ tunc
hmõi difficultates nullatenus solui possent. Et si
argumentaris in contrariũ quia omis iusticia est
facere bonũ vel declinare a malo extendendo vo
cabulum iusticie ad omnem virtutem generaliter
et etiam sumendo declinare positiue per realiter
fugere vel si detestari malum igitur omnis iniusti
tia est malum facere vel declinare a bono extẽdẽ-
do vocabulum iniustitie ad omẽ viciũ et similiter
vniuoce sumendo sicut prius verbũ declinare igi-
tur omnis omissio culpabilis sit iniustitia quedã
sequitur q oĩs omissio culpabilis erit actus cul-
pabilis vel nõ sine actu. Item deus pronior est ad
miserendum q̃ ad puniendũ. Sed deus nullũ ho-
minem remunerat per declinare a malo nisi sit ibi
motus liberi arbitrij igitur per locũ a maiori nul
lum condẽnat pro declinare a bono nisi ibi sit mo-
tus liberi arbitrij. Ad primum istorum respondet
antisiodorus vbi prius q ista consequentia nõ va-
let omis iustitia est operatio boni vel positiua de-
clinatio a malo igitur omnis iniustitia est opera-
tio mali vel positiua declinatio a bono quia plura
exiguntur ad opus virtutis q̃ ad opus vicij qꝛ ad
opus virtutis non tantum exigitur genus sed cir-
cunstantie bone sed ad esse vicij sufficit vel genus
operis mali vel omissio circunstantie bone alicu-
ius requisite vnde ꝛ secundum phm difficile est in-
uenire medium sed facile receditur a malo. Ad se
cundum negat cõsequentiã quia aliqua priuatio
est peccatum nulla autem priuatio est virtus vel
Improbat antis. opus virtutis. ¶ Sed iste ratiões et responsiones
stare non possunt cum seipsis quia vel in potestate
voluntatis libera est seipsam suspendere ab omi
actu quando iudicat habendum esse actum vel nõ
habendum vel non est hoc in eius potestate. Si se-
cundum habetur intentũ si primũ si sibi preciperē
tur in charitate existenti q ab omni actu ad horã
se suspẽderet ita q per hoc mereretur sicut alias
demereretur suspẽdẽdo se qꝛ ita in prima parte im-
pleret preceptum sicut in secunda trãsgrederetur
nec videtur deus pronior ad puniẽdũ transgresso-
rem sui precepti q̃ ad remunerãdum illũ qui exe-
quitur in charitate preceptum non probatur per
argumenta antisiodorẽ. q aliqua circunstantia
scita debere adhiberi possit hoc stante omitti sine
negligẽtia vel cõtemptu vel nolitione voluntatis
expressa vel interpretatiua ideo parum cogunt.
Rñsio ad arg. antis. Ad primũ igitur argumentum suũ negatur conse
quentia nisi consequẽs intelligatur de non facere
ex contemptu vero vel interpretatiuo .i. nisi actus
aliquis positiuus sit ibi quem debet talis non ha
bere quia etiam nõ est in eius potestate si iudicet
clare aliquid faciẽdum quin velit illud facere vel
velit vel nolit diuertere ad cogitationem de aliis
vel expectare vel aliquid simile. Sed si libera po
Ad .2. rñdet q oĩs prohibitio est preceptũ per equivalentiam. testate eius esset stãte hoc iudicio se suspẽdere ab
actu quolibet volẽdi vel nolendi tũc annuerẽ sue
cõclusioni. Ad scdm negat assumptũ qꝛ oĩs ꝓhibi-
tio est per equiualentiã preceptum de volendo ex
amore dei et proximi cauere actus sibi prohibitos
si tamen acciperetur q nullũ preceptũ mere affir-
matiuum est prohibitio posset concedi. Sed hoc
nõ sequitur q nullum facere bonũ sit declinare a
malo quia causare libere volitionẽ fugiendi pec-
catum est bonum facere et tamen illud bonum fa
cere est a malo declinare ymo verius q̃ solum ni-
hil facere sicut lapis siue pluris ymo breuiter om
ne declinare a malo est facere bonum actum que
est declinatio mali et per contrarium etiam conce
do quod aliquid facere malum est declinare a bo
no quia causare nolitionem amoris dei et proximi
ꝛ similium est facere quoddam malum quia ma-
lum est declinatio a bono. ¶ Ad tertium dicendum Ad .3.
si deus precipit hodie q det elemosinam hodie et
ipse hoc expresse aduertat non est in eius potestate
naturali quin habeat actũ aliquẽ aliũ q̃ solũ idis
ferentem. Ideo ponitur casus impossibilis secun
dum communem cursum potentie volitiue verũ
est autem q deus põt nolle cooperari illi ad actũ
aliquem meritorium vel demeritorium ꝛ si sic nol
let posset esse q iste nec nolet nec volet dare elemo
sinam sed tunc consequentia in argumento non va
leret quando .s. suspenderetur voluntas per deum Ad .4. et ex eadẽ ratione.
a velle vel nolle. Sed contra istam responsionem
stat quarta ratio ad quam respondendo concedo
primã consequentiaꝫ sed minoris sequentis dedu
ctionem nego cum accipitur q cuꝫ antecedẽte istius
consequentie stat q iste nullũ sit habiturus ho-
die actum volendi vel nolendi sicut ex dictis licet
hoc staret cum prima parte antecedentis ꝛ q stat
cum toto antecedente non probatur. ¶ Ad quintũ
similiter negatur minor et iterum dicendum est q
premisse repugnant. Dico q istud preceptuꝫ potest
transgredi et tamen neq̧ per actum volendi ire ad
ecclesiam nec per actum nolendi igitur per solam
vtriusq̧ actus omissionem dico q volũtas potest
illud preceptum transgredi per voluntatẽ nõ obe
diẽdi vel cõtemptuꝫ precepti qꝛ ipa põt neq̧ velle
ire ad ecclesiam neq̧ nolle ꝛ tamẽ in libera potesta-
te volũtatis nõ est habito tali ꝑcepto ꝛ pleno iudi
cio aliqd agẽdi vel nõ agendi quin aliquẽ actũ ha
beat vel volẽdi cõformari dictamini vel nolendi
expresse vel iterpretatiue ꝓ tunc. ¶ Ad sextũ dicẽ
dũ q ꝑmisse repugnant. ¶ Ad septimum dicendũ q
forte nõ põt stante tali iudicio ꝛ gñali dei influen
tia in tali actu suspẽdere se ab oĩ actu volendi vel
nolendi. Et cũ arguit q tunc deus nõ posset ꝑcipere
volũtati q ab oĩ actu suspenderet se negãda ẽ ꝯña
qꝛ licet volũtas nõ põt implere illud stante aduer
sione ꝑcepti posset tñ velle iplere illud ꝛ conari ad
sibi ipossibile stãte tali aduersiõe ꝛ posset etiam
aliquo mõ conari ne aliqd aduertet ꝫ dormiret et
hmõi forsan conatus eẽt meritorius volũtati existẽti
i charitate ꝛ nõ scienti nec aduertẽti eẽ impossibi-
le sibi qđ sibi ꝑcipit deus autẽ nõ põt velle q ipsa
libere hmõi preceptũ ipleat sicut conat ꝛ si ꝑceptũ
debeat eẽ rõnale oportet q intendat aliqd libere
possibile volũtati ꝛ hoc non est nisi conari ad ali-
quid iuxta tenorẽ ꝑcepti vt ipleat preceptũ quod
nõ aduertit non posse ipleri a volũtate libere. Et
dato q aduerteret adhuc occasione precepti sibi
dati posset habere vnum velle conditionale meri-
torium q vellet illud iplere si posset ꝓ amore pre-
cipientis. Ad illud qđ scdo infertur quia q volun
tas non posset libere velle vel nolle. Dicendum q
si cõsequẽs est disiunctiua negat ꝯña si de disiũcto
extremo conceditur quia hoc disiũctuꝫ velle vel nol
le non substantie libere prãti volũtatis stãte iudi-
cio clare de aliquo volendo vel nolẽdo licet forte
hoc disiũctũ velle ire ad ecclesiaꝫ vel nolle ire subsit

in casu imperio volūtatis potētis iperare sibi ipsi
vt nec velit nec nolle hoc sed quod se transferat ꝛ
intellectu ad alia ipertinētia ꝛ ita interpretatiue
nollet. Ad illud quod tertio infert ꝙ responsiones
de medio inter velle ꝛ nolle per non velle non va-
lent. Negatur cōsequentia quia de hoc ꝙ sor. pec-
cat deus nec habet nolle nec velle sed nō velle ē
dubius de aliquo. An sit volendū vel nolēdū nec
debet illud velle vel nolle sed velle expectare do-
nec certius cognoscat de hoc vel debet velle igno-
ranter se habere ꝛ sic de similib⁹. ¶ Sciēdum ē tñ
ꝙ alia via. s. altissiodoreñ. quā etiam alij tenēt vi-
detur esse magis fundata vt patet intuenti iam di-
ctū processum ꝛ cū dicit adā ꝙ homo experit se nō
posse trāsire sine omni actu volūtatis dicti dictato
clare qd sit agendū ꝛc. Dicūt alij ꝙ loquēdo de ex
periētia ratiōis homo ꝑ illud iudiciū rationis nō
impeditū considerās naturā ꝛ libertatē volūtatis
experitur hoc ꝛ merito per rationē cōcludit ꝙ pos
sibile est voluntatē stāte pleno ꝛ claro iudicio qd
agendū vel non agendum sit ꝛc. per tēp⁹ aliquod
ymo ꝑ horā vel ampli⁹ stare sine omni actu suo li-
bero scdm cōem cursum potētie volitiue itaꝙ ī na
turali ptāte volūtatis ē penit⁹ nullū actum liber
habere stante tñ claro iudicio supradicto. Et ra-
tio videtur esse qꝛ nec per actū itellectus nec alte
ri⁹ potentie voluntas necessitari posset ad haben
dum aliquē actum liberum quia eo ipso actus li
ber non esset liber. Et cum infert adam ꝙ tunc pa-
ri ratione per omē temp⁹ posset sic stare sine omni
actu cōsequens non videtur impossibile licet for-
te nullus expert⁹ sit hoc ita factum esse quia pos-
sibile est ꝙ homo solum post hoc breuissimo tēpo-
re viuat tñ cōsequentia est neganda propter fragi
litatē hoīs. ¶ Ad secundum argumētū suū negat
cōsequentia quia plus exigitur ad merendū ꝙ̄ ad
demerendū vt patuit prius. Et si dicta si pura omis
sio peccati posset esse peccatū mortale tunc sequi
tur ꝙ nolle positiue implere preceptū illud esset
peccatum maioris malitie in infinitū. Respondet
ꝙ cōsequens nō est incōueniens nec tamē valet cō
sequētia quia possibile foret pure omittentē pre
ceptū taliter se habere ꝛ esse circunstantionatum
quo ad se ꝛ statū suū ꝛ in ordine ad ꝓcipientē ꝙ pu
ra omissio ꝓcepti esset sibi grauius peccatū ꝙ̄ al-
teri contempt⁹ vel nolle implere preceptū. Ter-
tia particula supradicte descriptionis ꝓ. peccato
in quo aliquis est postꝙ̄ transit actus tam exteri-
or ꝙ interior illi⁹ q̄ peccauit quia potest esse ꝙ ta-
lis persona tunc dormiat ꝛ ideo cū adhuc sit in pec
cato ꝛ peccator eius peccatum non est act⁹ aliq̄s
nec carentia actus quē tūc tenetur habere qꝛ tūc
forte nō tenet ad aliquem dū dormit nec etiā act⁹
aliq̄s qꝛ iste remaneret culpa tali dimissa nec etiā
carentia gratie tñ qꝛ forte prius ꝑdidit grām per
aliqd peccatū precedens nec est ipsa aīa aut aliqd
aliud assignabile sicut patet per singula discurrē-
do nisi quis vellet ire ad iudiciū rationis sicut fa
cit hic doctor subtilis cū alijs in hoc puncto bene
tenens. q. p. di. 14 Et okam in suo quarto de peni
tentia di. 20. ꝛ. 11. tenet easdē quas etiam scotus ꝛ
ambo bene ꝓbant nulla igit̄ res pōt poni vna sic
esse pctm̄ qua talis tūc est peccator. Sed si q̄ratur
qd nois. i. qualiter possit exprimi dicēdū ꝙ pōt vo
cari reatus culpe siue penitētialiter sit actus vel
omissio culpabilis siue preterijt qꝛ non est minus
reus q̄s cū actu peccat ꝙ̄ cum cessauerit ab actu
postꝙ̄ act⁹ igit̄ transijt culpe adhuc ē ibi reat⁹. i.
talis obligat̄ ad penā eternā licet tñ iproprie dica
tur ibi reat⁹ esse sicut dicitur ibi cecitas eē in ocu
lo qꝛ ocul⁹ ē cec⁹ ita oportet intelligere istam rea
tus ē ibi. i. talis est reus gehēne donec ꝑ penitētiā
sibi culpa remittit̄. ¶ Scdm dubium pōt esse quia
Scdm dubium qd de- beat itelli- gi ꝑ sacra- mētū pñie.
debeat itelligi ꝑ sacramentū penitētie de hoc que
re i richardo de media villa li. 4. di. 14. q. p. ꝙ pe-
nitentia accipit̄ q̄drupl'r sicut notaui i quarto le-
ctura nostra. eadē distinctiōe ꝛ ad ꝓpositum sacra
mentū penitētie est remediū contra peccatū mor-
tale actuale ꝑ sacerdotē ministratū ꝛc. ꝛ specialit̄
expressi⁹ scdm sco. eadē di. q. 4 Sacramentū peni
tentie est absolutio hoīs penitent̄ facta sub debi-
tis verbis cū debita intētione ꝓlatis a sacerdote
iurisditionem habente ex institutione diuina effi-
caciter significans emundationē anime a peccato
ꝛ hanc descriptionē declarat ibi diffuse. Alio mo-
do sumitur ꝓ ꝟtute penitēdi. Alio modo sensuali
ex dolore consequente considerationē ꝛ detestatio
nē peccati perpetrati sicut pꝫ ꝑ richardū vbi pri⁹
Alio mō scotus distiguit in. p. q. di. 14. multiplicē
vtrū possit remitti cul pa mortal sine pñia.
modū actualiter penitēdi vbi videꝛ eū qꝛ multa po
nit valde notabilia ꝛ etiā okam in suo quarto. q.
de penitentia articulo. p. pricipali. Aliud dubium
vtrū possit remitti culpa mortalis sine penitētia.
Istud satis bene soluit okam vbi pri⁹ articulo se-
cundo principali.

Utrum actus penitentie

requisit⁹ ad deletionē pcti mortalis sit me
ritori⁹ vite eterne. Videt̄ ꝙ nō qꝛ nullus
act⁹ penalis ē meritori⁹ vite eterne sed
oīs act⁹ pñie ē hmōi vt pꝫ ꝑ descriptionē pñie igit̄
maior pꝫ qꝛ null⁹ meret̄ ꝑ istō qd est cōtra volūta
tē. Sꝫ oīs act⁹ penalis hmōi ē cōtra suā volūtatē
vt pꝫ ꝑ anselmū de cōceptu ꝟginali ca. 4. ¶ Oppo
Oppositū Articul⁹. 1
situ arꝫ ꝑ illud eze. si ipi⁹ egerit penitētiam. Rndet
Rñsio frēsis pclusio prima.
frēsis siue hibernic⁹ ꝑ duas cōclusiones. ¶ Prīa
ē ꝙ nullus act⁹ penitēdi requisit⁹ ad deletionē cul-
pe mortalis quo ad culpā ē meritori⁹ vite eterne
ꝙ null⁹ talis ꝓcedit a grā gratū faciēte igit̄. Añs
ꝓbat̄ qꝛ qlibet talis ꝓcedit grām tpē vel natura.
Alit̄ enī nō requiret̄ ad deletionē culpe mortalis q̄
ad culpā. ¶ Scda cōclusio ꝙ aliq̄s talis act⁹ ē me-
ritori⁹ vite eterne. Probat̄ qꝛ aliquis talis ē act⁹
bon⁹ volūtatis ꝓcedēs a charitate et oīs talis ē
meritori⁹ vite eterne. ¶ Ad principale negat̄ ma-
ior. Ad ꝓbationē dicendū ꝙ anselm⁹ intelligit ꝙ
oīs act⁹ penalis est cōtra voluntatē. i. cōtra natu
Rñsio ꝓpa cū iprobatiōe quadā ꝑdictorum
ralem iclinationē vel cōtra affectionē cōmodi vel
volūtatis. De istis cōclusionibus mihi videt̄ ꝙ qꝛ
null⁹ act⁹ requirit̄ ad deletionē ꝛc. ꝙ ideo pma con
clusio ē negatiua de ꝟtute sermonis ē vera ꝛ per
idē pꝫ ꝙ scda ē falsa ad vim vocis eūdo tñ ad mē-
tē ꝑponētis scda vera ē necesse eñi ē si aliq̄s morta
liter peccauit ꝛ si debet sua culpa deleri vel pena
remitti de cōi lege ꝙ habeat actū aliquē peniten-
di q̄ sit meritori⁹ vite eterne. Sꝫ sic eūdo ad mētē
ponētis cōclusio sua pma ē falsa qꝛ talis act⁹ iu-
uās seu requisit⁹ ad deletionē culpe mortalis q̄ ad
culpā ē meritori⁹ vite eterne nō obstāte ꝙ natura
precedat grām quia iste disponit eū de cōgruo di-
spositione vltimata vt infundatur grā ꝛ gratia ha
bita actus iste redditur meritorius vite eterne

et ista possunt esse simul in eodē instanti etiā scdm
cum aliter frustra poneret in ei⁹ pbatione q nul-
lus actus precedēs grām tempore vel natura est
meritori⁹ vite eterne. Añ mihi videt cōcedēdum
q idē actus numero facit dispositiue pri⁹ natura ad
deletionē culpe mortalis et posteri⁹ natura simł
tñ duratiōe ē meritori⁹ vite eterne. ¶ Cōtra dicta
arguit primo cōtra primā cōclusionē quia mēbra
diuisionis coincidunt nam ois act⁹ deletiuus cul-
pe est etiā deletiuus pene qz sicut contritio delet
culpam ita cōmutat penā eternā in tēporalē. Itez
si aliquis eliciat bonū velle ex pietate naturali vł
ex dictamine recto naturali ꝛ in eodē instanti de⁹
infundat tali charitatē iste actus erit meritorius
vite eterne ꝑpter charitatem gratū facientē istaꝫ
personā ꝛ tñ iste actus nō ꝑcedit ex charitate pro
tunc ꝑ positū igit ratio facta ꝓ prima conclusione
nulla est. Itē tunc in īcēssori actui contritiōis cor-
respōdet mai⁹ premiū. Falsitas ꝓbatur qz tūc pec
cata venialia q remittūt feruorē bonoꝝ actuuꝫ vt
patet ꝑ augu. de vera ꝛ falsa penitētia ꝛ ponat di.
17. quarti sentētiarū remitterent etiaꝫ de premio
Falsitas ꝓbatur quia tūc non essent venialia eo q
tollerent premiū eternū. Itē nō oportet q actus q
quis meretur remissionē pene sit meritorius pre-
mij eterni qz aliqs talis ē cōtra ordinē charitatis
vt patet per illud secūdi regū vltimo postq̄ dauid
preelegerat pestilētiā dixit vertat obsecro furor
tuus in me. ꝛc. Isto actu placauit deuꝫ quo ad pe-
nam iminentē populo tñ cōtra ordinē charitatis
qz scdm ordinē charitatis plus deberet velle vitā
propriā q̄ alioꝝ. Itē cōtra cōclusionē act⁹ bonus
fact⁹ extra charitatē minuit penā igit nō oportet
q actus deletiu⁹ pene debite ꝓ mortali sit merito
rius vite eterne. Añs pꝫ per ma. li 4 di. 15. valēt
enim opera bona extra charitatē facta nō ad glo-
riam vite eterne habendā sed ad minorem penam
in inferno sustinendā ꝛ si pōt minui pōt etiā totalit
redimi. Probat sequit q aliqs posset licite velle
peccare mortalit 9ña probatur qz ista 9ña est bo-
na ꝛ scita esse bona ꝛ volitaꝫ iste penitet de peccato
mortali igit iste peccauit mortalit ꝛ iste licite pōt
velle añs igitur ꝛ 9ñs. ¶ Ad primū dicendū q so-
l⁹ de⁹ illo disponēte; de congruo sicut debet facit
istam cōmutationem de sua mera grā sicut etiā cō-
fert peccatori primā grām ita q iste per actum cō
tritionis qui ē eo q est contritio ꝓsupponit gratiaꝫ
vel tēpore vel natura nō meretur istam cōmutatio
nem sed tantum premiū in celo ꝛ mitigationē pe-
ne in qua fit mutatio ex mera dei grā ꝛ hoc per se
loquēdo ꝑ accidens forte facit ad alia bona tēpo
ralia ꝛ cōseruationē vite eterne ꝛ hmōi ꝛ tūc etiā
patet ad argumentū quod assumit falsuꝫ. ¶ Ad se
cundū cōcedo cōclusionē argumēti nec ī hoc teneo
dictū istius q ad hoc q aliquis act⁹ sit meritorius
oporteat eū ꝑcedere a charitate sed sufficit aliqn̄
q sit bonus ex genere in habēte charitatē. ¶ Scīē
dū ē tñ q alia pars videtur verior ꝑut etiā ē pri⁹
notatum. ¶ Ad tertiū negat q pctā venialia remit
tant aliqd de p̄mio debito sꝫ bene īpediunt ne tātū
debeat q̄tū deberet si ipa nō essēt eo q ꝑpter ipa
actus meritori⁹ ꝛ īperfectior elicit ꝛ per 9ñs mi-
nus premiū dabit. ¶ Ad quartū dicendū q dauid
scdm ordinē charitatis hoc fecit veracit estimās
populū suū propter peccatum pati ꝛ ideo debebat
petere q innocēs liberaret ꝛ ipe q reus erat puni-
etur. Item plures ꝓbabilit opinātes q per act⁹
extra charitatē factos licet non cōtra charitatem
posset hō redimere penā sibi debitā sicut q imple-
ret in mortali penitētiā sibi iniūctā et tamē talis
actus nō esset meritori⁹ vite eterne. ¶ Ad quintuꝫ
dicēdū q dictū ma. multiplicit pōt intelligi primo
in casu quo quis tenetur facere opera talia scdm
preceptū dei ꝛ tūc dicuntur minuere penaꝫ quia si
non fierēt illi omittenti deberetur grauior pena.
Item in casu quo aliqs sic operat nō tñ ex p̄cepto
meret minorationem pene tēporalis debite venia-
libus vel etiā mortalib⁹ facta prius dū vere peni-
tuit cōmutatione pene eterne ī temporalē talē in-
q̄tum penam temporalē pōt per bona opera extra
charitatē facta redimere ꝛ in toto ꝛ in parte sicut
ego opinor absq̄ assertione cū scoto q ita opinat.
Dicēs illos sine merito penitētiā sibi impositā in
confessione redimere q illā pficiūt etiam postq̄ ca-
dunt in culpā ꝛ ī ea permanet ꝛ aliaꝫ merentur pe
nā proferēs peccatuꝫ. hoc tñ non firmiter opinor
sed cum formidine partis cōtrarie. Itē tertio pōt
redimere oēm penaꝫ tēporalē. Itē quarto potest
per talia obtinere mitigationē tēporalē pene eter
ne sibi debite ꝓ mortali in quo est a parte ante ita
s. q ad tempus minorē penā sustineat vel nō ad pe
nam deferatur pena eterna sensꝰ sibi debita nō ta-
men credo q ꝑ talia opera de cōi lege possit eter-
nā mitigationē eternarū penarū sibi debitarum
obtinere ꝛ ideo nō sequitur q totaliter possit tol-
li. ¶ Ad sextū negatur consequentia. Ad probatio
nem dicendum q consequentia non valet scio con- Ad. 6. dr q
sequentiam esse bonam ꝛ volo antecedens igitur non sequit
volo consequens sicut patet per glosam. 15. q. p. scio 9ñam
merito super verbum vult certe non enim sequit eē bonā et
iste vult fornicari igitur vult damnari nisi intelli- volo añs ꝰ
gatur indirecte et per accidens hec ibi et etiā for volo 9ñs.
te non placet sibi q consequentia sit bona ymo di-
splicet q antecedens infert consequēs. Dices igi-
tur saltem vbi antecedens est volituꝫ et consequē
tia sibi et consequens et sic est in argumento princi
pali cuius consequentiam nullus rationabiliter
posset velle non valere cum impossibile sit eaꝫ nō
valere licet autem non voluntas posset velle im-
possibile nō tamē rationabiliter scitum esse tale
secus est in exemplo glosatorum vbi cōsequentia
non est formalis. Probatur licet displiceret ho-
mini incidi cum scito quod non potest saluari nisi
incidatur si vult efficaciter saluari sequitur q ve-
lit incidi et tamen multum displicet sibi q conse-
quentia sit bona. ¶ Ad primum istorum est dicen-
dum q quando antecedens includit aliquod con-
sequens displicens sicut est in proposito tamen li-
cet consequentia sit bona et rationabiliter volita
esse bona non tamē oportet q qui vult antecedēs
nolit consequens tamen non est sic in exemplo glo
satorum vbi antecedens non implicat illud conse-
quens displicens licet inferat ipsum. ¶ Ad secun-
dum concedo q infertur quia vbicūq est aliquid
simpliciter volitum tanq̄ finis ibi etiam est voli-
tum quicquid scitur necessario presupponi vel re-
quiri ad talem finem et q tamen hoc satis potest
displicere q tale vel tale quid requirit. ¶ Ad ar-
gumentum principale bene responsum fuit per sy
rent.

Questio octaua.

Trum quilibet qui commisit peccatū mortale tenentur scd̄m legem dei cōem de illo conteri q̄ non q2 nullus tenet̄ ad sibi impossibile sed alicui qui commisit peccatū mortale est impossibile de ipo cōteri quia sit ita q̄ totalit̄ sit oblitus illius. Contra nullus arbiter sue voluntatis constitutus posset inchoare nouā vitam 𝔷c. nisi peniteat eum veteris vite igit̄. ¶ Dicendū q̄ sic saltem virtualiter vel formaliter vt alias declaraui sup librū. Contra per multas auctoritates secundi sententiarū di. 36. cap. 1. 𝔷 sequētib᷒. Probatur q̄ vnum peccatum est iusta pena alteri᷒ sed quelibet iusta pena posset optari alteri q̄ meruit eam. Sed ego non teneor conteri de aliquo quod in simili suo licite possū optare alteri. Probabiliter posset dici q̄ pctm̄ scd̄arium grauius nō est proprie pena recōpensatiua alteri peccati precedētis sed sic q̄ per primū demeret̄ preseruari a scd̄o grauiori 𝔷 etiā scd̄a ꝓpositio neganda est siue intelligatur de pena recōpensatiua alteri peccati p̄cedētis quia nō possum alteri viatori optare penā eternam licet meruerit illaʒ siue etiā intelligat̄ de pena in quā p̄mittit̄ homo cadere ratiōe peccati sui quomodoq̄ vnū peccatū ē iusta pena alterius q2 nō possum fornicatori optare q̄ cadat in homicidiuʒ licet sit casurus in penam et confusionem sue priorıs culpe quaʒ nō vult dimittere sed poti᷒ teneor sibi optare emendationem per vias licitas 𝔷 penā et confusiones personales que non sunt culpe. Sʒ quomodo peccatum est iusta pena cum ip̄m non sit iustum. Respondet ma. vbi supra scd̄m viā tenētiū nullū peccatum inq̄tū est peccatum esse aliq̄d 𝔷 a deo q̄ peccatum non est iusta pena essentialiter sʒ solum actiue quia infert penam corripiendo bonū nature vel minuendo sicut alias expositū ē. Scd̄m aliam viā respondet q̄ peccatū quatin᷒ est a deo ē bonū 𝔷 iustissimo quatin᷒ a libero arbitrio peccātis iniustū est. Et ideo licet vt ip̄e dicit scd̄m hanc viam q̄ magis concordat cū auctoritatib᷒ sanctoꝝ idem sit peccatum 𝔷 pena in multis sicut ibi declarauit non tm̄ est pena nec pena iusta ex hoc q̄ ē peccatum. Sed quātū ad cumulū pene aggregande 𝔷 permittitur ille iuste i aliud peccatuʒ cadere sco. dicit ibidem q̄ si culpa in eo q̄ est culpa sit pena ipsa sub hac conditione non est a deo efficiente sʒ deserente 𝔷 sic glosat augu. primo retra. d. q̄ ois pena a deo est. ¶ Itē arguit̄ cōtra conclusionē null᷒ potest conteri de finali impenitētia igitur. Añ. ꝓbatur q2 qui diceret in cōfessione se conteri vel cōfiteri de finali i̇penitētia mentiretur. Respōdetur q̄ licet nullus possit penitere de finali i̇penitentia eundo ad vim sermonis q2 predicatū appellat suā propriam formam tm̄ de illo peccato q̄ est finalis i̇penitentia pōt aliquis penitere sed spacium sibi supererit penitendi 𝔷 ideo nō sequit̄ q̄ sit aliquod peccatum de quo concesso spacio penitendi nō valeat penitere nec talis debet isto modo confiteri q̄ peccauit finali i̇penitētia sed q̄ peccauit tali 𝔷 tali peccato q2 scd̄m veritatem nec ē nec fuit finalis i̇penitentia si de isto vere penitet. Aliter potest dici q̄ de illo pctō quod est finalis i̇penitentia talis tenetur conteri etiam si non habet spaciū conterēdi 𝔷 si non possit q̄ illa i̇penitētia est ex culpa sua. Tertio arguit̄ sic q2 homo non tenet̄ de primo peccato suo conteri igitur. Assumptum ꝓbatur quia omne peccatum est primo peccatum in instanti sed pro tali non tenetur homo cōteri q2 aut prius potuit vitasse q̄ nunc nō peccaret vel nō potuit si potuit 𝔷 non fecit nec voluit sed per eū stetit igit̄ prius omisit ad quod tenebatur 𝔷 per ꝯñs non peccauit nūc p̄mo quod est contra casuʒ si non potuit vitare vsq̄ nūc primo 𝔷 nūc non potuit hoc vitare q2 omne quod est quando est 𝔷c. Respōdet̄ q̄ i aliquo casu non potuit prius vitare. s. si tunc primo habuit preceptū vel iudicium cōtra quod tūc agit i aliquo aut potuit 𝔷 tunc nō sequit̄ q̄ iste ante peccauit quia angeli q̄ ceciderūt perfecti steterunt vsq̄ ad suum casum 𝔷 tm̄ bene potuerūt cauisse ante ne peccassent qñ peccauerūt vt dicit quidam doctor. Unde sic arguitur q̄ angeli mali nunq̄ peccauerūt q2 nō potuerunt precauere null᷒ autē peccat in eo quod vitare non pōt scd̄m augu. 3. de li. ar. ca. 26. 𝔷 de duab᷒ aiab᷒ ca. 6. 𝔷. 9. Assumptū ꝓbat̄ quia nec potuerūt cauere postq̄ peccauerunt manifestuʒ est nec etiā quādo peccauerūt q2 omne qd̄ ē qñ est 𝔷c. nec ante q2 ante nō potuerunt melius facere q̄ fecerunt ad vitandū pctm̄ quia ita fecerūt tunc sicut illi q̄ steterunt igitur olno non potuerūt cauere pctm̄. Responsio tn̄ q̄ anteq̄ peccauerunt potuerunt cauere peccatū. Et etiam anteq̄ peccauerunt non potuerunt facere melius q̄ fecerunt ad vitandum peccatum 𝔷 non sequitur isti igitur ita precauerunt peccatum sicut illi qui steterunt. Et ratio sumitur ex logica quia isti termini cauebāt precauebant ante peccatuʒ dicebantur de eis per modum futuri contingentis vel dependentis a futuro sicut isti termini predestinatus siue electus 𝔷 ideo si ante istum actum futurum a quo dependebat veritas istaꝝ p̄dicationum nō poterāt melius facere q̄ fecerūt ad hoc q̄ essent cauētes vel p̄cauētes siue electi siue p̄destinati nō tm̄ sequit̄ q̄ tūc fuerūt electi vel p̄destinati 𝔷 pari ratione nec cauētes peccatū nec p̄cauētes nisi aliq̄s dicat q̄ cauere nō dependet quo ad significatuʒ a suo futuro contingenti 𝔷 si hoc dicat̄ oportet consequenter dicere q̄ angeli illi cauebant peccatum suum q2 anteq̄ peccauerunt cauebant illud nec sequitur ex hoc q̄ non peccauerunt p̄mo si argumentum tunc habeat locum tunc accipitur cauere ꝓ precauere et tunc respondetur vt dictuʒ est hec ille et hec sūt pulchra 𝔷 probabiliter dicta. ¶ Quarto arguitur sic de periurio ineuitabili non tenetur homo conteri et hoc est peccatuʒ igitur q̄ autem tale sit possibile. Probatur sicut frater 𝔷 soror ambo deo deuoti et vterq̄ bñ estimet de reliquo et sorore ignorante voueat frater si soror mea nubat ad honorem dei ego nubam et soror sic voueat si frater meus nubat ad procreandum prolem ego seruabo virginitatem tunc siue alter siue vterq̄ nubat vel non sequitur periurium ineuitabile in vtroq̄ vel in altero vt faciliter patet deducenti. Respondetur q̄ licet vterq̄ licite iurauerit vel vouerit ꝑ se quia tamen ista vota simul combinata repugnant ideo ex quo vtrumq̄ tantum conditionaliter vouit et conditiones non compatiuntur se i̇pleri ideo agāt si a capite nō vouissēt. ¶ Quinto arḡ sic ita q̄ aliq̄s peccauerit tm̄ venialr̄ ex p̄t᷒

Conclusio affirmatia ad q̄situm.

Cōtra vbi vide quō vnuʒ pctm̄ sit iusta pena alteri᷒.

Uide de finali p̄ñia an aliq̄s de ea possit cōteri.

facto credat se peccasse mortaliter tunc sequitur ꝙ de necessitate salutis tenetur conteri eo ꝙ habet conscientiam de mortali. Falsitas probatur quia de nullo veniali tenetur quia conteri de necessitate salutis. Respondetur ꝙ cōsciencia sua obligat eū ad purificandum cōscientiam suam vel ad deponē dum eam alias hoc erit sibi mortale. Sexto sic tūc aliquis teneretur conteri de peccato act⁹ exterioris. Falsitas probatur quia non addit maliciā super interiorem. vnde augu. i. de li. ar. ca. 7. vel secundum alios ca. 6. in fine dicit si cui non competit facultas cubandi cum cōiuge aliena planū tamen sit illud eum cupere ⁊ si facultas detur illud esse futurum non minus reus est ꝙ si in ipso facto deprehenderetur ⁊ ideo clarius nihil est nec manifestius omnino et iam video non op⁹ esse longua inouatione vt mihi de homicidio ac sacrilegio aut prorsus de omnibus peccatis suadeatur clarū enī est nihil aliud ꝙ libidinem in toto manēdi genere dñari et consequenter ostendit ibi ꝙ libido sit cupiditas. Consequentia probatur quia aliter ille qui emisisset sagittam ad percutiēdum clericum ⁊ peniteret citi⁹ ꝙ sagitta percuteret non teneretur conteri de occisione vel vulneratione tali ꝯñs est falsum quia talis est excommunicatus. Dicitur ꝙ nō apud deum sed apud ecclesiam militantem. Contra illi clerico fit iniuria ⁊ non a re inanimata quia talis non potest iniuriam facere nec ab alio ꝙ ab emittente sagittam igitur ille meretur penā. Itē bonifacius li. 6. sumit contra istum qui mandauit clericum occidere quāuis reuocet anteꝙ fiat non obstante reuocatione dum modo fiat igitur penitētia media que habetur inter mandatum ⁊ mortez non sufficit tali igitur nec priori. ¶ Ad illud argumentum principale concedo ꝙ licet tota pena peccati debeatur post hanc vitam pro solis actib⁹ malis nolendi vel volendi vt alias declaraui per hugonem et sicut dicam in. 10. q. huius quarti tamen qui fornicatus est vel qui commisit homicidiuz tenetur conteri de peccato actus exterioris quia sine hoc nō posset plene cōcipere nec exprimere maliciam sue voluntatis et eius efficaciā ⁊ ideo conceditur primum ꝯñs ⁊ cū ꝓbatur ꝙ non quia malicia non additur ex actu exteriori. Dicendum ꝙ ymo occasionaliter non tamen quia actui exteriori debeatur aliqua pena presētis in purgatorio vel in inferno. Et tunc dicendū ꝙ in isto casu act⁹ exterior nec est culpa nec debetur ei pena nisi humana et tamē ibi tenetur dolere quia malitia sua propria ꝑterita fuit illius mali illatiua. Et apud deum non est excomunicatus iudicatur tamen ab ecclesia militante excommunicatus quia factum est manifestum et sua penitentia interior est occulta. Et vlterius dicendum ꝙ non sequitur iste iniuste vel iniuriose occiditur igitur aliquis iniuste vel iniuriose eū occidit. Sed vel hec sequitur vel ꝙ aliquis iniuriose vel iuste agit. Unde sequitur iniusta mors isti⁹ ⁊ ita est hic. Sed contra priorē partē solutiōis arguitur sic quia licet pateat penitentia illi⁹ qui vere conterit inter emissionē sagitte ⁊ percussionē clerici toti ecclesie ⁊ sic noticia ꝑ probationem legitimam adhuc ecclia iudicaret ipm excōicatū igitur secundū veritatē ⁊ apud deū ē excōicatus vel ecclesia ꝑuerse sciēter iudicaret quod nō ē ꝓsumendum. aña probatur per allegata quia licet mādans peniteat ⁊ reuocet mandatū añ iniectionē manuū adhuc ē excōicat⁹ si talis ex suo mandato ꝟberetur vel occidatur dato ꝙ reuocatio sit nota vel probata facta fuisse ad vnam diem ante illationē mortis nisi citius perueniat reuocatio ad mandatariū vt patet per supradictū casum per bernardū. Responsio vt prius ꝙ si vere penituerit apud dei iudiciuz nō incidit in canonem ꝓpter causā quā reddidi et nego bernardū in hoc pacto tenēs cum dño innocentio qui vt recitat tabula iuris in vocabulo excōicatio dicit ꝙ si aliquis peniteret talis non incideret in canonē etiā si reuocatio non poterit peruenire ad mandatoriū pro quo facit Canon. 2. q. 3. nemo. Opinio tñ bernardi videtur vera ymo videtur ꝙ in dictis casibus tam emittens sagittam ⁊c. ꝙ mandans occidi clericum sit excōicatus apud deum a quo regitur ecclesia. eo ꝙ talis fecit actū illicituz ex quo subsecuta ē mors clerici ⁊ ideo apud deuz excōicat⁹ fuit dū habuit istud velle malū efficacē ⁊ licet tpe act⁹ exterioris nec peccet tñ adhuc debet sustinere penā excōicatiōis inflictaz sibi ab ecclesia quā iuste ⁊ merito sustinet etiā quo ad iudiciū diuinū ꝓ suo pctō precedēti. ¶ Ad argumētū principale dicēdū ꝙ totaliter oblit⁹ si peniteat in genere de oib⁹ cū ꝓposito abstinēdi a pctis ⁊ confitendi ⁊ bñ faciēdi ⁊ nihil mortaliter velit mali actu vel habitu siue peniteat vt pote formaliter si cogitet se peccasse vel ꝟtualiter. s. deū sup oia diligendo licet nihil penit⁹ cogitet de peccatis sufficienter contritus reputatur.

Utrum penitentia sit formaliter vel virtualiter velle cauere quodlibet peccatū in futurū videtur ꝙ nō quia tunc teneretur ad sibi impossibile quia motus sensualitatis ad illicitū ꝑcedēs deliberationē est pctm vt videtur ⁊ tñ hoc nō posset tales mot⁹ vitare scdz apl'm. Probatur aūt ille qui mortaliter peccauit ad hoc ꝙ vere peniteat tenetur vitare oē pctm tam mortale ꝙ veniale ⁊ hoc nō quia nō ē possibile viatori ex quadā alia supra in scdo aut obligatur solummodo de necessitate salutis velle vitare cōsuetudinem peccandi venialiter quia consuetudo peccandi videtur esse peccatū mortale. Itē quilibet de necessitate salutis tenetur vitare omne peccatuz mortale igitur tenetur scire de quolibet mortali ꝙ sit mortale et etiā quedam alia videntur sequi que non sunt concedenda vt videtur posterius. Cōtra Jo. quinto dicit xp̄us ad illum quem sanauit ecce sanus factus es iam noli peccare ne deterius tibi quid contingat. Et ioh. vicesimo ad mulierem in adulterio deprehensam. Dicit hiesus. vade ⁊ amplius noli peccare igitur tenetur vere penitēs amplius nolle peccare ⁊ hoc ē velle vitare omē pctm. ¶ In ista q̄stione primo inquiretur de illo quod tangitur in. 2. argumēto. An consuetudo peccandi venialiter sit peccatū mortale. Secūdo de motib⁹ sensualitatis ad illicita ꝑcedentib⁹ deliberationem. Tertio an vere penitens tenetur vitare omē pctm mortale de quo tangitur in tertio argumēto. ¶ Ad primuz articulum arguitur pōt ꝙ ymo per ma. li. 2. di. 24. ca. tria ꝙ vbi dicit ꝙ quando delectatio cogitationis diu tenetur mortale est ⁊ li. 4. di. 16. cap. penultimo ponitur ad hoc exēplū de subuersiōe nauis vide ibi eadē auctoritas ponitur in decretis de penitētia di. 10. ca. medicina ⁊ ibi ponitur aug. ad felicianū. Itez di. 25. vñ orationes vide ibi. Item in eodem capi.

Articulus pm⁹ an cōsuetudo peccādi venialiter sit pctm mortale ⁊ ponuntur argumēta ꝙ sic

vbi numerentur peccata mortalia et venialia dicit augustinus per decretū de igne purgatorio q ebrietas si assidua fuerit in nūero capitaliū criminum computatur et iracūdia si lōguo tempore teneatur. Item .3. sententiarum di. 36. ca. 1. dicitur q mendacium in viris perfectis iocosum putari potest damnabile precipue si iteretur igitur iteratio et multo fortius consuetudo mentiendi faceret mortale q alias esset veniale. Probatur si nō tunc auferre successiue omia grana pauperis nō esset mortale sicut nec primum. Contra veniale semel factum non minuit charitatē ex alia. q. igitur frequēter iteratū non tollit eam ꝛ per ꝯñs ex iteratione non fit mortale non eñ oportet q malicia maiore peccetur millesima vice q̄ prima. Probatur qualibet vice qua aliquis scienter ꝛ deliberate eligit iterāre istud quod nouit eē peccatum veniale pōt sic deliberate eligere actum talez q pro omni eo quod non est deus nō iteraret illud si crederet illud esse peccatum mortale ꝛ constat q per scōm actum meretur et ꝑ ꝯñs meretur augeri charitatem et ita non oportet q ex consuetudine peccandi venialiꝰ peccet mortaliter. Dicendum q nō nisi vbi sciret q talis assuefactio disponeret l. malis ad mortale. vnde si ex consuetudine perueniat homo ad tantam complacentiā in tali assuefactione q contemnat .i. q nō dimitteret etiā si deus ꝑciperet oppositum ac etiam si timeat ratione talis venialis incidere in mortale talis non valens cessare mortaliter peccaret vbi autem non est sic nec scandalum daretur occasione assuefactionis huiꝰ ꝛ sic de similibus non video q esset vnq̄ mortale.

Nūqd velle peccare venialit̄ ē pctm̄ mortale.

Sed tunc est dubium an velle peccare venialiter sit peccatum mortale. Respondetur q bene credo q iste peccaret mortaliter qui ꝑ se loquendo optaret vel eligeret venialiꝰ peccare ita. s. q ideo vult aliquid facere vel optaret quod esset peccatū veniale. Credo enim q tale velle repugnaret inclinationi charitatis sed sic nō est si quis velit illud quod est peccatum veniale ꝛ quod scit esse peccatū veniale velit inquā illud ex alia cā puta ex fragilitate sua prona ad illud quod ē tale quid nō qꝛ peccatū ymo ideo sibi minꝰ placet ꝛ forte displicet sibi q tale quod sibi placet ex quo nouit istud esse peccatum ꝛ idem dico de ꝑmo per eandē distinctionē quod non est contra charitatē licet non secundum charitatē velle ꝑmumz peccare venialiꝰ per accidens. i. velle eū facere illud quod sciꝰ esse peccatum veniale tñ ibi vtiqꝫ videtur esse cōtemptꝰ cū homo facit quod scitur esse peccatū sicut si homo timeret se in hoc peccare nō tñ oīno sciret. ¶ Ad primū in contrariū dicitur q dictū magistri intelligi posset iuxta rationē datam ad istū articulum quando s. ex frequentatione actuū talium incidit quia in contemptū ita. s. q nō dimitteret etiā dato q haberet dei preceptū in contrarium et ita exponit richardꝰ cuiꝰ verba secundū ꝓrenꝰ. sunt vera hic indiget expositione quia q̄tumcūqꝫ multiplicentur venialia nunq̄ aliquis damnatur propter illud vel illa nisi assit aliquod peccatum mortale quia. s. frequentatio venialium tantū afficit hominem praua consuetudine q incidit in contēptuz in hoc q in corde suo deliberat vel deliberate firmat q istō non dimitteret etiam si sciret directe istud esse contra preceptum dei ideo dicit ma. q frequentatio dānat quandoqꝫ. s. dispositiue hec ille. ¶ Ad secunduz dicitur per idem q dispositiue generat quia frequētatio ex deliberatione disponit ad contemptum nisi per actuz contrariū caueatur. s. q homo sepe in voluntate sentiat se paratū ad dimittendum si preciperetur. ¶ Ad tertium dicendum est q dictum augu. habet intelligi si placet per se loquendo ꝛ ad illud quod sequiꝰ ad ꝓpositum multa ex deliberatione procedūt que nisi sepius iteratus pōt intelligi sicut prima ꝛ secūda supradicte. Aliter posset dici q quedam semel facta ex deliberatione venialia erant quia nesciebatur malum quod faciunt vel ad quod ipellunt vt semel bibere vinuz in excessu tali ex quo sequitur alienatio sensꝰ vel pena imposita que vocaꝰ ebrietas credo q veniale esset iexperto sicut in noe. Sz postq̄ homo esset plene expertus malum naturaliter sequens. Dico q ex deliberatione hoc facere mortale esset et multo fortiꝰ ex consuetudine facere hoc maxime experto quot mala ebrij faciunt vt verberationes homicidia iuramenta. Idem dico de ludo per quem homo expertus ē communiꝰ incidere in iram et odium ꝛ melencoliam. ¶ Ad quartum de ebrietate continua respondetur per idem. Nota tamen q in glosa distinguitur de triplici ebrietate. Ebrietas inquit quandoqꝫ est mētis obligatio et hec est pena et non aliquod peccatum vt patet. 15. q. p. Sane quandoqꝫ dicitur studium ad inebriandum se et hoc est mortale peccatum vt patet. 15. q. p. ante omnia quādoqꝫ dicitur actus frequens bibendi ꝛ istud ē veniale hec ibi.

Nota q̄ ebrietas triplicit̄ ē.

¶ Ad quintum ma. non dicit se hoc putare sed hoc putari posse. Credo tamen q obligatꝰ voto ad nō mentiēdū aduertens sic peccaret mētiēdo vꝰ si sciret proximos de suo iocoso mendacio scandalizari et tamen nollet dimittere. ¶ Ad sextū negāda ē ꝯña quia tunc primo peccat mortaliꝰ cū attēdere tenetur vel attendere nobiliter ex ablatiōe grauiꝰ tūc auferēdi simul cū ꝓcedētiū oblatiōibꝰ ꝑximū damnificare ꝛ hoc nō obstante non vult dimittere quin adhuc grana tollat. ¶ Ad secundum articulum respondet ꝓrensis in quadam disputatione ꝑ tres conclusiones. Prima est q motus insensualitatis improprie dictus. i. qui non plene distiguitur a libero actu pro eo quod vis tenetur ꝛ interpretatiue saltem libere retinetur talis inq̄tū motus improprie peccatum vocando proprie dictum peccatum actum reprobandum liberum cui debetur pena temporalis vel eterna per hanc vitam nisi satisfaciat et hec cōclusio patet per augu. 12. de tri. ca. 24. ꝛ. 25. ꝛ ma. ponit li. 2. di. 24. ca. quinto ꝛ sexto. Secunda conclusio sua q motus sensualitatis proprie dictus. i. qui non est liber vere vel interpretatiue non est peccatum proprie dictum qꝛ peccatum omne proprie dictum est liberuz per augustinum. 3. de libero arbitrio ꝛ in multis aliis locis. Tertia cōclusio sua q motus sensualitatis ꝓprie dictus est peccatum improprie dictum. i. pro quo non debetur pena sensus aliqua sed est actus reprobandus vel viciosus contra primam institutionem hominis et vniformiter loquendo est peccatum veniale in renatis et sic intelliguntur multe auctoritates sanctorum dicentes q motus sensualitatis proprie dictus est non tantum pena sed etiam culpa et isto modo secunduz ma. li. 2. ola tētatio carnis est peccatū. s. cōiter dictū vel ꝑprie. s. cū libera ē vel iproprie cū nō ē libera aliquomō

3. articulꝰ.

¶ Cōtra aūt p̄mo aliqđ pctm̄ puta ignorātie ē pena iuste a deo inflicta iuxta illud ad romanos .ppter ea tradidit illos deus in reprobum sensum ꝛc. et tamen hoc peccatum non fiebat ab eis libere sed inuite ex quo fuit pena a deo volita cuius volūtati nemo resistere potest ad ro. 9. Secūdo ponatur ꝙ aliquis ex vindicta dei pro peccato ydolatrie incurrat furiam et in plena cognoscat vxorem alienā talis peccat alioquin talis reportaret lucrum de peccato ydolatrie si per suam furiam excusaretur ab omni peccato et tamen talis in plena furia nō agit libere igitur non omne peccatum proprie dictum est liberum. Confirmatur per exemplum de plene ebrio occidente vel adulterante de quo .3. ethicoꝝ dicitur ꝙ duplici increpatione dignus est. Tertio precipiat deus alicui vt sciat aliqua ꝛ cōtemnat iste scire cum possit ꝛ post incidat in furiā ex culpa sua tunc talis ignorantia est sibi peccatuꝫ igitur. ¶ Quarto aliquis bene agens ex necessitate quam sibi ipsi fecit non solum meretur sed magis meretur ꝙ si sine tali necessitate bene ageret p anselmum. Cur deus homo ꝛc. Et per hoc saluat quomodo xp̄us meruit redimēdo nos licet necessario hoc faceret igitur similiter in proposito necessitate male agens dum modo istam necessitatē sibi fecerit non solum demereť sed magis demereť ꝙ vnus alius ceteris paribus. ¶ Quinto sensualitas est perfecte obediens voluntati igitur voluntas potest subito reprimere motum deordinate sēsualitatis. i. si non faciat talis motus est liber interpretatiue ꝛ per ꝯn̄s omnis talis motus est peccatum proprie dictum. Antecedens patet per anselmum de conceptu virginali vbi dicit ꝙ nō p̄nt non obedire voluntati. ¶ Sexto li. 2. di. 24. capitu. octauo dicit ꝙ si in motu sensuali tantū peccati illecebra teneatur veniale peccatum est igitur ꝛ de hoc etiam ibidem in capi. sequenti vbi vide. Item glosa super illud ad ro. 7. video aliā legē ꝛc. vult ꝙ sit culpa et non tantum pena. ¶ Septimo quero vtrum volūtas possit subito tollere motum sēsualitatis ad illicitū cum percipitur et hoc non videtur ymo ꝙ nec subito nec successiue presente re delectabili vel tristabili tunc enim non est in potestate volūtatis quin sensualitas tristetur vel delectetur vel non posset motum illum tollere subito quātumcunqꝫ velit et tunc erunt ibi simul in eadem re appetitus contrarij. ¶ Octauo si mot⁹ sensualitatis ad illicitum idem manens sit aliquando peccatum solum improprie ꝛ aliquando peccatum veniale proprie dictum et aliquando mortale. Et tunc quero vtrum sit dare primuꝫ instans in quo sit peccatum proprie dictum et eadem ratione in qua sit peccatum mortale vel non. Si sic contra ponatur casus in quo voluntas non potest incipere apponere remedium exponendo ly incipere per positionem presentis sed solum per remotionem presentis aut per positionem futuri et tunc non videtur rationabile ꝙ tūc in tali instāti peccet primo mortaliter sed immediate post hoc ꝛ hoc concedit iste semper tā de peccato mortali ꝙ̄ de veniali ꝛ ꝙ nullus peccat in instanti licet sit peccator in instanti siue in peccato in instanti sicut nihil mouetur in instanti licet i instanti sit mot⁹ ita ꝙ sit veruꝫ dicere in instanti mobile moueri. Si non tunc esset dare vltimū instās charitatis post quod imediate totaliter non esset contra alias probata. Respōdeo ꝙ satis rationabiliter respondet iste vt mihi videtur preter hoc ꝙ non ponit aliquem peccare i instanti nec etiam mereri eadem ratione nec aliquem iāe vel tunc primo peccare. ¶ Ad secundum dicenduꝫ est vt alias ꝙ talis i plena furia nō peccat proprie i. peccato cui correspondeat aliqua pena alia sensus peccat tamen quia deordinatum actum habet ꝛ viciosum contra primam hominis institutionem peccat etiam peccatum. i. habet peccatum siue est in reatu prioris peccati cui debetur pena eterna. Et per idem dicendum ad confirmationē de ebrio. Et hec responsio probatur per illud quod habet in canone di. 15. q. prima de loth cognoscente filias in ebrietate vbi diciť ꝙ non erat .ppter hoc dignus puniri quāta pena debetur incestui sed q̄nta debetur ebrietati. Conceditur tamen ꝙ ebriosus multiplici pena dignus est quia talis sciens vere vel interpretatiue quot mala sequūtur ex ebrietate et tamen libere se inebriat non soluꝫ peccat peccato ebrietatis sed peccato quod est nolle vitare necessitatem ad flagitium et propter hoc si non vitet imputabitur vtrūqꝫ non tamen nouiter peccat cum in plena furia vel ebrietate facit homicidiuꝫ vel adulterium. Si dicis ꝙ tunc talis reportaret lucrum ydolatrie propter quam incidit in furiaꝫ per quam excusatur. Dicendum est ꝙ ꝯn̄a non valet bene tamē sequitur si excusaretur ab hoc ꝙ prius electiue se disposuit ad homicidium illud perpetrandum quod non est verum. ¶ Ad tertium dubium ꝙ ignorantia istorum que sunt necessaria sibi non excusat nisi sit simpliciter inuincibilis pro tempore pro quo nō posset vinci vt patet per glo. super illud apostoli non est acceptio personarum apud deum que distinguit de duplici ignorantia ꝛ sicut glosa super illud ad ro. quia sine lege peccauerat ꝛc. vt dicit ꝙ sic ignorantia non excusat eos quin ardebunt sed ꝙ minus ardebunt. ¶ Ad quartum dubium ꝙ nulla necessitas ad bene agendum cum qua stat ꝙ libere. vnde agat excludit meritum sicut religiosus necesse habet continere et q̄libet necesse habet precauere mortale peccatum et suo modo dicendum est ex alia parte de necessitate ad male agendum sed dū quis est plene ebrius vel furiosus non agit libere que agit. ¶ Ad quintum dico ꝙ voluntas potest subito velle reprimere licet syrensis hoc non diceret et si non potest subito motuꝫ sensualitatis ad illicita semper tollere bene tamen potest incipere tollere exponendo incipere per remotionem presentis ꝛc. et isto modo est intelligendus anselmus. ¶ Ad sextum patet ex sexta questione. ¶ Ad septimum dicēdum est ꝙ non subito sed successiue. Et cum probatur ꝙ neutro modo dicendum ꝙ licet voluntas nō possit facere sensualitatem non tristari vel delectari presenti tristabili vel delectabili, sensato tamen potest mediante deliberatione et dictamine rationis velle talem delectationem et tristiciam vel econtra. Et cum dicitur ꝙ tunc appetitus contrarij essent simul in eodem conceditur consequētia vocando appetitus contrarios quorum vnus inclinat ad prosecutionem actus et aliter ad fugam vel econuerso respectu eiusdem sicut patet per ma. li. 3. de xp̄o et hoc etiam tenet aristoteles septimo ꝛ primo ethicorum de continente ꝛ. 3o de aīa ca. de mouente. Isti tamen appetit⁹ nō sūt simpliciter contrarij quia propter alium finē et alia

Responsio p̄pe

Ad. 2. Sic dicēdū est.

Nota de actib⁹ furiosi ꝛ ebriosi

Ad. 3. de ignorātia.

Ad. 4. dubium.

Ad. 5.

Ad. 6.

Ad. 7.

de causa est volitio talis rei ꝙ nolitio in casu vbi
sic contingit et per ↄñs aliud ⁊ aliud est obiectuȝ.
¶ Ad octauum dicendum est ꝙ licet in aliquo ca-
su non sit dare primū instās in quo voluntas vult
vel odit tamen sepe est dare primum instans ī quo
quis peccauit pctō ꝓprie dicto licet syrensis tene
at oppositum contra quem stat argumentum ꝙ sit
3. articul⁹ an de pent tēā teneat velle vitare qõlibet mortale ꝓ futuroꝛ vt ꝙ sic. dare vltimum instans esse charitatis. ¶ Ad tertiū
articulum dicendum ꝙ sic quando cogitat actu de
actu preterito et futuro sicut probant auctorita-
tes ad principale posite ꝓ opposita parte. q. ¶ In
oppositum arguitur quia tunc teneretur scire de
quolibet peccato mortali ipsum esse mortale ali-
as si ipsum occurreret non posset dignum penite-
re. Falsitas probatur quia tunc aliquis tenere
ad sibi impossibile cū inter maximos clericos sint
opiniones contrarie de multis casibus symonie ⁊
vsure. Itē iuxta octauū articuli pcedentis aliqua
illecebra per aliquod tempus est veniale peccatū
que postea fit mortale nec est possibile habenti sci
re in quo instanti imputabitur sibi ad peccatum
mortale retentio istius vel ꝙ non reprimit istam ⁊
per ↄñs talis non potest cognoscere magnitudi-
nē peccati sui et per consequens nec de ipso digne
penitere et tamen ad hoc tenetur et ita hoc pecca
tum mortale quod est omissio digne penitendi nō
potest vitare et per consequens non tenetur. Iteȝ
tunc tenetur reprimere illecebram ne fiat peccatū
mortale. Falsitas probatur vel tūc primo tenetur
postꝙ est mortale et hoc non vt notum est vel dum
est mortale quia omne quod est quando est ⁊c. vel
anteꝙ fiat mortale et hoc non saltem de necessita
te salutis sicut loquor modo pro eo ꝙ tunc de ne-
cessitate salutis teneretur tollere vel reprimere
vel vitare peccatum veniale quia hāc illecebram
dum venialis est. Item tunc iurans certo die sol-
uere dotem tenetur debito tempore soluere ne in
currat periuriū. Falsitas probatur quia nō suffi-
cit post diem istam nec ante diem istam tenetur se-
cundum legem dei die ista quia in nulla parte isti
us diei post enim omne instans istius diei potest sa
tisfacere et per consequens in nulla parte isti⁹ te-
netur et tamen nisi satisfaciat in aliqua parte erit
periurus ideo non tenetur vitare omne periuriū
¶ Ad primum in contrarium negatur consequen-
Ad. 1. ī cō-trarium. tia. Ad probationem est dicendum ꝙ sufficit dice-
re confessori suo distincte sic ⁊ sic egi ⁊c. nec est sē-
per necessarium scire ꝙ magnū precise fuerit pec
catum si tamen ad hoc ꝙ digne peniteat. Sed ꝙ ap
ponat diligentiam quam posset et doleat se fecis-
se et paratus sit satisfacere sicut deo placuerit si
sciret et sicut deus nouit eum deliquisse. In casu
autem in quo ante factum dubitauit an esset mor
tale et ita dubitās fecit securus sic ꝙ peccauit vel
peccat mortaliter. Si vero ex post facto tantuȝ du
bitat et prius credidit ꝙ nō esset factum dampna
bile tunc debet dolere ꝙ tale quid fecerit ⁊ velle
satisfacere et petere veniam ⁊ dei misericordiam
de hoc ꝙ sic egit siue mortaliter siue venialit pec-
cauerit. Dices pono ꝙ aliquis credat aliquod eē
veniale quod in rei veritate est mortale ⁊ non ve-
lit illud vitare ne etiam postea curet penitere de
ipso sicut de mortali seu de dubio an sit mortale qꝛ
indubitanter credit ipm esse veniale vellet tamē
de ipso taliter penitere si sciret vel dubitaret illō
esse mortale. Dicendū ꝙ talis non excusat a mor

tali si sic perseueret nisi ignorantia sua sit simplici
ter inuincibilis et si finaliter peniteat in generali
de omnibus peccatis suis secundum que timet de
um offendisse et etiam de isto sicut de veniali sal-
uus erit. Sed ꝗuis haberet actum istum genera-
lem contritionis si tamen perseueret in voluntate
non dimittendi illud mortale creditum ab eo esse
veniale non sibi sufficit ad salutem nisi cum de mi
sericordia excessiue. ¶ Ad scdm patet per dicta iā Ad. 2.
ꝙ non oportet ad vere penitendum precise scire ī
quo instanti retentio talis illecebre sibi primo im
putatur ad mortale nec etiaȝ oportet scire magni
tudinem peccati ita precise sed sufficit facere dili
gentiam quam potest et penitere modo pretacto.
Sed nunꝗ moriens in veniali de quo non dolet
ymo habet voluntatem faciendi simile si superui
xerit saluabitur. dico saluo meliori iudicio ꝙ cum
nullum peccatum veniale repugnet charitati ille
qui moriretur sine contritione de peccato veniali
vel venialibus ymo in voluntate faciendi talia ī
statu salutis mereretur ymo null⁹ de necessitate
salutis tenetur de talibus scitis esse talia penite-
re licet male faciat volens peccare. Sed quid de
hoc sit vtiqꝫ talis videtur expresse contemnere et
videtur agere contra charitatem. ¶ Ad tertium Ad. 3.
dicenduȝ ꝙ talis tenetur ante. a. instans in quo ta
lis illecebra primo erit mortale reprimere vel in-
cipere reprimere eam vt non pertingat ad. a. in-
stans et si vsqꝫ ad. a. instās omitteret declinare ab
ea peccaret mortaliter quando. a. non quidem il-
la illecebra que primo erit moritur in. a. Sȝ pec
cato omissionis cautele per quam cauere debuit
ne pertingeret ad. a. si tamen deus concedat homi
ni quam ad cauendum mortale sibi imprimere hu
iusmodi illecebram in. a. tunc si nec ante. a. nec in
a. reprimat vel incipiat reprimere tunc primo in.
a. mortaliter peccat. Si autem in. a. habeat istius
illecebre repressionem liberatus est a culpa sua
mortali. Dices contra primaȝ partem solutionis
in nullo instāti ante. a. tenetur declinare ab ea eo
ꝙ post quodlibet instans ante. a. potest reprimere
eam ne sit in. a. igitur vsqꝫ ad. a. non peccauit. Re
spondetur sicut ad argumentum de peccato ante
a. ꝙ distincte si posset cognoscere. a. ⁊ omnem par-
tem temporis immediata. a. quantumcunqꝫ par-
uam. Respondet antisiodorus libro secundo que-
stione. 63. haberet veritatem sic ꝙ primo in. a. ta-
lis contraheret reatuȝ culpe mortalis. Sed quia
est dare tempus minimum ab eo distincte perce-
ptibile secundum circumstantiam presentem vel
maximum quod non dico ꝙ ad vltimum tenetur ī
primo instanti extrinseco talis parui temporis in-
cipere alioquin si tunc non vult cum teneatur ad-
uertere quod vlterius non potest differre sine pe
riculo ex tunc erit in peccato mortali. ¶ Ad quar
tum dicendum ꝙ ille obligatus tenetur soluere Ad. 4.
isto die et tenetur tali hora incipere ꝙ omnia pos-
sit perficere ad vltimuȝ instans diei vel ante ⁊ hoc
in his que moram in suo fieri requirerent ita te-
net antisi. vbi pri⁹. Si autem obligaretur ad ali-
quid instantaneum dicendum sicut ad immedia-
te precedens dictum est. ¶ Ad argumēta principa
lia patet ex dictis.

¶ Questio decima.

Probatur multipl'r q actꝰ exterior addit sup interiorē.

Vtrum ille q̄ peccat mortaliter in ope exteriori teneatur plus penitere de opere interiori ꝛ exteriori simul q̄ de interiori tātum ꝙ nō qꝛ sūt vna preuaricatio ꝑ ma.li.2.di.24. Cōtra de omni pctō volūtario mortali teneť hō coteri sed actꝰ exterior ē aliō pctm̄ ab iteriori sicut arguit. Cath. ī in quadā determinatiōe ꝑmo quia scdm eū antiß. li.2.in illa.q. vtrū inierior opus sint idē pctm̄ tenet ꝙ dicere solū actū interiorē eē pctm̄ est cōtra fidē. Itē romana ecclia sentit ꝙ impossibile ē hominē saluari sine fide Sed ista opinio hic euacuat qꝛ ponať ꝙ sint duo hoīes equalis voluntatis ad credēdū aliquē articulū alter credit ꝛ alter ipeditur ab actu credēdi dicere igiť ꝙ ille q̄ non credit in dicto casu tm̄ mereť sicut alter credēs ē dicere hoīem saluari sine fide igiť. Itē videť ꝙ ista opinio aliter sentiat preceptū decalogi q̄ ecclesia romana ponať ꝙ essent duo equalis volūtatis ad ydolatrādū vnus ipediť actu exteriori alter nō sꝫ facit ydolatriam dicere tunc ꝙ iste tm̄ peccat sicut ille est aliter sentire illud qđ nō oportuit illō preceptū fuisse datū. Itē ista opinio aliter sētit de sacramētis q̄ est sentiēdū ponat ꝙ sint duo ifideles habētes equales volitiōes remissas vt baptiseť baptiseť vnꝰ ꝛ nō aliꝰ dicere igiť ꝙ nō baptisatus si tunc morireť ita mereretvitā eternā sicut baptisatus est destruere necessitatē huiꝰ sacramēti. Et eodē modo posset argui de sacramēto cōfessionis et cōfirmatiōis ꝛ extreme vnctiōis ꝛ pñie. Itē si sic videť ꝙ lanceatio lateris xp̄i nō valeret nobis ad salutē qꝛ tūc nō habuit actu interiorē. Itē ꝑ fidē hō mereť q̄ tm̄ nō est in volūtate. Itē xp̄s a sua cōceptione voluit redimere genus hūanū si igiť ista volitio sufficiebat frustra ponebať redēptio Itē nullus excōicatur nisi p pctō mortali sꝫ p homicidio vel ꝑsecutiōe clerici aliqs excōicatur ꝛ nō nisi pro actu exteriori. Itē maior pena debeť volūtati cū executiōe exteriori q̄ sine ea vt patet ꝑ aug.13.de tri. vbi dicit ꝙ sola voluntate fit hō miser et c̄. Ad istā questionē ꝑmo vidēdū est an ꝑ actꝰ exteriores debitos additos iterioribꝰ plus mereri possumus de cōi lege q̄ ꝑ meritorios tm̄ ꝛ eodē mō de meritorio videť ꝙ sic qꝛ aliter frustra p̄hibiti essent actꝰ exteriores respectu eiusdem distinctis preceptis. Cōtra exterior precise iputabilis est ad meritum vel demeritū ꝓpter interiorē igiť etiā ad hoc facit glosa sup illud psal. Et etiā in corde iniqtates operami dic ēs ꝙ illud qđ hō vult ꝛ nō pōt reputat deus p facto Teneo opinionē cōem ꝙ nō qꝛ actus interior sic est meritorius ꝙ eo solo posito ds meretur exterior aūt nō. Ande in furioso vel i puero nihil valet actus ad meritū vl' demeritū

Conclusio respōsalis

Probať nō est in ꝑtāte hn̄tis actus interiores ex qbꝰ naturaliter sequūtur exteriores quin opereť exterius si nō ipediatur saltē nō ꝑ ocs exteriores supaddit meritū premiale vel demeritū penitētiale igitur Preterea tunc vidua mittens duo minuta ꝛ c̄. non plus meruisset oibus aliis cuius oppositū voluit xp̄s in euāgelio. Itē Anselmus de conceptu virg. cap.4. dicit sic si de actionibꝰ volūtariis q̄ iniuste fiunt arguātur mēbra ꝛ sensus qbus fiunt rn̄dere possunt dn̄a nos ꝛ ꝑtātē que in nobis est subiecit volūtati vt ad iperiū eiꝰ nō possumus non mouere nos vel facere q̄ vult ꝛ c̄. nec nos possumus ꝑ nos illi resistere nec opera q̄ facit possunt per nos non fieri dn̄eq̄ nobis deus dedit nec debemꝰ nec possumus nō obedire ꝛ sequiť qcqd faciūt mēbra ꝛ sēsus et opa totū iputādu est volūtati ꝛ ideo cōsequēter ostendit ꝙ nō puniť nisi volūtas. Et hec est veritas vt ipse dicit habet tn̄ vsus vt actiones quas facit iniusta volūtas vocemus pctā qꝛ in volūtate qua fiunt est pctm̄ nec etiā ꝓprie vt ibidē patet cap.4. et in principio cap.5. vbi vult ꝙ simpliciter nullus actus nec exterior nec interior sit ꝓprie ꝛ ꝑ se ipm̄ pctm̄ ymo nec aliqua essentia ꝓprie loquendo est pctm̄ et mediū suū est qꝛ talia eē possunt sine hoc ꝙ ipa essent pctā igiť. Itē de pn̄ia di.13. si cui volūtas reuniatur nō opus. Itē ad hanc cōclusionē est hugo de sacramētis expresse vt patuit supra.q.i. prologi articulo tertio dubio tertio. Itē aug. de bono cōiugali dicit ꝙ sicut nō est impar meritum patiētie in petro q̄ passus est ꝛ in iohane q̄ passus nō est sic nō est ipar meritū cōtinētie in hoīe q̄ nullas expertus est nuptias et in abrahā q̄ filios generauit. Itē ibidē sicut cōiugi i facultas cōcubēdi cū cōiuge aliena cuiꝫ planū sit eū cupere et si ꝑtās detur eē facturū nō minus reꝰ est q̄ si in isto facto deprehēdereť et est aug.3.de li.ar. vt etiā ibi connotatur et hoc intelligēdū nisi volūtas mala cresceret ꝑ executionē. Itē grego. in ome. poderare debes nō sensū sed effectū Sꝫ cōtra hoc pōt argui per argumēta scoti in.3.quoli.13.ar.3.quia dicit aug.13.de tri. cap quinto hac sola qsqꝫ miser efficitur ꝑtāte qua desideriū male volūtatis ipleť p facto et sic miser erat supple male volēdo minus tn̄ esset si nihil eorū que perperā voluisset hře potuisset hec ille. Sed hoc itelligi nō pōt de miseria pene quia desiderans et nō potens hře qđ desiderat plus hꝫ de pena q̄ ille cuius desideriū ipletur igitur intelligiť de miseria culpe ꝛ c̄ Scdo arguit pro sua prima pōne ꝛ supponit ꝙ bonitas moralis actus est integritas scdm rectā rationē operātis dictať debere cōuenire ipi actui tūc sic vbi est alia et alia integritas ibi est alia ꝛ alia moralis bonitas. Sꝫ alia est integritas eorū q̄ ꝑ dictamē recte rationis debēt cōuenire actui iteriori ꝛ alia eorū q̄ actui exteriori igiť alia bonitas moralis et per ꝯn̄s alia in malis malitia moralis. Minor probatur quia recta ratio nō dictat debere cōuenire actui qđ impossibile est sibi cōuenire. Sꝫ actui exteriori ipossibile est cōuenire idē ꝙ interiori cōuenire pōt et hoc intelligendo de vtroqꝫ actu secūdū suū esse reale et de eo quod sibi cōuenit scdm tale esse licet actui exteriori quatinꝰ volitus ē aliquo modo possit cōuenire denoīatione quadā idem qđ cōuenit actui interiori Tertio actus interior ꝛ exterior sunt due entitates igitur due bonitates. 4. tunc frustra videreť poni actꝰ exteriores falsitas probať qꝛ ꝑ solos interiores nec subueniret pauperi nec xp̄us fuit frustra mortuus et passus ꝯn̄s patet qꝛ ꝑ actus exteriores nec meritū crescit nec demeritū. Quinto xp̄i lanceatio scdm sctōs erat nobis meritoria et ibi scdm sanctos sumpserūt sacramēta efficaciā q̄ profluxerūt de latere corpus xp̄i dormiētis puta baptismus ex aqua et eucharistia ex sanguine ꝛ tn̄ ibi tūc nulla fuit ibi volitio interior meritoria qꝛ nec tūc fuit aīa saluatoris in statu merēdi nec ibi intendebať actus exterior ex pōne actus interioris igitur qcqd accrescebat meriti erat per additionem actus exterioris ad

actus q̄ prefuerūt interiores. Scdo omissio actus exterioris et interioris simul peior est q̄ alius tm̄ igit̄ positio amborū melior est ɔ̄ña patet per istaꝫ regulā thopicā illud est melius cuius oppositū est peius a ɔ̄ña probatur q2 peius est pauperē nec diligere nec fouere q̄ eū nō diligere et tamē fouere. Septimo sint duo equales in culpa et pena sibi debita infligi in purgatorio et invita equalr̄ disponant de bonis tp̄alibus p suis aiab9 distribuēdis et sic simul moriant̄ tunc si ꝓ vno fiant elemosine et procurent̄ orōnes et misse de bonis eius relictis p fideles executores et ꝓ alio nō primus ali9 citius liberabit̄ q̄ scd's. Alioquin supfluerēt suffragia pro mortuis et tn̄ p oēs suos actus interiores meruerūt equalr̄ liberari igit̄ opa exteriora addunt ad accelerationē liberatiōis a pena et per ɔ̄ñs faciunt ad augmētū glīe saltē scdm directionē et a parte ante. Octauo aliquod mendatiū est graue pctm̄ sed ista grauitas nō est tātū ex actu interiori q2 mēdatiū nō potest esse sine actu exteriori cū sit falsa vocis significatio cū intētione fallendi igit̄ ex actu interiori aggrauat̄ pctm̄ sup interiorem. Nono grego. 39. mora dicit hec lemacham et vasa eius h̄re crebro ꝓprīū solent q̄ ad iniquitatis sue cumulū ea q̄ nequiter appetunt explere nequius possunt nā cū firmant̄ electi atq3 in desideriis illicitis ruūt et hoc plerūq3 diui muneris manu retinētur q̄ volūtatis misere nullos effect9 īuenerūt ex hoc arguo ad ꝓpositū. Itē cassi. in li. collationū quedā vicia cōseruari nō possunt sine actiōe carnali vt castimargia et fornicatio quedā aūt possunt cōsūmari sine vlla actiōe corpis vt supbia hec ille. Decimo grauius est delictū quo grauior īcurrit̄ pena vt patet p aug. de vnico baptismo lib. i. di. q̄s dubitat hoc esse scelerarius cōmissū q̄d est grauius vindicatū. Sꝫ grauior pena datur ꝓ actu interiori et exteriori simul q̄ ꝓ sola interiori nā ꝓ sola volūtate occidēdi nō incurrit̄ irregularitas nec ꝓ volūtate verberādi clericū excōicatio īfligit̄ et tamē si act9 exteriores iungūtur iterioribus incurrūtur iste pene. Vndecio quātūcūq3 aliq̄s ī missa velit consecrare et verba sacramētalia ꝓferre nisi ꝓferat non cōsecrabit. Alius aūt vniformiter vel remissius volens q̄ iste verba ꝓferēs cōsecrat igit̄ act9 exterior et interior simul plus valent q̄ solus interior. Secundo vadēs ex ꝓposito ad scm̄ iacobū et iter suū cōtinuās volitū ꝓpositū p destractiōes varias iter rūpit aut talis meretur aliq̄d p ambulationē suā dū totalr̄ distrahit̄ et habet̄ intentū q2 meritū q̄d ibi additur nō ꝓuenit ex nouo merito p actus exteriores si nō igitur tantū laborē faceret frustra q̄d videt̄ incōueniēs. 13. nō minus act9 exterior addit̄ interiori absolute meritorio addit meritū q̄ addit sue interiori cōditionalr̄ meritorio sed in secūdo casu crescit meritū p actū exteriorē vt potest quis suis meritis īpetraret a deo q̄ q̄cunq3 deuote intraret ecclīam ibi exaudiret̄ sicut salomon et multi sancti fecerūt. Ad primū istorū dicēdū est q̄ verū est q̄ ita dicit ibi aug. et ibi dicit velle q̄d nō decet miserū ē nec tā miserū est velle adipisci q̄ non oporteat sed istud nō obstat predictis iste eī q̄ adipiscit̄ q̄ male voluit hꝫ cōiter actus interiores acceptādi vel cōplacendi alios q̄ prius vel priores intensiores vel similes replicatos libere et forte efficatiores q̄ prius et p istos interiores nouiter causatos vel libere cōtinuatos augeret̄ tali demeritū suū et non

Ad. 1. istorum dicēdū q̄ vt frequēter act9 interior intēdit̄ dū exterior ꝑficitur.

ex ꝑficita additiōe actus exterioris nisi forte quatenus ex pōne act9 exterioris seu libere pōt habere quosdā act9 malos iteriores experimētales quos sine exterioribus nullatenus naturalr̄ h̄re potuisset. Alia etiā ratio est quare adipiscēs est miserior ēt miseria pcti quā tāgit greg. 39. mora. ī pncipio. q. vbi imediate post auctoritate allegata in. 9. arg. subditur eunq3 eorū vocis valida cōtrarietas nascitur plerūq3 ex ipsa impotente corriguntur. Sed sicut īpossibilitas adipiscēdi est occasio mutandi malā volūtatē sic possibilitas adipiscedi ē occasio ī malicia et pseuerādi et p ɔ̄ñs miserie augmētāde. Tertia causa est q2 sicut dicit glosa noe. 4. ex parte victorū illecebris difficilius caremus q̄ incognitis minoris q3 laboris est in cognitiua carnis caue revolūtatē q̄ remittere cognitā hec ille. Quarta causa pōt reddi q2 ex actib9 exteriorib9 habituat̄ appetitus sensitiu9 est vires aie habituari aut ad malū miseria est vnde ysidorus in li. de nūero dicit q̄ ex suggestiōe praua cogitatio erūpit praua aūt cogitatio delectationū parit delectatio cōsensum cōsēsus actionē actio cōsuetudinē consuetudo necessitatē. Concordat aug. octauo cōfess. cap. 5. assumedii di. ex volūtate ꝑuersa facta est libido et dū seruitur libidini facta est cōsuetudo et dū cōsuetudini nō resistitur facta est necessitas non tamē ꝓpt̄ predicta dicēdū est q̄ actus exteriores addūt meritū vel demeritū super oēs iteriores itaq3 ꝓpter vtrosq3 simul sic hō maiori pena vel premio dign9 q̄ ꝓpter oēs interiores solū sed bene posteriores modo predicto addūt sup alios precedentes. Ad scdm dico q̄ actus interior bonus est totalis bonitas moralis actus exterioris vnde actus exterior nō dr̄ bon9 moralr̄ vel meritorius nisi denoiatiue ab actu interiori meritorio et ideo negādū est q̄ alia sit integritas vel bonitas moralis act9 exterioris et alia interioris ē eni eadē sicut eadē sanitate est aial sanū et vrina verū est tamē q̄ distincte sunt bonitates naturales istorū actuū sicut distinctas habent entitates. Et p hoc patet ad tertiū. Ad quartum patet ex rn̄sione ad primū q̄ actus exteriores non sunt frustra quo ad merentē q2 ibi fit intensio actuū iteriorū et additio nouorū et ē. vt in solutiōe primi argumēti quo ad alios aūt act9 exteriores sunt necessarii sicut elemosine datio ad reuelādum ad indigentiā pauperis et xp̄i passio ad excitandū corda nostra ad ei9 dilectionē et hm̄ōi. Sed hoc nō est ad ꝓpositū q2 hic inquirit̄ vtrū opera exteriora addūt meritū ipi operāti sup oēs act9 interiores quo ad gradū btitudinis cōsequēde. Ad quintum pōt dici q̄ lāceatio nō addit meritū respectu esse btitudinis consequēde vltra premiū bonis actib9 aie xp̄i debitū meruit tamē ibi nobis virtutē quorūdā sacramētorū scdm innotescētiā potuit etiaꝫ deus acceptare illā lanceationē ad quecūq3 bona sibi placebat potuit etiā esse q̄ xp̄s adhuc viuens meruerat nobis illā virtutē sacramētorū cōditionaliter videlicet si lāceraretur ita q̄ illa lāceatio fuit cōditio qua xp̄s prius meruit nobis eādē virtutem non q̄ lāceatio corporis mortui esset pars meriti sed ex ipsa pendebat tā q̄ ex conditione implēda vt aliqua volitio conditionalis xp̄i pcedēs esset meritū taliū habendorū vel nō valuit etiam illa lāceatio ad dulcedinē hūane deuotiōis ergo proximū et ad similia sed hec nō sunt cōtra dicta. Ad sextū dicēdū q̄ omissio act9 exterioris ɔ̄plūcti

Ad. 2. dr̄ q̄ act9 exterior et interior sūt boni eadeꝫ bōitate moralī. s. interioris act9.

Ad. 5. lanceatio xp̄i nō addidit meritū sup bonos act9 q̄s pri9 habuit aīa christi.

Ad.6. cū exteriori nō esset peior ī ratiōe demeriti ꝙ̄ inte
rioris tātū qñ posset ītērior equalr̄ haberi sine ex
teriori sicut cū eo. Ad sūpti aūt ꝓbatio diuerita ꝓ
posito qr q̄ nec diligit pauperē nec sibi vult subue
nire saltē dū tenet omittit duplicē actū īnteriorē. s.
diligere ⁊ velle subuenire vn̄ act⁹ exterior subuen-
tionis nō addit meritū sup interiorē quo vult sibi
subuenire nisi ꝑ subuētionē exteriorē ītēdat act⁹
interior vel habeat nouus ꝑ quā crescat meritum
talis ꝑsone. Dices tūc diues posset plus mereri ce
teris parib⁹ volēdo subuenire paupi ⁊ exequēdo
in qua executiōe crescit eius meritū ꝙ̄ paupꝫ reli
giosus q̄ vult eū iuuare nec pōt nec habeat cōpla-
cētiā ī iuuādo sicut diues cōcedo ꝙ aliquos act⁹
erga subuētionē pauperū habet ceteris paribus
meliores ⁊ intē siores in merēdo diues ꝙ̄ pauper
sed cōpassionē ita meritoriā pōt hr̄e paupꝫ sicut di-
ues et etiā actus alios recōpēsationes actuū bo
Ad.7. norū diuitis vt pote velle ꝓcurare subuētionem
pauperi quā ꝑ se facere nō pōt ⁊ cōsimiles ⁊ actuꝫ
volūtarie paupꝫtatis ꝓpt deū quo obstat ne exeq̄
valeat illud qd̄ diues. Ad septimū cōcedo ꝙ vnus
citius liberabitur in isto casu ꝙ̄ alius q̄ vltra hoc
qd̄ vterq̄ meruit quo ad premiū eterne btitudis
et hoc absolute etiā meruit vterq̄ cōditionalr̄ ꝙ
si talia suffragia fierēt ꝓ eo valerēt sibi ad expedi
tionē a pena ⁊ ꝑ ꝯn̄s ad btitudinē accelerādā tē-
poralr̄ ⁊ ista suffragia tūc sunt positio cōditionis
sub qua meruit liberari ⁊ ideo liberat̄ vnus nō sic
alius qr cōditio sub qua liberari meruit respectu
sui nō ponit̄ ⁊ etiā in isto casu addūtur actus inte-
riores boni ⁊ orationes et elemosine ⁊ oblatiōes
tpales vel sacramentales quas non nego addere
meritū hoi tēporale ⁊ adiuuare ad p̄miū eternū
sue btitudinis mediātibus adiutoriis aliorum et
deuotionib⁹ amicorū. Nota tñ ꝙ ma. li. 4. di. 45.
Ad.8. cap. 2. dicit ꝙ istā quisq̄ sumēs vitā nisi ꝙ in a me-
ruit non poterit hr̄e post eā et est aug. Ad octauū
dr̄ ꝙ licet in actu interiori precise nō sit mēdaciuꝫ
tñ volitio mēdacij efficax est ita mala sicut cū ex-
teriori ꝓlatiōe vocis etiā pōt dici ꝙ efficax volitio
mēdacij est mēdaciū virtualr̄ quo ad totā malitiā
sui sicut dr̄ mathei quinto ꝙ q̄ videt mulierē ad cō
Ad.9.⁊.10 cupiscē dū eā iā mechatus ē ī corde suo. Ad nonū
dicēdū sicut ad primū. Ad. 10. est dicēdū ꝙ verum
est de pena taxata a deo sed de hūana nō semꝑ est
hoc verū qr nō suspēdit hoiem ꝓ adulterio vel in-
cestu sicut ꝓ furto ⁊ tamē grauiora sūt precedētia
Ad.11. crimīa apud deū. Ad. 11. dicēdum ꝙ cōsecratio sa-
cramē talis nō fit virtute meriti operātis cū vere
consecret q̄ peccat mortalr̄ cōsecrādo. Sed ratiōe
opis opati virtute federis initi a deo cū ecclia mi
Ad.12. litante. Ad. 12. pōt concedi qd̄ infertur nisi sequat̄
aliq̄s actus cōplacētie ⁊ approbationis laboris
sui corporis assumpti volūtarie qualē forte actū
interiorē bonū nō haberet sic in copia nō cōpleto
Ad.13. itinere suo. Ad. 13. negatur minor nō eñ ibi crescit
meritū ꝑ positionē cōditiōis licet actus precedēs
nō esset meritorius illius quod datur nisi subse-
quitur conditio nullus tamē cōditionalr̄ tantum
meret̄ premiū eterne btitudinis sed absolute siue
quis mereat̄ actu cōditionali siue actu absoluto.
Ad argu. principale Ad argumētū principale qd̄ tāgit̄ añ cōclusionē
responsalē negatur ꝯn̄a qr nō solū peccat volūtate
que ꝓducta est ad actū exteriorē sed etiā volūtate
que nec dū ꝓducit̄ ad executionē ⁊ ne q̄s illā cre-
deret nō esse criminosā ideo distincte ꝓhibet̄ tāq̄
radix mala fructus peioris ⁊ expressius ꝓhibetur
concupia libidinis ⁊ cōcupiscētia bonorū tpaliū
ꝓximi ꝙ̄ cōcupiscētie aliorū malorū qr ad dictas
est homo ex natura lapsa pronior ꝙ̄ ad alias vnde
ad. 20. 7. pctm̄ nō cognoui nisi ꝑ legē vbi loquitur
de concupia ꝓducta nōdū ad actu de qua dubium
erat ante legē an esset pctm̄ vel non. Sed dices tu Nota an
fundasti in hoc ꝙ si efficaciter volo et possū tūc fa valeat ꝯn̄a
cio vel statim faciam ⁊ hoc nō sequit̄ qr scd̄ʒ ansel volo effica
mū de casu dyaboli cap. 7. vel. 3 ista ꝯn̄a nō valet cit hoc fa-
angelus mal⁹ habuit ptatē ⁊ volūtatē accipiēdi cere ⁊ possū
perseuerantiā igitur accepit ꝑseuerātiā. Probat̄ ergo facio
scd̄m eū ibidē hec consequētia nō valet volo ꝑscri vel faciam
bere librū ⁊ possū igit̄ perscribo vel perscribā. in-
cepisti aliq̄d cū volūtate et ptāte perficiēdi qd̄ tñ
a volūtate ante finē re mutata nō perfecisti. Pro-
batur actus interior ⁊ exterior sunt distincta pctā
sicut sunt distincti actus. Itē tunc nulliū mēdaciuꝫ
esset pctm̄ nec furtū nec adulteriū qr solus actus
interior nullū istorū est. Ad primū istorū dicēdū ꝙ
phūs. 9. methaphisice dat talē modū arguēdi et
experientia cōsonat ꝙ si volo efficaciter comede-
re vel bibere si possum ita ꝙ nihil obstat exequor
statim nō tamen ista ꝯn̄a equalr̄ valet nisi ꝑ verba
bene circūstātionata nec ita valet cū verbis signā-
tibus durantiā vel permanentiā sicut signātibus
duplicē actionē vnde non sequit̄ volo semper per
manere in gratia ⁊ possum semꝑ permanere in ea
igitur semꝑ manebo in ea. et ita intelligēdus est
anselmi igit̄ bene dicit mutata volūtate ⁊c̄. nolui
inquit discipul⁹ vtiq̄ sed nō perseueraui supple
in volūtate. ⁊ ideo inquit ma. nec in actiōe ⁊ ibidē
conclusiōe dicit ꝙ. dyabolus q̄ accepit velle ⁊ posse
hr̄e perseuerantiā ideo nō ꝑseuerauit qr nō peruo
luit. i. nō ꝑseuerāter voluit. Et ꝑ idē patet ad scd̄ꝫ
Ad tertiū dicit ma. li. 2. di. 42. ꝙ sunt vnū pctm̄ in-
telligēdū est sumēdo nomē pcti abstractiue ꝓ ma Ad 3. vide
licia sed si sumātur cōcretiue duo sūt ibi pctā. Di- quō act⁹ in
ces tamen ma. dicit ibi ꝙ minor est preuaricatio terior ⁊ ex-
cū volūtate solū pctm̄ cōmittit̄ maior cū volūtati terior sint ī
etiā operatio additur igitur opus exterius addit vnū pctm̄.
probat glosa sup illō ad. 20. primo plenos iudicia
et homicidijs vnde inquit homicidijs pluraliter
qr plura sunt homicidia. s. volūtatis ⁊ operis. Itē
supra illud appone iniquitatē glosa q̄ malū opus
addit malevolūtati addit iniq̄tatē iniquitati. Ad
ista dr̄ recte sicut dictū est ad p̄mū cōtra positionē
et per hoc respōderi pōt ad titulū. q. ꝙ p̄mo qr sūt
distincta pctā quāuis opus exterius non sit pctm̄
nisi ex malevolitione vt supra tactū est. Ad primū
principale est dicēdū ꝙ opus exterius non est pre-
uaricatio nisi quātū libere ꝓcedit a volūtate cō-
tra dei ꝓhibitionē vel cōtra iudiciū recte ratiōis
vt patet ex dictis. Et ꝑ hoc etiā patet ad argumē-
tum aliud pretactū de mendatio ꝑiurio adulterio
quorū quodlibet ꝓut est actus exterior est pctm̄ ⁊
malitia volūtatis cōcedo igit̄ ꝙ sit contra fidē po-
nere solū actū interiorē esse pctm̄ eo ꝙ etiā actus
exterior est pctm̄ nō tamē hoc est ꝑ malitiā distin-
ctam ab interiori. Ad scd̄m dubiū dicēdū ꝙ ad sa-
lutem requiritur fides infusa ad minus. Et vlte-
rius dico ꝙ in dicto casu q̄ efficacit̄ credere vellet
articulū aliquē ⁊ faceret quātū in eo est licet pro
pter turbationē capitis vel melācoliā vel alia ipe
dimēta nō posset credere non minus esset in statu

salutis ꝓpter plenũ desideriũ qđ hʒ ad credẽdũ ⁊
posset esse ꝙ ipse plus mereṫ ex ista volũtate cre-
dendi ⁊ displicẽtia rebellionis ad cõtrariũ quam
inuite sustinet q̃ vnus alius q̃ hmõi tẽtatione non
vexaṫ sed quiete credit. Ad tertiũ patet ex dictis
ꝙ vt cõmuniter posito actu exteriori act⁹ interior
fit intensior vel multiplicabilior in bonitate vel
malitia. Ad quartũ dicendũ ꝙ opera sacramẽta-
lia nõ faciũt ex vi meriti ꝑsonalis illius q̃ baptisa
tur sed virtute opis operati valẽt. Ad quintũ prius
responsũ est. Ad sextũ cõcedo ꝙ qs ꝑ idẽ meretur
quatinus e s opatio volũtaria q2 scđm aug. intra-
re ecclesiam qs pōt nolens sed credere nõ nisi volẽs
Ad septimũ et octauũ satis patet verũtamẽ ad se
ptim ̄ rñdent aliq ⁊ bene ꝙ xp̄i passio requirebaṫ
per modũ preciũ nõ meriti q2 ianua aperiebaṫ qñ
preciũ soluebaṫ. Ad nonũ negaṫ añs nisi intelliga
tur de pena miserie nõ tamẽ de pena recõpẽsatiā
post hanc vitā nec plus pōt haberi de auctoritate
augustini qua arguitur añs ad quā supra respõdi
soluendo primũ argumẽtũ contra positionem.

Utrum aliqua pena in-
fernalis potest eẽ insensibilis dãnato
Videṫ ꝙ sic q2 quolibet actu q2 est pec
catum mortale posset esse eiusdẽ spẽi
in duplo remissior igitur et pena infernalis corre
spõdẽs poterit esse in duplo remissior et per ꝯñs
sic diuidẽdo tandẽ poterit deuenire ad penā infer
nalem insensibilẽ. Itẽ. 13. q. 2 tp̄s recitatur illud
aug. in ench. et poniṫ li. 4 di. 45. cap. 2. est quidā
viuendi modus nec tā bonus vt non requirat ista
post mortẽ. s. suffragia ⁊ c̄. ⁊ quibusdā iterpositis.
Cũ igiṫ sacrificia siue altaris siue quarũcũq rerũ
pro baptisatis oĩbus offerũtur ꝓ valde bonis gra
tiarũ actiones sunt ꝓ nõ valde malis ꝓpiciatiões
et ꝓ valde malis etiam si nulla sint adiumẽta mor
tuorũ tamẽ qualescunq viuorũ consolatiões sunt
quibus vero ꝓsunt vel ad hoc ꝓsunt vt sit plena re-
missio vel certe vt tollerabilior fiat eorũ dãnatio
sup qđ dicit. Apparatus sic. Hic augu. distinguit
quattuor genera hoim valde bonos valde malos
mediocriter bonos mediocriter malos suffragia
non prosunt defunctis valde bonis nec valde ma-
lis mediocriter vero bõis nec valde malis medio-
criter vero bonis vt citius liberentur ab igne pur
gatorii mediocriter malis ꝓsunt ad hoc vt minus
puniantṫ nunq̃ tñ liberabũtur et hoc etiā patet in
oratione vbi oram⁹ specialiter ꝓ illis q̃ decesserũt
cũ mortali dũ modo nõ sint sũme mali hec ille. Et
si dicis si pena illorũ pōt minui pari ratiõe potest
totaliter tolli. Respondet ibidẽ negãdo ꝯñam q2
si per aliquā elemosinā tolliṫ aliqua pars pene. s.
quarta nõ oportet ꝙ scđa elemosina equalis tollat
tantā partem in quãtitate sed in ꝓportione et sic
semꝑ remanet aliqđ de pena et ponit exemplũ de
indulgentiis ⁊ eãdẽ sententiã finaliter tā quo ad
propositũ q̃ quo ad idulgẽtias tenet glosa extra
de celebratione missarũ. Cũ marthe. Sed ista re-
sponsio nõ vitaret nisi tandẽ veniret ad penā insen-
sibilẽ Ista rñsio fundaṫ in falso q2 eadem causa. s.
13. q. 2. s. pro obeuntib⁹ diciṫ ꝙ cõgruit ꝙ sacerdos
pro cathetisatis mortuis faciat memoriā ⁊ inten
dat nõ tamẽ ꝓ impiis quãuis xp̄iani fuerint aliqđ
agere tale licebit. Sʒ hic leuiter diceretṫ ꝙ loqtur
de impiis morientibus in excõicatione vel precisis

Ecclia ora-
re videṫ ꝓ
dãnatis cũ
dẽ libera
me dñe de
morte etna

Hic ꝓbaṫ ꝙ
i iferno sit
remissio pe
ne ⁊ exponũ
tur auctes
i oppositũ.

et cõdemnatis ab ecclesia. Sed hoc nõ sufficit q2
ibi inquiritṫ ꝓ quibus licitũ est orare hic autẽ in-
quiriṫ an valeat ipsis mortuis si ꝓ ipsis diceṫ ꝙ nõ
valeat ipsis ex priori cap. tp̄s pōt argui primo per
aug. dicentẽ ꝙ aliquis est tā malus nec his valeat
cũ hic a vita transierit adiuuari tñ q2 dicit ibidẽ ꝙ
ꝓ valde malis nõ sunt adiumẽta mortuorũ sed vi-
uorũ consolationis. Sed hic leuiter diceretur ꝙ
aug. nõ loquiṫ ibi de oĩb⁹ dãnatis sed de pessimis
ymo nec de eisdẽ loquiṫ absolute sed cõditionalr
inquiẽs si nulla sunt adiumẽta mortuorũ Tu etiā
q2 nõ loquiṫ ibi de specialib⁹ suffragiis sed de fa-
ctis in cõi pro defunctis oĩb⁹ dicẽs cũ sacrificia al
taris siue quarũcũq elemosinarũ ꝓ oĩb⁹ baptisa-
tis offerãtur. Tũ etiā q2 aug. ibidẽ dicit qb⁹ autẽ
prosũt ad hoc ꝓsunt vt plana sit remissio aut tolle-
rabilior sit eorũ dãnatio igiṫ dãnatis ꝓsunt suffra
gia Itẽ dicit augu. scđm antisiodorũ ꝙ pena arrii
incerta est q2 incertũ est quot ꝑ doctrinā eius sunt
subuertẽdi. Si vero augeṫ pena ei⁹ q̃ male docuit
cũ hoĩes corrũpunṫ per ei⁹ prauā doctrinā multo
fortius diminuiṫ pena alicuius dãnati cũ ꝑ ei⁹ do-
ctrinā bonā edificãtur hoĩes de⁹ enĩ ꝓnior est ad
miserendũ q̃ ad damnãdũ. Probaṫ grego. eripuit
traianũ de foribus inferni ⁊ si ad preces vni⁹ sancti
liberat⁹ est aliqs totalr a pena inferni multo for-
tius ad p̃ces toti⁹ ecclie liberaṫ qs a parte pene
sue ꝓbaṫ suffragia facta ꝓ illis q̃ sũt i purgatorio
impetrant accelerationẽ glie quare igiṫ nõ eis q̃
sunt in inferno valerent ad mitigatione pene nul-
lum bonũ irremunerandũ. Sed ille dãnatus mor-
taliter totã vitã suã vsq ad horã vltimã in qua pec
cauit bene vixit ⁊ multa bona fecit ꝓ quibus nõ est
remuneratus in presenti igitur remunerabitur in
futuro ⁊ non in glia igiṫ in mitigatione pene de-
bite sue culpe vnde etiā scđm ma. et doctores opa
facta extra charitatẽ valẽt ad minorẽ penam post
mortẽ ꝓbatur prepositus q̃ tenet hãc viã dicit ꝙ in
vita sancti bradani cõtineṫ ꝙ vidit quẽdã incedẽ-
tem per prata et c̄. et cũ queritur quare nõ esset in
inferno. Respondet ꝙ ad ipa habuit refrigerium
ꝓpter bona q̃ fecit in vita sua. Cõtra cõclusionẽ vi
detur esse tob in inferno nulla est redẽptio. Item
ma. li. 4. di. 12. cap. 2. vbi prius et est glosa augu.
sup illo primo tesś. quarto nolumus vos ignorare
et c̄. dicit nõ est ambiguũ ista ꝓdesse defunctis. Sʒ
in talib⁹ q̃ vixerũt ita ante mortẽ vt possint eis hec
vtilia esse post mortẽ nã q̃ sine fide operanṫ ꝑ dile
ctionẽ eiusq sacramẽtis de corpe exierũt frustra
illis a suis hmõi pietatis officia impendunṫ cui⁹
dũ essent pignore caruerũt nõ miaʒ sibi thesaurisã
tes sed irã. Dicit augu. vt allegat antisi. Si scirẽ
patrẽ meũ damnatũ nullo modo orarẽ ꝓ ip̄o sicut
nec ꝓ dyabolo ꝓbaṫ si ecclia esset certa de aliquo
viatore ꝙ damnareṫ nõ oraret pro ip̄o igiṫ multo
fortius non oraret pro aliquo damnato scito esse
hmõi assumptũ patet per augu. 12. de ciuitate dei
cap. 23. vbi. dicit demũ si de aliquibus certa esset
ecclia vt q̃ sunt illi q̃ licet adhuc in hac vita consti
tuti ꝓdestinati tamẽ sunt in eternũ ire igñẽ cũ dya
bolo tā pro eis oraret q̃ nec ꝓ seipso ꝓbatur suffra
gia non prosunt beatis igitur nec dãnatis igitur
cõsequẽtia tenet q2 non minus meruissent bñ vt ꝑ
talia cresceret eorũ glia q̃ illi vt minueretur eis
pena Añs patet per aug. vt recitat ma. vbi prius
et est super epistolā ad hebreos. 12. Iniuria est pro

Probaṫ ꝙ
i iferno nul
la sit pene
remissio.

martire orare in ecclesia cuius debemus oratio-
nibus cõmendari. Itẽ augu. sup illud scðe corin-
thiorũ quinto oĩa nos manifestari oportet ante
tribunal ⁊ c̃. ⁊ recitat ma. vbi suffragia hmõi pro
valde bonis sunt gratiarũ actiones. Non autẽ di
cit q̄ ppter hoc augeatur eorũ gloria pbatur illi
dicũtur valde boni q̄ statim euolãt igitur a cõtra-
rio sensu dicũtur valde mali q̄ statim ad infernum
descẽdũt igitur. Probat dicit aug. in eadẽ glosa
et recitat ma. vbi supra nõ igit̃ mortuis noua me-
rita operantur cũ eis aliqd boni operant̃ sui sʒ eorũ
precedẽtibus õnã ista reddũtur nã ista quisqʒ fu-
mẽ ovitã nisi qð in ea nõ meruerit nõ poterit ha-
bere post eã hec ibi. Sed dñs p ezechielẽ dicit q̄
si auerteret se iustus a iustitia sua igitur et c̃. igit̃
cũ iste finaliter dãnat⁹ auertit se a iustitia sua oĩa
iustitie eius nõ recordabũtur amplius ⁊ p õnã nõ
reuelabitur per merita que ipse fecit in hac vita
nec etiã per merita aliorũ scðm auctoritatem au-
gustini allegatam Probatur in inferno scðm quã
titatẽ culpe est quantitas pene scðm illud ysaie.
27. in mensura contra mensuram cum abiecta fue
rit iudicabit eã et mathei 7. in qua mẽsura mensi
fueritis remetietur vobis et in apocalipsi quãtũ
se glorificauit in delitiis c̃. Sed p nulla suffragia
facta pro dãnatis minuetur eorũ culpa igitur nec
eorũ pena. Cõfirmatur añs qr per aug. in enchir.
In celo scðm quãtitatem gratie mẽsuratur ppor-
tionabiliter glia igit̃ in inferno pari ratiõe scðm
quantitatẽ culpe mensuratur pena. Ad ppositum
concederet̃ illð. s. q̄ aliqua pena infernalis posset
esse totaliter insensibilis vbi daretur q̄ omi pctõ
mortali cõmissiõis posset dari in duplo remissius
nõ esset pctm̃ mortale et etiã posset dari in duplo
et sic in infinitum quorũ quodlibet foret mortale
Sed respõdet hic repperis q̄ aliquod est mortale
pctm̃ sicut est odiũ dei q̄ si esset in duplo remissius
nõ esset pctm̃ mortale. Et per hoc vlterius esset di
cẽdũ q̄ omnis pena debita odio dei vel alteri actui
in gradu in quo eẽt pctm̃ mortale esset satis possi
bilis. Sed hanc responsionẽ credo esse falsam qr
intensior remissio actus nõ variant speciem pcti ⁊
ideo scðm doctores nulla multiplicatio venialiũ
ceteris parib⁹ equiualet mortali possibile tamẽ
esset q̄ odiũ dei ad indeliberatũ tam vere q̄ inter
pretatiue non esset pctm̃ mortalẽ i gradu remisso
cum prius vere vel interpretatiue deliberatuʒ in
eodẽ gradu vel intensiori esset mortale vt post tan
getur Ad. q. distinguẽdũ mihi videt̃ de pena infer
nali eo q̄ poterit sumi vel p obiecto actus vitalis
qui sit dolor vel pro ipo actu primo modo nulla ẽ
pena infernalis isensibilis qr eo ipo q̄ aliqs act⁹
vitalis respectu alicuius obiecti esset in tali po-
tentia illud obiectum cognosceret̃ vel appeteret̃
vel displiceret seu odiretur vt ita loquar non em̃
esset possibile ponere in potentia visiua visionem
aliquã ita remissam quin per illã videretur illud
cuius esset visio sicut obiecti Scðo dico q̄ sic quia
secũdum phm̃ de sensu et sensato ⁊ versus finẽ pmi
de celo ⁊ mundo contingit dare minimũ sensibile
vel maximũ quod sentire non potest virtus data
finita per se existẽs ceteris paribus ita in pposito
eadem em̃ est causa vtrobiqʒ. s. finitas virtutis po-
tentie cognitiue vel appetitiue vlterius tamẽ cre
do q̄ nullus moritur nec mori posset de lege cõi in
mortali peccato alio ab originali cui in inferno

Rñsio ppa ad q̃stionẽ

pena totalis sibi debita sit insensibilis quia licet
voluntas absolute possit velle vel non velle tamẽ
non est in eius ptãte ceteris paribus omi velle ha
bito duplo remissius velle vel nolle nã si volet. vo
let secũdum efficatiã causarũ cõcurrẽtiũ nũqʒ aũt
cause hmõi puta delectationis obiecti vel appre-
hensionis et c̃. concurrũt vel cõcurreret precise in
ea efficatia que voluntas eligere valeat habita
plena deliberatione de eligendo vel non eligẽdo
velle vel nolle cui debeatur precise pena insensibi
lis secus aũt est si actu dato vel dabili posset exple
ta deliberatione vera vel interpretatiua dari du-
plo remissior et quadruplo et c̃. sicut ymaginatur
prima ratio ad opposita ⁊ cũ hoc oporteret q̄ quis
omni pctõ mortali dato posset in illa specie duplo
remissius peccare. Iuxta hoc notãdũ michi videt̃
q̄ licet volũtas possit aliquando precise causare
successiue partialr̃ volitionẽ aliquã mediãte sim-
plici apprehẽsione pportionaliter causata succes-
siue nunqʒ tamen hoc põt quando ex plena delibe-
ratione vera vel interptatiua elicit nolle vel velle
Et per hoc patet ad primã rationeʒ ante oppositũ
q. q̄ pcedit ex falsa ymaginatiõe q̄ volũtas posset
de lege cõi peccare mortaliter volẽdo vel nolendo
nullã partẽ illius actus q̄ primo eẽt pctm̃ subito
causando vnde negatur assumptũ. Ad scðm argu.
bene possum credere q̄ in purgatorio peruenitur
aliqñ aliqs ad penã insensibilẽ prius dicto. Sʒ in
damnatis finaliter hoc nõ credo qr ratione posset
quia totaliter tolli verũ aũt suffragia facta p dã-
natis finaliter valeant p eis vel non ad mitigatio
nem pene nescio nec apparat⁹ posset moueri suffi
cienter ex verbis aug. vt patet ex dictis vel etiam
cum dicit aug. vel vt tollerabilior sit ipsa dãnatio
intelligi potest per damnationẽ pena temporalis
debita in purgatorio sicut etiã in euangelio sumi
tur damnatio pro temporali pena cum dr̃ neqʒ tu
times deũ qui in eadem damnatione es ⁊ secundũ
hoc esset intẽtio aug. quia talibus valeret vel ad
hoc vt statim plenarie liberarẽtur a penis purga
torij vel ad hoc vt mitius intensiue vel intensiue
se habeant etiam dici potest q̄ augu. loquitur ibi
disiunctiue. Ideo sufficit veritas vnius partis. s.
prime. Apparet tamen michi q̄ si mitigetur pena
finaliter damnatorum per suffragia eis facta nõ
erit secũdum remissioneʒ eterne pene debita pro
mortali bene tamen credo q̄ mitigetur aliqñ ⁊ tã
dem aliquãdo tollatur ad dãnatis pena ipsius de
bita pro venialibus et etiam mortalibus pro qui
bus sufficienter contriti fuerint et absoluti ⁊ pe-
na eterna quo ad hoc cõmutata fuit in eis in tem
poralem põt etiam esse q̄ pena eorũ eterna p talia
suffragia differret̃ vsqʒ ad tempus interpollaret̃
sicut supra visum est per visionem sancti brandini ⁊
et alias hystorias cõsimiles. Et secũdum illud cõ-
cedi potest glosa supradicta nõ tamẽ quo ad hoc
q̄ ponit penã infernalẽ posse scðm legẽ dei cõem
mitigari eternalr̃ scðʒ remissionẽ eternã intẽsiue
per suffragia p eis facta nec est simile de indulgẽ-
tiis qr mitigatio pene defunctorũ est scðm legem
iustitie. Sed mitigatio pene viuorũ p indulgẽtias
est scðm legẽ gratie papalis vel sacralis concessa
que apud me est lex volũtaria et presũpta potius
q̄ scðm tramitẽ iustitie cõseruata nec videt̃ incõ-
ueniens q̄ pena debita vni in terra dum viuit vel
in purgatorio possit sibi de lege cõi eo viuẽte per

Ad. 2. vide bñ an pena dãnatorũ possit remitti p suffragia.

Nota hoc de īdulgẽtiis quãtũ valeant.

tales ĩdulgẽtias totalr relaxari si indulgẽtie tñ valẽt quãtũ sonant cuius cõtrariũ dicit illa glosa tñ qr sepe indulgẽtia cõcedit de. 7. vel ẽtia parte pñie iniũcte. Sed relaxata septia septia residui nõ est septima penitẽtie iniũcte tñ qr si occurerẽt duo vel tres indulgentiarũ ⁊ aliqs vere cõtritus et cõfessus mitteret simul et eadẽ volũtate singulis illud sub cuius cõditione cõceditur relaxatio septiine non esset rationabile quin due septie totalis pñie sibi relaxenẽ per vnũ ꝙ per aliu igiẽ si daret simul septẽ talia iiue oñs ordine tota pena

Ex dictis pꝫ ad tres rõnes pbãtes penã ĩfernalem remitti.

esset relaxata igitur pari ratiõe si successiue ymo fortius qr tũc ceteris paribꝰ haberet plures bonos actus meritorios Et probaẽ sicut prius tactũ est nõ esset maior ratio quare minuereẽ pena dãnati diminutione eterna p suffragia huius ꝙ per talia facta p beatis silr crescat eorũ glia qd non cõcediẽ fieri. Ex dictis patet ad tres pmas rationes p opiniõe glosatorũ factas. Ad quartã factã

Ad. 4. cõcediẽ ꝙ pena accidẽtal' dãnatorũ augetur.

p eadẽ opinione de arrio. Rñdeo sicut ⁊ antisi. ꝙ et pena accidentalis ⁊ nõ essentialis augetur cum videt descendere illos i infernũ q̃ sunt corrupti p eius aduersã doctrinã ⁊ etiã glosa accidẽtalis et nõ essentialis scdõꝫ augeẽ cuꝫ holes cõuertũtur p eorũ doctrinã scdm illud gaudiũ est ĩ celo. Ad. 5. põt dupl'r rñderi scdm antisi. pmo ꝙ nõ est sile qr

Ad. 5. vide de traiano

bene permittit iustitia aliquem renouari a statu culpe ad statũ gratie in quo mereaẽ et postea saluetur sed nõ permittit penã remitti post hanc vitã nõ remissa culpa etiã traianus nõ erat dãnatus finaliter ymo scdm ysidorũ ad vitã reuocãdus erat precibus beati gregorij ⁊ multi reuocati sunt de morte corpis ad vitã ad preces sanctorũ q̃ forte decesserunt in tali statu informes fidei vel ppe finẽ

Ad. 6. ⁊. 7

fuerũt in aliquo pposito merendi apud deũ licet insufficiẽti. q. possunt reuocari Ad sextam cõcedi põt cõclusio. Ad. 7. dupl'r põt dici primo ꝙ remũeratur p interpolationẽ pene vel mitigationẽ tpalẽ Unde antisi. posset dici ꝙ bñ possunt ipetrare dilationẽ pene nõ ꝙ est cõtra iustitiã dei quin dãnati ad momẽtum habeãt refugiũ sed ꝙ diminuiẽ de pena supple eterna ⁊ nihil minuaẽ de culpa hoc ẽ cõtra iusticiã dei hec ille. i. hoc nõ pmittit diuina iusticia. Alio modo rñdet idẽ ⁊ bene ꝙ iste q̃ fuit ĩ charitate quasi p totã vitã ⁊ pro aliquo mortali in fine vite. i. sue cõmisso eternal'r dãnatur amplius meruit ꝙ sibi retribuaẽ in vita sua sed nõ habebit istã gloriã quã meruit qr destruxit p pctm sequẽs meritũ suũ ⁊ radicẽ meriti. s. gratiã hec ille vnde eius iusticie dicit ezech nõ recordabũtur ⁊ c. propter demeritũ et est sile de isto sicut de aliquo qui colẽdo vineã alicuius meruit aliquos denarios ⁊ anteꝙ recipiat destruxit penitus qd fecerat ⁊ tali

Ad argu. q̃ pbãt ꝙ dãnati nullã hñt mitigationẽ pene

non debetur qd meruerat qr destruxit meritũ suũ Ad octauũ dicẽdũ ꝙ cõcludit verũ scdm istũ modũ rñdendi. Ad argumẽta q̃ pbant ꝙ nullã oĩno mitigationẽ hñt dãnati. Dicẽdũ ad pmũ sicut rñdet prepositiuꝰ ꝙ in inferno nulla est redẽptio quãtũ ad liberationẽ totalẽ vel partialẽ eternã aliqua tamẽ est ibi quãtũ ad mitigationẽ pene modo pre concesso. silr ad secũdum dẽ ꝙ frustra foret pro talibus orare vt p hoc total'r liberarẽtur nõ tamen quo ad hoc ꝙ eorũ pena aliqualiter mitigaretur dũ modo saltẽ meruerũt sic iuuari posse dũ hic vixerunt qr hic oĩe meritũ cõparaẽ vt dicit augu. p illud ad tertiũ dicẽdũ ꝙ isto casu posito nõ oraret pro eiꝰ deliberatione totali sed p mitigatiõe pene nõ hic forte diceret aug sed tñ dũ vixerat tñ non meruit ꝙ meruit talibus quo ad hoc posse iuuari quod tñ nõ meruit ora boius ymo ad hoc quo ad posse. Ad quartũ dicẽdũ ꝙ cõcludit verũ priꝰ concessum. Ad quintu dicẽdũ ꝙ p valde malos intelligẽdi sunt illi q̃ scdm hanc vita qui dũ vixerũt fuerunt ita mali ꝙ nec talia bona fecerũt vnde merebãtur modo predicto posse iuuari. Ad sextu dicendum ꝙ tales iusticie nõ recordabuntur quo ad remunerationẽ vite eterne sed tpal'r possũt post hac vitã remũerari. Ad septimũ cõcludit vnũ verũ pre cõcessũ. Sciẽdũ est tñ de pncipali q̃stio ꝙ absolute loquẽdo nulla est pena insensibilis. Et cum ar. ꝙ quolibet pctõ mortali dato põt dari in duplo remissius ⁊ quadruplo ⁊c. igiẽ pportional'r ẽ de pena cõcediẽ sed ex hoc nõ sequiẽ ꝙ dabiẽ pena insensibilis qr cõformiter sicut posset dari pcã remissior sicut et põt dari potentia in pceptiuitate pfectior loquẽdo tñ de lege ordiata dicẽdũ est ꝙ nõ q̃libet mortali pctõ dato vel dabili posset dari in duplo remissius tã quo ad culpã ꝙ etiã ad correspõdẽtẽ penã. Itẽ de alio pctõ pretacto sciẽdũ est ꝙ satis cõiter teneẽ parisi. ꝙ damnatis nulla psint suffragia in aliquo qr totũ meritũ eorꝫ si qd habuerunt destruxerũt vt pretactũ est ⁊ licet eorũ accidẽtalis pena augeaẽ nulla tñ pena eorũ minuiẽ nec p suffragia nec p sacramẽta eccl'e nisi forte deꝰ gratiose disposuerit p aliqbꝰ quãdã interpolationẽ vel etiã q̃nq; ad tps dilationẽ ãteꝙ mittanẽ ad penã. Et scdꝫ hoc diceret ꝙ pena eis debita p veniali vl' tinquã p vnã priorẽ cõtritionẽ mutata fuerit etna si mãsissent in charitate nec mitigabiẽ nec tolleẽ qr eis nõ remitteẽ culpa venialis cũ sint extra charitatẽ ⁊ preclusertnt sibi viã remissiõis culpe igiẽ nec tolleẽ nec remitteẽ pena debita p culpa ¶ Dices cũ talis pena infligẽda p veniali vt dicit eternal'r sit certi gradus sequiẽ ꝙ in casu tãta pena infligereẽ p veniali sicut p mortali cõcediẽ cõña quo ad gradũ pene nõ aũt quo ad eiꝰ ppẽm vel fugibilitatem. ¶ Aliter dẽ concedẽdo cõña simpl'r qr alias vnus tenuit rñdẽdo parisi ꝙ q̃libet pctm de sui natura inquãtũ pctm esset mortale ⁊ malicie infinite mereret penã eternã ex gra tamẽ diuina est ꝙ aliqua pctã sunt venalia q̃ nõ grauiter deꝰ iputat in presenti vita nec etiã post hac vitã dũ modo hõ maneat in tali dispõe ꝙ dimittaẽ sibi culpa. s. duꝫ modo recedat in charitate. ¶ Si autẽ dũ hic viuit final'r precludit sibi hãc viã ⁊ decedit extra charitatẽ eo ipso mereẽ sibi nõ dari venia de aliqua culpa in qua manebit et per cõña nec mitigari penaꝫ correspondentẽ culpe.

Erũ sit maxima gloria

possibilis beato ꝙ sic qr quelibet potentia btificabilis est solum finite beatitudinis capax. Contra quacũq; beatitudine alicuius speciei repletur creatura btã adhuc posset repleri tanta nobilioris spẽi nec est status beatitudinũ possibilitũ recipi in hoc btõ ⁊c. Conclusio prima nõ est aliqua btitudo vel gloria maxima possibilis in beato in quauis via spẽ beatitudinis vel glorie tñ qr repleta creatura intellectuali tali btitudine nõ plus repugnat sibi miraculose aliã priori equalẽ recipere aliã equale miraculose scdm extensionẽ vt patet. q. prima primi. cõclusio. 1.

¶ Tũ qꝛ dato ꝙ hec creatura ĩtellectualꝭ demõstrata possit sic repleri ꝙ ꝑ nullã potẽtiã posset simul recipe intẽsiorẽ qꝛ cũ oĩ tali natura possit fieri natura intellectualis nobilior q̃ posset plus recipe igiꝭ adhuc sequiꝭ ꝙ prima glĩa nõ est receptibilis in btõ. Scđa cõclusio ꝙ de magnitudie ꝑfectiõali ꝙ nõ est aliqua glĩa optia possibilis btõ tñ qꝛ omĩ creata glĩa receptibili in btõ petro est vna ĩ duplo nobilioris spẽi totidẽ graduũ ĩ sua spẽ receptibilis in eodẽ sicut oĩ liquori possibili ĩ hoc vase ꝛc̃. Tũ qꝛ ꝛ si esset dare optimã receptibilẽ in btõ ꝓpꝭ causã iã dictã in scđo arg. prioris cõclusiõis. ¶ Cõtra ista dubitaꝭ pmo ꝙ si aĩa btĩ petri non posset ꝑ potẽtiã aliquã ita ꝑfecte videre deũ quin adhuc ꝑfectius si deo placeret ꝑfectiorẽ in eo ꝓduceret visionẽ sequiꝭ ꝙ deꝰ nõ posset de potẽtia sua absoluta hoĩem vel angelũ creare cũ tãta visione btĩfica quin posset ista virtꝰ plus videre. i. magis btĩfice nõ aucta eiꝰ capacitate falsitas ꝓbaꝭ qꝛ tũc ista potẽtia visiua esset infinita ita ꝙ deꝰ posset facere visionẽ infinitã in eo. ¶ Rñdeo cõcedẽdo primũ ꝯñs et negãdo scđam ꝯñam. s. ꝙ potẽtia visiua esset infinita ꝛ ꝙ deꝰ posset facere in ea visionẽ infinitã nisi sumereꭍ infinitũ sincaꭍ. et tũc concederetur. Scđo dubitatur cõtra rationẽ meã qͥ arguebã in. p. q. primi ꝙ sicut simul posset deꝰ miraculose ponere duo corpa in eodẽ loco et c̃. qꝛ hec rõ nõ plus concludit nisi ꝙ quacũqꝫ grã vel visione posita in aĩa petri vel in angelo posset deꝰ in illa vel ĩ illo huiꝰ duplũ accidẽs facere et quadruplũ ꝛ sic ĩ infinitũ q̃ verũ est scđm istũ mã. q̃ cõtra me arguit. ¶ Sed ex hoc nõ sequiꭍ ꝙ huiꝰ accidẽs duplũ foret dupla grã vel visio isti aĩe nec sequiꭍ istã aĩam ꝓpter hoc acceptari ad duplã btĩtudinẽ nisi ꝓportionaĩr augereꭍ eiꝰ virtus visiua defficit igiꭍ reductio ibi facta aisti ꝙ aũt nõ oporteat tale accidẽs duplatuꝫ esse duplã visionẽ ꝓbaꭍ ex hoc ꝙ tale accidẽs posset poni in lapide ꝛ ibi nec foret grã nec visio. ¶ Itẽ arg. primũ nõ plꝰ ꝓbat nisi ꝙ cũ forma huiꝰ receptibi in aĩa petri possit deꝰ duplã in ipa ꝓducere. ¶ Sed ego haberẽ adhuc ꝓbare ꝙ tali dupla posset aĩa etiã informata ad plus q̃ pma replẽte ¶ Hic aũt nõ ꝓbatꝰ qꝛ licet vltra oẽ accidens qđ est in ea possit recipere sicut subiectũ accidens in duplo intensius tñ virtus eiꝰ actiua nõ patitur intensiorẽ visionẽ prima replẽte et ipa potẽtia non aucta qꝛ aĩa nõ repleꭍ visione dei ꝑ se loquẽdo nisi ita ꝑfecte videat deũ sicut sibi est possibile ꝑ quacunqꝫ potẽtiã actiuã ipa actiuitate nõ aucta sicut nunq̃ est aĩa plena grã ꝑ se loquẽdo de grã vt grã est nisi tãtã habeat qua accepta sit ad tãtã visionẽ beatificã qua maiorẽ nõ possit hꝛe nõ aucta capacitate ꝛ nõ facta illa virtute potẽtiore ad vidẽduꝫ deũ beatifice etiã de quacũqꝫ potẽtia ꝓbaꭍ si sola receptiatio naturalis cõpeteret aĩe btẽ respectu visionis beatifice ita ꝙ hec ꝑscia esset causa videndi clariꝰ ꝛ beatius hꝛe. s. huiꝰ actus in visione aĩe intellectiue sicut dicimꝰ locũ repleri corpe ex eo ꝙ hꝫ passiue infra latera sua corpus tũc bene iret ad ꝓpositũ. Sed assumptũ est irrationale qꝛ tũc lapis vꝭ postis posset esse btũs cũ possit recipe subiectiue talẽ rem. ¶ Ad illud dubiũ ꝙ istud exẽplũ satis valet ad declarandũ ꝓpositũ licet non sit idẽ rem istã q̃ est visio esse rẽ talẽ et esse visionẽ eo ꝙ si talis res ꝑ diuinã potẽtiã fieret sine subiecto posset nõ esse visio sic et licet nõ sit idẽ rẽ q̃ est grã esse talẽ rẽ ꝛ esse gratiã nec etiã sit idẽ eã eẽ talẽ rem informãtẽ naturã beatificabilẽ vel gratificabilẽ et esse gratiã vt ꝓbaui dĩ. 17. primi tũ vt probaui dĩ. p. q. 3. primi. ¶ Impossibile est rẽ illã que nata est esse visio vel cognitio informare potentiã cognitiuã cuiꝰ ipa nata est esse visio vel cognitio quin eo ipo ipsa sit visio vel cognitio ꝑ hoc ad suũ primũ argu. cõcedo sibi de grã ꝙ nõ oportet ꝙ ipa sit grã etiã si informet qꝛ grã non est grã nisi ex acceptatione dei. ¶ Sꝫ de visiõe dico ꝙ ipa nõ posset nõ esse visio dũ informat potẽtiã cuiꝰ põt esse visio ꝛ si dupla informet potẽtiã visiuã talẽ eo ipo erit visio dupla et tñ si poneret in posse etc̃. dico ꝙ hoc nõ est cõtra me vt pꝫ ex iã dictis. Itẽ apud me ĩ hoc est falsissimũ ꝙ illa res q̃ est visio beatifica posset recipi in posse subiectiue nã hoc nõ ẽ possibilius q̃ ꝙ angelus deaĩbeꭍ per idẽ pꝫ ad oĩa. ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ via alterius apparet in predictis de secundo dubio magis videꭍ cõsona veritati de hoc vide notata in p. q. ꝓlogi ꝛ plura alia ꝯsiter li. 1. Ad istũ etiã mihi videꭍ dicẽdu ꝙ aĩa nichil agẽre sed solo deo ipa possit simul cũ hoc videre ꝛ itelligere nec auderẽ cõtrariũ tenere cũ etiã scđꝫ phĩam intelligere sit quoddã pati ꝛ dato ꝙ aĩa ageret visionem suã idẽ seqtur. ¶ Et sic finis ¶ Gratias igitur ago tibi dñe hiesu xpe q̃ dixisti ꝑ os sãcti io. pueri tui. ¶ Ego sũ alpha et o. primꝰ ꝛ nouissimus principiũ et finis. qm̃ tua gratia preueniẽte ꝛ cooperãte ad hoc opusculũ de lectura sentẽtiarũ ade cõscripti a principio vsqꝫ ad finẽ me ꝑducere dignatus es ꝛ qꝛ scribẽdo ꝛ studẽdo de merito viatoris peruẽtũ est te duce ad gloriã beatorũ quã a lõge videmꝰ quaꝫ ab hoc mari salutamus ad quã ab hac valle suspiramus ꝛ nitimur cũ lachrimis si quo modo ad eã peruentamꝰ q̃s igitur spes humani generis hiesu xp̃e deꝰ de deo refugiũ nr̃m ꝛ virtus solamẽ vnicũ nostrũ quẽ a longo quasi stellã matutinã et solem iusticie vix lachrimãtibus oculis ĩ littore celestis patrie nos expectãtẽ videmus guberna nauẽ nr̃aꝫ dextera tua clauis crucis tue ne pereamus in fluctibus da nobis q̃s dñe hiesu inter Sillam et carribdim iter tenere mediũ vt vitiis ꝛ erroribus ac vniuersis ꝑiculis euitatis salua naui ꝛ mercibus securi ꝑueniamus ad portũ. Per te hiesu xp̃e saluator et gubernator noster q̃ cũ patre ꝛ spũ sãcto viuis et regnas deus ꝑ oĩa scl̃a sclõꝝ. Amen.

¶ Finito libro sit laus ꝛ gloria xp̃o.

¶ Finis quarti.

¶ Hic finẽ accipit egregiũ opus Ade ĩ quattuor libros sentẽtiarũ impressioni datũ cura et opera Johãnis barbier impressoris: impẽsisqꝫ honestoꝝ viroꝝ Johãnis petit Johannis grãion ꝛ Põceti le preux huius alme parisiensis academie bibliopolarũ in lucẽ prodũta vitiorũ labeculis quibus scatebat expunctũ solertissima industria disertissimi magistri nostri Johãnis maioris ipsius Ade cõterranei anno dñi. 1512. sexto nonas aprilis.